R. P. D. ANTONINI

DIANA

PANORMITANI

CLERICI REGULARIS, EPISCOPORUM Examinatoris in Urbe, & Sancti Officii Regni Siciliæ Consultoris,

COORDINATI,

SEU OMNIUM

RESOLUTIONUM MORALIUM,

Ejus ipsissimis verbis ad propria loca, & Materias,

PER V. P. MARTINUM DE ALCOLEA

Monachum Carthusiensem ex Regali Cœnobio de Paulari, fideliter dispositarum,

TOMUS OCTAVUS

EDITIO NOVISSIMA, CUI DE NOVO ACCESSIT TOMUS DECIMUS, *veluti totius Operis Summa, ad faciliorem Studiosorum Theologiæ Moralis usum, accommodata,*

VENETIIS, MDCCXXVIII.

Ex Typographia Balleoniana.

SUPERIORUM PERMISSU, AC PRIVILEGIIS.

INDEX
TRACTATUUM, ET RESOLUTIONUM
Hujus Tomi Octavi.

Ultimus numerus paginam indicat.

TRACTATUS I.

De Opinione probabili p. 1.

ctura do obtenta dispensatione sufficiat ad validitatem, & honestatem actus. *Ex par. 8. tr. 3. ex ref. 29. & 84.* Quæ hic sunt *in tom. 3. tr. 2. de Dispensatione ref. 17. & 129*

An sit probabilis opinio asserentium in recitatione officii divini relinquentem unam horam Canonicam integram ex minoribus peccare tantùm venialiter ratione parvitatis materiæ; *Ex p. 10. tr. 16. ex ref. 29. aliàs 28.* Quæ nunc invenietur *in tom. 3. tract. 6 de Horis Canonicis ref. 78*

An Confessarius virtute Cruciatæ possit absolvere aliquem ad cautelam, ut quando dubitat probabiliter, an quædam excommunicatio publicè lata comprehendat illum. Et an ut Episcopus, & Confessarius virtute Cruciatæ, vel Jubilæi possint commutare aliquod votum, satis sit, quod sit sub opinione, an sit reservatum, necne; Et an si pœnitens habeat probabilem opinionem, quòd nihil re vera debeat, non teneatur aliquid solvere, quis potest sequi opinionem probabilem; *Ex p. 5. tr. 9. ex ref. 40. & 11. & in p. 1. tr. 11. ex ref. 78.* Quæ hic reperientur *in tom. 4. tr. 3. de Bulla Cruciata ref. 66. 59. & 99*

An sufficiat opinio probabilis ad lucrandam indulgentiam Jubilæi, & aliorum; Et an sit probabile, quòd etiam sine Bulla validè possit religiosus sæcularium confessiones audire virtute approbationis, & jurisdictionis ab Ordinario concessæ, si legitimè non fuerit Ordinario præsentatus, & per suum superiorem per sententiam privatus; *Ex par. 5. tr. 12. ex resol. 32. & 50. aliàs 49.* Quæ hic sunt *in tom. 4. tract. 4. de Jubilæo resolut. 67. & 5*

An opinio asserens *Chocolatam*, non frangere jejunium sit probabilis. Et notatur, quod stando in sententia rigorosa, si quis sumeret duas uncias Chocolatæ, non frangeret jejunium ratione parvitatis materiæ; *Ex p. 11. tr. 6. ex ref. 54.* Quæ nunc invenietur *in tom. 4. tr. 6. de Jejunio ref. 93*

An opinio asserentium Episcopatum non esse Sacramentum mereatur aliqua censura inuri. Et angelicus Doctor D. Thomas defendit. Et an consecratio Episcopalis ministrata cum opinione probabili sit reiteranda cum conditione. Et docetur Baptismum, Sacerdotium, & Episcopatum collatum cum opinione probabili esse denuo reiterandum sub conditione. Et quid, si Ordinatio Sacerdotis fuisset facta cum Calice vacuo, vel cum Calice non consecrato, aut si Ordinatus non tetigit Calicem, &c. an in his casibus ordinatio sit cum conditione iteranda; *Ex par. 12. tract. 1. resol. 10. & 47.* Quæ hic reperientur *in tom. 4. tract. 8. de Consecratione Episcopi resolut. 10. & 47*

An quis probabiliter judicat sententiam excommunicationis esse invalidam, teneatur se abstinere, & incurrat pœnas juris; Et an excommunicatio liget, quando pro subdito adsit opinio probabilis in contrarium; Et an non restituens ex opinione probabili, si condemnetur à judice restituere sub excommunicatione, illam incurrat; Et quid est dicendum, quando opinio in favorem rei est probabilior; Et an si provisus ad beneficium ignoret se esse excommunicatum ignorantia probabili, tunc electio, & collatio beneficii sit irrita; *Ex part. 5. tract. 9. ex ref. 29. 72. & 99. & in par. 9. tract. 9. ex resolut. 46. aliàs 45.* Quæ hic sunt *in tom. 5. tract. 1. de Excommunicatione ref. 30. 121. 169. & 31*

An communis opinio Doctorum possit introducere aliquam irregularitatem, etiamsi clarè non sit expressa in jure. *Ex par. 8. tr. 7. ex resol. 28.* Quæ nunc invenietur *in tom. 5. tract. 5. de Irregularitate ref. 9*

An sit probabile non incurri irregularitatem per homicidium voluntarium omninò occultum, quòd scilicet nulla ratione probari posse in judicio, neque in notitiam hominis venire, nisi ex confessione ipsius occisoris; Et an sit probabile Simoniacum occultum non incurrere irregularitatem; *Ex p. 10. tr. 13. ex ref. 38. & in tr. 15. ex r. 8.* Quæ hic reperietur *in tom. 7. tractat. 1. de Regularibus ref. 294. & 298*

An si sit probabile remedio, & medicamento non adhibito matrem prægnantem, & infirmam ad mortem, & fœtum moritu ros, non verò adhibito probabile esset matrem saltem conservari posse, an in tali casu medicamentum, & remedium possit adhiberi; Et quid quando mater probabiliter timet esse in statu peccati mortalis, an teneatur abstinere à prædictis medicamentis, si speretur fœtum in lucem edendum, & baptizandum fore; *Ex p. 7. tr. 5. ex ref. 37. & 38.* Quæ hic sunt *in tom. 5. tr. 6. de Abortu ref. 41. & 42*

An in determinando qualitatem culpæ contra Fidem anteponenda sit Opinio Theologorum, opinioni Canonistarum, & in processando causam, & in imponendo pœnam Canonis Canonistarum opinio præferatur; Et an in ferenda sententia, si ex parte juris sint diversæ opiniones, Inquisitores teneantur sequi opinionem probabiliorem, & quando æquè probabiles, illam sequi debeant, quæ magis favet reo. Et si datur æquale dubium, an tunc absolvendus sit reus; Et docetur non esse puniendum Confessarium absolventem aliquem cum opinione probabili; *Ex part. 4. tr. 8. ex ref. 106. & 109.* Quæ nunc invenientur in *tom. 5. tract. 10. de Inquisitoribus resol. 58. & 81*

An Inquisitores, si torqueant reum ex opinione probabili, relicta probabiliori, debeant puniri à suis visitatoribus; *Ex p. 4. tr. 6. ex ref. 28.* Quæ hic reperietur *in tom. 5. tr. 11. de Tortura in S. Officio inferenda ref. etiam 38*

An si inter authores sint probabiles sententiæ quibusdam affirmantibus legem esse usu receptam, aliis contra negantibus, possit enim quis sententiæ negantium adhærere tuta, & salva conscientia; Et an opinio asserens, quod reus judice interrogatus in causa capitali, aut honoris, vel famæ non teneatur respondere ad mentem judicis, sit probabilis; *Ex p. 1. tractat. 10. ex resol. 3. & in p. 10. tr. 13. ex ref. 13.* Quæ hic sunt *in tom. 6. tr. 1. de Legibus ref. 40. & 100*

An si venditor probabiliter intelligit emptorem emere rem illam ad revendendam, an tunc venditor debeat occultum vitium manifestare; Et an possessor malæ fidei teneatur ad fructus, quos in veritate Dominus rei non erat probabiliter percepturus; *Ex p. 1. tr. 8. ex ref. 39. & in p. 3. tr. 6. ex r. 14.* Quæ nunc invenientur *in tom. 6. tr. 3 de Contractibus ref. 112. & 172*

An in judicando illa opinio amplecti debeat, quæ magis favet Ecclesiæ. *ex p. 8. tr. 6. ex ref. 106.* Quæ hic reperietur *in tom. 6. tract. 7. de Donationibus ref. 119*

An in administrandis, & recipiendis Sacramentis necessariis ad salutem semper tutiores opiniones amplecti debeamus; Et docetur, quòd non solùm error communis, sed etiam probabilis Doctorum opinio efficit, ut Ecclesia det jurisdictionem, etiamsi opinio illa sit falsa. Et an, quando adsunt diversæ opiniones probabiles de legitima Prælati possessione, subditus teneatur obedire illi, maximè si sit in possessione superioritatis; Et an quando quis operatur cum opinione probabili, & operatur tutè, & incedit per viam tutam, & tutas facit suas operationes; Et an quando utrinque sunt rationes probabiles, utrùm necessitas Parentum sit gravis, possit filius ingredi religionem; *Ex p. 3 tr. 2. ex resol. 3. & in p. 4. tr. 3. ex resol. 8. & 57, & in tr. 4. ex ref. 8.* Quæ hic sunt *in tom. 7. tr. 1. de Regularibus ref. 92. 133. 275. & 339*

An sit probabilis opinio, quæ docet religiosum habentem licentiam expendendi aliquam pecuniam in usus, qui sibi placuerint, si in usus turpes expendat, non peccet contra votum paupertatis, & accipiens non teneatur restituere; *Ex p. 3. tr. 2. ex ref. 65.* Quæ nunc invenietur *in tom. 7. tr. 3. de Paupertate religiosa ref. 23*

An si æquè probabile est, quod correctio nocebit, ac quod proficiet, teneatur quis eam adhibere; *Ex p. 7. tract. 3. ex ref. 22.* Quæ hic reperietur *in tom. 7. tractat. 4 de Correctione fraterna resol. 16*

An Confessor, & responsor casus conscientiæ possit uni juxta unam opinionem probabilem, & alteri juxta alteram contrariam etiam probabilem consulere; Hoc idem dicendum est de judice in judicando. Et an votantes in Parlamentum quoad justitiam donativi, & Ministri Regis quoad justitiam tributorum teneantur sequi opinionem probabilem, relicta probabiliori; Et an regnicolæ habentes rationes probabiles de injustitia donativi facti in Parlamento, possint non solvere collectas, & vectigalia imposita ab Universitatibus pro solvendo dicto tributo, & donativo, etiamsi pro Rege & justitia donativi adsint aliæ rationes probabiles; Et in dicto casu defraudantes tributa, & vectigalia an teneantur ad restitutionem. Et an semper in moralibus licitum sit sequi opinionem probabilem, & minus tutam, relicta probabiliori, & tutiori; *Ex par. 1. tr. 3. ex ref. 10. 20. 21. & 30.* Quæ hic sunt *in tom. 6. tract. 6. de Parlamento resolut. 22. 16. 32. & 24*

An quando sunt opiniones utrùm materia voti sit bona, vel mala, teneatur quis illud adimplere; *Ex part. 4. tract. 3 ex resol. 13.* Quæ hic est infrà *in hoc ipsomet tom. 8. tractat. 4. de Voto resolut. 17*

An liceat exponere se probabili periculo peccandi certo, vel probabili ob bonum spirituale proximi; *Ex p. 3. tr. 5. ex ref. 3.* Quæ hic est infrà *in hoc tom. 8. tr. 6. de Luxuria ref. 21*

An quando probabilis spes est Dominum compariturum, possit, qui rem alienam reperit, alienare, vel retinere, aut ea uti, quæ usu consumitur. Et an judex, si fortè circa litem aliquam est varietas opinionum, & sententiarum, ut judici liberum sit utramlibet partem in judicando sequi, possit aliquid recipere ab una parte, ut in ejus potius favorem judicet sine onere restitutionis; Et quid, si judicat juxta opinionem probabilem, relicta probabiliori; *Ex p. 4. tr. 3. ex ref. 25. & in par. 3. tr. 5. ex ref. 55.* Quæ hic sunt infrà *in hoc tom. 8. tr. 7. de Furto, & Restitutione ref. 43. & 52*

Explanatur, quod si pro facto Prælati, & judicis Ecclesiastici sit aliqua opinio probabilis inter Doctores, qui cùm licitè possint illam sequi, re vera tunc nullam vim, aut injuriam facit subdito: & ideò non poterit recurrere tamquam ut oppressus ad judicem sæcularem, etiamsi pro subdito opinio sit

probabilior; Et an in conflictu opinionum illa est complectenda, quæ favet Ecclesiæ; & an quando sumus in dubiis, an aliquod statutum sit contra immunitatem Ecclesiasticam, debeamus opinionem, quæ favet Ecclesiæ amplecti; & an judex laicus, si pro sua jurisdictione habeat opinionem probabilem, sed excommunicatur ab Episcopo, sit verè excommunicatus, & teneatur illi obedire; Et an cùm tam pro judice Ecclesiastico, quàm pro judice laico adsint rationes probabiles circa eorum jurisdictionem, an definienda sit quæstio per judicem Ecclesiasticum; Et explanatur, quomodo sit intelligenda illa quæstio, an authoritas unius Doctoris viri docti, & pii faciat opinionem probabilem. Et an quando judices sunt Ordinarii, vel delegati, & pro utroque sunt rationes probabiles circa eorum jurisdictionem, an eligere debeant arbitros; & quid, si unus sit judex Ordinarius, & alius delegatus; *Ex p. 5. tractat. 1. ex resolution. 13. & in parte 4. tract. 1. ex resolution 12. & in parte 5. tract. 2. ex resolution 66. aliàs 65. & in part. 5. tractat. 1. ex resolution 23. & in part. 7. tractat. 10. ex resolution 5. & in tractat. 1. 13. resolut. 25. aliàs 23.* Quæ nunc invenietur *in tom 9. tractat. 2. de Immunitate Ecclesiastica resolut.* 37. 195. 201. 207. 298. & 340.

TRACTATUS II.

De conscientia dubia, & aliquid de Errante. p. 18.

1. AN sit licitum operari cum conscientia dubia speculativè, & non practicè; Et notatur, quòd licèt ad rectè operandum requiratur judicium practicum moraliter certum, non tamen ita ut excludatur omnis formido oppositi; *Ex p. 4. tract. 3. res. 1. ibid.*
2. An hæc regula scilicet, *In dubio melior est conditio possidentis*, non solùm sit vera in materia justitiæ, sed in materia aliarum virtutum; *Ex p. 4. tract. 3. res. 2. ibid.*
3. An in dubio tutior pars sit eligenda; Et an prædicta regula non præceptum, sed consilium contineat; *Ex part. 4. tract. 3. res. 3. ibid.*
4. Occurrentibus duobus præceptis, si quis dubitaret utrùm illorum obligaret, eo quòd simul impleri non possint, quid facere debeat; *Ex p. 4. tr. 3. res. 70. ibid.*
5. An si quis dubitans in die Jovis cœnans, si sit transacta media nox, possit adhuc edere carnes; Et quid è contrario, si hodie sit dies veneris, aut jejunii, & dubitetur, an hora duodecima noctis sonuerit, an possit quis comedere carnes; *Ex p. 4. tract. 3. res. 18. p. 19.*
6. In dubio, an effectus sit à causa naturali, vel à dæmone, quid faciendum, etiamsi verba addita sint sacra; Et an concurrentibus talibus indiciis, quibus intellectus dubitet, an ensalmus operetur virtute divina, naturali, vel diabolica fas sit eo uti; Et an sit licitum uti remedio superstitioso, aut de quo dubium est, an contineat tacitam dæmonis invocationem; Pari modo fas non est à Mago petere, ut maleficium dissolvat, si dubitat, an absque novo maleficio id possit; *Ex p. 4. tr. 3. res. 43. ibid.*
7. An dubius, ensalmus operetur ne virtute divina, vel diabolica, fas sit eo uti; Et de quodam ensalmo particulari ad præservandum à peste agitur, Et an liceat petere à malefico, ut maleficium dissolvat, si quis dubitat, an absque novo maleficio id possit; *Ex p. 4. tract. 3. res. 62. ibid.*
8. An subditus dubitans de justitia tributi, teneatur illud solvere, maximè si sint gabellæ, & tributa nova; *Ex p. 4. tract. 3. resol. 39. ibid.*
9. An in dubio privilegium ut censendum sit reale, vel personale; & notatur, quod si tibi possidenti privilegium ut reale suboriatur dubium, an sit personale, & diligenter re examinata dubium vincere non possis reale esse poteris reputare, Etiamque quæritur, an in dubio, si privilegium est revocatum, præsumatur revocatum; *Ex p. 4. tr. 3. res. 51. p. 20.*
10. Judex quid facere debeat in pari dubio; *Ex par. 4. tract. 3. res. 40. ibid.*
11. An advocatus non solùm in causa probabili, sed etiam in causa dubia possit patrocinari; *Ex p. 2. tr. 13. res. 6. ibid.*
12. An Advocatus, si causa sit criminalis, possit in dubio facti patrocinari contra reum; *Ex p. 4. tr. 3. res. 47. ibid.*
13. An in dubio quis censendus sit illegitimus; Ex quo sequitur expositum, de cujus parentibus dubium est, habendum esse legitimum, Etiamque infertur, quod si dubitetur, an aliquis filius sit naturalis, vel spurius, debet præsumi, quod potius sit naturalis, quam spurius; *Ex p. 4. tr. 3. res. 6. p. 21.*
14. Quis teneatur alere illegitimum, quando duo dubitant uter ipsorum sit ejus Pater; Et quid, quando unus eorum est Nobilior, & ditior; *Ex p. 4. tr. 3. res. 31. ibid.*
15. Quando duo cognoverunt fœminam, & dubium est magis prolem unius esse, quam alterius, an uterque teneatur ad alimenta pro æqualitate debiti? Et quid est dicendum, quando dubium non est inter duos adulteros, absente marito, sed inter maritum, & adulterum. Et infertur non solùm adulterum non teneri ad restitutionem marito, si probabiliter credat prolem non esse suam, sed etiam simul credat probabiliter esse suam. Et in exemplum prædictarum quæstionum alii diversi casus adducuntur valdè notandi; *Ex p. 7. tr. 11. & Misc. 2. resol. 35. ibi.*
16. An in dubio si fideicommissum expiret, possit ultimus vocatus de bonis disponere; *Ex p. 4. tr. 3. res. 73. p. 22.*
17. An in in dubio beneficium censendum sit simplex, an curatum *Ex p. 4. tr. 3. res. 74. ibid.*
18. An dubius suum ne suffragium concluserit rem injustam, teneatur ad restitutionem, licèt alioquin peccaverit; *Ex p. 4. tr. 3. res. 63. ibid.*
19. An sit peccatum mortale agere contra conscientiam non actu errantem, sed habitu, v. g. errasti vincibiliter putans in hac hebdomada nullum esse diem festum, vel jejunii, cùm tamen sit, adveniente die festo, vel jejunii, Missam, vel jejunium omittis, quin tibi dubium occurat esse diem festum, vel jejunii, peccas ne omittens Missam, vel jejunium, & sic de similibus? *Ex p. 9. tr. 8. & Misc. 3. res. 48. §. Sed hic tantum, ibid.*
20. An peccet sequens conscientiam errantem, si dictat utramque partem malam; Et in exemplum hujus quæstionis adducuntur diversi casus in textu hujus resolutionis, & tandem quæritur, an supradicta procedant circa eum, qui sine culpa sua in eum statum venit, ut utraque pars contradictionis videatur sibi peccatum, an verò verificentur tantùm de eo, qui ob suam culpam in eas angustias redactus est; Et infertur à fortiori hominem in carcere detentum, & existimantem peccare non audiendo Missam, nequaquam peccare, quia illa omissio sacri non est libera ullo modo; *Ex p. 9. tr. 8. & Misc. 3. res. 47. ibid.*
21. Quo pacto deponenda sit conscientia errans; *Ex p. 9. tr. 8. & Misc. 4. res. 49. p. 23.*
22. An qui occidit Petrum putans, & intendens occidere Paulum, si confiteatur occidisse Paulum, teneatur postea iterum confiteri, dum deprehendit esse Petrum; Et an qui violavit jejunium, quòd putabat esse sub obligatione, cùm tamen re vera non esset, teneatur fateri se ita peccasse, vel satis sit, si dicat: violavi jejunium; Et hæc sunt generalia pro conscientia erronea, & pro aliis casibus, quando quis teneatur explicare fuisse errorem, sive propter aliam obligationem, sive propter censuram, quæ non incurritur, nisi quando non erratur; *Ex p. 11. tr. 8. & Misc. 8. res. 60. p. 24.*

† Nota, quod cæteræ aliæ resolutiones, quæ huic tractatui de Conscientia dubia desunt secundùm ordinem R. P. Diana *in sua par. 4. tractat. 3.* in hoc novo ordine sunt appositæ in reliquis aliis tractatibus hujus totius operis. Ratio præ aliis hujus translationis, & mutationis est, quia si ita non fieret ex supradictis tractatibus, in quibus nunc sunt transcriptæ, deberent totidem resolutiones ad hunc tractatum conduci, & à fortiori danda transmutatione, hæc videtur melior, propinquior, & proprior.

Appendix ad cæteras alias difficultates, quæ simul pertinent ad istum *tractat. 2. de conscientia dubia, & errante hujus octavi Tomi.*

AN moribundo debeat Baptismus adhiberi in dubio si aqua sit naturalis, puta in jure carnium, lixivio, vel aliquo liquore, de quo dubium est, an esset aqua, nec possit id examinari. Et quid de glacie, rore, pruina, nive, vel sale, quando resoluta non sunt; Et an cùm puer est in articulo mortis possit baptizari cum forma dubia, si nemo adest, qui sciat formam certam; Et an, qui recipit in periculo mortis Baptismum in materia dubia cum sua etnaque, &c. si vixerit, teneatur sub conditione baptizari; Et an filii Infidelium, post septennium, si sit dubium, nec ne rationis compotes sint, invitis Parentibus, sint baptizandi; Et an si sit tantùm dubium probabile de morte pueri sine Baptismo decessuri, teneatur quis cum periculo vitæ baptizare puerum moribundum; Et an Episcopus, vel sacerdos dubii de suo baptismo, teneatur iterum sub conditione recipere Baptismum: Et quid est dicendum de ordinato ab Episcopo dubio de suo Baptismo. *Ex p. 5. tr. 3. ex res. 1. 2. 3. 4. 15. & 16. & in p. 7. tr. 13. ex res. 4. & in p. 10. tr. 16. ex res. 20. aliàs 19.* Quæ nunc invenientur *in tom. 1. tr. 1. de Baptismo res.* 52. 53. 54. 75. 78. 49. 92. & 79.

An Confessarius dubius de sua jurisdictione possit confessiones excipere; Et an quis teneatur aliquando confiteri cum Confessario, de quo dubitatur, an habeat jurisdictionem, v. g. si non adest nisi Confessarius approbatus in aliena Diœcesi; Et an quando pœnitens integrè confessus est peccatum, quod fecit, dubitat tamen esse mortale, quamvis Confessor simili

dubio

dubio tenetur, non sit iterum confessio iteranda illius peccati si postea alteruter doctior factus, aut aliis consultis, novit illud peccatum esse mortale; Et an quando dubium est, puerum habere usum rationis, si implevit septennium, præsumendum sit habere, & esse obligatum præceptis Ecclesiæ Confessionis, Eucharistiæ, &c. & a lacticiniis abstinere in diebus jejunii, & à carnibus; Et an quando in articulo mortis quis dubitat de sua contritione, teneatur confiteri per interpretem omnia peccata mortalia, ne se exponat periculo æternæ damnationis, vel quid in prædicto casu pœnitens facere debeat; Et an confitens, v.g. fornicationem, de qua dubitat, an aliàs confessus fuisset, si hoc dubium in confessione non explicet, confessio sit valida; Et an qui dubius manet se perpetrasse aliquod peccatum, tenetur sub tali dubio confiteri, & si non deponat dubium, & communicet, an peccet; Et an hoc procedat, quando pœnitens est in dubio puro, secus autem, si habet assensum probabilem circa factum, quod judicet, quod nullum commisisset peccatum, vel saltem tale peccatum esset mortale; Et an si post confessionem hujus peccati in dubio pœnitens habeat notitiam certam, vel probabilem, an teneatur illud confiteri, ut certum; Et an in vero dubio, an quis habeat peccatum mortale, possit sumere Eucharistiam sine confessione; Et an in casibus, quibus licitum est sumere Eucharistiam ante confessionem, possit eam sumere, si dubitet num fortè habeat sufficientem contritionem, vel sufficiat attritio, etiamsi cognita sit; Et an peccata dubia fiat materia necessaria confessionis; Et an, qui dubitat se ex verecundia tacuisse aliquod peccatum in confessione, teneatur confessionem repetere; Et quid, si magis inclinet se peccatum tacuisse ex verecundia; Idem est de voto. Et an, qui per ignorantiam crassam temere, & erroneè aliquod peccatum omisit in confessione, teneatur confessionem repetere; *Ex part. 4. tract. 3. ex resol. 38. & in part. 5. tract. 14. ex resol. 111. & in part. 3. tract. 4. ex resolut. 120. aliàs 121. & in part. 3. tract. 6. ex resolut. 87. & in part. 4. tractat. 3. ex resolut. 52. & in part. 3. tract. 4. ex resolut. 128. aliàs 129. & in part. 5. tract. 7. ex resolut. 72. & in p. 4. tractat. 3. ex resolut. 65. & in part. 3. tractat. 4. ex resolut. 60. & in part. 6. tractat. 6. ex resolut. 32. & in part. 4. tract. 3. ex resol. 5. & in part. 3. tractat. 4. ex resolut. 90. aliàs 91. & in part. 6. tract. 6. ex resolut. 31. & in part. 9. tractat. 3. ex resolut. 6. & in part. 5. tractat. 14. ex resolut. 44. & in part. 9. tractat. 9. ex resolut. 19. & in part. 10. tractat. 12. ex resolution 2. & in tract. 14. ex resolut. 14. & 21. aliàs 12. & 19.* Quæ omnes per hunc ordinem reperientur *in tom. 1. tractat. 3. de Pœnitentia resol.* 16. 17. 28. 45. 46. 78. 79. 129. 132. 133. 134. 137. 138. 136. 135. 197. 130. 128. & 120

An in dubio, si puer habeat usum rationis sit absolvendus; Et an, si adultus fatetur aliquid: quod dubitat, an sit veniale, sit absolvendus saltem sub conditione; Et an cum periculum vitæ imminet, ut in naufragio, peste, bello, &c. & quis dubitat probabiliter se veram contritionem habere, teneatur confiteri; Et an sit absolvendus moribundus, qui non audit, neque loqui potest, sed tantùm pugno pectus suum pulsat, vel suspirans oculos in cœlum ponit, vel respicit aliquam imaginem, sed dubitatur, an prædicta signa sint orta ex contritione, vel ex angustia mortis; *Ex part. 4. tractat. 3. ex resol. 53. & in part. 10. tractat. 11. ex resolut. 54. & in part. 4. tractat. 3. ex resolut. 68. & 71. & in part. 3. tract. 3. ex resolut. 3.* Quæ hic sunt *in tom. 1. tractat. 4. de absolutione sacramentali resolut.* 28. 22. 45. 47. & 57

An pœnitens bona fide confitens casum reservatum, & dubitans, an sit reservatum; & post absolutionem novit esse talem, verbi gratia, si propter dubium sacerdos inferior absolvit ab hæresi, vel ab alio peccato reservato, & postea pœnitens, re melius examinata, deponat dubium, & recordetur certò peccati commissi, quod erat reservatum, an censeatur jam legitimè absolutus, an verò debeat recurrere ad superiorem pro absolutione; Et pro solvenda prædicta quæstione proponitur alius similis casus, verbi gratia, de illo, qui dubius de voto castitatis emisso petiit dispensationem ab Episcopo, qui ratione dubii dispensavit, quòd votum castitatis dubium non est reservatum. Et an dubitans, utrùm casus reservatus sit, possit Confessarius illum absolvere; Et an possit reservari peccatum in dubio, an sit mortifera in materia aliqua determinata; Et an casus dubius, si contineatur in Bulla Cœnæ possit absolvi à quocumque Confessario ab ordinario approbato; Et deducitur, quòd casus dubius non censetur reservatus; *Ex part. 6. tractat. 6. ex resolut. 40. & in p. 8. tract. 8. ex resol. 72. & in part. 4. tract. 3. ex res. 4. & in p. 10. tr. 14. ex resol. 10. aliàs 8.* Quæ nunc invenientur *in tom. 1. tr. 5. de reservatis res.* 40. 41. 42. & 43

An si pœnitens probabiliter dubitat se pœnitentiam post aliquod tempus adimplere non posse, teneatur, cùm primùm possit illam adimplere? Si verò hoc non dubitat, an possit illam post annum differre; *Ex par. 9. tract. 6. ex resolution 56. aliàs*

57. Quæ hic reperietur *in tom. 1. tract. 6. de satisfactione sacramentali resolut.* 24

An in dubio si revelatio confessionis fiat, vel non fiat de licentia pœnitentis, credendum sit testimonio Sacerdotis; *Ex p. 5. tract. 11. resol. 41.* Quæ hic est *in tom. 1. tract. 8. de sigillo confessionis resolut.* 31

Nunc dubitans, an aliquid cibi, vel potus sumpserit, possit communicare, vel Missam dicere; Idem dicendum est, si dentibus quidpiam masticans dubitat, an deglutierit. Et, an, qui dubitat an sit audita hora noctis duodecima, & comedat, aut bibat, an possit die crastino sumere Eucharistiam, vel si saccharum in os misit, & dubitat, an post mediam noctem aliquas partes in stomachum trajecerit, an, &c. Et an peccet Sacerdos in sacrificio Missæ utens materia, & forma dubia, omittens certam etiamsi sequatur opinionem de veritate, & sufficientiam probabilem, aut speculativè probabiliorem; Et quid facere debeat Sacerdos, qui perficit Sacrificium ab alio inchoatum, si dubitet, an hostia sit consecrata; Et adducitur *Regula generalis* quòd in Missa nihil est repetendum, nisi probabiliter quis dubitet se aliquid essentiale omisisse, imò, nisi quando certò, vel probabiliter dubitat, eo quod non sufficiat quodcumque dubium, *Ex par. 3. tr. 4. ex res. 29. & in p. 2. tr. 14. ex res. 51. & in par. 10. tr. 12. ex res. 8. & 12. & in tr. 15. ex res. 42.* Quæ nunc invenientur *in tom. 2. tr. 1. de Celebratione Missarum res.* 123. 115. 202. 237. & 192

An in dubio, utrùm peccator sit occultus, aut publicus, danda sit ei Eucharistia; Et an in vero dubio, an habeat peccatum mortale, quis possit sumere Eucharistiam sine confessione; Et an, quando dubitatur, an pueri sint doli capaces in articulo mortis danda sit eis Eucharistia; Et an dubius, si sit hora duodecima noctis, comedat, possit manè communicare, vel si dubius sit, si comederit post mediam noctem; Idem est de illo, qui assumens aquam ad ablutionem, dubitat, an aliquam guttam transierit, nec non de illo, qui dentibus masticans quidpiam dubitat, an aliquid deglutierit, & de illo, qui adhæret dicto aliquorum dicentium sibi horam noctis duodecimam non sonuisse, aliis verò affirmantibus sonuisse, *Ex p. 4. tr. 3. ex res. 54. & in par. 5. tr. 3. ex res. 44. & in p. 10. tr. 16. ex res. 36. aliàs 31. & in tr. 12. ex resolut. 57. & 54* Quæ hic reperientur *in tom. 2. tract. 2. de communione resolut.* 29. 88. 90. 56. & *ultima est in dicto, tom. 2. tr. 1. res.* 250

Quidam dubitabat, an habuerit intentionem requisitam consecrandi, aud audi Missam, recitandi Horas Canonicas, ideò benignam aliquam opinionem a me postulabat, *Ex par. 3. tract. 6. ex res. 68.* Quæ hic est *in tom. 2. tr. 3. de audienda Missa in in die festo res. 1.*

An pueri sint ungendi sub conditione, quando dubitatur, an habeant usum rationis; Et an in dubio, (non loquor in casu opinionis,) si morbus sit de se, vel in hoc individuo periculosus possit extrema-Unctio ministrari; *Ex par. 3. tr. 4. ex resolut. 168. aliàs 169. in part. 5. tract. 3. ex res. 85. & in par. 9. tr. 6. ex resol. 44.* Quæ hic reperientur *in tom. 2. tract. 4. de Extrema-Unctione res.* 43. 45. & 38

Quid est faciendum, quando dubium est, an inter volentes contrahere adsit aliquod impedimentum dirimens; Et in dubio an res egeat dispensatione, an Episcopus possit declarare, vel ad cautelam dispensare; & an dubius de valore matrimonii post bimestre tempus, si illud non consummavit, quid facere debeat; Et an possit uxor in tali casu, vel teneatur reddere debitum; & an conjux dubitans de valore matrimonii possit petere, & reddere debitum, sive conjux bona fide, sive mala contraxerit; Et an si ante debitam diligentiam petat debitum, teneatur alter reddere; Et quid, si post adhibitam diligentiam non eluceat veritas; Et quid quando dubium matrimonii oritur ex dubio impedimenti impotentiæ, an tunc uterque conjux possit petere, & reddere debitum; Et an dubitans de valore matrimonii contrahendi, si illud ineat, possit adhuc petere, & reddere debitum; Et quid, si uterque mala fide contraxit; & quid est faciendum, si conjuges habeant rationes probabiles matrimonium valere, quamvis probabilius judicent matrimonium non tenere. Et an dubius de valore matrimonii, quia dubitat de servitute alterius, possit, ac teneatur reddere debitum; & docetur per Canones non esse prohibitum inire matrimonium cum dubietate impotentiæ ad coeundum. Et an ille, qui bona fide contraxit, possit liberè petere, & reddere debitum, quando novit alterum dubitare de valore matrimonii; Et an si matrimonium sit contractum, sed non consummatum, & ante consummationem incidat dubium de impedimento, quid facere teneantur tales conjuges; Et an dubitante de jure suo, si post diligentem inquisitionem magis propendeat in eam partem sibi jus non assistere, quid facere debeat; Et an dubius de valore matrimonii, quod contraxerat, nondum habita certitudine conjugis prioris præmortuæ; debitum à conjuge sua iterum exigere possit? Et an pro valore matrimonii,

An in dubio, an fœtus sit animatus, quis censendus sit irregularis ea ejus abortu sequuto? Et an in dubio utrùm fœtus sit animatus procedat non solùm quoad irregularitatem, sed etiam quoad alias pœnas? Et an si quis procuravit abortum fœtus animati, sed dubitat de effectu sequuto, vel an mulier sit mota ad abortum faciendum ea consilio præstito, vel à se ipsa, censendus sit irregularis? Et an possit stare dicto personæ fide dignæ, cui datum est consilium? Et cùm medicamentum prorsus dubium est, num auxilium, aut mortem sit allaturum matri prægnanti, si salus ejus omnino desperata est, possit adhuc adhiberi, si tenderet ad salutem matris, & ad fœtus abortum? Et an si mors certa imminet ab incendio excitato, vel à fera invadente, licitum sit detento, seu invaso è loco alto se præcipitare cum dubio mortis periculo? Et an fœmina, quæ post coitum mingit, vel semen digitis ejicit, non peccet mortaliter de se, sed solum ex conscientia erronea, quatenus putat hoc conducere ad non concipiendum? *Ex p.4 tr.2.ex res. 16.& in p.7.tr.5. ex resol.* 24.25.26 36.& 31. Quæ hic reperientur *in tom.5. tr.6. de Abortu res.* 20.21.22.23.30.& 32

An dubius in Fide sit Hæreticus; Et an qui asserit de rebus Fidei se dubitasse, puniendus sit tanquam hæreticus? Et an qui dixit hæresim externam, sed postea dubitatur, an dum illam protulit, ita mente senserit, vel illam affirmaverit causa joci, quæritur, an talis hæresis sit reservata? Et an si propter dubium illud inferior absolvat ab hæresi, vel ab alio peccato reservato, & postea pœnitens, re melius examinata, deponat dubium, & recordetur certò peccati commissi, quod erat reservatum, censeatur jam legitimè absolutus, an verò debet recurrere ad Superiorem pro absolutione. *Ex part.2.tr.16. ex res.51. aliàs* 53. *& in p.1.tr.8.res.* 47 *& in t. 7 ex res.* 19. Quæ hic sunt *in tom. 5 t. 8. de Hæresi r.* 1.2.& 3

An si dubium sit, utrùm in peccatis pertinentibus ad Tribunal. S. Inquisitionis correctio profutura sit necne, sit etiam præmittenda correctio, vel facienda sit denuntiatio? Et an dubius de emendatione alicujus rei, & præsertim de Hæretico formali, quia semper dubitari potest, an re vera sit emendatus, teneatur illum denunciare? Et an quando Confessarius cum verbis dubiis sollicitat fœminam in confessione, teneatur pœnitens illum denuntiare? *Ex part. 8. tract. 4.ex res.2.& 3 & in part 4.tr. 3.ex res.61.& in part.4.tract.5.ex res.23.* Quæ nunc invenientur *in tom.5.tr.9.de Denunciationibus, &c.res.*3 6.8 & 34

An Inquisitores debeant verba dubia interpretari in sensu Catholico? Et an hoc non solùm procedat in dubio rei, sed etiam in dubia testium depositione? Et an quando datur æquale dubium absolvendus sit reus? Et an Inquisitores possint punire reum, quando dubitatur, an sit Baptizatus? Et an in dubio, si sapiat-ne Sortilegium hæresim manifestè, possint Inquisitores se intromittere; *Ex part 4 tract. 8 ex res* 83.100. 112.& 113. quæ hic reperientur *in tom.5 tract.10. de Inquisitorib.r.*27.58.& 104. & 86

An in crimine hæresis pro absente citato Procurator comparens admittatur, ut defensor innocentiæ, dummodò res sit dubia & reus sit tantùm de hæresim suspectus; *Ex part. 4.tr 7.ex res.* 27. Quæ hic est *in t.5. tr.12. de Pœnis imponendis in S. Inquisitione res. etiam* 27

An quando dubium est, si lex excommunicationis, suspensionis, & irregularitatis sit usu recepta, necne, præsumendum sit esse acceptatam, v.g. de Bulla Clementis VIII. de largitione munerum, & de Extravag. *Ambitiosa* Pauli II. contra alienantes bona Ecclesiastica, & similibus? Et an quando existit æquale dubium, an detur consuetudo sufficiens ad obligationem in foro conscientiæ, partem negantem sequi possumus? Et an quando constat de lege, dubium est, an in aliquo casu obliget, liceat contra illam facere; Et an in casu dubio legis detur locus Epikejæ; Et quid, si dubitetur alteri legi graviori contrariari? Et an in casu dubio legis, quando dubitatur, an lex obliget ad mortale, vel ad veniale, judicandum sit obligare ad mortale? Et, an quando quis dubitat de justitia tributi, teneatur illud solvere; *Ex p.1.tr.10.ex res.3.& in part.4.tr.3.ex resol.* 14. 22.& 23. *& in p. 1.tract.10.ex res.*25. Quæ nunc invenientur *in tom.6.tr 1.de Legibus res.*40 41.66.67 & 68

An peccet mortaliter, qui in casu dubii in principio legem non acceptat, & recipit illam; Et an reus, & testis teneantur respondere, si dubitant, utrùm judex juridicè illos interroget? Et an si in re dubia judex inquirat, peccet, & testis, si obsequitur, sit injustus? Et an quando judex, & Superior generaliter inquirit super aliquo delicto notorio, cujus author ignoratur, tunc subditus, qui dubitat, an infamia, vel judicia sint contra illum, quem ipse scit commisisse delictum, an teneatur prodere delinquentem occultum, vel debeat respondere se nescire quis commisit delictum; Et an testis falsus teneatur revocare dictum suum, ratione cujus mors, aut mutilatio est inferenda alicui, quamvis ipsi similis pœnæ periculum immineat, imò licèt ex revocatione majus damnum immineat ipsi, si dubitas, an talis revocatio sit profutura, necne? Et an, quando minor pars in aliquo Capitulo est dubia de indignitate personæ eligendæ possit concurrere ad talem eligendum; Et an in dubio actus interpretandus sit validus? *Ex par.5. tr.14.ex res. 8.& in part.3. tr.5. ex res.107 aliàs* 106.*& in p.4 tr.4.ex res.99.& in par.10.tr.13.ex res.*31.& 33. Quæ hic reperientur *in tom.6.tr.1.de Legib. res.* 60. 96.93.136.& 138.

An in dubio si consuetudo sit introducta animo obligandi, obliget; Et utrùm, quando dubitatur, an consuetudo fuerit introducta animo devotionis, vel ex animo se obligandi, sit præsumendum inductam fuisse animo obligandi? Et an dubius de præcepti obligatione per consuetudinem introductam, teneatur illam observare. Et an postquam consuetudo est approbata tacitè, vel expressè à Superiore, absque dubio cæteri teneantur observare illam? Et an in dubio, si consuetudo contraria legi sit rationabilis, id est expediens communi bono, præsumenda sit rationabilis, & communi bono expediens; *Ex part.6.tract 5.ex res.12.& 14 & in par.1.tr.10.ex res.30.& in part.4. tr. 3. ex res.58.& in p.6 tr.5 ex res.1.* Quæ hic sunt *in tom.6.tr. 2. de Consuetudine res.* 19.21.58.20 & 1

An dubius de malo usu ementis excusetur vendens res indifferentes, nulla causa justa concurrente? Et an dubitans, si res sit furtiva, possit illam emere, & ut postea à vero Domino tantùm pretium accipiat? Et in dicto casu, si Dominus non comparuerit, an emptor teneatur rem illam in pios usus convertere, deducto tamen pretio, maximè si illam emit modico pretio? Et an si quis studio vendisionis, vel donationis qui rem furtivam sub dubio possides, & facta diligentia, dubium autem persistat, ad quid teneatur? Et qui emit rem aliquam bona fide, & posteà dubitat rem esse alienam, nec res opposita, debita diligentia facta, sciri potuit, quæritur, an qui illam vendidit, teneatur paratus esse ad illud pretium, quo vendidit, restituendum Domino, quoties comparuerit? Et an certus de debito, dubius autem an solverit, teneatur solvere? Et an quando non solùm debitor, sed creditor etiam dubius est, num debitum sit satisfactum, teneatur adhuc debitor solvere illud? Et in dictis casibus an ad integram solutionem vel ad partem secundùm dubii proportionem debitor teneatur? Et an commodatarius dubius an sua culpa commodatum perierit, teneatur ad restitutionem? Idem est dicendum de depositario, locatore, seu conductore? *Ex p.4 tr.3.ex res.60.33 & 27.& in par.2.tr. 15.ex res.11.& in p. 4 tr.3.ex res.* 32.& 30. *& in part. 3. tr.6 ex res* 49. Quæ nunc invenientur *in tom.6.tr. 3. de Contractibus res.*111, 126. 127. 128. 139.143. & 140

An si adulter dubitet, an filius sit suus, vel mariti; si nihil possit deprehendi, diligentia facta, ad quid teneatur? Et quid est faciendum, si mater affirmat cum juramento esse filium adulteri, prolesque sit similis adultero? Et quis filium illegitimum alere teneatur, quando dubitatur, quis sit Pater illius, quia nimirum plures matrem cognoverunt? Et an quilibet, Patre deficiente, vel nolente filium alere, alius sit obligatus in integrum, ne proles alimento destituatur. *Ex part.11.tract.5.ex res.* 27. Quæ hic reperietur *in tom 6. tract. 3. de Contractibus res.* 138

Petrus, v.g. dubitabat, utrùm Paulus cum quo lusit, esset lucraturus, si ipse fraudes non adhibuisset, an teneatur ex hoc ad aliquam restitutionem? Et si dubius sit, an ipse ob fraudem acquisierit aliquod lucrum, teneatur ne dubio perseverante ad aliquam restitutionem ejus; Et ad quid teneatur, si quis ante admonitionem alicujus de ludo, & punctis collusoria dubius erat an acceptaret auctionem factam a collusore, ex eo quod admonitus fuit ex amico vidente collusorem? Et an cum quis rem certò sciret, si incipis postea dubitare, an possit adhuc spondere super re. *Ex part. 4.tr.3.ex res.75.& in part 7.tr 9.ex r.*48. 43.& 68. Quæ hic sunt *in tom.6. tr. 4. de Ludo, & Sponsionibus r.* 39.47.49.& 76

An in dubio, si donatio sit remuneratoria, aut merè gratuita, & liberalis, censendam esse remuneratoriam? Et an donator in dubio præsumatur cogitasse de liberis? Et an in dubio ea est tenenda sententia, & interpretatio, quæ humanior, & benignior est? Et an in dubio, si expressè non constat qualem donationem conjuges, vel alii facere voluerint, donatio præsumatur causa mortis, & non inter vivos. Et an si in foro externo, vel interno dubium sit, an contrahentes matrimonium conditionem turpem serio, vel joco adjecerint, præsumendum sit, quod joco adjecta sit? Et an si Petrus dedit uxori suæ aliquas gemmas, & ipsa subscrupulosa dubitat, an in proprietatem illas ei dederit an verò in usum, quid est faciendum. *Ex p.8.tr.6.ex res.*116.59. 60.30.85.& 32. Quæ nunc invenientur in *tom.6. tr.7. de Donationibus res.*18.51.49.71.141.& 69

An si dubium sit, qua mente testator reliquerit legatum, an præsumatur in dubio ad piam causam, id est pro Deo, & animæ salute reliquisse, & non pro persona? Et an Miles in dubio præsumatur jure communi, & non militari testatus? Et an, qui dubius est de suo statu possit testari ad pias causas, *Ex part.7.tr.* 12 *ex res.11.& in t.6.ex res.* 55. & 12. *aliàs* 54.& 11. Quæ hic reperientur

T R A C T A T U S III.

De Parvitate materiæ, pag. 25

dicti Examinatores faciunt; Et quid, quando aliqui examinantur in concursu propter damnum tertii; Et etiam cursim, & obiter quæritur, an habens privilegium comedendi lacticinia in diebus jejuniorum possit comedere saginam; *Ex p. 10. tr. 16. & Misc. 6. res. 38. aliàs 37. ib.*

6 An in conscientia erronea detur parvitas materiæ; Sed difficultas est, quando conscientia erronea non distinguit, an mortale sit, vel veniale, sed solùm confusè proponitur actio mala, an tunc peccatum mortale sit, *Ex p. 5. tr. 5. r. 3 t. ib*

7 An in prohibitione alienationis rerum Ecclesiasticarum detur parvitas materiæ; Idem est dicendum de locatione. Sed difficultas est in supradicta quæstione, quæ dicantur terrulæ, & quę res exigui valoris; *Ex p. 5. tr. 5. r. 57. ib.*

8 An præceptum sub mortali impositum sub materia levi obliget saltem sub veniali, *Ex p. 5 tr. 5 r. 48. p. 27*

9 An contemptus formalis in re levi, videlicet legislatoris humani, legis, præcepti, consilii, &c. sit solùm peccatum veniale; Et quid, si sit de legislatore, & præcepto Divino, *Ex p. 3. t. 6. & Misc. 2. r. 78. ib.*

10 An in acceptatione personarum quoad beneficia conferenda detur parvitas materiæ; Ex quo infertur, an sit leve peccatum prætermittere ordinem misericordię, quando levis est excessus v. g. si duo aliqui sunt in extrema necessitate, & secundùm ordinem misericordię teneatur aliquis potius uni, quàm alteri succurrere propter titulum, v. g. consanguinitatis; *Ex par. 5. tr. 5. r. 13. ib.*

11 An in usura detur parvitas materiæ; *Ex p. 5. tr. 5. r. 30. p. 28*

12 An peccatum invidię ratione parvitatis materiæ sit aliquando tantùm veniale, *Ex par. 5. tr. 5. r. 67. ib.*

13 An, quando ex levibus indiciis quis temerè, & voluntariè de proximo suspicatur, peccet mortaliter; Et in textu hujus Resolutionis adducuntur conditiones, quas habere debet judicium temerarium, ut sit peccatum mortale, *Ex p. 3. tr. 5. & Misc. 1. r. 21. ib.*

14 An in judicio temerario detur parvitas materiæ; Et an sit peccatum mortale temerè judicare aliquem esse spurium, vel filium Judæi, illegitimum, &c. *Ex p. 5 tr. 5. r. 68. ib.*

15 An in detractione detur parvitas materiæ; Et inter alia, quę pro praxi prædictæ difficultatis adducuntur, tandem quęritur, an sit mortale dicere in faciem, præsertim viro honorato conviciandi causa, esse filium Clerici natum ex adulterio, & similia *Ex p. 5. tr. 5. r. 69. ib.*

16 An detractiones leves de aliquo possint pervenire ad damnum grave, sicut furta; Et quid, quando aliquis per plures detractiones leves detrahit de pluribus personis; Et quid est dicendum, quando detrahitur leviter de fama Petri, qui plures detractiones etiam leves ab aliis passus est circa eamdem materiam levem. & quid, si circa diversas materias leves apud eosdem auditores, Et quid est sentiendum, si in prædictis casibus detractio Petri sit apud Prælatum; Et quid, si verò omnes detractiones leves sint circa diversas personas, & quid apud eosdem auditores, *Ex part. 10. tract. 15. & Misc. 5. resolut. 17. ib.*

17 Quid est sentiendum de tactibus, & osculis inter solutos, an semper sint mortalia, vel in eis detur parvitas materiæ; Et an conspicatio leviter partium obscœnarum brutorum, & similium, sit peccatum mortale; *Ex part. 3. tr. 5. & Misc. 1. res. 90. aliàs 89. p. 29*

18 An in rebus venereis detur parvitas materiæ, *Ex part. 3. tr. 5. Misc. 1. res. 1. ib.*

19 An in rebus venereis detur parvitas materiæ; *Ex part. 4. tr. 5. res. 5. p. 30*

20 An in rebus venereis detur parvitas materiæ, *Ex part. 9. tr. 11. & Misc. 2. res. 08. p. 31*

21 De censuris, quibus aliqui auctores inurunt opinionem asserentem in rebus venereis dari parvitatem materię. Et concluditur ad denunciandum Confessarium sollicitantem in confessione non excusare parvitatem materiæ, ut premere manum, brachium, vel pedem pœnitentis vellicare, vel digitos intorquere, &c. *Ex par. 11. tr. 6. & Misc. 6. r. 53. ib*

22 An Advocatus teneatur de culpa levi, *Ex par. 2. tr. 15. & Misc. 1. res. 29. pag. 33*

23 An mandatarius non dolum tantùm, & culpam latam, sed etiam levem, & levissimam præstare teneatur, *Ex par. 7. tr. 7. & Misc. res. 34. ib.*

24 An mandatarius, vel Procurator teneatur de culpa levissima, Et quid, si mandatarius non sit mercede conductus, *Ex par. 9. tr. 7. Misc. 2. res. 22. p. 34*

25 An Procurator, seu negotiorum gestor teneatur de levissima culpa, *Ex par 8. tr. 7. & Misc. r. 35. p. 35*

26 An negotiorum gestor teneatur de culpa levissima; Et an hæredes tutoris, si negotia à tutore defuncto cœpta perfecerint habeant actionem negotiorum gestorum, &c. Et deducitur tutelæ non solùm de dolo, & lata culpa, sed etiam de levi culpa competere, de qua culpa hæredes Magistratuum teneantur? *Ex par. 11. tract. 3. & Misc. 3. resol. 18. p. 36*

27 An hæredes tutoris de levi culpa teneantur; Et supponitur tutorem, vel curatorem teneri de dolo, lata, & levi culpa. Et notatur, quod in contractibus, aliisque negotiis interdum, (sub quo & lata culpa continetur) interdum levis, interdum levissima culpa præstanda venit. Dolus, & lata culpa præstantur in deposito. Culpa levis præstatur in empto, locato, in dote, in pignore, & in societate. Diligentia, sive levissima culpa (quæ duo sibi invicem opponuntur) est præstanda in commodato, *Ex p. 11. tr. 7. Misc. 7. r. 49. p. 37*

28 An in præcepto gestandi Tonsuram Clericalem detur parvitas materiæ; Et quod, si sacris Ordinibus initiatus Tonsuram non deferat, an peccet & quid autem si sit tantùm in minoribus Ordinibus; *Ex p. 5 tr. 5. r. 60. p. 38.*

† Adverte, quod reliquæ omnes aliæ Resolutiones, quę huic tract. de Parvitate materiæ despar secundùm Ordinem R. P. Diana *in sua par. 5. tr. 5.* In hac nova Methodo sunt appositæ in cæteris aliis tractatibus hujus totius operis. Ratio præ aliis hujus translationis, & mutationis est, quia si ita non fieret ex supradictis tractatibus, in quibus nunc sunt trāscriptę, debebant totidem, vel alię plures ad hunc tract. conduci, & a fortiori dando transmutatione, hæc videtur melior, & proprior.

Appendix ad cæteras alias Resolutiones, & Quæstiones pertinentes simul ad hunc *tr. 3. de Parvitate materiæ hujus tom.* 8

AN in verbis formæ Sacramentorum detur parvitas materię, Et an in conjunctione materiæ, & formæ Sacramentorum detur parvitas materię; Et an in formæ Sacramentorū interruptione detur parvitas materiæ, *Ex par. 5. tract. 5. ex res. 39. 40. & 41.* Quæ nunc inveniuntur *in tom. 1. tract. 1. de Baptismo res. 4. 5. & 6*

An Episcopus, qui in Confirmatione ungeret alio digito, quàm dextero pollice, peccet mortaliter; & an in talis variatio sit materia gravis, vel levis, *Ex par. 3. tr. 4. ex res. 22.* Quæ hic reperitur *in tom. 1. tr. 2. de Confirmatione res. 3*

An in mendacio facto in confessione, vel in judicio temerario detur parvitas materię, *Ex par. 5. tr. 5. ex res. 27.* Quæ hic est *in tom. 1. tr. 3. de Pœnitentia r. 136*

An in casibus reservatis, & excommunicationibus detur parvitas materiæ, *Ex par. 5. tr. 5. ex res. 46.* Quæ nunc inveniuntur *in tom. 1. tr. 5. de Reservatis r. 46*

An possit Confessarius imponere pœnitentiam levem sub mortali, Et an in dilatione pœnitentiæ injunctæ detur parvitas materiæ, Et an, si Confessarius pœnitentiam imponat audiendi Sacrum si illud audiat post Evangelium recitatum, an adhuc satisfaciat. Et quid, si imponat tertiam partem Rosarii B. Virginis, an si omitteret quatuor Ave Maria, excusetur pœnitens à peccato ratione parvitatis materię, Et an pœnitens, qui relinquit facere pœnitentiam levem, v. g. unius Psalmi, &c. & hęc etiam si ob peccata gravia fuerit imposita, an peccet mortaliter; Et an omissio pœnitentiæ gravis imposita propter sola peccata levia, & venialia sit culpa mortalis, Et an Confessarius excusetur à culpa, si imponat pœnitentias leves ob illa verba: *Quidquid boni feceris, &c.* Et an obligatio acceptandi pœnitentiam levem, sit tantùm venialis, *Ex par. 5. tract. 5 ex res. 53. & 55. & in par. 6. tract. 6. ex res. 44. & in tract. 7. ex res. 5. & in par. 3. tract. 4. ex res. 135. & 101. aliàs 136. & 102.* Quæ hic reperiuntur *in tom. 1. tr. 6. de Satisfactione Sacramentali r. 6. 46. 5. 8. 48. & 47*

An in fractione Sigilli Confessionis detur parvitas materiæ, Et an qui invenit chartam, in qua peccata alicujus scripta erant, si in charta sint levia, & non infamantia scripta, & reperta chartæ ex curiositate legat, & lecta aliis divulget, an peccet mortaliter, vel tantùm venialiter ratione parvitatis materiæ, *Ex p. 5. tr. 5. ex res. 8. & in par. 3. tr. 4. ex res. 181. aliàs 182.* Quæ hic sunt *in tom. 1. tr. 8. de Sigillo confessionis res. 6. &* 8

An in obligatione celebrādi detur parvitas materiæ; Et an in prohibitione celebrandi post meridiem detur parvitas materiæ; Et an in jejunio Ecclesiastico pro celebratione Missæ, & communione detur parvitas materiæ; Et an in præcepto celebrandi cum vestibus sacris detur parvitas materiæ; Et an in præcepto S. Pii V. nō addēdi, vel omittēdi aliquid in Missa præter præscripta in officio Missæ dicendæ, & recitandæ detur parvitas materiæ; Et an si à Sacerdote gutta aquæ vino non misceatur ex parvitate materiæ excusetur à mortali; Et an Sacerdos possit celebrare sine cingulo benedicto, vel cum eo, sed toto fracto, & in hoc ratione parvitatis materiæ an peccet tantùm venialiter; Et an Sacerdos, qui omittit in consecratione particulā *enim*, vel S. pro K. utendo, vel si dicat *te absolvo*, & relinquat *in nomine Patris, &c.* & si in forma Baptismi relinquerit *Amen, &c.* An peccet mortaliter, & Sacramenta sint valida; Et an si in tribus Missis dici solitis successivè, & immediatè in die Nativitatis

An

An in Simonia detur parvitas materiæ. *Ex p.5.tr.5.ex r.2.* Quæ hic est *in t.5.tr.7.de Simonia r.3*

An in hæresi detur parvitas materiæ. Et an in Sortilegiis,& Magia detur parvitas materiæ. Et an in blasphemiis contra Deum,& Sanctos detur parvitas materiæ. *Ex par.5.tr.5.ex r.28.29.& 30.* Quæ nunc invenientur *in t.5.tr.8.de Hæresi r.8.9.& 12*

An in solicitatione facta in confessione,& prohibita in Bullis Pontificiis detur parvitas materiæ, ita ut Confessarius sit excusandus,& non denuntiandus. *Ex par.1.tr.4.ex r.21.& in par.4.tr.5.ex r.5.& in par.5.tr.5.ex r.9.* Quæ hic reperietur *in t.5.tr.9.de Denuntiationibus r.27.28.& 29*

An parvitas materiæ excuset a lege prohibente,ne extrahatur aliquid à Regno,&c. *Ex par.5.tr.5.ex r.49.* Quæ hic est *in t.6.tr.5.de legibus r.81*

An conditor teneatur de culpa levissima,quia de culpa lata,& levi non est dubitandum. Et quid est dicendum de Depositario, nautis, cauponibus, bullariis, sartoribus, fullonibus, stabulariis, & habentibus curam molendini,& domorum publicarum,&c.& de aliis similibus. *Ex par.9.tr.7.ex r.30.& in par.3.tr.8.ex ref.74.& in p.3.tr.6.ex r.21.* Quæ nunc invenientur *in t.6.tr.3.de Contractibus r.§19.141.142*

An in voto, & juramento non laudandi detur parvitas materiæ, *Ex par.5.tract.5.ex r.38.* Quæ hic reperietur *in t.6.tr.4.de Ludo ref.68*

An Prædicatores tam Regulares, quàm sæculares prædicantes semel, aut bis sine licentia Episcopi possint excusari à mortali ratione parvitatis materiæ. Et an Superior ratione circumstantiarum possit sub mortali peccato præcipere materiam levem, vel an solus Deus possit ad mortale obligare in materia levi. Et an hoc idem sit dicendum de Prælatis Ecclesiasticis. Et an in continuatione anni Novitiatus detur parvitas materiæ. Et an ad ætatem requisitam ad professionem emittendam detur parvitas materiæ. Et an in egressu, vel ingressu Clausuræ Monialium detur parvitas materiæ. Et alicubi visa est Monialis super regulas Monasterii quæritur, an fregerit clausuram. Et quid est sentiendum de Moniali,quæ se ponit in rota,& fecit eam volvere versus partem externam, ad quam sæculares accedunt. Et notatur certum esse legislatorem nullo modo posse in materia levi gravem obligationem imponere, licèt velit, & intendat. Et quid maximè ex usu Religionum, in quibus aliquando Superiores res leves prohibent in virtute obedientiæ, & sub pœna excommunicationis. Et an in dimissione habitus propriæ Religionis detur parvitas materiæ. Et an Fratres Minores equitando peccent tantùm venialiter ratione parvitatis materiæ. Et an si aliquis ex Fratribus Minoribus hodie, v.g. equitet, vel quadriget medium milliare,& post paucos dies aliud dimidium milliare,&c. an istæ parvæ materiæ posteà inter se uniantur, ita ut constituant quantitatem notabilem ad inducendum peccatum mortale, & secus si cum magno intervallo temporis equitet multoties dimidium milliare. *Ex par.8.tr.7.ex ref.51.& in p.5.tr.5.ex r.47.19.18.& 22.& in tr.13.ex r.88.& in part.3.tr.2.ex r.52.& in tr.6.ex r.98.& in p.5.tr.5.ex r.68.& in p.10.tr.21.ex r.27.* Quæ hic sunt *in t.7.tr.1.de Regularibus r.56.132.255.258.339.340.338.138.208.& 304*

An in præcepto correctionis fraternæ detur parvitas materiæ. *Ex p.5.tr.5.ex r.66.* Quæ nunc invenietur *in t.7.tr.4.de Correctione fraterna ref.10*

An in diebus festis detur parvitas materiæ in ordine ad opera servilia. Et an qui per duas horas laboraret in diebus festivis, excusetur à peccato mortali, ratione parvitatis materiæ. Et an sit peccatum mortale, si in omnibus festis quis exerceat per dimidiam horam opus servile, &c. Et an in insueta pectoris nuditate fœminæ detur parvitas materiæ. *Ex par.5.tr.5.ex r.6.& in par.2.tr.15.ex r.36.& in par.3.tr.5.ex r.8.& in par.10.tr.12.ex ref.30.* Quæ hic reperientur *in t.5.tr.5.de Scandalo ref.57.16,15.& 11*

An in juramento assertorio, & promissorio detur parvitas materiæ? Idem est de Voto. Et an in juramento, & voto non bibendi vinum detur parvitas materiæ. Et quid, si votum fuit jejunandi cum pane, & aqua, an sit culpa mortalis semel vinum bibere. Et an, quis possit vovere in materia levi sub obligatione mortali. Et an si quis per plures dies, vel annum omittat votum levis materiæ, v.g. orationem Dominicam, Ave Maria,vel unum Salve Regina,vel dare parvam eleemosynam, peccet mortaliter. Et notatur, quod si pluries omittendo istam parvam eleemosynam devenisti ad materiam gravem, teneris ad restitutionem. Et an præceptum Prælati in re levi, & in ordine ad bonam gubernationem obliget sub solo peccato veniale: nam esset intolerabile, si posset Prælatus in omni materia etiam levissima obligare sub peccato mortali. Et an eodem die violare plura vota de materia levi sit peccatum mortale. Et an in comestione carnium in die jejunii detur parvitas materiæ. *Ex par.4.tr.4.ex r.160.& 70.& in par.5.tr.5.ex ref.4.37.36.59.53.& 55.& in par.3.tr.5.ex ref.24.& in t.10.tr.84.r.32.* Quæ hic sunt infra *in hoc ipsomet tom.8.tract.4. de Voto, & Juramento à resol.6. usque ad resolut.14. inclusivè, & in resolut.72*

Ex quadam culpa, hoc est, ex quanam negligentia non adhibita in casu homicidii casualis oriatur obligatio restitutionis, an ex culpa, & negligentia lata, non verò ex levissima,aut levi. *Ex par.5.tr.4.r.46.* Quæ hic est infra *in hoc tom.8.tract.5.de Homicidio ref.83*

An in furto Reliquiarum detur parvitas materiæ. Et an in alteris furtis detur parvitas materiæ. *Ex p.5.tr.5.ex r.34.& 35.* Quæ hic est infra *in hoc tom.8.tract.7.de Furto, & Restitutione resol.2.& 1*

An si quis haberet voluntatem committendi omnia peccata venialia,peccet mortaliter. Et an peccet mortaliter, qui apud se statuit nullum peccatum veniale vitare. Et an Religiosi,qui tenentur progredi in viam perfectionis, peccent mortaliter, si nollent observare omnes Regulas, licèt non obligent sub mortali. *Ex par.3.tr.6.ex r.24.* Quæ hic est infra *in hoc ipsomet tom.8.tract.10.ref.4*

Quomodo tempus mediæ noctis in præceptis Ecclesiasticis sumendum sit. Et an dato primo pulsu horæ duodecimæ, media nox judicanda sit elapsa, ita ut præcepta præteritæ diei, vel futuræ dicatur elapsa. Et infertur, an annus Novitiatus debeat computari de momento ad momentum, ita ut si professio efficiatur per quatuor aut sex horas antè completum annum, professio sit invalida. *Ex par.7.tr.31.ex r.15.& in par.3.tr.4.ex ref.36.* Quæ nunc invenientur *in tom.2.tr.1.de Celebratione Missarum resol.111.& 112*

An in prohibitione colloquendi, & scribendi tempore conclavis contenta in Bulla Pii IV. detur parvitas materiæ; excusans à mortali, & incursione censurarum. *Ex par.12.tr.2.ex r.6.* Quæ hic est *in t.9.tr.7.r.99*

TRACTATUS IV.

De Juramento simpliciter, & de juramento, & voto, ut est promissio Deo facta, &c. atque de eorum absolutione, relaxatione, commutatione, & dispensatione, pag. 38.

AN Reges teneantur in conscientia non revocare concessionem factam futuræ accessionis in dignitate, v.g. Proregis, &c. Et quid est dicendum, si etiam esset promissio, & etiam acceptata. *Ex par.5.tr.14.& Misc.2.r.74.ib.*

2. An sit peccatum mortale non adimplere promissionem gratuitam acceptatam in re gravi. *Ex par.4.tr.4.& Misc.r.122.ib.*

3. Proposita mihi sæpius fuit hæc quæstio. An promissio externa legitimè ab alio acceptata obliget in conscientia. Et notatur, quòd per accidens aliquando, qui non præstat promissionem possit peccare mortaliter, ut quando sequitur notabile detrimentum propter promissionem non præstitam. Et an, si sacerdos, non ratione stipendii,sed liberaliter promisit alteri unum sacrum animo se obligandi, peccet mortaliter omittendo. *Ex part.2.tr.7.& Misc.3.r.9.p.39*

4. An promissio interna obliget in conscientia. Et an ille, cui facta est promissio interna,possit facere sibi occultam compensationem. Et an donatio, seu promissio facta Petro præsenti, etiamsi non acceptet, sed taceat, obliget in conscientia. *Ex p.3.tr.5.& Misc.3.r.117.aliàs 116.ib.*

5. An juramentum additum fictæ promissioni veram inducat obligationem. *Ex p.5.tr.14.Misc.2.r.34.ib.*

6. An juramentum promissorium de faciendo peccato veniali, sit tantùm veniale. Idem est de voto, quia votum de peccato veniali est tantùm peccatum veniale, quia parvitas materiæ excusat. *Ex p.4.tr.4.& Misc.r.160.p.40*

7. An detur parvitas materiæ in juramento promissorio,ita ut aliquando tantùm peccatum veniale illius transgressio. *Ex p.4.tr.4.& Misc.r.70.ib.*

8. An in juramento assertorio detur parvitas materiæ, & quid in promissorio. *Ex p.5.tr.5.r.4.ib.*

9. An in voto, & juramento non bibendi vinum detur parvitas materiæ. Et quid est dicendum, si votum fuit jejunandi cum pane, & aqua, an sit culpa mortalis semel bibere vinum. *Ex p.5.tr.5.r.37.ib.*

10. An in voto detur parvitas materiæ. *Ex par.5.tr.5.r.36.pag.41*

11. An in eodem die violare plura vota de materia levi sit peccatum mortale, sive materiæ sint ejusdem rationis, sive diversæ. *Ex par.5.tr.5.r.55.ib.*

12. An possit quis in materia levi vovere sub obligatione lethali. Et quid est dicendum, si Confessarius pro mortalibus imponat levem pœnitentiam,& in ea intendat sub mortali obligare. Et adducitur, quod quantumcumque velit legislator ad mortale obligare, si materia est exigua, attentis circumstantiis, non obligabit ad mortale. *Ex p.5.tr.5.r.50.ib.*

41. An

41. An in dubio utrùm votum sit emissum ante pubertatem, aut post minorem ætatem, possit Pater illud irritare? Idem dicendum est de tutoribus, & curatoribus, etiam in casu, quod dubium sit circa tempus subjectionis, ut v.g. si uxor dubitat, an ante matrimonium emiserit votum aut servus, qui aliquando fuit liber, an tempore libertatis, &c. & pupillus, qui aliquando caruit tutore, & minor, qui aliquando caruit curatore, an tempore sui juris, an post subjectionem illis votum fecerunt. Et quid, si dubium est, an votum sit confirmatum ab impubere transacto subjectionis tempore. *Ex par. 4. tr. 3. r. 37. ib.*

42. Impubes antè 14. annum nondum completum vovit religionem ingredi, facto pubere moritur Pater, & legitimus curator ei constituitur, quæritur, utrùm possit curator votum illud irritare. Et an hoc idem dicendum sit de matre, ac de aliis curatoribus. Et ex doctrina supradictæ quæstionis infertur, an Pater possit irritare vota filiorum ante pubertatem emissa modo pubes post acquisitam pubertatem non ratificaverit vota tempore impubertatis facta. Et in dubio, an ratificatio facta fuerit post pubertatem, præsumendum sit votum non fuisse ratificatum. *Ex p. 6. tr. 7. & Misc. 2. res. 22. ib.*

43. An tutores, & curatores, & etiam mater possint vota, & juramenta pupillorum in ætate impuberi emissa, post pubertatem posteà irritare, dummodò post pubertatem non fuerint confirmata, Et quæritur, quomodo, & quando dicantur confirmata. *Ex par. 9. tr. 8. & Misc. 3. r. 84. p. 53*

44. Si filius, servus, vel uxor voveat, v.g. singulis sextis Feriis suæ vitæ jejunare, vel quotidie Litanias recitare, & similia, an talia vota possint à patre, marito, aut domino irritari, *Ex p. 9. tr. 8. & Misc. 3. res. 15. p. 54*

45. An Superiores possint irritare vota emissa tempore subjectionis, implenda tempore ejus solutionis, ut si v.g. uxor aliquid promittat in tempore viduitatis, impubes tempore pubertatis, pubes in tempus, quo liberam habuerit bonorum dispensationem, servus, dum fuerit liber. Et nota, quod Pater possit irritare votum Religionis à filio emisso post annos pubertatis exequendum. *Ex p. 4. tr. 4. & Misc. r. 29. ib.*

46. Quidam voverat singulis Festivitatibus Annuntiationis Beatæ Mariæ communionem, sed Festum illud accidit in Feria sexta Hebdomadæ Sanctæ, quæritur, an teneatur in illa die Sacram Synaxim sumere; & Resolutio hujus quæstionis pendet ex illa, an Feria sexta Parasceves licitum sit sumere communionem. Et quæritur obiter, an in Feria Quinta Cœnæ Domini sit una tantùm celebranda Missa. *Ex parc. 6. tractat. 6. & Misc. 5. res. 19. ib.*

47. An qui ex voto, vel pœnitentia tenetur recitare aliquo die tantùm partem Rosarii, si illam cum notabili interruptione recitet, dicatur satisfacere, etiam si dimidiam partem manè, & aliam vesperè recitet. *Ex p. 4. tr. 4. & Misc. r. 17. p. 55*

48. An qui vovit, vel juravit, vel habuit pro pœnitentia injuncta audire Missam, vel dicere Officium B. Virginis, si Missam audiat, vel recitet sine interna attentione, adimpleat votum, & pœnitentiam? Et docetur præceptum audiendi Missam, & recitandi Horas Canonicas adimpleri sine interna attentione, dum modo interius recitans, vel audiens Missam se gerat distractus. *Ex p. 10. tr. 3. & Misc. 3. r. 85. ib.*

48. An qui audit Missam animo non satisfaciendi voto, vel juramento, satisfaciat voto, ubi plura de intentione satisfaciendi præcepto? Et an doctrina hujus Resolutionis non procedat in obligationibus justitiæ. Et notatur necessarium non esse habere voluntatem expressam satisfaciendi præcepto, nam si ex ignorantia præcepti rem præceptam exequaris, præcepto satisfacis taliter, quod deobligatus remaneas ad aliud faciendum. Imò, si ex animo expresso non satisfaciendi præcepto per talem rem, illam exequaris, adhuc tamen satisfaceres præcepto. *Ex p. 3. tr. 6. & Misc. 2. r. 77. p. 56*

50. An si quis intuitu pietatis, & solum propter Deum juraret dare dotem mulieri, possit fœmina illius obligationem remittere. Idem est, si certo pauperi jures eleemosynam largiturus. Et quid, si ea dos, eave eleemosyna nulli esset determinato pauperi, aut personæ promissa. Et infertur, quod si quis filiæ intuitu Patris dotem sub juramento promittat, tunc non ad filiam, sed ad Patrem remissio juramenti pertinet. *Ex p. 9. tr. 8. & Misc. 3. res. 13. ibid.*

51. An juramentum præstitum principaliter in honorem Dei, possit quis remittere, si cedat in ejus utilitatem. Et quid est faciendum, quando prædictum juramentum præstitum fuit dare eleemosynam pauperi, aut hospitali non determinando personam, an tunc hujusmodi juramentum relaxari debeat per Prælatum Ecclesiasticum. *Ex p. 10. tr. 14. & Misc. 4. r. 17. aliàs 85. p. 57*

52. An juramētum præstitū redeundi ad carcerem injustum obliget. Et quid de carcere justo. Et deducitur condemnatum ad mortem famis teneri sub mortali culpa comedere, non obstante Superioris præcepto de non comedendo, etiam si juraret se cibos oblatos non manducaturum. *Ex p. 9. tr. 8. & Misc. 3. resol. 57. ibid.*

53. An qui vi, vel metu jurat coactus, si habeat animum non implendi juramentum, petendo prius relaxationem ejus, non obstante hoc, peccet mortaliter. *Ex part. 9. tr. 8. & Misc. 3. res. 56. p. 58*

54. An captus à latronibus, si cogitur jurare se non denuntiaturum illos judici, teneatur ad observationem talis juramenti. Et quid si à judice talis interrogaretur. Et quid, si juramentum interponatur de non petenda hujus juramenti relaxatione. Et quid est dicendum, si captus jurasset Infidelibus, apud quos injustè detinebatur se in suæ libertatis pretium daturum mille aureos, an tale juramentum non sit relaxandum, sed adimplendum? Idem est, si captus jurasset, se illuc rediturum. *Ex p. 11. tr. 2. & Misc. 2. r. 35. ib.*

55. An juramentum præstitum raptori, vel latroni sit servandum, vel indigeat relaxatione. Et an, si à latronibus captus, cogatur jurare se non denuntiaturum illos judici, vel Ecclesiæ, an juramentum illud valeat. Et additur, si metu mortis cogeretur jurare se illos non denuntiaturum, etiam juridicè interrogatum non peccare id jurando. Ex quo etiam infertur, an qui ob metum mortis juraret alicui comedere carnes toto anno diebus prohibitis, an debeat, vel possit prædictum juramentum servare cessante metu. *Ex p. 8. tr. 7. & Misc. res. 57. ibid.*

56. Quidam juravit dare meretrici pro actu fornicario centum aureos, quæsivit posteà, an ratione præstiti juramenti teneatur eos solvere. Et promissio facta meretrici pro actu turpi, etiam secluso juramento, an absolutè obliget in conscientia. *Ex p. 4. tr. 4. & Misc. r. 27. p. 60*

57. An si amasius, & meretrix jurent fidelitatem, nempè ut nullam aliam personam carnaliter cognoscant, tale juramentum obliget. *Ex p. 9. tr. 8. & Misc. 3. res. 9. ibid.*

58. An prorogato tempore, v.g. ad proferendam sententiam, censeatur etiam prorogata obligatio parendi tali sententiæ ex vi juramenti prius præstiti. *Ex p. 9. tr. 8. & Misc. 3. r. 7. ibid.*

59. De juramento servandi Statuta, seu Capitula Civitatum, Collegiorum, &c. Et pro praxi hujus quæstionis aliqui casus adducuntur, & notatur in textu hujus Resolutionis. *Ex par. 3. tr. 6. & Misc. 2. r. 39. p. 61*

60. In multis regionibus extant Pandectæ, & Statuta, in quibus Notariis, Commissariis, & cæteris justitiæ Administris taxata sunt stipendia, quæritur, an modò obligent in conscientia virtute juramenti stante varietate temporum, & circumstantiarum. *Ex p. 2. tr. 7. & Misc. 3. r. 60. ib.*

61. An Tabelliones, & alii justitiæ ministri jurando non accipere aliquid præter stipendium taxarum, si successu temporis tale stipendium injustum censeatur, teneantur ad juramentum. *Ex p. 9. tr. 8. & Misc. 3. r. 8. ib.*

62. An si aliquis audivit à viro optimæ famæ aliquam rem possit cum juramento deponere in judicio se illam certo scire. *Ex p. 4. tr. 4. & Misc. r. 77. ib.*

63. Utrùm sit peccatum mortale jurare, amphibologiis utendo absque necessitate, ut si videlicet jures loci causa Principem esse in aula, intelligendo pictum. Vel an possit uti amphibologiis, quoties id sit necessarium, aut utile ad salutem corporis, honoris, vel ad res familiares tuendas, & ad alia. Et an in dictis casibus jurans non solùm excusetur à perjurio, sed etiam à peccato mortali, dummodò non juret in judicio, dum judex juridicè illum interrogat. *Ex p. 2. tr. 15. & Misc. 1. r. 35. p. 62*

64. An ex justa causa licitum sit etiam jurando uti amphibologia, quando verba non sunt ambigua, sed in sensum verum detorquentur, ex solo aliquo addito, mente jurantis concepto. Et in textu hujus Resolutionis 17. casus explanatos invenies pro praxi hujus quæstionis. *Ex p. 3. tr. 6. & Misc. 2. r. 30. ib.*

65. An blasphemiæ, & juramenta, falsa advertenter prolata, orta tamen ex prava consuetudine blasphemandi sint peccata mortalia. Et an neganda sit absolutio habenti consuetudinem jurandi inadvertenter, vel tantùm habenti consuetudinem jurandi ex advertentia. *Ex p. 3. tr. 5. & Misc. 1. r. 62. p. 63*

66. An juramentum falsum inadvertenter dictum ab eo, qui pravam consuetudinem jurandi habet sit peccatum mortale, etiam si fiat ex motu iræ repentino, aut ex affectione nimia ad rem aliquam. Et an hoc etiam procedat quoad blasphemias. Et an juramentum profectum non ex prava consuetudine, sed repentino iræ impetu, aut ex nimia ad rem affectione, non imputetur ad culpam mortalem? Sed superest adhuc curiosa quæstio. An Procurator, qui nomine principalis juramentum præstitit, juravit falsum, sit perjurus Dominus principalis, an verò Procurator. *Ex p. 10. tr. 14. & Misc. 4. r. 85. aliàs 13. p. 64*

67. An peccet venialiter, si quis ob vitanda gravia tormenta sibi falsum crimen imponit etiam cum juramento æquivocatione utens. Et an in tali casu peccet mortaliter. Et an delinquens occultus possit se prodere judici, ut in eo debitam sequatur punitionem, cùm id fiat ob virtutem justitiæ, volendo potius in hoc mundo peccati pœnam sustinere, quàm in alio luendam servare. Et quid, si esset persona maximæ authoritatis, & Reipublicæ utilis. *Ex p. 3. tr. 5. & Misc. 1. r. 7. ib.*

68. An

68. An reus possit sibi grave crimen impendere, ut evitet gravia tormenta? Et difficultas est, quando aliquis sibi imponit falsum crimen cum juramento? Et deducitur eum, qui convictus plene est de Apostasia, aut de hæresi, quam non commisit, ita ut si neget, tradendus est Curiæ sæculari, à confiscatione bonorum, extremoque supplicio afficiendus, si verò fatetur crimen levior: pœna puniendus sit, posse ipsum absque mortali culpa imponere sibi crimen, quod non admisit, nec obligari sub mortali ad retractandā confessionem post sententiā prolatam, & reconciliationem sequutam. *Ex p.11.tr.1.& Misc.1.r.14.p.65*

69. An omnia vota in votum solemne Religionis commutentur? Et an hoc procedat etiam in juramentis soli Deo præstitis? Et quid, si juramentum esset homini præstitum, & ab eo acceptatum? *Ex p.3.tr.6.& Misc.2.r.65.p.66*

70. An votum, vel juramentum factum alicui Ecclesiæ, vel pauperi, post eorum acceptationem possit quis authoritate Episcopi, vel propria in melius commutare? Et quid ante acceptationem in prædictis casibus? *Ex p.6.tr.6.& Misc.1.r.61.ib.*

71. Quis emisit votum mittendi ad domum Lauretanam Calicem aureum, quem posteà misit cum persona fideli sed per viam à latronibus furatus est, quæritur, an vovens teneatur adhuc adimplere votum? Ex quo infertur, quod fur, & debitor satisfacit tradendo solutionem personæ fideli, ut Confessario, vel alteri, ut eam Domino restituat, qui tamen de facto non restituit, vel quia eam consumpsit, vel quia casu periit apud ipsum. Et alii diversi casus adducuntur pro firmanda doctrina harum difficultatum. *Ex p.10.tr.16.& Misc.6.r.97.p.67*

72. An qui vovit aliquo die non comedere carnes, toties peccet, quoties illas comedit? Et an qui ex voto tenetur certa die jejunare, non toties peccet, quoties in illa die comedit carnes? Et an in comestione carnium in die jejunii detur parvitas materiæ? Et quænam sit ista materia parva? Et quid quando Coqui multa fercula carnis debent prægustare in die jejunii? *Ex p.10.tr.14.r. aliàs 34.ibid.*

73. An votum ingrediendi Religionem possit quis propria authoritate commutare in susceptionem Episcopatus? Et ex doctrina hujus quæstionis infertur, an Episcopus possit sine licentia Papæ transire ad Religionem? Et an qui ante Episcopatum fecit votum Religionis, teneatur prius ingredi? *Ex p.6.tr.6.& Misc.1.r.62.p.68*

74. Utrùm commutatio voti in bonum æquale possit fieri propria authoritate voventis? Et notatur, quod materiam subrogatam evidenter constare debet esse æqualem, nam si sit dubia non erit licita talis commutatio. *Ex p.2.tr.16.& Misc.2.r.7.alias 9.ibid.*

75. An post commutationem voti, licitum sit voventi redire ad prius votum, etiam si commutatio facta sit in melius? Et quid, si vovens acceptaret commutationem in melius. *Ex p.2.tr.16. & Misc.2.r.6.ib.*

76. An qui elegit aliquam ex commutationibus, & aliis renunciavit, possit redire ad prius votum, vel ad aliam commutationem. *Ex p.3.tr. addit. r.18.p.69*

77. Olim quidam Confessarius scrupulis cruciabatur, ad cognoscendam justam causam pro commutatione votorum. Et docetur, quod quando commutantur vota etiam in bonum æquale opus est aliqua causa ultra Prælati authoritatem: Et an Sacerdos commutans votum inæquale sine justa, & legitima causa peccet mortaliter, vel saltem venialiter? Et quid, si virtute Bullæ Cruciatæ, vel alicujus Jubilæi faciat Confessarius commutationem, an possit commutare vota in aliquid minus. *Ex p.2.tr.16.& Misc.2.r.8. aliàs 10.ib.*

78. Aliqua practicabilia circa votorum dispensationē, & commutationem. Et in textu hujus Resolutionis 8. casus adducuntur pro praxi prædictæ quæstionis. *Ex p.3.tr.5.& Misc.1.r.25.ib.*

79. An juramenta Castitatis, Religionis, peregrinationis Jerosolymitanæ, &c. possint ab Episcopo dispensari? Et distinguitur, quod natura juramenti omninò est distincta à natura voti, & quod votum, & juramentum habent distinctas essentias, &c. *Ex part.10.tr.14.& Misc.4.r.19. alias 17.p.70*

80. Quidnam Prælatus potest relaxare juramentum, quando contrahentes sunt diversæ Diœcesis? Et an judex sæcularis possit cognoscere de nullitate relaxationis juramenti ab Ecclesiastico judice concessæ. *Ex p.11.tr.2.& Misc.5.r.36.ib.*

Appendix ad cæteras alias omnes difficultates, quæ simul pertinent ad hunc *tract.4. de Voto, & Juramento hujus tom.8.*

PRo verbo votum. An qui dubius est de voto Castitatis emisso, possit petere dispensationem illius ab Episcopo, qui ratione dubii dispensare potest, eo quod votum castitatis dubium non est reservatum Pontifici. *Ex p.6.tr.6. ex ref.40.* Quæ nunc invenietur *in t.1 tr.5. de Reservatis, ref.40*

An pœnitens possit commutare propria authoritate votum in evidenter melius? Et an Confessarius teneatur commutare votū si nolit? Et an eum votum emissum sit de confessione agenda singulis mensibus, possit ultra differre, vel anticipare? Et ita vovens, confessionem aliquo mense omissam, an teneatur sequenti mense supplere? Et quis habebat votum dicendi singulis festis Feriis Litanias, quæsivit, an teneatur ad preces, subsequentes? Idem est, si commutatio alicujus voti fiat in recitatione Litaniarum. Et an votum commutari possit extra sacramentalem confessionem. *Ex part.3.tr.4. ex ref.59.& in part.5.tr.14. ex r.73.& 31.& in p.3.tract.4. ex resol. 99. aliàs 100. & in part. 9. tr.7. ex ref.46.& in part.10.tr.12. ex ref. 43.* Quæ hic repetientur *in tom.1.tractat.6. de Satisfactione sacramentali resol.28.29.43.44 20.& 26*

An qui vovit aliquo die jejunare, non toties peccet, quoties in illo die carnes comedat? Et an si quis vovit castitatem in solo opere exteriori peccet mortaliter peccati sacrilegii in delectatione de aliquo actu venereo? Et an qui pluries vovit, pluries juravit facere aliquam rem, frangatque votum, seu juramentum teneatur in confessione hoc aperire? Et an qui per diversos sanctos, & formas jurandi juret, aut voveat, anon tantum efficiat juramentum, aut votum? Et utrùm sacerdos, vel professus religiosus satisfaciat in confessione, si dicat se violasse votum castitatis, non manifestando votum solemne, quod habet? Et an peccet contra votum castitatis, qui in quacumque delectatione morosa consentit? Et an religiosus professus, vel Sacerdos, qui emittit votum de non committenda mollitie, vel fornicatione, teneatur explicare hanc circumstantiam voti emissi post professionem, vel sacerdotium? Et an qui habeat votum castitatis debet votum explicare in confessione, quando ipse consilio, vel auxilio causa fuit, ut alii tale votum non habentes peccarent? Et an continentiam servare teneatur is, qui sciens votum castitatis annexum esse receptioni Ordini sacri, si ordinatur antè annum pubertatis? Et quid, si ordinetur antè annum 16. ubi Concilium Tridentinum est receptum? Et an invincibiliter ignorans votum castitatis implicitum contineri in receptione Ordinis, teneatur servare castitatem, si sciens, & prudens sacrum ordinem recipiat. *Ex par.3.tract.4. ex ref,156. aliàs 157.& in p.5.tr.13. ex ref.99.& in par.3.tr.4. ex ref.89. aliàs 90.& in part.1.tr.7. ex ref.4.& 9.& in p.2.tr.17. ex ref.34.& in p. 9.tr.6. ex ref.4.& in p.10.tractat.11. ex resol. 12.* Quæ hic sunt *in tom.1.tract.7. de Circumstantiis ref.67.* 100. 149.73.75. 104. 105. & 74

An eodem sacrificio satisfaciat quis, & pro voto proprio, & pro eo, qui eleemosynam dedit ad faciendum sacrum. *Ex p.5.tr.14. ex ref.81.* Quæ nunc invenietur *in tom.2. tr.1. de Celebratione Missarum ref.36*

An qui eodem tempore audit tres Missas satisfaciat voto, præcepto, & pœnitentiæ de audiendis tribus Missis? Et an satisfaciat voto de audiendis duabus Missis, qui simul eodem tempore ambas audit? Et an, qui habet votum audiendi sacrum tali die si illud audiat cum positiva intentione non satisfaciendi voto an adhuc satisfaciat, vel teneatur audire aliud sacrum. *Ex p.5.tr.14. ex ref.52.& in p.8.tr.7. ex ref.89.& in p.10.tr.15. ex ref.4.* Quæ hic repetientur *in tom.2. tr.3. de Audienda Missa in die festo ref.26.27.& 5*

An ordinatus per vim, & metum teneatur ad votum continentiæ? Et an ordinatus antè pubertatem ordine sacro, si adeptus pubertatem votum castitatis in ordine sacro contentum non ratificaverit, teneatur continere? Et an prædictum votum à Parentibus, & tutoribus possit sine causa irritari? Et an sit validum votum, & invalidum matrimonium contractum ab eo, qui ordinem sacrum accepit ignorans illi annexum esse votum castitatis? Et quid, si quis suscipiat ordines sacros cum intentione expressa non vovendi castitatem, an teneatur castitatem servare? Et an votum solemne expressum in religione approbata ante pubertatem emissum, nisi post pubertatem ratificetur, non obliget? Imò hodie votum expressum solemne professionis non valeat usque ad decimum sextum annum impletum juxta Tridentinum. *Ex p.10.tr.13. ex r.18.& in tr.16. ex r.84.* Quæ hic sunt *in t.5.tr.5.r.114.& 113*

An promissionis contractus sine animo se obligandi vero, sed tantum ficto, obliget promittentem? Et an votum suscipiendi ordines, dirimat sponsalia? Et an licitè post sponsalia possit quis tale votum emittere? Et an votum castitatis post sponsalia emissum sit validum? Vel an licitè possit quis post sponsalia emittere? Et an qui prius votum castitatis, vel religionis emisit, & posteà fœminam defloravit, fide data contrahendi cum ea, teneatur eam in uxorem ducere, vel votum adimplere? Et an in supradicto casu voti religionis teneatur contrahere, & ante consummationem debeat ad religionem transire? Et an habens votum castitatis, aut religionis peccet mortaliter contrahendo matrimonium animo ingrediendi religionem antequam consummet matrimonium? Et an vir qui habet votum castitatis, si petit, uxor teneatur reddere debitum? Et an sit licitum conjugibus ligatis voto castitatis delectari de copula legitimè habita, etiamsi conjux emi-

emiserit votum castitatis absque consensu alterius conjugis. Et an vir possit irritare omnia vota uxoris. Et quid de votis emissis ante matrimonium, & de emissis ad tempus solutionis matrimonii. Et an vir possit irritare votum castitatis de ejus licentia emissum ab uxore, ita ut possit non solùm petere debitum, sed etiam defuncto marito aliud matrimonium inire. Et an quando uterque conjux de communi consensu castitatem vovit, propter periculum incontinentiæ possit Episcopus dispensare, ut petant, & reddãt debitum. Et an in tali casu possit fieri commutatio hujus voti per Bullam Cruciatæ, vel aliud privilegium. Et an episcopus possit dispensare in voto castitatis emisso post contractum matrimonium ante consummationem. *Ex p. 3. tr. 4. ex ref.* 204. 207. 202. *&* 279. *alias* 205. 208. 203. *&* 280. *& in par. 5. tr. 14. ex ref* 38. *& in par. 3. tr. 4 ex ref.* 280. *&* 295. *alias* 281. *&* 296. *& in tr. 6. ex ref.* 173. *& in tr. 4. ex ref.* 219. *alias* 220. *& in p. 4. tr. 4. ex ref.* 110. *&* 125. Quæ nunc invenientur *in tom. 2. tr. 6. de Matrimonio resolut.* 7. 30. 155. 157. 156. 159. 180. 199. 217. 218. *&* 219

An conjuges, qui communi consensu votum religionis emiserunt post contractum matrimonium, peccent mortaliter prima vice consummando post votum factum. Et an qui castitatem vovit, divortio legitimo facto, possit conjugi adulteræ reconciliari. Et an, si conjux adulterium committat, alter conjux, qui voto castitatis perpetuæ est obstrictus, teneatur ei debitum petenti reddere. Et interrogatur, & respondetur quid facere debeat conjux, qui privatus est ratione voti castitatis petere debitum, si gravissimis carnis stimulis sit agitatus, ita ut illos vincere non possit. *Ex p. 9. tr. 7. ex ref.* 2. *& in tr. 8. ex ref.* 32. *&* 33. Quæ nunc invenientur *in tom 2. tr. 6. de Matrimonio ref.* 220. 245. *&* 246

Docetur, quæ causa sit justa ad dispensandum in voto solemni religionis. *Ex p. 10. tr. 12. ex resol.* 1. Quæ hic est *in tom 3. tr. 1. de Potestate Pontificis. ref.* 79

An possit Pontifex authoritate divina dispensare, & relaxare vota, & juramenta. Et an Pontifex possit dispensare in voto solemni paupertatis, & obedientiæ. Et quid de religioso facto Episcopo circa supradicta vota. Et an, si quis habeat votum castitatis, & religionis, & petit à Pontifice dispensationem unius, teneatur alterum enarrare. Et notatur eum, qui impetravit voti dispensationem à Pontifice, in quo poterat Episcopus dispensare, posse ad eum confugere, ut dispenset. Et an Pontifex possit dispensare in voto solemni religionis. Et an si Capuccinus, Minimus, vel Mercenarius cum licentia Pontificia transeat ad Canonicos regulares, vel ad claustrales Carmelitas non teneantur ad votum paupertatis tam rigidè ut anteà, nec ad votum Quadragesimale, nec ad votum redemptionis captivorum. *Ex par. 8. tr. 3. ex ref.* 2. 156. *&* 49. Quæ nunc invenientur *in t. 3. tr. 2. de Dispensationibus r.* 2. 66. 67. *&* 42. *& quasi. ult. hujus §. est in tom 3. tr. 1 ref.* 79

Nota, quòd *in prædicto tom. 3. & tr. 2. de dispensationibus* sunt aliquæ aliæ diversæ difficultates pro dispensationibus in votis, & juramentis *à ref. 66. usque ad ref.* 80. inclusivè, & non in aliis præcitati tractatus.

An si quis ex voto teneatur recitare Psalmum, vel omnes Psalmos pœnitentiales, peccet mortaliter, si illos lingua Italica, Hispanica, aut alia vulgari sine causa recitet. Et an qui vovit recitare Officium S. particularis in die, quo debebat recitare de altero Sancto, vel de Feria, teneatur duo officia dicere. *Ex par. 9. tr. 7. ex ref.* 67. *& in tr. 9. ex ref.* 25. *&* 22. Quæ nunc invenientur *in tom. 3 tr 6. de Horis Canonicis ref.* 49. 25. *&* 112

An cum quis post votum Religionis, vel Castitatis contraxit matrimonium, mortua conjuge tota voti obligatio reviviscat. *Ex part. 1. tr. 11. ex ref.* 66. *§. ult.* Quæ hic est *in tom. 4. tr. 3. de Bulla Cruciata ref.* 107

Nota, quòd *in tom. 4. tr. 3. de Bulla Cruciata* sunt quamplurimæ difficultates pro diversis votis, & eorum cõmutationibus virtute Cruciatæ, quas ibi reperiet *à ref. 69 usque ad ref.* 121. *inclusivè*.

Similiter adverte, quòd in supradicto tomo 4 tr 4. de Jubilæo, sunt etiam multæ quæstiones simplices, & mistæ pro commutatione voti, & juramenti virtute Jubilæi, *à ref. 14. usque ad ref.* 20 *& in ref.* 22. 23. 41. 46. *& à resolut.* 58. *usque ad ref.* 65. *inclusivè*.

An jejunia ex voto possit Commissarius virtute Cruciatæ commutare illa. Et an excusetur à jejunio sexagenarius, qui toto vitæ tempore vovit jejunare, certis diebus hebdomadæ, vel anni, & quamvis prædictæ ætatis ultimus annus inchoatus sit, & non verò exactus, & mathematicè completus. Idem est de fœmina quinquagenaria. Et an si quis vovit jejunare, teneatur abstinere à lacticiniis extra Quadragesimam, vel an teneatur servare jejunium juxta consuetudinem patriæ. Et an promittens jejunare in Quadragesima, dubius autem an intenderit abstinere à lacticiniis sit damnandus tanquam reus voti, si illis absque Bulla vescatur, licèt peccaverit in præcepto Ecclesiæ interdicentis eo tempore lacticiniorum usum. Et an Regularis vovens jejunare satisfaciat, si jejunet secundùm morem Monasticum, vel teneatur jejunare secundùm morem Ecclesiæ. Et an qui vovit jejunare die Sabbati, vel Feria sexta, teneatur ad id votum, si dies Nativitatis Domini venerit in his diebus. Et notatur eum, qui votum emisit non comedẽdi ova in sexta Feria, vel die Sabbati, possit comedere carnes in die Nativitatis Domini, si in eis accideret celebrari. Et an Religiosus Franciscanus, vel quivis alius, qui tenetur jejunare, si non jejunet in sexta Feria, si sit vigilia, unum tantùm committat peccatum. Et an Religiosi Franciscani teneantur ad Regulæ jejunia, etiam si annum 21. non expleverint. Et an qui fecit votum de jejunando tali die in pane, & aqua, toties peccet mortaliter, quoties biberit vinum. Et quid, si promisit se in illa die nihil manducaturum nisi panem, & aquam, an tunc quoties biberit vinum, peccet mortaliter. Et an ita vovens frangat votum, si cervisiam biberit. Et an si quis teneatur jejunare in pane, & aqua, & non possit nisi sumendo parum vini, aut obsonii, sit adstrictus tali jejunio. Et an vovens recitare septem Psalmos pœnitentiales, si non possit integros recitare, teneatur ad partem. Et an vovens jejunare certa die, toties peccet, quoties in illa comedit carnes. Et quid est sentiendum, si expressè promiserit in die unam comestionem tantùm. Et explanatur differentia inter jejunium ex præcepto Ecclesiæ, & ex vi voti, si in aliis aliquis comederit carnes. Et an qui vovit jejunare singulis sextis Feriis, & in illis aliquando incidat Vigilia Nativitatis Domini, possit in collatione serotina sumere quantitatem pinguiorem. Et quid in prædicto casu de Religioso Franciscano. Et an qui vovit jejunium, quotidie v. g. per mensem teneatur jejunare Dominico die. Idem est, si aliquis vovisset omnibus diebus totius anni abstinere à carnibus, ovis, lacticiniis, &c. Et an qui vovit pro qualibet die non comedere carnes, aut ova, toties peccet, quoties comedit. *Ex par. 9. tr. 7. ex ref.* 74. *alias* 73 *& in p. 1. tr. 9. ex r.* 15. 20. *&* 5. *& in par. 4. tr. 3. ex r.* 20. *& in par. 7. tr. 11. ex ref.* 24. *& in par. 1. tr. 9. & ref.* 22. *& in par. 4. tr. 4. ex ref.* 83. *& in p. 1. tr. 9. ex r.* 16. 4. 37. *&* 45. *& in part. 3. tractat. 5 ex resol.* 61. *& in par. 9. tr. 8. ex ref.* 5. *& in par. 10. tract. 12. ex ref.* 45. *& in tr. 16. ex ref.* 50. *&* 77. Quæ hic sunt *in tom. 4. tr. 6. de Jejunio ref.* 9. 3. 6. 56. 57. 60. 61. 62. 63. 65. 82. 84. 66. 83. 114. 7 *&* 70

An si quis v. g. vovit non fornicari, vel ludere sub pœna centum aureorum, si postea immemor voti fornicetur, luserit, &c an teneatur solvere pœnam. Idem est, si dum fornicatur memor sit voti, non autem pœnæ impositæ, etiam si sit pœna Religionis, & Castitatis, peregrinationis Jerosolymitanæ, &c. *Ex par. 3. tr. 6. ex ref.* 41. Quæ nunc invenietur *in tom. 5. tr. 1. de Excommunicationem ref.* 32

An votum pœnale obliget prima vice ad pœnam, v. gr. qui vovit non ludere sub pœna 10. aureorum, peregrinandi Romam, aut Jerusalem, ingrediendi Religionem, vel exorbitantis eleemosynæ, &c. an teneatur toties solvere pœnam, quoties luserit. Et quid est dicendum, si votum sit de vitando ludo, & casu, quo illum non vitet se subiturum talem pœnam, major est difficultas, an de sola prima vice votum pœnæ debeat intelligi. Et an in voto, & juramento non ludendi detur parvitas materiæ; Et notatur in voto pœnali non incurri pœnam, quando transgressio est levis. Et an qui vovit non ludere sub pœna, ut non possit dispensari, nisi a Summo Pontifice, possit adhuc ab Episcopo absolvi. Et an, qui habet potestatem dispensandi in votis possit dispensare cum habente votum non ludendi. Et an hoc votum, vel juramentum possit dispensari hac sola causa, quia vovens, vel jurans magnum desiderium, & tentationem patitur ludendi. Et an tale votum, vel juramentum possit commutari in rem meliorem, vel æquè bonam, ac Deo gratam per Episcopum, sive per alium ex privilegio. Et an, qui in ludo licito, & parva quantitate ludit animi recreandi causa facit contra votum, seu juramentum de non ludendo. Et alii diversi casus circa hoc pro voto non ludendi expenduntur infrà in §. & loco pro verbo juramenti non ludendi. *Ex p. 4. tr 4. ex resol.* 181. *& in par. 7. tract. 9. ex ref.* 60. *& in p. 5. tr. 5. ex ref.* 38. *& in part. 7. tr. 9. ex ref* 59 *&* 55. Quæ hic reperiuntur *in tom. 6. tr. 4. de Ludo ref.* 66. 67. 68. 69 *&* 70

An si promissum juramento sit firmatum, obliget, si notabiliter varietur status rerum. Et infertur, quòd ex incognita mutatione rerum licet revocare donationem, & promissionem, *ergo & vota plurima*, & an donatarius teneatur persolvere vota donantis, si non sint solvenda, aut mortuus est. Et quid, si donatarius acceperit, sciens voventem effici impotentem ob id ad solvendum votum. *Ex part. 8. tract 6. ex resolut.* 105. *&* 112. Quæ hic sunt *in tomo 6. tractat. 7. de Donationibus resolution* 137. *&* 146

Nota, quòd *in tom. 7. tract. 1. de Regularibus* sunt multæ quæstiones omnes mistæ pro diversis votis Regularium, ideò si ita casus nullus occurrerit require illum ibi *à ref. 26. usque ad ref.* 30. *inclusivè, & in resol.* 32. 192. 201. 202. 203. 241. 242. 267. *& à resolut. 274. usque ad resol. 278. inclusivè, & in ref.* 280. 283. 350 *&* 351

An si quis profiteatur in aliqua Religione, si postea professionem annullet, teneatur postea ad votũ simplicis castitatis. *Ex p. 10. tr*

Index Tractatuum,

tersuit illis juxtà universitatis statutum, vel non sit Matriculæ adscriptus, &c. peccet mortaliter, licèt non intervenerit juramentum. Et an Senatores eligentes indignum non solùm peccent, & teneantur restituere damnum sequutum, sed etiam sint perjuri. Et an in Ecclesiis Cathedralibus, in quibus adsunt statuta de puritate sanguinis, expositi sint admittendi, si statuta juramentum de puritate, & sufficientem informationem exposcant, Ex p.3.tr.5.ex r.66. & in par.4.tract.4.ex resol.173. & in part.2.tract.15.ex resol.67. & in par.10.tr.16.ex resol.69. Quæ hic reperiuntur in tom.6.tract.1. de Legibus resol. 102. 88. 131. 137. & 32

Utrùm prodigus ex contractu juramento confirmato obligetur. Sed difficultas est, an dictum juramentum non solùm obliget ex Religione, sed etiam confirmet contractum aliàs nullum, efficiendo eum validum, & consequenter dantem jus justitiæ ad rem, vel in re. Et an dictum juramentum possit à Superiore relaxari. Et an juramentum dolo, & metu adjectum contractibus invalidis, & de jure prohibitus obliget in conscientia. Et an prædictum juramentum indigeat relaxatione. Et an quis possit compensatione uti etiamsi juramento promiserit debitū solvere. An filiusfamilias teneatur solvere mutuum, si illud solvere juravit. Et an uxores, & filii possint aliquando post mortem patris, vel mariti occultare bona creditorum, & vocati in judicio, si compellerentur sub juramento aperire, si nihil abstulerint de bonis Patris, vel mariti, si negent, peccent mortaliter. Et an Emphyteuta, qui promisit solvere Canonem, & juravit, possit purgare moram, ita ut per non solutum Canonem jus suum non amittat, nec in pœnam incidat. Et an, qui juravit solvere, possit, hoc non obstante compensare sine metu perjurii. Ex p.8.tr.7.ex r.21. & in p.4.tr.4.ex r.28. & in p.7.tr.10.ex r.17. & in p.9.tr.9.ex r.13. & in p.5.tr.14.ex r.57. & in p.10.tr.16.ex r.56.57. & 60. Quæ hic sunt in t.8.tr.3. de Contractibus r. 156. 127.150.168.158.195.197. & 155

An lusor, qui juravit non repetere pecunias lucratas in ludo prohibito, possit petere relaxationem hujus juramenti. Et notatur quòd si tamen liberaliter quis promisit se numquam repetiturū, non posse repetere. Et an qui juravit non ludere, possit adhuc ludere ludo honesto. Et quid, si juramentum sit de non ludendo cum certa, & determinata persona, vel in domo certa, vel determinato ludo, an dictum juramentum, vel votum obliget. Et an sit perjurus, qui juravit non ludere, & ludit per alios, tradendo eis nummos, & colludentes aspiciendo. Et an, qui juravit, vel vovit non ludere, possit sponsiones facere in ludo, quod vulgò dicitur arravorsa ouel surgo. Et an in juramento, vel voto non ludendi detur parvitas materiæ. Ex p.7.tr.9.r.26. 56. & 57. & in p.5.tr.5.in r.38. Quæ nunc inveniuntur in t.6.tr.4. de Ludo, & Sponsionibus r.62.63.64. & 68

An, qui occultaverit bona ad gaudendum privilegio cessionis, debeat facere indicationem, mediante juramento. Et an valeat pactum, & renuntiatio bonorum, si firmetur juramento. Et an in tali casu possint debitores petere ab Episcopo relaxationem juramenti. Et an, qui cessit bonis, si non possit præbere fidejussores idoneos, sufficiat, præbere cautionem juratoriam. Et an, si debitor per juramentum se obligavit ad carcerem, vel ad manus ejectionem, nihilominus tamen ad cessionem bonorum admitti debeas. Et an dilationes moratoriæ generaliter loquentes intendantur ad debitum juratum. Et an hoc non solùm procedat in Principe sæculari, sed etiam in Summo Pontifice. Et an Princeps possit concedere dilationes pro debitis juratis, ita ut induciæ valeant. Et an hæc potestas ad solum Pontificem Maximum spectet. Et si unus cum juramento debitorem habet obligatum, an teneatur cum cæteris creditoribus ad dilationem quinquennalem consentire. Ex part.7.tract.8.resol.5.15.16.19.29.30. & 31. Quæ hic reperientur in tom.6.tr.5. de Cessione bonorum res. etiam 5. 25. 16. 19. 29. 30. & 35

Nota, quòd in t.6.tr.7. de Donationibus sunt multæ difficultates omnes mistæ pro donationibus juramento firmatis, ideò, si ita casus mistus occurrerit, require illum ibi in r. 16. 39. 51.68.99. 100. 107. 110. 113. 114. 155. 129. 135. 137. & 143

An maritus, qui promisit cum juramento uxorem non accusare, licèt adulterium committat, obligetur ad id observandum. Ex p.8 tr.6. ex r.57. Quæ hic est in t.6.tr.7. de Donationibus r. 132

An si aliquis juravit se non revocaturum testamentum, adhuc licitè possit illud revocare. Et quid, si alter, cui juravit acceptavit. Ex p.10.tr.15.ex r.11. Quæ hic est in t.6.tr.8. de Testam. r.102

An jurans, in quo Deum testem rei promissæ adducit, possit ad venialē culpam in materia gravi obligari. Et docetur, quòd ignorantia circà aliquam rem probatur per juramentum eam allegantis. Et an Confessares Regulares possint dispensare super juramento extra Sacramentum pœnitentiæ. Ex p.3.tr.6.ex r.91. & in p.4.tr.4. ex r.187. & in p.3.tr.2.ex r.20. Quæ nunc invenientur in t.7.tr.1. de Regularibus r.131.232. & 263

An liceat petere juramentum ab aliquo, quando timet illum falsum juraturum. Et an liceat suadere alicui ut juret objectum quidem verum, sed quod ille ignorat, ut v.g. si scholaris, quando vult probare cursum, & Antonius suam Nobilitatem, &c. Et an sit licitum inducere Petrum ad jurandum de re aliqua, quando ipse ex ignorantia verum esse putat, licèt revera falsa sit. Et an juramenta injudicialia sint prohibita in die festo. Ex p.5.tr.7.ex r.9.10. & 14. & in p.3.tr.5. ex r.62. & in p.4.tr.4.ex r. 62. Quæ hic reperientur in t.7.tr.3. de Scandalo r.56.57.58. & 20

An si fidem dederis hosti in bello non utendi insidiis, & stratagematis, etiam juramento firmatam, standum est promissis. Et an si servus fidem dederit Domino non fugiendi, & maximè si juramentum adhibuisset, possit fugere, etiam quando benignè à Domino tractaretur, dummodò non fugiat animo evagandi, sed redeundi ad suos, & Patrem repetere. Ex p.6.tr.4.ex res. 10. & 14. Quæ hic sunt in t.7.tr.7. de Bello r.13. & 29

An Princeps teneatur servare suas leges, maximè si jurasset illas servare, ut solet tale juramentum exigi à Regibus, & Dominia terrarum, dum capiunt de novo possessiones eorum. Et an testis non teneatur denunciare, quando scit nullum aliud scire illud delictum etiam interrogatus sub juramento. Ex par.1. tr.10. ex r.10. & in p.3.tr.5.ex r.101. aliàs 100. Quæ nunc invenietur in t.6. tr.1. de Legibus r.52. & 94

Docetur, quòd examinatores Episcoporum non possunt aliquid Episcopis examinandis manifestare, etiamsi sint doctissimi, & præ verecundia timeatur non benè responsuros, & hoc ratione juramenti, quod supradicti examinatores super hoc faciunt. Ex p.10.tr.16.ex r.38. aliàs 37. Quæ hic est supra in hoc ipso tomo tr. 8. r.3. de Parochiali materia r. 5

An qui falsum dicendo alterum infamavit, teneatur, si opus fuerit jurare se falsum dixisse, & si opus fuerit etiam retractationem juramento confirmare, & testes adhibere. Et quid est faciendum, si quis falsum dicendo alterum infamavit, si Episcopus, Prælatus, Comes, &c. Ex p.3.tr.5.ex r.29. Quæ hic est infrà in hoc t.8.tr.7. de Furto, & Restitutione r.62

An carceratus, & à custode relaxatus sub fide juramenti de redeundo, si non redeat, sed ad Ecclesiam confugiat, gaudeat ejus Immunitate, si carceratio est justa. Ex p. 3.tr.1.ex r.37. Quæ nunc invenietur in t.9.tr.1. de Immunitate Ecclesiæ r.65

An judex Ecclesiasticus sit competens in causis sponsalium, maximè si sint juramento firmata. Et an Princeps, seu Ministri laici possint statuere irritando aliqua juramenta, quæ in certis contractibus apponuntur, ut super matrimonio, decimis, & similibus. Et an Princeps sæcularis possit relaxare obligationem juramenti præstiti. Et an saltem, si non possit propria juramenta relaxare, possit tamen condemnare, & remittere obligationem, quam pars ipsa, cui juratur, concedere potest. Et an judex sæcularis possit cogere laicos ad condemnandam obligationem juramenti metu, aut injuria extorti. Et an quando judex laicus potest hoc efficere poterit etiam judex Ecclesiasticus. Et an Princeps sæcularis non tantùm possit resistere juramento, ita ut prohibeat, ne fiat, sed etiam possit impedire effectum illius, ita ut, si fiat, nullatenus sequatur obligatio. Et an non solùm judex laicus ad observationem juramenti super contractu, vel simili negotio interpositi laicos suos compellere potest, sed etiam judex Ecclesiasticus, ita ut in tali casu materia juramenti sit mista. Et an illæ leges irritantes contractum, solum propter adjectionem juramenti sint saltem indirectè contra libertatem Ecclesiasticam. Idem dicendum est, si dictæ leges prohibeant juramentum apponi in contractibus, ne ratione illius prorogetur jurisdictio Ecclesiastica. Et notatur, quòd jure communi competit Episcopis ratione juramenti convenire laicos in Curia Ecclesiastica, & ideò judex Ecclesiasticus est competens non solùm quoad relaxationem juramenti, sed etiam ad effectum agendi, ut præstita relaxatione annullet, & rescindat ipsum contractum. Et quid, si causa agatur cum hæredibus jurantis. Et an si quis dicat se suscepisse habitum clericalem post delictum factum ex vi voti, ad gaudendum privilegio fori, an ipsius juramento sit standum. Et an in contractibus, quibus laici conducunt redditus Ecclesiarum, & Ecclesiasticorum apponi possit juramentum. Ex p.1.tr.2. ex r.56.74.115.116.114. & 120. aliàs 55. 73.114.115.113. & 119. & in p.5.tr.1.ex r.8. & in p.3.tr.1.ex r.67. & in p.5.tr.1.ex r.7. Quæ hic reperientur in t.9. tr.2. de Immunitate Ecclesiastica r.227. & à r.232. usque ad r.236. inclusive, & in res.282.132. & 280

An Cardinales in sua consecratione teneantur præstare juramētū Romanæ Ecclesiæ. Et an Cardinales possint absolvare à juramēto in suis titulis. Et an credendum sit Cardinali testanti de re aliqua etiam sine juramento. Et notatur Cardinales exeuntes è Conclavi pro aliqua infirmitate præbere prius juramentum acta in Conclavi circa electionem Pontificis nemini manifestare. Et docetur quòd juramenta de observandis statutis, legibus & Constitutionibus sæcularibus, & Ecclesiasticis intelligenda sunt quatenus sunt in usu, & observantur. Ex p.5.tr.2. ex res.95. 13.29. & 31. & in p.12.tr.2. ex r.12. & 15. Quæ hic sunt in t.9. tr. 7. de Cardinalibus r.22.52.75.69.105. & 108

TRACTATUS V.

De Homicidio, & Mutilatione, atque de restitutione pro ipsis, pag. 71.

officio, vel justitiæ lege, ut Ministri publici, &c. teneatur defendere proximum. *Ex p.5.tr.4.ref.20.ibid.*

35 An liceat exponere propriam vitam pro defendenda amici vita, & bonis ejus. Et in corpore hujus resolutionis aliqui casus in exemplum supradictæ difficultatis adducuntur, & explanantur. *Ex par.5.tr.4.ref.28 pag.85*

36 An liceat exponere propriam vitam pro alio inferiori bono, ut pro honore, vel facultatibus. *Ex par.5.tr.4.ref.29.ibid.*

37 An in mari tabulam à te occupatam possis alteri concedere. Et an, qui prior tabulam occupavit in naufragio, teneatur alterum admittere in dicta tabula, vel possit illum impedire, ne ascendat, nisi utrique sufficiat. *Ex par.5.tr.4.ref.42 pag.86*

38 An miles, qui certò scit bellum esse injustum, licitè possit ad se defendendum occidere militem contrarii exercitus, à quo invaditur. *Ex par.5.tr.4.ref.15.ibid.*

39 An liceat occidere innocentem ad postulationem inimici, qui minatur urbi excidium, nisi talis interimatur. Et an possit ejusmodi innocens, imò teneatur semetipsum tradere Tyranno eû postulanti, pro salute Patriæ; Et an hoc ipsum ei Respublica præcipi, imò ad hoc cogi possit. Et an si talis innocens contumaciter resistat, possit etiam ab ipsa Republica occidi. *Ex par.5.tr.4.ref.23.ibid.*

40 An filius vim repellendo possit occidere Patrem cum moderamine inculpatæ tutelæ. *Ex par.8.tr.7.& Misc ref.41.ibid.*

41 An filius impunè occidere queat Patrem bannitum. Et in tali casu, an potius filius teneatur alimenta præstare Patri. Et infertur non licere liberto Dominum suum in adulterio uxoris deprehensum occidere; *Ex par.8.tr.7 & Misc.ref.42.pag.87*

42 an liceat occidere bannitum proditoriè, & per insidias; Et an proscripti possint se ipsos invicem etiam proditoriè, & per insidias occidere, propter præmium à Principe, vel ob promissam sibi libertatem. Et an liceat filio occidere Patrem bannitum. *Ex par.5.tract.4.ref.25.ibid.*

43 An liceat sine peccato occidere bannitum extra territorium proscribentis. Et quid, si reus esset bannitus à Summo Pontifice. Et an liceat proponere præmium occidendi bannitum. Et an liceat occidere grassatorem, qui vias publicas tenet; *Ex p.5.tract.4.ref.24.pag.88*

44 An liceat sagam, seu maleficam occidere, si tollere maleficium nolit, quando alia via non suppetit. Et an saltem vi, verberibus, & tormentis cogi possit, ut maleficium tollat; *Ex part.8.tract.7.& Misc.ref.53.ibid.*

45 An injustè detentus in carcere, & jam manè damnandus ad mortem, si alia via non potest evadere, possit, ut fugiat, carceris custodem occidere. Et an possint occidi satellites, seu publici Ministri cum moderamine inculpatæ tutelæ, si injustè conentur innocentem capere, ut injustè occidatur. Et an non solùm sit licitum prævenire, seu occidere eum, qui parat ut per se ipsum, seu per sicarium occidat. Et an sit licitum occidere eum, qui per judicem parat mortem injustam, media accusatione, aut testimonio falso, quamvis alieno. Et utrùm liceat prævenire occidendo illum, qui falsis testibus jam subornatis ita me oppugnat in judicio, ut necesse sit occidi, aut infamari, aut bona mea amittere; *Ex part.8.tract.7.& Miscel. resol.43.ibid.*

46 An lictores, qui ex mandato judicis reum capiunt eundem armis resistentem, impunè occidere possint. Et explanantur les limitationes, & circumstantiæ, sine quibus hoc minimè lictores possunt facere; & si Magistratus extra easdem circumstantias capi, non necari reum jubeat, nec ipse à colpa immunis erit *Ex par.8.tr.7.& Misc.resol.44 pag.89*

47 An invasus ab ebrio, furioso, amente, vel dormiente possit illum occidere cum moderamine inculpatæ tutelæ, si sciat incidisse in amentiam, ebrietatem, & dormitionem in peccato mortali. Et quid, si invasus probabiliter credat se esse in statu gratiæ. Et quid est agendum, si multum dubitet de suo statu, Et colligitur posse satellites seu publicos ministros cum moderamine inculpatæ tutelæ occidi, si fortè, vel injustè conentur interficere innocentem, vel illum capere, ut injustè occidatur. Et quid, si satellites ignorent innocentiam ejus, & bona fide munus suum obeant. Et docetur injustè carceratum posse justè à carceribus fugere, tam adhibita conspiratione frangendo carcerem, quàm dirumpendo vincula, & si opus fuerit etiam carceris custodem occidendo. Et notatur, quòd licet possit quis etiam interficere invasorem injustum vitæ, bonorum, & honoris proximi, ut impediatur, si non possit alio impedire, difficultas est, an teneatur quis id facere. *Ex par.11.tr.6.& Misc. 6.ref.52.ibid.*

48 An licitum sit sumere venenum, ut experiatur virtus theriacæ. *Ex par.5.tr.4.ref.38.pag.90*

49 An aliquis ex ignorantia invincibili excusetur ab homicidio sui ipsius præsertim in aliquo casu, v. g. ad evitandam gravem ignominiam, vel servandam castitatem. *Ex p.5.tr.4.ref.30.ib.*

50 An possit dari ignorantia invincibilis, quòd in aliquo casu homicidium sui ipsius sit licitum, & pro quo non debeat in dubio privari Ecclesiastica sepultura. *Ex p.6.tr.7.& Misc.2.ref.47.ib.*

51 An saltem, si non liceat occidere directè se ipsum, liceat tamen propriæ morti cooperari, aut ejus periculum subire. Et multi casus in textu hujus resolutionis in exemplum supradictæ quæstionis adducuntur, sæpè contingentes in praxi. *Ex par.5. tr.4.ref.31.ibid.*

52 An licitum sit indirectè, & mediatè efficere, vel omittere aliquid, ex quo mors sit eventura. Et pro praxi hujus difficultatis decem casus assignantur in corpore hujus resolutionis, sed jam ferè omnes magis latè in suis specialibus resolutionibus ad hunc tractatum sunt redacti. *Ex p.11.tr.6.& Misc.6.ref.46.p.91*

53 An liceat vigiliis, pœnitentiis, &c. vitam ipsam abbreviare. *Ex par.5.tr.4.ref.33.ibid.*

54 An quis teneatur sub mortali non bibere aquam, vel vinum nive refrigeratum, quia exinde prævident Medici, quòd citius moriatur. *Ex par.5.tract.4.ref.27.pag.92*

55 An ad evitanda mala temporalia, ægritudinem, internam afflictionem, paupertatem, &c. liceat mortem exoptare. *Ex par.5.tr.14.& Misc.2.ref.92.ibid.*

56 An optare mortem alicujus, vel de illa gaudere ob hæreditatem habendam sit peccatum mortale. Et an liceat matri mortem filiarum optare, eo quod ob deformitatem, vel inopiam non possit eas juxta suum statum, & desiderium nuptui tradere, vel si ob illarum causam malè tractaretur à marito, &c. *Ex p. 3.tract.6.& Misc.2.ref.84.ibid*

57 An aliquando licitum sit se mutilare. Et an homo teneatur sibi membrum secare, si Medici judicent esse necessarium. Et an teneatur hoc permittere, si sit religiosus, & superior ei id præcipiat. Et an Carthusiani teneantur in periculo mortis abstinere ab esu carnium. Et an peccet Medicus, aut alius, qui Carthusiano ægrotanti, & inscio præberet cibos ex carnibus. Et an liceat ligare, vel non ligare propriam manum, vel pedem, & si sanum abscindere, ut per fugam imminentem mortem evadat. *Ex par.5.tr.4.ref.32.ibid.*

58 An consentiente filio, possit illum Pater castrare, ut voce, & cantu Ecclesiæ deserviat. *Ex par.3.tr.5.& Misc.1 ref.38.p.93*

59 An licitum sit Parentibus castrare filios ad conservandam vocem, ipsis consentientibus, quia nemo est Dominus membrorum suorum. Et in textu hujus resolutionis aliqui alii casus adducuntur, in quibus licitum erit aliquibus membrum, sibi abscindere. *Ex par.6.tr.8.& Misc.3.ref.36.ibid.*

60 An licitum sit se ipsum castrare non solùm ad suavitatem vocis conservandam, sed etiam ad superandas tentationes carnis. Et adducitur, quod obligatur quis permittere sibi membrum secari, si Medici id judicent necessarium ad vitæ conservationem. Et quid quando quis alligatus est in domo, quæ invaditur, si nequeat se dissolvere, licebit ne manum divellere, aut à brachia rescindere, ad mortem evadendam. *Ex par.11.tr.1. Misc.1.ref.22.pag.94*

De restitutione propter homicidium, & mutilationem. pag.95.

61 AN si quis occidat invasorem excedens moderamen justæ tutelæ, teneatur ad restitutionem. *Ex p.5.tr.4.r.44.ib.*

62 An si quis occidat invasorem rerum suarum, etiamsi recuperare eas judicialiter posset, teneatur ad restitutionem. *Ex p. 5.tr.4.ref.45.ibid.*

63 An si invasus, etiam Nobilis possit fugere, & occidat aggressorem, teneatur ad restitutionem. *Ex par.5.tr.4.ref.48.pag.96.*

64 An Religiosus, vel Clericus nolens fugere, si occidat invasorem, peccet contra justitiam, ita ut teneatur restituere. Et an ut prædicti avertant graves ictus baculi, vel pugni inferendos, vel ob levem alapam vitandam, possint invasi occidere invasorem, & non teneantur fugere etiamsi possint, sive fuga sit dedecori, sive non, nec teneantur ad restitutionem. *Ex p. 5.tr.4.ref.49.ibid.*

65 An si vir infimæ conditionis, vel vir Ecclesiasticus nolit arripere fugam, sed resistat, & occidat invasorem, non solùm peccet, sed teneatur ad restitutionem. Et utrùm prædicti Clerici, & Religiosi, aut etiam infimæ conditionis homines, qui alapa percussi, vel fuste, aut quocumque alio modo invasi non sibi consulant fugere antea acceptatam alapam, & injuriam, sed repercutiunt, & occidunt invasorem, peccent mortaliter contra justitiã, vel solùm contra charitatem. *Ex p.8.tr.7.& Misc.ref.49.ibid.*

66 An inter Nobiles ex homicidio oriatur obligatio restitutionis, *Ex par.5.tr.4.ref 61.pag.97*

67 An ex occisione facta in duello oriatur obligatio restitutionis. *Ex p.5.tr.4.ref.50.ibid.*

68 An si adulter occidat cum moderamine inculpatæ tutelæ maritum invasorem, teneatur ad aliquam restitutionem. *Ex p.5. tr.4.ref.47.ibid.*

69 An quando quis advertit ex suo homicidio secuturum damnũ

Appendix ad reliquas alias quæstiones, quæ simul pertinent ad istum *tractat. 5. de homicidio, & Mutilatione hujus tomi octavi*,

ex res.

ex resol.48. Quæ nunc invenientur *in to. 2. tract.6. de Matrimo. resol.*123. & 123

Nota, quòd *in tom. 3. tract.3.* de Potestate Episcopi sunt multæ quæstiones pro diversis dispensationibus circa irregularitatem contractam propter homicidium, & mutilationem, & etiam ex defectu lenitatis, quas ibi require *à r.35. usque ad r.54. inclusivè.*

An dispensatio irregularitatis sit subreptitia, si non explicatur occisum fuisse Presbyterum. Et an hoc etiam procedet, si Pontifex non esset dispensationem concessurus, si sciret dictam circumstantiam sacerdoti. Et an committens plura homicidia, committat plures irregularitates in dispensatione explicandas, Et pro firmanda doctrina hujus difficultatis alii diversi casus adducuntur sæpius contingentes in praxi. *Ex par.1.tr.10. ex ref. 38. & in par.8.tr.3. ex ref.51.57. & 58. & in part.4. tr.2. ex ref.86.* Quæ hic sunt *in tom.3.tr.2. de Dispensatione à ref.59. usque ad ref. 62. inclusivè.*

An quando carcer est injustus, & quis juravit se redditurum teneatur reddere, etiamsi timeatur morte injusta damnandum, vel possit petere relaxationem hujus juramenti ab Episcopo, vel ab alio Confessario virtute Cruciatæ, aut Jubilæi, & ad carcerem non redire. *Ex par.4.tr.4. ex ref.19.* Quæ nunc invenietur *in t. 4.tr.3. de Bulla Cruciata ref.84.*

An in extrema necessitate possit pauper cum moderamine inculpatæ tutelæ necem inferre impedienti accipere necessaria de ejus bonis. *Ex par.5. tract.8 ex ref. 23.* Quæ hic reperietur *in t. 4.tr.7. de Eleemosyna ref* 50

An puer impubes occidens aliquem contrahat irregularitatem. Et an quis contrahat censuram homicidio impositam, si existens in suo territorio occideret existentem in alieno. Et an lata excommunicatio reservata contra perpetrantes homicidium, si quis jam propinato alteri veneno confiteatur illud, incidat in censuram, vel in casum reservatum, morte sequuta. *Ex p.3. tr. 6. ex resol.88. & 78. & in par. 8. tract.7. ex ref. 85.* Quæ hic sunt *in tomo 5. tractat. 1. de Excommunicatione resolution.* 108. 100. & 150

An Patri, filio, fratri, marito jam volenti iotarficere Clericum inflagrante repertum, liceat alicui sine periculo incursionis excommunicationis consulere mutilationem, vel percussionem. Et an maritus incurrat censuram, si data opera se abscondat, ut Clericum adulterum inveniat cum uxore, & illum occidat, aut mutilet, vel percutiat. Et an occidens Clericum aggressorem si possit fugare, incidat in censuram. Et an hoc intelligatur tam de viro Nobili, quàm de viro infimæ notæ, vel de alio Clerico, aut Monacho. Et quid de consulente Patri, filio, fratri, vel marito occisionem Clerici inflagranti reperti, vel injustè invadentis. Et an qui consuluit homicidium cujusdam Clerici, & postea seriò consilium revocavit, quæritur, an ex homicidio subsequuto incurrat excommunicationem, irregularitatem, & obligationem restituendi. *Ex part. 9. tractat. 4. ex resol. 32. 2. & 26. & in part.3. tract.5. ex ref 84. aliàs 83.* Quæ nunc invenientur *in tom.5. tr.2. de Percussione Clerici ref.* 17. 18. 21. & 27

Sed nota, quòd ibidem facillimè invenies alios diversos casus omnes mistos circa homicidium, vel mutilationem Clerici.

Adverte etiam, quòd *in tom.5. tract.5.* de Irregularitate sunt multæ, & diversæ difficultates omnes mistæ pro irregularitate contracta propter homicidium, vel mutilationem alicujus membri, & pro eorum dispensationibus, ideò si ita casus mistus occurrerit, facillimè illum ibidem invenies, & industria hic non assignamus numeros resolutionum, ut per legas totum tractatum, & non te pigabit.

An Pater teneatur defendere vitam filiorum lege justitiæ, vel tantùm pietatis, & paterni officii; Et an licitum sit suadere abortum quando mulier gravida parata est se occidere ad infamiam vitandam. Et an si mors immineat ab incendio excitato, vel fera invadente, licitum sit dotento, & invaso è loco alto se præcipitare cum dubio mortis. Et an postquam natus est fœtus, licitum sit illum occidere, vel suffocare, ne peccatum reveletur. *Ex part.7. tractat.5. ex resolution. 28. 39. 32. & 36.* Quæ hic reperientur *in tom. 5. tractat. 6. de abortu resol.* 30. 46. 45. & 40

Nota, quòd prædictus *tract 6. de Aborta tom. 5. large enim modo pertinet etiam ad istum tractatum quintum*, de Homicidio, ideò ibi reperies quidquid potest occurrere pro abortu fœtus animati, & pro excommunicationibus, & irregularitatibus pervenientibus ex illo.

An committens homicidium, super quod imposita est reservatio, afficiatur reservatione, si hæc ignoretur. *Ex p.7. tr.4. ex resol. 24.* Quæ hic est *in tom.5. tr.7. de Simonia, atque de Datis, & Promissis, &c. ref.*62

An si excommunicatio feratur in eum, qui occidit, non liget mandantem occidere. *Ex par. 1. tr.4. ex ref.22.* Quæ nunc invenietur *in tom.5. tr.9. de Denuntiationibus ref.*76

Explanatur fœminas occidentes viros suos non incurrere pœnas, quas incurrunt viri occidentes uxores suas; *Ex par.4. tr.8. ex ref. 62.* Quæ hic reperietur *in tom.5. tractat. 10. de Inquisitoribus resolution* 122

An Rex ex privata scientia possit occidere Reginam, & simul cum ipsa adulterum. Idem est, si Princeps ex privata scientia scit certo aliquos in Principem ipsum conjurasse, vel aliquod grave, & atrox delictum in Rempublicam, vel innocentem machinatos esse, si aliter malum vitari non possit. Et an liceat Regibus, & Proregibus condemnare aliquem de mandato, non adhibitis solemnitatibus, terminis, & processu de jure necessariis. Et an reus possit obligari sumere venenum, vel abstinere à cibo. Et an reus tamen condemnatus ad mortem teneatur ad locum destinatum proficisci, collum præparare, manus apponere, &c. Et an reus innocens, qui re ipsa injustè damnatur ad mortem, justè tamen secundùm allegata, & probata, possit vi, & armis se defendere à judice, & ab ejus ministris, etiam occidendo illos, si necessarium sit. *Ex par.10. tr.15. ex ref.34. & in par.3. tr.5. ex ref 99 aliàs 98. & in tr.6. ex ref.79. & in par.9. tr. 9. ex ref.43.* Quæ hic sunt *in tom.6. tr. 1. de Legibus ref.* 123. 122. 121. & 97

An judex secundùm allegata, & probata possit occidere reum, quem scit ex privata scientia esse innocentem, Et an etiam extendatur ad ministros justitiæ. Et in textu hujus resolutionis multa docentur, quæ in tali casu judices debeant facere antequam reum, quem sciunt ex privata scientia esse innocentem condemnent, & occidant. Et an pars accusatrix teneatur remittere non pœnam mortis à judice inflictam, si judex ex parte sua illam remittat. Et an quis potest accusare aliquem, qui occidit fratrem, Patrem, aut consanguineum, & dolet de culpa, ac sufficientem offert satisfactionem pecuniariam pro damnis, si quæ sunt inde illata; Et an reus, dum jam carnifex funem collo apposuit, possit se ex scala præcipitem date; Et an condemnatus ad mortem per famem possit abstinere à cibo clanculum oblato. Et an damnatus, ut veneno pereat, possit illud haurire, Et an in tali casu reus peccet, si ad hoc coactus permittat, ut sibi venenum applicetur, merè passivè se gerendo. Et advertitur neminem à judice condemnari posse, ut sibi mortem inferat, sed ut mortem patiatur, ideò hoc præcipiente judice, reus illud facere non potest. *Ex p.5. tract.4. ex ref. 22. & in par. 10. tr. 16. ex ref. 44. aliàs 43. & in par. 5. tr.4. ex resol. 40. 41. & 39. & in par. 11. tr.6. ex ref.50.* Quæ nunc invenietur *in tom.6. tr.2. de Legibus ref.* 112. & *à resol.* 114. *usque ad resol.* 118 *inclusivè.*

An si maritus hominem occiderit possit pecuniariam pœnam ex bonis communibus solvere. Et docetur actiones turpes esse vendibiles, puta occidere hominem, &c. *Ex part.8. tr.6. ex ref.* 11. & 110. Quæ hic reperientur *in tom.6. tr.7. de Donationibus ref* 57 & 140

An damnatus ad mortem possit ad pias causas testari; Et quid, si ante damnationem ad pias causas testatus fuerit. *Ex par.7. tr. 6. ex ref.8. aliàs 7.* Quæ hic est *in tom. 6. tract. 8. de Testamentis resol.*8

An sit licitum propter periculum mortis comminatæ commodare ensem volenti alterum occidere, vel ostendere, ubi occidendus est; Et an liceat defensio adversus objicientem crimen verum, non obstante ejus morte; Et an quis possit inimico mortem desiderare. Et an licitum sit consulere abscissionem membri, ne committatur homicidium, sed in isto casu non liceat consulenti cooperari cum illo, nec adjuvare ad talem membri abscissionem, sicut potest cooperari, & adjuvare dato consilio ad cooperationem minoris furti. Et an si minaretur alicui mortem, nisi se vino oppleret, licitum sit se inebriare, modo scandalum absit. Et an ad evitandum mortem licitum sit uti pallido pileo Judæorum, vel Tobalia Turcarum, &c. *Ex par 3. tract. 6. ex resolut.48. & in part.5. tract. 13. ex resol 26. & 89. & in tr. 7. ex resol. 19. & 23. & in part. 8 tractat. 7. ex resolut. 44.* Quæ nunc inveniantur *in tom. 7. tract 5. de Scandalo ref.*76. 32. 30. 36. 70. & 38

An quis possit impunè occidere, vulnerare, spoliare Clericum, Monachum, Episcopum, vel Cardinalem in bello militantem, ac proinde non incurrant pœnam, & excommunicationem, exceptam irregularitatem, &c. Et an post victoriam Clerici inventi in Exercitu hostili possint impunè occidi. Et an liceat occidere obsides. Et an licitum sit Christianis cum triremibus Turcis dimicantibus ignem pulveri injicere, seque in mare committere cum magno triremium damno, &c. Et an liceat alterius crimen occultum, & peccatum tibi sub secreto revelatum manifestare ad evitandum grave damnum, etiam si illi inde mors immineat. Et an Beneficiarius, si propria manu in bello aliquem occidat, vel mutilet, beneficium resignare debeat, vel dispensationē super irregularitate impetrare. Et aliqui alii diversi casus adducuntur pro Clericis, Monachis, Episcopis, & Cardinalibus pugnantibus in bello, vel etiam non pugnantibus, sed assistentibus, & si præesset Exercitibus, &c. Et tandē quæritur, an liceat in bello nocentes occidere. *Ex part. 10. tr.2. ex*

TRACTATUS VI.

De aliquibus casibus circa materiam Luxuriæ, pagina 105.

tamen consensus in ea, licèt fœmina id conetur efficere non solùm fricatione, sed etiam cum intromissione digitorum usque ad os uteri, Et an liceat Chirurgo contrectare verenda infirmi corruptionis causa cum periculo pollutionis, Et in corpore hujus Resolutionis aliqui alii casus, & similia exempla ut in tribus Resolutionibus proximis præteritis hic appositis inferuntur, & cursim explanantur circa prævisas pollutiones, &c. *Ex p.2.tr.16.& Misc.2.r.54.aliàs 56.p.112*

14 An liceat conari fricationibus ad semen corruptum expellendum, etiam si inde sequatur aliqua veri seminis emissio, Et quid est dicendum, si dubium est num in quantitate, an in qualitate semen peccaret, an liceat juvare naturam confricationibus ad expellendam qualitatem morbidam, Et an hoc fieri debeat cum medicamentis, non autem cum fricationibus, Et an peccet mortaliter mundantes verenda à lanugine, & sanguine menstruo, ne pruritum, aut fœtorem patiantur, quamvis inde præter intentionem subsequutura videatur pollutio, secluso consentiendi periculo, *Ex p.3.tr.5. & Misc.3.r.86.aliàs 85.ib.*

15 An licitum sit sumere, vel applicare medicinam provocativam effusionis seminis, *Ex p. 4.tract. 4.& Misc.resolut.159. p.113*

16 An si pollutio cœpit in somnis, sit reprimenda in vigilia sub onere peccati mortalis, Et an gaudere de supradicta pollutione in somnis cœpta non ob delectationem carnalem, sed ob sanitatem, & illam optare, sit saltem peccatum veniale, *Ex p.3.tr.5.& Misc.3.r.21.ib.*

17 An sit peccatum mortale desiderare pollutionem in somnis, aut de illa sic habita gaudere ob aliquem bonum finem, *Ex p.3. tr.5.& Misc.1.r.88.aliàs 87.ib.*

18 Olim per literas à quodam Sacerdote interrogatus fui de opinionibus Doctorum circa præsentes casus, Primò, an peccaret mortaliter, si quis confricaret membra brutorum sine ulla delectatione, sed solùm ex curiositate inspiciendi semen, Secundò, an si conjugatus immitteret membrum virile in os fœminæ, peccaret mortaliter, Tertiò, si absente conjuge,&c. Sed hos duos ultimos casus nunc invenies *in tom. 2.tract. 6. de Matrimonio ref.* 188.& primus casus hic tantùm adscribitur *Ex p. 8.tr.17.& Misc.3.r.37 ib*

19 An sit licitum aspicere coitum bestiarum, seu verenda turpiter commota, Et quid de coitu, & verendis aliorum, Et an sit mortale ex proposito, & sine necessitate aspicere personam alterius sexus nudam; imò si solùm videat verenda illius, *Ex p.3.tr.9.& Misc.1.r.89.aliàs 88.ib.*

20 Aliquæ opiniones, quæ in materiæ luxuriæ non admittuntur, Et in textu hujus resolutionis adducuntur multi, & diversi casus, ut in suo, & propriori loco; sed jam omnes alibi sunt iterum discussi, & appositi, *Ex part. 9.tract. 8. Misc.3.resolut, 31.p.114*

Appendix ad cæteras omnes alias quæstiones, quæ simul pertinere possunt ad istum *tractat. 6. de materia Luxuriæ hujus tomi octavi.*

AN confitens fornicationem, de qua dubitatur, an aliàs confessus fuerit, si hoc dubium in confessione explicet, confessio sit valida; Et quid, si dubitet, an consenserit delectationi, an teneatur confiteri, *Ex p.4.tr.2.ex ref. 65.& in p 6.tr. 6. ex ref.32.*Quæ nunc invenientur *in tom.1.tract. 3. de Pœnitentia resol.* 129. & 133

An sit absolvendus qui concubinam domi habet cum proxima, & morali occasione extrinseca peccandi, Et an quis teneatur evitare hanc occasionem proximam peccandi cum suo magno detrimento itaut Confessarius non possit illum absolvere, Sed difficultas est, an quando nullus apparet profectus, sit illi impertienda absolutio toties, quoties? Et an aliquando sint absolvendi, qui nolunt dimittere prædictas occasiones peccandi; Et an prima vice concubinarius sit absolvendus, etiamsi concubinam non eiiciat; Et an in aliquo casu concubinarius non teneatur è domo expellere concubinam, itaut Confessarius possit ei licitè absolutionem impendere, Et an concubinarium possit Confessarius absolvere, amplius cum concubina non peccantem, permittens illam invisere fine alendi filios, & ne cum aliis se immiscendo sit dictis filiis dedecori, Et cuidam Confessario olim hic casus accidit. Quædam mulier inter confabulationem cum viro sibi in matrimonium conjungendo dicebat illi verba non quidem turpia, sed affectuosa, & amatoria, unde posteà in pollutionem, & distilationem incurrebat sine tamen ulla delectatione, vel periculo alicujus consensus, quia erat timoratæ conscientiæ, Interrogatus fui, an peccaverit mortaliter, & si nollet desistere ab his confabulationibus, an esset ei absolutio deneganda, Et in §. ultimo hujus resolutionis traditur *Regula generalis* ad decidendos casus particulares in pollutione prævisa; & quando causa pollutionis prævisæ notabiliter, & per se influit, vel non influit, &c. *Ex p.6.tr.7 ex ref.49.& in par.2.tr.16.ex ref.45.aliàs 47.& in p. 4.tr.4.ex ref.165.& in p.5.tr.14.ex ref.107. 108. & 109. & in p. 2.tr.15 ex ref.38.*Quæ hic reperientur *in tom. 1.tr. 4.de Absolutione sacramentali r.*27.28.29.31.32.33.& 37

Nota, quod *in tom.1.tract.*5.de Reservatis sunt multæ quæstiones pro casibus reservatis sodomiæ, & pro Clericis sodomitis, & etiam pro sodomia habita cum fœmina, bestia, &c. quos ibi consecutivos invenies à *resol.55.usque ad ref.65.inclusivè*. Advertere etiam, quod in primo tomo tract.7.de Circumstantiis sunt quamplurimæ difficultates,& diversi casus pertinentes simul ad istum tr. 6.de Luxuria pro fornicatione, pollutione, sodomia, in quibus actibus sunt aliquæ speciales circumstantiæ; ubi docetur, an sint explicandæ, vel non explicandæ in confessione. Et ex industria hic non demonstramus numeros resolutionum in quibus supradictas quæstiones invenies, ut ita quæreres cutum præcitatum *tractat. perlegas, & non pigeat.*

An prosit testimonium Confessarii de licentia pœnitentis, ut probetur pœnitens emendatus in foro externo, ut v. g. Parochus det Eucharistiam, & sepulturam publicæ meretrici; Et infertur, quod quando publica meretrix confessa est Mendicanti religioso non potest Pastor petere testimonium à tali confessario, quòd verè de suo peccatu publico pœnituerit atque confessa, & absoluta fuit. Et an Confessarius sit puniendus, si asserat, v. g. audivisse in confessione peccata publica fornicationum notissimæ meretricis, *Ex p.5. tract. 11.ex ref. 40. & 6.* Quæ nunc invenientur *in tom. 1.tract. 8.de Sigillo confessionis resolut.* 29. & 58

An si quis post pollutionem voluntariam, vel fornicationem posteà confiteatur, peccet tantùm venialiter sumendo Eucharistiam intra unum diem sine aliqua justa causa, Et an si post pollutionem voluntariam, eodem die pœnitens confiteatur, faciat contra Concilium sess. 13.c.7. sumendo Eucharistiam, Et utrùm liceat conjugatis die habitæ copulæ Eucharistiam sumere, vel sit majus, vel minus expediens, Et quid est dicendum de copula habita post communionem in eodem die, *Ex. par. 4. tract.4.ex ref. 30. & in p.5. tr. 13. ex ref.65.& in par 3.tractat.6. ex ref.71.*Quæ hic reperientur *in tom.2. tract. 2. de Communione r.*48.49.& 50

An si vidua carnaliter delectetur de copula præterita, vel futura, peccet mortaliter; Et notatur viduam non peccare mortaliter, si oborta cognitione copulæ cum maritu defuncto eam approbet voluntate. Et quæritur, an mulier peccet mortaliter mingendo statim post copulam ad emittendum semen, vel saltem peccet contra conscientiam erroneam, Et an fœmina peccet, si post coitum se invertit, ut semen emittat, ne concipiat, *Ex p.3. tr.5.ex ref.2.& 15 & in part.10.tract. 14. ex resol. 57.aliàs 55.*Quæ hic sunt *in tom. 2. tract. 6. de Matrimonio resol.* 39.812.& 209

Nota, quòd in prædicto tom. 2. & tract. 6.de Matrimonio sunt quamplurimi, & diversi casus circa copulam, pollutionem, sodomiam, delectationem morosam, modos coeundi: oscula, tactus, &c. inter conjugatos, viduam, & sponsos de futuro, & de præsenti, qui etiam largo modo, imò, & proximo simul pertinent etiam ad istum tract. 6. de Luxuria. Et quia prædicti casus opponuntur ut sæpissimè contingentes inter conjugatos, eadem est ratio in pluribus casibus eorum, imò,& major ratio, ut etiam contingant inter solutos circa coeundi modum, diversissimas inventiones, &c.

An vovens vovendi castitatem, si fornicetur ante promissam castitatem, non delinquat contra votum, Et an Confessarius per Bullam Cruciatæ, vel Episcopus possit commutare vota in fornicandi, non tenendæ certæ mulieris, non committendi actum mollitiei, aut abstinendi ab alio actu venereo, Et an, qui fecit votum de assumendo Ordines sacros, esset sacrilegus fornicando, *Ex par 1. tract. 11.ex resolut.* 76.61.& 64. Quæ nunc invenientur *in tom.4 tract. 3 de Bulla Cruciatæ resolut.* 95. 113. & 120

An si quis vovit non fornicari sub pœna centum aureorum, si posteà immemor voti fornicetur, an teneatur solvere pœnam, Idem est, si dum fornicetur immemor sit voti, non autem pœnæ, *Ex p.3.tr.6.ex ref.41.*Quæ hic reperiuntur *in tom.5.tract.1. de Excommunicatione r.*32

An si quis percutiat Clericum turpiter agentem cum filia illegitima, matre, sorore, sponsa de futuro, vel uxore, incidat in censuram, Et quid, si non solùm in actibus proximis, ut osculis, amplexibus, & similibus, sed etiam in colloquio suspecto, & secreto, &c. Et quid est dicendum, si Clericus turpiter infestet puerum pro peccato nefando, vel an mulier Nobilis, quæ fuste, vel alapa percussit Clericum ad venerem solicitantem incurrat in censuram, Et quid, si illam tantùm solis verbis infestet, *Ex p.9 tr.4.ex ref. 32. 33. & 38.* Quæ hic sunt *in tomo 5. tr.2.de percussione Clerici,r.*16.17.& 19

An

Index Tractatum .

An

An qui commisit peccatum nefandum gaudeat Immunitate Ecclesiæ, Et an deflorantes Moniales,& raptores virginum gaudeant Immunitate Ecclesiæ . Et quid , si aliquis deflorasset Monialem in ipsa Ecclesia Monasterii, *Ea p.4.tr.1.ea ref.* 41.& 43.Quæ nunc invenientur *in tom.9.tract.1.de Immunitate Ecclesiæ ref.59.& 32*

An concubinatus sit delictum misti fori , Et an ministri laici possint prohibere ne ministri Curiæ Episcopalis visitent loca, & domos meretricum, Et an judex laicus possit statuere , ne concubinę teneantur pro fortis ab ipsis concubinis factis , etiamsi hoc extendatur ad concubinas Clericorum, *Ea p.5.tr.1.ea resol.* 10.*& in p.4.tr.1.ea ref.11.*Quæ hic reperientur *in tom.9.tr.2.de Immunitate,Ecclesiastica r.*293 *&* 294

An sit licitum tradere Tyranno aliquam Virginem deflorandam ad tuendam Rempublicam, *Ea p.11.tr. 6.ea ref* 51. Quæ hic est *in tom.7.tr.7.de Bello r.20*

TRACTATUS VII.

De furto, & de Restitutione pro ipso ; & de aliquibus aliis specialibus restitutionibus; atque etiam de restitutione famæ agitur,p.116

1 AN in furto Reliquiarum detur parvitas materiæ, Et an peccet mortaliter Prælatus Regularis, si alicui dederit licentiam accipiendi particulas aliquarum Reliquiarum , Et an liceat Crucem variis Reliquiis , non tamen approbatis , ornatam in Altari collocare,*Ea p 5 tr.5.r.35.ib.*

2 An in furto detur parvitas materię , Et an Uxor possit consumere in usus honestos vigesimam partem redditus sine licentia mariti, Et an de furtis filiorum,& Religiosorum non sit philosophandum, ut de cæteris furtis, *Ea p.5.tr.5.r.34 ib*

3 Quæritur , quæ quantitas requiratur , ut furtum sit peccatum mortale, *Ea p a.tr.17.& Misc.3.r.57.ib.*

4 Sæpè mihi ab exteris, & nostris delata fuit hæc quæstio . An Petrus , qui levem quantitatem aufert à Joanne, à quo alii abstulerunt notabilem , peccet mortaliter , *Ex p.a.tr.17.& Misc.3.r.41.p.117*

5 Petrus , qui nullo modo aliqua exhortatione fuit causa, ut alii minuta furta a Joanne acciperent , si hæc furta sciat, peccet mortaliter modicum cum ipsis , vel separatim accipiendo, si tota illa furta simul cum suo considerata perveniant ad materiam notabilem, *Ex p.a.tr.17.& Misc.3.r.42.ib.*

6 Quis post quantitatem notabilem per minima furta sublatam addit furta parva, quæritur,an per quodlibet novum furtum novum peccatum lethale committat , *Ex p.a tract.17. & Misc, 3. r.47.ib.*

7 An detur casus , in quo ultima acceptio rei ablatę complens materiam notabilem , non sit peccatum mortale, *Ea p.3.tr.6. & Misc.a.r.a5.ib.*

8 Olim Rustici confessionem audivi, qui mulum subripuerat è quodam viro Nobilissimo, & prædivite, & per spatium multorum annorum locaverat , dubitavit tunc , an non solùm ad restitutionem muli, sed etiam ad pretium locationis teneretur *Ea p.a.tr.17.& Misc.3.r.50.p.118*

9 Pendet decisio multorum casuum ex illa celebri quæstione , utrùm fur, & quivis alius iniquus possessor teneatur restituere majorem summam,ad quam excrevit res furata tempore detentionis , maximè si fur illam vendidit in illo optimo statu . *Ea p.a.tr.17.& Misc.3.r 51.ib.*

10 Meritò superiori quæstioni hæc adjuncta erit, utrùm iniquus possessor teneatur ad restitutionem juxta summum valorem , & incrementum , quos res habuit tempore acceptionis, quando ignoratur , quo tempore verus Dominus , esset rem illam venditurus,*Ex p.a.tr.17.& Misc.3.r.5a.p.119*

11 An si res ablata tunc valebat v.g. decem aureos , posteà verò antequam restituatur , valeat viginti , quæritur , an debeant restitui decem , aut viginti aurei, *Ea p.11. tr.6.& Misc. 6.r.5.ib.*

12 Titius habitans propè domum Sempronii multa utensilia ab eo furatus est , sed cum incendio utraque domus una nocte vastaretur , quæsitum à me fuit , an Titius teneatur ad restitutionem, cùm furtum periisset , ac si in manu Domini esset , Idem est de quocumque alio iniquo possessore . Et quid est dicendum si res non eodem modo , quo apud furem periit , apud Dominum peritura erat , sed diverso , & absque culpa illius , v. g. apud Dominum peritura erat incendio , apud furem periit diluvio ; apud Dominum hostium incursione , apud furem ruina , &c. Et quid est sentiendum, si dubium est,an res apud Dominum periret , vel quia si apud se existeret , ante interitum fuisset vendita , vel distracta , aut aliquo modo utilis Et quid est dicendum , si res furata pereat apud furem , & possessorem malæ fidei ex dolo , & culpa illorum, cum tamen eodem, aut diverso modo apud Dominum sine culpa illius esset peritura, Et tandem quæritur , si res , v. g.vel pallium Petri cras erat cum incendio domus ipsius Petri periturum , & de facto domus periit , & tu id sciens die, vel hora antecedente illud ab eo furto abstulisti,& sic salvum fuit à periculo; similiter , si navis in qua merces Petri veniebant, peritura omninò erat , & antequam submergeretur , tu aliquas merces illius ex illa extraxisti , & salvasti , tenearis in utroque casu ad restitutionem , &c. *Ea p.11.tr.4.& Misc. 4.resolut. 39 ib.*

13 An res furata consumpta tamen in extrema necessitate, illa transacta , sit restituenda, Et an talis obligatio consurgat, si ante extremam necessitatem quis acceperat per contractum translativum Dominii; ut per mutuum , vel emptionem, quia in sua providit, nec erat in extrema necessitate rei alienæ , Et quid , si acceperat non per contractum translatum Dominii , sed commodatum , depositum, conductum , vel etiam per delictum . si rem consumpsit in extrema necessitate, Et notatur , quòd non solùm extrema necessitas , sed etiam gravis sua, vel proximi , (qualia est periculum morbi , magnæ famis, nuditatis, captivitatis , vel diuturni, ac terri carceris, vel similium afflictionum,) excusat à restitutione , quamdiu durat. Et utrùm , si venerit ad lautiorem fortunam, teneatur restituere, sic acceptum, vel non , Et an verò creditori existenti in simili necessitate morbi, famis, &c. debeat restituere , *Ex p.11.tr.5.& Misc.5.r.13.p.121*

14 Liberatus latro à quadam restitutione , ubi casus est curiosus , & practicabilis . Et Resolutio hujus casus pendet ex illa celebri quæstione ; an consumens rem alienam in necessitate , quamvis furatam ante illam , teneatur restituere, si ad pinguiorem fortunam pervenerit ; Et asseritur , non solùm quando debitum contractum est ante extremam necessitatem , sed etiam si res accipiatur in extrema necessitate restituendum esse quando fuerit facultas . *Ex p.10.tr.14.& Misc. 4 ref. 36. alias 34.p.122*

15 An qui à Dæmone obtinuit aliquas pecunias , teneatur illas restituere, *Ea p.10.tr.15.& Misc 5.r.48 p.123*

16 An bona fide consumens res consumptibiles unico usu , teneatur verò Domino restituere , quatenus locupletior evasit , & fur non impotens ad restituendum, *Ex p.3.tr.5.& Misc.1.ref. 51.ib.*

17 An quis ob amissionem unius rei teneatur aliquando ad duplicem restitutionem, *Ex p.6.tr.7.& Misc.a.r.4 ib.*

18 An qui amisit alterius gemmam mille nummorum putans esse tantùm centum nummorum , teneatur restituere mille, aut centum, Et an omittens , data opera , diligentiam adhibere , quam aliàs non teneretur , ut damnum proximi inferatur , teneatur ad restitutionem , Et an si quis cœnet eo fine , ut sequatur pollutio nocturna peccet contra temperantiam , quamvis non peccet contra illam cœnando , &c. Et sequitur occisorem , ob cujus delictum alius , cui imponitur per errorem , punitur , non teneri ad restitutionem , Et quid , si in eum finem , ut aliter puniretur , commisit homicidium,ut v g.si interfecit illum cum alterius gladio, & data opera , relinqueret gladium , ut agnosceretur esse alterius , & propterea alter convinceretur delicti , an tunc teneatur resarcire damnum,&c. *Ex p.11.tr.a.& Misc.a r.34.ib.*

19 An si quis minatur malum absque animo inferendi , & si posset justè inferre , valeat retinere , quod sic extorquet , ut v.g. quis potest petere pecuniam credito ludo perditam , quæritur , an si vir Nobilis ob verecundiam accusaturus non erat , aut alio motivo accusare nolebat , possit accusationem , & repetitionem minari , & retinere illa , quæ sic minando ab alio extorquet ; Idem est de illo , qui potest homicidam aliquem accusare apud judicem , &c.*Ex part. 4.tract. 4. & Misc. resol. 34.p 124*

20 Nocens alicui in re gravi , ad quam solum erat in potentia , quid teneatur restituere , v.g. damnum cum culpa datum est in seminibus , & plantis , &c. in proxima dispositione, an sit restituendum , ac si essent matura , deductis expensis , & secus si longè distabant adhuc, *Ea part.3.tract.6.& Misc.a. ref. 6.ib.*

21 An quis possit per partes restituere , si potest statim totum restituere, sed non vult , Et quid in dicto casu Confessarius facere debeat circa talis pœnitentis absolutionem, *Ex p. 3.tr.6. & Misc a.r.5.ib.*

22 Petrus deambulando per Civitatem invenit crumenam cum magna pecuniarum quantitate , facta debita diligentia , non invenit Dominum , ideò per multos annos illas sibi retinuit , nunc Confessarius denegat illi absolutionem , si pauperibus dictas pecunias non restituat , quid faciendum . *Ex p.a.tr.17.& Misc.3.r 5.p.125*

23 An debita incerta per injustitiam sint restituenda necessariò pauperibus, vel piis operibus, Et notatur probabile esse bona in-

Joan.

Joanni suo creditori, post duos annos scit Confessarium non restituisse, quæritur, an denuò dictus Felia debeat restituere. *Ex p.2.tr.17. & Misc.3.r.2.ib.*

46 An si quis daret alicui centum, ignorans, quod ex justitia tantum etiam illi debeat, teneatur posteà solvere alia centum. Ex quo infertur, quod si quis ex devotione inviseret hanc, vel illam Ecclesiam, & non recordatur, quod ad id teneatur ex voto, vel ex pœnitentia à Confessario injuncta, si posteà recordatur voti, aut pœnitentiæ, non teneatur illas Ecclesias iterum visitare. *Ex p.5.tr.13. & Misc.1.r.94.ib.*

47 An Parentes divites, si propter aliquam justam causam exponant filios hospitali, teneantur restituere expensas circà eorum nutritionem. *Ex p.3.tr.6. & Misc.2.r.40.p.138*

48 An si quis vi, & fraude impediat, ne nepos filius spurii instituatur hæres ab avo, teneatur ad restitutionem. Idem est dicendum de illo, qui fraude, & vi impedit, ne aliquis consequatur officium, vel beneficium, &c. Et supponitur nepotem filium spurii posse institui hæredem ab avo. Et quid est dicendum, si quis impediat, ne omnia supradicta bona aliquis assequatur non vi, fraude, vel mendaciis, sed precibus, blanditiis, muneribus, &c. etiam si hoc ab aliquo efficeretur cum odio, & invidia, an peccet mortaliter, sed non teneatur ad restitutionem. Et in corpore hujus Resolutionis inferuntur alii casus. *Ex p.3.tr.6. & Misc. 2.r.33.ib.*

49 De impediente ne aliquis obtineat beneficium, an teneatur ad restitutionem. *Ex p.11.tr.4. & Misc.4.r.36.pag.139*

50 An qui precibus, & suasionibus adducit Collatorem Ecclesiastici beneficii, vel Cathedræ jam determinatum ad conferendum beneficium, vel Cathedram Titio, ut sibi, vel alteri minus digno conferatur, teneatur ad restitutionem. Et quid, si hoc quis ex malo animo, & odio faciat. Et quid est dicendum, si alicui res ex justitia debita non erat, sed conferenda ex libera voluntate, tunc, qui sine vi, aut fraude Collatorem suasione, aut precibus movet, ut officium, legatum, hæreditatem, &c. non conferat ei, cui animo destinaret, sed sibi, vel alteri; an, inquam, is non peccet contra justitiam, nec teneatur ad aliquam restitutionem, etiam si totum hoc ex odio efficiat. Et ex doctrina hujus Resolutionis multa dubia solvi possunt. *Ex p.3.tr.5. & Misc.1.r.53.p.140.*

51 An qui sine vi, & fraude, sed tantùm suasionibus, & precibus impedit, ne beneficium, aut Cathedra conferatur digniori, teneatur aliquid digniori restituere. *Ex p.3.tr.6. & Misc.2.res.34. ibid.*

52 An acceptum pro eo, quod ex Charitate solùm, aut alterius virtutis obligatio erat debitum, quis teneatur restituere. Et an judex, si fortè circa litem aliquam est varietas opinionum, & sententiarum, ut judici liberum sit utramlibet partem in judicando sequi, possit aliquid recipere ab una parte, ut in ejus potius favorem judicet sine onere restitutionis. *Ex p.3. tr.5. & Misc.2.r.55.p.141*

53 An Electores ad Majoratum, ad Cathedram, Capellam, &c. & qui debent eligere pauperes pro dividenda eleemosyna, possint sine onere restitutionis pro his actibus aliqua munera recipere. Et quid est dicendum, quando dantur duo vota æqualia, an possit judex sine onere restitutionis accipere aliquid pro electione partis, pro qua ferat sententiam. Et notatur judices, & Ministros publicos accipientes munera, sola lege positiva sibi prohibita non esse obnoxios restitutioni in foro conscientiæ, nulla expectata sententia, quando data fuerunt ex mera liberalitate, & amicitia, aut ex gaudio, & gratitudine. *Ex p.6.tr.6. & Misc.1, r.59.ib.*

54 An quando provisio fit per Concursum, si quis eligat dignum, omisso Digniori, tenetur ad restitutionem. Et an in foro externo dicta electio sit nulla, & subreptitia, & conquerente digniori, an debeat revocari collatio facta digno. *Ex p.4. tr.4. & Misc.r.210.ib.*

55 An Ecclesiastici, & Religiosi peccent semper venando, & teneantur restituere animalia capta. *Ex p.9.tr.9. & Misc.4.resol.40 pag.142*

56 An quis venando, vel piscando in locis pecunia alteri locatis, vel in quibus prohibitum est venari, vel piscari, teneatur ad restitutionem. Et quid, si venatio fit in loco circumsepto, & clauso. Et ita venantes, an peccent mortaliter, vel tantùm venialiter. *Ex p.9.tr.9. & Misc.4.r.39.ib.*

57 An si corruptor Virginis non adhibuerit vim, aut dolum, sed importunis precibus, vehementibus blanditiis, & persuasionibus induxerit illam ad consensum, teneatur ad restitutionem. Et quid, si preces, &c. factæ fuissent à Principe, Domino, Superiore, &c. Et notatur, quod si puella, vi aut fraude violata foret posteà æquè commodis potita est nuptiis, ita ut nihil detrimenti acceperit, non debet ei quidquam necessario restitui. Et si stuprator virginis obtineat ab ea remissionem damnorum eidem ratione stupri illatorum an requiratur, ut etiam a Patre ipsius obtineatur. Idem dicendum est, si virgo sponte consenserit, tunc nihil restituendum est Parentibus pro violata integritate virginali, & gravata dote, vel similibus damnis indè sequutis. *Ex p.2.tr.19. & Misc.2.r.50. aliàs 48.p.143*

58 An meretrix semper teneatur restituere accipiendo aliquid à filiis familias, qui alienare non possunt. Idem est de Religiosis. Et quid dicendum de aliis fœminis impudicis, si accipiant aliquid à filiis familias, & Religiosis, & ab aliis qui alienare non possunt. *Ex p.11.tr.2. & Misc.2.r.65.ib.*

59 An habens rem cum meretrice teneatur in conscientia solvere mercedem solitam, sive eam promiserit sive non. Et notatur, quod datio, & acceptio pro fornicationis actu est mala, quia pro re turpi, & ob peccatum sed non contra justitiam, ideò meretrix non tenetur restituere. Et an cæteræ fœminæ accipientes munera à suis amatoribus spe consequendi ab ipsis, quod pravè concupiscunt, si non consentiant, teneantur restituere munera, quæ acceperunt. *Ex p 2.tr.16. & Misc.2.r.28. aliàs 40.p.144*

60 Fuit sæpius à diversis Confessariis ad me delata ista quæstio. An gabella possit imponi rebus ad proprios usus necessariis, nimirum carnibus, piscibus, sali, frumento, oleo, &c. & si pœnitens nollet restituere defraudationem talis gabellæ, an sit denegauda illi absolutio. *Ex p.2.tr.17. & Misc.3.r.28.p.145*

65 An si quis narrat peccata alterius audita, & expressè asserit se nihil certò scire, sed tantùm recensere quæ audivit, an peccet mortaliter, & teneatur ad aliquam restitutionem famæ illius *Ex p.3.tr.5. & Misc. 1.r.58.ib.*

62 An qui falsum dicendo alterum infamavit, teneatur, si opus fuerit, jurare se falsum dixisse, si alia via commodiori fama restitui non possit. Et an etiam si opus fuerit juramento retractationem suam confirmare, & testes adhibere teneatur. Et quid est dicendum, & faciendum, si quis falsum dicendo alterum infamavit, sit Episcopus, Prælatus, Comes, &c. *Ex p.3. tr.5. & Misc.1.res.29.ib.*

63 An qui occultum crimen sine causa justa manifestavit uni, vel duobus viris prudentibus, quos scit non evulgaturos; peccet mortaliter, & teneatur ad aliquam restitutionem famæ. *Ex p.3.tr.5. & Misc.1.r.33.p.146*

64 An infamator criminis occulti teneatur restituere famam tantùm apud suos auditores, licèt ipsi auditum crimen aliis notum fecerint. *Ex p.3.tr.5. & Misc.1.r.34.ib.*

65 Ad quid teneatur, verum qui dicendo occultum crimen alicujus propalavit, illum infamando, & quomodo debeat restituere famam illius. Et si infamator non possit famam restituere, an teneatur famam pecunia compensare. Et an infamatus possit sibi satisfacere ex debito pecuniario infamantis, si is alia ratione satisfacere nolit, aut non possit. Et in textu hujus Resolutionis alios quinque casus decisos invenies sæpè contingentes in praxi pro restituenda, vel non restituenda fama. *Ex p.3.tr.5. & Misc.1.r.30.ib.*

66 An si quis infamaret aliquem de furto, qui posteà fur esse invenitur, teneatur ad restitutionem. Et an non sit peccatum saltem mortale publicare aliquod crimen minus illius, qui de gravioribus criminibus est infamatus, & infamis. Et notatur multas esse causas excusantes à restitutione famæ. Et pro praxi novem causæ in corpore hujus Resolutionis proponuntur. Et tandem docetur nullum esse faciliorem modum restituendi famam propter peccatum occultum propalatum posse inveniri, quàm laudando illum, quem prius infamaverat. *Ex part. 11.tr.6. & Misc.6.r.57. aliàs 56.p.147*

67 An sit peccatum mortale saltem contra Charitatem detegere peccatum notorium facti, vel juris in alio loco, ubi ignorabatur, & in quem facilè ejus fama non erat perventura. *Ex par. 3. tr.5. & Misc.1.r.27. ib.*

68 An sit peccatum mortale detegere alterius peccatum notorium notorietate juris, vel facti in aliqua Civitate, ubi ignorabatur. *Ex p.4.tr.4. & Misc.r.128.p.148*

† An si quis narret alicui amico injuriam sibi ab aliquo secreto illatam ad leniendum dolorem, peccet mortaliter. Et an peccet mortaliter, si persona secretò graviter injuriata, non valens se à dolore cohibere in querimonias prorumpit publicas, si injurians infametur. *Ex p.3.tr.5. & Misc.1.ex r.32.* Quæ hic est infrà *in hoc ipsomet t.8.tr.10.r.7*

Appen-

Appendix ad cæteras aliàs dispersas quæstiones, quæ simul pertinent ad istum *tractat. 7. de Furto, & Restitutione hujus tomi octavi*.

§. PRo verbo *Furtum*. Vtrum si quis furetur propter fornicationem, teneatur hanc circumstantiam finis in confessione explicare, vel sufficiat dicere furatus sum; & postea per alium actum dicere, habui intentionem fornicandi. Et an qui furatur rem sacram de loco sacro, teneatur utramque circumstantiam explicare. Et quidam latro furatur crumenam divitis in Ecclesia; quæritur, utrùm peccatum præter malitiam furti, contineat etiam malitiam Sacrilegii in confessione aperiendam. Et an committat Sacrilegium, qui furatur Clerico aliquid jure Ecclesiastico possessum. Et quid, si aliqua res sit sub jure, & quasi sub potestate Ecclesiæ, v. g. quia est illi tradita ad custodiendum, vel in pignus data, vel alio simili modo in Ecclesia deposita, ut furari tapetes, tabellas, cortinas, vel sellas, quæ erunt commodata à Sacrista pro ornatu alicujus Festivitatis in Ecclesia. Et an, si quis furatur coram judice, vel cum manifesto periculo vitæ, teneatur posteà aperire hanc circumstantiam in confessione. Et an qui furatus est, v. g. mille aureos, satisfaciat si dicat in confessione, subripui rem notabilem. Et an diuturnitas voluntariæ retentionis de re aliqua furto sublata sit circumstantia in confessione aperienda. Et supponitur in dicto casu plura non committi peccata, sed tantùm continuari antiquum, quamvis uno anno, vel pluribus injustè retineatur res aliena, etiamsi fortè sæpius interim offeratur occasio restituendi. Et notetur hoc à Confessario, & multis scrupulis immunis erit, & ut non interroget de tempore, & diuturnitate retentionis, vel de numero peccatorum, quæ alioqui in tali diuturnitate committi putant. Et an si judex, vel alia persona publica furto capiat res alienas, quas ex officio custodire tenetur, debeat explicare hanc circumstantiam officii sui. Et an furari in die festo sit circumstantia aperienda in confessione. Et an sufficiat, si pœnitens dicat, anno integro non restitui, licèt aliquoties doluerit de culpa intra annum, & statuit restituere, & non restituit. *Ex p. 1. tr. 7. ex r. 23. & ex p. 8 tr. 7. ex r. 76. & in p. 2. tr. 7. ex r. 27. 61. 84. 58. & 36. & in p. 5. tr. 16. ex r. 25. aliàs 57. & in p. 1. tr. 7. ex r. 32. & in p. 5. tr. 14. ex r. 55.* Quæ nunc inveniuntur *in tom. 1. tract. 7. de Circumstantiis à re, solut. 155. usque ad resolut. 157. inclusivè, & in resol. 160. 158. 54. & 63*

An Confessarius, si ex confessione sciat famulum esse furem possit illum dimittere. Et si Confessarius ex confessione intelligat furtum domesticum sibi factum possit accusare furem ex aliis indiciis extra confessionem cognitis. Et an Confessarius possit revelare hæredibus restitutionem faciendam, quam debeat mortuus, dummodo adsit licentia pœnitentis. *Ex p. 5. tr. 11. ex resolut. 37. 17. & 28.* Quæ hic reperientur *in tom. 1. tr. 8. de Sigillo Confessionis res. 21. 22. & 28*

An possit quis compensare eleemosynas jam factas voluntariè cum obligatione delicti ex furto, usuris, &c. quæ fortè solvenda sunt pauperibus ob incertitudinem creditorum. *Ex par. 9. tract. 9. ex res. 23.* Quæ hìc est *in tom. 3. tr. 6. de Horis Canonicis res. 128*

An valeat Bulla Cruciatæ sumpta ex bonis furatis. *Ex p. 1. tract. 11. ex res.* tot. Quæ nunc invenietur *in tom. 4. tract. 3. de Bulla Cruciatæ r. 12*

An filius familias possit ad usus honestos accipere aliquo à Patre etiam invito. Et notatur quòd quando quis extrema necessitate pressus abstulerit rem aliquam à Domino in extremam quoque inopiam redacto, etiam debere Domino restituere. Et an non solùm in extrema, sed etiam in gravi necessitate sit licitum pauperibus subripere ab opulentibus, si aliter illud malum grave avertere nequeant. Et an vir honestus, cui magnum dedecus esset mendicare, possit clanculum necessaria subripere. Et an si in extrema necessitate constitutus accipiat aliquam rem, teneatur posteà restituere. Et an si quis antè necessitatem extremam accepit ab alio accomodatum, conductum, vel precarium, teneatur restituere, si illud in extrema necessitate consumpsit. Idem est, si antè extremam necessitatem aliquid furatus est. *Ex part. 5. tractat. 8. ex resolut. 25. 11. 23. 24. 9. 8. & 10. & in part. 2. tractat. 17. ex resolut. 59.* Quæ hìc reperientur *in tom. 4. tractat. 7. de Eleemosyna resolut. 38. 47. 50. 52. 53. 55. 54. & 49*

An excommunicatio lata contra aliquos, quorum unusquisque tamen minimam quantitatem furati sunt, sit valida. Et an in tali casu, si unusquisque non restituat suam partem quamvis minimam, an peccet mortaliter. Et an ex vi monitorii quis teneatur revelare furtum domesticum factum à filio familias. Et quid, si non revelat furta aliorum. Et an si Episcopus prohibeat furtum sub pœna excommunicationis latæ sententiæ, furans incurrat excommunicationem, si invincibiliter legem istam ignoret. Idem est, si excommunicatio lata sit à Pontifice. Et an, qui per donationem, vel furtum accipit bona naufragantium, & de consulentibus, auxilium, & favorem præstantibus, & ratum habentibus prædictum furtum, teneantur illa restituere. Et an si Archiepiscopus Panormitanus ferat excommunicationem contra scientes, quisnam fecerit tale furtum, & non manifestantes, si Petrus, v. g. originarius Diœcesis Montis regalis perveniat ad Civitatem Panormi post latam hanc sententiam, & ibi acquirat domicilium, & cognoscat furem, & non manifestet, an ligabitur censura. Et an censura contra illos, qui sciunt furtum, non liget transeuntes, advenas, & peregrinos. *Ex par. 5. tr. 9. ex resol. 54. & in tract. 13. ex res. 68. & 69. & in p. 3. tr. 6. ex res. 41. & in par. 9. tr. 8. ex res. 36.* Quæ hic sunt *in tom. 5. tr. 1. de Excommunicatione resol. 152. 164. 163. 32. & 44*

An qui eadem actione duo vasa rapuit diversorum Dominorum, si furtum fuerit prohibitum sub censura, incurrat duas excommunicationes. *Ex p. 5. tr. 9. ex r. 59.* Quæ nunc invenietur *in t. 5. tr. 2. Percussione Clerici r. 53*

An si excommunicatio feratur in eum, qui furatur, non liget mandantem furari. *Ex p. 1. tr. 4. ex r. 22.* Quæ hic reperietur *in t. 5. tr. 9. de Denunciationibus, &c. r. 76*

An fur, qui furatus est a fure, possit reddere rem furatam eidem furi. *Ex p. 5. tr. 14. ex r. 87.* Quæ hic est *in t. 6. tr. 3. de Contractibus res. 136*

An si quis furatus est Librum Historiarum ex Bibliotheca regularium, si habeat animum solvendi pretium duplicatum, peccaverit, & adhuc teneatur restituere dictum Librum. *Ex p. 10. tract. 13. ex res. 44.* Quæ nunc invenietur *in t. 7. tr. 1. de Regularibus res. 553*

An religiosi peccent mortaliter, si furentur ex bonis Conventus octo, vel novem reales; vel quænam quantitas requiratur, ut ea sine licentia superioris usurpata à religioso ad peccatum mortale deveniatur. Et an religiosus paulatim modica accipiens, vel expendens sine licentia superioris peccet mortaliter, & teneatur ad restitutionem. Et aliqua inferuntur pro furtis sæcularium, servorum, & ancillæ. Et an religiosus furans aliquid notabile ad usum fratris particularis, vel alicujus sæcularis incurrat in casum reservatum in Decreto Clem. VIII. Et advertitur, quod superior religionis non potest reservare furtum commissum à suo subdito de rebus alterius religiosi, vel alicujus sæcularis. Et an saltem superior in tali casu possit reservare illud furtum, quantum est peccatum proprietatis. Et an religiosus, qui sine licentia Prælati solet paulatim sumere aliqua bona Monasterii pertinentia ad cibum, & potum, si perveniant ad quantitatem notabilem, peccet mortaliter, & teneatur ad restitutionem. Et an religiosus peccet sumendo aliquam rem ex loco publico pro usu temporali, ut deindè ad eundem locum restituat. *Ex par. 6. tr. 6. ex resolut. 58. & in part. 5. tr. 6. ex resolut. 36. 34. 44. 45. 35. & 40.* Quæ hìc reperietur *in tom. 7. tractat. 3. de Paupertate religiosa à resolut. 39. usque ad res. 46. inclusivè*.

An licitum sit, quando quis proposuit committere majus furtum, consulere, ut furetur minus ab eadem tamen persona; & in tali casu licitum sit cooperari cum illo, & adjuvare ad minus furtum. Et an sit licitum volenti subripere nummos pauperi consulere, ut diviti subripiat, determinando etiam personam, Et in prædicto casu teneatur ratione consilii restituere, si furtum alicui diviti factum sit. Et quid, si persona divitis furanda non determinaretur. Et an remigantes, & captivi apud Turcas possint domos Christianorum perfringere, devastare, & bona subripere; & teneantur restituere damnum, quod ita dederint. *Ex p. 5. tr. 7. ex r. 29. & 30.* Quæ hìc sunt *in t. 7. tr. 5. de Scandalo res. 36. & 74*

An servi Turcarum, & Maurorum non solùm possint fugere, sed etiam ab illis, non autem ab aliis auferre quidquid potuerint, & hoc sine aliquo onere restitutionis, vel teneantur restituere, si commodè facere possint, aut certè in usus pios impendere. Et an Dominus peccet, furtumque committat in servos, si auferat eis, quæ parcè vivendo sibi subtrahunt, vel si præter opera præscripta aliquid facerent. Et an servi in casibus quibus sibi acquirunt, si à Dominis spolientur, possint facere occultam compensationem. Et an servi peccent, si cibos communes ex domo heri ad comedendum accipiant, ut furta esculentorum, & poculentorum, etiamsi sensim perveniant ad notabilem quantitatem, ut ipsimet consumant, secus verò si vendant; si furta sint præter esculenta, an servi, sive mancipia peccent mortaliter, & teneantur ad restitutionem. Et an qui servis consilium, vel auxilium dederint, ut fugiant, teneantur ad restitutionem totius damni indè sequuti. *Ex p. 7. tr. 7. ex r. 11. 32. 28. & 9.* Quæ nunc invenientur *in tom. 7. tr. 8. de Servis r. 13. 32. 45. & 11*

An si plures materiæ coalescant in unum, quando enim per eas ad notabilem quantitatem furto arreptam pervenitur, an inquam, ultimum rei parvæ furtum sit mortale. *Ex p. 5. tr. 5. ex resol.*

resol. 51. Quæ hic est suprà in hoc ipsomet *tom.* 8. *tract.* 3. *de Parvitatem materiæ res.* 3.

An fures debeant gaudere Immunitate Ecclesiæ, & etiam in Ecclesia furantes Pyxidem SS. Eucharistiæ sacramenti. Et an saltem ex consuetudine licitum sit extrahere fures simplices ab Ecclesia. Et an saltem fures qui ad Ecclesiam cum furto confugiunt, & intra Ecclesiam illud contractarunt, gaudeant ejus immunitate. Et notatur, quod reus non potest in Ecclesia spoliari à judice laico re furata, quam secum traxit, sed recurrendum est ad judicem Ecclesiasticum. Et an furantes, & delinquentes in Ecclesia capi possint ab ecclesiasticis ministris etiam extra ecclesiam. Et an grassatores viarum, & publici latrones gaudeant Immunitate ecclesiæ. Et quid, si semel, vel bis in via publica, & cum violentia deprædentur. Et quid est sentiendum de Diurnis agrorum depopulatoribus, quia de Diurnis non est difficultas, & de capiventibus personas, & ex componentibus in quocumque loco, an gaudeant dicta immunitate, *Ex par.* 6. *tract.* 1 *ex r.* 9. 15. & 8. *in p.* 5. *tr.* 1. *ex r.* 17. & 18. Quæ nunc invenientur *in tom* 9. *tr.* 4. *de Immunitate Ecclesiæ res.* 57. 58 1 0. 99. & 88

§. *Pro verbo restitutio, vel restituere.* An liceat baptizare filios Infidelium, si in potestate Christianorum veniant, quando eorum Parentibus restitutio non est possibilis, *Ex p.* 7 *tr.* 7. *ex resolution.* 68. *aliàs* 67. Quæ nunc invenietur *in tom.* 1. *tract.* 1. *de Baptismo res.* 88

An Parochus, qui residet in sua Parochia, sed non per se ipsum, sed per alios ministrat sacramentum Pœnitentiæ, Eucharistiæ, &c. peccet mortaliter, & teneatur fructus restituere. Et an qui habet justam causam faciendi furtum externum in confessione, teneatur confiteri se habuisse animum, & voluntatem subripiendi, *Ex p.* 3 *tr.* 4. *res.* 155. *aliàs* 156. Quæ hic reperietur *in t.* 1. *tr.* 3. *de Pœnitentia res.* 40. & 58

An infirmus debeat statim ante mortem restituere pecuniam, & famam ablatam, alioquin non possit absolvi. Et an lethaliter vulneratus, vel aliàs moribundus teneatur remittere inimico actionem injuriarum, vulgò dicimus, *Farci la remissione*, nec aliter possit absolvi, Et quidam vir Nobilis est in mora solvendi debitum uariarum ducentarum ex contractu, & sæpius confitetur, & non restituit; quæritur à Confessario, an sit illi deneganda absolutio, *Ex p.* 5. *tr.* 3. *ex res.* 104. & 103 & *in p.* 2. *tr.* 17. *ex res.* 3. Quæ hic sunt *in tom* 1. *tr.* 4. *de Absolutione sacramentali res.* 51. 52 & 56

An Confessarius, qui culpabiliter non obligavit pœnitentem ad restitutionem, teneatur ipse restituere, *Ex par.* 8. *tr.* 16 *ex r.* 1, Quæ nunc invenientur *in tom.* 1, *tract.* 6. *de Satisfactione sacramentali res.* 22

An qui ignoranter, vel cum aliqua opinione sibi probabili celebravit contra decreta de celebratione Missarum, teneatur reficere Missas, aut stipendia restituere. Et an sacerdos, qui eleemosynam accipit pro dicendis Missis possit posteà per alios satisfacere minori pretio sine onere restitutionis. Et an si quis accipiat stipendium pro una Missa dicenda sufficiens ad mortale, si Missam non dicat, teneatur illud restituere. *Ex p.* 2. *tr.* 14. *ex res.* 10. & *in p.* 8. *tr.* 7. *ex res.* 75. & *in par.* 10. *tr.* 15. *ex resol* 43. Quæ hic reperientur *in tom.* 2. *tr.* 1. *de Celebratione Missarum res* 25. 24. & 33

Quædam mulier multas pecunias per adulterium acquisivit, quæritur, an marito sint restituendæ, vel saltem pauperibus, aut cui illas dedit, maximè si sint religiosi, filiifamilias, &c. Et an adulter, qui filium suscepit ex adulterio, illumque reliquit inter filios legitimos mariti adulteræ, præter alimenta teneatur etiam occurrere damno hæreditatis, quæ legitimis hæredibus adimitur, vel damno datis, quam Pater putativus dedit puellæ spuriæ, credens esse propriam filiam, *Ex p.* 2. *tr.* 17. *ex res.* 7. & 55. Quæ hic sunt in *tom.* 2. *tr.* 6. *de Matrimonio res.* 236. & 237

An obligatio restituendi fructus, v. g. beneficiorum non tollatur per regulam de triennali, *Ex p.* 7. *tr.* 10. *ex res.* 16. Quæ nunc invenientur *in t.* 3. *tr.* 2. *de Dispensatione res.* 168

An Episcopus omittens intra terminum duorum mensium promissionem fidei amittat fructus, sed non teneatur illos restituere, donec condemnetur, vel sequatur sententia declaratoria. Et an in concursu beneficiorum, & Cathedrarum eligentes dignum prætermisso digniori, teneantur ad aliquam restitutionem, *Ex par.* 5. *tr.* 14. *ex r.* 23. & *in par.* 3. *tr.* 5. *ex resol.* 111. *aliàs* 110. Quæ hic reperientur *in tom.* 3. *tract.* 3. *de Episcopis resol.* 69. & 107

An Capitulum sede vacante teneatur ad aliquod interesse restituendum, si Vicarium absque justa causa removeat, *Ex par.* 8. *tract.* 4. *ex res.* 63. Quæ hic est *in tom.* 3. *tr.* 5 *de Capitulo sede vacante res.* 75

Nota, quòd *in tom.* 3. *tr.* 6. *de Horis Canonicis* sunt aliquæ difficultates pro restitutione provenientes ex defectibus, & omissionibus commissis in recitatione horarum Canonicarum; ideò si ita casus mistus occurrerit, require illum ibi *in resol.* 5. 7. 29. 48. 81. 95. & *à resolut.* 110. *usque ad resolut.* 128. 132. 135. & 139. etiam pro pensionariis?

An sacerdos destinatus, vel electus ad celebrandum in tali Templo, vel Altari, si ibi non celebret, teneatur ad aliquam restitutionem, *Ex par.* 2. *tr* 1. *ex res.* 29 Quæ nunc invenietur *in t.* 4. *tr.* 1. *de Altaribus privilegiatis res.* 15.

An si Rex non expendat eleemosynam Bullæ Cruciatæ contra Turcas teneatur ad restitutionem. Et an stantibus verbis Bullæ Cruciatæ, *Prius satisfacta parte*, omnino satisfactionis intelligatur restitutio honoris, vel famæ, & aliorum bonorum. Et an qui absolvit excommunicatum absque facta satisfactione, aut cautione, teneatur restituere damnum inde sequutum. Et an facta compositione bonorum incertorum per Bullam Cruciatæ, comparente vero Domino, teneatur, qui se composuit, ad restitutionem. Senator cujusdam Civitatis emebat salmanam frumenti ad tarenos, verbi gratia, 30. sed asserebat illam emisse ad tarenos 36. quæsivit, an possit uti Bulla compositionis, cùm illud frumentum illo cariori pretio emissent cives in pane cocto, qui modò ignorantur, quinam sint, Eadem est doctrina pro pistoribus, dolciatoribus, cauponibus, tabernariis, & similibus; pro quibus omnibus latè explanatur quomodo, cui, vel quibus facienda est restitutio; *Ex par.* 11 *tr.* 2. *ex resol* 49. & *in part.* 5. *tr.* 11. *ex resol.* 22. & *in par.* 5. *tr.* 9. *ex res.* 12. & *in par.* 4. *tr.* 4. *ex res.* 111. & 46. Quæ hic reperientur *in tom.* 4. *tract* 3. *de Bulla Cruciata resol.* 1. 56. 57. 174 & 172

An in aliquo casu quis teneatur restituere damna, quæ ex ejus omissione in danda eleemosyna sunt sequuta, ut v. g. qui fame periit, relinquit filios, quibus deberentur opera Patris. Et qui teneantur restituere, si in communibus necessitatibus famis, pestis, & infirmitatum non succurrent, Et quando in testamento relinquitur, ut pauperioribus detur eleemosyna, si tantùm pauperibus detur, sufficit, ut distributor non teneatur ad restitutionem. Et an recipiens eleemosynam simulans paupertatem, peccet mortaliter, & teneatur ad restitutionem. Et quid, si alicui donarentur, v. g. centum aurei, qui fingit se Episcopum, qui ab Episcopatu ab hereticis expulsus indiget peculiaribus sumptibus, ut ad illum redeat, vel quid simile, an teneatur verè restituere, quod accepit. Et si pauper adstans ad ostium divitis, & Monasterii, & expectans eleemosynam dicat alteri pauperi accedenti jam esse datam, an teneatur ad restitutionem. Et cui facienda est restitutio eleemosynæ acceptæ ex ficta paupertate, an ipso Domino danti, vel pauperibus, Et an debitor in extrema necessitate teneatur restituere, si creditor etiam sit in extrema necessitate. Et quid, si Partes, consanguinei, & amici debitoris in extrema necessitate sint constituti. Et notatur ob gravem necessitatem debitoris posse differri restitutionem, quandiu necessitas durat, *Ex p.* 5 *tr.* 8. *ex res.* 2. & 7. & *in p.* 2. *tract.* 15. *ex res.* 39. & *in p.* 5. *tr.* 8. *ex resol.* 21. & 22. & *in par.* 11. *tractat.* 2. *ex resol.* 32. Quæ hic sunt in *tom.* 4. *tract.* 7. *de Eleemosyna resolution.* 2. 6. 61. 56. 57 & 48

An si tribus mensibus elapsis consecratio episcopi facta non sit, & non obstent alia impedimenta post confirmationem ad restitutionem fructuum perceptorum Episcopus teneatur. *Ex p.* 12. *tractat.* 1. *ex resol.* 55. Quæ nunc invenietur *in tom.* 4. *tract.* 8. *de Consecratione Episcopi res etiam* 55

An quando quis virtute alicujus monitorii tenetur revelare scripturas si non manifestet, teneatur restituere damna inde sequuta. Et an non restituens ex opinione probabili, si condemnetur à judice sub pœna excommunicationis, illam incurrat, Et quid est dicendum, quando opinio in favorem rei est probabilior. Et an testis vocatus à judice ad testificandum, si intimato præcepto fugiat, teneatur restituere damna inde sequuta, *Ex p* 9. *tract.* 9. *ex res.* 49 *aliàs* 48. & *in p.* 3. *tr.* 9. *ex res.* 58. 72. & *in tr.* 13. *res.* 68. Quæ hic reperientur *in tom.* 5. *tr.* 1. *de excommunicatione r.* 165 74. 121. & 185

An retinens beneficium animo resignandi illud, vel permutandi obligetur talis ad restitutionem fructuum, *Ex p.* 8. *tr.* 7. *ex r.* 14 Quæ hic est *in tom.* 5. *tractat. prim. de Excommunicatione resol*, 175

Quis consuluit homicidium cujusdam Clerici, & posteà serio consilium revocavit, quæritur, an ex homicidio sequuto incurrerit obligationem restituendi damnum inde sequutum. Et quid est dicendum de illo, qui propinato veneno Clericum occidit, tametsi diligentiam adhibuerit ad damnum impediendum. Et an furans cingulum, aut aliam vestem Clerico dormienti, vel pecuniam ex crumena ab eo gestata arripuerit subdolè, & sine vi, incidat in excommunicationem. Et an quis bona sua ferentem sequeretur Clericum, & ab eo violenter extraheret, incidat in excommunicationem. Et quid, si res furatas domi haberet depositas, easque pacificè possideret, *Ex p* 3. *tr.* 5. *ex res.* 84. *aliàs* 83. & *in p.* 9. *tr.* 4. *ex res.* 15. 37. & 14. Quæ nunc invenientur in *to.* 5. *tract.* 2. *de Percussione Clerici res.* 27. 28. 30. & 22

An

Index Tractatuum.

Et

Et quid, si bona fide recipit munera à Moniali. Et an si sæcularis daret aliquid Monacho non sibi retinendum, nec ad libitum consumendum, sed dandum fœminæ, cum qua ipse Monachus fornicatur, si is de facto illud tradat fœminæ, hæc non teneatur restituere. Et quo pacto Religiosus debeat restituere, si absque licentia Superioris bona aliqua sæcularibus, aut in ludis, aut cum meretricibus consumpsit. *Ex par. 4. tr. 2. ex res. 65 & 98. & in part. 7. tr. 11. ex res. 12. & in tr. 9. ex res. 15. & in part. 2. tr. 15. ex res. 54. & in part. 7. tr. 9. ex res. 17. & in part. 9. tr. 6. ex res. 24. aliàs 25. & in part. 6. tr. 6. ex res. 58. & in part. 10. tr. 14. ex res. 4. aliàs 2. & in tr. 12. ex res. 35.* Quæ hic reperientur *in tom. 7. tr. 3. de Paupertate Religiosa resolut. 23. 59. 58. 60. 55. 57. 65. 39. 63 & 60*

An Magistratus, & Prælati, si subditos non corrigant, teneantur ad restitutionem tam stipendii illi parti muneris respondentis, quàm damni inde sequuti. *Ex p. 5. tr. 14. ex res. 95.* Quæ hic est *in t. 7. tr. 4. de Correctione fraterna res. 22*

An peccata commissa in ebrietate, si prius voluntas fuerit per pœnitentiam interrupta, inducant obligationem restituendi. Et an qui sine causa ponit pecunias apud usurarium, teneatur restituere usuras, quas mutuas accepit ex illa pecunia mutuata. Et an peccet, qui famulis apponit occasionem, ut furentur. *Ex par. 3. tr. 6. ex res. 52. & in par. 5. tract. 7. ex res. 15. & in par. 3. tr. 5. ex res. 18.* Quæ nunc invenientur *in tom. 7. tr. 5. de Scandalo res. 39. 53. & 41*

Utrùm in Parlamento, postquam numerus sufficiens suffragatus fuit pro injusto donativo, seu alia re, si alius quis postea concurrat, peccet mortaliter, & teneatur ad restitutionem. Et an doctrina hujus quæstionis sit applicanda in primis suffragantibus. Et an, qui prior tulit suffragium antequam sufficiens numerus esset donativo injusto, &c. suffragatus teneatur ad restitutionem, etiam si certò sciret sequentes in eam partem ituros. Et quid est faciendum in his casibus, & angustiis, possit ne aliquis in illo die abstinere à Parlamento, vel ab alia quacumque simili Communitate, Conventu, vel Congregatione. Et an, quando in Parlamento à majori parte certe scitur concludendum pro re aliqua injusta, & iniquo donativo, possit aliquis pro illa die domi manere sine periculo peccati mortalis, & onere restitutionis. Et an doctrina prædictæ quæstionis sit etiam applicanda in casu, quod non sufficeret major pars ad concludendum, sed omnes sigillatim concurrere deberent, & alii duo casus circà hoc inferuntur. Et an ferentes suffragium ad aliquod injustum opus teneantur singuli restituere in integrum, v. g. in Comitiis, seu Parlamento, si aliqui ferrent votum pro injusto tributo, vel aliqua alia re. Idem est dicendum de suadentibus eamdem injustitiam quando singulorum consilium sine aliorum consilio non fuisset efficax. Et an Regnicolæ habentes rationes probabiles de injustitia donativi possint non solvere collectas, & vectigalia, etiam si pro Rege, & justitia donativi adsint aliæ rationes probabiles; & in dicto casu defraudantes supradicta Donativa, collectas, & vectigalia teneantur ad restitutionem. *Ex p. 5. tr. 3. ex res. 16. 17. 18. & 19. & in p. 4. tr. 4. ex res. 79. & in p. 1. tr. 3. ex res. 21.* Quæ hic reperientur *in tom. 7. tr. 6. de Parlamento. res. 25. 26. 29. 30. & 32*

An si Rex, licèt dubitet de possessione Regni, habeat tamen majorem propensionem, ut Regnum sit, verbi gratia Regis Galliæ, an, inquam, in tali casu debeat restituere saltem partem Regni. Et an Reliquiæ in belló justo possint abstrahi ab Ecclesia sine onere restitutionis. Et quid de bonis Ecclesiæ, Ecclesiasticorum, & innocentium, & etiam laicorum, quæ reponuntur in Ecclesia, &c. *Ex p. 4. tr. 3. ex res. 50. & in p. 10. tr. 16. ex res. 74.* Quæ hic sunt *in t. 7. tr. 7. de Bello res. 5. & 27*

Nota, quòd *in prædicto tom. 7. & tract. 7. de Bello* sunt aliæ multæ quæstiones pro diversis restitutionibus provenientibus ex Bello, quas tenentur facere Principes, Reges, Duces, & Milites, ideò si ita casus mistus occurrerit, require illum ibi *in res. 6. 8. 19. 26. 33. 34. 35. 38. 40. 45. 48. 62. & 63.* & ex consequentiis in multis aliis Resolutionibus præcitati tractatus.

An peccent, qui consilium, vel auxilium servis ad fugam dederint, & teneantur ad restitutionem totius damni indè sequuti. Vel an possint ipsi servi fugere, & non teneantur se ipsos restituere. Et notatur, quod si mancipium ludo intentus privaret Dominum proprio labore, non tenetur restituere nisi tantum pretii, quantum existimaretur ille labor, quo Dominum fraudavit, & nihil aliud. Et an qui servum alienum percutiendo inutilem reddit, vel occidit, teneatur restituere aliquid non solùm Domino, sed servo. Et an qui occidit servum suum, aut mutilat, teneatur aliquid hæredibus servi restituere. Et an servo ita possit à Domino inferri injuria, ut adsit obligatio restituendi. Et an Dominus teneatur resarcire damnum à servis illatum, & an ista obligatio liget in foro conscientiæ, vel saltem post judicis sententiam. *Ex part. 7. tract. 7. ex resolut. 9. 10. 30. 22. 45. aliàs 44. 19. 46. & 71. aliàs 45. & 73.* Quæ nunc invenientur *in t. 7. tr. 8. de Servis resol. 11. 12. 28. 36. 37. 38. 39. & 67*

An judex possit nunc secundùm unam, nunc secundùm alteram opinionem judicare, & si adesset scandalum quamvis peccaret, non teneatur ad restitutionem. Et an, qui probabiliter putat rem esse suam, etiam si probabiliter teneatur ab alio, possit occultam compensationem facere, si jus suum non possit defendere coram judice. Et quid, si probabilius est rem esse illius, qui possidet. *Ex par. 2. tr. 13. ex res. 3. & in par. 9. tr. 9. ex res. 45. aliàs 44.* Quæ hic sunt suprà *in hoc ipsomet t. 8. tr. 1. de Opinione probabili res. 20. & 29*

An adulter non solùm non teneatur ad restitutionem marito, si probabiliter credat prolem non esse suam, sed etiam, si probabiliter credat etiam esse suam. Et an dubius suumne suffragium concluserit rem injustam teneatur ad restitutionem, licèt alioquin peccaverit. *Ex par. 7. tr. 51. ex res. 35. & in par. 4. tract. 3. ex res. 63.* Quæ hic sunt suprà *in hoc t. 8. tr. 2. de Conscientia dubia res. 15. & 18*

An si vovisti quotidiè dare parvam eleemosynam, si pluries omittas illam parvam eleemosynam, devenisti ad materiam gravem, teneris ad restitutionem. *Ex p. 3. tr. 5. ex res. 24.* Quæ hic est suprà *in tr. 4. de Voto res. 13*

An si quis sciat suo nomine paratum damnum inferre, nec prohibeat, cùm facilè possit, teneatur ad aliquam restitutionem. Et quid, si prædictum damnum ignoret, & postea re intellecta illud ratum habuerit. Et an si quis pecunias à fure accipiat, ne clamet, & ne indicet, obligetur ad aliquam restitutionem, nisi furtum impedire debeat ex officio, vel nisi res accepta sit pars furti. *Ex p. 4. tr. 4. ex res. 64.* Quæ hic est suprà *in hoc t. 8. tr. 5 de Homicidio res. 89*

Nota, quòd suprà *in hoc ipsomet tom. 8. tractat. 5. de Homicidio* sunt multæ difficultates pro re furata, & signanter pro restitutione ex homicidio, & mutilatione proveniente, quas ibi reperies *in resolut. 7. & resolut. 61. usque ad resolut. 79. & à resolut. 81. usque ad 85. inclusivè, & in resolut. 87. 88. 90. & 91*

An Clerici, si vendant frumenta ultra pretium justum à lege taxatum, peccent mortaliter sicut laici, & teneantur ad restitutionem. Et an Principes laici ex consuetudine possint acquirere jus collectandi Ecclesiasticos, & colore talis prætextus liberentur à censura, & restitutionis delicto. Et an licitè Senatus Panormitanus, & alia Respublica exigant gabellas ab Ecclesiasticis cum animo restituendi eas in fine anni. Et an judex laicus possit cogere Clericum, qui spoliavit laicum sua possessione ad illam restituendam. Et an minister laicalis possit compelli à judice Ecclesiastico, ut arma prohibita ablata à Clerico restituat. *Ex par. 1. tract. 2. ex resol. 8. & in part. 4. tractat. 1. ex resolut. 101. & in par. 2. tractat. 2. ex resolut. 45. aliàs 44. & in part. 4. tract. 5. ex resolut. 74. & in par. 1. tr. 2. ex res. 10. aliàs 9.* Quæ nunc invenientur *in t. 9. tr. 2. de Immunitate Ecclesiastica resol. 90. 239. 245. 87. & 116*

An Cardinales Religiosi statim solvantur voto paupertatis, & ideò supervacaneè consumpta, & in usus illicitos non teneantur restituere ab ipsis recipientes. *Ex par. 5. tr. 2. ex res. 64.* Quæ hic reperientur *in t. 9. tr. 7. de Cardinalibus res. 84*

TRACTATUS VIII.

De Casibus occurrentibus tempore mortis. pag. 148.

1 AN morituro liceat respuere medicamentum, dum adest spes salutis. Et an infirmus teneatur parere Medico applicanti medicinas, distincto præcepto obedientiæ, sed tantùm præcepto, quo est adstrictus propriam vitam conservare. Et an infirmus, si comedat, vel bibat rem nocivam, putans, vel non advertens, quòd ei nocebit, non peccet mortaliter, imò etiam si credat, quòd ob id eveniet ei aliquod nocumentum, sed non magnum. *Ex part. 5. tract. 3. resolut. 135. ibid.*

2 An fœminæ etiam ignobili in periculo mortis liceat non ostendere verenda Chirurgo. Et quid, si medicamentum possit adhiberi ab obstetricibus, vel aliis fœminis; an tunc utique tenerentur fœminæ etiam Nobiles illa sufferre, & veranda supradictis obstetricibus ostendere. *Ex par. 5. tract. 3. resolut. 138. ibid.*

3 An sit licitum pulsare Campanas in signum, quòd aliquis malefactor manè furca suspendendus sit. *Ex p. 6. tr. 7. & Miscell. 2. res. 37. ibid.*

4 An quis inveniatur laqueo suspensus, vel mersus in puteo, debeat sepeliri in loco sacro. Et quid, si constet publicè in

Appendix ad cæteras omnes alias dispersas, & mistas quæstiones, quæ simul pertinent ad istum *tract. 8. de Casibus occurrentibus temp. mortis hujus tom. 8.*

An Pontifex, quamvis peccet, si non adimpleat præceptum annuæ Communionis, vel Confessionis non possit declarari excommunicatus, & per consequens nec Ecclesiastica sepultura in ejus morte privari. *Ex part. 8. tractat. 1. ex resol. 20. & 26.* Quæ hic reperientur *in tom. 3. tractat. 1. de Potestate Pontificis res. 28. & 51*

An si quis in conflictu duelli sit vulneratus, & eodem die, vel alio posteà moriatur, privari debeat Ecclesiastica sepultura, tamquam mortuus in excommunicatione duelli. Et an, si quis in duello percussus lethaliter decidat in terram, & signa contritionis ostendat, sed ex defectu confessarii non fecit confessionem, & mortuus est, possit sepeliri in loco sacro, & censendus sit, quod non moriatur excommunicatus, & in peccato publico. Et an pro illo, qui mortuus est in duello modo, quo supra cum signis contritionis, sepulto tamen extra Ecclesiam, & non in loco sacro, possit quis offerre Missam. Et docetur, quòd excommunicato non denuntiato potest applicari Missa, si ostendat signa contritionis, aut mortuus est in iis. Et an, qui à duello uno aut altero die supervixerint, aut etiam una hora, & confessi sunt, possint in loco sacro sepeliri. Et an Episcopus, si æquum judicaverit, possit cum his contritis, & confessis dispensare, ut sepeliant eos in loco sacro, vel an possint in supradictis casibus sepelire eos absque ulla Episcopi dispensatione. Et an sepelientes mortuos in duello sint excommunicati. Et an sub prohibitione *cap. Sacris Clement. 1. de sepult. ne excommunicati sepeliantur in loco sacro*, includantur excommunicati tolerati, etiamsi publicè innotuerit fuisse excommunicatos. Et advertitur, quòd non polluitur Ecclesia sepeliendo excommunicatum, nisi sit ille vitandus, nec sepeliendo hæreticum non denuntiatum. Et quæritur, qui sint illi, qui sepelientes excommunicatum in loco sacro incurrant excommunicationem. Et an qui excommunicatos, etiam hæreticos notorios, sed non denuntiatos in loco sacro sepeliunt, incurrant excommunicationem. Et an pueri, si in ea ætate decedant ante usum rationis, possint sepeliri in loco interdicto. Et an si quis decedat ex facinoroso actu, si tamen in ultimo vitæ, vel puncto mortis ostendat signa contritionis, debeat privari Ecclesiastica sepultura. Et notatur, quòd si aliquis reperiretur mortuus in puteo, vel laqueo suspensus, non est statim privandus Ecclesiastica sepultura. Et docetur, quomodo sacerdos simplex debeat absolvere moribundum ab excommunicatione. Et a quibus censuris possit simplex sacerdos absolvere in articulo mortis. *Ex part. 2. tract. 16. ex resolut. 58. alidi 54. in p. 4. tr. 4. ex res. 192. & in p. 5. tr. 3. ex res. 141. & in p. 7. tract. 11. ex res. 44. & in p. 5. tr. 3. ex res. 140. & in tractat. 9. ex resolut. 97. & 98. & in part. 3. tractat. 6. ex resolut. 88 & iterum in par. 4. tract. 4. ex resol. 192. & in p. 9. tr. 8. ex resol. 1. & in p. 5. tract. 3. ex resol. 67. & in p. 7. tr. 10. ex resol. 18.* Quæ hic sunt *in tom. 5. tract. 1. de Excommunicatione resol. 65. 66. 67. 64. 69. 70. 71. 108. & iterum 66. 72. 204. & 205*

Nota, quòd *in prædicto tom. 5. & tract. 1. de Excommunicatione à resol. 201. usque ad resol. 214. inclusivè* sunt multæ difficultates omnes mistæ pro absolutione excommunicationis in articulo mortis impertienda, & quod possit dari etiam à laico, & quomodo prædictus laicus in dicto articulo mortis possit concedere moribundo Indulgentiam Bullæ Cruciatæ, & quomodo, & quando absolutus ab excommunicatione reservata in articulo mortis teneatur, vel non teneatur, si convaluerit, ad comparendum coram superiore. Et etiam quòd potest absolvi ab irregularitate, quæ contrahitur ex peccato. Et an moribundus possit absolvi ab excommunicatione absque alio prævio signo contritionis. Et multa alia pro prædicto articulo, & periculo mortis, & absolutione in eis proponuntur, quæ ibi reperies in præcitatis resolutionibus.

An interdictus ab ingressu Ecclesiæ, si moriatur cum signis pœnitentiæ, sit absolvendus, ut possit sepeliri in loco sacro. Et an in interdicto personali, generali, licita sit Ecclesiastica sepultura. Et an qui tempore interdicti habent privilegium particulare assistendi divinis officiis, vel intervenientes in diebus Paschatis, Pentecostes, &c. possint in loco sacro sepeliri. *Ex part. 5. tractat. 10. ex resol. 75. 67. & 68. alidi 74. 66. & 67.* Quæ nunc invenientur *in tom. 5. tract. 4. de Interdicto res. 19. 20. & 28*

An quis incurrat irregularitatem, si volvat, v. g. infirmum, si cibum ei exhibeat, & similia faciat, ex quibus sequatur mors, aut ejus acceleratio. Et infertur Sacerdotes, & Religiosos posse servire infirmis, etiam constitutis in extremo vitæ, & eos volvere in lecto, & reliqua exhibere cum prudentia absque metu irregularitatis. *Ex p. 5. tr. 3. ex res. 127.* Quæ hic reperietur *in tom. 5. tr. 5. de Irregularitate res. 75*

An quilibet sacerdos, etiam Parocho præsente, possit in articulo mortis hæreticum absolvere. Et quid in dicto casu, si Episcopus, vel Inquisitor præsens sit. Et an prædictus hæreticus occultus absolutus in articulo mortis, si ab eo evadat, debeat se præsentare Summo Pontifici sub pœna reincidentiæ in eamdem censuram, vel sufficiat, ut ab episcopo, vel Inquisitore denuo absolvatur. Et an hæretico negativo destinato ad comburendum sit absolutio impertienda, & eucharistia conferenda. Et an sit petenda facultas ab Inquisitoribus absolvendi illum, qui damnatus est ad mortem, & jam est, v. g. ut vulgò dicitur *in Capilla*, & invenietur hæreticus. *Ex p. 1. tr. 5. ex res. 3. & in par. 5. tract. 3. ex res. 78. & in tract. 13. ex res. 12.* Quæ hic sunt *in tom. 5. tract. 8. de Hæresi, & ejus absolutione resol. 26. 27. & 28*

Nota, quòd in *tom. 6. tr. 7. de Donationibus* sunt aliquæ difficultates pro donationibus factis causa mortis, & quamvis plenè non conveniant *huic tract. 8 de Casibus occurrentibus temp. mortis*, tamen largo modo pertinent, ideò pro supradictis donationibus factis causa mortis ibidem requiro illas *in resol. 30. 46. 59. & à res. 68. usque ad resol. 76. inclusivè, & à resol. 79. usque ad res. 93. & in res. 119. & 146*

An Confessarius tempore pestis debeat facere, ut moribundus testetur, etiamsi non sint sufficientes testes. Et an si aliquis moriatur in loco, ubi non potest condere testamentum, & velit relinquere aliquid ecclesiæ, an valeat tale legatum, si relinquat scripturam subscriptam manu propria. *Ex p. 5. tract. 3. ex res. 123. & 119.* Quæ hic sunt *in tom. 6. tr. 8. de Testamentis res. 59. & 27*

Nota, quòd in prædicto *tom. 6. tr. 8. de Testamentis*, ipse titulus demonstrat omnes ejus resolutiones, & quæstiones simul pertinere ad istum tr. 8 *de Casibus occurrentibus temp. mortis hujus tom. 8.* sed ibi sunt in suo proprio loco, ubi requirere potes quidquid tibi occurrerit pro testamentis ad pias causas, ad Milites, & privilegiatos, & communia testamenta.

An Novitius in articulo mortis constitutus, non expleto probationis anno, ad professionem admitti possit. Et an in dicto casu, si moriatur sine testamento, succedat in bonis Monasterium. Et notatur, quòd in tali casu talis Novitius debet habere sexdecim annos completos. Et in dicto casu, quòd fiat professio, an Novitius, vel Novitia convalescens de infirmitate, teneatur continuare, seu complere residuum anni integri probationis, ac iterum profiteri. Et an Novitii morientes possint eligere sepulturam. Et notatur, quòd Religiosi possunt suos famulos intra Claustra morientes in sua ecclesia sepelire. Et Religiosi morientes extra Monasterium, ubi sunt sepeliendi. Et notatur, quòd tenentur expensas factas in sepultura Monachi extra Monasterium solvere, si in Parochiali ecclesia sepeliatur. Et an Religiosus, si persuadeat moribundo, ut sepulturam eligat in sua ecclesia, incidat in aliquam pœnam. Et quid, si Religiosus induceret moribundum ad sepeliendum se in aliena ecclesia. Et de aliis quæstionibus pro hospitibus Monasterii agitur si in illo moriantur. *Ex par. 3. tr. 2. ex res. 27. & in p. 5. tr. 3. ex res. 139. & in p. 7. tr. 12. ex resol. 3. & in p. 5. tr. 3. ex res. 109. & 110. & in par. 9. tr. 7. ex resolut. 62.* Quæ nunc invenientur *in tom. 7. tr. 1. de Regularibus res. 260. 261. 262. 263. 237. & 238*

An sæcularis hospes Regularium, si inter illos moriatur sepeliendus sit in eorum ecclesia, vel in Ecclesia Parochiali, in qua situm est Monasterium. Et an sæcularis fœmina existens in Monasterio Monialium, si in fine vitæ velit sepeliri extra Ecclesiam Monialium, spectet ad Parochum, vel ad Confessarium Monasterii associare cadaver, & per consequens quartam funeralem, & alia jura ratione sepulturæ. Idem sustineri potest de puellis in Monasterio degentibus causa educationis. Et notatur, quod pro Novitio moriente apud consanguineos, vel alios extra Conventum, si in Monasterio suorum Religionum sepeliatur, non debetur quarta Parocho, sub cujus Parochia mortuus est. *Ex part. 9. tractat. 7. ex res. 62.* Quæ hic reperietur *in tom. 7. tr. 1. de Regularibus res. 238*

Advertitur, quod si Religiosus moriatur proprietarius privatur Ecclesiastica sepultura. Sed quæritur, an Religiosus, (dummodo non sit Minorista) si inveniatur mortuus cum bursa denariorum non sit statim privandus sepultura Ecclesiastica, quia jura non privant officio Altaris talem Monachum habentem, & viventem cum peculio, nisi quando prius monitus noluit dimittere. Et an Religiosus possit tempore mortis aliquid donare cum licentia Superioris. Et an possit Prælatus dare licentiam Monacho scribendæ schedulæ, qua disponat quid de suis bonis faciendum sit post mortem eo animo, ut vim habeat testamenti, aut codicilli illa dispositio. Et notatur, quòd potest aliquid relinqui Monacho cum facultate tempore mortis disponendi de eo inter consanguineos, non per testamentum aliquod solemne, sed per electionem personarum. *Ex par. 5. tr. 3. ex res. 128. & in par. 10. tr. 15. ex res. 40. & in part. 4. tract. 4. ex resol. 23.* Quæ hic sunt *in tom. 7. tract. 3. de Paupertate Religiosa res. 65. 66. & 67*

TRACTATUS IX.

De Mutis, Surdis, & Cæcis. pag. 152

Appendix ad reliquas Resolutiones, & difficultates mistas, quæ simul ad hunc *tractat.9.de Surdis, Mutis, & Cæcis hujus tom.8. pertinent.*

ad

ad recitandum. Et quid est faciendum, si anteà cum socio semper recitaverit. Et si aliquis Surdus recitet cum socio privatim, vel in Choro, teneatur audire, partem socii. Et quid, si aliquis suam partem canit, & percipere non potest, quam alius Chorus canit, quamvis attendat, an satisfaciat obligationi Chori, & possit distributiones integras percipere. Et in dicto casu, an quis debeat privatim supplere, quæ non percipit. Ex p.5.tr.8. ex resolut. 15. & 16. & in part.4.tr.4. ex resol. 18. 121. & 125. & in p.7.tr.12. ex res.3. & 6. & in par.2.tr.12. ex res.43. Quæ nunc invenientur in t.3.tr.8. de Horis Canonicis res.32.34.35.37. 42.36.59. & 97

An Canonicus surdus, vel Religiosus assistens choro, & cum aliis Officium divinum recitans, satisfaciant suæ obligationi. Et an surdus, vel surdaster possit dicere Horas Canonicas cum socio, & satisfacere, si illum non intelligit. Et notatur surdum non assistentem choro gaudere distributionibus quotidianis. Et an verò cæcus deobligetur à recitatione Officii divini, etiam si memoriter sciat Psalmos, cùm adhuc lectiones legere non possit. Nec teneatur conducere, vel admittere socium, quantumvis se offerat ad recitandum. Et an Regularis cæcus teneatur sub mortali assistere choro, si potest alternatim dicere officium. Et an saltem cæcus, qui non potest recitare majorem partem officii, teneatur minorem, quàm potest. Ex part. 9. tract.9. ex resol.28. Quæ hic reperietur in tom.3.tr.6. de Horis Canonicis res.33

An mutus, & surdus possint aliquid donare inter vivos. Et an possint donare causa mortis. Et an cæcus possit donare causa mortis sine certis conditionibus. Ex part.5.tr.6. ex res.21. & 25. & in p.8.tr.6. ex r.3. & 75. Quæ hic sunt in tom.6.tr.7. de Donationibus r.25. 85. 24. & 86

An mutus, & surdus possint testari. Et si mutus, & surdus sit Miles, vel cum privilegio Principis, vel ad pias causas, an testari possit. Et quid, si mutus, & surdus Miles amisit sermonem, & auditum in Castris, an jure, & privilegio militari testari possit. Et an valeat testamentum ad pias causas solo nutu factum. Et an Miles solo nutu testari possit. Et an mutus, & surdus ad pias causas testari possint. Et an surdus si non est mutus testari possit. Et an cæcus possit condere testamentum. Et an in Codicillis cæci servari debeat eadem solemnitas, quę servatur in testamento cæci. Et quid est dicendum, si ad pias causas testetur. Ex part. 5. tractat. 6. ex resolut. 23. & in part. 7. tractat. ex resolut. 49. 50. 22. & 14. aliàs 48. 49. 21. & 13. & in part. 5. tractat. 6. ex resolut. 24. & 26. Quæ nunc invenientur in tom. 6. tractat. 8. de Testamentis resolut. 26. 74. 75. 15. 27. 99. & 14

An mutus, & surdus possint esse executores testamenti. Ex par. 5.tr.6. ex res.28. Quæ hic reperietur in t.6.tr.9. de Executoribus testamentorum res.3

An si adsit dies, cujus integrum Officium divinum memoria tenet cæcus, istud solummodò recitare teneatur prædictus cæcus. Et an mutus, surdus, vel cæcus possint esse Religiosi professionem emittendo. Et an mutus, surdus, & cæcus sint eligibiles ad Prælaturas. Et quid est agendum, si ipsa Visitatione Visitator fiat cæcus, &c. Et an Religiosus cæcus sit eligibilis, ut interveniat alicui Capitulo Generali. Et an Regularis cæcus possit eligi in Scribam, in Scrutatorem, in Visitatorem, in Prælatum, & in Collegam. Idem est dicendum de surdo respectu Officii. Et an saltem Religiosus cæcus possit eligi in Commissum. Ex par.10.tract.16. ex res.46. aliàs 45. & in par. 5. tract. 6. ex resol. 20. & 34. & iterum in par. 10.tract.16. ex resol.46. aliàs 45. Quæ hic sunt in tom.7. tract. 1. de Regularibus resol.7.6.142. & iterum res.7

An mutus, & surdus inter Christianos à nativitate ignorans fornicationem esse illicitam, si fornicationis actum committat, peccet. Ex p.9.tr.9. ex r.60. aliàs 59. Quæ hic est suprà in hoc ipsomet t.8.tr.6. de Luxuria res.1

TRACTATUS X.

Et Miscellaneus, in quo sunt tantum 18. Singulares Resolutiones, & quæ ad nullum specialem tractatum hujus totius operis pertinent, pag. 154.

1 IN Copilatione processus pro Canonicatione P. N. B. Andreę quæsitum fuit à me, quænam esset differentia inter miraculum, & gratiam. Ex part. 2. tractat. 17. & Misc. 3. resol. 48. ibid.

2 Quænam sit extrema necessitas, in qua quis tenetur cum vitæ periculo opem ferre alienæ saluti. Ex par.5.tract. 13. & Misc. 1. res. 24. ibid.

3 Reprobantur aliqui casus, in quibus homo non tenetur exponere propriam vitam pro salute spirituali proximi. Et tandem quæritur, an infans non baptizatus, si jam sit moriturus, teneatur, quicumque potest, mortem subire, si ab aliquo impediatur, ut illum baptizet. Et an mater gravida teneatur permittere se secari, ut fœtus baptizetur. Ex p.3.tr.5. & Misc. 1. res. 51. ibid.

4 An si quis haberet voluntatem committendi omnia peccata venialia, peccaret mortaliter. Et an peccet mortaliter, qui apud se statuit nullum peccatum veniale vitare. Et an Religiosi, qui tenentur progredi in via perfectionis, peccent mortaliter, si nollent observare omnes Regulas, licèt non obligent sub mortali. Et si quis vovit quotidie, v.g. per integrum annum recitare semel salutationem Angelicam, ita ut singulæ salutationes sint adstrictæ singulis diebus, an peccet mortaliter, etiam si nunquam illam recitet. Idem est dicendum de voto elargiendi modicissimam eleemosynam huic, vel illi pauperi pro libito elargientis, & secus verò, si uni, & determinato pauperi, quia haberet jus ad magnam quantitatem. Ex p.3.tr. 6. & Misc. 2. r. 24. p. 155

5 An maledictio, seu alicujus mali imprecatio sit semper peccatum mortale. Ex p.3.tr.6. & Misc.2.r.13. ibid.

6 An tristari de bono alterius, quia tibi proprium bonum diminuit, sit peccatum mortale invidiæ ex genere suo. Et an avaritia, & vana gloria non sint semper peccata mortalia, nisi aliquando aliqua circumstantia vestiantur. Ex p.3.tr.6. & Misc. 2. res. 85. ibid.

7 An si quis narravit alicui amico injuriam sibi ab aliquo secretò illatam ad leniendum dolorem, peccet mortaliter. Et an peccet mortaliter, si persona secreto graviter injuriata, non valens se à dolore cohibere in querimonias prorumpit publicas, si injurians infametur. Ex par.3. tractat.5. & Misc.1. resolut. 32. pag.158

8 An aliquando licitum sit aperire literas alienas. Et an si quis literas ad se missas in publicum laceratas abijciat, possit alius sine peccato, collectis literarum fragmentis legere. Et in tali casu, ille, qui literas legit, an teneatur non manifestare secretum aliquod in ipsis contentum, si in damnum alicujus cederet. Ex p.3.tr.6. & Misc.2.res.55. ib.

9 An comedere carnes crudas animalium absque necessitate sit peccatum mortale. Ex p.8.tr.7. & Misc.res.84. ib.

10 An si quis in die Veneris delectetur sensibili delectatione de esu carnis, mente concepto, perindè ac si eas de ipsa comederet, peccet mortaliter. Ex p.3.tr.5. & Misc.1.res.5.ib.

11 An comedentes, & bibentes absque necessitate ob solam voluptatem captandam peccent venialiter. Ex p.3.tr.5. & Misc. 1. res.6. ibid.

12 An sit per se peccatum non orare pro anima Patris defuncti. Et quid, si ex permissione divina Parentis defuncti anima sibi appareat, rogetque Sacrificia Missarum pro se offerri, vel eleemosynas, aut orationes facere. Et an teneatur filius captivum Patrem redimere ab hostibus. Et docetur, quòd si ad suspendium, vel triremes esset justè damnatus Pater, & pars offensa punitionem remitteret, oblatis centum denariis, non tenetur filius ex præcepto offerre prædictam quantitatem, nec tenetur filius liberare Patrem, licèt re vera sit innocens. Ex quo infertur non teneri fideles ex præcepto Charitatis animas fidelium defunctorum Orationibus, Missarum Sacrificiis, & aliis piis operibus adjuvare. Sed difficultas adhuc superest, an ad extremam necessitatem redacti filii, & Parentes, cui nam teneantur filii, Parentibus ne potius succurrere, an propriis liberis. Et an Parentibus, & creditoribus ad extremum redactis, teneantur filii potius Parentibus, quàm creditoribus subvenire. Et quid, quando creditor, & simul debitor ad eandem extremam necessitatem devenerunt. Et cursim alii diversi casus deducuntur pro filiis erga Parentes in aliis specialibus casibus. Ex part. 9. tractat. 9. & Miscell. 4. resolut. 61. aliàs 60. pag. 157

13 Quidam vir Nobilis recitabat quotidie officium defunctorum pro animabus Purgatorii, dum tamen esset in peccato mortali, quæsivit à me, an dictis animabus orationes illæ prodessent, Ex p.5.tr.14. & Misc.2.res.79.p.158

14 Justus, si offert pro alio sua bona opera, an valeant, ipso inscio. Et pro intelligentia hujus quæstionis aliqua primò supponuntur, & etiam pro acceptione Indulgentiarum pro animabus Purgatorii. Et quæritur, an qui ex injuncta pœnitentia in Confessione, aut ex alio capite habeat mandatum offerendi suffragium pro defuncto, & opus implet existens in peccato mortali, teneatur iterum illud implere in statu gratiæ. Ex par. 11.tr.5. & Misc.5.res.54. ibid.

15 An Parochus, qui nunquam, vel rarò concionem habet ad populum, peccet, etiam si in sua Parochia non desint Concionatores. Ex p.6.tr.7. & Misc.2.res.13. ibid.

Accipe Amice Lector omnes alias quæstiones, & difficultates, quæ latent, vel obiter notantur in cæteris aliis Tomis, Tractatibus, & Resolutionibus hujus totius operis, & quæ plenè non dicuntur, nec pertinet ad speciales tractatus, in quibus sunt transcriptæ, appositæ, & assignatæ, & aliæ, quæ sunt difficillimæ inventu in illis tractatibus, ut citius, & expeditius pateat aditus ad omnes Resolutiones, & difficultates.

su-

futura seminatio extra vas, undè eo in casu pollutio non censetur volita, sed permissa. Et an liceat præbere medicinam ad corrumpendum semen, ut posteà possit ejici. Et an mulier peccet mortaliter mingendo statim post copulam ad emittendum semen, vel an saltem peccet contra conscientiam erroneam, *Ex par.3.tr.5. ex ref. 268. aliàs 269. & in par.6. tract. 7. ex ref.65. & in p.6.tract.6.ex ref.37. & in par.3.tr.5.ex resol. 15.* Quę hic reperientur *in tom.2. tr. 6. de Matrimonio ref.* 39. 119. 193. 207. & 212

An possit ecclesia prohibere, vel præcipere actum internum v.g. punire confessionem sacrilegam, &c. Et an Infidelis possit esse arbiter inter Christianos, *Ex par.8.tractat.1.ex ref.*30. & 39 Quæ hic sunt *in tom. 3. tract.2.de Potestate Pontificis ref.* 29. & 75.

An licentia, gratia, vel privilegium expirent morte concedentis. Et docetur, quòd factum sine licentia, gratia, vel privilegio convalidatur ea superveniente facultate. Idem dicendum est, si Princeps alicui licentiam indulserit ad ædificandum molendinum. Et multa notantur scitu digna de beneficiorum multitudine. Et inter alia, quæ discutiuntur pro prædicta materia, tandem deducitur, quòd Papa licitè dispensare potest in multitudine beneficiorum, quando justa subest causa, secus graviter delinquet. Et advertitur, quòd nemini suffragatur dispensatio Pontificia ad possidendum simul plura beneficia, nisi ea justa causa fuerit obtenta, & aliter peccat mortaliter, neque tutus est in conscientia per hujusmodi dispensationem, sed tenetur alterum beneficium resignare. Et an, quando unum beneficium est sufficiens ad congruam substentationem, licitum sit etiam absque dispensatione Papę, vel episcopi, & nulla alia causa teneri plura beneficia simplicia, residentiam non requirentia, idque saltem ex consuetudine nota, & tolerata. *Et in §. penultimo, & ultimo hujus Resolutionis* gravis doctrina datur Confessariis, quomodo se gerere debeant cum supradictis circa eorum absolutionem, &c. nisi superflua erogent in utilitatem ecclesiæ, & opera pia. Et an in foro conscientiæ sit licita, & possit retineri pensio obtenta à Pontifice absque justa causa sine obreptione, aut subreptione; Et aliqua alia supponuntur pro intelligentia hujus quæstionis. Et quæritur, an sit tutus in conscientia resignans beneficium si omnes fructus beneficii, (ut sæpè fit,) assignantur in pensionem ipsi resignanti, vel tanta pars, ut resignatarius non possit commodè sustentari, *Ex par.8.tract.3.ex ref.99. & in p.10.tract. 13.ex ref.1. & in tr.14.ex ref 72.aliàs 70.* Quæ nunc invenientur *in tom.3.tr.2.de Dispensatione ref.*145. 172. & 173

An beneficii titulus revalidetur per regulam Cancellariæ de triennali possessione, aut aliam præscriptionem, non obstante pœna inhabilitatis, aut privationis imposita provisio, neque alia opus sit dispensatione, aut tituli habilitatione, Et quid de possidente beneficium pacificè per triennium sed mala fide, vel quis simoniacè fuit institutus in beneficium per ignorantiam. Et an pensio non revalidetur per regulam de triennali. Et an obligatio restituendi fructus, v.g. beneficiorum non tollatur per regulam de triennali. Et aliqua alia circa supradicta docentur, & explanantur. Et plura alia elucidantur ad praxim conducentia pro ornatu regulæ 33. Cancellariæ de possessione triennali. Et notatur triennalem possessionem juvare, quando provisus est beneficii capax. Et an irregularis possit adjuvari hac triennali possessione. Et an hæc regula de triennali suffragetur in gratia subreptitia. Et an collatio beneficii facta invalido, vel suspenso non sit ipso jure invalida, sed irritanda. Et quibus aliqua alia inferuntur circa supradicta. *Ex par.7.tr.10. ex ref.86. & in p.9.tr.9.ex resol. 68. aliàs 67. & in p.11. tr.5. ex ref.* 2. & 4. Quæ hic reperientur *in tom.3.tr.2.de Dispensatione ref.*168. 171. 169. & 170

An Parochus ultra tempus à Concilio Tridentino præscriptum, videlicet ultra duos menses, si absit à sua Parochia per octo, vel decem dies peccet mortaliter. Et an Parochi absque justa causa possint à suis Ecclesiis dictis duobus mensibus abesse. Et in prædicto casu, si Parochus sine causa absit etiam spatio duorum mensium, vel minori spatio an teneatur restituere fructus pro ratione temporis, Idem est in omnibus quoad residentiam Episcopi. Et quæritur, an Vicarius cujuscumque Superioris possit ad libitum revocari. Et quid, si Superior jurasset non revocare talem Vicarium. Et an Inferior nullam habeat potestatem circà id, quòd Superior determinavit, & ideò non possit episcopus transferre Festum alicujus Sancti, nec quando Vigilia S. Mathiæ occurrit in feriam tertiam post Dominicam Quinquagesimæ, possit illam transferre in Sabbatum præcedens. *Ex p.10.tr.14.ex ref.69.aliàs 67. & in tr.15.ex resol. 24. & 31. & in tr.16.ref.7.* Quæ hic sunt *in tom.3. tr.3. de Potestate Episcopi, &c. ref.*71. 93. 92. & 88

An Summus Pontifex, vel Reges teneantur ab beneficia eligere Digniores. *Ex p.8.tr.7.ex resol.* 83. Sed eam, & alias diversas difficultates, & Resolutiones pro electionibus ad beneficia; Canonicatus, Dignitates, Præbendas, & Beneficia Curata per Concursum providenda, & per jus Patronatus præsentanda, & præsentationes per Pontifices, Reges, & Proreges faciendas, vel pensiones imponendas, & resignationes beneficiorum acceptandas, &c. invenies *in tom.3.tract.de Potestate Episcopi, &c. à ref.95. usque in finem prædicti tractatus.*

An liceat S. Beatificatum invocare in publicis Litaniis, vel pingere Imaginem viri Sancti nondum Beatificati cum radiis, & diademate, *Ex p.3.tr.5.ex ref.9.* Quæ nunc invenietur *in tom.3. tr.3. de Potestate Episcopi ref.*90

An Reliquiæ alicujus Sancti noviter inventę debeant approbari ab episcopo. Et multa alia circa hoc, quæ contingunt in prædicto casu, advertuntur. Et an si oriatur aliqua gravis quæstio, & ideò convocetur Concilium Provinciale, an vota episcoporum sint decisiva, & non consultiva. *Ex par.3.tr.5. ex resol.9 & in p. 2.tract. 15.ex resolut.51.* Quæ hic sunt *in tom. 3. tr.3.ref.*90. & 91

Explanantur aliqua valdè notanda, & menti tenenda ab Ecclesiasticis, & Religiosis circa cultum Beatificatorum pro Missa dicenda, & commemoratione ratione illorum facienda. Et quæritur, quibus peccatis peccet Præfectus Chori in suo Officio. Et pro praxi hujus difficultatis adducuntur sex peccata, vel sex casus, in quibus prædictus Præfectus Chori in suo Officio peccare potest. Et an, si extra tempus Divinorum officiorum possit Canonicus, seu Præbendarius expedire negotia propriæ ecclesiæ in cujus utilitate abest, licitè accipiat distributiones. Et an Canonicus dispensatus in ætate etiam lucretur dispensationes. Idem est, si Canonicus sacris ordinibus initiatus non sit, si assistat in Choro, & aliud sit quoad votum in Capitulo, quæ requirit saltem Ordinem Subdiaconatus. Et notatur, quòd distributiones percipit Canonicus assistens choro, & Divinis Officiis, licèt non sedeat proprio stallo, nec sit indutus vestibus solitis. Item lucrabitur distributiones Canonicus, si desinat Choro assistere propter aliquam justam causam, propter recipiendum hospitem, vel si radat barbam, & ex multis aliis causis, quę in textu hujus Resolutionis explicantur, quæ communes, & quotidianæ sunt pro prædictis Præbendariis circa lucrationem distributionum. Et an Pensionarius teneatur sub obligatione peccati mortalis dicere Officium parvum B. Virginis. Et an omnes pensiones vendi possint pro libito absque licentia Summi Pontificis. Et proponuntur aliqui casus circa obligationem Pensionarii ad recitandum Officium B. Virginis. Et inter alia quæritur, an Pensionarius relinquens recitare Officium B. Virginis teneatur restituere omnes fructus, vel tantùm tertiam partem sicut Beneficiarius qui ex omissione Horarum Canonicarum non tenetur solvere nisi tertiam partem *Ex p. 4. tract. 4. ex resolut. 231. & in part. 10. tract. 13. ex resolut. 10. & in tract. 16. ex resol.*54. 94. & 95. Quæ hic reperietur *in tom. 3. tr.6. de Horis Canonicis ref.*91. 133. 137. 138. & 139

An quando in clausula testatoris imponitur alicui Clerico interessentia, & residentia Chori, censeatur injunctum Officium, & servitium personale non solùm chori, sed etiam Missarum, & habeat onus juvandi curatum in cantando, & aliis similibus. *Ex p.9. tr. 2. ex ref.*24 Quæ hic est *in tom.4.tr.1.de Altaribus privilegiatis in ref.* 21

Explanatur, quando privilegium est odiosum, vel favorabile, & quando strictè est restringendum, vel ampliandum. *Ex p. 9. tr. 1. ex ref.37. §. penult. & ult.* Quę nunc invenietur *in tom. 4. tr.2. de Oratoriis ref.*3

An Parochus habens beneficium Curati non solùm sit eligibilis in Confessarium intra Diœcesim, sed etiam extra, & ubique terrarum. *Ex par.5. tr. 12. ex ref.* 47. Quę hic reperietur *in t. 4. tr. 4. de Jubilæo ref.*2

An sexagenarii robusti, & validi sint damnandi ad triremes. Et an liceat invitare ad cœnam paratum frangere jejunium, & hæc ratio est communis in pluribus materiis. *Ex part. 1. tr. 9. ex ref.20. & in p.5.tr.7. ex ref. 7.* Quæ hic sunt *in tom. 4. tr. 6. de Jejunio ref.* 6. & 126

An Advocatus teneatur sub mortali defendere causam pauperis, quando aliter defendi non potest. Et quid est dicendum de Medicis, Chirurgis, Pharmacopolis, & aliis. Et aliqua explanantur quæ sunt vel patrimonialia, vel quasi patrimonialia in ecclesiasticis, de quibus episcopi, & Clerici possunt ad libitum disponere, ut de bonis patrimonialibus, ut verbi gratia de distributionibus quotidianis, de stipendiis pro comitando funere defunctorum, pro facienda Missa, habenda concione, visitando episcopatu, sententiis ferendis, & tandem pro quacumque industria personali, pro labore, donatione, hæreditate, contractu, vel quovis alio titulo distincto à titulo beneficii. Et docetur peccare Collegam, qui in aliquo Collegio & Universitate alitur eo fine, ut

prædicto casu. Et quid est dicendum de jure sepulchri, & de habente insignia in Ecclesiæ etiam Mendicantium; an utique ista amoveri non possint, & illud jus transeat ad hæredes. *Ex part. 11. tract. 3. ex resol. 83. & in tract. 16. ex resolut. 64.* Quæ nunc invenientur *in tom. 6. tr. 1. de Legibus resol. 18*

An sit peccatum mortale falsum crimen objicere testi falsum, aut contra jus testanti. Et si reus, & testis in tali casu falso jurent, quamvis peccent mortaliter, tamen non teneantur ad restitutionem. Et quid, si in supradicto casu primo falsus, & iniquus testis jam esset mortuus ante finitam causam. Et notatur, quòd non licet appellare adulterium, qui te appellavit furem, potest tamen dicere, quod sit mendax, & ad ejus confirmationem patefacere aliqua mendacia illius, vel occultum verum crimen illi objicere, quando est necessarium ad tuendum honorem, & famam, quæ aliàs amittentur. Et an in tali casu sit tantùm peccatum veniale mendacii non perniciosum, nec contra justitiam objicere crimen falsum deserviens ad prædictum finem. Et an liceat instrumenta ad perfringendum carcerem reo suppeditare. Et an quis possit consulere reum, ut fugiat. Et an reus justè damnatus ad mortem, ad triremes, vel ad carcerem perpetuum, aut temporaneum possit fugere, & effringere carcerem rumpendo vincula, & parietes carceris, ita ut non teneatur restituere damna inde sequuta, dummodò hoc efficiat non inferendo vim ministris justitiæ, &c. Et quid, si alii captivi, invento carcere aperto, vel rupto fugiant, modò ipsis fugam non consuluerit, eo etiam in hoc non peccet, nec teneatur ad restitutionem. *Ex part. 3. tractat. 5. ex resolut. 4. & in par. 9. tract. 9. ex resol. 44. & in part. 3. tractat. 5. ex resolution. 103. aliàs* una. Quæ hic reperiuntur *in tomo 6. tractat. 1. de Legibus resolution* 88. 89. & 108

An qui facit opus, cui imponitur pœna inhabilitatis, ipsam incurrat ante judicis sententiam. Et pro praxi dictæ quæstionis docetur Scholares in Academiis, qui violanter præceptum, vel Statutum illarum incurrerunt inhabilitatem, posse dare suffragium ad Cathedram, si delictum est occultum, quia in dictam inhabilitatem non incurrunt nisi post judicis sententiam. Et an excusentur à peccato mortali Ecclesiastici, qui agitationibus taurorum intersunt contra prohibitionem sub pœna excommunicationis ferendæ. Et an pœnas exilii, verberationis, carceris diuturni, &c. teneatur quis exequi, si secundùm legem ad ea justè condemnatus est. Et an reus possit obligari sumere venenum, vel abstinere à cibo. Et an reus tamen condemnatus teneatur ad locum destinatum proficisci, collum præparare, manus apponere, &c. Et an liceat Proregibus condemnare aliquem de mandato, non adhibitis solemnitatibus, terminis, & processu de jure necessariis, aut non data facultate se tuendi. Et an peccent ministri, si hujusmodi Principis mandatis obediunt. Et an licita sit petitio Fisci instantis, ut aliqui rei indiciati ad torturam condemnentur ad triremes sine aliquo termino defensionis. Et docetur defensionem esse de jure naturali, & Divino, ideò consuetudo nihil adversus illud prævalere potest. Et an Reges ex causa magnæ necessitatis possint homines malæ vitæ in carceribus existentes deponere super Regiis triremibus donec eorum causæ expediantur. Et an saltem ex causa necessitatis possit remiges à Proregibus compelli in triremibus perseverare per aliquod tempus. Et an liceat Romæ, verbi gratia famulari, &c. Judeis, si non adsit periculum percussionis, quia tales servientes firmi sunt in Fide. *Ex part. 4. tractat. 4. ex resolut. 26. & in part. 9 tract. 6. ex resolut. 5. & in par. 3. tractat. 6. ex resolution. 79. & in tract. 5. ex resolut. 99. aliàs 98. & in tractat. addit. ex resolut.* 29. *& in part. 6. tractat. 6. ex resolut. 5. & in part. 5. tr. 13 ex resolution* 11. Quæ hic sunt *in tom. 6. tract. 1. de Legibus resolut.* 35. 43. rat. 122. 124. res. & 126

An Clericus in Sacris constitutus, vel Clericus Beneficiarius possit exercere munus Advocati coram judice seculari pro uno tantùm negotio, & hoc finito pro alio, & sic de singulis. Et an ex jure supradicti possint munus Advocati exercere in propria causa, & Ecclesiæ, & in causis viduarum, & pupillorum, & pro conjunctis, & amicis intimis, & si existant in curia Romana pro omnibus. Et quid in alio Tribunali Ecclesiastico. Et an in casibus, in quibus interdictum est Clericis Advocationis officium exercere, possint domi consulere, & conficere juris allegationes in scriptis. Et an opinio asserens, quòd reus juridicè interrogatus in causa capitali, aut honoris, & famæ non tenetur respondere ad mentem judicis, sit probabilis. Et ideò, an reus non sit cogendus à Confessario, ut veritatem aperiat in causa capitalis, honoris, famæ, triremium, confiscationis omnium bonorum, & in aliis similibus, dum adest spes evadendi, & confessarius in talibus casibus teneatur absolvere reum, qui est in proposito negandi veritatem utendo restrictione mentali, vel æquivocatione. Et an Regulæ Cancellariæ obligent in omnibus Provinciis, & in foro conscientiæ. Et quid de stylo Curiæ, an obliget, imponat necessitatem, ut in aliis Curiis, & Tribunalibus Ecclesiasticis observentur. Et an Regulæ Cancellariæ non sint propriè leges, & ideò spirent morte Pontificis donec à Successore confirmentur, ita ut Ordinarii possint liberè conferre beneficia Vacantia etiam in mensibus Pontificis reservatis, donec hujusmodi Regulæ fuerint à Successore confirmatæ. *Ex part. 10. tractat. 11. ex resol. 69. & in tract. 13. ex resolut. 13. & in tractat. 15. ex resolution 7.* Quæ nunc invenientur *in tom. 6. tract. 1. de Legibus resol.* 85. 100. & 31

An licita sit appellatio, & citatio ad judicium Dei in Valle Josaphat. Et pro praxi hujus difficultatis in textu hujus Resolutionis adducuntur aliqua exempla, & datur doctrina, & Regula judici, quid facere debeat in prædicto casu de appellatione, & citatione ad judicium Dei in Valle Josaphat. Et an judex in Civilibus conscius veritatis possit contra aliquem ferre sententiam juxta allegata, & probata; & quid in criminalibus levibus. Et docetur, quòd verba præcepta, quæ obligant in conscientia, quando apponuntur in legibus, & Constitutionibus sunt, *præcipio, mando, jubeo, inhibeo, interdico*. Aequipollentia verò præcepta sunt, *debeant, teneantur, necessariò, necesse est, non licet, & alia hujusmodi*. Et quid, quando præceptum fertur solùm per verbum imperativum. Denique si verba communia sunt, *ut ordinamus, volumus, statuimus, præcepimus*; quæritur, an talia Constitutio, lex, aut statutum non habeat vim præcepti obligantis ad culpam. Et quid dicendum est de verbo *oportet*, an indicat obligationem ad culpam. Et an excusentur à culpa, qui merces vetitas traducunt ex uno Regno ad aliud, non soluto vectigali Regio. Et quid de illis, qui in fluminibus vetitis piscantur, qui contra prohibitionem in sylvis ligna secant, vel pascuntur oves suas in pratis vetitis, vel alia prohibita venantur, & similia. Et an in Ecclesiis Cathedralibus, in quibus adsunt Statuta de puritate sanguinis, expositi sint admittendi, etiam si Statuta de puritate juramentum, & sufficientem informationem exposcant. Et asseritur expositos pro legitimis esse habendos ad omnes ordines, & beneficia; neque ulla Pontificis, aut Episcopi dispensatione indigere. *Ex part. 10. tract. 15. ex ref. 9. 26. 45. & 46. & in tract. 16. ex ref. 96.* Quæ hic reperientur *in tom. 6. tr. 1. de Legibus ref.* 119. 111, 58. 75, & 32

An venationes licitè per Dominos terrarum prohibeantur, ut habet consuetudo. Et an vineas ingredientes possint licitè, & impunè uvas comedere, & an hoc servetur ex consuetudine. *Ex par. 3. tr. 6. ex ref. 18. & 20.* Quæ hic sunt *in tom. 6. tr. 2. de Consuetudine ref. 43. & 44*

An electio metu reverentiali facta non valeat, ideò rescindenda, & irrita declaranda. Et an Beneficiarius possit licitè absque assensu Apostolico locare fructus, & redditus beneficii ultra triennium. Et notatur redditus Cancellariæ Episcopalis locari non posse, sed debere per proprios Ministros exerceri. Et an bona donata, seu relicta Ecclesiæ, seu Monasterio, aut loco pio bonorum immobilium capaci, ea conditione, ut possint alienari absque solemnitatibus, & assensu Apostolico, an inquam, talis conditio sit adimplenda. *Ex p. 10. tr. 16. ex ref. 51. & in par. 3. tr. 5. ex ref. 20.* Quæ nunc invenientur *in tom. 6. tr. 9. de Contractibus ref.* 190. & 178

An filiusfamilias possit vigesimam partem alimentorum, quæ annuè suppeditantur, alienare, ludere, &c. *Ex par. 1. tract. 8. ex resol. 67.* Quæ hic reperientur in *tom. 6. tract. 4. de Ludo resol.* 21

An Monialis, vel Religiosus, servus, vel ancilla, si quæstum sui corporis fecerit, an sibi, & non Monasterio, vel Domino lucrentur bona eis data? Et supponitur quadruplex distingui bonorum, seu peculii genus, quod potest filiis familias competere; scilicet castrense, quasi castrense, profectitium, & adventitium. Et in certis aliis casibus contingit filium familias habere quoque simul usumfructum hujus peculii. Et an, si alicui conceditur privilegium, dummodò cum virgine contrahat, illud consequitur, si contrahat cum ea, quam antea ipse corruperat, sicut Clericus, qui contrahit cum illa, quæ antea ab ipso corrupta fuit, gaudeat privilegio Canonis, & fori, quibus fruuntur Clerici conjugati cum unica, & virgine; nec dicitur bigamus, seu irregularis, & quòd legatum relictum pro Virginibus maritandis possit consequi à corrupta, quæ in communi existimatione pro virgine reputatur. Et an actiones turpes sint vendibiles, puta occidere hominem, fornicationem, &c. Et an Clerici, Milites, uxorati, Doctores, Advocati, & Commendatarii, teneantur ex justitia suis concubinis salarium servitium, in quo convenerunt, solvere? Et an expensæ factæ pro Doctorando filio non veniant, in legi-

legitimam. Idem est de his, quæ conceduntur pro ingredienda Militia. *Ex part.8.tract.6. ex resolut.9 126. 129. & 83. & in part.9.tract.8.ex resolut 24.* Quæ hic sunt *in tom.6.tract.7.de Donationibus resol.32.60.140.143.* & 43

An pater possit instituere hæredem aliquem, rogando illum, ut postea ipse restituat hæreditatem filio spurio. Et supponitur, quòd spurius natus ex coitu damnato, & punibili omnis successionis in bonis tam maternis, quàm paternis incapax est. Et an hæres, cui donata, vel in testamento relicta fuerunt bona habentis filium spurium, teneatur in defectum Patris eundem filium alere, aut si fœmina est dotare. Ex quo infertur, an Pater teneatur ex justitia, vel tantùm ex paterna pietate alere filium. Et ex quo etiam cursim deducitur, quòd Pater non tenetur restituere filio alimenta, quæ illi negaverat, quando indigebat. Et quæritur, utrùm Parentes peccent dando alicui tertio bona cum spe, quòd ille constitutus hæres ea dabit filio spurio. Et an possit Pater, & quamvis Pater sit Clericus filiæ spuriæ instituere hæredem maritum filiæ spuriæ, sicut è converso uxoris filii spurii. Et tandem notatur Sacerdotem posse filiæ spuriæ tradere dotem, dos autem datur loco alimentorum. Et aliqua alia advertuntur, quæ contingere possunt in praxi pro supradictis difficultatibus. *Ex par.10.tr.15.ex resol.19.* Quæ nunc inveniuntur *in tom.6. tr.8.de Testamentis resol.*112

An mulieres possint pro alio intervenire, & Procuratrices existere. Et an minor, si implevit 17. annos possit esse Procurator ad negotia, vel habere debeat 25. annos. Et an gratia, seu privilegium prosit ignoranti à tempore concessionis, vel à tempore, quo in ejus notitiam pervenerit. Et an peccet non accipiens officium arbitri, quando spes est, quòd partes ad concordiam reducet. *Ex par.8.tract.5.ex resolut.4.6.& 23. & in part.4. tractat.4.ex resolut.162.* Quæ hic reperientur *in tom.6. tractat.9.de Executoribus testamentorum resolut.6.8. 26.* & 30

An Episcopus in ordine ad Clericos possit multas restrictiones apponere, circa modum exorcizandi. Et an Prædicatores tam Regulares, quàm sæculares peccent mortaliter concionando sine licentia Episcopi. Et an in transgressione talis præcepti detur parvitas materiæ, ut si quis prædicaret semel, aut bis. Et an sint habendi tractatus ante electionem. Et an In electionibus vota, si ferantur sub conditione, vel personis incapacibus, habenda sint pro nullis, ita ut qui à majori parte aliorum votorum fuerit electus, ritè sit electus. Idem dicendum est, si in scrutinio per schedulas celebrata aliqua schedula alba reperiatur. Et an quoad Dignitates, & Personatus sine Cura requiratur, et quòd non sit minor 22. annis completis, vel sufficiat, ut sint incœpti ex Concilio Tridentino. *Ex part.3.tractat.2.ex resolut 36.& in part.8.tractat.7 ex resol.11.& in part.2.tractat.16.ex resolut.35.aliàs 37.& in par. 7.tract.12.ex resolut.9.& in part.8.tractat.7.ex resolut.77.* Quæ hic sunt *in tom.7.tractat.1.de Regularibus resolut.*48.86.216.328. & 217

Docetur, quòd in Decretalis, & rescriptis Pontificiis verba aliquid operari debent; & non solùm verbum, & quælibet dictio non debet sine effectu aliquid operandi apponi, sed etiam quælibet Syllaba. Et an privilegia contraria juri communi strictè, vel latè sint interpretanda. Et asseritur, quòd legitimatus per subsequens matrimonium possit eligi in Episcopum, Cardinalem, & Papam. Etiamque advertitur, quòd quando Authores asserunt aliquod enuntiatum, & illud non explicant, vel limitant, aut distinguunt, sed citant tantùm ad illius confirmationem, authoritatem alicujus Doctoris; illud enuntiatum est intelligendum secundùm mentem, explicationem, & distinctionem Doctoris ab ipso citati. Et an peccent mortaliter, Religiosi, & Clerici Sacerdotes, vel Sacris initiati, Religiosi, Laici, Novitii, Moniales, Equites Militarium Ordinum, etiam si minoribus ordinibus fuerint insigniti, vel Fratres Clerici ordinum Militarium, & Canonici Regulares, assistendo agitationibus taurorum. Et an saltem peccent venialiter Clerici Sacerdotes, & Beneficiarii assistentes agitationibus taurorum. Et an sit peccatum mortale tauros in circo, vel in foro agitare festivis diebus. Et quid, si extra forum, vel circum agitatio fiat per plateas, & calles Civitatis funibus longis pedes, & cornua tauri ligati. *Ex part.10.tractat.9.ex resolut.unica, & in part.9. tract.8.ex resolut.71.aliàs 70. & in part.11.tractat.4.ex resolut.11.* Quæ nunc invenientur *in tom.6.tract.1.de Regularibus resol* 287.29. & 224

An quando forma servanda est in aliquo actu, si deficiat, actus sit nullus. Et an verbum *oportet*, ex sui natura importet necessitatem, & præceptum, vel decentiam, & consilium tantùm. Et an forma censeatur inducta à Statuto, si aliquid statuat præter jus commune, vel mandet aliquid fieri certo modo. Et probatur Decretum irritans inducere formam, ita ut actus aliter factus sit omnino nullus. Et an actus corruat, quando deficit forma, etiam si non adsit Decretum irritans. Et an quando dubium est, an forma inducta sit substantialis, vel accidentalis, præsumi debeat substantialis. Et docetur, quòd quando consensus requiritur pro forma, si non currit ante, vel in ipso actu, actus erit nullus, quamvis posteà consensus sequatur, ut in alienatione rerum Ecclesiasticarum, & in licentia, & facultate testandi, &c. *Ex part.10. tractat.10. ex resol. unica*, Quæ hic reperietur *in tom.7.tr.2. de Cingulo Militari, & c.resol.etiam unica.*

An sit peccatum mortale audire, & non contradicere detrahenti, licèt detractio ipsa non delectet eum, qui audit. *Ex par.4. tr.4.ex resol.*238. Quæ hic est *in tom.7.tract.4.de Correctione fraterna resol.*6

An ubi est consuetudo, quòd mulieres incedant pectore nudato, hoc non obstante, peccent mortaliter. Et an Principes, & Episcopi sub peccato mortali teneantur talem consuetudinem extirpare. Et an tales fœminæ à Sacra Synaxi repellendæ sint. Et mulier, ita superfluè ornata, & potissimùm nudans pectora, & si nollet ornatum deponere, possit nihilominus absolvi à Confessario. Et an in hac insueta pectoris fœminæ nuditate, possit dari parvitas materiæ. Et notatur ornatum mulierum superfluum, & immoderatum esse illicitum, sed aliquando cum peccato veniali, aliquando verò cum mortali. Et an excessus ornamentorum immoderatus in pretio sit peccatum lethale. Et an saltem peccent mortaliter mulieres, si incedant, pectore nudato, ubi non est talis mos incedendi. Et an semper peccent mortaliter fœminæ utendo vestibus pretiosis, & odoriferis. Idem est de ornamento superfluo. Et an Clerici incedentes per Civitatem in diebus Bacchanalibus personati, vulgò *Mascharati*, peccent mortaliter. Et an non solùm Clerici, sed etiam Regulares incedentes personati recreationis causa mortiferè non peccent, neque quoad ludum laicalem, neque quoad præceptum juris habitum personatum illis prohibens. Et docetur, quòd venatio ex sui materia omnibus est licita, etiam Ecclesiasticis, quibus interdicitur tantùm illa, quæ est clamorosa, & assidua, non tamen sub mortali culpa ratione ecclesiastici præcepti, dummodo raró fiat. *Ex part. 10. tractat.12.ex resolution 30.& in tractat.13.ex resolut* 29. Quæ nunc invenientur *in tomo 7.tractat.5.de Scandalo resolution* 11. & 6

An si quis minaretur alicui mortem, nisi se vino oppleret, licitum sit ei se inebriare. Et an, si quis ebrius fiat, ut Tyrannum, & hostis sævitiam fugiat, peccet. Et an aliqua facta ebriorum non reputentur peccata, quæ alioquin essent. Et inter alia, quæ ex doctrina prædictæ quæstionis inferuntur, tandem quæritur, an si quis ante ebrietatem, vel antequam subsequantur talia peccata externa in ebrietate committenda, confiteatur, & accuset se de causa data, an teneatur postea confiteri, si dicta peccata subsequantur. Et quid in supradicto casu, si peccata illa commissa in ebrietate, (si prius fuerit voluntas per pœnitentiam interrupta,) an non inducant excommunicationem, irregularitatem, & restituendi obligationem. Et an qui edit usque ad vomitum peccet mortaliter. Et an peccet offerens alicui occasionem peccandi propter aliquem bonum finem, verbi gratia apponere occasionem uxori, ut adulteretur, aut famulis, ut furentur, ut sic deprehensi resipiscant. Et an pictores pingentes Imagines obscœnas peccent mortaliter. Et quid de tenente illas. *Ex par.6.tr.7. ex resolut. 44.& in part.3.tract.6.ex resolut.52.& in part.5.tr.13.ex resolut. 40.& in part.3.tract.5.ex resol.18.& in part.11.tract.4. ex resolut. 38.* Quæ hic reperientur *in tom.7.tract.5.de Scandalo resolut.*38. 39.40.41.& 63

Nota, quòd in prædicto *in tom.7.tract.5. de Scandalo* sunt multæ aliæ quæstiones, quæ largo modo pertinent ad supradictum *tract.de Scandalo*, & ideò difficilis erit earum inventio, si Studiosus attentè non advertit, an pertineant, vel possint in dict. tract. esse appositæ &c.

An secreta Principum, seu Exercitus licitum sit revelare ad evitanda tormenta, & jacturam vitæ. Et an liceat alterius crimen occultum, & peccatum tibi sub secreto revelatum manifestare ob grave damnum, etiam si ille inde mors immineat, aut infamia, modo illud secretum sine vi, & fraude ab eo acceperis. Et quid, si quis sine causa prædictum occultum crimen, & peccatum manifestavit, an extra peccatum mortale teneatur etiam ad restitutionem. *Ex par.6.tr.6.ex resol.60.* Quæ hic est *in tomo 7. tract.7.de Bello resol.*44

An famulus non servus, qui ob stipendium, vel causa addiscendi officium cum Domino convenit ad certum annorum numerum, peccet mortaliter, si à Domino fugiat. Et an licitè possit fugere à triremibus ille, qui injustè ad illam pœnam damnatus est. Et observatur, quòd proles sequitur matris conditionem,

nem, undè si mater se vendidit, vel à Parentibus vendita est, vel ob crimen servituti addicta est, proles non potest fugere. Et an viatores, qui diversantur in hospitiis, in quibus ob certum pretium comedunt ex cibis appositis, quod volunt, *Apasti*, possint subtrahere sibi, & servare aliquid ex eis, quæ comesturi erant, durante appetitu. Et an liceat alicui ad vocis suavitatem servandam permittere se castrari. Et an liceat Parentibus maximè pauperibus ad lucrum comparandum castrare proprios filios. *Ex part. 7. tract. 7. ex resolut.* 31.15.32.*&* 64. *aliàs* 63. Quæ nunc invenientur *in tom. 7. tract. 7. de Servis resol.* 12. 54. 320. *&* 66

An licitum sit aliquando ferre suffragium, quando jam conclusum est negotium injustum. Et resolutio hujus quæstionis deserviet pro omnibus Communitatibus, Capitulis, Collegiis, Parlamentis, Consiliariis, Examinatoribus synodalibus, & pro omnibus aliis suffragium ferentibus in electionibus,& aliis quamplurimis casibus sæpius occurrentibus in praxi. *Ex part. 11. tr. 4. ex res. 5.* Quæ hìc est *in tomo 7. tract. 6. de Parlamento res. 27*

Dubius, an ensalmus operetur ne virtute Divina, vel diabolica, fas sit eo uti. Et de quodam ensalmo particulari ad præservandum à peste agitur. Et an liceat petere à malefico, ut maleficium dissolvat, si quis dubitat, an absque novo maleficio id possit. *Ex p. 4. tr. 3. ex res. 62.* Quæ hic est suprà *in hoc ipsomet t. 8. tr. 2. de Conscientia dubia res. 7*

An Advocatus teneatur de culpa levi. Et an mandatarius non dolum tantùm, & culpam latam, sed etiam levem, & levissimam præstare teneatur. Idem est de Procuratore, seu negotiorum gestore. Et an sit peccatum mortale temerè judicare alterum esse spurium, vel filium Judæi, vel illegitimum, &c. Et an sit peccatum mortale dicere in faciem, præsertim viro honorato conviciandi causa esse filium Clerici, natum ex adulterio, & similia. Et an detractiones leves de aliquo possint pervenire ad damnum grave sicut furta. Et quid, quando aliquis per plures detractiones leves detrahit pluribus personis. Et quid est dicendum, quando detrahitur leviter famæ Petri, qui plures detractiones etiam leves ab aliis passus est circà eandem materiam levem,& quid circà diversas materias leves apud eosdem auditores. Et quid in dictis casibus, si detractio Petri sit apud Prælatum. Et quid est sentiendum, si verò omnes detractiones leves sint circa diversas personas, & apud eosdem auditores. Et an mutare circumstantiam levem in Historia Sacræ Scripturæ sit peccatum mortale. Et an Examinatores Episcoporum possint aliquid Episcopis examinandis manifestare, etiam si sint doctissimi, si præ verecundia timeatur non benè responsuros. Et quid, quando aliqui examinarentur in Concursu propter damnum tertii. Et an Clerici Sacris Ordinibus initiati peccent mortaliter, si non deferant habitum Clericalem, & coronam in capite. Et quid si sint in minoribus Ordinibus tantùm initiati. *Ex p. 2. tr. 15. ex res. 59. & in par. 8. tr. 7. ex res. 34. 35. & in par. 9. tract. 7. ex resol. 32. & in par. 5. tr. 5. ex resolut. 65. & 69. & in par. 10. tract. 15. ex resol. 17. & in tract. 16. ex resolut. 38. aliàs 37. & in part. 5. tractat. 5. ex resolut. 60.* Quæ hic sunt suprà *in hoc tom. 8. tract. 3. de Parvitate materiæ resolut.* 22. 23. 25. 24. 14. 15. 16. 5. *&* 28

An peccet venialiter, si quis ob vitanda gravia tormenta sibi falsum crimen imponit, etiam cum juramento æquivocè utens. Et an delinquens occultus possit se prodere judici, ut in eo debitam exequatur punitionem, cùm id faciat ex virtute justitiæ, volens potius in hoc mundo peccati pœnam sustinere, quam in alio luendam servare. Et quid, si esset persona maximæ authoritatis, & Reipublicæ utilis. Et an Reges in conscientia teneantur non revocare concessionem factam futuræ accessioni in Dignitate verbi gratia Proregis, &c. Et an sit peccatum mortale non adimplere promissionem gratuitam acceptatam in re gravi. Et an promissio externa legitimè ab alio acceptata obliget in conscientia. Et an per accidens, qui non præstat promissum, possit peccare mortaliter, ut quando sequitur notabile detrimentum propter promissionem non præstitam. Et an promissio interna obliget in conscientia. Et an ille, cui facta est promissio interna, possit facere sibi occultam compensationem. Et notatur necessarium non esse habere voluntatem expressam satisfaciendi præcepto, nam si ex ignorantia præcepti rem præceptam exequaris, præcepto satisfacis taliter, & deobligatus remaneas ad aliud faciendum. Imò si ex animo expresso non satisfaciendi præcepto per talem rem, illam exequaris adhuc tamen satisfaceres præcepto. *Ex part. 3. tract. 5. ex resol. 7. & in part. 5. tract. 14. ex resolut. 74. & in part. 4. tract. 4. ex resolut. 122. & in part. 2. tract. 17. ex resolut. 9. & in part. 3. tract. 5. ex resolut. 187. aliàs 186. & in tract. 6. ex resolut. 77.* Quæ hic sunt suprà *in hoc ipsomet tom. 8. tractat. 4. de Voto, & Juramento r. 67. 1. 2. 3. 4. & 49*

An in mari tabulam à te occupatam possis alteri concedere. Et an qui prior tabulam in majori occupavit in naufragio, teneatur alterum admittere in dicta tabula, vel possit illum impedire, ne ascendat, nisi utrique sufficiat. Et an liceat sagam, seu maleficam occidere, si tollere nolit maleficium, quando alia via non suppetit. Et an saltem vi, verberibus, & tormentis possit cogi, ut maleficium tollat. Et an liceat vigiliis, pœnitentiis, &c. vitam ipsam abbreviare. Et an quis teneatur sub mortali non bibere aquam, vel vinum nive refrigeratum, quia exindè prævident Medici, quòd citius moriatur. Et an ad evitanda mala temporalia, ægritudinem, internam afflictionem, paupertatem, &c. liceat mortem exoptare. Et an optare mortem alicujus, vel de illa gaudere ob hæreditatem habendam sit peccatum mortale. Et an liceat matri mortem filiarum optare, eo quod ob deformitatem, vel inopiam non possit eas juxta suum statum, & desiderium nuptui tradere, vel si ob illarum causam malè tractaretur à marito, &c. *Ex part. 5. tractat. 4. ex resolut. 42. 33. & 27. & in part. 8. tractat. 7. ex resolut. 13. & in part. 5. tractat. 14. ex resolut. 92. & in part. 3. tractat. 6. ex resol* 84. Quæ hìc est suprà *in hoc tom. 8. tract. 5. de Homic. res. 37. 53. 54. 44. 55. & 56*

An Chirurgus expertus dum medetur pudendis fœminarum in pollutionem assentire, possit se tali periculo objicere, cum determinatione non consentiendi. Idem quæritur de Parocho in confessionū auscultatione. Et an quis possit accedere ad Infideles gratia illos convertendi cum periculo perversionis, & ad prædicandum meretricibus cum periculo peccandi. Et an possit imò teneatur Pater alere filios ex concubina, qui nec separari possint à matre, & si periculum habeat lapsus cum concubina. Et an non liceat exponere se periculo certo, nec probabili peccandi ob bonum spirituale proximi. Et quidam vir Nobilis comedens cibos calidos, & accubans in lecto incidebat in pollutionem quæsivit à me, an teneatur aliter decumbere, & cibos illos non comedere. Poterat enim sine aliquo damno à supradictis abstinere. Et an si aliqua mulier in choreis publicis scit se tangi ab aliqua intentione mala, si tactus sunt ex suo genere liciti, ut consortio manuum in choreis, non peccet illos admittendo coram aliis. *Ex part. 3. tractat. 5. ex resolut. 3. & 25.* Quæ hìc sunt suprà *in hoc tom. 8. tractat. 6. de Luxuria resol. 18. & 14*

An Princeps, & alii Domini, in quorum territorio viatores patiuntur deprædationes, teneantur eis resarcire damnum. Et qua ratione damnum probari debeat. Et an si quis narrat peccata alterius audita, expressè asserit se nihil certò scire, sed tantùm recensere quæ audivit, quæritur, an peccet mortaliter, & teneatur ad aliquam restitutionem famæ illius. Et an, qui falsum dicendo alterum infamavit, teneatur, si opus est jurare se falsum dixisse, si alia via commodiori fama restitui non possit. Et an si opus fuerit juramento retractationem suam confirmare coram testibus. Et quid est faciendum, si quis falsum dicendo alterum infamavit, sit Episcopus, Prælatus, Comes, &c. Et an, qui occultum crimen propalavit, sine justa causa uni, vel duobus viris prudentibus, quos scit non evulgaturos, peccet mortaliter, & teneatur ad aliquam restitutionem famæ. Et an infamator criminis occulti teneatur restituere famam tantùm apud suos auditores, licèt ipsi auditum crimen aliis notum fecerint. Et ad quid teneatur, qui verum dicendo occultum crimen alicujus propalavit, illum infamando, & quomodo debeat restituere famam illius. Et si infamator non possit famam restituere, an teneatur pecunia famam compensare. Et an infamatus possit sibi ipsi satisfacere ex debito pecuniario infamantis, si is alia ratione satisfacere nolit, aut non possit. Et in textu hujus resolutionis alios casus decisos invenies sæpius contingentes in praxi, pro restituenda, vel non restituenda fama, &c. Et an sit peccatum mortale saltem contra Charitatem detegere peccatum notorium facti, vel juris in alio loco, ubi ignorabatur, & in quem facilè ejus fama non erat perventura, & an sit aliqua restituendi obligatio. *Ex part. 8. tractat. 7. ex resolut. 38. & in part. 3. tract. 5. ex resolut. 28. 29. 33. 34. 30. & 17. & in part. 4. tr. 4. ex resolut.* 128. Quæ hìc sunt suprà *in hoc ipsomet tom. 8. tr. 7. de Furto, & restitutione res. 37. 61. 62. 63. 64. 65. 67. & 68*

An habens rem cum meretrice teneatur in conscientia solvere mercedem solitam, sive eam ei promiserit, sive non. Et an cæteræ fœminæ accipientes munera à suis amatoribus spe consequendi ab ipsis, quòd pravè concupiscunt, si non consentiant, teneantur restituere munera, quæ acceperunt. Et notatur, quòd datio, & acceptio pro fornicationis actu est mala, quia pro re turpi, & ob peccatum, sed non contra justitiam, ideò meretrix non tenetur restituere. *Ex par. 2. tr. 16. ex res. 38. aliàs* 40. Quæ hìc est suprà *in hoc tom. 8. tr. 7. de Furto, & Restitutione res. 59*

Advertitur, quo nomine passus intelligitur mensura quinque pedum, pes autem complectitur mensuram quindecim digitorū.

Ex

Index Tractatuum.

IN-

INDICULUS

Decisionum Sacræ Rotæ Romanæ, quæ in fine *6. 7. 8. 9. 10.* & 11. Partium R. P. D. Antonini Diana, secundùm suum ordinem sunt adscriptæ. Quas verò transcripsit in calce ejus *part. 5.* unà cum Declarationibus Sacræ Congregationis circà Immunitatem Ecclesiarum, & Ecclesiasticorum, nunc invenies in hac nova Methodo *in fine Tom. 9.* ubi sunt Tractatus de Immunitate Ecclesiæ, & Ecclesiasticorum.

Decisiones, quæ in fine 6. partis sunt adscriptæ.

Decisiones, quæ in calce 7. partis sunt appositæ.

Decisiones, quæ in fine 8. partis sunt transcriptæ.

Deciſiones, quæ in calce 9. partis ſunt conſcriptæ.

Deciſiones, quæ in fine 10. partis ſunt adſcriptæ, & appoſitæ.

Deci-

Decisiones quæ in calce 11. partis sunt transcriptæ.

SYL-

SYLLABUS
TRACTATUUM
HUJUS TOMI OCTAVI.

TRACTATUS PRIMUS
DE
OPINIONE PROBABILI.

RESOLUTIO PRIMA.

An sit licitum, relicta opinione probabili, & magis tuta, sequi opinionem probabilem, & minus tutam? Ex p.2.tr.13.Res.1.

§.1. NEgativè ex neotericis, respondet Antonius Perez *in Laurea Salmanticensi certamine* 10. *n.*55. Comitolus *in respons. mor. lib.*1. *q.*15. & ante illos Gabriel *in* 4. *dist.*15. *qu.*8. *art.*3. *dub.* 2. *in* 3. *probatione primæ conclus.*3. D. Anton. *par.*1. *tit.*3. *cap.*10. §.10. *reg.*4. & ex Thomistis, Sylvester, Cajetanus, Conradus, Sotus, & alii.

2. Sed communiter Theologi contrariam sententiam amplexi sunt, & præter 17. Doctores quos citat, & sequitur Sanchez *in summ. tom.* 1. *lib.* 1. *c.* 9. *n.* 14. docet etiam hanc sententiam Layman *lib.* 1. *tr.* 1. *c.* 5. §. 2. *nu.*7. Basilius Pontius *de matrim. lib.* 10. *c.* 15. *n.*4. Malderus *in* 1.2. *D. Thomæ, qu.*19. *art.*5. *disp.*86. *assert.*3. Filliucius *tom.*2. *tr.*21. *c.*4. *n.*128. Tannerus *in p.*2. *disp.*2. *q.*4. *dub.*3. *n.*36. Emanuel Barbos. *in remiss. Doctor. ad ordin. Relig. Lusit. lib.*3. *tit.*64. *n.*10. Garsias *de beneficiis tom.* 2. *p.*11. *n.*361. Villalob. *in summ. tom.*1. *tr.*1. *diffic.* 10. *n.*2. Sancius *in practicis disputationibus disp.*42. *n.*12. Lorca *in par.*2. *tom.*1. *disp.*39. *membr.*2. Martinez *in p.*2. *tom.*1. *qu.*29. *art.*6. Alvarez *ibid. disp.*80. Sanctarellus *variar. res. p.*1. *q.*59. *nu.*4. Barbosa *in collect. tom.*1. *lib.*2. *tit.*9. *c.*4. *n.*6. Portel. *in addit. ad dubia regular. var. opinio*, *n.*3. Et ratio est, quia operans secundùm opinionem probabilem, non potest judicari temerarius, neque imprudens, habet enim pro se rationes alicujus momenti; ergo si sic operans, non est imprudens, nec temerarius, non peccat. Secundò, quia licèt opinio tutior sit perfectior, & securior, nemo tenetur sequi quod perfectius est, & quod securius, dummodo sequatur perfectum, ac tutum. Ergo, &c. Tertiò, quia, cùm omnimoda certitudo in rebus agendis haberi nequeat, sufficit, ut operemur cum certitudine probabili, & non requiritur omnimoda certitudo; opinio autem minus probabilis, & minus tuta est aliàs sufficiens ad benè operandum moraliter; esset enim onus intolerabile, & multis scrupulis oppositum, si opiniones probabiliores semper investigare teneremur. Ergo, &c.

RESOL. II.

An in administratione Sacramentorum liceat sequi opinionem probabilem, & minus tutam, relicta probabiliori, & tutiori? Et in textu hujus resolutionis aliqui casus specialiter pro praxi hujus quæstionis explanantur. Ex p.2.tr.13. Res.2.

§.1. REspondent communiter Doctores, Sacerdotem administrantem Sacramentum, relicta opinione probabiliori, non peccare contra reverentiam debitam Sacramento, sed contra charitatem: nam in ordine ad pœnitentem, quando sententiæ diversæ sunt circa materiam, & formam, vel aliquid, quod ad valorem Sacramenti requiratur, debet Sacerdos, ob periculum gravissimi detrimenti inde sequuturi, relinquere opinionem probabilem, & probabiliorem amplecti.

2. Sed limitatur hæc sententia. Primò, circa essentialia Sacramentorum, quæ non sunt de necessitate salutis: nam in his administrandis, possumus uti quacumque opinione probabili, probabiliori relicta: ita Lorca *in part.*2. *tom.*1. *disp.*39. *membr.*2. *fol. mihi* 468. Secundò, quando non est in potestate ministri sequi opinionem magis probabilem, ut quando tempore necessitatis non adest materia, v.g. frumentum potest quis consecrare in tipha. Bonacina *de Sacram. disp.*2. *quæst.*1. *punct.*4. *num.* 10. cum Martinez *ubi infrà*. Tertiò, quando defectus provenit ex parte suscipientis: ut si pœnitens vellet confiteri cum attritione cognita, Sanchez *tom.*1. *lib.*1. *cap.*6. *nu.*34. cum Maldero *infrà*. Quartò, quando quis minaretur ministranti mortem, aut aliud notabile damnum, nisi relicta sententia certa, juxta probabilem conficeret Sacramentum, si tamen in contemptum Sacramenti, mortem non minaretur. Perez *in Laurea Salmanticensi*, *certam.* 10. *cap.*12. & 13. & Sancius *in selectis*, *disp.* 44. *num.* 12. Et tandem, quando opiniones circa jurisdictionem Sacerdotis ad audiendas confessiones versantur: nam in tali casu potest Sacerdos sequi opinionem minus probabilem, probabiliori relicta, ut docet Villalob. *in summ. tom.*1. *tract.*1. *dub.*13. *num.*5. Malderus *in part.*2. *quæst.*19. *art.* 5. *disp.* 86. Sanchez *in summ. tom.* 1. *lib.* 1. *cap.*8. *num.*35. Martinez *in par.*2. *tom.*1. *quæst.*19. *art.*6. *dub.*6. *concl.*7. Henriquez, Salas, Vasquez, & alii, quicquid in contrarium asserat Sancius *in selectis*, *disp.* 44. *num.* 19. quia communis error ex ea probabili opinione ortus, satis est ad gestorum per eum Sacerdotem valorem, & Ecclesia stante opinione probabili, confert tali Sacerdoti jurisdictionem. Undè contra Sancium non peccabit Sacerdos simplex absolvens extremam vitam agentem, præsente Sacerdote approbato; neque Parochum, excipientem in aliena diœcesi confessiones, absque nova approbatione: vel si Sacerdos approbatus absolverit à reservatis ex opinione probabili.

3. Adde, quòd in his casibus semper pœnitens se accusat de aliquo veniali, & cùm simplex Sacerdos ad venialium absolutionem indubiè habeat jurisdictionem, absolvens cum opinione probabili, gratiam causabit, & sic pœnitenti nulla irrogabitur injuria, ut notavit Suarez *in* 3. *part. tom.*4. *disp.*26. *sect.*6. *n.*8. Sanch. *in summ. tom.*1. *lib.*1. *c.*9. *n.*3. Sancius *in selectis*, *disp.*44. *n.* 24. & alii.

RESOL. III.

Quænam opinio eligenda sit, an illa, quæ est Sacramento favorabilis, an illa, quæ est favorabilis suscipienti?

Et pro praxi adducitur, an qui petiit Confessionem, possit absolvi in articulo mortis etiam sine conditione: & in tali casu an sufficiat unius testis fides, testans infirmum signa pœnitentiæ indidisse: nec talem testem jurare, necessarium, nec Christianum esse oportebit? Ex p.2.tr.13. Res. 13.

§.1. REspondeo eligendam esse opinionem favorabilem, suscipienti, quia Sacramenta instituta sunt in favorem fidelium, undè in hoc casu Sacramentum cedit juri suo. Et ita contra Coquetum *in dissertatione de Confess. per litteras c.*7. & alios, qui petiit confessionem, posse absolvi in articulo mortis, existimo: & ita docet Sylvius *in* 3. *part.*

part. quæst. 9. art. 2. quæsitiuncula 4. cas. 2. Reginald. *de off. Confess. cap.* 21, *num.* 16. Petr. Fey. *in 3. part. quæst. 9. art.* 2, *disput.* 2. Zambran. *de cas. in mortis art. cap.* 4. *dub.* 2. Salas *in par.* 2. *tr.* 8. *disp. unic. sect.* 5. *num.* 56. Valent. *tom.* 2. *disp.* 7. *quæst.* 11. Bellarm. *lib.* 3. *de pœn. cap.* 6. Sanch. *de matr. lib.* 2. *disp.* 32. *num.* 8. Pelantius *in addit. ad 3. par. de integritate Confessarii*, *qu.* 10. *disput.* 31. Pitigian. *in 4. tom.* 2. *disp.* 7. *quæst. unica*, *concl.* 4. Regin. *in praxi*, *tom.* 1. *lib.* 8. *cap.* 3. *num.* 28. Coninch. *de Sacram. disp.* 7. *dub.* 10. *num.* 99. Basil. Pontius *de matr. lib.* 4. *c.* 25. *num.* 8. Montesin. *in part.* 2. *disp.* 29. *quæst.* 5. *num.* 176. Filliuc. *tom.* 1. *tr.* 7. *cap.* 5. *num.* 130. Ludovicus de Sait. Ivan. *in summ. part.* 1. *tract. de pœn. quæst.* 5. *art.* 19. Henriq. *lib.* 5. *cap.* 2. §. 7. & alii.

2. Imò, existimo in tali casu posse Confessarium sine conditione absolvere. Nam ille, qui agens aliquam actionem, judicat se non delinquere, absolute potest illam exercere; unde quando Theologi asserunt, ministrandum esse Sacramentum sub conditione, quando dubitatur de valore Sacramenti; id intelligendum est, in dubio proprie, non autem in opinionibus, ut est in casu nostro. Et ita cum multis aliis rationibus docet Sancius *in selectis*, *disp.* 44. *n.* 32. qui etiam rectè, *num.* 35. docet, in tali casu sub conditione impertiendam esse absolutionem, nempe si ambiguitas intercederet, num signa sint ea dolore orta, vel ea angore, & angustia mortis, cùm in tali casu prodesse possit minimo, & non obesse Sacramento; vitatur namque sacrilegii periculum, conditione apposita.

3. Notandum est etiam, quòd in tali casu sufficeret unius testis fides, testantis Infirmum signa pœnitentiæ indicasse. Neque talem jurare necessarium est, nec talem testem Christianum esse oportebit.

R E S O L. IV.

An in Sacramento pœnitentiæ, quando agitur de jurisdictione Confessarii, possit ille, & pœnitens uti in ejus administratione opinione probabili, relicta probabiliori?
Et an in electione opinionum illa sit amplectenda quæ est probabilior, & securior? Ex part. 4. tract. 4. & Misc. Res. 4.

§. 1. AFfirmativam sententiam docui contra Peregrinum *in 3. part. tract.* 2. *resol.* 3. sed ipse iterum absolutè *in annot. ad nostr. consult. part.* 3. *quæst.* 2, negativam sententiam tenet, & putat in tali casu aliter facientes esse sacrilegos, & se exponere periculo faciendi Sacramentum nullum.

2. Sed notandum est, quòd quædam veritates à Christo institutæ sunt, ut sic fiant, & non aliter valeant, v. gr. si fortè instituit quòd tipha, hordeum, vel amylum materia non sit consecrationis, sed tantùm panis triticeus, vel quòd forma Baptismi sit tantùm ea, quæ nomine Patris, & Filii, & Spiritus sancti significatur, non quæ nomine genitoris, & geniti, & procedentis ab utroque, vel quòd pars minima corporis abluta sufficiens non sit ad valorem Baptismi, &c. hæ igitur res cùm a Christi institutione dependeant quoad suum valorem, sic, & non aliter, illum sortientur qualiter revera institutæ sunt, quamvis ex opinione probabile aliter fiant, aliæ verò res sunt, quarum veritas a Summo Pontifice determinata existit, v. gr. quòd talis Confessarius habet jurisdictionem, vel non, aut quòd talis sit Parochus, vel non, vel quòd hic, vel talis contractus sit matrimonium, vel non, hoc, vel tale votum valorem habeat, vel non, aut quòd hæc, vel talis professio caussa a Religioso irrita sit, vel non, &c. harum igitur rerum veritas in indivisibili non consistit, sed juxta opinionum varietatem multiplicatur, undè quando opinio probabilis adest circa earum valorem, tunc in ædificationem Ecclesiæ Summus Pontifex illam approbat, & Ecclesia tacite in his casibus præbet jurisdictionem, alias nimis conscientiæ gravarentur, & ita hanc sententiam docet Castrus Palaus *in opere morali tom.* 1. *disput.* 2. *punct.* 5. *num.* 9. Lessius *lib.* 2. *cap.* 29. *dub.* 8. *num.* 28. Bonacina *in Decalog. disput.* 2. *quæst.* 4. *punct.* 1. *num.* 19. Malderus *in* 1. 2. *D. Thom. quæst.* 19. *art.* 5. *disp.* 86. Undè Sanchez *in summ. tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 9. *num.* 35. sic ait. Quando opiniones circa jurisdictionem Sacerdotis ad audiendas confessiones versantur, atque opinio probabilis docet illam habere, probabilior autem negat, talis Sacerdos nullo modo peccabit audiens confessiones. Ita ille. Et ideò rectè Henriquez *lib.* 5. *cap.* 14. *num.* 3. asserit non esse minus potentem opinionem sapientum, quàm vulgi errorem ad conferendam jurisdictionem.

3. Hanc etiam opinionem præter Doctores citatos tenent omnes illi, qui docent approbatum ab uno Ordinario posse ubique eligi in Confessarium virtute Bullæ Cruciatæ, quorum nomine adduxi *in 1. part. tract.* 11. *resol.* 7. nam si quis eligeret hanc opinionem, relinqueret Confessarium certum pro incerto; sed quia in tali casu opinio probabilis ea consensu Ecclesiæ, ut dictum est, confert jurisdictionem, ideò in praxi illam sequi posse non est dubitandum. Hanc etiam sententiam docent illi Doctores, qui existimant posse simpliciter Sacerdotem absolvere moribundum præsente proprio Parocho, quorum nomina adduxi *in part.* 1. *tract.* 5. *res.* 5. & in hoc casu citati Doctores consequenter docent posse aliquem relinquere Confessarium certum pro incerto, sine ulla causa, & necessitate, & alios multos casus similes poteram adducere; sed quia brevitati studeo, assero propter opinionem probabilem Ecclesiam tribuere jurisdictionem Confessario.

4. Sed videamus quomodo hanc sententiam Impugnet Peregrinus, qui multa argumenta adducit, sed præcipue reducuntur ad duo. Primò, quia in re gravi facit contra rectam rationem, nam judicium consultationis non potest esse de minori bono; sed hoc accidit in casu nostro, eligendo probabilem sententiam, relicta probabiliori; ergo, &c. Respondeo, quòd supposita probabilitate opinionis non est minus bonum illam sequi, quam oppositum, & si quis non peccat minus tutam sequendo, non minus tutè quam alius incedit quoad incurrendam culpam quia non est dare magis, vel minus inter peccare, & non peccare, & cùm una opinio non sit magis tuta, quam alia, quoad imputabilitatem ad culpam, consilium non habebit locum, ut dictet unam esse magis sequendam relicta altera, & ita, qui juxta opinionem minus probabilem operatur, non etiam contra rectum judicium, & consilium agit. Ita Sancius *in selectis*, *disp.* 42. *num.* 12. & post illum Castrus Palaus *tomo* 1. *disput.* 2. *punct.* 2. *num.* 3. & alii Unde Sanchez *in summ. tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 9. *num.* 14. rectè docuit, quòd nullus ad melius amplectendum astringitur, quòd etiam docet Granadin *ubi infra num.* 23. & ideò Merolla *in Theol. disput. tom.* 1. *disput.* 3. *cap.* 4. *num.* 25. ea communi asserit, quòd quando quis sequitur opinionem probabilem, relicta probabiliori, non facit contra rectam rationem, quia eo ipso quòd est probabilis, est conformis rationi, & æstimationi prudentum.

5. Secundò sic argumentatur, qui in administratione Sacramenti Pœnitentiæ relinquit opinionem probabiliorem, peccat, quia voluntarie exponit se periculo faciendi Sacramentum irritum adversùs etiam obligationem charitatis erga proximum, cui tenemur providere de certo remedio: ergo, &c. Respondeo quòd etiam secluso periculo, quod in tali casu Ecclesia non præbet jurisdictionem, quod omninò negandum est; tamen, hoc non obstante, in nostro casu periculum irritandi Sacramentum, & per consequens damnum proximi, de quibus tantum timet Peregrinus, moraliter loquendo, non potest adesse, nam cùm in sacramento Pœnitentiæ absolvens sit Sacerdos, & omnes simplices Sacerdotes habeant facultatem absolvendi a venialibus, & indirectè à mortalibus, consequenter sequitur Sacerdotem in tali casu conficere Sacramentum, & pœnitentem nullum subire periculum damnationis, si a Sacerdote absolvatur cum opinione probabili, nam cùm homines quasi semper confitentur venialia cum mortalibus, absolvuntur in tali casu, de quo loquimur, directè à venialibus, & indirectè justificantur a mortalibus, & ita docent & respondent ad argumentum Peregrini, Sanchez, Malderus, Martines, & alii, quos *cit. resolutione* citavi, quibus nunc addo Ludovicum a Cruce *in append. de opinionibus dub.* 3. *per totam*, Castrum Palaum *in opere moral. tom.* 1. *disput.* 2. *punct.* 5. *num.* 8. Bonacinam *in Decalog. disput.* 2. *quæst.* 4. *punct.* 9. *num.* 20. Turrianum *in select. disput. par.* 1. *disput.* 21. *dub.* 2. & ideò Sancius *in select. disp.* 44. *num.* 24. sic ait. Est valde notandum quòd in prædictis casibus non peccabit contra charitatem, neque justitiam minister absolvens cum opinione probabili circa jurisdictionem, dum pœnitens aliquod veniale simul cum mortalibus fateatur, quia cùm simplex ad venialium absolutionem indubie habeat jurisdictionem, absolvens gratiam causabit. Ita ille. Et tandem Jacobus Granado *in* 1. *D. Tho. controv.* 2. *tract.* 2. *disp.* 4. *sect.* 4. *num.* 38. sic asserit. Mihi placet opinio affirmans, sufficere quòd Confessarius secundum probabilem opinionem habeat jurisdictionem ad absolvendum, ut licitè possit ministrare sacramentum Pœnitentiæ, quia revera nullo periculo exponitur Sacramentum, tum quia eo ipso quòd Confessarius sequatur opinionem probabilem, datur communis error in populo, & facta ex tali errore sunt valida; tum etiam, quia in confessione semper pœnitens fatetur aliquod saltem veniale, supra quod certum est esse jurisdictionem in quolibet Confessario, & cùm aliundè sit probabile quòd possit absolvere

re à mortalibus, faltèm cadit indirectè abſolutio ſupra illa, & ita nulli periculo exponitur. Hæc Granado.

6. Ad id verò, quod aſſerit Peregrinus, quòd in electione opinionum illa ſit amplectenda, quæ eſt probabilior, & ſecurior, reſpondet Sancius *in ſelectis diſp.42. num.2.* hoc eſſe falſum; ſed ego non ita rigidè hanc ſententiam improbo. Dico igitur eſſe ſententiam magis communem, & probabiliorem illam, quæ aſſerit in eligendis opinionibus ſufficere ſequi opinionem probabilem, relicta probabiliori, & tutiori; & ita docent 31. Doctores, quos ego adduxi *in p.2. tr.13. reſol.1.* & adducit Sancius *ubi ſupra*, & Merolla *in diſp. Theol. to.1. diſp.3. cap.4. num.4.*

Quæ hic eſt locus Ref. nu.8. & in hoc ipſo mox Ref. ſeq. & ſed vide. ... poſt me. ... in ſile ... tom. annotatione.

7. Et tandem nota, quòd pro ſua firmanda ſententia adducit duo loca Leſſii, & Saocii, ſed non faciunt ad rem, quia in dictis caſibus cùm pœnitens ſciat Confeſſarium non habere juriſdictionem, certum eſt, quòd non poteſt pro libito ei confiteri: ſecùs eſt in noſtro caſu, ubi pœnitens tenet, & judicat, ſtante opinione probabili, Confeſſarium habere juriſdictionem; cæteras verò rationes à Peregrino adductas ex ſupradictis facilè ſolvi poſſunt; ideò ad alias deſcendamus.

RESOL. V.

An liceat uti juriſdictione probabili relicta certa? Idem eſt de materia, & forma. Ex part.9. tract.7. & Miſc.2. Reſ.59.

Pro doctr. hujus reſ. in to. 2. ... doctr. Reſ. ... §. 20 ... med. Non, non eſſe, & ad med. penultimi §. v. Sequitur, & in aliis ejus not. Et quæris non plenè ſup. ... in hac Reſ. ... Ref. 3 per tot. & ſignanter ... ad med. v. Et tandem, & vide etiam alias reſ. & §. ... v. Et tandem, & ſignanter in tom.7. tr.1. ... Ref. 90. ... Unde & aliam ejus not.

§.1. Attendas, quæſo, (amice Lector:) eſt enim quæſtio quotidie in praxi occurrens, & ad illam negativè reſpondet noviſſimè Petrus Marchant *in Tribun. Sacrament. tom.1. tract.2. tit.3. quæſt.4.* quod probat ex doctrina communi de Sacramentis, in quibus docetur, quòd ubi materia certa, vel ex eſſentialibus certa, omnia requiſita ad Sacramentum occurrunt, non liceat ſine peccato mortali uti tantùm probabilibus. Ex. g. in Baptiſmo, ſi habes ad manum aquam elementarem puram, non licet uti impura, ut lixivio, quamvis ſit probabilis materia. Nec licet baptizare, ſi communem ſcias formam, & velis uti alia forma extraordinaria, ut aliquando ille ignarus, qui baptizabat: *In nomine Patria, & Filia, & Spiritua Sancta*, quamvis enim formam iſtam quoad valorem ob ignorantiam idiomatis in homine illo ſimplici admiſerit Zacharias Papa; non tamen uſum illius approbavit. Item nec licet uti hac forma: *In nomine Genitoris, Geniti, & Spiriti*, quamvis hæc apud graves Scholaſticos probabilis ſit, ac generaliter in omnibus Sacramentis multa probabilia in eorum adminiſtratione occurrunt, quibus tamen (ubi adſunt certa) ſine peccato mortali non poſſunt miniſtri uti, relictis certis, tum ob periculum, tum ob irreverentiam, tum ob præſumptionem, & temeritatem in re tanti momenti ſpectante ad animarum ſalutem.

2. Ratio igitur fundamentalis in hoc Sacramento, & judicio eſt: quia, cùm juriſdictio ſit unum ex eſſentialiter requiſitis ad hoc Sacramentum debitè miniſtrandum: ſicut non licet in aliis Sacramentis probabilibus tantùm uti, relictis certis; ſic multò minùs hic licet, quia quis exponeret ſe periculo nil faciendi. Cùm enim opinioni probabili ſubeſſe poſſit falſitas; ea ſolùm quandoque, & tariſſimè in cauſa multùm rationabili, & neceſſitatis licet uti: cùm nimirùm, ob bonam fidem, & rationes occurrentes ſupplere cenſeatur Eccleſia juriſdictionem, quæ forte ratione falſitatis in iſta opinione deeſſe poſſet: tunc autem tantùm cenſetur Eccleſia ſupplere juriſdictionem, quando quis tali juriſdictione ex cauſa rationabili utitur, & alias certa ſine incommodo non eſt ad manum: nemini enim Eccleſia vult patrocinari in iis, quæ planè irrationabilia ſunt, aut fraude, dolo, vel animi præſumptione, & levitate nituntur, ſive quæ contra propria, & expreſſa mandata planè voluntariè aſſumuntur; qualis eſt aſſumptio juriſdictionis probabilis tantùm, relicta certa.) Huculque Marchant.

3. Sed audiamus ex Societate Jeſu ſapientiſſimum Patrem Oviedo *in 1. 2. D. Thomæ, tract.5. contr.3. punct.4. n.33. & ſeq.* ubi ſic aſſerit: Credo, minimè licere Sacramenta conficere cum probabili judicio circa juriſdictionem miniſtri; ſed idem dicendum eſt de probabilitate juriſdictionis, ac de probabilitate materiæ, & formæ: nam licet certum ſit, Eccleſiam non poſſe ſupplere defectum materiæ, & formæ in Sacramentis, & poſſe ſupplere defectum juriſdictionis eam tribuendo: tamen certum non eſt, Eccleſiam in hoc caſu juriſdictionem ſupplere, ſeu eam conferre; id enim tantùm probabile eſt, & non omninò certum: ergo, qui ſic conficit Sacramenta, non poteſt habere certitudinem, ſed tantùm probabilitatem de eorum valore: Sacramenta enim ex hoc capite validè fieri, tantùm eſſe probabile putat Suarez *tom.4. in 3. part. diſp.26. ſect.6. n.7. & ſeqq.* Addit tamen, probabilitatem hanc non dare certitudinem in hac re quæſitam, & de eo ait Salas *tract.8. diſp. unica ſect.10. num.100.* valde dubitare, & oppoſitum cenſet Gaſpar Hurtado *diſput.4. de confeſſ. diffic.8.* Inſuper certum non eſſe errorem communem juriſdictionem conferre in his, quæ ad forum conſcientiæ ſpectant, efficaciter probat Joannes Sanchez *in ſelectis diſp.44.* ubi Paludanum, & nonnullos Juriſtas adducit, aſſerentes, talem juriſdictionem non conferri, pro quo etiam adducuntur duæ declarationes Cardinalium, quas ibi refert Saocius. Inſuper Pater Leſſius *lib.2. de juſtit. cap.29. dub.8. num.68.* aſſerit, quòd etiamſi certum ſit in caſu communis erroris juriſdictionem conferri, in caſu opinionis probabilis tantùm probabile eſſe ait: quapropter negari non poteſt, hoc tantùm manere intra limites probabilitatis, & oppoſitum probabile eſſe: quapropter qui ſic conficit Sacramentum, illud conficit cum periculo illud irritandi; quòd autem id ſit cum minori periculo, quando probabilitas eſt circa ſufficientiam juriſdictionis, quàm quando eſt circa materiæ, aut formæ ſufficientiam, quia hanc certum eſt nec ſuppleri, nec poſſe ab Eccleſia ſuppleri, & illam ſuppleri ſit valdè probabile, cùm certum ſit, poſſe ſuppleri, facit, quòd majus, minuſve ſit periculum, ſicuti facit major probabilitas circa ſufficientiam materiæ, & formæ, & ſicuti major hæc probabilitas licentiam non facit ſic conficiendi Sacramentum, quia cum ea ſtat periculum illud irritandi; ſic neque illa, cum qua ſtat ſimile periculum. Et hæc omnia docet Oviedo *ubi ſupra*.

Sup. hoc in to. 3. tr.1. Reſ 3. §.2. & alliis ejus annot. latè

Sup. hoc errore communi, in reſ. pœnultima, §. 2. per totũ, & ſignanter ad medium, & in to.7. tr.10. Reſ. 92. §. Unde latè ... & ſeq. 3. Non ſolùm, & in to.3. tra.32. Ref 96. §. 2. ad med. v. Adde, & in to 3 tr.1. reſ 4. §. Dediamus, & hic ſup in Reſ. 4. §.2. poſt med. ... doctr. v. Et tandem paulò ante ſin. prædictiv. curſim in 3 quæ communis.

4. Et tandem hanc ſententiam noviſſimè docet doctus P. Bardi *in Bullam Cruciata part.2. tractat.5. cap.1. ſect.14. num.185. & 187.* quia, ait Ille, in his, quæ pertinent ad valorem Sacramentorum, non eſt licitum ſequi opinionem probabilem, imò neque probabiliorem, quando tutiorem, & certam ſequi poſſumus; quia ut ſic eſſet mortale periculum irritandi ipſum Sacramentum: nam poſſet evenire, ut id, quod exiſtimabatur probabile, in re ſit falſum; at ptoinde invalidum ſiat Sacramentum: juriſdictio autem eſt de his, quæ eſſentialiter requiruntur ad conficiendum ipſum Sacramentum Pœnitentiæ: & ideò quando non eſt opinio certa, ſed ſolùm probabilis in Confeſſario eſſe juriſdictionem, tunc ſi à parte rei Confeſſarius illam non habet, abſolutio, cùm procedat à non habente juriſdictionem, erit prorsùs nulla; neque contrariæ opinioni ſuffragatur lex *Barbarius*, quæ licèt habeat locum in caſu communis erroris, in quo ad vitanda magna incommoda conſertur juriſdictio ex ipſo jure; hoc tamen non eſt dicendum in caſu, quo non eſt communis error, ſed ſolùm probabilis opinio inter Doctores: eſt enim major ratio, ut juriſdictio detur habenti titulum coloratum ex communi errore, quàm ex probabili opinione: & ratio diſcriminis eſt: quia error communis vinci non poteſt, atque adeò non videtur conſentaneum, ut pœnitentes, qui bona fide procedunt, fruſtrentur beneficio abſolutionis, & repetere cogantur cum magna animi perturbatione, omnes Confeſſiones factas tempore communis erroris, ubi error ipſe detegitur; ſed quando juriſdictio Confeſſarii eſt poſita in opinione probabili, poterit pœnitens alium adire Confeſſarium habentem certam, & indubitatam juriſdictionem, à quo abſolvatur: & ſi hoc non faciat, ſibi imputari debet, & ideò in tali caſu Eccleſia, aut jus non debet tali Confeſſario juriſdictionem conferre.

5. Nec obſtat dicere, non minùs eſſe potentem Sapientum opinionem ad inducendam juriſdictionem, quàm vulgi errorem: qui enim ita dicunt, non rectè aſſumunt extrema comparationis: nam loquentes de communi errore vulgi inducente juriſdictionem, ſumunt vulgum, ut diſtinctum à doctis, qui ſunt pars ejuſdem populi: & ideò ſi hoc pacto loquantur, falſum eſt, errorem ſolius vulgi eſſe ſufficientem ad juriſdictionem inducendam, niſi ſapientes ſint adeò pauci in numero, ut verè, & abſolutè dici poſſit populus eſſe in errore circa juriſdictionem Confeſſarii: ſi verò per vulgum intelligant populum, ut verè intelligere debent; tunc ſub populo comprehenduntur, & vulgares homines, & etiam ſapientes: & ut ſic falſum eſt, non minùs potentem eſſe Sapientum opinionem, quàm vulgi errorem; tum quia hoc pacto error communiter afficit, & doctos, & indoctos; at opinio illa ſolùm inter pauciores totius populi reperitur: tum etiam, quia, ut benè probant Authores contrariæ ſententiæ, error ille nequit vinci; ſed dum eſt opinio, opinantes poſſunt ſibi providere de alio Confeſſario ad vitandum nullitatis periculum; ſed & tale motivum excitans ad inquirendum alium Confeſſa-

fessarium non habent, dum errore laborant; proindè in ordine ad hunc effectum longè potentior est populi error, quàm sola quorundam Sapientum opinio. Et tandem post hæc scripta inveni doctum Patrem Spinolam Congregationis Somachæ *de Elect. opin. disp.* 1. *sect.* 6. *concl.* 3. mordicùs supradicta omnia confirmare.

Alibi in Adnot. 1. hujus Res. 6. His tamen non obstantibus, licèt supradicta sententia, ut visum est, validissimis firmetur rationibus; tamen communiter affirmativam sententiam tenent Doctores, quos ego *alibi* citavi, & me citato, adducit Oviedo, *ubi suprà*, quibus adde novissimè doctum Magistrum Serra *in part. 2. D. Thomæ, tom. 2. quæst. 19. art. 6. dub. 4.* cujus verba hic etiam per extensum non gravabor apponere, sic itaque ait: [Dicendum est, in administratione Sacramentorum etiam esse licitum, omisso eo, quod tutius est, sequi opinionem probabilem, asserentem sic, vel sic validum, & non irritum fieri Sacramentum, aut ejus effectum suscipi; si tamen Ecclesiæ usus, & consuetudo id permittat, & non prohibeat. Probatur: nam circa potestatem, ac jurisdictionem Sacerdotis ad absolvendum pœnitentem, sine qua nulla est absolutio, & Sacramentum Pœnitentiæ est invalidum, multæ sunt opiniones probabiles, qualis est asserens, in articulo mortis simplicem Sacerdotem posse absolvere pœnitentem, etiam præsente Sacerdote approbato, vel proprio; & asserens approbatum in una Diœcesi, posse in altera audire Confessiones habentium Bullam Cruciatæ, eosque absolvere; sed has licitum est sequi; quotiès se obtulerit occasio, etiamsi tutiùs esset pœnitentem in articulo mortis absolvi à Sacerdote proprio, & habentem Bullam Cruciatæ absolvi ab approbato in Diœcesi, in qua est, & ad quam pertinet: ergo &c. Minor probatur: nam tales non solùm asserunt probabiliter, hujusmodi Sacerdotem habere potestatem, & jurisdictionem; sed etiam posse licitè absolvere: sed opiniones probabiles asserentes licitum esse aliquid facere, licitum est sequi: ergo & prædictas. Confirmatur: nam etiamsi in re falsæ essent prædictæ opiniones, tamen juxta doctrinam sumptam ex leg. *Barbarius, de officio Prætoris*, de qua vide Cajetanum *in summa, verb. Absolutionis impedimentum*, communis error ortus ex opinione probabili sat est ad gestorum per dictum Sacerdotem valorem, & stante opinione probabili, Ecclesia confert tali Sacerdoti jurisdictionem: ergo prædictas opiniones sequens tutus in conscientia esse potest, & prudenter existimare, sufficienter cavere periculum damni spiritualis proximi, quòd quamvis re ipsa esset, non imputaretur ipsi secundùm prudentiam (quæ non obligat, ut semper cum evidentia operemur) agentis: aliàs qui domicilium habens in uno loco, ad alium se recipit moraturus ibi per annum, interimque volens matrimonium contrahere cum fœmina, quæ idem fecit, non esset de suo matrimonio, nec in conscientia tutus, sive eligeret, ut suo matrimonio assisteret, Parochum proprii domicilii, sive Parochum loci, ad quem ipse, & fœmina se receperant; sunt enim de Parocho, qui debet assistere, diversæ opiniones: sed hoc est falsum; quia talibus opinionibus stantibus, valida sunt gesta per quemlibet ex illis Parochis: ergo &c. Hinc colligitur, cur non sit licitum baptizare in nomine Genitoris &c. nisi fortè urgeat aliqua necessitas, & minister non sciat nisi illam formam; licitum tamen sit absolvere accedentem ad Sacramentum Pœnitentiæ cum sola attritione cognita; Idem est, cùm sunt opiniones probabiles circa jurisdictionem Sacerdotis ad absolvendum. Ratio enim est, quia illud non permittit communis usus, & consuetudo Ecclesiæ, nisi in casu necessitatis; hoc verò permittit, sicque hoc fieri potest licitè.] Ita Serra *loco citato*. Vide etiam novissimè Fragosum *de Regim. Reipub. Christ. tom. 2. part. 3. lib. 8. disp. 18. §. 1. num. 23.*

7. Nota tamen, quòd, etiamsi standum esset in prima sententia, concedit ipse Marchant. *ubi supra, quæst. 5.* quòd aliquando, uti licet jurisdictione tantùm probabili: sic enim ait: (In tribus ferè casibus licet uti jurisdictione tantùm probabili, etiam relicta certa; nimirùm, ut bono pœnitentis consulatur; ut damnum evitetur; in congrua necessitate. Primò itaque, ut bono pœnitentis consulatur, ex. g. quia indiget consilio adjutorio, doctrina, solatio spirituali, singulari secreto; nec expedit, ut qui certam habet jurisdictionem modò hìc, & nunc audiat ejus Confessionem. Secundò, ut damnum evitetur: ut potè, ne complex in cognitionem veniat, aut pœnitens in aliquam aversionem, vel damnosam suspicionem Confessarii incidat. Item, quia fortè non confitebitur alteri, aut integram Confessionem non faciet. Tertiò, in necessitate congrua: ut quia implendum est præceptum, aut Indulgentia particularis lucrifacienda, aut quia timetur non fore postea opportunum tempus confitendi &c. Advertendum verò, si adsit Sacerdos, qui æquè benè audire possit, & certam jurisdictionem habeat, tunc Sacerdotem, qui tantùm probabilem habet, debere abstinere.) Hæc Marchant. quæ aliquantulum molliunt rigorem primæ sententiæ, quæ, ut verum fatear, nimis urget, & validis fulcitur rationibus, undè in praxi non esse deserendam puto.

RESOL. VI.

An Confessarius teneatur sequi pœnitentis opinionem?

Et an Confessarius non proprius, ut Regulares, & non proprii Pastores, & Parochi, peccet mortaliter, vel tantùm venialiter, si pœnitentem habentem pro se opinionem probabilem, nollet absolvere?

Et an hoc etiam procedat, si Confessarius falsam esse opinionem pœnitentis existimat, si tamen probabilis reputetur inter Doctores probatæ authoritatis? Ex p. 2. tr. 13. Res. 11.

§. 1. RESpondeo affirmativè cum Montesino *in part. 2. quæst. 5. disp. 29. num. 198.* Sylvio *in 3. part. quæst. 9. art. X. quæris. 4. cas. 2.* Basilio Pontio *de matrim. lib. 4. cap. 25. num. 8.* Salas *in part. 2. quæst. 21. tr. 8. sect. 9. à num. 82.* Valentia *tom. 3. disp. 5. quæst. 7. punct. 4. in fine*, Azorio *tom. 1. lib. 3. cap. 17. quæst. 10.* Villalobos *in summ. tom. 1. tract. 2. dub. 12. num. 1.* Suarez *in 3. part. tom. 4. disp. 12. sect. 5. num. 4.* Petez *in Laurea Salmanticen. certam. 10. cap. 3. num. 97.* Nugno *in addit. ad 3. part. quæst. 8. art. 4. dub. 4.* Fernand. *in exam. Theolog. part. 3. cap. 6. §. 9. num. 25.* Coninch. *de Sacrament. disput. 8. dub. 17. num. 135.* & alii communiter; quia quotiès Confessarius potest licitè absolutionem impendere, ad illam exigendam habet jus justitiæ pœnitens.

2. Et licèt Vasquez *in part. 3. tom. 1. disp. 62. cap. 7. nu. 40.* Montesinus *in part. 2. disp. 29. quæst. 5. num. 159.* & Salas *ubi supra*, putent solùm peccare venialiter Confessarium non proprium, si pœnitentem habentem pro sa opinionem probabilem, nolit absolvere: ego tamen veriùs cum Sancio *in select. disp. 33. num. 54.* & Sanchez *in sum. to. 1. lib. 1. cap. 9. num. 24.* puto peccare mortaliter, si de mortalibus sit facta confessio: nam onus grave esset pœnitentem obligare ad sua detegenda crimina alio Confessario absque necessitate.

3. Et hoc etiam procedit contra Rodriquez, etiamsi Confessarius falsam esse opinionem pœnitentis existimaret, si tamen probabilis reputetur inter Doctores probatæ authoritatis, ut docet Valentia *in 2. 2. disp. 5. quæst. 7. punct. ult. in fine*, Sanchez, & Sancius *ubi supra*, & alii. Et hæc omnia supradicta vera sunt, non solùm in Confessario proprio pœnitentis, sed etiam in non proprio, ut sunt Regulares, & alii non proprii Pastores, & Parochi, quicquid alii asserant. Vide Doctores citatos.

RESOL. VII.

An sit opinio probabilis asserere in articulo mortis, præsente Parocho, posse quemlibet Sacerdotem absolvere moribundum? Ex p. 4. tr. 4. & Misc. Res. 161.

§. 1. ALoysius Turrianus *in select. disput. cent. 2. censura Theol. dub. 77.* docet hanc opinionem esse improbabilem, & damnatam à Greg. XIII. & quod dixit Concil. Tridentin. in articulo mortis posse quemlibet Sacerdotem absolvere, intelligendum est de articulo mortis, & necessitatis, quando non est ibi proprius Parochus, huic enim necessitati voluit Ecclesia succurrere, & propter tale periculum mortis probabilior opinio est eligenda, ne homo damnetur in æternum, si minùs probabilis sit falsa opinio. Sic ille.

2. Sed, ut verum fatear, hic auctor, ut sentiunt etiam multi viri docti ex eadem Societate, rigidè, & parùm modestè se gerit in censurandis aliorum opinionibus; & ideò hanc opinionem, quam falsam ipse vocat, probabilem esse puto cum illis 13. Doctoribus, quos citavi *in par. 1. tr. 5. resolut. 5.* quibus nunc addo ex ipsamet Societate Emanuelem Sà expurgatum, *in ver. Absolutio, num. 3.* & novissimè Philibertum Marchinum *in tract. de bello divino, seu peste, part. 3. cap. 3. num. 10. & seq.* ubi sic ait: Potest simplex Sacerdos in articulo mortis absolvere à quibusvis casibus, & censuris reservatis, non solùm in absentia, sed etiam in præsentia cujuslibet Confessarii approbati, vel Parochi, vel Superioris. Ratio est, quia simplices Sacerdotes pro articulo mortis pares sunt quoad jurisdictionem omnibus aliis Confessariis approbatis, nam si isti suam habent jurisdi-

Quæ nunc est in tom. 3. tr. 8. Res. 36. [illegible] à §. ejus. Tertiò, & in to. 1. tr. 4. Res. 41. & seqq. nisi doctrinam Res. 49. & ibi in tr. 3. Res. 75. Notandum est, & seqq. & in to. 3. tr. 1. Resol. 4. §. Verùm quoad, & sequen. [illegible]

risdictionem ab Episcopo, illi habent eamdem a Christo, vel à Concilio Tridentino, vel à Papa, neque solùm illam habent in defectum aliorum Confessariorum, sed illam habent absolutè, & simpliciter. Concilium enim non apposuit istas glossas, & limitationes, sed loquitur absolutè: ergo neque nos illas apponere debemus. Ita ille. Concilium igitur nullum ordinem constituit, quia voluit in eo articulo amplissimum favorem præstare fidelibus. Adde quòd ut concessio vim suam obtineat, non requiritur ut motivum legislatoris in singulis casibus inveniatur, sed sufficit quòd interdum possit inveniri, quia non restringit concessionem ad casus particulares quibus necessitas re ipsa invenietur, sed generaliter concedit, quia necessitas interdum subesse potest, & ideò, ut dixi, hanc sententiam puto probabilem esse, ut contraria probabilis etiam est, quam præter Doctores, quos *suprà* citavi, tenet P. Ochagavia *de Sacram. tract. 2. de confess. sacram. quæst. 35. num. 4.* Ad rationes Turriani patet responsio ex his quæ dicta sunt, & ex his quæ adducit ipsemet Turrianus *loc. citat. part. 1. disp. 21. dub. 11.*

RESOL. VIII.

An quando fas est sequi aliquam opinionem probabilem in vita, etiam liceat sequi illam in articulo mortis? Ex part. 2. tr. 23. Ref. 9.

§. 1. NEgativam sententiam videtur docere Sanchez *in summa, tom. 1. lib. 2. cap. 1. num. 6.* sed adversùs illum insurgit alter Sanchez *in selectis, disp. 19. num. 8.* ubi sic asserit. Opinio, quæ in salute securam reddit conscientiam ad operandum, vel non, tutam quoque reddit in articulo mortis, cùm in utroque tempore æqualiter constringatur homo, Deum non offendere. Tum, quia inter opiniones in conscientia securas, revera una non est securior altera quoad impeccabilitatem: nam supposito quòd operans juxta quamlibet, nullum committit peccatum, non magis securus erit operans ex una, quàm ex alia opinione, cùm nulla detur major securitas quàm non peccare. Ita Sancius.

RESOL. IX.

An opinio probabilis speculativè sit semper probabilis practicè? Ex p. 9. tr. 6. & Misc. 1. Ref. 21.

§. 1. PRo affirmativa sententia *alibi* adduxi Sanctium, Lugo, Narbonam, & alios, inter quos videtur etiam numerandus Magister Serra *in part. 2. D. Thomæ, tomo 1. quæst. 19. art. 6. dub. 4.* sic asserens: (Docent etiam plerique, opinionem, ut eam sequi liceat, debere esse probabilem, non solùm speculativè, sed etiam practicè. Non desunt tamen, quibus hæc differentia displiceat: nam, si quis probabiliter judicat, licitum esse aliquid operari, cur id non poterit licitè executioni mandare? Aliàs si operatio executioni mandata esset illicita, falsum esset tale judicium, utpotè non conforme rei existenti à parte rei: & hanc sententiam novissimè tenet etiam Pellizarius, me etiam citato, *in Man. Regul. tom. 1. tract. 4. cap. 1. num. 129.* & me etiam citato, Joan. Henriquez *in qq. Pract. sect. 1. quæst. 4.*)

2. Sed, his non obstantibus, hanc sententiam novissimè acriter impugnat Petrus Marchant. *in Tribun. Sacr. to. 1. tract. 5. tit. 5. quæst. 4.* ubi ita ait: (Advertendum est, quòd sicut opinionum alia est practica, alia speculativa, sic probabilitas debet distingui in speculativam, & practicam. Speculativa probabilitas est, quæ propriè non respicit actionem, aut practicum assensum; sed tantùm abstractivam quamdam ratiocinationem, sive alicujus veritatis, quæ in intellectu manet, apprehensionem; quam explicare possumus per posse esse, vel posse verum esse. Practica probabilitas est, quæ ad assensum practicum, & ad dirigendam actionem, ut honesta sit, inclinat, quam explicare possumus per rationabiliter posse, vel licere agere absque peccato. Quòd si hoc ultimum in judicio probabilitatis non excludatur, verè probabilem opinionem practicam posse formari omninò diffiteor. Undè aversor quorundam Doctorum sensum, qui dicunt, se imaginari posse, qualiter, quod speculativè probabile est, id practicè probabile quandoque non sit; cùm sit eadem ratiocinationis vis, quæ ex speculatione sive conclusione speculativa veritatis derivatur in practicum assensum, & electionem: etsi enim verum sit, quòd ex speculativa conclusione omnis practica derivetur; non tamen omnis veritas, sive conclusio speculativa sufficiens est ad practicam probabilitatem, sive conclusionem inducendam. Ut enim dixi, speculativa tantùm concludit, posse esse verum, sive, veritatem conceptui subesse posse; Practica autem superaddit etiam in actum licitè exire, sive ad actum deduci posse; quod majoris difficultatis est, & ampliora principia requirit. Explico exemplo. Concludo speculativè cum multis Theologis, Baptismum posse subsistere adhibita forma: *Abluo te in nomine Genitoris, Geniti, & Spirati*, sive, ut alii. *Baptizo te in nomine Christi*, ut dicunt Apostolos baptizasse: aut ut nonnulli speculativè concipiunt, si quis ex fenestra puerum dejiciat in fluvium, formam Baptismi pronunciando, verè baptizare. An autem, omni alio peccato circumscripto, practicè liceret uti prædictis formis, aut actione simili ad Baptismum concurrere? concludendum practicè esset, non licere. Etsi enim illi dicant, posse stare veritatem Baptismi in similibus; non concludunt tamen licere similibus uti in praxi. Undè in sola speculatione manent; nullatenus autem in praxim inclinant: nisi fortè in extrema necessitate ubi quæcumque possibilia, quantumvis speculativè tantùm probabilia, interdum applicantur ex aliquo motivo apprehenso. Quapropter communis est Doctorum sensus, multa esse speculativè, & metaphysicè probabilia, & possibilia, quæ in praxi, & improbabilia, & impossibilia sunt. Quod infinitis exemplis potest demonstrari.) Hucusque Marchant. Undè, licèt rationes pro affirmativa sententia Sancii, magni sint ponderis, tamen negativæ adhæsit etiam sapientissimus Oviedo *in Part. 2. tract. 5. contr. 3. punct. 1. num. 10.* sic asserens: (Cùm passim apud Authores reperiatur, rem aliquam speculativè esse probabilem? in praxi tamen amplectendam non esse, vel in praxi probabilem non esse; videndum est, quid Authores significare intendunt, dum admissa probabilitate speculativa, practicam negant. Credo ego significare velle, talem actionem, præcisè attenta sua natura simpliciter, & absolutè, undequaque in omni genere licitam esse; non posse tamen reduci ad praxim, quia moraliter impossibile est, vel valdè difficile exerceri cum eisdem circumstantiis, quibus licita censetur, & sine aliis, rationes quarum vitietur. Sic de nonnullis tactibus asserunt Doctores, habitis propter delectationem, quæ præcisè resultat ex temperamento primarum qualitatum ejusdem rationis cum his, qui fiunt in aliis corporibus inanimatis venereos non esse, & ita non habere malitiam lethalem. Verumtamen, qui tales tactus raro, aut numquam fiunt præcisè propter talem delectationem, cujus signum est non ita fieri in rebus, ex quibus nulla alia delectatio potest capi; practicè improbabile est, tales tactus non habere lethalem malitiam. Similiter potest dici res, quæ prædicto modo probabiliter licita judicatur, practicè nullo modo probabilis propter annexum periculum; dicitur enim speculativè probabilis periculo secluso; in re tamen numquam talis res sine illo periculo continget; quia ex se magnam vim habet ad inclinandam voluntatem ad pravum affectum. Similiter id, quod est speculativè probabile ratione scandali, quia numquam sine scandalo, aut saltem sine illius periculo fieri potest, practicè improbabile dicitur. Quæ præcipuè locum habent in his, quæ pertinent ad castitatem, in quibus facilè dilabitur homo ad majora, dum minora sibi permittit; & in materia de contractibus, in quibus usuræ frequenter palliantur externis actionibus, quæ secundùm se licitæ apparent. Propter hæc, aut alia extrinseca poterit id, quod speculativè probabile est, attenta sua intrinseca natura, fieri practicè improbabile; rem autem speculativè probabilem, attenta illius natura, & practicè improbabilem, nullo alio extrinseco attento ego non percipio; & in hoc sensu credo rectè docuisse Joannem Sanchez, omnem opinionem speculativè probabilem in re morali, practicè probabile; esse; quia in hac materia speculatio ordinatur ad praxim, & praxis regula est speculatio.) Hæc omnia Oviedo, *ubi suprà*, satis quotidiana, & practicabilia, atque ideò maximè notanda.

3. Et post hæc scripta inveni, præter Doctores citatos, negativam sententiam contra Sancium docere etiam Joseph Rocafull. *in praxi Theolog. moral. tom. 9. part. 3. lib. 1. cap. 5. num. 41.* Quia ait ille, sicut quando aliquid secundùm se speculativè est, vel dubium, vel non probabile; potest tamen quia quoad praxim propter aliquas circumstantias illud judicare probabile: v. g. speculativè considerandos, non apparet probabile, hominem innocentem esse damnandum; & tamen Judex propter scientiam publicam, quæ est secundùm allegata, & probata, hominem, quem privata scientia scit ipse certò esse innocentem, potest probabiliter condemnare: ergo pariter fieri

poterit, ut aliquid appareat speculativè probabile, quod tamen practicè non sit probabile: non enim semper practicæ opinionis probabilitas, ex probabilitate opinionis speculativæ desumenda est, habet siquidem ipsa praxis quædam incommoda vitare in exequutione se se offerentia, quæ tamen, dum opinio intra limites speculationis manet, non occurrunt. Ex quo colligitur contra Sancium, facilè percipi posse, opinionem speculativè probabilem posse esse non practicè probabilem: licet enim opinio practica regulariter pendeat ab opinione speculativa sibi correspondente, tanquam à causa; tamen cùm non attingantur per speculationem, nisi ea, quæ ad rem secundùm se pertinent, & non quæ ex variis circumstantiis exequutionem talis opinionis comitantur; proindè non in omni eventu speculativa opinio probabilis intra limites opinionis speculativæ, est causa probabilitatis opinionis prædictæ; sed hæc ex aliis principiis pendere potest.) Itaque ex his omnibus apparet, quæstionem *in hac Resolutione* positam, magnos pro negativa, & affirmativa sententia patronos habere.

R E S O L. X.

An opinio speculativè probabilis semper in praxi tutò amplecti possit? Ex part. 2. tr. 13. Ref. 12.

§. 1. Aliqui negativè respondent, ut patet ex multis exemplis. Ideò Sanchez *de matrim. lib. 7. disp. 7.* licèt asserat, fœminas quinquagenarias à jejunio liberas esse, addit tamen, hanc sententiam speculativè esse probabilem, non autem totam in praxi.

2. Sed alter Sanchez *in selectis, disp. 54. num. 11.* impugnat hanc sententiam, eò quòd intelligibile videtur, aliquam opinionem esse speculativè probabilem, & in praxi tutò amplecti non posse: probabilitas namque practica à speculativa differt, tanquam effectus à sua causa; id enim, quod quis opere exequitur justè vel injustè, ab eo nascitur, quod scilicet speculativè judicavis posse agi licitè, vel illicitè. Qui ergo arbitratur speculativè aliquid licitè operari se posse, propter rationes probabiles id tutò executioni mandare poteris, aliàs nihil operabitur, nec alicujus fructus, sive momenti, erit illa speculatio probabilis, si ad opus esset impedita, & æquè comparari posse, speculativam opinionem habentem, & pertimescentem operari practicè ex ea, Tantalo, poma, & aquam ad labia propè habenti, impedimentum tamen eis uti, sive frui. Ita Sancius, adversùs Sanchez. Sed an probabilis es, remitto me judicio aliorum.

R E S O L. XI.

An sit probabilis opinio aliquorum asserentium Equites Jerosolymitanos non esse verè Religiosos?

Et an virtute Cruciatæ possit commutari votum Religionis D. Jacobi, Calatravæ, Alcantaræ, non tamen Religionis D. Joannis?

Et notatur Equites D. Jacobi, Alcantaræ, Calatravæ non esse verè Religiosos.

Et docetur legatum relictum sub conditione, si aliquis efficiatur Religiosus, posse consequi, si aliquis efficiatur Eques Melitensis. Ex p. 11. tract. 4. & Misc. 4. Ref. 33.

§. 1. Sæpius calamum sumpsi in meis operibus pro defensione dictorum Equitum, & nunc denuò libentissimè sumo; & affirmativè ad dubium propositum respondet Marcus Vidal *in Arca Theol. moral. tit. de Judice Inquis. 4. num. 24.* ubi sic ait, Advertendum tamen hæc omnia affirmata, & probata in hac secunda nostra conclusione esse probabilia, & in conscientia tuta, supposita tamen alia probabili opinione, quod Equites Jerosolymitani non sint verè Religiosi: affirmant aliqui Doctores, ut Joan. Andreas, Gregorius Lopez, Bartolus, Baldus, Alexander, & alii, quos refert Roderic. *in summ. quæst. Regul. tom. 2. quæst. 62. art. 13.* quinimò referente Azor. *to. 1. lib. 13. cap. 3. quæst. 2. vers. secundum est.* Abbas, Silv. Arm. & alii apertè docent hujusmodi Equites non esse propriè Religiosos, sed latè tantùm. Ita ille.

2. Sed prorsus adversus illum contrarium omninò firmandum est; & ideò Pater Turrianus *in cons. uris Theol. trac. 3. dub. 18.* sic ait, An sit probabile asserere, milites Sancti Joannis non esse Religiosos? Non defuit qui ita sentiret, sed omninò improbabile est, ut multi sentiunt, & constabit ex dicendis infra de essentia status Religiosi. Hæc Turrianus.

3. Undè stante communi opinione DD. & tot Bullis Pontificiis apertissimè loquentibus, sacrarum Congregationum responsionibus, & S. Rotæ infinitis Decisionibus, temerarium existimo hodie aliter sentire, ac docere: & ideò Magister Texeda ex inclyto Ordine Dominicano *in controv. Theol. mor. tom. 1. lib. 1. tract. 1. controv. 2. num. 5.* sic asserit. Dico tertiò Equites Militares D. Joan. prout nunc sunt in Ecclesia, sunt verè, & propriè religiosi, & in vero statu religioso. Hæc conclusio est communis, & probatur, quia emittunt tria essentialia vota in manibus Prælati, in Religione militari approbata, quæ est vera Religio instituta, & confirmata ab Urban. Pontifice Max. propter bonum, & religiosum finem, scilicet justum bellum quod suaptè natura ordinatur ad defendendam fidem Christianam, & Ecclesiam ab insidiis inimicorum ejus, ergo: prob. antecéd. quia hujusmodi Equites militares emittunt verum, & integrum votum castitatis secundùm regulam approbatam, & votum obedientiæ in manibus superioris, & promittunt perfectam paupertatem, qualiter illi statui decens est, & efficiuntur dominii incapaces, ergo, &c. Hæc ille, & ut dixi communiter Doctores.

4. Rectè itaque Pater Lezana *in summ. quæst. Reg. tom. 2. cap. 5. nu. 5.* dixit pro comperto esse, Milites S. Joan. veros esse Religiosos, & Leander *de Sacr. to. 2. tr. 4. d. 4. quæst. 120.* & Pellizarius *in Man. Regul. tom. 1. tr. 1. cap. 3. num. 30.* dicunt hoc indubitatum esse, & certissimum.

5 Hinc Joannes de Soria *in Epilogo summarum part. 3. tr. 1. sect. 4. disp. 2. §. circa commutationem*, sic ait: Item potest commutari virtute Bullæ votum Religionis D. Jacobi, Calatravæ, & Alcantaræ: quia sub opinione est, an sit reservatum; minimè tamen votum Melitensis; quia isti Equites sunt verè Religiosi, taliter, ut per professionem dirimatur matrimonium ratum.

6. Et ideò non gravabor hìc apponere verba Magistri Gallego *in Bulla Cruciata cap. 9. claus. 9. part. 3. dub. 160.* sic itaque asserit. (El voto de entrar en la Religion militar de los Cavaleros de la orden de San Juan es reservado al Summo Pontifice; y assi ni el Obispo le puede dispensar, ni el confessor por la Bula comutar, porque esta es verdadera, y propria Religion, tienen por instituto, y profession solemne la castidad, de suerte que no se pueden casar: y assi el Cavalero que professasse en esta Religion de San Juan, aunque estuviesse casado por palabras de presente, no aviendo consumado el matrimonio es la profession valida, y se dirime y anula el matrimonio rato no consumado, comò sucede en las demas Religiones que tiene la Iglesia como enseña nuestro maestro Fr. Pedro de Ledesma *de matrimonio quæstione sexagesima prima, articulo secundo*, en la solucion del argumento quarto principal, y en la summa *de matrimonio cap. 28. circa del fin*, y de hecho se hà dado por nulo el matrimonio rato no consumado contrahido por un Cavalero que professò en la orden de San Juan, como afirma Thom. Sanchez *lib. 2. de matrimon. disp. 18.*

7. De manera que esta esclarecida orden militar de San Juan, de tanta importancia para una Monarquia Christiana, y exaltacion de la Santa Fe Catolica es verdadera y propia Religion con tres votos solemnes de Pobreza, Obediencia, y Castidad.) Ita ille.

Vide etiam Andream Mendo *in Bulla Cruciata disput. 26. cap. 12.*

8. Non debebat igitur Pater Vidal contrariam sententiam probabilem vocare, & Auctores (quos pro se citat) vel loquuntur de aliis Religionibus militaribus, vel non viderunt tot Bullas Pontificum, declarationes Cardinalium, & Rotæ decisiones, quæ postea prodierunt, vel non sunt audiendi, cùm loquantur contra torrentem Doctorum, & qui contra omnes loquitur, non benè loquitur.

9. Nota verò, quòd post hæc scripta inveni Magistrum Texedam *in Controv. Theol. moral. tom. 2. lib. 4. tr. 2. controv. 37.* qui cùm acriter pugnasset contra Marchinum asserendo Equites D. Jacobi, Calatravæ, &c. non esse verè Religiosos, tamen postea *num. 63. fol. 571.* fatetur aliter dicendum esse de Equitibus Jerosolymitanis, quos esse veros Religiosos ex vi voti, dicendum esse confirmat.

10. Ex his ego olim interrogatus respondi, quòd legatum in Testamento relictum sub conditione, si aliquis efficiatur Religiosus, posses consequi si talis efficiatur Eques Melitensis; sicut si quis vovisset Religionem, satisfaceret voto ingrediendo Religionem Jerosolymitanam, ut ego alibi probabiliter firmavi, & me citato concedit etiam Vidal, *ubi suprà*.

11. Post hæc scripta præter Doctores citatos, sententiam Patris Vidali novissimè inveni tanquam improbabilem damnare doctum, & amicissimum Patrem Escobar de Mendoza *in Theol. moral. lib. 7. sect. 2. cap. 44. Prob. 91. n. 736.*

R E-

RESOL. XII.

An Responsor casus conscientiæ possit consulere in his, quo pertinent ad utilitatem interrogantis, juxta aliorum opinionem, contra propriam; ita ut vir doctus possit vel illa opinione, quam probabiliorem credit, juxta probabilem consulere, quando pœnitentem consilium eximet, v. g. ab obligatione restitutionis, & alia quacumque?

Et quid autem, quando ipse Responsor ad quidpiam obligat?

Et an quando supradictus Responsor casuum interrogaretur, quid ipse sentiat esse verius, & probabilius, an tunc debeat consulere, quod ipse judicat esse verius, vel probabilius? Ex part. 2. tr. 13. Ref. 14.

Quod hoc legem [illegible] doctrinam [illegible] Confessarium.

§. 1. RESpondeo affirmativè cum Sayro *lib. 1. cap. 6. n. 11.* Vasquez *in part. 2. tom. 1. disp. 63. num. 14.* Sanch. *in summ. tom. 1. lib. 1. cap. 9. num. 19.* & aliis. Imò aliquando tenetur opinionem liberantem, & benigniorem interroganti declarare, quando de opinione liberante, & benigniori interrogatur à pœnitente, seu petente consilium, ut docet Salas *in part. 2. tom. 1. tr. 8. disp. unica, sect. 9. n. 85. & sect. 10. num. 95.* Sanchez *ubi suprà, num. 28.* & Sancius *in selectis, disp. 53. num. 52.*

2. Sed non gravabor hic apponere verba Villalobos *in summa, tom. 1. tract. 1. dub. 12. num. 2.* (Aunque el confessor tenga una opinion probable, y sabe, que ay otra, que favorece al penitente, la qual el penitente no sabe deve el Confessor seguir la que favorece al penitente.) Itaque, ut cum Becano *in part. 5. tract. 1. cap. 4. quæst. 9. num. 16.* claudam hanc resolutionem dico, quòd debet unusquisque ita consilium præstare, ut non mentiatur, non tamen necesse est ut id consulat, quod ipse judicat esse probabilius, Nam si interrogaretur quid ipse sentiat, esse verius, vel probabilius, tunc debet consulere, quod ipse judicat esse verius, vel probabilius. Si autem solùm interrogaretur de practica obligatione, potest sæpè consulere id tanquam licitum, quod ipse judicat esse minus probabile. Nam consilium magis spectat ad judicium practicum, quàm ad speculativum. *Unde sæpè non solùm rectè, sed etiam melius faceret, ita consulendo, ut vel utilitatis proximi rationem habeat, vel id consulat, quod faciliùs, & cum minori periculo potest ab alio præstari.* Hæc Becanus, multum conducentia pro responsoribus casuum conscientiæ.

Quod hoc lege doctrinam Ref. [illegible]

3. Notandum est etiam, quod rectè Vasquez *in part. 2. disp. 62. cap. 9. num. 47. & disp. 63. cap. 3. num. 14.* & Salas *in part. 2. tract. 8. disp. unica, sect. 9. num. 85.* notavit, tunc posse virum doctum relicta opinione, quam probabiliorem credit, juxta probabilem consulere, quando petentem consilium eximit, v. g. ab obligatione restitutionis, & alia quacumque, secus autem, quando ipsum ad quippiam obligat. Undè non est audiendus Sanchez *in summa, to. 1. lib. 1. cap. 9. num. 21.* qui contrarium docet.

RESOL. XIII.

An eo ipso, quod aliqua opinio in aliquo libro inveniatur impressa, existimanda sit probabilis? Ex part. 9. tract. 7. & Misc. 2. Ref. 60.

§. 1. AD hoc dubium respondet Joseph Rocafull. *in praxi Theolog. moral. tom. 2. part. 3. lib. 3. cap. 2. nu. 20.* (Quod si liber sit alicujus Doctoris junioris, & moderni, debet opinio censeri probabilis; dum non constet rejectam esse à Sede Apostolica, tanquam improbabilem. Et ratio est: quia, si oretenus consultus Doctor gravis id doceret, doctrina illa esset probabilis. ergo scriptis tradita, & typis mandata erit pro probabili habenda; maximè quia quod typis mandatur, magna circumspectione, & attentione elaboratum præsumitur, & Doctorum virorum judicio, ac censura probatum est. Quòd si liber sit alicujus Doctoris antiqui, non protinus illius opinio probabilis habenda est: nam potest esse antiquata jam, & à Sede Apostolica reprobata, & potest à Junioribus aliqua ratio, lex, vel decretum maximam vim habens contra illam opinionem, & planè convincens esse falsam, animadversa esse quibus stantibus antiqua illa opinio, quamvis, dum hæc non constabant, esset probabilis, nostro tempore improbabilis est facta. Cæterùm, si istis noviter animadversis contra antiquam opinionem, adhuc sint Doctores Neoterici, qui illam propugnent, & rationibus contrariis satisfaciant, & oppositas leges, si ve decreta exponant, antiquorum opinio adhuc probabilitatis vigorem conservare existimanda est.) Ita Rocafull.

2. Sed hoc displicet Petro Marchant. *in Tribun. Sacramens. tr. 5. tit. 5. q. 5.* ubi sic ait: (Patet, quàm periculosum, sit sequi quorumlibet Authorum, & Doctorum opinionem ex sola authoritate, quòd illas in suis libris referant & permittantur imprimi; neque enim prælum, neque impressio, aut etiam censura evulgari permittens librum, dat authoritatem opinionibus singulis, aut Authorum sententiis, quæ in libro reperiuntur: neque liber ipse, eò quòd approbatus est, indicat omnes opiniones probatas; sed sufficit, quòd liber, sive Author, nihil contra fidem, aut bonos mores apertè doceat, aut apertos errores seminet: In tantum verò eorum opiniones existimandæ sunt, in quantum rationes sunt legi conformes, & non plus.) Hæc ille, cui quidem ego libenter adhæreo.

RESOL. XIV.

An authoritas unius Doctoris probi, & docti reddat opinionem probabilem? Ex part. 4. tr. 4. & Misc. Ref. 30.

§. 1. AFfirmativè respondent Angelus, Navarrus, Valentia, & Sa, quos citat, & sequitur Sanchez *in summ. tom. 1. lib. 1. cap. 9. num. 7.* quia illa est opinio probabilis, quæ non levi innititur fundamento: sed authoritas viri docti, & pii non est leve fundamentum, maximè si adducat aliquam rationem probabilem, & ejus opinio non sit contra communem. Ergo &c.

Sup. hoc in to. [illegible] Et post [illegible] Videtur, in [illegible] Resp. [illegible] Sed cum authoribus.

2. Sed hanc sententiam ita absolutè prolatam non placet Laurentio de Portel *in dub. Regular. ver. Opinio eligenda, num. 4.* & ideò illam limitat, ut vera sit in casu novo numquam ab aliis disputato, tunc enim quis poterit quietari cum dicto unius tantùm Theologi dicentis licere, & aliquam rationem habentis; secus in casu à multis aliis ventilato, & pluribus rationibus in contrarium ac Doctoribus munito; tunc enim non est acquiescendum unius Doctoris dicto, obstantibus aliis multis, & Doctoribus, & rationibus, & sic est intelligendus D. Thom. cùm dixit, posse aliquem acquiescere dicto solius Magistri, in casu scilicet numquam ab aliis ventilato, & cujus novi casus ipse Magister resolutionem colligit ex dictis ab aliis. Ita Portel.

3. Sed non desinam hic adnotare sententiam affirmativam Sanchez sine ulla limitatione, docere etiam absolutè Merollam *tom. 1. disp. 3. cap. 4. dub. 1. num. 4.* Filliucium *to. 2. tract. 21. cap. 4. num. 134.* & alios.

4. Notandum est tamen hic obiter cum Villalobos *in summ. tom. 1. tract. 51. diffic. 7. num. 2.* (Que la opinion de un Doctor singular, que sustenta el valor del matrimonio ya hecho, como se funde en razon probable, se ha de preferir à la opinion de muchos, que la impugnen como dizen Hostiense, Juan Andres, Ancarano, Alexandro de Nevo *in cap. si vir, de cognat. spir.* y que esta doctrina de un Doctor singular se estienda à qualquiera causa pia lo dize Berojo *in cap. 1. num. 281. de constit.*) Ita ille, cujus sententiam sequitur Castrus Palaus *in opere morali tom. 1. disput. 2. punct. 1. num. 12.*

Sup. hoc in to. [illegible] cum [illegible] annot.

RESOL. XV.

An quando varietas opinionum versatur inter superiorem, & subditum, teneatur subditus obedire?

Et an Superior non possit justè punire subditum non obedientem ductum ad id opinione probabili? Ex part. 2. tr. 13. Ref. 10.

§. 1. AD hanc quæstionem respondet Villalobos *in sum. tom. 1. tract. 1. dub. 11. num. 12.* Malderus *in part. 2. quæst. 19. art. 5. disp. 86. §. dico quarto,* Sayrus *in Clavi Regia, lib. 1. cap. 12. num. 6.* Sanchez *in summ. tom. 2. lib. 6. capit. 3. num. 7.* Turrianus *in 2. 2. disp. 50. dub. 5. num. 9.* Salas *in part. 2. tom. 1. tr. 8. disp. unica, sect. 8. n. 76. & seq.* Vasquez *in p. 2. to. 1. disp. 62. n. 32. & seq.* Lessius *lib. 2. cap. 11. dub. 9. nu. 76. & seq.* & distinguunt multos casus, quos refert, & impugnat Joannes Sancius *in suis selectis, disp. 33. per totam;* ubi absolutè probat ex multis hanc conclusionem, subditum non constringi obedire, quoties opinio aliqua probabilis asseruerit, ipsum non teneri parere, sive illicitum esse quod præcipitur, & post multas rationes confirmat à simili, videlicet quòd pœnitens non tenetur obedire Confessario contra propriam opinionem; reus rogatus in causa sanguinis in delicto semiprobato, non tenetur respondere; & tandem subditus, cui opinio est esse injustum tributum, non tenetur illud solvere. Nec, asserit, audiendi sunt Sanchez, Sayrus, & Turrianus, & alii *ubi suprà*, censentes, teneri subditum obtemperare, si solùm opinionem habeat, quòd sit illicitum, quod sibi præcipitur:

Sup. hoc in 2. [illegible] doctrina R. [illegible] Verum. [illegible]

eò quòd Superior non tantùm habeat jus jubendi tes, quas subditos oovit esse licitas, & juxta limites suæ potestatis, sedetiam res uoiversas, quas subditus non cognoscit evidenrer illieitas, ultra potestatem superioris. Non inquam, audiendi sunt: nam hoe verum est, quando inevidentia, & incerta cognirio, quòd videliect sit illieitum, quod præcipitur, oritur ea dubio, quòd habeat subditus, in hoc enim casu fatendum est teneri obedire, quia in dubiis melior esteonditio possidentis. Quando verò inevidentia, seu incertitudn non ea dubio, sed ea opinione oritur: tunc subditus jus habet non parendi, quamvis non sit illi evidens, esse illicitum, quod præcipitur. Sufficie namque id probabiliter opinari, cùm fas sit cuique probabili opinione uti. Cæteras rationes pro hac firmanda sententia invenies apud ipsum Saocium, qui responder ad argumenta enntraria: & tandem num. 43. concludit, oon posse justè superiorem punire subditum non obedientem, ductum ad id probabili opinione: quia cùm tunc non obediendo minimè delinquat, & nullus dignus sit pœoa, nisi ob culpam: sit tunc noo habere jus superiorem punitionis dandæ subdito. Ergo, &c. Ita supradictus Sancius, qui videndus est, est enim vir doctissimus, & acutissimus: sed tu sequere primam opinionem, tanquam communiorem, & probabiliorem.

Sup. hoc quod hic concluditur cum eodem Sancio, ... res 33. in fine

R E S O L. XVI.

An subditus possit non obedire præcepto Superioris, quando probabiliter judicat esse illicitum vel extra jurisdictionem?

Et notatur, quòd si sub opinione probabili est Superiorem non esse legitimum, v.g. quia legitimè non est electus, vel ex alio capite, subditum non esse obligatum obedire. Ex p. 4. tr. 4. & Misc. Res. 31.

§. 1. OPinio communis, & probabilior, ut notavi *in 2. part. tract. 13. resol. 10.* negat, & pro illa addnxi plures Doctores, quibus nunc addo Antonium Perez *in Lauren Salmantina, certam. 10. scholast. n. 115.* Azorium *tom. 1. lib. 2. cap. 27. quæst. 9.* Salas *in 1. 2. tract. 8. disp. unic. section. 8. num. 76.* & alios penes ipsos, quia in tali casu, cùm Superior habeat jus præcipiendi, nam saltem ex probabili ratione movetur; ergo subditus tenetur ei obedire, quia subditus tenetur parere, quoties absque peccato id potest facere, ut est in casu nostro.

2. Verùm *loc. cit.* pro contraria sententia addnxi Joannem Sancium, cui nunc addo Castrum Palaum *in opere morali tom. 1. disp. 2. punct. 6. num. 5.* quia licitum est subdito non parere Superiori præcipienti, quando est opinio probabilis non esse obligatum parere, ut docet Sanchez *in summ. tom. 2. lib. 6. cap. 3. num. 7.* Sayrus *in clavi Regia lib. 1. cap. 12. num. 6.* Turrianus *de justit. tom. 1. disp. 50. dub. 5. n. 9.* Petrus Navarra *de restit. lib. 3. part. 3. dub. 13. num. 239.* & alii. Sed quando est opinio probabilis non esse licitum, quod præcipit Superior, vel esse extra ejus jurisdictionem, est opinio probabilis non esse obligatum parere, ergo, &c. Probatur minor, quia probabilitas opinionis deobligantis subditum obedire, in nullo alio capite efficaciori fundari potest, quam in eo, quòd probabile sit rem imperatam illicitam esse, vel extra Superioris jurisdictionem. Et confirmatur, quia ideo, quando est probabilis opinio, non teneri subditum obedire, deobligatur subditus ab obedientia, in sententia Sanchez, & aliorum DD. *ubi supra*, quia possessio Superioris in illa materia vocatur in dubium. Sed similiter vocatur in dubium potestas Superioris, cùm probabilis est opinio illicitum præcipere, aut ejus jurisdictionem excedens; ergo, &c. Deinde nunquam Superior fuit in possessione imperandi illicitum, aut excedens ejus jurisdictionem, ut patet; sed est probabile, v.g. tale præceptum esse illicitum, vel excedens ejus jurisdictionem. Ergo est probabile non habere Superiorem jus præcipiendi; ergo est probabile subditum non teneri obedire, & hæc omnia præter multas alias rationes docet Palaus *ubi supra* doctè, & acutè, & probabiliter, ut semper solet; & ad argumentum adductum pro prima sententia respondet Superiorem habere jus præcipiendi, quod est licitum certò, & indubitabiliter: quod verò sub opinione tantùm licitum est, etiam sub opinione jus habet, & ita hanc posteriorem sententiam ante Palaum, & Sancium docet ex almo Ordine Prædicatorum Petrus Ledesma *tr. de statibus*, ubi de Religiosis in communi, *cap. 4.* sed ut dixi, prima opinio est communior, & probabilior.

Quæ hic est ... antecedens, & lege etiam alium ... & in tom. 3. ... in hac ... 31. ... res. ... & ... per totum, & ... pertinet.

3. Non desinam hic etiam adnotare Salas *ubi suprà nu. 7.* Lessium *de just. lib. 2. cap. 41. dub. 9. num. 77. in fine*, Lorca *in 1. 2. tom. 2. disp. 26. 9. adverto præterea.* Sancium *in selectis disp. 33. num. 31.* Vasquez *in 1. 2. quæst. 19. art. 6 disp. 6. cap. 6.* & alios, quos citat, & sequitur Palaus *loc. cit. nu. 7.* docere etiam quòd si sub opinione probabili est Superiorem noo esse legitimum, quia v.g. non legitimè est electus, vel ea alio capite, subditum non esse obligatum obedire, quia tunc non est possessio certa Superioris, cùm de ejus possessione probabiliter subditus dubitet; licèt contrariam sententiam doceat Sanchez *in summ. tom. 2. lib. 6. cap. 3. num. 39.* sed utraque opinio est probabilis.

Sup. hoc notato ... & ... ad medium, sed lege etiam res. ... pertinent.

R E S O L. XVII.

An Rex possit bellum gerere ex opinione probabili, licet ab altero Rege possideatur Regnum, etiam cum opinione probabili? Ex part. 2. tract. 13. Res. 8.

§. 1. DIfficilis quæstio, & in praxi sæpè occurrens. Negativam sententiam docet Villalobos *in sum. tom. 1. tract. 1. diffic. 17. n. 6. & 7.* ubi sic asserit. (Quando ay opiniones probables por ambas partes, no puede el Principe mover guerra contra otro; y si un Rey esta en possession, no puede el'otro mover guerra contra el, no solo quando ay probabilidad de opiniones, sino aunque la suya sea mas probable, si no es, que sea cierta.) Ita ille, & ante illum Vasquez *in part. 1. tom. 1. disp. 64. cap. 3. num. 11.* Montesinus etiam *in part. 2. tom. 1. disp. 29. quæst. 5. num. 224.* & alii.

Sup. hoc in R. seq. 6. Vide lib. 5.

2. Sed si opinio probabilis versetur circa jus, affirmativam sententiam, contra præfatos Doctores, docet novissimè Sanch. *in suis practicis disputationibus, disp. 45. nu. 58. & seq.* ad illum, & multa pro hac firmanda sententia invenies rationes. Et circa dubitationes præsentis materiæ, quando videlicet Rex possit gerere bellum, vide Becanum *in sum. Theol. part. 3. cap. 25. quæstion. 8.* Molina *de just. tom. 1. tract. 2. disp. 103. per totum*, Malderum *in part. 2. quæst. 19. art. 5. dub. 87.* Lorcam *in 2. 2. select. 3. disp. 51.* Valent. *tom. 3. disput. 3. quæst. 16. punct. 19.* Bañez *1. 2. quæst. 40. art. 1. dub. 5.* Vegam *in summ. tom. 1. cap. 121. cas. 3.* Salas *in part. 2. quæst. 21. tract. 8. disp. unica, sess. 15. à num. 121.* Turrianum *in 2. 2. tom. 1. disp. 90. dub. 2.* Perez *in Lauren Salmantina, certamine 10. cap. 13. num. 98.* Tannerum *in 2. 2. disp. 2. quæst. 6. dub. 4. per totum* Reginaldum *in praxi, tom. 2. lib. 21. num. 92.* Ægidium de Coninck *de actibus supernaturalibus, tract. 3. disp. 31. dub. 2. & 4. per totum.*

R E S O L. XVIII.

An si duo Reges habeant jus probabile, ad successionem alicujus Regni, possint illud armis occupare, non expectata sententia judicum?

Sed difficultas est, ad quem pertineat in hac causa jus dicere?

Et docetur posse Reges, stante opinione probabili, inferre bellum alteri Principi Regnum ex opinione probabili etiam possidenti; & posse dari bellum ex utraque parte justum.

Et infertur ex testamento minus solemni acquiri jus ad rem legatam, & eum posse clam à possidente tolli privata authoritate, secluso tamen scandalo. Ex part. 9. tr. 8 & Misc. 3. Res. 70. alias 69.

§. 1. DIfficilis quæstio, & quæ torquet doctorum hominum ingeoia. Ee ad illam negativè respondet Pater Vasquez *in part. 2. disp. 64. cap. 3.* docet enim etiamsi alicui Regi videatur probabilissimum suum Jus, consultis Doctoribus, & Legisperitis, non tamen ei licere armis causam definire; quia barbarorum esse videtur melius jus Regni in armis ponere: ergo dubium in jure, juridicè, non armis est decidendum. Censet igitur tunc eos, si habeant supra se alium superiorem in temporalibus, apud illum teneri causam agere; quod etiam extendit ad causam, in quo licet supremi sint; agunt tamen de Comitatu, aut Principatu alteri Regi subjecto; tunc enim in puncto illius Regni sunt plane ei tertio quasi subditi; ut Rex Hispaniæ ratione Burgundiæ olim erat subjectus Regi Galliæ; etiam ratione Mediolani, & Belgii est subjectus Imperatori, licet alioquin supremus sit in temporalibus. Quod si ratione Regni, de quo agitur, nec alio modo, sint alteri subjecti; tunc utrumque debere stare judicio Regni ipsius, de quo agitur; quia ad illud Regnum, deficiente hærede, pertinet de Rege providere. Et ita dicit factum in Regno Aragoniæ tempore Sancti Vincentii Ferrerii. Omnes enim contendentes, & litigantes coacti sunt stare judicio Regni.

Sup. hoc ... dub. ... Res. ... 10 § Et inde, ... in fine.

2. Addit tamen quando alter ex litigantibus habet suspectum ipsum Regnum, licitum ipsi esse ejus judicium recusare, & in arbitros judices litem revocare; tenetique con-

competitorem stare huic justæ petitioni. Reiicit autem ibi sententiam Navarri *in Manual. cap. 25. num. 4.* & Victoriæ; qui videntur insinuare, si supremus Judex, consultis Doctoribus, judicet se debere probabilius Jus, posse tunc armis illud velle occupare, aitque hanc doctrinam nihil habere probabilitatis, imò & perniciosam esse Reipublicæ. Hæc in Summa Vasquez, cui adde Oviedum *in part. 2. tract. 5. controv. 3. punct. 7. num. 89. & sequentibus*, Valaseum *de success. Regni Portugalliæ, part. 2 punct. 1. §. 10. numer. 35. & sequentibus.* Palaum *tom. 1. disput. 2. punct. 7. numer. 9.* Montesinum *in part. 2. tom. 2. disput. 29. quæst. 5. §. 6. num. 225.*

3. Probatur; quia omnis controversia, quæ inter opiniones versatur circa Jus aliquod, non potentia, & armis, sed judicio dirimenda est: barbarorum enim videtur melius, Jus regnandi in potentioribus armis constituere. Deindè bellum illud non potest esse actus jurisdictionis, neque sententiæ exequutio; quia asserere Regem posse sibi Jus dicere contra alium, ab omni ratione alienum videtur: quomodo enim jus dicendum est contra partem, quæ non potest cogi ad comparendum in judicio, & contra alium nullo modo inferiorem; cùm par in parem jurisdictionem habere nequeat, & pars inaudita nullo modo possit condemnari. Deinde vergit in magnam populorum perniciem, licentiam hanc bellum movendi Principibus concedere, cùm ipsi alio modo possint juri suo consulere. Deindè non potest esse actus justitiæ vindicativæ, quia neuter Rex injuriam facit alteri: ergo nullum est caput, ex quo possit bellum istud licitum fieri.

4. Sed difficultas est, ad quem pertineat in hac causa Jus dicere? & respondent citati Doctores, quòd judicium istud poterit ad arbitros ab utroque Rege assignatos remitti, vel standum erit judicio regni, de quo contenditur. Primum docet Navarr. suprà, & sanum consilium fore docet Suarez, *de Charit. disp. 13. sect. 6.* Posterius docet Vasquez, Palaus, Montesinus locis citatis, Salas *tract. 8. disp. unica, sect. 13.* & Gaspar Hurtado, *disp. 4. diffic. 12.* qui asserunt, si aliquis ex litigantibus suspectos habeat Judices regni vacantis, ad arbitros recurrendum esse ratio est, quia deficiente rege, Regnum est regula dirimens controversias in ipso; & ita in Aragonia res peracta est tempore Sancti Vincentii Ferrerii. Juvat etiam exemplum Ecclesiæ, quæ dirimit dubium ortum circa Summum Pontificatum, & Jus dicit litigantibus, cui standum est. Si autem contentio non sit de regno aliquo, sed de re alia, ad Judices recurrere necesse erit. Si autem nolit aliquis ex litigantibus ad hæc rationabilia media venire, jure poterit ab alio propter injuriam factam armis oppugnari.

5. Sed in hac difficillima quæstione mihi placet adhærere opinioni Patris Arriaga *tom. 1. in part. 2. disp. 24. sect. 5. nu. 44.* ubi impugnans ea, quæ supra notavimus ex Vasquez, sic ait: Crediderim in hac quæstione primò. Patrem Vasquez adhuc non respondisse toti difficultati; nam dissensio probabilis inter duos Reges potest esse, non solùm quando agitur de jure in aliquod regnum (quod Jus decidi ab ipso regno fortè poterit, de quo statim) sed quando ob alias causas probabile est, posse alteri Regi bellum inferre, independenter à jure successionis, v. g. alter creditur probabiliter favisse meis hostibus, & gravissimum mihi damnum intulisse; inde ego probabiliter judico me habere Jus illum invadendi, ut damna resarciam. Certè litem hanc probabilem non potest regnum decidere, quia ea non est de jure successionis: quis ergo decidet? eodem planè modo possunt excogitari multi alii casus, in quibus solùm sit ea probabilis opinio de jure in alterum Regem, quæque decidi nequeat à Regno: ergo non satisfecit adæquatè Vasquez dubio præcedenti.

6. Secundò censeo, in Navarri doctrinam non habere vim argumenta illius: nam Navarrus supponit, si per viam justitiæ possit lis componi, debere eo modò componi: ibi autem non excludit Navarrus ideò inter Reges Supremos non posse juridicè litem decidi, ea præcisè ratione, quòd non habent superiorem: ut Vasquez ei attribuit; sed docet, ideò non posse decidi verè, quia & carent superiore; & jura utrinsque, seu prætensio est ab antiquo, & obscura: quibus supponit, etiamsi non haberent supremum, per jurisperitos debere causam decidi, si aliundè non repugnaret ob obscuritatem, ut dixi, jurium. Hoc autem dato, non sequitur eum Regem more barbarorum procedere, qui totum Jus in armis ponit; quando, & supponitur prius teneri jurisperitos consulere, deindè Judices arbitros; ac tandem, si eo modo nihil obtineat, posse armis suum Jus propugnare.

7. Tertiò censeo, in aliquibus regnis ubi electio Regis ad Regnum pertinet, locum habere doctrinam Vasquez; quia ille debet causam successionis decidere, ad quem spectat successorem eligere: & ob eam rationem meritò in Aragonia ad regni judicium recursum est eo tempore, quia Aragoniæ Regnum elegit sibi olim Reges, & præscripsit illis certas regulas; undè de facto illi prætendunt se habere quædam privilegia, quæ à Regibus non possunt revocari; imò in multis rebus debere Reges stare judicio regni, aut Judicis, quem in cap. ipsi vocant.

8. In aliis tamen regnis, quæ à Regibus primum armis occupata sunt, & regnum non censetur habere ullum eligendi Jus; ut Lusitania, Castella, & idem dico de Ducatibus, aut Marchionatibus, ubi Provinciæ nullum habent Jus eligendi sibi caput; non video cur, quando dubitatur de jure successionis, debeat ipsum regnum decidere causam.

9. Dices; per se ad omne Regnum, & Provinciam pertinet, ut deficiente hærede regni, sibi eligat Caput: ergo saltem, ob eam rationem habet jus, ut in dubio de hærede decidat causam. Respondeo, in casu præsenti, non esse defectum hæredis, sed quis eorum juxta leges, aut dispositionem priorem Regum habeat majus Jus; ut in Portugalliæ regno contigit sub Philippo II. constabat enim esse hæredes sufficientes; sed dubitabatur, an fœmina, filia viri, an vero vir, filius fœminæ succedere deberet juxta regulas Majoratus, & civilem dispositionem; non pertinebat autem ad regnum, sed prædecessores Reges clausulas hæreditatis constituerant, vel certè, si ad Jus civile attendendum erat, non poterat regnum Lusitaniæ qua tale specialiter illud Jus decidere; ideò meritò Philippus non recurrit ad regnum, sed ad jurisperitos, qui in ea causa optimi Judices esse poterant: neque ideò potuerunt illi vitio vertere prudentes, quod id fecerit: ergo non est universaliter verum, id debere à regno ipso decidi.

10. Undè ultimò censeo, universaliter loquendo in omnibus ferè casibus optimum modum componendi talia dubia esse per Jurisperitos, & Theologos; qui quid in conscientia; quid in jure Rex possit facere, decidere optimè possunt; nam licet agatur de regno, quod habeat Jus electionis; semper tamen in similibus dubiis multa miscentur, quæ Jus commune, & conscientiam tangunt; hæc autem non possunt commodè decidi à regno, id est, a Proceribus regni, ad quos alioquin spectaret electio, commodissimè autem deciduntur à Juristis, & Theologis: nec per hoc inducitur barbaricus mos, quandoquidem maximè attenditur ad rigorem juris, & conscientiam.

11. Dices, quid si Juristæ cujuslibet regni dicant suis Regibus licere inferre bellum alteri? Respondeo facilè, si subditi Juristæ habeantur suspecti, Reges debere convenire Juristas, & Theologos alterius Regni non suspectos, & illorum stare judicio, ut cui adjudicata fuerit causa, tanquam probabilius Jus habenti, vel cedatur regnum, vel satisfactio competens exhibeatur pro eis injuriis, ob quas creditur habere justum titulum inferendi bellum. Quòd si aliter Rex condemnatus, acquiescere noluerit, peccabit graviter; & justè ei bellum a competitore inferetur. Hæc dicta sunt, quando causa non est certa; nam si apertè constet de Jure unius, tunc poterit armis illud repetere, si aliter cedere nolit. Hucusque Arriaga. Et præter ipsum pro affirmativa sententia vide omninò Hurtadum de Mendoza, de Fide, Spe, & Charitate, *vol. 2. disp. 169. sect. 7. §. 66. & seqq.* Molinam *tom. 1. tract. 2. disp. 103.* Suarez de fide, *disp. 13. sect. 6. num. 6.* Granadum *in 2. 2. D. Thomæ Controv. 3. tract. 12. disp. 4. sect. 3. §. 3. num. 59. cum seq.* & Turrianus *in 2. 2. disp. 90. dub. 2.* notat hanc sententiam affirmativam his temporibus esse communem, cui ego, ut dixi, adhæreo. Asserunt itaque hi Doctores, posse Supremum Principem, si bona fide procedat, expendere Jus suum per prudentes, & doctos viros, quorum judicium (si per illud sibi constat de jure suo) sequi potest, sicque non tenebitur stare aliorum judicio. Ratio est; quia ita est de hoc jure judicandum, sicut de justa lite: in justo autem judicio duo intenduntur. Unum est, examen causæ, & cognitio juris utriusque partis: cui negotio necessaria non est jurisdictio, sed scientia potius, & prudentia, quia cùm non intendatur per bellum, sed bello supponatur: non est cur arbitris sit committendum. Alterum est, exequutio juris jam patefacti, ad hoc verò jurisdictio postulatur, quam per se habet supremus Princeps, quando aliàs sibi constat satis de jure; tunc ergo non est, cur expectare teneatur alterius arbitrium, quamvis debeat justa pacta acceptare, si offeratur.

12. Vide etiam circa præsentem Quæstionem Patrem Lugo *de Princip. Theol. moral. part. 1. cap. 3. quæst. 11. num. 87.* qui, me citato, plus docet, nempè posse Reges, stante opinione Sup. hoc n. R. [illegible]

nione probabili inferre bellum alteri Principi Regnum ex opinione probabili etiam possidenti. Quia opinio probabilis circa Jus format conscientiam rectam, & dirigit operationem prudentem, & honestam. Sed Rex non debet esse deterioris conditionis quoad usum opinionum, quam cæteri: licebit ergo Regi juxta probabilem opinionem inferre bellum, ut possessorem etiam opinione probabili nitentem spoliet; probabilitas enim utriusque partis, utrique confert Jus justi belli. Quin id quoque tacitè legislatores decernunt; qui cùm videant opiniones versari diversas, eas permanere permittunt.

13. Sic opinanti probabiliter ex Testamento minus solemni acquiri Jus ad rem legatam, & eam posse clam à possidente tolli, licitum est illam auferre authoritate privata, secluso tamen scandalo, ut inquit Joan. Sanchez *disp. 44. num. 57.* consonant Thom. Sanchez *lib. 6. Decalog. cap. 3. num. 7.* Suarez *de legibus lib. 5. cap. 18. num. 20.* dicentes, neminem posse authoritate privata capere rem ab alio possessam, quamvis secundùm opinionem sibi probabiliorem putet sibi competere; posse tamen illam accipere, si probabiliter opinetur, licere sibi possidentem spoliare, quasi dicant: Quoties opinio versatur circa factum, non licere possidentem spoliare: Quando verò versatur circa jus, licitum esse: Sic etiam Castrus Palaus *tract. 1. disp. 2. punct. 7. num. 2.* dixit, si attento jure sit probabile, licere Regi Civitatem ab alio possessam occupare; sine dubio posse tunc intentare possessionem. Consentiunt item Reginaldus *tom. 2. lib. 25. num. 98.* Covarruvias *Regul. Peccatum, part. 2. §. 10. nu. 6.* Thom. Sanchez *lib. 6. Decal. cap. 3. num. 7.* Filliucius *tract. 40. num. 266.* Pesantius *2. 2. quæst. 70. disput. 1.* dicentes, posse dari bellum ex utraque parte justum ex ignorantia, vel opinione probabili; justè siquidem alteruter pugnat ductus opinione probabili; & consentire debent, qui censent, posse Regem imponere tributum probabiliter justum, & subditos illud non solvere juxta contrariam opinionem. Quare hæc pars mihi magis placet, saltem quando opinio non pro possidente est æquè, vel magis probabilis. Hæc Lugo.

14. Nec obstat dicere cum Vasquez, Montesino *ubi suprà*, & Villalobos *tom. 2. tract. 1. disp. 17. num. 7.* quod impossibile videtur dari bellum justum ex utraque parte, nisi detur ex ignorantia invincibili, qua unus bellantium excusetur, quamvis revera bellum gerat injustum; alias circa idem omninò duplex jus daretur contrarium, & idem Rex esset, simul justus, & injustus regni possessor, quod videtur implicatorium. Confirmatur, nam inferre bellum est actus justitiæ punitivæ; sed nefas est illum punire, qui justè possidet opinione probabili ductus; quamvis sit opinio contraria probabilis. Ergo non sufficit probabile jus ad bellum inferendum. Respondeo possidentem juxta probabilem opinionem esse justum possessorem non absolutè, sed solum probabiliter, adversus quem subindè dari possit justus probabiliter spoliator. Nec implicat esse simul aliquem justum, & injustum possessorem, aut spoliatorem probabiliter, id est secundùm assensus opinativos oppositos, ut latius ostendit Joan. Sanchez *disp. 44. num. 60.* Ad confirmationem negamus, bellum esse semper actum justitiæ punitivæ, seu vindicativæ: quippè nonnumquam etiam est actus justitiæ commutativæ rem propriam acquirentis?

R E S O L. XIX.

An in favorem Principis præsumendum sit in dubio positivo? Habet, v. g. subditus rationes probabiles, ut aliquod tributum sit injustum; adsunt verò pro Principe, & justitia vectigalis aliæ rationes probabiles, quæritur, an teneatur solvere tributum? Ex part. 2. tr. 17. & Misc. 3. Res. 59.

§. 1. SUarez *de legib. lib. 5. cap. 18. num. 20.* Vasquez *opusc. de rest. cap. 6. §. 3. dub. 5. num. 78.* Turrian. *in 2. 2. tom. 2. disp. 46. dub. 6. num. 5.* & alii affirmativè respondent, juxta illud dictum commune, in dubio præsumendum pro sententia superioris. Cæteras rationes, quæ quidem efficiunt hanc sententiam probabiliorem, quàm oppositam, vide apud authores citatos.

2. Sed contrariam opinionem probabilem, & in praxi tutam, docent viri docti, non minoris litteraturæ: quàm adversarii: hi sunt ex Societate Jesu Leonard. Lessius *de just. lib. 2. cap. 33. dub. 9. num. 67.* Valer. Reginald. *in praxi, tom. 1. lib. 10. cap. 25. sect. 1. num. 374.* ex nostra Religione P. Megala *in part. 1. lib. 2. cap. 17. quæst. 8. num. 132.* & Navar. *de rest. lib. 3. cap. 1. part. 3. dub. 13. num. 267.* Salon. *de just. to. 1. quæst. 5. art. 4. controv. 2. ante primam conclus. ver. observemus secundò*, Barthol. à S. Fausto *in speculo Confess. disp. 33. quæst. 27. num. 3.* Sanchez *in summ. tom. 2. lib. 6. cap. 3. num. 7.* & novissimè Malder. *in 2. 2. tract. 2. cap. 6. dub. 4. §. dico sextò*, ubi asserit. Si utrumque probabile sit, tributi causam esse justam, & non esse justam, exigit Princeps justè, & negat populus justè; & ratio hujus sententiæ prima est, quia possunt se conformare opinioni probabili. Secunda, quia in tali casu melior est conditio possidentis. Tertia, quia in tali casu datur bellum ex utraque parte justum; nam ignorantia facit, ut uterque, propter rationes speciem veritatis habentes, bona fide justitiam à se stare putet.

3. Ad argumentum in contrarium respondetur, illud dictum intelligendum esse in dubio negativo, non autem in dubio positivo; vel in casu, in quo non agitur de interesse, seu damno inferioris. Circa præsentem quæstionem vide etiam Azor. *part. 3. lib. 5. cap. 22. quæst. 7.*

R E S O L. XX.

An judex possit judicare secundùm opinionem probabilem, communi, & probabiliori relicta, & etiam contra propriam opinionem, dummodo probabilis sit circa jus, non verò circa factum?

Et cessante scandalo, an possit nunc circa unam, nunc secundùm aliam judicare?

Et si adest scandalum, quamvis peccaret, non teneatur ad restitutionem?

Ex his etiam infertur decisio multorum casuum, qui in §. ult. hujus Res. explanantur, in quibus judex potest judicare secundùm quam maluerit sententiam, & opinionem.

Et tandem advertitur Judices ob id non subiici Syndicatui, quod juxta opinionem probabilem ferant sententiam probabiliori relicta, & communiori. Ex p. 2. tr. 13. Res. 13.

§. 1. NEgativam sententiam docet Layman *in Theolog. mor. lib. 1. tract. 1. cap. 5. §. 3. num. 56.* Sanchez *in sum. tom. 1. lib. 1. cap. 10. num. 47.* cum 7. Doctoribus quos ipse citat: quibus ego addo Villalob. *in sum. tom. 1. tract. 1. diffic. 15. num. 6.* Malder. *in 1. 2. D. Thom. quæst. 19. à 5. disp. 86. circa fin.* Fillinc. *tom. 2. tr. 21. cap. 4. num. 144.* Becan. *in sum. tom. 2. tract. 1. cap. 4. quæst. 9. num. 13.* Tanner. *in 2. 2. D. Thom. disp. 4. quæst. 4. dub. 6. num. 128.* Portel. *in addit. ad dub. Regul. ver. opinio eligenda, num. 12.* Azorium, & alios.

2. Sed contrariam sententiam probabilem etiam esse puto, quam tuentur præter 6. Doctores, quos citat Sanchez *num. 46.* hi omnes à me diligenter conquisiti, Hieronym. de Rota *in controvers. tom. 2. controvers. 6. scholastica*, Martinez *in part. 2. tom. 1. quæst. 29. art. 6. dub. 6. concl. 2.* Lorca *ib. disp. 39. memb. 2.* Alvarez *ibid. disp. 80. numer. 13.* Molla *in emporio juris, part. 1. tit. 2. quæst. 2.* Martinus Delrius *in disquis. Magicis lib. 5. quæst. 1. §. quotiescumque*, ubi asserit esse communem sententiam Casuistarum, Sancius *in practicis dispensationib. disput. 44. num. 50.* Trivigno *in examinatorum, fol. 2.* & probabilem vocat hanc opinionem Sanchez *ubi suprà*, & Martinus Bonacina *de legib. disp. 2. quæst. 4. punct. 9. num. 13.*

3. Dico igitur judicem in sententiis ferendis, posse sequi opinionem probabilem, relicta probabiliori, etiam contra propriam opinionem, dummodo probabilitas sit circa jus, non verò circa factum, quia circa factum tenetur sequi, quòd probabilius est. Et hoc verum arbitror contra Vasquez *in part. 2. tom. 1. disp. 64. num. 5.* etiam in judice supremo, sed si judex sit arbiter, & à collitigantibus eligatur sub conditione, quòd juxta suum judicium debeat judicare, & non juxta aliorum, non poterit alienam opinionem sequi, ut notat Montesinus *in part. 2. tom. 1. disp. 29. quæst. 5. num. 213.* secus autem si probabiliter duas opiniones sustineat; nam juxta quamlibet poterit judicare, cùm liberum ei sit præferre judicium proprium in ferenda sententia.

4. Hinc etiam à fortiori infertur contra Bannez *in 2. 2. quæst. 63. art. 4. dub. 1. ad 2.* integrum esse judici, ex duabus opinionibus probabilibus, quam maluerit eligere, & secundùm eam judicare pro amico: imò cessante scandalo, nunc secundùm unam, nunc secundùm aliam quod ego sentio, ut dictum est, etiamsi contraria sententia esset probabilior: & si adesset scandalum, peccaret equidem, sed non teneretur ad restitutionem. Ita Joan. Valerus *in differentiis utriusque fori ver. opinio, differ. 3. num. 1.* & alii penes ipsum.

5. Ex his infertur etiam decisio multorum casuum, quos affert Sancius *ubi suprà* videlicet. Primò, an unicus testis omni exceptione major constituat semiplenam probationem in causis criminalibus. Secundò, an in

causa

causa capitali possit judex interrogare reum ex præcepto, illum obligando ad responsionem veritatis, quando solum delictum est semiprobatum. Tertiò, an Judex, vel ipsius Minister possit incarcerare delinquentem in alieno territorio inventum. Quartò, an fructus industriales, bona fide consumptos, possessor bonæ fidei teneatur restituere. Quintò, an filii reorum Majestatis Divinæ, vel humanæ geniti ante parentum crimen, afficientur pœnis jure statutis in eorum filios. Sextò, an filii expositi ad Ecclesiæ lapidem, reputentur legitimi. Septimò, an Jurispatronatus possit præscriptione acquiri. Octavò, an pater astrictus sit filiam naturalem dotare. Nonò, an tempore pestis possit fieri testamentum, cum minori testium numero. Decimò, an collatio beneficii facta infami, sit ipso jure nulla. In his, & similibus casibus potest judicare judex secundùm, quam maluerit sententiam, vel negativam, vel affirmativam. Et animadvertendum est, judices non ob id subiici Syndicativi, quòd juxta opinionem probabilem ferant sententiam, probabiliori relicta, & communiori, contra Doctores quos citat, & sequitur Jo. Valerus *ubi sup. in differentiis utriusque fori, ver. opinio differ. 1. num.* 1. Et ratio est apertissima: nam ut omnes fatentur, prudenter agit, qui juxta opinionem probabilem operatur: sed syndicare judicem, eò quòd juxta probabilem opinionem sententiam tulerit, esset eum punire absque culpa: quod iniquum est, & oppositum rectæ rationi. Ergo, &c. Et ita in terminis docet Sancius *ubi supra in prælectis disputationibus, disp.* 44. *num.* 72. *in fine*.

RESOL. XXI.

An Judex possit judicare secundùm opinionem probabilem, relicta probabiliori?

Et quid, si ex parte facti probationes æquales sint?

Et quid, si res divisibilis sit, an tunc Judex debeat dividere, aut si dividi non possit, partes componere?

Et in causis criminalibus an Judex teneatur sequi opinionem probabilem in favorem rei, non obstante opinione probabiliore in favorem Fisci, vel accusatoris?

Et an hoc etiam procedat non solùm quando opinio in favorem rei est probabilis circa factum, sed etiam quando est probabilis circa jus? Ex part. 3. tract. addit. Ref. 13.

§. 1. AFfirmativam sententiam ego *in part. 1. tract. 13. resol. 3.* cum multis DD. probabiliter asserui, in civilibus, quando diversitas opinionum versatur circa jus, posse judicem sine ullo scrupulo peccati, & restitutionis judicare secundùm opinionem probabilem relicta probabiliori. Et hanc sententiam, præter DD. *ibi* citatos, tenent novissimè Castrus Palaus *tom. 1. disp. 2. punct. 11. tit. 7.* Pharaonius *de sacram. Pænit. tract. 1. sess. 3. cap. 6.* Leone *de officio, & potest. Confess. part. 1. recollect. 2. num.* 177. & Lazarius *tract. de blasphemia, q. 13. num.* 63.

2. Nota etiam quod si ex parte facti probationes æquales sunt, & jus æquè tibi, & alteri favet, integrum est judici rem applicare cui maluerit. Ita probabiliter docet Joannes Sancius *in selectis disp. 44. num.* 51. & Petrus Ledesma *de matrimonio, quæst. 45. art. 1. dub. 2. ad 3.* Sed magis probabiliter in tali casu dicendum est, judicem debere, si res divisibilis est, dividere, aut si dividi non potest, partes componere. Ita Filliucius *tom. 2. tract. 21. cap. 4. num.* 144. Castrus Palaus *tom. 2. disp. 2. punct. 10. num.* 2. Coninch *de Sacr. disp. 34. dub. 10. num.* 94. & alii penes ipsos.

3. Sed hic incidenter ponam pulchrum dubium, an Judex in causis criminalibus teneatur sequi opinionem probabilem in favorem rei, non obstante opinione probabiliori in favorem fisci, & accusatoris. Hic casus est multum practicabilis, & faxit Deus, quòd circa illum multi non errent. Dico igitur licere Judici in tali casu sequi partem probabilem in favorem rei. Ita Sayrus *in clavi Regia, lib. 1. cap. 11. num.* 13. & Salon. *in 2. 2. D. Thomæ, quæst. 63. art. 4. contr. 2. concl.* 2. & Pharaonius *de sacram. Pænit. tr. 1. sect. 3. cas.* 8. sed difficultas est an teneatur.

4. Ego affirmativam sententiam teneo, quam docent Alphonsus de Leone *tract. de officio, & potestat. Confess. part. 2. recoll. 2. num.* 188. Merolla *in disput. Theolog. tom. 2. disputatione 3. cap. 4. corollar. 4. numer.* 181. Salas *in part. 2. D. Thomæ, tract. 8. disput. unica, sect. 12. num.* 115. Castrus Palaus *tom. 1. disput. 2. punct. 11. num.* 4. & alii. Et ratio, est, quia nemo condemnandus est ad pœnam, nisi pro certa causa, & in criminalibus ad condemnandum reum debent probationes esse luce meridiana clariores, ut habetur *in l. sciant cuncti, C. de probat.* Sed quando fiscus, vel accusator tantùm probat probabilius, defensione rei manente adhuc probabili, probationes istæ contra reum non sunt luce meridiana clariores, Ergo, &c.

5. Et hæc sententia non solùm procedit quando opinio in favorem rei est probabilis circa factum, ut tenent DD. citati, sed quando etiam est probabilis circa jus, & ita tenet Villalobos *in summa, tom. 1. tractat. 1. diffic. 15. num. 3. & 4.* ubi sic asserit. (Quando ambas opiniones son probables de parte del hecho (esto es que el hecho se prueve de ambas partes) mas una della es mas probable entonzes en las cosas civiles esta obligado el Juez à dar sentencia por la parte que major probo, assi lo tienen todos, y es la razon, porque esta obligado à juzgar segun los meritos del processo. Mas en las cosas criminales puede seguir el juez la opinion menos probable en favor del reo dexando lo mas probable; y a mi parezer tiene obligacion precisa a ello, por que aqui no es el derecho de las partes claro, sino oscuro. Item por que para condenar, deven ser las provanzas mas claras que la lux del medio dia en *l. sciant cuncti, C. de probat.* y aqui no lo son, y seria cosa terribile, que pudiendo dexar de condenar à uno à muerte, el Juez le condenasse, loqual deve hazer à mas no poder.) Ita ille, qui postea licet doceat quòd judex teneatur sequi opinionem probabiliorem, quando versatur circa jus, tamen statim subdit. (Mas ha se de advertir que en favor del reo ha se de seguir la opinion menos probable, como que de dicho.) Undè apparet, ut dixi secundùm Villalobos, judicem sequi debere opinionem probabilem circa jus in favorem rei, licèt contraria sit probabilior, & ita etiam docet Emanuel de Monre *opusc. 1. de ensal. & incantat. sect. 1. sup. 1. num.* 25. ubi sic air. *Reus habens pro se opinionem probabilem, quamvis contra se probabiliorem, non nisi inique contra justitiam commutativam damnabitur juxta probabiliorem, non verò absolvetur juxta probabilem.* Sic ille.

6. Non desinam tamen hic adnotare Bonacinam *tom. 2. de legib. disp. 2. quæst. 5. punct. 1. num.* 15. contrarium docere; ita enim ait, *Ego non improbabiliter censeo eandem doctrinam applicari posse causis civilibus, & criminalibus, ita in opinione æquè probabili ex parte juris liberum sit judici sequi quam maluerit opinionem. In opinione verò æquè probabili ex parte facti, Judicem posse partem pœnæ imponere, nisi aliter ferat consuetudo, vel decreta.* Sic ille quem sequitur Alphonsus de Leone *in tractat. de officio, & potest. confess. part. 2. recol. 2. num.* 182. quando diversitas opinionum versatur circa jus.

7. Sed absolutè ego existimo non esse recedendum ab affirmativa sententia, quia gratis asserit Bonacina, eandem rationem militare in causis criminalibus ac in causis civilibus, nam, ut optimè observat Martinez *in part. 2. tom. 1. quæst. 19. art. 6. dub. 6. concl.* 3. & alii, in moralibus alterius rationis est agere de vita, aut de bonis temporalibus: Verùm quia sententiam Bonacinæ, quando opiniones versantur circa jus, docet etiam Joannes Sanctius *in selectis, disp. 44. num.* 52. non audeo illam tamquam improbabilem refellere, nimis tamen durum videtur, cùm possit Judex absolvere reum, stante opinione probabili in ejus favorem, velle illum ad mortem damnare. Verùm si, ut dictum est, opiniones versentur circa factum, omninò contra Bonacinam assero Judicem non posse damnare reum secundùm opinionem probabiliorem, relicta opinione probabili in ejus favorem. Et ita docent Doctores citati.

RESOL. XXII.

Utrùm unus ex Judicibus, ad quos ejusdem causæ decisio spectat, possit contra proprium sensum juxta alterius Collegæ opinionem sententiam ferre?

Pro quo in §. 1. hujus Resolutionis prius duo supponuntur.

Et an Judex in judicando possit sequi opinionem probabilem, quæ versatur circa jus, relicta probabiliori? Ex part. 11. tract. 2. & Misc. 2. Ref. 60.

§. 1. DE hoc casu olim interrogatus fui è Clemente Merlino Sacræ Rotæ Auditore, & tunc respondi, quòd si unus Judex suam sententiam proferret, posset tamen postea deponere propriam conscientiam, ac secundùm opinionem alterius Judicis ferre sententiam. Sed hanc difficultatem magis clarè nunc invenio pertractatam ab amicissimo Petro Bardi *de Conscient. disp. 4. cap.* 28. ubi *n.* 2. rectè advertit quæsitum hunc duobus modis formari posse. Primò inquirendo, an Judex iste possit adhærere opinioni sui Collegæ, & hoc ob authoritatem illius, deponendo tamen, & relinquendo propriam sententiam, & judicando veriorem opinionem sui Collegæ per rationes extrinsecas, nempè per illius authoritatem. Secundò, an

Judex

Judex retinendo proprium sensum, contra illum possit sententiam ferre, sequens dictum alterius Collegæ, atque adeò conscientiam deponere, non relinquendo tamen propriam opinionem, sed putando licitum sibi esse adhærere dictis alterius Judicis, eidemque causæ definitionem committere:

2. His suppositis asserit Pater Bardi posse ab uno ex Judicibus deponi conscientiam, alterius Judicis opinionem sequendo, si illam existimet probabilem, & tutam in praxi, relinquendo propriam sententiam, & fidem alteri præstando, qui creditur doctior, & peritior, &c. priori illo modo, qui est declaratus. Probatur conclusio ex iis, quæ supra diximus de electione opinionum, & in hoc casu particulari melius interdum faceret Judex adhærendo alterius Collegæ opinioni, quem existimat in his materiis magis doctum, versatumque quàm proprium dictamen.

3. Secus verò dicendum est in secundo casu, nam illicitum esset proferre sententiam juridicam contra proprium sensum non depositum, sequendo alterius Collegæ dictamen, eo posteriori modo, qui explicatus est.

4. Probatur hoc secundum dictum, nam Judex si modo explicato procedit, non satisfacit proprio muneri, imò contra illud agit: ergo non poterit contra proprium sensum juridicam sententiam ferre juxta dictamen alterius Collegæ: Patet consequentia si verum est antecedens; nam unusquisque ex justitia tenetur procedere secundùm regulam proprii officii: antecedens autem, in quo hujus controversiæ difficultas consistit, probatur sequenti discursu. Munus Judicis est se gerere secundùm intentionem, & finem illum, ob quem Respublica ipsam constituit ad conservationem boni communis: at Respublica in constituendis Judicibus, & in tradenda eisdem potestate judicandi vult, ut unusquisque cum sinceritate dicat, quid sentiat; aliter si Judex juxta alterius sensum judicaret, non ipse, sed alius, cujus sententia ducitur, esset Judex, & sic totum Tribunal constans ex pluribus Judicibus: verbi gratia, ex tribus; seu quatuor reduci potest ad unum tantùm Judicem, quod est contra finem intentum à Republica; imò dico ego destrueretur essentia ferendi sententias, collegialiter; nam id videtur necessarium, quia, ut inquit Scipio Rovitus *in consiliis suis consil.* 8. *num.* 10. præsentia unius potest trahere alios in suam sententiam, & potest trahi in aliorum sententiam.

5. Et ita hanc sententiam novissimè amplexus est etiam Pater Jacobus Ragius *de Regemine Regularium cent.* 2. *tract.* 6. *dub.* 144. *n.* 3. Et hæc omnia à Judicibus menti tenenda erunt, nam sæpiùs in praxi evenire poterunt.

6. Sed hic obiter, & remissivè quæram, an Judex in judicando possit sequi opinionem probabilem quæ versatur circa jus, relicta probabiliori? Eminentissimus Dominus meus Cardinalis Lugo *de Just. tom.* 2. *disp.* 37. *sect.* 10. *n.* 115. nominatim contra me negativam sententiam tenet. Sed ego non discedo à sententia affirmativa quam docui, putando illam esse probabilem.

7. Et ita tenent Rua, Martinez, Alvarez, Molina, Delrius, & alii, quos ego citavi *in part.* 2. *tract.* 13. *resolut.* 3. quibus nunc addo me citato doctissimum Patrem de Lugo *de princip. Theolog. moral. part.* 1. *de conscient. cap.* 3. *quæst.* 8. *num.* 66. Caspensem *in Curs. Theolog. tom.* 1. *tract. de conscient. disputat.* 3. *sect.* 8. *num.* 55. *& seq.* Fagundez *de Justit. lib.* 5. *cap.* 18. *num.* 4. Petrum à Sancto Joseph *in Idea Theol. moral. lib.* 1. *cap.* 3. *resolut.* 4. §. 5. & me citato Dicastillum *lib.* 2. *de Justit. tract.* 1. *disput.* 5. *dub.* 9. *nu.* 181. Texedam *in controv. Theolog. moral. tom.* 1. *lib.* 1. *tract.* 2. *controvers.* 7. *num.* 7. Hurtadum *tom.* 2. *tract. ultim. resolut.* 6. *num.* 274. me citato Possentium *in resolut. qq. moral. versic. Judex num.* 10. *&* 11. me citato Lessium *in resolut. variarum post* 1. 2. *Div. Thomæ, verb. Professio, cas.* 23. *num.* 32. Joannem de Soria *in Epilogo summarum part.* 2. *tract.* 2. *sect.* 1. *disput.* 2. *de Judice fol.* 561. & me citato Martinum de Sanct. Joseph *de Ordine Judiciario cap.* 18. *num.* 4. Hacquedum *controv. Theol. tom.* 1. *tract. de conscient. controv.* 18. §. 3. Samuellium *de elect. tractat.* 3. *disputat.* 4. *controv.* 17. *conclus.* 3. *numer.* 1. me citato Escobar *in Theolog. moral. tract.* 6. *examin.* 6. *cap.* 6. *num.* 14. *& in* 2. *editione Lugdunensi num.* 45. & alterum Escobar Juristam me citato *de Confess. solicitan. part.* 2. *quæst.* 2. §. 1. *num.* 28. Cutellium *in addit. ad tract. Mancini appendic. de opinione probabili dub.* 6. Cornejum *in part.* 2. *Divi Thomæ tract.* 8. *quæst.* 19. *disput.* 3. *dub.* 6. *num.* 8. Serram *in* 1. 2. *Divi Thomæ tom.* 1. *quæst.* 19. *art.* 6. *dub.* 4. *ad* 3. *argument. & in* 2. 2. *tom.* 2. *quæstion.* 67. *art.* 3. *dub.* 2. *conclus.* 7. *& quæst.* 71. *art.* 3. Gasparem Hurtadum *de justit. & jur. disput.* 1. *de Judicio forensi diffic.* 19. *& in allabus humanis disput.* 4. *diffic.* 28. & me citato novissimè Machadum *de Perfecto Confess. tom.* 1. *lib.* 6. *part.* 2. *tract.* 1. *docum.* 7. *num.* 3. & me citato Guazzinum *in tractat. moral. lib.* 2. *defens.* 3. *cap.* 26. *num.* 20. & me citato Larream *in Allegat. fiscal. part.* 2. *alleg.* 61. *num.* 11. Pasqualigum nostrum *in moral. decis.* 5. Medinam *in part.* 2. *quæst.* 19. *art.* 6. *conclus.* 2. Salam *in part.* 2. *quæst.* 8. *disput. unic. sect.* 6. *num.* 70. qui notat esse communem Theologorum.

3. Videat modò Eminentissimus Dominus Cardinalis de Lugo quot sapientissimos viros contra se habeat apud quos invenies soluta omnia argumenta ab ipso, & aliis in contrarium adducta. Undè ex his ego infero à fortiori cum Francisco Lugo *de conscient. part.* 3. *cap.* 3. *quæst.* 8. *n.* 66. & Sancio *in Select. disput.* 44. *num.* 54. posse Judicem ut libuerit judicare in his casibus; An fructus industriales mistos bona fide consumptos, possessor bonæ fidei factus inde ditior teneatur restituere? Secundò, num filii reorum læsæ Majestatis Divinæ, vel humanæ, geniti ante parentum crimen, afficiantur pœnis jure statutis in eorum filios? Tertiò, num infantes expositi reputentur filii legitimi, vel illegitimi? Quartò, An Juspatronatus possit acquiri præscriptione? Quintò, num Pater teneatur filiam naturalem dotare? Sextò, num protestatio annullet actum sequentem? Septimò, num tempore pestis possit fieri testamentum cum minori testium numero? Octavò, num collatio beneficii facta vel infami, vel irregulari sit ipso jure nulla? Nonò, num Episcopus dispensare possit in impedimentis matrimonium dirimentibus, quoties impedimentum est occultum, & ad Papam, vel alium habentem potestatem dispensandi non patet recursus ob paupertatem, vel alias causas, & ex separatione matrimonii sequeretur scandalum? Decimò, An hodie stante Tridentino *session.* 24. *cap.* 1. *de Reformat.* si beneficiatus contrahat matrimonium sine Parocho, vel testibus, amittat ipso facto beneficium? Quapropter in his, & similibus potetit Judex juxta quam maluerit opinionem judicare. Imò nunc secundùm unam, nunc secundùm aliam, nisi varietas pariat scandalum.

RESOL. XXIII.

An appellatio sit licita, si sententia lata sit à judice secundùm opinionem probabilem, vel quod magis est probabiliorem?

Et hoc non solùm in causis capitalibus, & sanguinis, sed etiam in Civilibus? Ex part. 3. tract. 5. & Misc. 1. Res. 105. aliàs 104.

§. 1. Quæstio ista est multùm curiosa, & in praxi frequentissima, & ad illam negativè respondet Petrus Ledesma *in sum. tom.* 2. *tractat.* 8. *capit.* 24. *concl.* 8. *diffic.* 2. Ita asserens. (Si el Juez dio sentencia conforme opinion probable, aunque aya otra mas probable, no es licito al condenado apelar de la sentencia. Y lo mismo es, quando las opiniones son ygualmente probables. Esta sentencia tiene Orellana en un paracer, que dio en un tratado de las fuerzas, que anda de mano. La razon es, porque en tal caso al Juez sentencio legitimamente, y justamente, y no agravio à nadie, luego el condenado no puede apelar, ni defenderse de la tal sentencia Confirmase, porque de otra suerte seria dar occasion à que los pleitos nuncia jamas cessassen.) Idem etiam docet Villalobos *in sum. tom.* 2. *tract.* 16. *diffic.* 18. *nu.* 4. ubi ita ait. (No puede el reo apelar de la sentencia del Juez, quando siguio opinion ygualmente probable, ò mas probable, pues sentencia justamente. Mas podra apelar, quando sentencia siguiendo la menos probable.) Ita ille, qui citat etiam Dominicum Bannez.

2. Sed si hæc opinio esset vera, innumera committerentur peccata, & væ, væ, reis, Advocatis, & Procuratoribus. Unde affirmativam sententiam tenendam esse putat in causa sanguinis S. Joan. de la Cruz *in direct. part.* 1. *pr.* 3. *art.* 3. *dub.* 11. *concl.* 2. sic asserens. Damnato juxta unam opinionem, licet appellare ad judicem, habentem contrariam, etiam minus probabilem. Ita ille, & ante illum Salonius *in* 2. 2. *tom.* 1. *quæstion.* 69. *art.* 3. *concl.* 2. §. *unde dico in promis*, & in hanc sententiam inclinat Sylvius *in* 2. 2. *D. Thom. quæst.* 69. *art.* 3. & absolutè illam tenet Turrianus *in* 2. 2. *tom.* 2. *disput.* 52. *dub.* 1. *num.* 4. ubi asserit. Opposita sententia est admodum dura, & refutari potest; quia tueri vitam via honesta licitum est. Appellatio verò in hoc casu satis apparet justa: sunt enim variæ opiniones, & reus vult amplecti probabilem opinionem, secundùm quam judex superior potest ferre sententiam. Et hanc doctrinam

nam existimo esse veram, etiam quando opinio superioris est minus probabilis, & minus communis esset. In quo minus consequenter loquuntur recentiores aliqui dicentes justam esse appellationem ad superiorem, quando opinio illius, vel æquè probabilis, vel probabilior est, non tamen si sit minus probabilis. Hæc tamen differentia mihi non probatur, quia si semel demus probabilem esse judicis superioris opinionem, concedendum est justam fore sententiam illius secundùm talem opinionem: Poterit ergo reus ad superiorem appellare, ut ferat justam sententiam. Et idem existimo licitum esse in aliis causis, quia cùm sint diversæ opiniones probabiles, non est cur privetur reus jure recurrendi ad superiorem, ut justam ferat sententiam. In quo etiam minus consequenter loquuntur quidam recentiores: fatentur enim in causa sanguinis licitam esse appellationem, non tamen in aliis causis, ratio verò in his causis, etiam videtur habere locum. Ita Turrianus.

3. Ex quibus apparet contra Salonium, & Sylvium *ubi supra*, & Malderum *in 2.2. tract.6.cap.3.dub.4.* non solùm in causis capitalibus, sed in civilibus, licitum esse appellare, etiamsi judex inferior sententiam tulerit secundùm opinionem probabiliorem. Quam sententiam S.Joan.de la Cruz *loco citato* tenet tantùm in casu, quo pars appellans sit in possessione. Sed illam absolutè in omnibus casibus, tenendam esse puto, dummodo contraria opinio, pro qua appellatur, probabilis sit.

4. Sed instabis dicendo, Judex superior ad quem appellatur, non potest judicare secundùm opinionem probabilem; ergo illicita est appellatio. Probo majorem; nam judex tenetur judicare secundùm opinionem probabiliorem, ut communis fert opinionem, secundùm quam jam judicavit judex inferior. Ergo, &c. Respondeo, posse judicem judicare secundùm opinionem probabilem, relicta probabiliori, ut docent DD. quos citavi *in tract. de Parlamento, resol.20.& tract.de opin.probabili, resol.3.* Ad alias verò rationes adversùs nostram sententiam respondet Turrianus, lege illum, & non pigebit.

[Margin: 2. fol. dicta in hac tomo inveniuntur in ... tr. 6. ref. 36 ... secunda vero hic est supra 30. & in aliis dicta num. 2.]

RESOL. XXIV.

An Advocatus, probabiliori relicta, possit consulere secundùm opinionem probabilem, in causa sanguinis, vel amissionis omnium bonorum?

Et an in hoc casu Advocatus teneatur manifestare parti minorem probabilitatem suæ causæ, aliàs restituet ei expensas, & damna? Ex p.2. tract.13. Ref.4.

§.1. POsse Advocatum relicta probabiliori, sequi minus probabilem opinionem, non solùm juris, ut diximus de judice in superiori resolutione, sed etiam facti, docent omnes Doctores: sed advertunt in hoc casu teneri manifestare parti minorem probabilitatem suæ causæ, aliàs restituet ei damna, & expensas.

[Margin: Sup. contento in hoc ref. in ref. seq. per totum.]

2. Difficultas igitur consistit, an hoc procedat etiam in causa sanguinis, vel amissionis omnium bonorum: nam negativam partem amplexi sunt ex Neotericis, S.Joan. de la Crux *in directorio conscientiæ, part. 1.prae. 8. art. 5. dub. 5. concl.2.* Malderus *in p.2.qu.19.art.5.disp.86. asser.8.* Martinez *in p.2.to.1.quæst.19. art. 6. dub. 6. concl. 3.* & alii, quia in dubio melior est conditio possidentis rei, & in dubio favendum est reo.

3. At his non obstantibus, in praxi tutam, & probabiliorem contrariam sententiam esse existimo: quam præter Sanchez *in summa, tom.1.lib.1.c.9.n.33.* & alios penes ipsum tuentur etiam Turrianus *in 2. 2. tom. 2.q.95. art. 3.* Lorca *in p.2.tom.5.disp.39.membr.2.* Villalobos *in sum. tom. 1. tract. 5. difficult.14.n.5.* ubi sic ait. (En qualquiera causa, aunque sea in causa sanguinis, es licito al Abogado tomar à su cargo la causa del actor, siendo provable, aunque la del reo sea mas provable.) Ratio est, quia si cliens in hoc casu potest justè litigare. Ergo & Advocatus illam causam potest patrocinari, cùm non imprudenter agat, utpotè quia ratione probabili ducitur. Dicendum igitur sine trepidatione, posse Advocatum secundùm opinionem probabilem patrocinari causam actoris, etiam in causa sanguinis, aut honoris, vel de causa civili maximi momenti, ut de omnium bonorum possessione, &c.

RESOL. XXV.

An Advocatus possit patrocinari causam Clientis minus probabilem, etiam si cognoscat contrariam partis adversæ esse probabiliorem?

Et advertitur, quòd si consilium petatur in ordine ad favorem externum, seu contentiosum, Advocatus non possit dare consilium juxta sententiam minus receptam, nisi saltem id ipsum declaret.

Et docetur Judicem posse judicare secundùm opinionem probabilem, relicta probabiliori. Ex part. 9. tract. 8. & Misc. 3. Ref. 63. aliàs 62.

§.1. CAsus passim accidit, & quotidianus dici potest, & de illo ego egi *in p.2.tract.13. ref.4.* Et ad illum novissimè negativè respondet Sapientissimus Pater Arriaga *in p.2. D.Thomæ tom.1.disp.26.sect.5.n.27.* ubi sic ait: Quærimus, an si sub opinione sit, utrùm hæc res sit mea, an verò Petri; possim ego intendere illi litem ob eam rem, accommodando me tali opinioni probabili? Respondeo, si æquè probabile appareat meum Jus, ac alienum; non videri posse esse dubium, quin utrique liceat ea de re agere, cur enim unus cedet alteri, antequam à Judice causa decidatur? Quæ autem in hoc sit adhibenda limitatio, intelligetur ex dicendis paulò post. Hinc à fortiori constat, eum qui probabilius habet jus, posse licitè illud prætendere. Quæ omnia, non solùm de ipso litigante intelligenda sunt, sed etiam de Advocato: etenim si mihi licet agere pro hac re; ergo Advocato licebit me in ea obtinenda juvare, quia per hoc non favet causæ injustæ: & sicut ego non facio alteri injuriam tunc temporis, pro ea re litigando; ita nec Advocatus meus, mihi favendo, ulli faciet injuriam.

[Margin: Sup. contenta in hoc tomo in ... ref. in ref. praeterito, dum ... dista. num. seq.]

2. Sed quid si alterius jus probabilius sit, poteròne ego agere contra illum? Poteritne etiam tunc Advocatus mihi favere? Affirmat Vasquez supra *cap. 1.* & pro se citat Medinam, Angelum, Armillam, Sotum, & alios; eò quòd hi sine distinctione doceant, posse Advocatum cuilibet parti patrocinari, quando res est dubia. Ego verò hanc Auctorum inductionem non reputo bonam; quia valdè diversa ratio est, quando est æquè dubia, seu probabilis utriusque causa; tunc enim, quia unus præ alio jus non habet; videtur licitum esse cuicumque favere: valdè inquam, diversa ratio à casu, quo probabilius est jus unius: tunc enim ille debet à Judice præferri, ut jam dicam, & jus id exigit, ratioque naturalis ei favet: ergo nec litiganti, nec Advocato licitum est contra illum agere per se; quia id esset directè agere, ut injustè ab altero res auferatur. Undè Tabiena, Rosella, & alii statim citandi, expressè censent debere secundùm probabilius jus causam decidi. Undè ego infero eos sentire non licere mihi tunc contra alterum agere; quia id esset me conari, ut iniquè res decideretur; quod ex se intrinsecè malum.

3. Crediderim ego in hac quæstione sic discurrendum, ut dicamus, licitum esse utrique inchoare agere suam causam, etiamsi ab initio judicent esse minus probabilem, quia fortè continget, ut ponderatis omnibus rationibus deprehendatur postea probabilior: onde addendum censeo, si certò cognoscant, alienam esse probabiliorem; nec videant, undè possit propria apparere; postea vel probabilior, vel certè æquè probabilis; debere eos desistere ab ea causa; quia tunc (juxta paulò ante dicta) directè agerent, ut illa injustè decideretur, quod procuidubiò illicitum est; agerent enim ut eam cum minori jure obtinerent. Ita Arriaga. Imò paulò infrà, *nu. 33.* sic asserit: Hinc dices: Ergo nec ipse litigans, nec Advocatus poterunt licitè agere contra alteram partem, quando jus est æquè probabile; hoc autem videtur absurdum; ergo. Patet manifestè consequentia, quia quando mihi certò constat, alterum habere æquale jus meo, non licet mihi agere, ut ille spolietur re illa. Si v.g. cum fratre, sum relictus æqualiter hæres bonorum patris, non est mihi licitum agere ne fratri quidquam detur, sed debeo esse divisione contentus: ergo cum paulò ante dixerimus, idem esse, quoad hoc, duos habere æquè probabile jus, ac duos certò habere æquale jus, in eamdem rem; manifestè infertur non licere mihi agere contra alterum, nisi ad summum ut dividatur ea res. Confirmatur: id quod non licet Judici, omnibus pensatis, facere; etiam non licet mihi ab eo petere, ut faciat, quia peterem, ut faceret rem injustam. Ergo, si Judici in proposito casu non licet sententiam ferre pro me, nec licebit mihi petere, ut eam ferat. Suppono in eo casu, me litigantem cognoscere æquè omninò probabilem esse meam, & alterius causam; item me cognoscere, non posse tunc Judicem ferre sententiam pro me, Respondeo, si adhibitis omnibus diligentiis jam mihi constet, jus meum esse æquè omninò probabile cum adverso, non posse tunc amplius urgere apud Judicem, ut mihi soli res adscribatur. Quod persuadet manifestè objectio facta, maximè confirmatio illius; ideò nego in illo consequenti ullum esse absurdum. Nego etiam propterea (absolutè

stante

stante cognitione de æquali probabilitate) me ab initio non potuisse intentare litem, & advocatum eam litem suscipere. Ratio est, quia tunc poteramus ambo prudenter judicare: esto nunc mea causa appareat æquè probabilis nobis, fortè decursu litis, & Judicibus, & nobis ipsis constabit esse probabiliorem; & mihi haud dubiè licet agere, sine fraude tamen, quidquid possum, ut meum jus deprehendatur probabilius: licet si post diligentias omnes adhibitas appareat mihi, & Judici æquè probabile; jam non possim amplius licitè urgere, ut mihi res adscribatur integrò, sed ut dividatur. Hucusque Arriaga, cujus sententiam satis probabilem existimo, & ad ejus probabilitatem constituendam, auctoritas tanti viri sufficeret; quæ quidem si observaretur, fora non ita frequentarentur; nec tot litibus Mundus implicaretur.

4. Sed quia nec à litigantibus, neque ab eo Advocatis talis sententia in praxi observanda erit; ideò affirmativæ sententiæ tamquam communi adhæreo, cui etiam olim adhæsi; & quam præter Doctores ubi suprà à me adductos, tenet me citato amicissimus Pater Franciscus Lugo de principiis *Theol. mor. part. 1. cap. 3. quæst. 9. nu. 75.* Gaspar Hurtadus *in part. 2. tract. de bonitate, & malitia, disp. 4. diffic. 20. & in 2. 2. tract. de Judicio Forensi, disp. 5. diffic. 3.* Bannius *in Theol. mor. tom. 3. lib. 3. tract. 4. quæst. 8.* Præpositus *in part. 2. D. Thomæ, quæst. 19. art. 6. dub. 5. §. 1.* Palaus *tom. 1. tract. 1. disp. 2. punct. 11. num. 2.* Salas *in part. 2. quæst. 21. tract. 8. disput. unica, sect. 11. num. 104.* Escobar *in Theol. mor. Exam. 3. de conscientia, cap. 6. num. 20.* idem me citato tenet alter Escobar, Joannes videlicet *in tract. de Confess. sollicitan. part. 2. quæst. 3. §. 1. num. 31. & 32.* Montesinus *in part. 2. tom. 1. disp. 29. quæst. 5. num. 208.* Petrus *in Laurea Salmant. Certam. 10. dub. 2. cap. 35. num. 67.* cum aliis penes ipsos. Et ratio est, quia Advocatus prudenter agit, dum probabili sententia ducitur ad patrocinandum, nec ulli facit injuriam. Et jura conceduut inter dubias opiniones, unam eligere; ut patet *in cap. Capellanus, de Feriis, cap. si virgo, tum similibus 34. quæst. 2. & in l. Rem novam, §. Patroni, Cod. de judiciis,* ubi lex non dubiam, sed disperditam causam dicit ab Advocato deferendam. Deinde munus Advocati tantum est proponere fundamenta pro parte sui clientis; dummodò verè recitet leges, & loca, quæ adducit in favorem illius. Et tamdem contingere potest, quod illa opinio, quam Advocatus judicat minus probabilem, ex opinione Judicis sit probabilior, & quòd tamdem ferat sententiam in lite, conformando se illi: Ergo licitè potest advocatus patrocinari, sequendo sententiam, quam ipse putat minus probabilem. Unde ex his patet responsio ad argumentum Patris Arriaga; quod etiam prorsus infirmatur; negando illi Judicem non posse judicare secundum opinionem probabilem relicta probabiliori: nam contrarium tenent satis probabiliter plures magnæ notæ Doctorum, quos ego adduxi *in part. 1. tract. 13. resol. 3.* Quibus adde novissimè, me citato, quinque doctos recentiores, Patrem Lugo *de Princ. Theol. mor. part. 1. cap. 3. quæst. 8. num. 66.* Machadum *de perf. Confess. tom. 2. lib. 6. part. 2. tract. 1. docum. 7. num. 3.* Escobar *de Confess. sollicitan. part. 2. quæst. 2. §. 1. num. 28.* Samuellium *de elect. tract. 3. disp. 4. contr. 17. & conclus. 3. num. 5.* & Dicastillum *de Just. lib. 2. tract. 21. disp. 5. dub. 9. num. 281.* Et hanc sententiam præter alios, tenet etiam Magister Texeda *in Theol. moral. tom. 1. lib. 1. tract. 2. contr. 7. num. 7. & seq.* Quia eo ipso, quod opinio est probabilis, est conformis rectæ rationi: ergo tuta conscientia potest quis eam sequi etiam circa causarum civilium decisionem. Secundò, quia Confessor tenetur sequi opinionem probabilem pœnitentis relicta propria probabiliori; dummodò assentiatur opinioni pœnitentis, & judicet non esse falsam: ergo eodem pacto Judex in decidendis causis potest secundùm opinionem probabilem sententiam dicere, probabiliori dimissa. Tertiò, quia multoties opinio probabilior, idest, quæ à pluribus recipitur, est minus tuta, & secura; nam teste Soto, probabilior opinio est, & à pluribus recepta illa, quæ asserit Episcopos, & Clericos esse dominos suorum redditunm; & tamen opposita est securior; similiter probabilior opinio est, quæ docet licere mutuanti recipere aliquid ultra sortem ratione damni emergentis, vel lucri cessantis: at opposita securior est, & etiam communior, & probabilior opinio est, quæ docet, posse Judicem secundùm allegata, & probata condemnare innocentem probatum nocentem, & tamen securior, & tutior est opposita, si certò sciatur eum esse innocentem: ergo opinio probabilior non ideò amplectenda est, quia tutior, & securior.

[Margin note: Quæ hic est sup. resol. 20. & in res. 21 & in resol. 30. cum plurimis Doctor. [illegible]]

5. Objiciunt adversarii, quia ut habetur *cap. Joannes de spons.* in dubiis tutior pars est eligenda: ergo in decidendis causis, ex duabus opinionibus probabilibus, probabilior, & tutior est eligenda. Sed respondetur hunc Textum debere intelligi, quando utraque pars habet periculum: cæterum quando utraque pars est secura, & tuta, ut contingit, quando utraque pars est probabilis: benè potest sequi opinio probabilis, probabiliori, & securiori omissa, cùm tuta, & secura sit, aliàs enim probabilis non esset; & in hoc sensu intelligendi sunt alii textus, ut constat ex *capit. Audientiam* de homicidio, ubi eadem verba apponuntur: si enim opinionem probabiliorem teneremur sequi, maximis scrupulis coarctaremur, & in indaganda & examinanda opinione probabiliori, multum consumeremus tempus: & ideò credendum non est, homines tam gravi onere esse oppressos. Secundò respondetur, præfatos textus sermonem texere de dubio, quod est verè, & propriè dubium; non verò de opinione, quæ non est verè, & propriè dubium; & ideò illa potest amplecti si probabilis sit.

6. Sed contrà, quia quando Judex decidit causam juxta opinionem probabilem, quam esse veram credit, cognoscit simul aliam opinionem esse probabiliorem: ergo contra suam conscientiam agit, juxta probabilem sententiam judicando, prætermittens probabiliorem. Sed respondetur, concesso antecedenti, negando consequentiam: quia Judex: judicando causam secundùm opinionem probabilem ex parte Juris, probabiliori omissa, non judicat secundùm quod ejus ratio, seu judicium dictat speculativè esse tutius, quale est opinionem probabiliorem sequi, & secundùm illam, sententiam proferre; sed secundum id, quod judicat practicè esse rationi consentaneum: & ideo, quamvis speculativè Judex cognoscat, alteram partem esse probabiliorem: non tamen habet practicè conscientiam dubiam, judicando causam juxtà opinionem probabilem, sed certam: quia judicat licitum esse sibi hic, & nunc relicta opinione probabiliori, sequi probabilem, quam certò cognoscit veram esse; & ideò eam sequendo, non agit contra conscientiam, aut judicium practicum, quia sequendo opinionem probabilem, & secundùm illam judicando, prudenter agit.

7. Objiciunt secundò præfati Auctores: Judex, cùm sit stipendiatus à Republica pro decidendis causis, & ibi agatur de jure proprio unicuique reddendo, debet necessariò secundùm merita causæ judicare; judicando autem secundùm opinionem probabilem relicta probabiliori, non judicat secundùm merita causæ: quare sic judicando, non liberatur à vitio acceptionis personarum. Et confirmatur: quia majus jus habet pars illa, quæ opinioni probabiliori nititur, quam pars altera, cui minus probabilis patrocinatur, hac enim ratione, personarum acceptor dicitur, qui digniori relicto, beneficium confert minus digno. Sed respondetur, argumentum tantum probare, Judicem in decidendis civilibus causis, de quibus inter partes controvertitur lis, debere semper in conscientia judicare in favorem probabilioris opinionis ex parte facti; quod nos libenter concedimus, ut benè Sotus *lib. 3. de Just. quæst. 6. art. 5. ad 4.* Salonius *2. 2. num. 63. art. 4. controv. 2.* Aragonius *2. 2. quæst. 63. dub. ult. ad 3.* & re vera ita est, quia Judex tenetur semper sententiam proferre secundum merita causæ, & ideò tenetur judicare in favorem illius partis, cui favet opinio probabilior, & adsunt majora merita, & quæ intentum suum per magis solida fundamenta probat; unde argumentum nihil contra nos convincit, qui solùm asserimus quoties ex jure fuerint duæ opiniones probabiles circa textus, aut legis decisionem; si una ex illis fuerit probabilior ea relicta, tuta conscientia posse Judicem adhærere probabili, & secundùm illam judicare. Et hæc omnia docet Texeda ubi suprà; ex quibus fundamentum argumenti Patris Arriaga satis probabiliter evanescit.

8. Adde quod etiam admissa obligatione in Judice ferendi sententiam juxta probabiliorem opinionem: hæc obligatio non incumbit Advocato, cujus munus est sui clientis jus proponere, ut eo attento Judex sententiam pronuntiet, qui forsan probabiliorem esse censebit, quam Advocatus minus probabilem existimat. Ex quo infertur Advocatum in causa, cujus justitia minus probabilis est, non petere a Judice ut sententiam ferat juxta opinionem minus probabilem: sed tantùm proponere ea, quæ suo clienti favent, ut si probabiliora videantur, quam alia, quæ in alius partis favorem adducuntur, vel ex alio capite sint sufficientia, ut si ex vi illorum possit Judex in clientis favorem sententiam ferre, eam pronuntiet. Vide Oviedo ubi infrà, & Serram *in part. 2. tom. 1. quæst. 19. artic. 6. dub. 4. ad 3.*

9. Nota verò, quòd licet hæc omnia sint tuta in conscien-

scientia, quæ ego in gratiam Dominorum Advocatorum adnotare volui, adversus Patrem Arriaga; tamen ego puto, quòd per plures ex ipsis fœdè labuntur, & in mortale peccatum incidunt, etiam defendendo opinionem probabilem: quia non declarant partibus opinionem adversariorum esse probabiliorem, sed ferè semper certè victoriam illis respondent. Dico igitur, & aures porrigant Advocati, debere illos æquitatem, vel probabilitatem causæ sibi propositæ diligenter inspicere. Quòd si reperiant illam ita parum probabilem, ut rarò, vel numquam eo loco Judices in illam inclinent: non possunt illam suscipere defendendam, alioquin Rei erunt injustitiæ, restituereque tenebuntur. Si verò reperiant illam minus probabilem, quam oppositam, sed quæ recepta sit interdum apud Judices: debent Advocati aperire clienti, quanta habeant probabilitatem, vel spem obtinendæ victoriæ, ne falsa promissione, vel spem clientem detinentes, & ad sumptus frustra faciendos inducentes, peccent contra justitiam, & ad compensandum ei damnum teneantur. Adde etiam, quoties Advocati causam sibi minus probabilem suscipiunt, affirmare non posse sibi videri probabiliorem, aut æquè probabilem, quia mentirentur, & interdum perniciosè cum damno clientis. Et hæc omnia docet Pater Lugo ubi suprà *quæst.9. num.76.* & ideò Præpositus *in par.2. quæst.19.art.6. dub.5.* §.1. sic ait: si consilium petatur in ordine ad forum æternum, seu contentiosum, Advocatus non potest dare consilium juxta sententiam minus receptam: nisi saltem id ipsum declaret: quia alioquin clienti erit causa multorum damnorum, & expensarum cùm tali casu valdè imprudenter se gerat. Adde, quòd non judicetur probabile, quòd Advocatus in hoc casu possit dare tale consilium ex quo alteri apertè prævideantur gravia damna sequutura, cùm Judices cognoscantur communiter sequi contrarium, videturque hoc casu reticens sententias probabiliores teneri ad restitutionem damni, quòd cliens per tale consilium incurret. Interim cum præfata cautione, & monendo de dubio causæ, potest Advocatus suscipere causam dubiam, & quamcumque probabilem: quia Advocatus non profert sententiam, nec cogit Judicem proferre, sed solùm proponit, quæ sua clientis possunt confirmare. Ita ille.

10. Et tandem non deseram hic apponere verba Joann. Henriq. *in Compen. Cas. Moral. cap. 1. §. 3. num. 19.* sic asserens: (Quando el Abogado sabe que la justicia de su parte es provable, y que la justicia de la parte contraria es mas provable, no puede defender su parte con buena conciencia, sino es avisando à su parte como tiene mayor provabilidad la parte contraria; y este es el punto de mayor importancia de todos los que pratican los juristas: y si Christianamente se mirasse, no abria tantos pleitos, y escandalos en la Republica, ni tanto estrago en las conciencias.) Sic Henriq. cui etiam adde novissimè doctissimum Oviedo *in part. 2. D. Thomæ tract. 5. controv. 3. punct. 10. num. 110.*

RESOL. XXVI.

An Advocatus possit sequi opinionem Antonii Cujacii, & similium Jurisconsultorum? Ex p.2. tract. 13. Res. 5.

§. 1. HAnc quæstionem tractavit Sancius *in suis practicis disputationibus*, & quia Codex rarus est, ponam per extensum ejus verba: Animadvertendum (ait) plures Jurisperitorum non ausos in praxi sectari opiniones Duareni, Cujac. Donelli, Antonii, Fabri, & aliorum, appellantque illas opiniones solùm theoricas, & non practicas, tantumque ad scholarum ludum proficuas: nequaquam tamen ad in praxi judicandum. In quo sanè decipiuntur. Nam imperceptibile est aliquam opinionem esse speculativè probabilem, & in praxi tutò amplexari non posse, cùm probabilitas practica à speculativa probabilitate oriatur: ab eaque solùm differat, tamquam effectus à sua causa. Id enim quod quis opere exequitur justè, vel injustè, ab eo nascitur, quod scilicet speculativè judicavit posse agi licitè, vel illicitè, cùm cognitio speculativa dirigat voluntatem ad opus. Unde in praxi tutò amplexari poterit Advocatus talium Doctorum opiniones, immo fortè melius, quàm aliorum, non adeò theoricè sapientium. Nam illi, qui theoricè rem pleniùs examinant, & fundamenta discutiunt, meliùs quoque regulam ad operandum demonstrabunt. Alias nihil prodesset alicui, rem saniùs percipere, nisi in ordine ad operandum certiorem regulam constitueret. Nec obest, quin horum Doctorum sententia sectari queat, quòd magis communiter Jurisperiti illorum mentem non amplectantur, nec judices juxta talium opinionem sententias pronuntient: id enim necessitatem non inducit aliis, quòd videlicet contra theoricorum doctrinam teneantur quoque judicare, & quia præsumendum sit plures judicum, & Jurisperitorum contra talium theoricorum sententias judicantium id agere, quia ex proposito eorum Doctorum doctrinam non discussere, sed unus alterius vestigia, tanquam greges, sequitur. Hæc Sancius *disp. 64. num. 63.* quæ valdè sunt notanda; quia multum quotidiana, & in aliis libris minimè obvia.

RESOL. XXVII.

An Medicus si juxtà regulas medicinæ non haberet medicamentum certum, possit sequi opinionem minus probabilem circa aliqua medicamenta, relicta probabiliori?

Et quid, si habeat medicamentum certum? Ex part. 2. tr. 13. Res. 7.

§. 1. NOn posse sine labe peccati mortalis, respondet Portel. *in Addit. ad dubia Regularia, ver. opinio eligenda, num. 10.* ubi citat Sotum, & Suarez, quibus ego addo Villalobos *in summ. tom. 1. tract. 1. diffic. 1. num. 6.* Vasq. *in part. 2. tom. 1. disp. 64. cap. 4. in fine*, Bonac. *de legib. disp. 2. quæst. 4. punct. 4. num. 22.* Becan. *in summ. tom.... tract. 1. cap. 4. quæst. 9. num. 13.* & Sanchez *in summ. tom. 1. lib. 1. cap. 9. num. 41.* Ratio est, quia faceret contra debitam charitatem, proximo indigenti exhibendam: quæ petit, ut certiori modo, quo possumus, ei subveniamus.

2. Non desunt tamen DD. qui in hoc casu asserunt, posse Medicum uti opinione probabili. Et ita docet apud Sanchez *ubi sup.* Azorius *tom. 1. lib. 2. cap. 17. quæst. 11.* Aragonius *in 2.2. quæst. 63. art. 4. dub. pen.* & Salas *in part. 2. quæst. 21. tract. 8. disp. unica, sect. 15. num. 158.* quibus ego addo Montesinum *in part. 2. tom. 1. disput. 29. quæst. 5. num. 214.* & novissime Sancium *in practicis disputationibus, disp. 44. num. 36.* ubi cum citatis DD. notat, quòd si medicamentum esset certum, tunc teneretur Medicus ex charitate, & justitia illud applicare: quia certum pro dubio relinqui non potest. Ratio verò, quare uti possit opinione probabili, quia juxta suam conscientiam applicat, id quod salutiferum probabiliter arbitratur.

RESOL. XXVIII.

An Medicus possit adhibere ægrotanti medicamentum dubium, & sequi opinionem probabilem, relicta probabiliori?

Et an peccet Medicus, qui adhibet medicamentum probabile, cùm possit certum adhibere?

Et quid si illud adhibet, de quo utrinque sint æquè probabiles opiniones, quòd multum proderit aut nocebit?

Et an, si Medicus in ea esset opinione ut existimaret medicamentum noxium fore, peccet contra justitiam præbendo illud medicamentum, juxta opinionem probabilem aliorum? Ex p. 5. tract. 3. Res. 132.

§. 1. REspondent aliqui, quòd Medicus in casu dubio, an medicamentum salutare sit, vel noxium, non existente alio certiori, & aliundè æger desperetur de vita, licitè potest dictum medicamentum præbere. Sufficit etiam ut medicamentum æquè probabiliter sit profuturum, & hæc ex multis tenet Alphonsus de Leone *de offi. Confess. relect. 2. num. 193. & 194.* qui subdit quòd si circa medicamenta adhibenda adsint opiniones Doctorum, quarum una sit probabilior, alia minùs probabilis, tenetur Medicus sub peccato mortali sequi probabiliorem, & hoc ultimum differt à primo, quia ibi agitur de ægro desperato, pro cujus remedio offertur unum tantùm medicamentum dubium, an profuturum, vel nociturum. Hìc agitur de omnibus ægris, pro quorum remedio offeruntur plura medicamenta, quorum aliud secundùm probabilem opinionem tantùm est profuturum, aliud secundùm magis probabilem. Unde non solùm Medicus tenetur sequi probabiliorem, & tutiorem opinionem, ubi contraria opinio probabilis est, quòd medicamentum sit noxium, sed etiam ubi certum sit nocere, sed sit de eo opinio, quòd magis prosit, & ita etiam docent Doctores, quos citavi *in part. 1. tract. 13. resol. 7.*

2. Sed ibi pro affirmativa sententia non paucos adduxi, asserentes, quando nullum medicamentum est certum, sed variæ inter Medicos intersunt opiniones circa medicamenta illi morbo applicanda, & aliundè salus ægroti non est desperata, licere Medico sequi opinionem minùs probabilem, relicta probabiliori, quia quod ex probabili ratione efficitur, temeritate, ac imprudentia vacat, ergo & culpa.

3. Nota

3. Nota etiam, quòd stando in opinione contraria docet Sanchez *in sum. tom. 1. lib. 1. cap. 9. num. 48.* non esse contra obligationem justitiæ ex Medici officio debitam, uti opinione illa minùs probabili, sed contra debitam charitatem proximo indigenti exhibendam, quæ petit ut certiori medio, quo possumus, ei subveniamus. Sicut idem author dicit de Ministro Sacramentorum eligente opinionem minùs probabilem. Sed hoc ultimum non admittit Merolla absolute *tom. 1. disput. 3. cap. 4. coroll. 5. num. 198.* & existimat tunc esse tantùm verum, quando Medicus non habet propriam opinionem circa medicamentum morbo applicandum, an sit salutiferum, vel noxium, itaut neutri parti contradictionis simpliciter adhæreat, sed solùm judicet utramque partem esse probabilem ob diversas aliorum Medicorum opiniones. Nam si ipse in ea esset opinione, ut existimaret medicamentum noxium fore, peccaret contra justitiam, præbendo id medicamentum, juxta opinionem probabilem aliorum, sicut dixi *num. 162.* de judice, qui fert sententiam secundùm aliorum opinionem, relicta propria. Ratio est, quia eo ipso, quod infirmus vocat ad se potiùs hunc Medicum, quàm alium, tacitè vult ab eo curari secundùm propriam opinionem, quia de illius scientia confidit: ergo injuriam facit Medicus infirmo, si det illi medicamentum, quod existimat fore noxium, quamvis opinionem aliorum Medicorum dicentium esse salutiferum, probabilem judicet. Probatur consequentia, nam si juxta aliorum Medicorum opinionem medicamentum præberet, non tam ipse, quam alii dicerentur infirmum curare, sicut diximus supra de judice, qui ferret sententiam secundùm opinionem aliorum. Et post hæc scripta inveni circa dubium præsentis resolutionis sic asserere Malderum *in part. 2. quæst. 19. art. 3. disp. 86. §. 7.* Peccat Medicus, qui adhibet medicamentum probabile, cùm possit certum adhibere: item si illud adhibeat, de quo utrinque sunt æquè probabiles opiniones, quod multùm proderit, aut nocebit, etiamsi nullum certius adhibere possit, nisi fortè in certissimo alioqui æger versetur periculo, cui expediat, vel hoc periculoso remedio succurri. Rectè tamen monent DD. potiùs standum esse experientiæ, quam opinionibus. Sequitur hæc assertio satis ex præcedenti; una enim ratio, quæ ubi urgebatur in medicina spirituali Sacramentorum, etiam hìc locum habet. Sicuti enim ibi Sacerdotis officium postulat, ut certam, relicta incerta, adhibeat spiritualem medicinam, ita Medicus certissimum remedium adhibere debet: quarè si secundùm probabiliorem opinionem medicamentum sit lethale, peccat mortaliter id applicans Medicus. Item si dubitet, an ne profuturum sit, vel nociturum, etiamsi inrendar ejus virtutem capetiri. Neque enim Medicus, ut benè Plinius potest discere periculis ægrorum, & experimenta per mortes agere. Imò etiamsi probabilius sit non nociturum, sed profuturum, modò verè periculum probabile sit, quod nocebit, non licebit eo uti, etiamsi certum non suppetat, nisi in casu, quo certissima mors impenderet ægro, quo casu existimant etiam illud licere adhibere, quod probabilius est nociturum, modò verè probabile sit profuturum. Ita Malderus.

R E S O L. XXIX.

An qui probabiliter putat rem esse suam, etiamsi probabiliter teneatur ab altero, possit de illa facere occultam recompensationem, si jus suum non possit defendere, coram judice?

Et quid, si probabilius est rem esse illius, qui illam possidet?

Ex p. 9. tr. 9. & Misc. 4. Res. 45. aliàs 44.

Quamvis non plenè sup. hoc lege tamen ea 3. r. 2. not. seq. 9. Ex quibus, quia aliquid sic ad rem Sup. hoc infra in §. seq. nota Res. ad medium à v. An verò & sup. In res. 98. § sic opinati, & in 10. § 10 Res. 149. §.

§. 1. QUæstio est curiosa, & ad illam affirmativè respondet novissimè Pater D. Stephanus Spinula Congregationis Somaschæ in suo erudito Opusculo *de Elect. opin. disput. ult. sect. 7.* ubi sic ait: Hinc probabiliter etiam dici potest, eum, qui jus probabile habet ad aliquam rem, quæ ab alio detinetur, quòd jus in judicium deferre non potest, posse licitè occultè compensationem facere: quia suo juri adeò benè fundato, quomodo potest alia via satisfacere? Debetne ergo illud jus haberi pro nullo? In dubio quidem posset, quia in dubiis melior est conditio possidentis; sed in casu opinionis probabilis nonne debet quid plus posse facere? semper tamen intelligo, supposito, quòd ea opinione probabili facti, nempè quòd res sit sua, possit habere opinionem probabilem, quòd sibi illa sit adjudicanda, adeout verè sibi deberi, probabiliter opinetur, & licèt communis sententia Doctorum videatur esse in contrarium, tamen Cardinalis de Lugo multùm propendet in hanc sententiam *de just. & jur., disp. 16. sect. 5.* ubi etiam notat Doctores contrarium asserentes inconsequentiæ, quia id negant in universali, & in genere: concedunt autem compensationem occultam cum opinione probabili in particularibus materiis. Videatur dictus Cardinalis loco citato, ubi solvit omnia argumenta in contrarium.

2. Urgeo, si probabilius est rem esse illius, qui non possidet, re delata ad judicem poterit judex, quin debebit à possessore ereptam, illi adjudicare; dictum est enim *disput. præced. sect. 6. concl. 2.* teneri judicem sententiare pro parte probabiliori; ergo si non possit lis ad judicem deduci, ne, qui non possidet, privetur suo jure, poterit occultè compensationem facere. Insto: Potest judex, vel debet pro illo sententiare. Quare? quia illi debetur res ab alio possessa; aliàs si non deberetur, non posset judex rem illi adjudicare. Neque verò solùm debetur post sententiam; sententia enim non facit, quòd res alteri debeatur, sed rem adjudicat alteri. Supponit rem deberi, & ex hoc supposito; tanquam ex motivo justificante rem adjudicat. Si ergo res mihi debetur, jam habeo opinionem juris pro me: ergo potero hac opinione juris uti, & occultam facere compensationem. Claudo: Res mihi debetur, & quare non potero, ea via, quæ sola superest, citra scandalum juri meo satisfacere?

3. Dices. Est veluti axioma in materia justitiæ, quòd à non liquido ad liquidum non datur compensatio; sed jus probabile ad rem non est jus liquidum: ergo non potest fieri compensatio accipiendo rem liquidam. Respondetur. Illud axioma absolutè prælatum, si comprehendat etiam jura probabilia, nec in sententia Adversariorum esse verum: nam concedunt Adversarii, quòd si alicui legatum relinquatur in testamento non solemni, licèt non possit in foro fori legatum repetere, posse tamen occultam facere compensationem: quia probabile est, quòd tale legatum de jure naturæ sit validum, ac proindè probabile est, quòd sibi debeatur. Neque enim certum est tale legatum sibi deberi, quia probabilis est aliorum sententia negantium in hoc casu ullam obligationem oriri ex jure naturæ, ac proindè asserentium non deberi. Igitur jus ad hoc legatum est tantùm probabile, ac proindè non liquidum; & tamen potest occulta fieri compensatio: ergo, &c. Dicendum igitur est, illud axioma valere in dubiis propriè dictis: sicut in iisdem tantùm valet, quòd melior sit conditio possidentis; est enim moraliter sufficienter liquidum jus, quod probabile est. Hucusque Pater Spinula.

Tertiò, quì, & certum, & alio v. certum annotationem.

4. Et ego in favorem suæ opinionis adducam etiam doctissimum, & amicissimum Patrem Franciscum de Lugo in principiis Theologiæ Moral. *par. 1. cap. 3. quæst. 13. n. 100.* ubi hæc asserit: Secundus casus est de possidente rem, quam probabiliter opinaris esse tuam. Aliqui dicunt te non posse possidentem spoliare re possessa, quamvis probabile tibi sit, & forsan probabilius, rem esse tuam. Quoniam etsi proprietas possidentis sit solùm probabilis, possessio tamen certa est, & ideò præponderat tuæ probabili proprietati. Joan. Sanch. *disp. 33. num. 42. & disp. 43. num. 54. & seqq.* distinguit. Si probabilitas sit circa factum orta, scilicet ex probationibus, & testimoniis, dicit non posse possidentem spoliari, nisi per judicem judicantem. At verò si probabilitas sit circa jus, v. g. quia tibi per testamentum minus solemne res legata fuit, vel alio titulo probabili competit, dicit, secluso scandalo, posse te possessorem spoliare, clam auferendo rem: quia possessio prævalet contra dubium negativum, non verò contra probabilem opinionem circa jus. Imò num. 56. subdit, aliquos viros doctos a se consultos voluisse, probabilem etiam opinionem circa factum ex probabilibus testimoniis ortam sufficere, ut possis authoritate privata, cessante prorsùs scandalo, nondumque re deducta ad forum contentiosum, accipere rem, quam probabiliter opinaris esse tuam, & illa possidentem spoliare. Quod etiam mihi probabile videtur: quia possessio nititur proprietate, quæ solùm est probabilis. Ergo non impedit usum opinionis contrariæ probabilis. In praxi tamen non crederem rem esse privatam accipiendam, si juridicè peti possit, & expectari judicis sententiam. Ita Lugo. Sed contrariam sententiam tenent Sanchez *in summa tom. 2. lib. 6. cap. 3. num. 7.* Suarez *de legibus lib. 5. cap. 17. num. 20.* Palaus *tom. 1. tract. 1. disput. 2. punct. 6.* & Layman. *lib. 1. tr. 1. cap. 5. num. 21.* Quibus ego addo Giuniparum *de Jure Pontif. disp. 6. q. 6. cap. 3. num. 51.* & huic negativæ sententiæ ego adhæreo.

Sup. hoc in §. præterito hujus Res. à lin. 5. & in alia ejus annot.

RE-

RESOL. XXX.

Remissive aliquae opiniones Authoris confirmantur. Ex par.3. tract.1. & Misc.1. Ref.25.

§.1. Quero primò: An peccata dubia sint necessariò in confessione aperienda. Nominatim contra me negativam sententiam docet Joannes Caramuel *in Theologia fundamentali, fundam.77.n.1322. à fol.673. usq. ad fol.700.*

2. Sed hanc opinionem ego sæpiùs reprobavi, & nunc iterùm reprobo, ac novissimè Thomas Hurtadus *var. to.2. tract.12. cap.1. §.2. dub.8. num.206.* putat talem opinionem neque speculativè esse probabilem, & practicè esse temerariam; Vide rationes apud ipsum, & penès me in hac *part.*10. alibi adductas.

3. Quæro secundò: an in rebus venereis detur parvitas materiæ. Affirmativam sententiam nominatim contra me latè defendit Caramuel *in Theol. fundamentali, fundam.58. num.1208, à fol.592. usq. ad fol.616.* Sed ego negativam sententiam iterùm doceo, & contrariam opinionem novissimè Angelus Maria Verricelli *in quaest. moral. & legal. tr.4. quaest.17. num.3.* vocat per principia intrinseca, sive extrinseca omninò improbabilem, falsam, erroneam, temerariam, periculosam, ac scandalosam, & fortè graviori censura dignam. At ego libenter abstineo à censuris opinionum, præsertim sapientissimi, & amicissimi Viri, sufficit mihi tantùm meas confirmare; Vide rationes, quas adducit Verricelli, & de hoc ego alibi in pluribus locis; Vide etiam sapientissimum, & amicissimum Antonium Escobar, & Mendoza *in 2. editione Lugdunensi sua Theol. Moral. tract.5. Exam.8. cap.3. num.75.* qui testatur nostram sententiam esse communem in Schola Societatis, & tandem asserit, Res venerea est? nunquam est parva, & in *Theol. Morali magna to.1. leg.1. sect.2. Prob.2. num.67.* contrariam sententiam vocat falsam, improbabilem, ac temerariam.

4. Quæro tertiò: An professi nondum in sacris ordinibus constituti teneantur sub culpa lethali persolvere horas Canonicas? Idem quæritur de monialibus. Negativam sententiam docuisse Caramuelem *in Theologia regul. disput.102. art.2. num.1343. cum seq.* ego dixi, sed ipse modò *in Theol. fundam. fundam.53. §.8. num.1095.* dicit nominatim contra se loquutum fuisse de Benedictinis junioribus ante præceptum Abbatis. Sed absolutè loquentem Caramuelem impugnat latè, & doctè, ut semper soles Pater Bardi *in selectis lib.8. quaest.1. §. cum sequen.* respondens ad omnia ejus argumenta, cujus sententiam tanquam improbabilem fusè refellit ex Ordine Prædicatorum Magister Ferdinandus de la Nave *tract.1. cap.9. per totum de oblig. Monialium recitandi officium divinum*, quia tractatus omninò videndus est, impressus fuit Cordubæ anno 1621. & lingua Hispanica est conscriptus, & penès me habeo. Vide etiam, me citato, Bertrandum Loth. *in Resolut. Theolog. tract.23. quaest.1. art.8.* qui opinionem contrariam temerariam appellat, militat enim contra torrentem Theologorum; sed novissimè abstinet ab his censuris Tamburinus *in Decalogum part.1. lib.2. cap.5. §.1. num.13.* licèt, me citato, Moniales supradictas ad horas Canonicas obliget.

5. Et quidèm dato, quod Caramuel loquutus fuisset de Benedictinis junioribus, nego id, quod ipse asserit, nempè ante præceptum Abbatis supradictos non esse astrictos ad pensum divini officii: Nam ratione consuetudinis tenerentur ut cæteri Religiosi, quod evidenter probatur contra Caramuelem ex privilegio concesso dictis Patribus ab Eugenio Quarto, quòd Clerici professi in Sacris non constituti ad horas canonicas recitandas non teneantur, ut observat Antonius Hinojosa *directorio decisionum Regularium verbo hora Canonica fol.283.*

6. Ergo, secluso privilegio, juniores Benedictini ad dicendum officium astricti erant; An verò dictum privilegiū sit apud illos in usu, me remitto; Compertum habeo, quòd aliis Regularibus, ut alibi probavi, per communicationem non erit licitum illo uti. Vide omninò Bardi *ubi supra*, qui nominatim Caramuelem impugnat, & nostram sententiam solidè firmat.

7. Quæro quartò: An ex eo præcisè, quòd mutuator privat se potestate repetendi suam pecuniam intra certum aliquod tempus, licitè possit aliquid ultra sortem exigere?

8. Affirmativè respondet Caramuel *fundam.60. §.1. per totum*, & contendit me non docuisse contrariam sententiam, quoad hoc remitto me ad ea, quæ alibi dixi improbando talem sententiam, & bené dixit Cardinalis Lugo, me illam non docuisse, & patet etiam in mea *par.1. tract.8. resol.48.* in ultimis verbis resolutionis: Nunc autem illam iterùm refello, & vide præter Doctores à me alibi adductos, me citato, Roccaful. *in praxi Theolog. moralis tom.2. lib.3. de 7. pr. Decalogi cap.8. num.799.* & Amicum *in cursu Theologia tom.5. disp.10. sect.8. num.133.* ubi appellat sententiam contrariam novam, periculosam, & expositam palliatis usuris. Et licèt illam etiam docuerit Philippus de la Cruz *in tract. unic. de interess. fol.7. impress. Matriti ann.1637.* & lingua Hispanica conscripto; tamen scias dictum libellum fuisse ex ordine supremi Consilii Sanctæ Inquisitionis, ne venale haberetur prohibitum. Ita hic Romæ testatus est mihi Illustrissimus, & nunquam satis laudandus Dominus meus D. Franciscus Antonius Diez, & Cabrera nunc meritò inter Consiliarios supremæ Inquisitionis Castellæ annumeratus, majorum honorum dignissimus. Undè non approbo ea, quæ, me citato, novissimè tenet doctissimus Magister Ludovicus Bertrandus Loth. *in res. Theol. tract.9. q.1. artic.4. tit.1.* qui sententiam Caramuelis probabilem vocat.

9. Quæro quintò: An omissio unius horæ ex paucis constituat peccatum mortale? Negativè respondet Caramuel *Ibid. §.4.* nominatim contra me.

10. Sed hanc sententiam falsam, & improbabilem putat esse Magister P. Lezana *consult.48. num.8.* & observat à Sacra Congregatione Indicis fuisse delatam ab opere Marchini *de Sacram. Ordinis*, & me citato, novissimè insurgit nominatim contra Caramuelem noster doctus P. Verricelli *in quaest. moral. lib.8. quaest.58. per tot.* in qua hanc sententiam acriter, & solidè impugnat, & recedit à sententia Caramuelis, quam antea docuerat.

11. Verùm circa ea, quæ etiam nominatim contra me adducit doctus Caramuel *ubi supra in Theol. fundam.* circa bestialitatem, sodomiam, & mollitiem, an differant specie, & de prohibitione mollitiei, & fornicationis, remitto Lectorem ad Epistolam Patris Angeli Bossii impressam novissimè Lugduni 1653 & directam ad Caramuelem post editam suam Theologiam fundamentalem, in qua Epistola Bossius seipsum defendit, & consequenter etiam me, qui suam sententiam contra Caramuelem jam docueram, vide etiam Bertrandum Loth. *in resolut. Theol. tract 16. quaest.4. art.2. per tot.* in quo nominatim contra Caramuelem latè probat cum communi, & certa sententia fornicationem esse intrinsecè malam, itaut, attento solo jure naturæ, sit peccatum mortale. Idem docet novissimè Pater Tamburinus *in Decalogum part.2. lib.7. cap.1. §.2. num.2.* etiam nominatim contra Caramuelem insurgens.

12. Circa verò ea, quæ asserit contra me *fundam.53. §.1. & 3.* de non assumenda occupatione incompossibili cum recitatione Officii, vide Bonacinam *de horis Canon. disp.1. q.6. punct.2. n.3.* qui citat Suarez, & Filliucium, quibus adde Martinum de San Joseph *in Mon. Confess. to.1. lib.1. tract.11. de orat. num.13.* ubi sic ait: (El que tiene obligacion de rezar por orden sacro, ò renta Ecclesiastica no quede ocuparse voluntariamente en officio, que impida el rezo, porque haziendo lo contrario, sera querer non rezar; pero si ay necessidad grave y necessaria para el bien proprio, ò del proximo, podrá admitir semejante occupacion quando parezca que es mas agradable à Dios, que la del rezo; que todos los preceptos humanos no obligan con tales circunstancias.) Ita ille, qui etiam cum Suarez, & aliis ubi supra asserentibus de jejunio admittunt cum Diana exempla in contrarium adducta à Caramuele. Ergo signum est adesse disparem rationem inter illa, & casum de admittente occupationem incompossibilem cum officio divino; illa enim videntur impedimenta remota, & per accidens; istud verò proximum, & per se. Et quando ponuntur illa impedimenta in allatis exemplis à Caramuele, præceptum jejunii non adest: ergo.

13. Et hæc dicta sufficiant in superioribus resolutionibus defensionis causa circa ea, quæ in sua Theologia fundamentali observavit contra me Joannes Caramuel. Dixi defensionis causa, nam aliàs nunquam ausus fuissem Calamum exacuere contra sapientissimum virum indissolubili amicitiæ vinculo mihi conjunctum. Diana enim Caramuelem tanquam Magistrum veneratur, & ut Amicum carissimum ex totis præcordiis diligit, scitque vicissim ab ipso non minùs redamari, ac ore, & calamo plusquam meretur passim laudibus extolli, undè licèt inter ipsos aliquando dissideant intellectus, obstrictè tamen, ac devictæ semper remanent voluntates; Semperque Diana Caramuelem, & Caramuel Dianam peramabit.

24. Nota hic tamen Caramuelem in Theologia Fundamentali plura non definire, sed illa dubitativè, & interrogatoriè tantùm proponere, & post hæc scripta edidit alteram partem Theologiæ Fundamentalis, in qua facit, quod ego optaveram *in resolut.* 1. hujus tractatus, dissolvendo, & dissecando, ut ipse asserit Nodos Gordios primæ Partis, & mutando sententiam, & in multis aliis spero, quòd impostetùm faciat.

In Indice primo hujus Tom. 8. lege Appendicem ad hunc Tract. 1. ubi invenies alias plures diffic. mistas, & dispersas per alios Tom. Tract. & Res. quæ simul pertinent ad hunc Tract. 1. de Opinione probabili.

TRACTATUS SECUNDUS

De Conscientia dubia, & aliquid de errante.

RESOLUTIO PRIMA.

An sit licitum operari cum conscientia dubia speculativè, & non practicè?

Et notatur, quod licet ad rectè operandum requiratur judicium practicum moraliter certum, non tamen ita, ut excludatur omnis formido oppositi. Ex part. 4. tract. 3. Res. 1.

§. 1. PEtrus Lorca *in* 1. 2. *Divi Thomæ* agens de actibus humanis, *disput.* 37. *mem.* 1. ineptam esse putat distinctionem inter dubium speculativum, & practicum; verùm quia omnes DD. illam admittunt; ideò respondeo ad quæsitum affirmativè, quando sufficiens diligentia adhibita fuis ad vincendum dubium speculativum, & quando subest rationabilis causa, suadens variare practicè, seu hic, & nunc judicium speculativum. Ex. g. si bona fide res possidens incipiat dubitare, an res illa sit aliena, quod est dubium speculativum, tenetur diligentiam adhibere, ut veritatem assequatur, eaque præmissa, nec veritate detecta, potest licitè eam retinere, & practicè hic, & nunc non dubitare, non obstante dubio speculativo, quia melior in pari causa est conditio possidentis, ut patet *ex reg.* 61. *de reg. jur. in* 6.

2. Notandum est hic obiter cõtra Paulum Layman *lib.* 1. *tract.* 1. *cap.* 5. §. 1. *num.* 3. quòd licèt ad rectè operandum requiratur judicium practicum moraliter certum, non tamen ita, quo excludatur omnis formido oppositi, ut rectè docet Vasq. *in* 1. 2. *disp.* 62. *cap.* 5. & Sanchez *in summa tom.* 1. *lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 19. sufficit enim assensus probabiliter dictans, quamvis non sine formidine oppositi, hoc, vel illud honestè agi.

RESOL. II.

An hæc regula, scilicet: In dubio melior est conditio possidentis, *non solùm sit vera in materia justitiæ, sed etiam in materia aliarum virtutum?* Ex p. 4. tr. 3. Res. 2.

§. 1. CElebris, & difficilis est ista quæstio, & negativam sententiam docet Vasquez *in* 1. 2. *disp.* 65. *cap.* 3. & *disp.* 66. *cap.* 1. Ant. Perez *in Laurea Salmuntina, certam.* 10. *scholast. num.* 132. Salas ex parte *tract.* 5. *disput. unica sect.* 17. *num.* 162. Turrianus *in opusc. Theolog. opusc. de conscientia dubia, disput.* 1. *dub.* 1. & *sequ.* Azorius *tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 18. *quæst.* 4. & *lib.* 11. *cap.* 15. *quæst.* 2. Comitolus *in respon. moral. lib.* 2. *quæst.* 18. Sayrus *in Clavi Regia lib.* 1. *cap.* 13. *num.* 9. & 36. & alii penès ipsos, quorum sententia satis probabilis est, undè mihi displicet Suarez *in* 3. *part. tom.* 5. *disput.* 40. *sect.* 5. *num.* 18. asserens esse falsum, & sine fundamento, possessionem in sola justitiæ materia suffragari.

2. Sed non minùs probabilem, affirmativam sententiam esse existimo, quam tuentur ipse Suarez etiam *de Relig. tom.* 2. *lib.* 4. *de voto, cap.* 5. *num.* 7. Sanchez *in sum. to.* 1. *lib.* 1. *cap.* 10. *num.* 11. Coninch. *de Sacram. disp.* 34. *dub.* 10. *num.* 86. Henriquez *lib.* 8. *cap.* 3. *in glossa lit. P.* Filliucius *to.* 2. *tract.* 21. *cap.* 4. *num.* 159. Sancius *in selectis disput.* 42. *num.* 7. Villalobos *in summa tom.* 1. *tract.* 1. *diffic.* 21. *num.* 1. ubi sic ait. (En caso de duda tambien en las de mas materias, fuera de la justicia, es mejor la condicion del que possee. El fundamẽto desto es porque la possession es titulo universal para todas las virtudes, a la manera que la obediencia de la ley es universal à todas las virtudes, y assi el que esta en tal duda puede deponerla, y obrar practicamente contra ella.) Sic ille, undè ex hac opinione benignè in hoc tractatu resolvendi sunt multi casus ad alleviandas animas, & præter Doctores citatos tenent etiam hanc opinionem Sanctarellus *var. resol. tom.* 1. *quæst.* 44. *num.* 9. Tannerus *tom.* 2. *disp.* 2. *quæst.* 6. *dub.* 4. *num.* 47. Malderus *in* 1. 2. *Divi Thomæ quæst.* 19. *art.* 5. *disp.* 87. Merolla *tom.* 1. *disput.* 3. *cap.* 3. *dub.* 2. *num.* 60. Castrus Palaus *tom.* 1. *disp.* 3. *punct.* 6. *num.* 8. & alii penès ipsos.

RESOL. III.

An in dubio tutior pars est eligenda?

Et an prædicta regula non præceptum, sed consilium contineat? Ex part. 4. tr. 3. Res. 3.

§. 1. HÆc regula habetur *in cap. juvenis, de sponsal. & in cap. si quis autem, dist.* 7. *de pœnit.* habetur: Tene certum, & dimitte incertum. Sed Malderus *in* 1. 2. *Divi Thomæ quæst.* 19. *art.* 5. *disp.* 87. Castrus Palaus *tom.* 1. *disp.* 3. *punct.* 6. *num.* 4. Suar. *de censur. disp.* 40. *sect.* 6. *num.* 9. Merolla *tom.* 1. *disp.* 3. *cap.* 3. *dub.* 2. *num.* 67. Emanuel Moura *opusc.* 1. *de incant. sect.* 1. *cap.* 5. *num.* 2. & alii, asserunt supradictam regulam non præceptum, sed consilium continere. Vvigers *in* 2. 2. *D. Thomæ quæst.* 19. *art.* 6. *dub.* 6. *num.* 55. Naldus *in summa ver. dubium num.* 39. ex Navarro tenent dictam regulam procedere, quãdo in jure exprimitur de casu aliquo speciali. Alii verò asserunt, distinguendum esse inter incertitudinem, seu dubium propriè, & simpliciter practicum, & dubium abstractum, quod etiam speculativum appellatur; nam in illo quisque obligatus est sequi partem tutiorem, veluti si dubito utrùm mihi hic, & nunc licitum sit instituere contractum cambii, v. g. *cor la ricorsa*, peccabo, nisi abstineam, quia committerem me peccandi periculo. In dubio autem abstracto, & speculativo, v. g. utrùm contractus cambii *cor la ricorsa*, secundùm se, & suaptè natura sit justus, necesse non est sequi partem tutiorem, quia sequendo partem minùs tutam, tamẽ probabilem, formare possum conscientiam, sive judicium moraliter certum licitum esse mihi hic, & nunc operari secundùm scientiam speculativam probabilem, & hæc omnia docet Paulus Layman *in Theolog. mor. lib.* 1. *tract.* 1. *cap.* 5. §. 2. *num.* 8. Tannerus *tom.* 2. *disp.* 2. *quæst.* 6. *dub.* 4. *num.* 46. Becanus *in* 1. 2. *tr.* 1. *cap.* 4. *q.* 9. *num.* 4. & alii communiter, undè deveniendum est ad decisiones particulares casuum.

RESOL. IV.

Occurrentibus duobus præceptis, si quis dubitaret, utrum illorum obligaret, eò quòd simul implere non possint, quid facere debeat? Ex p. 4. tr. 3. Res. 70.

§. 1. REspondeo, considerandam esse utriusque præcepti gravitatem, & naturam, & si attentis omnibus circumstantiis, non constiterit magis de obligatione unius, quàm alterius, posse liberè eligi impletionem cujuslibet illorum, quià cùm homo teneatur unum illorum implere, & nullo modo constet, quòd illorum magis obliget, prudentia dictat, honestè posse eligi unum, vel alterum pro libito. Si verò, attentis omnibus circumstantiis, unum credatur aliquo modo magis obligare, quàm alterum, illud implendum est, de cujus obligatione magis constiterit. Ubi obiter adverte primò, licèt materia unius præcepti ex se sit magis gravis, adhuc posse esse obligationem implendi præceptum magis leve, eò quòd illud sit de re, quæ non potest non esse prohibita; ac proindè alterum præceptum de se magis grave tunc non erit præceptum, nec obligabit, v. g. magis grave præceptum est succurrendi proximo in

extre-

extrema neceſſitate, quàm non dicendi leve mendacium; & tamen ſi hæc duo ſimul concurrerent, potiùs non eſſet mentiendum, licèt proximum propterea periret, quia mentiri ſemper eſt intrinſecè malum. Secundò adverto interdum poſſe contingere, reperiri tam exiguum exceſſum inter cognitionem obligationis unius præcepti, & cognitionem obligationis alterius, ut non ſit mortale implere illud, de cujus obligatione magis conſtat, quia in his eſt etiam parvitas materiæ, atque adeò præceptum leve. Nam ſicut non ſervare ordinem charitatis inter eos, inter quos eſt levis exceſſus, non eſt mortale, ita in præſenti. Et omnia docet doctus Granado *in 1.2. D. Thomæ contr.2. tract.12. disp.6. num.8.*

R E S O L. V.

An ſi quis dubitet, in die Jovis cœnans, ſi ſit tranſacta media nox, poſſit adhuc edere carnes?

Et quid è contrario, ſi hodie ſit dies Veneris, aut jejunii, & dubitetur, an hora duodecima noctis ſonuerit, an poſſit quis comedere carnes? Ex part.4. tract.3. Reſ.18.

§.1. Reſpondeo affirmativè cum Villalobos *in ſum. to.1. tract.8. diffic.51. num.7.* ubi ſic ait. (El que duda ſi ſon las doze de la noche, del dia ſiguiente es dia de ayuno eſte tal puede comer carne porque duda del precepto, y eſta aun en poſſeſſionem de ſu libertad, mas ſi al contrario es oy dia de ayuno, y ſe duda ſe ſon las doze de la noche o no, no puede cenar, porque eſta la poſſeſſion por el precepto que conſta que es oy dia de ayuno, y no ſe ſabe ſi ha paſſado ò no.) Ita ille, & poſt illum Joannes Sancius *in ſelectis disp.43. num.5.* idem etiam docet alter Sancius *de matrim. tom.5. lib.2. disp.41. num.40.* & Layman. *lib.1. tr.1. cap.5. §.4. num.36.* & Salas *in 1.2. tom.1. tract.8. disp. unica, sect.25. num.264.* Naldus *in ſum. ver. dubium num.25.* Caſtrus Palaus *to.1. disp.3. punct.8. n.6.* Fagundez *p.4. lib.1. c.10. n.2.* Igitur, ſi quis die Jovis cœnans, dubitet, an hora duodecima noctis ſonuerit, poteſt edere carnes, nam jus, & poſſeſſio ſtat pro libertate edendi, certumque horas antecedentes eſſe diei Jovis, & dubium ſit pro die Veneris; dubium autem jus prævalere non debet contra jus certum. E contrario infertur, quòd ſi hodie ſit dies Veneris, aut jejunii, & dubitetur, an hora duodecima noctis ſonuerit, non poteſt quis edere carnes, quia poſſeſſio eſt pro præcepto, cùm conſtet hodiernum diem eſſe jejunii, & dubitetur, an tranſacta ſit hora, ergo &c.

Quæ nunc eſt in tom.2. tr.1. reſ.124. ò lin.3. & in aliis ejus primis not.

2. Sed poſſe ne dubitantem, an ſit tranſacta hora mediæ noctis, & tunc edentem, vel bibentem, ſumere Euchariſtiam in die ſequenti, diximus *in tract. de Euchariſt. reſol.1.*

R E S O L. VI.

In dubio, an effectus ſit à cauſa naturali, vel à dæmone, quid faciendum, etiamſi verba addita ſint ſacra?

Et an concurrentibus talibus indiciis, quibus intellectus dubitet, an enſalmus operetur virtute Divina, naturali, vel diabolica, fas ſit eo uti?

Et an ſit licitum, uti remedio ſuperſtitioſo, aut de quo dubium eſt, an contineat tacitam Dæmonis invocationem?

Pari modo fas non eſt à Mago petere, ut maleficium diſſolvat, ſi dubitas, an abſque novo maleficio id poſſit? Ex par.4. tr.3. Reſ.43.

Quod hoc in to.3. tr.10. lege doctrinam reſ.109.

§.1. Ad hoc dubium ita reſpondet Sanchez *in ſumma tom.1. lib.2. cap.40. num.44.* Si dubium ſit, an effectus à cauſa naturali proveniat, eò quòd non conſtet, an vires cauſæ naturalis excedat, necne cenſendum eſt potiùs eum à cauſa naturali provenire, quia cùm innumeræ agentium naturalium vires nos latitent, non eſt cur, eò quòd virtus illa nobis dubia ſit, effectum illum cauſæ naturali negemus, nec abſque neceſſitate confugiendum eſt ad occultam mali Angeli operationem. Si autem conſtet effectum illum vires cauſæ naturalis excedere, exiſtimo, niſi maxima operantis ſanctitas, vel alia urgentiſſima indicia ſuadeant, effectum eum à Deo pervenire, cenſendum eſſe in dubio ſuperſtitioſum, & à dæmone provenire, etiam ſi verba inhibita ſint ſacra; quia quotieſcumque cauſa inhibita nequit effectum naturaliter producere, eſt ſuperſtitio, & ad tacitum cum dæmone pactum pertinet. Ita Sanchez.

Sup. hoc in reſ. ſeq. ſed cum ord. Moura hic citato.

2. Sed in hac materia videndus eſt omninò doctus Emanuel de Moura *opuſc.1. de enſal. & incant. ſect.2. cap.16. 17. & 18.* ubi quærit primò, an concurrentibus talibus indiciis, quibus intellectus prudenter dubitet, an enſalmus operetur virtute divina, naturali, vel diabolica, fas ſit eo uti? Secundò, utrùm fas ſit uti enſalmo dubio, ſaltem ad medendum, vel ſuccurrendum gravi neceſſitati? Tertiò, utrùm in dubio, an dæmon ſit auctor enſalmi, fas ſit eo uti, ſub conditione, & proteſtatione, ſi dæmon non ſubeſt? & ad omnia hæc tria dubia poſt eorum latam diſcuſſionem negativè reſpondet.

Sup. hoc lege doctr. reſ. ſeq. & num. 3. hujus reſ.

Sup. hoc in reſ. ſeq. ad lin. 3.

3. Non deſinam tamen hìc apponere opinionem Leſſii *lib.2. cap.44. dub.6. num.46.* ubi ſic aſſerit. Non eſt licitum uti remedio ſuperſtitioſo, aut de quo dubium eſt, an contineat tacitam dæmonis invocationem, hoc enim eſt ſe exponere manifeſto periculo ſuperſtitionis, niſi fortè id faciat cum expreſſa voluntatis contrariæ proteſtatione. Pari modo fas non eſt à Mago petere, ut maleficium diſſolvat, ſi dubitas, an abſque novo maleficio id poſſit, quia id, de quo dubium eſt, an ſine peccato fieri poſſit, ſicut abſolutè non eſt faciendum, ita nec abſolutè ab alio petendum ut faciat, ſecùs quando conſtat ſine peccato fieri poſſe, & cauſa juſta petendi ſubeſt. Ita Leſſius.

R E S O L. VII.

An dubitans, enſalmus operetur ne virtute divina, vel diabolica, fas ſit eo uti?

Et de quodam enſalmo particulari ad præſervandum à peſte agitur.

Et an liceat petere à malefico, ut maleficium diſſolvat, ſi quis dubitat, an abſque novo maleficio id poſſit? Ex p.4. tr.3. Reſ.62.

Sup. hoc in reſ. ant. ſeq. inſ. 2.

Sup. hoc in reſ. præteritaſ ul. ad medium.

§.1. Negativam ſententiam docet, & validiſſimis rationibus firmat Emanuel Moura *opuſc. de incant. ſect.2. cap.16. per totum*, ubi etiam notat dubitantem, an maleficus norit medium licitum, non poſſe illum adiri pro maleficio ſolvendo. Ea his non deſinam hic obiter adnotare cum dicto Moura *ubi ſupra, cap.17. num.25.* ſuſpectum eſſe illum enſalmum, quem ut præſtantiſſimum remedium contra peſtem ferunt, DD. Cardinalibus pro Concilio Tridentino Congregatis *anno 1546.* tradidiſſe quemdam ſanctæ vitæ Græcum Archiepiſcopum ad idem Concilium concurrentem: & ita ego in facti contingentia conſului annis præteritis, quando peſtis miſerrimè hanc civitatem affligebat, nullius tamen Doctoris auctoritate fretus; verùm poſtea inveni, ut dictum eſt, Mouram, virum doctiſſimum, dubitaſſe de dicto enſalmo, qui incipit: *Crux Chriſti ſalva me* &c. & noviſſimè tanquam ſuperſtitioſum, ac minimè tolerandum damnat, & docet Philibertus Marchinos *tract. Theologico de peſte, in problematibus, probl.33. fol.44.* ubi aſſerit ita declaraſſe ſacram Cardinalium Congregationem, ut patet ex litteris Cardinalis S. Honophrii ad Clementem Ægidium Inquiſitorem in Etruria ſub die 18. Septembris 1630. undè apparet me rectè hìc Panormi, ut dixi ſupra, dictum enſalmum tanquam ſuperſtitioſum damnaſſe, licèt aliqui tunc, ſed immeritò, contrarium ſenſerint; ſed de hoc modo non eſt dubitandum; & ratio eſt clara, quia quotſum in dicto enſalmo citra ſuperſtitionem ponitur illa littera marginalis, quandoquidem quicquid illa implicitè importat, vel innuit, totum id exprimitur in verſu illi reſpondente: Quid in membrana exaratio? quid ad brachium potiùs, quàm ad collum, quàm ad caput, quàm ad pectus circumportatio? quid orationis, finita potiùs Miſſa, quàm ante inchoatam recitatio? cæteras rationes videbis apud ſupradictum Marchinum *loco citato*, qui reſpondet ad aliqua argumenta, quæ licèt parùm ſolidè, pro defenſione dicti enſalmi adduci poſſunt.

R E S O L. VIII.

An ſubditus dubitans de juſtitia tributi, teneatur illud ſolvere, maximè ſi ſint gabellæ, & tributa nova? Ex p.4. tr.3. Reſ.39.

§.1. Affirmativè reſpondet Leſſius *lib.2. cap.33. dub.8. num.64.* Malderus *in 2. 2. tractat.5. cap.6. dub.4. §. Dico quintò*, ubi ſic ait: Quando ſubditus dubitat ſolùm negativè, non habens pro injuſtitia tributi ullam probabilem rationem, credo præſumi poſſe pro Principe, & in conſcientia ipſum ſubditum teneri. Ita ille.

Sup. hoc in to. 6. tr.1 reſ. 46. & ult. & ſi dubie ... quid hoc ... eſt ... dubia, ſed ... juſta, leg. ibi reſ. 36. & reſ. & op. ejus not.

5. Contrariam tamen ſententiam docet doctus Villalobos *in ſumma tom.1. tract.1. diffic.56. num.2.* ubi ſic aſſerit. (Quando ſe duda ſi el tributo es juſto, no ay obligacion a obedecer y pagarle porque ſe duda de la juſta poſſeſſion, y es intereſſado el Principe.) Sic ille, qui hanc ſententiam

in tom 2. *tract.*8. *diffic.*33. *num.*11. intelligit quoad tributa nova, & citat *ibi* pro hac opinione Castrum, & Aragon, quibus ego addo Ludovicum Carbonem *in tract. de restit. quæst.*33. ubi sic ait: Antiqua tributa, seu gabellæ veteres putari debent justæ, & ita in dubio eas defraudare non licet, cùm saltem adsit præscriptio; novæ verò gabellæ, ut sunt pedagia, & guidagia, præsertim in rebus ad usum quotidianum impositæ, si manifestam non habeant causam, fraudari possunt. Sic ille. Et hanc sententiam præter DD. citatos tenent etiam Molina *de justit. tom.*3. *tr.*2. *disp.*274. *num.*7. sic asserens: Quando tributa sunt nova, & non constat de illorum justitia, sed dubitatur, an desit aliquid ex requisitis, ut sint justa, affirmant Doctores non deberi in conscientia, sed posse defraudari modò perjuria, & mendacia non intet veniant, imò denegari posse, cessante scandalo. Ratio autem est, quoniam in dubio melior est conditio populi possidentis; & quoniam ejusmodi nova tributa præsumuntur injusta, quando de contrario non constat; undè *in cap. quamquam de cens. in* 6. dicitur, tributa regulariter esse contra jura tum canonica, tum civilia; & *in cap. pervenit de cens.* ait Summus Pontifex, necesse esse scire priùs causam, propter quam census sit solvendus, quam solvatur. Quòd si subditis causa tributi alicujus reddatur, & de justitia illius dubitent, necesse est, ut consulent peritos, debitamque adhibeant diligentiam ad justitiam, vel injustitiam illius indagandam, ne fortè Principem privent debito tributo; interim tamen dum de justitia causæ illius non constat, non tenemur in conscientia solvere id tributum. Hæc omnia Molina, qui citat Cajetanum, Angelum, Sylvestrum, Gabrielem, & Medinam, & tandem hanc sententiam tenent etiam novissimò Filliucius *tom.*2. *tract.*58. *part.*2. *cap.*7. *num.*127. & doctus S. Joan. de la Crux *in direct. conscientia part.*1. *quæst.*7. *art.*3. *dub.*1. *concl.*2. ubi respondet ad argumentum, quod in dubio præsumendum est pro Rege, dicit enim hoc debere intelligi, quando non agitur de interesse ipsius Regis, ut est in casu, de quo loquimur.

RESOL. IX.

An in dubio privilegium censendum sit reale, vel personale?
Et notatur, quòd si tibi possidenti privilegium ut reale suboriatur dubium, an sit personale, & diligenter re examinata, dubium vincere non possis, reale esse poteris reputare?
Etiamque quæritur, an in dubio si privilegium est revocatum, præsumatur revocatum? Ex p.4. tr.3. Ref.51.

§.1. ALiqui censent reputandum esse privilegium personale, sic relato Decio tenet Sanchez *de matrim. lib.*8. *disp.*27. *num.*4. & alii, quia duplici præsumptione concurrente, alia speciali, alia generali, prævalet specialis, ut ex multis docet Menoch. *de arbitr. lib.*2. *cas.*472. *nu.*14. Sed personalis præsumptio magis specialis est, quàm realis. Ergo pro personali in casu dubio standum est.

2. Alii verò, quod mihi probabilius videtur, distinguunt. Si privilegium est omninò favorabile, quia nec juri communi, nec juri tertio contrarium est, reputari debet reale in casu dubio, & extendendum est. Ita Basilius Pontius *de matrim. lib.*8. *cap.*18. §.1. *num.*7. Suarez *de legibus lib.*8. *cap.*3. *num.*18. & alii, quia beneficium Principis latè est interpretandum, *ex l. ult. ff. de constit. Principum*. Verùm si privilegium juri communi deroget tantùm, etsi plures Doctores sentiant latè interpretandum esse, ac proindè ut reale judicandum: at meritò Pontius, & Suarez *locis citatis*, sentiunt limitandum esse, & personale judicandum. Ratio desumitur ex *cap.*1. §. *ille verò de filiis presbyter. in* 6. ubi ea de causa restringitur dispensatio, quia à jure communi exorbitat. Si autem privilegium præter jus commune sit, vergit tamen in præjudicium alterius ea parte, qua in præjudicium vergit, strictè est interpretandum, ac reputandum personale, & non reale, si præjudicium tamen sit grave.

3. Nota etiam hìc, quòd si tibi possidenti privilegium ut reale, suboriatur dubium, an fuerit personale, & re diligenter examinata, dubium vincere non potes, reale esse poteris reputare, quia in dubiis melior est conditio possidentis. Et omnia supradicta, ne in aliena vitula arare videar, docet Castrus Palaus *tom.*1. *tract.*3. *disp.*4. *punct.*2. §.1. *num.*6. & 8. cui ego addo Georgium Cabedum *part.*2. *decis.*93. *nu.*4. ubi tamen tenet sine ulla distinctione, quòd privilegium in dubio præsumitur personale, licèt absolutè contrarium doceat Tapia *de constit. Principum cap.*3. *part.*3. *num.*31. ubi asserit in dubio privilegium potiùs præsumendum esse reale, quam personale.

4. Notandum est etiam hìc obiter, quòd in dubio privilegium non præsumitur revocatum, & ita docet Parisius *lib.*2. *cons.*61. *num. ult.* Alciatus *resp.*19. *num.*4. & alii, quos citat, & sequitur Antonius Sanctarellus *in var. res. tom.*1. *quæst.*16. *num.*11.

RESOL. X.

Judex quid facere debeat in pari dubio? Ex part.4. tractat.3. Ref.20.

§.1. DIco, primò, existente pari dubio juris utrinsque partis, itaut judex omninò sit pendulus, teneri possidenti favere, nec ipsum posse cogere, ut partem restituat, quia jus retinendi habet possidens in hoc dubio.

2. Dico, secundò, in eodem Dubio, si neuter possidet, teneri judicem inter utrumque dividere, quia æquum est utriusque jus. Sed Petrus Ledesma *de matrim. quæst.*45. *ar.*5. *dub.*2. *ad* 3. *prima conc.* docet rem individuam posse judicem applicare cui voluerit, ut duobus æquè dignis petentibus beneficium, potest Episcopus eligere quem maluerit, quia individuum est. Sed hoc impugnat ex Sanchez Joannes Salas *in* 1.2. *tract.*8. *disput. unica, sect.*23. *num.*240. quia lex justitiæ petit, ut in hoc dubio res illa sorte distribuatur, vel uni res, alteri verò dimidium æstimationis conferatur; ergo judex, qui est justitia animata, ejusque minister sic tenetur facere; nec est simile de beneficio, quia nullus illorum, cùm neutri jus sit, habet jus aliquod justitiæ etiam distributivæ, ut sibi conferatur; sed hæc justitia dictat, ut alteri illorum detur: in nostro autem casu uterque habet jus commutativæ justitiæ, ut inter eos dividatur. Ita Salas; & de hac quæstione vide Joan. Valerum *in different. utriusque fori, ver. opinio, differ.*3. Tuschum *ver. medium concl.*170. Homobonum *in consult. cas. consc. part.*7. *respons.*26. *vol.*2.

RESOL. XI.

An Advocatus non solùm in causa probabili, sed etiam in causa dubia possit patrocinari? Ex part.2. tract.13. Ref.6.

§.1. MUlti negativam sequuntur sententiam. Sed ego posse affirmo cum Maldero *in part.*2. *quæst.*19. *art.*5. *disp.*86. *asser.*8. *in fine*, & Lorca *in par* 2. *tom.*... *disp.*39. *memb.*5. ubi ita asserit. Non solùm quando sunt probabiles sententiæ, sed & si res sit dubia, omninò Advocatus non peccat patrocinando. Et probatur, quia Advocatus nec sententiam profert, nec judicem cogit proferre: solùm proponit quæ sui clientis jus confirmare possunt, quæ proponere judici, in causa dubia non est injustum, sed juvat, ut à judice causa meliùs expendatur. Ita Lorca, quod est valdè notandum. Vide pro hac sententia D. Antoninum *part.*2. *tit.*1. *cap.*19. §.8. Angelum *ver. Advocatus, n.*57. Armill. *num.*50. Sylvestrum *quæst.*50. & Navarrum *in sum. cap.*25. *num.*28.

RESOL. XII.

An Advocatus, si causa sit criminalis, possit in dubio facti patrocinari contra reum? Ex part.4. tract.3. Ref.47.

§.1. NEgativam sententiam tenet Joannes Salas *in* 1. 2. *tract.*8. *disp. unica sect.*11. *num.*108. quia in dubio non potest reum judex licitè condemnare, sed debet illum absolvere. Ergo non potest Advocatus id à judice petere.

2. Sed hanc opinionem refellit Merolla *in disput. Theol. tom.*1. *disp.*3. *cap.*4. *corollar.*6. *num.*56. quia sequeretur neq; in causa civili, quando est dubia, posse Advocatum contra reum patrocinari, quia etiam in tali casu judex debet reum absolvere. Nam quando jura partium sunt obscura, reo favendum esse tradit, *l. cùm sint de regulis juris in* 6. Sed consequens est falsum; ergo &c. Adde, quòd munus Advocati non est rem definire, sed illius munus tantùm est proponere sincerè factum, & merita causæ, ut judex postea illa expendendo justè sententiam ferat. Et ideò hanc sententiam, nempè non solùm in causa probabili, sed etiam in causa dubia posse Advocatum contra reum patrocinari, tenui etiam ego ipse *in part.*2. *mearum resolutionum tract. de opin. probabili res.*6. ubi pro hac sententia citavi Lorcam, & Malderum.

RE-

R E S O L. XIII.

An in dubio quis cenſendus ſit illegitimus?

Ex quo ſequitur expoſitum, de cujus parentibus dubium eſt, habendum eſſe legitimum.

Etiamque infertur, quòd ſi dubitetur, an aliquis filius ſit naturalis, vel ſpurius debet præſumi, quòd potiùs ſit naturalis, quàm ſpurius. Ex p.4.tr.3. Reſ.6.

§.1. RESpondeo negativè cum Maldero *in 1.2. D.Thomæ q.19. art.5. diſp.87.* ubi ſic ait. Qui dubitat, an ſit legitimi tori, non tenetur ſequi partem tutiorem, ſed poteſt ſequi mitiorem, etiam contra poſſidentem, ſaltem in materia juſtitiæ, v. g. quando adeunda eſt hæreditas; probatur ex *l. filium, ff. de his, qui ſui, vel alieni juris ſunt*, & eſt Sylveſtri *ver. filius q.12.* & communis aliorum, extendit id Salas etiam ad illum, de cujus natalibus ab initio dubitatũ fuit, & cujus fratres jam ſunt in poſſeſſione hæreditatis. Hinc ſequitur expoſitum, de cujus parentibus dubium eſt, habendum eſſe legitimum. Ita Malderus; vide etiam Martinez *in 1. to.1. q.19. art.6. dub 5. concl.*2. Turrianum *in opuſ. Theologicis opuſ.10. diſp.5. dub.*3. Caſtrum Palaum *to.1. diſp.3. punct.5. per tot.* Villalobos *in ſumma tom.1. tract.1. diffic.*50. *num.*10. & Sanctarellum *var. reſol. tom.1. q.24. n.20. & ſeq.* ubi etiam probat, quòd ſi dubitetur, an aliquis filius ſit naturalis, vel ſpurius, debet præſumi, quòd potiùs ſit naturalis, quàm ſpurius.

Sup. hoc in to. 3. tr. 3. Reſ. 41. & 42. cum multis aliis Diana in to. 4. tr. 1. Reſ. 300. Reſ. paulò poſt initio, & in aliis ejus annot.

R E S O L. XIV.

Quis teneatur alere illegitimum, quando duo dubitant, uter ipſorum ſit ejus pater?

Et quid, quando unus ex his eſt nobilior, & ditior? Ex p.4. tr.3. Reſ.31.

Sup. hoc in reſ. dupl. ſignanter in § Sed hinc & in tom. 3. tr. 6. reſ. 94. § Sed ad hujus proposit. & multis in locis & in to. 8. tr. 3. reſ. 318. § hoc etiam, & ſeqq.

§.1. AB utroque ſolvenda eſſe alimenta, docet Turrianus *in opuſculis theologicis, to.1. opuſc.10. diſput.5. dub.*3. Martinez *in 1.2. to.1. q.19. art.6. dub.5. concl.*2. Vaſquez *in 1.2. diſp.66. cap.8. n.7.* & Villalobos *in ſumm. tom.1. tr.1. difficul.*20. *n.*12. ubi ſic ait. (Si Pedro, y Juan dudan qual dellos es padre de Franciſco, porque ambos tratavan con ſu madre, ambos deven alimentarle pro medietate, y ſi el uno no puede, o no quiere, lo deve el otro hazer.) Ita ille, & Azorius *to.2. lib.2. cap.19. q.*8. aſſerens ut Villalobos, quolibet patre deficiente, vel nolente filium alere, alium eſſe obligatum in integrum.

2. Sed hoc non approbat Salas *in 2.2. tract.8. diſp. unica, ſect.24. n.*248. & Caſtrus Palaus *tom.1. diſp.3. punct.4. n.*15. quia adversùs quemlibet non habet filius integrum jus; & hanc opinionem ego teneo. Quòd verò alter ex iis, de quibus dubitatur, uter ſit pater ditior, aut nobilior, parum refert, ut ei potiùs quàm alteri filius tribuatur, ac proindè obligatio alimentorum ipſum potiùs, quàm alterum conſtringat. Ita Vaſquez *in 1.2. diſp.66. cap.8. n.*48. licèt etiam probabiliter aſſerant Salas, & Palaus *ubi ſupra*, ſi patres inæquales in divitiis, & nobilitate ſint poſſe matrem à ditiori, & nobiliori plus alimentorum exigere, quia ditior, & nobilior meliora alimenta tenebatur filio miniſtrare.

R E S O L. XV.

Quando duo cognoverunt fœminam, & dubium eſt magis prolem unius eſſe, quàm alterius, an uterque teneatur ad alimenta pro æqualitate dubii?

Et quid eſt dicendum, quando dubium non eſt inter duos adulteros, abſente marito, ſed inter maritum, & adulterum?

Et infertur, non ſolùm adulterum non teneri ad reſtitutionem marito, ſi probabiliter credat prolem non eſſe ſuam, ſed etiàm ſi ſimul credat probabiliter eſſe ſuam.

Et in exemplum prædictarum quæſtionum alii diverſi caſus adducuntur valdè notandi. Ex p.7. tr.11. & Miſc.2. Reſ.35.

Sup. hoc in reſ. præcedenti, & in aliis ejus not.

§.1. HAnc quæſtionem, me citato, noviſſimè pertractat Eminentiſs. Lugo *de juſt. to.1. diſp.13. ſect.2. dub. incident. num.20. & ſeq.* & negativam ſententiam tenet, nam quotieſcumque non conſtat ſaltem per præſumptiones, vel judicium probabile hunc eſſe tuum filium, videtur te non teneri ejus alimenta præſtare. Probant hanc ſententiam, quia ſi aliquis inveniatur occiſus, & dubitetur, an occiſus ſit à Petro, vel à Paulo, nec poſſit dubium illud ſeparari, iniquum erit punire utrumque, cùm certum ſit alterum ex illis eſſe innocentem; atque adeò, ſi uterque puniatur, certum erit innocentem puniri. Undè barbarum omninò, & crudele fuit, quòd Princeps quidam feciſſe narratur, qui cùm neſciret, quis ex tribus famulis eorum ſuos fructus pretioſiſſimos comediſſet, juſſit ſingulos ſecari, ut appareret, in cujus ſtomacho reperirentur, prout in ſecundo apparuerunt, primus autem innocens ſectus fuit. Non enim ſunt puniendi innocentes, ut inter eos delinquens puniatur, ſed potiùs dimittendus eſt delinquens, ne innocentes puniantur. Ex quo argui poteſt ad caſum noſtrum; quia licèt reſtitutio, vel ſolutio non ſit propriè pœna; eſt tamen quaſi pœna: nam ſicut ex furto, v.g. oritur debitum pœnæ, ſic etiam oritur debitum reparandi damnum totum, quod ex furto conſequitur. Undè ſicut ob delictum incertum, non eſt aliquis afficiendus pœna certa; ſic nec obligandus eſt ad certam ſolutionem, & reſtitutionem, quamdiu non conſtat de debito.

2. Confirmatur ex alia doctrina communi Theologorũ, qui dicunt, non poſſe aliquem occultè ſibi compenſare ex bonis debitoris, niſi debitum ipſum certum ſit: quia in dubio non eſt ſpoliandus debitor re ſua, quam poſſidet, ut cum communi docet Molina *to.3. diſp.*191. & Leſſius *lib.2. c.12. dub.10. n.*58. Non poſſet ergo filius incertus, an Petrus ſit pater, accipere ab ipſo occultè partem ſuorum alimentorum, cùm non ſit debitum certum, & exponeret ſe periculo ſpoliandi Petrum rebus, quas poſſidet, & non debet: ergò neq; ipſe Petrus ex ſe debet partem illam dare, alioquin poſſet filius eam ſibi occultè arripere, quando aliter non poſſet eam obtinere. Hucuſque Card. Lugo, cujus ſententia maximè roboratur ex doctrina Leſſii *lib.2. cap.10. dub.6. n.*39. ubi ſic ait: Adulter non tenetur ad ullam damni compenſationem, niſi ei moraliter certum ſit eſſe ſuam prolem. Ubi adverte, non videri certum, quamdiu habet probabilem rationem dubitandi de contrario. Id enim moraliter certum cenſetur, quod prudenter ita creditur, ut contrarium nullo modo videatur probabile: talia enim paſſim humano more certa dicuntur. Nunc probatur, quia in dubio melior eſt conditio poſſidentis, nemo enim tenetur aliquid ſolvere, & re ſua ſe ſpoliare, niſi ei conſtet ſe debere. Conſentiunt ferè in hoc Doctores. Quamvis enim quidam dicant, illum teneri, quando probabile credit eſſe ſuam prolem: hoc tamen non eſt ita generatim intelligendum, ſed quando ita credit, ut non habeat probabilem rationem dubitandi de contrario: fieri enim poteſt, ut quis probabiliter credat eſſe ſuam prolem, & etiam probabilitatem habeat non eſſe: quo caſu certum eſt non teneri. Ita Leſſius.

Sup. hoc in to. 6. tr. 1. reſ. 249. in princ. & in § Ex his, & ſeqq.

3. Sed his non obſtantibus, affirmativam ſententiam præter Doctores à me *in p.4. tr.3. reſol.*31. citatos, docet noviſſimè P. Dicaſtillo *de juſt. lib.2. tr.2. diſp.7. dub.*11. *n.*161. ubi ita aſſerit. Quando autem dubium eſt inter duos concubinarios, & æqua conditio dubii, tunc certum eſt alterutrum illorum eſſe patrem. Et cùm dubium ſit, uter duorum pater ſit illius, iniquum eſt, ut à neutro accipiat alimenta, & præterea æquitas non patitur, ut unus ſolvat, & alter ſit immunis, cùm æqua ſit utriuſque ratio. Sic ille. Vide etiam Hurtad. *de juſt. & jure diſp.11. diffic.*20. Non audeo tamen ſententiam Cardinalis de Lugo damnare; imò probabilem eſſe exiſtimo.

Quæ hic eſt in reſol. antecedenti. & in aliis ejus not.

4. Sed quid dicendum, quando dubium nõ eſt inter duos adulteros, abſente marito; ſed inter maritum, & adulterum, & tunc Molina *de juſt to.4. tr.3. diſp.103. n.*3. Rebellius *lib.3. q.10. n.*11. & Layman *lib.4. tr.3. p.3. c.14. n.*3. putant reſarciendum eſſe damnum pro dubii quantitate. Imò addit Layman, etiam in externo foro, id judicari debet, quod locum habet non tantùm circa expenſas in educatione, ſed etiam circa damna hæreditatis, quæ aliis hæredibus ſequuntur, & eodem modo obligantur concubinarii circa educationem prolis natæ ex ſoluta, quando dubium eſt, cujus ſit proles, (quidquid dicat Azor ſupra.) Probat Rebell. quia ut manifeſtum eſt, illa regula, in dubiis melior eſt conditio poſſidentis, ſolùm eſt vera in poſſidente bona fide. At verò adulter, ſeu concubinarius non reputatur poſſeſſor bonæ fidei, ſed malę tanquam ille, qui rem occupat, dubitans ſit ne ſua, vel aliena; eſt enim certus de peccato, & maleficio, ex quo dubitatur, an ſecutus fuerit fœtus.

Sup. hoc in to. 3. tr. 3. reſ. 118. § Sed ſi quæres.

5. Hæc ſententia eſt probabilis, ſed mihi contraria ſententia magis placet, nempè in tali caſu adulterum ad nihil teneri, quia ipſemet Rebellius fatetur alibi, quòd ſi dubius ſis, an tua actio concurrerit ad damnum, non obligaris ad illud. Deindè quando dubium eſt inter maritum, & adulterum, prævalet favor matrimonii. Cæteras rationes pro hac firmanda ſententia videbis apud doctum Dicaſtillum *ubi ſupra, num.161. & ſequent.* ubi reſpondet ad omnia argumenta P. Layman *loco citato num.17. & 18.* cum aliis penes ipſos. Ex his à fortiori infertur cum Dicaſtillo *num.*157. non ſolùm adulterum non teneri ad reſtitutionem marito, ſi probabiliter credat prolem non eſſe ſuã, ſed etiam ſi ſimul credat probabiliter eſſe ſuam.

Sup. hoc in to. 3. tr. 6. ex dec. reſ. 215. § ſin 3.

RESOL. XVI.

An in dubio, si fideicommissum expiret, possit ultimus vocatus de bonis disponere? Ex p.4. tr.3. Ref.73.

§.1. HIc casus potest frequenter accidere, & evenit in quodam fideicommisso instituto à Gaspare Diana, in quo præter multas alias rationes Antonius Diana senior tanquam ultimus vocatus de illo disposuit, licèt dubium adesset, an in verbis fideicommissi, deficientibus masculis, vocarentur feminę. Et ita hanc sententiam quoad forum exterius, & interius docet Homobonus de bonis *in consultationibus moral. volum.2. part.7. respons.2.* ubi sic ait, Quidam testamentum condidit, in quo filium suum hæredem instituit, sed verba testamento apposuit, quibus videtur eum fideicommisso gravasse, quo minùs bona alienare posset, sed ad proximiorem agnatum transmitterentur. At verò, quia verba ambigua sunt, itaut Jurisconsulti existimaverint, si ad forum externum res deferretur, non compellendum ad fideicommissum servandum, hac ille spe fretus bona immobilia vendidit; nunc verò scrupulo urgetur, quia ob quasdam conjecturas putat patrem voluisse bonorum alienationem prohibere, & verborum obscuritatem Notarii culpa irrepsisse; quæsitum est quid juris in foro conscientiæ? & respondet Homobonus, quòd si filius certus non sit, sed de patris testantis mente dubitet, & re diligenter examinata, certam cognitioné haurire nequeat: tam in foro externo, quàm in interno, liber pronunciari debet, quia cùm sit illorum bonorum possessor, in dubio melior est conditio possidentis. Ita ille.

RESOL. XVII.

An in dubio beneficium conferendum sit simplex, an Curatum? Ex par.4. tr.3. Ref.74.

§.1. REspondeo, quòd quoties de beneficio dubium est, an sit curatum, vel simplex, simplex est reputandum, quia tot sunt qualitates ad beneficium curatum requisitæ, ut meritò præsumi non debeant, nisi probentur. Et ita docet Guttierez *alleg.8. num.5.* Hojeda *de incompatibil. benefic. part.2. quæst.13. nu.2.* Gonzalez *in reg.8. Cancell. glos.6. num 91.* & alii.

RESOL. XVIII.

An dubius, suum ne suffragium concluserit rem injustam, teneatur ad restitutionem, licèt aliquin peccaverit? Ex p.4. tr.3. Ref.63.

§.1. UT, v.g. si per secreta suffragia agatur, ubi dubium habes, an tuum suffragium sit ex posterioribus post damnum suffragiis sufficientibus conclusum, an verò ex efficacibus, an, inquam, tenearis ad restitutionem? Affirmativè respondet Petrus Navarra *lib.3. cap.4. nu.35.* Sed mihi negativa sententia magis placuit, quam tuetur Jacobus Gordonus *in Theolog. moral. tom.1. lib.5. quæst.6. cap.2. §.4. num.13.* qui citat Ribellium, docentes in hoc dubio, (quia est utrinque æquale) meliorem esse conditionem possidentis, eximique proindè ab onere restitutionis, licèt alioquin peccaverit.

RESOL. XIX.

An sit peccatum mortale agere contra conscientiam non actu errantem, sed habitu, v.g. errasti vincibiliter, putans in hac hebdomada nullum esse diem festum, vel jejunii, cùm tamen sit, adveniente die festo, vel jejunii, Missam, vel jejunium omittis, quin tibi dubium occurrat esse diem festivum, vel jejunii; peccas ne, omittens Missam, vel jejunium, & sic de similibus? Ex part.9. tr.8. & Misc.3. ex Ref.48. §. Sed hic tantùm.

§.1. AN sit peccatum mortale agere contra conscientiam non actu errantem, sed habitu, v.g. errasti existimans esse peccatum jus Canonicum, vel physicam audire; ex hujusmodi errore physicam audis, immemor conscientiæ errantis, & dictantis esse peccatum. Item errasti, vincibiliter putans in hac hebdomada nullum esse diem festivum, vel jejunii, cùm tamen sit, adveniente die festo, vel jejunii, Missam, vel jejunium omittis, quin tibi dubium occurrat esse diem festivum, vel jejunii, peccas ne, omittens Missam, vel jejunium? Et quidèm affirmativè respondet Medina *in part.2. quæst.19. art.*, & Villalobos *in summa, tom.1. tract.1. difficul.1. num.8.* ubi sic ait: (Para que se diga, que uno haze contra conciencia, no es necessario que el dictamen le tenga actualmente, mas basta que aya passado, y que de virtualmente: como si uno haviesse tenido error, de que nos es licito oyr Theologia, y la oyesse sin revocarle; haria contra conciencia.) Sic ille.

2. Sed ego contrariæ sententiæ adhæreo, nempè te in physica audienda, vel in omissione Sacri, aut jejunii non peccaturum actu, nisi actu sit conscientia dictans esse peccatum, vel actu dubites de ejus obligatione. Probatur: Opera illa externa nequaquam possunt oriri à voluntate, & judicio præterito, cùm neque illa voluntas, neque judicium præteritum adsint, neque aliquis effectus ab illis prædictua, qui opera externa causet. Ergo non possunt in illis operibus malitiam aliquam derivare. Confirmo: ideò, cùm venenum tribuis alicui, quo vita illum privas, censeris homicidium committere, etiamsi doleas, antequàm venenatus è vita discedat; quia illa voluntas antiqua occidendi in aliquo effectu manet. Ac in præsenti illa intentio præcedens non audiendi Missam, & judicium errans de obligatione, non manent in se, neque in aliquo effectu: Ergo, Secundò: si actus censetur manere moraliter, & denominare opera subsequentia, dum non retractatur: ergo infidelis, semel existimans ad operis bonitatem opus esse, ut id ad idolum referatur, peccabit in omnibus operibus, & objecto bonis, quæ illius judicii immemor efficit, quod videtur absurdissimum. Et ita hanc sententiam contra Medinam rectè tenet Sanchez *in sum. tom.1. lib.1. cap.13. n.7.* Azorius *to.1. lib.2. cap.8. quæst.23.* Vasquez *in par.2. disp.60. cap.3.* quibus adde Joannem Præpositum *in part.2. D. Thomæ quæst.19. art.6. dub.2.* & Rocafull. *in prax. Theol. mor. p.3. lib.2. cap.3. num.63.*

RESOL. XX.

An peccet sequens conscientiam errantem, si dictet utramque partem malam?

Et in exemplum hujus quæstionis adducuntur diversi casus in textu hujus Resolutionis, & tandem quæritur, an supradicta procedant circa eum, qui sine culpa sua in eum statum venit, ut utraque pars contradictionis videatur sibi peccatum: an verò verificentur tantùm de eo, qui ob suam culpam in eas angustias redactus est?

Et infertur à fortiori hominem in carcere detentum, & existimantem peccare non audiendo Missam, nequaquam peccare, quia illa omissio Sacri non est libera ullo modo. Ex p.9. tr.8. & Misc.3. Ref.47.

§.1. CAsus est. Putat rusticus Pastor peccare lethaliter die festo, si Missam non audiat, quia præceptum est Missam audire; putat etiam peccare lethaliter, si gregem deserat causa audiendi Missam, quia devorabit eum lupus, aut fur rapiet. Similiter mulier assistens infirmo, putat peccare lethaliter, si infirmum deserat causa audiendi Missam. Inquiritur, an rusticus ille, & hæc fœmina ignara lethaliter peccêt, dum ad alterum ex his extremis se determinant, quam determinationem fieri necesse est, cùm inter utrumque non detur medium. Et quidem Pater Granadus *in par.2. D. Th. contr.2. tr.12. disp 7. sect.2.* putat quamlibet ex his electionibus; seu quamlibet determinationem inter hæc extrema fore peccaminosam: quia tamen durum visum fuit illi posse hominem inter duo peccata perplexum constitui, itaut non possit utrumque effugere, sed alterum eorum necessariò sit efficiendum; tutius illi fuit visum casum negare; cùmque difficile sit defendere, non posse contingere ex natura rei, sub judicio meliùs sentientium se dicturum ait, pertinere ad providentiam Dei hominem illuminare, ut possit hanc perplexitatem effugere, reddendo vincibilem illius ignorantiam. Sup. hoc supra loco deductat Ref. 4.

2. Probat suam sententiam Granadus. Quando rusticus se determinat ad Missam nõ audiendam, illa determinatio, seu electio poterat non esse, seu non fieri ab illo: ergo est libera respectu illius: ergo liberè se determinat ad id, quod peccatum esse judicat: ergo liberè peccat. Deindè, ait Granadus: similis libertas in opera ex se bona sufficit ad meritum: ergo sufficiet ad demeritum. A contradictorio antecedenti contradictorium infero consequentis. Si enim quis esset prædeterminatus ad dandum mihi cẽtum aureos, vel equum ejusdem valoris, nullo modo de me benemeritus censeretur, si equum mihi daret.

3. His suppositis, idem Granadus sic ait, *n.14.* Dicerem sub judicio meliùs sentientium pertinere ad divinam providentiam non permittere hunc perplexitatis modum, atque adeò casum esse ex providentia impossibilem, licèt atten-

attenta rusticitate aliquorum hominum, & seclusa speciali Dei gubernatione fortassè contingere posset. Inducor ad ita sentiendum, tum propter auctoritatem Doctorum, quos retulimus; tum etiam quia quando inferuntur incommoda non levis momenti ex aliqua hypothesi, dicere sæpè solemus in Philosophia, & Theologia, illam esse impossibilem; hic autem profectò videntur inferri: nam ex una parte videtur ille homo habere libertatem sufficientem ad peccatum; ex altera verò esset rigidissima providentia damnare hominem propter peccatum, quod sine sua culpa vitare non potest, nisi aliud æquè grave committat; licèt enim ibi sit libertas in reddendo æquo, vel nummis determinatè, & ille modus libertatis sufficiat etiam ad meritum; cæterum inter homines, qui hæc minùs exactè perpendunt, non solet reputari magni momenti, quòd unum, vel alterum æquale fiat, quando utrumque vitari non potest. Faciliùs ergo dicitur, Deum in prædicto casu illuminaturum hominem, ut prudenter judicet sibi licere sine peccato facere quod maluerit ex illis duobus, & ita deponat conscientiam errantem, vel si nollet deponere, fiat jam error vincibilis. Conveniunt autem Argentinas, Vasquez, Medina, Corduba, & Angestus, posse dari perplexitatem, quando error vincibilis est, quia tunc potest, & tenetur deponere conscientiam, & id Deus illi præcipit: ex hypothesi autem, quòd ipse pro sua culpa nolit deponere, mirum non est, si peccet audiendo Sacrum, vel non audiendo. Sicut ex hypothesi, quòd quis velit inanem gloriam in omnibus operibus hujus diei, non est mirum, si peccet elargiendo eleemosynam pauperi extremè indigenti, quia id facit propter malum finem, & peccet etiam non elargiendo, quia violat præceptum charitatis. Hucusque Granadus.

4. Sed ego puto in tali casu nullum peccatum committi, quia non adest libertas sufficiens ad peccatum: cùm enim una ex illis contradictoriis sit tibi necessariò eligenda, & in illa repræsentetur peccatum, jam peccatum erit necessariò eligendum, quod est absurdum. Deindè non potest quis peccare in aliquo faciendo, cujus contradictoriè oppositum indicat esse prohibitum, sed in hoc casu pastor, qui Missam non audit, putat eam audire illi esse prohibitum, ne gregem deserat: ergo non peccabit, si cùm prædicta conscientia Missam omittat. Rursùs peccatum essentialiter includit dissonantiam ad rationem. Nullius autem prudentis viri rationi dissonavit, miserum illum rusticum non potentem indeterminatum permanere, se determinare ad extremum, quod ex nullo capite pejus alios judicat. Deindè, quo modo posset ob hanc determinationem reprehendi homo, qui posset respondere, eodem modo me reprehenderes, si hanc determinationem non habuissem. Undè ex his infertur à fortiori, hominem carcere detentum, & existimantem peccare non audiendo Missam, nequaquam peccare: quia illa omissio Sacri non est libera ullo modo. Neque illud judicium causa est illius omissionis, cùm omissio a causis aliis extrinsecis procedit, solùm enim est judicium speculativum falsum, quo judicas in tali omissione esse peccatum, cùm tamen non sit. Et hæc omnia docet Castrus Palaus *tom.1. tr.1. disp.1. punct.5.* Rocaful. *in praxi Theol. moral. part.3. lib.2. cap.3. nu.66.* Sancius *in selectis disp.41. num.27.* Sanchez *in sum. tom.1. lib.1. cap.11. num.14.* Hurtadus *disp.26. de Deo homine n.89. & 99.* Eminentiss. Lugo *de Incar. disp.26. sect.10. num.137.* & alii penès ipsos.

5. Sed an supradicta procedant solùm circa eum, qui sine sua culpa in eum statum venit, ut utraque pars contradictionis videatur sibi peccatum; an etiam verificetur de eo, qui ob suam culpam in eas angustias redactus est? Respondeo cum Becano *tr.1. cap.4.* quòd licèt quis sua culpa, & negligentia, etiam mortali, in eas angustias devenerit; si tamen in eo statu jam constitutus de præterita negligentia doleat, & faciat quod in se est, non committet novam culpam. Primò, quia nulla culpa, aut negligentia præterita potest hominem ad novum peccatum necessitare. Secundò, quia in quocumque statu, & quacumque posita conditione, potest homo prudenter operari; voluntas autem, quæ sequitur regulam prudenter, non peccat.

6. Rogabis iterùm, quid in tali casu agendum sit homini, ut prudenter se gerat? Respondeo, hoc non potest in particulari, sed tantùm in genere præscribi: nam si in tali casu potest homo uti alterius consilio, optimè fecerit. Si verò per seipsum debet rem expedire, attendat vim, & naturam præceptorum, quæ illi videntur tunc concurrere, & simul expendat commoda, quæ sequi possunt; & tunc pensatis omnibus, id eligat, quod videtur habere pauciora incommoda, vel esse contra præceptum minùs obligans, & sine scrupulo procedat: nam si verè habet voluntatem non peccandi, & sufficientem adhibet diligentiam, nunquam peccabit, saltem graviter, etiamsi fortè eligeret id, quod majus malum est, modò ipse nesciret esse majus malum. Quòd si omnibus perpensis, utrumque æquale malum apparet, absolutè poterit, quod voluerit facere; tamen juxta Cordubam *lib.3. quæst.5.* tutius consilium est, ut si homo censet se ad alterum magis affici, eligat oppositum, ad quod minùs inclinatur: quia affectio facit ut plurimum apparere plus ea, quæ ei conveniunt; & indè rationis judicium impedit, vel ad se curvum trahitur.

RESOL. XXI.

Quo pacto deponenda sit conscientia errans? Ex part.9. tract.8. & Misc.3. Res.49.

§.1. PUtavit Cajetanus *in part.2. Divi Thomæ quæst.19. art.5.* conscientiam errantem deponi posse, etiam sine ulla ratione; eo solùm, quod homo nolit admittere erroneum dictamen. Exemplum adhibet, dicens: Si mulier à cōcionatore audisset esse mortale uti alienis capillis, eò quòd sit simulatio, licet sine solutione hujus argumenti pro libito deponat talem conscientiam, & credat sibi esse licitum talem usum: non peccabit utens prædictis capillis. Probat, quia conscientia errans non habet ex se vim obligandi, nisi quatenùs acceptatur: ergo quandocumque non acceptetur, non obligabit. Cajetano subscribit Valentia *quæst.14. punct.4. §. Atque ex eodem fundamento,* Medina etiam *ad art.6. dub.3. versic. Ultimò notandum est,* affert prædictam Cajetani doctrinam, & exemplum, licèt addat hæc verba: utrum verò peccet (scilicet illa mulier) quia non adhibet fidem Concionatori, alia quæstio est.

2. Sed hanc sententiam puto rejiciendam esse cum Salas *ubi supra*, in Divum Thomam *tract.8. disput. unica sect.3. num.30.* & aliis, quos citat, & sequitur Sanchez *in summa tom.1. lib.1. cap.11. num.10* Quibus ego addo Præpositum *in part.2. Divi Thomæ quæst.19. art.7. dub.3. §.1.* Rocafull. *in praxi Theol. moral. part.3. lib.2.* Castrum Palaum *to.5. disp.1. punct.6. nu.5.* & Granadum *in part.2. contr.2. tract.12. sect.5. num.27.* Dico igitur, te non posse pro libito conscientiam errantem deponere: cùm manifesto periculo te exponas veram conscientiam deponendi: illa enim falsa conscientia tibi apparet ut vera. Si ergo veram pro libito deponere non potes, quia non potes pro libito te legibus divinis exuere: neque poteris conscientiam errantem pro libito depellere. Secundò, vel illa conscientia ex rationibus probabilibus errat, vel ex rationibus moraliter certis secundùm tuam æstimationem: quocumque modo sit, ut prudenter deponatur, debent adesse rationes saltem probabiles in contrarium, aliàs temerè procedes, neque poteris honestare actionem, cùm oriatur ex judicio absque ulla ratione efformato. Itaque dicendum est semper ita se debere gerere eum, qui habet conscientiam errantem, ut permaneat in eo saltem virtuale judicium, quod probabiliter, atque adeò prudenter dictet, sibi licere oppositum ejus, quod dictat conscientia errans. Probatur manifestè: nam non potest quis licitè operari sine dictamine prudentiæ; hoc autem esse non potest sine opinione probabili de honestate objecti; undè quod fit sine opinione probabili de honestate objecti, undè quod fit sine prædicto dictamine, est contra rectam rationem. Ex quo principio infertur directa solutio propositæ difficultatis; duplex enim esse potest conscientia errans, una, quæ ita dictet aliquid esse peccatum, ut nullo modo etiam probabiliter credatur esse licitum id, quod revera licitum erat secundùm se; & hæc conscientia deponi debet medio aliquo judicio probabiliter saltem dictante id non esse peccatum, alioqui imprudenter, & male faciet, qui tale objectum fuerit amplexatus, cùm non habeat cognitionem, quam vidimus requiri ad honestam operationem, & quoad hoc omninò vera videtur sententia, quæ Cajetanum refellit. Altera conscientia errans est, ratione cujus videtur homini probabile esse peccatum aliquid, quod certum est non esse peccatum: ita tamen ut simul habeat idem homo fundamentum, quo verisimiliter sibi persuadeat oppositum; & tunc licitum est deponere illam conscientiam sine ulla alia ratione denuò inventa; imò licitè operabitur quispiam, quantumvis illam conscientiam non deponat. Et si id fortassè voluerunt Cajetanus, & Valentia, rectè sentiunt: nam ad honestè operandum non aliud requiritur, quàm judicium practicè probabile de honestate objecti, sed sive illa conscientia errans sine novo aliquo fundamento deponatur, sive non deponatur: permanet judicium probabile de honestate objecti, ergo. Exemplum verò

adductum à Cajetano rectè observat Corduba *lib. 3. quæst. 12. post 2. propositione*, §. *Ex quibus patet*, & alii, posse piè explicari, si nimirùm illam mulier prudenter sibi persuadeat Concionatorem esse scrupulosum, aut id dixisse potiùs ad terrorem, atque adeò ejus dictum non obstare, quominùs oppositum sit probabile; tunc enim licitè poterit uti illis capillis. Quam doctrinam veram esse existimat Vasquez, sed alienam à mente Cajetani.

RESOL. XXII.

An qui occidit Petrum, putans, & intendens occidere Paulum, si confiteatur occidisse Paulum, teneatur postea iterùm confiteri, dum deprehendit esse Petrum?

Et an qui violavit jejunium, quod putabat esse sub obligatione, cùm tamen re vera non esset, teneatur fateri se ita peccasse, vel satis sit, si dicat, violavi jejunium?

Et hæc sunt generalia pro conscientia erronea, & pro aliis casibus, quando quis tenetur explicare, fuisse errorem; sive propter aliam obligationem, sive propter censuram, quæ non incurritur, nisi quando non erratur. Ex part. 11. tract. 8. & Misc. 3. Res. 60.

§. 1. Affirmativè videtur respondendum, nam videtur confiteri illud, quod fecit: Significat enim aliam actionem distinctam ab ea, quam exercuit. Nihilominùs in genere moris non est alia actio; semper enim in confessione censetur confiteri actionem, quam putabat esse occisionem Pauli; ideò si confiteatur, dicens occidi hominem, & nihil aliud, quando ex alio capite non consurgit alia obligatio (quod per accidens est) satisfacit; vel si dicat, occidi quem putabam esse Paulum, etiamsi postea deprehendet esse Petrum, verè confessus est quod fecit: confessus est enim homicidium, quod putabat esse Pauli, quod verificatur etiam in homicidio Petri: de illo enim homicidio Petri putabat esse Pauli, & tale homicidium confessus est. Quòd si fortè, quando confitebatur, dixit occidi Paulum; adhuc existimo sufficere eam confessionem, nec postea deprehendens fuisse Petrum, debere iterùm confiteri, quia revera confessus est peccatum mortale, quod fecit; quotiescumque enim quis confitetur peccatum, confitetur illud, prout erat in conscientia sua probabili; tunc autem quando occidit, erat in sua conscientia probabili, ut supponimus, quòd ea actio esset occisio Pauli, & non Petri, & in morali æstimatione idem est dicere occidi Paulum, atque dicere occidi quem putabam esse Paulum, seu eum, qui meo judicio tunc erat Paulus: sive enim revera fuisset, sive non fuisset Paulus pro malitia morali, & materia confessionis (etiam comparatione actionis externæ, ut provenientis à voluntate interna) nihil refert. Et hæc omnia docet Dicastillus *de Sacramentis tom. 2. tract. 8. disp. 9. dub. 8. num. 715.*

Sup. hoc in 1. p. 7. res. 7. & ult. per tot.

2. Sed hic quæri potest, an qui violavit jejunium, quod putabat esse sub obligatione, cùm tamen revera non esset, teneatur fateri se ita peccasse, vel satis sit, si dicat, *violavi jejunium?*

4. Negat Sanchez *lib. 1. in decalog. cap. 11. num. 5.* cum Salas, Valaotia, & Sayro à se relatis contra Adrianum *in 4. quæst. 4. de confessione*, qui dixit, peccatum contra conscientiam erroneam esse speciale, & explicandum in confessione, cujus contrarium ab inconvenienti probant: quia sequeretur peccata, etiam quando conscientia non errat, duas semper malitias habere, alteram quidem contra eam virtutem, cui actus opponitur, alteram contra conscientiam. Undè infertur potiùs esse dicendum, peccatum contra conscientiam habere idem objectum in specie, quod haberet, si vera esset obligatio; ideòque putant eum, qui non haberet ætatem requisitam, ut obligetur lege jejunii, si ex errore putat se teneri, peccare peccato ejusdem speciei cum eo, quo peccaret, si vere teneretur: quæ doctrina mihi etiam placet, approbare videtur Card. Lugo, dum à se relatum non reprobat *disput. illa 16. num. 489.*

4. Addo tamen (id, quod generale est pro aliis casibus) aliquando debere explicari fuisse errorem, sive propter censuram, sive propter aliam obligationem, quæ non incurritur, nisi quando non erratur: sic si esset peccatum ab aliquo contra justitiam ex conscientia erronea, accipiendo furtivè rem, quam putabat esse alienam, v.g. Ecclesiæ, & revera esset accipientis, etiamsi esset lata censura pro furto facto ex Ecclesia; & item censura pro non restituente, aut pro non revelante; etiamsi ea peccata coram Deo essent ejusdem speciei cum iis, quæ fierent ex conscientia vera; tamen neque incurrit censuram, nec obligationem restituendi, aut revelandi; ideòque nec confessarius debet ab ea censura absolvere, nec cogere ad restituendum, vel negare absolutionem, nisi restituat, aut paratus sit restituere, cùm prædicta requirant peccatum verè ex vera conscientia commissum. Item debet explicari, quando, si non explicet pœnitens, existimavit Confessarius illud non fuisse peccatum, ut si quis confiteatur se non audivisse Sacrum in die Jovis majoris hebdomadæ, quod cùm non sit peccatum, seclusa conscientia erronea, putabit Confessarius non dici ut peccatum mortale, sed ut aliqualem imperfectionem. Item de jejunio in Vigilia Epiphaniæ, & similibus. Item si puer minoris ætatis se accuset, quòd in Parasceve non jejunaverit. Ita Dicastillus *supra num. 705.*

5. Sed circa præsentem difficultatem vide meipsum alibi, &, me citato, Leandrum *de Sacrament. tom. 1. tract. 5. disput. 8. §. 7. quæst. 17.* ubi firmat sufficere in casu proposito, si pœnitens in confessione se accuset, & dicat: *violavi jejunium*, quia idem iner in specie peccatum commisit, ac si vera esset obligatio jejunandi. Undè puer, qui falsò putat se teneri ad jejunium, & non jejunat, committit peccatum ejusdem speciei cum eo, quod committit adolescens obligatus ad jejunandum.

6. Undè mihi non placent ea, quæ asserit Salas 1. 2. *to. 1. tract. 8. disput. unica sect. 3. num. 28. in fine*, ubi ait; Cùm quis rem licitam egit, putans esse illicitam, ut si occidit feram, putans esse hominem, debet errorem exprimere; alioqui non intelligeretur malitia actus externi, quia occisio feræ mala non est.

7. Verùm, ut dixi, ego absolutè sentio, quando peccatur cum conscientia erronea, non esse speciale peccatum, & ideò satis esse fateri præcepti violationem, quam conscientia errans dictabat, non declarando fuisse contra conscientiam erroneam. Ideò docet Card. Lugo *de pœnit. disp. 16. num. 503. cum sequentibus*, & Fagundez *de præceptis Ecclesiæ lib. 2. cap. 5. num. 14.* qui, sicut & Henriquez supra ait in prædicto casu furti, v.g. sufficienter explicari peccatum, si quis dicat: *feci furtum, dum rapui id, quod putabam esse alienum*, quibus verbis explicat se habuisse conscientiam peccati, non tamen significat, an illa conscientia fuerit vera, vel erronea. Atque hunc modum explicandi meritò approbat idem Cardinalis *supra num. 500.* imò addit non esse dubium, quin sufficiat similem modum confitendi, addit ipse postea *num. 503.* si dicat: *Feci hoc, vel illud, putans me facere contra præceptum, vel contra obligationem gravem.* Qua ratione verè explicat, quod fecit, nec se exponit periculo dicendi peccatum, quod non fecit, quod totum mihi placet, ut placuit etiam Dicastillo *loco citato.*

In Indice primo hujus Tom. 8. vide Appendicem ad hunc Tract. 2. ubi reperies alias plures quæst. mistas, & dispersas per alios Tom. Tract. & Res. quæ simul pertinent ad hunc Tract. 2. de Conscientia dubia &c.

TRACTATUS TERTIUS

De Parvitate Materiæ.

RESOLUTIO PRIMA.

Quomodo sit cognoscendum, quod in aliquo præcepto detur, vel non detur parvitas materiæ? Ex part. 5. tract. 5. Res. 1.

§. 1. LIbet huic dubitationi respondere cum verbis Nicolai Baldelli *in disp. Theolog. to. 1. lib. 3. disp. 14. n. 13.* ubi sic ait: Ad dignoscendum utrùm detur in aliquo præcepto, aut ejus transgressione, materiæ parvitas, & culpæ levitas, an verò omnis materia sit censenda notabilis, & omnis transgressio gravis: optimum videtur, si in objecto formali non confundatur ratio, quæ dicitur pro se prima, quia scilicet & ipsa per se, & ratione sui per actum attingitur, non autem ratione alicujus alterius, quæ intelligatur attingi priùs, & ratio, quæ dicitur per se secunda, quia attingitur ita per se, ut tamen attingatur ratione alicujus alterius, quæ intelligitur attingi priùs, & fusiùs explicatur ex physicis, quando agitur ad *text. 33. lib. 2. de Anima*, de specificatione potentiarum per actus, & actuum per objecta: si enim ex ratione ipsa objecti per se prima oriatur notabilis oppositio ad virtutem, & malitiæ gravitas, non poterit in illo objecto dari parvitas materiæ, & levitas culpæ: si verò oppositio notabilis, & gravitas culpæ solùm oriatur ea ratione objecti per se secunda, non autem ex ratione per se prima, omnino dabitur materiæ parvitas, & culpæ levitas, & hoc modo, quia ratio objecti per se prima in actu furti, v. g. est, quòd res, quæ accipitur, sit aliena, & ex hac ratione per se accepta, & præcisè considerata, non oritur oppositio notabilis ad justitiam, & culpæ gravitas, sed hæc solùm oritur ex eo, quòd res aliena sit notabilis, & notabiliter faciat ad usus vitæ, quæ potest dici ratio objecti per se secunda, rectè dicitur, quòd in furto detur materiæ parvitas, & culpæ levitas, & contrà, quia ratio objecti per se prima in actu infidelitatis, ut fides negetur ipsi Deo aliquid revelanti, & ex hac sola præcisè considerata fundatur oppositio gravis ad virtutem fidei; & malitia gravis: non dicitur quòd in actu infidelitatis possit dari materiæ parvitas, & culpæ levitas, sed omnis materia in ordine ad illam sit notabilis, & omnis culpa sit gravis, etiamsi alioqui in se ipsa sit res minima. Vide etiam Sanchez *in summ. tom. 1. lib. 1. cap. 4. num. 2. & 3.* Suarez *de legibus lib. 2. cap. 28. num. 68.*

2. Sed circa supradicta habet aliquam difficultatem Castrus Paulus *tom. 1. tract. 2. disp. 1. punct. 7. num. 2.* quam videre potes penes ipsum. Unde existimat ex communi sensu Ecclesiæ, & fidelium desumendam esse gravitatem aliquarum rerum, & aliarum levitatem, quæ autem hæc sint, suis locis examinandum est; fundatur autem hic sensus Ecclesiæ in naturis ipsarum rerum: aliqua enim ita de se inordinata sunt, ut in qualibet materia reputentur gravissima, qualibet enim idololatria, simonia, juramentum falsum, infidelitas, desperatio, odium, & contemptus Dei, irritatio Sacramentorum, homicidium, pollutio, fornicatio, & similia de se gravem inordinationem habent, & in quacumque materia constituantur, non variant judicium; alia verò ita lævia sunt, ut nisi ex aliquo accidenti extrinseco gravia esse non possint, ut verbum otiosum, scurrilitas, & alia hujusmodi. Alia verò, quæ esto de se gravia sint, non semper æqualem deordinationem habent, ut furtum si fiat in magna, vel parva quantitate, variat enim multùm judicium. Ita Palaus. Verùm pro nostro instituto his suppositis ad casus particulares deveniendum est, quos non sine maximo labore in gratiam Studiosorum collegi; ideò quæro.

RESOL. II.

An parva materia diversorum præceptorum, coalescant in unum, & efficiant quantitatem notabilem mortaliter peccaminosam?

Et quid, si ad omnia hæc obligetur ex diversis votis, & pro eodem die?

At an, quando quis vovit indeterminatè pro aliquo die audire, v. g. tres Missas, & ex qualibet earum omittat partem non notabilem, an inquam, peccet mortaliter? Ex part. 3. tract. 6. & Misc. 2. Res. 42.

§. 1. UT si in die festo incidat jejunium, & consequenter quis teneatur eo die ad jejunandum, ad audiendam Missam, ad non laborandum, & si est Clericus in sacris, ad recitandas Horas Canonicas; an, inquam, si ex singulis his obligationibus modicum quid omittat, ita ut omnia illa modica quantitatem notabilem efficiant, peccet mortaliter? Respondeo negativè, quia nullum præceptum in materia gravi transgreditur, sed multa, singula tamen in levi materia. Et ita docet Sanch. *in summa. tom. 1. lib. 1. cap. 4. num. 16.* qui tamen limitat hanc sententiam, & putat secus dicendum esse, si quis ad omnia hæc obligatus sit ex diversis votis, & pro eadem die.

2. Sed hæc limitatio mihi non placet, quia non est differentia inter transgressionem voti, & præcepti Ecclesiastici, cùm votum obliget eo pacto, quo obligat præceptum Ecclesiasticum de eadem re, ut docet Cajetan. *in 2. 2. quæst. 88. art. 3.* Sotus *lib. 7. quæst. 2. art. 1.* Corduba *in summ. quæst. 188.* Valentia *tom. 3. disp. 6. quæst. 6. punct. 4.* Aragon. *in 2. 2. quæst. 88. art. 3. concl. 3.* Navar. *in summ. capit. 12. num. 65.* & alii. Ergo si non est mortale, secundùm Sanchez, transgredi multa præcepta Ecclesiastica in re levi, neque erit mortale transgredi plura vota. Sup. hoc infra in 12 quæst. 22.

3. Sed quid dicendum, quando quis vovit indeterminatè pro aliquo die audire, v. gr. tres Missas, & ex qualibet illarum omittat partem non notabilem, an, inquàm, peccet mortaliter? aliqui affirmativè respondent, quia sunt partes materiæ ejusdem rationis; ergo possunt continuari ad constituendam quantitatem notabilem. Sup. hoc in res. ... [illegible]

At his non obstantibus, puto probabilem esse contrariam sententiam, quam apertè videtur tenere Suarez *de Relig. tom. 2. lib. 5. num. 12. & seq.* lege illum, & non pigebit.

RESOL. III.

An plures parvæ materiæ coalescant in unum, ut materia gravis ad mortale sufficiens evadat?

Et in textu hujus resolutionis quinque casus inferuntur pro praxi supradictæ quæstionis. Ex par. 5. tr. 5. Res. 52.

§. 1. REspondeo quòd quoties parva postremi venialis materia nequit cum præcedentium materia moraliter continuari, ita ut pro una reputetur, nec effectus relicti continuari moraliter possint, multiplicatio transgressionis præcepti in materia parva non constituit materiam gravem, ac culpam lethalem, secus quando materiæ parvæ, aut effectus ab eis relicti moraliter continuantur. Ratio est, quia cùm in priori eventu omnes eæ materiæ diversæ sint, nec in unam coalescant, nec effectus ab eis producti, nequit ex illis gravis materia conflari, sed singulæ divisæ manebunt, & ita parvæ. At cùm in posteriori casu materiæ, vel effectus, uniantur, notabilis materia evadet, & ita docet Molfesius *in summ. tom. 2. tract. 3. cap. 8. num. 70.* Castrus Palaus *tom. 1. tract. 2. disp. 2. punct. 9. §. 4. num. 4.* Sanchez *in summ. tom. 1. lib. 1. cap. 4. num. 9.* Suarez *de legib. lib. 3. cap. 28. num. 11.* Reginaldus *tom. 1. lib. 15. cap. ult. num. 67.* & alii. Undè cum supracitatis Doctoribus pro praxi infertur primò, te comedentem sæpiùs die jejunii violare jejunium ultima illa comestione, quæ ad notabilem quantitatem pervenit, quia illa ultima comestio etsi per se sumpta leviter temperantiam læderet, at ut conjuncta aliis, & illas supponens graviter lædit, moraliter enim illis conjungitur, & quasi esset simul cum aliis facta reputari debet. Secus dicendum si diversis jejunii diebus parum aliquid comedas, vel propositum habeas parum aliquid singulis diebus comedendi, quia unum jejunium cum alio non continuatur, neque comestio uno die facta cum alterius diei comestione. Sic supradicti Doctores. Neque propositum fertur in omnes illas comestiones conjunctim sumptas, sed in omnes separatas, & singulis diebus debitas, & prout debitæ, sunt quæ cùm solùm sint debitæ sub peccato veniali, numquam est propositum de mortali. Infertur secundò, si intemperantem cibum sumas, & ultima comestione agnoscas tibi notabile damnum inferri, peccas mortaliter, quia jam Sup. hanc in res. ... [illegible]

a n-

amplecteris objectum graviter dissonum rationi, quod etsi secundùm se grave non esset, at grave est redditum ob multiplicem præcedentem connexionem. Infertur tertiò, te laborantem similiter die festo aliquoties, etsi singulis vicibus parvum tempus consumas, peccas mortaliter, quando pervenis ad quantitatem notabilem, v. gr. duarum horarum, quia omnes ibi labores moraliter uniuntur, & quasi in uno tempore facti reputantur. Siquidem verum est dicere, te laborasse illo die festo ultra duas horas; secus verò si per quadrantem singulis festis laborares, quia tunc sicut festa diversa sunt, ita & labores sunt diversi, neque unum cum alio continuatur. Infertur quartò, non peccaturum mortaliter qui eodem die jejunii in causa est ut plures modicum quid accipiant, & in die festo per breve spatium similiter laborant, quia actione cujuslibet personæ cum actionibus alterius nullo modo continuantur. Et tandem quintò deducitur semper in materia injustitiæ ex parvæ materiæ multiplicatione magnam consurgere, ac sufficientem ad mortale: ut in furtis minimis accidit, quando enim per ea ad notabilem quantitatem furto arreptam pervenitur, ultimum rei parvæ furtum est mortale.

Sup. hoc in to. 7. tr. 5. r. 6. 15. §. 2. ad lin. 5.

Sup. hoc in ref. ... §. 2. & 6.

Sup. hoc ibid. §. 1.

Sup. hoc in to. 7. tr. 1. ref. ... Sed standum ... doctrina in ref. 3.

RESOL. IV.

An in subreptione gratiæ detur parvitas materiæ? Ex part. 5. tr. 5. Res. 33.

§. 1. AFfirmativè respondeo cum Riccio *part. 2. decis. 208. num. 5.* ubi docet gratiam non dici subreptitiam non expresso vero beneficii valore in modico, nam modicus defectus non vitiat actum, nec levis solemnitatis omissio obest.

RESOL. V.

An mutare circumstantiam levem in Historia Sacra Scripturæ, sit peccatum mortale?

Et obiter quæritur, an examinatores Episcoporum non possint aliquid Episcopis examinandis manifestare, etiamsi sint doctissimi, & præ verecundia timeatur non benè responsuros, & hoc ratione juramenti, quod supradicti Examinatores faciunt?

Et quid, quando aliqui examinantur in concursu propter damnum tertii?

Et etiam cursim, & obiter quæritur, an habens privilegium comedendi lacticinia in diebus jejuniorum possit comedere saginam? Ex part. 10. tract. 16. & Misc. 6. Res. 38. alias 37.

§. 1. NEgativam sententiam novissimè docet Arriaga *in Cur. Theolog. tom. 5. disp. 21. sect. 5. num. 35.* ubi ait: tertiò dico, etiam non obstante hoc pericolo, licet res dicta sit falsa, non videri per se peccatum mortale immutare aliquam circumstantiam falsam, dicendo illam esse à Deo revelatam: esto homo expressè interius contrarium noscat. Hæc pars videtur defendi à Patre Salas *tom. 5. in 1. 2. disp. 4. num. 5.* ubi licet loquatur expressè de eo, qui non scienter hoc facit, sed ex ignorantia crassa, videtur tamen inde inferri, etiamsi fiat scienter, non esse mortale; nam si res hæc esset gravis, certè ignorantia crassa tunc esse gravis. Expressè verò eumdem tradidisse hanc conclusionem in manuscriptis testantur nonnulli recentiores.

2. Probatur autem ratione, Primò; nam videtur communis praxis etiam eorum, qui in hac materia delicatæ conscientiæ sunt idipsum probare. Constat enim, Religiosissimos Viros, & Concionatores, sine peccati mortalis scrupulo narrare historias Sacras, licet aliquando se in uno, aut altero verbo, aut circumstantia parvi momenti errare putent; neque illos coegit sub mortali non affirmare, ut dicta ullo modo in scriptura, nisi ea præcisè, quorum certissimè quis recordatur: teneretur autem id facere, si ea mutatio esset gravis.

3. Secundo ratione a priori idem ostenditur, quia juxta communem acceptionem audientium, talis narrans eam historiam non intendit ullo modo Deum facere actorem mendacii, sed supponitur narrans ea tamquam dicta à Deo: quia ita ipse putat: unde si deprehendatur non contineri res illa in Scriptura, non Deo injuriam facit, sed se ostendit non valde in Scriptura versatum, aut malè illam legisse, aut denique debilis memoriæ: indirectè autem ideò videtur aliquam in Deum injuriam committere: quod Dei scripta petant, ut homo diligentius ea legat, nec ita statim proferat ut dictum à Deo id quod revera dictum non est. hæc autem negligentia non videtur in circumstantia aliqua levi esse materia mortalis: ut patet in humanis: quod enim quis in littera Imperatoris unicum, vel alterum verbum mutes, non censetur gravis Imperatoris injuria. Hæc Arriaga.

Sed scio ab hac opinione viros doctos dissentire, & de hac quæstione alibi à nobis actum est.

4. Notandum est tamen hìc obiter, me olim docuisse, posse aliquem interrogatoria examinandis manifestare, si certò sciret, illos esse sufficientes, & doctos, sed præ timore, & verecundia, non benè responsuros; & dixi hæc etiam procedere quoad Episcopos examinandos, ex rationibus ibi adductis, sed quando hæc scripsi nesciebam examinatores Episcoporum præbere juramentum non manifestandi examinandis neque in genere, neque in specie ea de quibus interrogari debent; Ideò nunc ratione dicti Juramenti illam opinionem prorsus refello, & assero examinatores Episcoporum non posse aliquid Episcopis examinandis manifestare, etiam si sint doctissimi; & præ verecundia timeatur, non benè responsuros; Et ego factus examinator Episcoporum à fel. mem. Urbani VIII. ratione dicti juramenti hoc semper in praxi rigidissimè observavi, nec aliter observandum esse puto; & sicut alibi dixi, doctrinam à me superius positam non esse intelligendam, quando aliqui examinarentur in concursu, propter damnum tertii: sic etiam tunc assero, non procedere in examine Episcoporum, ratione præstiti juramenti.

Alibi alibi dixi author sup. hac quæst. Et sup. contento in hoc §. Notandum, in tom. ... ref. ... per totum.

Alibi in ref. hoc præterito.

5. Nota etiam, me olim cum multis Doctoribus docuisse, habentem privilegium comedendi lacticinia in diebus jejuniorum, posse comedere saginam: Sed modò, re melius considerata, prorsus negativam sententiam sustinendam esse puto.

Sup. hoc in to. ... ref. ... in hac.

RESOL. VI.

An in conscientia erronea detur parvitas materiæ?

Sed difficultas est, quando conscientia erronea non distinguit, an mortale sit, vel veniale, sed solùm confusè proponitur actio mala, an tunc peccatum mortale sit? Ex par. 5. tract. 5. Res. 31.

§. 1. AFfirmativè respondeo cum Azorio *tom. 5. lib. 2. c. 8. quæst. 5.* ubi sic ait: Quæritur an sit lethale, an veniale peccatum contra conscientiam erroneam agere; Respondeo interdum esse lethale, interdum veniale peccatum, pro varietate materiæ gravis, vel magnæ, vèl levis, & parvæ, in qua conscientia errat, & pro varietate judicii quo aliquid suadendo, vel monendo aberrat a lege. Potest enim accidere, ut conscientia existimet aliquid esse veniale peccatum, & quatenus tale vitandum, licèt alioqui sit materia gravis. Item potest existimare aliquid esse crimen lethale, & quatenus tale cavendum, & fugiendum, cùm tamen res sit alioqui levis, vel media, & indifferens. Ita ille, quem sequitur Alphonsus de Leone *de offic. Confess. part. 1. recollect. 7. num. 21.*

2. Sed difficultas est, quando conscientia erronea non distinguit, an mortale sit, vel veniale? sed solùm confusè proponitur actio mala, & tunc peccatum mortale adesse docet uterque Sanchez, Thomas, & Joannes, hìc *in selolt. disput. 18. numer. 1.* ille *in summa, tomo 1. lib. 1. cap. 1. numer. 9.* quibus adde Castrum Palaum *tom. 1. disp. 1. punct. 3. num. 6.* quia cùm amplecteris objectum venialiter malum, dubitans an sit mortale, peccas mortaliter secundùm omnium sententiam, quia te exponis periculo mortale committendi. Sed quando tibi repræsentatur objectum malum, prohibitum; neque distinguens an sit mortale, vel veniale, illud amplecteris, jam quantum est ex tua voluntate periculo committendi mortale te exponis, ergo.

Sup. hoc in to. ... ref. 3. & 4.

3. Verùm Perez *certam. 10. scholast. num. 29.* Salas *in par. 2. tra. 1. 8. disp. unic. sect. 3. num. 33.* Valentia *tom. 1. disp. 2. qu. 14. punct. 4.* & alii asserunt in tali casu committi solum peccatum veniale, quia voluntas appetens malitiam in communi, non appetit malitiam excedentem culpam venialem, alias si excederet, non esset veniali, & mortali communis. Unde utramque sententiam probabilem esse puto.

RESOL. VII.

An in prohibitione alienationis rerum Ecclesiasticarum detur parvitas materiæ?

Idem est dicendum de locatione.

Sed

Sed difficultas est in supradicta quæstione, quæ dicantur terrulæ, & quæ res exigui valoris? Ex part. 5. tractat. 5. Res.57.

§.1. AFfirmativam sententiam tenendam esse patet *cap. terrulas* 12. q.2. & ita docent DD. quos citat, & sequitur Riccius *in praxi tom.* 1. *res.*36. quia in generali prohibitione alienationis modica non veniunt, ut notat Bald. *vol.*1. *cons.*91. & ideò restitutio in integrum pro modica læsione non datur, ut docet Bursatus *cons.*27. *num.*17. & Sforcia *de restit. in integ. quæst.*4. *art.*12. *num.*105. & pro modica sterilitate non fit remissio mercedis, ut vult Valascus *decis.*30. vide etiam Guttier. *cons.*15. *num.*7. *& seq.* Carder. Pereira *in leg. si curatorem, ver. contractum, num.*15. *Cod. de integr. rest. minor.* & Quarantam *in summ. Bullar. ver. alienatio num.*41. ubi notat per Sacram Congregationem decisum fuisse, neque Constitutionem Pauli II. neque Concilii Tridentini Decretum derogasse dispositioni supradicti textus *cap. terrulas*, qui quidem textus procedere non solùm in alienatione, sed in locatione etiam, tenet Thomingus *decis.*23. Crotus *volum.* 1. *cons.* 96. *num.* 14. & alii.

2. Sed difficultas est, quæ dicantur terrulæ, & quæ res exigui valoris? Glossa ait, quòd fortè hic textus exiguas vocat non valentes ultra viginti solidos, refert, & sequitur Archidiac. *in cap. si quas, hac eadem causa, & quæst.* Alciat. *cons.*23. *num.*6. *& sequ.* Sed probabilius est Judicis arbitrio hoc esse remittendum, qui consuetudinem terræ, & temporum, locorumque qualitatem attendere debet, & inspicere conditionem Ecclesiæ, si sit pauper, vel multùm abundans. Ita Quaranta *dicto num.*41. Aloysius Riccius *d. res.*36. *in fine*.

RESOL. VIII.

An præceptum sub mortali impositum, sub materia levi obliget saltem sub veniali? Ex p.5. tr.5. Res.48.

§.1. REspondeo affirmativè cum Suarez *de legibus, lib.*3. *cap.*26. *num.*6. duo enim sunt in dicto præcepto distinguenda, unum est, talem rem præcipi, aliud est præcipi sub tali obligatione, vel pœna. Primum, ut supponimus, non est injustum, quia ponimus materiam præcepti simpliciter honestam esse, & in suo gradu justam, & capacem præcepti. Secundum autem injustum est. At verò, non obstante injustitia, & nullitate, quoad secundum potest præceptum valere, quoad primum, quod justum est, tum quia illud est prius natura, ut sic dicam, & ex se separabile à secundo; tum etiam, quia in his, quæ hujusmodi sunt, utile per inutile non vitiatur. Neque intentio præcipientis intelligitur esse conditionata, itaut nolit præcipere quod potest, si non potest obligare quantum appetit; sed potiùs absolutè intendit præcipere, & volendo obligare plus, quàm potest, consequenter etiam vult obligare quantùm potest, & ita censeo tale præceptum esse validum quoad obligationem commensuratam, & proportionatam materiæ ejus, quia quoad illa non deest intentio præcipientis, & nihil aliud est, quod ibi desideretur. Et ita etiam hanc sententiam docet Sanchez *in sum. to.*2. *lib.*6. *cap.*4. *num.*46. & Baldellus *in disput. Theol. to.*1. *lib.*5. *disp.*20. *num.*9.

RESOL. IX.

An contemptus formalis in re levi, v.g. legislatoris humani, leges, præcepti, consilii &c. sit solùm peccatum veniale?
Et quid, si sit de legislatore, & præcepto divino? Ex p.3. tr.6. & Misc.2. Res.72.

§.1. NEgativam sententiam docet Suarez *de legib. lib.*3. *cap.*28. *num.* 24. & alii, quia esse rem levem, quæ tibi imperata est, non obstat, quò minùs tibi imperetur ex eadem potestate, qua imperatur res gravis; ergo si ex contemptu hujus potestatis præceptum leve violas, ita graviter peccas, acsi violares præceptum grave. Dicendum est igitur, quod contemptus legislatoris humani, quatenùs legislator est, seu violatio cujuscumque legis, præcepti, & consilii ipsius, ex tali contemptu semper reputato peccatum mortale est, non solùm in gravi materia, sed etiam in levi.

2. At, his non obstantibus, ego contrariam sententiam teneo, quam etiam tenet Cajetanus *in summa, ver. contemptus, ver. adverte hunc*, Armilla *eodem verb. num.*3. Medina *in part.*2. *quæst.*88. *art.*4. *in fine*, Valentia *tom.*2. *disp.*7. *q.*5. *punct.*6. *in* 1. *casu, & tom.*3. *disp.*7. *quæst.*3. *punct.*3. consentit Leonardus Lessius *lib.*2. *cap.*46. *dub.*6. *nu.*45. *&* 46. loquens expressè non solùm de legislatore humano, sed etiam divino, & affirmans, si nolis illis parere in rebus minimis, ut ostendas eorum minima præcepta te parvi facere, non esse mortale, quod de legislatore divino negat, & optimè Sanchez *in sum. tom.* 1. *lib.*5. *cap.*5. *num.*11. *&* 13. *in fine*. Ratio verò nostræ opinionis est, quia potes contemnere legislatorem, ejusque præcepta non absolutè, sed quatenùs sunt in materia levi, v. g. in silentio servando; ergo tunc contemptus non videtur gravis, sed levis. Dicendum est igitur dari posse peccatum veniale contemptus, sicut & inobedientiæ formalis, si præceptum superioris contemnas non absolutè, sed quatenus est in materia levi.

3. Hinc à fortiori colligitur, si superior contemnatur, non quatenùs superior est, sed quatenùs est infirmæ sortis, indoctus, imprudens, & ex hujusmodi contemptu nolis ei obedire in re levi, non erit peccatum mortale, quia tunc non contemnitur formaliter ejus potestas, sed ejus persona ob defectus, quos habet. Item si ex indignatione levi, & pravo aliquo affectu erga superiorem, nolis ei obedire in re levi, non est mortalis inobedientia. Ita Lessius *num.*46. Sanchez *num.*13. vide etiam Sancium *in select. disp.*7. *num.*13.

RESOL. X.

An in acceptatione personarum quoad beneficia conferenda, detur parvitas materiæ?
Et quo infertur, an sit leve peccatum prætermittere ordinem misericordiæ, quando levis est excessus, v. g. si duo aliqui sint in extrema necessitate, & secundùm ordinem misericordiæ teneatur aliquis potiùs uni, quàm alteri succurrere propter titulum, v. g. consanguinitatis? Ex part. 5. tract. 5. Res. 13.

§.1. AFfirmativam sententiam docet Rodriquez *in summa tom.* 1. *cap.*16. *ante num.*1. ubi sic ait. (De aqui se sigue que la aceptiou de las personas segun su naturaleza es pecado mortal, pues es opuesta à la justicia, dixe de su naturaleza, porque por la poquedad de la materia puede acontecer algunas vezes que sea pecado venial, como si uno eligiesse à un amigo menos digno de un oficio de poco momento en la Republica dexando à otro que mejor lo merece, como se dira en el Capitulo de los beneficios.) Ita ille, & Sotus *de just. lib.*3. *quæst. ult. art.*2. cum Bañes, Salonio, & Valentia penès Turrianum *ubi infra*, docent non fore peccatum mortiferum, quando munus, ad quod quis eligendus est, non est magni momenti, & prætermisso digniori eligitur dignus. Secundò, docent non esse mortale, quando licèt materia, aut munus electionis magni momenti sit, excessus tamen dignitatis parvus, & modicus est, tunc enim non videtur gravis violatio justitiæ distributivæ.

2. Sed Aloysius Torrianus *in* 2. 2. *D. Thomæ de just. tom.*2. *disp.*22. *dub.* 1. *num.*6. existimat priorem partem hujus sententiæ veram esse, si contingat materiam electionis esse levem, quod non facilè eveniet in electione beneficii, & cathedræ. Secundam verò partem existimat omninò falsam, neque admittendam: nam materia præcepti non est excessus dignitatis, sed electio dignioris, cui conferendum est beneficium, aut præbenda. talis autem actus gravis materia est, & propter eandem rationem mihi nunquam placuit, quod docent recentiores aliqui in materia de charitate esse leve peccatum prætermittere ordinem misericordiæ positum in præcepto, quando levis est excessus, v. g. si duo aliqui sint extrema necessitate, & secundùm ordinem misericordiæ teneatur aliquis potiùs uni, quàm alteri succurrere, propter titulum, v. g. consanguinitatis, docent prædicti recentiores non esse peccatum mortiferum violare talem obligationem, quando excessus consanguinitatis parvus est. Sed hæc doctrina admittenda non est, quia in materia præcepti misericordiæ non est major, aut minor consanguinitas in eo eventu, sed largitio eleemosynæ faciendæ propinquiori secundùm debitum ordinem: talis autem actus magni momenti est, ex quo pendet vita ejus, cui debetur eleemosyna ex obligatione ordinis misericordiæ, qui est in præcepto, & oppositum non existimo tutum in praxi, propter manifestam rationem assignatam; & licèt Bañez *ubi supra*, ita explicet suam opinionem de electione minùs digni, quando parvus est excessus, ut velit parvum excessum pro nihilo reputari, & utrumque candidatum esse quasi æquè dignum; hanc tamen doctrinam non admittit idem Turrianus, quia Bannez docet esse peccatum veniale in hoc eventu non elige-

eligere digniorem, admittit ergo excessum dignitatis in uno, hoc autem admisso, contendit esse obligationem gravem eligendi digniorem! undè ex his ego puto utramque sententiam esse probabilem.

R E S O L. XI.

An in usura detur parvitas materiæ? Ea part. 5. tract. 5. Res.30.

§.1. NEgativam sententiam docet Alphonsus de Leone *de offic. confess. part.1. recollect.7. num.37.* ubi sic ait. Limitatur sextò. ut non detur parvitas materiæ in usura. Ratio est, quia quicquid sorti accidit, usura est, verbum enim *quicquid* in modica, & levi materia etiam verificatur. Ita ille, cujus opinio confirmari potest ex his, quæ adducit Barbosa *dist.315. num.4.* ubi ex multis probat hanc dictionem etiam minutissima comprehendere, quod etiam docet Vulpellius *in dictione quicquid num.4.* Cenedo *singul.89. num.4.* & alii. Sed ego diligenter multos auctores recognovi, & non invenio hanc quæstionem, neq; unum tangentem. Neque videtur ut usura in quacumque materia constituatur non variare judicium, ut diximus de magia, hæresi, perjurio &c. etsi in simonia secundùm probabilem Doctorum opinionem, ut supra visum est, detur etiā parvitas materiæ, quarè non erit danda in usura? ideò tu cogita.

Supra in Ref. quæ nunc est in tom.5. tr.3. Ref.4.

R E S O L. XII.

An peccatum invidia ratione parvitatis materia sit aliquando tantùm veniale? Ex p.5. tr.5. Res.67.

§.1. REspondeo affirmativè; nam licèt invidia ex genere suo peccatum sit mortale, tamen ratione levitatis materiæ potest per accidens esse veniale; si enim quis doleret de aliqua re levi, in qua non posset proximum æquare, & quæ si ab eo auferretur, non esset illi magnum detrimentum, non diceretur peccare mortaliter, & ita docet Duvallius *in 2.2. D.Thomæ tract. de charitate quæst.15. circa fin.* & alii.

R E S O L. XIII.

An quando ex levibus indiciis quis temerè, & voluntariè de proximo suspicatur, peccat mortaliter.

Et in textu hujus Resolutionis adducuntur conditiones, quas habere debet judicium temerarium, ut sit peccatum mortale. Ea p.3. tr.5. & Misc 1. Res.31.

§.1. AFfirmativè respondet Angelici Doctoris doctissimus Interpres Franciscus Sylvius *in 2. 2. D. Thomæ quæst.60. art.3.* qui citat Bannea, Aragon. & Salonium, & hanc sententiam sequuntur Sotus *de just. lib.3. quæst. 4. art.3.* Molina *de just. tract.4. disp.17. num.10.* Medina *de instruct. confess. lib.1. cap.14. §.37.* Villalobos *in sum. to.2. tr.14. diffic.19. num.3.* Turrianus *in 2.2. D.Thomæ to.5. disp.4. dub.3. num.7.* & alii, quando suspicio esset de gravi scelere circa personam honestam, ut de hæresi, de incestu cum matre, de proditione civitatis &c.

Sup. hoc lege doctr. Ref.seq. § tin.4.

2. At contrariam sententiam tenendam esse puto, quam docet S.Joan. de la Crua *in decal. pr.8. quæst.1. dub.2. concl.2.* qui citat Cajetanam, Rosellam, Armillam, & Lopea. Idem tenet Faber *de restit. in 4. sent. dist.15. quæst.3. disp.54. cap.1. num.10.* Layman *in Theol. moral. lib.3. sect.5. tract.3. part.2. cap.2. num.6.* Navarra *de restit. lib.2. cap.4. num.454.* Cajetanus *in 2. 2. quæst.60. art.3. & in sum. verb. judicium*, cum aliis. Et ratio est, quia nullum judicium citra certitudinem est peccatum mortale, ut ait D. Thomas, sed ista certitudo tollitur non solùm per dubitationem, quæ in neutram partem declinat, sed etiam per suspicionem, & opinionem, quia etsi suspicio, & opinio uni parti magis adhæreant, non tamen id fit sine formidine alterius: ergo &c. Igitur suspicio de re gravi, si non habet assensum firmum, nunquam erit peccatum mortale. Undè ex his ego puto multos pœnitentes falsò, sed ignoranter se accusare de judiciis temerariis; nam ut judicium temerarium sit peccatum mortale, opus est, ut efficiatur sine judiciis sufficientibus. Secundò, ex plena deliberatione. Tertio, certò, & sine ulla formidine, quæ omnia raro simul concurrunt in homine malè de proximo judicante, & præsertim tertium requisitum, nam multi judicant cum formidine alterius partis, & tunc non est judicium temerarium mortale. Sed circa præsentem quæstionem vide præter DD. citatos Tannerum *in 2.2. D.Thoma disp.4. quæst.3. dub.2. num.39.* Filliucium *tom.2. tract.40. cap.1. num.15. & seqq.* Lessium *lib.2. cap.29. dub.3. num.16.* Valentiam *tom.3. disput.5. quæst.4. punct.3.* Reginaldum *in praxi tom.2. lib.24. cap.2. num.56. & seq.* & Ledesmam *in summa tom.2. tract.8. cap.2. concl.5.*

R E S O L. XIV.

An in judicio temerario detur parvitas materia?

Et an sit peccatum mortale temerè judicare alterum esse spurium, vel filium Judai, aut illegitimum &c.? Ea p.5. tr.5. Res.8.

§.1. REspondeo affirmativè, ut quando quis temerè judicat de altero in re levis momenti, non enim erit peccatum mortale, & ita docet Lessius *lib.2. cap.29. dub.2. num.14.* ubi etiam docet non esse peccatum mortale temerè judicare alterum esse spuriū, vel filium Judæi, aut illegitimum, quod etiam tenet Petrus Navarra *de restit. lib.1. cap.4. num.450.* Azorius *part.3. lib.13. cap.11. quæst.4.* & alii. Sed novissimè hanc sententiam refellit noster doctus fidei quæsitor Joann. Escobar *tract. de puritate, & nobilitate probanda part.1. quæst.8. §.2. num.33.* cum multis aliis, quia etsi prædictæ qualitates, postquam homini in nativitate cohærent, naturales sint, nec possint ei imputari; tamen cùm valdè inter nos existimationem lædant, & infamiæ notam inurant, judicium temerarium circa eas, non in re levi, sed in re gravissima proximum lædit, & apud omnes opinionem ejus minuit. Verùm ego puto utramque sententiam probabilem esse, nisi fortè per tale judicium temerarium, proximum contemnas, aut infames, ut ab aliquo officio, aliove bono consequendo iniquè impedias, nam in hoc casu peccatum lethale adesset.

Sup. hoc lege doctr. præced. Ref.

R E S O L. XV.

An in detractione detur parvitas materia?

Et inter alia, qua pro praxi pradicta difficultatis adducuntur; tandem quaritur, an sit mortale dicere in faciem, præsertim viro honorato conviciandi causa esse filium Clerici, natum ex adulterio, & similia? Ea p.5. tr.5. Res.69.

§.1. LIcet ex genere suo detractio sit mortalis, tamen ratione levitatis materiæ, in qua quis intendit famam alterius lædere, potest esse veniale, ut si ex industria aliquam parvam imperfectionem de aliquo narres, & ita tenet Lessius *lib.2. cap.11. disp.3. num.11.* Hinc narrare defectus veniales proximorum, non erit nisi veniale; nisi fortè conditio personæ talis esset, ut in ea hujusmodi defectus censeatur non levis, sed magni momenti; ut si v.g. secundùm aliquos diceret de viro gravi, & religioso esse mendacem, & sæpiùs mentiri; nam dicere illum semel, vel bis mentitum, clarum est non esse mortale. Idem dicendum est ordinariè non esse lethale revelare defectus naturales (nisi indè aliquod notabile damnum sequatur) sive illi defectus sint animi, sive corporis; ut si dicas quempiam esse ignarum, parvi judicii, & ingenii, sive esse cæcum, gibbosum &c. Et Petrus Navarra *lib.2. cap.4. num.307.* cum aliis idem censet dicendum esse in defectibus natalium; ut si quis dicat aliquem esse filium Clerici, natum ex adulterio, & similia; nisi fortè propterea putaretur valdè in animo eorum, quibus dicitur contemnendus. Si tamen in faciem hæc, & similia, præsertim viro honorato, dicantur conviciandi causa, erit peccatum mortale, quia censetur tunc non levis, sed gravis contumelia; secus si vilis sit conditionis, nisi fortè gravem mœrorem putetur concepturus. Et tandem dicendum est non esse peccatum mortale, si in genere dicas aliquem esse superbum, avarum, iracundum &c. quia hæc nomina ordinariè non ita accipiuntur, ut sonent peccata mortalia, sed ut naturalem inclinationem, vel veniales defectus denotent; fieri tamen potest, ut ratione dignitatis personæ, de qua dicuntur, vel quia putantur accipienda pro gravibus vitiis, sit in tali casu peccatum mortale.

R E S O L. XVI.

An detractiones leves de aliquo possint pervenire ad damnum grave, sicut furta?

Et quid, quando aliquis per plures detractiones leves detrahit pluribus personis.

Et quid sit dicendum, quando detrahitur leviter fama Petri, qui plures detractiones etiam leves ab aliis passus est, circa eandem materiam levem, & quid, si circa diversas materias leves apud eosdem auditores?

Et

Et quid est sentiendum, si in prædictis casibus detractio famæ Petri fit apud Prælatum?
Et quid verò, si omnes detractiones leves fint circa diversas personas, & quid apud eosdem auditores? Ex part.10.tract.15. & Misc.5.Ref.57.

§ 1. AD hanc difficultatem morosam, & practicabilem sic Respondet Eminentiss. Cardinalis Lugo *de just.tom.1.disp.16.sect.3.num.46.* Dubitari potest: An quod dictum est de furante parva sæpius eidem, habeant etiam locum in eo, qui sæpius detrahit eidem famam in rebus levibus, posset etiam per frequentationem, & repetitionem detractionum circa levia perveniri ad peccatum mortale cum obligatione gravi restituendi. De hoc nihil apud auctores invenio. Sed consequenter idem cum proportione videtur mihi dicendum: Nam revera per plures ejusmodi detractiones potest tandem proximus detrimentum grave in fama pati. Finge enim simul ea omnia de proximo dici; quo casu certum videtur, quod possit aliquando graviter lædi proximi famæ apud auditores, si de eo plures defectus vel falsos, vel occultos dices, quorum singuli leviter famam læderent, plures tamen non leviter lædunt.

2. Si ergo apud eosdem auditores non simul; sed cum interpolatione eadem dicas, facilè unientur in eorum mente ea omnia, ut non aliter opinentur de proximo, cui detrahitur, quam si simul eadem audiissent, dixi si apud eosdem auditores dicas, si enim apud diversos auditores, qui non ea facilè communicabunt sibi invicem dixisse, non videtur esse eadem ratio. Tunc enim apud singulos auditores proximus famam retineret vel integram, vel ferè integram, atque adeò non unirentur leves illæ detractiones ad conflandum aliquod grave detrimentum in famam. Undè à fortiori nec esse grave nocumentum, si leves illæ detractiones apud diversos de eodem defectu levi multiplicarentur, quia semper apud singulos, & apud omnes famæ leviter solùm maculata retineretur. Ita Lugo, qui ibidem postea §.1.*num.*52. rectè observat quid dicendum in materia famæ, quando aliquid per plures detractiones leves detrahit pluribus personis, sed singulis leviter constat ex supradictis. Nam quoad hoc videtur esse differentia inter detractiones, & furta, quia licet quoad furta sint aliquando domini graviter, & rationabiliter inviti propter periculum, quod imminet, ne multi ditari velint illo modo furandi levia à singulis, & hoc modo singulis graviter lædi possint, si ea furta absque gravi peccato semper repeti possint, In detractionibus tamen non videtur subesse illud periculum moraliter loquendo. Cùm enim ex iis detractionibus non capiatur lucrum quod alliciet homines ad eas procurandas; non timetur moraliter loquendo tale periculum ex eo quod illæ non prohibeantur sub peccato gravi. Undè quando pœnitens ejusmodi detractiones leves confitetur, numquam Confessarius interrogat de frequentia detractionum ad judicandum an pervenerint ad materiam gravem propter conjunctionem detrimenti pluribus illati, & inter illos divisi.

3. Et tandem §. 2. *num.* 52. optimè observat quid dicendum sit quando detrahitur leviter famæ Petri, qui plures etiam leves detractiones ab aliis passus est? Si enim omnes illæ detractiones sint circa eandem materiam levem, certum est, te non peccare graviter, cùm per omnes illas non patietur Petrus detrimentum famæ nisi in materia levi. Si verò sint circa diversas materias leves, sed apud diversos auditores, qui eos defectus ad invicem non communicabunt ut possit ex illis resultare tandem una gravior existimatio contra Petri probitatem, non peccas etiam graviter, quia adhuc Petrus apud omnes retinet suam famam ferè integram, & solùm leviter læsam. Denique si sint circa diversas materias, apud eosdem auditores, aliquando poteris mortaliter peccare in illa detractione, v.gr. si de eodem Petro apud Prælatum varii dixerunt varios defectus leves, poterit tandem multiplicatis delationibus circa res singulas leves Prælatus concipere aliquid grave de Petro, nempè esse negligentem, relaxatum, parum observantem, & curantem de disciplina regulari, quæ si falsa sint, graviter læditur ejus fama injustè apud Prælatum.

4. Quarè ultimus detractor in hoc casu non est similis ei, qui ponit ultimum furtum leve, sed potius ei qui ponit ultimum vulnus leve, quod propter alia levia vulnera præcedentia affert mortem Petro, alioquin sine illo ultimo vulnere non morituro. Nam sicut excessus damni, quod vulneratus patitur accepto illo ultimo vulnere supra id, quod eo non accepto pateretur, est gravis, nempè ipsa mors; sic excessus damni in fama, quod patitur Petrus posita tua ultima detractione supra id, quod ea non posita non pateretur, est gravis, nempè existimatio Prælati de ejus negligentia, & inobservantia habituali, & frequenti, quam existimationem adhuc non habebat, quare in his circumstantiis detractio tua non est censenda levis, sed gravis, quia ob debilitatem contractam ex aliis læsionibus præcedentibus fama Petri lethaliter vulneratur tali detractione, sicut ob alia priora vulnera levia accepta homo lethaliter vulneretur vulnere ultimo, alioquin levi, ut suprà explicuimus, in gravi tamen rarò id continget. Et hæc omnia docet Cardinalis de Lugo, *ubi sup.* quæ passim invenies apud alios Auctores; Et quia in praxi quotidiana sunt, illa in utilitatem lectorum hic adnotasse volui.

RESOL. XVII.

Quid sit sentiendum de tactibus, & osculis inter solutos, an semper sint mortalia, vel in ejus detur parvitas materiæ?
Et an confricatio leviter partium obscœnarum brutorum, & similium sit peccatum mortale? Ex part.3.tract.5. & Misc.5. Ref.90. alias 89.

§.1. COmmunis sententia Doctorum affirmat esse peccatum mortale, tangere immediatè alterius viri, aut fœminæ verenda, quia id de se valdè provocat luxuriam, & commovet sensualitatem; & idem de tactibus, quibus quis immediatè tangeret verenda propria; excusabuntur autem omnes prædicti tactus à mortali, si fiant ex aliqua necessitate, aut ex levitate animi, ita breviter, ut non habeant periculum magnæ commotionis, & eodem modo excusatur à mortali, qui tangeret verenda super vestem, non intenta ulla majori delectatione, quàm sit illa quæ provenit ex tactu mediato. Alii verò tactus ex se notabiliter commoventes sensualitatem, videntur etiam mortale, sicut oscula, & amplexus, ejusmodi autem sunt, si vir tangat crura, vel ubera fœminæ: alii verò tactus leviter commovent sensualitatem, & hi excusantur à mortali, ut si vir tangat digitum, vel manum fœminæ; similiter, & confricare partes obscœnas brutorum, non videtur communiter mortale, Et hæc omnia docet Jacobus Granado Societatis Jesu *in 1.2. D.Thoma contr.6.tr.4.disp.7.num.5.& 6.* & alii penes ipsum. Sup. hoc in quatuor resol. seqq. & sup. in tract. 1 res. 9. § Quarto secundo, & infr. in tr. 6 res. 9. signanter in §. ult. & in tr. 9. res. 18 in fine.

2. Undè ex his secundùm aliquos excusentur à mortali, qui joci causa inter natandum arripiunt inter se pudenda, vel leviter tangunt nates, quia ait Sanchez *de matrim.tom.3. lib.9.disp.46.n.12.* in tali casu deficit animus libidinosus, nec tanta versetur indecentia, & inhonestas, ac inter personas diversi sexus, & secundùm Granado *ubi suprà*, hæc omnia efficiuntur breviter ex levitate animi; undè Filliucius *to.2. tr.30.cap.9.nu.* 200. sic asserit. Non facilè damnarem eum, qui simpliciter tantùm tactu secretiores alterius partes in transitu tangeret.

3. Sed aliquibus magis placet sententia Francisci Silvii *in 2.2. D.Thom.q.154.art.4.concl.3.* ubi ita ait: Quamvis si vir viri, aut fœmina, fœminæ partes inhonestas tangat ob delectationem, mortale peccatum sit, si tamen ea levitate facerent, vel joco, absque ullo periculo delectationis, aut motus carnalis, verisimile esse quòd solùm peccarent venialiter opinatur Sanchez. Quod putamus admitti posse, si valdè breviter, & quasi per transennam hoc fieret; non autem si omninò deliberatè, quia talis levitas, & jocus deliberatus est nimis turpis, & periculosus. Ita Sylvius. Sed in his materiis cautè procedendum est, & ideò omnia supradicta, fuge, & devita; nec in his materiis, ut supra probatum est, admittenda est parvitas materiæ. Sup. in res. seq. & in addit. ejusdem.

RESOL. XVIII.

An in rebus venereis detur parvitas materiæ? Ex par.3.tr.5.& Misc.1. Ref.5.

§.1. AFfirmativè respondet Sanchez *de matrim. lib. 9. disp.46.num.9.27.& 40.* Zanardus *in direct. confess. part.2.de Sacram.matrim.cap.41.quæst.28.* & Salas *in part.2. disp.6.sect.25. num.149.* quia, ait ille, cur in cæteris præceptis detur parvitas materiæ, & non in hoc. Hanc etiam sententiam docet Villalobos *en summa, to.2.tract.20.dub.9. num.8.* ubi sic asserit. (Tambien se ha de advertir que se puede haller en este pecado parvidad de materia como en otros, quales son los tocamientos leves, como de la mano de una mulger; y del pie, con torcele los dedos, ò pisarle el pie, como dizen Navarro, y Cayetano, no obstante que algunos no admiten à qui parvidad de materia.) Ita ille. Vide etiam Seraphinum Freitam *in addit. ad tract.* Sup. hoc in res. 3 materiæ, & in trib. seqq. & in addit. tr. 1. res. 10 § Quarto secundo, & inf. in tr. 6 res. 9. signanter in § ult. & in tr. 9. res. 18. in fine.

de

de Confess. solvit. quæst. 7. num. 33. & Sancium *in selectis disp. 51. num. 22.* & hanc sententiam speculativè esse probabilem, docuit Malderus *in part. 2. quæst. 74. art.*

2. Verùm, his non obstantibus, prorsus negativam sententiam sustinendam esse puto, quam tuetur Tannerus *in part. 2. disput. 4. quæst. 8. dub. 6. num.* 109. Castrus Palaus *in opere morali, tom. 1. tract. 2. disput. 2. punct.* 19. §. 2. *numer.* 4. Basilius Pontius *de matrim. lib.* 10. *cap.* 16. §. 2. *num.* 8. Lessius *lib. 4. cap. 3. dub. 15. num.* 109. Rebellius *pars. 2. lib. 3. qu. 19. sect.* 3. & hanc sententiam docendam à Theologis Societatis Jesu, decrevit Claudius Aquaviva die 24. Aprilis 1612. Probat hanc sententiam Rebellius, quia cùm nulla sit tam exigua fornicatio, quin sit peccatum mortale, & delectatio sortiatur morem actus, videtur omnis delectatio morosa in ista materia esse mortalis. Deinde omnis delectatio venerea, secundùm Galenum, est inchoatio quædam pollutionis, itaque sicuti inchoatus actus pollutionis est mortalis, ita etiam quæcumque ejusmodi delectatio. Et ideò Sanchez *in summ. tom. 2. lib. 5. cap. 6. num.* 12. de contraria sententia se retractavit. Non datur igitur in rebus venereis parvitas materiæ, & contrarium asserere puto periculosum esse.

RESOL. XIX.

An in rebus venereis detur parvitas materiæ? Ex part. 5. tr. 5. Ref. 5.

Sed. hoc in duobus ... [illegible]

§. 1. AFfirmativam sententiam docet novissimè Jacobus Marchantius *in qq. pastoral. ad Decal. cap. 6. quæst. 2.* ubi sic ait: Oscula etiam judicantur mortalia, licèt quis non intendat copulam, nec in ea delectetur, sed solùm illam voluptatem carnalem, & sensibilem, quæ ex osculo oritur, quærat, non intendendo ulteriorem. Hæc est communior, & tutior sequentia. Altera tamen, quæ dicit solùm esse venialia, si absit periculum consensus ulterioris, & periculum pollutionis, non videtur improbabilis: hanc tenet Martinus de Magistris, & aliqui recentiores, in eamque inclinat Navarr. *de pœnit. d. 1. cap. si cus in fine*, atque rationes hujus sententiæ prosequitur fuse Lessius *lib. 4. cap. 3. dub.* 8. Certè difficile planè est Confessariis peccati mortalis mox condemnare juvenes nubiles, & procos, quos passim reperies aliquibus osculis uti erga procas, aut puellas, quas visitant, nec sibi hi, vel hæ formant conscientiam gravis peccati, licèt aliquam inde voluptatem perceperint, vel quæsierint, modò si nulla intervenerit voluntas alicujus attactus impudici, vel periculum actus, aut consensus ulterioris. Difficile etiam est denegare eis absolutionem sacramentalem, si a similibus osculis abstinere noluerint, cùm asserant impossibile moraliter esse, ut non intercurrant quandoque oscula cum aliqua voluptate, eò quòd deceat ipsos conversari inter puellas ad ambienda matrimonia, & honestas recreationes, & familiaria colloquia eis exhibere. Ratio igitur, cur non videantur statim peccati mortalis condemnandi, est, quia voluptas illa ex osculo capta videtur spectare ad parvitatem materiæ in hoc genere peccati, & solùm remotè disponere ad voluptatem mortalem, quæ in concubitu carnali est; sic ergo voluptas illa venialis censeri potest, sicut quæ remotè disponunt ad alia peccata mortalia, solùm in genere peccati venialis censentur, v. gr. litigium disponit ad homicidium, haustus immoratus ad ebrietatem, non tamen mox sunt peccata mortalia. Quapropter etiam voluptas illa inter sponsus, & sponsas non censetur peccatum, si sint sine periculo pollutionis, quia nimirum remotè solùm disponit ad actum principalem conjugii: ratione verò sponsalium jus eis ad illa competit, quæ sunt solùm dispositio, & præparatio ad matrimonium. Itaque in aliis, quam sponsis, judicabitur voluptas illa exigua, sicque venialis, nisi cum magno libidinis ardore sit conjuncta. Unde adverto multos, qui peccati mortalis condemnantur sic loqui qui osculis vacant libidinosè. Ita loquitur Cajetanus, Armilla, & alii: ideòque videntur loqui de replicatis osculis, & cum mora & ardore libidinis datis. Hucusque Marchantius, qui etiam infrà *in Corollar. cap.* 8. sic asserit. Octavus casus est de osculis inter juvenculos, & juvenculas, ex quibus aliqua sensualis delectatio impura oritur. Atque de his jam dictum est; si fiant cum ardore, & mora, puta replicatis diu in ore osculis ob periculum morale, mortalem ordinariè culpam afferre. Si verò in transitu fiat osculum, cui via inhæret, licet voluptas, seu delectatio aliqua captetur, posse secundum opinionem multorum veniale id judicari ob parvitatem materiæ. Imò quidam hæc negant vocari libidinosa oscula, quæ passim à Summistis condemnantur peccati mortalis, illa enim solùm inter libidinosa recensent, quæ fiunt ex intentione delectationis concubitus, sive pollutionis, aut similis actus luxuriosi. Ita ille.

2. Probari potest hæc opinio ex D. Augustino *lib. 2. in Julian. cap.* 10. ubi dicit in hunc modum. (Quantum enim ad nos attinet sine peccato semper essemus, donec sanaretur hoc malum, si ei numquam consentiremus ad malum, sed quibus ab illo rebellante, etsi non lethaliter, sed venialiter, tamen vincimur, in his contrahimus, undè quotidie dicamus: *Dimitte nobis debita nostra*. Sicut conjuges quando modum generationis necessarium causa solius voluptatis excedunt: sicut continentes, quando in talibus cogitationibus cum aliqua delectatione remorantur, non quidem decernentes flagitium, sed intentionem mentis, non sicut oportet, ne illo incidat, inde avertentes, aut si inciderit, inde rapientes.) Ita Augustinus. Ex quibus verbis videtur dari veniale in materia luxuriæ propter parvitatem delectationis. Secundò facit quòd alioqui delectatio quæcumque venerea etiam ex solo visu capta, esset mortalis, quod negat Cajetanus, & plures alii docti viri, & tamen aspectus isti, quando libidinosi sunt, ut tradunt multi, quodammodo ex fornicationne speciem sortiuntur. Tertiò non apparet ratio, quare hìc non possit excusari levitas materiæ a mortali, sicut in aliis peccatis, quorum materiæ admittunt diminutionem. Nec valet dicere ex Galeno, & aliis Medicis cum Rebellio *lib. 2. quæst. 13. sect.* 3. & Merolla *tom. 1. disput. 2. cap. 4. diffic. 2. n.* 120. quòd omnis delectatio venerea sit inchoatio quædam pollutionis, atque adeò pertineat ad mollitiem. Itaque sicut inchoatus actus occisionis est mortalis, ita etiam quæcumque ejusmodi delectatio: nam respondetur, quòd quando inchoatio tam exigua est, ut actus moralis non censeatur physicè secundùm substantiam, aut virtutem, moraliter loquendo, jam esse, sed solùm in dispositione remotiori, aut imperfectiori, non erit talis inchoatio mortalis, etsi actus fuerit mortalis. Et tandem non valet dicere quod inter solutos hæc delectatio semper habet finem operis mortiferum, scilicet copulam carnalem, nam respondetur, quòd quicquid sit de intentione naturæ, morali intentione, non satis perfectè habet ista delectatio finem mortalem, quando dispositio est tam remota.

3. Sed his minimè suffragantibus, Baldellus *tom. 1. lib. 3. disp. 14. num. 4.* & Lopez de Texeda *tom. 1. lib. 2. tract. 3. controv. 13. num.* 73. testantur, Clem. VIII. definivisse in officio Sanctæ Inquisitionis non dari in rebus venereis parvitatem materiæ; & sententiam Marchantii *ubi suprà* ego reprobavi *in 4. pars. tract. 4. resol. 136. & tract. 5. resol.* 5. Vide etiam meipsum *in 3. part. tract. 5. resolut.* 1. in quibus locis addixi Doctores asserentes in rebus venereis non esse dandam parvitatem materiæ, quibus me citato; nunc adde Cœlestinum *in compend. Theol. moral. tract. 1. capit. 4. quæst.* 9 Leonem *de offic. confess. pars. 1. recollect. 7. num.* 32. Possevinum *de officio Curati, cap. 15. num.* 26. Gordonum *tom. 1. lib. 1. quæst. 11. cap. 3. num.* 23. neque enim in his materiis laxandæ sunt habenæ. Unde hìc non gravabor apponere decretum factum a magno illo viro Claudio Aquaviva pro Societate, quod tenoris sequentis. Quia nonnullorum opinio, qui docent etiam in re venerea exiguam aliquam delectationem deliberatè quæsitam, propter levitatem materiæ excusare à peccato mortali, plurimum obesse posset non solùm bonæ Societatis existimationi, sed etiam puritati morum, quam tum in nostris, tum in externis tanti semper facit Societas, & quia propter periculum in quod inducit, ac moralem impossibilitatem distinguendi practicè in re tam lubrica materiam levem a gravi, à doctis admodum, gravibusque Societatis Patribus, cum quibus negotium hoc communicavimus, in praxi omninò falsa maximè periculosa, ac puritati valdè contraria judicatur, re maturè considerata statuendum in Domino duximus, ne quis in Societate in posterum vel publicè, vel privatim, non modò ut veram, vel probabilem, sed ne ut tolerabilem quidem ulla ratione eam doceat, aut placere sibi significet, aut secundùm illam consilium cuiquam det, quod omnibus in virtute sanctæ Obedientiæ præcipimus, & sub pœna excommunicationis, ac privationis lecturæ, vocis activæ, & passivæ, necnon etiam inhabilitatis ad quælibet Officia, ac aliis pœnis arbitrio nostro infligendis, & ad professiones tales intelligant se minimè esse admittendos, & ubi de re satis constiterit, Provinciales statim exequi debebunt, nosque primo quoque tempore monere, ut re examinata statuere possimus, an qui rem tanti momenti, atqui à nobis tam seriò commendatam neglexerit, retineri in Societate expediat, atque

Prima ref. citata in hoc textu hic est 1. in tr. 6. ref. 9. secunda invenietur in tr. 4. p. ref. 18. Tertia vero hic est ref. antecedens, & in aliis ejus prima non.

atque hæc interim, dum (quod futurum speramus) gravius aliquid in hanc doctrinam a suprema Romana Sede statuatur, volumus etiam ut post manifestationem hujus decreti, si quis in posterum aliquem ea nostris contra supradicta deliquisse noverit, teneatur in virtute sanctæ Obedientiæ Superiori aperire, Romæ 24. Aprilis 1612. *Claudius Aquaviva*. Et hoc decretum affert Pater Trimarchi *in tract. de Confess. solicit. disp. e. sect. 7. n. 46.* Tannerus *in par. 2. disp. 4. q. 8. dub. 6.*

4. Resol. V. *part. 139. in fine resol.* edde. Et tamdem hanc sententiam novissimè validissimis firmat rationibus Nicol. Baldelli *lib. 3. disp. 14. num. 3. & seq.* ubi etiam notat Clement. VIII. in officio sanctæ Inquisitionis contrariam opinionem damnasse, undè puto illam neque speculativè, neque in praxi sustinendam esse.

5. Notandum est etiam hìc obiter, Lessium *lib. 4. cap. 3. dub. 8. num. 62.* docere contrectationem partium verendarum, non ea delectatione, sed ea motivo curiositatis, non esse peccatum mortale. Sed hæc opinio si tactus efficeretur cum alia persona, mihi non placet. Et ita etiam tenet Sanchez *de matrim. tom. 3. lib. 9. disp. 46. n. 11.*

6. Nota etiam ea dictis me rectè his diebus consuluisse contra Cajet. *in 2. 2. quæst. 154. art. 4. ad 2. & in sum. verb. chorea, in fine*, & contra Tabiena *in summ. verb. osculum*, tangere manum, vel intorquere digitos, vel brachium vellere, aut premere fœminæ pedem, ex delectatione quæ in hoc faciendo sentitur, esse peccatum mortale, si delectatio quæ ex dictis capitur, & propter quam fiunt, sit venerea: nam, ut dictum est, in tali delectatione non potest dari parvitas materiæ, quod etiam novissimè docuit Jac. Gordonus *in Theol. mor. lib. 1. quæst. 12. n. 21. & lib. 6. q. 11. cap. 7. §. 2. n. 27.*

RESOL. XX.

An in rebus venereis detur parvitas materiæ? Ex par. 7. tr. 11. & Misc. e. Res. e8.

Sup. hoc in rebus venereis dantibus ref. & in aliis parum ... (margin)

§. 1. Tertiò calamum sumo circa præsentem quæstionem, & contra me nominatim insurgens affirmativam sententiam tenet Joannes Caramuel *in reg. D. Bened. disp. 69. num. 1052. & seq.* ubi vires sui acutissimi ingenii argumentando pro hac firmanda sententia sic demonstrat, & asserit. In cæteris præceptis datur materia parva: ergo etiam in præcepto continentiæ.

2. Dat disparitatis rationem, quòd fragilitas humana sit maxima, & periculum videatur evidens. Sed hæc ratio nec est vera, nec sufficiens. Sanè non vera: quoniam non video, cur non possit Petrus leviter fœminæ pedem pede comprimere, quin se exponat evidenti periculo consensus in ulteriorem actum. Quis credat non esse possibile quòd Paulus ea levi & sensuali curiositate adspiciat transeuntem fœminam, quin velit ulterius progedi, & liberiùs peccare; Præterea esto, detur tale periculum concomitans, quod revera non detur. Esto non possis digitum mulieris stringere vel leviter, sine periculo evidenti consensus; an ideò neganda esset materia parva; minimè. Sanè dicendum esset levem tactum habere duas malitias distinctas, alteram intrinsecam, alteram extrinsecam. Intrinseca esset malitia levis, utporè quæ sumeretur ab actus quantitate, quæ revera est levis; extrinseca esset gravis, quoniam sumeretur à periculo, quod supponitur evidens & grave. Evidens dixi, non enim est proximum si sit probabile; quoniam si illud probabiliter subsit, probabiliter etiam non subest. Nec valet dicere, quòd nulla est tam parva fornicatio, quæ non sit peccatum mortale; ergo nulla est tam parva delectatio lasciva, quæ non sit culpa gravis. Probat Filliucius consequentiam; Quia delectatio sortitur morem actus, atqui actus est mortiferè peccaminosus: ergo & quæcumque delectatio.

3. Negata prime consequentia, ad Filliucii probationem respondeo distinguendo majorem, Delectatio levis sortitur morem actus, nego; gravis, concedo. Concedo subsumptam minorem: & eodem prorsus modo distinguo consequens. Si Filliucius agat de delectatione gravi, concedo, si de levi, nego.

4. Arguis iterum. Omnis delectatio venerea secundùm Galenum est inchoatio quædam pollutionis; atqui omnis actus inchoatus pollutionis est mortalis: ergo quæcumque delectatio.

5. Respondeo distinguendo. Omnis delectatio venerea est pollutionis inchoatio remota vel proxima, levis vel gravis, parva vel magna, concedo: est semper inchoatio proxima gravis, & magna, nego. Similiter omnis actus pollutionis, qui graviter est inchoatus, erit peccatum mortale; non autem qui fuerit inchoatus leviter. Undè sequitur quamcumque delectationem gravem, esse mortaliter peccaminosam; non quamcumque levem. Hucusque Caramuel, qui postea quærit, quænam sint actiones lascivæ, quæ censeantur leves, & sic respondet. Aliqui asserunt manuum levem contactum, pedis impulsum, osculum, & similia, sublato ulteriori periculo, non esse gravia. Ego à delectationis quantitate culpæ magnitudinem metior, & ex meis principiis sic philosopor. Illa delectatio, qua octies major sufficeret semen decidere, est gravis, & mortaliter peccaminosa; quæcumque ea minor, est levis. Patet; quia ex meis principiis, quæ superiùs efficacissimè probavi; completi operis octava pars est materia minima peccati gravis. Ergo delectatio quæ est minor octava parte delectationis completæ (ni aliud periculum subsit) erit culpa venialis. Delectationem completam eam dico, quæ semen decideret, si remaneret, ita Caramuel.

6. Hanc etiam sententiam, quòd videlicet in rebus venereis detur parvitas materiæ præter Authores à me alibi citatos, quos postea refert etiam Caramel tenet novissimè contra me nominatim insurgens Sapientissimus Magister Franciscus Aravio Dominicanus Sac. Theolog. Professor in Academia Salmanticensi, *in suis eruditis Comment. in 2. 2. D. Thom.* & Laurentius Laudmeter *in Reg. Div. Bened.*

7. Verùm ego his Doctoribus non possum adhærere, quia non desunt, qui censeant dictam doctrinam esse censura dignam, undè Joann. Ant. Saura *in voto Platonis de examine Propositionum cap. 13.* sic ait: Propositio periculosa in moribus, illa est, quæ speculativè considerata aliquam habet verisimilitudinem, & apparentem colorem probabilitatis; verùm in praxi moraliter loquendo sine gravis culpæ reatu non potest executioni mandari. Hoc periculum in causa est ut similes propositiones justissimè possint condemnari, quales sunt nonnullæ opiniones circa materiam levem in rebus venereis. Ita Saura, qui etiam antea *in cap. 11.* idem asseverat, & novissimè asserit doctissimus, & amicissimus Dominus meus Transmiera *tract. de obligat. revel. quæst. 4. cap. 4. nu. 4.* Et ita me citato novissimè nostram sententiam tenet Joann. Machadus *de pers. Confess. tom. 1. lib. 2. part. 3. tract. 19. docum. 1. num. 4.* Et ne deseras omnino videre Magistrum Teacdam Dominicanum *in controv. Theolog. moral. tom. 1. lib. 2. tract. 3. contr. 1. num. 11.* qui invehitur contra Sanchez, & per consequens contra Magistrum Aravio.

RESOL. XXI.

De censuris, quibus aliqui authores inurunt opinionem asserentem in rebus venereis dari parvitatem materiæ.

Et concluditur ad denunciandum Confessarium solicitantem in confessione, excusare parvitatem materiæ, ut premere manum, brachium, vel pedem, pœnitentis vellicare, vel digitos intorquere, &c. Ex part. 11. tract. 6. & Misc. 6. Res. 53.

§. 1. Doctissimi Viri Arvaio, Caram. Bossius, Laudmeter, Zanzardus, Salas, & olim Sanchez, cum aliis a me alibi citatis docuerunt, quòd in rebus venereis datur parvitas materiæ, & hanc opinionem novissimè tamquam probabilem admittit Thomas Hurtadus *tom. 1. tr. 4. cap. 8. res. 65. §. 2. num. 927. & §. 3. nu. 932. 934. & 935.* ubi sic ait: Ut autem id quod sentio dicam, supposita sententia probabili quod detur parvitas materiæ, tum in materia Inauriæ, tum in materia solicitationis in confessione vera, vel simulata; suppono primò, quòd verba possunt dici inhonesta aut turpia, aut ex parte rei significatæ, quæ turpis, & inhonesta est, aut ex parte ipsius loquentis, & proferentis. Primo modo non sunt mala moraliter, nec peccata, sed sunt indifferentia: sicut, & cogitatio de re turpi, & inhonesta indifferens est, & potest ordinari ad bonum, & malum finem, ut notavit optimè Thomas Sanchez, *ubi supra num. 34.* Quare si ordinatur ad bonum finem declarandi doctrinaliter conceptum rei turpis, bona est: si verò ad malum finem, mala; undè Doctores, Medici, & Theologi, qui causa medicinæ, aut pacificandi conscientias, verba significantia res inhonestas dicunt, non peccant, quia omnia munda mundis: idem dico de verbis amatoriis, vulgò Requiebros.

Sup. hoc tota sunt in quibus præcedentibus ref. & in aliis earum ... (margin)

2. Suppono secundò, quòd inter ea, quæ in materia Inauriæ ea parvitate possunt esse peccata venialie, est notanda proximitas ad copulam, ad quam ordinantur, tactus enim secundùm partem, quæ tangitur, magis, aut minus provocat ad luxuriam. Idem dico de osculis. Quis dubi-

dubitat magis incitare tactus in mammillis, quàm in facie, & magis in cruribus, quàm in mammillis. Rursus osculum in proprio ore, quàm in fronte. Idem de nutibus, magis movent, quæ fiunt toto corpore, quàm qui fit capite, aut ore. Amplius verba, quæ clarè, & distinctè significant partes verendas, quàm alia, quæ alias partes significant. Similiter verba amatoria alia sunt magis incitativa, quia vivacius significant amorem mundanum, alia, quæ minus.

Sup. hac sent. in 6. ule. hujus vol. & in alio ejus annot. Alib. in Resolutionibus nos. 2. hujus 306.

3. Dico primò, osculari fœminam in confessione antè, vel post, in facie, vel in ore, absque dubio est solicitatio, similiter tangere crura, attrectare mammillas. Secus verò osculare manus, vellicare brachium, premere pedem. Ita ille.

4. Verùm communiter DD. contrariam sententiam tenent, asserentes in rebus venereis non esse materiæ parvitatem concedendam, quos ego alibi ad satietatem adduxi, quibus nunc addo Remigium Noydem *in tract. Confess. tr. 2. cap. 6. §. 2. num. 3.* ubi sic ait. (En la materia de la sensualidad no se da parvidad de materia, y assi es pecado mortal qual quiera accion libidinosa; pongo por exemplo la de los besos y osculos, que aunque de su naturaleza no sean deshonestos, moralmente lo son, y se ordenan à torpeza, aunque falte la intencion de passar adelante, como doctamente lo enseñan Caet. 2. 2. *quæst.* 154. *art.* 5. y es lastima que aya avido Autores, que han enseñado la contraria; porque muchos usando mal della, suelen cometer muchos y graves pecados: y aunque segun su opinion parece dan modo como un pecado mortal venga à ser venial con sus metafisicas, las quales quando bien sean assi especulativamente, todas son unos impossibiles morales, y es poca cordura, estrivando moralmente para casos morales, y que succeden praticamente, poner los metafisicos; y quando estos se pusiessen para monstrar el ingenio, ò otra razon, siempre à la postre se avian de dar por impossibles moralmente. Yo se de una gravissima, y doctissima persona, que despues de aver seguido cinco, ò seis años estas opiniones, vino à confessar que eran tantos los aumbidos de la conciencia, que le obligaron à abrazar, y seguir la otra; y que todo à quel tiempo avia sido tanto la fuerza de la tentacion, y la bateria, de que no era pecado dar un osculo à una muger, que era casi impossible poderlo resister.) Ita Remigius, ex quibus patet quantùm in praxi sit detestanda opinio affirmativa.

5. Sed quid sentiant aliqui Auctores de dicta opinione nunc videndum est; Castrus Palaus *tom. 1. tract. 12. disput. secunda punct.* 10. *num.* 4. asserit, nullam habere probabilitatem. Joannes Henriquez *in qq. select. sect. 8. quæst. 8. nu.* 21. ait, esse falsam. At plus addit Magister Texeda Dominicanus *in Controv. Theol. moral. tom. 1. lib. 2. tract. 3. controv. 13. num. 66 fol.* 163. & dicit hanc opinionem esse omninò relegandam à sana doctrina, *& controv. 1. num.* 11. hæc scribit: Quare doctrinam nostram ita veram, judico, ut oppositum jam sustineri non possit: quia Clemens Octavus felicis recordationis, & Paulus Quintus condemnarunt illam, & decreverunt sententiam asserentem dari parvitatem materiæ in rebus venereis, actumque venereum (si sit sufficienter deliberatus) posse vacare mortali culpa debere denuntiari Inquisitoribus fidei, & ideò omninò dicendum est contra præfatos Auctores, delectationem veneream, seu libidinosam captam ex osculis, aut amplexibus, seu impudicis tactibus etiam secluso ordine ad copulam, & pollutionis periculo, quamvis parva sit, esse mortalem culpam.

6. Unde præfatus Sanctus *in summa 2. tom. lib. 5. cap. 6. num.* 12. retractavit sententiam, & nunc conformis prædicto mortui proprio (asserit ipse) & veritati, judicat non reperiri parvitatem materiæ in delectationibus venereis, quæ deliberatè capiuntur ex objecto gravi etiam secluso periculo pollutionis, & consensus in delectationem, & ideò quantumcumque modica fuerit delectatio, si ex objecto mortali fuerit delectatio, si ex objecto mortali fuerit capta, erit semper mortalis. Ita Texeda quem forsitan postea pœnituit hæc scripsisse, nam omnia supradicta jacula contra Sanchez ab ipso emissa, vulnerant etiam Arauyum sui ordinis ornamentum. Et tamdem Pater Verricelli *in qq. moral. tract. 4. quæst. 17. num.* 3. exardescit contra dictam sententiam, ait enim esse per principia intrinseca, quàm extrinseca omninò improbabilem, falsam temerariam, erroneam, periculosam, ac scandalosam, & fortè graviori censura dignam, & postea per partes conatur probare omnes supradictas censuras; unde *in fine num.* 12. sic ait: Itaque opinionem asserentem dari parvitatem materiæ in rebus venereis, tamquam temerariam, erroneam, periculosam, scandalosam, ac in fide suspectam a quorumdam neotericorum libris expungendam censerem. Imò in publicè eam docentes, posse procedere fidei Inquisitores puto; nam Paulus III. in sua Constit. incip. *In Apostolicæ culminis specula*, quæ habetur post Directorium Inquisitorum, facultatem dedit Inquisitoribus procedendi contra quoscumque asserentes propositiones, periculosas, scandalosas, errores continentes, & alias Catholicæ fidei minus consonas, Christianæque pietati, ac bonis moribus minimè conformes. Hujusmodi autem propositionum assertores, non sunt cogendi ad abjurationem, sed ad revocandum publicè illas, & ad errorem suum detestandum, juxta *Extravag. Vas electionis, de hæreticis*, & advertit Carena *tract. de Sancto Officio part. 2. tit. 16. num.* 22. Hucusque Verricelli.

7. Verùm ego tum ex molestia, quam profiteor in scribendo, tum etiam simul propter reverentiam, quam debeo viris doctis, libenter me abstineo à censura opinionum, ut facio circa præsentem sententiam, ac illam remittendo ad quos spectat; solùm assero me olim docuisse, & nunc iterum docere, non esse in rebus veneris prorsus concedendam parvitatem materiæ; unde præter Doctores quos etiam, me citato, adduxit Verricelli, *ubi supra* hanc sententiam etiam me citato tenet Doctus Joseph Januarius *de casibus reservatis resolut. 56. num.* 5. ubi sic ait: Tactus verò leviores, ut tangere manus fœminæ, vel vellicare ipsam, vel digitum intorquere, vel pedem premere, vel brachium restringere, &c. habiti etiam ad captandam delectationem veneream inde surgentem, non esse materiam peccati mortalis putat Sanchez *loc. cit. num.* 16. ob levitatem materiæ; At oppositum sentio, cùm talis delectatio, sit etiam ordinata à natura ad coitum: & consequenter, etsi delectatio parva, tamen continet totam malitiam, quæ secundùm eumdem Sanchez est coordinatio à natura ad coitum, & consequenter mortale, & talis delectatio etsi parva, tamen spiritus ad coitum deservientes commovet, cùm delectatio cum tali commotione sit venerea. Undè quamvis mihi placeat, quod oscula, & tactus non libidinosi sint ad summum peccata venialia, tamen omninò displicet opinio dicentium in osculis, & tactibus libidinosis dari parvitatem materiæ; hoc enim fateor, me non intelligere, quomodo materia cum adæquata malitia peccati mortalis possit dici venialis, commotio enim spirituum deservientium ad generationem constituit peccatum mortale, & non quantitas spirituum; & etiam ordinatio delectationis ad generationem, & non ordinatio quantitatis delectationis: Si enim quantitas spirituum constitueret peccatum mortale, quanta quantitas horum spirituum esset necessaria ad peccatum constituendum? quis enim vidit hanc determinationem à natura stabilitam? Tantò magis, quia videmus nonnullos cum parva commotione spirituum ad pollutionem transcurrere, & è converso alios cum maxima delectatione non pollui. Dicendum igitur est, quòd delectatio commotionis spirituum deservientium ad generationem constituit peccatum mortale, & non quantitas commotionis. Et ideò omninò negamus parvitatem materiæ in delectatione venerea. Ita Januarius.

8. Vide etiam me citato Franciscum Bricchium *in Promptuario Confessariorum part. 2. cap.* 16. & ne deseras omninò recognoscere sapientissimum, & amicissimum Patrem Rodericum Arriaga *in cur. Theolog. tom. 5. disp. 58. sect. 3. num. 43. cum seq.* ubi notat, quod dupliciter potest concipi hæc parvitas materiæ. Primò in delectatione morosa, & motibus carnis à se insurgentibus non procuratis à voluntate: ita tamen, ut eis sic insurgentibus liberè voluntas consentiat. Alio modo ut ipsa voluntas procuret deliberatè eos motus, aut delectationem, de qua disputamus, utrùm includat parvitatem materiæ, & in hoc ultimo casu tenet firmiter non dari parvitatem materiæ, quæ excuset à mortali, in primo verò casu sic ait Arriaga *num.* 46. Alio modo potest ea parvitas materiæ accipi, ut scilicet appetitus ipse per se ex aliquo casu excitet motus aliquos carnis leves, & tunc voluntas liberè eis delectetur, in hoc autem casu non desunt aliqui Auctores, qui judicent tales consensus non esse mortale, eo quod in primis motus illi, non dicunt in se aliquam indecentiam gravem, neque inferunt damnum grave naturæ rationali; periculum autem illius ulterioris consensus, aut graviorum motuum excitandorum nullum videtur esse: Cùm enim supponamus ipsum appetitum non esse tunc magis motum, nec habere alias cogitationes naturales, per quas fortius excitetur, sanè ex eo quod voluntas liberè gaudeat de ea excitatione, non videtur se inducere in novum periculum gravioris consensus; ideòque non videtur tunc ullo modo peccare mortaliter. Et ita ego docui *tomo tertio*. Nihilominus tamen re melius considerata, accedente maximè admodum Reverendiss. Patris no-

stri

ſtri Generalis Vincentii Caraſæ mandato, ne ullus eam ſententiam docet, omninò dicendum eſt etiam tunc eſſe mortale eis conſentire: quia ſi appetitus agnoſcit voluntatem ſibi poſitivè conſentire, ſumere inde vires poteſt, ut fortius inſurgat: licèt enim appetitus non iam inſurgat, ex eo quod voluntas delectetur in ipſis moribus, quàm ea cogitationibus, & propoſitionibus objecti, aliiſque naturalibus occurrentibus diſpoſitionibus, & ſupponamus in eo caſu non eſſe tales cogitationes hic & nunc potentes, niſi ad leves motus excitandos; nihilominus eo quod voluntas eis delectetur, novum ignem videtur applicare, qui facit illos majores. Ita Arriaga. Exterminetur igitur parvitas materiæ in rebus venereis.

Sup. hoc ſup. eo doctum 2. 6. 3. & 5. hujus ref. in 2 Dico primo, & in eo. 3 tr. 4 ref. 37. 38. 29. & latè in alia ref. magnum primarum annot.

9. Et his prorſus reijciendam eſſe puto ſententiam P. Hurtadi, *ubi ſupra*, eſt enim contra praxim ſacri Tribunalis, & aperit viam fraudibus, ac præbet anſam malis confeſſariis ſolicitandi impunè, nam ſi fœmina illis levibus tactibus conſentiret ſollicitationi, haberet quidem intentum; ſi autem non conſentiret ſubterfugeret denunciationem propter excuſationem parvitatis materiæ, quæ datur in rebus venereis. Et ideò me citato refellit hanc ſententiam Catena *tract. de offic. Inquiſ. part. 2. tract. 6. §. 6. n. 37.* & Bordon. *in ſacro Tribunali cap. 23. q. 2. n. 24.* tradit tactus manuum pœnitentis ſine ulla cauſa allicere ad ſollicitationem, & ideò noviſſimè Philippus de Bictis Cappuccinus *in praxi cauſarum judiciarum Regularium cap. 3. tract. 11. q. 522. n. 37.* probat, ad denunciandum confeſſarium non excuſare parvitatem materiæ, ut premere manum, brachium, vel pedem pœnitentis vellicare, vel digitos intorquere.

RESOL. XXII.

An Advocatus teneatur de culpa levi? Ex part. 2. tract. 15. & Miſc. 1. Reſ. 59.

§. 1. AFfirmativè reſpondet Villalobos *in ſumm. tom. 2. tract. 10. diffic. 1. num. 10.* Joan. Valer. *in differentiis utriuſque fori, utr. damnum, differ. 1. num. 7.* Ledeſma *in ſumm. part. 2. tract. 8. cap. 36. concl. 3.* Salon. *in 2. 2. tom. 1. qu. 71. art. 1. controv. unica concl. 2.* Rebell. *part. 2. lib. 1. quæſt. 10. n. 7.* Molina *tom. 3. tract. 2. diſp. 730. num. 2.* Sayrus *in Clavi Regia lib. 10. tract. 2. cap. 8. num. 21.* Reginald. *in praxi tom. 2. lib. 10. cap. 9. ſect. 3. num. 90.* Navar. *de reſtit. lib. 3. cap. 3. nu. 3.* Bannez *in 2. 2. quæſt. 71. art. 4. dub. 2. concluſ. 2.* & S. Joan. de la Cruz *in direct. conſc. part. 1. prae. 8. art. 5. dub. 19. concluſ. 3.* ubi ſic aſſerit. Ex dictis patet, peccare mortaliter Advocatum paratum admittere plures cauſas, etiam juſtas, cùm exponat ſe periculo morali, committendi culpas leves, ob plura negotia. Ita ille.

2. Sed ſi hæc ſententia eſſet tenenda, væ, væ Advocatis, & ideò contrariam opinionem non minus probabilem eſſe exiſtimo, quam tuentur Leſſius *lib. 2. cap. 7. dub. 7. n. 31. & 32.* Azor. *part. 3. lib. 13. cap. 29. dub. 5.* Malder. *in 2. 2. tract. 6. cap. 3. dub. 10.* Fernandez *in exam. Theol. mor. lib. 4. quæſt. 44. num. 3.* Graſſius *dec. part. 1. lib. 3. cap. 8. num. 4.* Navarr. *in man. cap. 25. num. 28.* Rodriquez *in ſumm. tom. 1. cap. 6. num. 6.* Ortiz *in ſumm. cap. 8. num. 3.* Turrianus *tom. 2. in 2. 2. diſp. 11. dub. 4. num. 4. & 5.* & alii. Dico igitur, neminem teneri in foro conſcientiæ ex culpa levi, vel leviſſima in officio, ſed ſolùm ex gravi; quia nemo tenetur in officio, vel artificio eſſe prudentior, & diligentior, quàm paſſim homines ejuſdem conditionis eſſe ſolent, & ideò Advocatus non tenetur eſſe diligentior, aut prudentior, quàm paſſim boni Advocati eſſe ut ſolent. Undè ſi contingat cauſam amittere, eò quòd non præſtitit, quod doctiſſimus, & diligentiſſimus præſtitiſſet, tamen ſi bona fide præſtitit, quod ſolent diligentes, & docti in ſimilibus cauſis; non tenetur ad reſtitutionem. Ita Leſſius *ubi ſupr.*

RESOL. XXIII.

An mandatarius non dolum tantùm, & culpam latam, ſed etiam levem, & leviſſimam præſtare teneatur? Ex part. 8. tract. 7. & Miſc. Reſ. 34.

Sup. hoc in duabus reſol. ſeqq. & in 10. 6. tr. 3. in deſecta ſegete in reſ. 340. & ad medium 1 verſ. uſſ. conter, & vide etiam reſ. 141. & 142. & etiam 143. & tota 151. ſqq. Nec obſtat, & II placent per legem

§. 1. AD dolum, & latam culpam teneri exiſtimat Duaren. *ad tit. ff. mandati, cap. 2.* SchiKard *diſp. 15. ad Inſtit. theſ. 4. quæſt. 1.* Mejer. *in diſput. ad lib. 17. Pandectar. tit. 1. theſ. 23. num. 2.* & alii. Sed alii exiſtimant ad levem, & leviſſimam teneri, id eſt, ſummam, & exactiſſimam diligentiam in mandato præſtandam eſſe, indicat perſpicuè *l. à procuratore 13. C. mandati.* Ubi Imperatores Diocletianus, & Maximianus reſcribunt, à procuratore dolum, & omnem culpam, non etiam improviſum caſum præſtandum eſſe. Quòd ſi igitur omnem culpam procurator, ſeu mandatarius præſtare cogitur, ſequitur utique, quòd non ſolùm latam, ſed & levem, leviſſimamque culpam præſtare teneatur. Omne enim qui dicit, nihil excludit, arg. *l. omnia 7. ff. de rebus credit. ſi cert. pet. cap. ſolitæ 6. circa finem,* ibi, *nihil excipiens, &c. de majoritate, & obedientia. can. ſi Romanorum 1. §. dicendo verò omnia, diſtinct. 19.* Deindè eo ipſo, quòd Imperatores ſolùm caſum fortuitum, à mandatario non præſtandum, excipiunt, ſatis apertè culpam leviſſimam includere videntur, cùm omnis excluſio, ſive exceptio, ſit alterius incluſio, & exceptio regulam confirmet in caſibus non exceptis, argument. *l. his verbis 120. ff. de legat. 3. l. quæſitum 12. §. denique Neratius 43.* ibique Bartol. *ff. de inſtruct. & inſtrum. legat. l. 1.* & ibidem Decius *num. 21. ff. de regul. juris.* Accedit textus *in l. in re mandata 21. Cod. mandati.* Ubi Conſtantinus Imperator ait, aliena negotia exacto officio geri debere, nec quicquam in eorum adminiſtratione neglectum; ac declinatum, culpa vacuum eſſe. Si itaque nihil in adminiſtratione negotiorum, à mandatario neglectum, culpa vacuum eſt, certè nec id, quod leviſſima culpa neglectum, aut declinatum eſt, culpa vacuum erit. Idque prætereà evidenti ratione confirmatur; ideò enim procurator, ſive mandatarius omnem culpam, adeò que leviſſimam quoque in re mandata præſtare debet; quia mandatum recipiendo intelligitur polliceri, ac profiteri de induſtria ſua, quæ rei gerendæ conveniat. Res ſiquidem, quam Procurator gerendam ſuſcipit, non geritur ſine induſtria, ac diligentia iſti rei conveniente. Hoc igitur cùm dixerit mandatarius, & promiſerit, omninò præſtare debet. Nihil enim magis congruit bonæ fidei, quàm quod inter contrahentes convenit, dictumve eſt præſtari, *l. 1. ff. de pact. l. ex empto 11 §. 1. ff. de action. empt. l. ſi quid venditor 18. in ſuo principio, ff. de ædilit. edict.* Ergo, &c. Et hanc ſententiam tenet Donellus *libr. 13. capit. 11.* & ibi Hilligerus *in Annot. littera D. & E.* Hunnius *lib. 3. variar. reſolut. tract. 7. part. 4. quæſt. 3.* & alii.

alias rel. earum annot. & hic inſ. etiam doctrinam reſ. ad 5. & quamvis ſint ex aliis diverſis quæſtionibus, tamen doctrina ſupl. reſol., & facilius ex doctrina illarum diſſolvere omnes earum dubia, & pœnis.

2. Nec obſtat *l. ſi procuratorem 8. §. ultim. ff. mandati.* Ubi is, cui mandavi, ut hominem emeret, dicitur mihi teneri, ſi emere neglexerit, vel dolo pecuniæ corruptus, vel lata culpa, ſi fortè gratia ductus paſſus eſt alium emere. Ex quo colligitur, ſi nec dolus, nec lata culpa intervenerit, mandatarium non teneri. Nihil inquam, lex iſta ſtringit, ſiquidem non ſolùm in ea affirmatur; procuratorem teneri, ſi quid dolo, & lata culpa fecerit: ſed etiam ſtatim adijcitur, ſi procurator ſervum, ſive rem ex mandato receptam non reſtituit, non teneri, ſi ejus dolus, vel culpa non interveniat. Undè intellectu facilè eſt, eum teneri, ſi vel dolus intervenerit, vel culpa: quo verbo culpam etiam levem intelligi oportet, ubi dolo opponitur, quinimò verbum, *culpa*, generale eſt, ſub ſe leviſſimam quoque culpam comprehendens. Quicquid autem de genere prædicatur, id de ſingulis ejus generis ſpeciebus enunciari dicitur, argum. *l. 1. §. quod autem 3. ff. de aleatorib. l. fin. in princ. C. de uſur. rei judicat.*

3. Similiter non obſiſtit *d. l. idemque 10. in princ. ff. mandat.* ubi disertè ſcribitur, nihil amplius, quàm bonam fidem, præſtare eum oportere, qui procurat. Atqui præſtare bonam fidem veteribus eſt, aut præſtare, quod dictum promiſſumque fuerit *dict. l. 1. ff. de pact.* aut extra conventionem facere pro captu, & diligentia ſua, quantum quis poſſit, & ſoleat: ultrà non teneri, quamvis aliàs diligentior, & intelligentior meliùs rem geſturus fuiſſet, *l. quod Nerva 32. ff. depoſiti.* Non inquam, ille textus obſiſtit, quia eo maximè confirmatur, procuratorem in re mandata omnem culpam præſtare debere, & non dolum tantum. Quandoquidem jam ſuprà dictum eſt, quòd is, qui rem gerendam ſuſcipit, intelligatur verbo *gerendi*, ſpondere, & fidem dare, ſe adhibiturum induſtriam, & diligentiam rei gerendæ convenientem. Nihil ſiquidem, ut antè *num. 24.* monitum, magis bonæ fidei convenit, quàm præſtare ea in contractibus bonæ fidei, quæ quis dixerit, *d. l. ſi quid venditor. 18. circa princ. ff. de ædilit. edict.*

4. Nota, item adverſatur regula juris certiſſima, quæ tradit in contractibus, qui ad utilitatem ſuſcipientis non ſpectant, dolum tantùm, & latam culpam præſtari, levem, & leviſſimam culpam non item, ut in depoſito, *l. ſi ut certo 5. §. 2. ff. commodati, dict. l. quod Nerva 32. ff. depoſit.* Aſt in hoc mandati contractu nulla utilitas mandatarii ſuſcipientis mandatum verſatur. Quare dicendum videtur, mandatarium doli tantùm, non etiam culpæ levis, aut leviſſimæ nomine obligatum eſſe. Non adverſatur, inquam. Quamvis enim nulla hic utilitas mandatarii verſetur,

Sup. hoc in reſ. 3. 4. & 5 annot. prætereà, & in aliis earum annot.

C nihi-

nihilominus tamen is negligentiæ, & culpæ nomine tenetur; quoniam is, qui negotium alterius gerendum suscipit, diligentiam, & industriam suam profiteri, ac promittere censetur, cùm in negotio gerendo industria, & diligentia rei gerendæ conveniente, opus sit. At verò in deposito diversa est ratio, in eo quippè nulla industria, aut diligenti opera opus est: sed sufficit, si depositarius depositum recondat, atque custodiat.

5. Præterea non refragatur, quod nemini officium suum, quod ejus, cum quo contraxit, non sui commodi causa susceperit, damnosum esse debeat, *l. si servus 61. §. quod verò 5. ff. de furt. l. sed quis 7. ff. de test. quemad. aperiant*. Sed in nostro casu mandatarius solius mandantis gratia, & non proprii commodi causa, officium in se recepit. Ergo hoc ei damnosum esse non debet. Respondetur enim, cùm mandatarius levissimæ culpæ nomine convenitur, non ipsi officium, sed negligentiam suam, & culpam damnosam esse. Nam si rectè, & prout pollicitus erat, suo officio perfunctus esset, non posset ullius culpæ, aut damni, in re mandata dati nomine conveniri. Quia verò damnum culpa, & negligentia ejus datum est, æquissimum putatur, hoc non domino, sed ipsi mandatario nocere, argum. *l. quod quis 203. ff. de reg. jur.*

6. Insuper non resistit *l. si fidejussor 29. §. hoc idem tractari 3. ff. mandati*, ubi dicitur, fidejussorem, eumdemque mandatarium, qui postquam solvit creditori, non id significavit reo principali, sive debitori, si debitor postea solvat, detrimentum illud sustinere debere; quia hoc factum sit dolo proximum. Etenim ex eo non rectè colligitur, si quid culpa levi, vel levissima à mandatario peccatum sit, id ab eo non esse præstandum. Est enim ibi argumentum à majori: quasi dictum esset, non mirum, si hic fidejussoris damnum esse asserimus. Nam etsi culpa ab eo hic peccatum esset, teneretur tamen. Quantò igitur magis tenebitur ob hoc factum, quod est dolo proximum, Donel. *d. lib. 13. comment. cap. 11. pag. 171. ad fin.*

7. Ad hæc, nihil obest, quòd cùm tutor de dolo, culpa lata, & levi tantùm teneatur, *l. à tutoribus 33. in princip. ff. de administrat. & pericul. tutor. l. 1. in princip. ff. de tutela, & rationibus distrahend. l. quicquid 7. C. arbitrium tutel.* de eadem culpa tantùm mandatarius teneri debeat. Namque evidens inter tutelam, & mandatum ratio differentiæ est; hoc quippè est liberum: illa verò voluntaria non est, cùm tutor tutelæ munus suscipere cogatur, *§. sed ex his 3. supr. de Atiliano tutore, l. 1. in princip. & l. ita autem 5. §. 1. in fin. ff. de administrat. & peric. tutor. l. si quis 9. ff. de munerib. & honorib. l. præses 3. C. de suspectis tutorib.*

8. Sed licet hæc omnia satis urgeant; tamen in foro conscientiæ culpam levem, & levissimam non obligare in hoc casu, & similibus tenet Cardin. de Lugo, *de just. & jure, tom. 1. disput. 8. sect. 8. num. 106. & seq.* licèt contrarium probabile etiam putet, quod videtur docere P. Vasquez *opusc. de restit. cap. 2. §. 2. dub. 6. num. 41. & 42.* sed nimis durum apparet; vide me ipsum in fortioribus terminis *part. 3. tract. 6. resol. 49.*

RESOL. XXIV.

An mandatarius, vel Procurator teneatur de culpa levissima? Et quid si mandatarius non sit mercede conductus? Ex part. 9. tract. 7. & Misc. 2. Resl. 32.

§. 1. Affirmativam sententiam tenet Hunnius, *in variis resolutionibus juris civilis, lib. 3. tract. 7. part. 4. q. 3.* Probat hanc suam sententiam ex textu in leg. *A procuratore 13. C. de mandato*: in qua Diocletianus, & Maximianus Imperatores rescribunt: *A procuratore dolum, & omnem culpam, non etiam improvisum casum præstandum esse, juris authoritate manifestè declaratur.* Cùm itaque omnem culpam procurator, seu mandatarius, præstare compellatur, sequitur, quòd non solùm latam, & levem; sed & levissimam culpam præstare cogatur: nam, qui omnia dicit, nihil excludit. Accedit ad hoc, quòd, dum solùm excipit Imperator casum fortuitum, ut à mandatario non præstetur; includere videatur culpam levissimam; cùm exceptio unius sit alterius inclusio; & exceptio regulam confirmare soleat in casibus non exceptis. Quin & *l. 21. Cod. mandati*, idipsum clarè, & perspicuè exprimitur, dum Imperator ibi scribit: *Aliena negotia exacto officio geri: nec quicquam in eorum administratione neglectum, aut declinatum, culpa vacuum esse.* Quòd si igitur nihil in administratione negotiorum à mandatario neglectum est, culpa vacuum est; nec id, quod levissima culpa neglectum, aut declinatum est. Et sanè ratio hujus obscura non est. Idcircò enim procurator, omnisque mandatarius omnem culpam, adeòque levissimam quoque, in re mandata præstare debet; quia mandatum recipiendo, intelligitur polliceri de industria sua, quæ rei gerendæ conveniat. Etenim res, quam procurator recipit gerendum, non geritur sine industria, & diligentia rei conveniente. Hoc igitur, cùm mandatarius pollicitus fuerit, præstare debet. Est enim ex bona fide, ut præstetur in omni contractu bonæ fidei, quod quis dixerit, & affirmaverit, *Si quid creditor ff. de reb. cred.*

2. Nec obstat dicere, regulam juris certissimam esse, quòd cùm in negotio aliquo utilitas debitoris non agitur; sed omne commodum, vel ad creditorem, vel ad alium spectet, in eo dolum tantùm, & latam culpam præstari; levem, & levissimam non præstari, ut in deposito, *l. 5. §. 2. ff. commod. l. 1. § ultim. l. Quod Nerva ff. depositi*. Atqui tale est mandatum, quod vel solius mandantis, vel etiam extranei causa contrahitur. Igitur ex tali mandato mandatarius non tenetur de levissima, sed de lata dumtaxat culpa. Non, inquam, hæc obstant, nam respondetur, regulam in dicta leg. 5. §. 2. *ff. commodati* propositam non procedere, quoties quis suam profitetur, ac pollicetur industriam: nam tunc ad eam præstandam, quam pollicitus est, obstrictus tenetur.

3. Secundò non obstat, quòd in leg. 21. *C. de mandato*, desiderat Imperator, ut mandatarius mandatum exacto officio exequatur. At exacta diligentia, à quo requiritur, is de levi solùm culpa convenitur, nec ad exactissimam diligentiam obstrictus est. Nam respondetur, in dict. leg. 21. *C. de mandato*, positivum esse pro superlativo positum, & exacto pro exactissimo dictum: id, quod ex sequentibus satis colligitur, dum subjicit Imperator: *Nil quicquam in administratione negotiorum neglectum, aut declinatum culpa vacuum esse*, vult enim Imperator, quòd, quicquid neglectum fuerit, aut declinatum, culpa vacuum non sit: ita, nimirum, ut si neglectum, aut declinatum quid fuerit, quomodocumque etiam id fiat, id præstandum sit; id autem sit culpa non minùs levissima, quàm levi, ut ita textus iste d. l. 21. non tam infringat, quam confirmet sententiam nostram.

4. Sed, his non obstantibus ab Hunnio adductis, puto, contra ipsum, non esse recedendum à negativa sententia. Dicendum est igitur, quòd mandatarius, si res mandantis apud eum pereat culpa sua lata, tenetur restituere mandanti: si verò culpa tantùm levi, vel levissima, non tenetur mandatarius; sed domino suo, id est, mandanti res illa perit. Hæc conclusio probatur primò ex regula generali æquissima, quam jus statuit, *l. In contractibus, 20. ff. de reg. jur.* ubi etiam tenent omnes Doctores, quæ distinguit contractus in tres classes. Nam alii celebrantur in utilitatem solius custodientis rem, ut contractus custodiæ, & contractus commodati: alii in utilitatem utriusque contrahentis, ut emptio, & locatio: alii denique in utilitatem solius domini rei, non verò eam custodientis, ut depositum commodatum. Sancit ergo regula illa, quam omnes Doctores, & jura comprobant; in contractibus, qui celebrantur in utilitatem solam rei custodientis, teneri de culpa lata, levi, & levissima; ut in commodato, & precario: in iis, qui celebrantur in utilitatem utriusque contrahentis, teneri de culpa lata, & levi, non de levissima: in iis verò, qui celebrantur in utilitatem solius domini, & non rei tenentis, teneri de culpa dumtaxat lata, non verò de levi, aut levissima, ut contingit in contractu custodiæ, & depositi, qui in utilitatem solius domini fit; ex eo autem custodiens nullam utilitatem penitùs consequitur. Cùm ergo in hoc contractu mandatarius nullam utilitatem penitùs consequatur, *l. Ex mandato 20.* ubi textus: *Ex mandato apud eum, qui mandatum suscepit, nihil remanere oportet*: sequitur evidenter, mandatarium ex rebus mandantis, quas apud se habet, teneri si pereant, vel deteriorentur de culpa lata dumtaxat, non de levi, aut levissima.

5. Secundò probatur jure, *l. Si procurator 8. ff. mand. §. Dolo autem facere videtur, qui id, quod potest restituere, non restituit*. Et infrà: *Aut si lata culpa*. Ubi Bart. *Tenetur de dolo, & lata culpa*. Et gloss. *ibi*, & Doctores. Et l. *A procuratore, C. eod.* ubi textus: *A procuratore dolum, & omnem culpam, non etiam improvisum casum præstandum esse, juris authoritate declaratur*. Nec te moveat verbum hoc, *omnem culpam*, ut credas teneri de culpa etiam levi, & levissima, quod ad culpam levem attinet, intelligi debet de accipiente mercedem ob mandatum, ut frequentissimè contingit in procuratore, de quo lex loquitur, & de Medico, Advocato, & aliis: de levissima etiam intelligi debet post moram in re restituenda, de quo nemo dubitat. Et hic intel-

intellectus harum legum necessarius omninò est, ut entinomia earum tollatur, & Jure Juribus concordeot; & ot prædicta regula generalis, quæ optima est, & probatissima, inviolata semper custodiatur.

6. Probatur etiam prædicta conclusio *l. Idemque, 10. ff. eod.* ibi: *Nihil enim amplius, quàm bonam fidem præstare eum oportet, qui procurat.* Sed, qui dolo caret, & lata culpa, licèt levissimam, aut levem committat, bona fide agit rem alienam: quie plerumque, & communiter homioes suis rebus majorem diligentiam non adhibent. Ergo non tenetur mandatarius ex leei, & levissima culpa; sed solùm ex dolo, & lata culpa. Et *l. Procuratorem, C. eod.* ibi: *Procuratorem tam dolum, quàm latam culpam sumptum, ratione bonæ fidei habitu, præstare necesse est.* Ubi Salyc. (Procurator tenetur de gestis, & gerendis per eum susceptis, & de dolo, & lata culpa.) Et *l. Si fidejussor 29. ff. eod.* ibi: *Si fidejussor omiserit exceptionem, videtur dolo versari; dissoluta enim negligentia propè dolum est.* Ubi vides, fidejussori, qui mandatarius est, dolum, & latam culpam, quæ propè dolum est, imputari, & alias minores culpas, levem scilicet, & levissimam exeludi. Clariùs, & formaliter *l. Sent certo 5. ff. commodati*, ibi: *Dolum in deposito*, nam, quia nulla utilitas versatur ejus, apud quem deponitur, meritò dolus versatur solus; oisi fortè, & merces accessit: & certè eadem est omnioò ratio de alio quocumque mandato. Et hæc omoia docet Oñate *de contract. tom. 2. tract. 13. disp. 44. num. 78.* Reginaldus *tom. 2. lib. 55. tract. 8. c. 50. num. 600.* Molina *disp. 549.* Layman. *sect. 5. tract. 4. cap. 25. n. 1.* & alii.

7. Nota temen, supradicta procedere in mandatario, qui non sit mereede conductus: nam, qui mercede conductus est ad maodatum de rebus, quas penes se servet, mendantis, tenetur de culpa lata, & levi, non de levissima, secundùm prædictam regulam: quia contractus cedit in utilitatem utriusque.

RESOL. XXV.

An Procurator, seu negotiorum gestor teneatur de levissima culpa? Ex part. 8. tr. 7. & Misc. Ref. 35.

Sup. in hoc duobus præcedentibus ref. & [illegible] ref. sequentium, & vide alias [illegible] in [illegible] ref. 7. [illegible] & etiam alias [illegible].

§. 1. AFfirmativè eidetur respondendum; quie quicumque sese sua sponte alicui negotio offert, is in plus tenetur quàm aliàs natura contractus patitur, *l. 1. §. sæpè evenit 35. ff. depositi*, ubi depositarius, qui se deposito obtulit, tenetur etiem ad levem culpam: cùm temen aliàs solùm dolum, & latam culpam præstet, *l. quod Nerva 32. ff. de tit. d. l. contractus 23. ff. de reg. jur.* & explicatum latiùs *in §. præterea 3. nu. 22. & seqq. supr. quib. mod. re contrahit. obligat.* Atqui verò negotiorum gestor administretioni negotiorum semper se offert, quoniam certissima est hujus contractus natura, quod negotia aliena gerens, sponte non rogatus ad ee gerenda aceedat, etque adeò semper sese offerat. In arbitrio enim ipsius est ab initio, negotiorum administrationem suscipere: susceptam autem pro arbitrio suo negligenter admioistrare, liberum ipsi non est. Cùm igitor etiem mandatarius, qui tamen se non obtulit, de omni culpa teneatur, *l. à procuratore 13. C. mandati*, & pluribus demonstratum *in §. is, qui exequitur 8. n. 21. & seqq. supr. de mandato*, idem & quidem multò meliori jure de negotiorum gestore statuendum fuerit.

2. Accedit præterea textus expressus *in l. si mater 24. C. de usur.* ubi ab Imperatore Philippo rescriptum est matrem, quæ oegotia filii gessisset, omnem diligentiam præstare debere. Quòd si igitur, omnem diligentiam præstare mater, in gerendis, & administrandis liberorum negotiis, compellitur: sequitur, quòd & exactissimam diligentiam, quam culpæ levi opponi certum est, præstare teneatur. Et si à matre omnis diligentia exigitur, moltò eertè magis ab extraneo exigetur. Neque enim tam stricta inter necessarios, maximè verò inter parentes, & liberos esse solet observatio, quante est inter exsraneos, argument. *l. 3. §. interdum 9. ff. de negot. gest.* Et quemquam dissentientes regerant, omnem diligentiam, *in d. l. 24. C. de usur.* ooo absolutè de omni diligentia, quam etiam diligentissimus paterfamilias adhiberet, sed de omni diligentia matris, quem suis propriis rebus adhibere consuevit, intelligendam esse, quæ diligentia apponi soleet non levissimæ, sed levi culpæ: isthæc tamen interpretetio meritò repudiatur. Tum quie nimis divinatorie est; nec ullo firmo fundamento sussulte, cùm Imperetor non dieat, omnem diligeotiam matris, vel omnem diligentiam, quem matet suis rebus adhiberet; sed absolutè, & simpliciter, omnem diligentiam. Cùm igitur Imperetor non distinguat, nec nos distinguere debemus, vulgata *l. de pretio 8. ff. de Public. in rem action. l. 1. §. generaliter, ff. de legat. præstand.* Tum, quie diligentie, quam quis suis adhibet rebus, opponitur eulpæ latæ: ita ut si eam in alienis rebus non præstiterit, latam eulpam, seu culpam eam, quæ dolo proxima est, commisisse putetur, *d. l. quod Nerva 32. ff. depositi.*

3. Et temdem huic sententiæ non suffragatur textus *in l. in re mandata 21. in fine, C. mandat.* ubi Constantinus Imperatot rescribit, in edministratione alienorum negotiorum nil quidquam neglectum, ac declinatum culpa vacuum esse. Atqui negotiorum gestorem aliena negotia gerere, In confesso est. Sequitur ergo, quòd si quidquem in eorum edministratione neglexerit ac declinaverit, culpa haud vacuus sit: ac ea propter de culpa levissima conveniri possit. Idque maximè vox, *quidquam*, arguit. Quidquid etenim neglectum fuerit, aut declinatum, culpa vacuum non est: ita nimirum, ut si neglectum, aut declinatum quid fuerit, quandocumque etiam illud fiat, id præstandum sit. Id autem fit culpa ooo minus levissima, quam levi. Et verò est ratio ille noo propria mandatarii, sed omni alieni negotii gestori communis, siee mandato illud gerat, sive sine mandato. Quinimò, si locum illa habet, ut habet in mandatario, qui ad gestionem accedit, præcedente negotii domioi rogatione atque mandato: multò magis locum habebit io negotiurum gestore, qui sponte sua, non etiam rogatus, ad negotia gerenda accessit, & se illis obtulit, atque offerendo industriam suam in gerendo siee administrando professus est.

4. Nec obstat adversùs supradicta *l. tutori C. de negot. gest.* cùm ibi Impetatores Diocletianus, & Maximianus doli tantùm, culpæ latæ, & levis mentionem faciant: inde dicendum videtur, levissimem culpam præstandam non esse. Etsi enim in ista lege culpæ levissimæ nulla mentio fiat; non tameo prorinus coosequens est, hane eulpam levissimem non esse à oegotiorum gestore præstandam; unius quippè inclusio, non est alterius exelusio, in constitutionibus Imperaturum, in Codicem relatis: quæ sunt ut plurimom restrictæ, accommodatæ ad consultationem, & facti speciem Imperatoribus propositam. Igitur de levissima eulpa *in dict. l. 20.* nihil respondent Imperatores, quie de ea non fuerent consulti, aut requisiti: sed hujusmodi facti species ipsis proposita, & oblate fuit, qua is, qui consulentis Octavianæ negotia gesserat, dolum, letam, & levem culpam, non etiem levissimam, commiserat. Quòd si in genere an ne de omni culpa, aut in specie, en de levissima eulpa teneretur negotiorum gestor, Imperatores fuissent consulti, dubium non est ullum, quin idem de levissima culpa responsuri fuissent. Neque fanè interpretatio nuda conjectura, aut divinatione nititur: sed ex oppositione ista, quæ fit *in dict. l. 20.* menifestè colligitur. Namque opponuntur ibi tutor, atque curator negotiorum gestori ratione culpæ, de qua tenentur. Atqui clarissimi juris est, tutorem, & curatorem de leei teneri culpa, *l. tutoribus 33. in princ. ff. de administrat. & peric. tutor. l. 1. in princip. ff. de tutela, & rationibus distrahend. quicquid 7. Cod. arbitrum tutela*, & dictum suprà ad §. *is, qui exequitur 8. num. 32. tit. de mandato.* Quepropter ut oppositio ista consistat, necessariò admittendum est, negotiorum gestorem non solùm de leei, sed de levissime quoque culpa teneri. Hunn. *de resol. ad disp. 10. Treutler. thes. 5. littera C. & vol. 1. pag. 725.*

Sup. his sup. in resol. 1. §. [illegible] hoc l. & inf. in ref. seq. [illegible] §. verum, & seqq. & in ref. [illegible] §. Hoc supposito.

5. *Secundò* non obstat *l. fidejussor 32. vers. negotiorum autem, ff. de negot. gest.* ubi Papinianus ait, in negotiorum gestorum actione culpam æstimari satis esse, non etiam casum. Nam si ibi culpæ appellatione culpe levissima contineri non debuit, cur Jure-consultus non æquè eulpam levissimem, atque casum eaecepit, cùm de illa magis, de hoc minus dubitari potuisset? Verum equidem est, culpam absolutè positam significare culpam levem, argument. *d. l. contractus 23. de reg. jur. §. supr. quib. mod. re contrah. obligat.* & jurium similium allegatorum suprà *nu. 49.* sed id non esse perpetuum, dicto modò loco ostensum est. Suadet enim interdum oppositio, quæ fit inter culpam, & casum fortuitum, ut culpam interpretemur culpem omnem, quæ & dolus sis, & culpa lata, & culpa levis, & culpe levissima, ut *in d. l. fidejussor 32. ff. de negot. gest. & l. si procuratorem 8. §. proinde 10. ff. mandati*, ioterdum etiam idem dictat; suadetque subjecta materia, de que agitur, mentione culpæ in illa facta: quemadmodum eirca contractus mandati, causem notavimus, *suprà, in d. §. is, qui exequitur 8. tit. de mandato n. 25.* quòd nimirum in illa appellatione culpæ non levis tantùm, quæ propriè culpe dicitur, sed levissima etiam comprehendatur, ubicumque absolutè culpæ mentio fiat, ut *in d. l. si procuratorem 8. §. proinde 10. l. Idemque 10. §. 1. l. inter causas 26. §. sed cùm servius 7. ff. mandati l. etiamsi 4. C. eod.* D. Vult. *dict. cap. 15. pag. 172.*

6. *Tertiò* non obstat *l. si pupilli* 6. §. *ultim. ff. de negot. gest.* ubi à negotiorum gestore exigitur, ut diligens sit, non etiam, ut sit diligentissimus. Cui simile est, quod in recept. sent. Pauli *lib. 1. tit. 4. in princip.* dicitur, eum, qui negotia aliena gerit, exactam diligentiam præstare debere. Undè colligitur, in negotiorum gestore culpam levem, & non levissimam, vindicari: siquidem exacta diligentia culpæ levis, exactissima verò culpæ levissimæ opponatur. Istud, inquam, non obstat. Respondetur enim, exactissimam diligentiam rectè quoque appellari diligentiam exactam; quoniam superlativo positivum inesse constat. Nam qui doctissimus est, rectè dicitur doctus: qui sapientissimus, rectè dicitur sapiens. Itaque non sequitur, negotiorum gestor tenetur præstare exactam diligentiam; ergo non exactissimam. Item negotiorum gestor debet esse diligens: ergo non diligentissimus. Sic etenim à mandatario requiritur, ut aliena negotia exacto officio, gerat. *d. l. in re mandata* 21. *C. mandati*, & tamen, nihil quidquam ab eo neglectum culpa vacuum esse, ibidem pronunciatur. Sic & commodatarius rebus commodatis exactam diligentiam adhibere dicitur, §. *item is* 1. *versic. at is, & supr. quibus mod. re contrahit. obligat.* & tamen ipsum de culpæ levissima conveniri, traditur *in l. si ut certo* 5. §. *nunc videndum* 2. *in fine*, ibi, *diligentiam*, *l. in rebus* 18. *in princ.* ibi, *diligentissimus*, *ff. commodati*, *l.* 1. §. *& ille quidem* 4. ibi, *exactissimam ff. de obligationibus, & actionib.* & exposuimus accuratiùs *in dict.* §. 2. *supr. quib. mod. re contrah. oblig. num.* 23. *& seqq.*

Sup. hoc aliquid in resolutionib. nost. 3. hujus sel. & signanter in … X 143 §. Nota, per tot. & in aliis ejus not.

7. *Quartò* non obstat, quòd ex hujusmodi quasi contractu negotiorum gestorum nihil planè commodi ad gestorem perveniat: sed solius domini, cujus negotia gesta sunt, utilitas vertatur. Juris autem non incogniti, quòd cùm contractus ad solius creditoris pertinet commodum, debitor de levissima culpa conveniri non debeat, *d. l. si, ut certo* 5. §. *nunc videndum* 2. *ff. commodati*. Hoc, ait, non obstat; quod enim dicitur, levissimam culpam non præstari, cùm contractus non concernit utilitatem debitoris, id hanc recipit limitationem, nisi debitor se contractui obtulerit, suamque diligentiam, & industriam professus fuerit. Jam verò negotiorum gestor nulla planè necessitate coactus, sed sua spontè aliena negotia administranda suscipit. Igitur meritò de levissima culpa tenetur. Ergo, &c. Et ita hanc sententiam tenet Donellus *lib.* 15. *comment. jur. civil. cap.* 15. & ibi Hilligerus *in notis littera F.* Vuestejus *lib.* 1. *dissept. scholast. cap.* 15. Besoldus *in delib. juris, ex lib.* 3. *Pandect. tit.* 5. *n.* 30. & alii.

Sup. in resolu his est etiam sup. 24.

8. Sed ego contrariam sententiam tamquam probabilem admitto, *ut suprà* diximus de mandatario, & nobiscum docet Cardin. de Lug. *de just. tom.* 1. *disput.* 8. *sect.* 8. *num.* 106. *&* 108. nam leges citatæ non videntur obligare, maximè pro foro conscientiæ; & hanc negativam sententiam absolutè docent Angelus, Mysingerus, Balduinus, Heigius, Giphanius, Ritteshusius, Schneidevvinus, & præsertim Henricus Bocerus *nu.* 43. *& seq.* Petr. Greg. *in Syntag. jur. univer. lib.* 20. *cap.* 2. *num.* 4. Hunnius *disp.* 17. *ad instit. thes.* 37. & alii.

RESOL. XXVI.

An negotiorum gestor teneatur de culpa levissima?
Et an hæredes tutoris, si negotia à tutore defuncto cœpta perfecerunt, habeant actionem negotiorum gestorum, &c.
Et deducitur cautela non solum de dolo, & lata culpa, sed etiam de levi culpa competere?
Et de qua culpa hæredes Magistratuum teneantur? Ex par. 11. tract. 3. & Misc. 3. Res. 18.

Sup. hoc in resol. præterita, & in præcedentibus legere omnino alias ejus primas annot.

§. 1. CAsus erit quotidianus, & affirmativam sententiam tenet Hermanus Vulterius *lib.* 1. *disput.* 11. Jacobus Cujacius *in leg.* 23. *ff. deposit.* Donellus *lib.* 25. *comment.* 25. & ibi Osualdus Helligerus. Probatur primò hæc opinio, nam *in leg.* 24. *C. de Usuris*, Philippus Imperator haud obscurè significat, à negotiorum gestore exigi diligentiam exactissimam, non solùm exactam, dum de matre liberorum suorum negotia gerente ita rescribit, si mater tua minor annis constituta, negotiaque quæ ad te pertinent gesserit, cùm omnem diligentiam præstare debeat, usuras pecuniæ tuæ, quam administrasse fuerit comprobata præstare compelli.

2. Ecce hic mater omnem diligentiam in gerendis, & administrandis liberorum negotiis præstare compellitur, quòd si igitur omnem diligentiam quam culpæ levissimæ apponi dictum est; Et si à matre omnis exigitur diligentia, multò magis exigetur ab extraneo.

3. Non equidem me latet, vulgò interpretes dissentientes respondere, omnem diligentiam *d. l.* 24. non absolutè de omni diligentia, quam etiam diligentissimus Paterfamilias adhiberet, sed de omni diligentia matris, quam suis propriis rebus adhibere solet, intelligendum esse; quæ diligentia opponi soleat non levissimæ, sed levi culpæ.

4. Verùm hæc interpretatio admittenda non videtur; Primò, Quia est planè divinatoria, nec ullo fundamento suffulta, cùm Imperator non dicat omnem diligentiam matris; vel omnem diligentiam, quam mater suis rebus adhiberet, sed absolute, & simpliciter omnem diligentiam; cùm igitur Imperator non distinguat, nec nos distinguere debemus.

5. Secundò. Quia diligentia, quam quis suis rebus adhibet, opponitur culpæ latæ, ita ut si eam in alienis rebus non præstiterit, latam culpam, seu culpam eam, quæ dolo proxima est, commiserit; pro quo Textus *est in l.* 32. *ff. depositi*, ubi ita scribitur: Quòd Nerva diceret latiorem culpam dolum esse Proculo displicebat, mihi verissima videtur. Nam si quis non ad eum modum, quem hominum naturam desiderat, diligens est, nisi tamen ad suum modum curam in deposito præstet, fraude non caret, nec enim salva fide minorem iis, quam suis rebus, diligentiam præstabit.

Facit etiam pro hac sententia *lex* 21. *ff. de negot. gest. leg.* 21. *C. mandati*, *&* §. 1. *instit. de oblig. quæ quasi ex contract. nasc.*

6. Verùm communis opinio, cui ego adhæreo, tenet, quòd non de levissima, sed de lata solùm, & levi culpa negotiorum gestor conveniri possit, & ita quoque Anton. Faber *in l.* 11. *de negot. gest.* Petr. Faber. *ad l.* 23. *reg. jur.* Et ratio est, quia *leg. in* 20. *C. de negot. gestis*. Imperatores Diocletianus, & Maximilianus hoc clarè significant, dum ita scribunt, Tutori, vel curatori similis non habetur, qui citra mandatum negotium alienum spontè gerit, quippe superioribus quidem necessitas muneris, administrationis finem, huic autem propria voluntas facit, ac satis abundeque sufficit, si cui, vel in paucis amici labore consulatur, secundum quæ super his quidem quæ nec tutor, nec curator constitutus ultrò quis administravit, cùm non tantùm dolum, & latam culpam, sed & levem præstare necesse habeat, à te conveniri potest.

Sup. his magis latè in rel. seq. §. Hoc supposito, & seqq. & in aliis ejus locis.

7. Hic latæ duntaxat, & levi culpæ, non etiam levissimæ fit mentio, at hanc silentio Imperatores præterituri non fuissent, si & ipsa præstanda esset.

8. Secundò. Confirmat insuper hanc sententiam non parum, quod ex hujusmodi quasi contractu negotiorum gestorum, nihil planè commodi ad gestorem perveniat; sed totus contractus ad solius Domini, cujus negotia gesta sunt, utilitatem spectet, atqui certi, & expediti juris est, quòd cùm contractus ad solius creditoris, & agentis pertinet commodum, debitor de levissima culpa conveniri non debeat, *l.* 5. *ff. commodat.*

9. Tertiò. Præterea, si ad exactissimam, & summam diligentiam negotiorum gestor obligatus esset, atque de levissima culpa teneretur, nemo facile alterius negotia curaturus, & suscepturus esset, cum præsertim meru amore Domini, nec ullo lucro adductus, negotia aliena quisque suscipiat: hinc sæpè maximo cùm detrimento absentium, indefensa relinquerentur ipsorum negotia, ad quæ tamen gerenda amici invitanda potius videntur *d.* §. *fin. instit.* 10. *de oblig. quæ quasi ex contract.*

10. Quartò, accedit his Textus *in recept. sent. Pauli lib.* 1. *titul.* 4. *pr.* ubi dicitur, qui negotia aliena gerit, & bonam fidem, & exactam diligentiam rebus ejus, pro quo intervenit, præstare debet; exactam, ait Imperator, non exactissimam, atqui exacta diligentia opponitur culpæ levi, exactissima verò culpæ levissimæ, proinde cum à negotiorum gestore exigitur duntaxat exacta diligentia, significatur ipsum de levi saltem culpa teneri.

11. Quintò, cui simile est quod in *l. si pupilli* 6. §. *ult. ff. de negot. gest.* à negotiorum gestore exigitur, ut diligens sit, non etiam ut sit diligentissimus, cui consequens est in negotiorum gestore culpam levem, & non levissimam vindicari.

12. Sed hìc etiam intrat alia curiosa quæstio, nam hæredes tutorum si negotia à tutore defuncto cœpta perfecerint, habent actionem negotiorum gestorum, & adversus ipsos actio negotiorum gestorum tenetur de eo sanè, quòd dolo, aut culpa tutoris perperam gestum est, datur in hæredes actio, *l.* 1. *C. de hæred. tut.* sed utrum de dolo saltem, & lata culpa, an verò etiam de levi culpa defuncti tutoris conveniri possint, controversum est.

Sup. hoc in resol. not. præteritam à principio.

Sunt enim, qui hoc affirmandum existiment, è quorum numero sunt Cujac. 13. *observ.* 30. *&* 31. *observat.* 5. Notam 1. *amicab. respons.* 23. Mercerius 2. *opin.* 24.

13. Pri-

13. Primò. Etenim constat inter omnes actionem tutelæ non solùm de dolo, & lata culpa, sed de levi etiam culpa competere *l.23. ff. de reg. jur.* atqui hæc actio tutelæ in hæredes est transitoria, ut quæ ex quasi contractu descendat, & rei sit persecutoria *§. 1. de perpet. & temp. act.* Hinc itaque dicendum videtur hæredes quoque tutoris de levi culpa conveniri posse.

14. Secundò. Accedit, quòd cùm hæredes tutoris de dolo defuncti, adeòque de ejus delicto conveniantur, multò faciliùs de levi culpa conveniri possint.

15. Tertiò. Idem confirmat *l.4. §.1. ff. de fidejus.* ubi Vulpianus *Negligentia ait planè propria hæredi non imputabitur*; ex quo Cujacius, ergo tutoris negligentia hæredi imputari colligit.

16. His tamen non obstantibus mihi magis placet opinio Antonii Fabri *lib. 1. conject. lib. 12.* qui contendit hæredes tutoris de lata solùm culpa, non etiam de levi teneri.

17. Primò. Hoc siquidem expressè Ulp. confirmat *in l. 4. de magistr. conveniend.* In qua non similiter ait, hæredes magistratuum ut ipsi tenentur; nam nec hæres tutoris negligentiæ nomine tenetur; nam magistratus quidem in omne periculum succedit: Hæres ipsius dolo culpæ proximæ *succedaneus est*. His verbis disertè asserit Ulpianus hæredem tutoris negligentiæ nomine non teneri, per negligentiam autem nil aliud, quam culpam levem intelligit.

18. Respondet Cujacius, quod Ulp. dicit, hæredem tutoris non teneri negligentiæ nomine, id non de negligentia tutoris, sed de propria ipsius hæredis negligentia caudiendum; Verùm præterquam quòd hoc divinatosium sit, refellitur etiam quòd hæredem ex eò, tutoris similem dicit Ulp. hæredi Magistratus, atqui Magistratus hæredis nulla potest esse propria culpa in eo, quòd non idoneè satis datum sit, relinquitur itaque quod hæres negligentiæ tutoris nomine non conveniatur: accedit, quod longè facilius quis de propria culpa, quàm aliena teneatur? Si itaque, ut Cujacius concedit, hæres tutoris non tenetur de culpa propria, multò minùs conveniri poterit de culpa aliena, tutoris videlicet. His adde, quòd J. C. subijciat hæredem culpæ dolo proximæ succedaneum esse: quibus verbis luculenter Ulp. significat, sibi de culpa ipsius tutoris, ac Magistratus, in quam hæredes illorum succedant sermonem esse.

Sup. hoc ad finem in §. Secundo de quo solet seq. hoc in fine aliquibus adde.

19. Secundò. De qua culpa hæredes Magistratuum tenentur, de eadem, & hæredes tutorum conveniri queunt. Siquidem ad hæredes tutorum, ad hæredem Magistratuum, & vice versa quoad propositum thema bonum, ac validum argumentum duci, probat *l. 4. & l. 6. ff. de magistrat. convenien.* Atqui hæres Magistratus de culpa solùm lata conveniri potest *l. 2. C. de magistrat. conven.* In qua Alexander Imperator in hæredes Magistratus cujus non lata culpa pupillo non sit idoneè cautum, ait non solere actionem dari; Et in *l.4. ff. eodem*, dicitur hæredem Magistratus in culpam dolo proximam, hoc est in latam culpam succedere, & in *l.6. ff. eod. tit.* Hæredem Magistratus teneri si tanta fuerit Magistratus culpa, ut omnem cautionem omitteret: Item non aliàs in hæredes actionem dandam, quàm si evidentes Magistratus cum minus idoneis fidejussoribus contrahat: Quocirca, & tutorum hæredes non de alia, quàm de lata culpa conveniri poterunt.

20. Respondet hic quoque Mercerius adductam *l. 4. magistrat. conveniend.* intelligendam de culpa ipsius hæredis propria, quam contraxerit, in perficiendis illis, quæ per tutorem defunctum inchoata, non verò absoluta fuerunt, & perfecta *l. 1. & l. ostendimus ff. de fidejus. & nominat.*

Sed Cujacii, hanc, & Mercerii responsionem ad Ulpiani responsum non quadrare dicendum est.

RESOL. XXVII.

An hæredes tutoris de levi culpa teneantur?

Et supponitur tutorem, vel curatorem teneri de dolo, lata, & levi culpa.

Et notatur, quod in contractibus, aliisque negotiis interdum (sub quo & lata culpa continetur,) interdum levis, interdum levissima culpa præstanda venit.

Dolus, & lata culpa præstantur in deposito.

Culpa levis præstatur in empto, locato, in dote, in pignore, & in societate.

Diligentia, sive levissima culpa, (quæ duo, sibi invicem opponuntur,) est præstanda in commodato. Ex part 11. tract. 7. & Misc. 7. Res. 49.

§. 1. Affirmativè respondet Cujacius *lib. 13. observ. 13. & lib. 11. observ. 2.* Hotomanus *lib. 1. amicab. respons. 2.* Mercerus *lib. 2. opin. 24.* asserunt enim, actionem tutelæ non solùm de dolo, & lata culpa, sed de levi etiam culpa competere, *l.23. ff. de regul. jur.* Atqui hæc actio tutelæ in hæredes est transitoria, ut quæ ex quasi contractu descendat, & rei sit persecutoria, §. 1. *de perpet. & temp. act.* Hinc itaque dicendum videtur, hæredes quoque tutoria de levi culpa conveniri posse.

Sup. hoc in res. præcedente §. Sed hic, & seqq. sunt 38 illustrationes pro diffic. hujusmodi.

2. Accedit, quod cum hæredes tutoris de dolo defuncti, adeòque de ejus delicto conveniantur, multa facilius de levi culpa conveniri possint.

3. Idem confirmat *l.4. §.1. ff. de fidejus.* ubi Ulp. *negligentia*, ait *planè propria hæredi non imputabitur*, ex quo Cujacius, ergo tutoris negligentiam hæredi imputari colligit.

4. Verùm negativam sententiam sustinet Ant. Fabr. *lib. 1. conject.* 12. asserens, hæredis tutoris de lata solùm culpa, non etiam de levi teneri.

5. Primò, hoc siquidem expressè Ulp. confirmat *in l.4. ff. de magistr. convenie.* ubi asserit, Hæredem tutoris negligentiæ nomine non teneri, per negligentiam autem nil aliud, quam culpam levem intelligit.

6. Respondet Cujacius, quod Ulpianus dicit hæredem tutoris non teneri negligentiæ nomine, id non de negligentia tutoris, sed de propria ipsius hæredis negligentiæ exaudiendum. Verùm præterquam quod hoc divinatosium sit, refellitur etiam eò quòd hæredem tutoris similem dicit Ulp. hæredi Magistratus, atqui Magistratus hæredi nulla potest esse propria culpa in eo quòd non idoneè satisdatum sit; relinquitur itaque, quod hæres negligentiæ tutoris nomine non conveniatur: Accedit, quod longè facilius quis de propria culpa, quàm de aliena teneatur: Si itaque, ut Cujacius concedit, hæres tutoris non tenetur de culpa propria, multò minus conveniri potest de culpa aliena, tutoris videlicet.

7. His adde, quod Jurisconsultus subiiciat hæredem culpæ dolo proximæ succedaneum non esse, quibus verbis luculenter Ulp. significat sibi de culpa ipsius tutoris, ac Magistratus, in quam hæredes illorum succedant, sermonem esse.

8. Secundò, de qua culpa hæredes Magistratuum tenentur, de eadem & hæredes tutorum conveniri queunt; Siquidem ab hærede tutorum ad hæredem Magistratuum, & vice versa quoad propositum bonum, ac validum argumentum duci probat *l.4. & l.6. ff. de magistr. Convenien.* Atqui hæres Magistratus de culpa solùm lata conveniri potest *l. 2. C. de magistratibus convenien.* in qua Alexander Imperator in hæredes magistratus, cujus non lata culpa pupillo non sit idoneè cautum, ait non solere actionem dari, & in *l. 4. ff. eod.* dicitur hæredem Magistratus in culpa dolo proxima, hoc est in latam culpam succedere.

Sup. hoc in res. præcedente, §. secundo, de quo ad signum.

9. Et *in l.6. ff. eod. tit.* hæredem Magistratus teneri, si tanta fuerit Magistratus culpa, ut omnem cautionem omitteret: Item non aliàs in hæredem actionem dandam, quam si evidenter Magistratus cum minus idonaia fidejussoribus contrahant: Quocirca, & tutorem hæredes non de alia, quàm de lata culpa conveniri poterunt.

10. Et ego quidem huic sententiæ adhæreo, & ad primum respondeo, actionem tutelæ directam quidem dari in hæredes, sed aliter atque in ipsos tutores, id quod expressè probat *l.4. ff. de magistr. convenien.* ubi Jurisconsultus hæredes Magistratibus aliter teneri ait, quàm ipsos Magistratus: Hos teneri etiam negligentiæ nomine: illos verò non item: At hæredibus Magistratus comparati hæredes tutoris docet in eadem *l. Ulpianus*; & nos idem ostendimus supra; Quare, & hæredes tutorum aliter tenebantur, atque ipsi tutores: Hi quidem etiam de levi culpa; illi verò de dolo solùm, & lata culpa.

11. Ad secundum respondeo, non sequitur teneri de dolo, & lata culpa, & teneri de levi; quia longè plus, est de levi culpa teneri, quàm de dolo, & lata culpa; Sic depositarius de dolo, & lata culpa tenetur, non tamen tenetur de levi culpa *l.5. ff. commod. l. 1. ff. de deposit.*

12. Ad postremum respondeo, quando *in d. l.4. §. 1.* scribit Ulp. negligentiam propriam hæredi tutoris non imputari, exinde non rectè inferri, ergo negligentiam tutoris imputari hæredi.

Et ideò nostram sententiam præter Doctores citatos tenet etiam Vurumserus *in nucleo juris controvers. lib. 1. tit. 26. controvers. 5.*

13. Nota, quod in contractibus, aliisque negotiis interdum dolus (sub quo, & lata culpa continetur) interdum levis, interdum verò levissima culpa præstanda venit, nimirum quatenus unius, vel alterius, vel utriusque utilitas versatur. Dolus, & lata culpa præstantur in deposito, quoniã sola

Sup. hoc supra in res. 14 lege §. Sed hic & sequenti à lineo 9 & vers.

deponentis non depositarii in eo vertitur utilitas. Culpa levis præstatur in empto, in locato, in dote, in pignore, & in societate, cum in iis utriusque versetur utilitas, diligentia, sive levissima culpa (quæ duo sibi invicem opponuntur) est præstanda in commodato, quippe solius commodantis hic utilitas versatur, veluti differentiam hanc ponit Cajus J.C. *in l. si ut certo 5. §. nunc videndum est 2. ff. commodat.* & Ulp. J.C. *in l. contract. 23. ff. de reg. juris.*

14. Hoc supposito, tutorem teneri de dolo, lata, & levi culpa, & ideo Villalob. *tom. 2. tract. 29. diffic. cap. 7. nu. 10.* sic ait: (Es oficio de tutor, y curator no se haze debal. de, que lleyan supfecio por ello, y es cierto que le pueden llevar, y assi como este quasi contracto viene à ser en favor de ambos, quando las cosas del menor perecierem por culpa del tutor ò curador lata, ò leve, estarà obligado à restituyr; mas no si fuesse por culpa levissima, conforme alo que diao arriba, donde queda esto declarado. Ita Villalob. cui adde Machadum *tom. 2. par. 7. tr. 8. document. 3. nu. 4.* Fagundez *de contract. lib. 1. c. 13. n. 28. & 29.* Rebelium *p. 2. lib. 17. q. unica n. 17.* Vallosium *in praxi partit. c. 8. n. 18.*

15. Itaque tutor, seu curator post rationes officii redditas si fidelis deprehensus fuerit, debetur ei præmium, quod in quibusdam locis est vigesima pars reddituum bonorum omnium minoris, in aliis autem decimas pars.

16. Si autem tutor, & curator, cùm tenerentur negotiari omiserunt, possunt pupilli ab eis accipere 5. pro 100. Ita Hermanus Busembaum *in medulla Theol. moral. lib. 2. tract. 5 & 7. pr. cap. 4. dub. 1. num. 11.* & Emanuel Sà *verb. curator, num. 1.*

RESOL. XXVIII.

An in præcepto gestandi Tonsuram Clericalem detur parvitas materiæ?, Et quid, si in Sacris ordinibus initiatus Tonsuram non deferat an peccet, & quid autem si sit tantùm in minoribus ordinibus? Ex part. 5. tr. 5. Res. 62.

§. 1. ALiqui, ut Panormitanus *cap. 4. de vita, & honestate Clericor.* indistinctè affirmant peccare mortaliter clericos Tonsuram non gestantes; cui sententiæ videtur favere Richardus *in 4. dist. 24. art. 1. quæst. 1.* docens graviter peccare eum, qui scienter ordinatur sine corona, quia *in cap. si quis, dist. 23.* præcipitur sub pœna excommunicationis.

2. Sed Henriquez *lib. de Ordin. cap. 11. §. 1.* tenet absolutè negativam sententiam, & Cajetan. *in sum. ver. peccata Clericorum*, tenet id non esse mortale, secluso contemptu, & contumacia, quia in jure Canonico hæc obligatio, ut patet, non præcipitur sub verbis indicantibus gravem obligationem.

3. Verùm mihi placet media sententia. Dico igitur peccare mortaliter sacris Ordinibus Initiatum si Tonsuram non deferat; secus autem si sit in minoribus Ordinibus, Ita Sotus *in 4. dist. 24. quæst. 2. art. 1. concl. 2.* Sylvester *ver. Clericus 2. §. 2.* Armilla *eodem ver. num. 11.* Angelus *eodem ver. 4. num. 1.* & alii.

4. His suppositis respondeo ad quæsitum præsentis resolutionis affirmativè, cum Jacobo Granado *de Sacrament. in 3. part. contr. 9. tract. 4. disput. 3. num. 8.* ubi sic ait. Usus coronæ tamquam rei magni momenti est antiquissimus, & in iis Ordinem sacrum receperunt, usu receptissimum gestare Tonsuram, adeò ut vix sine gravi scandalo omitti possit, quæ sanè indicant rem hanc non esse levis momenti, nec solùm obligare sub veniali, non tamen judicari debet lethale peccatum, si per unum, aut paucos dies non gestaretur corona, Ita ille, & ego.

In indice hujus Tom. 8. lege Apendicem ad hunc Tract. 3. Ubi invenies alias plures diffic. mistas, & dispersas per alios Tom. Tract. & Res. quæ simul pertinent ad hunc Tract. 3. de parvitate Materiæ.

TRACTATUS QUARTUS

De juramento simpliciter, & de voto, & juramento ut est promissio Deo facta, &c. atque de eorum Absolutione, Relaxatione, Commutatione, & Dispensatione.

RESOLUTIO PRIMA.

An Reges teneantur in conscientia non revocare concessionem factam futuræ successionis in dignitate, v.g. Proregis, &c. Et quid est dicendum si etiam facta esset promissio, & etiam acceptata? Ex part. 5. tr. 14. & Misc. 5. Res. 74.

§. 1. DE tota hac materia doctè, & latè disputat Turrian. *in selectis disp. part. 1. disp. 29. ubi dub. 7.* ad quæsitum hujus resolutionis respondet. In hac quæstione ponendum est, promissionem factam, & acceptatam à promissorio obligare promittentem ex justitia, & non solùm ea fidelitate, & propter hanc doctrinam aliqui putant non posse Principem concessionem de futura successione acceptatam revocare. Alii verò docent posse Principem talem concessionem revocare, & etiam promissionem. Meum hac in re judicium est Principem absque gravi causa non posse revocare concessionem semel factam, & acceptatam, ut probat ratio primæ opinionis. Secundò existimo ea gravi causa ob commune bonum posse Principem revocare prædictam concessionem, & semper consideranda est intentio Principis concedentis; ex circomstantiis enim facilè erit judicare, an voluerit se obligari in conscientia, vel non. Ita Turrianus.

2. Et certè hæc sententia semper Regibus erit consulenda, nam per se videtur contra Principia dignitatem promissionem suam non adimplere. Sed, ut verum fatear, ego difficulter credo quòd Reges in talibus concessionibus volunt in conscientia se obligare; unde si non constaret de hoc, illos ego non damnarem de mortali, si revocarent aliquam concessionem de futura successione Proregis, aut alterius dignitatis, quia ratio pro sententia Turriani non est adeò certa, ut contraria opinio non sit probabilis, asserens promissionem etiam acceptatam non obligare in conscientia sub p. m. ut ego ipse satis firmavi cum multis Doctoribus *in part. 4. tract. 4. res. 122. & part. 2. tr. 3. Miscellan. resol. 9.*

RESOL. II.

An sit peccatum mortale non adimplere promissionem gratuitam acceptatam in re gravi? Ex part. 4. tract. 4. & Misc. Res. 122.

§. 1. AFfirmativam sententiam docet Suarez *relect. de libertat. divina, disput. 2. sect. 2. num. 22.* Lessius *lib. 2. cap. 18. dub. 8.* & alii, quos alibi ego ad satietatem adduxi, & probabiliter reprobavi. Verùm quidam Jurisconsultus cum quodam Theologastro, nostram sententiam in facti contingentia tamquam improbabilem damnarunt. Immeritò quidem, nam est probabilissima, & tuta in praxi, & præter Cajetanum, Molinam, Rebellium, & alios alibi à me citatos, novissimè docet hanc sententiam tamquam probabiliorem Ludovicus Meratius Societ. Jesu *in D. Thom. tom. 2. tract. de just. & jure, disput. 19. sect. 10. per totam.* Dico igitur non adimplere promissionem ea fidelitate, & non ex justitia, esse tantùm peccatum veniale ex genere suo, ac proinde nulla in materia, quamvis gravi, umquam esse mortale, & rationem hujus sententiæ videbis apud dictum Meratium, qui fusè respondit ad omnia argumenta contraria, & ad multa, quæ opponit Lessius: unde, ut dixi, solùm ignari vel pertinaces negabunt hanc sententiam esse probabilem, & ideò liberavi à peccato mortali, & ab onere restitutionis quemdam Dynastam, qui per multos annos non adimpleverat pro-

promissionem centum unciarum, ad quas dandas ea sola fidelitate se obstrinxerat; nec tunc me ab hac sententia removebat argumentum quòd carentia rei promissæ, quia erat notabilis, magnum damnum inferebat ei cui promissa fuerat; nam respondeo carentiam hanc non debere appellari damnum à promittente illatum, alioquin etiam, qui simpliciter proposuisset: dare centum aureos alicui declaransque ei suum hoc propositum, dixisset se daturum, si postea mutaret animum, nec daret, magnum ei damnum inferret. Quando ergo per promissionis violationem, aut propositi mutationem, damnum inferri dicitur, damni nomine intelligenda non est ipsa præcipuè carentia rei, quæ danda dicebatur, sed detrimentum aliquod aliud ex hac carentia consequens, quod in suis bonis propriis patiatur ille, qui decipitur, & cujus causa fit ille, qui non implendo propositum, vel promissum decipit, quod quidem detrimentum dum grave est, grave quoque peccatum committitur, at non contra fidelitatem, sed contra justitiam, aut charitatem; sed hoc in casu de quo interrogatus fui, non aderat, ergo, &c.

Sup. hoc in [illegible] sed post medium, vers. Ista

RESOL. III.

Proposita mihi sæpius fuit hæc quæstio, An promissio externa legitimè ab alio acceptata obliget in conscientia?

Et notatur, quod per accidens aliquando qui non præstat promissionem, potest peccare mortaliter, ut quando sequitur notabile detrimentum propter promissionem non præstitam.

Et an si Sacerdos non ratione stipendii, sed liberaliter promisit alteri unum Sacrum animo se obligandi, peccet mortaliter omittendo? Ex p.5.tr.17. & Misc.3.Res.9.

Sup. hoc sup. [illegible]

§.1. DOctores, qui affirmativam tenent sententiam hi sunt Sanchez *de matr. lib. 1. disp. 5. num. 20.* Lessius *lib. 2. cap. 18. dub. 8. num. 55.* Navarr. *cap. 18. num. 6.* Turrian. *in 2. 2. tom. 2. disp. 64. dub. 16. num. 5.* Vasquez *in 1. part. disp. 85. cap. 6. num. 42.* Filliuc. *in quæst. mor. tom. 2. tract. 33. cap. 2. num. 28.* Malder. *in 2. 2. tract. 1. cap. 9. dub. 8.* Beja *in resp. par. 4. cas. 25.* Salonius *in 2. 2. q. 5. de dominio art. 3. dub. 2.* D. Antoninus *part. 2. tit. 10. cap. 1.* §. 4. & alii.

2. Probatur hæc opinio. Nam promissio acceptata est verè pactum, ut patet ex ipsius pacti definitione *in l. 1. ff. de pactis, & in l. 3. ff. de pollic.* Sed pactum non servans, potest excommunicari, ex *cap. 1. de pactis.*

3. Ergo peccat mortaliter, qui promissionem non servat. Deindè qui non stat promissis, contrariatur justitiæ legali, quæ respicit convictum, & societatem humanam in promissis servandis. Ergo, &c. Alias etiam rationes adducunt DD. citati pro hac firmanda opinione.

4. Sed contrariam sententiam probabilem vocat Lessius *ubi suprà, num. 54.* & expressè sequuntur illam Fumus *ver. perfidia.* Cajetanus *in 2. 2. quæst. 113. artic. 1. dub. 4.* Henriquez *lib. 13. cap. 17. num. 6.* & novissimè Petrus de Ledesma *in sum. tom. 1. tract. 10. cap. 3. fol. mihi 544. col. 2.* & Fernandez *in suo examin. Theol. part. 1. cap. 15. §. 8. num. 11.* Nam frangere fidem in promissis non opponitur justitiæ, sed fidelitati veracitas enim, ut ait Cicero *lib. 1. de offic.* est dictorum, conventorumque constantia. Igitur frangere hanc fidem, non est nisi mendacium, quod cùm non sit perniciosum, non potest esse mortale, sed tantùm veniale. Ergo, &c. Nota quòd aliquando per accidens, qui non præstat promissum, potest peccare mortaliter, ut quando sequitur notabile detrimentum propter promissionem non præstitam; & sic, ait Rebellius *part. 2. lib. 18. quæst. 4. nu. 5.* & Major. *in 4. dist. 38. quæst. 2.* peccat medicus, si operam promissam periclitanti non præstat, eaque de causa ægrotus grave damnum passus est; & sic in similibus.

Sup. hoc in [illegible] post medium [illegible] quod [illegible]

5. Hinc etiam nota, quòd si aliquis Sacerdos, non ratione stipendii, sed liberaliter promisit alteri unum sacrum animo se obligandi, non peccat mortaliter omittendo. Ratio est, quia illa omissio sacri ex liberalitate promissi in genere damnorum spiritualium non est tanti momenti, ut sit peccatum mortale. Sic tenet Sanchez *de matrim. tom. 1. lib. 1. disp. 5. n. 25.* & novissimè Rodriquez *in sum. to. 4. c. 107. num. 4.* cum Maldero *ubi supra*, quicquid in contrarium dicat Petr. à Navar. *de restit. lib. 2. cap. 2. dub. 7. nu. 329.* & Bonac. *de contr. disp. 3. q. 11. punct. 1. n. 8.* Ex his omnibus probabiliter respondendum est ad propositam quæstionem, non præstare promissionem externam etiam acceptatam, non esse mortale.

Sup. hoc in [illegible] Nota vero.

RESOL. IV.

An promissio interna obliget in conscientia?

Et an ille, cui facta est promissio interna, possit facere sibi occultam compensationem?

Et an donatio seu promissio facta Petro præsenti, etiam si non acceptet, sed taceat, obliget in conscientia? Ex part. 3. tract. 5. & Misc. 1. Res. 117. alias 116.

§.1. DE hoc casu interrogatus fui his diebus, nam Paulus actu interiori donavit, & promisit Petro certam pecuniariam summam, quæ postea promissio dicto Petro constitit: quæsitum à me fuit, an Paulus teneatur adimplere promissionem, & an Petrus possit occulta compensatione sibi satisfacere, non restituendo quasdam pecunias Pauli, quas apud se habebat?

2. Respondeo, quod *in tract. 3. miscellan. res. 9.* asserui probabiliter, promissionem externam etiam acceptatam non obligare in conscientia, sed nunc etiam probabiliter assero, promissionem internam in conscientia obligare. Igitur tenetur, qui mente aliquid promisit alteri, aut donavit, patefacere hominibus, quæ illis pollicitus est; nam, ut dixi, probabile est in donationibus, & promissionibus posse transferri dominium per actum interiorem. Et ita docent Sotus *de justitia lib. 4. quæst. 5. art. 1. ad 1. & lib. 7. qu. 2. ar. 1. in solutione ad 1.* Sanchez *de matrimon. tom. 1. lib. 1. disp. 3. nu. 4.* Aragon. *in 2. 2. q. 88. art. 3.* Angles *in floribus p. 2. q. 1. de voto, art. 2. diffic. 4.* & Ledesma *2. 2. q. 18. ar. 1. dub. 13.* quidquid etiam probabiliter in contrarium adferant Tannerus *in 2. 2. D. Thomæ, disp. 4. quæst. 1. dub. 5. num. 59.* & Basilius Pontius *de matr. lib. 2. cap. 6. num. 9.* vide etiam Lessium *lib. 2. cap. 18. dub. 5. nu. 29.*

Quæ hic [illegible] in [illegible]. Et pro contento à lin. 5 hujus §. & vers. Igitur tenetur in tom. [illegible] res. 117 [illegible] §. Sed hoc [illegible]

3. Cùm igitur supradictus Petrus, à quo consultus fui, esset nimis pauper, & propter aliquas justas rationes, non posset dictam summam integrè à Paulo promissam in judicio petere, respondi de supradicta pecunia posse occultam compensationem sibi facere. Et ita in terminis docet Mendoza *lib. 1. de pactis c. 4. nu. 8. & ult.* Palacius *de contract. lib. 5. cap. 12.* & novissimè amicissimus, & doctissimus Pater Antonius Sanctarellus *var. res. p. 1. q. 66. n. 49. & seq.* adi illum, & non pigebit, nam ego more meo, brevitati studeo; vide etiam Molinam *de just. to. 2. tr. 2. disp. 266. n. 17.*

Sup. hoc in [illegible]

4. Notandum est tamen hic obiter, quòd donatio, seu promissio facta Petro præsenti, etiamsi non acceptet, sed taceat, obligat in conscientia, & transfert dominium, ut probabiliter ex Julio Claro contra Angles docet S. Jo: de la Crux *in direct. conscient. par. 1. pr. 7. dub. 1. concl. 1.* quia, juxta regulam juris, qui tacet, consentire videtur.

Sup. hoc in [illegible] §. penult. [illegible]

RESOL. V.

An juramentum additum ficto promissioni veram inducat obligationem? Ex p.5.tr.14. & Misc.2.Res.34.

§.1. AFfirmativam sententiam docet Lessius *lib. 2. c. 42. dub. 8. num. 38.* Suar. *de Relig. tom. 2. lib. 2. cap. 7. n. 11.* Cajet. & Sotus *ubi suprà* cum multis aliis, quia obligatio est omninò inseparabilis à juramento promissorio, nec est in potestate hominis efficere ut tale sit juramentum, & ex eo non nascatur obligatio. Secundò quicumque jurat aliquid, tenetur efficere, ut verum sit quod jurat, nec ulla arte potest hanc obligationem evadere, quia cavendum ei quàm maximè, ut non adducat, vel adduxerit Deum in testem falsi; ergo tenetur exequi quod juravit se facturum, volente eo, in cujus favorem juravit. Et tandem tertiò ex juramento nascitur obligatio, non ratione intentionis obligandi ut in contractibus, sed ex natura operis, sicut ex damno illato nascitur obligatio restitutionis, & ex facto unde damnum metuitur, nascitur obligatio impediendi; ergo etiam si intentio obligandi absit, nihilominus orietur obligatio vi juramenti. Ita Lessius *ubi suprà*, & hæc opinio magna fulcitur probabilitate.

Sup. hoc in [illegible] res. 32. & resol. 31. [illegible]

2. Sed sententia negativa tutò amplecti potest, quam tuetur inter alios recentiores Petrus Ochagavia *de Sacram. tr. 1. de matr. q. 6. num. 3.* quia juramentum sequitur naturam actus, cui adhæret, seu promissionis, cui annectitur; sed promissio in casu hujus quæstionis non obligat, ut suppono: ergo neque etiam juramentum ei annexum obligabit. Secundò probatur, quia qui vult non se obligare, & tamen jurat, aut cùm jurat desistit à voluntate non se obligandi, & tunc sine dubio manet obligatus, quia est vera promissio, & de hoc casu non procedit quæstio: aut non desistit à prædicta voluntate, & tunc in rei veritate non habet voluntatem jurandi, sicut neque promittendi, sed illud juramentum tan-

tùm habet similitudinem juramenti exteriorem, revera tamen juramentum non est. Et ita, ut dixi, hæc sententia est satis probabilis, & ferè communis, ut ipsemet Lessius *loco citato* fatetur.

RESOL. VI.

An juramentum promissorium de faciendo peccato veniali, sit tantùm veniale?

Idem est de voto; quia votum de peccato veniali est tantùm peccatum veniale, quia parvitas materiæ excusat. Ea p. 4. tr. 4. & Misc. Resp. 160.

§. 1. AD hoc dubium ita respondet Turrianus *in select. disp. cent. 3. censura Theolog. dub. 3.* Affirmativam sententiam aliqui putant improbabilem, quia si adducitur Deus ut fidejussor peccati faciendi, gravis injuria illi infertur, contra summam bonitatem illius, quæ ratio efficacissima est contra illam opinionem, neque video pro illa opinione aliquod idoneum fundamentum, undè mihi non est probabilis. Ita ille.

2. Verùm ego puto affirmativam sententiam esse probabilissimam, quam tuetur Valentia, & Azorius, quos citat & sequitur Adamus Tannerus *in 2. 2. D. Thom. disp. 5. q. 5. dub. 1. n. 14.* ubi sic ait: Certum est jurantem se aliquid facturum quod est mortale, peccare mortaliter, etiam contra Religionem, per abusum juramenti; venialiter autem si fuit veniale quod cum proposito implendi juravit, ut habet communis opinio. Ita ille, & ante illum Sanchez *in sum. to. 1. lib. 3. c. 4. n. 28.* qui citat Suarez, Sylvestrum, Cajetanum, Navarrum, Sayrum & alios, quibus ego addo Villalobos *in summa tom. 2. tract. 46. difficult. 4. n. 4.* & Sotum *de just. lib. 7. q. 1. art. 3.* undè miror communem hanc opinionem Turrianum vocare improbabilem, & ad suum argumentum respondet Sotus, & alii ubi supra; hinc cum Lessio *lib. 2. c. 40. dub. 7. n. 39.* & aliis dicendum est votum de peccato veniali esse tantùm peccatum veniale, quia parvitas materiæ excusat.

RESOL. VII.

An detur parvitas materiæ in juramento promissorio, ita ut aliquando sit tantùm peccatum veniale illius transgressio? Ex par. 4. tract. 4. & Misc. Res. 70.

§. 1. NEgativam sententiam docet Armilla *ver. juramentum. 12.* Medina *in instruct. Sacerd. lib. 1. cap. 14. §. 4.* Lessius *lib. 2. cap. 42. dub. 5. nu. 23.* Valentia *tom. 3. disp. 6. qu. 7. n. 3. concl. 3.* & alii asserentes omne perjurium promissorium esse peccatum mortale, neque ob materiæ levitatem fieri posse veniale, quia, qui rei parvæ promissionem, quam juramento confirmavit, non implet, in quantum in se est facit Deum testem falsi: hoc autem est peccatum mortale, cùm sit magna in Deum irreverentia; ergo, &c.

2. Alii verò, ut Cajetanus *in 2. 2. q. 89. ar. 7.* & Covar. *lib. 1. variar. cap. 1. nu. 2.* distinguunt, asserunt enim quòd quando res parva est tota materia promissionis, tunc violatio juramenti est peccatum mortale; secus si solùm sit pars materiæ, nam tunc erit tantùm veniale.

3. Omnes istæ sententiæ sunt probabiles, sed non minus probabilem illam esse existimo, quæ absolutè & generatim asserit, si res promissa sit parva, sive ea sit tota materia, sive pars tantùm, non fore transgressionem, nisi venialem. Ita Sotus *de justit. lib. 8. qu. 1. art. 7. & qu. 2. art. 3.* D. Antonin. *part. 2. disp. 10. cap. 4. §. 1.* Coninch. *de Sacram. disp. 22. dub. 7. num. 53.* Sanch. *in summ. tom. 1. lib. 3. cap. 4. nu. 23.* Suarez *lib. 3. cap. 16.* & alii. Et ratio est clara, quia si violatio voti circa materiam levem non est nisi peccatum veniale, ut alibi satis probatum est; ergo etiam violatio juramenti promissorii circa similem materiam, quia, ut asserit D. Th. 2. 2. *q. 89. art. 8.* obligatio voti major est, quam obligatio juramenti: cæteras rationes videbis apud citatos Doctores, & ita hanc sententiam præter illos tenet S. Jo: de la Cruz *in direct. conscient. tom. 1. præc. 2. art. 1. dub. 3. concl. 1.* Bizzoarcus *in summ. part. 3. pr. 2. cap. 2. membr. 3. num. 5.* Sylvius *in 2. 2. D. Th. qu. 98. art. 3. concl. 4.* Malderus *in 2. 2. tract. 10. cap. 6. dub. 5.* David ad Mauden, *in Decal. pr. 2. discur. 4. nu. 3.* Tannerus *in 2. 2. disp. 3. quæst. 5. dub. 1. num. 25.* Jo. Franc. Suarez *in enchirid. cas. conscien. lib. 3. ver. Juramentum* §. 8. Villalobos *in sum. tom. 2. tract. 36. diffic. 5. num. 9.* ubi sic infert. (De lo dicho se infiere que el que juro de rezar todo un año una Ave Maria y lo dexo todo el año no peco mortalmente aun en el fin del año.) Idem asserit Laym. *in Theol. mor. lib. 4. tract. 3. cap. 14. num. 6.* de illo, qui juravit cum socio animi causa rus iturum, vel pater si juraverit se puerum ita meritum castigaturum, & postea sine causa intermittat, nam putat supradictos peccare quamvis non mortaliter ob materiæ levitatem, & ideò Villalobos ubi supra rectè asseruit, quòd si opinio contraria esset vera, (siguiriase que todas las madres y amas que crian los niños cometerian muchos pecados mortales, que enojandose con ellos juran por momentos, que los han de azotar y no lo hazen,) & sic dicendum est etiam in similibus casibus, ut si quis juravit dare pauperi quadrantem, &c.

RESOL. VIII.

An in juramento assertorio detur parvitas materiæ, & quid in promissorio? Ea part. 5. tr. 5. Res. 4.

§. 1. NEgativè respondet Sanctarellus *tr. de blasphem. cap. 4. dub. 2. nu. 8.* ubi sic ait: Juramentum falsum assertorium non potest esse peccatum veniale ratione materiæ, cùm adducatur Deus in testem falsitatis. Ita ille, cui adde Merollam *tom. 1. de p. 2. cap. 4. dub. 7. nu. 112.* Baldellum *tom. 1. lib. 3. disp. 14. num. 12.* Homobonum *in consult. moral. volum. 2. part. 5. resp. 139.* Faustum *de Sacrament. Pœnit. lib. 7. q. 56.* Malderum *tract. de sigillo Confess. cap. 3.* Alphonsum de Leone *de offic. Confess. part. 1. recollect. 7. num. 33.* Escobar *de pur. & nobil. prob. part. 1. quæst. 10. §. 4. num. 44.* Molfesium *in summ. tom. 1. tract. 8. cap. 8. num. 66.* Sayrum *in Clavi Regia, lib. 12. c. 2. num. 26.* Graffium *part. 2. lib. 2. cap. 8. num. 16.* Sanchez *in summ. tom. 1. lib. 1. cap. 4.* & alios penes ipsum. Imò aliqui, quos ego citavi *in par. 4. tract. 4. resolut. 70.* hoc etiam docet in juramento promissorio, quia si homo sub peccato mortali tenetur jurare, ut sit veritas in juramento assertorio, idque ideò ne Deum faciat testem falsi: ergo sub eadem obligatione tenetur curare ut etiam in promissorio sit veritas; solùm est differentia, quòd veritas juramenti assertorii debeat esse præsens, & si speculativa, veritas promissorii sit futura pendens ab ipso jurante; sed hæc diversitas non facit, ut ipse non teneatur pari modo procurare, esseque solicitus, ut verum sit quod juravit. Item juramentum respicit materiam non quatenus est magni, vel parvi momenti, multum, vel parum utilis homini, sed quatenus vera; ergo ex magnitudine, vel parvitate materiæ non debet judicari ejus obligatio, sed ex veritate: atqui omnes veritates sunt ejusdem rationis in ordine ad testimonium divinum, ejusdem rationis est in re parva, & in re magna falsum testari: ergo ejusdem rationis est in re magna, & in parva Deum testem falsi facere; ergo, &c. Sed ibi cum pluribus Doctoribus satis firmavi contrariam sententiam esse probabilem, & tutam in praxi, nempè in juramento promissorio dari parvitatem materiæ, & ratio est, quia obligatio juramenti promissorii æstimanda est secundùm qualitatem materiæ: ergo secundùm quòd illa magna, vel parva fuerit, talis erit & obligatio. Antecedens probatur, quando enim materia juramenti promissorii est mala etiam venialiter, nulla est obligatio illud implendi: ergo obligatio non habet se independenter à qualitate materiæ promissæ, & propterea sicut nullum est peccatum non implere juramentum de re mala, ita solùm erit veniale, si fuerit de re quidem bona, sed levi. Confirmatur. In aliis peccatis plerumque habetur ratio levitatis materiæ; igitur & in hoc. Similiter si dicas posse concludi, quòd & in assertorio perjurio habenda sit ratio levitatis materiæ, negandum est, etsi enim res quæ juratur fortasse parva sit, non tamen est parvum confirmare mendacium juramento, quia sic Deus inducitur testis falsitatis, quod non potest non esse magnum. Et ideò, ut dixi, utramque sententiam probabilem esse puto, & Doctores utramque tuentes, invenies apud me ipsum *loco citato* ne deseras videre Escobar, qui doctè, ut simpliciter solet, hoc dubium pertractat *in tr. de purit. & nobil. probanda, p. 1. q. 6. §. 5. à n. 40.*

RESOL. IX.

An in Voto, & Juramento non bibendi vinum detur parvitas materiæ?

Et quid est dicendum, si votum fiat jejunandi cum pane, & aqua; an sit culpa mortalis semel bibere vinum? Ex part. 5. tract. 5. Res. 37.

§. 1. CAsus est practicabilis, & quibusdam visa est res levis, & ita venialis in tali casu semel bibere. Sed contrarium alii docent, quia obligat instar præcepti Ecclesiæ de abstinendo ab aliquo esu, cujus transgressio est mortalis semel vescendo; ut semel comedendo carnes die vetita. Id tamen fatendum est, non quamcumque vini potati quantitatem esse mortalem, sed illius parvitatem excusare à mortali. Videtur verò requiri ad mortale tantum vini pota-

ri,

ri, quantum in uno prandio sufficere posset pro potu communiter utentibus temperarè vino. At si esset votum jejunandi cum pane, & aqua, manifestior culpa mortalis esset semel bibere, quia frangeretur id jejunium, & hæc docet Sanchez *in sum. tom. 1. lib. 4. cap. 12. num. 21.*

R E S O L. X.

An in voto detur parvitas materiæ? Ex p. 3. tr. 5. Ref. 36.

§. 1. Duplex est sententia, prior distinguit, si materia parva est partialis, est veniale, ut si quis vovit recitare calculos virgineos, & omittit unam, vel alteram salutationem Angelicam. At si est totalis materia, erit semper mortale, ut si quis vovit recitare semel orationem Angelicam, & non recitat. Ducitur, quia transgressio totius voti habet rationem actus perfecti, & contra excellentissimam Religionis virtutem, cùm tamen peccatum veniale sit quid imperfectum. Secunda, quia materia parva dicitur respectu totius, cujus est pars; ergo, quoties fuerit totalis, est magna. Hanc sustinent Cajet. 2. 2. *quæst. 89. art. 7. dub. 1.* Armilla *ver. juramentum, n. 12.* Tabiena *ver. jurare, qu. 10.* Navarr. *sum. Hispana cap. 15. num. 40.* Tolero *lib. 4. summ. cap. 17. num. 20.* & appellat tutiorem Corduba *in summa quæst. 188.*

2. Sed ego absolutè doceo, etsi materia parva sit totalis transgressionem voti esse venialem tantùm, & probatur, quia promissio rei levis facta homini non obligat ad sui observationem sub peccato mortali, quamvis ipsa res levis sit tota materia promissionis; ergo nec facta Deo. Antecedens est manifestum, & consequentia probatur, nam Deus non est rigidior exactor suarum promissionum, quàm homo. Item materia illius voti quomodocumque sumatur, est res levis; ergo votum de ea omissum tãtùm obligat ad veniale, & confirmatur: gravitas peccati non est sumenda ex quantitate, & necessitate objecti, ut constat in omnibus præceptis, si loquamur de gravitate, quam habet actus ex natura sua, v. g. in furto gravitas peccati non sumitur ex voluntate furantis, sed ex re ipsa, de qua furtum est. Nam si res furata est gravis, quamvis latro nolit, erit peccatum mortale, & si est levis, erit veniale. Sed quando votum fit de re levi, ipsa ex se est parva materia fidelitatis, & religionis; ergo tale votum violare ex se non erit peccatum mortale: Ultimò, votum est quædam lex hominis, quam quisque sibi ponit ex propria voluntate: ergo non aliter debet obligare, quam si esset lex Ecclesiastica, vel Divina: sed lex Divina, & Ecclesiastica, etiamsi ex genere suo obligent ad sui observantiam sub reatu mortalis culpæ, nihilominus frangere illas in re levi est tantùm peccatum veniale: ergo similiter & votum. Et ita hanc sententiam docet Ledesma *in sum. to. 2. tr. 10. c. 3. dub. 1.* Henriquez *lib. 5. cap. 20. n. 4. in glossa lit. M.* cum Sanchez *in sum. to. 1. lib. 4. cap. 12. num. 5.*

R E S O L. XI.

An in eodem die violare plura vota de materia levi sit peccatũ mortale, sive materiæ sint ejusdem rationis, sive diversæ? Ex par. 5. tr. 5. Ref. 55.

§. 1. Affirmat Sanchez *in summa tom. 1. lib. 1. cap. 4. n. 16.* existimat enim materias leves votorum multiplicium pro eodem die obligantium continuari moraliter, & in unam coalescere, ac proindè culpam esse lethalem omittere notabilem quantitatem illo die, sive materiæ sint ejusdem rationis, sive diversæ, ut si alterum votum sit recitandi, alterum eleemosynæ. Ducor, quòd etsi diversa numero sint vota, at obligatio voti unius rationis est, & eadem ratione ad Religionis virtutem spectat, ejusque præceptum, quod in re notabili tunc violatur. Sicut qui homini promitteret magnã pecuniæ quantitatem diversis promissionibus, vel diversa obsequia, singulis tamen vicibus quid modicum, peccaret mortaliter non implens in notabili quantitate, perindè acsi unica promissione rem notabilem pollicitus nõ staret promissis. Quia omnes illæ promissiones numero diversæ pertinent ad eandem justitiæ obligationem, nec est simile de diversis illis præceptis in festo concurrentibus, quia cùm diversæ omninò rationis sint, non possunt materiæ cõtinuari, nec est idem in casu, quem numero præcedenti tetigi, quando votum rei modicæ est in diei honorem, ac propositum est semper illud omittendi, quia votum nunquam conjunctim obligat ad totam illam propositi materiã, eò quòd materiæ modicæ nunquam in eandem diem, idemve tempus confluant, sed transacta die quælibet cessat, & ideò cùm propositum feratur in illam, ut ex voto debitam, at ex hoc tantùm debeatur pro singulis diebus, & semper sub veniali, propositum non fertur in materiam gravem. At in nostro casu materia illa gravis ex diversis votis consurgens eadem die obligat, ergo &c.

2. Sed contrariam sententiam probabilem etiam esse puto, & ita colligitur ex Suarez *de Relig. lib. 5. de voto, c. 5. n. 11. & 12.* ubi affirmat, si promisisti singulis horis elevare mentem ad Deum, vel quoties Missam audires nihil leve ex illa omitteres, etsi toto die non elevares mentem ad Deum, & in pluribus Missis leve quid omitteres, nunquam te peccaturum mortaliter, & reddit rationem, quia una materia cum alia non obligatur, secùs verò, si promisisses recitare Officium divinum integrè, & in prima omitteres Psalmum, in Tertia, & sic in singulis Horis, quia omnes illæ horæ unum Officium divinum constituunt, & omnes illæ omissiones in unũ adunantur. At in supradicto casu illa vota non uniuntur in aliquo tertio, sed quodlibet ex illis est separatum, & distinctum: ergo violatio unius non potest augere violationem alterius. Neq; obstat illa vota uniri in virtute Religionis, nam etiamsi omisisses Dominicis singulis Dominicam orationem recitare, & multis diebus omitteres, non peccares, quia esto omnes illæ recitationes adversùs Religionis virtutẽ sint, quia tamen inter se non uniuntur, ideò graviter virtus Religionis non læditur, sed omnia illa vota etsi sint uno die implenda, non tamen uniuntur inter se, sed ita distincta sunt, ac si quodlibet illorum quolibet distincto die præstandum esset, quod exindè probatur: quia quodlibet votum in specialem reverẽtiam, & honorem alicujus Sancti, vel mysterii divini factum est, in quo aliud votum, non convenit: ergo sunt inter se omninò disparata: ergo non peccas mortaliter, esto omnia illa omittas, & hæc omnia docet Castrus Palaus *to. 1. tr. 2. pun. 9. §. 4. n. 11.* Undè, ut dixi, utramque sententiam probabilem esse puto.

R E S O L. XII.

An possit quis in materia levi vovere sub obligatione lethali?
Et quid est dicendum, si Confessarius pro mortalibus imponat levem pœnitentiam, & in ea intendat sub mortali obligare?
Et adducitur, quod quantumcumq; velit legislator ad mortale obligare, si materia sit exigua, attentis circumstantiis, non obligabit ad mortale? Ex p. 5. tr. 5. Ref. 50.

§. 1. Affirmativam sententiam docet Fagundez *præc. 2. lib. 9. cap. 3. num. 15.* ubi sic ait. Sed quid si Confessarius pro mortalibus imponat levem pœnitentiam, & in ea intendat sub mortali obligare? Respondeo in primis id nunquam esse de eo præsumendum, nisi fortè id exprimat, ac intimet pœnitenti; si tamen id intimet, existimo sub mortali obligare: quia jam hujusmodi præceptum non habebit vim obligandi ex quantitate, & gravitate pœnitentiæ injunctæ, sed ex intentione judicis illud imponentis; sic qui vovit votum de re minima, aut juramentum promissorium efficit de eadem re minima, non obligatur ad illius impletionem sub mortali, nisi se ex speciali intentione sub mortali voluerit obligare; totum enim id negotium pendet ex voluntate, & intentione voventis, & sicut actus humani intentionem agentium effugere non possunt, sic nec illam egredi. Ita ille.

5. Sed contrariam sententiam ego teneo, nam, ut docet Reginaldus *tit. 1. lib. 15. cap. 6. num. 42.* Sanchez *in sum. tit. 1. lib. 1. cap. 4. num. 4.* ex multis quantumcumque velit legislator ad mortale obligare, si materia sit exigua, attentis circumstantiis, non obligabit ad mortale; & hoc est verum, sive materia levis sit totalis materia legis, sive partialis, nam est eadem proportio, & ratio sicut in lege naturali idem reperitur; etenim lex non metiendi, ut dixi, per se obligat tantùm sub veniali, & eodemmodo obligat lex non furandi in materia levi, licèt in priori lege materia levis totalis sit, in posteriori autem partialis: & solùm est differentia, quòd in priori lege obligatio est per se ex genere levis, in posteriori verò solùm ex accidenti: & in tali individuo; ergo idem cum proportione in lege humana observandum est. Et fortasse auctores relati pro prima sententia contrariũ non senserunt, cùm enim dicunt intentionem Legislatoris sufficere, intelligendi sunt de intentione rationabili, & justa, nam illa erit commensurata materiæ, & ideò si fuerit de obligatione sub mortali, supponet materiam capacem talis obligationis. Sicut communiter Doctores intelligunt dictum illud, *l. 1. ff. de const. Princ.* Quod Principi placuit, legis habet vigorem, utique de placito rationabili, & justo. Hoc supposito, sic argumentor: Legislator in materia levi non potest obligare ad mortale, sed votum obligat ad instar legis, ut docet Cajetanus *in 2. 2. qu. 88. art. 3.* Sotus *de just. lib. 7. qu. 2. ar. 1.* Sanchez *in summa tom. 1. lib. 4. cap. 11. num. 31.* Valentia *tom. 3. disp. 6. quæst. 6. punct. 4.* & alii. Ergo neque vovens in ma-

materia levi potest se obligare ad mortale. Et ideò hanc sententiam docet in terminis Joan. Sancius *in select. disp. 15. num. 15.* Vasquez *in part. 2. tom. 2. disput. 158. cap. 4. num. 34.* Sotus *de just. lib. 7. q. 1. art. 1.* Ledesma *in sum. tom. 2. tract. 10. cap. 3. dub. 2.* Et ego ipse cum Sanchez Societatis Jesu *in 3. part. tr. 5. res. 24.*

RESOL. XIII.

An, si quis voverit se quotidie recitare B. Virgini Pater noster, & Ave Maria, *vel unum* Salve, *& per annum v. g. non recitet, peccet mortaliter?*

Et notatur, quòd in tali casu vovens istam materiam parvam, non potest se obligare sub mortali in recitatione dictæ materiæ levis.

Etiamq; advertitur, quòd doctrina prædicta quæstionis non valet in casu, quo vovisti singulis dare parvam eleemosynam, quia pluries omittendo istam parvam eleemosynam, si devenisti ad materiam gravem, teneris ad restitutionem.

Etiamque infertur, ac præceptum Prælati in re levi, & in ordine ad bonam gubernationem obligat sub solo peccato veniali, nam esset intolerabile, si posset Prælatus in omni materia, etiam levissima obligare sub peccato mortali? Ex p. 3. tr. 5. & Misc. 5. Res. 24.

§. 1. AFfirmativè respondet Zumel *in part. 2. qu. 88. art. 4. dub. penult.* Sayrus *in Clave Regia lib. 2. cap. ultim. num. 21.* Valentia *tom. 3. disp. 6. qu. 6. punct. 4.* Malderus *in 2. 2. tract. 10. cap. 5. dub. 4. quæst. 5. in fine*, & Tannerus *in 2. 2. disp. 5. dub. 3. num. 38.* est enim hæc una quædam unica voti materia, eaque grandis.

2. Sed contrariam sententiam esse probabilem docet idem Tannerus, & illam tenet Sotus *de just. lib. 7. q. 2. ar. 1.* Aragon. *in 2. 2. qu. 88. ar. 3.* S. Joann. de la Crux *in direct. p. 5. præc. 2. art. 2. dub. 4. concl. 2.* & novissimè Villalobos *in sum. tom. 2. tract. 34. diffic. 3. num. 3.* ubi sic ait. (Se infiere, que el que dexo de rezar todo el año una *Ave Maria*, que avia prometido de rezar cada dia, no llego a pecar mortalmente, porque muchos pecados veniales, no hazen un mortal.) Igitur illæ parvæ materiæ non possunt coalescere in unam, & efficere notabilem quantitatem materiæ magnæ. Notandum est etiam, quòd in tali casu vovens materiam istam parvam, non potest se obligare sub mortali in recitatione dictæ materiæ levis. Sic Villalobos ubi supra, cui addit Sanchez *in sum. tom. 1. lib. 4. cap. 12. num. 6.* & alios penès ipsum, sicuti legislator non potest se obligare sub mortali in materia levi. Et ita docet S. Joan. de la Crux, ubi supra; undè infert præceptum Prælati in re levi, & in ordine ad bonam gubernationem obligare sub solo peccato veniali; nam esset intolerabile, si posset Prælatus in omni materia, etiam levissima, obligare sub peccato mortali. Ita ille, quod tene menti. Notandum est tamen doctrinam superiùs adductam non procedere in casu, quo vovisti singulis dare parvam eleemosynam, nam si pluries omittendo istam parvam eleemosynam, devenisti ad materiam gravem, teneris illam restituere. Sic Tannerus *in 2. 2. disp. 5. dub. 3. nu. 50.* S. Joan. de la Crux, Villalobos, & omnes DD. supra citati. Sed circa præsentem quæstionem vide etiam Vasquez *in part. 2. disp. 146. cap. 2.* Azorium *tom. 1. lib. 11. cap. 5. quæst. 3.* Suarez *de Relig. to. 2. lib. 5. cap. 5. num. 10.* & alios penès ipsos, & nos infra.

RESOL. XIV.

An, si plures dies quis omittat votum levis materiæ, v. g. Orationem Dominicam, vel dare parvam eleemosynam, peccet mortaliter?

Sed difficultas est in cognoscendo, quando vovens censetur annectere obligationem ad diem, & quando non.

Ex quo infertur, an obligatio facta pro die una prorogetur in sequentem? Ex p. 5. tr. 5. Res. 53.

§. 1. DIstinguit Sanchez *in summ. tom. 1. lib. 1. cap. 4. n. 14.* & ait, si vota hæc quotidiè recitandi modicum, aut modicæ eleemosynæ erogandæ quotidie sint in honorem diei, & temporis, tunc non est mortale, etiamsi vota hæc semper violentur. At si non sint in diei honorem, sed tantùm dies præfigatur ut terminus, ne ultra illum executio voti differatur, tunc licèt singulis diebus sit omissio venialis tanquam rei modicæ omissio: at dum notabilem orationis, aut eleemosynæ omissorum quantitatem attingit, erit mortale. Ratio est, quia in priori casu singulorum dierum lapsu extinguitur obligatio pro illis diebus, ac proindè materiæ illæ voti modicæ omissæ continuari nequeunt. At in posteriori obligatio materiæ modicæ omissæ non extinguitur, sed semper transit in alium, & alium diem, donec votū impleatur; quare materiæ illę omissæ tanquam adhuc debitæ continuantur, ac proindè cùm materia omissa magna evaserit, erit culpa lethalis.

2. Sed difficultas est in cognoscendo, quando vovens censetur annectere obligationem ad diem, & quando non. Et Castrus Palaus *tom. 1. tr. 2. disp. 2. punct. 9. §. 4. num. 9.* respondet, quòd quoties aliquod motivum in singulis diebus relucet, quale solet relucere in recitando quotidie calculo Virgineo, nullo modo censetur vovens in diem sequentem prorogare obligationem, & in votis personalibus ita semper est intelligendum, dum aliud non constat, ut benè dixit Sotus *lib. 7. de just. quæst. 2. ar tic. 1. col. 4. vers. conclusio ergo.* Aragon. *2. 2. q. 88. art. 3. paulo post princ. concl. 3.* quapropter Suarez *lib. 5. de voto cap. 5. num. 12. & 13.* & alibi sæpè, dicit raro contingere in votis personalibus obligationem factā pro uno die in sequentem prorogari, in votis autem realibus faciliùs potest præsumi intentio prorogandi obligationem, eò quòd videatur non solùm attendi religiosum servitium, sed etiam necessitatis alicujus remedium, quod semper habes eamdem oportunitatem. Quapropter Medina *s. 2. q. 88. art. 4. ad 4.* Ledesma *to. 2. sum. tr. 10. cap. 3. dub. 5.* & multis relatis, Garzia *de beneficiis 3. part. cap. 1. num. 171.* sentiūt in votis realibus obligationem in sequentem diem semper prorogari; credo tamen sic præsumi, dum aliter non constat, constares autem, si in honorem Dei Genitricis promissa esset eleemosyna danda singulis Sabbatis, vel in ejus festivitatibus, non enim ad sequentes dies transiret, sed eod. modo judicandū esset de tali eleemosyna, ac de jejunio tunc promisso. Hucusque Castrus Palaus. Et juxta superiùs dicta interpretanda, & intelligenda sunt ea, quæ docui *in 3. part. tr. 5. res. 24.*

RESOL. XV.

An vovens omnibus circumstantiis attentis, dubius manens, an votum emissum sit intuitu temporis, teneatur adimplere, v. g. vovit quis jejunaturum, vel Missam auditurum certa die pro animabus Purgatorii: atque, ea die impeditus fuit, an teneatur altero die jejunare, Missam audire, Communionem facere &c. Ex part. 3. tractat. 5. & Misc. 1. Res. 26.

§. 1. HÆc quæstio est satis practicabilis, v. g. vovit quis certa die jejunaturum pro animabus Purgatorii, atq; eo die impeditus fuit, an teneatur altero die jejunare? Respondent aliqui negativè, si vovendi intentio fuit cum dependentia à tali die ob peculiarem rationem; secùs autem si fuit simpliciter propter jejunium, & deinde speciatim tali die: Difficultas vero est, quando vovēs dubitat, an emiserit votum cum hac, vel illa intentione; & in tali casu teneri ad votum putat Azorius *tom. 1. lib. 11. cap. 15. quæst. 21.* quem sequitur Sanchez *in summa tom. 1. lib. 4. cap. 14. n. 35.* & rationem adducit, eò quòd obligatio voti sit, & sic votum est in possessione.

2. Sed mihi contraria sententia placet, quam tuentur Cajetanus *in 2. 2. quæst. 88. art. 22. in fine*, & novissimè Paulus Layman *in Theol. mor. lib. 4. tract. ... cap. 2. num. 3.* nam votum in dubio strictè interpretandum est.

3. Ad argumentum vero Sanchez respondetur, quòd licèt ita vovens sit certus, se, v. g. jejunium, vel Missam vovisse tali die, dubius tamen est, an absolutè, seu independenter à tali die jejunium, vel Missam vovere intendit. Ergo in tali dubio pro libertate ipsius voventis præsumendum est.

RESOL. XVI.

An, qui vovit se aliquid facturum, si alius sibi consuluerit, teneatur ad votum, si imprudenter is, qui consulitur, rem promissam consulat?

Sed quid est dicendum in sequenti casu: an facias contra votum de Religione sumenda sub conditione paternæ consensus, si de facto procures precibus, & cautionibus, ne consentiant?

Et quid si per vim, & fraudem consensus impediretur? Idem est, si votum sub alterius consilio esset emissum? Ex p. 9. tr. 8. & Misc. 3. Res. 4.

§. 1. AFfirmativè respondet Sanchez *in sum. tom. 1. lib. 4. cap. 23. num. 56.* & post illum Fagundez *in Decalog. tom. 1. Præcept. 2. lib. 2. cap. 30. num. 18.* ubi sic ait: (Denique, si veritate sincerè narrata, ille contrarium consuluit, sive prudenter, sive imprudenter, & ex ignorantia consuluerit, liber manet vovens à voti obligatione, quia defecit conditio. Et è contrario, si imprudenter rem promissam

missam consuluerit, manet obligatus voto: quia ille non se obligavit ad alterius consilium sequendum in eo casu, quod esset conforme prudentiæ; sed ad id, quod ipse consuluerit, qualitercumque consuluerit; nec se obligavit ad aliud, nisi ad hujus consilium petendum, & sequendum: & quamvis semel præstitum, illud posteà revocet, nihil proderit: quia de primo consilio ea conditio intelligitur: sicut conditio, si alter voluerit, intelligitur de prima voluntate, ut suprà diximus.) Ita ille. Sed hanc sententiam putat Trullench. *in Dec. t. 1. lib. 2. cap. 2. dub. 17. n. 27.* tenendam esse, quando constat de intentione voventis; nam, si non constat, existimat, virtualiter tantùm se obligare ad sequendum consilium, si prudenter datum sit; secùs autem minimè.

2. Sed, quid dicendum, an facias contra votum de Religione assumenda sub conditione paterni consensus, si de facto procures precibus, & rationibus, ne consentiat? Respondeo, contra votum non esse: quia hæc consensum paternum absolutè non impediunt; siquidem illum liberum ad consentiendum relinquunt. Esset autem contra votum, si per vim, aut fraudem consensus impediretur. Sic docuit Suarez *tom. 2. de Relig. lib. 4. de voto, c. 17. & 18.* Lyman *lib. 4. tract. 4. cap. 6. concl. 2.* Sanchez verò ait, peccare te contra votum, si petas à patre ne consentiat. Sed non placet quia hæc petitio, patris voluntatem non cogit, ac proinde non impedit ejus liberum consensum, sub quo, tamquam sub conditione, Religio promissa est. Et ita docet Castrus Palaus *tom. 3. disp. 1. punct. 17. n. 8.* qui idem putat, si votum sub alterius consilium esset emissum.

RESOL. XVII.

An in dubio, utrùm materia voti sit bona, aut mala, teneatur quis illud adimplere?

Et quid si essent opiniones circa hanc bonitatem, vel malitiam? Ex part. 4. tract. 3. res. 13.

§. 1. ABsolutè loquendo in tali casu votum obligare ad sui observationem, vel non transgressionem, ac proinde non posse voventem contra id votum operari sine legitima dispensatione, docet Suarez *de Relig. tom. 2. lib. 4. cap. 6. n. 12.* Filliucius *t. 3. tr. 26. cap. 3. num. 90.* Faustus *in thes. Relig. lib. 1. quæst. 28.* quia ad valorem voti duo necessaria requiruntur, primum ut homo velit se obligare: secundum est ut Deus acceptet; quando ergo quis est dubius de honestate materiæ, non est dubius de valore voti ex parte suæ voluntatis, sed est dubius ex parte Dei acceptantis. Ergo cùm homo de voluntate sua sit certus, tenetur procurare ut de divina acceptatione certior fiat; tenetur ergo consulere Pontificem ut in eo dubio vel dispenset, vel interpretetur.

2. His tamen non obstantibus, Sanchez *in summ. tom. 1. lib. 4. cap. 6. num. 6.* putat absolutè quòd quando dubium est, an materia voti bona sit vel mala, votum non obligat; & hanc sententiam tenet etiam Sotus *lib. 7. quæst. 1. art. 3.* & Castrus Palaus *tom. 1. disp. 3. punct. 12. nu. 2.* Bonacina *de voto q. 2. punct. 4. §. 2. num. 5.* & quando essent opiniones circa hanc bonitatem, vel malitiam, fas erit quamcumque amplecti, etiam minus probabilem; sed licèt hæc opinio affirmativa sit probabilis, negativam tamen, quam docet Suarez, puto probabiliorem.

RESOL. XVIII.

An dubius de voto, & juramento teneatur illa adimplere?

Item qui certus est se emisisse votum Religionis, si dubius sit an Religionis in communi, vel hujus in particulari, possit quamlibet ingredi?

Et quid dicendum est, si quis certus est, quòd voverit se non accessurum ad aliquam fœminam, & dubitat, num de accessu fornicario, vel uxorario senserit, an teneatur abstinere à nuptiis?

Et aliqua alia in textu hujus Resolutionis inferuntur, & docentur, circa votum dubium castitatis, Religionis, Rosarii recitationem, &c.

Et tandem quæritur, dubius an habuerit voluntatem se obligandi voto, quid faciendum? Ex p. 4. t. 1. 3. Ref. 10.

§. 1. AFfirmativè respondet Basilius Pontius *de matr. lib. 10. cap. 15. num. 3.* Pesantius *in 1. 2. D. Thom. quæst. 19. part. 6. disp. 3.* Vasquez *in 1. 2. disput. 165. capit. 3. in fine.* Azorius *tom. 1. lib. 2. cap. 19. quæst. 10.* Ssyrus *in clavi regia lib. 1. cap. 13. num. 36.* Antonius Perez *in Laurea Salman. certam. 10. scholast. dub. 8. nu. 132.* & novissimè Turrianus *opusc. 10. disput. 1. dub. 1. & de cens. lib. 8. disput. 57. dub. 5. ad 3. arg.* & hanc sententiam tenet Petrus Cornejo *in 1. 2. D. Thomæ tract. 8. quæst. 19. disput. 4. dub. 2. num. 2. & dub. 3. num. 6.* cum Salas *in t. 2. tract. 8. disput. unica, sect. 17.* [illegible] *162. & sect. 25. num. 252. & 253.* cum hac tamen limitatione, quando in voti adimpletione non est magna incommoditas, seu difficultas, quia in dubiis tutior pars est eligenda, nec juvat possessio contra materiam justitiæ.

2. Sed contrariam sententiam absolutè tenendam esse puto, quam tenet Malderus *in 1. 2. D. Thomæ quæst. 19. art. 5. disput. 87.* Villalobos *tom. 1. tract. 1. difficult. 21. num. 2.* Faustus *in thes. relig. lib. 1. quæst. 23. num. 4.* Layman *lib. 1. tract. 1. cap. 5. §. 4. num. 31.* Sanchez *de matrim. tom. 1. lib. 2. disput. 9. num. 11. & in summa tom. 1. lib. 4. cap. 1. num. 16.* Suarez *de censur. disput. 40. sect. 5. numer. 15.* Rebellius *t. 2. lib. 1. quæst. 3. sect. 2. num. 10. & 11.* Reginald. *tom. 2. lib. 18. num. 176.* Henriquez *lib. 8. cap. 45. num. 3. in glossa lit.* P. Filliuclus *tom. 2. tract. 21. cap. 4. num. 165.* Avila *de cens. part. 7. disp. 2. dub. 5. concl. 2.* Fagundez *tom. 2. lib. 2. cap. 3. num. 10.* Alvarez *in 1. 2. quæst. 19. artic. 6. disp. 79. num. 5.* Sotus *de just. lib. 7. quæst. 3. art. 2.* Medina *in summa lib. 1. cap. 14. §. 7.* & alii penes ipsos. Ratio est, quia in nostro casu nulla est possessio pro voto, vel juramento, sed tota pro libertate voluntatis, & hanc opinionem veram esse puto contra Garziam *de benefic. tom. 2. par. 7. cap. 2. num. 26.* non solùm quando votum est affirmativum de aliquo opere faciendo, sed etiam si sit negativum de non faciendo, tunc enim in dubio neque obligat votum, ut rectè observat Merolla *tom. 1. disp. 3. cap. 3. corollar. 2. num. 83.*

3. Ex his infertur primò certum se emisisse votum Religionis, & si dubium sit an Religionis in communi, vel hujus in particulari, posse quamlibet ingredi, quia possessio extat pro libertate. Secundò infertur, qui certus est quòd voverit se non accessurum ad aliquam fœminam, & dubitat num de accessu fornicario, vel uxorario senserit, non tenetur abstinere à nuptiis, quia possessio stat pro libertate. Ita Sancius *in select. disp. 43. num. 3. & 4.* qui citat alterum Sancium *de matr. tom. 1. lib. 3. disp. 41. num. 33.* quibus ego addo Petrum Cornejo *in 1. 2. D. Thomæ tract. 8. quæst. 19. disp. 4. dub. 2.* Tertiò infertur, si quis certus est se vovisse castitatem aut perpetuam, aut temporalem, & est omninò verborum voti immemor, sed tantùm certum est se alteram promisisse, ad solam temporalem, quæ minor est, tenetur; secus autem si memor sit verborum voti, ut v. gr. voveo castitatem, nam hæc verba perpetuitatem quamdam important. Ita Sanchez *in summa to. 1. lib. 4. cap. 13. num. 16. & seq.* Quartò infertur contra Navarrum *lib. 3. consil. ... tit. de voto, in prima edit. consil. 16. num. 2. & in posteriori consil. 26. num. 2.* enim qui vovit Religionem, dubitat autem utrùm voverit se professurum, non teneri ad professionem. Ita Suarez *de Relig. tom. 2. lib. 4. cap. 8. num. 7.* qui *num. 5.* tenet etiam quòd si quis vovit quotidiè dicere Rosarium, dubitat autem postea an per Rosarium intellexerit integrum Rosarium, vel tantùm tertiam partem ejus, potest eligere tertiam partem, quia etiam tertia pars Rosarium Virginis appellatur, & obligatio cùm sit dubia, strictè interpretanda est.

4. Notandum est tamen hic obiter, quòd Alphonsus de Leone *in tract. de potest. confess. part. 1. recollect. 17. conclus. 8. nu. 93.* docet, quòd dubius an habuerit voluntatem se obligandi voto, etiam interpretari potest, se non habuisse talem voluntatem, quia favendum est libertati, & citat Rebellium *part. 2. lib. 2. quæst. 14.* Sed dictus Rebellius nec ibi, nec alio loco hanc sententiam tenet, & mihi non placet, nam quando aliquis est certus de voto, sed dubitat an habuerit animum se obligandi, tunc possessio non est pro libertate voluntatis, sed pro voto, ut post alios docet Merolla *ubi suprà to. 1. disp. 3. cap. 3. num. 83.* ergo, &c.

RESOL. XIX.

Fuit olim mihi magna altercatio cum quodam Confessario, qui nolebat absolutionem impendere cuidam viro nobili, qui dubitabat, utrùm emiserit votum B. Virginis Lauretanæ, & per multum tempus non adimplevit, neque adimplere volebat. Ex par. 2. tr. 17. & Misc. 3. Ref. 45.

§. 1. PRo dicto Confessario non desunt Auctores, neque rationes. Nam Vasquez *in part. 1. 2. quæst. 19. artic. 6. disp. 65. cap. 3. & disp. 66. cap. 1.* Azor. *par. 1. lib. 2. cap. 18. q. 4. & lib. 11. cap. 5. quæst. 2.* Joan. Salas *in part. 2. quæst. 21. tract. 8. disp. unica, sect. 17. num. 162.* Ssyrus *in Clavi Regia lib. 8. cap. 13. num. 9.* & novissimè Turrianus *in 2. 2. tom. 2. disp. 64. dub. 31. num. 6.* asserunt in hac materia meliorem non esse conditionem possidentis: ducuntur primò, quia aliàs nullum præceptum obligaret in dubio, cùm semper possidentis libertatem conditio potior esset. Secundò, ex *cap. ad audientiam, & cap. significasti el secundo,* ubi decernitur

nitur dubitantem dubio facti, nempè an homicidium commiserit, censendum esse irregularem.

2. Sed opinio contraria, tanquam probabilior tenenda est, & illam sequuntur Coninch. *de Sacr. disp. 34. dub. 10. n. 86.* Sanchez *de matr. to. 1. lib. 2. disp. 41. num. 32. & in sum. to. 1. lib. 1. cap. 10. num. 11.* Suarez *in 3. par. tom. 5. disp. 40. sect. 5. num. 14. & sect. 6. num. 8.* Rebellius *de oblig. iust. par. 2. lib. 1. quæst. 2. sect. 2.* Henriq. *lib. 14. cap. 4. num. 4.* & alii apud Sanchez ubi supra. Ratio est, quia possessio est titulus universalis omnibus virtutibus, eo modo, quo aliqua pars potentialis justitiæ, ut obedientia Dei transcendit omnes virtutes. Ergo, si suffragatur in materia justitiæ, etiam debet suffragari in materia aliarum virtutum. Et sic expressè in dubio voti sentiunt Sotus *de iust. lib. 7. q. 3. ar. 2.* Medina *in sum. lib. 1. cap. 14. §. 7.* Lop. *in instr. p. 1. c. 45. §. dubitas de voto.* Rodriq. *in sum. tom. 1. cap. 49. num. 5.* Henriquez *lib. 11. de matrim. cap. 11. num. 5. & lib. 8. de Eucharistia, cap. 45. num. 3. in gloss. lit. P.*

3. Ad argumenta contraria respondetur. Ad primū, negatur sequela, quia aliquando possessio est pro præcepto, & tunc in dubio obligat, v. g. constat de lege, vel præcepto; dubium autem est, an si in aliquo casu, ratione necessitatis, aut alterius circumstantiæ occurrentis eximatur aliquis ab obligatione, tunc tenetur ad observationem præcepti, quia lex tunc possidet, & ita dicēdum est de voto in simili dubio. Ita Medina *in p. 2. q. 96. art. 6. ad fin. propos. 3.*

4. Ad secundum respōdetur, quòd in dictis capitibus dicitur esse tutiorem partem eligendam, non quia in omni casu sit eligenda, sed solùm in his casibus, in quibus superior præceperit esse eligendam; & sic illa capitula non faciunt contra nos, quia cùm irregularitas sit ex jure humano, placuit Pontifici in ordinum reverentiam, ut in hoc dubio ab ipsis abstineretur, non obstante possessione.

RESOL. XX.

An qui omninò non dubitat, sed magis in eam partem inclinat, ut votum emiserit, teneatur illud adimplere?

Et an in supradicto casu non integrè, sed ad partem pro ratione hujus majoris propensionis teneatur?

Idem est de dubitante in materia justitiæ. Ex part. 4. tract. 3. Res. 12.

§. 1. AFfirmativè respondet Rebellius *part. 2. lib. 1. qu. 2. sect. 2.* & Filliucius *tom. 2. tract. 21. c. 4. num. 165.* & hunc teneri voto non integrè, sed ad partem pro ratione hujus majoris propensionis, docet Sanchez *de matrim. to. 1. lib. 2. disputat. 41. num. 34.* & ratio est, quia major inclinatio compensat sufficientem excessum possessionis, quam alter habet.

2. Verùm ego contrariam sententiam teneo cum Garzia *de benef. to. 1. par. 7. cap. 2. n. 23.* Lorca *in 1. 2. D. Thom. disp. 38. memb. 3.* Fernandez *in exam. Theolog. moral. part. 1. cap. 2. §. 2. num. 4.* Layman *lib. 1. tract. 1. cap. 5. §. 4. num. 31.* Castro Palao *tom. 3. disp. 3. punct. 9. n. 2.* asserentibus in tali casu dubitantem absolutè non teneri ad votum; & ratio est, quia licèt pro voto fortiores urgeant rationes, itaut homo possidens libertatem in eam partem magis inclinet; si tamen nō sunt adeò efficaces, ut illius partis assensum generent, sed rem adhuc relinquant dubiam, certa alterius possessio huic inæqualitati præponderat. Et ita se retractans hanc sententiam tenet etiam Sanch. *in sum. to. 1. lib. 1. cap. 10. num. 36.* Et idem de dubitante in materia justitiæ docuit Vasq. *in 1. 2. disp. 66. c. 7. n. 42.* & Salas *in 1. 2. to. 2. tr. 8. disp. 1. sect. 23. n. 231.* ut infra videbimus.

RESOL. XXI.

An aliquis, qui non æquè dubitat, sed magis in eam partem inclinat, ut votum emiserit, an unquam propter istum suspicionem voti teneatur ad illud adimplendum, non integrè quoad, sed ad partem pro ratione hujus majoris propensionis? Ex p. 2. tr. 15. & Misc. 1. Res. 9.

§. 1. PRima opinio Filliuc. *in qu. mor. to. 2. tr. 22. c. 4. n. 165.* & Fernandi Rebellii *de obligatione justitiæ, part. 2. lib. 1. quæst. 2. sect. 2. num. 10.* ubi absolutè asserit, quòd si quis ita dubitet, ut tamen verisimilius sit, votum fuisse emissum, tenetur sub mortali illud servare; & hoc, ait, à nemine negatur.

2. Secunda opinio est Sanch. *de matrim. to. 1. lib. 2. disp. 41. n. 34.* ubi ait, quod si quis non dubitet, sed opinetur, se voluisse, itaut magna sit determinatio judicii ad hoc, tenetur ad votum adimplendum; si verò fuerit mediocris, dividendam esse rem promissam, sicut de possidente rem opinatur, aut magis propendet esse alienam, diximus teneri dividere, pro dubii qualitate, quia major judicii determinatio etiam cum formidine, sufficienter compensat excessum possessionis, quam alter habet. Hæc ille, & alii.

3. Sed re meliùs considerata, (& hæc sit tertia opinio, cui tanquam probabiliori adhæreo) postea *in Decal. to. 1. lib. 1. c. 10. n. 36.* mutavit sententiam, & simpliciter docuit sic dubitantem ad nullam voti partem teneri, & absolutè non esse obligatum ad illud votum; & ultra Sanchez ex parte, & Salas, quem ipse citat *in par. 2. quæst. 21. tr. 4. disp. unic. sect. 25. num. 254.* tenet etiam novissimè hanc opinionem Fernand. *in exam. Theol. mor. par. 1. cap. 6. §. 2. num. 4.* & Martinus Bonacina *tr. de leg. disp. 2. quæst. 4. punct. 2. num. 18.* ubi asserit, quòd quando dubium est inæquale, itaut dubitans magis propendeat in hanc partem, ut credat se votum emisisse, judicandum esse in tali eventu in favorem dubitantis. Ratio hujus sententiæ est ista, quia possessio certa prævalet rationibus inducentibus in partem oppositam, sed non generantibus assensum.

4. Quid sentiam, dicam breviter. Omnes istæ tres opiniones sunt probabiles, & tutæ in praxi; undè nō benè asserit Rebell. suam opinionem à nemine negari; & immeritò dicit Salas, opinionem Rebellii esse falsam.

RESOL. XXII.

An qui certus est de animo, & intentione jurandi, dubitat tamen de intentione se obligandi, teneatur ad juramentum?

Et an jurans cum animo jurandi, non tamen se obligandi, teneatur ad juramentum?

Et pro pleniori supradictæ difficultatis intelligentia adducuntur in exemplum aliquæ aliæ diversæ quæstiones circa votum, & juramentum, & intentionem se obligandi, Ex part. 9. tract. 8. & Misc. 5. Res. 17.

§. 1. NOn desunt Doctores, asserentes jurantem cum animo jurandi, non se tamen obligandi, teneri ad juramentum. Ita Aragon. *in 2. 2. quæst. 89. art. 7.* Suar. *de Relig. tom. 2. lib. 2. de jur. cap. 7. num. 21. & sequen.* Lessius *de just. lib. 2. cap. 42. dub. 8. num. 38.* Sayrus *in Clavi Reg. lib. 5. cap. 6. num. 8.* Sotus *de justit. lib. 8. quæst. 1. art. 7. ad 4.* Cajetanus *in 2. 2. quæst. 89. art. 7. ad 4.* Guttierez *in can. qq. lib. 2. cap. 22. num. 31.* Valentia *tom. 3. disp. 3. quæst. 7. punct. 4.* & alii. Quia, si habens intentionem non se obligandi, non maneret obligatus, nullo modo esset mortalis perjurii reus habens animum non implendi: hoc autem non est dicendū: ergo. Deindè substantia juramenti non consistit in intentione, & voluntate se obligandi, sed intentione, & voluntate jurandi: quare, si quis vult jurare, necessariò vult se obligare.

2. His tamen non obstantibus, alii asserunt, quòd qui jurat animo jurandi, non tamen se obligandi ad tale juramentum; præcisè, & ex vi, ac religione juramenti, ad illius observationem non obligatur. Ita Sanch. *in summa tom. 1. lib. 3. cap. 10. num. 8.* & alii penes ipsum, quibus adde Fagund. *in Decalog. tom. 1. præcep. 2. lib. 2. cap. 9. num. 9.* Quia qui jurat cum animo jurandi, & non se obligandi, revera non jurat; & licèt putet se jurare, fallitur omninò, & vulgariter tantùm id dici potest juramentum, non verè, nam juramentum de futuro, si quod est, obligatorium est: undè cùm ipse expressam habeat intentionem non se obligandi, si putat se jurare, fallitur. Secundò, quia promissio, & votum factum animo vovendi, & promittendi, non tamen se obligandi, non obligat; ergo neque juramentum eodem modo factum obligabit; quamvis enim ex promissione, & voto naturaliter, velit, nolit vovens, ac promittens, oriatur obligatio; hoc tamen est supposito valore promissionis, & voti: ille autem, qui promittit, & vovet cum animo promittendi, & vovendi; sed cum animo expresso se non obligandi, revera non vovet, nec promittit, nec validum votum, aut promissionem facit; quia apponit conditionem contrariam essentiæ ipsius voti, & promissionis. Undè nihil vovet, nec promittit, & si putat se vovere decipitur: per secundam enim intentionem non se obligandi, destruit intentionem vovendi. Similiter ergo dicendum erit in juramento promissorio, cùm ferè in omnibus rebus sequatur naturam promissionis: sicut si Princeps legem faceret, nolens per eam populum obligare, specie quadam, & nomine tantùm lex esset; re tamen non vera lex non esset; lex enim, si qua est, obligatoria est.

3. Verùm etiā, stando in hac posteriori opinione, dicendum est in casu proposito hujus Resolutionis, quòd licèt qui jurat, aut vovet, animo jurandi, & vovendi, non tamen

se obli-

ſe obligandi, non teneatur ad votum, & juramentum; tamen quando certus eſt, ſe voluiſſe juramentum, & votum emittere, & dubitat, an ſe voluerit obligare, neceſſariò obligandus eſt ad tale votum, aut juramentum: quia obligatio moralis prędicti voti, & juramenti, moraliter reſultat ex voto, & juramento, hoc eſt, ex intentione vovendi, & jurandi, niſi aliundè per expreſſam voluntatem non volendi ſe obligare ad tale votum, aut juramentum impediatur, ut probavit Fagund. *loco citato*. Hìc autem non impeditur talis obligatio per talem voluntatem expreſſam: quia de illa, facta bona diligētia, dubitatur: quare neceſſariò dabitur moralis obligatio, niſi tamen quis aliàs ſolitus ſit jurare, & vovere ſine animo ſe obligandi ad tale juramētum: quia tunc cenſendus eſt noluiſſe ſe obligare. Et hæc omnia à fortiori procedunt in ſententia Doctorum, ubi ſupra, aſſerentium eum, qui juravit, vel vovit cum intentione jurandi, vel vovendi, & ſine intentione ſe obligandi, eo ipſo manere obligatum ad tale votum, & juramentum. Undè docet Suarez *de Relig. to. 2. lib. 4. de voto, cap. 8. n. 6.* cùm quis abſolutè promiſit caſtitatem, & dubitat de intentione vovendi, ſtandum eſſe verbis, & obligandum ad ſervādum caſtitatem integrā; niſi conjecturas habeat, quæ ſufficiant ad ferendum probabile judicium, quòd intentio non fuerit adæquata verbis. Et idem juxta Sanch. *to. 2. Decalogi, lib. 4. cap. 1. n. 36. & lib. 3. cap. 10. n. 10.* dicendum eſt etiam, quando quis certus eſt, ſe feciſſe votum, & juramentum; dubitat tamen, omnibus perpenſis, an ſciret indè obligationem conſurgere; quia eo ipſo, quòd certus eſt de voto, & juramento, debet eſſe certus de obligatione, cùm hæc moraliter reſultet ex illa, & non pendeat à ſcientia voventis. Et cum Sancio conſentit Suarez *tom. 2. de Relig. lib. 2. cap. 7. num. 18.* ubi dicit, eam ignorantiam non excuſare: quia, etſi ignorantia invincibilis excuſet ab obligationibus pendentibus immediatè, & directè à voluntate contrahentis; non tamen excuſat a conſequentibus naturaliter, aut moraliter à priori actu: quia tunc, velit, nolit agens, ea obligatio moraliter, aut naturaliter reſultat ex ipſo actu, quando illam per contrarium actum non impedivit.

Sup. hoc in Reſolutionibus præteritis, ſingulariter in eius ſi ... Tertiò.

4. Notandum eſt etiam ex his primò, quòd ſi quis certus eſt, quòd verba jurandi, vel vovendi protulerit, dubitat tamen de intentione, qua illa protulerit, & an voluerit jurare, vel vovere, vel ſimulare; juramentum tenet, & obligat. Ita tenet expreſſe Suarez *to. 2. de Relig. lib. 2. de voto, cap. 33. num. 4.* Secundò, ſi quis certus eſt, quòd aliquid ſe facturum, vel daturum promiſerit; ſed per talia verba, quæ poſſunt habere ſenſum ambiguum, & de quibus dubitari poteſt, an contineant formam juramenti, & dubius eſt de intentione, & ſignificatione, qua illa dicere voluit, ut ſi dixit, per fidem ſuam: & dubitat de qua fide intellexerit, humana ne, an divina, non obligatur ad tale juramentum. Ita docet expreſſè Suarez *de Relig. tom. 2. lib. 2. de juramento, cap. 33. num. 3.* Cajetanus 2. 2. *quæſt. 89. art. 7.* Tertiò, ſi quis certus eſt de juramento, & voto, & de intentione ſe obligandi; & facta diligentia, dubitat, an quando illa emiſit, habuerit intentionem implendi, extra controverſiam eſt, ad illa teneri. Ita Sanchez *tom. 2. Decalogi, lib. 3. cap. 10. num. 5.* & Suarez *tom. 2. de Religione, lib. 2. de juramento, cap. 7. nu. 21.* Quartò, ſi quis certus eſt de voto, & de intentione ſe obligandi, & adimplendi illud: dubitat tamen, an de facto jam illud adimpleverit, tenetur, non obſtante tali dubio, illud adimplere. Eſt communis. Ita Rebellius *de juſt. part. 2. lib. 1. q. 3. ſect. 2. num. 13.* Sanchez *tom. 1 Decalogi, lib. 1. cap. 10. nu. 36. in fine, & num. 12.* & Suarez *de Relig. tom. 2. lib. 2. cap. 33. n. 7.* Quintò, Gregorius de Valentia *to. 3. diſp. 6. q. 6. punct. 1.* expreſſè aſſerit, non obligare juramentum, aut votum factum cum animo jurandi, & vovendi, & ſe obligandi, & ſine animo implendi, exequendive illud. Fundamentum illius eſt: quia, qui non habuit animum exequendi rem votam, promiſſam, aut juramento, poteſt probabiliter exiſtimare, ſe non habuiſſe verum animum promittendi, aut ſe obligandi: rarò enim contingit dari propoſitum ſe obligandi ſine animo implendi, & ſimul cum animo, & propoſito non exequendi: & ideò, ubi de hoc animo, & propoſito non exequendi conſtat, & animus promittendi eſt dubius, poteſt quia in hoc dubio conjicere defuiſſe quoque animum ſe obligandi. Tamen, his non obſtantibus, dicendum eſt, quòd qui juramentum, vel votum emiſit cum intentione jurandi, & vovendi, & ſe obligandi, ſed cum expreſſa intentione non implendi; nihilominùs ad juramentum, & votum tenetur. Ita docet Suarez *tom. 2. de Religione, lib. 1. de eſſentia voti, cap. 4. num. 2.* Gutierez *lib. 2. qq. canonic. cap. 22. num. 30. per multos, & lib. 2. de juramento, cap. 7. num. 21.* & Sanchez *tom. 2. Decalogi, lib. 3. cap. 10. num. 5.* ubi dicit, hanc opinionem ſibi certiſſimam eſſe. Et ratio eſt: quia per promiſſionem, & voluntatem ſe obligandi Deo, vel homini factam, acquirit promiſſarius jus ad rem, & per expletionem cōſequitur jus in re: ergò, quamvis promittēs nolit tradere promiſſario rem promiſſam per votum, aut juramentū, ſemper manet obligatus in conſcientia ad illam tradendam. Deindè, qui ſuſcepit Ordinem ſacrum, etiamſi non habeat voluntatem ſervandi caſtitatem, imò cum expreſſa voluntate non ſervandi illam votū emittit, nihilominùs tenetur ex voto illam ſervare. Idem ergo eſt de promiſſione facta alicui cum ſimili propoſito: nihilo enim minùs valida eſt. Idem etiam eſt de quocumque voto ſimplici. Quarè, ſi quis habens intentionem verè vovendi caſtitatem, aut jurandi illam, & ſe ad eam per votum, aut juramentum obligandi, etiamſi habeat intentionem non implendi, & non faciendi, quod promittit; illud votum, & juramentum eſt validum, & obligans.

RESOL. XXIII.

An certus de voto, dubius autem de qualitate, teneatur ad ſtrictiorem?

Et in corpore hujus Reſolutionis multi alii caſus curſim adducuntur, in exemplum pro ſupradicta difficultate, & ſunt valdè notādi, quia quotidiani, ſed jam ferè omnes in hoc tractatu in ſuis ſpecialibus Reſolutionibus magis latè ſunt explanati. Ex p. 3. tr. 6. & Miſc. 2. Reſ. 50.

§. 1. Reſpondeo negativè; nam ubi agitur de obligatione inducenda, ſtricta interpretatio fieri non debet, ut habetur *in cap. 1. de jurejur. lib. 6. & in l. quidquid adſtringendæ, ff. de verb. oblig.* Hinc infertur primò, quòd ſi quis vovit quotidiè dicere Roſarium, dubitat tamen, an voverit integrum, poteſt eligere dicere tertiam partem. Ita Suarez *de Relig. tom. 2. lib. 4. cap. 8. num. 5.* Secundò, qui vovit Religionem, dubitat tamen, an voverit ſe profeſſurum, poteſt non profiteri. Ita Suarez *ubi ſupra, num. 7.* Bonacina *de voto quæſt. 2. punct. 5. num. 23.* & alii. Tertiò, ſi quis certus eſt ſe voviſſe caſtitatem, aut perpetuam, aut temporalem, ſed immemor eſt verborum, ad ſolam temporalem obligatur. Ita Sanch. *in ſum. tom. 1. lib. 4. cap. 13. num. 16. & ſeq.* Quartò, ſi quis certus eſt de voto dandi Eccleſiæ aliquas tritici menſuras, dubitat tamē, an intellexerit de majoribus, vel minoribus, poteſt minores eligere ex conſuetis in eo loco. Ita Valent. *tom. 2. diſp. 6. quæſt. 8. punct. 4.* Molina *tom. 1. diſp. 198. verſ. eorum verò*, Navar. *comment. 1. de reg. n. 20.* niſi ut notat Sanch. *in ſum. to. 1. lib. 4. c. 13. n. 11.* aliqua ſit ratio ſuadens veriſimilius eſſe mentem voventis præſumi fuiſſe obligandi ſe ad majorem menſuram.

Sup. hoc in Reſ. ſeq. §. ult.

Sup. his tribus primis caſibus ſup. in Reſ. 18. ...

Sup. hoc quarto caſu in Reſ. ſeq. §. 2.

2. Undè, ſi quis voveret ſe largiturum Eccleſiæ calicem, non ſatisfacit, ſi det æreum, vel ſtanneum, ſed tenetur dare argenteum, vel aureum: nam in tali voto intelligitur calix aptus divino cultui, & ſecundùm Eccleſiæ conſuetudinem. Ita Azorius *tom. 1. lib. 11. cap. 20. quæſt. 10.* Non tenetur tamen dare totum calicem argēteum, vel aureum, ſed ſufficit, ſi ſola ſuperior cuppa argentea, vel aurea ſit, quia talis calix eſt etiam aptus divino cultui ex uſu multarum Eccleſiarum. Et tandem nota, quòd ſi quis vovit dare panem pauperibus, ſufficit eis panem largiri pauperibus uſitatum, & non tenetur dare de puro tritico, niſi conſtaret de alia intentione voventis. Et ita docet Suarez *de Relig. tom. 2. lib. 4. cap. 8. num. 9.*

Sup. hoc in Reſ. ſeq. §. 3. ...

3. Notandum eſt tamen hic obiter, contra Sanch. *in ſum. tom. 1. lib. 4. cap. 1. num. 13.* quòd in dubio an expleverit ſeptennium, quando quis emiſit votum, ad illud minimè tenetur, & ita docet Malderus *in 2. 2. tract. 10. cap. 5. dub. 1.*

4. Nota etiam contra Filliucium *to. 2. tr. 21. cap. 4. n. 165.* Rebellium *par. 2. lib. 1. qu. 2. ſect. 2. num. 10. & 18.* & Sanchez *de matrim. lib. 2. diſp. 41. num. 34.* quòd qui omninò dubitat, ſed magis in eam partem inclinat, ut votum emiſerit, & ſic ſuſpicionem voti habet, non tenetur ad votum, neque ad partem pro ratione hujus majoris propenſionis. Et ita docent Sanchez, ſe retractans *in ſumma tom. 1. lib. 1. cap. 10. num. 36.* Garzias *de benef. tom. 2. part. 7. cap. 2. num. 23.* Fernandez *in exam. Theol. moral. part. 1. cap. 2. §. 2. num. 4.* & alii, & ita alibi diximus de dubitante in materia juſtitiæ cum Vaſquez *in par. 2. diſp. 66. cap. 7. num. 42.* & Salas *in part. 2. to. 2. tr. 8. diſp. 1. ſect. 22. num. 231.* quæ omnia ſunt valdè notanda, quia quotidiana.

5. Et tandem nota, quòd ſi quis certus eſt ſe votum emiſiſſe, v. g. caſtitatis, dubitat tamen, an habuerit animum ſe obligādi, tenetur quidem ſervare caſtitatem, cùm poſſeſſio ſtet pro voto: attamen quod eſt pro praxi notandum, tale votum non erit Pontifici reſervatū, quia cùm reſervatio ſit odioſa, ad caſus certos eſt reſtringenda. Et ita docet Suarez *de Relig. tom. 2. lib. 6. cap. 26. num. 6.* cum Sanchez *in ſumma tom. 1. lib. 4. cap. 40. num. 26. & cap. 41. num. 3.* Et hoc etiam dicen-

dicendum est, si quis votum emisit post septennium, dubitat verò, an tunc usu rationis præditus fuerit.

R E S O L. XXIV.

Dubius, de quibus nummis, seu mensuris voverit, seu legaverit, ad quid teneatur?

Et ex doctrina prædicta quæstionis in textu hujus Resolutionis aliqui alii diversi casus circa hoc explanantur, sæpius contingentes in praxi. Ex p.4. tr.3. Res.48.

§.1. SI quis certus est se vovisse, vel legasse Ecclesiæ, v.g. aliquas mensuras tritici, sed dubitat, an intellexerit de majoribus, vel de minoribus mensuris, potest eligere minores ex usitatis in eo loco, & ita dicendum est de nummis: & ita docet Rebellius *part.1. lib.2. quæst.14. sect.2. n.10.* ubi sic ait. Si constet aliquem vovisse, vel legasse nummos, aut triticum, dubium verò sit, an id de majoribus nummis, vel mensuris intelligi debeat, ad minores dumtaxat debitor obligandus erit, quia de eis est certitudo; de majoribus verò est æquale dubium, prout de nummis decernit, *l. nummis, ff. de legatis 3.* de mensuris verò *cap. ex parte de censur.* & hic est sensus regulæ juris; In obscuris minimum est sequendum, *de reg. juris in 6.* Ita Rebellius. Et hanc sententiam tenet etiam Valentia *to.3. disp.6. qu.8. punct.4. q.3.* Azorius *to.1. lib.11. cap.20. q.2. & 10.* Sanchez *in summ. to.1. lib.4. cap.13. n.8.* & alii penès ipsos; nisi aliqua sit ratio suadens verisimilius esse mentem voventis præsumi fuisse obligandi se ad majorem mensuram. Vide etiam Layman *sect.5. tr.9. cap.51. n.9.* Hinc.

2. Infertur primò, absolutè loquendo promittentem calicem Ecclesiæ satisfacere, non dando aureum, sed argenteū; imò ego puto non esse necessarium, ut totus calix sit argenteus, sed satis est, si sola superior cuppa sit argentea; quia talis calix est etiā divino cultui aptus. Ita Merolla *to.1. disp.3. cap.3. num.109.*

3. Infertur secundò, vovētem dare vinum ad usum sacrificii Missæ, satisfacere non dando optimum, sed decentem pro tali usu. Item si quis vovit dare triticum, non determinans, an optimum, vel malum; in hoc, & similibus eventibus satis est quæcumque qualitas, quæ censeatur sufficere ad veram operis promissi executionem, etiamsi infima sit. Undè si quis vovit dare panem pauperibus, sufficit nō dare ex puro tritico, ubi alius fuerit in usu, & pauperibus usitatus. Ita & hoc ultimum exemplum dictum esse volo de mente Merollæ *num.110.*

R E S O L. XXV.

Quando quis vovit virginitatem, dubitat verò, quid intenderit, perpetuam videlicet castitatem, an saltem continentiam à primo actu venereo, ad quid teneatur? Ex p.10. tr.15. de Misc.5. Res.47.

§.1. NOn obligari ad perpetuam castitatem, sed tantùm à primo coitu docet Portel *in dubiis Reg. verb. de voto simplici, in Addit. num.50.* Et hanc sententiam tenet etiam Pater Vidal *in Arca Theol. mor. tit. de Voto Inquis.5. n.31.* qui probat hanc sententiam. Primò, quia in dubio voti eligendum est, quod est minus, non quod est tutius: Secundò, in dubio censendum est, votum non esse reservatum, ut docet etiam Sanchez *in summa cap.44. num.3. in fine*; ergo à pari in casu nostro potest cogitari, quòd votum sit emissū pro prima tantùm vice: ideò &c. Tertiò, ex eodem Sanch. quando non meminit vovens verborum, intelligitur voluntas ligata ad id, quod minus est: Ideò &c. Quartò: quia verba accipienda sunt in propria significatione; propriè verò significatur Virgo illa, quæ in primo coitu integritatem carnis non amisit; ergo &c. Quintò, quia ex cap. *Ex parte, de Censib.* æquitas postulat, ut voluntariè oblata benigniùs exigantur.

2. Sed ego adhæreo contrariæ sententiæ. Dico igitur voventem virginitatem perpetuò servare obligatū esse à qualibet venerea delectatione abstinere, etiamsi semel, vel iterùm deliquerit, quia sub nomine virginitatis censendus est castitatem promisisse. Qui enim virginitatem vovet, promittit nullam admissurum delectationem, qua integritatem sui corporis, & animæ amittere possit. Quòd verò illā amiserit, per accidens est, & obligationem voti non minuit. Secùs verò dicendum esset, si expressè intenderet solùm se obligare ad vitandum primum actum venereum, & alios ex consequenti: Sed in casu dubio hæc intentio non est præsumenda: Sic multis relatis docuit Sanch. *lib.9. de Matr. disp. 33. nu.7. & lib.4. de Voto, cap.21. n.22.* Suar. *lib.4. de Voto, c.7. num.5. & 7.* Valent. *2.2. disp.6. q.6. punct.4. post medium, vers.* *Secundùm quod notari debet*; quibus adde Castrum Palaum *to.3. disp.1. de Voto, punct.12. num.7.*

R E S O L. XXVI.

An dubius, utrùm voverit castitatem independenter à Religione, teneatur illam observare? Ex p.4. tr.3. Res.42.

§.1. AFfirmativam sententiam docet Navarr. *lib.3. cons. tit. de voto consil.53. num.2.* quia in dubio tenetor quis eligere partem tutiorem, & reputare se obligatum.

2. Verùm circa præsens dubium mihi placet opinio Sanchez *in sum. t.1. lib.4. c.16. n.114.* sic distinguentis. Si ita vovens recordetur verborum, sive interiùs, sive exteriùs prolatorum, judicandum est in dubio juxta communem illorū intellectum; quarè si in eis expressa sint castitas, & religio, absolutè censebitur castitas promissa principaliter, & per se, ac independenter à Religione, quia cùm in dubio intentionis sint vota dijudicanda juxta communem verborum sensum, hæc pars possidebit in hoc dubio; si verò sola Religio expressa sit, & dubitat vovens, an se quoque voluerit ad castitatem obligare, tunc tenetur ad id, quod minus est, & censendus omninò non obligatus ad castitatem; quia nulla est possessio pro illa, sed tota pro voluntatis libertate. Si verò quamvis sola Religio expressa sit, meminit suæ intentionis fuisse, se obligare quoque ad castitatem; dubitat tamen, an dependenter, vel independenter à Religione, existimo judicandam obligationem dependenter à Religione; quia nō tenetur vovens sequi semper quod tutius est, & in hoc dubio non video possessionem pro voto castitatis indepēdenter à Religione: imò potiùs cum hac dependentia, cùm sola Religio expressa sit, & quando quispiam intendit se ad utrumque velle principaliter obligare, solet utrumq; exprimere. Ita Sanchez, & ego.

R E S O L. XXVII.

Dubius, an promiserit solùm ingredi Religionem, aut profiteri, an teneatur ad profitendum?

Et in corpore hujus Resolutionis alii tres diversi casus circa hoc deciduntur, & explanantur. Ex p.4. tr.3. Res.36.

§.1. AFfirmativè respondent Navarrus, Rodriquez, & Doctores, asserentes absolutè in dubio voti amplectendam esse partem tutiorem, ne se infringendi voti periculo exponat.

2. Verùm mihi contraria sententia placet. Dico igitur; supradictum non teneri perseverare in Religione, quia in dubio obligat votum ad id, quod minus est: & ita in terminis docet Sanchez *in summa tom.1. lib.4. cap.16. num.86.* qui etiam *cap.13. num.17.* optimè docet, quòd quando possessio nō stat pro verbis voti, tenetur vovens in dubio ad id, quod minus est: ut, v.g. si quis certus est se promisisse castitatem aut temporalem, aut perpetuam, & est omninò verborum immemor, sed tantùm certus est se alteram promisisse ad solam temporalem, quæ minus est, tenetur. Similiter, si quis immemor omnino verborum voti dubitat, an promiserit omnimodam castitatem, an conjugalem solam, tenetur ad hanc, quæ minor est. Similiter, si quis est certus se vovisse castitatem, aut Religionem, vel inter duas Religiones, an restrictiorem, aut minùs strictam, dubitat autem utram harum partium voverit, tenetur ad minorem; quicquid asserat Azorius *tom.1. lib.11. cap.15. quæst.9.* & Rodriq. cum Navarro.

R E S O L. XXVIII.

An, qui emisit votum Religionis, satisfaciat, si habitum D. Joannis assumat?

Et an satisfaciat, si ordinem D. Jacobi susceperit?

Et an dicti Milites D. Joannis sint verè Religiosi? Ex p.2. tr.16. & Misc.2. Res.36. aliàs 38.

§.1. PRima facie videtur respondendum negativè, non quia dicti milites non sint verè Religiosi, ubi falsò docuerunt Jacobus de Graffis *to.1. lib.3. cons.11. n.14. de regul.* Gonzalez *in reg.8. Cancellar. gloss.8. num.57. & 65.* Mandosius *etiam in reg.3. Cancell. quæst.51. num.3.* Sarmiento *de redd. Eccl. lib.4. quæst.1. num.13.* Cabedo *de patr. reg. Cor. cap.15. num.16. & 18.* Tallada *de visitat. carcer. cap.11. §.4. num.53.* & facit Abbas *in rubric. de reg.6. num.4.* Sylvester *verb. Relig.1. quæst.1. verb. tertium Hospitalarii*, cum Soto *de just. lib.7. quæst.5. art.3.* Sed quia regulariter ille, qui vovit Religionem, intendit statum viventium in communi,

&

& alienum à tumultu, pompis, ac vitiis sæcularibus. Et ita docent Portel. *in addit. ad dubia regul. ver. Religiosus*, *n*.4. Sanchez *in summa tom*.1. *lib*.4. *cap*.16. *num*.12. Corduba *in sum. quæst*.148. Barth. à S. Fausto *in thes. relig. lib*.1. *q*.187. *num*.3. Zecchius *ubi infrà*, cum aliis. Hæc sententia est probabilis.

5. Sed contrariam non minùs probabilem esse puto, quã tuentur Aragon. *in* 2.2. *quæst*.88. *art*.11. Rodriquez *part*. 2. *cap*.97. *num*.8. & ex Societate Jesu Azor, *tom*.1. *lib*.13. *c*.4. *quæst*.4. & post illos Fernandez *in exam. Theol. mor. part*.3. *cap*.9. *sect*.12. §.18. *num*.10. Regius *in resol. casuum conscientiæ, cas*.53. *num*.15. & ex Dominicanorum familia Hieronymus Cenedo *de paupertate Religiosa, dub*. 10. *num*.6 qui omnes asserunt, quòd si quis faciat votum Religionis, optimè satisfaciat voto, si Religionem Æquitum D. Joannis ingrediatur, nisi aliud, cùm voverit, expresserit; quia dicti Æquites sunt verè, absolute, & simpliciter Religiosi, & more aliorum Religiosorum tria solemnia vota emittunt, sub regula à Gelasio II. & Honorio IV. approbata, & in ipsis Bullis Pontificiis absolutè Religiosi appellantur. Et ideò hanc sententiam probabilem etiam vocavit Vecchius *in praxi Novitiorum disp*.10. *dub*.5. *n*.4. & Barthol. à S. Fausto *ubi suprà*. Nam contrariam, quam ipsi tuentur, vocant tantùm probabiliorem, & à fortiori, docet etiam nostram sententiam Basil. Pontius *tract. de impedim. matrim. causa* 27. *q*.2. §.4 ubi existimat votum de suscipienda Religione satis aliquem adimplere, si ordinem D. Iacobi suscipiat, & profiteatur in illo, ex confirmatione Alexandri III. quæ in stabilimentis ejusdem ordinis præmittitur, & non ex aliis litteris Pontificiis, quibus ea votorum professio, sub qua eum ordinem confirmaverat Alexander III. immutata aliqua ex parte fit. Et hæc opinio est valdè notanda, quia est nova, & à viro sapientissimo emanata.

R E S O L. XXIX.

An vovens Religionem absolutè, nil de exeundi libertate determinando, satisfaciat ingrediens, & postea exiens?

Et doceatur, quæ causa sit legitima egrediendi à Religione; an sit sufficiens sola Religionis displicentia, & invenire eam non gratam, & commodam sibi?

Et an satisfaciat voto, si ingrediatur Religionem, si postea culpa sua expellatur? Ex part. 4. tract. 4. & Miscel. Res. 25.

§. 1. NEgativè respondet Cajetanus *in* 2. 2. *quæst. ultim. art*.4. *dub*.3. Aragonius *in* 2. 2. *quæst*.88. *artic*.3. *circa solutionem ad* 2. Valent. *tom*.3. *disp*.6. *quæst*.6. *punct*.4. *quæstiunc*.4. *ver. undè rectè*, Ledesma *in summa tom*.2. *tract*.10. *cap*.3. *dub*.7. *cas*.4. Sotus *de just. lib*.7. *quæst*.1. *artic*.1. *ad* 3. & alii, asserentes talem non satisfacere voto retrocedendo ea sola libertate Novitiis jure concessa, sed exigi justam recedendi causam, & ideò si omnia in Religione grata inveniat, teneri sub mortali perseverare, & si exeat teneri iterùm ingredi. Undè hoc est discrimen inter ingredientem Religionem cum voto, & absque illo, quòd ille mortaliter peccet, exeundo absque legitima causa; hic autem peccat venialiter. Et ratio hujus opinionis est, quia materia hujus voti est id, quod communiter intendunt Religionem ingredientes: at hi intendunt perseverare inveniendo omnia grata; ergo materia hujus voti est ingrediendi, & perseverandi in eo casu: ergo tunc non perseverando, minimè impletur.

2. Non desunt tamen, his non obstantibus, affirmativam sententiam docentes, & ita ex veteribus docet Henricus de Gandavo *quodlib*.3. *quæst*.19. *&* *quodlib*.13. *quæst*.15. & ex recentioribus alter Ledesma *in* 4. *distinct*.38. *disp*.1. *post* 12. *conclus*. & sapientissimus senex Navarrus *lib*.3. *consil. tit. de voto, in* 1. *edit. cons*.19. *&* *in* 2. *edit. consil*.25. *per totum*, mordicùs sustinet hanc sententiam, quia votum ingressus Religionis intelligitur ad experiendum eo modo, quo in jure statutum est, sed annus probationis jure conceditur, ut Novitius Religionem experiatur cum omnimoda exeundi libertate, *cap*. 1. *&* 2. *de Regular. in* 6. ergo cum eadem libertate id votum intelligitur. Confirmatur hæc sententia ex alia doctrina Cajetani *in* 2.2. *q. ult. ar*.4. *dub*.3. Armillæ *ver. Novitius, num*.10. Covarruviæ *de pactis* 1. *par*. §.3. *ad finem*, Navarri *in manuali cap*.10. *num*.47. & aliorum asserentium causam legitimam egrediendi è Religione esse solam Religionis displicentiam, & invenire eam non gratam, & commodam sibi; sed authores negativæ sententiæ sano modo intelligant hos Doctores, scilicet nõ de displicentia omninò libera, sed cum passione, anxietate, tristitiaque animi, sive ea oriatur ex naturali aliqua causa, sive ex dæmonis tentatione, dummodò tempore notabili duret, ut integro mense, & conans ille expellere nequeat; atque tanta posset repentè anxietas animo Novitii supervenire, statim suscepto habitu, ut rationabiliter crederet fore ut non posset Religionem tolerare, & sic justam exeundi causam haberet. Ita Sanchez *in summa to*.1. *lib*.4. *cap*.16. *num*.100.

3. Sed quærendum est hìc obiter, an quis censeatur satisfecisse voto, si ingrediatur Religionem, verù n culpa sua postea expellatur? Affirmativè respondet Azorius *part*.1. *lib*.11. *cap*.22. *quæst*.9. *in fine*: quia id votum ad solum ingressum bona fide obligat; sed hoc à vovente adimpletum fuit; ergo voto satisfecit. Sed contrariam sententiam tenet Toletus *in summ. lib*.4. *cap*.17. *num*.82. *&* *cap*.18. *num*.2. quia ille, cujus culpa cõditio non impletur, tenetur perindè acsi conditio impleta esset; sed in voto Religionis intelligitur conditio, si hic in Religione retineatur: ergo sua culpa non retentus manet perindè obligatus, acsi ingressus non fuisset, & ac si dimissus non esset, & ideò hæc opinio est probabilior.

4. Nota vero, quòd in uno casu opinio affirmativa Azorii apud me certa esset, scilicet quando talis mediocrem diligentiam adhibuit ad culpas suas corrigendas, & ad se Religionis instituto accomodandum, & ex infirmitate, pravisque habitibus, aut ea prava indole, qua præditus erat, non se ad Religionis instituta accomodavit, aut in eas culpas lapsus est; in tali, inquam, casu certum est, etiamsi talis expellatur à Religione propter suos defectus, & ex sua culpa, voto satisfecisse, nec ad aliquid ampliùs faciendum astrictum esse.

R E S O L. XXX.

Quidam adolescens fecit votum non solùm ingrediendi Religionem, sed etiam profitendi in quadam Religione, sed tempore Novitiatus deprehendit eam sibi propter vitæ asperitatem, non esse accomodam, an, stante voto profitendi, possit egredi? Ex p.5. tr.17. & Misc.3. Res.10.

§. 1. CErtamen hac de re mihi fuit cum homine amicissimo, & hujus litteraturæ non indocto, nam ille mordicus negativam sententiam sustinebat, quam sequuntur hi omnes, D.Th. 2.2. *quæst. ult. art*.4. & ibi Cajet. *dub*.1. Valent. *to*.3 *disp*.6. *q*.6. *punct*.4. Azor. *p*.1. *lib*.11. *c*.8. *q*.8. Philiarch. *de offic. Sacr. to*.1. *p*.3. *lib*.5. *c*.20. Nav. *c*.12. *n*.47. D. Ant. *p*.3. *tit*.16. *c*.2. §.5. Sanch. *in opere moral. to*.1. *lib*.4. *c*.16. *n*.81. Bonac. *tr. de legib. disp*.4. *q*.2. *punct*.5. §.6. *n*.22. & alii. Rationes, quibus fulcitur hæc opinio, hæ sunt: nam qui vovet ingressum, & perseverantiam in Religione, duo promittit: igitur non satisfacit solo ingressu, sed opus est, ut perseveret, & profiteatur; hæc enim est differentia inter votum ingrediendi, & profitendi in Religione. Nam qui vovit se ingressurũ religionem, solùm videtur promittere, si in probatione deprehenderit eam sibi convenientem, profiteri; undè si bona fide judicet propter ingenium suum incolitas, vel propter illius asperitatem, eam sibi minimè convenientem, nõ tenetur profiteri. Sed qui vovit non solùm ingressum, sed etiam professionem, videtur se ita voluisse obligare, ut non possit egredi ullo modo, nisi tanta sit difficultas, ut cẽsearur intolerabilis, ondè voti cessaret ratione impossibilitatis.

2. At, his minimè suffragantibus, contrariam sentẽtiam probabilem, & tutam in praxi esse judico, quam sustinent ex Societate Jesu, Valer. Reginald. *in praxi, tom*.2. *lib*.18. *c*.25. *n*.383. Sotus *de just. lib*.3. *q*.2. *art*.1. *ad* 5. Aragonius *in* 2. 2. *q*.88. *art* 3. *verb. Est & aliud debitum*. Petrus de Ledesma *in sum. to*.2. *tr*.10. *c*.3. *dub*.7. *cas*.4. & Lessius *lib*.2. *c*.41. *dub*.5. *n*.48. ut eam quis sine scrupulo amplecti possit, probabilem vocat. Nec destituta hæc opinio videtur ratione. Nam asserunt utrumq; votum ingrediendi, & profitendi in Religione, intelligendum esse secundùm canones annum novitiatus cõcedentes, ut si intra hoc tempus Religio minimè placeat, integrum sit egredi, & sic in ipso voto perseverantiæ hæc tacita cõditio ex dispositione juris inest. Deindè Concilium Tridentinum *sess*.25. *c*.15. irritam facit professionem ante annum Novitiatus impletum, ne tollatur Novitio potestas exeundi, si intra illud tempus deprehendit illam Religionem sibi non congruere. Et *in c*.16. omnes renunciationes suspendit in tempus professionis; undè apparet mentem Concilii illam esse, ut hoc votum intelligendum sit cõditionaliter, nempè, si bona fide deprehendero Religionem mihi convenire. Ex his apparet hanc opinionem ex authoritate Doctorum, & rationibus non falsam, ut vir amicissimus asserebat, sed probabilissimam esse.

RE-

RESOL. XXXI.

An qui vovit perseverantium in Religione, si ex justa causa exeat, vel expellatur, ea cessante, teneatur iterùm ingredi? Ex p.6. tr.7. & Misc. Res.53.

§.1. AFfirmativam sententiam tenet Sanch. *in sum. to.1. lib.4. cap.16. num.82.* Layman *lib.4. tract.5. cap.6. num.13.* & alii: quia non solùm vovisti ingressum, sed perseverantiam; à cujus executione temporale impedimentum te liberare non potest, nisi dum ipsum durat: ergo, eo cessante, adstringi debes.

2. Sed mihi sententia negativa placet, quam tuetur Suarez *de Religione, tom.3. lib.4. cap.4. nu.15.* Quia vovens profiteri, non debet præsumi se voluisse obligare ad profitendũ omnibus modis, & viis, quibus possibilis est professio: sed solùm præsumi debet, se voluisse obligare ad profitendum, si receptus semel in probatione per ipsum non steterit: quia hic modus obligationis benignior est, & Ecclesiæ stylo conformis: ergo, assumpta probatione, si justè egrediatur, vel à Prælato expellatur, voto sufficienter satisfecit. Deindè votum Religionis, & votum perseverandi in religione, vota sunt de professione facienda, & licèt votum perseverandi ampliùs obliget, quàm votum Religionis, quia obligat ad graviores difficultates superandas: at non video qua ratione obliget ad illas superandas nō solùm in una probatione, sed in omnibus possibilibus.

Aliud in Ref. [illegible] 3. Adde, quòd probabilis est illa opinio, quam ego alibi docui, votum perseverandi strictiùs non obligare, quam votum simplex religionis: ergo in casu, de quo loquimur, vovens remansit liber ab obligatione voti: modo impedimentum, ob quod quis deserit Religionem, vel expellitur, non annullet ingressum: quia eo casu reputandum est, ac si nunquam fuisset ingressus.

RESOL. XXXII.

Quis emiserat votum certæ Religionis, à qua absolutè repulsus fuit, sed postea invitatus à Superiore, quæsivit à me, an teneatur ingredi? Ex p.6. tr.7. & Misc.2. Res.55.

§.1. AFfirmativè videtur respondendum: & ita docet Sanch. *in sum. to.1. lib.4. c.16. n.71.* & Layman *lib.4. tr.5. c.6. n.4.* asserentes ita voventem obligatum esse ingredi religionem, quoties religio voluerit illum admittere, licèt priùs repulerit. Quia votum religionis non emittitur in favorem religionis, ut ipsa religio cedere possit juri suo; sed emittitur in Dei honorem, & voventis utilitatem. Sed quia hic honor, & hæc utilitas obtineri non potest convenienter absque Religionis consensu, ea de causa religionis consensus expostulatur. Ergo quandocumque hic consensus apponitur, votum obligat, eo tamen cessante, suspenditur ejus obligatio.

2. Verùm ego negativæ sententiæ adhæreo, quam tuetur Aragon. *in 2.2. q.88. ar.3. circa solutionem ad 2.* Azorius *p.1. lib.11. c.22. q.5.* Suarez *de Relig. to.3. lib.4. c.2. ar.7. & 10.* cum Lessio *lib.2. c.41. dub.5. n.44.* quando repulsa fuit absoluta; quia ex vi voti solùm videris obligatus eam facere diligentiam pro illius exequutione, quæ in re magni momenti præstari solet: at ponimus te eam diligentiam præstitisse; non igitur ampliùs teneris. Neque enim ad repetendam diligentiam, & multiplicandam petitionem videris obligatus: aliàs repetere deberes sine termino. Adde te vovere religionem sub conditione, si facta petitione admittaris: ergo si non admittaris, votum non suspenditur, sed omninò extinguitur.

3. Dices verum id esse, si nunquam admittaris; secùs si aliquando, etsi casus contigerit. Sed contra: quia cùm votum religionis emittis, intendis illud exequi brevi tempore, v.g. hoc anno, non tamen intendis ejus obligationem toto vitæ curriculo prorogare: ergo religionis admissio, quæ fuit conditio, sub qua religionem suscepisti, eo anno possibilis esse debet; ergo alia admissio casu contingens nec fuit conditio spectata à voto, nec alicujus est effectus.

4. Verùm, his non obstantibus, in isto casu, de quo interrogatus fui, postquam mecum loquuti sunt Superiores illius religionis, obligavi consulentem ad ingrediendum religionem: quia fuerat repulsus à religione ob falsam informationem: qua cognita, cùm Superiores illum admittere velint, ingredi tenetur; & ita docet Lessius *ubi supra*, & alii.

RESOL. XXXIII.

Quidam erat obstrictus vinculo voti Religionis, sed cùm haberet sororem in gravi necessitate constitutam, quæsivit, an ex hac causa potuerit differre Religionis ingressum, absque alia dispensatione?

Et an in supradicto casu possit Episcopus dispensare, quia non in substantia voti, sed in sola dilatione dispensat? Ex par.6. tr.7. & Misc.2. Res.54.

§.1. SAnchez *in sum. to.1. lib.4. cap.20. num.31. & 32.* distinguit inter votum Religionis factum pro determinato tempore, vel absque ulla temporis determinatione: & affirmat votum absq; ulla determinatione tēporis emissum differri posse: quia illud nō est censendum obligare, nisi pro eo tempore, quo commodè impleri potest. At si pro determinato tempore factum sit, dicit differri nō posse ob fratrum necessitatem: benè tamen ob necessitatem sororum in periculo impudicitiæ existentium. Quia providere tali necessitati opus est tantæ charitatis, ut prudentis arbitrio videatur majoris obsequii divini, quàm præsentaneus Religionis ingressus.

2. Sed cùm Suarez *de Religione, tom.3. lib.5. cap.6. num.5.* absolutè neget tale votum differri posse, mediam viam ingreditur Castrus Palaus *tom.3. tract.16. disp.1. punct.7. §.5. num.13.* & verius existimat ob nullam fratrum, vel sororum gravem necessitatem differri posse propria authoritate votum pro determinato tempore factum: nam, stante illa necessitate, licitus est religionis ingressus (ut ipsemet Sanch. concedit) & capax voti obligationis: ergo ex hac parte nō est obligatio voti suspensa, neq; etiam est suspensa ob novā difficultatem, quæ adest in exequendo illo ingressu: quia difficultas ex necessitate fratrum, vel sororum proveniens est nimis ei extrinseca. Non igitur suspēdere obligationem voti potest. Adde difficultatem supervenientem, excusantē obligatione voti debere esse ita gravem, ut prudentis arbitrio censeatur novam rem promissam constituere; quod in præsenti non videtur esse: sæpè enim voventi difficilius erit fratres, imò amicos egentes deserere, quàm sorores periculo impudicitiæ expositas, quibus subveniendis affectus non est. Neque placet quod dicit Sanchez excusari ab obligatione voti in casu sororum ob præstantius obsequium divinum, quod videtur esse in subveniendis sororibus, & ab eis periculum impudicitiæ præcavendo, quàm in religionis ingressu. Nam si id verum esset, licitè religionis votū in tale subsidium commutari propria auctoritate posset, quod non est dicendum. Si autem votum absque ulla temporis determinatione emissum est; cùm tunc obligatio ejus latitudinē habeat, ex circumstantiis extrinsecis restringi, vel ampliari tempus executionis potest: ac proinde ex necessitate fratrū, & à fortiori sororum extendi tempus obligationis potest pro prudentis arbitrio. Hucusque Palaus *loc. cit.*

3. Verùm, his non obstantibus, sententiam Sanch. novissimè amplectitur Ægidius Trullench *in Decalog. to.1. lib.2. c.2. dub.23. n.10.* Et quia in casu contingenti, de quo interrogatus fui in sorore vovētis propter paupertatem magnū periculum pudicitiæ aderat: ideò illi consului ut votum religionis differret per aliquod tempus, vel ad majorem cautelam peteret ab Episcopo dispensationem, quam quidem concedere posse, docet Trullench *loc. citat.* quia non in substantia voti, sed in sola dilatione exequendi dispensat. Sup. hoc [illegible]

RESOL. XXXIV.

An qui vovit ingredi Religionem, si per annum in fornicationem non inciderit, si eodem anno culpa sua fornicetur, teneatur adimplere votum?

Idem est dicendum de illo, qui vovit sub conditione, si impetret sanitatem, intra mensem, & ob intemperantiam illam non obtineat. Ex p.4. tr.4. & Misc. Res.101.

§.1. AFfirmativam sententiam docet Sanchez *in summa tom.1. lib.4. cap.23. num.47. & 49.* Azorius *part.1. lib.11. cap.20. quæst.ult.* Riccardus *in 4. dist.38. artic.2.* Angelus *verb. votum 1. §.10.* Navarrus *in manual. cap.12. n.42.* & Naldus *in summa, ver. votum nu.33.* quia in dicto vovendi modo tacitè quis promisisse censetur, quòd saltem aliquem declinandi peccatum conatum adhiberet, vel saltem dolo non uti: hæc opinio est probabilis. Sup. hoc [illegible]

2. Sed non minùs probabilem negativam opinionem esse puto per ea, quæ adducit Suarez *de Relig. tom.2. lib.4. de voto, cap.17. n.21.* ubi *num.24.* sic ait. Si quis vovit ingredi

Re-

Religionem si per annum integrum à fornicatione abstineat, quacumque ratione, malitia, vel prava intentione non abstineat, licèt fortè peccet contra votum, postea non teneri ingredi, quia conditio non fuit impleta, nec impleri potest, nec ea peccato orta est obligatio, quam votum ipsum per se non induxit, nec sequitur tale votum esse frustrà, nam satis est, quòd obliget tum ad gratitudinem, si beneficium illud voventi conferatur, tum ad procedendum sine fraude, & dolo, & consequenter ad peccandum, si aliter vovens se gerat, etiamsi ad recompensationem non obliget. Ita Suarez. Igitur, regulariter loquendo, vovens non videtur obligandus ad voti adimpletionem non adimpleta conditione, quia vovens non censetur se voluisse obligare, nisi posita tali conditione; quamvis ergo ex causa, vel culpa voventis conditio non ponatur in esse, votum non obligat, & ita etiam præter Suarez docet Bonacina in editione novissima *in Decalog. Præc. 5, disput. 4 qu. 2. punct. 2.* & alii penes ipsum. Unde apparet his diebus probabiliter in facti contingentia docuisse non teneri ad votum adimplendum, si quis voveat sub conditione, si impetret sanitatem intra mensem, & ob intemperantiam non obtineat, licèt contrarium etiam probabiliter doceat Sanchez *ubi suprà n. 46.*

Sup. hoc lege definitionem resolutionem quæ præcedit & in illis inferius quid dixi.

RESOL. XXXV.

An, qui vovit, vel juravit sub conditione, & consultò conditionem impedit, teneatur ad votum, & juramentum?

Et an, qui vovit Religionem ingredi, si Deus illum conservet ab aliquo peccato, non teneatur, si ex quacumque negligentia illius peccati tentationi succumbat, sed solùm, quando data opera, ut voti obligationem effugiat? Ex part. 9. tract. 8. & Misc. 3. Ref. 3.

§. 1. Difficilis quæstio, & de qua mihi olim magna altercatio fuit cum quodam viro docto Societatis Jesu, & mihi amicissimo Patre Josepho de Augustino, ut scripsi *in part. 4. tract. 4. resol. 101.* Ponamus exemplum: aliquis, v. g. vovit, se Religionem ingressurum, si spatio anni peccatum fornicationis cum Dei gratia vitaverit, vel si morbo liberatus fuerit: postea verò fornicetur, vel intemperatè vivat ob eam maximè causam, ne voto teneatur. Prima opinio affirmat; & ita docent duodecim Doctores, quos citat, & sequitur Fagundez *in Decalog. tom. 1. Præc. opt. 2. lib. 2. c. 30. n. 7.* Quibus adde Trullench *in Decal. tom. 3. lib. 1. cap. 5. dub. 27. n. 14.* Et ratio est: quia, quoties apponitur conditio dependens ab aliis causis, sive naturalibus, sive liberis, quæ licitè impediri nequeunt; verus sensus conditionis est: Voveo talem rem, si per alias causas mihi involuntarias non steterit, quò minùs hoc fiat. Deindè, quia is, qui conditione aliquid voto, aut juramento promittit, censetur duplex votum, & juramentum emittere: primum est expressum rei sub conditione promissæ: secundum est virtuale non impediendi consultò conditionem, ne tali vinculo teneatur. Tertiò, quia quoties de alia peculiari voventis, aut jurantis intentione non constat, verba sunt accipienda juxta modum, ac sensum, quo ea Jus intelligit: & standum est in utroque foro præsumptioni Juris: at Jus in hoc eventu præsumit hanc intentionem in hujusmodi obligationibus, & verè reputari conditionem impletam, quoties malitiosè impeditur, ne obligatio sequatur: ergo, dum non constat de alia voluntate voventis, vel jurantis, ita in utroque foro sentiendum est. Tandem, quia fraus, & dolus nemini patrocinari debent, *cap. Adversùs, de immunitat. Eccles.* patrocinaretur autem sine dubio, si in hoc casu voventes, & jurantes voti, aut juramenti vinculis non obligarentur: alioqui, si quis voto promittat Titio decem aureos, si domum promittentis ingrediatur, & volenti Titio ingredi ostium occludat; eximetur ab ea obligatione: quòd, quàm absurdum sit, nemo non videt. Et idem dicendum est de promissionibus hominis, quæ nec voto, nec juramento confirmantur, ob easdem rationes tactas, ut docent Glossa *in l. Si rem tibi 19. §. finali, verb. Victor. ff. de præscriptis verbis*, & ita Bart. *fine*, & idem Bart. *in exequutione finali in fine*, & ibi Paul. *n. 2.* Imol. *in fine*, Alciatus *n. 3.* Decius *in regula, in jure civili, n. 6.* ubi asserunt, promittentem alicui, si ipsum vicerit in ludo: quamvis non teneatur, procurando se non vinci, eò quòd conditio hæc sit talis naturæ, ut licitè impediri valeat; teneri tamen, si ob id ludere nolit, eò quòd per illum stet, quò minùs conditio impleatur.

Quæ hic est sol. anteced. & lege suprà solutionem.

2. Sed, licet hæc sententia sit probabilior, & communior, ut ego concedebam Patri Augustino: tamen opinionem negativam puto esse satis probabilem, & illam sustinet Major *in 4. dist 38. q. 1. coro. 2.* Suarez *de Relig. tom. 2. lib. 4. cap. 17 n. 20.* & novissimè Castrus Palaus *tom. 3. disp. 1. punct. 17. n. 12.* Et ratio est: nam vel talis vovens, qui fraude posteà usus est, ad voti exequutionem obligatur ratione conditionis impletæ, vel ratione peccati commissi. Neutrum dici potest: non primum, quia reverà conditio impleta nō est: siquidem intra annum valetudinem ille consecutus non fuit, neque à fornicatione præservatus est. Adde, incertum etiam esse, etiamsi is fraude usus non esset, utrùm cōditio, quippe suapte natura contingens, impleta fuisset, necne. Neq; secundum dici potest: nam hoc discrimen est inter violationem promissionis Deo factæ, & violationem promissionis homini factæ; quòd illa obliget ad pœnitentiam, & satisfactionē pro peccato, & injuria Deo illata; hæc verò ad compensationem, sive restitutionē damni homini illati: quia homini violatione juris sui damnum infertur in bonis et utilibus quod compensari potest, ac debet. Deo autem, transgressione voti, nulla utilitas decedit, quæ restitui possit, ac debet: sed tantùm honor, & cultus debitus aufertur, qui per pœnitentiæ satisfactionem eidem restituitur. Quare generalis regula tradi potest, quòd transgressio voti non obligat ad compensationem: v. g. si vovisti certo die, ob specialem devotionē te jejunaturum, atq; eo die non jejunas culpatè, vel inculpatè; non teneris alio die compensare, sicuti ea communi docet Suarez *lib. 4. c. 15.* Sanch. *lib. 4. c. 14. n. 25.* Atque ex inde patet responsio ad prioris sententiæ fundamēta. Itaq; ait Palaus, cùm tota obligatio voti pendeat ex intentione voventis, & in voto conditionali non fit nisi sub impleta conditione, efficitur conditionem impleri debere ad obligationem absolutè contrahendam: at eo ipsò, quòd conditio impediatur, non impletur: ergo votum illud conditionatum obligare non potest. Quòd si dicas, verum esse, conditionem non impleri secundùm seorsum materialem, & expressum; impleri tamen secundùm seorsum formalem à vovente intentum, quoties non stat per eum, ad quem pertinet, conditio impleri; non obstat: nam esto, hæc regula locum habeat in promissionibus humanis, quarum obligatio multùm ex dispositione Juris positivi pendet at in promissionibus divinis locum habere non potest, quarum obligatio tota ex intentione voventis pendet: intentio autem voventis, & se obligantis, v. gr. ad Religionem sub hac conditione, si ejus pater expressè consenserit, non est, si per patrem consensus non steterit: quia hæc est conditio negativa, illa positiva. Hæc latiùs patens, quàm illa, quæ fuit in voto apposita. Et idem argumentum fieri potest de illa conditione: Si Deus mihi salutem dederit, si à peccatis præservaverit, quæ non censentur impletæ, quando non obtinetur salus, neque à peccatis præservatio; esto, per Deum non steterit quominùs implerentur. Explicatur ampliùs: si voveres Religionem sub aliqua ex prædictis conditionibus, ea expressa intentione; ut de facto, & formaliter, ut sonat, impleretur; clarum videtur esse, te non manere obligatum ea sic non impleta: tametsi per eum, ad quem pertinet, non steterit: at hæc intentio semper est præsumenda; tum, quia verbis expressis magis convenit; tum, quia voti obligatio non latè, sed strictè interpretanda est. Et ideò hanc posteriorem sententiam probabilem esse fatetur Layman *lib. 4. tr. 4. cap. 6. qu. 3. n. 4.*

Sup. hoc supra in Ref. 14. §. Sed à m dio & in ref. 17 §. 1. in princ.

3. Nota verò, quòd si aliquis vellet stare in prima opinione affirmativa, limitanda erit, ut intelligatur, quando conditio pendet ex unico actu, seu impeditur unico actu: nam si non ex unico, sed ex pluribus actibus pendeat, quamvis semel in voti fraudem impediatur, non illicò obligat votum: v. g. promisit quis Religionem, si Deus illum à tali peccato præservaret; non illicò ac tentationis fuit victor, tenetur voto; sed quando ita vicit, ut quasi dominium illius tentationis in se experiatur: tunc autē deficiet conditio, quando ille bis vel semel lapsus est; quia tunc verum est dicere, non esse præservatum. Si verò data opera labatur, non ex primo lapsu censebitur impleta conditio; sed quando toties in fraudem labitur, ut jam omninò succubuerit tentationi, ita ut illa quasi dominium illius habeat: sicut è contra censetur præservatus, quando ita vicisset, ut quasi dominium illius tentationis haberet.

4. Ex dictis colligitur, voventem ingredi, v. g. Religionem, si Deus illum conservet ab aliquo peccato, non teneri voto, si ex quacumq; negligentia illius peccati tentationi succumbat; sed solùm quando data opera, ut voti obligationem effugiat: quia, ut benè Sylvester, *verum s. q. 2. d. 2.* communiter in eo intendunt voventes, ut Deus speciales vires ipsis addat: unde, cùm non constat de alia voventis intentione, hæc in dubio à communiter accidentibus præsumenda est. Vide Sanch. *in sum. to. 2. lib. 4. c. 23. n. 49. & 53.* cum aliis, *ubi suprà.*

RESOL. XXXVI.

An senex sexagenarius sit solutus à voto Religionis quod antea promiserat?

Et quid, si post sexagesimum annum emiserit votum Religionis, jejunii, &c. an teneatur illud adimplere?

Et an habens impedimentum perpetuum post votum superveniens, teneatur ad votum Religionis?

Et infertur senem sexagenarium non esse ad triremes damnandum.

Et tandem quæritur, quot annorum senex intelligatur, ut pro absolutione obtinenda Romanum Pontificem adire nullatenus constringatur, sed illam possit à suo Episcopo rationabiliter impetrare? Ex par. 9. tract. 8. & Misc. 3. Ref. 3.

§. 1. AFfirmativè respondet Fagundez *in Decal. to. 1. præcept. 2. lib. 2. cap. 29. n. 9.* ubi sic ait: (is, qui habet votum Religionis, si senex factus fuerit sexagenarius, non tenetur ad votum, ut est communis sententia; cùm enim senectus ipsa per se sit morbus, sicut habens impedimentum morbi perpetuum post votum superveniens, non tenetur ad votum Religionis, sed liber ab illo manet, ut docet Sanchez *tom. 1. Decalogi, lib. 4. q. 16. num. 36.* & Sotos *lib. 7. de just. q. 2. art. 1. ad 3.* & Aragonius *2. 2. q. 88. art. 3. ad 3.* ita qui in senectutem incidit, liber erit à voti obligatione de ingredienda Religione. Ac proinde si quis voverit, vel juraverit, se ingressurum Religionem, si castitatem non servaverit, non obligabitur ad ingrediendam Religionem, si in senectute contra castitatem peccet; cùm tamen conditio posita fuerit; si quidem, cùm sit negativa, usque ad mortem poni possit, ac proinde votum confirmari videatur. Respondetur primò, per accidens istum tunc non teneri ad ingressum Religionis, cùm, moraliter loquendo, in ea ætate non soleant homines ad illam esse habiles, nisi tanta esset viri authoritas, ut non obstante ex senectute judicaretur valdè Religioni utilis. Respondetur secundò, illud tempus futurum usque ad mortem in eo casu intelligendum esse moraliter, idest, usque ad tempus habile ingressus Religionis. Cùm igitur sexagenarius non sit in tempore ad Religionis ingressum requisito, pro mortuo reputatur respectu talis voti.) Ita Fagundez.

2. Nota verò, quòd si post sexagesimum annum emiserit votum, teneretur adimplere: nam, cum eo impedimento se obligavit: quapropter nisi superveniat major, & notabilis debilitas; ratione ætatis, quàm illa, quæ tempore voti aderat; minimè à voto excusabitur, ut in casu simili de voto jejunandi dixit Narbona *in Annalibus juris, an. 60. qu. 2. n. 9.* qui etiam ex hac doctrina, me citato, colligit *qu. 8. n. 2.* senem sexagenarium non esse ad triremes damnandum. Et meritò quidem: nam, ut author est Joannes de Platea *in l. Cùm in num. 1. vers. Ultimo nota, C. de his, qui non impletis stipendiis, lib. 10.* quoad arma, & militiam ideo sexagenarij senes dicuntur, quia hac ætate jam vires non suppetunt; ergo eadem ratione, etiam quoad triremium pœnam, qui in prædicta ætate existunt, senes dijudicari debent.

Sup. hoc voto jejunandi in to. ... in fine. & vid. damnatio. ad triremes ibi ... itaque in fine.

3. Ex his etiam colligitur decisio alterius quæstionis; nam *ut suprà* satis firmavimus, certum est, Episcopum posse à quocunque excommunicationis vinculo, quomodolibet, etiam in Bulla Cœnæ Domini, Papæ reservata, absolvere, quoties excommunicatus justas habet excusationes, quibus ab itinere rationabiliter excusetur; ita quòd sine periculo, Apostolico se nequeat conspectu præsentare, ut in Pontificali rescripto continetur, *in capit. De cætero 11. & in cap. Quòd de his 26. cap. Ea noscitur. 34. cap. Quamvis 58. de sententia excommunicationis.* Et inter reliquas excusationis causas, quibus excommunicatione innodatus ab obligatione Pontificem adeundi juris constitutione eximitur, ætatis fragilitatem, aut impuberum, aut seniorum recenseut: habetur enim in jure ratio ætatis quoad iter faciendum, *leg. Continuus 137. §. Cùm ita stipulatus ff. de verbor. oblig.*

Supra in Ref. quæ omnes inveniuntur in ... ad 76.

4. Hoc supposito, quæritur, quot annorum senex, quoad hujusmodi excusationem, intelligatur? Quidam judicio Episcopi relinquendum affirmant, ut ipse personæ qualitate inspecta arbitretur, an tale iter periculosè aggredi possit, vel non. Hujus sententiæ fuit Barbosa *in collect. ad capit. Si quis suadente, qu. 4.* Alii verò majorem septuagenario hoc beneficio uti debere ideo existimarunt, quia hæc sola ætas excusationem parit munerum personalium, *l. fin. C. Qui ætate, lib. 10.* quare & ab itinere excusari debere scribunt, cùm rectà ratione personale munus dici queat. In quam sententiam inchoare videtur Stephan. Gratianus *discept. forens. to. 5. c. 805. n. 20.* & anteà Tiraquellus *de jure primogenit. in præfatione, num. 21.* ubi & illam rationem adfert: quia senes excusantur à longis itineribus. Veruntamen hæc Interpretatio traditionis minimè defendi potest, cùm eximius itineris labor, quo frangatur, qui tam immensum iter aggreditur, meritò in causa esse debeat, ut sexagenario tantundem hoc privilegium impartiatur: nam, licet in hujusmodi ætate nonnullis robur & optima membrorum expeditio contingat; hæc adeò lassitudini, & infirmitati exulit obnoxia, ut vix sine labore, & periculo, nedum viam perfici, verùm, neque proficisci valeant: idem secundùm Innocentium, Sylvestrum & alios optimè resolvit Sayr. *in Thesaur. casuum conscient. lib. 3. c. 28. n. 26.* sexaginta annos habentem senem reputari, ut pro absolutione obtinenda Romanum Pontificem adire nullatenus constringatur, sed illam possit à suo Episcopo rationabiliter impetrare. Et ita etiam docet Narbona *loco citato, q. 82. n. 5.*

Vide hoc latè in tom. ... pag. 70. à lin. 4.

RESOL. XXXVII.

An votum castitatis, vel non nubendi factum à proclivi in venerem valeat?

Et in tali casu, an possit Episcopus dispensare, quia tale votum alternativum est?

Et quid, si votum non obliget præcisè ad materiam reservatam & voventis electionem, sed quia pars disjunctionis non reservata est impossibilis, potestne in tali casu Episcopus dispensare? Ex part. 4. tr. 4. & Misc. Ref. 102.

§. 1. HIc casus frequenter potest accidere, & Homobonus de Bonis *in consultat. moral. vol. 1. part. 2. respons. 26.* putat probabilem esse sententiam tale votum invalidum esse, cùm ab eo sit factum, cui ob inconvenientiam & in carnis peccatis lapsum matrimonium salubrius sit; sed tu cogita. Ego puto debere illum petere dispensationem ab Episcopo, quam concedere potest; quia hoc votum alternativum est, scil. vel castitatis servandæ, vel non nubendi, super quod Episcopus dispensare potest, ut ex Suarez, Azorio, Lessio, & aliis docet idem Homobonus *ubi suprà*.

Sup. hoc in ref. ... in princ. ...

Sup. hoc in to. ... signanter §. ...

2. Sed quid, si votum non obliget præcisè ad materiam reservatam ex voventis electione, sed quia pars disjunctionis non reservatæ est reddita impossibilis, potestne Episcopus in casu dispensare? Respondeo affirmativè, quia id votum per se & natura sua nunquam obligavit ad partem reservatam, sed præcisa obligatio ad illam consurgit per accidens ex solo facto, ratione impossibilitatis materiæ. Ita Suarez *de Relig. to. 2. lib. 6. de voto c. 24. n. 4. & 5.* & Sanchez *in sum. tom. 1. lib. 4. c. 40. n. 44.*

Sup. hoc in ... & in aliis ...

RESOL. XXXVIII.

An votum Castitatis, vel Religionis factum ab eo, cui salubrius est, matrimonium ob suam incontinentiam sit validum?

Idem est de vovente non nubendi.

Et an talis absque ulla Pontificis dispensatione possit matrimonium inire?

Et infertur opinionem speculativè probabilem, esse probabilem etiam practicè.

Et an in casu magnæ necessitatis possit Episcopus dispensare in voto Religionis, aut castitatis perpetuæ?

Et in textu hujus Resolutionis aliqui casus adducuntur pro praxi prædicta difficultates.

Et notatur, quod doctrina hujus quæstionis non extenditur ad Regulares, qui non possunt vi suorum privilegiorum in tali casu magnæ necessitatis dispensare. Ex par. 10. tract. 12. & Misc. 5. Ref. 47.

§. 1. CAsus frequenter potest accidere; & ad illum sic respondet Trullench *in Decal. to. 1. lib. 2. cap. 2. dub. 5. n. 18.* Invalidum videtur votum Castitatis, vel Religionis, vel non nubendi factum ab eo, cui salubrius est matrimonium ob incontinentiam, & lapsum in res venereas. Ita Petrus Ledesma, *tract. 10. cap. 2. dub. 5. tom. 3.* & Bonacina *to. 2. disput. 4. quæst. 2. punct. 1. num. 26.* quia hoc votum non censetur de meliori bono. Oppositum tamen tenet Sanchez, *lib. 4. c. 8. n. 9.* Et fortè veriùs; ob idque talia vota emittentes, si contrahere velint, solent, & tenentur petere dispensationem à Pontifice; ut etiam priores sententiæ Auctores concedunt: signum est ergo, talia vota fuisse valida. Huc usque Trullench, qui, ut vidisti affirmativam sententiam tanquam probabilem admittit: sicut etiam novissimè illam admittit Martinus de San Joseph *in Manu. Confess. tom. 1. lib. 3. tract. 41. de matrim. n. 6.* sic asserens, (El que hizo voto de Castidad, ò de Religion, siendo cosa cierta, que le es à mejor casarse por la experiencia, que tiene de sus caidas, y flaqueza en peccado de carne; ò presumiendo de si con consulta de hombre prudente, y docto, à quien comunicò sus caidas: que la Religion le ha de ser de mas daño que provecho, es muy probable, que no le obligan estos votos, porque no son de meliori bono, para el que votò, y contrà el consejo de S. Pablo, Corinth. 7. *Quod si non se continent, nubant: melius est enim nubere, quàm uri*; Y siendo assi, no parece necessario

Sup. hoc in ref. ... §. 1. in princ.

pedir

pedir dispensacion á su Santitad; pues donde no ay voto, no ay dispensacion del.) Ita Martinus, qui tamen sententiam negativam Sanchez dicit esse communem; & illam etiam tenet Pontius *de matrim. lib. 6. cap.* 12. *nu.* 2. & Suarez *de Relig. tom. 2. lib. 4. c. 19. num. 9.* quibus ego adhæreo, stante praxi petendi in his casibus semper dispensationem à Summo Pontifice; licet Martinus, ubi supra asserat, (que esto procede de no acabar de ajostar, si el casarse con las malas inclinationes, y caidas dichas, es mas util: que ainstado biens esto, las razones en que se funda la primera sentencia perece, que no admiten solucion. Ideò tu cogita.

2. Nota verò, quòd post hæc scripta invenio Leandrum sententiam Martini non solùm probabilem speculativè, sed etiam practicè existimare; sic enim asserit, *de Sacram. to. 2. tract. 9. disp. 23. qu. 3.* Quia probabile est, quòd hic, & nunc est speculativè probabile, sit etiam practicè. At sic est, quòd prædicta opinio asserens vota Religionis, Castitatis, &c. facta ab eo, cui melius, & salubrius est matrimonium, esse irrita, & invalida, est hic & nunc speculativè probabilis, & satis: (ut ingenuè fatetur Thomas Sanchez) ergo hic & nunc talis opinio, etiam practicè erit probabilis: ergo tutò amplecti potest ab eo, cui salubrius est matrimonium, quàm ob suam incontinentiam sunt vota Religionis, vel Castitatis, &c. ergo absque dispensatione poterit ille Matrimonium inire. Sic expressè tenuit Joan. Sancius de hac re ab Amico, in casu occurrenti consultus. Nec ex hac opinione sequi possunt inconvenientia aliqua, malave, aut scandala, quæ ex his aliis opinionibus, circa materiam gravissimam versantibus sequi non possunt. Possunt etenim ab omnibus, & tam ab aliis, quàm ab ista oriri, si circumstantiæ requisitæ non observentur; minimè verò, si tales serventur circumstantiæ. Quarum una in præsentiarum erit, si non cujuscumque judicio, quantumvis moraliter certo relinquatur, an voventi omnibus consideratis, hic & nunc sit expedientius, & salubrius Matrimonium; sed maturo judicio pii, & prudentis Confessarii. Ita Leandrus, qui præter Sancium tantùm ab ipso adductum, poterat in sui favorem alios plures adducere, asserentes, opinionem speculativè probabilem, esse practicè probabilem; & hi sunt, me citato, amicissimus Pater Franciscus Lugo *de Principiis Theologiæ moralis, par. 1. cap. 3. quæst. 4. num. 42.* Quintanaduenas *in Theolog. mor. tom. 1. in App. ad Jubilæum, tract. 1. dub. ult. num. 5.* Magister Serra *12. 1. in par. 2. D. Thomæ, quæst. 19. artic. 6. dub. 4. fol. 366.* Spinola, *Opusc. de Elect. opinion. disputat. 3. sect. 3. concl. 4.* & me citato Joannes Henriquez *in QQ. Practicis, sect. 1. q. 4.* & me citato Narbona, *in Annal. Juris, an. 60. qu. 2. n. 14.* Vide etiam, me citato, Escobar, *de Confessar. Sollicitan. par. 2. q. 2. §. 2. num. 41.* & me citato Aversam, *de Sacram. q. 64. sect. 3.* & me citato, doctissimum Dicastillum *de Sacram. tom. 1. tract. 1. disp. 3. dub. 5. num. 46. & 58.* & me citato Machadum, *tom. 2. in Discur. de Probabil. opin. art. 4. §. 2.* contra quos tamen ego *in par. 9.* multa adduxi, & novissimè illos impugnat sapientissimus Pater Bardi, *de Conscient. disceps. 4. c. 8. n. 7. & seqq.*

Sup. hoc supra in prima hujus § à superius fact. 1. res. 9. 30. & 38. & in tr. 3. 11. 3. ref. 43. §. Ad primum & seqq.

Sup. q. 19. 6. in ref. quæ nunc est prima notationum.

3. Nota etiam hic obiter dictum Leandrum *ubi suprà, tract. 9. qu. 2.* docere, me citato, in casu magnæ necessitatis posse Episcopum dispensare in Voto Religionis, aut Castitatis perpetuæ. Et hanc sententiam novissimè tenet etiam Garaias *in Politica Regulari, tract. 4. part. 2. difficult. 1. dub. 6. num. 10.* ubi sic ait: (Puede el Obispo dispensar, quando ai necessitad urgente, y peligro en la tardanza, y no se puede recurrir à el: lo uno, porque no es de creer quiera el Pontifice en estos casos, que estè reservado el tal voto; y lo otro, que no es su intencion poner lazo à las almas, ni dexar de acudir a suas necessitades, ni dexar las sin remedio; y sino pudiessen los Obispos hazer esto, todo lo dicho faltaria. Los exemplares, que pone Suarez son estos; tiene uno que ha hecho Voto hijos ilegitimos, quiete los legitimar in articulo mortis, en tal caso puede el Obispo dispensar en el voto para que se case. Tiene una donzella hecho voto de castidad; quiere casarse, porque le aprietan las tentaciones, y teme que caerà muchas vezes, que se infamara, y perderà la occasion de casarse, en tal caso biens puede el Obispo dispensar en que se case. Finalmente, uno que hizo voto de castidad, y despues atropellando por el se caso, y despues se halla en gran peligro de pecar, porque no puede pedir el debito; en tal caso podrà dispensar el Obispo parà que pueda pedir, però no podrà absolutamente dispensar en el voto de castidad. En todos estos casos, porque ai periculum in mora, & non patet aditus ad Papam, puede el Obispo. Deste caso ultimo trata Fagundez, el qual añade con muchos, que no solo quando ai peligro de incontinencia, & non patet aditus; sino tambien quando concurre otro grave peligro de escandalo, honra, vida, & como quando uno que tiene hecho voto, desflora à una donzella, y sino se casa luego padecerà en la honra, ò vida.) Ita ille: Addit verò & benè Leandrus, *ubi suprà qu. 22.* Me etiam citato, hanc doctrinam non esse extendendam ad Regulares, qui non possunt vi suorum Privilegiorum in tali casu dispensare: quia Episcopi in præfato necessitatis casu non habent facultatem dispensandi in voto absoluto Castitatis, per se aut jure ordinario; sed ex benigna solùm voluntatis Pontificis reservantis interpretatione; ergo & multò longè probabilius erit, quòd in præfatis casibus nequeant Religiosi in dicto voto absoluto castitatis dispensare. Patet consequentia, quia Religiosi solùm possunt dispensare cum Sæcularibus in votis omnibus, in quibus jure ordinario potest Episcopus. Ergo, &c. quicquid contra me dixit Pasqualigus. Sed opinio, quam ego docui, est communis.

Sup. hoc in 10. 3. ar. 9. ref. 33. 6. 9. eadem ad fin. 5 & in ref. 71 & 133. 9. probatur paulo post initium, à vers. Votum & in n. 4 & 5. Ad 19 in diversis ejus §§ signanter in § Ded ejus & illo. 5 & melius in tr. 7. 12. 1. ref. 127. 4. & 8.

Sup. hoc in 10. 3. tr. 1. ref. 177. signanter § 6. ille suppon. in, & in 10. 6. tr. 1. ref. 119. §. Observandū, & seq. & in to. 1. tr. 3. ref. 4. §. Unde, & seqq. & iterum in to. 7. tr 1. ref. 163. signanter § Sed ego.

R E S O L. XXXIX.

An votum, seu juramentum de non procurando, seu acceptando Episcopatum, vel non esse Senatorem, Judicem, Præsidem, &c. sit validum?

Idem dicendum est de aliis Prælaturis, & Officiis sive sæcularibus, sive regularibus. Ex part. 6. tractat. 7. & Misc. 2. Res. 27.

§. 1. NEgativam sententiam docet Azorius *to. 1. lib. 11. cap. 5. quæst. 1.* Gloss. *in cap. unic. verb. sacrosanctas, dist. 85.* Roman. *singul. 507.* Angel. *verb. juramentum 5. n. 3.* Navarr. *in Manual. cap. 12. n. 16* Barbos. *in l. alia § eleganter, n. 28. ff. solut. matrim.* & Sylvester *verb. juramentum 4. n. 1.* Probatur hæc opinio, quia, qui Episcopatum desiderat, bonum opus desiderat. Ergo illius susceptio bona est; ergo illius privatio bona esse non potest. Et confirmo. Episcopatus status est perfectionis: ergo nequis te obligare ad illum non assumendum: quia esses obligatus viam perfectioni præcludere, & statum Ecclesiæ perfectissimum fugere: & fortè ex de causa Gregorius magnus *cap. unic. 85. distin.* mandat inquiri de quodam Archidiacono Florentino, qui ad Episcopatum fuerat electus, an jusjurandum præbuerit nunquam se ad Episcopatum accedere. Non autem eam inquisitionem facere præciperet, si tale juramentum, seu votum honestum esset. Ergo dicendum est tale votum non valere.

2. Verùm affirmativæ sententiæ omninò adhærendum esse puto, quam tenet Suarez de Religione *tom. 2. lib. 2. de juramento. c. 13. n. 13. & lib. 2. de voto, c. 11. n. 10. & 11* Layman *lib. 4. tract. 4. de voto, c. 2. n. 14. in fine*, Trullench. *in Decalogum, tom. 1. lib. 2. c. 2. dub. 5. n. 19.* Castrus Palaus *to. 3. tract. 15. disp. 1. punct. 8. §. 5. n. 7.* Sanchez *in summa tom. 1. lib. 4. c. 8. n. 37.* Molfesius *in summa tom. 1. tract. 11. c. 15. n. 38.* & alii communiter. Et ratio est, quia non procurare, nec acceptare Episcopatum, quantum est ex parte sua spectat ad humilitatem, qua se tanto munere indignum quispiam putat, ac honores, divitiasque resugit. Atque ita videmus multos sanctos, ut Divum Augustinum, Divum Ambrosium, Divum Gregorium (ut ex eorum vita constat) totis viribus restitisse, ne Episcopi crearentur. Quod minimè efficerentur, nisi id humilitatis opus Deo gratissimum esset. Ergo est materia voti. Insuper quia professi Societatis Jesu id votum emittunt juxta eorum constitutiones, quas varii Pontifices approbarunt. Item quia illicitum est procurare Episcopatum, (ut defendit Div. Thom. communiter receptus 2. 2. q. 185. art. 1.) ergo non procurare, quantum est ex parte sua, & obligatum respuere est licitum, ac materia voti. Atque ita D. Thom. *in q. 185. art. 2.* ait licitum esse secundùm propriam voluntatem recusare Episcopatum. Et quod dictum est de voto, vel juramento non procurandi, vel acceptandi Episcopatum, dicendum est etiam de aliis Prælaturis, & officiis sive sæcularibus, sive regularibus. Et ideò ego olim consului validum fuisse votum cujusdam de non acceptando Judicatum magnæ Curiæ Regni Siciliæ: licèt postea ex rationibus, & causis mihi benè visis illud in alia pia opera commutaverim.

3. Restat modò respondere ad argumenta contraria. Et ideò cũ Castro Palao *ubi supra* admitto desiderare Episcopatum esse opus bonum ab eo, qui irreprehensibilis est, & qualitates habet ab Apostolo *ad Timotheum 3. & ad Tit. 1.* requisitas: quas de se nemo debet præsumere: sed esto sit opus bonũ, & perfectum, est tamen periculosum, ac proinde cõsultius est cuilibet particulari illũ ex parte sua respuere, quam appetere. Ad confirmationem dico Episcopatus statũ esse perfectionis, nõ quia ad perfectionẽ promovet; sed quia perfectionem in assumente supponit. Cùm autẽ nullus de se

debeat præsumere eam perfectionem habere, quæ tanto statui conveniat, optimè facit, si eum statum perfectissimum respuat, utpotè illo indignus. Ad textum in cap. unico, dico Gregorium inquisitionem fecisse, an ille Archidiaconus juraverit ad Episcopatum non ascendere, non quia in tali juramento peccatum commiserit; sed ut videret, an fuerit conveniens sic juramento obstrictum ad Episcopatum promovere: an potiùs eum in sua humilitate relinquere.

4. Undè ex his omnibus apparet in nostro Capitulo generali anno 1515. rectè fuisse à Patribus decretum tenoris seq. firmatum. Qui Præpositus Generalis fuerit creatus, illicò antequàm ei obedientia præstetur, jurejurando se obstringat non ambiendi Ecclesiasticas dignitates extra Congregationem, nec per se, nec per alios, nec directè, nec indirectè, nec clam, nec palàm: verùm etiam illas ne ultrò quidem oblatas nisi præcepto Sanctissimi se recepturum, idque nedum toto sui Generalatus tempore, sed etiam non nisi anno elapso à sui muneris abdicatione. Sic ibi.

RESOL. XL.

An, qui dubius est, an emiserit votum, habens usum rationis, teneatur adimplere?

Idem est de juramento.

Et an, quando quis certus est se emisisse votum, v.g. castitatis, sed dubitat, an habuerit animum se obligandi, teneatur servare castitatem?

Et an dictum votum censeatur reservatum Pontifici? Ex p. 4. tr. 3. Ref. 11.

Sup. hoc supra in ref. 19. §. No. Innuitur est.

§. 1. HAnc quæstionem pertractat Turrianus *in opuscul. Theol. opusc. 10. disp. 1. dub. 2.* & affirmativam sententiam tenet, quia, ait ipse, in dubiis tutior pars est eligenda, & hanc sententiam etiam docet Suarez *de Relig. tom. 2. lib. 4. cap. 6. num. 10.* & Sanchez *in summa tom. 1. lib. 4. cap. 1. num. 13.* quando dubium oritur ex liberationis defectu, ut v.g. quia factum fuit ex aliqua animi perturbatione, ob aliquem metum mortis ex morbo, aut ob iracundiæ calorem, quia in his casibus rarò contingit defectus deliberationis requisitæ, & ideò ex communiter accidentibus præsumitur debitam deliberationem adfuisse.

2. Sed difficultas est, quando defectus deliberationis oritur ex tenera voventis ætate; Turrianus *ubi supra* absolutè affirmat pro obligatione voti. Villalobos *in summa tom. 2. tract. 34. difficult. 7. num. 3.* Paulus *in tract. Relig. lib. 1. q. 26.* Malderus *in 2. 2. tract. 10. cap. 1. dub. 5.* Sanchez *num. 14.* distinguit, si vovens septennium expleverat tempore voti emissi, præsumendum est in eo dubio usus rationis, ac proindè obligabit votum, seu juramentum; si autem non expleverat, præsumitur defectus usus rationis, nisi de illo constet, ac proindè non obligabunt. Quòd si dubium sit, an expleverat, vel ne, credo in voti favorem præsumendum. Ita Sanchez.

Sup. hoc §. 9. s. in § notat. præcedent.

3. Verùm contrariam sententiam tenet Sotus *de just. lib. 6. quæst. 3. art. 1. ad num. 1. ver. sed est hic.* Ludovicus Beja *in sum. p. 1. cas. 49.* & alii, quos affert Sanchez *de matrim. tom. 8. lib. 1. disp. 9. num. 12. in 4. argum.* asserentes dubitantem puerum de rationis usu dum vovit, minimè teneri; & hanc opinionem probabilem esse docet novissimè Castrus Palaus *tom. 1. disp. 3. punct. 11. num. 4.* & ego etiam probabilem esse judico. Sed si quis stare vellet in prima sententia, advertat cum Suarez *de Relig. tom. 2. lib. 4. cap. 6. nu. 7.* quamvis ex vi circumstantiæ ætatis votum factum post septennium præsumatur validum, quia in ea ætate jus præsumit usum rationis; nihilominùs tot possunt esse in contrarium conjecturæ, ut prævaleant contra præsumptionem ætatis. Imò licèt aliquando conjecturæ non sufficiant ad formandum judicium probabile defectu usus rationis, possunt tamen efficere rem dubiam, ita ut saltem æquivaleant præsumptioni ætatis, & tunc votum non obligabit.

Sup. hoc sup. in ref. 13. § ult. & in aliis ejus ... Sup. hoc vot. ... diff. seq. in hoc § ... Bonacina ... Sanchez ... in 1. p. tr. 3 ref. 98 § ... post ... Diana ... in fine ref. 23.

4. Notandum est etiam hìc obiter, quòd quando quis est certus se emisisse votum, v.g. castitatis, sed dubitat, an habuerit animum se obligandi, tenetur servare castitatem, quia possessio stat pro voto; nihilominùs tale votum non censetur reservatum Pontifici, quoniam cùm reservatio sit odiosa est restringenda ad casus certos. Et idem dicendum est in casu nostro, quando scilicet quis vovit, expleto septennio, sed dubitatur, an tunc habuerit usum rationis. Ita Suarez *de Religione tom. 2. lib. 6. cap. 26. num. 6.* Sanchez *in summa tom. 2. lib. 4. cap. 40. num. 26. & cap. 44. num. 3.* & alii.

RESOL. XLI.

An in dubio, utrùm votum sit emissum ante pubertatem, aut post minorem ætatem, possit pater illud irritare?

Idem dicendum est de tutoribus, & curatoribus etiam in casu, quòd dubium sit circa tempus subjectionis: v.g. si uxor dubitat, an ante matrimonium emiserit votum; aut servus, qui aliquando fuit liber, an tempore libertatis &c. & pupillus aliquando caruit tutore; & minor, qui aliquando caruit curatore, an tempore sui juris, an post subjectionem illi votum fecerint.

Et quid, si dubium est, an votum sit confirmatum ab impubere, transacto subjectionis tempore? Ex part. 4. tract. 3. Ref. 37.

§. 1. NEgativam sententiam docet Joannes de Salas *in 1. 2. quæst. 21. tract. 8. disp. unica, sect. 25. num. 261. & 262.* ubi sic asserit. Quando dubia est potestas irritandi, vel dispensandi votum aliquod, vel relaxandi juramentum, etiamsi quis, quantùm in se est, dispenset, commutet, vel irritet: votum tamen, aut juramentum implendum est, quia obligatio certa non tollitur dispensatione, commutatione, vel irritatione dubia, & incerta: ut si dubium sit, an votum personale emissum sit ante annos pubertatis, & votum reale ante annum 25. non potest ita irritare pater tale votum, ut filius illud non servans, sit tutus in conscientia. Confirmatur primò, nam filius non est in possessione certa suæ libertatis, quinimò votum ipsum quodammodò est in possessione certa, quia certò obligat; ergo in dubio de irritatione non est melior filii conditio, sed adhuc tenetur implere votum. Confirmatur secundò, quia dubitans, an tempore contractus minor fuerit, jus non habet rescindendi contractum, nisi probet se fuisse minorem. Ergo &c. Ita Salas *ubi supra*.

2. Verùm tu ne discedas ab affirmativa sententia, quam tuetur Sancius *in Selectis, disp. 43. num. 9.* Suarez *de Relig. to. 2. lib. 4. cap. 6. num. 1.* & Sanchez *in summa tom. 1. lib. 4. cap. 32. num. 2.* quia licèt vovens possessione sua careat, & sic votum respectu ejus possideat, at pater possessionem suæ potestatis dominativæ habet ad irritanda vota, & ne independenter ab ipso ea vota emittantur. Ergo dum non constat de exemptione ab hoc dominio per lapsum ætatis, qua hoc durat, non est privandus hac possessione, & ita hanc sententiam præter Doctores citatos tenet etiam Villalobos *in summa tom. 1. tract. 1. diffic. 21. num. 5.* ubi sic ait. (El que duda si quando hizo el voto tenia catorze años para la irritacion de los votos, se ha de juzgar que no los tenia, y puede irritarselos el que podia no los teniendo, porque el Padre esta en possession de derecho sobre la voluntad del hijo, y mientras ay duda non se le deve quitar.)

3. Notandum est etiam hìc, supradictam doctrinam esse veram quoad tutores, & curatores, etiam in casu, quo dubium sit circa tempus subjectionis; ut, v.g. si uxor dubitet, an ante matrimonium votum emiserit: an servus, qui aliquando fuit liber, an tempore libertatis, & pupillus, qui aliquando caruit tutore, & minor, qui caruit aliquando curatore, an tempore sui juris, an post subjectionem illi votum fecerint. Puto enim in his casibus posse supradictos irritare vota, & voventes non teneri illa post dictam irritationem adimplere, durante subjectione.

4. Sed quid si dubium sit, an votum sit confirmatum ab impubere transacto subjectionis tempore, nempè si votum sit personale, & dubitet, an pubes factus confirmaverit? Respondeo, quòd tunc potest esse dubium de ipsa cõfirmatione, quia de nullo constat, aut potest de solo ejus tempore dubitari, ut si constat cõfirmatum esse, at dubitatur, an tempore impubertatis, vel potiùs tempore pubertatis: in utroque casu dico Superiorem posse votum irritare; & rationes horum omnium videbis apud Sanchez *ubi supra n. 7. & 8.* ex quo hæc omnia desumpta sunt.

Sup. hoc in ref. seq. §. ult. ... in fine.

RESOL. XLII.

Impubes ante 14. annum non dum completum vovit religionem ingredi, facto pubere, moritur pater, & legitimus curator ei constituitur, quæritur, utrùm possit curator votum illud irritare?

Et an hoc idem dicendum sit de matre, ac de aliis curatoribus?

Et ex doctrina supradictæ quæstionis infertur, an pater possit irritare vota filiorum ante pubertatem emissa, modò pubes post acquisitam pubertatem, non ratificaverit vota tempore impubertatis facta?

Et

Et in dubio, an ratificatio facta fuerit post pubertatem, præsumendum sit, votum non fuisse ratificatum? Ex p.6. tr.7. & Misc.2. Res.22.

Sup. hoc in ... §.

§.1. NEgativè respondet Suarez *de Relig. tom.2. lib.6. cap.6. num.25.* Quia Curator datus est ad gubernationem minoris in bonorum administratione, non in persona, *l. in copulandis 9. Cod. de nupt. ibi.* Nec curatoris, qui solùm rei familiaris sustinet administrationem, cujus officium durat usq; ad vigesimumquintum annum completum, quo tempore finitur pubertas; sed irritare vota personalia est actio spectans personam minoris, non ejus bona. Ergo curator hac potestate non gaudet. Item illa vota fuerunt emissa sub conditione, si Patri placuerint, & illo defuncto, si placuerint tutori: non autem emissa fuerunt sub conditione, si curatori placuerint: quia tempore, quo fuerint emissa, non erat dabilis curator: at tutoris officium cessat, obtenta pubertate. *Instit. quib. mod. tutel. finit. in princ.* Ibi: *pupilli, pupillæq; cùm puberes esse cœperint, à tutela liberantur.* Ergo cessat in tutore potestas ea vota irritandi: neq; transit in curatorem: tum quia sub beneplacito curatoris non fuerunt emissa. Tum quia curator non succedit patri in gubernatione filii tempore impubertatis, sed pubertatis. Confirmatur hæc opinio, nam Sotus *de just. lib.7. q.3. art.2. dub. ult.* Aragon. *in 2.2. q.88. art.9.* Alencer *in summ. c.16. concl.5.* & alii docent nec ipsum patrem posse irritare vota filiorum impuberum post eorum pubertatem. Ergo a fortiori neq; curator talem habebit potestatem.

2. Verùm, his non obstantibus, in facti contingentia affirmativam sententiam consului, quam tuetur Sanchez *in sum. to.1. lib.4. c.30. n.5.* & post illum novissimè Fagund. *in Decalog. to.1. lib.2. c.33 n.22.* Fragoso *in Regim. Reip. Christ. to.1. lib.6. disp.16. n.76.* & Trullench. *in Decalog. to.1. lib.2. c.2. dub.35. n.7.* Et ratio est, quia pater potest irritare hæc vota, & juramenta respectu filii post pubertatem, ergo & curator, dum ejus officium durat, idest, usq; ad viges. quintum annum minoris completum: nam usq; ad hoc tantummodò tempus durat officium curatoris; quia, ut omnes Authores fatentur, curator respectu sui minoris vices gerit patris, & patri succedit, illiq; æquiparatur in omnibus. Undè si pater potest, potest etiam ipse curator, dum curator est: nam ea vota semper manent imperfecta, ut priùs erant ratione imperfecti judicii, & pendentia a conditione: nisi pater, aut succedens patri in potestate irritaverit. Nec refert, quòd curator detur primario ad rem familiarem minoris administrandam; non enim datur solummodò ad solas res minoris administrandas, sed datur primariò, & principaliter ipsis rebus sustinendis, & administrandis: secundariò verò datur personæ minoris, ut illã etiã dirigat, & gubernet, ut latè probavimus *n.20.* & hoc sufficit, ut prædicta illius vota, & juraméta irritare valeat, ut pater. Undè patet responsio ad argumenta adducta in favoré patris Suarez.

Sup. hoc etiam pro Matre in Ref. ... ad lin. 6. §. 2.

3. Et ita nostram sententiam præter Doctores citatos tenet etiam Castrus Palaus *to.3. tr.15. disp.2. pun.3. §.3. n.6.* qui optimè notat *n.7.* idem dicendum esse de matre, ac de aliis curatoribus. At si hoc officium non exercet, tametsi nullus curator vota impuberis post pubertatem non poterit irritare, quia matri, quà mater est, nulla filii puberis gubernatio conceditur, neq; in ordine ad personam, neque in ordine ad bona.

Sup. hoc in ... §. alii ... in alio §. ejus non.

4. Ex his infertur à fortiori contra Sotum, Aragon. & alios suprà citatos, posse patrem irritare vota filiorum ante pubertatem emissa, & ita tenet Cassianus *in 2.2. q.89. ar.5.* Cœlestinus *in compend. Theol. moral. tr.5. c.5. n.6.* Lessius *lib.2. cap.40. dub.14. §.1. lib.11. t.17. q.7.* & alii penès ipsos. Quod tamen intelligendum est, modò pubes post acquisitam pubertatem non ratificaverit vota tempore impubertatis facta. Et in dubio, an ratificatio facta fuerit post pubertatem, vel an filios ratificaverit votum, præsumendum est votum non fuisse ratificatum, vel ratificationem non fuisse factam post pubertatem, & consequenter patrem posse hujusmodi vota irritare: quia confirmatio est quid facti, factum autem non præsumitur, nisi probetur.

Cap. hoc in Ref. ... in §. ult.

RESOL. XLIII.

An tutores, & curatores, & etiam mater possint vota, & juramenta pupillorum in ætate impuberi emissa, post pubertatem postea irritare, dummodò post pubertatem non fuerint confirmata?

Et quæritur, quomodò, & quando dicantur confirmata? Ex p.9. tr.8. & Misc.3. Res.14.

§.1. SUppono discrimen inter tutorem, & curatorem: nam tutor datur principaliter personæ, secundariò verò datur rebus: at è contra curator datur principaliter rebus, & secundariò personæ. Deinde, tutor datur in ætate pupillari, id est, usque ad pubertatem, qua completa cessat statim: at curator datur puberibus, duratque toto minoris ætatis tempore, nempè usq; ad vigesimumquintum annum completum, juxta jus commune, & juxta nostrum, usque ad vigesimum completum, quo tempore finito cessat curator.

Sup. contento in hoc §. 1. in ref. not. seq.

2. Hoc supposito, asserunt multi, quoad tutorem, posse supradicta vota pupillorum irritare. Ita expressè Angelus *verb. Votum, 5. n.10.* Emanuel Sà *verb. Votum,* ubi de voti irritatione, *nu.5.* & Trullench *in Decal. tom.1. lib.2. c.2. dub.35. n.2.* ubi sic ait: (Tutor utriusque sexus, etiam mater, potest omnia vota realia, & personalia, & mixta impuberum irritare, eodem modo, quo pater. Ita communiter DD. qui quoad hoc modo loquuntur de patre, ac de tutore: militat enim eadem ratio in patre, & tutore. Nam tutor gerit vices patris, ad consulendum imbecillitati intellectus impuberum, ne imprudenter votis se adstringant. Poterit etiam tutor vota impuberis irritare, sicut pater, transacta impubertate, si posteà non ea confirmavit pubes.) Ita ille. Et ratio est: quia quoad omnia vota impuberum, illorumve personas, gerunt tutor, & curator vicem patris, & rerum gubernationem in omnibus respectu pupillorum: ergo, quod de patre respectu filii impuberis dictum manet, dicendum quoque est de tutore, & curatore respectu suorum minorum, & pupillorum. Et hanc sententiam docet etiam Lessius *lib.2. q.40. dub.14. n.82.*

Sup. hoc & prima dicta ... hujus ref. in ...

3. Contrariam tamen sententiam tenet Sanchez *in summa, tom.1. lib.4. c.30. n.15.* Suarez *de Relig. tom.2. lib.6. c.6. nu.24. & 25.* & alii. Et ratio est: quia eo ipso, quòd pupillus fit pubes, desinit tutor esse tutor, & incipit esse tantùm curator, cui non persona, sed bona tantùm pupilli subijciuntur: amisso autem tutoris officio amittitur potestas irritandi vota, & juramenta facta etiam in impubertate, seu ante quartumdecimum annum in masculis, in fœminis verò ante duodecimum: pater autem, etiam post pubertatem, non desinit esse pater. Nec refert, quòd amisso tutoris officio adhuc maneat illius persona; quia vota, & juramenta non pendent a tutoris persona, sed ab officio, alias irritandi potestas non transiret ad tutorem sequentem, si intra impubertatis annos alter tutor daretur pupillo, remoto priori tutore ab officio tutoris. Cùm ergo statim adepta pubertate à pupillo expiret prorsus officium tutoris, & maneat ipse tutor persona privata, expirabit quoque conditio ab eo officio pendens, & potestas irritandi.

4. Si verò loquamur de curatore dato minori post pubertatem, sive idem sit, qui priùs erat tutor, sive alius; quidam existimant, non posse hujusmodi curatorem irritare vota, & juramenta personalia, ut castitatis, Religionis, peregrinationis, &c. facta ab impubere, tempore, quo ipse erat subjectus patri, vel tutori, quamvis nec ab ipso essent post pubertatem ratificata, neque à patre, vel tutore, vel ante, vel post pubertatem confirmata: quia ad curatorem tantùm pertinet administratio, & gubernatio rei familiaris pupilli, non gubernatio personæ: curator enim non personæ, sed rebus datur, *l. in copulandis, 9. C. de nuptiis.* Et ita curator vota personalia sui minoris irritare nequibit; poterit tamen irritare vota illius realia. Et ita docet Suar. *to. 2. de Relig. lib.6. c.6. n.24. & 25.* quem citat, sed non sequitur Sanch. *tom.2. Decalogi lib.4. c.30. n.11.*

5. Alii, & meliùs, existimant, posse ipsum curatorem, non solùm hujusmodi vota, & juramenta realia, sed etiam personalia suorum minorum irritare: & ita docet expressè Sanch. *modò* allegatus, & docet etiam Sylvester. *verb. Votum, 4. q.2. d.6.* Et ratio est: quia pater potest irritare hæc vota, & juramenta respectu filii post pubertatem, ergo & curator, dum ejus officium durat, id est, usque ad vigesimum quintũ annum minoris completum: nam usq; ad hoc tantummodo tempus durat officium curatoris: quia, ut omnes Authores fatentur, curator respectu sui minoris vicem gerit patris, & patri succedit, illique æquiparatur in omnibus. Undè, si pater potest, potest etiam ipse curator, dum curator est: nam ea vota semper maneant imperfecta, ut priùs erant ratione imperfecti judicii, & pendentia à conditione; nisi pater, aut succedens patri in potestate, irritaverit. Nec refert quòd curator detur primariò ad rem familiaré minoris administrãdãs; nõ enim datur solùmodo ad solas res minoris administrandas; sed datur primariò, & principaliter ipsis rebus sustinẽdis & administrandis; secũdariò verò datur personæ minoris, ut illã etiã dirigat, & gubernet; *ut sup.* probavimus: & hoc sufficit, ut prædicta illius vota, & iuramenta irritare valeat, ut pater: ergo, &c. Et ita docet Castr. Palaus *t.3. disp. 3. punct.3. §.3. n.5. & 6.* ex Sãchez, Suarez, Azorio, Valentia, & aliis. Et ratio horum omniũ est: quia hæc vota, & iuramenta verè ab impubere fuerunt emissa, & habent illius ætatis im-

perfectionem. Cùm ergo tractu temporis nulla mutatio in illis facta sit adventu ipsius pubertatis; potest, pater, & qui loco parentum sunt, illa irritare post pubertatem, sicut de reliquis impuberum votis diximus; dummodo ea in ipsa pubertate non ratificaverint, aut pater illa confirmaverit. Undè si extra impubertatem à patre non irritantur, & ipsi impuberes ea tunc ratificent, obligabunt. Solus tamen Vivaldus *in Candelab. nur. 3. par. c. 4. n. 99.* ausus est dicere, non posse patrem irritare vota personalia de ingredieńda religione, aut servanda castitate, & similia personalia filiorū impuberum dilata in tempus pubertatis: sed nullam rationem, nec fundamentum pro se affert, ut inquit Suar. *de Relig. to. 5. lib. 6. c. 6. v. 6.* Itaque, si quæras, quid de votis, & juramentis filiorū impuberum implendis in tempus pubertatis, sive realia, seu personalia sint; ut si voveant aliquid exequēdum, cùm adoleverint, & pubertatem pervenerint, v. g. castitatem, religionem, aut eleemosynam? Respondeo, hæc eodem modo irritari posse à parentibus, tutoribus, & curatoribus, quo hactenus diximus. Quia, ut dictum est, curator succedit in gubernatione filii ex potestate, quæ patri convenire debebat eo tempore, si viveret; sed *alibi* probavi patrem irritare posse vota filii puberis ante pubertatem emissa, nec post pubertatem confirmata. Ergo idem poterit curator, quidquid dixerit Suar. *ubi supra n. 34.* alibi a nobis impugnatus: cui adde Sotum *de just. lib. 7. q. 3 ar. 5. dub. ult.* Aragon. *in 2. 2. q. 88. ar. 9. in fin.* Sed opinio affirmativa, cui ego adhæreo, est satis probabilis, & tuta in praxi.

6. Sed, quia à nobis *paulò supra* dictum est, posse patrem, curatorem, & alios superiores, vota filiorum irritare, dummodò non fuerint post pubertatem confirmata; quæritur, quando, & quomodo dicantur confirmata? Respondeo, non censeri confirmata per approbationem parentis, tametsi contrarium sentiant Suar. *lib. 6. c. 6. n. 15. & 16.* & Sayr. *lib. 6. in Clavi Regia cap. 10. n. 28.* Quia hæc approbatio, nec supplet perfectè imbecillitatem judicii impuberis, nec privat parentem potestate gubernativa filii; sed solùm præstat, ne pro libito, & absque causa licitè irritare possit filii vota. Sanch. *c. 30. n. 36.* Deindè non censentur confirmata ea eo, quòd vovens voluerit illa exequi. Quia hæc voluntas non immutat obligationem antea contractam; sed illi, quantumvis infirmæ, annexa est. Sic Navar. *c. 12. n. 71.* Azor. *part. 1. lib. 11. c. 17. q. 17.* Valent. *2. 2. disp. 6. q. 6. punct. 6. q. ult.* Suar. *c. 6. n. 12. & 13.* Lessius *lib. 2. c. 40. dub. 14. n. 83.* Sanch. *lib. 4. Sum. c. 30. num. 38.* Neque item censentur confirmata, tametsi sæpè renoventur, seu repetantur ut firma, credendo firma, & inirritabilia esse: quia hujusmodi repetitio est approbatio prioris vinculi, non alicujus novi constitutio, & ignorantia, seu error tollit voluntarium, ac proindè impedit, ne firmentur ampliùs, quàm sint. Navarrus, & Lessius *supra*, & Sanchez *cap. 30. num. 43.* Quapropter tunc vota confirmata censebuntur, quando vovens conscius infirmitatis priorum votorum, se obligare vult firmiter, & irrevocabiliter, vel vult se obligare, ac si nunquam obligatus esset: Quia hæc voluntas æquivalet novæ voti emissioni. Et ita in specie docet Palaus *tom. 3. disp. 5. punct. 3. num. 10.* quod est valdè notandum.

RESOL. XLIV.

Si filius servus, vel uxor voveat, v. g. singulis sextis Feriis sua vita jejunare, vel quotidie Litanias recitare, & similia, an talia vota possint à Patre, Marito, aut Domino irritari? Ex p. 9. tr. 8. & Misc. 3. Res. 15.

§. 1. Affirmativè respondet Sanchez *in summa to. 1. lib. 4. cap. 29. num. 7.* (Quia sicut votum absolutè emissum recitandi quotidie Officii divini, aut quotidie dandæ eleemosynæ posset prorsùs irritari, cùm tamen toto vitæ tempore obliget: ita potest, quando totum vitæ tempus exprimitur, quia in neutro casu censetur partim relatum ad subjectionis, partim autem ad libertatis tempus. Quarè jure optimo Azor. *to. 1. Instit. mor. lib. 11. c. 17. q. 11. ad fin.* & Sayr. *in Clavi Regia, lib. 6. c. 10. n. 18.* dixere, posse id votum omninò irritari, quando ad nullum tempus est expressè relatum, sed absolutè emissum. Et Azorius expressè dicit, tunc non posse, nisi quoad partem, quando expressa fuit utriusque temporis mentio.) Ita Sanch. itaque, secundùm illum, hæc vota æquè libertatis, ac subjectionis tempus afficiunt, ac proindè irritationis perfectæ capacia sunt.

2. Verùm contrariam sententiam nominatim contra Sanchez tenet Castr. Palaus *to. 3. disp. 2. punct. 3. §. 4. nu. 2.* Quia supradicti Domini solùm irritare vota subditorum possunt, quatenùs sibi præjudicant: sed illa vota solùm dominis præjudicare possunt, quoad materiam contingentem tempore subjectionis, non autem postea. Neq; obstat, hæc vota æquè libertatis, ac subjectionis tempus efficere. Quia afficiunt illud divisibiliter; est enim materia illis promissa dividua, singulis diebus correspondens: ac proindè secundùm partem implendam tempore subjectionis suspendi possunt, manentibus firmis quoad partem tempore libertatis implendam. Aliàs votum castitatis emissum ab uxore irritari posset à viro, itaut, soluto matrimonio, nulla illius esset obligatio. Quod est omninò falsum, ut satis colligitur ex cap. *Quidam*, & cap. *Placet de conversione conjugatorum*.

3. Sed opinio Sanch. non habet difficultatem in sententia Doctorum, asserentium absolutè potestatem mariti, domini, parentis irritativam, extendi ad vota emissa tempore subjectionis, etiamsi sint adimplenda, subjectione dissoluta. Quia tempore, quo votum illud emittitur, voluntas illa subditur Superiori, sive absolutè, sive quoad materiam promissam, quantumcumq; exequutio in aliud tempus differatur. Et confirmatur: quia quamvis exequutio pendeat in futurum, at talis voti gravamen, & obligatio sunt præsentia. Secundò, quia sequitur ex tali voto præjudicium Superiori: nam tempore, quo est vere Superior, & alter subditus, eum non recognoscit vovens sine ejus consensu. Et hanc opinionem probabilem putat etiam ipsemet Sanch. *ubi supra n. 3.* Sed de hac quæstione *alibi* à nobis etiam actum est.

RESOL. XLV.

An Superiores possint irritare vota emissa tempore subjectionis implenda tempore ejus solutionis, ut si v. g. uxor aliquid promittat in tempore viduitatis, impubes tempore pubertatis, pubes in tempore, quo liberam habuerit bonorum dispensationem, servus dum fuerit liber?

Et nota, quòd Pater possit irritare votum Religionis à filio emissum, post annum pubertatis exequendum? Ex part. 4. tract. 4. & Misc. 49.

§. 1. Ut si, v. g. uxor aliquid promittat in tempus viduitatis, impubes in tempus pubertatis, pubes in tempus, quo liberam bonorum dispēsationem habuerit, servus, dum fuerit liber &c.

2. Prima opinio utitur distinctione, nam aliqui ea supradictis sunt plenè subditi Superiori quoad voluntatem, cui ad plenum ejus regimen traditi sunt, quales sunt Religiosi respectu suorum Prælatorum, & filii impuberes respectu patris, & tutoris; alii verò sunt tantùm subditi quoad aliqua obsequia, & aliquod voluntatis regimen, quales sunt servus domino, uxor viro, filii puberes patri, & curatori. Priorū ergo vota facta ad tempus solutæ potestatis, possunt Superiores irritare, non autem posteriorū, & ita docet Sanchez, mutans sententiam *in sum. to. 1. lib. 4. c. 29. n. 31.*

3. Secunda sententia absolutè facultatem supradictam cuicumque Superiori denegat, quia votum refertur in tempus solutæ subjectionis, & ita tenet Cajetanus *in 2. 2. qu. 88. art. 8. dub. penult. in solut. ad 3.* Navarr. *in sum. c. 12. n. 66.* Aragon. *in 2. 2. q. 88. art. 8.* & alii.

4. Tertia sententia eam facultatem omnibus Superioribus habentibus facultatem dominativā concedit, quia tempore, quo votum emittitur, voluntas subditi subditur Superiori sive absolutè, sive quoad materiam promissam, quarūcumq; exequutio in aliud tempus differatur. Deindè sequitur ex tali voto præjudicium Superiori, nam tempore, quo est Superior, & alter subditus, eum non recognoscit vovens sine ejus consensu. Et hanc sententiam probabiliorem vocavit Sanch *de matrim. lib. 9. disp. 39. n. 16.* licèt postea *loc. cit. in sum.* tantùm probabilem vocet; secluso tamen voto servi emisso in tēpus, quo libertate donatus fuerit; & illam absolutè tenet Petrus de Ledesma *in sum. to. 2. tr. 10. c. 7. dub. ult. dict. 10.* Vega *in sum. to. 2. cap. 12. cas. 20.* & alii.

5. Sed, stando in prima opinione, ego olim putavi aliquos probabiliter consuluisse, patrem potuisse votum irritare religionis, à filio emissum, post annos pubertatis exequendum, & hanc sententiam summoperè notent Confessarii, & casuum conscientiæ responsores, quia in casibus contingentibus plurimum deservire poterit.

RESOL. XLVI.

Quidam voverat singulis Festivitatibus Annunciationis B. M. Communionem, sed Festum illud accidit in feria sexta Hebdomadæ Sanctæ, quæritur, an teneatur in illa die sacram Synaxim sumere?

Et resolutio hujus quæstionis pendet ex illa, an feria sexta Parasceves licitum sit sumere Communionem?

Et quæritur obiter, an in feria quinta Cœnæ Domini sit una tantùm celebranda Missa? Ex part. 6. tract. 6. & Misc. 1. Res. 19.

§. 1. Resolutio hujus casus pendet ex illa quæstione: An feria sexta Parasceves licitum sit sumere sacram Communionem: & negativam sententiam tenet Francolinus *de horis Canonicis, c.30. n.12.* Marchinus *de Sacram. Ordines, tract.3. p.3. cap.8. nu.3.* Megalius *in Promptuar. to.2. verb. Eucharistia Sacramenti Minister, num.19.* & ita determinasse Sacram Congregationem Rituum die 19. Februarii 1622. testatur Gavantus *in Rubricis Missalis tit.9. §.4. nu.24.* Barbosa *de offic. Paroch. c.20. n.16* & Leone *de offic. Capell. q.8. sect.17. nu.170.* Et ratio est, quia *in cap. Sabbato de Consecr. distinct.3.* Innocentius asserit Sacramenta eo die penitùs non celebrari. Item quia in officio illius diei solùm propter infirmos præcipitur servari Sacramentum.

2. Sed, his non obstantibus, non desunt Doctores contrarium sentientes, nempè licitum esse per se loquendo, secluso omni scandalo, eo die communicare. Primò, quia cùm hoc sit per se bonum, & prohibitio in contrarium nõ extet, non est cur tanquam malum, & peccatum damnetur. Et Innocẽtius in eo cap. manifestè de solo Missæ sacrificio loquitur: nam celebrare Sacramenta non est propriè præbere Eucharistiam populo, sed conficere, & consecrare illam, indè enim celebrare pro Missam dicere, & Sacrificiũ facere usurpatur. Secundò, quia parùm obstat, quòd in officio Parasceves Sacramentum solùm propter infirmos custodiri jubeatur: nam id non ideò fit, quòd illis solùm licitum sit dispensare, sed quia illa fuit causa maximè necessaria servandi Sacramentum. Et ita hanc sententiam docet Fagundez *par.1. lib.3. c.35. n.56.* Suar. *in 3. par. Sacram. disp.8. sect.2.* Layman *in Theol. mor. lib.5. tr.5. c.4. n.7.* Molfesius *in sum. t.1. tr.3. c.14. num...* Filliuc. *to.1. tr.4. cap... n.105.* Emanuel Sà *ver. Eucharistia, num.19.* & qui apud me instar multorum est Pater Vasquez *tom.3. disp.232. cap.2. num.22.* dicit posse quemlibet ex causa, vel devotione eo die communicare, & sacram Synaxim sumere.

3. Nec valet dicere, quòd hodie in Ecclesia Latina solus Sacerdos dicta feria sexta communicet ex præsanctificatis die præcedenti: nam asserunt Doctores citati hanc consuetudinem non esse ita introductam, & receptam, ut vim præcepti habeat, sed potiùs devotionis gratia, & ut magis congruentet: nam cùm omnes ferè communicent feria quinta, ideò nullus communicat feria sexta: præsertim cùm ea die non possit commodè fieri. Non ergo dici potest per non usũ introductam esse prohibitionẽ: quia sola negatio actus nõ sufficit ad introducendam legem. Verùm, his non obstantibus, ego consului in casu præsentis dubii vovẽtem potuisse abstinere à sacra cõmunione in illo die Annunciationis sine fractione voti, quia incidit in feriam sextam Parasceves.

4. Non desinam hìc etiam adnotare sac. Congregationẽ Rituum, ut patet apud Decreta Diœcesanæ Synodi Neapoli celebratæ anno 1657. & apud Persicum *de offic. Sacerd. lib.1. dub.6. n.40.* decrevisse in feria quinta in Cœna Domini celebrandam esse unam Missam tantùm. Et Marullus Francolinus *de horis Canonicis cap.30. num.18.* testatur suo tempore Card. Savellium Pontificis Vicarium Romæ quibusdam Sacerdotibus celebrare volentibus præcepisse, ne eo die celebrarent. Tamen hoc decretum non videtur in Sicilia, & in multis locis usu receptum: nam passim in illa die Sacerdotes celebrant; & hoc fieri posse etiam publicè, secluso scandalo, tenent Doctores, quos ego citavi *in tract. de celebrat. Missar.* & citat, & sequitur Marchinus *de Sacrament. Ordinis tract.3. par.3. cap.8. n.1.* & P. Vasquez *to.3. disp.232. c.2. n.15.* docet neque jure scripto, neque consuetudine vetitum esse feria quinta in Cœna Domini Missam celebrare, neque Prælati licentiam esse necessariam, & testatur se plures Romæ vidisse eo die celebrare.

RESOL. XLVII.

An qui ex voto, vel pœnitentia tenetur recitare aliqua die tantùm partem Rosarii, si illam cum notabili interruptione recitet, dicatur satisfacere, etiamsi dimidiam partem manè, & aliam vesperè recitet? Ex part. 4. tract. 4. & Misc. Res. 17.

§. 1. Affirmativè respondeo, quia, ut probavi *in 5. part. tract. 5. res.4.* recitans officium divinum cum magna interruptione, satisfacit præcepto; ergo idem dicendũ erit in recitatione Rosarii ex voto, & pœnitentia, & hanc sententiam quoad utramque partem tenet Sanchez *in opusc. tom.2. lib.7. cap.2. dub.19. num.5.* ubi sic ait. Secunda sententia docet, quòd licèt sine causa justa interrumpat recitans Horam, & per magnum tempus, non peccat mortaliter, nec tenetur sub mortali ad repetendum, quia licèt, physicè loquendo, quando est magna interruptio, non sit eadem hora continua; at loquendo moraliter propter intentionem, quam hic habet supplendi quod deest intra eundem diem, censetur integratio, & cõtinuatio ejusdem horæ, atq; adeò impletio præcepti Horarum quoad substantiam. Item, quia qui tenetur ad Rosarium, vel Psalmum ex voto, vel pœnitentia, satisfaciet recitando dimidiam partem manè, & aliam vesperè; ergo similiter in Hora canonica. Ita Sanch. qui optimè notat hanc sententiam veram esse, licèt quis faciat illam interruptionem cum proposito formali reincipiendi postea illud, quod fuerat recitatum, hoc enim non obstante, poterit postea non reincipere, sed prosequi quod cœperat, quicquid asserant aliqui, quos alibi impugnavimus.

RESOL. XLVIII.

An, qui vovit, vel juravit, aut habuit pro pœnitentia injunctũ audire Missam, vel dicere officium B. Virginis, si Missam audiat, vel recitet sine interna attẽtione, adimpleat votum, & pœnitentiam?

Et docetur præceptum audiendi Missam, & recitandi Horas Canonicas adimpleri sine interna attentione, dummodò interiùs recitans, vel audiens Missam non se gerat distractus. Ex p.10. tr.13. & Misc.3. Res.35.

§. 1. Videtur probabiliter affirmativè posse responderi, sicut probabiliter dicitur, præceptum audiendi Missam, & recitandi Horas canonicas adimpleri sine interna attentione, dummodò interiùs recitans, vel audiens Missam, non se gerat distractus. Et pro hac sententia ego alibi citavi Hurtadum, Lugo, & alios, & me citato, illam tenet novissimè Dicastillus *de Sacram. to.1. tract.5. disp.5. dub.8. nu.95. & dub.9. nu.117.* ubi sic infert. Eadem ratione colligitur posse implere præceptum audiendi duas, vel plures Missas, si præceptum præcisè sit ex præcipiente, vel legislatore humano, humanaque auctoritate, etiamsi uni tantùm, vel etiam nulli interiùs attendat: dummodò exteriùs sit in eo loco, & situ, quo censeatur omnibus Missis præsens, nullo dato signo exteriori, quo ostendatur non omnibus, aut nulli Missæ attendere; nam cùm juxta nostra principia non sit necessaria ulla attentio interna ad implendum Ecclesiæ præceptum, dummodò ita assistatur, ut nulla distractionis significatio detur; attentio verò ad tres, vel plures Missas simul non sit impossibilis, profectò ex eo quòd quis assistat pluribus, non colligitur quod illis non attendat, neque enim assistentia, & attentio ad unam pugnat cum assistentia, & attentione ad reliquas. Ita ille, cui adde Pellizzarium *in Manual. Regular. to.1. tract.5. c.4. sect.1. num.48.* etiam me citato. Undè miror, quomodo Reverendissimus Magister Candidus, *to.1. disquis.25. dub.14.* vocaverit hanc sententiã improbabilem, cùm illam ex Dominicana familia doceat Sylvester, Durandus, Paludanus, & D. Antoninus, & ex Societate Jesu Card. Lugo, Coninch, Dicastillus, & plures alii viri doctissimi.

2. Sed quoad casus propositos de voto, juramento, & pœnitentia, negativam sententiam docet idem Dicastillus, *ubi supra dub.7. n.90.* ubi sic ait: Utrùm autem hoc ipsum sufficiat ad impletionem voti, aut juramenti, non est hujus loci disputare; sicut nec de impletione pœnitentiæ injunctæ in Confessione. Sufficiat dicere, non esse eandem rationem, atq; de præceptis Ecclesiæ, nam cùm obligatio voti, & juramenti sit de re, quæ quantumvis interna sit, sufficienter innotescit Deo ipsi, cui promissio voti facta est, aut quem in testem adduximus rei faciendæ, & qui est propriè judex, & cognitor impletionis rei promissæ, vel, ut aliis verbis rem explicem, cùm materia promissa comparatione promittentis, & ejus, cui promittitur, sit æquè nota, etiamsi materia sit actus internus, & æquè subjecta voluntati promittentis, aut jurantis, sibique quasi imponentis privatam legem, potest potestas obligandi ad eam materiam se extendere, quæ promitti pariter homini, & acceptanti Deo æquè subjecta est, & nota, atque si esset materia externa. Ecclesia verò, aut Princeps aliquis suam quasi sphæram non extendit, nec extendere potest nisi tantùm ad externos actus, qui natura sua subsunt externo illius judicio, & cognitioni, ut explicatum est. Quòd verò attinet ad pœnitentiam injunctam in Sacramento Confessionis, quia ea pœnitentia injungitur à Sacerdote gerente vices Christi, & judicante nomine ipsius, atq; efficiente, ut illud opus satisfactorium sit pars integralis Sacramenti: ex his omnibus capitibus potest resultare obligatio juris naturalis divini, quæ potest transcendere ad actus etiam internos, ad quos Christus ipse instituens Sacramentũ, potest virtute sua obligãdi pertingere, qui externorũ pariter actuũ, atq; internorum nostrum Judex est, Princeps, ac

Dominus, de illisque judicat: quod tamen non habet Ecclesia, unde illud axioma ortum habuit: Ecclesia non judicat de occultis. Ita Dicastillus.

3. Verùm aliquis posset dicere, quòd obligatio voti, & satisfactionis impositæ à Confessario, regulantur, & obligant instar præceptorum Ecclesiæ, ut tradunt communiter Doctores, nisi aliter constet de intentione voventis, & Confessarii; sed secundùm opinionem probabilem præceptum Ecclesiæ non obligat ad attentionem internam, sed tantùm externam: ergo neque obligat votum, aut Pœnitentia imposita à Confessario. Cogita, nam ipsemet Dicastillus posteà *dub. 9. num. 139.* suam sententiam vocat tantùm probabiliorem.

RESOL. XLIX.

An qui audit Missam animo non satisfaciendo voto, vel juramento, satisfaciat voto?

Ubi plura de intentione satisfaciendi præcepto,

Et an doctrina hujus Resolutionis non procedat in obligationibus justitiæ.

Et notatur necessarium non esse habere voluntatem expressam satisfaciendi præcepto; nam si ex ignorantia præcepti rem præceptam exequaris, præcepto satisfacis taliter, quòd deobligatus remaneas ad alterum faciendum. Imò, si ex animo expresso non satisfaciendi præcepto per talem rem, illam exequaris, adhuc tamen satisfaceres præcepto. Ex p. 9. tract. 6. & Misc. 2. Res. 77.

§. 1. Negativè respondet Suarez *de Relig. tom. 2. lib. 4. de horis Canonicis, cap. 56. num. 8.* ubi probat, quòd si audias Missam voluntate non satisfaciendi voto, ad quod teneris, sed intendas aliam Missam audire ut voto satisfacias, tacitè te prorogare votum, vel novum votum facere, quia cùm obligatio voti à te dependeat, potes pro libito illam tibi de novo imponere.

2. Sed ego contrariam sententiam teneo cum Sanchez *in summa tom. 1. lib. 1. cap. 13. num. 18.* Dico igitur te integrè satisfacere voto, licèt habeas intentionem alia Missa satisfaciendi, quia verè præstas illud, quod vovisti; neque eum illam voluntatem habeas minimè satisfaciendi voto per illam Missam, intendis de novo vovere, etsi possis, sed solùm intendis priori voto per aliam Missam à te audendam satisfacere. Ergo si jam satisfecisti, nihil restat tibi satisfaciendum.

3. Notandum est tamen hic obiter, necessarium non esse habere voluntatem expressam satisfaciendi præcepto, nam si ex ignorantia præcepti rem præceptam exequaris, præcepto satisfacis, taliter quòd deobligatus remaneas ad aliud faciendum. Ita Vasquez *in part. 2. qu. 100. art. 9. n. 5.* Valentia *tom. 3. disp. 6. quæst. 2. punct. ult.* Henriquez *lib. 9. cap. 25. num. 6.* Suarez *in 3. part. tom. 3. disp. 88. sect. 3.* Azorius *tom. 1. lib. 7. cap. 2. quæst. 6.* & alii. Imò aliqui plus addunt, non solùm si ignarus præcepti, rem præceptam exequaris, sed animo expresso non satisfaciendi præcepto per talem rem, adhuc tamen satisfaceres præcepto. Ita ego alibi, & Lessius *lib. 2. cap. 37. dub. 10. num. 59.* Valentia, Vasquez, & alii *ubi suprà*.

4. Hinc infertur contra Sanchez *in summa, tom. 1. lib. 1. cap. 13. num. 3.* & Bonacinam *disp. 1. quæst. 1. punct. 10. num. 4.* accedentem ad Ecclesiam animo meditandi res divinas; si sacerdos interim adeat ad altare ad celebrandam Missam, satisfacere præcepto audiendi Missam, licèt cùm primùm accessit ad Ecclesiam, non habuerit animum audiendi sacrum. Ita Castrus Palaus *tom. 1. tract. 3. disp. 1. punct. 17. n. 7.*

5. Verùm supradicta non procedunt in obligationibus justitiæ, in quibus sine cognitione obligationis exequi rem præceptam non potest, quia res præcepta est solutio, non donatio; solutio autem necessariò involuit cognitionem obligationis, & voluntatem satisfaciendi, quibus deficientibus erit donatio liberalis, ac proindè debitum extinguit; quæ sententia limitatur, quando in genere voluisti, ut si casu aliquam obligationem habeas restituendi, eleemosynæ à te faciendæ loco illius subrogentur: nam tunc illæ eleemosynæ non propriè eleemosynæ, & donationes liberales sunt, sed solutiones debiti, cùm ex voluntate satisfaciendi debito procedant, quod est valdè notandum. Vide Sanch. *in sum. tom. 1. lib. 1. cap. 15. num. 11.* & alios.

RESOL. L.

An si quis intuitu pietatis, & solum propter Deum juraret dare dotem mulieri, possit fœmina illius obligationem remittere.

Idem est, si certo pauperi jures eleemosynam largiturum.

Et quid si ea dos, eave eleemosyna nulli esset determinato pauperi, aut personæ promissa.

Et infertur, quòd si quis filiæ intuitu Patris dotem sub juramento promittat, tunc non ad filiam, sed ad Patrem remissio juramenti pertinet. Ex p. 9. tr. 8. & Misc. 3. Res. 13.

§. 1. Negativè respondet ex Soto Azorius *tom. 1. lib. 11. cap. 3. quæst. 11.* ubi sic ait: (Quid dicendum, cùm Titius juravit, se certæ Caij filiæ dotem daturum, ut possit commodè nubere, an Cajus, aut ejus filia ejusmodi jusiurandum possit remittere; Sotus *lib. 8. de just. quæst. 1. ar. 9.* distinguit: Aut Titius jurejurando se devinxit pietatis, ac Religionis causa, eò quòd filia Caij inopia premeretur: aut promisit gratia puellæ, vel patris. Si primo, inquit, modo juraverit, non potest Cajus, & filia jusiurandum dirimere: est enim votum Deo factum. Si secundo potest Cajus jusjurandum solvere, quoniam sibi, aut filiæ est facta promissio. Idem est, si jures, te certo pauperi eleemosynam largiturum: aut enim promittis, ut prosis homini, & proindè causa ipsius; aut promittis Deo, videlicet, studio pietatis in Deum. Si primo modo, pauper potest jusiurandum remittere; si secundo modo, non item.) Ita ille. Probatur hæc opinio ex doctrina D. Thomæ *2. 2. quæst. 89. art. 9. ad 2.* ubi asserit, eum, cui aliquid promittitur intuitu pietatis, id non posse remittere: nam juramentum factum Deo intuitu pietatis, rationem voti habet, votoque æquivalet, ut Doctores omnes tradunt: in voto autem nihil potest persona privata, cùm soli Deo jus acquiratur. Secundò, quia tale juramentum soli Deo præstatur; cujus juri alter renuntiare non potest, non tamen intelligas, velle hanc opinionẽ, ut sic jurans teneatur puellam nolentẽ dotare, aut ducere; hoc enim absurdissimum esset: sed sensus hujus opinionis est: per remissionem promissionis alterius non manere liberum jurantem si adhuc, remittens velit matrimonium, dotem, aut rem sibi promissam.

2. At ego affirmativæ sententiæ adhæreo: quia, quamvis juramentum Deo præstetur, & intuitu pietatis fiat; tamen ipse Deus gratum illud in partis utilitatem habet, & quatenus parti est commodum, & favorabile, & solùm assertur Deus in testem talis promissionis: ergo pars, cui debetur, remittere illius obligationem potest, sicut & alia sibi debita condonare. Secundò, quia ideo potest pater aliqua filiorum vota irritare, quia potest tollere materiam, qua sublata, votum cessat: ergo similiter pars potest tollere, & remittere materiam Deo in sui favorem promissam: ergo consequenter tollet obligationem juramenti. Hanc opinionem tenet Sanchez *lib. 1. de matrim. disp. 55. n. 7. & 8. & 9. & tom. 1. Decalog. lib. 3. cap. 20. n. 7.* Henriq. *lib. 11. de matrim. cap. 14. n. 6.* Ludovicus Lopez *2. par. Instruct. de matrim. cap. 38. fol. mihi. 1048. col. 2.* Navarrus *in Summa Latina, cap. 22. n. 55. casu 1. Hisp. n. 25.* Vinaldus *in Candelabro. 1. par. de sponsal. 5. n. 31.* Brunellus *de sponsal. conclus. 9. n. 5.* Anthon. Cucus *l. 6. Instit. maior. tit. 10. n. 41.* & alii. Addit tamen Anthonius Cuccus teneri hunc aliam pauperem ducere, aut dotare: quia promissio illa jurata duo continebat: primum pauperem ducere, vel dotare; aut eleemosynam pauperi dare: secundùm hanc pauperem ducere, dotareve, aut illi eleemosynam dare. Quare, si jurans nequit utrumque implere, tenebitur alterum, *l. Celsus. §. 1. ff. de recept. arbitr.* Sed oppositum dicendum est: quia huic pauperi præcisè promisit, & non alteri.

3. Nota tamen, quòd in uno casu, opinio negativa Azorii, & Soti esset admittenda, quando, scilicet, ea dos, eave eleemosyna, nulli esset determinato pauperi, aut personæ promissa: & similiter quando quis promisisset Deo, votoque, aut juramento id firmasset, se ducturum in uxorem quandam pauperem fœminam absolutè, & nulli in particulari id promisisset: quia tunc nullus pauper obligationem talis juramenti, & promissionis potest remittere, quia id juramentum Deo soli est præstitum, nec res promissa cedit in favorem certi pauperis, qui possit huic favori cedere; sed cedit vagè in favorem hujus, vel illius, ac proindè nullus particularis poterit eam obligationem remittere. Solùm ergo talia juramenta, quæ rationem voti induunt, & soli Deo præstantur manebunt subjecta irritationi, relaxationi, dispensationique, ac commutationi, quemadmodum & vota manent, & ad quos pertinet vota irritare, relaxare, commutare, & dispensare, illa quoque pertinebunt, ut benè notat Sanchez *tom. 1. Decalogi, lib. 3. cap. 20. n. 9.* Unde ex his infertur, quòd si quis filiæ, intuitu patris, dotem sub juramento promittat; tunc non ad filiam, sed ad patrem remissio juramenti pertineret.

RESOL. LI.

An juramentum præstitum principaliter in honorem Dei possit quis remittere, si cedat in ejus utilitatem?

Et quid est faciendum, quando prædictum juramentum præstitum fuit dare eleemosynam pauperi, aut hospitali non determinando personam; an tunc hujusmodi juramentum relaxari debeat per Prælatum Ecclesiasticum? Ex p.10.tract.14.& Misc.4.Res.17.aliàs 15.

§.1. NEgativè respondet Texeda *to.1.lib.2.tract.1.contr.6.n.244.* ubi sic ait: Major difficultas est, an quando juramentum est specialiter Deo præstitum, aut ex affectu ad Religionem, si tamen res promissa tota cedit in favorem proximi, possit proximus illud relaxare. In qua disputatione Sanchez *lib.5.de Matr.d.25.n.7.* affirmat posse partem cui fuit præstitum juramentum illud relaxare; nihilominus oppositum est verum, quia ut asserit Petrus de Ledesma *summ. tract.11.de jur.cap.2.* quoties juramentum est specialiter Deo factum, & in ejus honorem, aut Religionis, quamvis sit præstitum in utilitatem proximi, non potest illud remittere, sicut contingit in casibus adductis, quod tamen ego limito, nisi hujusmodi juramentum taliter sit in Dei honorem specialiter factum, quod jurans omne jus, obligationem, & impletionem remiserit ad voluntatem ejus cui fuit præstitum; nam tunc non dubito posse illum relaxare, quia principaliter censetur illi fuisse præstitum. Hinc fit, constare manifestè quid dicendum est; quando quis juravit se daturum certam eleemosynam cuidam pauperi, aut hospitali, non determinando personam, tunc enim hujusmodi juramentum relaxari debet per Prælatum Ecclesiasticum, quia hujusmodi juramentum est Deo principaliter præstitum, & non in utilitatem alicujus certæ personæ, cui remitti poterat relaxatio. Ita Texeda.

2. Videtur hanc sententiam etiam tenere Rocafull. *in Praxi Theol. Moral. tom.2.lib.1.præcept.2.Decal.c.4.nu.326.* docet enim, juramentum factum homini, non solùm in utilitatem ejus, sed etiam in Dei obsequium, quod appellatur juramentum intuitu pietatis non posse remitti ab homine, cui factum est, ut si quis promisit pauperi animo inserviendi Deo eleemosynam, non potest pauper remittere; ratio est, quia licèt pauper possit remittere jus, quod acquisivit per juramentum, non tamen potest remittere quod Deo promissum est. Et confirmatur, quia per hoc juramentum contracta est duplex obligatio, & ei, cui factum est juramentum solùm debetur una; alter ergo debet remittere aliam: Poterit autem dispensare Papa si is, cui juramentum factum est, remittit juramentum.

3. Sed ego non discedo à sententia Castri Palai *to.3.tract.14.disp.3.punct.2.n.3.* ubi sic asserit: Difficultas est an possit creditor juramentum præstitum principaliter in honorem Dei remittere, eò quòd tota obligatio in sui gratiam, & favorem cedat, v.g. intuitu pietatis promisisti sub juramento alicui pauperi eleemosynam, poteritnè pauper obligationem remittere? Et quidem si pauperem non determinasti, clarum est nullum esse qui possit obligationem remittere; Quia illud juramentum Deo est factum, & inducit rationem Voti; neque res promissa cedit in gratiam hujus pauperis determinati: sed hujus, vel illius: ergo nullus est in particulari, qui possit remittere. Sic Sanch. *lib.3.Sum.c.10.n.8.* Verùm si pauperem determinasti; probabilius est, & mihi certum remittere posse obligationem; nolendo promissum acceptare; quia illud juramentum censetur tacitam conditionem habere; dummodò velit promissum acceptare is, de cujus commodo agitur. Non enim (ut benè ait Lessius) intendis invitum ad Beneficium acceptandum cogere, vel nolenti obtrudere. Ergo si ille nolit, vel condonet, non obligaris; cessat enim conditio, sub qua obligatio inducta est. Quod verò Thomas Sanch. *lib.1.de sponsalibus, disp.52.n.7.in fine 8. & 9.* & Suarez *lib.2.de Juramento c.39.n.8.11.* & *12.* insinuant posse pauperem remittere obligationem justitiæ remanente obligatione juramenti, si velit promissum impleri, mihi non probatur. Nulla enim ex supradictis juramentis obligatio justitiæ, aut fidelitatis in promittente oritur comparatione pauperis, sed tota obligatio est comparatione Dei, esto in pauperis utilitatem cedat. Quapropter nulla alia via potest pauper obligationem remittere nisi vel condonando promissum, vel nolendo illud acceptare.

RESOL. LII.

An juramentum præstitum redeundi ad carcere injustum obliget?

Et quid de carcere justo?

Et deducitur condemnatum ad mortem famis teneri sub mortali culpa comedere, non obstante Superioris præcepto de non comedendo, etiam si jurasset se cibos oblatos non manducaturum. Ex part.9.tract.8.& Misc.3.Res.57.

§.1. QUoad primum affirmat Toletus *lib.4.Sum.cap.22.num.2.vers. Alterum est.* Lessius *lib.2.cap.42.dub.6.num.48.* Sanchez aliis relatis, *lib.3.Sum.13.num.31.* Suarez *lib.2.cap.19.num.14.* & *16.* Bonacina *tom.2.disp.4.quæst.1.punct.9.num.2.* Ratio est, quia reditus ad carcerem factus est fine observandi fidem Juramento stabilitam, actus est veracitatis, fortitudinis, & patientiæ, neque obinde censeri debes te occidere, & vitam tuam prodigere, sed solùm censeri debes te periculo vitæ exponere. Quod ex justa, & rationabili causa sæpè decet, ut benè probat Lessius *lib.2.cap.9.dub.6.* Adde ex observatione Juramenti non te propriè conjici in vitæ periculum, quod antea habebas, quodque dato Iuramento suspensum fuit. Non igitur excusari potes à juramenti observatione.

2. His tamen non obstantibus, non desunt Doctores negativæ sententiæ adhærentes. Ita Covar. *lib. variar. cap.2.nu.7.* Plaza *de delictis lib.1.cap.22.n.6.fine*, Basilius Legionensis *lib.12.cap.8.nu.*20. Gutierez *1.part.de Juram.cap.57.n.24.* & *seqq.* optimè Vasquez *1.2.disp.174.cap.5.num.35.* Navarr. *cap.12.nu.18.* Reginaldus *lib.18.praxis, n.62.* Ratio est, quia secluso juramento jure charitatis propriæ tenebaris periculum istæ fugere. Ergo Juramentum de non fugiendo, sed potiùs de redeundo, illicitum est; quia est de re charitati propriæ contraria. Item talis reditus subministrat tyranno occasionem iniquæ vexationis: Ergo non est licitus, & honestus: Ergo jurari non potuit. Item non est actus fidelitatis, quia non debetur fides illam iniquè expostulanti, neque fortitudinis, vitam sic irrationabili exponere: Ergo nullam habet honestatem.

3. Nec obstat argumentum in contrarium; quia, etsi se occidere sit intrinsecè malum, & subinde numquam liceat, at non fugere periculum mortis, & illi se exponere interdum licet ex causa justa: ergo ratione servandi juramenti potest se illi periculo exponere, & servare juramentum. Sed respondetur, antecedens esse verum, quando talis expositio periculi est actus virtutis: exponere se autem periculo mortis, redeundo in carcerem, quando absolutus ab illo, juravit se in illum rediturum, non est actus virtutis; nec justa adest causa reditus: sed potius est actus vitii, & temeritatis, cùm sit actio repugnans naturali inclinationi, quia homo tenetur vitam propriam tueri, & conservare; & ideò reditus ille non est promissionis exequutio, sed occasio propriæ vitæ. Non negamus tamen id, quod Adversarii petunt in argumento; sed dicimus nullo modo licere juramenti reditum ad carcerem, nec teneri redire, quando instat periculum vitæ injustè à se auferendæ; quia reditus ille est actus temeritatis, & vitii; de quo juramenta facta sunt irrita. Undè ex his omnibus apparet, utramque sententiam esse probabilem; undè Villalobos *in summa to.2.tr.36.difficul.5.num.16.* sic ait: (De lo dicho se infiere que el que està preso en la carcel, y jura de bolver à ella, donde injustamente estava preso, aunque sepa que le han de castigar, està obligado à bolver à ella, como tienen Cayetano, Soto, Silvestro, y Toledo, y se colige de S. Thomas. Pero en esto caso una glosa, Navarro, Panormitano, Ivan Andres, Covartuvias, Ivan Mayor dizen, que no està obligado à bolver, porque tiene obligacion à conservar su vida, y estava obligado à uyr, si pudiera; y ansi parece que hara mal en bolver, y que no està obligado à ello, ni puede hazerlo con buena conciencia. Esta sentencia dize Lesio que es probabile, y segura en practica, y es llano que se puede seguir, aunque no fuera tan probable como la contraria, por lo queda dicho arriba, quanto masque es muy probable, aunque tambien los es la contraria.) Ita ille.

4. Sed major difficultas est de Juramento redeundi ad carcerem, quando carcer est justus, & pœna mortis inferenda sit justa; an inquam in tali casu obliget. Et negativè respondet Lopez de Texeda *in Theol. moral. to.2.lib.3.punct.2.nu.131.* ubi sic ait: Major difficultas de soluto è carcere juramento præstito de redeundo in illum, an teneatur redire; quando carcer est justus, & pœna mortis inferenda justa; & affirmat Sanchez *sum.tom.1.lib.3.de juram.c.11.nu.25.* ad id teneri etiam cum periculo vitæ: & reddit rationem, quia eo casu juramentum est de re justa, & nihil causari potest

test jurans, quòd hac obligatione liberetur, cùm ad fortitudinem spectet id juramentum cum vitæ periculo observare, nec aliqua injuria juranti irrogetur. Cæterùm nec etiam eo casu jurantem reditum è carcere liberatum, ad illum redire teneri omninò asserendum est; quòd ostendo primò rationibus immediatè à nobis adductis, quæ evidenter probant; etiam de soluto e carcere medio juramento præstito de redeundo in ipsum, quando carcer est justus, & pœna mortis est justa, & debita; & præterea quia quod immediatè, & per se tendit ad tollendam vitam, non est implendum: & etiam quia teste D. Thoma 2.2. *quæst.69. art.4.* ideò ad mortem famis condemnatus: tenetur sub mortali culpa comedere, non obstante superioris præcepto de non comedendo: quia non comedere non tantùm est non se conservare ut malè asserit Valentia *tom. 3. de reo, disp. 5. qu.13.* sed est formaliter, & immediatè se occidere: sed is, qui juravit ad carcerem se rediturum, si ad illum rediret, ea eo reditu infallibiliter sequitur ejus mors, imò reditus ipse est immediata causa amittendi vitam: ergo tenetur non redire Jure naturali, contra quod Juramentum præstitum non est validum.

5. Ad rationem autem pro adversariis constat ex dictis eo casu juramentum non esse de re justa, nce esse validum, nec ad fortitudinem spectare, sed ad temeritatem; nam sicut, si quis ad famis mortem condemnatus juraret se cibos oblatos non manducaturum, eo tamen juramento non obstante tenetur sub mortali comedere, propter rationem à D. Thoma assignatam, quæ deducta est ex ipso naturali Jure: ita qui juravit se in carcerem rediturum, si capite plectendus est, quamvis talis pœna sit justa, nec potest, nec tenetur redire, nec juramentum est validum. Hucusque Texeda. Sed sententia Sanchez magis mihi placet, & est communis, quia talis reditus, & honestus est, & fidelitati, religioni, & justitiæ debitus: non nego tamen sententiam Texedæ suam habere probabilitatem.

RESOL. LIII.

An qui vi, vel metu juratę coactus si habeat animum non implendi juramentum, petendo prius relaxationem ejus, non obstante hoc, peccet mortaliter? Ex part.9.tract.8.& Misc.3. Resol.36.

§.1. NEgativam sententiam docet Suarez *de Relig. tom.2, lib.2.cap.7.nu.20.* & Sanchez *in Summa tom.1. lib.2. cap. 51. num. 17.* ubi sic ait: Non credo peccaturum sic jurantem, si habeat animum non implendi juramenti, obtenta tamen prius illius relaxatione: secus si absolutum non implendi animum haberet; quia in priori eventu nulla irrogatur injuria extorquenti iniquè promissionem: nec est mendacium eo quòd jurans habeat firmum implendi animum, nisi relaxationem obtineat: & quamvis habeat animum petendæ prius relaxationis, & ea obtenta non implendi: animus hic est conformis conditioni inhibitæ in eo juramento, quæ est, nisi ejus relaxatio prius obtineatur: & ideò nec mendacium, nec culpam aliam continet. Sicut jurans fœminæ matrimonium, cum intentione implendi, nisi illa fornicata fuerit, verum jurat, nec peccat; quòd ea conditio includatur tacitè in ea promissione.

2. Sed affirmativæ sententiæ adhæret Lopez de Texeda in *Theol.mor.tom.1.lib.3. tract. 2. num. 138.* Primò, quia qui sic jurat, quamvis vi, & metu coactus, absolutè vult non implere juramentum factum: ergo peccat mortaliter. Probatur antecedens, quia ideò simul cum juramento habet intentionem petendi relaxationem, quia simul jurando habet intentionem non implendi; ergo absolutè vult jurare, & juramentum non implere. Sed qui jurat cum intentione jurandi, & animo non implendi, peccat mortaliter in sententia omnium Doctorum, & est perjurii reus: argo, &c. Hucusque Texeda. Ego utramque sententiam probabilem esse putò; sed negativam existimo probabiliorem.

RESOL. LIV.

An captus à latronibus, si cogitur jurare se non denunciaturum illos judici, teneatur ad observationem talis juramenti?

Et quid, si à judice talis interrogaretur?

Et quid, si juramentum interponatur, de non petenda hujus juramenti relaxatione?

Et quid est dicendum, si captus jurasset infidelibus, apud quos injustè detinebatur se in sua libertatis pretium daturum mille aureos, an tale juramentum non sit relaxandum, sed adimplendum?

Idem est, si captus jurasset se illuc rediturum. Ex par.11.tr.2, & Misc.2.Ref.35.

§.1. REspondent aliqui cum distinctione, si aliàs posset non denunciare, juramentum observandum, si teneretur, non esse: quia in primo casu posset sine peccato observare juramentum; in secundo non posset, juramentum autem de re illicita non valeret, sed Joannes Pontius *in cursu Theologico disp.53.q.3.concl.2.n.13.* existimat secundum casum supponere aliquid, quod non est verum, nimirum quòd posset teneri saltem regulariter loquendo; quia non teneretur quis, Judice interrogante, denuntiare quando ex denuntiatione immineret periculum mortis: sed si non obstante juramento teneretur denuntiare, homines capti à latronibus semper essent in periculo mortis: quia latrones, nisi scirent sibi caveri per juramentum, verisimiliter aut semper, aut communius interficerent captos, ne denuntiarentur, quod cederet magis in præjudicium Reipub. quàm si quis juratus non denuntiare, adhuc denuntiaret. Itaque putat Pontius esse obligatum qui sic juraret semper ad non denuntiandum, nisi casus extraordinarius esset, in quo denuntiatio aliquorum particularium, ex conditione particulari eorum cederet in magnum bonum Reipubl. præponendum malo, quod ex morte, quam inferrent tot, quot ab ipsis caperentur, ingrueret. Ita Pontius. Sed cogita an ex ejus doctrina tribuatur delinquentibus occasio liberiùs peccandi, scientibus non esse accusandos vel denuntiandos in damnum publici boni. Itaque assero cum Valboa Magrovejo *in Lectionib.Salmanticensi.tom. 2.cap.1. de jurejurando, num.82.* Si casus occurreret obligans sub præcepto promittentem ad denuntiandum, verbi gratia, Si latro adeò nefarius esset, ut ejus denuntiatio Reipub. expediret, tunc non obligaret juramentum, quasi contra bonum publicum, præstitum; sic etiam neque obligat si à Judice interrogatus sit, & in hoc sensu puto intelligendum esse D. Thom. 2. 2. *qu.89.art.7.ad tertium.* Sylvestrum *verbo juramentum 4.q.12.* & relati à Barbosa *in leg.alia 15.§. eleganter num.23. ff. solu. matrim.* Si verò casus sit, in quo non teneatur denuntiare, & juravit se non denuntiaturum, quantum in se est, & spontè, juramentum obligat, dum juridicè interrogatus non fuerit, nam tale juramentum homini præstitum est, & quod absque peccato impleri potest, ut in specie resolvit Soto *de Justitia, & Jure lib.8.quæst.1.art.7.ad 3.* Manuel Rodriquez *1.tom.summa cap. 192. n.2.*

2. Quod si juramentum interponatur de non petenda huius iuramenti relaxatione, receptum est non esse validum, eo quòd sit contra bonos mores, ut testatur Covarruvias *dicto cap. quamvis pactum secunda parte* §.3 n.3. Azor. *l.11.institutionum moralium cap.3. quæst.6.* Cavendum tamen est ne istorum iuramentorum relaxatio in religionis catholicæ damnum cedat, ut verbi gratia: si captivus iurasset infidelibus apud quos iniustè detinebatur, se in suæ libertatis pretium daturum eis mille aureos, tale iuramentum non esset relaxandum propter scandalum, & ne nomen Dei apud illos blasphemetur, ut resolvit Caietanus 2.2. *qu. 88. art.2. dub.8.* & ibidem Aragon. *conclus.ultima,* Soto *d.lib.8. q.1.art. 7.ad 3.* Qui docet idem esse dicendum si captivus iurasset se illuc esse rediturum, nam proculdubio teneretur redire etiam cum mortis periculo propter eamdem rationem. Idem Valentia 2.2. *disp.6.q.7. punct. 4.*

3. Nota hic verò cum Lessio *lib.2.cap.42.dub.4.num.19.* & Castro Palao *tom.3.tr.14.disp.2. punct.7.§.5. n.3.* Si Juramentum de non accusando, vel denuntiando criminaliter, esset metu extortum, probabile esse non valere.

RESOL. LV.

An juramentum præstitum captori, vel latroni sit servandum, vel indigeat relaxatione?

Et an si à latronibus captus cogatur jurare se non denunciaturum illos judici, vel Ecclesiæ, an iuramentum illud valeat?

Et addatur, si metu mortis cogeretur jurare se illos non denunciaturum etiam juridicè interrogatum non peccare id jurando.

Ex quo etiam infertur, an qui ob metum mortis juraret alicui comedere carnes toto anno diebus prohibitis, an debeat, vel possit prædictum juramentum servare, cessante metu Ex p.8. tract.7.& Misc. Ref.57.

§.1. NEgativè videtur respondendum, idque per textum *in Authent. sacramenta puberum, Cod. si adversus vendit.* ubi clarissima hæc habentur verba: *Sacramenta per vim, vel per justum metum extorta, etiam à majoribus, nullius esse momenti jubemus,* quibus verbis Augustissimus Imperator Fredericus disertè indicat, se jubere, ut sacramenta metu extorta ipso jure non valeant, nec jurantem, quasi minimè interposita, teneant. Id enim significatur, cùm dicitur aliquid nullius esse momenti, *l.non dubium 5. in fine,*

sive, C. de legibus. Nec moverit si obiiciatur, de his quæ per vim, aut iustum metum gesta sunt, ita ius esse, ut gesta ipso jure valeant, & actionem pariant, ei, qui metum intulit: metum autem passo solùm ita succurri, ut aut actionem habeat ad illa rescindenda, aut exceptionem adversùs improbam adversarii actionem, *l. metum 9. §. sed quod Prætor 3. ff. quod metus caus. gest. erit, l. dolo 5. Cod. de inutilibus stipulation.* etenim isthæc contraria non sunt. Quamvis enim contractus ipse, metu extortus, ipso iure sustineatur, attamen iusiurandum ei adiunctum, si metu extortum est, semper nullius esse momenti necesse est. Nam sive spectemus actionem eius, qui metum intulit, sive exceptionem, qua ille submovetur: reperiemus, in utraque re iusiurandum pariter illi esse inutile. Si agit, habet ille quidem iure ipso actionem; sed habet ex contractu, non ea iureiurando, utpotè habiturus ex contractu, tametsi nullum omninò iusiurandum interpositum esset. Quatenus autem agens exceptione submovetur, ipse ita submovetur, ut ad eam exceptionem infirmandam nihil momenti iusiurandum, turpiter scilicet, & improbè extortum, illi adferat. Deinde huc confert textus *in c. cùm contingat 28. extr. de jurejurand.* in cuius fine dicitur, huiusmodi iuramenta sine vi, & dolo præstita, servari debere. Ergo à contrario sensu, quæ vi dolove non carent, servari non debent. Præterea ad hoc pertinent illa: Non est obligatorium contra bonos mores præstitum jusiurandum, *cap. non est obligatorium 59. de reg. jur. in 6.* & jusiurandum non est vinculum iniquitatis, *cap. quanto 18. circa medium, tit. de jurejurand. can. inter cætera 22. caus. 22. quæst. 4.* Accedit, quòd omne juramentum, quod est contra bonas leges politicas (quas condit legitimus Magistratus) repugnet ordinationi divinæ, quandoquidem Magistratus, & bonæ leges dicuntur ordinatio divina, teste D. Paulo *ad Roman. c. 13. vers. 2.* Atqui jusiurandum, & per vim, & metum à latrone extortum, esse contra leges civiles, elucet ex *l. jurisgentium 7. §. & generaliter 16. ff. de pact. l. si quis inquilinos 112. §. fin. ff. de leg. 1. & d. l. non dubium 5. C. de legibus.* Ideòque juramentum istud, sive juratum pactum quo latroni, seu prædoni pro capite pretium promittitur, utpotè ordinationi divinæ repugnans, & contrarium, servari non debet. Denique hisce suffragatur auctoritas Ciceronis, qui *lib. 3. de offic. ante finem*, sic disertè scribit: Est etiam jus bellicum fidesque jurisiurandi sæpè hosti servanda. Quod enim ita juratum est, ut mens deferentis conciperet fieri oportere, id servandum est; quod aliter, id si non feceris, nullum perjurium est: ut si prædonibus pro capite pretium non attuleris, nulla fraus est, ne si juratus quidem id non feceris. Nam pirata non est ex perduellium numerum definitus: sed communis hostis omnium, cùm hoc nec fides esse debet, nec jusiurandum commune. Non etenim falsum iurare pejerare est: sed, quod ex animi tui sententia iuraveris, sicut verbis concipitur more nostro, id non facere, periurium est. Sicut enim Euripides:

Juravi lingua: mentem juratam gero.

2. Nec huic sententiæ videntur obstare, quæ à dissentientibus ex verbo Dei afferuntur, videlicet, nomen Domini Dei non esse temerè usurpandum, *Exodi cap. 20. vers. 7. Deuteron. 5. vers. 11.* Domino vostra nostra, & iuramenta esse reddenda, *Psalm. 50. vers. 14. Matth. cap. 5. vers. 33.* Virum bonum, quod iuraverit, etiam cum damno suo non mutasse, *Psalm. 15. vers. 5.* Item omne jusiurandum, quod sine dispendio salutis æternæ servari potest, esse servandum, *dict. cap. cùm contingat 28. in fin. extr. de jurejurand.* Hæc, inquam, & similia non obstant. Nam omnia cum hac limitatione accipienda sunt, dummodò licitum sit iusiurandum, aut modò non permittatur id, quod sit turpe factu, & contra bonos mores: quo scilicet præstando magis Deum offendas, & nomen eius violes. Jam verò præstare raptori, sive latroni, tamquam raptori, sive latroni, quod illi propter vim, & metum illatum, sine quo iuramentum interpositum non esset, promissum est, id sanè turpe factu, & contra bonos mores esse constat: ut proinde nec iusiurandum in eo iurantem obliget, aut servandum veniat. Tum, quia latroni, sive prædoni dare ob promissum, per vim extortum, est facto suo vim, & metum illatum comprobare. Hoc autem facere, est contra bonos mores, ut disertè scriptum est *in l. nihil consensus 116. ff. de regulis juris.* Tum, quia hoc ipsum turpe, & adversùs utilitatem publicam censetur, prædoni, seu latroni, tamquam prædoni, seu latroni, dare. Prædo namque, propter vim publicè malè meritus, dignus est, non qui maleficii præmium accipiat, aut lucro augeatur; sed potiùs, qui egestate publicè laboret, *l. bona fides 31. in fine principii ff. depositi.* Et ita hanc sententiam præter Doctores, quos citat Sanchez *de matrimon. lib. 4. disp. 20. num. 3.* tenet Donellus *lib. 21. commentar. de jure civili, cap. 13.* Hunnius *lib. 1. var. resolution. jur. civilis, tract. 1. quæst. 5.* Setserus *lib. 1. de juramento, cap. 20.* Bodinus *lib. 1. de Repub. cap. 1.* Arumæus *disp. 2. Collegii criminalis, assert. 6. in fine*, & alii.

Sed hanc sententiam negativam aliqui asserunt esse intelligendam quoad forum exterius, ita Valentia *tom. 3. disp. 6. quæst. 6. punct. 4.* & Fachineus *lib. 8. contr. cap. 102.*

3. Verùm hoc mihi non placet, quia obligatio iuramenti non solùm est in foro conscientiæ, sed etiam in foro externo, & iudiciali. Tum quia textus *in cap. debitores, cap. si verò, de jurejurando, cap. Abbas, cap. ad audientiam, de iis quæ vi*, de foro externo loquuntur, tum quia ratio decidendi, ob quam iuramentum obligat, nempè observari posse absque dispendio salutis æternæ, æquè in foro externo, ac interno procedit; & ita docet Pontius *de matrimonio, lib. 12. cap. 8. num. 17.* Dicendum est igitur absolutè tale iuramentum præstitum raptori; vel latroni valere, & indigere relaxatione. Probatur ex *cap. si verò, de jurejurando*; ubi coactum gravissimo metu iurare iuris sui renuntiationem, (inquit Pontifex) non esse tutum contra iuramentum suum venire; nisi tale sit, quod servatum vergat in interitum salutis æternæ. Idem habetur *cap. verum, eod. tit. cap. ad audientiam, de iis quæ vi.* Servanda ergo sunt hæc iuramenta. Quòd si Authentica, *Sacramenta puberum*, dicantur iuramenta metu extorta nullius esse momenti, intelligi debet, quoad contractus firmitatem, non quoad obligationem iuramenti. Et eadem ratione explicari potest textus *in cap. quamvis pactum, & cap. cùm contingat*, præterquàm quòd communis sententia affirmat; illud Authent. correctum esse per ius canonicum, *cap. si verò, cap. verùm de jurejurando*. Et ita hanc sententiam docet uterque Molina, Theologus, & Jurisperitus, ille *de Justitia, tom. 1. tract. 2. disput. 149.* hic *de Hispan. Primogen. lib. 2. cap. 3. nu. 12. & 13.* Suar. *de Relig. tom. 2. lib. 3. cap. 16. n. 18.* Lessius *lib. 2. cap. 42. dub. 6.* Guttierrez *de juram. par. 2. cap. 57. num. 18.* & alii penes ipsos.

4. Nec valet dicere quod *in cap. pervenit, de jurejurando*, deciditur, Episcopum in rebus suis spoliatum, & iurare compulsum quòd non repeteret sic ablata, nullius iuramenti vinculis super hoc posse constringi. Nam responden cum glossa, Felino, Abbate, & aliis, ibi Episcopum illum fuisse spoliatum rebus Ecclesiæ, quæ quia sub eius iure, & administratione sunt, vocantur eius; cùm autem teneatur ex proprio officio res Ecclesiæ observare, nullo modo potuit iurare; non repeiturum, quia est iuramentum de re iniqua, & sic nullius iuramenti vinculis potuit super hoc constringi. Et cùm Pontifex subdit, illum absolvimus, quia nefandissima coactione iuravit, intelligendum est de absolutione, quoad declarationem, seu quoad factum, id est, absolutum declaravimus; vel illum ad cautelam, seu de facto absolvimus, non quia necessarium sit, sed ob maiorem securitatem. Secundò respondeo cum Suarez *lib. 2. de juramento, cap. 10. num. 7.* & Sanchez *lib. 3. summa cap. 11. nu. 37.* admittendo Episcopum fuisse spoliatum rebus suis, non Ecclesiæ; (hæ enim impropriè dicuntur Episcopi) fuisseque compulsum iurare, non repetere, fuisseque propriè absolutum; quia Pontifex nullam aliam causam absolvendi à iuramento assignat præter metum, tacitè innuens solam illam esse causam relaxationis. Si autem spoliatio facta esset de rebus Ecclesiæ, etiam seclusa coactione iuramentum de illis non repetendis esset nullum, utpotè de re iniqua. Ergo Episcopus non rebus Ecclesiæ, sed suis spoliatus fuit. Hoc supposito respondeo nullius juramenti vinculi posse constringi firmiter, & irrevocabiliter, quæque relaxari non possint.

Non deseram tamen adnotare Sanchez *de matrim. lib. 4. disp. 20. q. 1. nu. 3.* sententiam negativam probabilem reputare; sed, ut dixi, mihi non placet.

5. Sed ex his oritur alia quæstio. An si à latronibus captus cogatur iurare, se non denuntiaturum illos iudici, vel Ecclesiæ, aut iuramentum illud valeat? Plures negant, quia est contra bonos mores, & contra bonum publicum. Ita S. Thomas 2. 2. *q. 89. art. 7. ad 3. & in 3. dist. 39. q. 1. art. 5. quæstiunc. 2. in corpore*, Cajet. *d. art. 7.* Abulensis, Angelus, Sylvester, Armilla, & alii, quos affert Sanchez *lib. 3. in Decalog. cap. 25. num. 12.* ipse tamen cum Soto, & aliis meritò distinguit; nam si esset obligatio sub præcepto denunciandi latrones illos, iuramentum non valeret, quia esset de re illicita; si tamen, secluso eo iuramento, non esset obligatio illos denunciandi, iuramentum valeret cùm esset de re, quæ sine peccato impleri potest. Sup. hoc in ref. [illegible] 8. 1. per totum.

6. Addit tamen Sanchez *n. 13.* si metu mortis cogeretur iurare, se illos non denuntiaturum, etiam iuridicè interrogatum, non peccare id iurando, quia cum vitæ periculo nemo tenetur iudici iuridicè aliàs interroganti respondere, quod quidem difficile est; quia in hoc etiam casu promittunt cum iuramento aliquid, quod sine peccato fieri potest, Sup hoc in ref [illegible] & in eodem §.

test. Quamvis enim metus, & periculum mortis excuset regulariter à respondendo judici, in hoc casu tamen quando iudex postea interrogat, nullum mortis periculum est, cùm iam sit in tuto, qui interrogatur: ergo secluso iuramento, tenebatur hic & nunc respondere: metus autem mortis præcedens non excusat à respondendo postea, cùm iam omninò cessarit illud periculum quod excusare poterat. Sicut si ob metum mortis iurasses alicui comedere carnes toto hoc anno diebus prohibitis, certum est, quòd postea, cessante metu, non deberes, nec posses illud iuramentum servare, quia licèt durante metu possis id facere, si non inferretur metus, & exigeretur in odium, & contemptum religionis: cessante tamen metu, eo ipso cessabat ratio excusans ab observatione præcepti Ecclesiastici, quare promissio talis esus ponendi post ablatum metum esset promissio rei illicitæ. Melius ergo Sotus *lib. 8. de Just. qu. 1. art. 7. ad 3. in 3. membro*, Manuel *punct. 1. tom. summa in 2. editione, cap. 192. num. 4.* & Aragon. *2. 2. quæst. 89. art. 7. circa solutionem ad 3. in fine*, dixerunt id iuramentum illicitum esse. Posset itaque ille iurare cum æquivocatione ad decipiendos eos, non tamen posset permittere in sensu latronum, & multò minùs deberet, aut posset postea illud implere, etiamsi licitè, vel illicitè eo animo iurasset. Et hæc omnia docet Cardinalis de Lugo *de Justit. tom. 2. disput. 22. sect. 8. num. 235.*

RESOL. LVI.

Quidam juravit dare meretrici pro actu fornicario centum aureos, quæsivit postea, an ratione præstiti juramenti teneatur eos solvere?

Et promissio facta meretrici pro actu turpi, etiam secluso juramento, an absolutè non obliget in conscientia? Ex par. 4. tr. 4. & Misc. Res. 27.

Sup. contrario in hoc res. inf. in tr. 7. res. 30. & in eo 6. tr. 7. res. 40. per tot. & signanter in fine §. 1. & quamvis non placet sup. hoc sed ut ita mediare potest sortiri hujus §. tr. ... res. ... penult. & ult.

§. 1. Respondi negativè, quia promissio prodiga etiam iureiurando firmata obligat solùm ad quantitatem, in qua nulla est prodigalitas, non verò quoad incrementum, ut tradit Sotus *lib. 4. quæst. 7. art. 2. ad 2.* Martinus Ledesma *in 2. part. quarti, quæst. 18. art. 5. §. circa 2. membrum*, Mercatus *de contractib. lib. 6. cap. 16.* Palacins *de contract. lib. 5. cap. 55.* Aragon. *in 2. 2. quæst. 89. art. 7.* Salonius *in 2. 2. qu. 62. art. 5. controvers. 4. post 3. conclus.* & ibi Bannes *dub. 5. conclus. 3.* & alii; licèt probabiliter Molina *de justit. tom. 2. disp. 271.* & alii contrarium sentiant. Itaque obligavi dictum consulentem per manus alterius personæ solvere tantùm illam pecuniarum summam, quam huiusmodi meretricibus dare consueverunt viri eius conditionis æquales: nam cùm talis promissio fuerit prodiga, etiamsi iuramento fuerit vallata, obligabat tantùm ad illam summam, in qua nulla aderat prodigalitas.

2. Nec valet dicere cum Cajetano *in 2. 2. quæst. 32. art. 7.* & Valentia *tom. 3. disp. 5. quæst. 6. punct. 5.* quòd in promissione meretrici facta, licèt adsit culpa, quod sit approbatio actus turpis, & ad eum inductio, at in solutione post actum turpem, ut erat in casu nostro, nulla adest culpa, ergo, &c. Nam respondeo, quòd hoc argumentum vim haberet, si promissio illa non fuisset prodiga, & ideò ego iuvenem illum obligavi ad illam mediocrem summam, sed non procedit in tota summa promissionis prodigæ, ut est in casu de quo loquimur.

Alibi in resolutionib. not. promissum signanter in pelipa.

3. Nota etiam quòd multi probabiliter sentiunt, ut ego ipse alibi notavi, promissionem factam meretrici pro actu turpi absolutè non obligare in conscientia, etiam post actum turpem, secluso tamen iuramento.

RESOL. LVII.

An si amasius, & meretrix jurent fidelitatem, nempè, ut nullam aliam personam carnaliter cognoscat, tale juramentum obliget? Ex part. 9. tract. 8. & Misc. 3. Res. 9.

§. 1. Affirmativam sententiam docet Sanchez *tom. 1. lib. 3. cap. 15. num. 17.* ubi sic ait: (Hinc deducitur, quid dicendum sit de promissione jurata, vel non jurata, qua duo concubinarii promittunt sibi fidelitatem, vel solùm alter alteri; id est, fore ut promittens nullam aliam personam carnaliter cognoscat. Videtur enim ea promissio minimè obligare: quia finis est malus, nempè amicitiam eam turpem conservare. Sed existimo, hoc juramentum, vel promissionem obligare: quia, ut juramentum homini præstitum in ejus favorem obliget, nihil refert, an jurans id promittendo peccarit; sed tantùm spectandum est, an possit impleri absque culpa. Et eadem prorsus ratio est de promissione humana. At objectum hujus promissionis, nempè, ad nullam aliam personam fornicando accedere, potest impleri absque peccato; cùm non sit necesse, ut id ob finem turpem exequutioni mandetur: & quamvis is ad promittendum induxerit; at revera promissio illa est, ut merces, & stipendium usus præteriti corporis. Sicut, si ob eum finem promisisset illi nuptias, aut pecuniam aliquam, teneretur implere.) Ita ille.

2. Sed ego magis adhæreo negativæ sententiæ, quam tuetur Fagundez *in Decalog. tom. 1. Præcept. 2. lib. 2. cap. 24. n. 19.* Dico igitur, talem promissionem, sive juramento confirmata sit, sive non, minimè obligare. Probatur primò: quia finis hujus promissionis, nempè, turpem amicitiam cum concubina servare, malus est, & de se peccatum mortale: juramentum autem ad peccatum obligare non potest, cùm non sit vinculum iniquitatis. Secundò, quia ea promissio non fit, nisi ut magis magisque in sua turpi amicitia conserventur, in peccatoque concubinatus diutiùs, remotis occasionibus, quæ à tali peccato illos amovere possint, durent, ac perseverent: promissio autem, ac juramentum vinculum iniquitatis esse non potest; tale autem esset, si ad hoc obligaret. Quemadmodum enim si quis juraret ac promitteret se non remoturum occasiones peccandi, talis promissio, & juramentum non obligaret: ita nec hoc juramentum, aut promissio obligat, cùm perinde sit jurare hoc, ac illud, ut patet: Nec obstat, quòd objectum talis promissionis, nempe, non accedere ad aliam, impleri possit absque peccato, imò quòd non possit non impleri sine peccato: quia, quando dicimus, in promissionibus, & juramentis solùm esse attendendum, an exequutio illorum sit licita, ut obligare censeantur; id intelligendum est, modò inde nullum peccati inconveniens sequatur: hic autem sequitur, ut manifestum, & probatum est. Et quamvis peccatum committi debeat, si non impleatur promissio satis est, ut ea non valeat, quòd firmitas illius habita ex juramento sit occasio permanendi in peccato, & ut dicamus non debere dari, ne juramentum sit vinculum iniquitatis.

RESOL. LVIII.

An prorogato tempore, v. g. ad proferendum sententiam, censeatur etiam prorogata obligatio ferendi talis sententiæ ex vi juramenti prius præstiti? Ex part. 9. tract. 8. Misc. 3. Res. 7.

§. 1. Negativè respondet Azor. *tom. 1. lib. 12. cap. 8. q. 1. ex cap. Clericus, de jurejurand.* ubi decernit Pontifex Clericum, qui juravit, se statuta edita in Ecclesia sua servaturum, promittens per idem jusjurandum statutum postea editum fideliter observaturum, licet præstare debuerat promissum, non tamen vi præstiti jurisjurandi ad id fuisse obligatum. Et Abbas, Antonius Butrius, & alii ibi annotarunt jusjurandum ad nova, aut futura non protendi. Undè, si famulus cum domino convenerit, & conventionem primò juraverit; & postea, id domino exigente, jusjurandum primum ad alia extenderit, non extenditur, ut ait Abbas *in cap. Clericus, de jurejur.* Archidiaconum secutus. Item, si quippiam aliquis domino jurando dixerit, & deinde aliud per jusjurandum antiquum mendaciter affirmaverit, mendax est, perjurus non item, ut idem Abbas ait. Præterea, si Notario, vel Judici detur facultas, ut instrumentum, vel syngrapham, aut chirographum extendat ad alia; non eo ipso jusjurandum ad alia protenditur; licèt instrumentum unà cum jurejurando ad alia trahatur, ut docent Antonius, & Abbas *cap. Clericus, de jurejur.* nisi in his omnibus denuò juraverit, aut nisi ei expressim dicatur: Jura per primum jusjurandum, hoc est, per formulam in primo jurejurando conceptam; aut, Jura per primum jusjurandum, sicut per sacram rem, ut ait Abbas *loco citato*.

2. At his non obstantibus, affirmativam sententiam docet Suarez *de relig. tom. 2. lib. 2. de jur. promiss. cap. 36. num. 7. junctis num. 8. & num. 14.* Quia, cùm de consensu partium fit prorogatio temporis compromissi, non fit novum pactum in substantia, ut volunt Authores contrarii: sed illud idem differtur, prorogatur, & commutatur in majus tempus: & ideò totum ipsum pactum, prout anteà erat juramento affectum, prorogatur: quia nulla est ratio separandi pactum à juramento; nec est incompossibilitas in continuatione ejusdem pacti, & juramenti: cùm ibi non fiat extensio juramenti ad novam materiam: sed continuatio ejusdem juramenti circa eamdem materiam continuatam: maximè quia cum juramentum adhæreat promissioni, tamquam accessorium principali; prorogato principali, censetur prorogari accessorium. Secundò probatur, & declaratur magis: quia, quoties prorogatur, seu commutatur juramentum, sive ex consensu partium, seu authoritate Judicis, id

in

in quod fit commutatio, eadit sub eadem obligatione juramenti; alias non esset commutatio, nec prorogatio; sed nova promissio, nuvum pactum, & extinctio prioris pacti. Consequens est falsum: argo.

3. Et quidem hæc opinio videtur probabilior: sententiam tamen Azorii puto etiam probabilem esse, quam postea secutus est Sanchea *in summa tom. 1. lib. 3. cap. 17. nu. 23.* & de hac quæstiune latè, & doctè scribit Covarruvias *de pactis, part. 1. n. 6.*

R E S O L. LIX.

De juramento servandi statuta, seu capitula civitatum collegiorum, &c.

Et pro praxi hujus quæstionis aliqui casus adducuntur, & notantur in tenore hujus resolutionis. Ex part. 3. tract. 6. & Misc. 2. Res. 39.

Sup. hoc in to. 7. 2. res. 5. Et quia.

§. 1. SI supradicta statuta sunt in usu, nulla indigent probatione, non observantes illa esse perjuros, ut patet ex *cap. querelam, & toto tit. de jurejur.* Si verò aliqua statuta in dissuetudinem abierunt, vel usu recepta non fuerunt, tunc illa non observantes perjuri non sunt. Nam, ut rectè notant Megala *cons. 85. num. 1.* Gutiertea *de juram. confirmat. part. 1. cap. 28. num. 14.* Gomez *in leg. Thauri, num. 365. & 366.* Sanchea *in summa tom. 1. lib. 3. cap. 14. num. 9.* Portel. *in addit. ad dubia Regul. ver. juramentum, num. 25.* Malderus *in 2. 2. D. Thomæ, tract. 10. cap. 6. dub. 9.* Homobonus *in exam. Eccles. part. 1. tract. 7. cap. 9. quæst 46.* & alii penes ipsos, juramentum de servandis statutis non extendi ad statuta moribus utentium non recepta, vel quæ per contrariam consuetudinem abrogata sunt. Hinc infertur Gubernatores Tabulæ huius urbis non esse periuros mutuando pecuniam Civitati, nam Capitulum id prohibens non fuit usu receptum, & in dissuetudinem abiit: & sic etiam dicendum est de Prætoribus huius urbis, qui aliqua capitula Civitatis non observant, quæ in dissuetudinem abierunt.

2. Notandum est etiam hic obiter contra Megalam *ubi suprà num. 4.* tunc materiam statuti iurati esse gravem, ut constituat periurium mortale, quando tanti momenti est, ut iuramento secluso statutum suæ materiæ ratione sufficiens esset ad obligationem sub mortali. Et ita docet Sanchea *loc. cit. nu. 3.* hinc transgredientes statuta iurata decernentia faciendum aut omittendum aliquid sub aliqua pœna, non peccare dicendum est.

3. Nota etiam, quòd quando statutum juratum revocetur per potentem revocare, tunc illud non servans non esse perjurum, dicendum est: quia non ampliùs obligat, & ideò cessabit juramentum. Ita Sanchea *ubi supra num. 10.* cum Cajetano *2. 2. quæst. 89. art. 9.* Soto *lib. 8. de just. quæst. 5. art. 9.* & aliis.

4. Undè infertur, In rigore loquendo, Prætores hujus urbis non peccare, neque esse periuros, quando Dominus Prorex cum aliquo actu viceregio dispensat pro illa vice, ut aliquid efficiatur, non obstante aliquo Capitulo civitatis in contrarium; ut v. gr. fiat electio ad aliquod officium sine *unsciuolo*, ut vulgò dicitur, &c. licèt hoc Domini Proreges efficere minimè deberent, & ideò Prætores in tali casu exponant Proregibus inconvenientia, quæ sequuntur ex supradictis dispensationibus, ut nihil timeant.

R E S O L. LX.

In multis Religionibus extant pendentia, & statuta, in quibus Notariis, Commissariis, & cæteris justitiæ administris taxata sunt stipendia, quæritur, an modò obligent, in conscientia, virtute juramenti stante varietate temporum, & circumstantiarum? Ex part. 2. tract. 17. & Misc. 5. Res. 61.

Sup. hoc in res. seq. & in to. 6. tr. 7 res. 174. & sursum in §. seq. sed vide etiam per tot. & in tom. 7 tr. 1. en res. 33 vide objectionem quam adducit Caramuel in §. Sunt, & § ult. adversum decisionem hujus res.

§. 1. REspondeo negativè. Ita Molina *de just. tom. 1. tract. 2. disp. 83.* & Basil. Pontius *par. 1. var. disp. quæst. 2. scholastica, cap. 7.* qui citat D. Antonin. *part. 2. tit. 7. cap. 5. §. 1. & part. 3. tit. 3. cap. ult. §. 11.* & Sylvestrum *ver. restit. 3. quæst. 5. pronunc. 10.* Nam nisi illæ leges justum pretium contineant pro varietate temporum, & juxta illam mutentur, iniustæ sunt, & iustè poterit tabellio accipere sibi incrementum, usque ad limites iusti pretii. Sciendum est enim, crescente pecunia decrescere valorem illius ad cæteras res pecunia comparandas, atque adeò crescere valorem cæterarum rerum compensatione pecuniæ. Undè cùm his temporibus, quod non erat antiquitus, excrevit pecunia, decrevit ex hoc valor illius, & crevit valor aliarum rerum, & ita nisi mutatio legum facilè fieri potest, ut pretium olim justum, nunc sit infra justum infimum: hanc etiam opinionem tenet Tolet. *in sum, lib. 5. cap. 62. num. 7.* ubi asserit: Notarium non debere excedere pretium iustum instrumenti, hoc autem est frequenter lege taxatum. In qua taxatione, notandum est apud aliquas regiones exigi taxationes has secundùm pretia vilissima, quia sunt antiquissima, quando res minimo pretio emebantur, & tunc ipsa officia minus multò valebant, modò autem multum valent. Et quamvis iustè possit Notarius excedere illa taxata pretia, tamen unum obstat, nimirum iuramentum; quod singulis annis, aut in principio officii facit, puta observandi illam taxationem, ob id peccat transgrediendo. Undè sanctissimè facerent Principes si pretium conveniens habita temporum, & regionum ratione imponerent, aut tale iuramentum, quo multi illaqueantur, auferrent. Hæc Tolet. quem sequitur Reginald. *in praxi, tom. 1. lib. 25. c. 57. sect. 3. n. 993.*

2. Verùm ego puto, contra Toletum, neque Notarium, neque alios ministros virtute iuramenti teneri ad observanda ea statuta, & illas Pandectas; & ideò non peccare, quia in dissuetudinem abierunt, ut iniusta, & illud iuramentum est de solis statutis servandis, quatenus ea obligant. Ergo, si ea aliqua causa obligare desinunt, cessabit iuramenti obligatio, eò quòd iam illa non sunt statuta, & iuramentum fuit illis accessorium, quatenus statuta erant. Igitur iuramentum aliquod servandi statutum intelligitur, quatenus illud iustum est, & obligatorium, non ergo obligavit illud iuramentum ad eam taxam, quatenus iniusta est: & ita hanc opinionem in terminis tenet Sanchez *in opere morali tom. 1. lib. 3. cap. 14. nu. 14.* & Molfes. *in summ. tom. 2. tract. 22. cap. 5. num. 67.*

R E S O L. LXI.

An Tabelliones, & alii justitiæ ministri jurando non accipere aliquid præter stipendium taxatum, si successu temporis tale stipendium injustum censeatur, teneatur ad juramentum? Ex par. 9. tract. 8. & Misc. 3. Res. 8.

Supr. hoc in res. præterita, & in aliis 62. ejus not.

§. 1. REspondeo, quòd iuramentum, quod Ministri publici, Judicesque, & Tabelliones accipiunt, nihil ampliùs accipiendi pro actione aliqua sui muneris ultra stipendium sibi a lege, vel a Rege taxatum, non obligat, quando à viris doctis probabiliter iudicatur, tale stipendium successu temporis minus sufficiens, & iniustum esse. Ratio est: quia iuramentum non potest obligare ad id, quod iniustum est: non enim est vinculum iniustitiæ. Deinde, quia iuramentum servandi aliquod statutum, semper intelligitur, quatenus illud iustum est, & obligatorium: non ergo obligabit iuramentum ad eam taxam, quando judicio prudentum iniusta censetur. Et ita docet Sanchez *tom. 1. Decalogi, lib. 3. cap. 14. num. 14.* Molina *tom. 1. de justit. disp. 83. vers. Ut ad rem redeamus, fol. mihi 508. colum. 2.* Sylvester *verbo restitutio, 3. q. 5. pronunciato 10.* D. Antoninus *2. part. tit. 2. cap. 5. §. 1. & 3. cap. ult. §. 11.*

Sup. hoc in resolutionibus seq.

2. Nec obstat dicere, quòd iurans, latrone cogente, se ei daturum pecuniam, tenetur solvere, etiamsi iniustè Latro id exigat, non aliam ob causam, nisi quia iurans, tale iuramentum licitè exequi potest: ergo, cùm similiter Iuramentum servandi legem taxantem publicis Ministris stipendium iniustum, possit ab illis iustè exequutioni mandari; tenebuntur illi eam legem servare, & non poterunt licitè iustum stipendium, extra legem accipere. Respondeo, esse diversam rationem: quia latro, petens pecuniam, intendit obligare promittentem ad illam ei reddendam; & promittens licitè iuravit, & promisit latroni eam pecuniam ad redimendam suam vexationem, imò potiùs ad vitam emendam; & ideò cùm promissio, & iuramentum ex parte illius sint iusta, licèt ex parte latronis sit iniusta petitio; tenetur in conscientia Deum testem efficere rei veræ, & veræ promissionis, quam latroni fecit. At authoritas, & potestas publica, quando prædictum iuramentum à publicis Ministris petiit, non intendit eos obligare ad servandum iuramentum iniustum. Undè, quoties constat, stipendium illud esse iniustum, & insufficiens, ut quando ratione temporis iniustum factum est; tale iuramentum, nec ex parte iurantis, nec ex parte potestatis publicæ illud petentis, obligat. Undè est diversa omninò ratio, ut patet. Et de hac quæstione alibi etiam dictum est.

Sup. hoc fusè supra in resol. 99. & in to. 6. tr. 3 res. 84 §. penul & ult & in tom. 3 336. res & §. ult. & in aliis ejusdem annot.

R E S O L. LXII.

An si aliquis audivit à viro optimæ famæ aliquam rem, possit cum juramento deponere in judicio se illam certò scire? Ex part. 4. tr. 4. & Misc. Res. 77.

Sup. hoc in to. 3 tr. 2 res. 20 cursim in §. ult. & ibi in to. 5 res. 33 & lin. 3 & in §. Et ad 9. limum.

§. 1. AFfirmativè videtur respondendum ex mente sapientissimi Ludovici Mexia *in legem Regiam To-*

leti

loco 23. part. 5. fund. nu. 31. & 33. ubi sic ait. Petrus ab Ancharano *cons.* 24. consuluit testes de falso non puniendos, qui deposuerint se id scire, quod à viro optimæ famæ, & opinionis audiverant, quod dictum, ut singulare, & valdè cordi tenendum, citat, & sequitur Jason *in l. 1. col. ult. ff. de eo per quem fact. erit, & in l. de pupillo, §. si quis ipsi prætori, col. 8. vers. secundò inquantum, ff. de nov. oper. nuntiat.* Cui accedit quod Dominicus scribit, quòd quis certò dicitur pro certo scire quando est certificatus ab uno notabili viro, & fide digno, ad quod etiam citat *cap. sicut pro certo, de simonia,* & sequitur Jason *in d. l. 1. & in dicto §. si quis ipsi Prætori, & in l. properandum, §. sin autem alterutra, col. 4. in 6. concl. C. de judiciis,* & Franc. Curtius senior *cons.* 72. & idem voluit Romanus, loquens tamen pluraliter de fide dignis *cons.* 403. *col. pen. vers. secundò, quoad hoc.* Ita Mezia *ubi suprà,* qui alia multa adducit, pro hac sua firmanda sententia, & Didacus Perea *in addit. ad Villadiego de irregul. cap. 3. §. idem decerem, fol. mihi* 46. ex Dominico notat etiam quod certificatus à notabili, seu fide digno viro, dicitur scire pro certo. Sed hæc opinio aliquibus non placet, quia si esset vera, omnes testes de auditu efficerentur testes de causa scientiæ, adde quòd in foro externo testis tenetur reddere rationem sui dicti, in foro tamen interiori extra judicium probabiliter potest sustineri; undè si aliquis juraret rem aliquam ita esse, & hoc quia illam ita esse intellexit à fide digno, non esse perjurum dicendum est. Et ita post hæc scripta inveni hanc sententiam docere Sanchez *in summa tom. 1. lib. 3. cap. 4. num.* 13. ubi sic ait. Ad veritatem juramenti satis est, jurantem audivisse rem illam à persona ita fide digna, ut sit moraliter certus ita rem se habere; at in judicialibus id non satis erit ad rem tamquam certam iurandam, nisi adiungatur causa illius notitiæ. Ita ille.

RESOL. LXIII.

Utrùm sit peccatum mortale jurare, amphibologiis utendo absque necessitate: ut si videlicet jures joci causa Principem esse in aula, intelligendo pictum?

Vel an possit uti amphibologiis, quoties id sit necessarium, aut utile ad salutem corporis, honoris, vel ad res familiares tuendas, & ad aliud?

Et an in dictis casibus iurans non solùm excusetur à perjurio, sed etiam à peccato mortali, dummodò non juret in judicio dum judex juridicè illum interrogat? Ex par. 2. tract. 15. & Misc. 1. Res. 25.

Sup. hoc in eod. seq. & in tom. 3 tract. 3. res. nu. 8 ed affirmativam ... [margin note]

§. 1. PRo explicatione huius casus notandum est, tunc causam iustam utendi his amphibologiis adesse, quoties id necessarium, aut utile est ad salutem corporis, honoris, vel ad res familiares tuendas, vel ad quodlibet aliud virtutis votum; itaut veritatis occultatio censeatur tunc expediens ac studiosa. Ita Navarr. *cap. humanæ aures, quæst. 5. ad finem, & in quæst. 2. num.* 50.

2. His positis, communiter Doctores ad casum suprà positum affirmativè respondent. Ita Angelus, Tabiena, Armilla, Navarrus, Toletus, Sayrus, Philiarchus, & Lopez *ubi infrà.* Et ratio est, quia sic jurans agit contra præcipuum juramenti finem, qui est determinatam veritatem testificari. Ergo, &c.

3. At mitiùs loquitur Lessius *lib. 2. cap. 42. dub. 9. num. 98. in fin.* ubi ait. Quòd si tali orationi, cùm justa causa non subest, addatur jusjurandum, ut si jures Principem esse in oppido, intelligendo pictum, joci causa erit grave peccatum, quia est magna irreverentia, suis jocis Deum testem adhibere. Fortè tamen, si scandalum absit, non erit mortiferum. Hæc Lessius.

4. Sed sine *fortè,* absolutè, & simpliciter asserunt aliqui non esse peccatum mortale. Ita Sanchez *in summa, tom. 1. lib. 3. cap. 6. num.* 55. Bonacina *tract. de leg. disp. 4. q. 1. punct.* 12. *num.* 3. & novissime Filliuc. *in quæst. moral. tom. 2. tract.* 25. *cap.* 11. *num.* 335. Dicendum est igitur in tali casu jurantem excusandum esse, non solùm a perjurio, sed etiam a peccato mortali, modò non juret in judicio, dum judex juridicè illum interroget, vel non juret in materia præjudiciali. Et ratio est, quia in tali juramento deficit sola discretio, seu judicium, eò quòd divinum testimonium non debet absque necessitate his amphibologiis misceri. Sed juramentum cui sola discretio, seu judicium deficit, non est mortaliter peccaminosum. Ergo.

Sup. hoc juramento in judicio quis excusetur modo quo ... [margin note]

5. Ad argumentum contrariæ sententiæ nempè id obstare fini jurisiurandi, respondetur id contingere in materia levi, ac proinde non esse mortale: sicuti promittere rem venialiter malum cum juramento adversatur fini juramenti, quod ad rem justam confirmandam institutum est; sed quia materia est levis, est veniale. Ita erit etiam in nostro casu. Et hæc sententia non solùm erit vera cum Cajetan. 2. 2. *qu. 89. art. 7. col. pen. ver. ad hoc igitur;* quando verba jurantis erunt ex sua significatione ambigua, sed etiam quando de solo addito in mente jurantis retento efficiunt sensum verum; ut si videlicet, juret se non fecisse aliquid quod revera fecit, intelligendo intra se aliquid aliud, quod non fecit, vel aliam diem ab ea in qua fecit, vel quodvis aliud additum verum: nam his amphibologiis uti in juramento, quando adest iusta causa jurandi, licitum esse docuerunt Valent. *tom. 3. disp. 5. q. 13. punct. 2. & tom. 4. disp. 7. q. 13. punct. ult.* Suarez, Lessius, Toletus, Salonius, & alii apud Sanchez *ubi suprà n.* 15. adversùs Azorium, Aragon. Lopez, Ledesmam, Sotum, & alios apud eumdem Sanchez *nu.* 12. asserentes ex causa licitum esse jurare cum aliqua amphibologia, quando verba quæ usurpantur sunt ex significatione sua, & communi audientium usu ambigua: & proindè utrumque sensum, tam jurantis, quam interrogantis recipientia: secùs quando talia non sunt, sed in sensum verum detorquentur, ex solo aliquo addito mente jurantis concepto. Sed hoc etiam licere cum prima opinione dicendum est, ut optimè notat Filliucius *ubi suprà, n.* 336. & Sanchez *loc. cit.*

RESOL. LXIV.

An ex iusta causa licitum sit etiam jurando uti amphibologia, quando verba non sunt ambigua, sed in sensum verum detorquentur ex solo aliquo addito mente jurantis concepto?

Et in textu hujus Resolutionis 17. casus explanatos invenies pro praxi dictæ quæstionis? Ex part. 3. tract. 6. & Misc. 2. Res. 30.

§. 1. HIc casus solet frequenter in praxi accidere, & negativam sententiam docent Malderus *opusc. de restrict. mentalibus cap. 4. &* 10. Sylvius *in 2. 2. D. Thom. quæst. 89. art. 7. quæritur 3. concl.* 5. Rebellius *par. 1. lib. 4. quæst.* 10. *n.* 2. Layman. *in Theol. moral. lib. 4. tract. 3. cap. 13. num. 7. & cap. 14. num.* 8. Coninch. *de actibus supernat. disp. 10. dub. 3. conclus. 3. num.* 49. Cydonius *contra Epistolam Isaaci Casauboni cap. 5. & 6.* & in Apologia *pro Henrico Garnero cap.* 2. præter Doctores, quos citat Sanchez *in sum. tom. 1. lib. 3. cap. 6. num.* 12. qui omnes asserunt, numquam aliquid affirmando, aut negando, licere uti ratione, quæ spectatis omnibus circumstantiis prout exteriùs profertur, est absolutè falsa, nec potest habere verum sensum; quamvis juncta verbis, quæ à dicente tacitè subintelliguntur, sit vera, nisi illa ea ratione iisque circumstantiis proferatur, ut prudens auditor ex his meritò colligat, verbis exteriùs prolatis aliqua alia subintelligi.

2. Sed ego contrariam sententiam, quam cursim tenui *in 2. part. tract. 1. miscellan. res.* 25. nunc etiam teneo, & illam docent Sanchez *ubi sup. n.* 15. Reginald. *in praxi tom. 2. lib.* 24. *cap. 1. nu.* 20. Pesantius *in 2. 2. q. 79. art. 4. disp.* 1. & novissimè mordicus illam sustinet Stephanus Emonerius *disp. de veritate cap. 9. & seq.* Unde stante hac opinione, multos casus particulares decidendos. Quæ hic est resolutio ... [margin note]

3. Et ideò dico primò, si quis Clericus interrogatus in porta civitatis, utrùm habeat aliquid de quo debet solvi gabella, & ille habens, respondet quòd non, intendens quòd non obligatur ipse ad gabellam solvendam, non dicit mendacium, quamvis alter aliter intelligat verbum, quàm proferens. Ita D. Antonin. *in sum. part. 2. tit. 10. cap. 1. §.* 1. Et sic etiam dicendum est de illis, qui asportant res ad usus proprios, de quibus cùm non teneatur solvere gabellam, secundum probabilem opinionem, possunt eodem pacto respondere. Ita Suarez *de Relig. tom. 2. lib. 3. c. 9. n.* 3.

4. Secundò, interrogatus in judicio, an debeat centum sibi mutuata, quæ verè secretò restituit, potest respondere se nihil debere causa mutuati, intelligendo intra se, quòd verè non solverit. Et interrogatus, an debeat centum, cùm verè debeat tantùm quinquaginta, potest negare petita, prout petuntur. Ita Naldus *in summ. ver. interrogatus, num. 1. &* 2. Sup. hoc in to. 6. tr. 1. res. 10. §. 2. in fine. [margin note]

5. Tertiò, si quis à te petat, ut illi commodes librum, vel mutues pecuniam, aut aliquid aliud, negare potes te pecuniam habere, si ea illa indigeas, aut timeas fore, ut mutuatarius serò, vel difficulter restituat, aut periculum sit, ut commodando patiaris aliquod incommodum; modò restrictionem aliquam in mente addas, negando scilicet te id habere, ut illi commodes, vel mutues. Ita Claudius Michardus *in sum. Parochorum tom. 5. cap. 80. n.* 5.

6. Quartò, si aliqua persona privata, aut metu, aut importunis precibus compellit aliquem jurare, tunc qui jurat potest jurare ad mentem sui, non verò illius, quamvis secundùm mentem interrogantis non sit verum. Ita Rodriquez *in sum. tom. 1. cap. 190. nu.* 7.

7. Quan-

7. Quintò, quia sæpè interrogamur, quid comedimus, quot habemus nummos, quid dixit nobis N. &c. possimus respondere, intelligendo, nonnulla, quibus dicamus veritatem, & negemus quod petitur a nobis; sicut si dicat quis, ut dicamus ei aliquid novi, possumus dicere nihil scire novi, intelligentes interiùs quòd conveniat dicere aliis. Idem Rodriquez *in sum. tom. 1. cap. 247. nu. 4.*

Sup. hoc in 10, par. 1. ref. 66. & in 10. 1. tr. 3 ref. 14. §. Et quidem post medium, vers. Quod manifesti.

8. Sextò, Sacerdos inquisitus de culpa in confessione percepta, respondere verè potest se nescire, & jurare, subintelligendo, quòd nesciat tamquam homini subjectus. Quòd si compellatur, ut respondeat, non per verbum *scio*, sed per verbum *audio*, potest respondere se nihil tale in confessione audisse, subintelligendo tamquam purum hominem. Quòd si impius quæsitor urgeat, ut respondeat, an audierit ut Deus; respondere potest se non audivisse, subintelligendo ad modum causæ principalis. Ita Graffius *in decis. part. 1. lib. 1. c. 23. nu. 3.* idem repetit *n. 24.* agens de eo, cui ex simplicitate fit confessio in necessitate tamquam Sacerdoti, cùm tamen sit Laicus, & ut talis agnoscatur.

9. Septimò, infamator veri criminis, sed occulti, simpliciter dicere potest, se falsum dixisse, & mendacio infamasse, subintelligendo crimen publicum, ita ut sensus sit falsum ei crimen affingi prout publicum; item negare potest quis peccatum suum occultum, negando illud ut publicum, idque subintelligendo. Ita Petrus Navarra *de restit. lib. 4. cap. 2. num. 379.*

Sup. hoc in 10. 6. tr. 3. ref. 138. lege tom pos tot & sequen. tur ad illo p. 9. ul. dub.

10. Octavò, cui licitum est aliqua bona abscondere, eo quòd illis ad vitam sustentandam egeat, ne à creditoribus capiantur, & sic cogatur mendicare; potest rogatus à judice jurare se nulla bona abscondita habere, atque idem possunt jurare id scientes, dummodò ipsis constet licitè eum abscondere ad hunc finem, intelligendo secum, non habere bona abscondita, quæ judici manifestare teneatur. Ita Sanchez *in summ. tom. 1. lib. 3. cap. 7. n. 31.*

Sup. hoc in 10. p. 10. 6. ref. 316. §. Notandum est & pro conf. tomo 1 illo huius §. ibidem.

11. Nonò, potest Confessarius proferre verba absolutionis absque intentione, ad effugiendam mortem sibi minatam à pœnitente, si non absolvat. Item si minaretur mortem, nisi consecraret panem in foro existentem, poterit proferre verba cõsecrationis, absque intentione consecrandi, sine ulla labe mendacii utendo aliqua æquivocatione; nisi hæc omnia efficerentur in contemptum fidei, & religionis; nam in tali casu teneretur subire mortem. Et ita jurans latroni se illi daturum pecunias, sine intentione dandi, non peccat si mente concipiat æquivocationem, videlicet dabo, si ad id tenear, nec posteà tenetur ad restitutionem. Sic Jo: Sancius *in selectis disp. 31. n. 6. & 7.*

Sup. hac lege sup. doctrinam ref. 33. & aliorum ejus autor.

12. Decimò, pœnitens interrogatus temerè, an hoc, vel illud peccatum fassus sit, potest jurare se non confessum, intelligendo ita ut teneatur illi explicare. Sic Henriquez *lib. 6. de pœnit. cap. 19. n. 7.*

13. Undecimò, adultera rogata à marito an adulterium admiserit, non solùm potest jurare se non fregisse matrimonium, sed contra Sotum *de just. lib. 5. q. 6. art. 2.* potest negare adulterium, concipiendo intra se aliam diem ab ea, in qua illud admisit; imò potest jurare se non fecisse ullum adulterium, intelligendo intra se, ut tibi revelem. Ita Navarrus *cap. humanæ aures 22. q. 5. in q. 1. n. 9.* & Sayrus *in Clavi Regia lib. 5. c. 4. n. 24.*

14. Duodecimò, veniens ex loco, qui falsò putatur peste infectus, rogatus potest jurare se ex eo non venire, intelligendo tamquam ex loco pestilenti; atque idem puto, quando veniens ex loco pestilenti certò credit, nec se, nec aliquid suum peste infectum esse, potest jurare inde non venire, intelligendo ita, ut aliquid mali ex loco pestilenti contraxerit. Ita Suarez *de relig. tom. 2. lib. 3. cap. 9. n. 7.* & Lessius *lib. 2. cap. 42. dub. 9. n. 37.*

15. Decimotertiò, si debitor pauper pro ea paupertate excusatur à debito tunc solvendo, & exactor iniquus illum premat, potest à judice interrogatus jurare se illas pecunias non accepisse; quia judex ad eum effectum rogat, ut cogat statim solvere, quare, negans se accepisse, intelligendo ut statim debeat solvere, verè ad debitam judicis mentem respondet. Ita Sanchez *in summa tom. 1. lib. 3. c. 6. n. 32.*

16. Decimoquartò, si reperto cadavere quis interrogetur an gladius, vel scalpellum ibi repertum sit suum, vel tali hora illic transierit, quæ vera sunt, & petuntur ab eo tamquam illius homicidii indicia, quod verè non commisit, potest negare; quia ad debitam judicis mentem verè respondet. Lessius *lib. 2. c. 31. dub. 3. n. 14.*

Sup. contrario in hoc §. in 10. 6. tr. 1. ref. 100. § 4.

17. Decimoquintò, ubi factum exterius ob aliquam causam excusatur à peccato, potest interrogatus à judice de illo facto id negare, intelligendo de facto criminoso, ut si in propriam defensionem homines quis occidit, vel rem alienam in veri debiti compensationem usurpavit. Ita Lessius *ubi suprà*, & Sanchez *n. 29.* qui optimè addit, quòd quando taxa alicujus rei probabiliter est injusta, venditor si pluris vendat, defraudat in pondere, & mensura; ita ut sibi satisfaciat vel pretii injustitia, potest à judice interrogatus an pluris vendiderit, vel cum falsa mensura, potest, inquam, totum negare, & asserere se pretio taxato vendidisse, & cum justis ponderibus, intelligendo hæc, ita ut pluris vendens, aut deficiens in pondere deliquerit. Et hoc procedit, ut diximus, quando adest tantùm opinio probabilis, ut taxa sit injusta.

18. Decimosextò, qui intra quinquennium non reclamavit, & sciebat suam professionem esse invalidam, nec umquam illam ratificavit, & sciebat etiam elapso quinquennio se non posse amplius reclamare; si velit posteà reclamare in judicio, petens restitutionem in integrum, affirmans se non reclamasse ob ignorantiam, si judex cum de hoc interroget, potest sine peccato jurare, se non habuisse scientiam, quòd potuisset reclamare, utendo verbis æquivocis, seu amphibologicis: nam talis professus non est verè Religiosus, quia professionem invalidam, numquam fecit validam ob ratificationem. Quare potest dicere se non habuisse scientiam, subintelligendo in mente sua, qua ratam habuerit professionem, cùm Concilium Tridentinum præsumat hujusmodi professum ratificasse professionem invalidam, si intra quinquennium non reclamavit; sicut à judice interrogaretur, an promiserit matrimonium, quod fictè promisit, potest jurare se non promisisse, ne cogatur matrimonium contrahere, cùm non possit probare, se fictè promisisse. Ita doctus, & amicissimus Sanctarellus *p. 4. var. res. q. 48. n. 15. & 16.*

19. Decimoseptimò, is qui ex necessitate, vel aliqua utilitate offert se ad jurandum nemine petente, potest uti amphibologiis, nam habet justam causam iis utendi. Sic contra Lessium, Navarrum, Sayrum, & alios tenet Sanchez *ubi suprà n. 21.* & Bonacina *ubi infrà n. 4.*

20. Ex his omnibus apparet ex justa causa, nempè quando id necessarium est, vel utile ad salutem corporis, honoris, aut rerum familiarium, vel etiam quando injusta interrogatio proponitur, posse aliquem absque mendacio aliqua verba usurpare, etiamsi ex sua significatione non sit ambigua, nec eum sensum verum admittant ex se, nec circumstantiis occurrentibus, sed tantùm verum sensum reddant ex aliquo addito mente proferentis retento, quodcumque illud sit. Verùm in tali casu animus ita respondentis non debet esse ad fallendum proximum, sed ad occultandam veritatem, quam tunc non expedit manifestare.

21. An verò supradicto modo jurare absque justa causa, sit peccatum mortale, diximus *in part. 1. tract. 1. Miscellan. resol. 25.* ubi adduximus Sanchez, Bonacina, & Filliucium negativam sententiam probabiliter asserentes, modò non juret aliquis in judicio, dum judex juridicè interrogat, aut non juret in materia præjudiciali. Et ratio est, quia non facit contra finem juramenti in materia gravi, sum quia in hujusmodi juramento deficit sola discretio, seu judicium; juramentum autem cui sola discretio, seu judicium deficit, non est mortaliter peccaminosum. Ergo, &c. Non nego autem contrariam sententiam esse communiorem, & probabiliorem, quam tuentur Lessius *lib. 2. cap. 42. dub. 9. num. 46.* Toletus *lib. 4. cap. 21. num. 9. memb. 1.* Sayrus *in Clavi Regia lib. 5. cap. 24. num. 21.* Philiarchus *de offic. Sacr. tom. 1. p. 2. lib. 3. c. 14.* & alii.

Q. u. hic est ref. anteced. Sup. hoc in judicio, ibidem §. Sed ad medium, vers. modo non juret.

RESOL. LXV.

An blasphemia, & juramentum falsum inadvertenter prolatum, orta tamen ex prava consuetudine blasphemandi sint peccata mortalia?

Et an neganda sit absolutio habenti consuetudinem jurandi inadvertenter, vel tantùm habenti consuetudinem jurandi ex advertentia? Ex p. 3. tr. 5. & Misc. 1. Ref. 62.

Sup. contento in hoc & seq. §. in tal. seq.

§. 1. Hic casus passim Confessariis in praxi solet occurrere? affirmativam sententiam docet Raphael de la Torre *in 2. 2. D. Thomæ, q. 98. art. 3. disp. 3.* Tannerus *in 2. 2. D. Thom. d. 1. q. 8. dub. 7. num. 141.* Azorius *tom. 1. lib. 15. cap. 3. quæst. 3.* Sayrus *in Clavi Regia, lib. 5. cap. 5. num.* 10. Ledesma *in sum. to. 2. tract. 11. cap. 5. dub. 4. & 5.* cum aliis penes ipsos. Et ratio est, quia talia juramenta sunt voluntaria in causa propter pravam consuetudinem jurandi ex gravi negligentia non correctam.

2. Sed si hæc opinio esset vera, magnum onus pœnitentes, & Confessarii haberent, cùm talia juramenta maximè frequentia sint; & ideò contrariam sententiam in praxi amplectendam esse puto. Sed quamvis aliquis habeat pravam consuetudinem peccandi, si tamen hic, & nunc ex inadvertentia naturali, & indeliberatè peccaret, non committeret

tere

teret novum peccatum mortale. Ita docent Reginald. *in praxi, tom. 2. lib. 18. cap. 6. sect. 3. num. 85.* Pirigiauus *in 3. part. sententiarum. tom. 5. dist. 39. quaest. unica, art. 7.* Sanchez *in summ. to. 1. lib. 3. cap. 5. num. 38.* & Suarez *de Relig. tom. 1. tract. 3. lib. 5. de irrelig. cap. 6. num. 2. & tom. 5. de juramento, lib. 3. cap. 7. à num. 3. usque ad 8.* cum alijs penes ipsos, & novissimè Joannes Sancius *in selectis, disp. 20. num. 5.* qui docet blasphemias, & juramenta indeliberata orta ex prava conditione jurandi, nec in seipsis esse peccata, nec in sua causa; sicut contumelia prævisa ab ebrio in ebrietate, nec in se, nec in sua causa peccatum contumeliæ est, utpotè ex sui natura requirens, quòd à ratione utente proferatur: vide etiam Filliucium *tom. 2. tract. 55. cap. 10. num. 316.* & hanc sententiam docet Layman *in Theol. moral. lib. 1. tract. 2. cap. 3. nu. 6. in fine*, post pravam consuetudinem retractatam: hic enim ait. Postquam verò pœnitens pravam consuetudinem efficaci proposito retractavit, tunc consequentia falsa juramenta, & verba blasphemiæ eadem consuetudine quasi naturali, & necessariò impetu provenientia, non imputabuntur ad peccatum, cùm neque sint voluntaria in se, ut suppono, neque in sua causa, puta consuetudine, quippè quæ ab ipso per propositum retractata, non amplius voluntaria censeri debeant. Ita Layman.

3. Ex his deduxit Sancius *ubi suprà, num. 7.* quòd DD. asserentes negandam esse absolutionem habenti consuetudinem jurandi, intelligendi sunt de habente consuetudinem jurandi ex advertentia; non autem quando proferuntur juramenta inadvertenter, cùm tunc, ut diximus, non sint peccata, quantumcumque ex pessima consuetudine nascantur. Et hæc omnia providus Confessor in mente habeat, nam per illa ex multis interrogationibus, & scrupulis immunis erit; faciant tamen Confessarii in tali casu accusare pœnitentem de negligentia in extirpanda prava consuetudine jurandi, & de reliquo aliud non curent.

RESOL. LXVI.

An juramentum falsum inadvertenter dictum ab eo, qui pravam consuetudinem jurandi habet, sit peccatum mortale, etiam si fiat ex motu iræ repentino, aut ex affectione nimia ad rem aliquam?

Et an hoc etiam procedat, quoad blasphemias?

Et an juramentum profectum non ex prava consuetudine, sed repentino iræ impetu, aut ex nimia ad rem affectione, non imputetur ad culpam mortalem?

Sed superest adhuc curiosa quæstio: An Procurator, qui nomine principalis juramentum præstitit, juravit falsum, sit perjurus Dominus principalis, an verò Procurator? Ex p. 10. tr. 14. & Misc. 4. Res. 13. aliàs 13.

Sup. controv. in hoc, & seq. § in ref. praeterita § 2, & 3.

§. 1. **A**Ffirmativam sententiam docet Texeda *tom. 2. lib. 3. tract. 2. controvers. 5. nu. 215.* ubi sic ait: Si roges an juramentum absque advertentia præstitum ab habente jurandi pravam consuetudinem: si non ex illa proficiscatur, sed aut repentino iræ impetu, aut ex nimia ad rem affectione, ut contingere solet in non assueto juramentis; imputetur ad culpam. Circa quam difficultatem asserunt Valentia 2. 2. *disp. 6. quæst. 7. punct. 3.* Suarez *tom. 5. de Relig. lib. 3. c. 7. num. 5.* juramentum profectum non ex prava consuetudine, sed ex repentino impetu, non imputari ad culpam, & in propriis terminis idem asserit Sanchez *1. tom. Sum. lib. 3. c. 5. num. 22. & 23.* qui adducit pro sua sententia Petrum de Ledesma *in sum. 2. tom. tract. 12. cap. 5. dub. 5. dicto 2.* qui oppositum expressè asserit: (Todas las vezes que la inadvertencia acerca de lo que se jura nace de la mala costumbre de jurar como de causa, el juramento falso echo con la dicha inadvertencia es pecado mortal, y no se excusa por ella; porque el acto, que procede de inadvertencia culpable se reduce à la naturaleza de su forma, como el que procede de ignorancia culpable como lo fuera si advertiera:) ubi Ledesma expressè asserit, juramentum falsum inadvertenter dictum, in habente pravam consuetudinem jurandi esse peccatum mortale. Et ideò dicendum est cum Caietano 2. 2. *q. 98. art. 3.* Navarro *Sum. c. 12. n. 6.* Ledesma *suprà citat.* juramentum falsum inadvertenter dictum ab habente pravam jurandi consuetudinem, esse mortale, etiam si fiat ex motu repentino, aut ex affectione nimia ad rem aliquam, quia inadvertentia illa eum, qui assuetus est jurare falsum, non excusat illum à periurio, cùm etiam si adverteret similiter peierare. Secundò probatur; nam qui prava ex consuetudine affectus frangit præceptum aliquod divinum, peccat mortaliter, quamvis illud infringat inadvertenter, ex affectu nimio ad rem aliquam, aut ex repentino impetu, ut constat in peccato blasphemiæ, quæ inadvertenter dicta ab eo, qui est assuefactus blasphemare, est mortalis, quandocumque dicatur; ut benè Caietanus, Navarrus, & communiter omnes (& constat etiam inductivè in omnibus aliis peccatis perpetratis ab eo eo, qui pravè dispositus, & mala consuetudine affectus circa transgressionem alicujus legis, aut præcepti) sed non jurare falsum cadit sub præcepto divino, quo unusquisque tenetur id non facere: ergo quamvis falsum juretur absque advertentia, si is qui falsum jurat est pravè affectus; & assuetus ad jurandum falsum, quomodocumque falsum juret, peccat mortaliter. Hucusque Texeda.

2. Sed sententiam Sanchez, & Suarez, quam ipse tam acriter impugnat novissimè tenet Castrus Palaus *tom. 3. tr. 14. disp. 1. punct. 9. num. 1.* & ratio est, quia illud juramentum, ut in se esset peccatum mortale, debebat esse voluntarium directè, vel indirectè. At neque directè, neque indirectè est voluntarium. Non directè, ut supponitur; neque indirectè, quia ad indirectè voluntarium debebas habere potestatem illud vitandi, cùm de facto non vitas. Ergo non est tibi voluntarium neque directè, neque indirectè. Quapropter solum in causa, nempè in consuetudine censebuntur illa juramenta voluntaria. Sicut censetur voluntaria pollutio in somnis cui causam dedisti in vigilia, aut homicidium in ebrietate factum, quod antea potuisti præcavere. Quorum tota culpa, & detrimentum apud Deum fuit in appositione causæ. Nam sive sequatur pollutio, sive non, eamdem pœnam, & demeritum habes apud Deum. Quia tota malitia in appositione causæ sita fuit. Sic in præsenti de juramento facto sine libertate philosophandum est. Hanc etiam sententiam Sanchez contra Texedam tenet Trullench *in Decalog. tom. 1. lib. 2. cap. 1. dub. 20. n. 11.* ubi probat iuramenta inadvertenter prolata, ab habente consuetudinem iurandi non retractatam, non esse speciale peccatum, nec habere distinctam malitiam à sua causa; si autem sit retractata, idem iudicandum de hoc, ac de non assueto ad iurandum. Itaque sententiam Sanchez, & aliorum contra Texedam satis probabilem esse existimo, quam præter Doctores citatos tenet etiam Mazuchel. *de Cast. reserv. disp. 2. cap. 16. difficult. 4. num. 74. cum seqq.* qui etiam rectè observat hanc doctrinam procedere etiam quoad blasphemias.

3. Verùm curiosa est illa quæstio: An si procurator, qui nomine principalis iuramentum præstitit, iuravit falsum, sit periurus Dominus principalis, an verò Procurator, & affirmat Sylvester *verb. perjurium, q. 3.* quem sequitur Sanchius utrumque perjurii vitio innodari, si Procurator, dum iuravit virtute specialis commissionis ad iuramentum præstandum, sciebat falsum esse quod iuravit, aut de illo dubitabat: pœnas autem periurii, subdit Sylvester non incurrere Procuratorem, sed solùm principalem dominum. Cæterum ego dico salvo meliori iudicio eo casu principalem ex vi illius iuramenti falsi à Procuratore præstiti, nec esse periurum, nec pœnas prædictas incurrere, quia principalis non dedit Procuratori suo facultatem ad falsum iurandum, sed solùm, ut cum veritate præstaret iuramentum: & ideò periurii malitia solùm in Procuratore manere debet. Et ita docet Texeda *ubi suprà, controv. 4. q. 2. n. 194.*

RESOL. LXVII.

An peccet venialiter, si quis ad vitanda gravia tormenta sibi falsum crimen imponat etiam cum juramento æquivocatione utens?

Et an in tali casu peccet mortaliter?

Et an delinquens occultus possit se prodere iudici, ut in eo debitam sequatur punitionem, cùm id fiat ob virtutem justitiæ, volendo potius in hoc mundo peccati pœnam sustinere, quam in alio luendam servare?

Et quid, si esset persona maximæ authoritatis, & Reipublicæ utilis? Ex part. 3. tr. 5. & Misc. 1. Res. 7.

§. 1. **N**On peccare mortaliter in tali casu docent communiter. Ita Navarra *de restit. lib. 5. cap. 4. n. 21* & alii.

2. Difficultas consistit, an peccet venialiter: affirmativè respondet Lessius *lib. 2. cap. 11. dub. 7. num. 4.* & alii. Sed mihi placet opinio Joannis Sanchez *in selectis disp. 46. num. 16.* ubi sic asserit. Ad vitanda gravia tormenta excusatur quispiam etiam a veniali labe, falsum sibi imponendo licet ob illius confessionem esset morte plectendus; quia vita non est digna tanto dolore, & mendacium excusatur, æquivocatione in mente retenta, scilicet crimen commisisse, non re, sed solùm ut fateatur iudici ad evitanda tormenta. Quod verum etiam iudicium, licet falsam sibi impositionem iurent, nam eadem causa quæ adest ad excusandum mendacium æquivocatione retenta, sufficit etiam ad excusandum iuramen- Sup. hoc in ref. seq. Sup. hoc ibid. in § Sed difficultas, & seqq.

mentum. Ita ille, quidquid in contrarium asserant Vega *in sum. pars 2. cap. 8. cas. 1.* Raguccius *in Laterna Parochorum, de restit. q. 167.* & alii. Quando adest juramentum; sed tu tene cum Sancio, & vide Azorium *tom. 1. lib. 11. cap. 4. q. 5. reg. 3.* Valent. *tom. 3. disp. 6. qu. 7. punct. 4. & tom. 4. disp. 7. qu. 23. punct. ult.* Sanchez *in summa, to. 1. lib. 3. cap. 6. n. 15.* Suarez *de Relig. tom. 2. lib. 3. cap. 10. n. 5.* Delrium *in disquis. mag. lib. 6. c. 1. sect. 2.* & alios penes ipsos.

3. Notandum est etiam hìc obiter, posse delinquentem occultum, prodere se judici, ut in eo debitam exequatur ponitionem, cùm id efficiat ob virtutem justitiæ, volendo potius in hoc mundo peccati pœnam sustinere, quàm in alio luendam servare. Ita Sancius *ubi suprà num. 19.* cui adde Navarrum *de restit. lib. 2. cap. 4. num. 20.* Sanchez *in sum. tom. 2. lib. 6. cap. 18 num. 43.* & Sa *verò. infamare, num. 1.* nisi esset persona maximæ auctoritatis, & Reipublicæ utilis, quæ se prodens, & tradens puniendam, maximum pareret scandalum, occasionem aliis ad delinquendum offerens.

RESOL. LXVIII.

An reus possit sibi grave crimen imponere, ut evitet gravia tormenta?

Et difficultas est, quando aliquis sibi imponit falsum crimen cum juramento.

Et deducitur inde, qui convictus planè est de Apostasia, aut de haresi, quam non commisit, ita ut si neget, tradendus sit Curia saculari, à confiscatione bonorum, extremoque supplicio afficiendus; si verò fatetur crimen, leviori pœna puniendus sit, posse ipsum absque mortali culpa imponere sibi crimen, quod non admisit, nec obligari sub mortali ad retractandam confessionem, post sententiam prolatam, & reconciliationem sequentem? Ea p. 11. tr. 1. & Misc. 5. Res. 14.

§. 1. MOvet hanc difficultatem nimis practicabilem Caramel *fundam. 61. §. 1. num. 1278.* ubi sic ait: Quæris an innocens ad vitandos cruciatus possit sibi imponere falsum crimen, etsi ob illud sit postea ultima sententia condemnandus?

2. Ausonius Noctinot *in summa Diana verbo Reus nu. 13.* Sic inquit: Reus ad vitanda gravia tormenta, potest sine mortali crimen etiam capitale sibi imponere, quia vita non est digna, quæ tanto dolore servari debeat, & posse etiam jurare æquivocando, docent Doctores communiter cum Navarra *lib. 2. cap. 4. num. 11.* imò nec peccare venialiter ait Sancius *disp. 46. num. 16.* & Diana *part. 3. tract. 5. res. 7. & num. 12.* ait: Non teneri se retractare, nisi ea hoc damnum tertio secuturum foret; ita Diana *part. 3. tract. 5. resol. 203.* sub fine, sic ille.

3. At ego puto esse mortale peccatum mentiri Reipublicæ legitimè, & justè roganti, & quòd mendacium est non posse juramento firmari. Si sit mendacium illud leve, & tamen juramento firmetur, perjurium erit grave peccatum. Si darentur restrictiones mentales, & æquivocatio prodesset, simplex criminis impositio non esset mendacium, & juramentum, quo illa firmaretur, non esset perjurium. At illas nos, & multi nobiscum detestantur. Hucusque Caramuel.

4. Sed satis probabiliter loquutus est doctus, & eruditus noster Compendiator Pater Noctinot, videlicet Pater Antonius Cottonus, & simul ego, & ideò iterum assero, quòd imponere sibi falsum crimen ad evitanda gravia tormenta, etiamsi mors inde timeatur, non est peccatum mortale, secluso perjurio: Nemo enim tenetur cum tanto dolore, & labore vitam tueri.

5. Licèt probabile etiam sit mortaliter peccare, fundamentum est, quoniam quamvis homo non teneatur cum tanto dolore conservare propriam vitam, adhibendo remedia, quæ tantos cruciatus afferant, & potius mortem permittere, quam ea adhibere: aliud nihilominus est non conservare vitam eis remediis adhibitis, aliud verò præbere causam objectivam, & meritoriam mortis, illam confingendo, cùm non sit revera id, undè potestas publica moveatur ad condignam mortis pœnam executioni mandandam, quod non est præcisè non conservare vitam: sed causam destructionis illius adhibere, quòd non licet etiam propter tormenta, non solùm quia mendacium est, sed quia est oppositio causæ objectivæ meritoriæ mortis propriæ, & cooperatio ad illam: nulla autem cooperatio ad propriam mortem cohonestari potest ea fuga tormentorum.

6. Licet hanc posteriorem sententiam magis placeat Dicastillo *de just. lib. 2. tract. 2. disp. 12. Append. 1. dubitat. 4. n. 514.* Tamen hoc non obstante priorem putat satis piam, & in praxi sequendam, ne miseri tam vehementi causæ, & periculo peccandi exponantur: sed præmonendi sunt, ut sciant, si fortè in tortura vincantur dolore, non peccaturos mortaliter.

7. Et ita hanc sententiam tenet etiam præter Doctores à me alibi adductos Hermanus Busembaum *in medulla Theolog. moralis lib. 4. cap. 3. dub. 7.* & probabilem putat Eminentissimus Dominus meus Cardinalis de Lugo *de justit. tom. 1. disp. 14. sect. 10. num. 174.* ubi sic ait: Quando ex confessione falsi criminis incurritur pœna mortis, vel mutilationis membri, alioquin non inferenda: quo casu aliqui dicunt non peccare mortaliter confitentem falsum crimen ad vitanda gravissima tormenta; quibus meritò possit celerem mortem præoptare; Ita Angelus, Sylvester, Toletus, & Sotus, quos refert, & sequitur Lessius *ubi suprà num. 41.* quia non tenetur homo cum tanto cruciatu, & dolore vitam tueri; sicut nec tenetur ad vitam conservandam, tibiam cum ingenti dolore secare, non est enim digna tanto dolore salus.

8. Hæc sententia probabilis quidem est, & propter Authores quos habet, potest eam practicè amplecti qui velit: quia sententia admissa, consequenter videtur concedendum, quod liceret etiam alterius crimen falsum confiteri ad vitanda tormenta, quando scires illi non displicere tale periculum subire, ut te a tormentis, vel imminente morte liberet: Ita Lugo.

9. Sed difficultas est, quando aliquis sibi imponit falsum crimen cum juramento, & adhuc puto contra Caramuelem, probabiliter posse à peccato mortali excusari, utendo æquivocatione, & ita hanc sententiam tenet Gaspar Hurtadus de *Judecio forensi disp. 4. diffic. 10.* ubi ita asserit: Supponimus, quod ea falsa impositio ad minus sit venialis contra veracitatem, & etiam quod sit mortalis sacrilegii, si fiat cum juramento, nisi reus (ut potest ad evitanda gravia tormenta) se vendicet a mendacio restrictione aliqua mentali, aut æquivocatione exteriori, quia tunc nec erit peccatum mendacii, nec sacrilegii quamvis fiat cum juramento. Ita ille.

Cui adde, me citato, Aegidium Trullench *Decal. tom. 2. lib. 7. cap. 10. dub. 7. n. 3* Cujus hæc sunt verba.

10. Non peccat mortaliter qui ad vitanda tormenta valdè gravia, quibus meritò posse celerem mortem præoptare, crimen falsum sibi imponit, quamvis certò ob id sit morte plectendus.

11. Et ratio est, quia cum tanto damno non tenetur vitam custodire, sicut non tenetur sibi tibiam abscindere cum tanto dolore; non enim tanto dolore digna est salus; nec hoc mendacium est perniciosum, quia alteri damnum non infert, nec sibi infert malum, quod notabiliter præponderet ipsis tormentis; Nam crimen fatendo brevi mortem longam redimit, vel potius multas mortes unica morte commutat. Nec se interficit, moraliter loquendo quia habet justam causam, ob quam se interficiendum exponit: sicut si quis se exponeret hostium telis, ut gravissima tormenta ab illis inferenda evaderet, non se occideret; Imo si honesta persona rogaret eum, qui illa nefando modo vellet abuti, ut ipsam potiùs interficeret, non esset sui homicida; ergo neque hic est sui homicida, fatendo tale crimen. Et confirmatur, quia si rogaret judicem, ut ipsum interficist potiùs, quam ita torqueat, non censetur homicida sui; quia ea confessione in tormentis facta non imminet mors; quia nisi deinde extra tormenta liberè delictum fateatur, non potest condemnari, ut habetur *cap. si quis a Sacerdotibus 15. quæst. 6.* Nec videtur peccare venialiter, licet falsam sibi impositionem juret, modò usus fuerit æquivocatione; Nam æquivocatio sufficiens est ad excusandum juramentum. Ita Trullench.

12. Nota hic obiter pro nostro sacro Tribunali Sanctæ Inquisitionis, quod ex his aliqui inferunt eum, qui convictus plane est de Apostasia, aut hæresi, quam non commisit; Ita ut si neget tradendus sit curiæ sæculari, ac confiscatione bonorum, extremoque supplicio afficiendus; si verò fateatur crimen, leviori pœna puniendus sit, posse ipsum absque mortali culpa imponere sibi crimen, quod non admisit. Quia tunc nec sibi, nec aliis nocet: Imò prodest; majorem enim infamiam, & ipsi, & posteri patienter, etiam bonorum confiscationem, quæ omnia effugient, si fateatur. Ita Molina *disp. 37. num. 15.* cui consentit Lessius *cap. 11. dubitat. 6. nu. 4.* & alii, qui generaliter dicunt ad vitanda gravia tormenta posse absque peccato mortali imponere sibi aliquod delictum falsum, licet propter illud sit morte plectendus: quantò magis licet ad vitandam mortem, & majorem infamiam?

13. Sed Pater Molina *disput. 37. num. 17.* hanc doctrinam limitat, dicit enim, hoc non licere absque mortali peccato quando is, qui falsò convictus est de hæresi, & de ea

csusa tradendus ast auriæ sæculati, & morta plectendus, ajus esset conditionis, de quo alioquin præsumptio non essat, cnmmisissa id erimen; eo quod non sit de aorum proganie, de qnibus ca ast suspicin; præsertim si vir esset anthoritatis, quia tunc per spontaneam confessionem criminis derogarat authoritati fidei Catholicæ, fatendo se ab illa defecisse, quare deberet potius fortiter mori, quàm eo modo Religioni Christianæ derogare, & dare tale scandalum. Nam si eum viderit piè, & fortiter mariantam, Christianæ Religionis signa ostandendo, sempet manet opinio, quod innocens obiatit, & minus scandalum saquitur, quàm si sa hæreticum fuisse confiteatur.

14. Sed Cardinalis Lugo *ubi supr. à n. 170.* existimat casum illum posse aliquando contingera, quo ptopter maximam personæ dignitatam, & ptobitatam maximum scandalum generaretur, si ax proptia confessiona omnis dubitandi ratio de crimine commisso tolleretur. Puto tamen rarissimum esse casum, quia præsumptio illa ax dignitata, & probitate personæ superatur frequanter præsumptione contratia orta ax santentia Illius Tribunalis; in quo Judices noo nisi cum maximo fundamento, & deliberationa matura solant ad hujusmodi condamnationem, & sentantiam venira, & quia confessio criminis aum detastatione illius non ast in rigore negatio fidei; alioquin nullo caso liceret absque gtavissimo peerato mortali contra fidem Christianam: Nam dicere se fuisse hæreticum cum ratractationa illius delicti, non est negare fidem, sed fatati se arrasse; & deceptum fuisse: Scandalum autem non tenemur semper vitare cum tanto nostro detrimento. Addit tamau Molin. illo *n. 17.* si jam semel crimen ajusmodi falsum confessus est, non obligari sub mortali ad retractandum confessionem post santantiam prolatam, & reconciliationam sequutam. Nam retractatio illa parum resarciret scandalum datum, & notam Christianæ Religionis, essatque ex levi causa dare occasionem suæ morti sine suo, & suorum emolumento, da quo tamen ego dubito, quia licèt non totalitar, magna tamen ex parte enervaretur confassio prætarita: credibila enim fit, quod mortis metu fuerit extorta. Quare si circumstantiæ personæ tales essent, ego non liberarem ipsum ab obligatione retractandi; ut magna saltam ex parte minueretur damnum per falsam confessionem illatum. Hæc Lugo, quæ apponera bìc volui, cùm in sacro Tribunali possit aliquando io praxi accidare.

Sup. hoc in to. 6. tr. 1. ref. 101. in Sur § 2. homo ref. recitatio, & confessio.

RESOL. LXIX.

An omnia vota in votum solemne Religionis commutentur?
Et an hoc procedat etiam in juramentis soli Deo præstitis?
Et quid, si juramentum esset homini præstitum, & ab eo acceptatum? Ex p. 3. tr. 6. & Misc. a. Res. 65.

§. 1. EX neotericis, noster P. Naldus, vir quidem doctus *in sum. ver. votum, n. 50.* docet, quòd votum solemne Religionis noo commutetur in votum dandi aliquid Terræ Sanctæ, & hanc sententiam docet atiam Sylvestar *ver. votum 4. q. 7. d. 3. ver. votum 4. q. 7. d. 3.* & Angelus *ver. votum 4. n. 2.*

2. Verùm ago absolotè axistimo, omnia vota personalia, scalia, & mixta tam io sæculo, quàm in novitiatu emissa axtingui per solemne Religionis votum; & ideò existimo noo solùm paragrinationis Terræ Sanctæ commutari in professionis votum quoad peregrinationem, sed etiam contra Naldum, qunad id quod profitens vovit dare in subsidium dictæ Terræ Sanctæ, & ita docant Suar. *de Relig. tom. 3. l. 6. c. 14. n. 5.* Miranda *in man. Prælat. tom. 5. q. 25. art. 7.* & Sanchex *in sum. to. 2. lib. 5. c. 5. n. 50.* Et ratio est, quia tala votum licèt quoad expensas sit votum reale, per professionem universa vota realia commutaotur, ut teneot communiter Doctores, quos citat Sanchex *loco citato n. 43.* quidquid in contrarium asserant Paludanus *in 4. dist. 38. q. 4. art. 1. concl. 5. & art. 2. n. 33. concl. 3.* D. Aotoninus *part. 2. tit. 11. c. 2. §. 8. not. 2.* & Tabiena *ver. votum 4. in fine.* Ergo &c. Nec valet dicere, quòd illud votum est Pootifici reservarum, nam similitar est reservatum votum peregrinationis Hierosolymitanæ, & tamen commutatur, & extinguitur io professione, ut patet ex *cap. Scripturæ de voto*, & assarunt communiter Doctores. Ergo, &c.

3. Notandum est etiam hic obiter, omnia supradicta procedara etiam in juramentis siva personalibus, siva realibus soli Deo emissis, quia votis æquiparantur, & per ea jus tertii non acquiritur. Secus verò si juramentum esset homioi præstitum, & ab eo acceptatum, quia ratione juris tertii acquisiti, in melius commutari non potest, ac proinde neque in Religionis professionem. Ita Sanchez *ubi sup. nu. 44. & tom. 1. lib. 3. cap. 21. nu. 3.* & alii.

RESOL. LXX.

An votum, vel juramentum factum alicui Ecclesiæ, vel pauperi, post eorum acceptationem possint authoritate Episcopi, vel propria in melius commutari?
Et quid acceptationem in prædictis casibus? Ex part. 6. tract. 6. & Misc. 1. Res. 61.

§. 1. NEgativè respondet Sanchex *in summa, tom. 1. lib. 4. c. 41. nu. 83.* firmans post acceptationem Rectoris Ecclesiæ, aut pauperis, cui verba voti, & juramenti diriguntur, non posse hujusmodi vota, & juramenta in malius commutari: quia tunc votum transit in aootractum, & acquiritur jus illi tertio accaptanti, quod ipso invito remitti nequit. Et hanc opinionam ago atiam teoeo. — Sup. hoc lege doctrinam ref. sequ.

2. Non desinam tamen adnotara affirmativam sentantiam tamquam probabilem admittara, Fagundez *in Præcepta Decalogi, tom. 1. lib. 2. c. 49. nu. 11.* quia vota, & juramenta promissoria ptopter Deum facta, atsi dirigaotur ad peculiarem Ecclesiam, & pauperem; & à Rectora Ecclesiæ, vel ab ipso paupere acceptantur, ultimatè in Deum, proptar quem fiunt, diriguntur. In quolibet enim juramanto, & voto hujus qualitatis duplex finis invanitur: altar est finis cujus, id est, cujus gratia fiunt; alter finis cui; id est, cui aliquid consaquitur. Cùm autem finis cujus, semper sit in omnibus promissionibus, principalis finis, & finis cui sit minùs principalis: & sequitur ut io commutationibus ratio ptæcipuà illius, & non istius habeatur; nam accessorium sequitur principale: & finis cujus, est ptincipalis: finis cui, accessorius. Secundò, quia quando voventes, aut juramento promittentes aliquid Ecclesiæ, vel pauperi particolari, propter Deum voto, vel juramento promittuot, dirigunt suam specialem intentionam ad hunc determinatum pauperem, & ad hanc specialem Ecclesiam: dirigunt illam propter Deum: & sic tota ratio ipsius promissionis, & directionis est Deus, vel Sanctus, propter quem promissio fit: & per accideos est, quòd Prælatus, val Curatus loci pii, vel hic numero pauper, scilicet Antonius, ad quem promissio fit, & utilitas ptomissionis spectat, jus aliquod post acceptatiooem acquirant: quia acquisitio hujus juris semper fit dependenter a beneplacito Dei, propter quem, tamquam proptet finem principalem promissio voti, & juramanti fit. Undè cùm Deus suum majus obsequium semper habeat gratius, clarum manet posse voventes, & jurantes hæc vota, & juramenta etiam post acceptationem sua propria auctoritata io melius commutara: & facta hac commutationa non potarunt illi: ad quos utilitas voti, & juramenti spectabat, officium judicis implorare, ut vovenies, & jurantes ad exooerandam conscientiam suam cogat: & si implorent, & constet judici vota, & juramenta in melius revarà fuisse commutata, ad nihilum poterit judex ipsos vovantas, & jurantes obligare: quia jam obligationi suæ satisfecerunt.

3. Notandum est etiam hic obiter contra Azorium *to. 1. lib. 11. cap. 19. q. 12.* & alios penes ipsum: non solùm Episcopum, sed etiam voventem ac jurantem sua propria auctoritate sua vota, & juramenta non solùm incertæ Ecclesiæ, & indeterminato pauperi facta, sed atiam certæ aut determinatæ, in melius commutare, & rem promissam dare alteri Ecclesiæ pauperiori, aut pauperi egentiori anta acceptationem Rectoris Ecclesiæ, aut ipsius pauperis absentis. Ita Joannas VViggers *de justit. & jur. tract. 8. cap. 4. dub. 20. nu. 123.* & alii penes ipsum. Et ratio est, quia multò probabilius est non acquiri jus pauperibus Ecclesiis, & locis piis ad ptomissiones, & donationes ipsis factas, donec acceptent; & latissima, & doctissime probat Sanchez *lib. 2. de matrim. disp. 6. num. 16.* debet aoim hæc acceptatio fiari modo humano, ut fiat accomodatè ad usum hominum. Deinde, quia cùm hujusmodi vota fiant principaliter Deo, & in ejus hooorem, obligatio ipsi acquiritur: & ipse est propriè loquendo creditor: & Ecclesia, pauperve tantùm designantur, ut materia, & objectum, circa quam Raligionis cultus ast Deo exhibendus: Deus autam semper gratius habet id, quod evidenter est melius: & ex his responsum manet ad fundamenta contratiæ opinionis. Vide Doctores, quos ago ipse citavi *in part. 2. tract. 11. resol. 47.* — Quæ nunc est in tom. 4. tr. 1. resol. 87. & in alia ejus not.

RE-

R E S O L. LXXI.

Quis emisit votum mittendi ad domum Lauretanam Calicem aureum, quem postea misit cum persona fideli; sed per viam à latronibus furatus est; quæritur, an vovens teneatur adhuc adimplere votum?

Ex quo infertur, quod fur, & debitor satisfacit tradendo solutionem personæ fideli, ut Confessario, vel alteri, ut rem Domino restituat, qui tamen de facto non restituit, vel quia rem consumpsit, vel quia casu periit apud ipsum.

Et alii diversi casus adducuntur pro firmanda doctrina harum difficultatum. Ex p. 10. tr. 16. & Misc. 6. Ref 97.

Sup. hoc infr. in §. Ad doctrinam hujus ref. 3 in illa ejus annot.

§. 1. ET affirmativè responderunt aliqui; quia Calix aureus cùm furatus fuit, erat sub dominio voventis: Et ideò ad confirmationem hujus sententiæ adducam doctrinam, quam tenent Doctores, quando debitor mittit per nuncium pecuniam, v.g. alicui debitam: Sic itaque asserit Gasparus Hurtadus *de just. & jure, disp. 7. diffic.* 8. Si verò res debita non sit sub dominio creditoris, sed debitoris, qualiter est res debita ex mutuo, aut ratione damnificationis, tunc debitor non manet liber ab obligatione restitutionis, si res illa per tertiam personam missa (quamvis per Confessarium) non electam à creditore non perveniat ad ipsum creditorem, sive quia tertia illa persona eam sibi retinet, sive quia ipsi surripitur, sive quia aliter perit; quia ex una parte res domino perit, & ex altera perit absque culpa creditoris, ut supponimus. Et idem est, quando res quæ mittitur creditori est sub dominio ipsius creditoris, si fuit injustè ablata, vel retenta (nisi aliàs res illa erat absque injustitia alterius apud dominum peritura) quia tunc debitor non satisfacit, nisi res illa perveniat ad dominum, quia aliter inæqualitatem injusta oblatione, vel retentione factam non reducit ad æqualitatem nisi aliàs res illa erat absque injustitia alterius apud dominum peritura. Ex his posset quis dicere, quod vovens in casu nostro extaret debitor Calicis aurei domui Lauretanæ; ergo cùm dum furatus fuit erat in suo dominio, tenetur adhuc adimplere dictum debitum ex superiùs dictis.

2. Sed, his non obstantibus, tunc ego probabiliter negativæ sententiæ adhæsi, nec ullum pro me habebam Auctorem, nunc verò invenio Patrem Tancredi qui in simili casu, *de Religione, tract. 3. lib. 2. dub. 13. quæst. 1. num. 32.* asserit: Denique placet hic obiter notare casum curiosum, de quo interrogatus fui à viro docto, & amicissimo nostræ Societ. nimirum, an Cajus qui accipit quamdam pecuniæ summam a Titio, ut satisfaceret ejus obligationi juratæ de facienda eleemosyna cuidam Ecclesiæ, teneatur vi juramenti pecuniam illam dare, si inculpabiliter amisit, v.gr. decidis è crumena. Respondit negat. quia oblatio juramenti est personalis, ut dictum est, nec Cajus tenetur alia ratione ad satisfaciendum Ecclesiæ de propria pecunia, cùm non teneatur nec ratione rei acceptæ, ut patet; nec injustitiæ acceptionis (suppono enim hunc Cajum non habere ex officio pretio accepto hanc pecuniam transferendi:) Nec etiam Titius tenetur iterum dare aliam summam pecuniæ, Ecclesiæ, quia per primam solutionem jam satisfecit suæ obligationi, non enim censendus est (nisi expresse constet de ejus voluntate) quod voluerit omninò ut illa Ecclesia talem pecuniam haberet, quod verum puto, quamvis Titius jurans aliquam commiserit negligentiam in tradendo pecuniam Cajo, quem sciebat non esse adeò cautum, quia hæc non sunt amare tractanda, cùm à libera voluntate pendeans, *arg. d. cap. licet devoto.* Hæc Tancredi; quæ omnia proceduns in casu nostro; nam eadem obligatio oritur ex juramento, & ex voto.

Sup. hoc sup. à Lin. 9. c. hujus ref. & infr. in 1. 9. ref. 45.

3. Ad doctrinam superiùs allatam ex Hurtado, & aliis. Respondeo, Primò, non posse applicari in casu nostro, est enim dispar ratio inter obligationem voti, & obligationem debitoris ex justitia. Respondeo secundò contra Hurtadum, & alios, non esse improbabile, ut tenet Lessius *de Just. lib. 2. cap. 16. dub. 6. in fin.* Trullench *in Decal. tom. 5. lib. 7. cap. 14. d. 18. n. 11.* & alii, quòd debitor satisfaciat tradendo solutionem personæ fideli, & Confessario; vel alteri, ut eam domino restituat; qui tamen de facto non restituit, vel quia eam consumpsit, vel quia casu periit apud ipsum. Et ita tenet Scotus *in 4. dist. 15. q. 2. art. 4.* Gabriel *ibid. q. 1. art. 4.* cum aliis.

4. Probatur primò, quia nec fur, nec debitor per se ipsos immediatè tenentur restitutionem facere, sed sufficit, quòd faciant per alios prudentes, & fideles viros, sed in hoc casu fecit quantum potuit, & prudenter egit, eam personæ fideli tradendo; ergo deobligatus manet. Secundò, quia is, qui illam tradendam, & restituendam accipit: implicitè se obligavit ad aliam domino tradendam, & consequenter alterum deobligavit; & si non restituit, manet obligatus ad restitutionem; quare, si fur, aut debitor, qui illam restituendam tradidit, non deobligaretur, & ad restitutionem teneretur, sequeretur, quod dominus redderetur melioris conditionis propter furtum, cùm in hoc casu duæ restitutiones eis essent faciendæ: at hoc nemo dicet; ergo intentum. Tertiò, quia si debitor, & fur ex consensu domini creditoris expressò rem alicui dandam traderent, satisfacerent, quamvis internuntius ille non restituat, sed in nostro casu intervenit consensus tacitus; ergo id sufficit ad illos deobligandos. Major est certa. Minor probatur ex duplici fundamento. Primò, quia taciti, & expressi eadem est vis, eadem potestas. Secundò, quia quando fur non potest restituere sine propria infamia rem furtivam, eamdem numero, satisfacit restituendo pretium, & dominus rationabiliter tenetur consentire; sed in præsenti casu supponimus, non posse sine periculo infamiæ, vel alterius similis restituere per se immediatè; ergo tenebatur creditor consentire, ut per alium restitueret. Et pro hac opinione facit etiam, quod in Jubilæis præcipitur certa eleemosyna ad comparandas indulgentias, & si quis illam mittat per famulum, & hic eam furetur, quin det pauperibus, lucratur Jubilæum, positis aliis requisitis, & non videtur obligandus ad novam aliam eleemosynam faciendam, maximè si putabat, servum esse fidelissimum, & experientia id compertum habebat: ergo similiter non erit obligandus ad novam restitutionem ille, qui restitutionem tradidit Confessario, aut viro pio, & fideli tradendam creditori, si ipse posteà malitia sua eam illi non tradat, sed furetur. Antecedens patet, quia persona, quæ ratione necessitatis gravis, vel extremæ proximi tenetur dare eleemosynam, satisfacit præcepto Charitatis, mittendo illam pauperi per internuntium fidelem, quamvis ex malitia, & iniquitate internuntii illi non detur, de consequentia nemo dubitabit; nam malitia internuntii, non debet nocere domino innocenti, qui facit quantum potuit, & debuit, ut præcepto Charitatis satisfaceret, & indulgentiam lucraretur. Adde, quod ipse internuntius tenetur eam posteà pauperi restituere, & idem dicendum videtur quando aliquis tulit excommunicationem pro furto, aut retentione debiti, & latro, vel debitor furtum, & debitum tradidit fideli internuntio, & res non pervenit ad creditorem, fecit enim unusquisque quantum potuit, & sua diligentia, & voluntas bona exonerandi se ea obligatione, non debes ei nocere; nocet autem profectò, si ad novam restitutionem obligandus esset.

Sup. hoc in to. 4. tr. 4. ref. 31. & 31. & 2 in ref. 54. §. Notandum est.

5. Sed omnia superiùs dicta à fortiori procedunt in casu nostro, de vovente, qui misit aureum Calicem debitum ex voto Domui Lauretanæ cum persona fideli, qui posteà casu furatus est à latronibus: ergo dicendum est ad nihil amplius teneri: Quæ omnia etiam confirmant resolutionem datam ab amicissimo Patre Tancredi in casu ab ipso superius posito.

R E S O L. LXXII.

An qui vovit aliquo die non comedere carnes toties peccet, quoties illas comedat?

Et an qui ex voto tenetur certa die jejunare, non toties peccet quoties in illo die comedit carnes?

Et an in comestione carnium in die jejunii detur parvitas materiæ?

Et quanam sit ista materia parva?

Et quid, quando roga multa fercula carnis debent prægustare in die jejunii? Ex part. 10. tract. 14. & Misc. 4. Resol. 34. alias 32.

Pro prima diff. hujus vide in to. 4. tr. 6. ref. 90. §. Observandum, & ibi loco citato doctrinam ref. 63. per tot. & sign. ante 4 lin. 3. & vers. Attamen.

§. 1. NEgativam sententiam docet Pater Pasqualigus *in Praxi de Jejunio, decis. 66. num. 3. & seqq.* & pro hac sententia me citat *in 3. part. tract. 5. ref. 61.* sed, ut benè observat Leandrus *de Præcept. Eccles. tract. 5. disp. 2. q. 39.* Ego in dicto loco hanc sententiam non doceo, sed de casu diverso ibi tracto; undè ad propositam quæstionem affirmativè respondeo cum Leandro *ubi suprà*, Sanchez *in summa, to. 1. lib. 4. cap. 55. nu. 41.* Azorio *tom. 2. lib. 11. cap. 20. quæst. 8.* Suarez *de Relig. tom. 5. lib. 4. de Voto, cap. 7. n. 15.* & aliis: quia Votum abstinendi à carnibus, etiam pro aliqua die, est negativum; & est ad instar præcepti Ecclesiastici dati de abstinentia à carnibus: at sic est, quod hoc præceptum obligat pro semper, nec finitur per unum actum; ergo & Votum prædictum. Undè constat falsum esse antecedens argumenti sententiæ contrariæ, & ideò negandum.

Quæ hic est in to. 4. tr. 9. ref. 66. [illegible] ref. 99. & lin. 3. & vers. Attamen.

2. Assentior tamen Patri Pasqualigo *decis. 65.* dum me citato firmat, quod qui ex Voto tenetur certa die jejunare,

Sup. hoc in to. 4. tr. 6. ref. 81. & in aliis ejus primo not.

non toties peccat, quoties in illa die comedit carnes: Et ita me etiam citato tenet Leandrus, *ubi supra*, q.40. Quia in hoc Voto non clauditur directè abstinentia à carnibus, sed indirectè, quatenus est pars essentialiter ad jejunium requisita, & accessoriè ipsi jejunio. Quare cum semel violato jejunio cessat obligatio circa principale; cessare videtur circa accessorium abstinentia à carnibus.

3. Sed quia hic sermo incidit de comestione carnium in die Jejunii; Ego alibi firmavi, quod in dicta comestione datur parvitas materiæ; & est communis inter Doctores. Sed difficultas est, quænam quantitas sit materia parva? Respondet Pater Pasqualigus *decis. 42. nu. 5. & seqq.* esse circiter dimidiam Unciam: Sed rectè hanc opinionem tamquam nimis laxam existimat Leandrus *loc. cit. q.12.* sustineri non posse. Et quidem in die Jejunii unusquisque libenter in Collatione serotina sumeret unciam mediam carnis, cum duabus, vel tribus unciis panis, & sic non parum, sed multum corpus reficeret. Rectè itaque Hurtadus Mendoza *de fide, tom. 1. disp. 2. cap. 4. dub. 7. num.* 81. Trullench *in Decal. tom. 1. lib. 3. cap. 2. dub* 2. *num.* 5. asserunt, materiam parvam in hoc casu esse frustulum exiguum, vel particulam minimam carnis: licèt Leandrus *ubi supra*, q.13. putet, quod quantitas carnis, quæ non excedit octavam partem unius unciæ, censenda, & reputanda sit parva materia, quæcumque verò hanc excedit, magna, & gravis. Quia octava pars unciæ carnis, verè est quantitas minima, & valdè exigua, & quam sumere solent Coqui (imò, & necessariò, si necessarium sit multa fercula carnis prægustare) quando prægustant cibos: ergo censeri debet parva.

RESOL. LXXIII.

An votum ingrediendi Religionem possit quis propria authoritate commutare in susceptionem Episcopatus?
Et ex doctrina hujus quæstionis infertur, an Episcopus possit sine licentia Papæ transire ad Religionem?
Et an qui ante Episcopatum fecit Votum Religionis, teneatur prius ingredi? Ex p.6. tr.6. & Misc.1. Res.62.

§.1. NEgativè respondeo cum Lessio *lib. 2. cap. 40. dub. 7. n. 105.* & Fagundez *de præceptis Decalogi to. 1. lib. 2. cap. 49. num.* 21. Et ratio est, quia status Episcopalis dicitur perfectus, non quia hominem perfectiorem, Deoque gratiorem efficiat; quam status religionis; sed quia secundùm rectum ordinem perfectionem supponit: est enim status postulans perfectam charitatem, quia Episcopi, ut veri Pastores ad imitationem Christi Domini veri animarum nostrarum Episcopi, ac Pastoris, animam suam ponere debent pro ovibus suis. Unde licèt absolutè loquendo status Episcopalis sit melior, & perfectior, quàm status Religionis, quia supponit perfectionem acquisitam: tamen hic, & nunc, & in hac suppositione potest hæc perfectio deficere in persona Episcopi. Undè hic, & nunc est Deo gratius, ut illum amplectaris; imò gratius Deo, si Religiosus fias, quàm si fias Episcopus: quia, ut dixi, status Religionis est via ad perfectionem. Et hanc sententiam tenendam esse videtur ex determinatione *cap. penult. de voto*.

2. Sed Alphonsus Vivaldus in *Candelabro aureo, par. 1. de matrimonio, tit. de impedimento voti, n. 89. & seq.* affirmativam sententiam tenet; quia Episcopalis status secundùm omnes religione perfectior est, undè Episcopus non potest sine licentia Papæ transire ad Religionem, ut patet *ex cap. licet, de Regular. & c. scias 7. quæst. 1.* Et ad textum superiùs adductum *c. penult. de vot.* respondet Vivaldus, illum esse casum particularem dicti Capituli: nec mirum, quia ille Episcopus se Deo voverat solemniter, id est, publicè, in favorem illius Religionis, cujus votum Superior acceptaverat stipulando. Et ideò cùm ab illis Religiosis fuisset requisitus de primo voto, quod coram eis emiserat: postea secundùm emisit votum intra duos menses ingrediendi. Quod probatur ex eo quòd suprà diximus de voto facto in favorem alicujus pii loci. Secundò probatur clarè ea ratione, quam adducit Gloss. *t. ubi* scilicet, quòd ideò illi Religiosi tenebantur illum recipere, quia ille tenebatur ingredi &c. hic mihi videtur verus sensus. Hucusque Vivald. cui adde Emmanuelem Sa *ver. Episcopus num.* 2. ubi ita ait. Qui ante Episcopatum fecit votum Religionis, teneri prius ingredi indicatur *cap. 10. de voto*. Quidam tamen dicunt casum illius cap. fuisse particularem, nec cæteros obligari, quod mihi probatur. Ita ille, & Rodriquez *in summa tom. 2. cap. 6. n. 6.* & hanc sententiam probabilem censet Henriquez *lib. 10. cap. 321. in fine*. Verùm post hæc scripta inveni primam sententiam mordicus sustinere Castrum Palaum *tom. 3. tr. 16. disp. 1. punct. 6. nu. 2.*

RESOL. LXXIV.

Utrùm commutatio voti in bonum æquale possit fieri propria authoritate voventis?
Et notatur, quòd materiam subrogatam evidenter constare debet esse æqualem, nam si sit dubia, non erit licita talis commutatio. Ex p.1. tract.16. & Misc.2. Res 7. aliàs 9.

§.1. NOn posse respondent communiter & ultra 15. DD. quos citat, & sequitur Sanchez *in summa tom. 1. lib. 4. cap. 49. num.* 12. docet etiam sententiam Suarez *de Relig. tom. 2. lib. 6. cap. 19. num. 3. & seq.* Filliuc. *in quæst. mor. to. 2. tract. 26. cap* 20. *num.* 283. Reginald. *in sua praxi tom. 1. lib. 18. cap. 2. num.* 249. Molfes. *in summ. tom. 1. tract. 11. cap. 15. n.* 297. Malder. *in 2. 2. tract. 10. cap. 5. dub.* 11. & Raphael de la Torre *in 2. 2. tom. 1. q. 88. art. 12. disp. 5. num.* 12.

2. Sed contrariam sententiam probabiliter sustineri posse, docent etiam adversarii, ut Suarez *ubi suprà, num. 4. in initio*, docuit etiam Aragon. *in 2. 2. quæst. 88. art. 12. dub. 1. dict. 3.* & illam tenet novissimè Bonacin. *tract. de legib. disp. 4. quæst. 2. punct. 7. § 3. num. 8.* & præter DD. quos ipse citat, tenet etiam Fernandez *in suo exam. Theol. moral. part. 1. cap. 6. §. 11. num. 2.* ubi ait. Tota controversia est de commutatione in evidenter æquale, qua authoritate fieri possit. Dico igitur, si evidens sit, arbitrio prudentis hujusmodi æqualitas, posse fieri hanc commutationem à vovente. Ratio est, quia solùm hac in re requiritur judicium superioris, ut decernat quid Deo acceptum sit, evidens autem est acceptum esse Deo æquale. Ergo. Sic ille.

3. Idque dicendum est, cùm utraque materia est æquè grata Deo, nil refert utra illarum eligatur.

4. Sed notandum est, quòd materiam subrogatam evidenter constare debet esse æqualem, nam si sit dubia, non erit licita talis commutatio, quia in dubio melior est conditio possidentis, sed in tali casu votum possidet. Ergo illud adimplendum est. Ita Arag. & alii *ubi supra*.

5. Notandum est etiam, ex mente adversariorum, quicquid asserat Suar. *ubi supra, cap. 20. num. 9. & cap. 19. nu.* 14. quòd quamvis commutatio voti sit facta propria authoritate in bonum æquale, aut minus; non est omninò irrita, sed tenetur vovens vel prius votum implere, vel supplere quod commutationi defuit, ut esset in bonum evidenter melius; quare sufficit tunc propria authoritate supplere, quod ad evidenter melius sufficiebat. Ita Sanchez *in summ. to. 1. lib. 4. cap. 51. n. 11. & 12.*

6. Sed secundùm aliam opinionem probabilem non tenebit aliquid aliud supplere, quia sufficit ut diximus, quòd votum commutetur in æquale, etiam authoritate solùm ipsius voventis.

RESOL. LXXV.

An post commutationem voti licitum sit voventi redire ad prius votum, etiamsi commutatio facta sit in melius?
Et quid, si vovens acceptaret commutationem in melius? Ex p. 2. tr. 16. & Misc. 2. Res. 6.

§.1. NEgativè respondet Filliuc. *in suis quæst. moral. tom. 2. tract. 56. cap. 10. num.* 288. Suarez *de Relig. tom. 2. lib. 6. cap. 20. num. 1. & 4.* Reginald. *in sua praxi tom. 2. lib. 10. cap. 1. num.* 362. & Raphael de la Torre *in 2. 2. tom. 1. quæst. 88. art. 12. disp. 5. num.* 12. nam, ait ipse, & Filliucius, illa commutatio habet vim voti, quare non poterit ex se commutare; quia virtute commutaret in minus, cùm supponamus, commutationem factam fuisse in melius. Ergo, &c.

2. Sed contraria sententia semper mihi visa est probabilior, quam ex neotericis amplexi sunt, Sanchez *de matr. tom. 2. lib. 8. disp. 9. n.* 11. & præter Doctores quos citat, & sequitur Bonacin. *tr. de legib. disp. 4. q. 2. punct. 7. § 3. n.* 20. tenet etiam hanc opinionem Joan. Malderus *in 2. 2. tr. 50. c. 5. dub. 11. § 9.* ubi quærit, an is, cujus votum ea causa semel commutatum est, satisfaciat, si relicto opere substituto, impleat primum votum? Et respondit omnino satisfacere, quia potest quisque ei renuntiare, quod prò se noscitur introductum, *c. si diligenti, de Regularibus*; certum autem est commutationem fieri in favorem ejus, qui vovit: imò commutatio sub ea tacitè fit conditione, ut vovens impleat rem substitutam nisi malit votum implere, ne justæ pœnitudinis humanitas amputetur, quo modo & appellationem interpositam licet revocare, *l. si quis libellos, Cod. de appellat.* Undè colligitur, hoc locum habere etiam, quando commutatio facta est in melius. Sic Malderus.

3. Hinc refert Lessius *lib 2. cap. 40. dub. 11. num.* 97. quòd si læ-

si sæpiùs facta sit commutatio, posse servari quidvis illorum, in quod facta fuit, v.g. votum peregrinationis annuæ, commutatum est in menstruam confessionem, menstrua confessio in jejunium hebdomadarium, jejunium hebdomadarium in certas preces quotidianas; potest vovens satisfacere voto, vel recitando illas preces, vel jejunando singulis hebdomadis, vel confitendo singulis mensibus, vel annuam peregrinationem suscipiendo. Sic ille.

4. Limitanda tamen hæc est sententia, cum Sanchez *ubi suprà, num. 27.* & Molses. *in summ. tom. 1. tract. 11. cap. 15. num. 223.* nisi vovens acceptaret commutationem in melius bonum, & id consultè faceret ad majorem Dei cultum augendum, tunc non potest ad priorem materiam redire, quia illa commutatio facta est, non in sui, sed in Dei favorem. Secus autem crederem, si in hoc eventu commutatio facta esset in bonum æquale; imò si res sit dubia, an commutatio in melius facta sit in Dei favorem, puto licitum esse voventi redire ad priorem materiam, & primum votum.

5. Restat modò respondere ad argumentum contrariæ sententiæ. Dico igitur illam commutationem non habere vim novi voti independenter à priori, sed prius votum in materiam commutatum extinguitur ad eum effectum, ut acceptans illam commutationem, nullo eventu teneatur ad prius votum, & priorem materiam, sed totum hoc cum conditione, ad eum effectum, ut qualiscumque sit materia subrogata, liberum sit voventi, redire ad prioris voti materiam.

R E S O L. LXXVI.

An qui elegit aliquam ex commutationibus, & in aliis renunciavit, possit redire ad prius votum, vel ad aliam commutationem? Ex part. 3. tract. addit. Res. 18.

§. 1. DE hac quæstione egimus *in par. 2. tr. 16. ref. 6.* & pro parte negativa novissimè stat Aegidius Trullench *in expos. Bull. Cruc. lib. 1. §. 7. c. 3. dub. 14. n. 10.* qui citat Sanchez, quia per novam electionem censetur de novo vovisse, & ideò ut ad prius votum, vel ad aliam materiam subrogatam possit redire, requiritur nova commutatio. Verùm contrariam sententiam probabilem esse existimo, quam tenet Villalobos *in summ. tom. 1. tr. 27. claus. 9. n. 34.* ubi sic ait. (Aunque se aya comotado el voto, y dexar la comutacion. Mas dize Sanchez que si renuncio la comutacion y se bolvio al primero voto, no puede usar ya de la comutacion, porque ya de nuevo se obligo à Dios, por aquel acto. Mas à mi pareceme esta opinion dura pues no haze nuevo voto, y ansi que podra cumplir lo uno, y lo otro.) Ita ille. Est igitur utraque sententia satis probabilis.

R E S O L. LXXVII.

Olim quidam Confessarius scrupulis cruciabatur ad cognoscendam justam causam pro commutatione votorum.

Et docetur, quod quando commutantur vota, etiam in bonum æqualem, opus est aliqua causa ultra Prælati authoritatem.

Et an Sacerdos commutans votum in æquale sine justa, & legitima causa peccet mortaliter, vel saltem venialiter?

Et quid, si virtute Cruciatæ, vel alicujus Jubilæi faciat Confessarius commutationem, an possit commutare vota in aliquid minus? Ex part. 2. tract. 16. Misc. 2. Resol. 8. aliàs 10.

§. 1. REspondi, verum esse ex communi DD. sententia, quòd quando commutantur vota, etiam in bonum æquale, est opus aliqua causa, ultra Prælati authoritatem. Ita Clavis Regia *lib. 6. cap. 12. num. 8. & 25.* Filliuc. *in quæst. moral. tom. 2. tract. 26. cap. 10. num. 285.* Azorius *tom. 1. lib. 11. cap. 18. quæst. 3.* Grafius *in dec. part. 1. lib. 2. cap. 30. nu. 6.* Maldet. *in 2. 2. tract. 10. cap. 5. dub. 11. quæst. 5.* & alii. Tamen sufficit, ut ista causa sit levis, & parva, Et sic ait Fernandez *in exam. Theolog. moral. part. 1. cap. 6. §. 11. num. 4.* & Lessius *lib. 2. cap. 40. dub. 11. num. 96.* quòd causa sufficiens ad commutandum votum in æquale, satis erit si suavius hilariusque vovens adimplevit materiam voti subrogati.

2. Imò putat Sanchez *in summ. tom. 1. lib. 4. cap. 50. nu. 23.* solam petitionem voventis, ut votum commutetur, esse causam sufficientem ad commutandum. Ideò rectè asserit Cajetanus, tunc Prælatum sine causa commutaturum, quando pro libito, ante subditi petitionem, nec intuitu illius gratificationis commutat. Ita ille *in 2. 2. quæst. 88. artic. 12. col. 2. ver. in commutatione autem votorum, & in summa ver. votum, cap. ult. vers. rationabilis, autem causa.*

3. Plus addam, cum Sanchez *ubi suprà cap. 51. num. 15.* Sacerdotem commutantem votum inæquale, sine justa, & legitima causa, peccare tantùm venialiter, licet peccare mortaliter asserat Raphael de la Torre *in 2. 2. tom. 1. quæst. 88. art. 12. disp. 5. num. 7.* Ratio est, nam commutatio illa, ut probat Sanchez *num. 8.* valet, & abusus potestatis est in re levissima, neque magnum detrimentum ex ea cultui divino infertur, & talis commutatio in rigore levissimam causam requirit, ita ut Suarez *de Relig. tom. 2. lib. 6. cap. 20. nu. 7.* dixerit moraliter in commutatione votorum numquam deesse causam.

4. Nota verò, quòd supradicta intelliguntur virtute privilegiorum regularium, vel quando delegatur hæc potestas in favorem privatæ personæ, vel quando Prælatus ex potestate ordinaria, talia vota commutat. Nam quando commutantur virtute Bullæ Cruciatæ, vel alicujus Jubilæi, nulla alia est opus causa, quam conferre eleemosynam præscriptam in Bulla, propter Belli subsidium, & exequi opera in Jubilæo præscripta. Ita Suarez *ubi suprà lib. 6. cap. 19. nu. 5.* & Sanchez *cap. 50. nu. 19.*

5. Dicendum est etiam, adversùs Reginald. *in praxi to. 2. lib. 18. num. 348.* Azor. *part. 1. lib. 11. cap. 18. quæst. 6.* Raphael de la Torre *in 2. 2. tom. 1. quæst. 88. art. 12. disp. ult. n. 1.* Suarez, Sanchez, & alios DD. quos ipse citat, per Bullam Cruciatæ, & per Jubilæum, posse Confessarios commutare vota in aliquid minus. Ita novissimè tenet Bonacina *tract. de legib. disp. 4. q. 2. punct. 6. §. 3. num. 11.* & alii quorum opinionem probabilem vocat Lessius *lib. 2. cap. 40. dub. 11. n. 95. vel 109.* His cognitis, nescio quomodo Confessarii amplius habebunt scrupulos; circa justam causam, quæ necessaria est in commutatione votorum.

R E S O L. LXXVIII.

Aliqua practicabilia circa votorum dispensationem, & commutationem.

Et in textu hujus resolutionis casus adnotantur pro praxi practicæ quæstionis. Ex par. 3. tract. 5. & Misc. 1. Res. 23.

§. 1. PRimò puto contra Tannerum *in 2. 2. D. Thomæ disp. 5. q. 4. dub. 5. n. 81.* Layman *in Theol. moral. lib. 4. tract. 3. cap. 8. num. 9.* Filliucium *tom. 2. tr. 26. cap. 10. nu. 285.* Azorium *to. 1. lib. 11. cap. 18. quæst. 2.* & alios, posse voventem sine Confessario commutare suum votum in materiam æqualem. Ita probabiliter Sancius *in selectis, disp. 14. num. 3.* Henriquez *lib. 2. de pæn. cap. 20. num. 5.* Medina *lib. 1. inst. cap. 14. §. 7.* cum aliis, quorum sententiam probabilem vocat S. Joan. de la Cruz *in direct. part. 1. pr. 2. art. 2. dub. 11. concl. 4.* Villalobos *in summ. 2. tom. 1. tract. 34. diffic. 31. num. 5.* & Portel. *in addit. ad dubia regul. ver. voti commutatio num. 88.*

2. Secundò, qui potest commutare, seu dispensare in votis, potest etiam in juramentis; quia arctius est vinculum voti, quam juramenti; & privilegia, quæ cedunt in favorem animarum, non restringenda, sed amplianda sunt. Ita contra Navarrum *cap. 27. nu. 275.* Azorium *tom. 1. lib. 11. c. 10. q. 2.* & alios docent Aragonius, & Sà, & probabilem vocat hanc sententiam Tannerus *in 2. 2. D. Thomæ, disp. 5. q. 5. dub. 1. n. 36. & 37.* qui *in q. 4. dub. 5. n. 95.* docet etiam probabiliter, quòd qui habet potestatem delegatam dispensandi vota, potest etiam illa commutare, quia multò minùs est commutare, quam dispensare, & ita etiam tenent Sotus *de just. lib. 7. quæst. 4. art. 3.* Sylvester *ver. votum, 4. q. 3.* Villalobos *in summa tom. 2. tract. 34. diff. 32. nu. 2.* licet contrarium etiam probabiliter multi Doctores asserant, quos citat & sequitur Sanchez *tom. 2. lib. 8. disp. 2. num. 15.* sed nostram sententiam præter DD. citatos tenet etiam Layman *in Theol. mor. lib. 4. tr. 4. c. 8. n. 20.*

3. Tertiò, quando quis commutat votum suum propria authoritate in melius, non eget justa causa: & ita etiam puto quando commutatio efficitur in materiam æqualem, etiam propria authoritate, quod est valdè notandum, quia novum, & illud docet Villalobos *in summa, tom. 2. tract. 34. diffic. 31. nu. 8.* quidquid asserat Layman *in Theol. moral. lib. 4. tract. 4. cap. 8. num. 22.* in contrarium; unde quidam vir nobilis astrictus voto audiendi Missam, detentus in colloquiis amicorum, ne frangeret votum, rectè illud commutavit in opus melius, vel saltem æquale sine justa causa, ut suppono, & ego illum non peccasse, de hac re interrogatus his diebus consului. Et quidem si hanc doctrinam multi scirent, haberent quidem remedium satis promptum pro liberatione fractionis voti, & peccati mortalis, sine consultatione Confessariorum, nam propria auctoritate, ut dictum est, commutare possent votum, quod pro illa vice nollent adimplere, in opera æqualia, vel ut docet etiam Portel. *in dubiis Reg. ver. dispensatio, nu. 58.* securiùs in meliora.

4. Quartò, Regulares Confessarii possunt dispensare in

omnibus votis, in quibus potest Episcopus, excepto voto peregrinationis ultra duas dietas. Ita ex communi Tannerus *in 2.2. disp. 5. q. 4. n. 92.* quæ quidem dispensatio votorum potest fieri extra sacramentum Confessionis, ut alibi contra Peregrinum, satis firmatum est, & idem dicendum est de absolutione censurarum, & de dispensationibus super irregularitate, juramento, petitione debiti, &c. Item contra Rodriquez *in addit. ad Bull. Cruc. §. 9. num. 120.* dicta dispensatio est applicanda cum omnibus ad ipsas confluentibus, & non ad subditos tantùm illius diœcesis in qua manent. Ita Sanchez *in summa, tom. 1. lib. 4. cap. 44. num. 15. de matrim. lib. 8. disput. 16. num. 10.* cum Villalobos *ubi suprà.* Et quando supradicti Regulares commutant vota, ex privilegiis quæ habent, possunt illa commutare in opus minus; ita probabiliter Medina *in summa, lib. 1. cap. 14. §. 7. reg. 7.* Lessius *lib. 2. cap. 40. dub. 16. num. 109.* & alii contra Azorium *tom. 1. lib. 1. cap. 18. quæst. 6.* Sanchez *in sum. tom. 1. lib. 4. cap. 50. num. 4.* Suarez *de Relig. tom. 2. lib. 6. cap. 19. num. 7.* Toletum *lib. 4. c. 18.* & alios asserentes, vota commutanda esse in opus æquale. Sed stando in hac opinione non oportet Confessarios scrupulis agitari, num opus in quod votum commutatur sit omninò æquale, hæc enim æqualitas non debet esse mathematica: & moraliter loquendo, omnimoda æqualitas non est cognoscibilis. Sufficit ergo æqualitas ad arbitrium boni viri, seclusa fraude, & ignorantia, maximè si commutatio fiat virtute privilegii. Ita Portel. *in dubiis reg. ver. voti dispensatio, nu. 43.* qui citat Sylvestrum, & Rodriquez. Imò ait Suarez *de Relig. tom. 2. lib. 6. cap. 15. n. 6.* quòd quando conceditur commutatio in æquale extenditur ad commutandum in dubio, an sit melius id, in quod fit mutatio; imò, & etiam quamvis dubium sit, an sit minus, dummodò non sit certum; credibile enim est Papam delegantem aliquam voluisse concedere benignitatem. Et hæc omnia docet etiam Portel. *ubi suprà.*

5. Quintò, commutatio, aut dispensatio votorum, facta bona fide, de tempore Jubilæi valet, & est tuta, etiamsi posteà non impleantur requisita pro obtinendo Jubilæo. Ita contra S. Joan. de la Cruz *in direct. conscient. p. 1. pr. 2. art. 2. dub. 11. conclus. 7.* Raphael de la Torre *in 2. 2. tom. 2. quæst. 88. art. 12. disp. 5.* & alios, docet Portl. *in dubiis Regularium, ver. voti dispens. num. 53.* Henriquez *lib. 7. de indulgent. cap. 21. num. 4.* Sanchez *in summa, tom. 1. lib. 4. cap. 54. num. 53.* Suarez *de Relig. to. 2. lib. 6. cap. 26. n. 10.* Prosp. *de Jubilæo, cap. 12. dub. 3.* & alii. Sed an postea pœnitens, qui bona fide obtinuit dispensationem votorum, si voluntariè omittat opera præscripta in Jubilæo, peccet mortaliter? Affirmativè respondet Portel. *ubi suprà*, & Suarez *num. 11.* Sed mihi placet opinio Sanchez negativa, quam probabilem putat Filliucius *tom. 2. tract. 26. cap. 10. nu. 301.*

6. Sextò, si commutatio fuerit facta in melius, negant aliqui posse voventem redire ad prius votum. Ita Suarez *de Relig. tom. 2. lib. 6. c. 20. n. 1.* & alii. Sed contrariam sententiam Sanchez probabilem esse putat Filliucius *to. 2. tr. 26. c. 10. nu. 289.* & ego tutam in praxi esse existimo, quia talis commutatio efficitur in favorem voventis. Ergo, &c.

7. Septimò, si unus Confessor inveniat pœnitentem, cui alius Confessor commutavit votum in rem minus æqualem, & ambo Confessores sint viri docti, poterit ultimus Confessor, quiescere & stare opinioni Confessoris prioris, qui fortè aliquam circumstantiam meliùs consideravit. Ita Portel. *in addit. ad dubia Reg. ver. voti commutationem, n. 92.* quòd si Confessarius sit idiota, pœnitentem moneat, si spes sit ut acquiescat, sin, illum relinquat in bona fide.

8. Octavò, puto quoad vota conditionalia castitatis, Religionis, &c. etiam post adimpletam conditionem, posse illam Episcopum, & Confessarium Regularem, & privilegiatum commutare; quidquid in contrarium afferant Lessius *lib. 2. c. 40. dub. 18. n. 131.* Sotus *de just. lib. 7. q. 2. art. 1. ad 4.* Navar. *c. 12. n. 43.* Azor. *tom. 1. lib. 11. c. 19. q. 3.* Valentia *to. 3. disp. 6. q. 6. punct. 7.* & alii. Sed tu tene nostram sententiam, quam tuentur Sanchez *in summa, to. 1. lib. 4. c. 40. nu. 99. & de matr. tom. 2. lib. 8. disp. 18. n. 13.* & alii, quos novissimè citat, & sequitur Layman *in Theolog. mor. lib. 4. tract. 4. cap. 8. n. 10.* quia supradicta vota non emittuntur ex directo effectu ad rem votam, sed ad beneficium, quod a Deo expectamus, undè etiam post adimpletam conditionem non videntur vota absoluta, & perfecta: quia eorum radix est imperfecta, quæ in illis intrinsecè semper imbibitur, quæ est affectus ille indirectè, ex quo votum processit. Et hæc magis practicabilia decerpsi in materia commutationis votorum, nunc ad alia transeamus.

RESOL. LXXIX.

An juramenta castitatis, Religionis, peregrinationis Jerosolymitanæ, &c. possint ab Episcopo dispensari?

Et distinguitur, quod natura juramenti omninò est distincta à natura voti; & quod votum, & juramentum habent distinctas essentias, &c. Ex part. 10. tract. 14. & Misc. 4. Res. 19. aliàs 17.

§. 1. Negativam sententiam docent Doctores, quos citat, & sequitur Quintanadueñas *de Jubilæo duarum hebdomadarum, cap. 12. num. 18.* ubi sic ait: (Los juramentos hechos à Dios de Castidad, y Religions es lo mas cierto no se pueden commutar por este Jubileo, ni Bula, ni dispensar el Obispo, que son obligaciones de la mesma calidad, que los votos. Afirmandlo Cayetano, Soto, Rodriquez, Toledo. Azor, y otros que traen, y siguen Sanchez.) Ita ille; cui etiam adde Valentiam, *tom. 3. disp. 6. quæst. 6. punct. 4.* & ego alibi hanc sententiam probabiliorem existimavi.

2. Verùm denuò illam tractare coactus sum ex pertinacia cujusdam Parochi Theologastri, qui mordicus his diebus contendebat sententiam affirmativam non esse probabilem, ut ego olim dixeram: Assero igitur iterum, esse satis probabilem, & tutam in praxi; & illam novissimè tenet Magister Texeda *in Theol. mor. tom. 2. lib. 3. tr. 2. contr. 6. n. 249.* Et ratio est, quia Episcopi possunt relaxare omnia juramenta suorum subditorum nullo excepto, dummodò non cedant in præjudicium tertiæ personæ: Quæ propositio Divi Thomæ est apud omnes certa: at hujusmodi potestas, non est ablata eis jure aliquo; ergo attento jure manet apud illos, & hæc videtur demonstratio. Secundò, quia attento jure positivo, solùm est Pontifici reservatum Votum peregrinationis Jerosolymitanæ; ergo ultra illud hujusmodi restrictio extendi non debet, exceptio enim firmat regulam in contrarium, *de regul. jur. in 6.* Confirmatur hoc: quia vota illa quinque absoluta non sunt Pontifici reservata jure aliquo positivo, nisi solùm ex consuetudine: ergo cùm hujusmodi consuetudo sit odiosa, & cedat in præjudicium potestatis Episcoporum, ipso divino jure debet restringi, ita ut illis non præjudicet, Itaque vis, & efficacia argumenti nostri consistit in eo quod si in toto jure non reperitur aliqua prædictorum Juramentorum reservatio, quare nos illam inducere debemus? præcipuè, quia prædicta Juramenta non sunt vota, nec habent rationem Votorum, ut non benè sentit Sanchez *de matr. lib. 8. disp. 23. & in sum. lib. 3. cap. 19. num. 6.* quia distincta est omninò natura Juramenti à natura Voti, & Votum, & Juramentum habent distinctas essentias, quod manifestum est, ex eo quòd Pontifex non habet æqualem potestatem dispensandi in Juramentis, ac habet in Votis, quia Juramenta aliqua non potest relaxare qualia sunt illa, quæ cadunt in damnum tertii: Vota autem cùm semper fiant Deo, omnia potest relaxare, & in omnibus dispensare; & ideò non sequitur, ut si illa quinque Vota absoluta sint reservata, & in illis Episcopi dispensare non possint, quod in similibus Juramentis idem debeat fieri. Et hæc omnia docet Texeda *ubi suprà*; cujus sententiam sequitur etiam novissime Rocafull. *in prax. Theol. mor. tom. 2. lib. 2. precept. 2. Decalogi, fol. 9. cap. 1. num 189.*

3. Et si dicas Juramentum de his rebus, quæ in materia Voti essent reservatæ Papæ, non esse Juramentum assertorium, ergo promissorium: ergo includit promissionem, & ex consequenti Votum. Respondeo, nomine Juramenti promissorii non intelligi rigorosam promissionem, quæ requiritur ad votum; quia aliàs omne Juramentum promissorium esset Votum: sed dicitur promissorium largè, & quia ut plurimum includit promissorium: vel dico Juramenta ista esse promissoria, non tamen esse vota, quia votum debet esse promissio facta Deo; qui jurat autem Religionem ingredi, promittit quidem, non tamen Deo; sed solùm Deum adducit in testem promissionis. Si autem quis voluerit defendere primam sententiam, respondebit Juramenta quinque, (quæ essent Vota, essent reservata Papæ) non esse reservata, quatenus reservato majori vinculo Voti ipsa reservata sunt, sed quia usu reservata sunt.

RESOL. LXXX.

Quinam Prælatus possit relaxare juramentum, quando contrahentes sunt diversæ Diœcesis?

Et an judex sæcularis possit cognoscere de nullitate relaxationis juramenti, ab Ecclesiastico judice concessa? Ex p. 15. tr. 2. & & Misc. 2. Res. 36.

§. 1. Pa-

§. 5. PAter Molina *de Justit. tom. 1. disp. 112. & disp. 149.* & alii eaistimant talem relaxationem pertinere ad Prælatum ejus, cui jurameotum est, & reddit rationem Molina: Nam Judea relaxat juramentum coodonando illius obligationem loco sui subditi: ergo debet necessariò habere jurisdictionem in eum, cui juramentum præstitum est. Panormitanus verò in *c. si quis contra Clericum num. 3. de foro competenti*, quem sequuntur Socinus, Aretinus, & Capycius relati à Mendosio *in additionibus ad Lapum alleg. 50. n. 5.* nervosè probat hanc relaxationem à Prælato jurantis fieri debere, ea ratione; nam is, cui relaxatur hoc juramentum subditur suo Prælato.

2. Hanc verò quæstionem rectè sub distinctione explicat Felinus in *cap. final. num. 54. de foro competenti*; nam aut ad relaxationem partis citatio non desideratur, & tunc vera est posterior opinio Panotmiraoi, & aliorum: Si verò citatio desideretur, tunc aut extraneus est in loco jurantis, & tunc Episcopus jurantis poterit relaxare; si verò absens sit, necesse est recurrere ad Episcopum ejus, cui juratum est, quia subditos citari nequit extra territorium, *l. extra territorium, ff. de Jurisdictione omnium judicum*, atque ideò quoties relaxatio pro solo foro conscientiæ petitur, semper fieri debet ab Episcopo jurantis, eo enim casu nulla desideratur citatio, & idem eadem ratione dicendum est, quando solùm petitur ad effectum agendi. Et hæc omnia docet Valboa *in lectionibus Salmantic. tom. 2. cap. 1. de jurejurando, nu. 84.* cui adde ex Theologis Castrum Palaum *tom. 3. tract. 14. disp. 3. punct. 6. num. 3.* Et ideò cum ipso assero primò: Si relaxatio petatur pro foro externo, Judex Ecclesiasticus loci, in quo contractus est celebratus, poterit relaxationem concedere. Quia ratione contractus sortiuntur contrahentes eo in loco forum, *c. fin. de foro competenti*, & Judex contractus est Judex distractus.

3. Assero secundò: Solùm Prælatus jurantis potest concedere relaxationem juramenti pro conscientiæ foro, vel ad effectum agendi. Quia hæc relaxatio est dispensatio nomine ipsius Dei. Debet ergo dispensans superior esse ejus, quo eum dispensat, & ejus oligationem remittis: cùm in illum jurisdictionem exerceat.

4. At si relaxatio non pro conscientiæ foro tantùm nec ad effectum agendi; Sed absolutè concedatur ad rescindendum contractum, & eximendum jurantem ab omnimoda obligatione; solùm Judea, qui reum citare potest, poterit relaaare. Quia ad hanc relaaationem citatio partis necessaria est, ut diximus. Undè Episcopus jurantis juramentum relaxare poterit omninò; si pars, cui facienda est citatio, sit ejus subditus, aut sit in ejus territorio; secùs verò si absens sit. Quia extra territorium neqoit fieri citatio, nisi de consensu Superioris illius loci.

5. Sed an Judex sæcularis cognoscere possit de nullitate relaxationis juramenti ab Ecclesiastico Judice concessæ? Felinus *cap. de jurejurando n. 22. & cap. 2. n. 3. de sponsalibus*, Pal. *in sum pract. 2. part. prælud. 2. n. 38.* Sanchez *lib. 3. cap. 22. num. 4.* affirmant id fieri posse, si relaxatio ab Ecclesiastico Judice concessa sit evidenter nulla vel iniqua. Sed hoc cautè intelligendum est. Si enim nullitas, vel iniquitas relaxationis non appareat, sed probatione, & eaaminatione indiget, admittendum non videtur, posse sæcularem de tali relaxatione cognoscere, ne Judea sæcularis superior fiat Ecclesiasticæ potestati. Ita Palaus *ubi suprà nu. 9.*

In indice primo hujus Tom. 8. Vide Apendicem ad hunc Tract. 4. Ubi reperies alias quamplurimas quæst. mistas, & dispersas per alios Tom. Tract. & Ref. quæ simul pertinent ad hunc Tract. 4. de Voto, & Juramento, &c.

TRACTATUS QUINTUS

De Homicidio, & Mutilatione, atque de Restitutione pro ipsis.

RESOLUTIO PRIMA.

An licitum sit occidere invasorem cum moderamine inculpatæ tutelæ?

Et si quis Sacerdotem invadat stantem in Altari, & divina celebrantem, an Sacerdos possit intermittere Sacrum, & defendere se, & si cum moderamine justo talem offendentem occidat, an Missam perficere licitum sit ei?

Et quæritur, quando verò aggressus dicatur occidisse cum moderamine inculpatæ tutelæ?

Et an invasus possit licitè occidere invadentem se, etiam cùm liberum sit illi fuga evadere, si fuga esset illi dedecorosa, quod non esset in Religioso Clerico, & homine inferioris notæ? Ex part. 5. tract. 4. Ref. 5.

§. 5. QUicquid in contrarium afferat Accursius, & glossa *in l. vim vi, ff. de just. & jure*, Richardus de S. Victore *opusc. de Charitate*, Joan. Gerson. *in tract. de Euchar.* Augustin. de Ancona *lib. de potest. Ecclesiæ, q. 2. art. 3.* Hugo *dist. 50 cap. de his Clericis*, Abulen. *in c. 5. Matth. q. 109.* dicendum est firmiter licitum esse occidere invasorem cum moderamine inculpatæ tutelæ. Ita omnes Doctores *ubi infrà*, & probatur ex *Exodo cap. 22.* ea jure Canonico *in cap. significasti 2. de homicidio, in cap. si verò, de sent. excom. in Clem. si furiosus, de homicidio*, & ea jure civili *in l. 1. C. de vi, & vi armata, in l. scientia, §. qui cùm aliter, ff. ad leg. Aquiliam, & in l. vim vi, ff. de just. & jure*, & docet ipsa natura, teste Tullio *in orat. pro Milone*, qui omninò videndus est. Undè ex D. Antonino, Angelo, Sylvestro, Panormitano, Sancino, Manilio, & aliis docet Petrus Binsfeldius *de injuriis, & damno dato, c. 8. q. 5. concl. 3.* quòd si quis Sacerdotem invadat stantem in Altari, & divina celebrantem, Sacerdos potest intermittere officium, & se defendere, & si cum moderamine justo talem offendentem occidat, Missam perficere licitum erit ei, quoniam talis Sacerdos sic occidens non peccat. Quando verò aggressus dicatur occidisse eum moderamine inculpatæ tutelæ? Respondeo cum Molina *tom. 4. tr. 3. disp. 11. n. 5.* quando aggressus videt, aut rationabiliter timet sibi inferri posse mortem, nisi aggressorem interficiat, nihilque tunc ei occurreret, neque facilè, si voluisset, potuit occurrere, attenta perturbatione illius conflictus, circumstantiisque concurrentibus, quod (salvo suo honore, quem decens erat ipsum tunc servare) efficeret, ut se ipsum tutò à periculo sine aggressoris morte liberaret, in tali dicendum est cum moderamine inculpatæ tutelæ interfecisse. Et non desinam hìc apponere verba Alphonsi de Vega *in summ. ubi tom. 1. cap. 127. cas. 12.* sic ait. (Para que uno se defienda con la moderacion devida son necessarias dos cosas, la primera que no se pueda defender el acometido de otra manera; para conocimento de lo qual basta una probable conjectura, y no es necessario eaaminar si de otra manera podra huyr el peligro, porque en semejanses encuentros falta la consideracion para eaaminar esto. La segunda, que no ponga mayor diligencia de la que probabilmente es necessaria para defendera.) Sic ille. Et hæc omnia vera sunt, non solum ut quis se defendat à morte, sed etiam à vulnere, & à quacumque alia gravi injuria, ut infrà videbimus. Et tandem pro fundamento infrà dicendorum notandum est, quòd quilibet invasus potest licitè occidere invadentem se, etiam cùm liberum sit illi, fuga evadere, si tamen fuga esset illi dedecorosa, quod non esset in Religioso Clerico, & homine inferioris notæ. Ita Hurtado de Mendoza *in 2. 2. disp. 170. §. 135.* & communiter Doctores, & nos infrà. Supra in ref. quæ non [illegible]

RESOL. II.

An liceat in foro conscientiæ occidere aliquem pro defensione honoris?

Et quid, si persona sit Ecclesiastica, aut Religiosus, an teneatur fugere, ut si teneantur fugere Patrem, & avum, & frater minor natu fratrem majorem, aut si invasus sit persona de infima plebe?

Et quid, si aggressor sit ebrius, aut furiosus?

Et quid est sentiendum si invasus sit miles? Ex part. 5. tract. 4. Ref. 9.

§. 1. NEgativam sententiam mordicus defendit Sylv. in *2. 2. D. Th. qu. 64. art. 7. quæritur 9. concl. 2.* Binsfeld. *in comm. de injuriis, & damno dato cap. 8. quæst. 5. concl. 8.* Bald. [illegible]

lib.4.conf.3 12. & alii. Et ratio est, quia defensio honoris cum occasione in nostro casu non est juris naturalis, nec ex jure descendit. Et pro eodem titulo quo defensio vitæ confirmatur, non potest hæc defensio honoris stabiliri. Antecedens probatur ad hominem. Si esset iuris naturalis, aut ab eo iure descenderet, æquè Clericis, & laicis competeret, quia ea, quæ sunt iuris naturalis, conveniunt toti speciei hominis, ut patet, & ea est ratio quare unicuique competat contra quemcumque defensio vitæ cum occisione, quia est iuris naturalis vim vi in tali casu repellere, quæ defensio nec ab Imperatore, nec à Papa tolli potest: ergo, &c. Cæteras rationes videbis apud Sylvium. Undè Andreas Gail. *observ.* 100.*n.*8. dixit contrarium sentientes magis politicè, quàm Christianè scribere, & disputare.

2. Sed parum modestè hæc dicit, nam affirmativam sententiam modo quo infra explicandam puto Christianam, & probabilissimam esse, quam tuentur Sotus, Navarrus, Navarra, Valeotta, Bannez, Salonius, & Aragonius, quos citat, & sequitur Tannerus *tom.3.disp.4.quæst.8. dub.4. num.*73. quibus ego addo Turrianum *in* 2,2.*tom.*2.*disp.*28. *dub.*3.*nu.*1. & me citato Escobar *part.1.de paritate, & nobilitate probam do, quæst.*1.§.8.*nu.*13. Azorium *tom.3.lib.2.cap.*1. *q.*14. & Molinam *tom.*4.*tract.*3.*disp.* 17. Dico igitur pro defensione honoris, qui alicuius sit momenti, ratione habita personarum ac circumstantiarum concurrentium licitum esse interficere aggressorem, quando aliter honor conservari non potest, ut si sit homo ingenuus, cui dedecori sit fugere, quando alius eum aggreditur tunc esto fugiendo, & vitam propriam, & aggressoris posset conservare, non tenetur fugere, sed defendendo propriam personam, & proprium honorem, interficere potest iniustum aggressorem, quando aliter non potest simul utrumque conservare. Ita Sotus *de just.q.*1. *art.*8. Navar. *in man.cap.*14.*n.*3. Ant.Gom. 3.*var.res.cap.*3.*n.*23. & Doctores communiter, Covarruvias autem in *Clemens. si furiosus par.*3.§. *antic. num.*4. anceps est, tametsi in eamdem partem inclinare videatur. Probatur hæc sententia, quoniam pro defensione bonorum externorum licitum est occidere invasorem; sed honor pretiosior est bonis externis: ergo pro defensione honoris, quando alicuius est momenti, neque aliter defendi potest, sed admitteretur licitum est interficere iniustum aggressorem. Dictum est, quando alicuius est momenti, habita ratione personarum ac circumstantiarum concurrentium. Quoniam si personæ non sit dedecori fugere, ut quia est persona Ecclesiastica, aut religiosa, cui dedecus est arma sumere, tenetur fugiendo conservare vitam propriam ac proximi. Ita quoniam si invasa persona sit de infima plebe ac talis, cui dedecus non sit fugere, aut parum admodum, tenetur etiam fugere. Ingenuus etiam si sine ullo dedecore potest se recipere antequam adversarius adveniat, tenetur etiam id efficere. Ratio autem horum omnium est, quoniam si cum modico suo detrimento possit mortem proximi vitare, tenetur id efficere. Inter milites autem, esto invasus humili loco sit natus, & aggrediens sit ingenuus, regulariter non tenetur invasus fugere, quoniam id magno illi est dedecori, habita ratione status, militarisque disciplinæ, quam sequitur. Quando ex fuga magis periclitaretur invasus, quam si non fugeret, quia aggressor majores vires assumeret, aut à tergo ita fugiens facilius interficeretur, vel incideret in insidias ei paratas, non teneretur fugere, esto esset persona Ecclesiastica, aut alia, cui fugere non esset dedecus, & hæc omnia docet Molina *loco cit.* Notandum est tamen hic obiter nunquam licere ebrium, aut furiosum invasorem interficere, quando potes fugere; quia talem fugere non probrosum, sed potius non fugere, Ita ex Bajardo rectè docet Malderus *in* 2.2. *D.Thom.tract.*3. *cap.*1. *dub.* 12. Item tenentur fugere filii patrem & avum, frater minor natu fratrem majorem, fuga enim illorum non timiditati, sed pietati adscribitur. Ita Hurtado de Mendoza *in* 2.2. *disp.*170. *sect.*16.§.136.

Sup. hoc infra in resol. ... & in alia resol. ... primo not.

Sup. hoc in fine prox. resol. ...

Pro militibus in res. 1. ...

Sup. hoc inf. in res. 47. ...

Quamvis non plene sup. hoc ... filii erga Patrem infr. resol. 41.

RESOL. III.

An Clericus nobilis injustè aggressus tenentur fugere, si dedecus ei è fuga eveniat?

Et an Clericus, & Religiosus non possint occidere sine peccato injustitia, & Religionis, invasorem minantem alapam, vel fustis ictum, nisi timeatur jam ex tali percussione vulnus, vel aliud damnum corporale? Ex part. 8. tract. 7. & Misc. Res.46.

§.1. Doctores absolutè asserunt Clericos non posse occidere invasorem si fugiendo possunt mortem evadere, ut de viris infimæ conditionis in superiori resolutione probavimus. Ita Dicastillus *de just. lib.*2.*tr.*1. *disp.* 10. *dub.*5.*n.* 67. & alii communiter.

2. Verùm ego alibi adduxi Filliucium hanc doctrinam limitantem in Clero nobili, & ita novissimè etiam docet amantissimus Dominus meus Cardinalis de Lugo *de justit.*, *tom.*1.*disp.*10.*sect.*8.*nu.*167. ubi sic ait. Limitatur hæc doctrina, ut non procedat universaliter quoad Ecclesiasticos, & similes personas, sed regulariter, quia communiter non tribuitur eis magno dedecori fuga; si tamen in aliquo casu id etiam magnum dedecus ex fuga incurrerent, non tenerentur fugere; quia regula proposita formaliter est vera, neminem, quicumque ille sit, teneri fugere, quando absque gravi damno fugere non potest, undecumque illud proveniat. Ita Card. de Lugo. Imò P. Gaspar. Hurtado *de just. & jure disp.* 11. *diffic.* 11. de omnibus Clericis sæcularibus loquens, asserit, rem esse dubiam, si teneantur fugere ab injusto aggressore, & ante illum ita etiam sensit P. Vasquez *opusc. de restit. cap.*2. §.1.*dub.*9.*n.*35. ubi sic ait: Clerici, & Religiosi, quibus hoc non est dedecus, non possent defendere se, si fugere possint, quia illis non esset dedecus, cùm in populo non sint habendi ut homines bellatores, sed humilitatem profiteantur, undè in eo casu non posset dici, quòd tuerentur honorem suum, quia re vera non est honor suus, & ita contra justitiam, & religionem peccarent, & restituere tenerentur. Imò adderem quòd non possunt occidere sine peccato, & injustitiæ, & irreligionis, invasorem minantem alapam, vel fustis ictum, quia inde timeri non potest dedecus, aut amissio veri honoris, sed potiùs maximum humilitatis nomen, & gloria, nisi timeretur jam ex tali percussione vulnus, vel aliud damnum corporale: tunc enim liceret invasorem occidere si aliud non esset reliquum remedium. Quamvis autem hæc limitatio in iis casibus videatur vera de Religiosis, quia illis non sequitur dedecus, de Clericis tamen aliquantulum dubia est. Ita Vasquez.

Quæ nunc hanc sequuntur §. Sed alibi in ... Nota tamen cursim in fine, & ibi in tr. 2. ... Sed ego brevius ... licet de Clerico Nobili.

Sup. hoc infra in resol. ...

3. Et hanc sententiam in favorem omnium Clericorum absolutè tenet Georg. Obrechtus *tract. de defens. necessaria*, *cap.* 10.*nu.*16. ubi sic asserit: Et propterea nec Abbatis opinio, *in cap. significasti* 18. *extr. de homicid.* probanda est, dicentis de rigore juris verius esse, ut nemo, cujuscumque sit conditionis, teneatur fugere: at in foro conscientiæ habendam esse rationem personarum ut si quis sit Clericus, quòd teneatur fugere, *cap. suscepimus* 10. ubi & gloss. *in verb. intersumeritur*, *extr. d. tit.* Cùm enim omni jure permissum sit vim vi repellere, de quo supra *cap.* 2. & 4. & cùm non rigor juris, sed ipsa natura, & æquitas, cuicumque contra quoscumque defensionem concedant, de quo suprà *cap.* 1.3.4.5. & 6. sanè non est quòd Clerico defensionem adimamus, quæ illi omni jure tributa est. Hæc Obrechtus. Sed sententiam Abbatis communiter tenent Doctores. At novissime Emanuel Themudo *in decis. Archiepiscop. Ulyssiponens. decis.* 83. *num.* 16. docet negativam sententiam, asserentem Clericum nobilem aggressum, non teneri fugam arripere. Ideò tu cogita.

Sup. hoc in resol. ...

RESOL. IV.

An non solùm vir infima conditionis, sed etiam vir Nobilis aggressus, si ex fuga posset evadere mortem, teneatur fugere, & non interimere aggressorem, vim vi repellendo? Ex par.8. tract.7. & Misc. Res.45.

§.1. Affirmativam sententiam docet Henricus Bocerus *tract. de duello*, *cap.* 10. *num.* 46. ubi sic ait: Et hic non distinguimus inter Nobiles, & plebejos insultatos. *Primò*, enim, eædem illæ rationes jam adductæ etiam in plebeis procedunt, si & illi in dubio vitæ discrimine constituti fuerint. *Secundò*, leges de legitima violentiæ propulsatione latæ, generaliter, indefinitè, & sine ulla distinctione loquuntur; ubi autem lex non distinguit, ibi nec nos distinguere debemus. Erubescimus enim sine lege loqui, *Novell.* 18.*de triente, & semisse, cap.*5 *consideremus autem*. *Tertiò*, necessaria, & legitima hæc defensio origine juris naturalis, & juris gentium est, *d.l.ut vim*, *ff. de justitia*, *& jure*, *d.l.scientiam* 45.§.*qui cùm aliter*, *ff. de justitia*, *& jure*, *d. cap. significasti* 18. *in fi. extr. de homicid. & d.l.*1.§.*ut vim vi*, *ff. de vi*, *& vi armat.* At jus naturale, & gentium cum omnibus hominibus, Nobilibus, & ignobilibus, commune est, *l. jus civile* 6. *& l. omnes populi* 9.*ff. de justitia*, *& jure*, §. 1. §. *jus autem civile*, *& §. jus autem gentium*, *Instit. de jure naturali*, *gent. & civil.* Atqui semper, & ubique æquum, & bonum est utrumque illud jus naturale, & gentium, *l. jus pluribus* 11.*ff. de justitia*, *& jure*. Undè hæc legitima defensio, quæ non in fuga consistit, sed in repercussione, tam in plebeis, quàm Nobilibus procedit. Ita Bocerus; cui etiam adde Joannem Harprecht. *in comment. ad Instit. Justin. tom.*4. *tit. de publicis judiciis*, §. *item legem Corneliam*, *num.* 121. ubi ita asserit: Si insultato verisimiliter fuga periculosa non sit futura: tunc

Pro doctrina, & personis constante in hac resol. supra in fine res. 1. per totam.

certè

certè is, remota omni inter plebeios & nobiles, honoratos & infames differentia (cùm enim leges, de defensione legitima latæ, generatim, indefinitè, & indistinctè loquantur, adeòque inter nobiles, & ignobiles non distinguant, nec nos distinguere debemus, argum. *l. de pretio 8. ff. de Publ. in rem act.* Erubescimus quippe sine lege loqui, *Novel. 18. c. 5.*) fugere tenetur, si omninò innoxius esse velit. Quanquam ergo fugam arripere non sit fortitudinis, non sit nobile, non sit honestum; sed timiditatis signum, vitiique vexillum: tamen cùm ea demùm vera sit virtus, quæ cum pietate, cum Christiana proximi dilectione, cum religionis candore non pugnat; argumento eorum, quæ D. Paulus ad Romanos *c. 12. & 13.* item *1. ad Corinth. c. 13.* & passim scribit: optimè profectò hominibus ratione præditis, & Christiana Religione institutis convenit, ut non usque adeò strictè isti humanæ Philosophiæ inhæreant: sed eam divinis ea litteris reforment, & in Philosophiam Christianam commutare, ac conformare non erubescant; adeòque sibi quàm diligentissimè caveant, ne pro tantillo proprii honoris, vitam alicui adimant, hocque peccato suam conscientiam miserè saucient, quæ tamen debet esse veluti speculum, sine macula; nihilque nos ita exhilarare solet, sicuti conscientia bona, ut ex Nazianzeno refert Beusthius *ad l. admonendi 31. n. 816. ff. de jurejurand.* Sed & nusquam in jure nostro scriptum legitur, quòd ille dedecus committat, & dignitatem suam deformet, qui fuga non tam propriæ, quàm ipsius adversarii, cum ferro contra se venientis, saluti consulit: quique cedere mavult, quàm lædere aggressorem iratum. Nec officiet, si dixeris; levis tamen notæ macula aspergi fugientem, præsertim hoc nostro corrupto sæculo, quo fugere, suamque salutem pedibus committere, non viri fortis, sed leporis, ac mulierculæ timidæ esse, ab omnibus propè creditur, argument. *l. omne delictum 6. §. qui in acie fugam 3. ff. de re militari, l. 1. §. cùm dominus 31. ff. ad SC. Syllan.* Cùm enim is levis notæ macula aspergi dicatur, cujus opinio, ac verecundia oneratur apud bonos tantùm, & graves viros, *l. fratres 37. C. de inoffic. testament. l. ea, qua 53. & l. verbum 17. Cod. ex quibus caus. infam. irrogat.* & explicatum in *§. 5. supr. de injur. n. 224.* non apud plebem, seu vulgus imperitum, quod etiam bonorum virorum facta, quantumvis justa, plerumque reprehendere soles: nihil est, quo in sententiam contrariam pertrahi se quispiam patiatur. Mala quippe potius pati quis debet, quam peccatum facere: nec quis debet pro metu levioris infamiæ, peccatum mortale incurrere, *c. sacris 5. de his, qua vi, metusve causa fiunt*: cùm duobus ex malis sit eligendum minus, *can. quod David 3. & can. sequent. caus. 22. qu. 4.*

2. Neque verò, dum statuimus nobiles æquè, ac cæteros inferioris conditionis viros, fugæ astrictos esse, si per eam impendens periculum commodè vitare queant, reum impietatis facimus Imper. Carolum V. qui *in ordinatione judicii criminalis, art. 140. & 142.* inter viles personas, & honoratas distinguere videtur, illisque aggressori resistere non permittit, his permittis. Nam Carolus eo in loco moderamen pietatis minimè excludit, sed potiùs vitæ & honoris sive existimationis periculum conjungit: ac proindè constitutio isthæc Carolina non disjunctivè, sed conjunctivè accipienda est, scilicet, si cum honore vita quoque ipsa in periculum incidat, ut cum illa procedat: secus si honor tantùm, argum. *c. interfecisti 2. ibi, et, suaque liberando, extr. de homicid.* quæ verba, *se suaque liberando*, licèt in altero tantùm membro, defensionis scilicet personæ, vera sint: non tamen etiam in altero nisi copulativè accipias, uti notant ibi Canonistæ, & Kremberg K *4. tr. de necessar. defens. q. 8. n. 46.* Bernhardus Zieritzius *in Notis ad dictam constitut. crimin. Carol. V. art. 140. pag. 146.* Deinde respondetur, quòd Imp. Carolus *dicto loco*, de certis solummodo personis aliis, quæ salvo honore & fama sua, fugere adversarium non possunt, loqui videatur: ut sunt milites, quibus ignominiosum est contra disciplinam militarem, & sacramentum militiæ in acie fugere hostem, & commilitones suos in summo vitæ periculo deserere, *l. 3. l. omne delictum 6. §. qui in acie 3. ff. de re militari, l. 1. in princ. & l. 2. ff. de his qui not. infam.* item vassallis, quibus probrosum est, si dominos suos, in prælio periclitantes, nec lethaliter vulneratos, dimittant. *tit. 5. in princ. tit. 21. §. ult. lib. 1. feud. & tit. 6. 7. & 24. §. item qui dominum lib. 2. feud.* Sic turpe & probrosum marito fuerit, si adulterum vilem cum uxore sua domi deprehensum, armisque resistentem fugiat, eumque cum uxore relinquat, argum. *l. 2. §. 1. & seqq. l. miles 11. §. socer 3. & l. marito 2. ff. ad leg. Jul. de adult.* quæ jura omnia cùm sint singularia, non temerè ad consequentias produci debent, *l. quod verò contr. 14. ff. de legib. l. 1. § planè 2. ibi, nec ad exemplum trahuntur de constitution. Princ.* Ac sanè vel ideò distinctionem inter Nobiles, & ignobiles hac in parte admittere non debemus, quòd ea quæ ex

Sup. hac nis (?) cursim supra in ref. 2 § ult. inter med. & Curam, vers. Janes Milites.

jure gentium primævo, & charitate Christiana descendunt, non ex ulla personarum qualitate æstimentur. Nec enim jus gentium, ut & charitas Christiana, ullum agnoscit tale personarum discrimen, cùm de privilegiis quæstio est, quæ ipsa natura humano generi largitur. Huc usque Harpprechtus, & alii penes ipsum, quibus adde Ulricum Huonium *in Collegio criminali, disp. 8. n. 74.*

3. Sed omnino negativam sententiam tenendam esse puto tanquam communem inter Theologos, & ideò Eminentissimus Lugo *de Justit. tom. 1. disput. 10. sect. 8. n. 166.* sic ait: Doctores communiter dicunt; quando invasus non potest sine detrimento magno fugere, vel quia dum fugit, facilius ab invasore offendetur, vel occidetur, quàm si ei resistat, vel quia ea fuga incurret dedecus magnum, & ignominiam hominis ignavi, & timidi, posse persistere, etiamsi necesse sit invasorem occidere ad sui defensionem; quia ille solùm excedit moderationem defensionis justæ, qui cùm aliter commodè posset vitare illud periculum, occidit, vel percussit aggressorem; in iis autem casibus non potuisti aliter evadere sine maximo tuo detrimento, sicut nec teneris ut injustum aggressorem effugias, patrimoniale cum jactura tuarum fortunarum. Addunt tamen, non excusari personas viles, in quibus fuga nihil, vel parum dedecoris generat; neque etiam personas Ecclesiasticas, vel Religiosas, quibus ad laudem potius, quàm ad dedecus dabitur, quòd armis non utantur ad defendendum, quorum usum non profitentur, sed potiùs vitam togatam, & inermem: quare idem dicendum videretur regulariter de aliis etiam sæcularibus, & laicis litteratorum Professoribus, ut Advocatis, Medicis, Regiis Consiliariis, & similibus, quibus armorum usus, aut professio non est. Ita Cardinalis de Lugo; cui etiam adde P. Dicastillum *de Just. lib. 2. tract. 1. disput. 10. dub. 5. n. 66.* & alios per ipsum.

Sup. hoc infra in ref. 15 § ult. Et pro contr. in hac vers. Addunt tamen, in Resol. n. 1 primo hujus ref. & in seq. praecedenti § 1. & ult. & 10 c. 1 n. 1 Aut 91. § 1 Sequentes paulo post initium, à vers. Sed hanc distinctionem, & seq. & ibi in gl. 3 vers. 196 § 1.

4. Non desinam tamen hic adnotare, aliquos non approbare hanc distinctionem inter Nobiles, & plebejos, sed absolutè omnibus tribuere facultatem sine fuga vim vi repellere. Et ita tenet Joan. Choppen *in observationibus practicabilibus, lib. 1. observ. 9. n. 52.* Georgius Obrechtus *tract. de necessaria defensione, cap. 10. n. 20. & seq.* Quia, ait ille, *in l. 3. ff. de just. & jur.* generaliter dicitur vim propulsandam: item quia *in d. l. 5. §. vim vi, ff. de vi & vi armat.* dicitur vim vi, arma armis repellenda, & *in d. l. scientiam, §. qui cùm aliter, ff. ad leg. Aquil.* dicitur, vim vi repellere omnes leges omniaque jura permittunt. Hoc autem non fit pedum celeritate, aut fuga, sed robore corporis, & contraria vi opposita. Et certè Ulpian. *in d. l. 1. §. vim*, dicit Cassium scribere, vim vi repellere licere: id quod non fuga, sed alia vi objecta fieri solet. Et postea hoc ipsum magis explicat, & natura comparatum esse, ait, arma armis repellere licere. His enim verbis apertè innuit, lege naturæ vim non fugiendam, sed repellendam esse.

5. Imò omisso jure, ut fuga te defendas, non solùm ignominiosum, sed etiam periculosum est. Nam ignominiosum est & turpe, fugæ se dare, & se ad quamlibet vim in pedes conjicere, suamque salutem, instar leporis, pedibus committere: id quod Demostheni Oratori, & Antilocho Poetæ objicitur; uterque enim conspecto hoste, abjectis clypeis aufugit. At quæ sunt ignominiosa, & quæ existimationem, & verecundiam nostram lædunt, à nobis fieri non posse credendum est, *l. filius 15. ff. de condition. instit.* & facis *l. nepos Proculo 125. in fin. in verb. Cum salva dignitate mea, potero, ff. de verb. sign.*

6. Periculosum verò est, fuga adversarium incitare, & audaciorem reddere; juxta illud: Qui priori injuriæ non resistit, novam accersit; præsertim cùm adversarius jam antè ad vim faciendam sit paratus, & fortè viribus, & pedum celeritate, alterum longè superet; ut ita certum ei periculum immineat, si adversario nudum & inerme tergum relinquat.

7. Nec distinctio Cyni, Bartoli, & aliorum, inter personas & nationes honoratas & infames ac fugaces placet: quia defensio cunctis hominibus jure nostro indistinctè concessa est, & quia nemo cujuscunque conditionis, seu nationis sit, se in vitæ periculum conjicere cogitur. Unde malè Damhouderius, Situs Perusinus, ait famam ad dedecus metuens, ad actum occasionis usque procedere potes: quòd summum sit dedecus Perusino magnanimo & generoso, turpiter adversario invadenti cedere. Sed ille cui nulla est gloriæ, nominis, ac honoris ratio (qualis est Florentinus,) & cômodè fugere potest, neglecta nominis gloria, certè modis omnibus fugere tenetur, & si non fugit, punitionis crimé incurrit, ut ipse loquitur *in praxi rer. crimin. c. 76. n. 9.* ex mente Cyni *in l. 1. C. unde vi*, & Bart. *in d. l. 3. n. 10. ff. de just. & jur.* Hæc enim opinio nec jure, nec ratione probatur; sed potius expresso jure & multis rationibus refellitur, ut jam ostensum est.

8. Nec

8. Nec quoque illa distinctio Petri de Anchar. & Zenzelini *in Clem. unic. de homicid.* & aliorum placet, nempe videndum, An quis sine periculo & dedecore fugere possit, vel non possit, concord. *in tr. de nobilit. cap. 20. num. 64.* & Bertrand. *consil. 290. num. 10. volum. 3.* quia simpliciter & indistincte jure concessum est, ut qui vim vi propulsare & repellere possit, & quia is, qui adversario invaditur, in illa animi perturbatione non habet plenius deliberandi consilium, quid sine periculo & dedecore suo facere possit, vel non possit, quia denique fugiens semper metuere cogitur, ne adversarius insequatur, & se quasi inermem invadat, cùm ei tergum inerme relinquat: ut meritò ei sit ignoscendum, si vim non fugiat sed propulset, argument. *l. hac consultissima 8. §. ns cum humana, C. qui testam. fac. poss. & l. 1. in princ.* ibi, *Nam interdum, ff. de exercitor. act.* Et hæc omnia docet Obrechtus *ubi suprà*; sed tu ne deseras nostram sententiam tenere quando sine discrimine vitæ vir ignobilis potest fugere.

R E S O L. V.

An liceat viro honorato occidere invasorem qui fustem, vel alapam nititur impingere, si aliter hac ignominia vitare nequit?

Et an liceat prævenire aggressorem, & eum prius quàm invadat, occidere? Ex part. 3. tract. 5. & Misc. 1. Ref. 91. aliàs 90.

Sup. hoc in Ref. seq. & infra in ref. 68. ult. & lege seq. doctissimam ref. 1.

§. 1. AFfirmativam sententiam docent Lessius *lib. 2. cap. 9. dub. 12. n. 77.* Sotus, Sylvester, Lopez Navarrus, & alii penes ipsum; quia hic conatur auferre honorem, qui meritò pluris apud homines æstimatur, quàm damnum multarum pecuniarum accipiat, sed si potest occidere, ne damnum pecuniarum accipiat, potest etiam, ne hanc ignominiam cogatur sustinere.

2. Sed adversus Lessium insurgit novissimè Tannerus *in 1. 2. D. Thoma, disput. 4. qu. 8. dub. 4. nu. 74.* ubi sic ait, Non etiam placet, quod absolute dicit Lessius, fas esse viro honorato occidere invasorem, qui fustem, vel alapam nititur impingere, ut ignominiam inferat, si aliter vitari hæc injuria nequit, tum quia fieri potest, ut si res in occulto agatur, ea re parum honor lædatur, tum quia etiam læsus ita honor via juris, aut aliis modis recuperari potest.

Sup. hoc infra in ref. 22. & lege etiam doctissimam Ref. 8. in nostr.

3. An liceat verò prævenire aggressorem, & eum priusquam invadat occidere negativè respondet Sylvius *in 2. 2. D. Thoma, q. 64. art. 7. quæritur 6.* ubi sic ait, Probabilior est non licere prævenire inimicum, quantumvis paratum, donec actu invadat, & aggrediatur; prævenire namque inimicum non te invadentem, non est te defendere, nemini autem privato licet alium occidere, nisi in necessariam defensionem; ergo non licet inimicum præveniendo ipsum occidere. Ita Sylvius, qui tamen contrariam sententiam, tanquam probabilem videtur admittere; nam suam tantùm probabiliorem vocat, & illam docet Bannes *in 2. 2. q. 64. art. 7. dub. 4. conclus. 2.* ubi sic asserit. Postquam jam aggressor fecit aliquam actionem, parando mihi insidias, quas ego aliter effugere non possum, nisi occidendo illum; tunc licitum est mihi medio tempore, antequam instet meum damnum, occidere insidiantem, etiam si pro tunc quietus sit. Ratio est, quia tunc, propriè loquendo, est defensio vitæ meæ; nam profectò moraliter loquendo, ille est actualis aggressor. Ita Bannes. Sed hæc sententia aliquibus, & mihi etiam displicet, unde tene sententiam Sylvii negativam.

R E S O L. VI.

An licitum sit viro honorato occidere invasorem, qui fustem, vel alapam nititur ei inferre?

Et an hoc etiam admittendum sit in hominibus infimæ conditionis? Ex par. 5. tr. 4. Ref. 4.

Sup. hoc in ref. præcedent. & infra in ref. 9. ult. & vide supra doctissimam ref. 4.

§. 1. NEgativè respondet Sylvius *in 2. 2. D. Th. q. 64. art. 7. quæritur 9.* Tannerus *tom. 3. disp. 4. qu. 8. dub. 4. n. 74.* ubi sic ait, Non etiam placet fas esse viro honorato occidere invasorem, qui fustem, vel alapam nititur impingere, ut ignominiam inferat, si aliter vitari hæc injuria nequit. Tum, quia fieri potest quòd si res in occulto agatur, ea re parum honor lædatur. Tum, quia etiam læsus honor aut via juris, aut aliis modis recuperari potest. Ita ille, & hanc sententiam docet etiam Malderus *in 2. 2. tr. 3. cap. 8. dub. 7. assert. 1.* ubi sic asserit. Rectè illud notandum, moderamen tutelæ non servari quando injuria tanta non est in se considerata, & ratione materiæ, ut cum tanto nocumento proximi justè potuerit propulsari, non enim utcumque baculo invasus, mox poteris invasorem gladio confodere. Hæc ille, & ante omnes Joannes Major *in 4. sent. dist. 15. q. 20.*

2. His tamen non obstantibus, affirmativam sententiam docet Sotus, Navarrus, Sylvester, Lopez, & alii, quos citat & sequitur Lessius *de just. lib. 2. cap. 9. dub. 12. num. 77.* quibus ego addo Villalobos *in summ. tom. 2. tract. 11. diffic. 10. n. 5.* Hurtado de Mendoza *in 2. 2. disp. 170. sect. 16. §. 137.* Marchantius *in summar. ad qq. pastor. super Decal. cap. 5. qu. 1. cas. 2.* Philippum Fabro *de resp. in 4. sent. dist. 15. quæst. 3. disp. 52. cap. 1. num. 30.* Filliucium *tom. 2. tract. 29. cap. 3. nu. 50.* Stroversdorff *in 2. 2. D. Thom. de just. & jur. quæst. 64. art. 7. concl. 5.* Azorium *tom. 3. l. 2. cap. 1. quæst. 16.* Becanum *in 2. 2. D. Th. de homicidio, quæst. 8. concl. 2.* Molfesium *in sum. tom. 1. tract. 11. cap. 19. n. 73.* Angelum Vantium *in disciplina Clericorum, lib. 4. de homicidio, fol. 363. §. Notu præterea.* ubi sic ait. Si aggressor noluisset aliquem occidere, neque mutilare, sed tantùm verberare baculo, vel alapis, posset aggressus hostem interimendo repellere, cùm præsertim in aliquibus regionibus maximum sit dedecus alapam, vel verbera absque vulneribus, aut mortis vindicta relinquere, Sic ille. Et ratio hujus sententiæ est, quia talis conatur auferre honorem, qui pluris meritò apud homines æstimatur, quàm damnum multarum pecuniarum. Ergo si potest occidere, ut infrà dicemus, ne damnum pecuniarum accipiat, potest etiam, ne hanc ignominiam cogatur sustinere. Sed hanc opinionem non admitterem in hominibus infimæ conditionis, qui ex alapis & verberibus non magnam sustinerent ignominiam.

R E S O L. VII.

Utrùm liceat ad honorem tuendum invasorem post impactam alapam, fustem, vel vulnus fugientem insequi, & occidere?

Et ita aggressorem occidens, an teneatur ad aliquam restitutionem?

Et in dicto casu declaratur, quid sit vindicta, & quid defensio? Ex p. 2. tract. 15. & Misc. 1. Ref. 15.

§. 1. NEgativè respondet S. Joan. de la Cruz *in direct. consc. par. 1. præc. 5. dub. 6. concl. 1.* Toletus *lib. 5. c. 6. n. 16.* Rodriquez non benè à Bonacina pro contraria sententia citatus *in summa tom. 1. c. 135. n. 11.* Turrianos *in 2. 2. tom. 2. disput. 17. dub. 3. n. 9.* qui citat Sotum & Bannez, Salon. *in 2. 2. quæst. 64. art. 7. contr. 2. concl. 1.* & novissimè Malderus *in 2. 2. D. Thom. tract. 3. cap. 8. dub. 14.* ubi asserit, si postquam alapam impegit, quæ tibi ignominiosa est, sese in fugam convertat offensor, non licebit eum persequi, & tantum referire, quantum postulare videtur honoris reparatio, habet enim potiùs speciem vindictæ, quàm defensionis. Hæc ille. Sup. hoc in duabus ref. seq. & in ea 5. et u. ref. 20. in princ.

2. Et ita in praxi contrariam sententiam non esse consulendam docent, licèt speculativè probabilem esse asserant, Lessius *de just. lib. 2. c. 9. dub. 12. n. 80.* Reginaldus *in praxi, tom. 2. tract. 21. cap. 5. num. 63.* Filliuc. *in suis quæst. mor. tom. 2. tract. 29. cap. 3. n. 51.* Bonacina *de contract. disp. 2. quæst. ult. sect. 8. punct. 10. num. 8.* & alii. Et ratio est, primò ob periculum odii, vindictæ, & excessus. Secundò, ob periculum pugnarum, & cædium in Reipublicæ perniciem. Deinde, qui injuriam intulit, eo ipso quòd ab injuria cessat, sive per fugam, sive quovis modo cesset, vim non infert; ac ideò repercutiens, vim vi non repellit, sed potiùs punit, & vindictam sumit, nec honorem defendit, cùm jam per injuriam amissus sit, & quamvis illum recuperaret, hæc honoris recuperatio ad vindictam potius, quàm ad defensionem pertinet. Hæc noster Megala *ubi infrà*.

3. Sed his non obstantibus, contrariam sententiam pii, & doctissimi viri docuerunt. Navarr. *in manual. c. 15. num. 4. ad fin.* Petr. à Navar. *de rest. lib. 2. cap. 3. num. 385.* qui citat Mercatum, Victoria *de jure belli, qu. 2. num. 5.* & ex Societate Jesu P. Henriquez *in summa lib. 14. cap. 10. num. 3. in gloss. lit. T.* ubi citat Cordubam, Mantiom, Pegnam, & alios, & tandem tenet etiam hanc sententiam Fernandez *in exam. mor. par. 1. c. 9. §. 1. num. 16.* ubi ait, referens opinionem Navarri *ubi suprà*, qui affectus injuria, magnam honoris jacturam faceret, si fugientem non persequeretur, invasorem persequi posset, & percuteret tantum, quantum ad sui honoris defensionem opus esset: etiam occidendo, si id opus esset. Ratio est, quia ego possum persequi furem, & illata vi etiam mortis illius damno, rapta recuperare; ergo majori cum ratione infamatorem, & ab eo raptum honorem extorquere. Hæc Fernandez.

4. Sed

4. Sed ad hoc argumentum respondet Megala, & alii, esse disparem rationem: nam res illa furtiva adhnc extat apud furem, & manet tua: sed contumelia illata, & honor jam periit: ergo illa non erit defensio, sed aggressio, & vindicta. Respondet Lessius, in eo esse paritatem rationis, quòd sicut res potest recuperari; ita etiam honor, qui in signis excellentiæ: & hominum existimatione consistit. Deinde, si res non extarent apud furem, qui illas abjecisset in flumen, posset tamen, damnum passus, talem furem, non minus quàm de facto asportantem, insequi, ut tantumdem restituere cogat, de qua re Navar. *ubi suprà*, *num.* 384. Ergo, &c.

5. Sed magis clarebit bæc sententia, si notemus rationem, quia vindicta, & defensio inter se differunt. Nam, vindicta propriè est velle reddere malum pro malo, quod non licet privatæ personæ. Defensio autem est aggressorem compescere, & impedire damnum quod jam imminet, vel si illatum est, (sicuti in nostro casu) ut adhuc maneat in suspenso. Istas enim esse defensionis partes, manifestum est, ut diximus ex facto illius, qui furantem res suas, vel auferre molientem impedit, vel jam auferentem insequitur: ut enim illa impeditione, sic ista insecutione censetur res suas defendere, si quidem recuperari valeant: & ut insequar eum, qui damnum intulit, non possum ob aliam causam id facere, quàm ut reddam malum pro malo, & esset vindicta. Cùm verò damnum illatum resarciri potest, eum qui intulit, licitè insequi possum, non quidem ut malum referam pro malo, sed ut mihi illatum malum resarcire curem, cùm mihi ad id nulla alia ratio suppetat, quia si suppeteret, non daretur propositæ insecutioni locus tanquam vindicativæ. At cùm hæc ita sint, patet illud non habere rationem vindictæ, sed defensionis, quando aliquis vir nobilis eum, à quo vulneratus est insequitur: non quidem ut malum pro malo reddat, sed ut conservet honorem sibi ablatum, dummodo tamen id fiat incontinenti, cùm res adhuc est in suspenso, non autem postquam inimicus domum se jam recepit, vel alia negotia gerit.

6. His ita positis, censeo etiam ante factum, si non adsit periculum odii, appetitus vindictæ & excessus, hanc secundam sententiam esse probabilem, & tutam in praxi; quia dum adversarius fugit, & percussus insequitur, moraliter adhuc durat congressus. Ergo, &c. Dixi ante factum, nam post factum etiam aliqui Doctores ex contrariis illam admittunt, neque ita aggressorem occidentem obligant ad ullam restitutionem. Ita Megala *in p.2.lib.3.c.1.nu.12.* & Lopez *in suo instr. par.1.c.62.*

7. Nota verò, quod Azorius *part.3.lib.2.cap.5.qu.13.* contrariam sententiam vocat tantùm probabiliorem. Ergo secundùm Azorium, nostra opinio est probabilis; & dum ipse non distinguit, neque nos distinguere debemus, asserendo illum intellexisse de probabilitate speculativa, & non practica: nam ipse absolutè loquutus est, dicens suam sententiam esse probabiliorem. Ergo sicut ejus opinio erit secundùm ipsum probabilior speculativè, & practicè, ita & nostra practicè, & speculativè erit etiam probabilis.

R E S O L. VIII.

An licitum sit ad honorem tuendum invasorem post impactam alapam, vel fustem fugientem insequi, & repercutere, & occidere, si hoc opus est ad honorem recuperandum? Ex p.5. tract.4. Ref.55.

[illegible]

§. 1. PRo affirmativa sententia plures Doctores adduxi *in 2.p.tr.5.Miscell.cas.85.* quam probabilem esse concedunt etiam ipsimet adversarii, & ideo Villalobos *in summa t.2.tract.13.diff.52.n.3.* sic ait. (Quando el aggressor cessa ya de la injuria, o se fue huyendo, no sera licito seguirle segun la opinion mas probable que diximos arriba, aunque tambien tiene probablidad el dezir, que alli luego incontinente, o immediaramente yendo huyendo le puede seguir y herirle, o injuriarle; quando es necessario para recuperar la honra, como el que segue al ladron para recuperat la hazienda, porque el que le quitò lo honra en su maniera se la tiene injustamente, y moralmente bablando todo aquellu es un mismo acto. Deste parecer ea Navarro, Enriquez, y Pedro de Navarra, Victoria, y otros que citan. Mas ha se de entender que no sea con animo de vengarse, sino de cobrarlo defender la honra, que aun entonces no parece que esta acabada de perder, y que sea en caso que el otro no le ofrece la satisfacion devida, como suelé acontecer. Y tambien que como dize Pedro de Navarra con San Antonino, no se estienda esto al tiempo, quando el aggressor esta quieto en su casa o se divirtiò à otro negocios, porque de otra manera se abritia camino para muchas perturbaciones, escandalos, assechanzas, enemistades, y venganzas.) Ita ille.

2. Et ita hanc sententiam absolutè tanquam probabiliorem amplectitur novissimè Marehantius *in summar. ref. past. ad Decal.c.5.q.3.cas.3.* & Philip. Fabro *de rest. in 4. sent. dist. 15.qu.3.disp.52.c.1.n.29.* ubi ita asserit. An liceat solùm occidere, quando durat congressus, ut eùm fur accipit rem alienam, vel aliquis afficitur injuria, aut alapa, vel fuste cæditur, an etiam postquam re ablata & inflicta injuria fugit, est dubium. Soto & Molina *disp.17.n.8.* tenens licere quidem insequi furem, quando res esset magni valoris, & exigua spes esset recuperandi, impunè posse occidere; quoad honorem verò nequaquam. Quia, inquiunt, qui alapa, vel fuste percussus est, jam amisit honorem, ideo si persequendo occidat, est vindicare honorem. At vindicatio non pertinet ad personam privatam, sed ad Principem. Navar. verò *in man.c.15.n.4.* asserit posse insequi, & occidere licitè. Et hæc opinio mihi probabilior videtur intelligendo hoc de continenti persecutione, ut si quis infligat vulnus, vel alapam, aut fuste quem percutiat, & statim fugiat, nam in hoc casu si offensus insequatur, & occidat, censetur occidere in actu ipsius congressus; neque enim judicandum est hoc esse duos congressus, alterum quo quis injuriam intulit, alterum, quo statim eum insequens interficit, sed est unus, & idem, ideo licitè occidit. Secus si persecutio non statim & cõtinuato tempore insequatur, sed qui percussit, jam abiit, & qui vulneratus est, vel affectus injuria, non est insecutus continuatè, sed interposito tempore: tunc enim videntur diversi congressus, & secundus videtur ordinatus ad vindictam. Accedit quòd persequendo fugientem defendit honorem suum, cujus magnam jacturam faceret, si fugientem non persequeretur, & hæc omnia docet Faber *loc. cit.* vide me ipsum *ubi suprà*.

R E S O L. IX.

An licitum sit fugientem insequi ad recuperandum honorem propter acceptatam alapam, vel fustem, & illum vulnerare, & repercutere?

Et notatur licitum esse viro honorato occidere invasorem, qui fustem, vel alapam nititur ei impingere, quo ei ignominiam inferat, & invasus non potest aliter defendi Ex par. 8. tract. 7. & Misc. Ref. 48.

§. 1. NEgativè nominatim contra me respondet Eminentissimus Lugo *de Just. tom.1.disput.10.sect.10. numer. 189. & 190.* Quia occisio, vel percussio privata non licet, nisi ob defensionem rei, quam aliter amittes, & eo modo conservabis, alioqnin erit non defensio, sed vindicta, quæ auctoritate privata semper est illicita, ut adversarii fatentur: in casu autem præsenti occisio illa non conducit ad conservandum honorem, honor enim jam destructus est per injuriam illatam, sed deservit ad acquirendum alium honorem, quem apud homines acquiris ob fortitudinem, qua te vindicasti; quare non potest præscindere à ratione vindictæ, quia non aliter conducis ad honorem acquirendum, nisi quatenus honorificum est apud homines te vindicare: nec conservat, aut recuperat honorem ablatum, quia ille erat existimationis, quam offensor debebat exhibere, quam quidem non exhibet offensor percussus; imò nec amplius exhibere poterit, si occidatur, nec tu illum percutis, vel occidis, ut reddat honorem, & notam bonæ existimationis de te, quam debebat dare, & injustè abstulit, sed ut acquiras alium honorem apud cæteros, quo compenses jacturam illius honoris, quem ab offensore non habuisti; ergo illa occisio non est propriè defensio, nec eo titulo licita reddi potest, sed semper remanet sub ratione vindictæ, sub qua sola utilis est ad acquirendum honorem æquivalentem, quo videaris retinere tantumdem honoris, quantum antea habebas, dum pro honore amisso alium honorem apud alios homines de novo acquiris. Hæc sententia est satis probabilis, & ego semper illam in praxi consulerem, quam etiam videtur sequi Georgius Obrechtus *tract. de necessaria defensione, c.15. n. 26. & c.13.n.21.*

[illegible]

3. Sed affirmativam sententiam speculativè probabilem esse existimat ex Societate Pater Dicastillus *de just. & jure, lib.2. tract.1.disput.10.dub.6.n.74.* Imò ex eadem Societate absolutè sententiam affirmativam mordicus tuetur doctus P. Gaspard Hurtado *tract. de justit. & jure, disp.51.diffic.15.* ubi sic ait. Punctum difficultatis est, an statim ac invasor percussit, sit licitum percusso eum repercutere, vel fugientem insequi, & repercutere.

3. Sot.

3. Sot. *lib. 5. quaest. 1. art.* 8. Vasquez *ubi supra*, Molin. *disp.* 17. Turrian. *disp.* 27. *dub.* 3. & alii docent id non esse licitum, quia jam post percussionem factam, quamvis statim non est honorem tueri, & defendere, sed vindictam sumere, quia jam honor est amissus, quia percussione jam facta fuit amissus.

4. Vict. verò *relectione de jure belli*, *num.* 5. Navarr. *c.* 15. *num.* 4. Rodriquez *cap.* 136. *n.* 31. Mercado *lib.* 6. *sum.* Lopez 1. *part. c.* 62. Henriquez *de irregulari*, *cap.* 10. & Petrus Nav. *lib.* 2. *c.* 5 *n.* 380. docent, id esse licitum percusso, quantum sit necessarium, ut percussus non maneat ignominia affectus, quod etiam sentit Bonacin. *de restitut. disput.* 2. *q. ult. sect.* 1. *punct.* 10. & meritò, quia statim repercutere, vel insequi percussorem fugientem, & eum repercutere fit in actuali ipsa congressione antequam invasor ad alia divertatur, aut jam alibi quietus existat, quia adhuc saltem moraliter finita, & honor nondum est saltem si moraliter durat, & nondum est saltem moraliter in facto esse amissus, sed tantùm est amissio illius in fieri, & inchoatio amissionis, & repercussione amissio honoris non perficitur, quia ea repercussione impeditur, ne fit in facto esse; ergo id est licitum percusso. Patet consequentia, quia ea repercussio non tam habet vim vindictæ, quàm defendendi honorem impediendo, ne amissio honoris maneat perfecta, & consummata, & in facto esse. Ex quo constat ad rationem adversariorum. Cavendum tamen est, ne in dicta repercussione adsit periculum odii, vindictæ, & excessus. Et hæc omnia docet P. Hurtadus *ubi supra*, undè patet responsio ad argumenta contraria.

Sup. hoc supra in tr. 3 R. 6. & lege doctrinam alterius vel eorum notationum. 5. Qui etiam notat, licitum esse viro honorato invaso, occidere invasorem, qui fustem, vel alapam nititur ei impingere, quo ei ignominiam inferret, & invasus non potest aliter defendi. Et me citato tres docti recentiores hanc etiam sententiam tenent, & hi sunt P. Dicastillus *ubi sup. n.* 73. Cardinalis de Lugo *num.* 186. & 187. & Ægidius Trullench *in Decalogum to.* 2. *lib.* 5. *c.* 4. *dub.* 5. *n.* 2. quicquid in contrarium asserant aliqui, & inter illos Joannes Harprechtus *in Instit. Justin. tom.* 4. *tit. de publicis judiciis*, §. *Item lex Cornelia*, *num.* 171.

RESOL. X.

An si quis dicat viro honorato Mentiris, *liceat eum occidere?*

Et quando verò licitum sit contumelioso dicere Mentiris? Ex par. 5. tract. 4. Res. 13.

§. 1. SI hoc in aliqua regione esset valde probrosum, affirmativè respondet Henricus Stroversdorf *de just. & jur. in 2. 2. D. Thom. quaest.* 64. *art.* 7. *conclus.* 5. ubi sic ait. Potest etiam interfici qui virum honoratum, vel pugno conatur percutere, nec posset aliter impediri, imò dicere, Tu mentiris, ubi hoc valde probrosum est. Ita ille.

2. Sed meritò hæc sententia impugnatur ex dictis in superiori resolutione, & in specie illam improbat Azorius *to.* 3. *lib.* 2. *c.* 1. *q.* 17. ubi sic asserit. Quæritur an si invasor solùm lædat verbis contumeliosis, v. g. dicens, Tu mentiris, licitum sit occidere, ubi hoc verbum, *mentiris*, est valde ignominiosum. Dico non esse licitum, quoniam hujusmodi contumeliæ aliter repelli possunt & solent apud homines. Ita Azorius. Quando verò licitum sit contumelioso dicere, mentiris, vide Hurtado de Mendoza *in* 2. 2. *tom.* 2. *disp.* 170. *sect.* 14. §. 116. & Crispotium *in casibus militaribus*, *cas.* 12. *per totum*.

Sup. hoc in to. 5 tr. 1 R. 5. § Verum, & lib. 1 & 1 Sec. lib. rel. & ejus opt.

RESOL. XI.

An liceat occidere contumeliosum, quando aliter ea injuria arceri nequit: quia talis invasor est honoris? Ex part. 5. tr. 4. Res. 12.

Sup. hoc in sel. seq.

§. 1. AFfirmativè respondet novissimè eruditus & doctus Joan. de Escobar *par.* 1. *de vetitate & nobilitate probanda*, *qu.* 1. *gl.* 4. *num.* 54. Petr. Navarra *de rest. lib.* 2. *cap.* 3. *n.* 376. & Henriq. Stroversdorf *de just. & iure in* 2. 2. *D. Th. q.* 64. *art.* 7. *conclus.* 5. ubi sic ait. Potest etiam interfici, qui virum aliquem honoratum convicijs, & maledictis afficit, nec potest aliter cogi ut taceat, talis enim est invasor honoris. Ita ille; quod intelligunt hi auctores, quando contumeliæ sunt atroces, &, ut dictum est, alia ratione vitari nequeunt. Ratio enim naturalis dictat licitam esse eam defensionem, quæ necessaria sit ad contumeliam depellendam, & comprimendam, alioqui daretur licentia improbitati optimos viros contumeliis vexandi, quæ tamen multò, quàm damna rei familiaris sunt acerbiora, & magis affligunt animum, & ita hanc sententiam docet etiam novissimè Baldell. *in Theol. moral. lib.* 3. *disputat.* 24. *num.* 24.

2. Verùm, his non obstantibus, hanc sententiam non approbat, & meritò, Hurtado de Mendoza *in* 2. 2. *disp.* 170. *sect.* 15. §. 123. & *seq.* Petr. Binsfeldius *de injuriis & damno dato*, *cap.* 1. *quest.* 9. *concl.* 4. Molfesius *in summa tom.* 5. *tr.* 11. *c.* 19. *num.* 74. Lessius *lib.* 2. *c.* 9. *dub.* 12. *nu.* 78. Filliucius *tom.* 2. *tr.* 29. *cap.* 3. *n.* 49. Azorius *tom.* 3. *lib.* 2. *c.* 1. *qu.* 17. & alii; quia verbales injuriæ verbis repelli possunt, quæ est legitima vindicta, tum quia sic repelli solent etiam apud viros honoratos; quare si factis repellerentur, jam fieret excessus in defensione, cùm aliter & possint & soleant repelli. Sed ut verum fatear, Baldellus & alii primam sententiam docent in casu quo aliter contumelia tolli non possit, nisi interficiendo calumniantem, quia id solum est vim vi repellere, & honorem tueri contra injustum, & violentum dehonorantem, vide Baldellum *ubi supra*. Ego verò non recedo à secunda sententia, ex qua oritur de particulari contumelia quæstiuncula quædam. Quæro igitur.

RESOL. XII.

An liceat occidere contumeliosum, quando aliter ea injuria arceri nequeat? Ex part. 8. tr. 7. & Misc. Res. 51.

§. 1. NEgativæ sententiæ adhæsi *in part.* 5. *tract.* 4. *resolut.* 12. quàm præter Doctores *ibi* citatos mordicus tenet Joannes Harprechtus *in comment. ad Institut. Justin. tom.* 4. *tit. de publicis judiciis*, §. *Item lex Cornelia*, *n.* 163. & *seq.* Tum, quia omnes leges, quæ de defensione necessaria proferuntur, eo tantùm de casu loquuntur, quo vis ipsi corpori, vel vitæ adhibetur. Nulla autem infertur vel vitæ, vel corpori vis, quando injuria verbalis non infertur. Tum, quia passim in jure nostro defensio tantùm, eaque moderata, non etiam vindicatio permissa legitur, *l.* 5. *l. scientiam* 45. §. *qui cùm aliter* 4. *ff. ad l. Aquil. l. furem* 9. *ff. ad legem Cornel. de sicar. l.* 2. ibi, *in dubio vitæ discrimine constitutus*, *C. unde vi.* cum similibus. At verò, qui injuria verbali provocatus vulnerat, vel prorsus jugulat injuriatorem, honorem suum haud defendit, sed potiùs propriam vindictam, omni jure prohibitam, exercet. *Deuteron. c.* 32. *vers.* 35. *ad Roman.* 12. *vers.* 20. & juribus modò allegatis. Præterea quod revera mihi auferri nequit, ejus retinendi gratia hominem me occidere posse, prorsus irrationabile est. Atqui per injurias alterius, fama mihi auferri non potest. Nimis etenim malè ageretur cum hominibus, & loco nimis lubrico eorum fama & honor positus esset, si ab alterius arbitrio penderet. Sed indulgeamus etiam vulgato errori, quòd per injurias illatas alterius famæ detrahatur, & quædam infamia irrogetur: iste tamen, ut propterea homicidium justificetur, sufficere nunquam potuit, contra leges divinas & humanas. Et hinc est quòd *in l. nec timorem* 7. *in princ. ff. de eo, quod met. caus. gest. erit*. timor infamiæ eo edicto contineri, & justa causa restitutionis esse negatur: quia scilicet iste metus justus non est, neque infamia quis ob injurias privatur; sed lege, vel sententia ob delictum suum notatur.

Quo hic est vel. notata

2. Nec obstat quòd crudelis sit, qui famam suam negligit; *cap. nolo* 10. *caus.* 12. *q.* 3. Ludovic. Carbo *in tract. de omnium rer. vapet. qu.* 23. imò scelerate agat, ac pro fure, pro latrone, & proditore computetur, per notata Petri Ancharani *consil.* 325. Joannis de Anan. *consil.* 46. *n.* 4. & 7. Jasonis *in* §. *fin. supra de action.* hosque referentis Georgii Barsehamp. *in radice claus. alur. dict. c.* 31. *n.* 53. *pag.* 661. Nam ei, qui injuria affectus est legitima actionis injuriarum via, quæ injuriam sibi illatam vindicare, famamque suam salvam, & integram conservare potest, abundè prospectum est, *tot. tit. Instit. ff. & C. de injur.* Nihil item stringit *l. ut vim* 3. *ff. de just. & jure*, ubi Florentinus respondit, vim atque injuriam propulsare licitum esse. Tum quia propulsare quidem injuriam licet, verùm non occidendo, sed verbis retorquendo, ut dictum *supra in d.* §. *ult. n.* 108. *tit. de injur.* Tum, quia illic (juxta quorundam traditionem) intelligitur injuria, per vim corpori illata: quod arguunt verba illa sequentia, *quod quisquis ob tutelam corporis sui fecerit*, &c. Minimè quoque refragatur, quòd fama sive honor, & vita pluribus ambulent passibus, & æquiparentur *d. l. justa* 9. *ff. de manumiss. vind. l. isti quidem* 9. §. *penult. ff. quod met. caus. infamie* 9. *C. de decurionibus*, & similibus copiosè Schrader. *in tract. feud. p.* 9. *c.* 4. *nu.* 105. nec non Georgius Mundius, gener meus, *volum.* 1. *consil.* 23. *num.* 210. & *seqq.* Etenim latissima hac in re vitæ, & famæ est differentia. Illa ablata nunquam reparatur: hæc verò nec aufertur revera, ut supra monitum, & læsa restitui, & reparari potest: ju-

requ

neque legitima remedia sunt prodita, quibus famæ nostræ consulamus, judicia videlicet civilia, & criminalia, & insuper hodie actio ad recantationem. Itaque vita & fama in eo dumtaxat comparantur, quòd utriusque accurata, & diligens habenda est ratio, & quòd utriusque jactura gravis, proindeque utrique periculum imminens avertendum, sed diversimodè: vitæ quidem, si judicis copia haberi nequeat, vim vi repellendo: famæ verò, litem, sive actionem intendendo, *tot. tit. ff. C. & Institut. de injur.* Neque enim quisquam sibi ipsi jus dicere, sed legitimis remediis jus suum persequi debet, *l. extat 13. ff. quod met. caus. l. creditores 7. ff. ad leg. Jul. de vi privat. l. non est singulis 176. ff. de reg. jur. l. nullus 14. C. de Judæis.* Hucusque Harprechtos, cui adde Henricum Bocerum *tract. de Duello lib. 2. c. 8. n. 10.* Christianum Ktembergk *tract. de necess. defens. q. 8. nu. 17. & seq.* Obrechtum *tract. de eadem materia c. 9. n. 7. & cap. 18. n. 34.* Voltzium *comm. ad leg. Cornel. de sicar. cap. 7. num. 127.* & alios penes ipsos.

3. Sed his, non obstantibus, affirmativam sententiam etiam probabilem esse putat novissimè Gaspar Hurtado *de Just. & Jur. disputat. 71.* ubi sic ait: Constat licitum esse læso occidere eum, qui contumeliis gravibus illum afficit, sive verbis, sive signis, quando nec verbis, nec alia ratione potest hooor defendi, ut contra Azorium, & Lessium, & Filliucium, & contra alios advertunt Antonius Gomez, Julius Clarus, Lopez, Petrus Navarra, Bonacin. *ubi supra*, & alii, quia aliter gravi ignominia afficeretur. Quod juxta prædicta verum est, non solùm quando dicta ignominia imminet, sed etiam quando actu infertur: imò & postquam verba contumeliæ physicè prolata sunt, si statim moraliter occisio fiat in congressione ipsa, antequam invasor ad alia divertatur, aut jam alibi quietus existat, quia quamdiu durat saltem moraliter congressio, etiam durat invasio, & illatio ignominiæ nondum est moraliter in facto esse, sed tantùm in fieri. Ita Hurtadua, cui adde Layman *lib. 3. tract. 3. part. 3. cap. 3. n. 3. vers. idque sentiendum*, & hanc sententiam affirmativam speculativè probabiliorem esse docet Joan. Dicastillus *de Just. lib. 2. tract. 1. disp. 10. dub. 7. n. 79.* licèt in praxi negativam consulendam esse putet, cui ego libenter adhæreo.

R E S O L. XIII.

An liceat Religiosis aliquando occidere calumniatorem crimina gravia de sua Religione spargentem?

Idem dicendum est de Clerico & Religioso in singulari, quando aliquis de illo gravia crimina spargit. Et par. 7. tt. 10. & Misc. Ref. 28.

*Sup. doctrina hujus ref. lege oppositam in eol. seq. & infr. tamen hoc ex Ref. 28 lege doctrinam §. illo autem eadem post med. vers. Imo ob eandem.

§. 1. TRactat hoc dubium novissimè Amicus *to. 5. de just. disp. 36. sect. 7. n. 118.* ubi sic ait. Et si verum sit nullum dedecus esse Religioso, aut Clerico, si non armis, sed fuga propriam vitam contra invasorem tueatur, cùm prohibitum sit Religiosis, & Clericis arma tractare. *cap. de his Clericis, distinct. 50. & alibi* ac proinde ipsorum honor, etiam apud mundanos, non consistat in valore, & dexteritate, armis se contra hostem tuendi, sed potiùs in coltu Religionis reliquarumque Christianarum virtutum exercitio: negari tamen potest, quin saltem honorem, famamque illam, quæ ea virtute & sapientia nascitur, quique verus honos est, justè defendere Clerici ac Religiosi valeant, ac sæpiùs debeant: cum hic sit proprius professionis ipsorum, quem si amittant, maximum bonum ac decus amittunt. Nam per hunc redduntur summopere æstimabiles, & conspicui sæcularibus, quos sua virtute & sapientia dirigere, ac juvare possunt; quo sublato, nec illos dirigere, nec juvare poterunt. Ergo saltem hunc honorem poterunt Clerici, ac Religiosi eum moderamine inculpatæ tutelæ, etiam cum morte invasoris defendere: qui interdum lege saltem charitatis videntur ad illum defendendum teneri, si ea violatione propriæ famæ integra Religio infametur. Unde licebit Clerico, vel Religioso calumniatorem gravia crimina de se, vel de sua Religione spargere minantem occidere, quando alius defendendi modus non suppetat, uti suppetere non videtur, si calumniator sit paratus, ea vel ipsi Religioso, vel ejus Religioni publicè, ac coram gravissimis viris impingere, nisi occidatur. Nam si in tali casu licitum est religioso, ne ipse occidatur, invasorem prius occidere, si fuga non possit, quia nimirum ante se hostem habet, mortem evadere: licitum quoque eidem erit, ad vitandam gravissimam sui, suæque Religionis infamiam, si alius modus non suppetat, calumniatorem occidere. Nam quo jure licitum est sæculari, in tali caso calumiatorem occidere, eodem jure licitum videtur Clerico, ac Religioso, cùm in hoc Religiosos, & sæcularis sint omninò pares; cùm non minus jus in talem honorem habeat Clericus, & Religiosus, quàm sæcularis in suum; imò majus, quantò major est professio, sapientia, & virtus, ex qua hic honor Clerico, & Religioso progignitur, quàm sit valor, & dexteritas armorum ex qua honor sæculari nascitur. Adde, quod ut *seq. sect.* probabitur, licitum est Clericis, ac Religiosis in tutelam suarum facultatum, furem occidere, si alius modus eas defendendi non supersit: ergo multò magis id licitum videtur in tutelam famæ & honoris ex virtute & sapientia consurgentis. Verum quoniam hæc apud alios scripta non legimus, nolumus ita à nobis sint dicta; ut communi sententiæ adversentur, sed solùm disputandi gratia proposita maturo judicio relicto penes prudentem lectorem. Huc usque Amicus.

2. Sed ut verum fatear, quomodo potest admitti Religiosum posse cum morte alterius defendere non solùm honorem, & famam quæ ea virtute nascitur, sed etiam quæ ex sapientia? & tamen hoc ultimum etiam Amicus admittit; non est igitur talis opinio admittenda.

R E S O L. XIV.

An Religiosi possint defendere suum honorem occidendo invasorem?

Ex quo alia difficultates deducuntur, pro firmanda doctrina dicta quæstionis, sed jam omnes appositæ sunt in hoc ipsomet tractatu in suis specialibus, & locis Resolutionibus? Ex par. 11. tract. 1. & Misc. 1. Ref. 20.

Sup. hoc & hac doctrina p. Amici in ref. precedente & vide ceter. ejus annot.

§. 1. HAnc quæstionem, dubitatione tamen agitavit pro affirmativa sententia Pater Amicus; Ego autem ea, qua decebat modestia, agendo cum viro sapientissimo, illam olim reprobavi, nunc verò Caramuel illam acriter defendit *in Theol. fundam. & fundam. 55. §. 4. n. 1141.* quærit, utrùm digna sit aliqua censura, atque possit meritò prohiberi, ne imprimatur doctrina Petri Navarræ *lib. 2. de restit. c. 3. à n. 37.* & Sayri *l. 6. de censuris c. 7. n. 23.* sub illis terminis, sub quibus traditur à Francisco Amico *to. 5. disp. 36. n. 118.*

Et respondit negativè, & posteà *nu. 1145.* nominatim contra me invehitur.

2. Sed ego non recedo à sententia quam docui, & quam novissimè approbavit Sacra Congregatio indicis, in qua Eminentissimi Cardinales post multa discussa, & audita, sententiam supradictam Patris Amici à suo opere deleri censuerunt, & ejus tomum quintum inter libros prohibitos apposuerunt, unde etiam contra talem sententiam acriter insurgit doctus, & pius pater Magister Lezana in suis eruditis consultationibus *consult. 30.* per totam, post adductas multas rationes *n. 16.* sic ait, dictum hujus Auctoris omninò videtur reprobandum, quatenus asserit licere Clerico, vel Religioso occidere calumniatorem gravia crimina de se, vel sua Religione minantem spargere. Et multò magis dum dicit tunc non videre suppetere alium modum defendendi honorem, quando calumniator est paratus infamare publicè, ac coram gravissimis viris religiosum vel religionem.

Quæ hic est infra ref. 23.

3. Primò quidem propter dicta, quæ in hoc puncto efficaciss probant, cum multo minus sit minari, quàm invadere. Secundò, quia non licet occidere minantem mortem, ut benè Malderus *in 2. 2. tract. 3. cap. 1. dub. 7.* Diana *supra ref. 10.* ergo multo minus licebit occidere minantem infamare. Tertiò, quia adhuc de communibus fidelibus loquendo, probabilissima sententia est, & in praxi sequenda, non licere occidere eum, qui paratus est falsum testimonium contra aliquem dicere, aut falsò apud judicem accusare; etiamsi alio modo obviari id non possit. Prout tenent Sotus, Cord. Salon, Turrianus, Sylvest. Vasquez, Lessius, Rodriquez, Coninch, quos referunt Cardinal. Lugo *de just. & jur. tom. 1. disput. 10. sect. 7.* Diana *3. p. tract. 5. resol. 97. & 5. part. tract. 4. resol. 7. & p. 8. tr. 7. res. 52.* multo ergo minus licebit Ecclesiasticis, qui mansuetudinem Christi imitari debent, propter minas solùm infamiæ inferendæ, aliquem occidere. Quartò, quia ex communi DD. tunc solùm licèt occidere aggressorem in sui defensionem; quando id fit cum moderamine inculpatæ tutelæ, & tunc observatur hoc moderamen, quando spectatis circumstantiis loci, temporis, & personarum, nullum aliud medium superest ad evitandum illud damnum, quod injustus aggressor infligere vult, nisi illum occidere; tunc enim jura id permittunt, *l. ut vim ff. de just. & jure l. vim vi, & leg. 3. qui cùm aliter ff. ad l. Aquil. c. signif. 2. §. ult. de homicid. c. si verò primo, de sent. excomm.* ubi Alcaander Papa dicit vim vi repellere, omnes leges, omniaque jura permittunt: Sed in casu præsenti, & de quo hic auctor, plures modi suppetunt ad evitandam ignominiam, & infamiam præter occisionem ipsius; ergo non potest occidi; minor patet, tum quia potest

[illegible]

test minatur minas non implere, & ideò minæ solùm inducunt, istum metum, si fiant à tyranno, vel homine pestilenti ipso, Bartol. *in l.3.ff. ex quibus causis ma.* vel à persona verisimiliter timenda, Glossa & Bart. *ibidem*, vel à persona potente, & consueta male facere, non si sit solida multa dicere, & pauca facere, nec si sit elusor, cujus minæ non sunt timendæ, Bartol. *in l. metum, quod metus causa.* Unde si is, qui minatus est sit abjecti, & demissi animi, non præsumitur contra ipsum, ut est textus *l.1.C. quis imper. maled.* & ita communiter teneri dixit Imola *in l. final. col. penult. vers. ultimo educit ff. de heretic. instit.* quem sequitur Antonius Blanchua *in l. fin. nu. 153. ff. quæstio*, & Menochius *de arbitr. judic. cas. 361. n. 39.* ac Mascardus *de probat. vol. 2. conclus. 98. n. 9. & 10.*

4. Tum secundò, quia potuit ista minari ex iracundia, minæ autem, quibus aliquis ita fervens, & iracundia impulsus usus est, attendendæ non sunt, *l. 1. ubi Angel. C. si quis imper. maled.* facit *l. ob hæc verba ff. de his, qui not. infam.* traditur *l. quod calore ff. de regul. jur. in c. si quis iratus §. notandum 2. q. 3.* Paris. *cons. 54. n. 32. vol. 4.*

5. Tum tertiò, quia esto quòd adimoleat promissum, nihilominus viri graves, regulariter loquendo, non præstant fidem detractoribus, maximè de personis Ecclesiasticis detrahentibus, sed potius cordatè, & maturè animadvertunt eos sæpè decipi, & decipere, invidia & passione agi, rem exaggerare, & ex musca elephantem fingere, ac propterea timent illud Ecclesiast. 19. Qui credit citò, levis corde est, & minorabitur, idest erit modicus mente; ut ait Arabicus, vel amens, ut vertit Syrus. Non ergo propter vanum istum timorem de contrahenda infamia apud graves viros licere poterit Religioso occidere sic minantem.

6. Præterea quartò, quia esto quòd illi credant detractori; adhuc supersunt multa media ad tollendam hanc ignominiam; asserendo videlicet dixisse falsum, constare oppositum, esse maledicum, &c. non ergo ad tollendam illam suppetit unicum solum medium, scilicet mora calumniatoris, quæ alioquin est malum irremediabile, & privatio majoris boni, quam ignominia ipsa. Ad quod etiam quintò deservit doctrina Suarez *in tom. de fide, spe, & charitate disputat. 13. de bello sect. ult. n. 5.* ubi inquit, quòd calumnia, quæ timetur inferenda Religioso non debet propulsari tam violenta, & truculenta vi, qualis est occisio suspecti calumniatoris, sed veritatis manifestatione.

7. Et hæc omnia docet Lezana contra Amicum, & per consequena contra Caramuelem, qui etiam videat Pasqualigum *in quæst. cas. cons. 1. qu. 32. & in Decisionibus moral. dec. 441.* in quibus locis sententiam à Docto Caramuele defensam, impugnat; Sed quia de tali quæstione habemus Oraculum sacræ Congregationis, non est amplius de illa dubitandum.

RESOL. XV.

An liceat privato homini occidere gladio, veneno, proditorio, insidiis, aliove quovis modo Regem tyrannicè dominantem? Ex par. 5. tr. 4. Ref. 21.

§. 1. Dicunt aliqui primò, non licere privata auctoritate occidere tyrannum, qui est legitimus dominus, & contrarium dicere est hæreticum, ut probat Castro *lib. 4. de Hæresibus, ver. Tyrannus*, & definitum est in Concilio Constantiensi *sess. 15.* Dicunt secundò, Tyrannus, qui vi, vel, fraude regnum invasit; potest privata auctoritate occidi, servatis tamen duabus conditionibus. Prima est, si aliter non possit Respublica liberari à tyrannide. Secunda, si timeantur majora damna. Ratio est, quia talis non est verus Princeps & dominus subditorum, sed hostis. At hostem licet occidere tempore belli, ergo & Tyrannum. Consequentia patet, quia talis tyrannus gerit quasi continuum bellum cum Regno, vel Republica. Ita Henricus Stroversdoff. *de Justitia, & jur. in 2. 2. D. Thom. quæst. 64. artic. 3. quæst. 3.* Cajetanus *in 2. 2. quæst. 64. art. 64. art. 3.* Salonius *ibidem controv. 2.* Sotus *de Justit. lib. 5. quæst. 2. artic. 3.* Malderus *2. 2. D. Thom. tract. 3. c. 1. dub. 4.* Lessius *de Justit. lib. 2. c. 9. dub. 4. n. 7.* Molina *tom. 4. tract. 3. disp. 6. num. 2.* & ante omnes D. Thom. *in 2. sentent. dist. ult. quæst. 2. artic. 2. in corp. & ad 3. & lib. 2. de regim. Principum, c. 6.* Covarruvias *in lib. 4. Decret. de matrim. p. 2. c. 3. §. 4. num. 6.* & alii communiter.

2. Sed, his non obstantibus, mihi placet sententia Filliucii *tom. 2. tr. 28. cap. 1. nu. 14.* ubi docet, quòd si prædicta sententia intelligatur pro eo tempore, quo tyrannus aliquis invaderet alienum regnum, & in ipso actu invasionis, sic videtur opinio satis probabilis, nec ulli Principi præjudicium afferens, supponi enim deberet contra ejusmodi tyrannum subditos regni quod invaditur, jure posse bellum agere, & se defendere ab injusta invasione, & cùm expeditior via soleat esse de medio tollere ducem adversarii exercitus, si hæc executioni demandetur, non apparet in quo redargui possit. Si verò etiam extendatur ad eundem tyrannum qui invaserit regnum, & retineat qualemcumque possessionem Principatus & administrationem, sic dubia & suspecta mihi est, & nemini jure consulenda, tum quia nullus deiici à possessione debet, nisi priùs audiatur, & judicetur, tum quia evidentia patrati sceleris, quamvis accusationem & probationem non requirat, exigit tamen sententiam declarativam, ex glos. *in c. evidentia de accus.* Tum denique, quia privato cujusque judicio tam gravis res minimè concedenda est, sed publicum judicium postulat, & tanquam ultimum remedium adhibendum, cùm alia non profuerint. Et hæc omnia Filliucius *loc. cit.*, quæ ante ipsum docuerunt Azorius *tom. 2. lib. 11. c. 5. 9. 10.* & videtur etiam docere Sylvius *in 2. 2. D. Th. q. 64. art. 3. concl. 2.* ubi tunc ait, licitum esse occidere tyrannum, quando nullum habens jus ad regnum illud per vim invadit, seu occupat, loquitur igitur in ipso actu invasionis, in quo etiam Filliucius & Azorius concedunt licere tyrannum interficere.

RESOL. XVI.

An in aliquo casu teneatur invasus occidere aggressorem, & sub pœna peccati mortalis se defendere? Ex part. 5. tr. 4. Ref. 14.

§. 1. Suprà satis visum est invasum posse licitè occidere aggressorem, nunc videndum est an aliquando teneatur. Et quidem Sotus *de just. lib. 5. qu. 1. art. 8.* Sylvius *in 2. 2. D. Th. quæst. 64. art. 7. quæritur 1.* Aragon. *in 2. 2. D. Th. quæst. 64. art. 7.* & alii asserunt, posse contingere casum ut teneatur invasus sub pœna peccati mortalis se defendere; ut si Princeps, aut quævis alia persona Reipublicæ perquam commoda ab impio aliquo & scelesto impeteretur, tunc enim prodigalitas esset vitæ suæ, non se injuria lacessitum, defendere.

2. Sed hanc opinionem novitatis fundatam esse docet Petr. Binsfeldius *de injuriis & damno dato, c. X. q. 5. concl. 7.* & invehitur contra Sotum, quia cùm Scriptura hortetur nos ad ponendam vitam etiam pro inimicis, non distinguit de persona publica & privata.

3. Verùm Soti sententiam ego puto cum Molina *de just. tom. 4. tract. 3. disp. 14. num. 2.* probabilissimam esse. Dico igitur quòd quando aggressus persona esset, cujus vita multum Reipublicæ vel in spiritualibus, vel in temporalibus referret, teneretur sub reatu culpæ lethalis interficere aggressorem si posset, ut vitam suam conservaret. Probatur, quoniam igitur de communi maximo bono, in cujus præjudicium non potest sine culpa lethali non conservare suam vitam medio illicito, neque ad id censenda est facta ei facultas à Deo, cujus quod dominium est vita ipsius, nihil impediente damno invasoris in quod sua culpa incidit. Idem videtur esse si ex ejus morte sequeretur maximum detrimentum familiæ, ut uxori ac filiis, quos alere teneretur, quamvis enim cedere possit juri suo, permittendo, se ab aggressore interfici, ne aggressor damnum mortis temporalis & æternæ incurreret, non tamen posset cedere juri suorum, quibus vita ipsius est necessaria, & quibus alimenta educationem ac protectionem debet, quæ à vita ipsius pendent. In his omnibus consentit Sotus, &c. Hæc Molina.

RESOL. XVII.

An licitum sit occidere invasorem, si ex ejus morte sequatur notabile damnum Reipublicæ, quia est persona valdè necessaria, ut si aggressor est Rex, Dux, &c.
Et an liceat absque censura cap. si quis suadente percutere Pontificem pro defensione necessaria? Ex part. 5. tract. 4. Ref. 2.

§. 1. Negativè respondent communiter Doctores, & ideo Bannez *de just. quæst. 64. art. 7. concl. 2.* sic ait. Quando ex morte aggressoris sequitur notabile damnum Reipublicæ, tunc tenetur homo potius pati mortem, quàm occidere invasorem cum tanto damno boni communis, & hoc ipsa natura nos docet; experimur enim quòd gravia elementa proprio motus deorsum obliviscuntur, & ascendunt sursum, ne detur vacuum, quod esset maximum damnum universi. Sed nihilominus dicimus, quòd si occiderit invasorem defendendo propriam vitam cum moderamine inculpatæ tutelæ, non peccat contra justitiam commutativam per comparationem ad inimicum occisum: sed peccat

Sup hæc in 10. p. tr. 13 ref. 6. §. Nec obstat à lin. 7 vel 8. à vers. docent enim.

eat mortaliter contra eharitatem, & pietatem, contra patriam, & insuper contra justitiam commutativam per comparationem ad Rempublicam, cui maximum infert detrimentum. Ita ille.

2. Sunt tamen Doctores, quibus durus videtur hic sermo, & licèt fateantur heroicum fore permittere prius te occidi quàm occidas eo casu, v. g. te invadentem Principem, dicunt tamen non te obligari ad ejusmodi duram conditionem; & ideo non desinam hic adnotare Petr. Binsfeldium *de injuriis, & damno dato, c. 8. q. 5. concl. 6.* hanc sententiam mordicus docere, sic enim ait. Sexta conclusio. Contra quemcumque injustè invadentem licet se defendere, etiam occidendo cum debito moderamine, contra Dominicum à Soto *lib. 5. de just. & jure quæst. 1. art. 8.* qui existimat, quòd si aggressor esset Rex, vel Dux, vel alia persona Reipublicæ valde necessaria, invasus autem esset persona valde vilis, cujus vita ad bonum commune parum referret, quòd tum invasus ille charitate cogatur mortem potius ferre, quàm alteri inferre, conclusionem tradunt Angel. *in ver. defensio, in princ.* S. Anton. *in 3. p. tit. 4. c. 3.* §. 1. Sylvest. *in ver. Bellum 2. q. 5.* Aurea Armilla *in ver. defensio, n. 4.* dum volunt talem defensionem esse licitam contra quoscumque etiam Superiores & majores. Vasquius *lib. Illustrium contr. c. 18. n. 8.* Marsil. *in d. cons. 4. num. 6.* & Cardin. Zabarella *in Clem. 1. de pœnis*, dum docent quòd licèt absque censura excommunicationis, *cap. si quis suadente*, percutere Pontificem pro defensione necessaria, & allegat Marsil. pro hac doctrina Innocent. *inc. quanta, de sent. excom.* & hæc communis est opinio, à qua non est recedendum, cùm non solùm lex naturalis dictet, sed omnia jura vim vi repellendsm permittant, nec distinguant; ubi ergo leges & jura non distinguunt, nec nos distinguere debemus per *l. de precio, ff. de publ. in rem. action.* gloss. Bartol. Alber. & alios ibidem. Cùm enim talis defensio sit juris naturalis, convenit unicuique, ubique, semper, & contra quamcumque personam, unde etsi persona sit publica, & Reipublicæ necessaria, si injustè aliquem invsdat, invasus potest se defendere, etiam occidendo, modò moderamen justum non excedat, si alius modus non sit elabendi, nec in hoc læditur charitas, quæ quando est ordinata, incipit à seipso, ita ut possim vitam meam præferre vitæ alterius cujuscumque personæ, & hæc omnia docet Binsfeldius *ubi supra*. Qusm sententiam antea docuerar Paulus Comitolus *in resp. mor. lib. 4. q. 10. n. 15.* & Emanuel Rodriq. *in summ. tom. 1. cap. 220. num. 8.* ubi ita asserit. (Por defender la vida licito es matar al Principe, porque aunque loa vassallos deven anteponer la vida del Principe à la suya propria, esto se hs de entender, quando està el Principe en estrecha necessidad puesto, no pudiendo huyr el peligro en que està: empero poniendose de su voluntad à este peligro, del qusl si quiere se puede librar, no estan sus vassallos obligados à poner su vida al tablero per la suya. Verdad es, que si el Principe no solsmente es bueno, mas aun es muy necessario para el Reyno, tanto que de su muerte probablemẽte se siguirian muchos malea, en este caso baria uns obra heroyca el vassallo no se defendiendo como lo dize Cord. *lib. 1. quæst. 38.* contra Soto que le obliga a no matarle por su defension, porque poner obligacion a un hombre que viendo la muerte al ojo, no se defenda della, es negocio grave.) Ita Rodriquez. Sed horum Doctorum sententiam in uno casu tantùm admittunt aliqui, quando invasus à Principe, probabiliter sibi metueret ex subitanea nece periculum animæ. Ita Maldetus *in 2. 2. D. Thom. tract. 3. c. 1. dub. 7. assert. 3.* qui citat Sotum & Toletum. Verùm ego primam sententiam omnino tenendam esse puto cum Molina *to. 4. tr. 3. disp. 14. conclus. 2.* Lessio *lib. 2. c. 9. dub. 8. n. 42.* quando ex interitu Principis sequerentur bella civilia ob successinnem.

RESOL. XVIII.

An qui invaditur, possit se tueri cum periculo mortis alicujus innocentis.

Et quid, si innocens sit infans, & sine Baptismo moriturus?

Et an si invasor tibi objiciat innocentem tanquam clypeum suum, ut post eum latitans impunè te interimat, & fugere non possis, tenearis mortem subire; vel possis invasori, & innocenti inferre, cum moderamine te defendendo?

Et quid, si quis aggrediatur aliquem injustè, & alius se interponat, ut rixam dividat, & ille ad fugiendum ictum rixantis protegat se retro hunc mediatorem, & sic ille ictum excipiat, & moriatur, an nullam culpam committat; dummodo ille non fuerit auctor rixæ, sed tota culpa, & pœna est inferenda in alterum, qui invasit, &c. Ex part. 5. tract. 4. Ref. 34.

§. 1. NEgativè respondent Samuel de Lublino *in summula casuum, ver. Bellum, n. 3.* ubi sic ait. Qui de exercitu æquo fugit inimicum, & videt puerum, aut quemvis hominem in via jacentem, quem necesse est conculcare, aut si fugiens gradum sistat in manus inimici venire non licebit eum conculcare, & occidere, ne ipse fugiens occidatur. Ratio est, quia puer jacens in via, vel dormiens, est justus possessor viæ, locique communis, in quo jacet, sicut ille fugiens. Ergo injustè alius scienter & actu directo eum proterit, vel occidit.

2. Nec licet occidere innocentem in casu, quo aggressor te invadat, & occidere minetur, quem tu volens occidere non posses, nisi simul quemdam interimas, à cujus tergo aggressor semper cailtit, ut eo velnti quodam scuto se defendat, & nihilominus te de medio tollere affectet. Ita ille, & ante illum Sayrus *in Clavi Regia lib. 7. c. 15. n. 57.* & ex parte Petrus Navarra *de restit. lib. 2. c. 3. n. 135.* & Turrianus *in 2. 2. to. 2. disp. 26. dub. 2. n. 28.*

3. Sed ego puto in his casibus posse invasum occidere innocentem, si aliter vitam suam defendere non possit. Et quo ad primum casum ita docet Corduba *lib. 1. q. 38. dub. 2.* & Lessius *lib. 2. c. 9. dub. 9. n. 59.* & ratio est, nam iste jus habet ad fugam via publica, quo jure non potest privari in tanto discrimine ratione infantis, vel claudi, ibi fortè constituti, sicut si fugienti amens quispiam, vel ebrius se objiceret, non teneretur cum certo vitæ periculo aliò deflectere: sufficit igitur in tali casu ut eam circumspectionem adhibeat, quam pro tempore & loco potest ne noceat, quòd si læsio, vel mors sequuta fuerit, non censebitur ab ipso intenta, sed solùm permissa; nam utitur jure suo extremè sibi necessariò ea circumspectione, qua potest. Si tamen infans sine Baptismo esset moriturus, eo eventu lege charitatis teneretur potiùs se permittere occidi.

Sup. hac in re. q. 12 & ref. 8 §. Nec obstat, post med. 3 vers. docent etiam.

4. Quoad secundum csum etism affirmativam sententiam teneo cum Maldero *in 2. 2. D. Thom. tract. 3. cap. 1. dub. 22.* ubi sic ait. Si invasor tibi obiiciat innocentem tanquam clypeum suum, ut post eum lstitans impunè te interimat, & fugere non possis, non teneris mortem subire, sed potes invasori, & innocenti inferre cum moderamine te defendendo. Ita ille Rodriquez *in summa tom. 1. cap. 220. nu. 7.* & alii.

5. Non desinam etlam hic adnotare id, quod docet Molina *tract. 3. disp. 30. n. 9.* & Baldellus *tom. 1. lib. 3. disp. 26. n. 13.* quòd si quis aggrediatur aliquem injustè, & alius se interponat, ut riaam dividat, & ille ad fugiendum ictum rixantis protegat se retro hunc mediatorem, & sic ille ictum excipiat, & moriatur, nullam culpam committeret, dummodo ille non fuerit auctor rixæ, nec moderamen excesserit, nec mediatorem per vim opposuerit ad ictum excipiendum, sed tota culpa & pœna est referenda in alterum, qui invasit.

RESOL. XIX.

Quando quis interficit aggressorem, an liceat intendere mortem ejus, ut medium ad sui defensionem? Ex part. 5. tr. 4. Ref. 16.

§. 1. CAjetanus *in 2. 2. qu. 64. art. 7.* Victoria *in relect. de homicidio à n. 17.* Bannex *de just. q. 64. art. 7. dub. 5.* Sylvius *in 2. 2. q. 64. art. 7. quæritur 5.* & alii negativam sententiam docent. Antonius verò Cordubensis *lib. 1. q. 38.* Aragon *in 2. 2. q. 64. art. 7.* asserunt licitum esse scienter occidere invasorem, & id confusè velle quomodo, Deus, scit, sibi licitum esse neque oportet considerare qua intentione actualiter fiat.

2. Sed deferendo has Metaphysicas, dico cum Molina *de just. tom. 4. tract. 3. disput. 11. n. 4.* posse aggressum per se intendere mortem aggressoris petẽdo ictu cor, aut jugulum aggressoris animo eum prosternendi ac necandi, quando videt ita sibi esse necessarium ad tutè evadendum manus illius. Ratio namque quam confecimus ad probandum nostrum communeque omnium assertum, sanè probat, posse velle ac intendere etiam mortem illius in sui defensionem conservatiooemq; suæ propriæ vitæ, tanquam in finem ulteriorem, quando judicat mortem ad eum finem esse necessariam. Metaphysica verò, quam impugnamus, ad aliud non deservit, quàm ad moralem doctrinam turbandam, ad erroneas conscientias in materia satis lubrica gignendas, lethalisq; peccati scrupulos minimè necessarios illi iniiciendum, qui justè ac licitè se defendunt, & ita docent etiam Philip. Faber *de rest. in 4. sent. dist. 15. q. 3. disp. 52. cap. 1. nu. 18.* Rodri-

quez

quez *in summa tom.* 1. *cap.* 220. *num.* 3. Villalobos *in summa tom.* 2. *tract.* 12. *diffic.* 10. *num.* 9. Soto *de Just. lib.* 5. *q.* 1. *art.* 8. Petrus Binsfeldius *de injuriis & damno dato, c.* 5. *q.* 5. *concl.* 3. & alii communiter.

R E S O L. XX.

An liceat pro defensione pudicitiæ occidere invasorem?
Et additur posse illum, qui vi opprimeretur ab alio adjuvari, & ipsius adjutorem non peccaturum, etiamsi occiderit aggressorem, servato omni moderamine.
Et an quis possit occidere invasorem cum peccato nefando, etiamsi sit Clericus, aut Religiosus, si aliter non possit se defendere? Ex p. 5. tract. 4. Res. 36.

§. 1. **V**Idetur dubitare D. August. *lib.* 1. *de libero arbitrio, cap.* 3. ut observat Tannerus *tom.* 3. *disp.* 4. *q.* 8. *dub.* 4. *n.* 68. Sed ipse meritò cum communi DD. sententia affirmativè respondet, quia, ut ait præsertim Sylvius *in* 2. 2. *D. Thom. quæst.* 64. *art.* 7. *quæritur* 9. *concl.* 1. sic occidens vim vi repellit in re magni momenti, cùm pudicitia, secundùm se magis æstimetur, quàm multæ opes, præterquam quòd in ipsius violatione magnum sit peccati periculum, ne is, qui vim patitur ob delectationem maximam tali actui conjunctam ad aliquem in eam consensum pertrahatur. Addunt aliqui posse illum, qui vi opprimeretur, ab alio juvari, & ipsius adjutorem non peccaturum, etiamsi occideret aggressorem servato omni moderamine, quia jure naturæ licet juvare innocentem vim & injuriam patientem. Si tamen illa cujus pudicitia tentatur nollet juvari, sed in violationem consentiret, privatus quispiam non posset pro ipsius defensione occidere violatorem, cùm enim illa consentiret, non pateretur injuriam.

2. Sed non desinam hic etiam apponere verba Rodriquez *in summa tom.* 1. *cap.* 220. *n.* 14. ubi sic ait. (Por defension de la castidad licito es matar el que acomete, assi lo tienen Corduba, y Mercado, y erdad es, que la muger acometida està obligada a resistir por otra via; porque no resistiendo sino con mucha tibieza, y floxedad, illicito le es à matar al acometedor, porque aunque peque, no peca contra justicia, pues ella consiente, no resistiendo como deve. Y Pedro de Navarra añade que si esta muger calla, y no resiste, porque teme que resistiendo, lo que es secreto, se harà publico, aborreciendo con todo esto la carnalidad, le serà licitò à matar el acometedor. Lo qual tengo por muy probable, porque aunque por conservar su fama, consientan en lo exterior en lo acto, empero en lo interior se le haze gran violencia por ella lo aborsece, y por causa desta violencia se puede defender. De aqui se infiere, que puede un hombre matar a otro, aunque sea clerigo o frayle acometiendole con el peccado nefando, no se pudiendo defender de otra manera.) Sic ille.

R E S O L. XXI.

An liceat occidere invasorem, si invasus fuerit in culpa, ut aggrederetur ipsum; ut adulter ex injuria, quam facit marito, &c.
Et observatur, quòd si adulter, vel lacessitor prævidit pericula mortis futura ex actione propria peccat certè peccato homicidii, in corde suo, quando tale periculum prævidens, nihilominus statuit se in illo constituere. At verò in ipso periculo positus non amittit jus defendendi se? Ex parr. 5. tract. 4. Res. 3.

§. 1. **R**Espondeo affirmativè cum Villalobos *in summa tom.* 2. *tract.* 12. *diffic.* 10. *nu.* 7. Vega *in summa tom.* 1. *c.* 127. *cas.* 11. Petr. Navarra *de rest. lib.* 2. *cap.* 3. *num.* 361. Salonio *in* 2. 2. *quæst.* 64. *art.* 7. *contr.* 1. *concl.* 2. Molina *tom.* 4. *tract.* 3. *disp.* 15. Bannez *de just. qu.* 64. *art.* 7. *concl.* 3. ubi sic ait. Licitum est occidere invasorem, etiamsi illa, qui invaditur, fuerit in culpa priùs, ut alter aggrederetur ipsum. Etenim, v. g. adulter ex injuria quam fecit marito, non amittit jus naturale defendendi propriam vitam. Præterea ipse invasor injuriam & vim facit, etiamsi priùs fuerit lacessitus factis, aut verbis; ergo licitum est vim illam & injuriam repellere. Et confirmatur à simili. Si meus proximus sua culpa & prodigalitate devenit in extremam necessitatem, ego teneor illi succurrere: ergo etiamsi ego mea culpa me constituerim in illo periculo non tamē poterit alter me occidere, & ego possum licitè me defendere. Observandum est tamē, quòd si adulter, vel lacessitor prævidit pericula mortis futura ex actione propria, peccat certè peccato homicidii in corde suo, quando tale periculum prævidēs nihilominus statuit se in illo constituere. At verò postea in ipso periculo positus, non amittit jus defendendi se; imò tunc illi est major ratio se defendendi, donec doleat de peccato, quod non est ita facile in illo conflictu & perturbatione animi. Ita Bannez. Et post illum Rodriq. *in sum. tom.* 1. *c.* 220. *n.* 2. ubi sic ais. (Puede cada uno matar al que la acomete, no pudiendo de otra manera librarse, aunque la aya dado ocasion para le acometer, llamandole cobarde, o desafiandole con palabras de afrenta. Esta conclusion tiene Mercado contra Navarr. la qual se prueva, porque aunque el acometedor tuvo occasion para salir, empero injusticia y pecado comete en ello. Y aunque la parte acometida hizo mal en darle occasion tan urgente, empero justamente se defiende; y assi si el que acomete lo haze justamente, como lo hazen los ministros de justicia, acometiendo a los delinquentes que dieron ocasion con sus delitos para ello, no es licito al acometido de defenderse. Y notese esta razon, porque es eficaz, y no responde a lo que trae Navarro, porque se funda en una autoridad de Caytano mal entidida del, como lo advierte Navarra; Ni mi intento aqui es gastar tiempo en declarar à Caytano, sino en declarar las razones que dan luz al Confessor.) Ita Rodriquez, quicquid in contrarium afferat Navarrus, *cap.* 15. *n.* 7.

R E S O L. XXII.

An liceat prævenire aggressorem, & eum, prius quam invadat occidere? Ex parr. 5. tract. 4. Res. 5.

§. 1. **N**Egativè respondet Sylvius *in* 2. 2. *D. Th. qu.* 64. *art.* 7. *quæritur* 6. Prævenire enim inimicum non te invadentem non est te defendere, nemini autem privato licet alium occidere, nisi in necessariam defensionem: ergo non licet inimicum præveniendo ipsum occidere. Major patet, quia defensio fit per repulsionem violentiæ, ubi autem necdum infertur violentia, ipsa non propriè repellitur. Confirmatur, qui prævenit inimicum dumtaxat paratum, nondum patitur vim; si ergo illum occidis, non dicetur vim vi repulisse, ac per consequens non occiderit vim vi repellendo. Cæterùm hæc non ita sunt accipienda, quasi is qui justè est se defensurus teneatur expectare ut priùs percutiatur ab invasore, sed tantùm dicimus, quòd non possit prævenire illum, qui solùm est paratus ad invadendum, nullo autem modo invadit, nec invadere incipit; si verò invasor aliquid agat quod meritò censeri possit aggressio, vel aggressionis inchoatio; invasus potest se tueri moderatè, & si aliter evadere nequeat, potest ipsum interficere. Quando autem hoc fit, ex rerum, temporum, personarumque circumstantiis judicabit prudens Confessarius, neque potest una quadam regula doceri. Ita ille; & ante illum Navarra *sup.* 15. *num.* 2. & Salonius *in* 2. 2. *quæst.* 64. *artic.* 7. *contr.* 5. *concl.* 3.

2. Sed affirmativam sententiam docet Molina *de just. tom.* 4. *tract.* 3. *disp.* 12. *num.* 2. ubi probat quòd quando aliquis nondum aggreditur homicidium, aggredi tamen & exequi illud decrevit, fas esse illum interficere, antequam aggrediatur, quando nisi ita interficiatur, periclitetur vita ejus quem aggredi decrevit, qui vel postea non effugiet eam mortem, vel maximum est periculum quòd eam non effugiet. Dicendum est igitur ad dubium propositum, fas esse interficere eum, qui nos interficere decrevit, quando aliter non patat via evadendi mortem, graveve periculum mortis, quod nequitia illius ex decreto nobis imminet, sive qui id ita decrevit, dicendus jam aggressor sit, sive non, id enim quæstio est de vocabulo. Hujus sententiæ videtur esse Covarr. *Clement. si furiosus p.* 3. § *un. n.* 3. cum multis aliis, quos citat, & Tullius *in orat. pro Milone*, ubi ait: Oblivisci non potestis judices, insidiatorem jure interfici posse. Eam verò apertè probat ratio, quam præcedente disputatione confecimus. Unicuique enim id licet efficere jure naturali, quod alterius nequitia medium est effectum necessarium ad suæ propriæ vitæ conservationem, nihil impediente, quod id sit auferre ab illo alio vitam, eo quòd charitatis ordine præferre unusquisque possit conservationem suæ vitæ propriæ, vitæ alterius, præsertim quando nequitia illius alterius factum est id medium necessarium ad propriam vitam conservādam, quo fit, ut quādo injusto alterius decreto, quo injuste auferre decrevit ab illo vitam, factum est, huic medium necessarium ad suam vitam conservandam, eamve à verisimili mortis periculo eruendam, illum antevertere interficiendo illum priùs, licitum id huic sit, sive ille alius ob id decretum dicendus sit aggressor, sive non. Neque enim idcircò fas est interficere injustum aggressorem, quia aggreditur, sed quia aggressione cōstituit injustè in discrimine vitam aggressi, itaut nulla alia pateat via ad eam eruendam ab eo periculo, nisi illū interficiendo: quo fit, ut si solo decreto,

aut

aut quacumque alia ratione similiter ponat quis injustè vitam alterius in discrimine, neque alia pateat huic via ad eam ab tali discrimine eruendam, quam illum interficiendo possit licitè eum interficere. Et hæc omnia docet Molina *ubi supra*, ex qua doctrina solves aliqua dubia in particulari. Quæro igitur.

RESOL. XXIII.

An si Petrus per famulum, vel sicarium statuit Paulum occidere, licitum sit Paulo, si non habeat ullam spem evadendi, prævenire, & occidere Petrum?

Et in textu hujus Resolutionis alii casus in exemplum adducuntur, in quibus quis potest prævenire, & occidere? Ex p. 5. tr. 4. Ref. 6.

Sup. hoc infra in ref. 28 §. Hic tamen propè finem, vers. Nō solum. & in ref. 43. §. Notādum, & quod hoc loco doctrinam præcedentis Ref. & seq.

§. 1. Negativam sententiam docet Malderus *in 2.2. D. Th. tr. 3. c. 1. dub. 7. assert. 1.* ubi sic ait. Veriùs videtur si dominus vocet famulum ut te occidat, non tibi licere dominum nece prævenire, quidquid nonnulli dixerint, famulum tamen, qui jussus jam accederet, aut in insidiis positus reperiretur, liceret prævenire, imò etiamsi solùm se pararet, modò aliud non sit effugium. Sic ille & post illum Sylvius *in 2.2. D. Th. q. 64. art. 7. quæritur 5.*

2. Sed affirmativam sententiam tenet Bannes *in 2.2. q. 64. art. 7. concl. 2.* ubi sic asserit. Postquam jam aggressor fecit aliquam actionem parando mihi insidias, quas ego aliter effugere non possum, nisi occidendo illum, tunc licitum est mihi medio tempore, antequam meum instet damnum, occidere insidiantem, etiamsi pro tunc quietus sit. Ratio, est, quia tunc, propriè loquendo, est defensio vitæ meæ: nam profectò, moraliter loquendo, ille est actualis aggressor, & sic, v. g. potest mulier adultera occidere maritum, de quo certa est, quòd jam habet vel venenum paratum, vel gladium, aut aliquod simile; tunc enim vim repellit, moraliter loquendo, quamvis physicè pro tunc ipse maritus nihil agat. Similiter licitum esset mihi occidere hominem, qui vocat servum ut me occidat, si non habeam aliud medium, quo vitam servem incolumem. Item si quis vadit ut solvat, vel irritet canem contra me, licitum est mihi illum occidere antequam solvat canem. Hæc Bannes, & post illum novissimè Jacob. Marchantius *in summar. qq. pastoralium ad Decal. c. 5. q. 2. cas. 3.* & Joan. Franc Suarez *in Enchirid. casuum conscient. lib. 6. ver. homicidium* §. 7. ubi sic ait. Parenté te occidere omnino, potes prius occidere, quàm invadaris, si aliter evadere non potes. Ita ille, & Reginaldus *in praxi to. 3. lib. 21. c. 5. nu. 57.* Si famulos voces ad me occidendum, nec aliter salvus esse possum quam te occidendo, possum te occidere.

Sup. hac moliente adultera in Ref. seq. §. Hinc à lin. 4.

3. Et tandem ex schola S. Thom. hanc sententiam docet etiam S. Joan. de la Cruz *in direct. consc. p. 1. prac. 5. q. 1. dub. 5.* ubi sic ait. Intelligitur conclusio etiam ante actualem aggressionem, quia etsi non possimus prævenire occisionem ejus, quem timemus fore invasorem; at si jam fecit aliquam actionem in ordine ad aggressionem ut parando insidias, ensem acuendo, aut si jam sit animo paratus ad id, si aliter non possum fugere, licitè eum occido antequam instet meum damnum. quia tunc, moraliter loquendo, iste est invasor, & ego mei defensor. Ita ille.

4. Verùm Lessius *lib. 2. c. 9. dub. 8. n. 46.* & Sylvius *in 2. 2. D. Th. q. 64. art. 7. quæritur 6.* asserunt in praxi hanc sententiam difficulter practicari posse, ob periculum abusus, & quia perrarum est ut non suppetat alia ratio mortis evadendæ. Sed ego in hoc tractatu intendo solùm proponere speculativè varias sententias Doctorum circa dubia occurrentia, munus postea prudentis Confessarii erit maturè consideratis omnibus circumstantiis, hanc, vel illam opinionem in praxi pœnitenti consulere.

RESOL. XXIV.

An reclusus in aliqua domo videns inimicum ad occidendum eum expectare, possit prævenire, & interrimere illum, si aliter servari non possit?

Et in exemplum prædictæ quæstionis apponitur, an uxor, quæ videt maritum, qui pugionem condidit sub cervicali, ut eam interficiat, si aliud non superest remedium, an possit illum prævertere?

Idem est dicendum de illo, qui alteri paravit venenum? Ex part. 5. tr. 4. Ref. 8.

Ad faciendam doctrinam hujus vel lege duas præcedentes ref. & sup. in Ref. 9. §. An liceat.

§. 1. Negativam sententiam docet Salonius *in 2. 2. tom. 1. q. 64. ar. 7. contr. 1. concl. 3.* & Sylvius *in 2. 2. D. Th. q. 64. art. 7. quæritur 5.* quia nunquam licitum est prævenire inimicum, quantumvis paratum, donec actu invadat & aggrediatur.

2. Sed contrarium docent Doctores citati in superiori resolutione, & in terminis, ut dici solet, terminantibus affirmativè ad hunc casum respondet Azor. *to. 3. lib. 2. c. 1. q. 12.* Reginald. *to. 2. lib. 21. c. 5. n. 57.* ubi sic ait. Si accedas catapultam displosurus ad me occidendum, nec possim aliter mortem evadere nisi præveniam occidendo te, possum prævenire, quia erit defensio vitæ cum moderamine inculpatæ tutelæ. Similiter si nondum accedis quidem, tamen jam es ad occidendum instructus neque sic conclusum, obsessumque tenes, ut non possim evadere, nisi te occidendo præveniam. Ita ille. Idem etiam docet Pitigianus *in 4. sent. tom. 2. distin. 15. q. 3. art. 2.* ubi ita asserit. Si quis reclusus in domo viderit inimicum insidias parantem ut eum interficiat, quando exiret, potest, si aliud remedium evadendi non habet, antequam e domo exeat, inimicum occidere.

3. Hinc Lessius *lib. 2. c. 6. dub. 8. n. 45.* ait. Si nondum accedis, tamen instructus es ad invadendum, nec possum evadere, nisi præveniam, tunc enim possum prævenire, & ponit exemplum de marito, qui pugionem condidit sub cervicali ut uxorem interficiat, quem uxor, id certò sciens, si aliud non superest remedium, potest prævertere. Et idem docet de eo, qui alteri paravit venenum, potest enim illud ex industria converti in auctorem, si alia ratio evadendi non supersit; & hæc duo exempla ponuntur & admittuntur communiter à DD. licèt de illis dubitet Sylvius *ubi supra*.

à Sup. hoc in ref. præcedenti §. 2. ad med. vers. & sic v. g.

4. Ex his infertur rectè ex Jasone & Alexandro de Nævo, Julium Clarum *in pract. lib. 5. §. homicidium n. 33.* adnotasse, quòd qui præparabat offendere, judicatum fuit impunè potuisse occidi; sed pro casibus particularibus absolutè quærendum est.

RESOL. XXV.

An qui minatur mortem verbis solis, liceat eum occidere? Ex p. 5. tract. 4. Ref. 10.

Aut hoc supra in Ref. 24. §. 1. quidem circa fin. 1 lin.

§. 1. Affirmativam senteotiam docet Joan. Franc. Suar. *in Enchir. casuum consc. lib. 7. ver. homicidium*, §. 7. si talis solitus sit minas executioni mandare; unde ex Afflicto & aliis observavit Julius Clarus *in pract. crim. lib. 5. §. Homicidium, n. 33.* absolutum fuisse quemdam Nobilem, qui alium sibi minantem interfecerat.

2. Verùm ego contrarium teneo cum Maldero *in 2. 2. tr. 3. c. 1. dub. 7.* ubi sic ait. Si quis tibi minetur mortem verbis solis, non licet eum occidere: igitur affirmativa sententia procedit forsitan in foro exteriori.

RESOL. XXVI.

An liceat clam occidere eum, qui in judicio conatur aliquem calumniis opprimere, in causa magni momenti? Ex p. 3. tr. 5. & Misc. 1. Ref. 98. alias 97.

§. 1. Affirmativam sententiam tenet Bannez *in 2. 2. q. 64. art. 7. dub. 4. concl. 2. & in respons. ad 2.* P. Navarra *restit. lib. 2. n. 289. & 290.* Sanch. *in sum. tom. 1. lib. 2. c. 39. n. 7.* & alii; quia hoc non tam est occidere, quàm se defendere.

Sup. hoc in duabus Ref. seq. & infra in Ref. 27 §. Notandum paulo post initium vers. Imo & supra eo doctrina ref. 24. §. 1. quidem o lin. 6. cons. 3.

2. Sed, etsi spectato solo jure naturæ, non sit improbabile, quando inter duos lis agitur sive criminalis, sive civilis, modò hæc sit magni momenti, & unus conetur falsis instrumentis, aut testibus subornatis innocentem opprimere, hunc si id ipsi certò constet, posse alium secretò interficere, si id possit commodè facere, nec alia sit ratio evadendi periculum, quod ipsi ab alio injustè imminet, quia hæc occisio habet rationem justæ defensionis, contra injustum invasorem. Etsi, inquam, hoc spectato solo jure naturæ, non sit improbabile; tamen credo jure positivo posse id prohiberi, atque adeò de facto esse prohibitum ac legem prohibentem homicidia ad hunc casum extendi posse. Usu enim videtur receptum, ut in quavis Republica benè constituta, talis occisor deprehensus, morte puniatur, nec credo ullibi admittendam esse excusationem, quod id ob necessariam sui defensionem fecisset, & meritò; nam si ejusmodi exceptio admitteretur, gravissimi inde sequerentur abusus. Cùm enim litigantes communiter sibi persuadeant, se habere certum jus, quoties viderent esse periculum, ne causa caderent, facilè sibi persuaderent, se adversæ partis machinationibus injustè opprimi, eumque conarentur clam occidere, & sic infinitis cædibus daretur occasio. Quare meritò jus positivum, ejusmodi cædes, etiam in casu quo fortè jure naturæ, aliàs essent licitæ, prohibet, ac morte punit. Et ita hæc omnia docet Ægidius de Coninch *de actibus supernat. disp. 32. dub. 2. n. 82.* vide etiam Sylvium *in 2. 2. D. Th. q. 64. art. 7. quæritur 6.*

RESOL. XXVII.

An liceat occidere falsum testem euntem ad testificandum contra aliquem?
Et quid est dicendum de accusatore?
Et notatur, quod hoc extenditur, non solum quando falsus testis, vel accusator impeteret in judicio vitam alicujus, sed etiam bona temporalia. Ex p. 5. tract. 4. Res. 7.

Sup. hoc in ... 6. Notandum, paulo post initium ... quidem ... p.4.tract. 3.

§. 1. NEgativè respondet Turrianus *in 2. 2. tom. 2. disp.* 57. *dub.* 2 *nu.* 10. Salonius *in 2.2. q. 64. ar. 7. contr.* 1. *concl.* 3. Corduba *lib.* 1. *q.* 38. *dub.* 1. Sotus *lib.* 5. *q.* 1. *artic.* 8. Sylvius *in 2.2. q. 64. art. 7. quaeritur* 5. & Malderus *in 2.2. tr.* 3. *c.* 2. *dub.* 7. quia talis testis non potest dici invasor, licèt contra jus faciat falsum deponendo, sed non contra ordinem juris, est enim de ratione aggressionis ut contra ordinem juris injuriam inferat, id est, propria auctoritate: iste autem non propria auctoritate, nec ut privata persona, sed per judicem servato juris ordine occidit, licèt iniquè. Ergo, &c.

2. His tamen non obstantibus non desunt Doctores affirmativam sententiam tenentes, ut Jo. Franc. Suar. *in Enchir. cas. conscient. lib. 7. homicidium*, §. 13. ubi sic ait. Licet occidere testem euntem ad testificandum falsum contra me, ubi agitur ad mortem, nihil enim differt armis, vel alia injusta via me invadat, si certò scio gladio oris ejus me fore occidendum. Sic ille. Idem docet Bannez *de just. & jur. q. 64. art. 7. dub. 4. concl.* 5. his verbis. Similiter dico quod si is, qui vadit ad judicem, fuerit admonitus, & noluerit retrocedere, poterit is, qui injuriam patitur, & occidere illum, defendendo se, vel sua, si aliter non potest, quam sententiam tenet etiam Tannerus *to. 2. disp. 4. q. 8. dub. 4. nu.* 83. Stroversdorf. *in 2.2. D. Th. qu. 64. art. 7. concl.* 5. Reginald. *tom. 2. lib. 21. c. 5. n. 57.* tanquam probabilem defendit Petr. Navarra *de restit. lib. 2. c. 3. n. 357. & seq.* vide etiam Vegam *in sum. tom. 1. c. 127. cas. 11.*

3. Quod autem dictum est de teste, Marchantius *in sum. resol. pastoralium ad Decal. c. 5. q. 2. cas. 4.* Molina *de just. to. 4. tr. 7. disp. 12. n. 1.* & Bannez *ubi supra*, docet etiam de procuratore si falsis criminationibus, vel falsis testibus vitam alicujus in judicio impeteret, nec alia sit ratio effugii, nam in tali casu licitum esset eum occidere, & idem Bannez docet *de Accusatore*, qui contra justitiam legalem pandit crimen occultum, sic enim ait: Sed rogat quis, quid agam ego, si quis vadit ad me accusandum de crimine vero, sed occulto, ex cujus accusatione mihi certum periculum creatur mortis, vel infamiae? Respondetur quod si ille non habet jus ad me accusandum, neque procedit secundùm justitiam legalem, ita me possum defendere ab illo, sicut ab imponente falsum crimen. Ita Bannez, & post illum Hurtado de Mendoza *in 2.2. disp. 170. sect. 8. §. 62.* Nota etiam quòd Bannez hoc extendit non solùm quando falsus testis, vel accusator impeteret in judicio vitam alicujus, sed etiam bona temporalia; nam, ut infrà videbimus, licitum est cum aliquibus circumstantiis pro defensione rerum temporalium invasorem occidere.

Infra in Resol. quae hic prima post seq.

4. Advertit tamen quod Rodriquez *in sum. tom. 1. c. 220. n.* 18. & Lessius *lib. 2. c. 9. dub. 8. n. 47.* putat in praxi hanc opinionem non esse admittendam, ob incommoda, quae ex ea sequi possunt; sed Bannez respondet, haec incommoda non provenire ex ipsa doctrina, sed ex hominum malitia litigantium, qui non prudenter examinabunt circumstantias, in quibus licitum est falsum accusatorem, vel falsum testem occidere. Sed ut rerum fatear, circa praesentem quaestionem placet mihi opinio Coninch, quam adduxi *in p. 3. tr. 5. res. 97.* & quam etiam, me citato, observat novissimè Joan. Escobar *p. 2. de puritate & nobilitate prob.* 1. da *q. 1. gloss. 4. n. 14.* quamvis ipse in rigore putet affirmativam sententiam esse veram, licèt non consulendam.

Quae hic est ... & in ... ejus not.

RESOL. XXVIII.

An liceat occidere accusatorem, vel saltem, qui falsis calumniis conatur per judicem aliquem interficere, infamare, aut bonis privare, si non ad adsit alia via evadendi?
Et an licitum sit occidere eum, qui detractionibus nititur grave damnum inferre, & infert, nisi occidatur; quamvis defectus, qui detractione publicatur, sit verus, si sit occultus; & aliqua alia circa hoc inferuntur, & explanantur?
Et quid, si falsis calumniis quis vellet te apud consanguineum infamare, ne tibi haereditatem relinquat, &c.
Et an licitum sit praevenire, seu occidere eum, qui paratus est injustè invadere, etiamsi esset via evadendi deserenda Patriam? Ex p. 8. tract. 7. & Misc. Res. 52.

§. 1. PRo opinione affirmativa adduxi aliquos Doctores *in p. 5. tract. 4. resol. 7.* meam tamen sententiam non explicavi; & hoc non obstante scio quendam Jurisconsultum contra me obmurmurasse, sed immeritò: dico igitur nunc affirmativam sententiam esse satis probabilem, quam me citato, novissimè tenet Eminentissimus Lugo *de justit. disp. 10. sect. 7. n. 165.* & P. Dicastillus *de Justit. lib. 2. tract. 2. disp. 10. dub. 9. n. 117.* ubi sic ait: Utrùm autem liceat praevenire occidendo illum, qui falsis testibus jam subornatis ita me oppugnat in judicio, ut necesse sit me occidi, aut infamari, aut bona mea amittere, non omnino consentiunt Auctores. Negat Less. *supra num. 47.* & aliqui alii. Affirmat Bannez *supra concl. 2.* quam sententiam probabilem etiam putat Petrus Navarra *lib. 2. c. 3. n. 361.* & alii, qui speculativè quidem putant hanc sententiam esse veram, aut valdè probabilem; qui enim falsum deponens sic me oppugnat, videtur me occidere alieno gladio, vel me injustè infamare, aut bonis privare. In praxi tamen tutius esse putant tueri sententiam Lessii & aliorum, quia homines facilè crederent se per calumniam accusari, neque aliud esse refugium praeter mortem accusatoris, indeque pateret aditus infinitis homicidiis; tum, quia qui falsum testimonium dicit in judicio, non censetur aggressor vitae, aut vim inferre, sed committere injustitiam, quae ex sua natura puniri potest à judice.

Quae hic est ... antecedens in aliis ejus prima not.

2. Hae tamen rationes mihi omnino displicent. *Prima*, quia non nititur in ipsa rei natura, sed in passione, aut caecitate mentis hominum, qui si imprudenter agant, vel temerè judicando adversarium injustè deponere apud judicem, vel non esse aliud medium evadendi, non id officit veritati opinionis, quae tantùm loquitur in casu, in quo utrumque certò moraliter constet, & quòd injustè oppugnetur in judicio, & quòd non sit alius modus evadendi. In quo casu mihi videtur valdè probabilis sententia. *Secunda ratio* multò magis displicet; negandum enim est non censeri aggressorem aut vim inferre eum, qui falsum testimonium dicit in judicio; tunc enim apertè vim infert, &c. dolum contra alterius vitam adhibendo causam sufficientem ad occisionem innocentis, cùm posito illo testimonio falso, & falsa probatione necessariò sim vel vita, vel fama, & honore, vel bonis spoliandis. Itaque placet mihi sententia Bannez. Hucusque P. Dicastillus, cui adde Hurtadum *de Just. disput. 11. diffic. 51.* ubi ita asserit: Secundò constat licitum esse occidere eum, qui apud judicem falsa accusatione, aut falso testimonio, quamvis alieno nititur, graviter in honore laedere, & reverà laedet, nisi occidatur, in quo DD. ob rationem dictam communiter conveniunt. Imò ob eandem licitum esse occidere eum, qui detractionibus nititur grave damnum inferre, & inferet, nisi occidatur, ut advertunt Petrus Navarra *n. 375.* & Bannez *q. 64. art. 7. dub. 4.* qui addit id esse verum, quamvis defectus, qui detractione publicatur, sit verus, si sit occultus; quia etiam tunc eum defectum pandendo fit gravis injuria. Ita Hurtadus. Et *diffic. 7.* sic ait. Non solùm est licitum praevenire, seu occidere eum, qui parat, ut per se ipsum occidat, sed etiam eum, qui parat, ut per alterum, ut per sicarium, occidat, quia moraliter idem est conari ad id per se, aut per alterum. Imò, ut Bannez *q. 64. art. 7.* & alii contra non paucos advertunt, etiam esse licitum occidere eum, qui per judicem parat mortem injustam media accusatione, aut testimonio falso, quamvis alieno, quod nobis non displicet, quando non potest alia via mors illa injusta vitari, quia etiam qui sic parat, infert vim per alterum, nempe per judicem. Ita ille.

Quod hoc lege supra doctrinam ... 23. & aliorum ejus annot.

Sup. hoc supra in resol. ... & alios ejus primam not. ... infra ex ... 6. Notandum

3. Unde ex his infert Cardinalis de Lugo *loco citat.* si falsis calumniis vellet te aliquis apud consanguineum infamare, ne tibi haereditatem relinquat, ex qua tua vita, & totius tuae familiae dependet, nec aliter posses damnum illud effugere, licitum esse talem impostorem occidere: sed in praxi vix potest occurrere casus, in quo haec omnia necessaria & licita esse possint.

4. Notandum est etiam hic obiter quod Hurtadus *loc. cit. de Just. disp. 11. diffic. 7.* docet licitum esse praevenire, seu occidere eum, qui paratus est injustè invadere, etiamsi esset via evadendi, deserendo patriam: nam ait, hanc viam esse admodum duram ipsi invaso, & ideo ad id non teneri: & hoc secundùm mentem Hurtadi dictum sit.

Sup. hoc supra in res. 4. 6. sed omnino ... sum ad ... vers. sicut ...

RESOL. XXIX.

An licitum sit occidere invasorem pro defendendis propriis bonis?

Et an hoc liceat Clericis, & quid de Religiosis?

Et an licitum sit occidere, v.g. sagitta, vel catapulta furem, si cum re furata fugiat, quia invasio rei durat, donec se in tuto recipiat?

Et an ad defendendam rem propriam, ut quis interficiat, non solùm sit necessarium, ne res illa aliter non possit recuperari, sed ne non possit aliter custodiri, etiamsi possit postea recuperari? Ex part. 5. tract. 4. Ref. 17.

Sup. hoc supra ... [illegible] ... ultimus lin. §. Quod autem. §. 1. ID non licere in conscientia, sed solùm permitti impunè jure humano, tenet Accursius, & alii; quos citat Navarrus *in Man. c. 5.* sic etiam tenet Archidiac. & Panormitanus, quos citat Sylvester *ver. Homicidium*, 1. q. 4. & idem sentira videtur Tabiena *ver. Homicidium*, q. 7. *& ver. Irregularitas* 2. n. 25. & negant absolutè Joan. Gerson. *in tr. de Euchar.* August. de Ancona *opusc. de authoritate Ecclesiæ*, & Abolens. *in c. 15. Matth.* & ratio est, quia ordine & lege charitatis vita proximi corporalis præponenda est bonis nostris externis; ergo pro illorum defensione nefas erit proximum interficere. Et ideo Felinus *in cap. 2. de Homicid. post n. 4.* ex communi sententia affirmat, non licere de jura Canonico occidere furem pro servandis rebus suis.

2. Verùm contrariam sententiam tenent communiter DD. & ita docet Tannerus *to. 3. disp. 4. q. 8. dub. 4. n. 81.* qui citat Sylvestrum, Navarram, Sotum, Valentiam, Aragonium, Bannez & Lessium, quibus ego addo Turrianum *in 2. 2. tom. 2. disp. 27. dub. 2. n. 15.* Marchantium *in summar. resol. pastor. ad Decal. c. 5. qu. 5.* Baldellum *to. 1. lib. 3. disput. 26. n. 10.* Layman *lib. 3. sect. 5. tract. 3. p. 3. c. 2. nu. 4.* Petrum Binsfeldium *in comment. de injuriis, & damno dato, c. 1. qu. 5. concl. 3.* Molinam *tom. 4. tract. 3. disp. 16. num. 1.* Azorium *tom. 3. lib. 2. cap. 1. quæst. 19.* & Filliucium *tom. 2. tract. 29. cap. 3. numer. 36.* ubi docet, absolutè loquendo, quod etiam pro bonis suis temporalibus defendendis, si alicujus momenti sunt, & aliter recuperari non possint, licitum est invasores fures occidere. Et ratio est, quoniam bona externa sunt media ad sustentationem vitæ, ac ad status honorisque conservationem. Ergo sicut pro defensione vitæ licitum est occidere aggressorem, ita etiam pro defensione bonorum externorum, quæ vitæ conservationi deserviunt; hinc res externæ dicuntur sanguis & vita hominis, docet glossa juncto textu *in l. Advocati, C. de Advoc. divers. judic.* Et hæc opinio non solùm est vera quoad laicos, sed etiam quoad Clericos, contra Rosellam *vers. Homicidium*, §. 3. Panormitan. *in c. suscepimus, de homicidio*, ut asserit Molina *ubi supra*, & alii, & patet *in cap. olim, 1. de restit. spoliat.* ubi fundatur, licitum esse etiam Clericis res suas defendere, & in earum defensione occidere, si id necessarium foret. Sed difficultas est quoad Religiosos. Petrus Binsfeldius *ubi supra concl. 4.* ex D. Antonino negat id licitum esse Religiosis, quia non possunt habere proprium: ergo non possunt gaudere jure defensionis rerum externarum, ut laici & Clerici. Verùm ego affirmativam sententiam teneo cum Tannero *tom. 3. disp. 4. q. 8. dub. 4. n. 77.* Sylvio *in 2. 2. D. Thom. q. 64. art. 7. quæritur 8.* Lessio *lib. 2. c. 9. dub. 11. n. 72.* & Maldero *in 2. 2. D. Thom. tr. 3. c. 8. dub. 13.* Becano *in 2. 2. D. Th. tom. 2. q. 7. de homicidio, concl. 2. n. 5.* non enim refert quòd Religiosi non habeant proprium, unusquisque enim habet jus defendendi non solùm ea, quæ possidet propria, sed etiam ea, quæ possidet in communi, vel quorum usus, aut custodia ipsi est commissa. Restat modo respondere ad argumentum adductum pro contraria sententia. Dico igitur quòd etsi via proximi præferenda sit bonis temporalibus, quando ex natura rei id contingit, tamen si id proveniat ex malitia invasoris, non est necesse, sed in casu, de quo loquimur, ex malitia invasoris id accidit; ergo, &c.

Sup. contento in hoc §. in ref. seq. 3. Notandum est etiam hic obiter contra Covarruviam *in Clement. si furiosus, p. 3. §. unico, num. 6.* esse licitum occidere, v. g. sagitta vel catapulta furem, si cum re furata fugiat, quia iovasio rei durat donec se in tutom recipiat, ubi quietè possidere iocipiat, & quia nisi id licitum esset, defensio rerum maxima ex parte esset inutilis, possent enim fures quodlibet rapere, & statim fuga se proripere, io fuga enim, secundùm opinionem Covarruviæ, essent tuti. Ita Doctores citati.

4. Notandum secundò, quod aliqui asserunt, ut ad defendendam rem propriam quis interficiatur, non solùm esse necessarium, ut res illa non possit aliter recuperari. Verùm Henricum Strovetsdorf *de just. & jur. in 2. 2. D. Th. q. 64. art. 7. concl. 3.* probabilius putat aliquando sufficare, quòd non possit aliter custodire, etiamsi posset postea recuperari, quia nemo videtur obligatus esse pati rem sibi eripi, propterea solùm, quòd postea recuperari poterit quia non solùm habet jus recuperandi, sed custodiendi, & retinendi quod suum est. Ita ille. Sed tu cogita.

RESOL. XXX.

An fure equo insidente, & aufugiente cum rebus furatis possit Dominus ignito globo, vel sagitta illum interficere?

Et advertitur etiam esse licitum eum occidere jam quietè habentem rem alienam in domo sua, si Dominum rei ingredientem ad eam recuperandam impediat, si Dominus nequeat juridicè rem suam recuperare, vel si possit, non tamen absq; magnis expensis, & molestiis? Ex part. 8. tract. 7. & Misc. Ref. 47.

§. 1. NEgativè respondent Joannes Harprechtus *in comment. de instit.* Justin. *to. 4. tit. de publicis judiciis, §. Item lex Cornelia, n. 195.* ubi sic ait. Est perelegans quæstio, utrùm furem equo proprio, vel mihi subrepto insidentem, & cum rebus meis aufugientem, ac quodammodo avolantem, si aliter eum assequi, & apprehendere, vel res meas recuperare non possum, sagitta, & globo tormentario transverberare, & transfigere, atque ita impunè occidere permittatur? Sed non impunè permissum illud esse, firmiter statuendum est, argum. *l. si ex plagis 52. §. Tabernarius 1. sub fine, ff. ad l. Aquil.* & similium allegatarum supra *n. 173.* Neq; enim fur iste telo se defendit, nec nocturnus est, nec alium aggreditur; sed potiùs fuga sibi salutem quærit: ac proinde licitè occidi non poterit. Sed & planè impium est, bona temporalia, licèt in oculis & opinione hominum pretiosa fuerint, revera tamen fragilia & caduca hominis ad imaginem Dei creati, occisione atque sanguine redimere & recuperare velle. Ita ille; sed nimis audacter. Et hanc sententiam tenet etiam Obrechtus *tract. de defens. necessar. c. 8. n. 12. & seq.* Christianus Kremburgh *tract. de eadem materia, q. 7. n. 42.* Voltxius *in leg. Cornel. de sicar. c. 7. n. 104.* Bullçus *de tribus generalissimis præceptis juris, disc. 2. n. 53.* Hulricus Hunnius *in collegio crimin. disp. 8. n. 51.* VVexembecius *p. 1. cons. 19. n. 52.* Bocerus *de duello, c. 9. n. 2.* & alii penes ipsos. Sup. hoc in ... proxime ... est etiam.

2. Sed contra Harprechtum, & alios dicendum est licere ob defensionem facultatum interficere furem. Probatur.

Primò ex *cap. olim 1. de restit. spoliat.* & ex *cap. 2. de homicidio*, in qoibus id licitum esse supponitur: nam licèt *in eod. 2.* dicatur, *occidisse te, tuaque liberando*, unde aliqui voluot non sufficere necessitatem liberandi tua, nisi necesse etiam sit te ipsum liberare: verius tamen est verba illa noo intelligi copulativè, sed disjunctivè, alioquin nec sufficeret sola necessitas liberandi te, nisi adesset necessitas etiam liberandi tua booa. Si autem sola necessitas liberandi te est, quæ attenditur, frustrà additum est, tuaque, cùm defensio bonorum nullo modo excuset.

3. *Secundò* probatur, quia plus excedit vita spiritualis aggressoris vitam temporalem tuam, quàm ejus vita temporalis bona externa tua: si ergo potest defendere vitam corporalem propriam cum dispendio salutis æternæ injusti aggressoris, à fortiori poteris defendera facultates tuas cum dispendio vitæ corporalis ejusdem aggressoris. Et ideo Cardin. de Lug. *de just. disp. 10. sect. 9. n. 179.* ad casum præsentis resolutionis respondet affirmativè, sic enim ait: Difficultas in hoc puncto est, an non solùm liceat occidera invadentem, ne auferat tua bona, sed etiam recuperes postquam ablata sunt. Communiter Doctores dicunt, posse quidem vi adhibita, recoperari, si incontinenti id fiat. Unde exemplum adhibent, si fugiat fur cum tuo equo, potes enim eum fugientem telo, vel sagitta occidere, si admonitus non desistat; quia adhuc non est in tuto positus, nec pacificè possidet, ita Molina *n. 6.* contra Covarruviam: Lessius etiam *n. 74.* & alii passim, quia invasio rei durat, donec se in tutò receperit, & quia nisi id esset licitum, defensio rerum magna ea parte esset inutilis, cùm statim, re accepta, fures essent securi, domino non potente vi impedire, ne cum ipsa abirent. Ita Card. de Lug. & præter Doctores citatos hanc etiam sententiam tenet Gaspar. Hurtadus *de just. disp. 11. diffic. 12.* ubi sic ait: Observandum est non solùm esse licitum occidere furem rei magni momenti, quando eam nititur furari, & etiam quando actu furatur, & etiam quando re accepta fugit, quia etiam tunc censentur durare invasio, seu aggressio; sed, ut advertunt Vasquez *de restit. cap. 5. §. 1. dub. 8.* Lessius *dub. 11.* Bonacina, & alii, etiam esse licitum eum occidere jam quietè habentem rem illam in domo sua, si dominum rei ingredientem ad eam recuperandam impediat, si do- Sup. hoc in Ref. seq.

minus nequeat juridicè rem suam recuperare; vel si possit, non tamen absque magnis expensis, vel molestiis, quia fur etiam dum habet quiete rem in domu sua, est actu invasor rei, & eam habendo infert actu injustitiam. Secus est quando jam res illa non habetur à fure, quia tunc non potest dominus vi considerabili satisfactionem à fure sumere in alia re, quia jam fur non satisfaciens, etiamsi actu peccet non satisfaciendo, non est invasor, sed fuit; ille enim, qui non satisfacit dum rem non retinet, non dicitur invasor, seu aggressur, sed omittens satisfactionem. Ita Hurtado. Non est igitur audiendus Harprechtus, & ante illum Covartu. quem ego improbavi *in p. 5. tr. 4. resol. 17.* vide etiam Carpzuvium *commens. in leg. Regiam, c. 4. sect. 3. n. 2.*

Quae hic est Res. Contra... dens. in § Notandum est.

R E S O L. XXXI.

An si judex desit, possit quis intrare in locum, ubi rem furatam in pacifica possessione fur constituit, & illum occidere cum moderamine, &c. Ex par. 5. tract. 4. Res. 37.

Sup. hoc in res. praecedenti § ult. inter med. & deinde vers. Etiam, esse licitum.

§. 1. RESpondeo affirmativè cum Tannero *to. 3. disp. 4. q. 8. dub. 4. n. 82.* ubi sic ait. Si judex desit, potest spoliatus locum, in quo res deposita est, ingredi, eamque sibi vendicare, etsi prohibeatur vim vi repellere. Ita ille, & ante illum Lessius *lib. 2. c. 9. dub. 11. n. 75.* ubi ita asserit, Si re certu loco deposita volentem ingredi in eum locum vi impedias, tunc videtur concessum ut vim vi repellam, meamque rem recuperem; si tamen desit judex cujus ope id possum consequi, Hæc Lessius, & ita etiam hanc sententiam docet Malderus *in 2. 2. tract. 3. c. 1. dub. 13. §. dico sexto.*

R E S O L. XXXII.

Quanti valoris oportet, sit res, pro cujus defensione interficere furem liceat? Ex par. 5. tr. 4. Res. 18.

§. 1. AD hoc dubium difficilè quidem sic respondet Malderus *in 2. 2. D. Th. tract. 3. c. 1. dub. 13.* Quando res, quæ invaditur, parvi momenti est, non licet pro ejus defensione furem occidere. Ita passim Theologi. Limitandum tamen, quando qui rem parvam sustulit ne reddat, incipit ferro invadere repetentem, qui casus est *in l. si ex plagis, §. tabernarius, ff. ad l. Aquiliam.* Nocturnum etiam furem quidam hic excipiunt, verùm neque his ob rem modicam, quando aliud scitur non ablaturus, occidi potest. Denique fieri potest, ut res modica magni momenti sit respectu possessoris, quod hic considerandum monent additiones Julii Clari, quæ fortè causa est quare non exprimant Doctores certam quantitatem, ob quam liceat invasorem occidere. Annotationes tamen ad Aretinum *de maleficiis,* monent non debere esse minoris valoris, quàm duorum aureorum. Ita ille, & Jason etiam *in l. vim vi, ff. de just. & jure, n. 25* & Mathesilanus *in sing. 135.* dicunt quòd res utilis ad hunc effectum est à duobus aureis. Sotus etiam *de Just. lib. 5. q. 1. ar. 8.* Aragon. *in 2. 2. q. 64. art. 7.* & Binsfeldius *de injuriis & damno dato, c. 1. q. 6. concl. 1.* existimant pro re vili, nempe pro valore duorum, vel trium aureorum, non esse licitum hominem occidere. Unde videtur hos DD. asserere, quòd si fur injustè aggrediatur accipere rem ascendentem ad summam quatuor, vel quinque ducatorum, resistente domino posse illum interficere.

2. Sed plus addit Molina *de Justit. & Jure, tom. 4. tr. 3. disp. 16. n. 7.* ubi sic ait. Quando autem quis injustè aggreditur usurpare rem etiam valoris unius aurei, vel minoris adhuc valoris, resistente domino, aut custode illius, certè neque ad culpam, neque ad pœnam auderem damnare, qui illam defendendo interficeret cum moderamine inculpatæ tutelæ injustum aggressorem; quidquid in contrarium cum Baldo & Angelo dicat Carerius. Ita Molina, & post illum Bonac. *de contract. disp. 2. q. u. c. sect. 1. punct. 10. n. 1.* & ratio est quia in tali casu invasor non solùm rem aufert, sed etiam magnam infert contumeliam, quæ potest per vim repelli.

3. Verùm has sententias ego non approbo, nimis enim laxæ videntur; quis enim concederet pro uno, vel duobus aureis vitam hominis licitè eripi posse? Nam licèt re tuaq; tuendi jus habeas, conferendum tamen est damnum quod tibi caves, cum illo, quod das, quamvis innocentis conditio melior sit. Dico ergo cum Stroversdorf. *de Just. & jure, in 2. 2. D. Th. q. 64. art. 7. concl. 3.* & aliis, rem propter quam alter interficiendus est, debere esse magni momenti vel ea se, vel in suo pretio, vel ea suo consequente, alioqnin iniquum esset valde pro re parva eripere vitam hominis. Si tamen, ait Lessius *lib. 2. c. 9. dub. 11. n. 68.* verteretur tibi probro, nisi rem minimam sumi ea totqueas; posses conari, & si opus esset occidere, tunc enim non tam rei, quàm honoris esset defensio. Ita ille, qui citat Sotum.

R E S O L. XXXIII.

An liceat pro defensione vitæ proximi occidere injustum invasorem?
Sed difficultas est, an ad id teneatur?
Et quid, si vita proximi maximè sit necessaria Reipublicæ, vel sit Princeps, proprius pater, mater, frater, filius, aut uxor?
Et quid est dicendum, si invasus cedat juri suo? Ex part. 5. tract. 4. Res. 19.

§. 1. RESpondeo affirmativè, quia lege charitatis licitum est aliis facere, quod pro seipso quisque potest: at pro se potest quis occidere invasorem, ut supra visum est; ergo poterit & proximo & confirmatur, quia talis censetur innocens, etiamsi fortè causam dederit invasioni, semper enim invasio injusta est: innocens autem licitè defendi potest: ergo, &c. Ita Filliucius *to. 2. tract. 29. c. 4. n. 54.* Malderus *in 2. 2. tract. 3. c. 1. dub. 15.* Molina *de Justit. to. 3. tr. 3. disp. 18.* Azorius *tom. 3. lib. 2. c. 1. q. 21.* & alii communiter.

Sup. hoc lege doctrinam ... res. seqq.

2. Sed difficultas est; an ad id teneatur? Molina *de Just. tom. 4. tract. 3. disp. 18. n. 3. & 4.* Faber *de restitut. in 4. sent. dist. 14. q. 3. disp. 52. c. 1. n. 34.* affirmativè respondet; quod tamen intelligunt, si absque notabili damno sui ipsius id præstare possit, quia unusquisque tenetur magis seipsum & sua curare, quàm ea, quæ sint proximi. Verùm Filliucius *loco cit. n. 57.* & Lessius *lib. 2. c. 9. dub. 13. n. 92.* docet, quod privatus non tenetur tueri vitam alterius, quando non potest sine occisione invasoris, quia nemo tenetur vitam suam tueri per mortem alterius. Ergo neque alienam. Aliqui tamen limitant hanc sententiam, videlicet quando persona defendenda non esset maximè necessaria Reipublicæ, vel Princeps, vel proprius pater, mater, frater, filius, uxor; nam pro his defendendis non solùm liceret, sed etiam teneretur quis occidere invasorem; & hoc etiam asserunt, quando ex officio promisso, aut contractu obligatur quis ad custodiam proximi, & ita ex Aretino & Suarez, docet Malderus *in 2. 2. tract. 3. c. 1. dub. 15.*

Sup. hoc in res. seq. § difficultas ... in Res. seq. § ult.

2. Sed dices, quid si invasus cedat juri suo? Respondet Malderus *ubi supra* posse adhuc licitè occidi invasorem proximi, cùm enim non sit dominus vitæ suæ, possum etiam eo invito velle custodire, tanquam mandatarius Domini, qui unicuique mandavit de proximo suo. Idem docet Tannerus *to. 3. disp. 4. q. 8. dub. 4. n. 80.* sed limitatur hæc opinio, nisi invasus seriò dicat se nolle defendi, sed velle potius mori, quàm occidatur invasor in peccato mortali.

R E S O L. XXXIV.

An liceat occidere invasorem pro defensione rerum externarum proximi?
Sed difficultas est, an ad id teneatur?
Et quid, si ex officio, justitiæ lege, ut Ministri Publici &c. teneatur defendere proximum? Ex part. 5. tract. 4. Res. 20.

§. 1. RESpondeo affirmativè, nam in omnibus eventibus, in quibus dictum est aliquem se, aut sua defendendo posse licitè interficere injustum invasorem, in eisdem dicendum est esse licitum cæteris suum proximum defendendo interficere eundem aggressorem, quando ita necessarium est ad talem proximi bonorumve illius defensionem. Atque id licebit non solùm in præsentia illius, eum adjuvando, sed etiam in illius absentia ea præsumpta illius voluntate, bona illius defendendo. Ita Molina *de Just. tom. 4. tract. 3. disp. 18. n. 1.* & alii communiter.

Sup. hoc lege doctrinam res. praecedentis & res. seq.

2. Difficultas est, an ad id teneatur. Molina *ubi sup. n. 4.* negativè respondet, quoniam lex charitatis non tam arctè obligare videtur, ut cum tanto invasoris detrimento teneatur quis conservare bona proximi longè inferioris ordinis, præsertim cùm si invasor tunc interficiatur, regulariter unà cum corporali vita amittet æternam. Adde quòd ea interfectio non fieret sine maximo horrore, ac difficultate interficientis: lex autem charitatis non est censenda obligare id horroris, ac difficultatem subire, ut cum tanto detrimento invasoris bona longè inferioris ordinis defendantur. Ita Molina; qui asserit suam doctrinam intelligendam esse de his, qui non tenentur ex officio, vel justitiæ lege, ut Ministri publici, &c. defendere proximum.

Sup. hoc in res. praecedenti § Sed difficultas, & in alio § ...

3. His tamen non obstantibus affirmativam sententiam tenet Philipp. Faber *de rest. in 4. sent. dist. 15. q. 3. disp. 52. c. 1. n. 3.* ubi sic ait. An verò pro conservandis bonis externis proximi teneatur tertius occidere injustum invasorem, est res valdè du-

dè dubiu. Nam quòd teneatur denunciare Principi & judici, qui eum puniat vitæ ablatione, si opus sit, non est dubium propter præceptum correctionis fraternæ; sed un per se ipsum liceat eum occidere pro bonis externis, quæ sunt ordinis inferioris, quàm vita, est dubium. Unde aliqui renent partem negativam, & ratio desumpta à differentia bonorum corporis & externorum, nulla est, quia hoc casu pari pede currunt cum bonis corporis, quia jam suprà concessit etiam Molina licere unicuique occidere invasorem tam pro defensione suæ vitæ, quàm suorum bonorum: ergo eadem ratio militat in defensione proximi. Cùm ergo sacra Scriptura obliget unumquemque ad defendendum proximum innocentem, juxta illud Ezech. 17. *Unicuique mandavit Deus de proximo suo*, & Prov. 24. *Erue eos, qui ducuntur ad mortem, & eos, qui trahuntur ad interitum liberare non cesses*; & hæc sit lex naturæ, sequitur quòd pro liberandis bonis externis proximi innocentis, teneatur occidere injustum aggressorem, cùm aliter non potest innocentem liberare. Et confirmatur per rationem quam adducit Papa *in cap.* illo *Dilecto*, adducto. Qui enim non auxiliatur proximo ad repellendam injuriam, videtur injuriantem favere, ac esse particeps culpæ, ideo tenetur vitare culpam, & proinde si non possit aliter injuriam proximi propulsare, tenetur occidere aggressorem, ne fiat particeps culpæ ejus. Ita Faber.

RESOL. XXXV.

An liceat exponere propriam vitam pro defendendu amici vita, & bonis ejus?

Et in corpore hujus Resolutionis aliqui casus in exemplum supradictæ difficultatis adducuntur, & explanantur? Ex p. 5. tract. 4. Res. 28.

§. 1. PRima opinio negat. Ita Durandus *in 4. dist. 17. qu.* 6. Richard. *dist. 15. art. 2. q. 5.* Gabriel *distinct. 36. q. 3. art. 1. not.* 4. Paludanus *distinct. 15. q. 3. art. 12. concl. 3.* Bellarm. *de bonis operibus lib. 3. c. 8. to. 3.* asserentes de his, quæ ad vitæ sustentationem necessaria sunt, non licere eleemosynam facere extremè indigenti. Unde D. August. *lib. de Mendacio, c. 6.* sic ait: Si quis vitam corporalem pro vita corporali amici perdat, non diligit proximum sicut seipsum, sed plusquam seipsum, quod doctrinæ regulam excedit. Et ratio est, quia, ut docet Scotus *in 3. dist. 26. in arg. ad oppositum.* Mensura est perfectior mensurato, sed dilectio sui est mensura dilectionis proximi, juxta illud Matth. 22 *Diliges proximum tuum sicut teipsum.* Ergo nemo potest ponere vitam suam pro amico, quia poneret perfectius pro imperfectiori, quod repugnat rectæ rationi. Et ita hanc sententiã mordicus sustinet doctus Hurtado de Mendoza *in 2. 2. disp. 144. sect. 4. §. 42.* ubi statuit, peccatum esse aliquem mortem obire pro vita temporaria hominis privati sibi æqualis.

2. Secunda sententia affirmat. Ita Azorius *tom. 3. lib. 2. c. 3. q. 2.* Sotus *de Just. lib. 5. q. 2. art. 7.* Victoria *in relect. de Homicidio, n. 115.* Corduba *lib. 1. q. 38. ad 4.* & alii: quia non est contra ordinem charitatis ponere vitam corporis pro amico: nam ordo charitatis exigit, ut bona gratiæ, vel virtutis priùs velimus nobis, quàm proximo; non tamen exigit, ut cætera bona, nimirum vel vitæ corporalis, vel famæ, vel honoris, vel bonorum temporalium priùs velimus nobis, quàm alteri proximo.

3. Tertia opinio distinguit. Ita Faber *de restit. in 4. sent. dist. 15. q. 3. disp. 52. c. 1. n. 41.* ubi sic ait: Ego in hac re distinguendum puto, quòd cùm quæritur, an quis licitè possit ponere vitam pro amico & bonis suis, hoc potest contingere duobus modis. Uno modo præcisè accipiendo vitam corporalem proximi, & bona ejus externa præcisè, tunc est dicendum non licere, quia sic ageretur contra ordinem charitatis, & regula ejus transgrederetur, quod nulli dubium est esse malum & illicitum, & hoc modo concludunt rationes pro secunda sententia. Alio modo potest considerari vita proximi corporalis, & alia ejus bona externa simul cùm aliqua virtute, pro qua servanda simul cum corpore & bonis proximi vita corporalis exponitur, ut pro servandâ justitia simul cum corporali vita proximi: nimirum, quia videt quis proximum injustè interfici, & lædi in bonis, vel pro servanda pietate: ut cùm quis videt patrem subire periculum mortis, & filius se exponit periculo mortis, ut patrem à morte tueatur. Et denique cùm quis nititur salvare vitam corporalem proximi & bonorum, est actus pietatis, ut ait Scotus *in 3. dist. 30. §. quantum ad hoc in fine.* Unde pium est laborare pro vita corporali proximi salvanda, quia supponendum est, quòd si est bonus, erit melior, & valebit sibi & aliis sua bonitas, & si est malus, supponendum est quòd corrigetur, hoc enim est piè judicare, scilicet interpretari

semper melius, quando non est oppositum manifestum. Cùm ergo pietas sit virtus, qui laborat pro servanda vita corporali proximi, laborat simul pro virtute servanda, & sic est licitum, & hoc modo concludunt rationes pro prima opinione, quæ est Soto & aliorum, in omnibus enim illis argumentis supponitur exponi vitam pro salvanda vita proximi simul cum aliqua virtute, saltem amicitia, quæ dato quòd non sit virtus, est tamen virtuti conjuncta, ut proprietas, vel ut effectus ejus, & sic conciliatur D. August. qui contraria dixisse videtur, ponere enim vitam pro amici vita temporali, sine aliqua virtute, videtur demerita. Ita Faber, & ante illum Valentia *tom. 3. disp. 3. q. 4. punct. 3.*

4. Quarta sententia est Petri Lorcæ *in 2. 2. q. 26. art. 5. sect. 3. disp. 28. membr. 3. n. 55.* ubi sic asserit. Ego tamen, perspectis utriusque sententiæ fundamentis, censeo hoc modo exponere vitam pro alio, quandoque esse opus egregiæ fortitudinis, & debitum: ut si exponatur pro Republica, quandoque esse laudabile, sed non debitum, ut si exponatur pro patre, aut pro amico, cum quo interveniat magna & honesta amicitia, sed quandoque etiam erit non laudabile, & inordinatum, ut si exponatur pro quocumque alio homine. In quo casu mihi probabilius apparet esse imprudentem vitæ effusionem & prodigalitatem, quæ à culpa excusari non possit, multò potius quàm si quis omnes facultates suas ignoto homini daret, qui manifestè esset stultus & prodigus; & hoc modo interpretor Sanctum Thomam pro prima sententia allegatum, qui solùm censet illicitum esse eleemosynam de necessario vitæ, quando subtrahatur sibi, vel suis æquè indigentibus, nihil autem dixit, quando subtrahatur sibi ut detur suis. Itaque solùm comparavit se, & suos ex una parte cum extraneis, inter se autem & suos non fecit comparationem. Permittit ergo opinari fas esse subtrahere sibi ut detur suis, non tamen sibi, vel suis ut detur extraneis: inter suos autem verus amicus computari potest. Hæc Lorca.

5. Sed quia secunda sententia affirmativè satis est probabilis, ex illa infero licere homini constituto in naufragio dimittere tabulam in qua potest evadere, ut alter eam apprehendat & salvetur, ut infrà fusius dicetur.

6. Eodem modo fatentur hominem constitutum in extrema necessitate posse relinquere cibum unicum, & necessarium, ut aliter eodem modo indigens eum sumat; & pari ratione censetur licitum occurrere hostibus, vel bestiæ furenti, ut interdum amicus evadat. Sic etiam licet non se defendere occidendo invasorem, quamvis possit. Item dicendum est, qui in bello equum habet, posse alteri tradere ad fugam capessendam. Idem in itinere per media frigora, & nives vestem suam alteri præbere, & sic in similibus, vide Bovium *par. 2. lib. 12. c. 4. q. 4.*

RESOL. XXXVI.

An liceat exponere propriam vitam pro alio inferiori bono, ut pro honore, & faculentibus? Ex part. 5. tract. 4. Res. 29.

§. 1. AD hoc dubium ita respondet Lorca *in 2. 2. D. Th. sect. 3. disp. 28. memb. 3. n. 60.* Duobus modis potest exponi vita periculo certo, & absque occasionis spe. Uno modo negligendo medium, quo conservari possit: Alio modo offerendo se evidenti mortis occasioni, ut objiciendo se hosti parato ad interficiendum. Dicò primò, priori modo licet negligere vitam pro honore, vel facultatibus amici, v. g. si ego occidendus sim nisi amicus aliquid agat, quod in magnum ejus dedecus vergit, vel nisi magnam partem suarum facultatum expendat, possum pati mortem ne ille hæc detrimenta incurrat.

2. Dico secundò, non licet objicere se morti evidenti pro defensione honoris, aut facultatis alterius, v. g. si latrones diripiant alicujus domum, & si me illis objiciam occidendum, interim impediri poterit furtum, non existimo honestam causam subeundi mortem. Et idem omnino censeo de expositione vitæ pro proprio honore, vel facultatibus. Nam quamvis fas sit non uti medio ad vitæ conservationem, quod sine ignominia, vel magnis sumptibus exequi non possum, non tamen licebit opponere me interficiendum ut honor, vel substantia conservetur. Differentia autem inter utrumque casum inde constat, quia plus agit contra propriam vitam, & manifestiùs eligit mortem, & præfert bona illa, pro quibus moritur, propriæ vitæ, qui ita se objicit morti, quàm qui non curat difficilia media, quibus eam conservet. Et ideò primus censetur vitam pro honore commutare, & ex intentione perdere, secundus præcisè non conservare. Et hæc omnia docet Lorca *loc. citato.*

3. Sed Sotus, ornamentum Dominicanæ familiæ, *de Justit. lib. 5. q. 1. art. 6.* affirmativam sententiam absolutè docet, quia sicut licitum est pro defensione proprii honoris, aut facultatum vitam exponere; ita licitum erit etiam pro bonis & honore amici.

RESOL. XXXVII.

An in mari tabulam à se occupatam possit alteri concedere? Et an, qui prior tabulam occupavit in naufragio, teneatur alterum admittere, in dicta tabula, vel possit illum impedire, ne ascendat, nisi utrique sufficiat? Ex par. 5. tr. 4. Res. 42.

Sup. hoc supra lege doctrinā, vol. 35. quia Auth. ea illa in § Sed hanc quæst. infert. & signanter Lutef. in ref. 35 §. 5. & §. Deinde.

§. 1. NEgativam sententiam docet Sotus *lib. 5. de just. q. 1. art. 6.* Vega *in sum. tom. 5. c. 127. cas. 7.* & Rodriquez *in sum. to. 1. c. 221. n. 2.* ubi sic ait. (Si alguno està puesto en una table en la mitad del mar, no es licito salirse della, para que otro se punga en ella, y se salve, mas sino estè inetido en ella, sino que la tiene para aquella necessidad, puede la dexar à otro, aunque sapa que de alli ciertamēte le ha da suceder la muerte, porque en este caso solamente es una causa negativa respeto de su muerte. Esta sentencia es de Soto, y quiere dezir, que no es licito salir de la tabla estando metido en ella, porque esto na matarse positivamente; mas es licito no tomarla teniendola dolante los ojos, porque es solo averse negativamente, y no cooperar de su parte para su muerte. Lo qual es licito para hazer biē à su proximo, principalmēte si es persona a la qual deve mucho, y si esta razon penetrara Navarro no se apartara de la opinion de Soto.) Sic ille.

2. Sed probabiliter dicendum est contra Rodriq. Petrum Navarra *de restit. lib. 2. c. 3. n. 66. & 67.* à Soti sententia descessisse, & affirmativam sententiam in casu proposito docuisse, quam præter illum tuetur etiam Malderus *in 2. 2. tr. 3. cap. 1. dub. 19.* Lessius *lib. 2. c. 9. dub. 6. n. 31.* Azorius *to. 3. lib. 2. c. 3. q. 5.* & sapientissimus Victoria *relect. de homicid. n. 26. ad 5. arg.* ubi sic ait: Credo quòd in isto casu servus possit relinquere tabulam certus mortis, & non solùm pro Rege hoc esset laudabile, sed pro quocumque etiam amico & proximo. Sic ille: & ratio est, quia hoc facere non est directè se occidere, sed non tueri se cùm possit, nam si esset directè se occidere, nunquam esse licitum id facere pro alio: at prima opinio fatetur id esse licitum pro Rege, Duce, aut alia persona, maximè utili Reipublicæ. Ergo revera non est directè se occidere, sed solùm non tueri se cùm possit: at non tueri nos cùm possumus: licitum est nobis, quando id fieret propter bonum amici: ergo, &c.

3. Notandum est tamen hic cum Lessio pro praxi, quòd qui prior tabulam occupavit in naufragio, non tenetur alterum admittere in dicta tabula, sed posse illum impedire ne ascendat, nisi utrique sufficiat: & si simul illam occuparunt sorte dirimendum, nisi alter alteri, ut dictum est, spontè cedere velit.

RESOL. XXXVIII.

An Miles, qui certo scit bellum esse injustum, licitè possit ad se defendendum occidere Militem contrarii exercitus, à quo invaditur? Ex p. 5. tract. 4. Res. 15.

§. 1. CAsus erit frequentissimus, & hæc quæstio ita difficilis est, ut Molina *de just. tom. 4. tr. 3. disp. 15. n. 5.* anceps remanserit in ejus resolutione, quia cùm ille alius miles jus habeat ad eum interficiendum, non secus ac ministri publici jus habent ad malefactores interficiendos; sanè quemadmodum non possunt malefactores in sui defensionem percutere ministros publicos, sic miles terga vertens, de quo loquimur, interficere in sui defensionem non potest militem justè insequentem, alioqnin daretur bellum justum ex utraq; parte, pulsa prorsus ex utraque parte ignorantia, quod videtur omnino absurdum: ergo, &c.

2. Sed si hæc opinio esset sequenda, væ væ multis militibus; ideo mihi placet opinio affirmativa, quam tuetur doctissimus Soto *de just. lib. 5. q. 1. ar. 7.* & post illum Azor. *in 3. p. lib. 2. c. 1. q. 5.* dummodo moneat, si potest & procuret, ut miles aggrediens desistat ab aggrediendo, quod si nolit, tunc invasus jus habet tuendi se, & alterum occidendi pro sua defensione, neq; ex hoc sequitur, quòd daretur bellum ex utraque parte justum, nam respondetur quòd Princeps non gerit justum bellum; sed iste miles jure tuetur se, postquam alterum militem monuit, ut desistat, & noluit. Vide etiam Philippum Fab. *de rest. in 4. sent. disp. 15. q. 3. disp. 52. c. 1. n. 17.*

RESOL. XXXIX.

An liceat occidere innocentem ad postulationem inimici, qui minatur Urbi excidium, nisi talis interimatur?
Et an possit ejusmodi innocens, imò teneatur semetipsum tradere Tyranno id postulanti pro salute Patriæ?
Et an hoc ipsum etiam ei à Republica præcipi, imò ad id cogi possit?
Et an si talis innocens contumaciter resistat, possit etiam ab ipsa Republica occidi? Ex p. 5. tract. 4. Res. 23.

§. 1. DIgladiantur Doctores in hac quæstione, ut videre est apud Turrianum *in 2. 2. to. 2. disp. 26. dub. 2. n. 8.* Lessium *lib. 2. c. 9. dub. 7.* Azorium *to. 3. lib. 2. c. 1. q. 21.* Malderum *in 2. 2. tr. 3. cap. 1. dub. 20.* Sotum *lib. 5. q. 6. art. 7.* Valentiam, Bannez, Aragon. & Solosinm, *in 2. 2. D. Th. qu. 64. art. 6.* Lorca *in 2. 2. D. Th. sect. 3. disp. 28. membr. 4. n. 43.* Becanum *in 2. 2. tom. 2. de Just. q. 10. de homicidio.* Ego paucis me expediam.

2. Dico igitur primò. Potest ejusmodi innocens, imò tenetur, semetipsum tradere tyranno id postulanti pro salute patriæ, quæ alia ratione salva esse non possit, non solùm quia tenetur quisque pro bono communi Reipublicæ etiam temporali mortem oppetere, sed etiam quia aliàs hoc ipso talis incipit esse perniciosus civis, & causa moralis interitus ipsius Reipublicæ.

3. Dico secundò. Hoc ipsum etiam ei à Republica præcipi, imò ad hoc cogi potest, adeò q; si obtēperare nolit, vel invitus tyranno tradi, quia Respublica ad quodvis debitū & sibi necessarium virtutis officium cogere potest subditum civē.

4. Dico tertiò. Potest talis si contumaciter resistat; etiam ab ipsa Republica occidi. Ita Bannez *loc. cit.* quia talis revera non est ampliùs innocens, sed maximè nocens. Et hæc omnia docet Tannerus *t. 3. disp. 4. q. 8. dub. 4. n. 54. & 55.* quæ licèt ab aliquibus non approbentur, & præsertim dictum tertium, tamen mihi probabilissimum videtur, quod etiam docet Filjucius *to. 2. tr. 28. c. 1. n. 51. in fine.* Quicquid in contrarium asserat Bonac. *de contr. disp. 2. q. ult. sect. 1. punct. 7. n. 1.* & Molina *to. 4. tr. 3. disp. 10. n. 5.* cum aliis, quia in tali casu ille non est amplius innocens, ut dictum est, sed nocens: ergo, &c.

RESOL. XL.

An filius vim repellendo possit occidere patrem cum moderamine inculpatæ tutelæ? Ex part. 8. tract. 7. & Misc. Res. 41.

§. 1. NEgativè respondet Acacius EnenKelius *in tr. de privilegiis parentum, & liberorum, privil. 2. c. 2. n. 15.* ubi sic ait. His de causis, siquidem pater terminos justæ castigationis excedens, in filium atrociùs desæviat, & mortis quoq; periculum inferat, ne hic quidem manu illata defendere, sed vel fuga, vel quovis modo alio sibi consulere filium debere censet rectè Volzius *in c. 7. n. 20. & seq.* Præclarè enim Bodinus *lib. 1. de Rep. c. 4.* nullum tantum scelus a patre admitti posse ait, quod sit parricidio vindicandum: nec justam causam ullam esse, qua parentibus vim liceat intentare. Nam similes inquit, qui vitem Imperatoris se jure, vel injuria verberantia confregerit, capitale meruit supplicium, *l. milites, §. si vitem, ff. de re milit.* qua pœna dignus est, qui patri vim intentarit? Quod quidem ex *d. l. milites*, argumentum firmissimum est, quòd non liceat illi manu resistere, qui jure offendit. Adeò nimirum hoc, ut etiam qui aliter mortem effugere non possit nisi cæde patris, patrē tamen sine scelere interficere non posse, dicat idem Volzius *d. c. 7. n. 34.* Supra enim dixi, suam salutem filium paternæ postponere debere. Non autem postponit, qui suæ vitæ defendendæ causa patrem tollit, licèt enim per quam durum videatur insontem indefensùmque mori: duriùs est tamen longè patrem interimere, scelesto nimirum ac nefario facinore atque ejusmodi, uti Cicero *pro Roscio*, ait, quo uno maleficio scelera omnia complexa esse videantur. Itaque idem ibi Cicero. Videtisne, inquit, quos nobis Poetæ tradiderunt, patris ulciscendi causa supplicium de matre sumpsisse, cùm præsertim Deorum immortalium jussis atque oraculis id fecisse dicantur, tamen ut eos agitent furiæ, neque consistere usquam patiantur, quod ne pii quidem sine scelere esse potuerunt? De Oreste loquitur quem jussu oraculi Delphici matris interfectorem, suffragiis item Areopagi, & ipsius Minervæ culpa solutum, mens tamen propria terroribus nunquam liberavit. Nam, ut rursus Cicero *ibid.* Magna est vis humanitatis, multum valet communio sanguinis: portentum atq; monstrum certissimum est esse aliquem humana specie, & figura, qui tātum immanitate bestias vicerit, ut propter quos hanc suavissimam lucem aspexerit, eos indignissimè luce privarit. Atque, hæc est Platonis etiam sententia, *in lib. 9. de legibus*, Soli, ait, ne pro vita quidem se defensuro, quam ei parentes erripere volent, lex ulla matrem, aut patrem lucis auctores interimere concedit, sed omnia potius perferre, & sustinere jubet, quàm tale quid agat. Hucusq; EnenKelius, & præter Voltaium, & Bodinum ab ipso citato, tenēt etiā hāc opinionem

Quamvis opp. pland. sup. hoc lege tomē. super doctrinam ref. 2. signanter in fine.

nem Geotgius Obrechtus, omnino videndus *in tr. de necessaria defensione, cap. 6. n. 15. & seq.* Thom. Lansius *in decade thesium per saturam, cl. 7. lit. D.* Bullæus *discurs. 1. de tribus generalissimis præceptis juris, concl. 15.* & Vnlaius *in comment. ad leg. Corn. ff. de sicariis, cap. 7. n. 23.*

2. Sed affirmativæ sententiæ ego adhæreo, quam tuentur Gaspat Hurtado *de just. & jure disp. 10. diffic. 6.* Dicastillus *de just. lib. 2. tr. 1. disp. 10. dub. 2. n. 30.* & alii Theologi communiter, quibus adde ex Jurisconsultis omnino videndum Martinum Magerum *in tract. juridico historico politico, de Advocatia armata, c. 13. n. 59. & seq.* Christianum Krembergch *t. de necessaria defensione, q. 3. n. 42. & seq.* Farinacium *quæst. 125. n. 111.* Menochium *de arbitr. judicum, lib. 2. cent. 4. cas. 356. n. 35.* Joan. Gœddeum *in discurs. Academ. de extrajudic. defens. disp. 1. concl. 3. lit. G.* & alios, quos affert, & sequitur Joannes Harprechtus *in Institut. Justinian. tom. 4. tit. de publicis judiciis, §. item lex Cornelia de sicar. 5. nu. 230.* & ratio est, quia licèt leges parentibus castigationem moderatam, ac limitibus suis, veluti delineatam ac circumscriptam concedant, *l. unic. C. de emend. propinq. l. in suis 11. ff. de liber. & posth. l. 3. & l. ult. C. de patria potest.* Asean. Clemenr. Amerin. *de potest. patr. effect. 2. n. 12. in fin.* Et ideo liberi parentibus ita castigantibus, salva conscientia resistere nequeant, Batt. *ad l. 3. de just. & jur.* Cùm parentes liberos suos moderatè castigando, iis nullam vim, nullam faciant iojuriam, sed jure suo utatur, *l. 3. C. de patr. potest.* Longè tamen aliud est si parentes omnem exeuntes humanitatem, metam sibi à legibus præscriptam transiliant, & liberos ita tractent, ut nihil nisi mors eis sit expectanda, tunc enim filius mortis periculum sibi imminens etiam cum parentis internecione jure optimo declinare, & avertere potest. Imò nec parentis nomine dignus est, qui omnem humanitatem (quæ virtus adeò hominis propria, ut ab ipso nomen acceperit, Joann. ab Affelen *in vero politico fol. 67.*) exuit, pietatem erga liberos deponit; proprii sanguinis prodigus erga seipsum crudelis existit, & in necem filiorum, contra officium pietatis nequiter conspirat.

3. Deinde, leges defensionem necessariam, & tutelam inculpatam indulgentes, nullo modo inter personas extraneas, & parentes distinguunt: sed generaliter & indistinctè omnibus, & contra omnes, eam concedunt, *d. l. 3. ff. de just. & jur. l. scientiam 45. §. qui cùm aliter 4. ff. ad l. Aquil. l. 2. §. cùm arietes 11. ff. si quadrup. pauper. fec. dicat. d. l. 1. §. vim vi. ff. de vi & vi armat. l. 2. ibi, vel quemcumque alium cum l. seq. C. ad leg. Corn. de sicar.* Hucusque conferunt, quæ tradita sunt ad dictum §. *hacalten 12. supr. de injur. num. 183. & seqq.* Hoc Bodino dissentienti, ejusque sectatoribus, largiendum est: nullum tantum scelus à patre admitti posse, quod parricidio sit vindicandum, si parricidium voluntarium, non æquè, si necessarium intelligamus. Sicuti enim, prohibito simplici homicidio, necessarium minimè prohibitum censetur: ita etiam prohibito parricidio, necessarium vetitum minimè intelligitur. Nam, qui se inculpatè defendit præcepto, *Non occides*, satisfacit: quòd aliàs non minus læderet, qui se occidendi potestatem sibi tribuit, ac si alium interficiat, imò magis delinquit, qui se ipsum, quàm qui alium interficit, quoniã magis sibi, quam alteri, obligatus est. Cùm quis in casu necessitatis inevitabilis patrẽ interficit, id pro parricidio non est habendum. Etenim hoc principaliter non agit, ut parricidium committat: sed ut se, suamque vitam defendat. Ubi verò voluntas, ac propositum delinquendi nõ est, ibi maleficium esse nequit, *l. quæ injuria 53. in princ. ff. de furt. l. furtum 37. in princ. ff. de usurpat. & usucap. c. cum voluntate 54. in princ. extr. de senrent. excommunic.* Et nostram sententiam præter Doctores citaros tenet Ulricus Hunnius *in Collegio criminali, disp. 8. n. 41.* afferens Filium impunè posse occidere patrem, cum moderamine inculpatæ tutelæ.

RESOL. XLI.

An filius impunè occidere queat patrem bannitum?

Et in tali casu, an potius filius teneatur alimenta præstare Patri?

Et infertur non licere liberto Dominum suum in adulterio uxoris deprehensum occidere? Ex part. 8. tract. 7. & Misc. Ref. 42.

§. 1. AFfirmativè respondet Bartolus *in l. si adulterium 38. §. lib. 9. ff. ad leg. Jul. de adult. & in l. minimè 35. de religio. & sumpt. funer.* Paulus Castr. *consil. 426. in princ. lib. 1.* Panorm. *consil. 108. circa medium, lib. 2.* Decian. *in tract. crimin. lib. 7. cap. 39. num. 8.* & plures alii. Sed alii negativam sententiam docent, propter textum *in d. l. si adulterium 38. §. liberto 9. ff. ad l. Jul. de adult.* ubi Papinianus respondet, non licere liberto dominum suum, in adulterio uxoris depre- [Sup. hoc in sol. seq. sequitur § ult.]

hensum, interficere: tametsi alios impunè interimere possit. Ejusque responsis hanc subjicit rationem: quoniam cujus famæ consulendum est, multò magis vitæ parcendum est. Quam rationem multò fortius in patre militare, ipsa dictat natura: quæ abhorret, & aversatur homicidia inter eos, quos sanguine conjunxit, & indissolubili mutui amoris vinculo copulavit. Quò facit etiam textus *in Novell. 12. cap. 2.* ibi: nam licèt legum contemptor & impius sit, tamen pater est. Sic ergo licèt pater bannitus sit: pater tamen filii est. Neque enim in hoc casu filius à patria potestate liberatur, ut tradunt Bald. Angel. & Alexander *in l. si cùm dotem 22. §. si patri, ff. solut. matr.* & Ripa *in l. consulto 17. §. ex facto 5. ff. ad Senat. Trebell.* Et præterea, quamvis pater hostis sit publicus naturaliter tamen cognatus manet, & consanguineus, cùm naturalis consanguinitatis affectio nullo pacto aboleri, nulloque jure dirimi possit, *l. jus agnationis 34. ff. de pact. leg. jura sanguinis 7. ff. de reg. jur.* Ideòque vel ipsa natura monente, & veluti urgente, filius patris banniti, saluti potius consulere, quàm eundem occidere, necesse habet. Hinc tantum abest, ut filius patrem bannitum, & proscriptum impunè interimere queat, ut etiam ei alimenta præstare teneatur, *l. Mævius 73. §. 1. ff. de jure dot. Auth. incestas, C. de incestis, & nuptiis. d. Nov. 12. cap. 2.* Menoch. *d. lib. 2. de arb. jud. d. q. 90. n. 45.* Cephal. *consil. 498.* incipit, *Mihi quoque, n. 6. & 7.* Matthias Coler. *in tract. de alimentis, lib. 1. c. 5. n. 16. & 18.*

2. Nec obstat dicere quod scriptum est *in l. minimè 35. ff. de religios. & sumpt. funer.* filium sine ulla pœnæ metu necare posse patrem, qui patriam oppugnat; quandoquidem Marcellus I.C. in eo loco non indistinctè statuit, patrem hostem patriæ, à filio sine scelere sive pœna interfici posse: sed tunc demum hoc fieri posse asserit, quando pater & patriam, & liberos oppugnat. In hoc siquidem casu filius tam ad patriam, quàm seipsum defendendum, licitè patrem occidit: nos autem hic nequaquam ea de specie loquimur, quando videlicet pater in ipso actu oppugnationis à filio interficitur, sed quando filius post patriam jam oppugnatam, & sic post crimen læsæ majestatis peractum, patrem occidere desiderat: id eum impunè facere non posse, rationes superiùs adductæ perspicuè convincunt. Et hanc sententiam præter Clarum *ubi infrà*, tenet Rolandus à Valle *lib. 1. cons. 45. nu. 62.* Gilhausen *in arbore judiciario, lib. 1. q. 90. n. 43.*

3. Sed hæc opinio licèt sit communiter amplectenda, tamen illam limitandam esse puto cum Gasparo Hurt. *de just. & jur. disp. 11. diffic. 3.* nisi pater proscriptus sit oimis nocivus Reipublicæ, & illi nocumento nequeat aliter obviari; & ideo non deseram hic apponere verba Joannis Dicastilli *de just. & jure lib. 2. tract. 1. disp. 10. dub. 1. n. 15.* ubi sic ait: Quæri tamen potest, an liceat filio occidere patrem bannitum? multi affirmant, in quibus Bartol. Gomez, & alii apud Julium §. *homicidium, vers. sed hic quæram.* Probabilius tamen est quod ipse Clarus docet, non licere. Nam ob eam præcisè causam non desinit esse filius, neque amittit obligationem naturalem erga patrem. Quamvis, me quidem judice, si pater esset noxius Reipubl. & communitati, neque aliud esset remedium avertendi tale damnum, tunc approbarem sententiam prædictorum auctorum. Nam, sicut filius potest accusare patrem de crimine hæresis, aut læsæ Majestatis, & cæteris, quæ vergunt in commune damnum, etiam si certò sciat inde patrem fore occidendum; ita, si non est aliud remedium avertendi damnum commune, nisi propria manu occidendo patrem proscriptum, videtur posse. Ita Dicastillus, vide etiam Mazucchellum *tract. de cas. reserv. disp. 2. c. 8. diffic. 3. nu. 10. & 18.* [Sup. accusatione ... ibi ... in casu ...]

RESOL. XLII.

An liceat occidere bannitum proditoriè, & per insidias?

Et an proscripti possint seipsos invicem etiam proditoriè, & per insidias occidere, propter præmium à Principe, vel ob promissam sibi libertatem?

Et an liceat filio occidere Patrem bannitum? Ex part. 5. tract. 4. Ref. 25.

§. 1. MEnochius *de arbitr. lib. 9. q. 49.* Bonacina *de contr. disp. 2. qu. ult. sect. 1. punct. 2. n. 3.* Homobon. *in consu ... conscient. tom. 1. part. 2. resp. 118.* & alii in negativam sententiam inclinant propter periculum damnationis, cui frequenter exponitur bannitus si occidatur in eo statu proditoriè: hoc etiam tenent Doctores, quos citat Jul. Clarus *in praxi crimin. lib. 5. §. Homicidium, nu. 61.* & ejus additionator *litt. MMM.*

2. Sed ego contrariam sententiam teneo cum Molina *de Just. tom. 4. tract. 3. disp. 7. n. 1.* Filliucio *t. 2. tr. 28. cap. 2. nu. 25.* Azorio *t. 3. lib. 2. c. 1. q. 3.* & aliis, quoniam sua culpa cessare

à peccatis non vult, majorque ratio habenda est boni publici, quàm particularis illius, qui sibi prospicere potest, & non vult: vide etiam Megalium *tom. 1. resol. 59. n. 7.* Hinc patet proscriptos posse se ipsos invicem etiam proditoriè & per insidias occidere, propter præmium à Principe, vel ob promissam sibi libertatem, sic enim expedit communi bono.

Sup. hoc in sol. praeced. 2. 3. Nota tamen quòd licèt juxta sententiam Bartoli, Gomez & aliorum, liceat filio occidere patrem bannitum; mihi verò magis placet opinio Julii Clari, & Bonacinæ *locis citatis*, asserentium non licere, non enim filius in tali casu omittit obligationem naturalem, qua tenetur erga patrem.

RESOL. XLIII.

An liceat sine peccato occidere bannitum extra territorium proscribentis?
Et quid, si esset bannitus à Summo Pontifice?
Et an liceat proponere præmium occidenti bannitum?
Et an liceat occidere grassatorem, qui vias publicas tenet? Ex part. 5. tract. 4. Ref. 24.

§. 1. NEgativè respondet Fillucius *tom. 2. tract. 28. cap. 2. n. 24.* Bonacina *ubi infra nu. 2.* Emmanuel Sà *ver. Homicidium, n. 10.* Layman *lib. 3. sect. 5. tr. 2. c. 2. n. 3.* Homobonus *in respons. cas. conscient. c. 1. p. 2. resp. 518.* Reginald. *c. 2. lib. 21. c. 2. n. 18.* Azor. *to. 3. lib. 2. c. 2. q. 3.* & alii, quia cùm sit extra jurisdictionem proscribentis, non extenditur ad illum ejus potestas, nisi adesset licentia expressa, vel tacita, vel rationabiliter præsumpta alterius Principis, in cujus jurisdictione moratur bannitus. Et nisi reus esset bannitus à Summo Pontifice, cui cùm habeat jurisdictionem illimitatam, & per universum Orbem, potest mandare occisionem hominis à se proscripti in alieno territorio.

2. Non desinam tamen hìc adnotare, aliquos DD. asserere licitum esse occidere bannitum extra proscribentis territorium, & ita absolutè docet Lactantius Finellius *de cas. reser. cas. 4. n. 41.* & Grassius *part. 1. lib. 3. cap. 62. nu. 57.* Megalius verò *var. resol. tom. 1. resol. 60. nu. 5.* aliquos etiam enumerat casus, in quibus extra territorium bannitos licet occidere.

3. Sed an liceat proponere præmium occidentis bannitum? Sotus *de Just. lib. 5. q. 1. art. 3.* & Bonacina *de contr. disp. 2. q. ult. sect. 1. punct. 2. n. 3.* non admodum probant hunc morem, sed quicquid ipsi dubitant, alii omnes approbant: vide Fillucium, Homobonum, Azorium *ubi supra n. 25.* Megalium *res. 59. per totam*, & alios; non est tamen facile hæc facultas concedenda:

4. Et tandem pro coronide hujus resolutionis illud cum Molina *de just. t. 4. tr. 3. disp. 9. n. 1.* admonuerim *in l. 1. C. quando liceat unicuique sine judice*, &c. videri concedi interficere grassatorem, qui vias publicas tenet, quoniam id in defensionem suam & aliorum, quibus ille mortem & alia damna parat, licere cuique videtur, & in justam vindictam videtur ibi publica auctoritate concedi.

RESOL. XLIV.

An liceat sagam, seu maleficam occidere, si tollere maleficium nolit, quando alia via non suppetit?
Et an saltem vi, verberam, & tormentis cogi possit, ut maleficium tollat? Ex part. 8. tr. 6. & Misc. Ref. 53.

§. 1. REspondeo negativè cum Dicastillo *de Just. & jure lib. 2. tract. 1. disp. 10. dub. 9. n. 124.* Quia cùm occisio permissa sit ad avertendum malum, quod ab altero injustè infertur, aliterque averti non potest, tunc tantùm licebit occidere, quando per occisionem avertitur. Sed per occisionem sagæ, vel maleficæ non avertitur malum, quod illa conservat, non tollendo, aut destruendo prius maleficium; pari enim ratione non tolletur ab illa post mortem: ergo mors non est medium ad illud maleficium tollendum; tantùm ergo licebit tunc verberibus illam, & metu mortis afficere, ut tollat maleficium; quo semel sublato, cessat causa illam occidendi privata auctoritate.

2. *Notandum* est tamen, quòd Dicastillus *loc. cit.* asserit P. Les. docere opinionem affirmativam, sed Lessius, ut legentibus patet, non ait sagam in tali casu interfici posse, sed posse cogi verberibus, ut maleficium tollat, quæ doctrina est communia, & Lessio citato, tenet novissimè Cardinalis de Lugo *de Justit. tom. 1. disp. 10. sect. 7. n. 162.* ubi sic ait: Infertur secundò si malefica, positis certis signis magicis, per dæmones noceat, nec aliud remedium sit, posse jure defensionis vi cogi verberibus, aut tormentis, ut ab injuria cesset, si putatur posse maleficium solvere sine novo maleficio. Et quidem cogi posse maleficum, & debere à judice, docet Thom. Sanchez *lib. 2. in Decal. c. 41. n. 24.* & Suar. *to. 1. de relig. lib. 2. de superst. c. 18. n. 7. & 8.* Ex quo sequitur posse etiam cogi vi, & tormentis ab ipso læso, quando non peteret recursus ad aliud remedium, & maleficus assiduè persequeretur in damno inferendo, ut docet Lessius *dicta dub. 8. n. 48.* Hucusque Lugo: malè igitur P. Dicastillus Lessium pro contraria sententia citavit.

RESOL. XLV.

An injustè detentus carcere, & jam manè damnandus ad mortem, si alia via non potest evadere, possit, ut fugiat, carceris custodem occidere?
Et an possint occidi satellites, seu publici Ministri cum moderamine inculpatæ tutelæ, si injustè conentur innocentem capere, ut injustè occidatur.
Et an non solùm sit licitum prævenire, seu occidere eum, qui parat, ut per se ipsum, seu per sicarium occidat?
Et an sit licitum occidere eum, qui per judicem parat mortem injustam, media accusatione, aut testimonio falso, quamvis alieno.
Et utrum liceat prævenire occidendo illum, qui falsis testibus jam subornatis ita me oppugnat in judicio, ut necesse sit occidi, aut infamari, aut bona mea amittere? Ex part. 8. tract. 7. & Misc. Ref. 43.

§. 1. SI carceris custos bona fide munus suum obeat, videtur non posse occidi, bonum enim commune postulat, ut non inferatur damnum ministris bona fide publicum officium exercentibus; ita Doctores, quos adducit & sequitur Dicastillus *de Just. lib. 2. tr. 1. disp. 10. dub. 2. n. 31.* & Trullench *in Decal. t. 2. lib. 5. c. 4. dub. 4. n. 1.* & alii penes ipsum. Sed ego suppono in casu nostro, de quo individualiter his diebus interrogatus fui, carceris custodem scire evidenter in carcere illum injustè à Principe detineri, & ad mortem damnari; & in hoc casu puto esse in carceribus detentum non habentem aliam viam evadendi mortem, quàm certò scit injustè à Principe inferendum, posse inquam, carcerarium occidere, quia cùm non bona fide munus suum obeat, sed certè sciat carceratum esse innocentem, & injustè detineri, & ad mortem damnari; ergo, &c. Quoad hoc in ar doctrinam sol. n. 1. seq.

2. Et ita Dicastillus *ubi supra*, & alii asserunt posse occidi satellites, seu publicos ministros cum moderamine inculpatæ tutelæ, si injustè conentur innocentem capere ut injustè occidatur. Et Cardinal. de Lugo *de Just. to. 1. disp. 10. sect. 7. n. 164.* cum aliis docet, quòd si satellites scirent innocentiam rei, & vellent adhuc sententiam judicis & capitalem pœnam exequi, posset captus illis resistere, etiam eos occidendo; sed in nostro casu carcerarius injustè detinet innocentem, ut injustè morti tradatur. Ergo, & ita in terminis hanc sententiam docet ex Covarr. Boerio, Neviano, & Grammatico, Menoch. *de arbitr. judicum, cas. 308. n. 16.* Mascardus *de probat. vol. 1. consil. 266. n. 27.* Hunnius *de Collegio crim. disp. 8. n. 39.* Joan. Harprechtus *in comment. ad Institut. Justiniani, to. 4. tit. de publicis judiciis §. item lex Cornel. n. 230. fol. 1019.* & Christianus Krembergh *tr. de necessaria defensione, q. 5.* ubi multis rationibus & auctoritatibus ostendunt, quòd is, qui sine justa causa in carcerem est conjectus, & præsentissimum vitæ periculum evadere nequit, custodes licitè occidere possit, quidquid in contrarium videatur asserere Obrechtus *de defens. necessar. c. 6. n. 39.* Sup. hoc infra, in sol. 47 §. Colligitur, & in tom. 6. tr. 1. ref. 97. §. Sed 2.

3. Sed hæc omnia dicta esse volo, speculativè loquendo, ne in carcere detenti sibi fingant injustè ad mortem damnari, & ideo judices in causa propria homicidia in custodes perpetrent, ideo tu cogita.

4. Notandum est hìc obiter, novissimè Gasparum Hurtado *de just. & jure, disp. 11. diffic. 7.* docere non solùm esse licitum prævenire, seu occidere eum, qui parat ut per seipsum occidat, sed etiam eum qui parat ut per alterum, ut per sicarium occidat, quia moraliter idem est conari ad id per se, aut per alterũ. Imò, ut Bannez *q. 64. a. 7.* & alii contra nõ paucos advertunt, etiam esse licitum occidere eum, qui per judicem parat mortẽ injustam media accusatione, aut testimonio falso, quamvis alieno, quod nobis non displicet, quando nõ potest alia via mors illa injusta vitari, quia etiam qui sic parat, infert vim per alterum, nempe per judicem. Ita Hurt. cujus sentẽtiam sequitur etiam novissimè, me citato, Card. de Lug. *ubi supr.* omnino videndus; unde nec desinam etiã hìc apponere verba Joann. Dicastill. *de Just. loc. cit. lib. 2. tr. 1. disp. 10. dub. 9. n. 117.* ubi sic ait: Utrùm autem liceat prævenire occidendo illum, qui falsis testibus jam subordinatis ita me oppugnat in judicio, ut necesse sit me occidi, aut infamari, aut bona mea amittere, non omninò consentiunt Auctores. Negat Less. *sup. n. 47.* & aliqui alii, affirmat Bannez *sup. concl. 2.* Sup. hoc supra in ref. 28. §. Hu. prope finem, vers. Nõ solum, &c. Sup. hoc & sequentibus usque in finem hujus ref. sup. in ref. 24. §. 1. quidem à lin. 8. vers. 3 & latè in sol. 26. 27. & 28.

quam

quam sententiam probabilem etiam putat Petrus Navarra *lib. 2. cap. 3. n. 361.* & alii, qui speculativè quidem putant hanc sententiam esse veram, aut valdè probabilem; qui enim falsum deponens sic me oppugnat, videtur me occidere alieno gladio, vel me injustè infamare, aut bonis privare. In praxi tamen tutius esse putant tueri sententiam Lessij, & aliorum; tum, quia homines facilè crederent se per calumniam accusari, neque aliud esse refugium præter mortem accusatoris, ideoque pateret aditus infinitis homicidiis; tum, quia, qui falsum testimonium dicit in judicio, non censetur aggressor vitæ, aut vim inferre, sed committere injustitiam, quæ ex sua natura puniri potest à judice.

5. Hæ tamen rationes mihi omninò displicent. *Prima*, quia non nititur ipsi rei naturæ, sed passioni, aut cæcitati mentis hominum, qui si imprudenter agant, vel temerè judicando adversarium injustè deponere apud judicem, vel non esse aliud medium evadendi, non id officit veritati opinionis, quæ tantùm loquitur in casu in quo utrumque certò moraliter constet, & quod injustè oppugnetur in judicio, & quòd non sit alius modus evadendi: in quo casu mihi videtur valdè probabilis sententia. *Secunda ratio* multò magis displicet. Negandum enim est non censeri aggressorem, aut vim inferre eum, qui falsum testimonium dicit in judicio; tunc enim apertè vim infert, & dolum contra alterius vim adhibendo causam sufficientem ad occisionem innocentis, cùm posito illo testimonio falso, & falsa probatione necessariò sim vel vita, vel fama, & honore, vel bonis spoliandus. Itaque placet mihi sententia Bannez. Hucusque Dicastillus. Unde apparet quàm probabilia sint, ea, quæ ego olim docui *in tract. de Homicidio*, cùm cautiùs loquutus sim, quàm citati DD. & tamen non defuere aliqui scioli obmurmurantes contra me.

R E S O L. XLVI.

An lictores, qui ex mandato judicis reum capiunt eundem armis resistentem, impunè occidere possint?

Et explanantur sex limitationes, & circumstantia, sine quibus hoc minimè lictores possunt facere; & si Magistratus extra easdem circumstantias capi, aut necari reum jubeat, nec ipse à culpa immunis erit. Ex part. 8. tract. 7. & Misc. Res. 44.

§. 1. ILlorum sententia videtur approbanda, qui id non aliter admitti posse statuunt, nisi sub limitationibus sequentibus. *Prima*, si lictores certum, & speciale de capiendo reo a Magistratu habeant mandatum. *Secunda*, si capiendus armata manu resistat, & vim lictoribus patet, quò referri poterit. *l. si servus 4. C. de his, qui ad Eccles. confug.* quo loquitur de servo, qui armis hostiliter domino resistit. Sed quia in dubio credi potest reus capiendus armis resistere, non ut aliis noceat, sed ut se eripiat, facilè arma depositurus, si evadere possit, adeòque pro aggressore haberi nequeat, ideò opus erit. *Tertia*, ut sit crimen atroa, & ad minimum capitale. Cæteroquin contemptus Magistratus, qui hic intervenit, non erit adæquatum delictum ad occisionem. *Quarta*, ut nulla alia ratione reus capi possit, sed omninodo sit evasurus: idque maximè. *Quinta*, si ab evadente graviora mala sint metuenda. *Sexta* denique, ut capiendus de crimine sufficienter sit diffamatus. Extra hasce circumstantias si capiendum occidant officiales, extraordinaria pœna erunt coercendi: sed officii ipsorum erit, rem referre ad magistratum. Qui si extra easdem circumstantias capi, aut necari reum jubeat, nec ipse à culpa, & pœna immunis erit. Vide Julium Clarum *lib. 5. q. 29.* Fachinæum *controv. jur. lib. 9. cap. 73.* Farinacium *qu. 32. n. 40. & seq.* cum aliis penes ipsos.

R E S O L. XLVII.

An invasus ab ebrio, furioso, amente, vel dormiente possit illum occidere, cum moderamine inculpatæ tutelæ, si constat incidisse in amentiam, ebrietatem, & dormitionem in peccato mortali?

Et quid, si invasus probabiliter credat, se esse in statu gratiæ?

Et quid est agendum, si multum dubitet de suo statu?

Et colligitur posse satellites, seu publicos ministros cum moderamine inculpatæ tutelæ occidi, si fortè, vel injustè conentur interficere innocentem, vel illum capere, ut injustè occidatur.

Et quid, si satellites ignorent innocentiam ejus, & bona fide munus obeunt?

Et docetur injustè carceratum posse justè à carceribus fugere, tam adhibita conspiratione frangendo carcerem, quàm dirumpendo vincula, & si opus fuerit etiam carceris custodem occidendo.

Et notatur, quod licet possit quis etiam interficere invasorem injustum vitæ, bonorum, & honoris proximi, ut impediatur, si non possit alio modo impediri, difficultas est, an teneatur quis id facere? Ex p. 18. tr. 6. & Misc. 6. Res. 52.

§. 1. POtest quis magis generaliter quærere, an possit occidere furiosum, vel amentem, ebrium, vel dormientem, qui eum invadit, si non possit aliter se defendere? Ratio dubitandi, quia si injustus aggressor propter injustam aggressionem amittit jus, quod alias habebat servandi propriam vitam, isti non sunt injusti aggressores, ut supponimus, ergo non amittunt jus servandi propriam. Sup. hoc doctrina contraria in hoc & seq. §. sup. in Res. 2. prope finem, vol. Nota S. 2.

2. Nihilominus respondeo cum Lessio *lib. 9. dub. 8. n. 42.* & aliis licitum esse: Ratio est, quia aggressus tunc habet jus servandi suam vitam, & amens, ebrius, &c. non censetur habere jus retinendi vitam suam cum damno alterius innocentis. Et ita etiam docet Dicastillus *de just. lib. 2. tr. 1. disp. 10. dub. 2. n. 26.*

3. Sed difficultas est in casu proposito in titulo præsentis resolutionis, & ad illum sic respondet, Joannes Pontius *in curs. theol. disp. 52. q. 5. concl. 5. n. 27.* ubi sic ait. Licet in conscientia interficere aggressorem injustum ad tuendam vitam, quando aliàs eam tueri non potest. Sup. hoc integ. in resol. 13 § Quarto licitum est non occidere.

Objicies, si talis aggressor interficeretur perderet vitam æternam, sed aggressus deberet exponere vitam temporalem pro vita spirituali proximi: ergo non licet ipsi interficere ipsum.

4. Respondeo distinguendo minorem; quando jactura illa vitæ spiritualis non dependet à voluntate ipsiusmet proximi, concedo; aliàs, transeat; & nego consequentiam: quia posset aggressor non aggrediendo, aut desistendo ab injusta invasione cavere illud damnum; unde sibi illud imputandum, non aggressor, qui se tantùm defendit.

5. Quod si tamen invasor esset ebrius, aut insanus, & constaret ipsum esse in statu peccati mortalis: invasus autẽ crederet probabiliter se esse in statu gratiæ, teneretur ex charitate potius permittere se interfici, quàm occidere invasorem: quia in tali casu mors æterna invasoris non dependeret à voluntate libera ipsius; unde ex præcepto charitatis obligantis ad exponendam vitam temporalem pro vita spirituali proximi, quando jactura ipsius non dependet à voluntate ipsiusmet, teneretur invasus permittere se interfici potius, quàm occidere talem invasorem.

6. Sed si dubitaret multum de suo statu, potiùs deberet cavere vitæ spirituali propriæ, quàm alienæ; Existimarem tamen, quod si quis ex charitate quamvis antecedenter esset in malo statu, permitteret se interfici, quod justificaretur mediante actu tam heroico charitatis, & voto Sacramenti illo incluso. Hæc Pontius, multùm quidem notanda. Sup. contraria in hoc §. Ferdin. in resol. 45 § ... & in resol. 97. § Sed si ... in fin. eam resol.

7. Colligitur ex dictis, posse occidi satellites, seu publicos ministros cum moderatione inculpatæ tutelæ, si fortè, vel injustè conentur interficere innocentem, vel illum capere, ut injustè occidatur, dummodò ipsi sciant eum esse innocentem. Quod ignorent, & bona fide munus suum obeant, plerique Auctores docent non posse occidi; bonum enim commune postulat, ut non inferatur damnum ministris bona fide publicum officium exercentibus. Ita Dicastillus *loco citato, n. 21.* qui adducit Molinam, Covarr. Aragon. & alios; sed Franciscus de Cuenca *de sui defensione lib. 2. q. 3. n. 11. & 12.* ait, injustè carceratum posse licitè à carceribus fugere, tam adhibita conspiratione frangendo carcerem, quàm vincula dirumpendo, & si opus fuerit etiam carceris Custodes occidendo, Boerius *d. decis. 215. n. 30. vers. quinimo*, per Lucam de Penna *in l. prohibitum C. de jure fisci lib. 10. col. 2. n. 18. vers. sed pone dum ageretur*, Farinacius *d. tit. de carceribus q. 27. n. 14. & d. qu. 30. nu. 129.* plures referens.

8. Nota, quod licèt possit quis etiam interficere invasorẽ injustum vitæ, bonorum, honoris proximi, ut impediatur si non possit alio modo impediri; difficultas est an teneatur quis id facere? ad hoc dubium Joannes Pontius *ubi suprà concl. 8. n. 31.* sic respondet; Existimo quod sic, præsertim ad tuendam vitam innocentis, quia cùm licitè possit, videtur charitas obligare, ut faciat, quidquid dicat Cardinalis Lugo post Lessium, nam quamvis vita invasoris sit ex se æqualis vitæ invasi, & ipsa occisio sit horrenda actio; tamen cùm culpa ipsiusmet fiat, ut occidatur omninò præferenda est vita invasi, cujus etiam occisio est longè magis horrenda, quàm invasoris: imò hujus non videtur horrenda, sed potius gloriosa. Ita ille. Sup. contraria in hoc §. Sup. in resol. 31. § Sed difficultas, & in Resol. 34. §. Difficultas.

RE-

RESOL. XLVIII.

An licitum sit sumere venenum, ut experiaris virtutem theriacæ? Ex par. 5. tract. 4. Ref. 38.

§. 1. AD hunc casum ita respondet Malderus *in 22. tr. 2. c. 1. dub. 19.* Non licet sumere venenum ut experiaris theriacam, nisi evidens necessitas fuerit capiendi ejus experimenta, aut satis certus fueris non subire in eo periculum, quod quia moraliter via contingit, verius simpliciter Lopez negat. Ita ille.

2. Sed non desinam hic apponere verba Rodriquez *in sum. tom. 1. c. 221. n. 3.* ubi sic ait. (No es peccado mortal tomar uno veneno o consentir que le muerda una vibora para experimentar la virtud de le triaca, y esto concurriendo estas condiciones. La primiera que el que la compone se tenga por hombre que lo sabe bien hazer. Le segunda que se prueve primero su virtud en un bruto, y que el que le toma crea ser buena, y que no se pone à peligro. Assi lo tiene Navarro, porque si esta en duda, si se pone e peligro, illicito es tomarse.) Sic ille.

RESOL. XLIX.

An aliquis ex ignorantia invincibili excusetur ab homicidio sui ipsius, præsertim in aliquo casu, v. gr. ad evitandam gravem ignominiam, vel servandam castitatem? Ex part. 3. tract. 4. Ref. 30.

Sup. hoc in 2. et seq. 6. quarterin 6. ref.

§. 1. NEgativè respondet Cajet. *in 2. 2. q. 124. art. 5.* Verùm mihi placet affirmativa sententia, quam tuetur Sotus *de Just. lib. 5. quæst. 1. art. 5. in fine*, Lessius *lib. 2. c. 9. dub. 6. n. 23.* Becanus *in 2. 2. de Just. & jure, qu. 11. de Homicidio, concl. 1.* Malderus *in 2. 2. tr. 3. c. 1. dub. 17.* Filliucius *to. 2. tr. 29. c. 4. n. 67.* & Molina *de Just. tom. 4. tr. 3. disp. 9. n. 5.* ubi sic ait. Quando quod de jure est naturali occultam, subtilem, minimeque facile perviam habet rationem, in id cadere potest ignorantia invincibilis, quicquid alii in contrarium dicant, maximè quando id æstimatoribus hujus mundi virtutis actus laude, & honore dignus communiter reputatur. Neque est improbabile ignorantiam excusasse à culpa lethali actum, quo Lucretia se ipsam interfecit, similesque alios actus ab Ethnicis hominibus perpetratus. Ita Molina. Igitur dicendum est, quòd quamvis homicidium sit contra lumen naturæ secundarium, hoc est contra conclusiones deductes ex principiis notis lumine naturali, tamen potest cadere ignorantia in ejusmodi veritate, præsertim in aliquo casu, v. gr. ad vitandam ignominiam, vel servandam castitatem.

RESOL. L.

An possit dari ignorantia invincibilis, quod in aliquo casu homicidium sui ipsius sit licitum, & pro quo non debeantur in dubio privari Ecclesiastica sepultura? Ex part. 6. tract. 7. & Misc. 2. Ref. 47.

Sup. hoc in gel proterita, & lege Castrinam ind. § 3. ref. 32.

§. 1. HÆc dubia discutienda sunt ex occasione cujusdam facti enarrati à Bernardino Scardeonio *de antiquitate Urbis Patavii, lib. 2. Class. 14.* ubi agens de Isabella Bevignana puella agresti sic asserit. Etsi magnam laudis jacturam nobiles mulieres Patavinæ ex eo fecisse videantur, quòd hic modo puella rusticana obscurissimi nominis, pudicitiæ splendore præ cæteris luceat: ego tamen ea eo patriam nostrem præclari facinoris laude fraudandam non censui: quin potiùs de tam generosi, ac pudici animi constantia, vel sic ignotæ puellæ ad priscum decus Patavinę pudicitiæ, quicquid olim de hac ipsa in alio nostro opere de castitate jam dixi, hic rursum referendum putavi. Nam quo tempore Maximilianus Augustus totam fermè Venetiam, & præsertim agrum Patavinum excursionibus devastabat: cùm turmatim agrestes omnes in urbem confugerent; puella ista agrestis humili loco nata, sed nobilissimo animo, & honesta forma prædita, ubi urbem ingressa est, à propinquis suis (ut fit) ignara viæ a recto itinere ex nimia trepidatione deflexit: & dum ita ignara locorum, errabunda, lacrymans, omnia circumlustrat, in manus fortè incidit Militum Venetorum, qui præsidio Urbis stabant: à quibus tracta est in proxima contubernia, ut ibi interim ludibrio haberetur ejus pudicitia. Sed nescio quo colore, & facto prosiliit misella domo, & recta ad portam, qua paulò ante ingressa fuerat, festina procurrit, putans se tutiore in fore inter hostes, & in agris, atque ubique locorum, quàm intra mœnia, & inter præsidia Civitatis. Insequuntur incesti illi ac impii prædones. Fugit exterrita puellæ more trepidæ, & imbellis damæ, quæ à canibus rapta fugam rapit in nemora, & saltus: & ubi evadere ampliùs non sperat, de prærupte saxi crepidine sese præcipitat, mallens subito casu conteri, quàm comprehensa ludibrio esse rabidi molossis. Haud secus infelix Virgo, ubi effugium nullum reliquum videt, de Ponte Corvo, ubi fortè aderat in adjacentem fluvium sese præcipiti saltu demittit, pudicitiam suam Deo servandam comittens. At dum propositi tenax ab illis adjuvari recusat, & exterrita enatare nescit, nec curet, absorpta mox à flumine suffocatur: quæ paulò post inventa in proxima ripa, sine funebri officio sepelitur: haud digna, meo quidem judiciu, quæ sic sepeliretur. Sed certum est, quòd sicut nihil prodest impiis celebris sepultura: ita nihil obest justis vilis ac nulla. De ista Joannes Noventanus Patavinus cecinit hoc Epitaphium.

Euganeas inter præstans virtute puellas
Hoc jaceo indignè condita Virgo loco.
Nam cùm me peteret lascivum miles ad usum,
Munera posse mori magna fuere mihi.
Disce age, sit quanti, Virgo servare pudorem,
Pro quo nil timuit perdere corpus aquis.

Supposita hac celebri historia quæsitum mihi fuit à quibusdam amicis, an dicta Virgo à peccato homicidii possit excusari, & an rectè fuerit Ecclesiastica sepultura privata. Et pro resolutione dubii supponendum est D. Th. *in 2. 2. qu. 64. art. 5.* non licere seipsum occidere, etiam ad vitandam fornicationem. Unde Beata Lucia ad impium Tyrannum affirmantem se eam ad lupanar ducturum, ut ibi à juvenibus stupraretur. Non inquinatur, inquit, corpus nisi de consensu mentis: violentia tua mihi duplicabitur ad coronam. Hinc D. Augustin. *lib. 1. de Civitate Dei, c. 18.* cur homo, qui mali nihil fecit, sibi malè faciat? Et ratio est, quia pudicitia virtus est animi comitem habens fortitudinem, unde cùm virtus sit animi, consistit in animi consensu: quare si in impudicitia non consentitur, non amittitur pudicitia: & cùm comitem habear fortitudinem, debet potiùs quis ex fortitudine quælibet mala tolerare, quam seipsum interimere ad vitanda mala.

2. Sed licet hæc doctrina vera sit, ego tamen in casu nostro puto excusandam esse supredictem mulierem: nam supponendum est hoc fecisse ex ignorantia invincibili: nam ut adverrit Trullench *in Decalogum, tom. 2. lib. 5. c. 3. dub. 1. n. 4.* Lessius *lib. 2. c. 9. dub. 6. n. 33.* Petrus Navarrus *lib. 2. c. 3. nu. 13. & 14.* Joan. Vvigers *de just. tr. 2. c. 2. dub. 14. nu. 92.* & alii, se occidere ob pudicitiæ custodiam non est ita evidens esse malum, quin inculparè possit ignorari, & existimari licitum; quod docuerunt Stoici, & insinuare videtur D. Hieronymus *in c. 1. Jonæ versus finem*: his verbis. Unde in persecutionibus non licet propria perire manu, absque eo quòd ubi castites pericliraretur: hinc mulierem agrestem, ut erat dicta Isabella tali ignorantia laborasse maxima probabilitate dicendum est, & ideò salvo meliori judicio Ecclesiastica sepulture privanda non erat: nam ut ego probavi *in 4. p. tr. 4. ref. 23* & observat Fagundez *in Decalogum, tom. 1. lib. 5. c. 11. n. 3.* in hac materia in dubio inclinandum est in favorem; sed puto minori apparatu, uno scilicet Sacerdote vel altero quòd sepelienda fuisset ad terrorem aliorum, ne tali exemplo hoc facinus perpetrarent; & ut cognoscerent talem mulierem non privari sepultura Ecclesiastica ex præsumpta ignorantia, qua laborasse satis probabiliter existimari poterat: nam in hoc casu locus est conjecturis, ut patet ex Julio Lavorio *in var. elucubrat. tit. 2. c. 12. n. 28.* Et licèt occidentes seipsos non sint in Ecclesia sepeliendi, ex *cap. quibus 13. q. 2. cap. placuit 23. q. 5. c. ex part. 2. de sepulturis*, hoc tamen provenit, quia Canones supponunt tales decedere in peccato mortali ob desperationem, vel iracundiam. Sed in casu nostro satis probabiliter existimari potest dictam puellam Isabellam seipsam occidendo non decessisse in peccato ex inculpata ignorantia, quia erat puella rustica. Ergo, &c.

Quæ nunc est in tom. 9 tr. 4. Ref. 63. & in aliis ejus prim. nos nol.

RESOL. LI.

An saltem si non liceat occidere directè seipsum, liceat tamen propria morti cooperari, aut ejus periculo subire?
Et multi casus in textu hujus Resolutionis in exemplum supra dicta quæstionis adducuntur, sæpè contingentes in praxi?
Ex part. 5. tract. 4. Ref. 31.

§. 1. CAsus est frequentissimus: dico igitur quòd etsi non liceat directè seipsum occidere, licitum tamen est, si justa causa adsit, aliquid facere, vel omittere, unde certò mortem secuturam constat. Potest hoc explicari multis casibus. Primò, miles potest, & tenetur non deserere

Sup multis in frequentibus casibus in ref. seq. per totam Quæstionem.

retestationem in periculo communi, etsi certus sit se occidendum. Secundò, reus potest non fugere ex carcere, quamvis certò sciat se morte plectendum, ut multi Martyres fecerunt. Imò potest malefactor zelo justitiæ, & exempli publici se offerre judici puniendum, ut docet Petr. Navar. *lib. 2. cap. 3. num. 73.* quia ob justam causam potest aliquis desiderare mortem, & eam procurare legitimo modo sicut alteri, ita & sibi. Tertiò, condemnatus ad mortem per famem potest abstinere à cibo clanculum oblato, ut docet Henricus *quodlib. 5. q. 33.* & infra videbimus quod mirum est negari ab Aragon. & Victoria, cùm doceant reum teneri bibere venenum si ad hoc condemnetur, qui enim haurit venenum positivè sibi infert aliquid directè interimens, qui autem non comedit, nihil sibi infert, sed permittit calore interno vitam absumi. Quartò, potest se quis objicere telo ad conservandam vitam Principis, & etiam ad conservandam vitam amici. Imò si amicus sit condemnatus ad mortem, potest se pro illo occidendum offerre, ut inquit Toletus. Quod intellige, si injustè sit condemnatus, si enim justè, alliceret alterum ad peccatum. Quintò, potes servire infectis peste, etsi putes te moriturum. Sextò, potes injicere ignem in pulverem tormentarium ad evertendam turrim hostilem, etsi certum sit momento te dissipandum, neque enim tu te interficis propriè, sed ignis impetus, vel ruina turris, quibus te ob justissimam causam exponis, non secus ac is, qui se objicit telo, ut corpus Principis salvet. Et hæc omnia docet Becanus *de just. & jure, in 2. 2. D. Thom quæst. 11. de Homicidio, concl. 2.* & ante illum Lessium *lib. 2. cap. 9. dub. 6. nu. 26.* & Malderus *in 2. 2. tr. 3. c. 1. dub. 19.* & Molfesius *in sum. tom. 1. tr. 11. cap. 19. nu. 156.*

2. Sed aliqui non admittunt multos ex supradictis casibus, & ideò Philippus Faber *de restitut. in 4. sentent. dist. 15. q. 3. disp. 52. cap. 1. num. 46.* ita asserit. Idem dicendum ad dubium de eo, qui damnatus est ad mortem, & commodè absque ulla vi, & detrimento alterius potest fugere, si enim non fugit, directè se occidit, quia auxiliatur quodammodò ministris justitiæ in sua interfectione, qui autem præbet auxilium alteri ad occidendum aliquem directè, præsumitur occidere: qui autem justè damnatus est ad mortem, non potest licitè auxiliari carnifici ad suam mortem, sed solùm tolerare patienter. Dictum est enim suprà secundùm omnes, quòd nemo potest se directè occidere, etiam pro vitando peccato mortali, & proindè multò minus potest quis directè auxiliari ministris suæ mortis, ut ista sententia habeat locum. Quòd verò adducunt Soto, Azorius, & alii, licere Martyri non fugere ex carcere pro bono fidei, & religionis, nihil obest. Primò, quia est generalis regula quòd nemo debet dare alteri occasionem martyrii, & proinde Dominus in Evangelio Matth. 5. dicebat, *si vos persecuti fuerint in una civitate, fugite in aliam*, ideò si potest commodè, & sine scandalo fugere, tenetur. Secundò, quia si Martyr non fugit, non intendit directè non fugere ut mortem subeat, sed ut confessionem Christi publicè faciat, & proinde facit quod debet, quòd si alius injustè agat, dando sibi mortem, hoc non debet Martyri imputari, qui ei nullam licitam occasionem dat talis mortis. Qui autem non fugit è carcere, ut justa sententia mortis contra se ipsum habeat locum, directè vult mortem suam, quod est illicitum. Similiter quod ait Soto *eodem loco*, scelerosum suorum criminum conscium scientem prætorem venire ad capiendum se, licitè posse illum expectare, atque in aperto carcere sine ullis vinculis mortem expectare, quam meretur, falsum videtur; etenim si potest commodè fugere, & vitare mortem, omnes judicabunt stultitiam, & vitium esse expectare prætorem, & mortem. Nam licèt sit scelerosus, non debet pro pœna suorum criminum velle pœnam mortis publicam, sed solùm pœnitentiam coram Deo agere, & vitam corporalem propriam directè conservare. Denique hæc regula generalis semper est servanda, ne quis voluntariè directè velit mortem, quia hoc est homicidium voluntarium. Hucusque Faber *loco cit.*

Sed circa præsentem quæstionem ne deseras videre Baldellum *in Theol. moral. lib. 5. disp. 44. à num. 5. usque ad num. 7.* Salas *de Legibus disp. 15. sect. 7. à num. 85.* & Vasquez *in part. 2. disp. 173. cap. 3. & 4.*

RESOL. LII.

An licitum sit indirectè, & mediatè efficere, vel omittere aliquid, ex quo mors sit eventura?

Et pro praxi hujus difficultatis decem casus assignantur in corpore hujus Resolutionis; sed jam ferè omnes magis latè in suis specialibus Resolutionibus ad hunc tractatum sunt redacti. Ex p. 11. tr. 6. & Misc. 6. Ref. 46.

§. 1. AFfirmativè respondeo, ex quo multos casus deducit Gaspar Hurtadus *de just. disp. 11. difficult. 1.* ait enim, Licitum esse alicui ex altissimo loco desilire, quamvis mors sit certissimè eventura, ut horrendum incendium effugiat, quia tunc non se interficit directè, quia id non vult expresse, sed tantùm fugere illud incendium, nec se interficit immediatè, sed mediatè, quia interficitur à terra, vel ab aqua in quam incidit, vel ab aere per quem desilit, sed tantùm se exponit manifesto periculo mortis certò eventuræ, justa causa ad id existente, nempè ut effugiat crudelissimam mortem.

2. Secundò licitum est militibus, qui vident se in potestatem hostium venturos, se in mare injicere, ut hostium crudelitatem effugiant, & etiam secundùm non paucos Doctores licitum est eis communi consensu ignem injicere in pulverem tormentarium, quamvis certò sciant se statim dissipandos, quia tunc non se directè interficiunt, immediatè, seu à se ipsis, sed mediatè, quia immediatè interficiuntur, vel ab undis, vel ab impetu ignis.

3. Tertiò licitum est in bello justo turrim, & mœnia hostium suffodere, quamvis oppressio ipsorum sit certò eventura, quando id est utile bono communi exercitus justi, quia tunc nec directè, nec immediatè se interficiunt, sed tantùm ob justam causam exponuntur morti certò eventuræ.

4. Quartò licitum est servire peste infectis, quamvis certum sit servientem ob id moriturum: quia tunc nec directè, nec immediatè se interficit, sed tantùm exponitur periculo, justa causa ad id existente.

5. Quintò ob rationem repetitam, licitum est alicui se objicere telo ad conservandam vitam Principis, aut alterius, & in naufragio tabulam ab ipso occupatam concedere alteri, etiamsi concedens sit certò ab undis deprimendus.

6. Sed quamvis illicitum sit alicui se ipsum propria authoritate occidere directè, aut immediatè, adhuc ut ad gloriam transeat, & ut effugiat peccatum quod timet. Licitum tamen est immediatè quamvis non directè, propriam vitam aliquantulum abbreviare, afflictionibus adhuc positivis ut flagellis, ut corpus in servitutem redigat, vel ut puniat sua peccata, vel ob aliud opus virtutis, quia levis abbreviatio vitæ non intenta, ob opus virtutis facta, videtur rationi conformis.

7. Deinde ex dictis deducitur, licitum esse nonnulla omittere quamvis ex eorum omissione mors sit eventura; quia primò licitum est non assumere tabulam in naufragio ut alter assumat, & salvetur, quia tunc ex justa causa omittit conservare vitam. Secundò etiam est licitum abstinentiis alias honestis aliquantum abbreviare vitam, quia id omittitur ex rationabili causa.

8. Tertiò, licitum est omittere redemptionem propriæ vitæ, si immenso pretio redimenda est, & etiam omittere exquisitissimos cibos, & exquisitissima medicamenta, quamvis sine illis non sit vita conservanda, & omittere transitum ad locum, in quo aer est salubrior extra quem vita citò abbreviabitur, si transitus est difficilis, quia vita non est ex obligatione conservanda cum magno incommodo, quantum est quodcumque ex tribus dictis.

9. Quartò licitum est non occidere invasorem, quamvis sit necessarium ad defensionem propriæ vitæ, si prudenter credat se mori in statu gratiæ, quia tunc ex causa justa omittitur defensio propriæ vitæ, ne scilicet proximus occidatur, præsertim in malo statu. Quintò licitum est reo non fugere ex carcere, quamvis sciat se morte plectendum, & etiam condemnatum ut fame pereat, posse licitè à cibo clàm oblato abstinere, quia tunc ex rationabili causa omittuntur fuga, & manducatio. Et hæc omnia docet Hurtadus *loco citato*, cui in pluribus adde Magistrum Serra *in 2. 2. D. Thomæ quæst. 64. art. 1.* Fagundez *in Decal. tom. 1. lib. 5. c. 12.* & ne deseras videre Dicastillum *de just. & jure lib. 2. tract. 1. disp. 10. dub. 57. n. 530. cum seq.*

RESOL. LIII.

An liceat vigiliis, & pœnitentiis, &c. vitam ipsam abbreviare? Ex part. 5. tract. 4. Ref. 33.

§. 1. HAnc quæstionem tractant omnes Doctores citati, sed mihi visum est hìc apponere verba Jacobi Granado *in 2. 2. D. Thom. contr. 3. tract. 6. disp. 2. sect. 3. num. 15.* ubi sic ait. Hujus loci est indagare, an & quando contra charitatem sit vitam ipsam abbreviare laboribus, vigiliis, penitentiis, aut etiam aliis exercitiis. Qua in re nihil certius affirmari potest, quàm id arbitrio prudentis definiendum esse, cùm enim homo ex una parte non sit dominus suæ vitæ, peccare graviter potest, nimis eam abbreviando, cùm id perin-

perinde sit ac partem vitæ sibi auferre; ex altera verò cùm sit veluti administrator, potest eam exercere, & veluti atterere, præsertim cùm conditus sit ad promerendam gloriam, qui finis multa exigit, non ita accommodata ad vitam protrahendam. Res sanè non est scrupulosè accipienda, præsertim ab iis, qui ob divinum obsequium, & ad satisfaciendum Deo pro peccatis valdè corpus affligunt, tarò enim, aut potiùs numquam damnandus esset, tamquam culpæ mortalis reus, qui proptereà vitam valdè abbreviaret. Et quidem Victoria ait, licèt Medicus dicat fore ut vita alicujus protrahatur ad decem annos, si vinum bibat, posse nihilominus à vino abstinere; & alii dicunt non esse illicitum pœnitentiis affligi, licèt propterea vitæ duodecim annos amissurus sis. Et idem Victoria ait: licèt ægrotus, de cujus salute desperatur, posset aliquot dies pharmaco pretioso protrahere vitam, non teneri illud emere, & alibi nullum teneri quærere civitatem salubriorem.

2. Dices, si homo, cui una tantùm dies vitæ superest, se ipsum occideret, peccaret lethaliter, ergo potiori jure censebitur grave peccatum ita affligere corpus, ut vita abbrevietur per aliquot annus. Patet consequentia, quia plus temporis vitæ aufertur hoc modo. Respondetur concesso antecedente negando consequentiam, cujus probatio non urget; nam malitia occisionis non consistit in eo, quòd una, vel plures dies vitæ auferentur, sed in modo auferendi, ille enim, qui jam proximus morti auferret diem vitæ, qui illi supererat, foret absolutè occisor sui, ille autem qui paulatim abbreviat vitam, non est sui occisor, sed veluti administrator, & gubernator suæ vitæ: ad gubernationem autem pertinet ita se gerere, ut vel magis, vel minùs vivat, præsertimque non potest non esse laudabile in obsequio divino, quod sæpè consistit in rebus vitæ contrariis eam imminuere, aut coarctare, pro quo facit, quòd cùm tempus vitæ nostræ incertum sit, & fortasse illi, qui nunc agit annos adolescentiæ, & robustissimus est, exiguum tempus supersit, non est censendus sibi inimicus, aut contra rationem agens, si ut carnem spiritui subjiciat, se exerceat in operibus, quæ alioqui minùs accommodata videntur vitæ conservationi. Hæc omnia Granado. Sed in hoc optimum consilium erit, nihil facere sine consilio prudentis Confessarii, & Superioris.

RESOL. LIV.

An quis teneatur sub mortali non bibere aquam, vel vinum nive refrigeratum, quia ex innat providens Medici, quod citius moriatur? Ex part.5.tr.4.Res.27.

§.1. AD hoc dubium negativè respondet Martinus Bonacina in editionibus noviss. *tom.2. de controvers. disp.3.quæst.ult.sect.1.punct.7.nu.9.* ubi sic ait: Nonnulli Doctores, quibus adhæret Rodriquez *de perfectione status religiosi*, eos à mortali excusant, qui nivem ad tollendum vini calorem adhibent, etiamsi inde provideant fore ut citiùs pereant, hæc enim videtur levis, & indirecta cooperatio ad mortem. Ita ille vide *infrà*.

RESOL. LV.

An ad evitanda mala temporalia, ægritudinem, internam afflictionem, paupertatem, &c. liceat mortem exoptare? Ex part.3.tr.14. & Misc.n.Res.92.

§.1. CAsus est frequentissimus, & Navarrus *in Manual. cap.15.nu.85.* cum Abulensi *quæst.4. cap.19. lib.3. Regum*, putant esse peccatum mortale, quia homo non est dominus vitæ suæ, deinde timiditatis, aut pusillanimitatis vitium est velle carere magno bono temporali, quod est vita, & mori ob vitanda aliqua mala minoris momenti.

2. Sed ego puto absque peccato posse aliquem desiderare mortem, ut à magno malo temporali liberetur. Ita tenet Sanchez *in select.disp.2.nu.9.* Sotus *in 4.dist.50.quæst.unic. art.5.post 5.concl.* probatur exemplo Eliæ *3.Reg.19. & Jonæ cap.4.* Deinde quis prudenter censere potest majus malum aliquam afflictionem, quàm mortem; non est ergo contra charitatem sibi debitam velle mori potius, quàm illud pati. Et ita hanc sententiam docet etiam Jacobus Granado *in 2.2. D.Thom.controv.3.tract.6.disp.2.sect.4.nu.22.* ubi optimè addit: Extra casum magnæ calamitatis, aut afflictionis non auderem excusare ejusmodi desiderium à culpa mortali, quia graviter lædit charitatem sibi debitam, quia vult privari maximo bono naturali, cujus non est dominus absque ulla causa alicujus momenti. Sic sanè qui sine necessitate sufficienti desideraret gravem infirmitatem, censeretur graviter agere contra naturalem inclinationem, & obligationem prospiciendi bono proprio, majus autem malum est mors. Quare non est censendum desiderium mortis quidpiam indifferens quod non habeat gravem malitiam, nisi malus finis apponatur, sed potiùs est hoc desiderium talis naturæ, ut nisi fine honesto, aut bono non levis momenti cohonestetur, graviter malum sit; sicut est graviter malum occidere, vel infamare proximum, nisi adsint causæ justissimæ, quas Doctores enumerare solent. Ita Granado. Ex quibus apparet esse damnandas de mortali mulierculas, & præsertim vetulas, quæ ob res minimas vociferantur, & optant sibi mortem, nisi illas excusare velimus (& ita ut plurimum est) ex defectu advertentiæ, & deliberationis.

RESOL. LVI.

An optare mortem alicujus, vel de illa gaudere ob hæreditatem habendam sit peccatum mortale?

Et an liceat matri mortem filiarum optare, eo quod ob deformitatem, vel inopiam non possit eas juxta suum statum, & desiderium nuptui tradere, vel si ob illarum causam malè tractaretur à marito, &c. Ex par.3.tr.6. & Misc.2.Res.84.

§.1. NAvarrus *in Man. cap.15.nu.10.* affirmativam sententiam docet esse communem, quia charitas obligat præferre vitam proximi divitiis, & emolumento temporali. At his non obstantibus novissimè Castrus Palaus *in opere morali, tr.6.disp.4.punct.1.nu.41.* cum debita moderatione putat, aliquem posse absque peccato mortali de vita alicujus tristari, & de illius morte naturali gaudere, illamque inefficaci effectu petere, & desiderare; non quidem ex displicentia personæ, sed ob aliquod temporale emolumentum inde sequutum; quia in tali casu quis non gaudet de illa morte, quatenus proximo mala est, sistendo ibi (hoc enim esset malum) sed gaudet de illa, quatenus est causa sui emolumenti, & secundùm hanc rationem, bona esse videtur, & appetibilis. Secus verò esset, si quis vellet proximo absolutè, & efficaciter mortem, quia talis voluntas peccaminosa esset, sub quocumque motivo illam quis haberet. Igitur in isto casu desiderium, & gaudium de malo proximi, non tam est desiderium, & gaudium de malo illius, quàm de bono inde sequuturo. Ergo, &c. Ita ille.

2. Hinc à fortiori infert Azorius *tom.1.lib.3.cap.12.q.1.* & alii, licere matri mortem filiarum optare, eo quòd ob deformitatem, vel inopiam non possit eas juxta suum desiderium nuptui tradere; vel si ob illarum causam malè tractaretur à marito, & Joan. Sancius *in selectis, disp.2.nu.9.* asserit, licitum esse optare tibi, vel proximo mortem, ob vitandam molestam infirmitatem, mendicitatem, vitam pœnalem à marito afflictam, & aliud hujus generis, dummodò desideres ut à Deo infligendam, non ab homine injustè, aut à dæmone; vide etiam Emanuelem Sà *ver. charitas, num.8.*

Sup. hoc in to. ... Non desinam ... & lege etiam doctrinam ... not. seq.

Sup. hoc in se... sol. ... & lege etiam doctrinam rel. ... gen... teriam.

RESOL. LVII.

An aliquando licitum sit se mutilare?

Et an homo teneatur pati sibi membrum secari, si Medici judicent esse necessarium?

Et an teneatur hoc permittere, si sit Religiosus, & superior ei id præcipiat?

Et an Carthusiani teneantur in periculo mortis abstinere se ab esu carnium?

Et an peccet Medicus, aut alius, qui Carthusiano ægrotanti, & inscio præberet cibos ex carnibus?

Et an liceat ligato, vel non ligato propriam manum, vel pedem, etsi sanum abscindere, ut per fugam imminentem mortem evadat? Ex part.5.tract.4.Res.32.

§.1. REspondeo affirmativè, quando salus totius corporis abscissionem requirit, neque contra Sotum *de Just.lib.5.quæst.2.art.1.* Sayrum *in Clavi Regia, lib.7.cap.9. num.167.* Salon, Aragon, & alios. Discrimen hic facio, an illa dependentia salutis totius corporis à membri detruncatione ex naturali causa proveniat: puta quia cancer membrum invasit, aut vipera momordit, an ex violentia, & voluntate alterius, aut alia causa extrinseca, puta quia tyrannus te occidet, nisi manum tibi amputes, nam etiam tunc licere existimo cum Petro Navarra *de rest. lib.2. cap.3. n.98.* Maldero *in 2.2.tract.3.cap.1.dub.20.* Molfesio *in summ. tom.1.tract.18.cap.19.nu.168.* & aliis. Imò ego etiam puto cum Petro Hurtado de Mendoza *de spe, & charitate, tom.2. disput.170.sect.5.§.186.* in tali casu, si v. gr. Antonius non possit se secare, aut non audet, possis ex ejus consensu illum secare, quia quod Antonius potest licitè in se face-

Sup. hoc inf. in res. ... Ideo igitur, & in res.39 ... principium, & medium §.14 vers. & ideò & in illo §. ... not. pro doctrina hujus textus.

facere ad vitandam mortem, possum ego facere ex ejus consensu.

2. Notandum est tamen hominem teneri permittere sibi membrum secari, si Medici id judicent necessarium, nec magni dolores sunt præferendi, si tamen ingentes essent cruciatus tolerandi, ut in depositione tibiæ, &c. non tenetur permittere, neque potest ad hoc cogi, etiam si esset Religiosus, & Superior id ei præciperet; & ratio est, quia nemo tenetur cum tanto cruciatu vitam suam servare. Ita Sotus, & Malderus, *ubi suprà*, quibus adde Sylvium *in 2.2. qu. 65. art. 8. concl. 2.* Azorium *to. 3. lib. 2. q. 15.* & Lessium *lib. 2. cap. 9. dub. 14. num. 96.* qui excipit unum casum, nisi vita alicujus censeatur bono communi necessaria, nunc enim ob bonum commune tenetur, & posset cogi à Republica: quod docet etiam ex multis Molfesius *loco citato nu. 179.*

3. Sed hic oritur illa quæstio, an Carthusiani teneantur in periculo mortis abstinere ab esu carnium, Vasquez *in part. 1. D. Thom. disp. 163.* Granado *in part. 2. contr. 7. tract. 3. part. 1. disp. 8. sect. 5. n. 57.* contendunt legem, & consuetudinem Carthusianorum eos simpliciter obligare, ita ut non possit etiam in articulo mortis vesci carnibus, quia scilicet spectat ad magnum, & publicum illius Religionis spirituale bonum, ut tanto rigore illa observantia vigeat. Potest autem lex humana ob commune bonum, quando opus est, obligare etiam cum dispendio vitæ. Fatetur autem non peccare Medicum, aut alium, qui Carthusiano ægrotanti, & inscio præberet cibos ex carnibus.

4. Verùm ego puto Carthusianos secluso scandalo, & contemptu posse in tali casu vesci carnibus, etiamsi habeant alios cibos, non tamen teneri. Ita Victoria *relect. de temperantia, num. 8.* Lorca *in part. 2. disp. 23. de leg. ad 4. exemplum,* Montesinus *tom. 2. in p. 2. disp. 23. q. 10. n. 177.*

5. Et tandem pro coronide hujus resolutionis nota quòd probabiliter quoque licet ligato propriam manum, vel pedem, etsi sanum, abscindere, ut per fugam imminentem mortem evadat. Ita Sotus, Toletus, Salon. Bannes, Aragon. Valentia; licèt aliqui negent. Imò probabiliter etiam non ligato, si alter violenter mortem minitetur, nisi id facias, sicut etiam eruere unum oculum, ne tibi alter duos eruat, ut docet Tolet. & sequitur Lessius; licèt Sotus, Bannes, Aragon. & Salon. negent. Certè quidem si illud licet, cur hæc non etiam licita sint non video, ut etiam rectè dixit Sà *ver. homicidium.* Ratio generalis est, quia homini ut custodi, & gubernatori suorum membrorum, licet de iis disponere prout ratio, & salus totius, ad quod ordinantur, postulant. Et hæc omnia docent Tannerus *tom. 3. in 2. 2. disp. 4. q. 8. dub. 5. n. 100.*

RESOL. LVIII.

An consentiente filio, possit illum Pater castrare, ut voce, & cantu Ecclesiæ deserviat? Ex part. 3. tr. 5. & Misc. 1. Res. 38.

§. 1. Affirmativam sententiam docet Salonius *in 2. 2. to. 1. q. 65. art. 1. contr. 2.* ubi sic asserit. Hinc sequitur licere quidem parentibus filiis, quos voce plurimum Ecclesiis profuturos sperant, amputare virilia, & efficere Eunuchos, sed ita ut fiat sine periculo vitæ, & de eorum consensu. Quia licèt hujusmodi Eunuchi utiles etiam sint bono communi Ecclesiarum, non tamen necessarii; tum etiam, quia postquam sunt facti Eunuchi, non manet eis facultas ad quemcumque statum, cùm de jure Clerici esse non possint, nec ex Constitutione Sixti V. conjugati, electio autem libera est, quo fit neminem faciendum esse Eunuchum, nisi consentiat. Ita Salonius.

2. Sed illum impugnat novissimè Tannerus *in 2. 2. D. Thomæ, disp. 4. q. 8. dub. 5. n.* 101. ubi ita ait. Non desunt quidam (in quibus Salon.) qui licere putent parentibus, filios suos voce, cantuque Ecclesiæ inservituros, & in id liberè consentientes, intuitu boni publici castrare. Sed contrarium videtur verius, non solùm ob varia animæ pericula, & incommoda, quæ hinc consequi solent, sed etiam quia bonum illud tanti momenti non est, ut ob id res jam per se à natura aliena suscipiatur, quando nec pro salute spirituali, aut periculo animæ vitando id licitum esse constabit *infrà* ex sacris Canonibus; quæ tamen causa alioqui multò majoris momenti videri possit. Hoc certum repugnantes liberos ad hoc cogi non posse, cùm libera illis manere debeat, quoad vitæ statum, electio. Ita Tannerus, qui sententiam Salonii videtur probabilem putare, cùm contrariam, quam ipse tenet, veriorem tantùm appellet. Sed an ita sit, judicent viri docti.

RESOL. LIX.

An licitum sit Parentibus castrare filios ad conservandam vocem, ipsis consentientibus, quia nemo est Dominus membrorum suorum?

Et in textu hujus Resolutionis aliqui alii casus adducuntur, in quibus licitum erit aliquibus membrum sibi abscindere, Ex part. 6. tr. 8. & Misc. 3. Res. 36.

§. 1. Suprà negativam sententiam docui, sed post hæc impressa pervenerunt ad manus meas Decisiones Morales Patris Pasqualigi, qui *decis. 498.* affirmativæ sententiæ nominatim contra me adhæret, eo quòd excellentia vocis in ordine ad cantum sit magnifacienda, tum quia est perfectio boni corporalis quod pluribus membris præfertur, tum quia ratione ipsius personæ redditur honorabilis etiam apud Principes, tum quia est sufficiens, ut inde acquiratur nobilis sustentatio vitæ, & plus commodi ab ipsa percipitur, quàm ex eo quod quis sit habilis ad generandum. Unde majus bonum censendum est quòd sit excellentia vocis, quàm non esse castratum.

2. Sed, his non obstantibus, puto non esse discedendum à sententia quam docui, quia ut observat Rittershusius *in Novellas Justiniani, p. 12. c. 12. nu. 8.* Gudelinus *de jure novissimo, lib. 15. cap. 17.* & alii communiter, nemo est dominus membrorum suorum, ut patet ex *l. 13. lib. homo, ff. ad l. Aquil.* Et licèt aliquando licitum sit membrum abscindere, tamen hoc procedit in casu necessitatis, ut observat D. Thomas *in 2. 2. q. 65. art. 1.* & Doctores communiter in ordine ad conservationem totius corporis, & ratio est, quia membra sunt propter bonum totius, quando igitur membrum aliquod toti corpori adduceret perniciem, ratio naturalis dictat illud rescindi, & abjici posse: quod etiam procedit ex causa extrinseca adveniente; & ideò si quis ligatis manibus in bello, vel alio loco injustè detineatur cum vitæ probabili periculo, potest sibi membrum abscindere, si aliter evadere non possit. Similiter si quis haberet manum ferro alligatam, aut parieti sagitta affixam, videret flammam ignis jam jam invadentem, aut hostes irruentes, licitè potest vi brachium relicta manu extrahere, si nullum aliud est remedium. Sic etiam, qui à canibus detentus mortem timeret, nec aliter evadere potest, licitè potest sibi membrum abscindere. Et qui domi inclusus ab hostibus interficiendus detineretur, licitè potest cum manifesto periculo fractionis pedis, vel manus se per fenestram demittere. Item, qui manum habet viperæ veneno tactam, ne venenum cor comprimat, & moriatur, licitè potest eam abscindere. Igitur ex sententia Divi Thomæ, & omnium Theologorum dicendum est, quod tunc quis potest disponere de membris suis, quando eorum abscissio esset necessaria pro salute totius corporis, vel alicujus membri principalis. Et ideò rectè infert Joannes de Vvigers *de just. & jure tract. 2. c. 2. dub. 19. nu. 120.* quod extra necessitatem nemini licet se mutilare, sine membro aliquo se privare, neque curare id fieri per alium. Hinc D. Thomas *ubi suprà in respons. ad 3.* dixit membrum non esse præscindendum propter corporalem salutem totius, nisi quando aliter toti subveniri non potest: ita Sanctus Doctor. Unde ex his corruunt argumenta, quæ pro sua firmanda sententia adducit Pasqualigus; nam in casu Eunuchorum abscinditur mêbrum non ex necessitate, ut corpus, vel aliquod ejus membrum principale in suo esse conservetur ne pereat, sed ut vox tantùm dulcis, & sonora conservetur. Ergo nulla ratio naturalis dictat in isto casu, ut uno membro damnum inferatur, imò prorsùs abscindatur pro melioranda tantùm voce, nam vox dulcis, & sonora non est medium necessarium pro tuenda salute totius corporis, vel alterius membri principalis; neque cum voce aspera, & dissonanti corpus, vel aliquod ejus membrum est in statu pereundi. Ergo non tenetur aliquod membrum illi succurrere cum tanto detrimento sui, quia non adest status necessitatis in quo ex ratione naturali tenetur abscissionem pati. Nec si vox ex dulci, & sonora efficiatur aspera, & dissonans, sequitur ex hoc ut corpus vel membrum aliquod principale pereat, unde aliud teneretur cum sui detrimento illi succurrere, & nos non sumus in casu in quo quis vocem, & loquelam amitteret nisi abscinderetur. Neque honor apud Principes, aut ampla sustentatio potest efficere ut licita sit alicujus membri detruncatio, ut vult Pasqualigus, cui quidem concedimus quod excellentia vocis sit permagnifacienda, sed non est necessaria. Ergo castratio non erit licita, quia non sumus in casu conservandi suppositum in suo esse ne pereat, sed tantùm meliorandi, & perfectionandi, & ideo adversus Pasqualigum, præter Tannerum, Layman, Megalium, & alios alibi à me adductos, tenent nostram sen- Alibi in res. sec. 1. hujus res.

ten-

tentiam novissimè, me citato, ex Societate Jesu Pater Thesaurus *in Prax. part. 2. verb. Membrorum mutilatio, c. 1. §. ampliationem secundo*, Bonacina *de cens. disp. 7. q. 2. punct. 2. n. 34.* & Pater Magister Lezana *in summa Quæstionum Reg. tom. 3. verb. Homicidium, n. 4. verb. Irregularitas, n. 75.*

3. Adde adversùs supradictam castrationem, quod Eunuchi vehementer libidine inflammantur. Ergo sunt in maximo salutis periculo, quia eis matrimonium inire ab Ecclesia est interdictum, de vehementissima autem eorum venere quidquid asserat Pasqualigus, vide Bonacinam, & Vvigers *ubi supra*, quibus etiam vide Basilium Pontium *de matrim. lib. 7. c. 67. n. 5. & l. 4. ff. ad leg. Corn. de Sicar.*

R E S O L. LX.

An licitum sit seipsum castrare, non solùm ad suavitatem vocis conservandam, sed etiam ad superandas tentationes carnis?

Et deducitur, quod obligatur quis permittere sibi membrum secari, si Medici id judicent necessarium ad vitæ conservationem.

Et quid, quando quis alligatus est, in domo, quæ invaditur si nequeat se dissolvi; licebitne manum divellere, aut à brachio rescindere, ad mortem evadendam? Ex p. 11. tr. 1. & Misc. 1. Resp. 23.

Sup. hoc in dubus, præcedentibus [illegible] & in aliis [illegible] Ψ.1. AFfirmativam sententiam contra me tenet Caramuel *in Theol. fundament. fundam. 55 §. 9.* per totum, ubi inter alia sic asserit; Homo est usufructuarius vitæ suæ; Patet: esset enim nimis infelix si inter aliat miserias, quibus inficitur, etiam haberet hanc, quòd esset suæ vitæ mancipium, illique deberet universa præponere; habet enim homo etiam infamis, animam, quam debet præponere vitæ, & nobilis honorem, quæ pretiosiorem vita fatentur omnes, qui ex bonis parentibus nati.

2. Hinc est hominem non posse vitam prodigere posse expendere, quod fecerunt Martyres, faciunt, & militea, & suo etiam modo confessores, qui vitæ annos austeritate, & rigore Monasticæ conversationis abbreviant. Corpus enim Antonii, Pauli, Hilarionis, &c. Augustini, Benedicti, Bernardi, Dominici, Francisci, Ignatii, &c. non ut Medici, sed ut Monachi Religiosi tractarunt. Hucusque Caramuel.

3. Ex quibus elicit duas consequentias, prima: Cùm igitur melior sit cantor, quàm Eunuchus, colligitur pueros posse ad conservandam vocis suavitatem castrari. Patet, nam adversarii ipsi non negant magni debere fieri vocis excellentiam, vocis securitatem, stipendii opulentiam, & apud Regea, & Principes authoritatem. Et hæc consequentia satisfacit quæstioni primæ.

4. Secunda: Cùm etiam non jam maximi, sed summi debeat fieri conscientiæ tranquillitas, & securitas, colligitur hominem, qui aliter nescit carnis tentationes superare, posse seipsum castrare, ut vel sic reddat suam salutem securam; colligitur ex præcedentibus.

5. Dices, melius est nubere, quàm uri, dixit Paulus, melius est castrari, quam uri, non dixit: Ergo in tali casu nubere debet, se autem castrare non debet, imò nec potest. Et respondeo Paulum agere de hominibus, qui possunt matrimonium contrahere, non de illis qui voto solemni, aut alio legitimo impedimento sunt incapaces, ut id contrahant, & hinc nova oritur difficultas, quæ rogat, An adolescens celebs, qui potest matrimonio legitimo incendium concupiscentiæ extinguere, possit matrimonio relicto ad remedium castrationis recurrere? Nolo omnia solvere, & ideò inter aliat, hanc etiam quæstionem Lectori decidendam relinquo. Hæc ibi Caramuel.

6. Sed ego prorsus puto non esse recedendum à contraria sententia, quam olim docui, & præcipuo quoad ultimam consequentiam, cum sit communis inter Doctores, & in re tam gravi, & tam acriter discussa in Ecclesia Dei propter factum Origenis ad annum 230. qui pro servanda castitate se castravit, quamvis discipuli ejus, teste Baronio dicant pharmaco fecisse, non abscissione. Et Epiphanius *hæresi* 58. narrat, Valesios non permisisse suis esum carnium, antequam se castrassent.

Sup. hoc sup. in ref. 57. 7. Dico igitur primò cum D. Thoma *in 2. 2. qu. 65. art. 5.* quòd quando membrum aliquod est infectum, & corruptivum totius suppositi, ut cancer invaserit, aut vipera momorderit, nec sit præsto aliud remedium, potest quis etiam licèt sua privata voluntate curare membrum illud abscindi. Ita quoque docet D. Thomas loco citato, & alii passim omnes. Ratio reddi potest, quia membra sunt propter bonum totius; quando igitur membrum aliquod toti corpori adduceret perniciem, ratio naturalis dictat, illud rescindi, & abjici posse; imò obligatur quis permittere sibi membrum secari, si Medici id judicet necessarium ad vitæ conservationem, modò absque magnis doloribus fieri possit, ut cum aliis tradit Soto *l. 5. q. 2. art. 1.*

8. Dico secundò, non tantùm quando propter intrinsecam membri indispositionem sive infectionem, requiritur ejus abscissio ad hoc ut suppositum conservetur, sed etiam quando hæc est necessaria ad totius conservationem ex causa extrinsecus adveniente, quam quis aliter amovere non potest, licitum est se membro illo privare ad suppositi conservationem: ut verbi gratia, est quis alligatus in domo, quæ incenditur, si nequeat se dissolvere, licebit manum divellere, aut à brachio rescindere, ad mortem evadendum, ita cum plerisque aliis Dominicus Soto *suprà*, parum enim videtur referre quomodo nascatur necessitas, quando saltem est in homine, qui aliter se liberare à corruptione totius non potest. Sup. hoc [illegible]

9. Dico tertiò, extra necessitatem nemini licet se mutilare, sive membro aliquo se privare, neque curare id fieri per alium. Ratio patet ex modo dictis: & confirmari potest ex pluribus capitulis, ut *ext. significavit, de corpore vitiatis. Can. si quis abscidit 4. & Can. qui partem 6. dist. 55.* adeò ut ne quidem id liceat sub prætextu vitandi carnis concupiscentias, aut peccata. Unde nec oculus sibi eruere, aut se castrare quisquam potest, constat ex *Can. 22.* Apostolorum, *& Can. 1.* Concilii Nicæni, ubi id expressè prohibetur, & docet idem D. Thom. *loco citato*. Ratio est, quia ad peccati evitationem non est membri abscisio necessaria; peccatum enim subjacet voluntati inquit D. Thom. motus itaque carnis sine consensu voluntatis peccata non sunt. Quare: dum invitis nobis exurgunt, potiùs tolerandi sunt cum lucta contraria, quàm membra rescindenda, quòd ergo Matth. 19. dicitur, *Sunt Eunuchi qui se ipsos castraverunt propter regnum Dei*, interpretatur D. Chrysostomus *homil. 63. in Matth.* fieri non per membrorum abscissionem, sed per malarum cogitationum interemptionem. Perfectissimè autem id fit per solemne votum perpetuæ continentiæ, quo quis se facit moraliter impotentem ad generationem. Perperam verò id intellexisse videtur Origenes; qui corporaliter se castrasse refertur, cujus factum ab aliis omnibus improbatur; de quo videre licet Eusebium *lib. 6. Histor. Eccles. c. 6.* & Baronium *tom. 2. ad annum Domini* 208. Accedit, quod frustra ad eos fines fiat membrorum exsectio, quia ut loco citato notat D. Thomas ex Chrysostomo, per illam non fit concupiscentia mansuetior, sed molestior. Cui conformiter scribit D. Basilius *l. 6. de Virginitate circa finem*, & August. *lib. 6. contr. Julian. cap. 5.* Arnobius *lib. 5. versus gentes*, Isidorus *l. 10. Originum*, S. Cyrillus *dissertatione adversus libidinem apud Suidam in Spado, & alii*. Indicat etiam quod dicitur *Sap. 3. v. 14. Beatus est Eunuchus, qui manu flagitium non exercuit*, ita legit S. Cyrillus *ubi suprà*, & significari ait, eunuchos manibus, & digitis corrumpere mulierea, feditatem furiosè perpetrare, *& Ecclesiastici 20. v. 2. concupiscentia spadonis devirginavit juvenculam, & cap. 30. v. 21. sicut spado complectens Virginem, & suspirans.*

10. Itaque luxuria comprimitur magis, ut inquit D. Thomas per frænum cogitationis, quòd tunc mens capescit facilius, quando piis orationibus, ac meditationibus frequentius exercetur, & corpus per studium sobrietatis in servitutem spiritus redigitur. Ergo, &c.

Et ita hæc omnia docet Malderus *de just. tract. 3. cap. 1. dub. 20.* Vvigers *tract. 2. cap. 1. dub. 19.* Sylvium *in 2. 2. qu. 65. art. 1. conclus. 2.* Lessius *eo tract. lib. 2. cap. 9. disput. 10. dub. 14.* Dicastillus *de just. lib. 2. tract. 1. disp. 10. dub. 17. num. 559.* Marcus Serra *in tom. 2. in 2. 2. D. Thom. quæst. 65. art. 1. disput. 19. & 20.* Busembaum *ubi infra*, Filliucius *tom. 2. tract. 29. cap. 12. quæst. 3.*

11. Ad id verò, quòd asserit Caramuel, nempè hominem esse usufructuarium vitæ suæ, & sui corporis; Ergo manente illa substantia potest uti membris suis, & adducit exemplum de usufructuariis horti.

12. Respondeo, non esse hanc rationem admittendam, quia ut ait Dicastilius *de just. l. 2. tract. 1. disp. 10. dub. 17. n. 559.* & alii homo tenetur vitam conservare, quæ perfectè constat integritate membrorum; Ergo licet, ut vult Caramuel sit usufructuarius vitæ, & sui corporis, non potest sibi abscindere aliquod membrum, quia non illæsa maneret substantia rei, cùm, ut dictum est, vita perfecta consistit in integritate membrorum, de quibus licèt homo, ut vult Caramuel sit usufructuarius, tamen cùm amputantur, non solùm illæsa non manet, sed perit substantia eorum, cùm non possint amplius exercere actiones à natura sibi inditas: Ergo, &c.

13. Unde ex his patet responsio ad argumentum Caramuelis de usufructuariis incidente ramos arborum; Nam ramus non est ita pars integralis arboris, ut est verbi gratia manus,

manus, aut aliud membrum: Et ideò avulso ramo, remanet adhuc integer arbor, quod non accidit quando abscinditur membrum ex corpore humano, cùm illo abscisso, non dicitur corpus remanere integrum, sed mancum & defectuosum; Nam ut dictum est, vita, & corpus humanum constat integritate membrorum ab ipsa natura ad propria munia destinata.

14. Itaque non solùm ad sedandas tentationes carnis, sed etiam ad conservandam suavitatem vocis puto, castrationem esse illicitam.

Alibi in ref. not. 5. hujus ed.

15. Et ita oostram sententiam contra Caramuelem præter Eminentissimum Cardioalem Lugo, & plures alios à me alibi adductos, videtur, me citato, etiam docere Marcus Serra *tom.2.in 2.2. D.Th.q.65. art.5. in fine*, & absolutè Hermanus Busembaum *in Medula Theologia moralis, lib.2. tr.5.c.1.dub.1.* & Joannes Pontius *in cursu Theologiæ disp. 52. q.4.concl.2.nu.19.* ubi sic; Patet peccare eos, qui castrant se, aut permittunt id fieri à parentibus ad conservandam, vel procurandam vocis suavitatem, aut etiam ad vincendas facilius carnis tentationes. Ita ille.

16. Undè me citato, novissimè Pater Thomas Hurtadus *var.tom.2.tr.12.c.8.§ 12.diffic.2.n.757.* sententiam Caramuelis, Pasqualigi, & aliorum putat practicè esse improbabilem. Quia bonum spirituale animæ multo majoris considerationis est, quàm vocis conservatio ad utilitatem, & commodum sustentationis vitæ, & ad inserviendum Ecclesiæ in cantu, & ut reddatur honorabilis apud Principes propter vocis suavitatem, hæc enim omnia ad corpus pertinent, bonum autem spirituale ad gratiæ incrementum, ergo si propter bona, & commoditates extrinsecas corporis licitum est se ipsum castrare, multò magis propter bona spiritualia animæ, at hoc non licèt, ut clarè decernitur *cap. meritum 33. dist. & cap. hi qui se 55. dist.* ergo nec illud licitum erit, aliàs si propter lucrum, & commoditatem temporalem licet patri filium abscindere, & ipse filius licitè potest consentire, sequeretur, quòd ut quis admitteretur in Regio Palatio in quo ex rescripto Regis non possunt interius adsistere, nisi Eunuchi, ut habent multi Reges Asiæ, & Orientis: licitum esset se castrare, ut hunc honorem consequeretur. Rursus si quis alteri magnam pecuniæ summam promitteret, licitum esset se abscindere, quod concedere absurdissimum est, & dignum gravissima censura.

17. Deinde membri cujuslibet abscissio est intrinsecè mala, & prohibita jure naturali: Ergo non licet, sicut nec licet sui occisio, ad idem enim præceptum quintum Decalogi utrumque pertinet.

18. Nec obstat dicere cum Pasqualigo, negando, quòd abscissio membri sit intrinsecè mala, alias numquam esset licita, etiam in extrema necessitate pro salvanda vita totius, sicut quia mendacium est intrinsecè malum; numquam est licitum, etiam pro salvanda vita alicujus, *cap. super eo, de usuris* Et sic cùm aliquando sit licita mutilatio, *c. Eunuchus, c. si quis à Medicis 55. dist.* hæc non est intrinsecè, & ex objecto mala. Verùm Pasqualigus malè theologizavit, quia aliàs neque homicidium non esset ex objecto malum, neque furtum, quod Catholicè negari absolutè nequit. Probatur sequela, quia aliquando licet hominem occidere, cùm est medium ad effugiendam mortem, & est aggressor injustus. Deinde dum quis est in urgentissima necessitate, licet rem alienam clam surripere: Ergo si ex eo quòd in necessitate salvandi vitam, & salutem corporis licitum est se castrare, aut mutilare, colligit hic Doctor, quòd mutilatio non est intrinsecè, & ex objecto mala, neque homicidium, aut furtum mala essent intrinsecè, & ex objecto. Quod dici nequit, quia cùm sint præcepta naturalia eorum objecta sunt contra naturam rationalem, atque ita intrinsecè mala.

Alias rationes adducit etiam pro hàc firmanda sententia doctus Hurtadus, ex quibus patet responsio ad argumenta, quæ contra me adducit Caramuel.

Ad ea verò, quæ contra me ipse asserit circa lasciviam Spadonum, & ad expositionem *cap. 19. D. Matthæi* respondeo, esse contra communem sententiam Theologorum, qui in eorum favorem adducunt plures Patres, ut visum est, & fere omnes expositores Neotericos illius loci D. Matthæi, vide etiam post hæc scripta virum eruditissimum Patrem Gudelinum *de Irregul.cap.3.q.2.consect.4.n.* 52. qui plura asserit ad confirmationem eorum quæ superius dicta sunt.

De Restitutione propter homicidium, & mutilationem.

RESOL. LXI.

An si quis occidat invasorem excedens moderamen justæ tutelæ, teneatur ad restitutionem? Ea p.5.tr.4. Ref.44.

§.1. Clarum est non teneri ad ullam restitutionem si quis occidat invasorem cum moderamine justæ tutelæ ad tuendam vitam, libertatem, honorem, divitias, &c. vel suas, vel proximorum innocentium de quibus casibus supra satis dictum est. Difficultas oritur quando in dictus casibus non fuisset servatum moderamen justæ tutelæ? & affirmativam sententiam ex Navarro docet Rodriquez *in summ.tom.1.cap.* 122. *num.* 1. Vasq. *opusc. de restit. cap.2.§.3.dub.4.* Petrus Navarra *de restit.lib.4.cap.1.num.93.* Sanchez *in opusc. tom. 1. lib.3.cap.4.dub.9. num. 3.* Faustus *de restit.disp.2 quæst.10. num. 4.* Turrianus *in 2.2. tom.2. disp.28. dub.4.* Becanus *in 2.2. D.Thom. de just. & jure, quæst.9. de rest. concl. 2.* ubi sic ait. Qui invaditur ab altero sine provocatione, si justam moderationem notabiliter excedat, ita ut mortaliter peccet occidendo suum invasorem, tenetur integrè damna compensare. Ratio est, quia qui ita occidit, facit alteri injuriam, & est causa totius damni, sicut is, qui dolo, vel lata culpa est alteri causa damni. Dices, qui alterum injustè aggreditur, aperta vi, vel ex insidiis occidit, majorem infert injuriam, quam qui aggressus, & rei indignitate commotus occidit aggressorem: ergo ad majorem tenetur restitutionem: ergo si hic integrè, alter non integrè tenetur compensare, & ita sentit Angelus *ver. restitutio, §. homicidia*, & quidam alii. Respondeo negando consequentiam, quia quantitas restitutionis non debet æstimari ex quantitate injuriæ, sed ex quantitate damni per injuria mortiferam illati; itaque cum hic intervenerit injuriam quæ sit peccatum mortale, damnum integrè resarciendum est. Contrarium fit in pœna, quæ respondet injuriæ, non damno. Undè ubi fuit major injuria, major quoque pœna est irroganda. Ita Becanus.

2. Sed hæc opinio mihi non placet, & illam reprobat Stroversdorf *de just. & jure in 2.2. D. Thom. quæst.68. disput. unic. memb. 2. concl.5.* & Sylvius *in 2.2. quæst.62. art.2. quæritur 3.* Cœlestinus *in comp. Theol. mor. tr.19. cap.3. nu.3.* Comitolus *in resp. lib.4. quæst. 11. num. 6.* Dico igitur quòd si quis quantumcumque injustè invasus occidendo, vel percutiendo excedat moderamen inculpatæ tutelæ, ad restitutionem tenetur pro ratione excessus: si enim per levem inadvertentiam, vel aliam venialem culpam excessit modum defensionis, quod præsumendum erit, quando non ex voluntate occidit, sed animo defendendi se, vel sua, præsertim in defensione vitæ propriæ, cujus amittendæ timor strenuum quemquam perturbare solet, tunc levis quoque restitutio injungenda erit culpæ proportionata; v. g. ut preces, ac sacrificia aliqua pro occiso offerri faciat, vel alia similia. Quòd si major excessus intervenit, major erit restitutio exhibenda, juxta prudentis arbitrium, ut si fortè per culpam Theologicam mortalem crassæ inadvertentiæ hominem occidisset, non servato moderamine, major quidem, non tamen integra restitutio facienda erit, ac si prudens, & sciens occideret, quamvis contradicat Navarr. *cap.15.n.27.* & Lopius *1. part. cap.72. §. antepenultimo*, contra Sylvestrum *ubi suprà*, & Sotum a Lopio citatum. Ratio est, quia ea restitutio non debetur nisi ex culpa injustæ acceptionis, quantò ergo minor fuerit culpa, tantò minor debet esse restitutio, quæ si per crassam inadvertentiam eveniat, sub duplo minor esse fortè debebit, quam si dedita opera contingat. Et hæc omnia docet Rebell. *de oblig. just. part. 2. lib.3. qu.12. num.7.* Et hanc opinionem probabilem putat Lessius *lib. 2. cap.9. dub.21. num.* 135.

3. Non desinam hìc obiter adnotare quòd etiam in casu nostro Fernandez *in exam. Theol. mor. part.1. cap.14.§.1. nu.7.* ex Perez docet duplo minorem esse imponendam restitutionem illa, quæ imponitur ei, qui dedita opera occidit, quia duplo minor culpa.

RESOL. LXII.

An si quis occidat invasorem rerum suarum, etiamsi recuperare eas judicialiter posset, teneatur ad restitutionem? Ea p.5. tr.4. Ref.45.

§.1. Affirmativè respondet Petrus Navarra *de rest. lib.2. cap.3. nu.* 413. ubi sic ait. Ex quibus infero quòd si ablatum esset recuperabile per judicem non liceret occidere, tunc enim cùm revera non sit res amittenda, injustè occideret. Ita ille, & ante illum Bartolus *in l. furem, ff. de sicariis*, & Sylvest. *ver. excommunicatio 6. not.4. cas.9. §. ista enim*

intel-

intelligi, vide etiam Comitolum *in respons. lib. 4. qu. 10. nu. 17.* & Homobonum *de cas. reserv. p. 2. c. 3.*

2. Secunda sententia est Cajetani affirmantis *in 2. 2. q. 64. art. 7.* quòd etsi res recuperari possint, potest aggressus uti jure suo defendendi, & invasorem occidere.

3. Tertia opinio distinguit. Unde Fernandez *in exam. Theol. moral. part. 1. cap. 14. §. 1. nu. 13.* sic ait. Dico igitur cùm facilis erit recuperatio per judicem, illicitum est raptorem occidere. Ita Sot. *5. q. 1. art. 8.* cum plurimis Theologis, & Juristis, quos refert. Illicitum, inquam, contra charitatem, quæ jubet leve damnum pati pro evitando majori, aut saltem maximo proximi; sed leve damnum est, brevi tempore carere rebus suis, maximum verò malum vitæ orbitas: ergo ex charitate tenetur quis carere brevi spatio suis rebus, ut devitet alterius occisionem. Illicitum etiam est contra justitiam, qui nemini ex officio licet inferre gravissimum damnum proximo pro evitando levi suo, alioqui pro teruncio liceret raptorem occidere.

4. Dico secundò. Cùm difficillima speraretur ablatarum rerum recuperatio per judicem, tunc si aliter quam occidendo non posset quis sua comparare, liceret occidere furem. Ita Fernandez, & Malderus *in 2. 2. tract. 3. cap. 1. dub. 13. §. dico quintò.*

5. Omnes istæ tres sententiæ sunt probabiles, sed ego secundæ Cajetani magis adhæreo, quam etiam tenet Lessius *lib. 2. cap. 9. dub. 11. nu. 71.* & Rebellius *part. 2. lib. 3. q. 12. num. 10.* ubi docet non peccare contra justitiam, ac proinde non teneri ad restitutionem, si quis occiderit invasorem rerum suarum, etiamsi eas judicialiter, si illum non occideret, postea posset recuperare. Et ratio est, quia invasor nullum jus justitiæ habet, ut domino invito res suas accipiat, sed injustè eas invadit. Ergo justè eas defendere quis posset etiam cum detrimento ipsius invasoris.

RESOL. LXIII.

An si invasus, etiam Nobilis, possit fugere, & occidat aggressorem, teneatur ad restitutionem? Ex p. 5. tr. 4. Res. 48.

§. 1. Affirmativè respondet Rebellius *p. 1. lib. 3. quæst. 15. num. 6.* ubi sic ait: Teneretur nihilominus fugere laicus etiam nobilis, si aggressori præbuisset vehementem occasionem aggressionis per magnam injuriam. Ita ille, cum aliis.

2. Verùm mihi contraria sententia magis placet, quam tuetur Lessius *lib. 2. cap. 9. dub. 12. num. 136.* Molina *de just. tom. 4. tract. 3. disp. 8.* & Becanus *in 2. 2. D. Thom. q. 62. de restit. q. 9. concl. 3.* ubi sic ait. Qui invasus ab altero potest fugere, vel aliter declinare, etsi id non faciat, se debita moderatione se, vel sua defendens occidat invasorem, non tenetur ad restitutionem. Ratio est, quia non peccavit contra justitiam, sed contra charitatem, non enim ex justitia tenebatur fugere, vel a via declinare. Confirmatur, quia nemo ex sua malitia, qua vult alterum invadere, acquirit jus in illum; quo illum obliget ad fugam, ita ut nisi fugiat, vel patiatur se interfici, censeatur ipsi facere injuriam, sed solùm tenetur fugere ex charitate, si sine honoris dispendio possit. Ita Becanus.

3. Nec valet dicere cum Rebellio, quòd præbuit vehementem occasionem aggressori per contumelias, vel alios modos graviter injuriosos: nam respondeo cum Fausto *in specul. Confess. disp. 25. q. 10. nu. 2.* & aliis, quòd licèt invasor habuerit occasionem aggrediendi, injustitiam tamen, & peccatum committit in aggressione, & licèt invasus peccaverit in occasione, quam dedit invasori, nihilominus postea justè defendit se ab eo: ergo si eum occidat, non facit ei injuriam, ac proinde non peccat contra justitiam, & ideò ad nullam restitutionem tenetur, sed se habet illud homicidium tamquam per accidens, & mediante alterius malitia proveniens occasione injuriæ illatæ. Sed an hæc doctrina militet in Clericis, dicemus in sequenti resolutione.

RESOL. LXIV.

An Religiosus, vel Clericus nolens fugere, si occidat invasorem, peccet contra justitiam, ita ut teneatur restituere?

Et an, ut supradicti avertant graves ictus baculi, vel pugni inferendos, vel ob levem alapam vitandam, possint invasi occidere invasorem, & non teneantur fugere, etiam si possint, sive fuga sit dedecori, sive non, nec teneantur ad restitutionem? Ex p. 5. tr. 4. Res. 49.

§. 1. Peccare contra justitiam, & teneri ad restitutionem, docet Petrus Navarra *de restit. lib. 2. c. 3. n. 389.* (Sup. hoc in ref. seq.)
In Clericis enim locum non habet defensio honoris, cùm enim humilitatem, modestiam, ac mansuetudinem profiteantur, nullum ei dedecus accrescit ex aliorum contumeliis, aut ex eo quòd fugiant, sed potiùs gloria, & bonum nomen, neque parvi habentur, sed magni potiùs; quod, ut dictum est, non accidit in viro nobili sæculari: ergo, &c. Et ita hanc sententiam docet etiam Rodriquez *in sum. tom. 1. cap. 220. num. 23.* ubi sic ait. (Nos es licito à los Clerigos herir o matar a los que los acometem por defender su honra, antes o despues que han recibido la injuria, assi lo tienen los autores alegados, afirmando que no solamente pecan contra la religion de su estado, mas aun contra la justicia, y assi estan obligados à restitucion como verdaderos homicidas, porque en ellos no ay, ni milita la razon de la defension de la honra pues huyendo no la pierden, antes la ganan, ya que professan humildad conforme su estado.) Sic ille.

2. Verùm non desinam hìc adnotare Lessium *lib. 2. cap. 9. dub. 12. num. 86.* docere supradictos in tali casu peccare quidem contra charitatem, non autem contra justitiam, atque ideò ad restitutionem non teneri, maximè si vita, vel fortunæ invadantur; non enim ex justitia tenetur fugere, & hæc bona talia sunt, ut possit ea defendere. Idem dicendum si graves ictus baculi, vel pugni inferendi, quia ut hos avertat, potest se tueri. Ita Jul. Clar. *de homicidio, n. 35.* ubi generaliter docet, invasum non teneri fugere, etiamsi possit, (Sup. hoc supra in ref. 1. § 2. post medium vers. Imò.) sive fuga sit dedecori, sive non, dicitque esse communem opinionem Jurisperitorum, quòd intellige non ita teneri ut peccet contra justitiam, si se defendat: videtur tamen peccare contra justitiam si ob levem alapam vitandam occidat, quia res, quam defendit, magni momenti non censetur, ac proinde non videtur ei esse jus, causa illius retinendæ tantum malum irrogandi. Ita Lessius *loc. cit.* & post illum Tannerus *tom. 3. disp. 4. q. 8. dub. 4. num. 78.* Hurtado, & Mendoza *in 2. 2. volum. 1. disp. 17. sect. 16. §. 135. & sect. 21. §. 162.* Becanus *de just. in 2. 2. D. Thom. q. 9. de restit. concl. 3.* ubi docent, quòd in nostro casu Ecclesiasticus lege justitiæ non tenetur magis, quàm sæcularis.

RESOL. LXV.

An si vir infimæ conditionis, vel vir Ecclesiasticus nolit arripere fugam, sed resistat, & occidat invasorem, non solùm peccet, sed teneatur ad restitutionem?

Et utrùm prædicti Clerici, & Religiosi, aut etiam infimæ conditionis homines, qui alapa percussi, vel fuste, aut quocumque alio modo invasi non sibi consulant fugere ante acceptam alapam, & injuriam, sed repercutiunt, & occidunt invasorem, peccentne mortaliter contra justitiam, vel solùm contra charitatem? Ex p. 8. tr. 7. & Misc. Res. 49.

§. 1. Novissimè affirmativam sententiam tenet Eminentissimus Card. de Lugo *de just. & in tom. 1. disp. 10.* (Sup. hoc pro parte in resol. præcedenti.)
sect. 8. n. 170. & disp. 11. sect. 2. nu. 55. ubi sic ait. Dubitatur an qui fuga potuit commodè absque nota, vel infamia aggressorem fugere, & noluit, sed ipsum occidit, tenetur ad compensanda ejusmodi damna. Aliqui enim dicunt, occisionem illam esse quidem illicitam, & peccatum grave, non tamen contra justitiam, sed contra charitatem, cùm potuerit absque gravi incommodo totum illud damnum proximi evitare. Lessius *cap. 9. dub. 21. n. 136. & dubit. etiam 15. n. 107.* & Molina *disp. 81. nu. 2.* Cæterùm *suprà disp. 10. sect. 8. nu. 170.* cum communi sententia diximus, illud non solùm esse peccatum contra charitatem, sed etiam contra justitiam, quia unusquisque habet jus, ne occidatur ab alio auctoritate privata, nisi ob necessitatem defensionis, cui juri ille non renunciavit, licèt passione turbatus voluerit se ei periculo exponere: cùm ergo tunc non sit necessaria occisio, ad propriam defensionem, necesse est, quòd retineat malitiam integram homicidii injusti.

2. Adesto tamen, posse fortasse utramque sententiam conciliari. Nam si prævidens Petrum te quærere, ut te occidat, tu nolis ea die domi manere, cùm commodè possis, vel domum tuam redire, ut ejus occursum fugias, peccas quidem contra charitatem, posteà verò, si eo adveniente, & te occidere volente, jam non possis id impedire, nisi eum occidendo, tunc non peccas contra justitiam, quia jam tunc necessaria defensio id exigit; sed nec antea peccasti contra justitiam, quia non mansisti ibi eo animo, nec causam aliquam injustam dedisti, sed solùm non impedivisti occasionem illius necessitatis, ad quod non tenebaris ex justitia, sed ex charitate; & in hoc fortasse sensu, & casu loquuntur Molina, & Lessius. Quando verò ipso Petro te aggrediente, tu potes fuga te defendere, & non vis fugere, sed eum occidere, peccas contra justitiam, quia tunc occisio non est necessaria, cùm adhuc tunc possis aliter te

defen-

defendere, quàm occidendo, & in hoc casu videntur loqui auctores nostræ sententiæ. Ita Cardinalis de Lugo.

3. Sed dicendum est esse satis probabilem tam Ecclesiasticum, quàm sæculare, quem fugere oportebat, si id non faciat, sed resistat, & sui defendendi causa mutilet, vel occidat, non obligari ad compensationem, neque in externo, neque in interno foro; quia non propriè infert injuriam aggressori, quia se ultrò in tale periculum conjecit, & quantum in ipso est, potestatem fecit invaso se defendendi; quamvis probabilius sit teneri restituere, & peccare contra justitiam. Et ita negativam sententiam tanquam probabilem admittit P. Dicastillus *de Justit. lib. 2. tr. 1. disp. 10. dub. 5. num. 68. & dub. 7. n. 80.* ubi sic asserit. Videndum restat, utrùm prædicti Clerici, Religiosi, aut etiam infimæ conditionis homines, qui alapa percussi, vel fuste, aut quocumque alio modo invasi, non sibi consulunt fuga, cùm possint fugere ante acceptam injuriam, sed repercutiunt, & occidunt invasorem, peccent mortaliter contra justitiam, vel solùm contra charitatem. Dissentiunt auctores, Less. *c. illo 9. dub. 12. n. 86.* Julius Clarus *suprà*, & alii putant solùm peccare contra charitatem, quando percussio est gravis: contra justitiam verò, quando est levis, & pro illa vitanda occidunt. Probabilius tamen est, quod docet Petrus Navarra *supr. n. 189.* referens Sotum, & Covarru. consentitque Sylvest. *verb. excommunicatio*, & alii recentiores asserentes prædictos peccare contra justitiam, quando fugere possunt sine gravi incommodo; quia tunc solùm licita est occisio, quando necessaria est ad vitam tuendam, vel grave malum arcendum. Sed in nostro casu Clericis, & Religiosis non est grave malum fugere, aut patienter sustinere id, quod viro sæculari esset ignominiosum; ergo pro non gravi malo comparatione sui inferentes mortem, aut gravem mutilationem proximo, contra justitiam peccant. Nihilominus probabile est non peccare contra justitiam, neque teneri ad restitutionem damnorum. Ita Dicastillus: cui etiam adde Aegidium Trullench *in Decalog. to. 2. lib. 5. c. 4. dub. 5. n. 7.* qui etiam probabilem hanc sententiam esse docet, quibus ego adhæreo.

RESOL. LXVI.

An inter Nobiles ex homicidio oriatur obligatio restitutionis?
Ex p. 5. tract. 4. Res. 61.

§. 1. RESpondeo negativè, ex his, quæ docet Sanchez *in opusc. tom. 1. lib. 2. c. 4. dub. 13. n. 6.* ex Mercado, & Salonio, qui ait. Nobiles & divites ex communi usu videntur renunciasse, & pepercisse huic juri, ideò tacitè censetur remittere. Hinc Corduba *lib. 1. quæst. 31. art. 3.* Sotus *lib. 4. de just. q. 6. art. 3.* & Ledesma *in 2. p. 4. qu. 18. art. 2. dub. 2.* dicunt, quòd inter Illustres hæc restitutio non petitur, nam damna facilè condonant, solamque injuriam memoria tenent, & ita hanc sententiam tenet Homobonus *de casibus reservat. p. 2. cas. 3. fol. mihi* 303. vide etiam Aragonium *in 2. 2. q. 62. art. 2. ad 1.* & alios.

RESOL. LXVII.

An ex occisione facta in duello oriatur obligatio restitutionis?
Ex p. 5. tract. 4. Res. 50.

§. 1. AFfirmativam sententiam docet Peregrinus *tract. de duello, q. 30. n. 4.* Megalius *in p. 2. lib. 3. c. 1. q. 1. n. 13.* Turrian. *in 2. 2. D. Thom. to. 2. disp. 48. dub. 4. n. 12.* Bonaventura Colossensis *in tr. de duello, c. 12.* ubi sic ait. Qui in duello lædit alterum, vel occidit, tenetur in foro conscientiæ resarcire læso, vel filiis, & hæredibus occisi, quamcumque jacturam, quam illi ratione læsionis, & occisionis perpessi sunt: nam qui pugnat in duello, dat operam rei illicitæ, cùm duellum sit prohibitum: ergo si ex duello sequitur læsio, vel mors, qui lædit, tenetur resarcire quascumque jacturas; nam danti operam rei illicitæ, quæ prohibita est ex præcepto justitiæ, imputantur omnia quæ sequuntur, etiam præter voluntatem suam. Ita ille, & ante illum docuit Molina *de just. to. 4. tract. 3. disp. 83. n. 2.* asserens, provocatum ad duellum, si illud acceptet ut suum mundanum tueatur honorem, & inimicum occidat teneri ad restitutionem. Et hanc sententiam probabilem putat Homobon. *de cas. res. p. 2. cas. 3.*

Sup. contrarium in hoc § inf. in res. 70. ..

2. Sed hæc opinio ita absolutè prolata non placet; dico igitur quòd si quem ad duellum provocasti, & sic provocatum occidisti, non eris à restitutione excusandus, quia involuntarius ad certamen descendisse censetur, ne apud mundanos vilis haberetur: si verò provocantem provocatus occidat, vel percutiat, quamvis lethaliter peccet, ad restitutionem non tenebitur, quia provocando alterum invitavit ad sui occisionem, si fortè alter superior esset, scienti verò, & volenti non fit injuria. Quòd si ambo æquè vos ad duellum provocastis, neuter alteri ad restitutionem teneretur, quia pactum implicitum intercedit tunc, ut nihil occiso occisor inde debeat. Et hæc omnia docet Rebellius *de oblig. just. part. 1. lib. 3. q. 11. n. 8. & 9.* Villalobos *in sum. tom. 2. tract. 11. diffic. 24. num. 1.* Sylvius *in 2. 2. D. Th. q. 62. art. 2. quæritur 3. concl. 5.* Layman *lib. 3. sect. 3. tract. 3. c. 6. n. 5.* & novissimè Cœlestinus *in comp. Theol. mor. tr. 20. c. 3. n. 3.* ubi tenet non adesse ullam restitutionis obligationem, quando occisus provocavit ad duellum, vide etiam Becanum *de just. & jure, q. 9. de restit. concl. 1.* & Azorium *p. 3. lib. 5. c. 3. q. 7.* Filliucium *to. 2. tr. 32. c. 8. n. 252.* Lessium *lib. 2. c. 9. dub. 11. n. 133.* Sanchez *in opusc. to. 1. lib. 1. c. 4. dub. 10.* Fernandez *in exam. p. 2. c. 14. §. 1. n. 11.* Bannez *de just. q. 62. art. 2. dub. 4.* Stroversdorff. *de just. & jure in 2. 2. D. Th. q. 67. disp. unic. memb. 2. concl. 3.* Tannerum *to. 3. disp. 4. qu. 6. dub. 4. n. 101.* Salon. *in 2. 2. D. Th. q. 62. art. 2. contr. 11.* Unde non est audiendus Peregrinus, & alii pro affirmativa sententia adducti.

Sup. hoc dom.

RESOL. LXVIII.

An si adulter occidat cum moderamine inculpatæ tutelæ maritum invasorem, teneatur ad aliquam restitutionem?
Ex p. 5. tr. 5. Res. 47.

§. 1. NEgativè respondet Lessius *lib. 2. cap. 9. dub. 5. nu. 137.* quia habuit jus se defendendi, & occisus non habuit jus eum invadendi.

Sup. hanc sup. lego doctrinam res. 22. & pro irregularitate in hoc casu in to. 5 Resol. 194 & hic latius loco doctrinam Res. 83.

2. Rebellius verò *de obligatione just. p. 2. lib. 3. q. 13. num. 6.* affirmativam sententiam tenet, quia licèt adulter non peccaverit peccato homicidii, quia tamen causam efficacem per injuriam dedit aggressori, ex qua subsecutum fuit occisionis damnum, tenetur illud compensare non in quantum ex homicidio, sed quatenus ex injusta provocatione profectum fuit.

3. Sed Henricus Stroversdorff *de just. & jure in 2. 2. D. Th. q. 68. disp. unic. n. 2. concl. 6.* conatur has duas pugnantes sententias concordare, sic enim ait. Videntur, meo judicio, hæ duæ sententiæ facilè posse conciliari, si quis dicat adulterum illum, quem suppono privata auctoritate ab altero invadi, debere priùs alias vias quærere cavendi damnum, v. g. fugiendo, ut dicit Rebellius, vel petendo veniam, vel offerendo satisfactionem, quæ nisi faciat obligari illum ad restitutionem, etiam fortè tanquam homicidam, eo quòd in hoc casu latam culpam committat, & excedat modum justæ defensionis, præsertim cùm ipse tam gravem causam invasioni dederit. Si verò his omnibus frustra tentatis, adhuc alter persistat, & instet privata auctoritate, potest invasus moderatè se defendendo alterum occidere, nec tenebitur ad restitutionem, eo quòd usus sit jure suo, & ab altero contra jus sit invasus, & tunc ista occisio se habebit tanquam per accidens, & mediante alterius malitia proveniens, occasione operis injuriosi, proinde ac si quis se ipsum occideret præ impatientia, eo quòd ego ejus domum succenderim, non ero homicida, ista enim succensio est contra charitatem tantùm, non verò contra justitiam respectu occisionis per accidens ex ea provenientis. Ita Stroversdorff *ubi suprà*.

4. Verùm mihi absolutè sententia Lessii magis placet, quia talis occisio non est culpabilis in defensione, ut suppono, neque est culpabilis in causa, adulterium enim est causa remota, & occasio dumtaxat, nec est via ad occisionem mariti, sed potiùs adulteri, nam tardiùs mors mariti ex adulterio sequitur, sed potiùs mors adulteri: ergo, &c. Et ita hanc sententiam docet etiam Megalius *in p. 2. lib. 3. c. 1. quæst. 8. n. 10.*

RESOL. LXXI.

An quando quis advertit ex suo homicidio secuturum damnum tertii, si reverà sequatur, teneatur ad restitutionem, v. g. occidit quis Joannem, imponitur homicidium Petro, qui cum Joanne inimicitiam habebat, capitur Petrus, & ad mortem damnatur, &c. quæritur, an in tali casu verus homicida teneatur restituere hæredibus Petri damna inde sequuta?
Et quid, si in supradicto casu non advertit?
Et alii casus inferuntur in corpore hujus Resolutionis, ex quibus multæ difficultates solvi possunt. Ex p. 5. tr. 4. Res. 51.

§. 1. OCcidit quis, v. g. Joannem, imponitur homicidium Petro, qui cum Joanne inimicitiam habebat capitur Petrus, & ad mortem damnatur, &c. quæritur, an

in tali casu verus homicida teneatur ad restitutionem hæredibus Petri? Respondeo quòd si nec ea intentione talis occidit Joannem ut Petro inde damnum eveniret, nec advertit eventurum, non censetur causa mortis, & ideò non tenetur ad restitutionem, sed difficultas est, si advertit damnum secuturum Petro? Probabilius videtur etiam contra Azorium *p. 3. lib. 5. c. 3. q. 10.* si talis homicida putet inde damnum Petro obventurum, nam peccare peccato injuriæ in tertium, ac proinde non teneri ad restitutionem, quia quando ex aliqua actione sequitur damnum tertio, non ex natura actionis, vel ut plurimum, sed ex malitia, vel ignorantia aliorum, quæ se immiscent, non censetur illa actio injuriosa tertio, & quando damnum sequitur ex opere, non natura operis, sed per accidens, ut est in casu de quo loquimur, non tenetur quis ex justitia cavere, ne sequatur, sed solùm ex charitate: ergo non tenetur ad restitutionem. Hinc infertur vendentem catapultam alicui, qua malè usurum putat, si cum illa aliquem postea is occidat, non tenetur ad restitutionem, quamvis peccet contra charitatem. Et hæc omnia docet Lessius *lib. 2. c. 9. dub. 16. n. 110. 111. & 112.* & Sanchez *in opusc. tom. 1. lib. 1. c. 4. dub. 5. n. 9.*

2. Sed quid, v. g. si intendas vendendo illam catapultam ut ille inimicum tuum ea occidat? Layman *lib. 3. sect. 5. tr. 3. part. 3. cap. 6. nu. 3.* Sotus *de just. lib. 4. qu. 6. art. 3. ad 4. argum.* & Corduba *lib. 1. q. 31. art. 3.* in tali casu affirmant tunc adesse obligationem restitutionis, cùm actus humani ex intentione speciem accipiant. Sed Less. *ubi suprà*, negat, ad illum, & non pigebit. Et ratio est, quia intentio non facit ut opus sit injustum, & obliget ad restitutionem, nisi aliàs ex natura sua, & circumstantiis tale sit. Unde ex his multæ difficultates solvi possunt, videlicet quando peccetur contra justitiam, an tantùm contra charitatem.

3. Notandum est hic, quòd etiamsi aliqua actio talis sit, ut ex ea plerumq; damnum tertio sequi soleat, si in ea actione jure tuo utaris, non teneris ad restitutionem, quia qui utitur jure suo, nemini facit injuriam, quamvis possit peccare contra charitatem, si parum ipsius intersit eo uti, ut si venas aquarum per tuum prædium currentes, à quibus aqua in puteum vicini influebat, prætextu alicujus operis intercipias; aut si cloacam in prædium alienum aperias, & sic in similibus. Ita Lessius *loc. cit. num. 114.*

RESOL. LXX.

An occisor, si habet filios, & omnia interfectori remittat, teneatur adhuc restituere; Ex p. 5. tract. 4. Res. 58.

§. 1. PArtem affirmativam docet Tannerus *tom. 3. disp. 4. q. 6. dub. 4. n. 116. juncto n. 121.* & Faber *de restitut. in 4. dist. 15. q. 3. disp. 52. c. 2. num. 92.* Sed alii negativam sententiam tenent, ut Lessius *lib. 2. c. 9. dub. 26. n. 159.* Becanus *de just. & jure in 2. 2. D. Th. q. 14. de rest. concl. 4.* Sotus *de just. lib. 4. q. 6. art. 3. ad 7.* Bañnez *in 2. 2. D. Thom. q. 62. art. 2. dub. 8.* & alii. Ratio est, quia filiis non fit injuria per homicidam in bonis fortunæ, nisi quatenus læduntur in parente contra ipsius voluntatem: ergo quando parens condonat omne damnum, nullum jus ei remanet. Sicut enim per eum jus acquirunt, ita etiam admittunt. Nihilominus non rectè faciet læsus, si filiis valdè egentibus condonet occisori omnem restitutionem: valebit tamen in conscientia, nisi fortasse lege positiva non permittatur ei, nisi alicujus certæ portionis bonorum dispositio, v. gr. tertiæ, quartæ, vel quintæ, tunc enim non valet remissio, nisi juxta hanc moderationem, ut quidam volunt. Alii tamen non addunt hanc limitationem, quia tale debitum cùm ab honestissimis viris plerumque condonari soleat, non videtur censeri inter bona creditoris, de quibus loquuntur leges, portionem legitimam præscribentes: nemo enim cogitur hujusmodi actiones ex delicto, vel injuria nascentes in censu suo numerare.

RESOL. LXXI.

An interficiens aliquem non habentem filios, aut alios consanguineos intra tertium gradum, teneatur ad aliquam restitutionem?

An in tali casu debeat aliquid in foro conscientiæ restituere fratribus occisi, quidquid sit in foro judiciali? Ex p. 3. tract. 6. & Misc. 2. Res. 21.

Pro doctrina hujus vel lege doctrinam jus. vel. seq.

§. 1. DE casu in facti contingentia olim interrogatus fui, & negativè respondi, quia interficiens hominem non habentem filios, aut fratres hæredes, sed alios, non ita conjunctos, non tenetur aliquid restituere ratione dicti homicidii; quia in conscientia circa extraneos hæredes nullum damnum considerari potest, vigore cujus teneatur homicida ad aliquam restitutionem, cùm defunctus si adhuc vivus esset, non teneretur eis alimenta præstare. Et in hanc sententiam tenet Mercatus *tr. 1. de restit. c. 6.* & Joan. Valer. *in differentiis utriusque fori, ver. Restitutio, differ. 8.* qui plus addit cum Soto *lib. 4. de just. q. 6. art. 3. ad 3.* nempe, nec fratribus in tali casu deberi aliquid in foro conscientiæ, quidquid sit in foro judiciali. Sup. hac fratribus in ref. seq. ad lin. 4.

RESOL. LXXII.

Quibus hæredibus titulo alimentorum teneatur homicida restituere?

Et an tam fratres, quàm alii hæredes extranei succedant in juribus debitorum realium, quæ defunctus habebat ante mortem; unde expensæ, quæ fuissent factæ in curatione, v. g. vulneris, restituendæ sunt hæredibus quibuscunque, quia ad illas habebat jus defunctus ante mortem? Ex p. 5. tr. 4. Res. 59.

§. 1. REspondeo quòd occisor solùm videtur obligari parentibus occisi, filiis, & uxori. Unde contra Mercatum *de contr. lib. 6. c. 5.* infertur, quòd non teneatur restituere fratri, quia nec est hæres necessarius, nec censetur una persona cum eo, ut censent supradicti. Ita Coelestin. *in compend. Theol. moral. tr. 10. c. 3. nu. 2.* Becanus *de just. & jure in 2. 2. D. Th. q. 14. de rest. concl. 3.* & alii. Imò Fillincius *tom. 2. tr. 32. cap. 8. n. 267.* & Lessius (quod est valdè notandum) *lib. 2. c. 9. dub. 26. n. 157.* advertit probabile esse homicidam non teneri restituere uxori, si illa nullum notabile detrimentum accepit, vel si æquè commodè potest nubere; tunc enim non censetur in rebus pecunia æstimabilibus læsa, neque parenti occisi, nisi fortè sit hæres, vel filius occisus illum alebat; & ei aliunde non sit prospectum, quia alioquin non censetur in re sua læsus, ita ut damnum pecuniarium acceperit. Unde Tannerus *to. 3. disp. 4. q. 6. dub. 4. num. 121.* etiam satis probabile putat, si occisus de pretio non convenerit, dum viveret, & parentes ac uxor non egeant alimentis, nec filiis necessariis ad vitam, non teneri ad homicidam ante judicis sententiam aliquid restituere. Ita ille. Licèt contrarium doceat Sanch. *in opusc. tom. 1. lib. 1. c. 4. dub. 3. n. 9.* ubi statuit teneri homicidam restituere hæredibus, etiamsi sint divites, & aliundè victum habeant. Sup. hac doctrina in fine ref. præteritam, sed lege eam pro totam pro doctrina hujus Ref.

2. Advertendum est autem hic tam fratrem, quàm alios hæredes extraneos succedere in juribus debitorum realium, quæ defunctus habebat ante mortem, unde expensæ, quæ fuissent factæ in curatione, v. g. vulneris, restituendæ sunt hæredibus quibuscunque, quia ad illas habebat jus defunctus ante mortem. Ita DD. citati.

RESOL. LXXIII.

An homicida teneatur restituere damnum quod per accidens familiaribus, & amicis occisi ex ejus morte sequutum sit? Ex p. 5. tract. 4. Res. 56.

§. 1. AFfirmativè respondet Petrus Navarra *de rest. lib. 4. c. 1. n. 76.* Azorius *p. 3. lib. 5. cap. 3. qu. 11.* Philippus Faber *de restit. in 4. sententiar. dist. 15. q. 3. disput. 52. c. 2. n. 97.* & Vasquez *opusc. de restit. c. 2. §. 5. dub. 7. n. 24.* ubi sic ait. In hac re mihi videtur, quòd non tantùm parentibus, filiis, uxori, est restitutio facienda damnorum, ut isti omnes fatentur. Sed etiam amicis, & aliis consanguineis defuncti, quibus aliàs defunctus ex justitia non tenebatur, si tamen probabile erat defunctum, si vixisset, alimenta daturum, vel alia bona opera facturum, hoc, inquam, verum est, quando hujus magna erat probabilitas, utpote quia defunctus jam firmiter decreverat consanguineum, vel amicum domi alere, tunc enim istis est restituendum tantum, quanti æstimaretur spes illa probabilis, quam habebant. Ratio istius est, quia sicut ille, qui per vim, vel fraudem impedit aliquem à consecutione boni alicujus legati, v. g. quod probabiliter consequeretur, avocans animum illius, qui conferre decreverat beneficium, vel legatum, vel quid simile, tenetur ad restitutionem illius, quo spes illa æstimaretur arbitrio prudentis, quamvis ad illam non haberet jus ille, qui eam sperabat, solùm quia vi, aut fraude impeditus fuit, quòd latè documus in materia *de beneficiis*; ita ille, qui occidit alium, qui amicis decreverat aliquid conferre, vi impedit illud commodum, quod alii consequerentur ex defuncto: ergo tenetur ad restitutionem illius. Hæc ratio evidens est, & colligitur apertè ea doctrina illa de impediente per vim collationem alicujus commodi; quæ omnium consensu verissima est. Hæc Vasquez. Sup. hac in Ref. seq. §. Notandum est.

2. Ve-

2. Verùm ego contrariæ sententiæ tanquam probabiliori adhæreo, quam tuetur Lessius *lib. 2. cap. 9. dub. 26. num. 154.* Sotus *de Just. lib. 4. qu. 6. art. 3. circa tertium argumentum*, Salon. *in 2. 2. quæst. 62. art. 2. controv. 7.* Becanus *de just. & jure in 2. 2. D. Th. qu. 14. de restitut. concl. 2.* Cœlestin. *in compend. Theol. mor. tract.* 10, *cap. 3. nu.* 2. Stroversdorff *de just. & jure in 2. 2. D. Thom. quæst. 68. disp. unic. num. 4. conclus. 2.* Molina *de Just. tom. 4. tract. 3. disp. 83. num. 6.* ubi sic ait, De aliis autem quos interfectus ex sua liberalitate sustentabat, quibusve eleemosynas, aut beneficia alia tribuebat, dicendum est non videri homicidam teneri eis ad restitutionem, esto cognati illius essent; quicquid Adrian. Scot. & alii in contrarium asseruerint. Ratio autem est, quoniam id illis non erat debitum, quasi jus ad illud haberent, neq; mors interfecto fuit illata animo privandi ejusmodi homines emolumento, quod ex occiso sperabant, verisimiliterque in futurum percepissent, sed accidit id inde præter interfectoris intentionem sequi. Quia ergo quæ ejusmodi homines ab interfecto percepturi erant, connexionem non habent cum vita illius in ratione debiti, ut habent, quæ illi alii percepturi erant, neque mors ex intentione advenit contra veniendi juri, quod ejusmodi homines habent ad accipiendum quod sibi quivis ex liberalitate conferre voluerit, quasi homicida intenderit id impedire, sed per accidens est secutum, non secus ac si mors alia ex causa eidem eveniret; consequens perfectò est, ut homicida restituere non teneatur emolumenta, quæ eo modo morte injusta per accidens impedivit. Possumus verò id confirmare, quoniam nullus dicet, homicidam restituere teneri amicis interfecti, quæ sperabant ab illo ex liberalitate accipere, eo quòd soleret eos invitare, aut dona ad illos mittere, vel illis concedere quod ab eo petebant, neque item dicet, teneri restituere famulis, quæ ultra stipendium emeritum, sperabant ab illo in posterum accipere, vel commoditatem, quam in illius domo erant habituri: neque id affirmant Scotus, Adrian. & alii, quos impugnamus, sed solùm loquuntur de cognatis, qui sustentationem ab interfecto accipiebant; cùm ergo interfectus ex mera liberalitate sustentaret eos suos cognatos, qui non sunt de illorum numero, quos commemoravimus, non secus atq; ex liberalitate sustentabat suos amicos ac famulos, neque ejusmodi cognati habeant plus juris ad emolumenta quæ ex interfecto erant in futurum percepturi, quam amici, aut famuli consequens profectò est, ut injustus interfector non plus teneatur ea de causa cognatis illis restituere, quàm teneatur amicis, aut famulis interfecti. Hucusque Molina.

RESOL. LXXIV.

An homicida teneatur restituere damnum illatum creditoribus pro morte occisi?

Et an homicida teneatur ad aliquam restitutionem familiaribus, & clientibus, si damnum aliquod ex morte occisi illis provenerit?

Et an si maritus aliquem deprehensum in adulterio occidit, in conscientia teneatur restituere damna ex morte occisi sequuta. Ex p. 3. tr. 6. & Misc. 2. Res. 54.

Sup. hoc in resol. seq.

§. 1. Affirmativam sententiam docet Molina *de just. tr. 3. disp. 83. n. 8.* Et ratio est, quia occisus majori obligatione justitiæ tenebatur erga creditores, quam erga parentes, uxorem, & filios; & ideò his alimenta, & hæreditas non præstatur, nisi solutis creditoribus. Ergo si homicida, ut omnes fatentur, tenetur damnum resarcire, quod uxori: liberis, parentibus occasione homicidii accidit; multò magis creditoribus, si ob tale homicidium debito suo privati fuerant, dicendum est ad restitutionem teneri.

Sed his non obstantibus, ego contrariam sententiam teneo cum Salonio *in 2. 2. quæst. 62. art. 2. controv. 8.* Lessio *lib. 2. c. 9. dub. 26.* & aliis, penes quos rationes hujus sententiæ videbis.

Sup. hoc in sel. præterita.

2. Notandum est tamen hic obiter primò, homicidam neque teneri ad ullam restitutionem familiaribus, vel clientibus, si damnum aliquod ex morte occisi illis provenit: nam occisus supradictis ad nihil tenebatur ex justitia, sed ex liberalitate operabatur. Et ita tenent Sotus *lib. 4. q. 6. art. 3. circa 3. argum.* Molina *de just. tract. 3. disp. 83. n. 6.* Lopez *in instruct. part. 1. c. 72.* Lessius, & Salonius *ubi suprà*; quidquid in contrarium asserant Vasquez *opusc. de rest. cap. 1. §. 3. dub. 7.* & Petrus Navarra *de restit. lib. 4. c. 1. n. 76.*

Sup. hoc late in to. 3. tr. 1. Res. 123. §. Sed hæc opinio, &c.

3. Notandum secundò, quòd si maritus aliquem deprehensum in adulterio occidit, in conscientia non tenetur restituere damna ex morte occisi sequuta, donec ad judicem causa delata cognoscatur, utrùm in pœnam delicti, atq; injuriæ compensationem restitutio ipsi remittenda sit, necne. Ita Molina *tr. 3. disp. 81. n. 10.* & alii.

RESOL. LXXV.

An homicida teneatur restituere damnum creditoribus occisi? Ex p. 5. tr. 4. Res. 57.

Sup. hoc in sol. præterita.

§. 1. Affirmativam sententiam docet Layman *lib. 3. sect. 5. tr. 3. p. 3. c. 7. n. 4.* & Molina *de just. to. 4. tr. 3. disp. 83. n. 8.* ubi sic ait. Majus dubium est de creditoribus injustè interfectis, si aliquando eveniat ut propter eam injustam mortem illi aliquid non recuperent eorum, quæ interfectus ipsis debebat, quod tamen recepturi fuissent, si ille interfectus non fuisset. Etenim hoc debitum de justitia est, & quod anteponendum erit emolumento, quo privatur uxor, & quo privantur filii, cùm ad uxorem, & ad filios non aliud ex marito, & ex parte spectet, quam quod remanserit, deducto priùs toto ære alieno, satisfactisque integrè omnibus ejusmodi creditoribus interfecti; quare cùm homicida restituere teneatur uxori ac filiis ejus, quem injustè interfecit, emolumentum verum ex ita interfecto, quo ipsos privavit, longè cum majori ratione tenebitur restituere hoc aliud. Nec refert si quis dicat, damnum hoc creditorum non fuisse intentum ab homicida, sed per accidens, præterque ipsius intentionem esse sequutum. Nam similiter damnum uxoris, ac filiorum fuit sequutum per accidens, & præter intentionem homicidæ, & nihilominus tenetur illud restituere, quia connexum erat cum morte injusta interfecti, & contrarium ejus damni magis erat debitum ab interfecto, quàm damnum uxoris, ac filiorum. Item sicut damnum uxoris, ac filiorum censetur voluntarium comparatione interfectoris, ut teneatur illud restituere, nihil impediente, quod non attenderit, an interfectus uxorem ac filios haberet, & quòd id ignoraverit quoniam ex ipso, quòd cum peccato vult mortem interfecti, censetur imputativè velle effectum, ut illa restituere teneatur, quæcumque damna nata sunt sequi ex tali morte, si ex illa re ipsa sequantur, ita idem omninò cernitur comparatione damni creditorum interfecti. Ita Molina, satis quidem probabiliter.

Sed ego negativam sententiam probabilem puto, quam tenet Salon. *in 2. 2. D. Thom. qu. 63. art. 2. contr. 8.* Sotus *de Just. lib. 4. q. 6. art. 3. ad 4.* Becanus *de Just. & jure in 2. 2. D. Th. q. 14. de restit. concl. 1.* Cœlestinus *in compend. Theol. mor. tr. 10. c. 3. n. 2.* Filliucius *tom. 2. tract. 35. c. 8. n. 209.* & Lessius *lib. 2. c. 9. dub. 26. n. 155.*

2. Probatur primò: nam planè per accidens obvenit damnum creditoribus, non enim illa actio occisionis ex natura sua, vel ut plurimum est illis damnosa; ergo non est injuria in illos.

3. Secundò. quia creditor non habet jus in debitorem, nisi quantum extendunt se bona, quæ actu habet, vel quæ verisimiliter erat habiturus: ergo cùm homicida restituit hæredibus, in quos obligatio defuncti transfertur, ea, quæ ipse putabatur lucraturus, non facit injuriam creditoribus, possunt enim ab hæredibus solutionem petere.

4. Tertiò creditor non est ita conjunctus debitori, ut damnum quod huic fit, debeat censeri fieri creditori, non solùm per accidens, seu civili modo ei cohæret, qua ratione innumeri possunt cum ipso conjungi. Absurdum autem videtur omnes eos, qui cum ipso contrahunt, habere jus justitiæ in ipsius inimicum, ne ipsum occidat. Confirmatur, quia qui cum aliquo contrahunt, debent videre an ille habeat sufficientia bona, vel certè curare, ut det sufficientem cautionem, quod si non fecerint, sibi imputent, non enim tenetur inimicus ex justitia tam procul respicere.

5. Quartò non videtur hæc obligatio usu recepta, imò communi hominum judicio, non censetur homicida creditoribus obligatus, nisi fortè ea intentione occiderit, ut eis obesset: unde in casu contingenti non imponerem homicidæ onus restitutionis.

RESOL. LXXVI.

An si mancipium aliquem occidat, absque Domini culpa, adhuc Dominus teneatur ad aliquam restitutionem ante judicis sententiam?

Et notatur Dominum posse abscondere animal, aut servum, ne capiatur ante sententiam. Ex part. 5. tr. 4. Res. 52.

Sup. hoc melius, & magis late in tom. 7. tr. 8. Res. 47. a §. 2 usq. in fin.

§. 1. Videtur affirmativè respondendum, ex *l. si servus, ff. de noxalibus action. & ex c. si culpa, de injuriis, & damno dato.* Verùm ego puto cum Petro Navarra *lib. 2. c. 5. n. 38.* & Lessio *lib. 2. cap. 9. dub. 17. num. 519.* istas leges

neq; jure positivo ante sententiam judicis obligare in conscientia, quia videtur solùm pertinere ad forum externum neque aliter usu receptæ sunt: quæ omnia à fortiori procedunt in animalibus, quæ si aliquod damnum fecerunt absq; domini culpa, non teneatur dominus ad damni restitutionem, nisi post judicis sententiam, ut ipsemet Lessius docet *num.* 119. & Maldetus *in* 2.2. *tract.* 3. *cap.* 5. *dub.* 5. ubi etiam notat dominum posse abscondere animal, aut servum, ne capiatur ante sententiam.

R E S O L. LXXVII.

Quid teneatur restituere homicida, vel mutilator?
Et pro praxi hujus difficultatis aliqui casus adducuntur, alii verò notantur in textu hujus Resolutionis. Ex p. 5. tract. 4. Res. 53.

§. 1. Certum est teneri primò ad impensas in curatione morbi, sive vulneris. Secundò ad omnia damna ex nece sequuta. Tertiò ad lucrum cessans. Sed primò hic est difficultas, an homicida teneatur restituere integrum lucrum? & affirmativè respondet glos. *in cap.* 1. *de injuriis*, *ver. operas*, & ibi Panormitanus *num.* 5. glos. *in l. ex hac*, *ff. si quadrup. paup.* Grassius *in decis. lib.* 2. *c.* 66. *n.* 2. Gomez *lib.* 3. *variar. cap.* 6. *num.* 9. Joannes Major *in* 4. *dist.* 15. *q.* 9. *dub. ultimo*, Navar. *in Manuale*, *cap.* 15. *num.* 26. & alii.

Sup. hoc infr. in res. 79 §. 1. & 2.

2. Verùm contraria sententia tenenda est. Dico igitur quòd homicida non tenetur integrum lucrum restituere, quia lucrum in spe, quod multis modis impediri potest, non valet tantum, quantum lucrum in re. Unde in taxando hoc lucro attendendæ sunt circumstantiæ personæ, loci, temporis, &c. Si occisus erat juvenis, & optimæ salutis, item si erat bonus artifex, & maximè labori incumbens. Ita D. Th. *in* 2. 2. *qu.* 62. *art.* 2. *ad* 1. Mercatus *de contract. lib.* 6. *cap.* 6. Sotus *de Just. lib.* 4. *qu.* 6. *art.* 3. *ad* 3. Ledesma *in* 2. *p.* 4. *qu.* 18. *art.* 2. *dub.* 2. & alii communiter. Existimo etiam probabilem cum Becano *de just. & jure in q.* 62. 2. 2. *D. Thom. de restit. q.* 8. *concl.* 1. Covar. *lib.* 2. *var. c.* 10. *n.* 7. & Angelo *ver. restitutio* 1. §. *homicida*, hanc æstimationem faciendam esse juxta dispositionem juris civilis, quæ habetur *in l. computationi*, *ff. ad l. falcidium*. Ut si quis sit annorum 30. vel infra, is putetur adhuc victurus 30. si sit 35. putetur victurus 25. si sit 40. adhuc 20. si sit 50. adhuc 10. semper diminuendo usque ad 60. Sed hanc opinionem aliqui non admittunt, quia ex illa sequeretur occidentem sexagenarium non teneri ad aliquam restitutionem, quod non videtur admittendum; nam fieri potest ut adhuc sit validus, & putetur diu victurus. Certum est autem in utraque sententia quòd quando læsus remanet vivus cum membri abscissione, vel perpetua debilitate, non oportet hanc computationem annorum vitæ facere, sed potest solvi annuatim dum vixerit, quolibet anno certa summa pro illo lucro, quod habiturus erat. Quia verò valdè difficile est ratione circumstantiarum dare unicuique ea damnificatis, quod ei ex justitia debetur, sanum est consilium uti compositione cum his, quibus restitutio facienda est, qui mutuò debent sibi remittere, si quid minus, plusve debeatur.

Sup. hoc in R. 1. & §§. not. praecedit.

3. Secundò difficultas est, utrùm ex lucro deducenda sit æstimatio molestiæ, & laboris, quem in præstando officio, vel opificio subiturus fuisset? Negativè respondet Lessius *lib.* 2. *cap.* 9. *dub.* 19. *num.* 125. Sotus *de just. lib.* 4. *q.* 6. *art.* 3. *circa tertium argum.* Navarra *de restic. lib.* 4. *c.* 1. *num.* 68. Covarr. *lib.* 2. *var. c.* 10. *num.* 7. & Villalobos *in sum. tom.* 2. *tr.* 11. *diffic.* 25. *n.* 4. ubi sic ait. (Quanto a la cuenta del lucro cessante no se ha de atender a todo lo que el oficial podria ganar, sino lo que de hecho ganava, quitando las fiestas, y lo que avia de gastar con su persona. Y no se ha de quitar lo que valia su trabajo, que si esso se quitara a penas quedaria nada.) Ita ille. Et certè si æstimatio laboris detrahenda sit, vix aliquid supererit, nam sæpè lucrum non est majus, quàm æstimatio laboris, ut patet in his artificii, in quibus est parum ingeniosæ industriæ. Deinde qui alium impedivit à labore diurno, tenetur integrè lucrum illius diei resarcire, nulla parte detracta ratione laboris non obiti, nam alter cupiebat laborem subire: ergo, &c. & hæc sententia est satis probabilis.

4. Sed contrariam docuit Jo. Major *in* 4. *sent. dist.* 15. *q.* 19. quam etiam admittit Rebellius *p.* 1. *lib.* 3. *q.* 13. *n.* 2. ubi sic ait. Lucri cessantis restitutio moderanda erit propter æstimationem laboris, quem in lucrando subiturus erat, nisi fortè ejus esset ingenii, ut non minus molestè ferret, otium, quàm laborem. Ita ille. Verùm quia res morales moraliter tractandæ sunt, ego existimo quòd hujus ingenii pauci inveniuntur, maximè si ageretur de labore per totam vitam; ideò in praxi satis probabiliter existimo posse ad arbitrium prudentis viri aliquid detrahi à restitutione lucri cessantis ratione levaminis à labore, & ita mecum sentiunt docti recentiores, quicquid in contrarium Doctores communiter asserant.

5. Notandum est etiam hic obiter contra Sotum *de justit. lib.* 4. *q.* 6. *art.* 4. ex modo occidendi injurioso, nimirum insidiosè, proditoriè, crudeliter, atrociter, &c. non esse aliquid amplius restituendum. Ita Azorius *part.* 3. *lib.* 5. *c.* 3. *qu.* 3.

Nota etiam quòd non tantùm hæredes homicidæ tenentur solvere damna, sed etiam ipse fiscus, si bona homicidæ fuerint publicata, sicuti tenetur ad alia debita. Ita Sanchez *in sum. tom.* 1. *lib.* 2. *cap.* 32. *à num.* 74. *usque ad nu.* 84. Aragon. *in* 2. 2. *D. Th. q.* 62. *art.* 2. *ad* 1. & alii, quod Julius Clarus *in praxi crim. lib.* 5. *homicidium*, *ver. tenetur*, etiam notat malè in praxi observari.

7. Et tandem nota contra Navarrum *c.* 15. *n.* 22. homicidam non teneri solvere expensas moderatas factas in sepultura occisi. Item si quis injustè præveniendo aliquem occiderit, qui naturali, vel alias justa morte erat moriturus, non tenetur aliquid restituere, quia nullum damnum intulit occiso, quod justè non erat passurus. Ita DD. citati.

R E S O L. LXXVIII.

An pro ipsius vita, aut membri privatione, deformitate, cicatrice, &c. sit facienda aliqua restitutio? Ex part. 5. tr. 4. Res. 54.

§. 1. Affirmativam sententiam docet D. Thom. *in* 2. 2. *q.* 62. *art.* 2. *ad* 1. & ibi Aragon, Salonius, Sylvius, Valentia, Scotus, Richardus, Gabriel, & Major *in* 4. *sent. dist.* 15. Adrianus *in* 4. *de restit. q. ult.* Azorius *to.* 3. *lib.* 3. *cap.* 3. *q.* 4. Molina *de Just. to.* 4. *tr.* 3. *disp.* 88. Rebellius *p.* 1. *lib.* 3. *q.* 13. *n.* 3. Fernandez *in Exam. p.* 1. *cap.* 14. § 1. *n.* 17. & alii: & ratio est: tum, quia, ut notavit D. Thom. cit. quandocumque non potest reddi æquivalens, reddi debet possibile, quia impossibilitas excusat à tanto, non à toto. Tum, quia absurdum videtur bovem, aut servum alterius occidentem teneri de damno vitæ, bovis autem dominum occidentem non item. Tum, quia in omni sententia licet de tali damno transigere, atque ita eo pacto saltem aliquid pro ipso accipere. Tum, quia in lege Moysis simile damnum erat compensandum *Exod.* 21. ubi pro anima jubetur dari pretium, pro oculo, aut dente servo libertas. Discrepant tamen citati DD. in modo restitutionis. Adrianus ait reum, si in judicio non puniatur, debere vitam exponere pro Republica in tali bello, quod tamen communiter ab aliis, & rectè, reiicitur, quia hæc restitutio per se læso nihil prodest. Scotus ait satisfaciendum esse petendo veniam vel à læso, vel ab hæredibus (nisi cum his aliter transigatur) aut alia arbitraria satisfactione, determinatè autem ad suffragia spiritualia pro occiso offerenda non putat ex justitia teneri lædentem, licèt hæc commoda satisfactio esse queat. Salon. itidem totum hoc relinquit arbitrio prudentis Confessarii, ut reus satisfaciat aut per suffragia, & officia spiritualia ipsi defuncto, aut per veniæ petitionem, aut aliquam compensam pecuniariam ipsis heredibus. Conveniunt tamen ferè omnes in eo, si reus in judicio justa pœna talionis afficiatur pro naturali damno ad nihil aliud teneri.

Sup. hoc in Res. 79. §. Notandum est.

2. Verùm his non obstantibus, ego puto absolutè contrariam sententiam tenendam esse, quam tenetur Petrus Navarra *de restit. lib.* 4. *cap.* 1. *n.* 80. Navarrus *in Manuali cap.* 15. *n.* 25. Gomez *lib.* 3. *var. c.* 6 Covarr. *lib.* 2. *var. c.* 10. Fillincius *to.* 2. *tr.* 32. *c.* 8. *n.* 200. Sanchez *in opusc. to.* 2. *lib.* 1. *c.* 4. *dub.* 1. *c.* 7. Gordonus *in Theolog. moral to.* 1. *lib.* 5. *q.* 4. *cap.* 4. *n.* 16. Lessius *de Just. lib.* 2. *cap.* 9. *dub.* 23. *numer.* 541. Layman *lib.* 3. *sect.* 5. *tr.* 3. *p.* 3. *c.* 6. *n.* 2. Vasquez *opusc. de restit. cap.* 2. §. 3. *dub.* 6. Becanus *de just. & jure in* 2. 2. *Div. Th. q.* 11. *de restit. concl.* 1. *& seqq.* Dicendum est igitur pro vita, membro, cicatrice hominis liberi nihil necessariò restituendum esse in conscientia.

3. Probatur primò ex *l. fin. de his qui effuderint, vel dejecerint*, & ex *l. ex hac lege*, *ff. si quadrup. paup. fecisse dicatur*, nam in his legibus dicitur liberum corpus nullam recipere æstimationem, ac proinde damna corporis liberi non posse pretio compensari, quia sunt supra omne pretium.

4. Hinc probatur secundò, quia restitutio, quæ debetur, ex justitia, reparat damnum illatum præcisè ad æqualitatem: ergo ubi damnum natura sua irreparabile est, non debetur restitutio lege justitiæ. Unde è contrario dicendum est, quòd pro vita servi, vel animalis debet fieri restitutio pecuniaria, quia illorũ vita æstimatur pretio quod ad æqualitatem rependi potest: ergo pro illa tantum solvendum

est,

est, quantum valet. Cæteras rationes videbis apud Lessium *ubi suprà*, & ideò in tali casu Tannerus *tom. 3. disp. 4. q. 6. dub. 4. n. 113.* putat quòd non debet facilè Confessarius pœnitentem ad restitutionem compellere.

5. Undè ex his infertur primò quòd si vir nobilis, aut alius occisus sit, qui nihil lucri faciebat, nihil restituendum erit.

6. Infertur secundò nihil esse restituendum homini libero pro deformitate resultante ex vulnere, nisi inde damnum temporale resultet; tunc enim non ratione vulneris, & fœditatis, sed ratione damni tenetur illud compensare, ut si deformitatem faciat in fœmina nubili, quæ ob id matrimonio copulari nequit, vel ampliori indiget dote. Similiter si deformitas facta esset in servo, ob quam minùs valeret.

7. Infertur tertiò quòd fustibus, vel alapa percutiens aliquem non tenetur pro injuria compensationem pecunia facere, sed tantùm pro damnis temporalibus, si quæ inde sequantur.

RESOL. LXXIX.

Quis vulneravit opificem, quæsierunt à me, ad quid teneatur vulnerans restituere?

Et in corpore hujus Resol. alii quatuor diversi casus inferuntur, & notantur sæpè contingentes in praxi, Ex part. 3. tract. 6. Ref. 53.

Sup. contento in hoc, & seq. §. l. ... in ref. 75 §. 1. & lin. 7, & seq.

§. 1. RΕspondit ad impensas Medico largitas, juxta *c. 1. de injuriis*. Secundò ad æstimationem operarum, quibus ille caruit, quibus ex illo vulnere inutilis factus est, ut patet ex *l. ult. ff. de his qui dejecerunt, vel effuderunt*. Sed difficultas tunc fuit, utrùm deducenda esset æstimatio molestiæ, ac laboris, quem in officio, aut opificio subiturus erat? Et alii negativè responderunt, & probabiliter quidem; nam ita tenent Lessius *lib. 2. c. 9. dub. 19.* Navarr. *de restitut. lib. 4. cap. 1. n. 68.* Covar. *var. resol. lib. 2. c. 10. n. 7.* & Sotus *de justit. lib. 4. qu. 6. art. 6. circa 3. arg.* & alii.

2. Verùm ego contrariam sententiam non minus probabilem esse existimavi, quam docent Rebellius *p. 1. lib. 3. qu. 13.* Molina *de justit. tract. 3. disp. 87. conclus. 1.* Major. *in 4. dist. 15. qu. 19.* Igitur in tali casu, si pœnitens vellet æstimationem laboris deducere, Confessarius illum potest securè absolvere, & à dicto onere restitutionis liberare.

Sup. hoc in Religiosorum.

3. Notandum est tamen hìc obiter primò contra Sotum *in 4. dist. 15. q. 3.* Adrianum *in 4. de restit. q. ult.* Sotum *de justit. lib. 4. qu. 6. art. 3.* Sylvestrum *ver. restitutio 3. q. 2.* Azorium *to. 3. lib. 5. cap. 3. quæst. 4.* & Molinam *tract. 3. disput. 84.* pro cicatricis deformitate, membri, imò ipsius vitæ jactura nullam pecuniæ compensationem secundùm se faciendam esse, ante judicis sententiam. Ita docent Lessius *lib. 2. c. 9. dub. 23. & 25.* Navarrus *c. 15. n. 22.* Gomezius *var. resol. lib. 3. c. 6. n. 12.* Navarra *lib. 4. c. 8. n. 80. & seq.* Vasquez *in opusc. de restit. c. 2. §. 3. dub. 6.* & glossa *in c. 1. de injuriis*, & habetur clarè *in l. ult. & in l. 1. §. sed cùm homo, ff. de his qui effuderunt*, ubi asseritur, quòd in homine libero nulla corporis æstimatio fieri potest.

Sup. hoc infra in to. 7 ref. 63. §. Notandum est tamen primò à principio.

4. Undè hinc etiam obiter nota contra Sa *ver. infamia n. 7.* Molinam *tract. 4. disp. 45. n. 3.* Adrianum *quodlib. 11. dessic. 6.* Sotum *de teg. secr. memb. 3. q. 2. concl. 5.* & alios probabile esse, quòd si quis famam injustè ablatam, non directè, nec indirectè restituere possit, non teneri ante judicis sententiam pecunia illam compensare, vel satisfacere. Et ita tenent Lessius *lib. 2. c. 11. dub. 16.* Navarra *lib. 2. c. 4. n. 417.* Sylvester *ver. detractio, quæst. 4.* & novissimè Layman *in Theolog. mor. lib. 3. sect. 5. tr. 3. p. 2. c. 7. n. 3.* cum aliis.

Sup. contentum in hoc § sup. in ref. 67 §. ult.

5. Notandum secundò aliquem, qui provocatus ad pugnam accessit, etsi deliquerit vulnerando, non tamen teneri damnum restituere, nam provocans quantum in se erat, potestatem fecisse censetur inferendi damnum, & sic probabiliter sentiunt Lessius *lib. 2. cap. 9. dub. 21.* Rebellius *p. 1. lib. 3. q. 12.* Azorius *to. 3. lib. 5. c. 3. q. 7.* quidquid in contrarium asserat Molina *de just. tract. 3. disp. 82.* Undè à fortiori infertur, qui ex condicto ad duellum descendit, & mortem, aut vulnus alteri intulit, ad nullam restitutionem hæredibus, seu vulnerato teneri, cum volentes, & consentientes ad pugnam descenderunt. Lessius *ubi supr.* & alii.

RESOL. LXXX.

An homicida ex justitia teneatur pro anima defuncti offerre Missas, preces, &c. Ex p. 5. tract. 4. Ref. 66.

§. 1. AFfirmativè respondet Scotus *in 4. dist. 15. q. 3.* Gabriel, *ibidem quæst. 15. art. 1. in fine*, Jul. Clar. *in pract. crimin. l. 5. §. Homicidium, ver. tenetur etiam*, Rolandus à Valle *lib. 2. cons. 39.* Aragon. *in 2. 2. q. 62. art. 2.* Fernandez *in Exam. p. 1. c. 14. §. 1. n. 19.* Adrianus *in 4. de restit. q. ult.* Molina *tom. 4. tract. 3. disp. 84. nu. 11.* Rebellius *p. 1. lib. 3. q. 14. n. 6.* & alii; ubi docent satisfactionem injuriæ personalis fieri posse per suffragia pro occiso, & ad hoc homicidam non solùm teneri ex charitate, sed ex justitia.

2. Sed contra est, quia nemo tenetur damnum resarcire ex bonis diversi generis ac ordinis, si in eodem non possit, quia solùm bona ejusdem generis ac ordinis inter se commensurari possunt, secundùm proportionem dati, & accepti; sermo enim est de restitutione, sive compensatione damni per justitiam commutativam. Et hæc docet Becanus *de justit. & jure in 2. 2. D. Th. qu. 13. de restit. conclus. 2.* Stroversdorff *de justit. & jure in 2. 2. D. Thom. qu. 78. disput. unic. num. 29. concl. 2.* Azorius *p. 3. lib. 5. c. 3. q. 12.* Filliucius *to. 2. tract. 32. cap. 8. num. 205.* Layman *in Theol. moral. lib. 3. sect. 5. tract. 3. pars. 3. cap. 6. n. 2.* qui benè addit in foro interno decere Confessarium pro satisfactione sacramentali imponere homicidæ preces, sacrificia, &c. animæ occisi applicanda. Sup. hoc in tom. 6. tract. 6. Ref. 98.

RESOL. LXXXI.

An homicida sit compellendus restituere, licet ex restitutione constituatur in gravi necessitate?

Et quid, si homicida constituatur in extrema necessitate?

Et quid est faciendum, si hæredes occisi essent etiam in gravi necessitate? Ex p. 5. tr. 4. Ref. 62.

§. 1. AFfirmativè respondet Martinus Ledesma *in 2. p. 4. q. 18. dub. 2. art. 2.* ubi docet in tali casu homicidam compellendum esse ad restitutionem, modo non constituatur in extrema necessitate.

2. Sed ego contrarium teneo cum Soto *de just. lib. 4. q. 7. art. 3. in solut. ad 3.* Cordub. *lib. 1. qu. 51. art. 3.* & Sanch. *in opusc. tom. 1. lib. 1. c. 4. dub. 7. n. 2.* quia non tenetur cum tanto dispendio restituere quod limitatur, nisi hæredes occisi essent etiam in gravi necessitate.

RESOL. LXXXII.

An hæredes homicidæ excusentur à restitutione, si ille capite damnatus est? Ex p. 5. tr. 4. Ref. 60.

§. 1. NEgativè respondet Sanchez *in opusc. to. 1. lib. 1. c. 4. dub. 2. n. 2.* Mercatus *de contr. lib. 6. c. 6.* Gordonus *to. 1. lib. 5. q. 4. c. 4. n. 17.* Malderus *de just. & jur. in 2. 2. D. Th. tr. 3. c. 3. dub. 5.* Azorius *tom. 3. lib. 5. c. 3. q. 6.* Petrus Navarrus *de rest. lib. 4. c. 1. n. 91.* Covar. *lib. 2. var. c. 10. n. 7.* Gomez *tom. 3. c. 3. n. 3.* quia pœna infligitur à judice non ut damnum parti læsæ compensetur, sed ut injuria Reipublicæ, & legibus illata vindicetur, aliisque terror incutiatur. Et si hæc opinio esset vera, hoc onus ad fiscum etiam transiret, quamvis Jul. Clar. *in praxi lib. 5. §. Homicidium nu. 23.* queratur hoc malè in praxi servari.

2. Verùm ego puto cum Lessio *lib. 2. c. 9. dub. 12. n. 139.* affirmativam sententiam probabilem esse, quam videtur docere Scotus *in 4. dist. 15. q. 3. art. 2.* Idem docet Gabriel *ibid. q. 15. art. 2.* Rosella *ver. restitutio 3.* Angelus *eodem ver. 1. §. Homicida*, Adrianus *q. ult. de restit.* & Dominicus Bañez *de justit. & jure in 2. 2. D. Th. q. 62. art. 2.* quia capitis sententia compensat omnem injuriam, & damnum homicidii. Et præsertim hæc sententia erit amplectenda, ut tenet Becanus *de justit. & jure in 2. 2. D. Th. q. 10. de restit. concl. 2.* quando hæres occisi nihil pro satisfactione damnorum exigat; ita enim ferè habet usus, ut pœna talionis censeatur acquiescere. Et in hoc casu ego prorsus nullum imponerem onus restituendi. Notandum est tamen hìc cum Aragonio *in 2. 2. q. 62. art. 2.* & Fernandez *in Exam. Theol. moral. p. 1. c. 14. §. 1. n. 16.* quòd stando in prima opinione, intelligenda est quando bona damnati ad mortem pervenerunt ad hæredes, non successione hæreditaria, sed libera legatione.

RESOL. LXXXIII.

Quando ex homicidio casuali incurratur obligatio restitutionis? Et in textu hujus Resolutionis adducuntur aliqui casus in exemplum supradictæ difficultatis, ex quibus oritur ultima difficultas, scilicet, ex quanam culpa, hoc est, ex quanam negligentia non adhibita in prædictis casibus homicidii casualis oriatur obligatio restitutionis; an ex negligentia, & culpa lata, non levissima, vel levi, vel an in dicto casu restitutio sit minus facienda, quàm si homicidium fuisset ex industria admissum? Ex p. 5. tr. 4. Res. 46.

§. 1. REm hanc clarè, breviter, & doctè, ut semper solet, explicat Lessius *de just. l. 2. c. 9. dub. 15.* ubi sic ait, Primò quando causa non erit efficax, ita ut ex ea non soleat ut plurimum talis effectus sequi, sed aliunde, nempè ex eo quòd per accidens conjungitur, ut si alicui inflexisti vulnus non lethale, sed mors sequuta est, vel malitia, aut negligentia Medici, vel ex injuria infirmi, hæc occisio censebitur tibi fortuita, unde non eris reus homicidii, nec teneberis ad restitutionem ut homicida, sed solùm ut vulnerans; secus tamen si eo loco non erant Medici, & læsus debitam diligentiam adhibuit, tali enim loco, & tempore vulnus illud censebitur lethale. Secundò si dans operam non solùm rei licitæ, sed etiam illicitæ, adhibuisses sufficientem cautionem, ne inde aliquid incommodi sequeretur, tunc etiamsi fortè sequuta sit mors alicujus, non tibi imputanda est, quia nec in se, nec in causa talis mors est volita. Nec obstat, quòd causa fuerit periculosa, ac proinde mors illa videtur volita in causa, quia diligentia antea adhibita abstersit omne periculum, & ideò in tali casu nulla adest culpa homicidii, vel obligatio restitutionis. Hinc infertur Clericos, chirurgos, & venatores si casu interficiant homines post adhibitam in venatione, & curatione infirmi debitam diligentiam, non teneri aliquid restituere, non enim peccarunt peccato injustitiæ, & homicidii: ergo non tenentur ad restitutionem.

2. Idem dicendum est secundùm Lessium de occisore mariti, qui invadit adulterum, ut infrà videmus. Et hæc doctrina applicanda est etiam conviciatori, qui alterum convitio incitavit ad se invadendum, & illum postea occidit, cum moderamine tamen inculpatæ tutelæ, nam non tenebitur aliquid restituere. Etenim convitium non est via ad occisionem læsi, sed potiùs conviciatoris; quicquid in contrarium asserat Navarrus *in man. c. 15. n. 7.* qui malè pro se citat Cajetanum; nam ibi Cajetanus loquitur de eo, qui dat operam rei illicitæ, quæ natura sua tendit ad occisionem; ergo, &c. Ita Lessius *ubi suprà dub. 21. n. 137.* cui adde Petrum Navarra *de restit. lib. 2. c. 3. nu. 263.* & Becanum *in 2. 2. D. Th. q. 9. de restit. concl. 4.*

3. Sed ex supradictis oritur difficultas, ex quanam culpa hoc est, ex quanam negligentia non adhibita in supradictis casibus homicidii casualis oriatur obligatio restitutionis? Respondeo cum Azorio *p. 3. lib. 5. c. 3. q. 9.* & Lessio *lib. 2. c. 9. dub. 17. n. 115.* ex culpa, & negligentia lata, non levissima, vel levi; verùm an in dicto casu restitutio sit mitius facienda, quàm si homicidium ex industria fuisset admissum? negativè respondet Azorius *q. 8.* & Navarr. *in man. c. 15. n. 27.* affirmativam sententiam tenet Sylvester *ver. restitutio 3. qu. 2.* & Angelus *eodem ver. 1.* asserentes restitutionem in tali casu non in integrum, sed ex parte, arbitrio boni, & prudentis viri faciendam esse.

RESOL. LXXXIV.

An qui ex timore mortis personam aliquam demonstrasset, quæ postea occisa est, teneatur ad restitutionem? Ex p. 5. tr. 4. Res. 63.

§. 1. AD hoc dubium ita respondet Rodriquez *in summa to. 1. c. 222. n. 16.* (El hombre preso de los ladrones y malhechores, que sabe que van à matar à Francisco, y quemar su casa, y constreñido con tremor de la muerte, se la va à mostrar, y matan à Francisco, y queman su casa, se deve condenar pro homicida, y esta obligado à restituyr el daño que se siguio de mostrar la dicha casa; porque aunque en ninguna manera podia evitar la muerte, sino es, enseñandoles la casa, obligacion venia de antes morir, que mostrarsela, pues sabia que mostrandosela, avia de cometer contra el proximo tan grande injusticia, y avian de hazer tan graves pecados; lo qual non podemos hazer por conservar la vida corporal, como la pruova Paulo Comitoli, cuya opinion recibio en el fuero exterior, empero en el fuero de la consciencia no le obligaria à esta restitucion; porque el no fue causa moral desse danno.) Ita ille, & ego.

RESOL. LXXXV.

Quidam vir nobilis consuluerat alteri, ut homicidium committeret, sed posteà ante patratum facinus consilium revocavit, multas rationes ad dissuadendum adhibens, quæsivit à me postea, an teneatur ad restitutionem damni ex illo homicidio sequuti?

Et in textu hujus Resolutionis deciditur discrimen inter consulentem, & mandantem. Ex p. 2. tract. 17. & Misc. 2. Res. 15. aliàs 17.

§. 1. QUidam vir doctus Societatis Jesu, consultus etiam de hoc casu, affirmativè respondit, & satis quidem probabiliter, ita etiam docet P. Molina *de just. tom. 3. tract. 3. disp. 731. n. 1.* Lessius *lib. 2. c. 13. dub. 3. n. 17.* Bartholomæus à S. Fausto *in speculo confes. disput. 4. qu. 69. n. 3.* Megala *in 2. 2. lib. 2. c. 2. q. 3. nu. 26.* Malderus *in 2. 2. tract. 4. c. 2. dub. 3.* ubi agit de consulente. Et ratio est, quia hæc est differentia inter mandantem, & consulentem, nam mandatarius non exequitur mandatum nomine proprio, sed nomine, & in gratiam mandantis. Ergo postquam revocatum est mandatum, & hoc ei notificatum est, si mandatarius, his non obstantibus, committat delictum, illud committit nomine proprio, & proprio arbitrio. Ergo ei imputabitur. Secus est in consulente, quia ostensione commodi, vel honoris, consulens voluntatem alterius ad damnum inferendum permovit, & hæc motio tamdiu durat, quamdiu ipse tali consilio incitatus damnum conceptum vult exequi; hinc ait P. Molina consilium datur gratia ejus, cui datur, ut is illo utatur, tanquam suum negotium agens, eaque ratione, quandocumq; is illo promotus, damnum illi infert, imputatur opus, quo damnum infert, atque effectus ei, qui tale consilium dedit, tanquam causæ, per id consilium ad id opus, ad eumque effectum cooperanti.

2. Ego verò dictum consulentem ad restitutionem non obligavi, tenens contrariam sententiam, quam probabilem vocat Lessius *supra numer. 18.* & illam docet doctissimus Navarra *de restit. lib. 3. c. 4. n. 27.* Salon. *in 2. 2. qu. 62. art. 7. contr. 9.* Regin. *in praxi, to. 1. lib. 10. c. 10. qu. 1. n. 108.* & Azor. *p. 3. lib. 4. c. 11. q. 2.* Et ratio est, quia quando consulens fecit quod potest, ut consilium suum evertat, vel ostendit omnibus consideratis esse iniquum, & non sequendum, non videtur executor ipsius consilio moveri; sed sua malitia. Ergo, &c.

Negandum est igitur, contra DD. adversæ sententiæ, discrimen inter mandantem, & consulentem.

Quod hoc in ... dubium ... Res. ... in omnibus ... quid ... hoc est ... tandum.

RESOL. LXXXVI.

Quæritur, an consulens homicidium de quo supra dictum est, postquam revocavit consilium, nihil poterat persuadere; an inquam, tenebatur non solùm ex charitate, sed etiam ex justitia monere eum secretò, contra quem hujusmodi consilium datum fuit, ad effectum se tuendi? Ex p. 2. tract. 16. Misc. 2. Res. 16. aliàs 18.

Sup. in ref. cum hic est antecedente.

§. 1. TEneri ex lege justitiæ putant aliqui, quos sequitur Bartholom. à S. Fausto *in speculo confess. disp. 4. qu. 72.*

2. Multi verò putant, eum obligari ad revocandum consilium lege justitiæ, quoniam nondum est delictum perpetratum, sed revocato consilio, non cogi lege justitiæ monere secretò eum, contra quem consilium est datum, sed lege charitatis, si commodè potest admonere illum. Quare si revocato consilio delictum fuerit admissum, non cogitur, inquiunt, compensare damnum, quia non est consilio ipsius secutum, cùm ille aliud delictum admiserit, quia voluit ex sua malitia, non quia consilium est illi datum. Hæc Azor. *part. 3. lib. 4. c. 11. qu. 3.* ex sententia multorum, quam probabilem vocat, sicut & ego etiam existimo.

RESOL. LXXXVII.

An, qui consuluit homicidium, postquam revocavit consilium, sed non certioravit eum, cujus vita paratur excidium, teneatur ad restitutionem? Ex p. 5. tract. 4. Res. 64.

§. 1. REspondet quòd licèt talis ex lege justitiæ teneatur revocare consilium, si tamen nihil persuadeat, non tenetur eadem lege monere eum, contra quem de nece, aut alio damno consilium dederat, ut sibi caveat, sed sola lege charitatis ad id obligatur, si tamen commodè potest, & pro-

& proinde si revocato consilio, & revocatione cognita delictum fuit commissum, nihil tenetur restituere. Ita probabiliter Cœlestinus *in Compend. Theol. mor. tract. 9. c. 6. n. 5.* qui citat Lessium, cui adde Petrum Navarr. *de restit. lib. 3. c. 4. n. 27.* & Salonium *in 2. 2. q. 62. art. 7. contr. 6.* & ratio est, quia quando fecit, quod potest, ut consilium prius evertat, vel ostendit omnibus consideratis esse iniquum, & non sequendum, non videtur executor ipsius consilio moveri, sed sua malitia, ergo, &c.

RESOL. LXXXVIII.

An si consulens homicidium furtum, &c. dubitans tamen, an ex tali consilio motus ille fuerit ad id faciendum, teneatur ad restitutionem?
Idem est dicendum de jubente.
Et an consulens dubius in eo casu an influxerit ad homicidium, furtum, &c. teneatur restituere totum damnum, vel partem pro ratione dubii?
Et in tali casu, si nihil velit restituere, an absolvi possit?
Et an censenda sit conjectura sufficiens ad credendum consilium nihil operatum esse, si homicida huic consulenti asserat se ad homicidium perpetrandum non fuisse motum ex consilio? Ex par. 4. tract. 3. Res. 28.

§. 1. Affirmativè respondet Joannes Sancius *in selectis disp. 43. n. 14.* Lessius *lib. 2. c. 27. dub. 3. in fine*, Molin. *tom. 3. disput. 736. n. 6.* Salas *in 1. 2. tract. 8. disp. unica, sect. 23. n. 241.* & alii, quos citat, & sequitur Merolla *tom. 1. disp. 3. c. 3. corollar. 6. n. 41.* Et ratio est, quia in hoc dubio nulla est possessio pro consulente, imò præsumptio juris est contra ipsum, unde in foro externo condemnaretur ad restitutionem eò quòd est certa injusti consilii actio, & præsumitur illam sortitam fuisse suum effectum, & ideò in reum transfertur onus probandi non fuisse, & dum non probaverit succumbet; ergo idem erit in foro conscientiæ.

2. His tamen non obstantibus, negativam sententiam tenet Navarra *de restitut. lib. 3. c. 4. dub. 4. nu. 48.* Henriquez *lib. 14. c. 3. num. 4.* Sayrus *in Clavi Regia lib. 10. tract. 2. c. 8. num. 1.* Rebellius *part. 1. lib. 2. q. 14. sect. 2. nu. 5. & 7.* Medina *C. de restit. q. 7. ante ver. si autem consilium*, Sylvester *ver. restitutio 3. q. 6. dicto 2. inito*, Villalobos *in summa tom. 5. tract. 1. difficu. 1. 20. n. 9.* ubi sic ait. (Si uno duda a cerca de su action injusta, v. g. aconsejo à Pedro que hurtasse ò matasse, y esta en duda si del tal Consejo, o action se siguio el daño? en tal caso aunque ay graves Doctores que tienen lo contrario, soy de parecer, que el que diò el Consejo no tiene obligacion à restituir; y parece lo siente assi. S. Th. 2. 2. *q. 62. art. 7.* ibi, solùm tenetur Consiliarius, aut palpo ad restitutionem, cùm probabiliter existimari potest quòd ab eo actio injusta fuit subsecuta, el fundamento es que in dubiis melior est conditio possidentis, y cierto como la restitucion sea de naturaleza odiosa no se deve estender, si no antes restringir; y aunque la parte contraria especulativamente hablando sea muy probable esta es mejor para practica.) Ita ille. Vide etiam Vultherum Stroversdorff. *de justit. & jur. D. Th. q. 62. art. 8. disp. 2.* qui loquitur in jubente, & ait quod si dubius sit an exequens jussu suo motus sit, vel non, non tenetur ad restitutionem.

3. Sed an censenda sit conjectura sufficiens ad credendum consilium nihil operatum esse, si homicida huic consulenti asserat, se ad homicidium perpetrandum non fuisse motum eo consilio. Affirmat Henriquez *lib. 14. c. 16. n. 3.* & Sayrus *de censuris lib. 7. cap. 3. num. 2.* licèt hoc nullo modo probet Castrus Palaus *tom. 1. disp. 3. punct. 4. n. 3.* Sanchez *in summa tom. 1. lib. 1. c. 10. n. 44.* & alii, nisi homicida sit ita fide dignus, aut tales aliæ conjecturæ concurrant, ut prudens arbitretur fidem illi habendam esse.

4. Verùm si aliquis vellet stare in opinione affirmativa, quæritur an consulens dubius in eo casu an influxerit in homicidium futurum, &c. teneatur restituere totum damnum vel partem? Merolla *ubi supr. tom. 1. disp. 3. c. 3. corollar. 6. nu. 44.* tenet consulentem in eo casu teneri totum damnum restituere, quia cùm in dicto casu nulla sit possessio pro consulente, sed pro consilio injusto, sequitur consulentem teneri restituere totum damnum, cujus causa fuisse præsumitur consilium datum.

5. At ego non condemnarem consulentem, si in tali casu non restitueret totum damnum, sed partem pro quantitate dubii remanentis post peractam diligentiam, sicut asserunt DD. de eo, qui rem furtivam emit dubitans an sit furtiva, & si nihil in tali casu vellet restituere, puto absolvendum esse, nam opinio Villaloboa, & aliorum superiùs adducta excusans dictum consulentem à restitutione, puto quòd sit probabilis, licèt contraria sit probabilior.

RESOL. LXXXIX.

An si quis sciat aliquem nomine suo paratum damnum inferre, v. g. inimicum occidere, neque prohibeat, cùm facilè possit, teneatur ad restitutionem?
Et si filius nomine Patris, vel famulus nomine Domini sui nescientis, & non consentientis damnum intulit, an Pater, aut Dominus non teneantur ad restitutionem, etiamsi postea, re intellecta, illam ratam haberent?
Et an si quis à fure pecunias accipiat, ne clamet, & ne indicet, obligetur ad aliquam restitutionem, nisi ex officio furtum impedire debeat, vel si res accepta sit pars furti? Ex p. 4. tr. 4. est Misc. Res. 64.

§. 1. Affirmativè respondet Molina *de just. tom. 3. tract. 2. disput. 729. n. 6.* ubi sic ait. Observa quando aliquis crederet aliquos nomine ipsius damnum injustè alteri daturos, ac posset illud impedire, illisque significando nulla ratione velle, ut id efficiant, teneretur id efficere, atque si id prætermitteret, teneretur restituere damnum sequutum, esto postea ratum non haberet id damnum esse datum. Ratio est, quoniam cùm videat, aut timeat nomine ipsius id damnum esse dandum, tenetur non solùm ex charitate, sed etiam, quasi ex officio, ex proprioque justitiæ onere impedire, ne nomine ipsius & tanquam aliquid sibi gratum damnum proximo injustè inferretur. Ita Molina.

2. Sed circa præsentem dubitationem placet mihi magis distinctio. Rebellii *part. 2. lib. 2. q. 14. sect. 3. n. 13.* asserentis, quòd vel alter scit te malignum suum propositum cognitum habere, & non contradicere, aut impedire, vel hoc nescit. Si primum, taciturnitas, consensus, & approbatio judicatur, per quam si ille movetur ad damnum conferendum, oritur obligatio restituendi. Si Secundum, non teneberis ad restitutionem ut mandans, sed interdum ut non obstans, si videlicet ex officio, & ideò ratione justitiæ, non solius charitatis obligatus sis ad damnum injustum impediendum: igitur cum hac distinctione libenter opinionem Molinæ amplector, sin autem minimè.

3. Notandum est etiam hic obiter contra Paludanum *in 4. dist. 15. q. 2. art. 3.* Sylvestrum *vers. restitutio 3. qu. 6. dict. 2.* Angelum *ver. furtum, num. 20.* & Navarr. *in man. c. 17. n. 133.* quod si, v. g. filius nomine patris, vel famulus nomine domini sui nescientis, & non consentientis, damnum intulit, neque dominus, neque pater tenebitur ad restitutionem, etiamsi postea, re intellecta, illam ratam haberent. Ita Lessius *lib. 2. c. 13. dub. 3. n. 13.* Vasquez *opusc. de restitut. c. 9. §. 1. n. 19.* Molina *loco citato n. 3.* Medina *C. de restit. q. 7. ad 4.* & alii, quia talis revera non est causa efficiens damni, cùm ad præteritum non sit potentia.

4. Nota etiam cum Soto *de just. lib. 4. q. 7. art. 3.* Navarro *c. 17. n. 21.* quòd si quis à fure pecunias accipiat ne clamet, & ne judicet, ad nullam restitutionem obligatur, nisi ex officio furtum impedire debeat, vel nisi res accepta sit pars furti.

RESOL. XC.

An mandans debeat restituere damna, quæ mandatarius intulit ultra mandatum suum?
Et an mandans vulnerari hominem, & prohibens ne occidat, si cum mandatarius occiderit, mandans ordinaria pœna teneatur? Ex part. 8. tract. 7. & Misc. Res. 33.

§. 1. Affirmativè respondet Sayr. *in Clavi Regia, lib. 10. tract. 2. c. 7. n. 5.* Ego tamen negativæ sententiæ adhæreo, quam novissimè tuetur P. Dicastillus *de just. lib. 2. tr. 2. disp. 4. dub. 4. n. 54.* Dico igitur mandantem non teneri restituere damna, quæ intulit mandatarius excedendo fines mandati, quando in ipsius potestate est servare terminos mandati.

2. Sed hic obiter quærendum est, an mandans hominem vulnerari, & prohibens ne occidat, si eum mandatarius occiderit, mandans ordinaria pœna teneatur. Et affirmativè respondet Menochius *lib. 2. de arbitr. centur. 4. cas. 452. num. 2.* Volzius *in comment. ad leg. Cornel. de sicar. cap. 6. n. 28.* Julius Clarus *in pract. 5. fin. quæst. 89. num. 5.* Gomez *tom. 3. var. resol. c. 3. n. 18.* & alii. Ego verò contrariam sententiam teneo: nam quicumque eum occidendi animum non habuit, pœna homicidii non est afficiendus

l. 1. in princ. ibi, *hominis occidendi causa, & §. Divus, 3. ff. ad l. Corn. de sicar. l. is, qui cum telo 7. C. eod.* in proposito autem mandator non habuit animum, & voluntatem directam occidendi. Etenim dum occisionem disertè prohibuit, mandasse intelligitur vulnus leve infligi, non lethale; non in capite, sed in aliqua corporis parte, mortis periculo minus obnoxia: non gladio ad necandum accommodato, sed alio quopiam instrumento. Deinde si tali mandanti ordinaria pœna esset infligenda, id non aliam fieret ob causam, nisi quia cogitare debuerat, ex vulnere quod infligendum mandarit, mortem sequi potuisse, ut traditur *in c. ult. de homicid. in 6.* Atqui hanc non sufficientem esse causam, ut ille homicidii pœna teneatur; inde patet, quòd non in dolo fuit, sed in culpa tantùm; quæ nequaquam sufficit, ut pœnæ legis Corneliæ ordinariæ locus relinquatur, *l. in lege 7. ff. ad l. Cornel. de sicar. l. eum, qui 5. C. eod.* Tum etiam huc facit *l. 3. §. adjectio 2. versic. sed ex S. C. ff. d. tit.* dum ibi scriptum extat, jussam fuisse relegari eum, quæ non quidem malo animo, sed malo exemplo medicamentum ad conceptionem dederat, ex quo ea, quæ acceperat, decesserit. Hoc pronunciatum nostrum confirmant utriusq; juris textus, quibus disponitur, voluntatem, & propositum delinquentis distinguere maleficia, *l. qui injuriæ 53. in princip. & l. verum est 39.* ibi, nec etiam factum quæritur, sed causa faciendi, *ff. de furt. l. furtum 37. in princip. ff. de usurp. & usucap. cap. cum voluntate 54. in princip. extr. de sentent. excommunic.* Et licèt verum sit, protestationem facto repugnantem non juvare protestantem, *c. cùm M. Ferrariensis 9.* & ibi Felin. *ext. de constit.* Bart. Alber. de Rosate, & communiter DD. *in l. si quis extraneus 21. in princip. ff. de acquir. vel omitt. hæred.* Borcholt. *de feud. cap. 3. n. 29.* & ostensum *supr. in §. 1. tit. de injur. num. 78.* id tamen tantùm procedit, quando protestatio ordinatur ad tollendum factum, cùm facta pro infectis haberi nequeant, *l. in bello 12. §. facti 2. ff. de captiv. & postlimin. reverf. Novell. 97. c. 1. verf. quod enim factum est, &c.* non autem si ad tollendam mentem ordinetur, tum enim protestatio benè operatur, juxta Jacob. Butrigar. Speculatorem, & alios, quos citat, & sequitur Mynsinger. *cent. 3. observ. 74. num. 11.* & Besoldus *consil. 18. num. 26. & seqq. pag. 60. vol. 2.* Quemadmodum enim sese habent verba, ita præsumitur ipse animus, secundùm Bald. *in l. si non convitii 5. C. de injur.* & Schneidvvin. *in §. fin. n. 3. sup. eod. tit.* sermo quippe quasi pictor quidam, seu character animi, & manus mentis perhibetur, Jul. Cæsar. Scaliger *lib. 1. poetic. c. 1. & de subtilit. exercitat. 256.* Accedit denique textus *in leg. item Mela 11. § Celsus scribit 3. & leg. hæc. scriptura 15. §. 1. ff. ad leg. Aquil.* Priori loco post Celsum, Ulpianus: si alius ita mortifero vulnere percusserit, alius postea exanimaverit, priorem quidem non teneri quasi occiderit, sed quasi vulneraverit, quia ex alio vulnere periit, posteriorem teneri, quia occidit. Altero loco idem Ulpianus: Si, inquit, servus vulneratus mortiferè, postea alio ictu maturiùs perierit, de occiso agi non posse, sed quasi de vulnerato. Ex quibus omnibus meritò concluditur, quòd in proposito non mandans, sed mandatarius, qui fines mandati excessit, pœna ordinaria teneatur, argument. *l. crimen 26.* ibi, unusquisque ex suo admisso sorti subiicitur, *ff. de pœnis, & l. sancimus 22. C. eod.* Ergo; &c. Et hanc sententiam tenet Hunnius *l. 3. var. resolut. jur. civil. tract. 7. p. 4. q. 5.* Fachinæus *lib. 1. controv. jur. cap. 36.* Bocer. *tr. de Homicidio, lib. 5. c. 3. n. 27. & seq.*

RESOL. XCI.

An si quis mandaret occidi Titium, & Sempronius occiditur, quia creditur esse Titium, teneatur ad restitutionem?

Et quid in hoc casu circa irregularitatem mandans, vel consulens Petro, ut Joannem occidat, si inde Petrus occisus est?

Et asseritur, quòd si quis intendat occidere, aut enormiter percutere aliquem Clericum determinatum, & casu errans alium etiam Clericum percuteret, vel occideret, illa occisio, vel percussio enormis non erit reservata. Ex part. 11. tract. 6. & Misc. 6. Ref. 19.

§. 1. NEgativæ sententiæ videtur adhærere Magister Serra *tom. 2. in 2. 2. D. Thom. q. 2. art. 7. dub. 1.* ubi sic asserit: Si quæras, an quando quis jussit occidi Petrum, & mandatarius occidit Joannem existimans esse Petrum, teneatur mandans restituere? Respondent, quidam teneri; quia sufficit mortem fuisse sequutam immediatè ex imperio, & per accidens est, quod ille vel alter occidatur. Sed hoc difficultate non caret; nam videtur mortem Joannis non fuisse immediatè sequutam ex imperio mandantis, sed ex errore mandatarii. Deinde mors Joannis omninò involuntaria fuisset jubenti Petrum occidi, maximè si Joannes esset ejus amicus, aut Pater, vel certè Sacerdos, aut Rex: Denique cùm non teneretur restituere damna, quæ sequuta fuerint ex morte Joannis, si esset Rex. Ita Serra.

2. Sed ego puto in tali casu adesse obligationem restitutionis. Probatur primò ex *leg. eum, qui innocentem §. si injuria, de injuriis.* Secundò, quia hæc actio est injusta contra hunc hominem Petrum, licet falsò existimetur Joannes. Tertiò, à simili, quia qui combureret domum Petri, putans esse Joannis, teneretur restituere: ergo qui è medio tollit vitam Petri putans esse Joannis. Quartò, quia si percutiat Petrum Clericum, quem putabat esse Joannem Clericum, & injustus, & sacrilegus est, & excommunicatus: ergo etiam, qui peremit Joannem, quem putabat esse Petrum, tenetur ad restitutionem. Non est autem eadem ratio quantum ad excommunicationem de percutiente Clericum, quem probabili saltem ignorantia putabat esse laicum; in eo enim casu non incurrit excommunicationem, quia ratione ignorantiæ non fertur ejus animus in occisionem Clerici, sed tantùm laici. In nostro casu utrobique fertur in occisionem hominis hujus, etiamsi per errorem putet esse alium. Ita Covarr. *c. pecc. capitis, Alma mater §. 10. num. 15.* Gom. *3. var. cap. 3. nu. 34.* Suarez *de cens. disp. 45. sect. 6. num. 18.* Molina *tom. 4. disput. 30. & 35.* Sanchez *lib. 9. de matrimon. disp. 32. num. 27.* Julius Clarus *§. homicidium vers. dicunt etiam;* quibus adde Rebellium *de oblig. just. lib. 3. q. 12. num. 13.* qui tamen putat in tali casu homicidam ad minorem restitutionem in foro conscientiæ obligandum esse. Vide etiam Dicastill. *de just. lib. 2. tract. 2. disp. 7. dub. 8. n. 107. & 108.* & quod dictum est de excommunicatione, Rebellus optimè putat dicendum esse de irregularitate; sed in alio casu, videlicet, an irregularitatem incurras consulens, vel mandans Petro ut Joannem occidat, si inde Petrus occisus est. Et quidem te non incurrere irregularitatem ex homicidio voluntario certum est, posito quòd non habueris expressam voluntatem, ut Petrus in ea occasione constitutus occideretur. Ut advertit Suarez *disput. 44. sect. 3. n. 17.* Coninch. *disput. 19. dub. 7. n. 66.* Sed an incurras irregularitatem ex homicidio casuali, non est ita constans apud Doctores. Et quæstio procedit casu quo probabiliter suspicere Petrum gravi periculo suæ occisionis exponi. Negat Vasquez *t. 1. disput. 120. n. 45.* Henriquez *lib. 14. c. 16.* Gaspar Hurtado *disp. 2. de irreg. diffic. 6. numer. 40.* eo quod tuum consilium, seu mandatum non dirigitur ad occisionem Petri, sed ad occisionem Pauli, neque tu consulis, aut mandas Petro, ut seipsum occidat, aut ab alio occidatur. Ergo irregularitas statuta à jure adversus consulentem, & mandantem homicidium te ligare non potest. Scio contrarium docere communem sententiam, teste Navarro *cap. 27. num. 233.* Suarez *disput. 44. sect. 3. num. 18.* Coninch. *disp. 18. dub. 8. nu. 47.* Avilla *7. part. disput. 6. sect. 2. dub. 5. conclus. 4.* & aliis. Quia negari non potest te causam voluntariam fuisse tuo consilio, ut Petrus in eo periculo constitueretur, & occideretur à Joanne: ergo irregularis es non quatenus formaliter consulis, aut mandas homicidium; sed quatenus homicidii causa fuisti tuo mandato, & consilio.

Sup. hac in to. 5. tr. 3. ref. ... §. 1. ad medium, & in ... §. ult. ad medium.

3. Sed opinio negativa est satis probabilis. Et quidem irregularitas est inflicta jure ob mandatum, aut consilium, quo quis imperat, aut consulit alicui, ut sibi manus violentas afferat, aut alteri, quod in præsenti casu non accedit, sed oppositum, nam nec dominus est auctor ei, quem servus suus aggreditur, ut eum perimat, nec servo ipsi seipsum ut perdat, nam verè causam non apponit, ex se ordinatam ad homicidium nec independentem à voluntate aliena, quod tamen esset necessarium, ut seipsum diceretur occidere. Deinde non est dominus directè necis illatæ servo suo, vel inferendæ causa, nam ei non est pro fine proposita, sed Joannis, à quo ille est victus. Non indirectè in causa, nempè in consilio, aut mandato; nam cùm dominus servum suum nesciret viribus Joanni esse imparem, ei venire in mentem non potuit, quod in iis pœnis adhæresceret quas per illum de Joanne repeti mandabat. Baunius *in Theolog. moral. to. 2. tract. 11. qu. 33.* putat in tali casu debere ab Episcopo reum dispensationem postulare, & Episcopum posse dispensare. Sed ego puto probabiliter dispensatione non egere.

4. Et tandem hìc obiter pro curiosis assero, quod si quis intendat occidere, aut enormiter percutere aliquem Clericum determinatum, v. g. Joannem, & casu errans percutit Petrum etiam Clericum, illa percussio non erit reservata, quia

Sup. hac in to. 3. tract. 1. ref. 23. §. ult. post medium.

quia hic & nunc prout exercetor contra Petrum, non est voluntaria, proinde in ordine ad Petrum non erit mortaliter peccaminosa (suppono sufficientem diligentiam adhibitam fuisse ne Petrus lædatur) & licet sit mortalis, quatenus procedit ex parva voluntate percutiendi Joannem, tameo cum effectu non fuit læsiva respectu Joannis, Ita Castrus Palaus, *tom. 1. tr. 2. disp. 5. punct. 17. n. 3.* Suarez *de cens. disp. 23. sect. 1. num. 54.* Sanchez *lib. 9. de matr. disp. 32. n. 27.* Bonacina *de cens. disp. 1. q. 2. punct. 3. n. 20.* contra Covarruyviam, & alios, proinde probabiliter secundùm hos Doctores ajo, talem hominem ita percutientem noo incurrere excommunicationem, & per consequens percussionem illam non esse reservatam. Et hæc omnia docet etiam Bardi *in selectis lib. 6. q. 7. n. 3.*

In indice primo hujus Tom. 8. lege Apendicem ad hunc Tract. 5. Ubi invenies alias plures Diffic. mistas, & dispersas per alios Tom. Tract. & Res. quæ simul pertinent ad hunc Tract. 5. de Homicidio, & Mutilatione.

TRACTATUS SEXTUS

De aliquibus Casibus circa materiam Luxuriæ.

RESOLUTIO PRIMA.

An fornicatio sit intrinsecè mala, vel tantùm mala quia prohibita?

Et reprobatur opinio asserens fornicationem simplicem jure naturæ, seclusa prohibitione divina, Non mœchaberis, *esse malam, non tamen habere malitiam, & inordinationem mortalem, sed venialem, mortalem verò habere ex solo jure divino.*

Et notatur tamen pro praxi supradictæ difficultatis posse dari ignorantiam invincibilem de simplici fornicatione, saltem apud certas gentes destitutas Doctoribus, & scientia rerum moralium.

Et quid de surdis, & mutis à nativitate inter Christianos ignorantibus fornicationem esse illicitam, & si quæ tamen persona amens, & puella vim patiens fornicationis illam committerent, an peccent?

Idem, quod dictum est supra de fornicatione, dicendum est etiam de pollutione? Ex part. 9. tract. 9. & Misc. 4. Res. 60. aliàs 50.

Sup. hoc supra §. 1. tr. 1. res. 30. & rerum, prope finem.

§. 1. NOn esse intrinsecè malam, docet novissimè Joannes Caramuel *in Theolog. Moral. lib. 3. n. 1600.* ubi sic ait: Si Deus fornicationem non interdixisset, non esset mala, nec peccatum. Et ut puto evidenter ostendam, quia si duorum solutorum commixtio secundùm se peccaminosa est, vel quia naturaliter mala ipsis, vel quia naturaliter mala proli, neutrum potest dici; ergo. Non primum, quia sæpè contingit esse utrique salubrem, & in tali casu non est utique naturaliter mala: accedit quod si quando insalubris dicatur, cùm graviter insalubris non sit, non possit esse graviter peccaminosa. Nec poterit dici secundum; fornicatio enim mala proli non est, primò enim non potest dici mala physicè, quæ in causa ut homo, qui aliàs in rerum natura non esset, producatur, quia si injurius homini, qui illum occidit, beneficus omnino qui illum generat; imò beneficentior genitor, quàm injurius occisor; iste enim non potest facere, quòd homo qui est, omnino non sit, at ille efficit, ut qui omnino non est, esse incipiat. Aliqui ad educationem recurrunt; fatentur enim ipsam fornicationem esse proli physicè utilem, sed nocivam moraliter, sed hoc est verbis solis obludere, nam si Augustinus dixit melius esse damnari quàm annihilari, item diceret melius esse proli malè educatam esse, quàm absolutè in rerum natura non esse. Et sanè malam prolium educationem potius ex paupertate, quam ea fornicatione suboritur; Principum enim nothos optimè educatos videmus; cùm tamen ulli disciplinati mores inter homines viles, & mendicos. Potius igitur pauperum matrimonia venirent condemnanda, quàm divitum fornicationes. Sed inquiunt esse per accidens, quòd filii illegitimi Principum benè educentur; dicunt, non tamen probant, verosimilius enim videtur esse per se, quòd filii pauperum malè educentur. Sed esto, sit inter divites bona nothorum educatio omnino accidentalis, ergo si per accidens contingit quòd filii fornicarii Principum benè educentur, etiam per accidens continget quòd parentes fornicantes non peccent, & probo sic: Ideò fornicatio interdicitur, quia ea illa mala prolium educatione sequitur: ergo si hæc non sequeretur, non interdiceretur illa: finis igitur hujus inhibitionis bona educatio est; atqui probabile est, quòd quando finis cessat per accidens in aliquo particulari, lex etiam cesset per accidens in particulari: ergo siquidem admittunt quòd finis legis fornicationem prohibentis soleat in aliquo particulari cessare per accidens, admittendum omnino est ipsam legem cessare. Si dicas cessante fine legis in particulari, cessare legem in particulari, non quidem divinam, sed humanam, putabis te aliquid dicere, & nihil omnino dices; legum enim humanarum finis aliquando universaliter cessat; at naturalium non aliter quàm per accidens, & in particulari cessare potest. Patet in homicidio indirecto patrato; invasorem enim occidere possum non obstante quinto præcepto Decalogi; tunc enim per accidens, & in particulari cessat præcepti finis, adeoque etiam ipsum præceptum, nec dabitur casus in quo legis naturalis finis cesset universaliter: Tunc sic: nulla ratione naturali ostendi potest simplicè fornicationem esse malam, & tamen malam esse in sacris litteris asseritur: ergo dicendum est non esse malam intrinsecè, & ex natura sua, sed extrinsecè ratione interdictionis, ideòque non esse prohibitam, quia mala, sed potius malam solummodo esse, quia prohibita. Hucusque Caramuel.

2. Sed hic fuit error Martini de Magistris, contra quem insurrexit tota Schola Theologorum, & ideò adversus sententiam Caramuelis vide Vvigers *de justit. tract. de Temper. c. 3. dub. 6. n. 33.* Layman *lib. 3. sect. 4. n. 10.* Texedam *tom. 1. lib. 2. tract. 3. controvers. 5. n. 28.* Fagundez *in Decalog. tom. 2. lib. 6. c. 1. n. 8.* Dicastillum *de justit. lib. 2. disput. 3. dub. 16. n. 239.* Azorium *tom. 3. lib. 3. cap. 4. q. 1.* Lessium *lib. 4. c. 3. dub. 7. n. 50.* Sylvium ubi infra, & alios communiter. Dicendum est itaque, fornicationem esse intrinsecè malam, & ideò non solùm prohibitam jure positivo, ac divino, sed etiam jure naturali. Rationes videbis apud citatos Authores.

3. Nec obstat, quod aliquis forsitan opponet, melius scilicet esse proli sic esse, quàm non esse: quia plus non simpliciter parentes proli juxta naturalis rationis dictamen, supposito quod velint generationi operam dare, quàm præbere ipsum esse: dictat enim ratio causam non satisfacere officio suo, dando esse effectui, sed insuper ei incumbere, seu ejus esse muneris, procurare media opportuna, quibus esse illud convenienter suæ naturæ promoveatur, ac conservetur, quando id potest; neque alia causa ad hoc per se est ordinata; quod passim observatur in plerisque etiam animalibus brutis. Hunc autem ordinem, & modum prævaricantur fornicatores: quantum enim est ex ratione talis generationis, privant prolem hoc bono, videlicet debitæ educationis, & instructionis ad statum perfectum. Deinde, non tantùm militat contra bonum prolis, sed etiam contra commune bonum humani generis; quia si fornicatio licita foret, passim proles negligerentur; unde non posset non sequi summa confusio, perturbatio, & ignorantia in humano genere. Neque a pecato excusatur fornicatio, ideò quòd aliqui fortassis particulariter proli de educatione provideant medio extraordinario; quia hoc per accidens fit, & sic finis legis universaliter obtineri non potest, neque enim legi satisfacit quis, vel ab ejus violatione excusatur, quando illa ob universalem finem lata est, si opus non præstet, quamvis per aliam viam conetur, finem legis assequi.

4. Ex dictis sequitur, & refutata manet opinio Durandi *in 4. distinct. 33. quæst. 2. num. 10.* qui asserit fornicationem simplicem jure naturæ, seclusa Dei prohibitione, *Non mœchaberis*, esse malam: non tamen habere malitiam, & inordinationem mortalem, sed venialem, mortalem verò habere solum à jure divino, quo prohibetur, & fundamentum illius erat, quia fornicatio simplex non meretur mortem æternam secundùm legem naturalem, quia lex naturalis nihil dicit, nec nominat de morte æterna, & ideo totam malitiam mortalē habet ex jure divino plurimis locis expres- Sup. hoc lege vers. ann seq. & signanter 1. non, prætereaIn,

4. Sed hoc fundamentum Durandi (quod illius verbis retulimus) futile omnino est, satis enim ostendimus hanc inordinationem e a naturæ ductu esse gravem, & mortiferam, cùm sit directè contra finem generationis humanæ, qui est intra speciem suam generare prolem perfectam; perfecta autem esse non potest proles humana, nisi ex matrimonio oritur, & plane si levis esset ea natura sua, jus divinum superveniens gravitatem illi non adderet, sed relinqueret in suo gradu: nam Deus prohibens aliquid jure divino, non facit illud gravius, quàm erat, sed gravitatem indicat: non enim ideò malùm est, quia graviter prohibet, sed ideò graviter prohibetur, quia de se, & ea sua natura grave est. Deinde ex fundamento Durandi sequeretur neque homicidium, neque adulterium, neque sodomiam esse peccata mortifera natura sua, seclusa prohibitione divina, cùm lex naturalis nihil dicat, neque minetur de morte æterna, quod omnino absurdum est: videmus enim nonnullos barbaros, in quibus lumen naturale videtur consopitum severissimè furta homicidia, adulteria, & sodomiam punire, eo solùm, quia lumen naturæ dictat hæc esse gravissima mala digna, quæ severissimis suppliciis puniantur.

Sup hoc in to. 1 tr 1 ref. 118. § 2 post med. § verf. Nihilominus.

5. Nota tamen hic pro praxi, posse dari ignorantiam invincibilem de fornicatione simplici, saltem apud certas gentes destitutas Doctoribus, & scientia rerum moralium; nam etsi præcepta Decalogi deducantur ex principiis per se notis, ut bonum amplectendum, malum fugiendum, & hujusmodi: tamen, quia non ita evidenter deducuntur, aliqua potest in hæc cadere ignorantia probabilis. Quòd enim fornicatio inferat damnum proli futuræ, seu nasciturae, non ita facilè ab omnibus perspicuè cognoscitur. Quod inferatur injuria in corpus mulieris, quando saltem ipsa consentit, vix æstimari potest in soluta; onde nihil mirum, si possit cadere in hominem justa ignorantia. Dixi, saltem apud certas gentes destitutas, &c. Quia apud Christianos degentes in Civitatibus, & Oppidis, in quibus fiunt aliquando Conciones, Instituuntur pueri Christiana Doctrina, visitationes Episcoporum frequentantur, & cognitio aliqua traditur rerum ad finem pertinentium, vix credibile est posse dari ejusmodi ignorantiam, ut cum Angelo, Sylvestro, & Navarro tenet Azorius. Denique facilius potest ignorare fornicationem cum meretricibus expositis non esse peccatum, quàm cum muliere vaga; multi enim vulgares homines sunt, qui nesciunt distinguere inter peccata permissa, vel non prohibita quoad pœnam, & non quoad culpam, & ex eo, quod non punitur fornicatio simplex, sed impunè permittuntur meretrices, putant etiam non esse peccatum ad eas accedere. Quod etiam in Civitatibus alioqui bene instructis in fide, & Religione, persæpè locum habet, ut bene norunt Confessarii. Vide Trullench *in Decalog. t. 2. lib. 6. c. 1. dub. 5. n. 5*, cum Doctoribus citatis, quibus adde Sylvium *in 2. 2. D. Th. q. 154. art. 2.*

6. Confirmantur supradicta primò. Cùm enim Durandus *in 4. dist. 33. q. 2.* existimaverit (quamvis non sine gravi errore) non autem fornicationem esse contra jus naturale, quantò magis id existimare possunt homines planè rudes, & quidem absque culpa, si nullum habeant instructorem; Secundò; quamvis præcepta Decalogi deducantur ex principiis per se notis, non omnia tamen illic prohibita tam clarè deducuntur, ut nulla possit de aliquibus esse ignorantia probabilis; nam quod fornicatio inferat damnum proli nasciturae, non facile ab omnibus cognoscitur. Tertiò meretrices interdum publicè exponuntur, & permittuntur; homines autem agrestes, & prudentiorum doctrina destituti non bene discernunt inter ea, quæ permittuntur tanquam minus mala, & ea quæ tanquam licita exercentur. Verùm inter Christianos non apparet aliquem posse (saltem ordinariè) excusari per ignorantiam à fornicatione; cùm satis jam sit prædicatum, prædiceturque frequenter, quòd fornicatio sit peccatum mortale. Dico, saltem ordinariè; si quis enim inter Christianos, mutus, & surdus à nativitate ignoraret fornicationem esse illicitam, partim ex eo, quod sit duri, agrestisque ingenii: partim quia nullus eum instruxit, neque (cum aliis scientibus, ac fortassis etiam inducentibus esset fornicatus) quisquam eum reprehenderit; fortè excusari posset per ignorantiam.

7. Nota etiam ex superius dictis contra Caramuelem, fornicationem esse per se malam, neque ullo unquam casu posse esse licitam; cùm careat convenienti modo, & ordine, quem natura ad educationem, & promotionem prolis instituit, ac requirit. Quapropter etsi mors cuipiam intentaretur, nisi ad mulierem non suam accederet: non liceret ei accedere, ut nec si accedendo, posset quantumcumque bonum procurare toti Patriæ: quia non sunt facienda mala ut eveniant bona. Si qua tamen persona amens, fornicationis actum committeret, aut si qua puella per vim, prorsus invita violaretur; non peccaret, quia deesset voluntarium, imò nec propriè foret actus fornicarius ex parte vel amentis, vel puellæ vim passæ, cùm fornicatio importet congressum voluntarium. Observat autem Toletus *lib. 5. c. 10.* & Rodriq. *p. 3. c. 205. n. 1.* id quod de puella vim passa dicitur, nō habere locum ex parte agentis: eo quòd agens non agit absque consensu. In consensu autem est peccatum mortale.

8. Idem quod dictum est de fornicatione, dicendum est etiam de pollutione contra eundem Caramuel loco citato *n. 1603.* asserentem, quòd si Deus mollities non interdixisset, numquam esset mala, sæpè esset bona, & aliquando obligatoria sub peccato mortali. Sed hæc opinio respuenda est, sicut de fornicatione diximus, & scio viros doctos has opiniones censura Theologica inurendas esse, existimare, quia adeo vehemens est delectatio, quæ in seminis effusione sentitur, ut illam homines tanquam bonum naturale vehementer sensibile maximè prosequantur, & propterea natura in omni eventu illius administrationem illis providè denegavit, si enim in aliquo casu eam illis concederet, evidentissimum periculum foret, ut homines ea passione abrepti sibi persuaderent causam passim justam illius procurandæ habere: atque ita semen prodigerent, indeque fornicationes, adulteria, sodomiæ, & universa alia luxuriæ vitia pullularent, & hanc ipsam rationem assignavit etiam Abulensis *c. 5. q. 184.* in Matthæum, & addunt, non sic contingere in membri abscissione, quia dolor ipse in causa erit, ut non sibi persuadeant, illam sibi facilè licere, ut de se manifestum est. Huic ergo rationi adhæreo, est enim bona, & plenè satisfacit, nec valet consequentia, quam aliqui in hunc modum inferebant; licet pollutionem desiderare ob sanitatem: ergo licet eam procurare ob eandem sanitatem. Sicut non valet etiam ista, licitum est desiderare mortem hujus hominis iniqui: ergo licet illam procurare: nec etiam ista licitum est desiderare esse martyrem: ergo licitum est se occidere illius desiderii causa, Vide Sanchez *de Matr. lib. 9. disp. 17. n. 26.* Layman *lib. 3. n. 15.* & DD. citatos, quibus adde Joan. Henriq. *in qq. pract. sect. 8. qu. 7.*

RESOL. II.

An sit peccatum mortale, optare ut fornicatio sit licita;
Et an hic actus, comederem carnes in Quadragesima, si Ecclesia non prohibuisset, careat culpa?
Et quid, si quis diceret, occiderem inimicum, si hoc non esset peccatum, aut offensa Dei, & similia, an careant culpa?
Et quid est sentiendum, si diceret, occiderem inimicum, si supplicium, aut infamiam non timerem? Ex part. 3. tract. 6. & Misc. 2. Ref. 47.

§. 2. NOn semper esse peccatum mortale optare ut id, quod est intrinsecè malum, non esset malum, sed licitum; sed attendendum esse ex quo fine quis moveatur, docet Vasquez *in p. 2. disp. 116. c. 2. in fine*, & ideo si quis id optaret, ex eo quòd videretur ob suam fragilitatem sæpius incidere in peccatum, non esset mortale.

2. At contrariam sententiam docet Azorius *tom. 1. lib. 4. c. 6. q. 10.* Sanchez *in sum. t. 1. lib. 1. c. 2. n. 53.* Molfesius *in summ. to. 1. tr. 8. c. 8. n. 49.* & aliis; quia bonum totius naturæ, ac ordinis naturalis non potest postponi, ac ejus immutatio, quæ gravissimum malum est, desiderari ob particulare hujus bonum.

3. Notandum est etiam hic obiter, ut aliam similem attingamus quæstionem, quod Layman *in Theol. mor. lib. 1. tr. 3. c. 6. n. 50.* Sanchez, & Azor. *ubi supra*, asserunt consensum conditionalem non esse mortalem, quando versatur circa res solo jure positivo prohibitas; secus verò si versetur circa ea, quæ jure naturali sunt interdicta; & ideo hic actus, comederem carnes in Quadragesima, nisi Ecclesia prohibuisset, caret culpa; hic verò non, occiderem si non esset peccatum, aut offensa Dei; quia hoc ultimum absque sua malitia intelligi nequit, & conditio illa negans involvit contradictionem. Quoad contentum in hoc §. in to. 6 tr 2 ex doctrina ref. 76. § Quando, circa in fine.

4. Verùm Valentia *tom. 2. disp. 6. q. 4. punct. 4.* Sayrus *in Clavi Regia lib. 8. c. 7. n. 28. & 29.* Salas *in p. 2. tr. 13. disp. 16. sect. 27.* Vasquez *disq. 116. c. 2. n. 4.* & alii, docent quòd quoties conditio omnem malitiam, & deformitatem ab actu aufert, excusat à peccato, secus autem si non auferat; & ideo non peccaret si quis diceret, occiderem inimicum, si mihi liceret, vel malum non esset; peccaret verò si diceret, occiderem inimicum, si supplicium, vel infamiam non timerem. Rationes verò hujus differentiæ apud Doctores citatos invenies.

RE-

RESOL. III.

An sit majus peccatum inducere mulierem ad fornicandam quàm illam occidere? Ex p. 9. tract. 8. & Misc. Res. 35.

§. 1. RΕspondeo, quòd si provocans directè, & per se intendit mortem spiritualem mulieris, nimirum, si velit directè, ut amittat gratiam, simpliciter gravius peccat, quam occidens: secus verò quando per se primò, & directè solùm intendit delectationem. Et suadetur primò supponendo hæc duo peccata posse tripliciter comparari: aut enim utrumque nocumentum mortis, scilicet, spiritualis, & corporalis; est in illis directè, & expressè intentum: aut utrumq; est indirectè volitum: aut tandem unum directè, & alterum indirectè est volitum.

2. Quo supposito, ostenditur nostra conclusio: quando nocumentum spirituale est directè, & formaliter volitum, tunc peccatum provocandi mulierem in dicto casu est peccatum odii formalis proximi, & scandali: quod quidem cùm directè sit contra charitatem est gravius, quàm peccatum homicidii, quomodocumque in illo sit volitum nocumentum corporale, utpote quia hoc tantùm est peccatum contra justitiam, ac proinde minùs grave, sicut & rectitudo justitiæ minùs perfecta est, quàm rectitudo charitatis: ergo. Secundò probatur: quia scandalum, ratione damni spiritualis tunc est speciale peccatum contra charitatem, quando aliquis directè, & per se intendit spiritualem ruinam proximi: secus autem, quando tantùm indirectè, & secundariò illam intendit, ut ex iis, quæ communiter docent Theologi cum D. Thom. 2.2.*q.* 43.*art.* 3. supponimus; sed in dicto casu, si provocans mulierem velit directè ejus mortem spiritualem, tunc per se intendit spiritualem ruinam proximi: secus verò, si ejus nocumentum spirituale indirectè intendat; ergo primo modo dumtaxat constituitur peccatum illud in specie scandali, ac proinde gravioris malitiæ: secus verò secundo modo, quia tunc non accipit speciem scandali, sed tantùm provocationis ad delectationem per se intentam: quæ proinde minoris malitiæ est, quàm homicidium, quovis modo in illo corporalis mors intendatur. Et ita hanc sententiam docet Lorca *in* 1. 2, *quæst.* 73. *art.* 8. & *ibi* etiam Cajetanus quibus adde Vasquez *ibidem*, *disp.* 102. *c.* 4. & 5. cum Alvarez *disp.* 137.

3. Nota tamen, Curielem *in* 1. 2, *q.* 73. *art.* 8. *dub.* 5. absolutè docere, inductionem ad fornicationem esse majus peccatum, quàm homicidium: quia in tali casu provocans ad fornicandum, peccat graviùs gravitate essentiali, quàm occidens mulierem: nam iste, licèt peccet graviùs gravitate essentiali, sed non totali, quæ conflatur ex essentiali, & accidentali: gravior autem est malitia, quæ conflatur ex essentiali, & accidentali, quàm illa, quæ solùm est essentialis: ergo gravior est in dicto casu malitia provocantis, quàm occidentis. Minor est nota, & major probatur: quia mors spiritualis volita, etiam indirectè, est objectum pejus, quàm sola mors corporalis: ergo tribuit actui pejorem speciem malitiæ. Sed tu ne deseras distinctionem primæ sententiæ.

RESOL. IV.

Quando fœmina violenter cognita à viro peccet, vel non peccet mortaliter?

Et an ad evitandam mortem, vel infamiam possit mulier pati externam corruptionem, non tamen consentiendo, sed merè passivè se habendo?

Et in dicto casu quid est dicendum, si in muliere vim patiente adesset periculum consentiendi?

Ex quo etiam infertur, quod si vir, & fœmina cohabitent cum manifesto periculo internæ libidinis, & separari non possint sine ingenti periculo mortis, infamia, vel scandalo, an sit licitum unà permanere cum eo periculo, &c. Ex part. 3. tract. 6. Misc. 2. Res. 31.

§. 1. RΕspondeo, quòd fœmina, quæ violenter à viro aliquo cognoscitur, non peccat si duo habeat. Primò contrariam voluntatem non consentiendi ejusmodi copulæ. Secundò, impedire quantum in se est talem violentum effectum, alioquin censeretur consentire: ideo tenetur impedire talem violentiam cum clamore, cum conatu, & renisu corporis, &c. Et ita docent Adamus Tannerus *in p.* 2. *D. Th. disp.* 2. *q.* 8. *dub.* 4. *n.* 56. Valentia *tom.* 2. *disp.* 2. *q.* 1. *punct.* 3. Filliucius *to.* 2. *tr.* 21. *c.* 3. *n.* 67. Azor. *t.* 1. *lib.* 1. *c.* 9. *q.* 3. Reginald. *t.* 2. *lib.* 22. *c.* 1. *sect.* 1. *n.* 20. Sylvius *in* 2. 2. *q.* 154. *art.* 2. Bonacina *de legibus*, *disp.* 2. *q.* 8. *punct.* 2. *n.* 2. Sayrus *in Clavi Regia lib.* 2. *c.* 8. *n.* 4. Medina *in p.* 2. *D. Th. qu.* 6. *art.* 5. *ad* 2. & alii.

2. Notandum est tamen, quòd licèt mulier, ut dictum est, non possit cooperari fornicationi, quia hæc est intrinsecè malum, & potiùs mortem sustinere debet; attamen ad evitandam mortem potest mulier pati externam corruptionem, non tamen consentiendo, sed merè passivè se habendo, quia non tenetur mortem sustinere, dum interiùs non consentit ejusmodi copulæ, & fecit, quod potuit ad illam vitandam, *ut supra*. Ita Sotus *de just. lib.* 5. *q.* 1. *art.* 5. Navarrus *c.* 16. *n.* 1. Rodriquez *in summa t.* 1. *c.* 290. *n.* 1. Molfesius *in summa t.* 1. *tr.* 8. *c.* 2. *n.* 38. & alii.

3. Sed plus addit Joannes Salas *in p.* 2. *t.* 1. *tr.* 3. *disp.* 3. *sect.* 1. *n.* 31. nempe hanc sententiam esse veram, etiamsi in muliere vim patiente, adesset periculum consentiendi; quia ait ille, sæpè licet periculum peccati non fugere ad vitandam mortem, infamiam, vel aliud incommodum gravissimum, ut si vir, & fœmina cohabitent cum manifesto periculo internæ libidinis, & separari non possint sine ingenti periculo mortis, infamiæ, vel scandali, licitum erit unà permanere cum eo periculo, quod non amatur, nec temerè suscipitur, sed necessitate quadam toleratur. Sic Salas.

4. Verùm hæc sententia displicet Molfesio *ubi supra*, & multis Patribus Societatis Jesu, & nostræ Religionis ab ipso consultis; & illam impugnat Martinez *tom.* 1. *in p.* 2. *qu.* 6. *art.* 5. *dub.* 1. *ad art.* 1. & etiam Alphonsus Curiel *in p.* 2. *D. Th. q.* 6. *art.* 5. & ratio est, quia exponere se periculo consentiendi est secundùm se actio mala moraliter respectu ipsius feminæ, & prohibita præcepto naturali negativo, quod obligat semper, & in omni eventu. Ad exemplum verò, quod quoad cohabitationem adducit Salas, respondeo, quòd non est intrinsecè malum, & in illo casu possunt per Confessarium adhiberi multa remedia. Dicendum est igitur cum Curiele *ubi supra*, quòd si fœmina non timeat periculum consentiendi, videtur probabilis sententia eorum, qui dicunt, quòd solùm tenetur facere id, quod commodè potuerit, habita ratione periculi, in quo versatur; ita quòd si ex vociferatione, aut alia resistentia possit sequi grave incommodum, ut mors, infamia, vel detrimentum in bonis suis, non tenebitur ea uti, quoniam oppressio in isto casu non habet rationem actionis liberę respectu fœminæ, sed puræ passionis, & resistere ipsi, solùm præcipitur præcepto affirmativo, quod non obligat in omni eventu, sed juxta mensuram rationis, & ex consequenti modo morali, & humano, atque proinde non obligat cum tanto periculo. Ita ille, & ego.

RESOL. V.

An mulier vi oppressa non teneatur clamare ad evitandam mortem infamiam, &c. etiam si adsit periculum consentiendi in copulam carnalem?

Et an sit deneganda absolutio pœnitenti, qui mutuo dedit concubinæ centum aureos, quorum recuperationis spem amittit, si è domo eam eiiciat? Ex p. 3. tr. addit. Res. 27.

§. 1. NOn teneri mulierem in tali casu clamare docuit Salas, quem adduxi *in* 3. *p. tract.* 6. *resol.* 31. cui nunc addo Seraphinum Freytam *in novis additionibus ad tr. de Confess. solicit. q.* 29. *n.* 26. ubi sic ait. *Ex periculi permissione infertur fœminam per vim compressam non teneri clamare ad evitandam mortem, infamiam, aliudve simile, tametsi exponat se periculo consentiendi, seu comparandi libidini, ut benè resolvit Salas, & constat ratione, etenim etsi fœmina in animo dissentiat, ex natura tamen vi in tali opere non potest non adesse periculum consentiendi, & cooperandi. Ergo aut numquam ei id permittere debet, aut non obstante eo periculo excusanda erit.* Ita Freytas.

2. Sed ego *ubi supra* contrariam sententiam docui ex rationibus & DD. *ibi* adductis quibus nunc addo Jo. Sancium *in selectis*, *disp.* 10. *n.* 17. qui tamen postea *n.* 20. improbabiliter docet non esse negandum absolutionem pœnitenti, qui mutuo dedit concubinæ centum aureos, quorum recuperationis spem amittit, si domo eam eiiciat. Sed hanc opinionem præter Freytam *loc. cit. n.* 25. refellit etiam Castrus Palaus *t.* 1. *tr.* 2. *disp.* 3. *punct.* 9. §. 3. *n.* 14. nam si ipse Sancius non permittit periculum, ut visum est, ad evitandam mortem, infamiam, &c. quomodo admittendum est ad evitandum damnum centum aureorum,

RE-

R E S O L. VI.

An si quis haberet copulam cum fœmina mortua, quodnam peccatum luxuriæ committeret.

Et an talis circumstantia copulæ non sit aperienda in confessione, sed sufficiat asserere se pollutionem habuisse?

Et an incidat in casum reservatum, de coeuntibus cum brutis, qui cognosceret belluam, quæ jam est mortua, licet intra ejus vas feminet?

Et infertur, quod si quis percuteret Clericum mortuum, an incidat in censuram Canonis? Ex part. 9. tract. 9. & Misc. 4. Res. 1.

Sup. hoc in to. 8. tr. 9. ref. 130. Gualt. ad mod. 4 vers. quin grossiam.

§. 1. NOn est scelus, quod malitia humana non commiserit. Plures Confessarii testati sunt mihi sæpius in Praxi tale delictum accidisse: & fert fama in magna Italiæ Civitate cum quadam nobilissima muliere perpetratum fuisse. Posset itaque aliquis dicere, hoc delictum reducendum esse saltem ad fornicationem; quia licèt fœmina mortua propriè non sit fœmina, æquivocè, & analogicè dicitur fœmina, sicuti dixit *Aristoteles 4. Metror. cap.* 15. Oculum mortuum propriè non esse oculum, sed æquivocè, & analogicè. Ergo copula habita cum muliere mortua reductivè saltem reducenda erit ad fornicationem. Confirmatur: quia licèt Clericus mortuus, non sit Clericus, quia Character imprimitur in anima; tamen, si quis percuteret Clericum mortuum, incideret in censuram Canonis; ut docet Pater Thesaurus in Praxi de pœnis *Eccles. par. 2. verb. injuria, c. 2. vers. Ampliatur secundò.* Squillante *de Privil. Cleric. c. 6. n. 36.* Villalob. *in summ. tom. 1. tr. 17. difficult. 12. n. 16.* & alii, quos alibi adduxi. Ergo & in casu nostro copula habita cum muliere mortua, dicenda erit saltem fornicatio; quia licèt propriè non sit fœmina, est tamen æquivocè fœmina; sicut Clericus mortuus, dicitur analogicè Clericus.

2. Sed hæc opinio mihi non placet, sicuti nec placuit Sanchez ubi infra, asserenti concubitum cum fœmina mortua non posse dici fornicationem ex rationibus inferius adducendis. Et ad confirmationem adductam, respondeo quòd opinionem Patris Thesauri, & aliorum refellit Alphonsus de Leone, *de Cens. Recoll. 5. num. 55.* & alii asserentes, percutientem Clericum mortuum non incidere in Censuram, quia cadaver non est propriè homo. Sed stando in sententia Patris Thesauri, & aliorum dicendum non obstare in casu nostro: nam percutiens Clericum incurrit Censuram, quia illa percussio est injuriosa statui Clericali: Ergo, &c.

3. Itaque circa præsentem quæstionem, Amicissimus Pater Pelizzarius putat copulam habitam cum muliere mortua habere malitiam bestialitatis; sic enim asserit *in Man. Regul. tom. 1. tract. 4. c. 3. sect. 4. n. 70.* Si quæras quam malitiam habeat copula habita cum fœmina mortua? Respondeo, copulam quidem habitam cum fœmina mortua includere malitiam bestialitatis, cùm bestialitas sit conjunctio carnalis cum re alterius speciei, & fœmina mortua non censeatur amplius speciei humanæ, ut patet. Ita ille; cujus sententiam docet etiam novissimè concivis, & Amicus noster Frater Gesualdus de Bononiis Capuccinus in *oper. mor. tom. 2. tract. 12. cap. 1. num. 43.* ubi docet, peccatum bestialitatis esse peccatum Luxuriæ contra naturam mediante copula habita cum individuo, sive supposito alterius speciei, sive sit bestia, sive Diabolus in corpore assumpto, sive Cadaver, ut est in casu nostro. Ergo, &c.

4. Verùm circa hanc sententiam habeo magnam difficultatem; nam bestialitas est actio viventis cum vivente alterius speciei: unde Escobar *in Theol. mor. tract. 1. Exam. 8. c. 2. num. 77.* Filliucius *tom. 2. tract. 30. cap. 8. nu. 161.* Tamburinus *Opusc. 1. lib. 2. cap. 7. §. 10. num. 78.* & alii communiter, definientes vitium bestialitatis asserunt, esse concubitum cum re animata non ejusdem speciei cum homine. Sed in nostro casu, quando quis copulatur cum fœmina mortua non habet concubitum cum re animata: ergo talis copula non potest ad bestialitatem pertinere; ut vult Pater Pellizzarius, qui non benè dixit, bestialitatem esse conjunctionem carnalem cum re alterius speciei; sed debebat dicere cum re animata alterius speciei, ut patet ex supradictis Doctoribus. Quod confirmatur à fortiori ex doctrina Ignatii Lupi *de Casib. reserv. p. 2. casu 10. §. 3. n. 8.* asserentis non incidere in casu reservatum de coeuntibus cum brutis, qui cognosceret belluam, quæ jam emortua est, licet intra ejus naturale vas feminet. Ratio autem una est, nempe quia non est ibi coitio cum animali, quamvis autem qui coit cum bellua mortua, videatur coire cum animali: attamen non est verum; cadaver enim non est animal; cùm animal, secundùm commune omnium Philosophorum placitum, sit substantia animata sensitiva: cadaver autem non est animatum, nec sensitivum: quod sanè constat lippis quoque, & tonsoribus. Ita Lupus. Ergo quanto magis à fortiori dicendum est, copulam in casu nostro non induere naturam bestialitatis; cùm non operetur cum bellua mortua, sed cum fœmina mortua? Et ideò sapientissimus Sanchez *de matrimon. tom. 3. lib. 10. disp. 4. n. 14.* cùm firmasset bestialitatem præbere causam divortii; addit, tamen hoc non procedere in concubitu intra vas cum fœmina, aut bestia mortuis. Unde Patet contra Pellizzarium, & Gesualdum, copulam cum muliere mortua non esse bestialitatem. Et quidem Doctores communiter, ut Lessius *lib. 4. cap. 3. dub. 13. num. 91.* Fagundez *in Decal. tom. 2. lib. 6. cap. 9. num. 23.* Azorius *tom. 3. lib. 3. c. 22. quæst. 1.* Vviggers *de just. tract. de Temperan. cap. 3. dub. 51. num. 63.* Sayrus in Clavi Regia *lib. 8. c. 5. n. 18. & 19.* Trullench *in Decal. tom. 2. lib. 6. cap. 1. dub. 8. §. 3. num. 1.* Dicastillus *de just. lib. 1. disp. 3. dub. 18. num. 285. & 287.* Bassæus *in Flor. Theol. mor. verb. Luxuria, n. 22.* & alii, agentes de vitio bestialitatis docent, esse coitum cum brutis, vel cum Dæmone incubo, aut succubo, & nullam faciunt mentionem de cadavere; Ergo, &c.

5. Inquirendum igitur restat, ad quod peccatum Luxuriæ talis copula reducenda sit. Et puto, salvo meliori judicio, talem copulam non includere aliam malitiam in genere luxuriæ quàm malitiam pollutionis; sicuti qui concubitum iniret cum pictura, vel statua, ut tenet Sanchez ubi suprà, quicquid asserat Gesualdus. Et ideò rectè Tamburinus ubi *n. 63.* dixit, inanimatum Instrumentum, quo quis se polluat, non facere mutationem speciei. Sed in nostro casu, quando quis copulam habet cum muliere mortua aliud non facit, nisi cum inanimato Instrumento pollutionem: ergo talis copula non inducit mutationem speciei. Confirmatur hæc sententia ex Sanchez loco citato, ubi docet concubitum cum fœmina mortua idem esse ac concubitum cum ejus Statua; sed concubitus cum Statua non includit, nisi malitiam mollitiei: ergo idem dicendum erit de concubitu cum fœmina mortua. Unde optimè dixit Ignatius Lupus ubi suprà, non incidere in casum reservatum de coeuntibus cum brutis, qui aliquod corpus inanimatum supergreditur, licèt cum ipso se polluat, uti faciunt, qui se polluunt cum statuis. Ita ille. Ex quibus verbis habetur concubitum cum statua non esse Bestialitatem, ut voluit Gesualdus, sed Pollutionem: ergo idem fatendum erit de concubitu cum fœmina mortua: nam ut dixit Sanchez, æquiparantur, & pari passu procedunt concubitus cum statua, & cum fœmina mortua.

6. Concludendum est igitur, copulam cum fœmina mortua non inducere vitium Bestialitatis, nec fornicationis; ut docet Sanchez, sed tantùm continere malitiam Pollutionis factæ adjutorio illius corporis mortui; quòd cùm sit instrumentum inanimatum, ac si esset statua ipsius mulieris, ut ait Sanchez; non potest constituere diversam speciem malitiæ ab ipsa pollutione, ut benè dixit Tamburinus, loco citato. Unde illi, qui sentiunt, circumstantias aggravantes non esse necessariò in confessione aperiendas, concederent talem circumstantiam Copulæ non esse in confessione aperiendam, sed sufficere asserere, se pollutionem habuisse. Et in nostro casu, cùm fœmina sit mortua, non adest malitia inductionis ad peccatum; & suppono copulam cum fœmina mortua non haberi ab homine peccante cum alio affectu fornicario diverso à pollutione: nam alioquin cum pollutione adesset aliud peccatum Fornicationis, Adulterii, Incesti, &c. Ergo, &c. Et hæc omnia in quæstione non tam diligenter ab aliis pertractata, pro curiosis Lectoribus adnotare volui; ut ipsi tamen judicent si probabiliter dicta sint, vel ne.

R E S O L. VII.

An si quis haberet copulam cum fœmina dormiente, quodnam peccatum luxuriæ committeret?

Idem dicendum est si haberetur copula cum aliqua fœmina subitò apoplexia correpta, vel ab alio morbo sensibus destituta, & tunc occasionabiliter ab aliquo carnaliter cognosceretur.

Et cursim docetur, quid sit raptus strictè, & formaliter? Ex par. 9. tract. 9. & Misc. 4. Res. 2.

§. 1. REsponderunt aliqui, quòd præter peccatum fornicationis si mulier esset soluta, & præter peccatum

tum adulterii, si esset coniugata, & præter peccatum sacrilegii si esset Monialis; & præter peccatum stupri si esset virgo, &c. committere etiam peccatum Raptus formalia. Et ita hanc sententiam tenet Pellizzarius in *Man. Regular. tit. 1. tr. 4. c. 3. sect. 7. n. 70.* ubi sic ait; si quæras, quam malitiam habeat copula habita cum fœmina dormiente? Respondeo, copulam habitam cum fœmina dormiente, quæ ante somnum consenserit in copulam, esse ejusdem speciei, ac esset, si haberetur cum illa vigilante, ac sponte consentiente: si quidem talis copula æquiparatur copulæ habitæ cum muliere ebria. Quòd si mulier, cum qua dormiente habetur copula, in eam non consentit ante somnum, tunc copula continet etiam malitiam Raptus formalis; de qua Sanchez *lib. 7. de Matr. disp. 14. n. 7.* eamque in confessione necessario exprimendam: Imò & malitiam stupri; si fœmina illa erat virgo, ut colligitur ex ipso Sanchez supra, *nu. 7.* Hucusque Pellizzarius.

2. Non obstat dicere, quod violentia est de essentia raptus; ut patet ex juribus, quæ affert; & sequitur Martinus Perez *de Matrim. disp. 38. sect. 1. n. 1.* Sed in nostro casu copula efficitur sine violentia: ergo non potest constituere malitiam raptus. Respondeo enim cum Fagundez *in Decal. tom. 2. lib. 6. c. 10. n. 3.* quòd fraus, & dolus violentiæ æquipollent, *l. unica §. Et si quidem vers. Pœnas autem C. de Raptu Virg.* ibi, consensus ille fœminæ dolosis artibus extortus præsumitur, & ita communiter Doctores. Sanchez *lib. 7. de matrim. disp. 12. num. 7. &* 13. Decianus *1. tract. crimin. lib. 8. c. 7. n. 8.* Sed in nostro casu adest fraus & dolus, quia copula illa habetur cum muliere invita; si enim vigilaret non consentiret. Ergo raptus committitur.

3. Verùm his non obstantibus, posset aliquis dicere, quòd tunc adesset fraus, & dolus, quando mulier fuisset v.g. cum Opio, vel alio medicamento ex industria consopita, ut posteà cum illa haberetur copula. Sed nos supponimus copulam, de qua loquimur, habitam fuisse occasionaliter, quia mulier inventa est somno oppressa; & licèt hoc non obstante, dicta copula exerceretur cum fœmina invita, cùm dormiat; tamen hæc injuria, quæ hic & nunc ei infertur; non est illi nota: nam suppono illam somno immersam concubitum non sentire. Quod multum existimo: nam ut docet D. Thomas *in 2. 2. q. 66. art. 4. & DD.* communiter alia ratio est involuntarii per violentiam, quæ est in rapina, alia per ignorantiam, quæ est in furto, Ergo stantibus his circumstantiis, non videtur in casu nostro adesse tanta injuria, & violentia, ut possit constituere raptum formalem, ut vult Pellizzarius. Quod idem dicendum videtur, si haberetur copula cum aliqua fœmina, subita apoplexia correpta, vel ab alio morbo sensibus destituta, & tunc occasionaliter ab aliquo carnaliter cognosceretur.

4. Confirmantur supradicta; quia licèt D. Thom. *in 2. 2. q. 54. art. 7.* Sanchez, & alii asserant, solam violentiam constituere raptum, tamen non desunt Doctores asserentes, quòd non dicitur raptus, strictè, & formaliter, si mulier violentata non abducatur de loco ad locum: quod probat Hurtadus *de Sacr. disp. 23. diffic. 3. n. 12. ex lege unica*, de raptu, ubi dicitur, quòd raptus sit violenta extractio de domo Patris. Et ita etiam docet Præpositus *in 3. p. q. 7. de Impedim. matr. dub. 16. n. 148.* Perez ubi suprà, *sect. 3. n. 4.* Tambur. *opusc. 1. lib. 2. c. 7. §. 9. n. 60.* Escobar *in Theol. tract. 5. Exam. 8. c. 2. n. 75.* & alii quos citat, & sequitur Sylvius *in 2. 2. D. Th. q. 154. art.*... ergo, &c. Unde novissimè Gesuald. *in Theol. mor. t. 1. tr. 35. c. 7. n.* 10. dixit, quòd ut raptus sit peccatum luxuriæ distinctum à fornicatione simplici specificè opus est, ut fiat abductio mulieris. Sed in casu nostro, dato quod adsit violentia, non adest abductio: ergo talia copula non potuit inducere raptum formalem.

5. Et quidem, si vera esset, & sequenda opinio Patris Pellizzarii, sequeretur, quòd qui habuisset copulam cum fœmina dormiente, & ideò commisisset (ut ipse ait) raptum formalem, sequeretur, inquam, incurrisse in pœnas latas à Sacris Canonibus contra raptores, stante opinione Lessii *lib. 4. c. 3. dub. 9. n. 66.* qui extendit pœnas raptorum ad illos, qui non traduxerunt de loco ad locum mulierem, sed tantùm in loco violarunt. Unde in nostro casu nimis durum potest videri propter copulam cum fœmina dormiente, sine alia vi illata, dictas pœnas incurri. Sed ego nolo harum opinionum Auctor esse: ideò viri docti judicent.

RESOL. VIII.

Olim cum quodam Religioso fuit mihi magna altercatio, an in cogitationibus venereis sit peccatum mortale, si voluntas non consentiat positivè; nec etiam positivè dissentiat, sed tantùm permissivè se habeat? Ex part. 2. tract. 17. & Misc. 3. Res. 33.

§. 1. Partem affirmativam tuentur Vasquez *in Part. 2, t. 1. disp. 108. cap. 2. numer. 2.* Zumel *in part. 2. qu. 74. art. 4. dub. 1. disp. 2. conclus. 2.* Valent. *tom. 2. disp. 6. quæst. 4. punct. 3.* Lessius *de just. lib. 4. cap. 3. dub. 15. numer.* 117. Bonac. *de matr. quæst. 4. punct. 7. num. 7.* Becanus *in sua Theol. schol. part. 2. tract. 2. cap. 5. quæst. 5. numer. 4.* Azor. *tom. 1. lib. 4. cap. 6. quæst. 6.* Sayrus in Clavi Regia *lib. 8. cap. 7. nu. 3.* & Curiel *in par. 2. quæst. 74. art. 8. dub. 2. §. 2. fol. mihi 493.* Ratio est: nam in tali casu si non adest consensus formalis, adest tamen consensus interpretativus; sed consensus interpretativus æquivalet formali. Ergo si consensus formalis in delectationibus venereis est peccatum mortale, etiam erit consensus interpretativus. Hæc opinio est probabilior.

2. Sed contrarium non falsam, ut ille Religiosus ajebat, sed probabilem cum Sanchez *tom. 3. de matrimon. lib. 9. disp. 45. num. 25.* & Bonacina *ubi suprà num. 8.* esse existimo. Dico igitur non esse peccatum mortale, quando voluntas se habet negativè, non impediendo, vel non reprimendo motus, & tentationes, quas potest reprimere animum alio divertendo; necessaria est enim positiva complacentia in motibus sensualitatis, ut imputentur ad peccatum mortale, cùm non adsit interpretativus consensus, quia non tenetur illam cogitationem expellere, quando non est periculum formalis & expressi consensus; sic Cajetan. *in summ. ver. delectatio.* Philiarchus *tom. 2. p. 2. lib. 4. c. 18.* Herrera *in 2. sent. disp. 33. quæst. 7. concl. 2.* Reginald. *tom. 1. lib. 15. c. ultim. numer. 65. & tom. 2. lib. 22. capit. 2. numer. 10. conclus. 3.* Petr. Lorca *in p. 2. to. 2. disp. 38. n. 62.* cum Molfes. *in summ. tom. 1. tract. 8. capit. 8. numer. 43. & 45.* Navarr. *in summ. cap. 11. num. 12.* Corduba *in suo quæst. lib. 1. cap. 23. dub. 10. ad 7.* & aliis quampluribus apud Sanchez *in summa tom. 1. lib. 1. cap. 2. n. 13.* & apud Joan. Salas *in p. 2. tom. 2. disp. 6. sect. 3. num. 25.* Ratio, qua fulcitur hæc opinio, est ista. Nemo peccat mortaliter, nisi transgrediatur aliquod præceptum obligans ad mortale; sed hoc non fit in tali casu, quia tota obligatio, quæ potest esse in tali caso, oritur ex illo præcepto negativo, *Non concupisces.* Sed hoc præceptum non obligat ad depellendam concupiscentiam, sed solùm ad non consentiendum. Ergo sufficit non consentire, & solùm negativè se habere. Confirmatur, quoniam, ut ait Lorca *ubi supra*, contingere potest, hos motus permitti propter justam causam absque ulla culpa, & in hoc conveniunt nobiscum Auctores primæ sententiæ. Ergo etiamsi absque justa causa permittantur otiosè, vel ex causa veniali, non erunt peccatum mortale, quia quod per se malum est, propter nullum finem potest justè fieri; si ergo aliquando contingit hanc promissionem esse licitam, ex genere suo non est mala.

3. Ad argumentum in contrarium respondetur. Quando æqualis obligatio est non permittendi, & non procurandi, consensus formalis, & interpretativus sunt æquales in malitia, & si unus mortalis est, alter etiam est mortalis; non tamen est eadem obligatio non procurandi, & non permittendi cogitationes rerum turpium, & ideo consensus formalis potest esse mortalis, consensu interpretativo existente veniali; sic posset aliquis magis obligari ad non procurandam dignitatem, vel aliquid aliud, quàm ad illud reiiciendum. Sic velle occidere hominem, est peccatum mortale contra justitiam, sed non pascere illum in extrema necessitate, aliquando est peccatum veniale contra misericordiam, aliquando mortale contra eandem virtutem, aliquando verò est mortale contra justitiam. Itaque non semper consensus interpretativus, & virtualis alienæ mortis, æquivalet, nec ferè æquivalet formali. Ita Salas *ubi supra, n. 33.*

RESOL. IX.

An oscula, quæ fiunt ex delectione sensibili ex illis consurgente absque alia sinistra intentione, & admissione ulterius delectationis de aliquo actu luxurioso, sint peccata mortalia?

Et an in osculis, & tactibus, & universim in rebus venereis detur parvitas materiæ?

Et

Et an inter solutos, quamvis ejusdem sint sexus sit semper mortale crimen osculari, & tangere ob solam venerium delectationem, ex hujusmodi actibus consurgentem, vel possit dari parvitas materiæ? Ex p. 4. tr. 4. & Misc. Ref. 136.

§. 1. NOvissimè negativam sententiam docet Franciscus Sylvius *in 2. 2. D. Th. q. 154. art. 4. concl. 4.* ubi sic ait: Vel delectatio quæ in osculis, & amplexibus sentitur, est merè sensualis, consistens in quadam proportione & conformatione rei tactæ, vel visæ cum organo tactus, vel visus, ut non aliud sit, quàm oblectatio de re blanda, leni, ac molli, vel tenera, quæ contingitur, aut pulchra, quæ videtur, absque alia cujuscumque rei turpis delectatione. Vel est delectatio ita sensualis, ut quamvis non versetur circa fornicationem, habet tamen conjunctam carnis ac spiritum generationi servientium commotionem. Tactus & oscula quæ fiunt cum sola priori delectatione, non videntur esse libidinosa, ac per consequens nec peccata mortalia; quæ autem fiunt cum posteriori, libidinosa, & mortalia sunt. Prius probari potest, quia non videtur esse libido venerea, quando in actu secundùm suam speciem non libidinoso, abest omnis cogitatio & intentio etiam implicita voluptatis venereæ; atque amplexus & oscula non sunt secundùm speciem suam libidinosa, ut in corpore docet D. Th. & in eis ponitur abesse omnis cogitatio & intentio venereæ voluptatis etiam implicita, seu interpretativa; cùm non alia sit delectatio quàm quod res blanda, mollis, aut tenera: ergo ejusmodi oscula non sunt censenda simpliciter libidinosa. Ita Sylvius, & alii penes ipsum, quibus ego addo ex Societate Jesu Comitolum *in respons. moral. lib. 4. q. 20. n. 6.* & Joannem Salas *in 1. 2. D. Th. qu. 74. tract. 13. disp. 6. sect. 20. n. 139.* ubi has etiam adducunt rationes pro hac firmanda sententia, quia delectatio non est mortalia, nisi objectum ejus sit mortale; sed perceptio illius suavis temperamenti, aut proportionati tangibilis non est mortalis: ergo delectatio, quæ de illa tanquam de objecto percipitur, non est mortalia, & hanc delectationem esse mortalem, quia est de tactu mortali, manifestè in hoc petitum principium: ergo tactus non est mortalis propter hanc delectationem, sed propter aliam delectationem, vel rem quæ in eo intenditur, per ipsum quæritur, aut ex ipso sequitur quæ sub peccato mortali vitanda est. Deinde tangere res molles, suavea, & temperata propter delectationem inde naturaliter resultantem, non est mortale: ergo nec tangere carnes alienas viriles, vel fœmineas, secluso alio fine, ut periculo: vide etiam Villalobos *in sum. t. 2. tr. 40. diffic. 9. n. 4.* Sed ego puto contrariam sententiam tenendam esse, & in his materiis non esse laxandas habendas, & Fillius. *to. 2. tr. 30. c. 9. n. 179.* docet quoad praxim, tactus hujusmodi ob solam delectationem sensibilem assumptos vitandos esse sub peccato mortali, tanquam periculosos adducendi delectationem concubitus. vel alterius actus luxuriosi. Vide etiam Sanchez *in summ. t. 2. lib. 5. cap. 6. n. 12.* qui ex aliis rationibus, & meritò, improbat hanc opinionem, & ante illum Rebellius *part. 2. lib. 3. quæst. 19. sect. 3. per totam.*

2. Notandum est etiam hìc obiter, aliquos Doctores asserere in supradictis osculis & tactibus & universim in rebus venereis dari parvitatem materiæ, & ita tenet ex Societate Jesu cum aliqua formidine Leonardus Lessius *lib. 4. c. 3. dub. 8. n. 58. & 59.* & ex Dominicanorum familia Samuel Lublinus *in summula cas. conscient. ver. osculum, n. 3.* ubi sic ait. Inter solutos quamvis ejusdem sint sexus mortale crimen est osculari & tangere, ob solam veneream delectationem ex hujusmodi actibus consurgentem, nisi parvitas materiæ excuset. Ita ille, & alii, quos ego ipse citavi *in p. 3. tract. 5. resol. 1.* Sed *ibi*, & meritò, contrariam sententiam docui, & iterum doceo, cum Sylvio *in 2. 2. D. Th. q. 134. art. 4. concl. 4. in fine.* [illegible]

RESOL. X.

An sit peccatum mortale exponere se probabili periculo peccandi?

Et explanatur, quid sit periculum formale, & proximum?

Et ex doctrina hujus Resolutionis infertur, an Chirurgus expertus, dum medetur pudendis fœminarum, & Parochus, dum audit confessiones fœminarum in pollutionem assentire, an poterunt se tali periculo obiicere? Ex part. 7. tr. 18. & Misc. 29.

§. 1. NEgativè respondet Caramuel *in regulam D. Benedicti, disput. 70. nu. 1058.* ubi sic asserit Petia, Utrum possit se aliquis exponere probabili peccandi periculo? Noster Lorca *in 2. 2. sect. 3. disp. 28. numer. 9.* & Lopez *in instruct. p. 1. c. 21. §. ad tertiam ration.* negant: Sed videntur insistere aliis principiis. Ego nullam actionem prudentem peccati arguo, nec imprudens censendus est, qui sequitur partem probabilem: ita efficacissimè superiùs *n. 57.* Huic resolutioni proderunt S. Gregorii Papæ verba in homilia illa quæ legitur in die Resurrectionis. *Nos ergo,* inquit, *in eum qui est mortuus credentes, si odore virtutum referti cum OPINIONE bonorum operum Dominum quærimus, ad monumentum profectò illius cum aromatibus venimus.* Sanè ad Christum venimus, non solùm cùm opera elicimus, quæ evidenter sint bona, sed etiam cùm opinamur (hoc est probabiliter credimus) nos benè operari. Ergo a Deo non recedit, qui probabiliter putat se non recedere: ergo non vult credere, qui se exponit periculo, quod probabiliter putat aut nullum esse aut leve. Ita Caramuel. [illegible]

2. Sed Cœlestinus *in Compen. Theol. Morales, tr. 1. c. 4. q. 11.* asserit esse peccatum mortale exponere se probabili periculo peccandi; & citat Lessius *lib. 4. cap. 3. dub. 14. n. 98.* qui quidem loquitur de periculo formali, quod secundum Caramuelem differt à periculo probabili? Et ipse concedit quod quis non possit se exponere formali, & proximo periculo sine gravi peccato.

3. Et ad tollendos scrupulos, ut ipse ait, explicat Caramuel quid sit periculum formale & proximum, & asserit. Primò, periculum ut censeatur proximum, debet esse evidens physicè aut moraliter si enim tantùm sit probabile, periculum morale non est; nam probabiliter etiam censere poteris, periculum nullum subesse. Rationes evidentes assensum prædeterminant: si sint merè probabiles mentem non cogunt, sed opinio eligenda committitur opinioni voluntatis.

4. Si iveris ad talem domum decies, & quinquies peccaveris, & quinquies non peccaveris, est probabile, si revertaris te peccaturum esse, & æquè probabile te non peccaturum esse. Ergo non est periculum proximum.

5. Si octies iveris, & septies peccaveris, & semel non peccaveris, est probabilius te peccaturum esse; est tamen probabile te non peccaturum esse. Ratio est; quia octava pars est gravis, & si septem lapsus te condemnant, constantia quam semel habuisti, contra septem lapsus dat gravem authoritatem, facitque opinionem probabilem.

6. Si novies iveris, & octies fueris lapsus, scias te exponi periculo proximo si revertaris: quia nona pars non est gravis authoritatis, & ideò improbabile est te, data occasione resistutum esse: ac per consequens est moraliter evidens (hoc est certum) te, si eò redeas, miserrimè peccaturum. Ergo est periculum proximum in tali caso, Periculum agnoscitur ab experientia, examinare enim, utrùm periculum sit proximum, nihil est aliud, quàm consulere experientiam, & videre utrùm tuæ futuræ constantiæ faveat gravis experientia; illa dicenda est gravis, quam non vincit alia plusquam septuplo major: & hoc cæteris paribus.

7. Quid si mutentur circumstantiæ, tollitur periculum proximum, si non possit judicium sumi ab experientia; puta, si octies solus iveris ad domum talem, & semper fueris lapsus, & velis eo reverti cum socio prudenti & modesto, credo jam te non exponi evidenti, & proximo periculo; quoniam qui certò moraliter sciebas te peccaturum esse, si solus ires; nondum certo nosti quid sis facturus præsente tali socio, & ideò quoad usque experiaris, pro te ferre favorabilem sententiam potes.

8. Ex his infert Caramuel, quod si v. g. Chirurgus indifferenter se habebat cum a laborantibus accerseretur, hoc est, nulla prævia dispositione aut intentione non peccandi accedebat. Sexdecim vicibus medicatus est, ex quibus tantùm semel se continuit & non præbuit assensum. Dico, illum non posse reverti manentibus iisdem circumstantiis, hoc est, non posse reverti sine dispositione prævia & intentione non peccandi. Quod si proponat amplius non consentire, hoc propositum fortificat ejus voluntatem & timorem eliminat, non enim evidenter sequitur, voluntatem fortem & præmunitam esse in proximo, & certo periculo, in quo erat cùm debilis esset. Non igitur condemnandus est ille Chirurgus qui nondum expertus est utrùm adhibito proposito resistendi sit peccaturus. [illegible]

9. Et tandem ponit novam difficultatem; Petrus v. g. tenetur graviter ire ad talē locum audire confessiones, alicui fœminæ mederi, aut aliquam similem actionem agere, quam omittere non potest sine culpa mortali (puta, vel quia est voto aut juramento obstrictus, vel præcepto legitimo obligatus) examinat experientiam, & reperit esse periculum

pro-

proximum consentiendi in mollitiem. Hoc periculum non evadet si conducat socium; nam actus mere internos præsentium reverentia non cohibet; quid igitur facturus est? an tenebitur ex causa necessaria se credere periculo formali?

10. In casu posito teneris ire ad talem locum in quo est periculum proximum, & teneris non te credere tali periculo, quoniam utrumque simul potes facere, si addas voluntatem non peccandi, quam antea non habueras; aut saltem intentionem, si ante remissam habueris; efficis enim quod non sit proximum periculum, ubi antè fuit; & ideò illam actionem non solum potes, sed & teneris facere. Et hæc omnia docet Caramuel *ubi supra* quæ ex ejus mente dicta esse volo, ego enim affirmativæ sententiæ adhæreo.

R E S O L. XI.

An Chirurgus expertus, dum medetur pudendis fœminarum, in pollutionem assentiri, possit se tali periculo objicere, cum determinatione tamen non consentiendi?
Idem quæritur de Parocho in confessionis fœminarum auscultatione.
Et an quis possit accedere ad Infideles gratia illos convertendi cum periculo perversionis?
Et an prædicando meretricibus cum periculo peccandi?
Et an possit imò teneatur Pater alere filios ex concubina, qui nec separari possunt à matre, & si periculum habeat lapsus cum concubina?
Et an liceat exponere se periculo certo, vel probabili peccandi ob bonum spirituale proximi? Ex par. 3. tract. 5. & Misc. 1. Res. 3.

§. 1. AFfirmativam sententiam docet novissimè ex Societate Jesu Castrus Palaus *in opere morali, t. 1. tr. 1. disp. 2. punct. 9. §. 3. n. 11. & 13.* ubi sic ait. Chirurgus potest verenda fœminæ curare cum periculo consensus, nec Parochus est obligatus deserere officium, etsi experiatur voluntariè pollui occasione desumpta ex auditis in confessione; sufficit enim si proponat ampliùs non consentire. Ita ille, & ante illum Joan. Sancius *in selectis disp. 21. n. 9.* ubi ita asserit. Parochus, qui ex auditis in confessionibus expertus est in pollutiones consentire, non peccat confessiones auscultando, dum determinatus sit non prolabi, quamvis eas auscultet. Deinde Chirurgus, qui pudenda fœminarum causa medendi videt, vel tangit, expertus illas concupiscere, vel voluntariè pollui, ob illud periculum à curatione non tenetur cessare, nec peccat illi se committendo, dum determinat, sic non peccare, quando partes illas videat, vel tangat. Ulteriùs, qui pedester ambulare non potest, aut equitare, & ad ejus honorem conducat, expertus tamen pollutioni ex eo obvenienti consentire, non tenetur ab equitatione abstinere, nec peccat periculo illi consentiendi se tradendo, dum semper determinatus sit non consentire, quando equester agat. Et ratio, horum omnium est, quia quoties aliquis ex causa necessaria, vel urgente se exponit periculo peccandi, non ob id delinquit, dum quando se objicit tali periculo, determinatam habeat voluntatem non peccandi, cùm in tali casu involuntarium sit periculum. Ita Sancius.

2. Sed contrariam sententiam, & meritò docet Villalobos *in summa to. 2. tract. 40. diffic. 16. num. 5.* Leone *de officio Confessar. part. 1. recollect. 20. num. 73.* Megala *in 1. p. lib. 4. c. 4. n. 6.* Lessius *lib. 4. c. 3. dub. 14. n. 98.* S. Jo. de la Cruz *in direct. conscien. p. 1. præcept. 6. ar tit. 8. dub. 8. & 9. concl. 1.* & alii. Et ratio est, quia ob nullam rem potest quis se exponere formali periculo peccandi, nam qui amat periculum, peribit in illo.

3. Non desinam tamen hic adnotare D. Thomam *in 2. 2. q. 10. art. 9. in fine corporis*, Salas *in p. 2. tract. 8. disp. unica, sect. 5. n. 60. & t. 2. tr. 13. disp. 6. sect. 17. num. 105. & 106.* Sotum *de just. lib. 5. q. 1. art. 6. in fine 2. concl.* & alios docere posse aliquem accedere ad infideles gratia illos convertendi cum periculo subversionis, & ad prædicandum meretricibus cum periculo peccandi; quod etiam docuit Castrus Palaus *n. 10.* qui etiam addit, posse, imò teneri parentem alere filios ex concubina, qui nec separari possunt à matre, neque alia via possunt victum quærere, etsi periculum habeat lapsus cum concubina; & faciunt pro hac sententia Sanchez *in summa t. 1. lib. 1. c. 8. n. 3.* Basilius Pontius *de matrim. lib. 5. c. 35. n. 4.* Freitas *in addit. ad tr. de confess. solicit. q. 19. n. 17.* Sà *verb. peccatum, nu. 6.* & alii asserentes, quòd exponens se periculo peccandi causa urgente, non peccat, & ponunt multa exempla.

4. Verùm Lopez *in instruct. p. 1. c. 61. §. ad tertiam rationem*, & Petrus Lorca *in 2. 2. D. Th. sect. 3. disp. 29. nu. 9.* & alii, asserunt non licere exponere se periculo peccandi certo, nec probabili ob bonum spirituale proximi; & ideo Suarez *de charit. disp. 9. sect. 2. n. 8.* sic asserit. Sequitur contra Sotum, nemini liceat propter aliorum salutem exponere se morali periculo peccandi mortaliter, ex illa regula Eccles. c. 3. *Qui amat periculum, peribit in illo*; nam in moralibus idem est committere, & exponere se morali periculo committendi. Quod maximè verum est, quando periculum est in determinata materia in qua aliquis fragilem se expertus est. Si verò in confuso, non potest certa regula tradi, sed pro ratione necessitatis, & periculi, pensanda res erit. Ita Suarez, quem ego sequor, unde cogita si opinio Basilii Pontii, quam *suprà in tr. 4. de Sacram. resol. 169.* adduxi, sit probabilis.

R E S O L. XII.

Quidam vir Nobilis comedens cibos calidos, & accubans in lecto incidebat in pollutionem, quæsivit à me, an teneatur aliter decumbere, & cibos illos non comedere?
Poterat enim sine aliquo damno à supradictis abstinere.
Et an Confessarius ex devotione solum audiens confessiones expertus pollui, non tamen consentiens, an peccet confessiones excipiendo?
Et in textu hujus Res. alii casus & similia exempla inferuntur, & explanantur, in quibus quis non peccat, quamvis prævideat in illis, & sequatur pollutio, sine tamen ullo periculo in illorum consensu.
Et tandem notatur, quod si aliqua mulier in Choreis publicis sese sentit tangi ab aliquo intentione mala, si tactus sunt ex suo genere liciti, ut consortio manuum in choreis, non tenetur illos admittendo coram aliis. Ex p. 3. tract. 5. de Misc. 1. Res. 22.

§. 1. QUidam Theologus affirmativè tunc illi respondit, & hanc opinionem docet novissimè Fagundez *præc. 3. c. 6. n. 13.* ubi sic asserit. Non probo opinionem asserentem non esse mortale comedere illa, ex quibus credatur sequutura pollutio; modò illa in se non intendatur, nisi fortè loquatur, quando dubiè id credatur, aut quando non ita facilè possit eam causam auferre, ac removere; nam aliter dormire non possit, quàm taliter accumbendo, si alios cibos non habeat nisi illos, unde pollutio solet mortaliter contingere, aut si habeat, sunt tamen tales, ob quos dolorem capitis, aut ægritudinem contrahat, profectò in meliori opinione non tenetur abstinere ab illis, aut à tali modo accumbendi. Ita ille, citans alios Doctores, & alia exempla, vide etiam Azorium *p. 3. c. 24. q. 7.*

2. Sed contrariam sententiam etiam probabilem esse puto, quam in terminis docet Sancius *in selectis, disp. 10. n. 12.* sic asserens. Accubantem sic vel aliter, & sentientem se ex tali situ in pollutionem venire in somno, vel in vigilia, dum absit periculum consensus, & determinatus sit non consentire, & experientiam consentiendi non habeat (ut erat in casu dicti viri nobilis, de quo ego interrogatus fui) non teneri aliter decumbere, licèt ille minimè utilis esset talis modus decumbendi, sed solùm ad commodiùs quiescendum in lecto, intenderetur. Ita Sancius, & loquens de comestione ciborum idem docuit Lessius *lib. 4. c. 3. dub. 14. n. 100. & 101.* Villalobos, *in summ. tom. 2. tr. 40. dub. 16. nu. 6.* S. Joannes de la Cruz *in direct. part. 1. præc. 6. artic. 8. dub. 9. concl. 2.* & alii. Ratio verò hujus opinionis hæc est; quia aliquis non tenetur vitare causam per accidens influentem in pollutionem, dum tamen absit periculum consensus.

3. Hinc infert Sancius, quòd Confessarius ex devotione solùm audiens confessiones expertus pollui, non tamen consentire, non peccabit confessiones excipiendo, quia cùm audire confessiones, causa per accidens sit pollutionis illas non tenetur vitare ob solam pollutionem, quæ voluntaria illi non est, nec in se, cùm illam non velit, nec in causa, cùm illa sit per accidens, similiter, qui sine damno aliquo pedester posset ambulare, & nollet, expertus tamen pollutionem pati, sine tamen consensu, equitando minimè peccaret, cùm equitatio causa sit per accidens illius pollutionis, & ideo nec in se, nec in causa esset illi voluntaria.

4. Et tandem fœmina, vel vir, quæ ob superpositionem unius femoris in aliud, motum sensualem sensit, non tenetur modum situs mutare, dum determinati sit non consentire, neque sit periculum consensus, quia per accidens actus influentes in pollutionem vitare non tenemur. Et hæc omnia docet Sancius *ubi sup.* contra opinionem Fagundez. Notandum est etiam his, quòd mundans à sanguine verenda,

da, vel fœmina à sanguine menstruo, etsi prævideat pollutionem, & sequatur, si non gaudeat de illa, non peccabit. Unde ex his omnibus apparet me olim rectè consuluisse, quendam juvenem, cui necesse erat intervenire in quibusdam festis nuptiarum, non peccasse, dum ex tactu manus mulieris in ballo in pollutionem incidebat, sine tamen ullo periculo in illius consensum, & tunc adduxi doctrinam Sanchez *de matr. t.3. lib. 9. disp.* 45. *n.* 8. ubi sic ait. Secundò deducitur, pollutionem præter intentionem subsequutam ex tactu licito, & in eo prævisam, quando tactus ille est necessarius, & cessat consensus periculum, carere omni culpa, ut ea amplexu juxta patriæ consuetudinem, quo evitato in notam inurbanitatis incideret. Ita Sanchez, quem postea sequuti sunt Villalobos *in summa to.* 2. *tr.* 40. *diffic.* 16. *nu.* 5. Fillincius *to.* 2. *tr.* 30. *c.* 8. *nu.* 150. & Bonacina *de matr. qu.* 4. *punct.* 10. *n.* 8. quæ omnia procedebant in casu nostro.

5. Notandum est etiam hic obiter, quòd si aliqua mulier in choreis publicis sciat se tangi ab aliquo intentione mala, si tactus sunt ex suo genere liciti, ut consortio manuum in choreis, non peccat illos admittendo coram aliis. Ita Fillincius *ubi sup. t.* 2. *tr.* 30. *c.* 10. *n.* 189. qui citat multos alios.

RESOL. XIII.

An ad expellendum semen corruptum, vel ad sedandam pruritum liceat refricare pudenda cum periculo pollutionis, non tamen consensus in eam; licèt fœmina id conetur efficere non solùm fricatione, sed etiam cum intromissione digitorum usque ad os uteri?

Et an liceat Chirurgo contrectare verenda infirmi curationis causa cum periculo pollutionis?

Et in corpore hujus Resolutionis aliqui alii casus, & similia exempla ut in tribus Resolutionibus proximè præteritis hic appositis inferuntur, & cursim explanantur circa pravisas pollutiones, &c. Ex p. 2. tr. 16. & Misc. 3. Resolut. 54. aliàs 56.

§. 1. Affirmativè respondent Sanchez, Fillucius, Reginaldus, & Bonac. quos citat, & sequitur Joann. Sancius vir doctissimus *in suis disputationibus selectis, disp.* 28. *n.* 29. & idem docet ex recentioribus Villalobos *in sum. to.* 2. *tract.* 40. *diffic.* 16. *n.* 4. & 5. ubi etiam docet, cum Sanchez *de matr. lib.* 9. *disp.* 17. *n.* 19. & multis ex Societate Jesu, fas esse confricare verenda ad expellendum semen corruptum, licèt præter intentionem sequatur veri seminis emissio, & licèt fœmina id conaretur efficere non solùm fricatione partium verendarum, sed etiam cum intromissione digitorum usque ad os uteri. Et hanc opinionem præter Sanchez, & Villalobos, docet etiam Bonac. *de matr. q.* 4. *punct.* 10. *n.* 12. Ratio est, quia in his casibus pollutio sequitur, præter intentionem operantis. Ergo. Hinc deducitur decisio multorum casuum.

2. Primò, licere chirurgo contrectare verenda infirmi curationis causa, cum periculo pollutionis, Ita Vasquez *in p.* 2. *tom.* 1. *disput.* 115. *n.* 9. Lessius *lib.* 4. *c.* 3. *dub* 14. *nu.* 48. S. Jo. de la Cruz *in direct. consc. prae.* 6. *dub.* 9. & alii.

3. Secundò, cursorem non constrictum esse pedestrem incedere, quamvis sit expertus pollutionem se pati. Ita Fillincius *to.* 2. *tr.* 30. *n.* 150. Sayrus *in Clavi Regia lib.* 8. *c.* 5. *n.* 11. Sanchez *lib.* 9. *disp.* 45. *n.* 8. & alii.

4. Tertiò, accubantem, & sentientem se ea tali situ in pollutionem venire in somno, vel etiam in vigilia, dum absit periculum consensus, non teneri aliter decumbere, etiamsi posset aliter commodè dormire. Ita Sanc. *ubi supra in selectis, disp.* 21. *n.* 12. *quo n.* 18. *in fine*, docet etiam, quòd non tenetur quis lectum deserere, etiamsi cum membri erectione gustus carnis præsentiatur, dummodo non adsit periculum consentiendi; sed alii tenent, quòd tenetur quis lectum deserere, si sentiat delectationem veneream, etiam sine membri erectione. Hæc omnia invenies apud Joann. Sancium *ubi suprà*, qui plus addit, ut nos etiam alibi notavimus, nempe quodlibet peccatum mortale in genere luxuriæ, non esse causam efficaciter influentem in pollutionem, & ideo pollutionem ex illa causa advenientem in somnis, non esse necessariò confitendam. Putat igitur verba impudica, & cogitationes turpes, quæ sunt crimina mortalia, etsi sint causæ per se ordinatæ ad pollutionem, non tamen efficaciter in illam influere, aliàs ferè nunquam apponeretur, quin sequeretur pollutio, sed contrarium tamen evenire, experientia demonstrat. Ergo, &c. Ideò cùm inefficaces causæ sint pollutionis, non magis influunt in eam, quàm si essent per accidens causæ. Si ergo quando verba turpia, vel cogitatio turpis præsens est, non influit pollutionem, nec appetitum efficaciter movet ad illam habendam, quomodo credi potest influxuram, quando absens est, utpote in somnis? Limita hæc omnia, nisi cogitatio turpis conjungeretur cum membri erectione, per tempus durante, seu cum magna commotione spirituum genitalium. Ita Sancius *ubi supra*. Sed an omnia supradicta in præsenti Resolutione sint probabilia, multi negant; & præsertim illud, quòd liceat refricare verenda ad expellendum semen corruptum. Et ideo in editione quinta Summæ Henrici Villalobos, & in editione novissima Operum Thomæ Sanchez, hæc opinio non invenitur impressa: imò de illa se retractavit *in summa, to.* 2. *lib.* 5. *c.* 6. *n.* 22. unde ego illam non teneo.

RESOL. XIV.

An liceat conari fricationibus ad semen corruptum expellendum, etiam si inde sequatur aliqua veri seminis emissio?

Et quid est dicendum, si dubium est, num in quantitate, an in qualitate semen peccaret, an liceat juvare naturam confricationibus ad expellendam qualitatem morbidam?

Et an hoc fieri debeat cum medicamentis, non autem cum fricationibus?

Et an peccent mortaliter mundantes verenda à lanugine, & sanguine menstruo, ne pruritum, aut fœtorem patiantur, quamvis inde præter intentionem subsequutura videatur pollutio secluso consentiendi periculo? Ex p. 3. tract. 5. & Misc. 1. Res. 86. aliàs 85.

§. 1. Affirmativam sententiam docuerunt multi viri docti Societatis Jesu, quos citat, & sequitur Sanchez *de matrim. tom.* 3. *lib.* 9. *disp.* 17. *num.* 18. & post illum docet etiam hanc sententiam Bonacina *de matrim. quæst.* 4. *punct.* 10. *n.* 11. ubi sic ait: Secundò fœminam, quæ propter semen corruptum; patitur accidentia venenosa sequitur posse conari fricando, vel adhibendo medicamenta ad expellendum semen corruptum, quod est noxium sanitati, etiamsi inde sequatur veri seminis emissio; nam illa emissio sequitur per accidens ad expulsionẽ seminis corrupti, quod est sanitati noxium, modò non sit periculum consensus in pollutionem, & modò constet semen illud corruptum esse. Sic Bonacina, & novissimè hanc opinionem tenet etiam doctus Villalobos *in sum. to.* 2. *tr.* 40. *diffic.* 16. *n.* 4. sic asserens. (Duda es, si semen est corrupto, en que in vaso retenido patitur mulier accidentia venenosa, an liceat conari illud expellere, vel fricatione partium, vel intromissione digitorum usque ad os uteri? A lo qual se responde con distincion, porque quando procede que semen peccat in quantitate, non licet, quia est verè semen, Mas si verdaderamente esta corrupto, licito es procurar expelerle de las maneras dichas, y otros remedios, porque ya no es verdaderamente semen, pues esta corrupto, y no se há de hazer caso de que de camino y præter intentionem se siga juntamente veri seminis emissio, quia datur opera rei licitæ.) Ita Villalobos: cujus sententiam ex multis rationibus approbat Sancius *in select. disp.* 21. *n.* 30.

2. Sed dubium esset, num in quantitate, an in qualitate peccaret, asserunt non licere, si dubium ita esset; ut docti medici neutri parti acquiescerent; quia tunc semen est in possessione, quod verum, & aptum generationi sit; cum hæc qualitas suapte natura illi insit. Si verò probabiliter opinarentur illud in qualitate peccare, quamvis cum alterius partis formidine, id putant licere; nam opinionem probabilem quis tutò amplecti potest. Et ita docent Sanchez, & Bonacina *ubi supra*, & Reginaldus *infra*.

3. His tamen non obstantibus, Sanchez postea *in sum. tom.* 2. *lib.* 5. *c.* 6. *n.* 12. mutavit sententiam, & docuit non licere juvare naturam confricationibus ad expellendam qualitatem morbidam, in quam semen jam corruptum transiit; & hanc sententiam docuere etiam ex eadem met societate Rebellius *q.* 2. *lib.* 3. *q.* 19. *sect.* 3. & Joannes Salas *in part.* 2. *t.* 2. *qu.* 74. *tract.* 13. *disp.* 6. *sect.* 15. *n.* 90. ubi post multa, sic tandem concludit. Mihi magis placet illicitum esse semen quantumcunque corruptum cum venerea voluptate emittere, etiamsi de corruptione certitudo esset. Sic ille, & ego; concedit tamen Sanch. & Filliuc. *to.* 2. *tr.* 30. *c.* 8. *num.* 150. hoc fieri posse cum medicamentis, non autem confricationibus, vide etiam Zanardum *in direct. Theologorum* 2. *part.* 2. *de sacrament. matrim. c.* 41. *verb.* 11. & Reginald. *to.* 2. *lib.* 22. *c.* 3. *n.* 40.

4. Notandum est tamen hic obiter quod Sancius *in selectis disp.* 21. *nu.* 33. Reginaldus & alii, *ubi supra*, docent non peccare mortaliter mundantem verenda à lanugine, & sanguine menstruo, ne pruritum, aut fœtorem patiatur, quamvis

vis inde præter intentionem subsequuta videatur pollutio, secluso consentiendi periculo.

RESOL. XV.

An licitum sit sumere, & applicare medicinam provocativam effusionis seminis? Ex p.s.tr.16.& Misc.Res.159.

§.1. SI nullum alium habet effectum, non est licitum, & oppositum asserere est improbabile, & dignum gravi censura temeritatis saltem, quia illicitum est procurare pollutionem per medium contra naturæ ordinem. Si medicina verò habeat alium effectum utilem, quem jus intendit, licitum est applicare talem medicinam, non intendens pollutionem. Multa sunt exempla in materia de peccatis. Legantur Doctores agentes de delectatione morosa, vel de præcepto fornicationis, & hæc opinio non solùm est probabilis, sed vera, & idem judicium est de alia causa pollutionis, quæ de se non est intrinsecè mala, & ex hac doctrina possunt excusari a censura multa, quæ docuit P. Thomas Sanchez *in materia de matrim.* agens de actu conjugali, quæ homines aliqui non benè cum illo compositi reprehendunt injustè, quæ multi viri docti, & pii à censura liberant, & hæc omnia docet Turrianus *in select. disp.... conc. 2. censura Theologica dub.74.* Sed ego contrarium teneo, & puto in his materiis non esse laxandas habenas.

RESOL. XVI.

An si pollutio cœpta in somnis, sit reprimenda in vigilia sub onere peccati mortalis?

Et an gaudens de supradicta pollutione in somnis cœpta non ob delectationem carnalem, sed ob sanitatem, & illam optare, sit saltem peccatum veniale? Ex part.3. tract.5. & Misc.1. Res.21.

§.1. AFfirmativam sententiam docet Toletus *lib. 5. c. 13. nu. 1.* tunc enim quis non tenetur reprimere pollutionem, quando potestatem habet imperfectam, quia se misomnis est, sed in nostro casu patiens pollutionem perfectam habet potestatem, quia in vigilia est; ergo tenetur illam reprimere.

Sed negativam sententiam docet Emanuel Sà *ver. luxuria, num.* 10. ubi sic asserit. Cœptam in somno pollutionem non tenetur evigilans reprimere, sufficit enim non placere; ita ille. Et ratio est, quia dicta pollutio incipit in somnis sine peccato, & involuntariè; effusio verò illius in vigilia, est effectus naturalis illius causæ inculpabilis, ergo. Et ita hanc sententiam docent S. Joan. de la Cruz *in direct. par. 1. prac. 6. art. 8. dub. 10. concl. 5.* Filliucius *to. 2. tr. 30. cap. 8. num. 147.* & probabilem putant Fagundez *prac. 3. lib. 3. cap. 6. num. 11.* in casu, quo quis certus est quòd non adhibebit consensum; nec in alio casu ego puto illam docuisse Doctores citatos.

S.3. contra in hoc §. in tom. seq. & in tom. 1. tr. resol. 200. §. Nota etiam per ipsum. 3. Notandum est hic etiam, quòd gaudere supradicta pollutione in somnis cœpta, non ob delectationem carnalem, sed ob sanitatem, & illam optare, non est peccatum, neque veniale. Scio contrarium docere Sotum *in 4. sent. dist. 12. q. 5. art. 7.* Medinam *in part. 2. qu. 74. art. 5.* Zumel *ibidem, art. 8. disp. 4.* Ledesmam, Lopez, Angles, Rodriquez, & alios; sed tu tene nostram sententiam, quam docent Doctores, quos citat, & sequitur Tannerus *in 2. 2. D. Thom. disp. 4. qu. 7. dub. 7. num* 144. quibus ego addo Villalobos *in summa tom. 2. tract.* 40. Sancium *in selectis, disp. 21. num. 35.* Sanchez *in summ. tom. 1. cap. 2. num. 17.* & alios penes ipsos, & nos *infra*.

Infra in res. 1. mot. praesertim.

RESOL. XVII.

An sit peccatum mortale desiderare pollutionem in somnis, aut de illa sic habita gaudere ob aliquem bonum finem? Ex par.3. tract.5.& Misc.1. Res.88. aliàs 87.

Sup. hoc in res. praecedent §. ult. & in to. 1 tr. 7 res. 200. §. Nota etiam per totum. §.1. AFfirmativè respondet Sotus *in 2. dist. 12. q. 1. art. 7.* Medina *in p. 2. q. 74. art. 6.* Azorius *p. 3. lib. 3. cap. 24. q. 3.* Ledesma *in 1. part. 4. quæst. 51. art. 7. dub. 6.* Zumel *in p. 2. q. 74. art. 8. disp. 4. dub. 4.* Rodriquez *in summ. tom. 1. cap. 211. num. 3.* & novissimè doctus Franciscus Sylvius *in 1. 2. D. Thoma, q. 154. art. 5. concl. 5.* quia pollutio ex se, & ex objecto, & natura sua est mala; ergo sicut propter valetudinem, vel aliam rationem non licet desiderare, ut fornicatio tibi eveniat in somnis, neque etiam licet desiderare pollutionem. Probo consequentiam, nam quod est per se, sive ex objecto malum, non potest voluntariè desiderari propter quemcumque bonum finem, quia consensus in tale malum non potest esse bonus: alioquin liceret desiderare adulterium, homicidium, & hujusmodi propter aliquem bonum finem, ut ea tibi dormienti acciderent.

2. Sed, his non obstantibus, contrariam sententiam probabiliorem esse puto, quam tuentur 52. Doctores, quos citat, & sequitur Sanchez *in summ. tom. 1. lib. 1. c. 2. nu. 18.* quibus ego addo Sancium *in selectis, disp. 21. num. 45.* Tannerum *in p. 2. D. Thom. disp. 4. q. 8. dub. 7. num. 145.* Villalobos *in sum. to. 2. tr. 40. diffic. 16. nu. 144.* Fillucium *tom. 2. tr. 30. c. 8. nu. 10.* Reginaldum *tom. 2. lib. 22. c. 3. n. 41.* S. Joan. de la Cruz *in direct. conscientia, part. 1. prac. 6. art. 8. dub. 10. concl. 2.* Layman *in Theol. mor. lib. 3. sect. 4. n. 17.* Granado *in part. 2. D. Thoma, contr. 6. tr. 4. disp. 6. nu. 6.* & Fernandez *in exam. Theol. moral. part. 4. cap. 1. §. 4. num. 3.* Et ratio est, quia talis pollutio sola via naturali consequens, non est a se peccatum mortale, nec habet malitiam objectivam mortalem; sed eam habet certo solùm modo (via scilicet naturali causata,) quo circa à ratione contraria mortale esset desiderare, ut præter naturam ab alio quamvis amante, ut sibi etiam dormienti pollutio prorumperet. Deinde non infrequens est quòd ob honestum finem liceat desiderare effectum aliquem per causas naturales evenire, & de eveniente gaudere, quem tamen efficaciter intendere, aut procurare numquam liceret; & ideò si legitimus Rex cum multorum ruina Rempublicam administrat, licitum est boni communis causa optare simplici affectu, ut moriatur, aut eo mortuo gaudere; cùm tamen mortem ipsi procurare non liceat. Ergo, &c.

RESOL. XVIII.

Olim per litteras à quodam Sacerdote interrogatus fui de opinionibus Doctorum circa præsentes casus. Primò, an peccaret mortaliter, si quis confricaret membra brutorum sine ulla delectatione, sed solùm ex curiositate inspiciendi semen?

Secundò, an si conjugatus immitteret membrum virile in os fœmina, peccaret mortaliter?

Tertiò, si absente conjuge, &c. Sed hos duos ultimos casus nunc invenies in tom. 2. tract. 6. de Matrimonio in Res. 188. & primus casus hic tantùm adscribitur? Ex part. 2. tract. 17. & Misc. 3. Res. 37.

§.1. OBscœna sunt hæc fateor, sed confessarii debent discernere inter lepram, & lepram, & omnia munda mundis. Dico ergo ad primum casum, quòd Bonac. *de matrim. quæst. 4. punct. 9. num. 15.* & Joan. Salas *in par. 2. tom. 2. tract. 13. disp. 16. sect. 20. num. 148.* respondet negativè, propter magnum periculum pollutionis, vel inordinati alicujus affectus, & frustra conatur ille, ut sic brutum semen expellat, naturale enim est in solo coitu semen effundere. At Thom. Sanchez *de matrim. tom. 3. lib. 9. disp. 46. num. 15.* ait communiter non esse mortale, obscœnas brutorum partes confricare, quia inde non excitatur tam vehemens delectatio, & solùm ex curiositate fit, & quamvis confricans intenderet, ut brutum semen expelleret ex curiositate illud videndi, non esse mortale, quia non est mortale impedire bruti generationem, aut efficere ut abortiat, sicut nec ipsum necare. Sed tu ne deseras primam sententiam, & ideò in novissima editione Operum Thomæ Sanch. dicta opinio non invenitur. Sup. hoc res. in tom. 10. §. Quo ad secundo

RESOL. XIX.

An sit licitum aspicere coitum bestiarum, seu veranda turpiter commota?

Et quid de coitu, & verendis aliorum?

Et an sit mortale ex proposito, & sine necessitate aspicere personam alterius sexus nudam; imò si solùm videat verenda illius? Ex part.3. tr. 5. & Misc. 1. Resol. 89. aliàs 88.

§.1. AD hanc quæstionem ita respondet ex Sanchez Jacobus Granado Societatis Jesus in suis doctis commentariis *ad part. 2. D. Thom. contr. 6. tr. 4. disp. 7. num. 3:* ubi sic ait. Non damnatur de mortali inspicere verenda bestiarum etiam turpiter commota. Quod verò attinet ad coitum, licet sine necessitate sit mortale studiosè aspicere concubitum licitum, vel illicitum hominum, eo quòd nimium sensualitatem commoveat, & sit periculo nimis obnoxium; de coitu verò bestiarum videtur id de se non esse mortale, quia non multum provocat ad luxuriam. Denique adverto non esse mortale aspicere ullum coitum ita breviter, & quasi per transennam ut non sufficiat ad notabilem commotionem;

& idem dicendum est, si ille qui aspicit, attenta propria complexione non subit periculum prædictæ commotionis. Ita Granado, qui etiam addit peccatum mortale esse ex proposito, & sine necessitate aspicere personam alterius sexus nudam, ut si vir fœminam, & fœmina virum intueatur, imò, & si solùm videat verenda illius; quia id valdè pugnat cum honestate naturali; & quia est notabilis causa magnæ commotionis sensualitatis. Putat tamen hoc non esse mortale in eo, qui ob curiositatem adeò leviter, & per transitum aspicit, ut non sit occasio dictæ commotionis; similiter si attenta ætate, vel complexione quis prudenter si persuaderet nullum esse periculum magnæ commotionis, non damnaretur ad mortale, etiamsi ex proposito inspiceret. Ita ille. Sed in his materiis cautè procede, & fuge.

RESOL. XX.

Aliquæ opiniones, quæ in materia luxuriæ non admittuntur. Et in textu hujus Resolutionis adducuntur multi diversi casus, sed jam omnes alibi sunt, iterum discussi, & appositi, ut in suo proprio loco? Ex p. 9. tr. 8. & Misc. 3. Res. 31.

Alibi in to. 3. tr. 7 ref. 191 §. ult. & quamvis Filliucius in suis operibus hanc doctrinam sustinet, & non de specie sub alterna [illegible] prædicto § hic citato, ut nec etiam advertit Oviedus, ideo ut etiam adverto, & distinguo. Et sup. hoc [illegible] sup. in tr. 1 ref. 30 §. Verum circa, & in tom. 1. tr. 3. Vide ref. 141. & aliud [illegible] & doctrinam resol. [illegible] & aliorum [illegible] Filliucius hanc [illegible].

§. 1. Circa infrascriptas quæstiones ego *alibi* plures adduxi Doctores, sed sententiam meam clarè, & firmiter non aperui, quod non faciam. Ideò quæritur primò, an peccata contra naturam, videlicet, mollities, sodomia, bestialitas, specie distinguantur. *Alibi* Filliucium adduxi asserentem, probabile esse, omnia peccata contra naturam esse ejusdem speciei infimæ; sed meritò ea inclytæ Societate Jesu præstantissimus Theologus Pater Oviedo *in 1. 2. D. Tho. tr. 6. contr. 5. punct. 3. §. 7. n. 54.* putat, hanc sententiam esse singularem, neque in praxi amplectendam. Et in primis, quia D. Thomas à Filliucio adductus, Armillæ, & alii, intelligendi sunt de specie subalterna: nunquam enim trahendi sunt Doctores ad singulares sententias discrepantes à communi Doctorum consensu, quando juxta hanc interpretationem patiuntur, & non nisi temerè in re gravissima propter verba universalia obiter, & non nimis clarè prolata, Doctorum authoritatem quis potest sibi fingere ad praxim similium opinionum tetam in conscientiæ judicandam. Insuper ratio Filliucii nullius est momenti: quia non quælibet diversitas explendi voluptatem veneream fundat diversam dissonantiam, etsi modi valde diversi eam fundent. Primum suadent exempla ab ipso adducta. Secundum clamat hominum communis apprehensio: quis enim majorem dissonantiam concipit in concubitu bestiali, seu hominis cum bestia, quàm in simplici pollutione, etiamsi uterque actus æquè generationi opponatur. Ea hoc efficax argumentum contra hanc sententiam desumo. Peccata distinguuntur in specie propter diversas dissonantias: sed diversa dissonantia est in concubitu rationalis cum irrationali, & major, quam in simplici immunditia, seu pollutione: ergo distinctæ species. Sola minor indiget probatione, quam hominum apprehensio negare non permitteret: omnes enim longè magis horrent bestialitatem, & sodomiam, quam pollutionem propriis, vel alienis tactibus excitatam. Sit ergo firmum cum communi Doctorum sententia, quam defendit ipse Filliucius *ind.* immunditiam, sodomiam, & bestialitatem specie distingui, nec de necessitate has species distinctè in confessione explicandi prudens dubium potest insurgere pro parte Negativa. Non est igitur recedendum à sententia Patris Oviedo nec modo contrariam puto esse probabilem: unde non assentior novissimè doctissimo Caramuel *in Theol. mor. lib. 4. n. 163.* ubi asserit, quòd mollities, sodomia, & bestialitas sunt peccata ejusdem speciei infimæ, adeoque nemo tenetur in confessione exponere, utro ea istis modis peccaverit, sed satisfaciet dicens procuravisse pollutionem. Et licèt hanc ejus, & Filliucii sententiam probabilem esse putet Escobar *in Theol. mor. tr. 1. exam. 8. c. 2. nu. 77.* & Trullench *in Decal. to. 2. lib. 7. c. 1. dub. 8. n. 8.* Tamen ego modò dictam opinionem Filliucii, Caramuelis omninò tanquam intolerabilem cum Sapientissimo Oviedo, *ubi sup.* rejiciendum esse puto.

Q. n. hic est sup. eo. 11.

2. Quæritur secundò, an confricare pudenda brutorum ex curiositate videndi semen, sit peccatum mortale? *in p. 2. tr. 17. ref. 37.* pro negativa sententia adduxi Sanch. nec sententiam meam aperui: nunc existimo affirmativæ sententiæ adhærendum esse. Quia actus iste est multùm inordinatus, & obscœnus, valdè repugnans rectæ rationi: tum, quia proximè inclinat confricantem ad libidinem, & ea tali confricatione sequitur non modica delectatio ex parte confricantis, non ea curiositate, quæ sensualem delectationem non causat, sicut ipsemet actus confricationis, qui sicut excitat delectationem in animali bruto, ita & in ipso homine confricante, ut experientia constat inter personas, quarum una aliam excitat ad libidinem confricatione membri, tum, quia, etsi actus venereus non est mortalis, neque venialis ex parte animalis; non cessat tamen esse mortalis ea parte confricantis. Confirmatur: quia confricans virilia omninò, & penitùs stulti, mortaliter peccat, licèt non peccet ipse stultus: est igitur idem judicium de confricante pudenda bruti animalis; ex cujus parte ille actus venereus non est peccatum, utique verò ex parte confricantis. Et ita hanc sententiam, præter Bonacinam, & Salas à me, *ubi supra* adductos, tenet Bordonus *tom. 2. ref. 74. n. 8.*

3. Quæritur tertiò, an finito actu matrimoniali, & viro à fœmina sublato, licitum sit fœminæ, quæ nondum seminavit, agitata libidine, se tactibus excitare, donec seminet? Pro affirmativa sententia *alibi* plures adduxi; & nunc illam docet doctus, & amicissimus Pater Martinus Perez *de matr. disp. 49. sect. 8. n. 4.* ubi sic ait: (Quæres, quid dicendum, ubi vir seminavit intra vas, & membrum virile extraxit, licebitne fœminæ, quæ nondum effudit, se provocare tactibus, donec seminet: Sentit Sanchez *nu. 15.* id licere: quia illa provocatio fœminæ est actus conjugalis perfectio, ac consummatio; & quamvis ad generationem simpliciter, & omnino non desideretur, valde tamen confert, ut *antea* dixi, & ideò non est inter conjuges inhonesta. Quod etiam firmat: quia alias evidentissimo periculo committendi quàm plurima peccata mortalia fœminæ essent expositæ: quia frequenter viri, præsertim robustiores, priùs seminant, & illicò recedunt, manente in fœminis valde irritata libidine: quare expectare vir non tenetur, licèt possit etiam effuso semine adhuc copulam continuare, ut fœmina seminet.) Ita ille. Verùm puto, non esse recedendum a negativa sententia, quam novissimè tenet Texeda *in Theol. mor. tom. 2. lib. 4. tr. 1. contr. 12. n. 43.* (Primò, quia actus ille, quo fœmina extra actum matrimonialem se tangit, & provocat ad pollutionem, nullo pacto ad finem matrimonii, qui est prolis generatio, spectat: ergo est illicitus. Probatur antecedens: quia est actus habitus solùm ob ipsam delectationem, & non ob finem matrimonii. Confirmatur, & explicatur: quia, cùm jam vir intra vas fœminæ seminaverit, & solùm viri semen ad prolem generandam necessarium sit, præsupponitur jam proles genita, & completa generatio: ergo fœmina tactibus se excitans ad effundendum semen, finita copula maritali, & viro ab ea sublato, peccet mortaliter. Respondet Sanch. illam feminæ provocationem esse perfectionem, & consummationem actus conjugalis. Sed contra: quia actus conjugalis consummatio, & perfectio est ipsa proles genita, quæ est finis principalis matrimonii: ergo actus illi feminæ, qui post viri seminationem sequuntur, nullo modo conducunt ad prolis generationem; sed solùm sunt ob ipsam delectationem a femina captandam habiti, & sic sunt mortales: Probatur tandem principaliter assertum nostrum: quia generatio potest sequi perfectè absque feminæ seminatione, ut fatetur ipse Sanch. ergo, si jam semen viri scissum est intra vas feminæ, & statim reconditum in suo particulari sinu, & sedili, ut ita dicam; effusio seminis feminæ non est necessaria, neque ad producendam prolem, neque ad perfectionem actus conjugalis. Si rursus dicas cum Sanchez, verum esse semen feminæ non esse ad generationem necessarium, valdè tamen ad illam conferre, nimirum, ad faciliùs generandam prolem. Sed contra: quia id est, quod judicamus falsum, & adversari doctrinæ ejus, ac præbere occasionem peccandi feminis: nam finito actu conjugali, & semine viri intra vas feminæ recondito, statim sequuta est generatio per virtutem matricis attrahentis illud, & constituentis in suo loco, præcludendo formam ejus, ne aer subintret: ergo semen feminæ postea sequutum medius illis tactibus secum habitis extra matrimonialem congressum, est impertinens, imò valdè illicitus. Objicit Sanchez: Si hujusmodi tactus post maritalem coitum, & membro virili extracto, non licerent fœminæ ad emittendum semen, maximo, & evidentissimo periculo emittendi semen essent fœminæ expositæ, cùm frequenter viri, cùm sint robustiores, priùs seminent, & statim recedant manente in fœmina valde irritata libidine. Sed contra: quia ex ratione ista oppositum sequitur: nam, si licèt fœminis, membro virili subtracto, extra maritalem congressum se tactibus ad emittendum semen provocare ob periculum emittendi illud; quod majus periculum potest esse, neque imaginari emittendi seminis, quàm quòd fœmina agitata libidine se ipsam tactibus impudicis provocet ad pollutionem? nam, si solùm irritationem illam pateretur, non ita certè sequeretur seminis emissio, sicut sequitur ex tactibus illis impudicis ordinatis ex parte fœminæ, ad emittendum semen.) Hucusque Texeda, cui adde, ex Societate Jesum Castrum Palaum *to. 5. disp. 3. punct. 4. §. 3. num. 6.* quia, ait ipse, conjugibus ea copula licita est per quam efficiuntur una caro, & mulier illa effusione seminis

Alibi in to. 1. & tract. 21. & ref. §. Confirmatur, & in aliis resolutionibus.

Sup. hoc in to. 2. tr. 6. ref. 211. §. Nunc tamen & in ref. 210. & in alio §. [illegible].

non

non videtur fieri una caro cum viro, utpotè ab ea separato: ergo.

4. Quæritur quartò, an licitum sit fœminæ aliquando operari ad expellendum semen, quod existimat esse corruptum, quamvis prævideat verum semen emittendum fore? Pro affirmativa sententia *alibi* adduxi Sanch. & alios asserentes, quòd quando semen est corruptum, & intra vas fœminæ detentum, si ob id patiatur venenosa accidentia, licitum esse ei operari tactibus, & confricationibus in partibus impudicis habitis ad expellendum illud semen, etiamsi prævideat simul verum semen effundendum, si id eveniat præter intentionem fœminæ operam dantis ad illud semen emittendum. Sed contrarium tenendum est cum Texeda, *ubi supra num. 62.* Primò, quia in illa seminis corrupti effusione sentitur vehemens delectatio intenta, & procurata; ergo est illicitum. Antecedens est certum: quia nequit fieri in partibus occultis fricatio, usque ad effusionem seminis, sine magna in parte sensitiva delectatione. Consequens verò à Sanchez conceditur, dum asserit, ideò seminis effusionem ob vitam tuendam, aut conservandam, licitam non esse; quia in ea seminis effusione magna sequitur delectatio, quam homines, tamquam humanum bonum, prosequerentur; atque ob id, asserit, natura in omni eventu ipsius seminis administrationem homini denegavit: ergo, si vehemens delectatio, quæ in seminis effusione sentitur, est tota ratio, cur seminis effusio in nullo eventu sit licita; cùm illa reperiatur in seminis corrupti effusione, minimè hæc licita erit. Nec obstat dicere: licitum est uti medicamentis ad expellendas aliquas pravas, & nocentes qualitates, quando id expedit ad sanitatem corporis, etiamsi per accidens sequatur veri seminis effusio: ergo licebit etiam partium verendarum confricatio. Cæterùm argumentum hoc nullius est momenti, & ideò respondetur concesso anteced. negando conseq. quia, quando expellitur semen corruptum mediis applicatis medicamentis, non sentitur vehemens delectatio, atque adeò benè applicari possunt; præcipuè, quia illa medicamentorum applicatio non per se tendit ad expulsionem seminis veri, sicut prædicta confricatio membri. Itaque dicendum est, seminis veri emissionem, etiamsi fiat concomitanter ad seminis corrupti effusionem, quia opponitur per se prolis generationi, & absque magna delectatione fieri nequit, esse illicitam.

5. Quæritur quintò, an sit peccatum mortale refricare pudenda in superficie vasis præposteri uxoris? In hoc solam culpam venialem agnoscit Sanch. *lib. 9. disp. 17. num. 5.* Sed ego non solùm de intromissione membri virilis in vas fœminæ præposterum, quod certum esse debet, sed etiam de refricatione illius in prædicti vasis superficie, existimo esse peccatum mortale, tametsi absit periculum pollutionis, & fiat animo consumandi in vase naturali fœminæ; quia prædicti tactus censendi sunt sodomiticæ copulæ inchoatio, eo quòd ex se, & spectata eorum natura, ad ipsam referantur: quam resolutionem non tollit agentis intentio. Et ita nostram sententiam tenet Castr. Palaus *to. 5. disp. 3. punct. 4. §. 2. n. 6.*

6. Quæritur sextò, an aliquando tactus inter conjugatos sint liciti, etiam cum præviso periculo pollutionis: Affirmativè respondet Sanch. *tom. 3. lib. 9. disp. 45. num. 36.* ubi sic ait: (In conjuge petente non semper sunt mortales tactus cum periculo pollutionis in se, vel in altero conjuge, quando nec ea est intentio, nec est consensus periculum. Sed erunt mortales, quando absque causa urgenti exercentur. Probatur: quia licèt hi tactus sint causa per se pollutionis: at excusat tali causæ operam dantem urgens causa: at aliquando adest talis causa. Hinc deducitur, amplexus, & oscula, & alios tactus solitos exerceri inter conjuges ad mutuum indicandum, fovendumque amorem, & turpitudine carentes; minimè damnanda esse de culpa lethali ob periculum pollutionis prævisæ, quando non nimia voluptas adest, nec incitat, sed tamquam indicia amoris exercentur, represso excessu libidinis insurgentis. Ducor: quoniam causa urgens adest hujusmodi tactus exercendi, ut mutuus indicetur, foveaturque amor inter conjuges, magnaque austeritas esset, & valdè minueretur amor, si ab hujusmodi tactibus abstinerent. Deinde, quia amplexus inter sororem, & fratrem foris venientes ad indicandum amorem, & ne austeri, & inurbani videantur, non damnantur ob pollutionis prævisæ periculum. Cur ergo inter conjuges damnandi sunt? Eo vel maximè quòd ubi non nimius libidinis ardor incitat eos, sed voluntas mutui amoris fovendi, non influunt notabiliter in conjugatis ad pollutionem: quamvis in omninò solutis, quibus copula est interdicta, influerent.) Ita ille. Sed contra illum, & meritò insurgit Pater Joannes Præpositus *in 3. p. D. Tho. q. 6. de bonis matrimonii, dub. 26. n. 187.* ubi ita asserit: (Non videtur mihi probandum, quod ait Sanchez, non semper esse mortales tactus exercitos cum periculo pollutionis, etiam in petente: id, inquam, minùs probatur, cùm pollutio eo casu possit vitari petendo actum conjugalem, quem conjugatus potest exercere. Confirmatur: si dans operam rei alioquin licitæ, & præceptæ advertat inde sequuturam pollutionem, quam retenta actione possit impedire, tenetur impedire, alioquin mortaliter peccabit: cùm ergo conjugatus in nostro casu possit concurrere pollutioni per actum conjugalem, qui non est ei difficilis, tenetur illum exercere: propter quam rationem, per se loquendo, sentio, eum partem, quæ per modum reddentis eosdem actus cum delectatione venerea patitur, vel exercet, teneri actum conjugalem petere, si advertat in se pollutionis periculum, & nulla circumstantia extrinseca excuset: alioquin pollutionem censendam ei voluntariam, cùm eam possit impedire per medium non extraordinarium statui matrimoniali, idque sine magno gravamine, ut suppono. Nota etiam, me non adhærere opinioni Sanchez *de matrim. lib. 9. disp. 44. n. 16.* asserentis, posse conjugem ob solam voluptatem veneream, & non coeundi causa, seipsum tangere cessante pollutionis periculo. Quæ opinio, ut observat Dicastillus *de just. lib. 2. disp. 3. dub. 15. n. 218.* in ultimis hujus authoris editionibus, expuncta fuit ex rationibus, quas ipse Dicastillus adducit, undè falsò Castr. Pal. *tom. 1. tract. 2. disp. 2. § 2. n. 11.* in favorem Sanch. adducit Vasquez: nam Vasquez oppositum docet, ut patet *in* t. 2. *disp. 113. cap. 2. num. 4.* & rectè notat Dicastillus *ubi supra num. 219.*

7. Et tandem nota, à me *infrà* impugnari Sanch. asserentem, tamquam probabile, licitam, ac debitam esse effusionem seminis in copula fornicaria, stante effusione alterius. Et ita, me citato, docet etiam nostram sententiam Pater Aversa *de matr. q. 21. sect. 5.* Quia tota ea actio, & quælibet ejus pars, est illicita, & indebita, ac semper unusquisque tenetur ab ea desistere, undè continuando perseverat in actione peccaminosa, & contraria rationi, & injuriosa proli. Quare non esset majus malum, nec simpliciter malum, sed potiùs debitum, desistere ab effusione seminis, etiam stante effusione alterius: quia ex hac parte non esset malum frustrari semen, ubi fornicariè conciperetur proles; sed malum fuerat fundi semen ex parte unius, & inchoare copulam ordinatam ad effusionem utriusque. Imò teneri virum desistere, etiamsi sequutura sit effusio extra vas, quam ipse ampliùs impedire non possit, advertit Diana *par. 3. tr. 4. res. 127.* ubi oppositam sententiam non ut probabilem admittit.) Ita ille, & iterum ego.

In indice primo hujus Tom. 8. vide Apendicem ad hunc Trac. 6. Ubi reperies alias plurimas quæst. mistas, & dispersas per alios Tom. Tract. & Res. quæ simul pertinent ad hunc Tract. 6. circa materiam Luxuriæ.

TRACTATUS SEPTIMUS

De Furto, & de Restitutione pro ipso; atque de aliquibus aliis specialibus Restitutionibus, & etiam de Restitutione famæ agitur.

RESOLUTIO PRIMA.

An in furto Reliquiarum detur parvitas materiæ?
Et an peccet mortaliter Prælatus Regularis, si alicui dederit licentiam accipiendi particulas aliquarum Reliquiarum?
Et an liceat Crucem variis Reliquiis, non tamen approbatis, ornatam in Altari collocare? Ex part. 5. tract. 5. Ref. 35.

§.1. Affirmativè respondeo. Verùm optimè observat Castrus Palaus *tom.2.tract.8.disp.1.punct.6.num.19.* & Sanchez *in Sum.tom.1.lib.2.cap.43.num.13.* quòd parvitas materiæ ad excusandum à mortali Reliquiarum furtum spectanda est non solùm penes solam rei absolutæ materiam, sed earum dignitas, ac æstimatio pensanda est, ac earum raritas, & ideò ego olim de furto sacrilego quemdam damnavi, qui particulam valdè minimam ligni crucis furatus fuerat.

2. Notandum est tamen hîc obiter Signium *lib. de Reliq. Sanctor.cap.36.* & Azorium *tom.1.lib.9.cap.8.quæst.9.* docere, non admittere sacrilegii crimen, si quis extulerit particulas aliquarum Reliquiarum ex facultate Episcopi, vel ejus cui Ecclesia commissa est, ex *cap.quisquis, §. si quis demum 17. quæst.4.* Sed hæc opinio mihi non placet; nam, ut benè notat Sanchez *ubi supra*, iis, cujus curæ custodia Reliquiarum commissa est, nullam de illis administrationem haber, ac proinde ejus licentia non excusabit à furto, & ideò peccaret mortaliter Prælatus Regularis, si talem licentiam alicui præberet.

3. Notandum est etiam hîc obiter contra Bonacinam *disp.3.de adorat.quæst.1.punct.4.num.6.* licere crucem variis Reliquiis, non tamen approbatis ornatam in altari collocare, & populo adorandam proponere, tum quia sic usus obtinuit, tum quia cùm Crux in altari collocatur, non Reliquiæ, sed Crux adoranda proponitur; quòd verò unus, vel alius reliquias adoret, id per accidens, & ad privatum cultum pertinet, non ad publicum. Ita Palaus *nu.11.* & Sanchez *nu.17.*

RESOL. II.

An in furto detur parvitas materiæ?
Et an uxor possit consumere in usus honestos vigesimam partem redditus sine licentia mariti?
Et an de furtis filiorum, & Religiosorum non sit philosophandum ut de cæteris furtis? Ex par.5.tr.5.Ref.34.

§.1. Respondeo affirmativè, & ideò Marchantius *resol. pastoral.ad Decalog.cap.7.quæst.2.* sic ait. Quænam quantitas in furto peccatum mortale constituat? Respondetur via posse id universim taxari, solùm in genere dici potest, quòd requiratur quantitas notabilis; talis autem judicari debet arbitrio prudentum pro varia tum locorum, tum personarum conditione, quia quod respectu unius censetur notabile, respectu alterius exiguum est; respectu mediocriter divitum aliqui requirunt quatuor regales, respectu mechanicorum duos, respectu pauperis unum, vel etiam dimidium, quia hæc summa his proportionaliter sufficiat ad vivendum uno die, victum autem unius diei surripuere alicui videtur notabile. Ita ille. Sed de hac quæstione ne deseras videre me ipsum *in 1.p. tr.6. ref.36.* ubi plures opiniones invenies taxantes parvitatem materiæ circa præsentem materiam.

Quæ hic est in tom. 7 tr.1. ref. 10. & hic inf. in ref.seq.

2. Non desinam tamen hîc adnotare obiter id, quod docet Joan.Henriq. *in comp. casuum consc. 1. num. 5.* ubi sic asserit: (Tambien ay otra opinion de hombres muy doctos, que afirman que la muger casada puede gastar, sin licencia del marido, en usos honestos, la vigesima parte de la rentaque ambos posseen; de suerte, que si tienen mil ducados de renta, podra la muger gastar cada año en usos honestos cinquenta ducados, que es la vigesima parte de la renta. El fundamento desta opinion es ser cosa justa, y conforme a razon, que pueda la muger gastar alguna moderada parte en cosas honestas, sin autoridad del marido, pues no es razon, que se a de la condicion de los esclavos, que no tienen dominio en cosa alguna; y assi si sucediesse que el marido disgustasse dello no es inconveniente en el fuero de la conciencia, porque disgustara sin razon.) De furtis verò filiorum, & Religiosorum non est philosophandum ut de cæteris furtis major enim quantitas in illis, quam in istis requiritur. Unde vide me ipsum *loco cit.*

Sup. hoc in tom. 7 tr. 1 ref. 4 §. ult. & in ref. 13. §. etiam ult. & in to. 6. tract. 9. resol. 91 eodem in trine.

Sup. hic in to. 7 tr. 1. ref. 4. §. sed nos.

RESOL. III.

Quæritur, quæ quantitas requiratur, ut furtum sit peccatum mortale? Ex p.2.tr.17.& Misc.3.Ref.57.

§.1. Quot sunt Doctores, tot sunt opiniones circa hanc quæstionem.

2. Prima opinio est Martini Navarri *man.cap. 17. num. 4.* qui nimis strictè putat, dimidium regalem esse quantitatem notabilem, quæ constituat furtum mortiferum.

Sup. hoc in to. 7 tr. 1 ref. 4. §. 1. ad iis q. & hic supra in ref. 2. §. 1.

3. Secunda opinio est Cordub. *in summ. q. 109.* & Salon. *2.2.to.1.q.66.art.6.contr.2.* qui dicunt absolutè, & simpliciter unum argenteum esse materiam sufficientem peccati mortalis, ista opinio à Turriano *in 2.2.to.2. disp.33.dub.2.nu.17.* tribuitur, Covarr. *lib.1.var.c.3.n.12.* sed revera Covarr. *ibi.* nihil tale affirmat.

4. Tertia opinio est Barthol. Medinæ *in p. 2. q. 88. art.8.* cum multis aliis, qui asserunt non esse furtum mortale, nisi ad summam duorum argenteorum ascendat.

5. Quarta opinio est Greg. de Valentia *tom.3. disp.5. q.10. Punct.16.* Rebell. *p.1.lib.3.q.15.sect.2.nu.22.* asserentis absolutè esse peccatum mortale accipere tres argenteos etiam si à divitibus auferantur.

6. Quinta opinio est Alphonsi de Vega *in sum. tom.1. cap. 129. cas.12.* quod docet quatuor, vel quinque regales constituere furtum notabile.

7. Sexta opinio est Ludov. Molin. *de just. tom. 3. disp.685.* qui ait tantum pecuniæ valorem, qui in unoquoque loco satis est ad conducendas operas unius diei fossoris terræ, videri materiam sufficientem ad furtum lethale in ordine ad eos, qui non sunt valdè divites.

8. Septima opinio est Barthol. à S. Fausto *in speculo Conf. dist.2.q.18.n.16.* & Gregorii Sayri *in Clavi Regia* ubi ait, quòd seclusò omni alio damno extrinseco, trium Juliorum summam, etiamsi à ditissimis auferatur, esse materiam notabilem: & in ordine ad personas mediocres, quæ non sunt pauperes, vel valde divites, quantitatem duorum Juliorum: in ordine vero ad pauperem, qui vivit mendicando, unum argenteum, vel Julium.

9. Octava opinio est Bonac. *de contr.disp.2.q.8.punct.1.n.7.* ubi distinguendo etiam asserit, quatuor esse genera personarum in ordine ad quas consideranda est gravitas, & levitas furti. Primò, aliæ sunt personæ illustres, quæ splendidè alunt familiam. Secundò, aliæ quæ vivunt ex suis redditibus; quales sunt communes divites. Tertiò, quæ se suo sustentant artificio, & opera. Quartò, aliæ quæ mendicando vivunt. Respectu personarum primi generis, nummus aureus ut minimum est materia notabilis, & sufficiens ad peccatum mortale. Respectu personarum secundi generis, quatuor regales circiter plus minusve. Respectu personarum tertii generis, duo regales. Et tamdem respectu personarum quarti generis, unus regalis erit gravis materia.

10. Hæc opinio est omnium probabilior, quam tenet etiam Navarr. *de rest.lib.3.c.1.n.39.* & Reginald. *in praxi to.2. lib.22.c.1.q.4.n. 19.* dicentes quantitatem notabilem respectu divitum esse circiter unius nummi aurei, seu 60. assium: respectu verò personarum communium, circiter viginti assium, & demum respectu pauperum circiter septem assium.

11. Nona opinio, quæ mihi non placet, est Rodriquez, qui absolutè asserit *in summa* quem nuper edidit, *to.5.c.118. nu.27. & 29.* illam esse notabilem quantitatem, quæ excedit duos aureos; & Ang. *ver. furtum, num. 34. eod. ver. quæst. 2. num. 5.* tenet hanc sententiam in ordine ad opulentos; an etiam hanc opinionem doceat Sotus *lib. 6. de*

Sup. hoc in ref. 1. not. pem. verbum in §. ult. prope finem lege à vers. Et tamdem, & etiam ref. eiusdem ult. not.

in-

instit.q.3.art.3.ad 3. negat Vasq. *opusc. de rest. cap.5.§.1. dub.5. num.30.* sed affirmant Turtian. Barth. à S. Fausto *ubi supra*, & P. de Aragon, *2.2. q.66. art. 6. causa* 10. Lessius *ubi infra*, & communiter DD. Sed circa totam hanc quæstionem vide Megal. *in sum. 2.2. lib.2. cap.1. quæst.3.* Rebell. *de oblig. just. p.1. lib.3. quæst.15. sect.1.* Jac. de Graffis *in suis decis. par.1. lib.2. c.97. num.17.* Bannez *in 2.2. q.66. d.6.* qui nimis laxam opinionem ponit. Malder. etiam *in 2.2. tract. 4. cap. 1. dub. 3.* Lessium *lib.2. cap.12. dub.6. nu. 29.* & Azor. *par.3. lib. 5. cap.13. quæst.2.* Medin. *Cod. de rest. q.10.* Tolet. *in sum. lib.5. cap.16. nu.3.* Turrian. *in 2.2. tom.2. disp.33. dub.2.* Sanch. *in opere morali tom. 2. lib.7. cap. 20. num. 3,* Cened. *de paupertate religiosa dub. 33.* Conrad. *in resp. p.1. c.166.* Sayrum *in Clavis Regia lib.9. cap.15. à nu.9. usque ad* 15. & alios.

RESOL. IV.

Sæpè mihi ab exteris, & nostris delata fuit hæc quæstio.

An Petrus, qui levem quantitatem aufert à Joanne, à quo alii abstulerunt notabilem, peccet mortaliter? Ex par.2. tract.17. & Misc.3. Ref.41.

§.1. MArtinus Bonacina, vir doctus nostri temporis, *de contract. disp.1. q.8. punct.2. num.5.* affirmativam sententiam docet; nam sicut furtum leve ab uno commissum integrare potest materiam sufficientem ad mortale, cum levi furto ab alio commisso; ita potest continuari cum majore, quo majus damnum inferatur, & imputetur ad peccatum mortale.

2. Sed Gabriel Vasquez *in part.2. to.2. q.88. art.4. disp.146. c.2. n.6.* Sanchez *in sum. tom.2. lib.7. c.21. n.23.* sententiam negantem amplexi sunt, quia Petrus non est causa notabilis damni, quia jam ab alio fuerat illatum, & furtum suum est in parva quantitate, non sufficiens ad mortale.

3. Ad argumentum Bonacinæ respondetur inter illos casus esse disparem rationem; nam in priori casu, cùm non sit major ratio, quare uni potius, quàm alteri notabile damnum imputetur, singulis imputari debet: in nostro casu non item, quia cùm aliqui determinatè fuerint causa per se notabilis damni, alius qui cum illis parvam quantitatem usurpavit, non debet censeri consors notabilis damni, atque non peccabit mortaliter. Sed huic quæstioni meritò proxima adjuncta erit.

RESOL. V.

Petrus, qui nullo modo aliqua exhortatione fuit causa, ut alii minuta furta à Joanne acciperent, si hæc furta sciat, an peccet mortaliter modicum cum ipsis, vel separatim accipiendo, si tota illa furta simul cum suo considerata perveniant ad materiam notabilem? Ex part.2. tract.17. & Misc.3. Ref.41.

§.1. CAsus hic frequenter accidit, & maximè inter servos nobilium. Affirmativam sententiam recipiunt DD. communiter. Ita Vasquez *tom.2. in p.2. disp.146. c.2. a.5.* Suar. *tom.5. in 3. p. disp.29. sect.2. n.3.* Rebell. *de oblig. just. par.1. lib.3. q.16. sect.5. n.41.* Filliuc. *tom.2. tract.31. c.10. nu. 249.* Covarr. *lib.1. var. c.3. n.12.* P. de Ledesma *in summ. tom.1. tract.8. c.31. diffic.3.* Major, Medina, Martinus, Ledesma, Salonius, Corduba, Lopez, Sayrus, Rudriquez, Anglez, Petrus Navarra apud Sanch. *ubi infra*, & præter hos Bonac. *de contract. disp.2. q.8. punct.2. n.6. & 7.* Megala *2.2. lib.2. c.1. q.3. n.41.* Turrian. *in 2.2. to.2. disp.35. dub.2. nu.2. & 3.* Ratio est, nam licèt Petrus quod furatur sit in se minimum, aut conjunctum cum partibus, quas scit alios furari, efficit quantitatem notabilem, & est causa damni notabilis; nam ratione scientiæ suum damnum continuatur cum aliis; ergo peccat mortaliter, & tenetur ad restitutionem.

2. Addit etiam Rebellius, quòd si ita furantes concurrant seorsum, ut nemo de damno notabili per illos illato, vel inferrendo sciat, postquam tamen uni eorum constiterit de damno illato notabili, tenetur sub mortali suam partem, licet modicam, restituere; sed si unus restituat suam partem, & reliqua quantitas non sufficiat ad mortale, reliqui non tenentur ad aliam restitutionem, quia jam cessat notabile damnum, nec illud harum partium retentione infertur. Limitat tamen idem Rebellius hanc opinionem, vel locum non habeat, si inter unum furtum, & alia sit magna distantia, ut post tres menses, vel quatuor postquam alii furati sunt, quis furaretur, quia more humano talia furta non conjunguntur ad efficiendum unum damnum. Hæc opinio non obstante supradicta Rebelli limitatione, nimis rigida mihi videtur, & si omninò amplectenda esset magnum onus, & scrupulos haberent Confessarii.

Quod hac lege doctrinam §. ult. ref. nar. seq. Et supra h. ac illustrationes in to. 7. tr. 3 ref. 41 §. Dico secundo.

3. Dico igitur, contrariam opinionem probabilem esse, & tutam in praxi, quam tuentur ex neotericis Tannerus *in 2.2. D. Thom. disp.4. q.6. dub.9. nu.265.* Less. *lib.2. cap.12. dub.9. num.52.* Salas *in p.2. tom.2. q.88. tract.13. disp.16. sect.27. nu.92.* Malderus *in 2.2. D. Thom. tract.4. cap.1. dub.5. casu 3.* Sanchez *in summ. tom.2. lib.7. cap.21. nu.22.* asserunt enim, quando plures alicui grave damnum scienter inferunt per minuta furta, ab unoque eorum divisim commissa, ut nullus alium juverit, nec in causa fuerit, ut alius concurreret, non peccare mortaliter, neque teneri ad restitutionem. Ratione probatur hæc opinio. Omnis ex his, qui ita furatur, infert parvum damnum, ergo ex hoc capite non peccat mortaliter. Deinde qui ita furatur, nemini est causa, vel occasio furandi alias parvas quantitates. Ergo ex eo; quòd alii furentur, non aggravatur ejus peccatum; non enim cooperatur simpliciter magno damno, sed in parva quantitate, & præter ipsius intentionem est, ut illa parva quantitas cum aliis furtis minimis jungatur. Aliæ rationes fusè adducuntur à Lessio, Salas, & Sanch. *ubi supra*. Restat nunc respondere ad argumentum contrariæ sententiæ. Dico igitur esse causam partialem damni notabilis, ut est in nostro casu, non est esse causam ejus simpliciter, sed secundùm quid. Ergo illud furtum non erit peccatum mortale, sive sit causa illius damni accipiendo, sive retinendo, quia non verè influit illud damnum notabile, cùm præter intentionem, & per accidens eveniat furtum aliorum.

RESOL. VI.

Quis post quantitatem notabilem per minima furta sublatam addit furta parva, quæritur, an per quodlibet novum furtum, novum peccatum lethale committat? Ex par.2. tr.17. & Misc.3. Ref.43.

§.1. PRima opinio affirmativa est Ferdinandi Rebellii *de oblig. just. p.1. lib.3. q.15. sect.4. nu.38.* Bonac. *de contr. disp.2. q.8. punct.3. nu.4.* & Sanch. *in sum. tom.2. lib.7. c.21. nu.7.* nam ita illam quantitatem præcedentem, & damnum notabile vult facere majus, nec enim propter prius peccatum commissum fur melioris conditionis effici debet. Deinde fur per illud novum furtum, & advertentiam præteritorum, sine ulla voluntate restituendi, implicitè renovat actum voluntatis retinendi notabilem rem alienam. Sed actus peccatorum, quoties renovantur, toties peccatum novum committitur. Ergo, &c.

2. Secunda opinio media est nostri P. Megalæ *2.2. lib.2. cap.1. q.3. n.35.* ait enim; Vel fur dum nova furta committit, actum voluntatis non restituendi interrumperet per aliquem ex modis, quibus interrumpuntur actus peccatorum; aut talem actum non interrumperet. In primo casu, censat furem toties peccare, quoties furtum leve cum advertentia priorum committit; secus autem in secundo casu.

3. Tertia opinio negativa est Joannis de Salas *in p. 2. to.2. q.88. tr.13. disp.16. sect.27. n.90.* Leonardi Lessii *de justit. lib.2. c.12. dub.8. n.44.* & Fillincii *in qq. moral. tom.2. tract.31. cap.10. num. 246.* per se non esse peccata mortalia furta illa parva, quæ postea adduntur ad præteritam magnam quantitatem. Ratio est, quia non consummant notabilem quantitatem, sed consummatam augent. Erit igitur peccatum lethale sola illa voluntas retinendi illa minuta furta simul cum aliis, & hoc peccatum voluntatis, & externæ retentionis sensim crescet, prout plus, & plus retinebitur. Si verò illa nova furta novum peccatum mortale inchoent, & ascendant ad notabilem aliam quantitatem, erunt tunc peccata mortifera. Hæc opinio, ut sunt & aliæ duæ priores, est etiam probabilis, & tuta in praxi. Vide etiam ea, quæ de hac quæstione diximus probabiliter *in tract. de paupertate Religiosa*.

In ref. quæ hic est in to. 7 tr. 3 ref. 41 §. 2 ... legem ... si placet ... ejus nec. 3.

RESOL. VII.

An detur casus, in quo ultima acceptio rei ablatæ, complens materiam notabilem, non sit peccatum mortale? Ex par. 3. tr. 6. & Misc.2. Ref.25.

§.1. AFfirmativè respondet Granado *in part. 2. D. Thom. contr.6. tract.2. disp.2. sect. 3. num. 51.* ubi sic asserit. Cùm quis committit ultimum furtum, si habet animum citò restituendi ultimum illum obolum, aut aliquid aliud, ita quòd non velit retinere sibi notabilem quantitatem; non peccabit mortaliter in illa ultima acceptione complente materiam notabilem; quia acceptio rei alienæ non est mortalis, quando fit animo restituendi illam, ita citò, ut ratione dilationis non inferatur domino damnum alicujus momenti. Sicut etiamsi cum homo furatur ultimum obolum,

Sup. hoc in to. 7. tr. 3. ref. 41 ... lege ... in tr. 1 ref. ...

lum, jam consumpserit omnes quos priùs subripuerat, nec habebat unde solveret, non peccabit mortaliter, dummodo habeat animum solvendi illam quantitatem, si fortè aliquando pervenerit ad pinguiorem fortunam. Probatur, quia in hoc ultimo furto solùm potest peccare mortaliter, quia invito domino vult fur retinere saltem per longum tempus notabilem quantitatem, id autem in prædicto furto non invenitur; nam ipse in ultimo furto solùm vult obolum retinere, & potest dolere de furtis præcedentibus; obolos autem, quos priùs subripuerat, non vult retinere invito rationabiliter domino, quia ipse non potest modò solvere, & paratus est ad solvendum si fortè potuerit. Ergo modò non infert proximo gravem injuriam, ac proinde non peccat mortaliter. Hæc Granadus, quæ sunt valdè à Confessariis adnotanda, quia sunt quotidiana, & valdè practicabilia.

RESOL. VIII.

Olim rustici confessionem audivi, qui mulum subripuerat cujusdam Viri Nobilissimi, & prædivitis, & per spatium multorum annorum locaverat, dubitavis tunc, an non solùm ad restitutionem muli, sed etiam ad pretium locationis teneretur? Ex p.2.tr.17. & Misc.3. Ref.50.

§.1. ET pro parte negativa stat Navarr. *in man. c.17. n.25.* & Ludovicus Lopez *in instruct. par.1.c.181. in fine*, qui docent, eum qui torquem aureum furto accepit, si illum locavit, non obligari ad restitutionem pretii locationis; ergo à simili, & in casu nostro. Et probari potest hæc opinio; nam fructus alicujus rei, purè industriales non sunt restituendi; sed tantùm fructus naturales, ut docet Sylvester *ver. furtum, q.19. & ver. restitutio, 3. q.7. & 9.* & DD. communiter; sed istud pretium locationis pertinet ad negotiationem, & industriam; ergo non est restituendum.

2. At contrariam sententiam amplexus est Sanchez *in sum. tom.1. lib.2. c.23. n.132.* & novissimè Malderus, & Turrian. *in 2.2. D. Thomæ*, hic *tom.2. disp.10. dub.2. nu.14.* ille *tr.4. cap.1 dub.10.* Ratio est, quia illud pretium, non est fructus purè industrialis; quia non respondet soli industriæ, sed ipsi rei; licèt enim in locatione possit esse aliquid industriæ, pretium tamen usus ipsius rei illi respondet, undè patet responsio ad argumentum in principio positum. Et sic Navarra *de restit. lib.4. c.3. dub.6.* Rebellius *de obligatione just. par.1. lib.2. q.5. n.4.* & Molina *de just. tom.3. disp.739. nu. ult.* falsam vocarunt opinionem Navarri, licèt post illos, probabilis visa est nostro P.D. Marcello Megalæ *in 2.2. lib.2. c.7. num.85.* & Martinus Bonac. *de contr. disp.1. qu.3. punct. ult. §.1. num.4.* & Azorius *p.3. lib.4. cap.4. q.3.* contrariam sententiam vocans tantùm probabiliorem, & veriorem.

Sup. hoc in to. 6. tr. 1. ref. 172. in fine, & in to. 4. tr. 3. ref. 91. & ult.

3. Sed quicquid sit de hoc, ego non obligavi supradictum rusticum ad restitutionem pretii locationis mulinam, ut optimè notat Lessius *de just. lib.2. c.12. dub.17 nu.144.* sententia Navarri locum habet, & amplecti potest, quando dominus est vit dives, qui tale pretium locationis non putaretur velle, & sic erat in nostro casu, licèt oppositum sit probabilius. Possunt igitur Confessarii sine ullo scrupulo, in duobus casibus non obligare pœnitentes ad restitutionem pretii locationis alicujus rei. Primò in casu Lessii suprapositro. Secundò, quando res talis sit, quæ locari non solet, v.g. si pecuniæ, vel aliæ res locentur ad ostentationem; nam tunc credo, quòd potiùs reputabitur fructus extraordinariæ industriæ; & ad hanc speciem videtur Navarrus extendisse locationem torquis aurei. Ita Malderus *ubi supra*, contra Sanch. *loco cit. n.133.*

RESOL. IX.

Pendet decisio multorum casuum ex illa celebri quæstione, utrum fur, & quivis alius iniquus possessor, teneatur restituere majorem summam, ad quam excrevit res furata tempore detentionis, maximè si fur illam vendidit in illo optimo statu? Ex p.2. tr.17. & Misc.3. Ref.51.

Sup. contenta in hac ref. in to. 6. tr. 3. ref. 197. & hic ref. ... ref. ... & ad clariorem solutionem hujus ref. lege ...

§.1. PRo decisione hujus quæstionis, notandum est ex communi sententia DD. augmentum pretii, quo aliqua res venditur, vel fundatur in bonitate intrinseca ipsius rei, ut quando equus factus est pinguis, & crevit in aliqua circumstantia, & causa extrinseca; ut quando triticum tunc venditur, quando adsunt multi mercatores ad emendum, vel quando transfertur ad alium locum, ubi pluris valet; hoc supposito, circa suprapositam quæstionem tres sententias apud DD. invenio.

2. Prima opinio est Lessii *lib.2. c.12. dub.16. num.105.* asserentis, si res intrinseco augmento melior effecta, vendita est, vel aliter alienata per furem, tenetur domino restituere æstimationem, quam habet in illo statu (detractis tamen impensis) etiamsi apud dominum non erat melior futura.

3. Si autem solùm extrinseca æstimatione aucta est, eaque tunc vendita est, & dominus eam venditurus non erat, tenetur solùm ad æstimationem, & pretium, quod tunc apud dominum habitura fuisset, & non ad pretium, quo tunc vendita est. Et ratio apparet clara; nam in primo casu, augmentum pretii provenit ex ipsa re; in secundo autem casu, provenit ex causa extrinseca, v.gr. ob raritatem rei, vel copiam emptorum, &c.

4. Secunda opinio est Joannis Malderi *in 2. 2. tr. 4. cap. 1. dub.9. in fine*, qui asserit, non solùm verò domino restituendum esse pretium, & augmentum proveniens intrinsecè, & ex ipsa re: sed etiam contra Lessium, quando provenit ex causa extrinseca: & ratio quam adducit, est ista; nam cùm res maneat domini, pretium etiam extrinsecum ejus domino crescit, & industria furis non est versata circa augendum pretium, sed circa rei alienæ conservationem, quæ secundùm latitudinem pretii sui in fortunis domini est.

5. Tertia opinio est Martini Bonacinæ *de contract. disp. 1. q.3. punct. 11. n.9.* qui absolutè docet, quòd quando augmentum pretii fundabatur in causa tam intrinseca, quam extrinseca, & dominus rem suam non vendidisset tanto pretio, sed illam servasset usque ad tempus, quo pretium rei diminutum fuisset, aut illam consumpsisset eo tempore, quo non crevisset in pretio, furem non teneri ad restituendum pretium, quo rem alienam vendidit, vel quo voluit eo tempore, quo eam consumpsit, sed teneri ad illud pretium restituendum, quo dominus rem suam vendidisset, vel quatenus fur censetur damnum domino intulisse. Hæc Bonacina, quæ quidem opinio est singularis, & notanda. Et ratio, qua fulcitur, hæc est, quia in tali casu iniquus possessor videtur satisfacere servando dominum indemnem; nam si fur tenetur ad restituendum illud augmentum pretii, est quia censetur in eo pretio damnum domino intulisse; sed ex suppositione, fur non intulit damnum domino in eo augmento. Ergo, &c. Probatur minor; nam dominus non vendidisset rem suam tanto pretio, sed illam servasset usque ad tempus, quo pretium decrevisset, vel eam consumpsisset eo tempore, quo crevisset in pretio. Ergo, &c.

6. Sed hoc argumentum mihi non placet: nam licèt nullum damnum dominus à fure recipiat, si ad statum in quo futurus esset attendamus; posito quòd ad tempus minoris valoris rem furatam esset servaturus, recipit tamen damnum attento priori statu, in quo dominium habuit rei plus valentis, quam injustè vendidisti, atque adeò illius majoris valoris, in quo per injuriam a fure fuit damnificatus, satisfactio ratione injustæ acceptionis exhibenda videtur. At his non obstantibus, hæc opinio Bonacinæ probabilis mihi videtur, & illam Confessarii in praxi sequi possunt; qui etiam notent pro complemento hujus quæstionis, quòd Navarrus *cap.17. n.26.* putavit iniquum possessorem, etiamsi non vendidisset rem furatam ablatam, teneri ad restitutionem juxta summam æstimationem, quam aliquando tempore detentionis habuit, v.g. ut suprà dixi, furatus est dolium vini, quod tunc valebat tres uncias, sed ante restitutionem excrevit ad quinque, deinde paulatim remisit ad tres, Navarrus dicit te teneri ad quinque, quia cùm res illa fuit melior effecta, erat domini, & fur tenebatur, cum illa melioratione, tunc restituere; sed ab hac obligatione numquam fuit liberatus, non per remissionem, non per donationem, vel solutionem. Ergo semper manet obligatus.

Et ita propter hanc rationem, opinionem Navarri probabilem asserit Vasq. *opusc. de restit. cap.5. dub.12. nu.78.* & illam amplectuntur Sylvestr. *verb. furtum, q.16.* Angel. *verb. furtum, §.44.* & Gabriel. *in 4. dist.15. q.2. art.1.*

7. Sed contraria opinio est verior, & probabilior, quàm sequuntur omnes recentiores, Lessius, Bonacina *ubi suprà*, Rebellius *part.1. lib.2. q.6.* & novissimè Turrianus *in 2.2. to.2. disp.10. dub.2. nu.2. & seq.* cum Megala *in 2.2. lib.2. c.1. quæst.8. n.105.* & tunc sententia Navarri est amplectenda, quando dominus illam rem ablatam, erat venditurus in optimo statu, vel summa æstimatione; nam in hoc casu fur tenetur præter rem ipsam restituere æstimationem illius incrementi, vel pretium rei, quo dominus eam vendidisset. Non autem si non erat venditurus, ut putavit Navarrus, nam tunc sufficit restituere rem uti est, si tamen res non esset effecta deterior, vel minoris pretii, quam erat antea, & hoc eventurum non erat apud verum dominum; in his enim casibus solùm lucrum cessans, & damnum emergens ex illa detentione, vero domino resarciendum est. Omnes igitur opiniones, in hac resolutione positæ, sunt probabiles, Salva semper, &c.

RE-

RESOL. X.

Meritò superiori quæstioni hæc adjuncta erit; Utrum iniquus possessor teneatur ad restitutionem juxta summum valorem, & incrementum, quod res habuerit tempore acceptionis, quando ignoratur, quo tempore verus Dominus esset rem illam, venditurus? Ex p.5.tr.17.& Misc.3.Ref.52.

Ad elucidandam doctrinam & solutionem hujus ref. lege doctrinam precedentis resol. & aliarum ejus not. & in tom.4.tr. 8 ex ref. 18. Vide §. 3. ad lin. 5.

§.1. LEssius *lib.2.cap.12.dub.16.nu.* 109. docet passim DD. affirmativè respondere. Ratio est, quia in eo statu vendi poterat; & in dubio melior est conditio innocentia, in ejusque favorem inclinandum; & ita hanc sententiam docet etiam Vasquez *opusc.de restit.c.5.§.1. dub.13.n.77.* Hæc opinio est probabilis.

2. Sed ego existimo restitutionem in tali casu faciendam esse, non secundùm quantitatem pretii maximi, neque secundùm pretium medium. Ratio est, nam sicut dominus poterat vendere rem illam pretio rigoroso, poterat etiam & vendere pretio minimo. Ergo creditori, & debitori consulitur, dum restituitur pretium medium. Quod si omnino sit incertum, quo pretio res illa sit vendenda, remittendum est negotium ad viri prudentis arbitrium, qui considerabit regulas communes, ad assignandum pretium, videlicet quantitatem, & qualitatem illius rei, copiam, vel penuriam emptorum, &c. Ita Tanrianus *in 2.2. D. Tho. 2. disp. 10. dub. 2. num. 7.*

3. Ad argumentum in contrarium respondetur, inclinandum esse in favorem innocentis in foro externo, & quoniam non suppetit melior ratio constituendæ æqualitatis inter creditorem, & debitorem. Sed hoc non accidit in casu nostro. Ergo.

RESOL. XI.

An si res ablata tunc valebat, v.g. decem aureos, postea verò antequam restituatur, valeat viginti, quæritur, an debeantur restitui decem, aut viginti aurei? Exp. 11. tr. 6. & Misc. 6. Ref. 5.

Sup. contenta in hoc §. lege & melius supra in ref. 9. & in aliis ejus not.

§.1. CIrca hanc difficultatem ait Pontius *in curs.Theol. disp. 52. q.9. concl. 1. nu. 52.* Distinguunt Authores de mutatione intrinseca, & extrinseca valoris. Mutatio intrinseca est, quando ipsa res ablata in se crescit, aut decrescit, ut si res ablata fuerit agnus, & postea deveniat ovis. Mutatio extrinseca est, quando res secundùm se manet physicè invariata in eodem statu, sed mutatur tamen ob aliquas extrinsecas circumstantias, aut causas valor ipsius, ut si modius tritici, qui jam valet tribus nummis, ratione caritatis frumenti, aut ex decreto Principis valeat quatuor nummis. Quamvis autem variæ sint de hac re sententiæ, fortassis tamen in re ipsa conveniunt. Sed quidquid sit de hoc, quantùm ad rem, existimo restituendam domino rem ipsam, aut valorem ejus summum pro toto tempore quo detinetur, v.g. si abstulisti agnum, & non restituisti donec facta est ovis; aut facta esset, si non occidisses, aut perdidisses, debes domino restituere valorem ovis, nec sufficit restituere valorem agni. Similiter si abstulisti modium tritici cùm valeret tribus nummis, & non restituisti, donec veniret tempus, in quo valeret quatuor nummis, tot restitui debent. Ratio est, quia revera erat injuria domino, quòd eo tempore, quòd res ipsius plus valeret, per furtum alterius factum sit, ut non potuerit vendere rem suam illo tempore, & quod non, sit tam dives, tamquam esset nisi fur abstulisset agnum, aut triticum ipsius; sicut revera non esset: nam non poterat tum acquirere sibi quatuor nummos, quos valeret res oblata. Cui injuriæ non satisfit dando quantum valebat res antea, aut postea, si tantum ante, aut postea non valebat. Nec crediderim tollere hanc obligationem, quòd dominus si haberet suam rem, non esset venditurus illam pro illo tempore, quo erat carior, & consequenter; quod non sit passus damnum ex eo, quod caruerit re sua, tum, ratione illius augmenti valoris; quia sufficit, quòd poterat vendere, & quòd per furem sit effectum, ut non posset.

Sup. contenta in hoc §. lege latam doctrinam ref. seq. per totum signanter §. Verum, & §. 5. vers. ejus annot.

2. Nec refert, quod opponit Cardinalis de Lugo, si res furtiva sine culpa furis perijsset, eodem modo peritura apud dominum, furem non obligandum ad restitutionem: non enim credo hoc esse verum, quia aliàs, qui hodie furaretur equum, qui equus casu aliquo periisset cras, non tenetur ad restitutionem, quod videtur falsum; quia quamvis periisset cras, tu tamen hodie fecisti tantùm damnum domino, & tantùm consequenter debes ipsi restituere certè, mihi absurdum videtur asserere, quod si auferres heri ex domo aliqua linteamina valentia decem nummis, quæ domus hodie combusta est cum omnibus in ea contentis, & quæ consequenter linteamina, si non auferrentur à te, similiter combusta essent, tu non teneris pretium tantùm pro illis restituere; nam quemadmodum teneris restituere valorem eorum, si apud te combusta essent, quamvis non comburerentur apud dominum; ita etiam teneris si apud dominum essent comburenda; quia ad injuriam quam tu fecisti, & animum etiam illa furandi, cùm nihil scires de combustione, omninò per accidens est quod essent comburenda, necne. Sed quidquid sit de hoc, quamvis non teneretur quis restituere nisi pro ratione damni illati, & damnum non inferretur in casu, quo res ablata periret apud dominum paulò postquam ablata esset; præter damnum quod pateretur ex defectu rei pro modico tempore quod intercedit inter furtum, & tempus, quo periret res, si mansisset apud dominum: quamvis etiam non inferres majus damnum domino pro tempore quo res ablata erat carior, si ipse tum rem illam vendere vellet, quàm si non esset tum carior; nisi quod tum si vellet vendere rem, non posset; tamen hoc ipsum est damnum æquivalens augmento pretii pro tempore illo. Deinde res illa in se pro tempore quo erat carior valebat plus quàm ante: ergo non poterat retineri tum à domino sine injuria tanti valoris: ergo tantùm debet ipsi restitui. Et hæc omnia docet Pontius *ubi suprà*, quæ quidem licèt probabilia sint, opinionem tamen Cardinalis de Lugo, quam ipse impugnat, puto etiam sua probabilitate non carere; & aliqua quæ Pontius asserit, habent etiam suam difficultatem, ut ego alibi dixi.

Aliqui in ref. seq. reprobantur ref.

RESOL. XII.

Titius habitans propè domum Sempronii multa utensilia ab eo furatus est, sed cùm incendio utraque domus una nocte vastaretur, quæsitum à me fuit: an Titius teneatur ad restitutionem, cùm furtum perisset, ac si in manu Domini esset.

Idem est de quocumque alio iniquo possessore.

Et quid est dicendum, si res non eodem modo, quo apud furem periit, apud Dominum peritura erat, sed diverso, & absque culpa illius, v.g. apud Dominum peritura erat incendio, apud furem periit diluvio: apud Dominum hostium incursione, apud furem ruina, &c.

Et quid est sentiendum, si dubium est, an res apud Dominum periret, vel quia si apud se extitisset, ante interitum fuisset vendita, vel distracta, aut aliquo modo utilis?

Et quid est dicendum, si res furata pereat apud furem, & possessorem malæ fidei ex dolo, & culpa illorum, non tamen eodem, aut diverso modo apud Dominum sine culpa illius esset peritura?

Et tandem quæritur, si res, v.g. vel pallium Petri erat erat cum incendio domus ipsius Petri periturum, & de facto domus periit, & tu id sciens die, vel hora antecedente illud ab re furto abstulisti, & sic salvum fuit à periculo: similiter si navis, in qua merces Petri veniebant, peritura omninò erat, & antequam submergeretur, tu aliquas merces illius ex illa extraxisti, & salvasti, tenearis in utroque casu ad restitutionem, &c. Ex part. 11. tract. & Misc. 4. Ref. 39.

Sup. hoc lege §. ult. precedentis ref.

§.1. AFfirmativè respondet Paludanus *in 4. dist. 15. q.2. art. 1. concl. 5.* & Covarr. *in regula peccatum 2. part. §.6. num. 1. in fine*, & ad hoc magis accedere videtur Joannes Medina *C. de rest. quæst. 3. in fine*, & facit pro hac parte *lex ex invito ff. de vi & vi armata*; ubi habetur, si rea pereat casu fortuito teneri eum, qui eam abstulit, etiamsi pereat sine culpa sua, ad illius restitutionem, quia à principio fuit in mora, & idem probatur *ex leg. 1. §. rectissimè eodem tit.* Probant.

2. Primò, quia licèt non teneantur ad hanc restitutionem ratione rei acceptæ, cùm jam non extet, & casu perierit; tamen tenentur ratione injustæ acceptionis, & retentionis, hoc enim ipso, quod voluerunt illam furari, ad restitutionem illius se obligarunt: sive apud dominum eodem modo esset peritura, sive non esset.

3. Secundò, quia fortè non periisset nec eodem nec diverso modo apud dominum, si in ejus manu fuisset: alienasset enim illam dominus, vel fortè vendidisset ante illius interitum, & peritionem.

4. Itaque si res casu fortuito, vel subita hominum incursione justa, non injusta, periit apud furem, vel iniquum possessorem, similiter & eodem modo apud dominum sine utilitate illius peritura, teneris restituere.

5. Sed mihi placet opinio contraria quæ negat omninò furem (idem dicito de quocumque alio iniquo possessore)

ad restitutionem teneri rei furtivæ, quando in ejus manu periit, si eodem modo casuque certo, & infallibiliter, non sub dubio, erat apud dominum sine ulla illius utilitate, ac commodo, v.g. justa hostium incursione, non injusta, peritura. Hoc colligitur ex D. Thom. 2.2.q.62.art.6. eam docet Covarruvias *ad regul. peccatum part. 2. §. 6. n. 1.* Joan. Medina *C. de restit. q. 6. concl. 6.* Sylvester *verbo restit. 7. q. 5. §. 3.* Sa, *verbo debitum n. 11.* Ludovic. Lopez *1. part. instruct. cap. 95.* Rosella *verbo restitutio 16. §. 2.* Petrus Navar. *lib. 1. de restit. c. 1. nu. 27. & 21.* Lessius *lib. 2. c. 12. de injuriis fort. dub. 5. n. 92.* & ibi citat Navarrum *in summa Lat. c. 17. n. 8.* sed ibi nihil apud Navarr. tale reperitur. Ratio est.

6. Primò quia aliud est teneri furem ad restitutionem ex mora non restituendi, etiamsi res apud dominum simili casu, eodemque modo sine illius culpa esset peritura aliud teneri ad restitutionem non ea mora, si res esset similiter, & eodem modo peritura apud eumdem dominum sine ullo illius commodo: in primo casu tenetur fur, & iniquus possessor ad restitutionem, in secundo non tenetur Ratio est, quia in primo casu, si res absque mora domino fuisset restituta, potuisset, & non potuisset eam vendere, & alienare ante ipsius rei interitum, & sic jam fuisset ei ea res utilis, & quia cùm fur eam non restituit, cùm posset, privatus fuit dominus ea utilitate, quare necessariò tenebitur ad restitutionem, quia per moram ei fuit in causâ damni; In secundo verò casu si constet, quod antequam res simili modo periret: nec vendita nec utilis domino fuisset, nullo modo ei tenebitur ad aliquam restitutionem, nec etiam ad interesse aliquod lucri cessantis, aut damni emergentis, quia nullum damnum passus esset dominus illius, cùm ante peritionem inutilis ei omninò fuisset, & infructifera, ut supponimus.

7. Deinde iniqua acceptio non inducit obligationem restitutionis, nisi quatenus infert damnum efficaciter: at hæc acceptio nullum intulit damnum; ergo ad illam non tenetur fur.

8. Dixi in mea responsione, non teneri furem ad restitutionem, si res eodem modo, & casu certo, & infallibiliter apud dominum erat peritura absque ullo illius commodo justa hominum incursione; quia si peritura esset injusta hominum incursione, & per injuriam domino illatam, & apud furem eadem injusta incursione periit, vel casu alio fortuito etiam sine culpa illius, tenetur sine dubio fur ad rei restitutionem, & ad omne interesse lucri cessantis, & damni domino inde emergentis, ut docet Lessius *d. lib. 2. cap. 12. de injuriis fortun. dub. 15. nu. 92. §. dico secundò ad finem*; Et ratio est, quia ille, qui eam per injuriam domini ab eo abstulisset, vel devastasset, teneretur, ergo etiam tenebitur ad eamdem restitutionem ille, qui illum prævenit, nam obligatio quam alius subiisset, in illum necessariò transmittitur, ut patet.

9. Sed quid dicendum, si res non eodem modo quo apud furem periit; pereat apud dominum, sed diverso, & absque culpa illius, v. g. apud dominum peritura erat incendio, apud furem perit diluvio; apud dominum hostium incursione justa, apud furem ædis ruina?

10. Aliqui tenent, teneri tunc furem ad restitutionem si non eodem modo, id est eodem naufragio, incendio, & incursione pereat apud dominum, & apud furem; Ita docet Petrus Navarra *lib. 6. restit. c. 1. n. 53.* Covarr. *ad regulam peccatum 2. par. 6. n. 1.* Joannes Medina *supra*, Sylvester *verbo restitutio 7. q. 5.* dum docent solummodò liberari furem à restitutione cùm eodem modo res fuisset peritura in manu domini, quo perit manu furis. Dicendum tamen est, parum referre quod isto, aut illo modo res pereat, si vere apud dominum erat omninò peritura absque ulla illius utilitate, & sic non teneri furem ad restitutionem, si sine illius culpa pereat, quamvis pereat diverso modo, Lessius *to. 1. lib. 2. de injuriis fortun. dub. 5. nu. 93.* & Ludovic. Lopez *1. part. instruct. cap. 95. §. addis tamen in fine.* Interim efficaciter probatur ex *l. Rhodia citata*; ubi mentio fit de perditione navis, & non de modo, & liberat nautam à restitutione, quando utraque periit, quamvis contra domini voluntatem, & conventum pactum ex una in aliam transtulerit merces? quid enim refert, ut una navis pereat naufragio, alia incendio? aut ambæ eodem naufragio, vel incendio eadem navigatione pereant? Nec obstat, leges procedere in foro judiciali, non in foro conscientiæ, quia lex ista sufficienter explicavit naturam rei pro utroque foro, & certè contrarii Authores non videntur contra nos, cum enim dicunt excusandos esse fures, & iniquos possessores à restitutione, quando res eodem modo perit apud furem, quo erit peritura apud dominum, & non aliter, intelligendi sunt non de eodem modo interitus, sed quantum ad veritatem, & integritatem ipsius interitus.

11. Sed in dubio præsenti de quo interrogatus fui, ego obligavi Titium ad restituendum aliquid. Nam ipse sciebat fuisse plura ex bonis furtivis quæsita à Sempronio ab emptoribus, quibus facilè venderentur, & ideò Doctores asserunt, quod si dubium esset, an res apud dominum periret, vel quia si apud illum extitisset ante interitum fuisse vendita, vel distracta, aut ei aliquo modo utilis, tunc quidem ei restituenda esset, ut docet idem Sylvester *dicto verbo restitutio 7. num. 5. in fine*, Rosella *verbo restitutio 16. §. 2.* Sa *verbo debitum num. 11.* Ludovic. Lopez *1. part. instr. 95*, Petrus Navarra *l. 4. de restit. cap. 1. nu. 23.* & Lessius *l. 2. cap. 12. de injuriis fort. d. 15. n. 92. §. dixi*, & patet expressè ex *l. cum res. §. fin. ff. de legibus*, ubi si fundus legatus pereat, tenetur ad illius restitutionem, quia legatarius potuit illum vendere ante illius interitum; patet etiam ex *l. si verberatum § fin. ff. de rei vend.* & ratio est, quia in dubiis melior est conditio innocentis, jureque possidentis.

12. Verum hic breviter disentienda erit quæstio, quid dicendum si res furata pereat apud furem, & possessorem malæ fidei ex dolo, & culpa illorum, cùm tamen eodem aut diverso modo apud dominum, sine culpa illius esset peritura?

Sup. hoc pum tydem Lessii tantum in ... citum, infra in ... 16. itaque cursim ad lin. 9. & vers. Ab opera, & sumo in ref. præterita, §. Not ... fore.

13. Et negativè respondet Lessius *l. 2. c. 12. dub. 15. nu. 95.* Probatur, quia illa res in se considerata domino nullius est pretii nullius utilitatis; nam apud illum certò, & infallibiliter erat peritura absque ullo illius incommodo; ergo etiamsi fur illam culpa sua devastet, & perdat, non censetur domino inferre damnum alicujus considerationis, vel momenti, ut si segetes incendat, quas videt mox eluvione apud dominum evertendas; si annonam absumat, quæ projicienda est in mare, vel in naufragio peritura; si interficiat equum; quem hostis erat abducturus, quia quamvis in his & similibus casibus rem alienam quis perimat, alienet, vel consumat, non censetur damnum notabile domino inferre: & ex hoc fundamento sequitur non teneri ad restitutionem illum, qui hominem occidit, qui statim erat moriturus justa sententia Magistratus, vel naturali morbo; etiamsi graviter peccet, non tenebitur tamen ad restitutionem damni, cùm nullum dederit.

14. His tamen non obstantibus, aliqui affirmativæ sententiæ adhærent, quam tuetur Fagundez *in Decalog. to. 2. l. 7. c. 17.* Petrus Navarra *l. 4. de restit. c. 1. n. 17.* Paludanus *in 4. distinct. 15. q. 2. art. 1. concl. 5.* & a fortiori omnes illi, quos citavimus *nu. 10.* qui asserunt teneri furem ad restitutionem, si res pereat apud illum, etiam sine culpa illius diverso modo, & tempore ab eo, quo erat apud Dominum peritura, Et ratio illorum est.

15. Primò, quia culpa nemini debet patrocinari, patrocinaretur autem maximè, si fur, cùm res periit culpa sua, ad restitutionem illius non teneretur.

16. Secundò quia latro non debet esse melioris conditionis, quàm depositarius, imò nec æqualis: sed depositarius, si nihil accipit pro custodia depositi, tenetur ex dolo, & culpa lata mortalique si res apud illum pereat; quamvis illa apud Dominum esset peritura: si autem aliquid accepit, tenetur de culpa levi, & veniali, ut est doctrina certissima in materia de deposito, & commodato; ergo majori cum ratione tenebitur latro ad restitutionem, si res apud illum pereat illius culpa lata, & levi, alioqui melioris erit conditionis, quam depositarius.

At ego magis accedo sententiæ negativæ, quam tuetur etiam ex Vasquez, & Bonacina, Gaspar Hurtadus *disp. 6. de restit. difficul. 3.* & ipsemet Navarra, & Fagundez probabilem vocant.

17. Sed quid si res v. gr. pallium Petri cras erat cum incendio domus ipsius Petri periturum, & de facto domus periit, & tu id sciens die, vel hora antecedenti illud ab eo furto abstulisti, & sic salvum fuit à periculo: similiter quid si navis, in qua merces Petri veniebant, peritura omninò erat, & antequam submergeretur, tu aliquas merces illius ex illa extraxisti, & salvasti? Respondeo teneri te in conscientia ad restitutionem in utroque casu, si res extat, vel vendidisti, aut quocumque alio titulo distraxisti, quia res ubicumque est, domini sui est, & pretium, ac commodum ex illa instar rei est; quare cùm in tuam utilitatem illam distraxeris, teneris illam restituere; ita Petrus Navarr. *l. 4. de rest. c. 1. n. 26. §. sed quid, & n. 23.* tenebitur tamen Petrus tibi solvere pretium laboris, & periculo, cui te fortè exposuisti, ut rem salvares.

18. Iusò si casu fortuito post incendium domus, aut submersionem navis apud te periit, & fuisti in mora restituendi illam; teneris illam restituere domino suo, quia mora nocet ei, per quem fit.

19. Similiter si jam non extet, sed ante incendium aut submersionem navis illam vendidisti, gratis dedisti, aut aliter in tuum commodum distraxisti, teneris illam restituere juxta pretium temporis, in quo erat à domino vendenda, aut aliter distrahenda: ita idem Petrus Navarr. allegatus. Dices

in

in nullo damnificavit dominum ille, qui ante incendium rem vendidit, aut aliter in suum commodum distraxit; imò & qui illam apud se retinet; si quidem esset omninò, & sine dubio peritura. Respondeo, hoc parum referre, ubicomque enim res est, peracto eo casu domini sui est, & id falsitatis fuit domini, alioquin liceret omnibus, qui ad succurrendum incendia, aut naufragia accedunt, res perituras sibi accipere, quo quid absurdius; tenetur tamen dominus rei compensare laborem positum in ea re ab incendio extrahenda.

RESOL. XIII.

An res furtu consumpta tamen in extrema necessitate, illa transacta, sit restituenda?

Et an talis obligatio consurgat, si ante extremam necessitatem quis acceperat per contractum translativum dominii, ut per mutuum, vel emptionem, quia re sua providit, nec erat in extrema necessitate rei alienæ?

Et quid, si acceperat non per contractum translativum dominii, sed commodatum depositum, conductum, vel etiam per delictum, si rem consumpsit in extrema necessitate?

Et notatur, quod non solùm extrema necessitas, sed etiam gravis sua, vel proximi, (qualis est periculum morbi magnæ famis, nuditatis, captivitatis, vel diuturni, ac tetri carceris, vel similium afflictionum,) excusat à restitutione, quandiu durat.

Et utrum, si venerit ad lautiorem fortunam, teneatur restituere sic acceptum, vel non?

Et an verò creditori existenti in simili necessitate morbi, famis, &c. debeat restituere? Ea part. 11. tract. 5. & Misc. Resp. 13.

Sup. hoc in vol. fin. & in tom. 9. tr. 7. resol. 33.

§. 1. **A**Ssero, quod si aliquis accepit rem, quam consumpsit in ipsa extrema necessitate, numquam consurgere obligationem restituendi; quia tunc omnia sunt communia, & quia non tenetur ratione rei acceptæ, cum non extet, nec ratione acceptionis, non quidem injustæ, cum justè, & licitè acceperit, non etiam justæ, quia non accepit per contractum justum. Si verò consumpsit in extrema necessitate rem, quam acceperat à creditore ante necessitatem extremam, docet hæc communior sententia postea consurgere obligationem restituendi, quæ contracta erat ante necessitatem ex justa acceptione, ut si per contractum eam acceperat, vel ex injusta, ut si per furtum, & usuras, &c. Ita docet Scotus, & Richard. Gabriel, Paluda. Angel. Rossella, Armil. Sylvest. *Restitutio 5. num. 2.* & alii quos sequuntur Azor. *tom. 3. lib. 4. c. 39. §. ulterà difficultas*, & Valentia *part. 3. disp. 5. quæst. 6. punct. 7. §. secus*. Vide etiam Gasparem Hurtado *de charitate. disp. 3. difficul. 11. & de justitia disp. 9. diffic. 28.* & Trullench *in Decal. tom. 2. lib. 7. cap. 15. dub. 2. num. 3.* ubi sic ait; Si res non extat, sed consumpta est in extrema necessitate, si injustè antea sit accepta, ut si ante necessitatem furatus sis, teneris postea, quia obligatio ante contracta per necessitatem subsequentem, non est extincta, sed manet consopita. Ita ille; quibus adde Joann. Wigers *de just. tract. 3. cap. 6. dub. 1. nu. 5.* & Malderum *tract. 4. cap. 7. dub. 1. §. Dico primo*, Bassæum *verb. restitutio 5. §. 1. n. 4.*

Sup. hoc in vol. 1. not. pracedi. in §. Prima, paulo post initium, & vers. At verò.

2. Assero secundò, probabilem esse opinionem Petri à Navarra *lib. 4. c. 4. dub. 4. n. 25.* qui ait consurgere talem obligationem, si ante extremam necessitatem acceperat per contractum translativum dominii, ut per mutuum, vel emptionem, quia re sua propria sibi providit, nec erat in extrema necessitate rei alienæ: non tamen consurgere, si acceperat non per contractum translativum dominii, ut commodatum, depositum, conductum, vel etiam per delictum; quia ad actionem justam, qua consumitur in extrema necessitate, impertinens est peccatum præcedens, aut acceptio justa. Nec debet esse pejoris conditionis eo quòd habuerit apud se rem, quam consumit in ea necessitate, quàm si tunc eam acciperet clam, vel aliter. Quam opinionem probabilem putat etiam Lessius *lib. 2. cap. 16. nu. 5. & 6.* qui tamen benè limitat conclusionem positam, & omnia prædicta, ut sint vera ad eum, qui ita est in extrema necessitate, ut neque in re nec in spe propinqua esset dives: nam talis semper tenetur restituere, sicut etiam ille tenetur qui tantum extremè indiguit usu rei, & postea res extat, debet enim rem ipsam restituere, & docet etiam Sotus *lib. 4. de just. q. 7. art. 1. ad 4.* & hæc omnia firmat etiam Dicastillus *de just. lib. 2. tr. 2. disp. 10. dub. 3. n. 25. & 26.*

Sup. hic in to. 4 tr. 7 res. 234.

3. Sed non deseram hic apponere verba Henrici Villalobos *in summa tom. 1. tract. 22. diffic. 2. num. 12.* sic asserentis; (Dudan à qui los Doctores, si el que devia algo, lo qual gastò despues estando en extrema necessidad, tiene obligacion à restituyrlo viniendo à mejor fortuna? En lo qual ay dos opiniones. La una dize, que està obligado à restituirlo, esta tienen Soto, Sylvestro, y Covarruvias, y Azor, con otros, que refiere, y dize que es comun de todos. El fundamento es, que la extrema necessidad que sobreviene al acreedor, no extingue la primera deuda.

4. La secunda sentencia es contraria, tienenla Soto, y Aragon. El fundamento es, porque la obligacion que à quel tenia, se extinguio, gastando la cosa en extrema necessidad, que tiene el medesmo efecto en la cosa que se tomò antes de la, que si se tomara en ella, pues la haze comun.

5. Estas sentencias son ambas probables, la secunda es mas mansa, y se puede seguir en practica.) Ita, ille, cui adde Castrum Palaum *tom. 1. tract. 6. disp. 2. punct. 10. n. 166.* Gordonum *in Theol. mor. lib. 5. q. 6. part. 4. cap. 1. nu. 3. fol. 508.* & post illos doctus Pater Andreas Mendo *in Bullam Cruciata disp. 39. cap. 9. num. 73.* ubi me citato sic ait; Adverte quod si quis ante necessitatem fuisset rem furatus, eamque in extrema necessitate consumpsisset, non teneri postea eam restituere, etiamsi ad pinguiorem fortunam deveniat, quippè licitè eam consumpsit in ea necessitate; nec obstat quòd ante illam fuerit furatus: nam hoc non tollit jus naturæ, quod tunc facit omnia bona communia, sicut si eam rem furatus fuisset jam constitutus in extrema necessitate, restituere non deberet. Ita P. Mendo. Undè ex dictis refellendus est Roccaful *quæst. 26.* qui falsam vocavit hanc opinionem, est enim probabilis, licèt contraria sit probabilior, & communior, & ideò adversus Roccaful præter Doctores citatos, adducam ex Dominicanorum familia inclytum M. Marcum Serra *in 2. 2. D. Thom. quæst. 62. art. 8. dub. 2.* ubi sic asserit: Mihi satis probabile videtur, si nec tunc in extrema necessitate, nec ante illam accipiat debitor rem mutuo, aut alio contractu dominium transferente, quo sua fiat, sed eam habeat, aut ex delicto, utpotè furto sublatam, vel ex contractu dominium non transferente, nempè conductam, vel commodatam, si eam consumit, ut suæ necessitati subveniat, non teneri posteà eam illius pretium solvendo restituere, etiamsi ad pinguiorem deveniat fortunam. Id colligo ex verbis illis D. Thomæ *quodlib. 5. art. 17. Tunc in necessitate fiunt omnia communia, cum homo non potest sibi de suo subvenire*. At si debito rem, quam habet, non accepit mutuo, alio contractu dominium transferente, quo sua fieret, non potest sibi de suo subvenire: nam supponimus non habere aliud, quo possit sibi subvenire, nisi rem, quæ sua non est: ergo illi omnia, ac proinde res illa, fiunt communia, sicque re illa uti potest, illamque consumere, quin teneatur postea restituere. Confirmatur, si res illa esset apud ejus dominum illa extremè non indigentem, & existens in extrema necessitate alius eam acciperet, & consumeret, non fieret restitutioni obnoxius: ergo neque fiet, si eam habens apud se, prædicto modo consumat, ut sibi consulat, ac subveniat. Antecedens probat M. Soto *lib. 4. de just. qu. 7. art. 1. ad 4.* quia cùm in extrema necessitate omnia sint communia, tum qui capit, nullum contrahit debitum. Probatur etiam: non tenetur restituere ratione acceptionis; nam eam jure suo consumeret; nec ratione rei, quia consumpta jam non extat in se, nec alio modo: qui enim eam consumpsit, non est factus ditior, cùm non haberet quid de suo consumeret, & rem alienam consumendo conservaret; nec ratione contractus: nam prædicti contractus non transferentes dominium solùm obligant ad restitutionem rei, quando perit culpa ejus qui rem accepit; hic autem absque culpa perit: ergo nullo modo. Consequentia verò patet, quia extremam necessitatem patienti non solùm est communis res aliena apud dominum illius existens, sed etiam, quæ apud ipsumet patientem existit, & sicut rem acceptam in necessitate ipsa jure suo consumit. Quo fit ut vinculum præcedens dissolvatur, & non maneat: nam quamvis acceptio injusta per furtum obliget ad restitutionem, quandiu res accepta manet aliena, & ut sic consumitur; si tamen aliena esse desinat, obligationis vinculum dissolvitur, ut patet si rem furto acceptam, dominus ei qui eam acceperat donaret. In extrema autem necessitate res furto accepta aliena esse desinit, & fit communis talem necessitatem patienti; ac proinde si illam, ut sibi subveniat, consumit, non tenetur ad ejus restitutionem, etiamsi postea ad pinguiorem deveniat fortunam. Hucusque M. Serra. Ex quibus apparet probabilitas hujus opinionis, quam parum modestè Roccaful asseruit esse falsam, & post hæc scripta invenio nostrum concivem carissimum Marcum Serium *tom. 1. de restit. disp. 5. q. 2. n. 5.* hanc sententiam probabilem vocare. Non est igitur audiendus Roccaful.

6. Notandum est etiam hic, quòd non solùm extrema necessitas, sed etiam gravis sua, vel proximi (qualis est periculum morbi, magnæ famis, nuditatis, captivitatis, vel diuturni, ac tetri carceris, vel similium afflictionum) excusat Sup. hoc in vo. 4. tr. 7. res. 4. & ult.

cusat à restitutione quandiu durat. Utrum autem, si venerit ad lautiorem fortunam teneatur restituere sic acceptum, vel non, utrumque est probabile. Et quidem ferè eodem modo philosophandum est in gravi, & extrema necessitate. Et ita hanc sententiam tenet Dicastillus *ubi suprà de justitia lib.2.tract.2 disp.10.dub.3.nu.29.* An verò creditori existenti in necessitate simili debeat restituere, para affirmativa adhuc probabilior est in hoc casu, quàm in casu extremæ necessitatis. Quamvis Lessius *lib. 2. cap. 16. num. 20.* etiam in hac necessitate putet probabile esse potiorem, & præferendam conditionem ejus, penes quem res est, sive fuerit habita ex contractu, sive per furtum; quia etiam in hac necessitate omnia sunt communia, ut multi docent Auctores, qui, si consequenter loquuntur, tenentur hoc asserere. Solum est advertendum, Lessium non extendere hoc ad amissionem honoris, aut periculi cadendi à statu, quæ mala aliqui computant inter graves necessitates. Vide Dicastillum supra, & Marcum Serra, quia licèt teneat esse differentiam inter extremam, & gravem necessitatem, tamen postea ita ait] Non desunt tamen, qui dicant eamdem esse rationem de gravi, ac de extrema necessitate; sicque consumpta re in gravi necessitate, non teneri debitorem ad eam posteà restituendam, ut videntur sentire Sylvest. *verb. furtum, quæst. 5.* & Angelus *eod. verb. num. 37.* Et quamvis creditor sit pari necessitate morbi, famis, &c. (inquiunt) non teneri debitorem ei restituere: quia non solùm in extrema, sed etiam in gravi necessitate melior est conditio possidentis. Ita Serra; qui citat Lessium; unde videtur hanc sententiam tamquam probabilem admittere.

RESOL. XIV.

Liberatur latro à quadam restitutione, ubi casus est curiosus, & practicabilis.

Et resolutio hujus casus pendet ex illa celebri quæstione, an consumens rem alienam in necessitate, quamvis furatam ante illam, teneatur restituere, si ad pinguiorem fortunam pervenerit?

Et asseritur, non solùm quando debitum contractum est ante extremam necessitatem, sed etiam si res accipiatur in extrema necessitate, restituendum esse, quando fuerit facultas, Ex p.10.tr.14. & Misc.4.Ref.36 aliàs 34.

Sup. hoc in resp. proxima, & in tom. 5. tr. 7. ref. 39.

§.1. QVidam furavit Catenam auream magni valoris; aufugit, & in itinere incidit in morbum adeò periculosum per multos menses; ut illum constituerit in articulo mortis, ex hoc vendidit catenam furatam, & ex pretio salutem recuperavit, ac convaluit: sed cùm posteà ad meliorem fortunam perveneti; quæsivit à me an teneretur restituere pretium Catenæ furatæ, quod consumpsit, pressus illa necessitate. Et affirmativè ei respondit quidam Theologus ex Societate Jesu. Resolutio hujus Casus pendet ex illa quæstione, an consumens rem alienam in necessitate, teneatur restituere, si ad pinguiorem fortunam pervenerit.

2. Prima sententia distinguit inter rem acceptam, postquam extrema necessitas premere cœpit, & eam, quæ debebatur antequam extrema necessitas occurreret. Primam affirmant non debere restitui, sive is, qui accepit consumpserit, sive alteri consumendam dederit: postquam enim consumpta est propter extremam necessitatem, omninò liberatur ab obligatione restitutionis, quia in casu extremæ necessitatis omnia sunt communia, & res illa debita erit Indigenti: At verò si debitum contractum est ante extremam necessitatem, restituendum esse ea transacta, & succedente meliori fortuna. Probatur; quia extrema necessitas non abstulit debitum, sed distulit solutionem: atque adeò ea cessante debitum reviviscit, & in suo vigore permanet. Ita sentiunt Scotus *in 4. disp. 15. quæst. 2. §. Ad aliud.* Richardus *art. 5. quæst. 5. ad 5.* Gabriel. *quæst. 2. art. 2. conclus. 2.* Sylvester *verb. Furtum, quæst. 5.* Angelus *eodem verbo, quæst. 37.* Rosella *ibidem, nu. 5.* Armilla *nu. 10.* Tabiena *verb. Restitutio, q. 4.* Medina *Cod. de Eleemosyna, quæst. De bonis illicitè acquisitis,* Azorius *lib. 12. cap. 7.* Quorum opinio procedit magis in casu nostro: quia res aliena habetur ex delicto, nempè ex furto, & in hoc casu communis sententia tenet te obligatum esse transacta necessitate similem restituere, quia esto licitè illam consumas in necessitate, ar obligatio ante necessitatem contracta ea injusta acceptione non perit, sed suspenditur. Et ita docet Lorca *in 2.2. D. Thom. quæst. 32. art. 9. sect. 3. disp. 38. num. 17.* & Vasquez *Opusc. de Eleemosyna, cap. 1. dub. 8. num. 68.* ubi sic ait: Illud autem quod isti Authores concedunt, quod si obligatio antea erat exorta per extremam necessitatem non extinguitur, sed impeditur, verissimum est, & nullus est, qui neget, quia eo tempore nullius utilitatis est ad sublevandam necessitatem extremam, ut debitum extinguatur, cùm sufficiat pro tunc, restitutionem impediri. Ita Vasquez.

Sup. hoc in ref. 2. not. proxim. quæst. § 1. 2 lin. 8 & vers. 6 vid.

3. Sed adversùs sapientissimum Magistrum, doctissimum Discipulum opponam, Patrem videlicet Navarra, qui Moderatore Patre Vasquez Sacræ Theologiæ studiis operam dedit: Itaque ipse *de restit. lib. 4. cap. 4. num. 24.* sic ait: Sed mehercule re diligenter inspecta simpliciter arbitror in hac re, verissimam esse illam recitatam Doctorum sententiam: licèt enim efficaces videantur rationes factæ, quas nos nobis aliquando proponebamus. Sed responderi ad eas satis commodè potest, discrimen assignando inter debitorem, & inter eum, qui rem subripit, etiam si furto sustulerat antequam necessitatem incurrat. Eadem enim de utroque ratio est mea sententia. Est inquam discrimen; nam cùm quis habet debitum, eo ipso non est in extrema necessitate: Nam id, quod solvere debebat suum est, ejusque dominium habet, atque ita si illud consumit suum consumit, unde à restitutione non potest fieri immunis, cùm bonam habeat fortunam eùm re vera ex re proximi, numquam vesci potuerit, cum ipse, ut supponimus rem propriam habeat, licèt debitam, quam consumere eum oportebat; sibique cujus erat, non alteri, cui debebat consumi, aut perire deberet: at autem quando furatus est, ut sibi subveniret: vel certè jam furatus erat necessitatem, res qua extrema necessitate utitur, alterius est, non sua, & quam alter elargiri tenebatur donando, ac proinde alteri perit, & consumitur justè, ac licitè, ipse igitur, cùm meliorem fortunam nactus erit, ad nihil tenebitur. Est tamen differentia quædam: nam cùm ante necessitatem furatus est, peccavit, & restituere tenebatur antequam in necessitatem incurreret: at quando accepit instante necessitate, non peccavit, sed in utroque casu res alterius erat, quoad dominium, & ita illi perire debebit. Hucusque Navarra; cui adde Coninch *de Actibus humanis, disp. 27. dub. 10. nu. 166.*

4. Itaque dicendum est probabiliter, quod non teneris restituere rem furatam, si eam consumpsisti in extrema necessitate positus; quia sic consumens rem videris satisfacere obligationi restituendi antea contractæ, cùm rem consumas; sicut Dominus tenetur velle consumi, si apud ipsum staret. Et confirmo. Ab onere restituendi rem, liberatur iniquus detentor, si absque ejus culpa periit res furto ablata, eodem modo apud Dominum existens peritura; ut benè probat Lessius *lib. 2. cap. 12. dub. 15.* Atque si res illa apud Dominum existeret, eodem modo periret, ac periit apud te iniquum detentorem, cùm ipse Dominus teneretur tibi in necessitate extrema existenti donare. Ergo. Unde ego probabiliter ad casum in hac resolutione propositum, respondi negativè, & sic probabiliter responderunt alii viri docti, de hac re à me consulti, & ita in terminis docet Castrus Palaus *tom. 1. tr. 6. disp. 2. punct. 10. n. 3.*

Sup. hoc mox lino supra in ref. 13. §. Vers. hic. & seqq. sed lege eam per tot. & §. not. dist. §. Vers.

5. Nota tamen hic obiter aliquos Doctores asserere, non solùm quando debitum contractum est ante extremam necessitatem, sed etiam si res accipiatur in extrema necessitate, restituendum esse, quando fuerit facultas. Quam sententiam defendunt Adrianus *in 4. de restit. quæst. quæ incipit Quia delictum est 2.* Almainus *in 4. dist. 15. q. 2.* Covarr. *super regulam Peccatum, 2. part. §. 1. n. 4.* cum pluribus Jurisperitis, quos allegat Navar. *in Summa, c. 13. num. 60.* Toletus *lib. ult. cap. 36.* & ipse Medina *C. de restit. q. 3. in princip.* Qui omnes loquuntur de eo, qui extremè egens, rem alienam accepit, & consumpsit. Sed consequenter dicendum esse, eum, qui accepit rem alienam, ut alteri extremè indigenti daret, quia ipse ex propriis subvenire non poterat, per se primò, & directè non teneri ad hanc restitutionem, sed illum, cui data est: indirectè tamen teneri, si alter, cùm ad pinguiorem fortunam venerit restituere non vult, aut si numquam veniat ad pinguiorem fortunam; quia si verè res illa restituenda est, & qui consumpsit, non restituit, aut non potest, obligatio redundabit in cooperantem.

Sup. hoc loco. 4. tr. 7. ref. 39.

6. His tamen non obstantibus, contrariam sententiam tenendam esse puto, ut alibi docui: nam in extrema necessitate omnia sunt communia, & gravissimum esset, eum, qui ita indigens aliquid consumpsit, subjicere oneri restituendi. Et confirmatur. Quoniam, aut res illa restituenda est ratione injustæ acceptionis, aut ratione rei acceptæ. Non ratione injustæ acceptionis, quia justè accepta est: Nec ratione rei acceptæ; quia res non permanet, neque ex ea factus est homo ditior: Ergo ex nulla parte superest obligatio restituendi. Confirmatur etiam. Nam extra extremam necessitatem, si quis bona fide consumat rem alienam, & ex ea non fiat ditior, non tenetur ad restitutionem; ergo multò fortiori jure, si consumpsit in extrema necessitate.

Alibi in resol. not. proxim.

RE-

R E S O L. XV.

An qui à Dæmone obtinuit aliquas pecunias teneatur illas restituere? Ex part. 10. tract. 15. & Misc. 5. Ref. 48.

§. 1. OLim de hoc casu interrogatus fui, & quidam Theologus dixit esse restituendas pauperibus pro Dominis, à quibus Dæmon dictas pecunias sumpserat, & cum dicta bona sint incerta, eorum dominium transivit ad pauperes, ut docet Amicus *in Cursu Theolog. tom. 5. disp. 41. dub. 15. no. 44.* & alii communiter. Sed ego negativè respondi, quia Dæmon poterat illas pecunias sumere ex aliquo Thesauro sub nullius dominio, vel in profundo maris; Et ideò modo invenio hunc casum individualiter pertractare Josephum de Januario *de Casib. reservat. ref. 38. per totam*, ubi firmat hanc conclusionem: Hæc bona possunt acquiri justo, & injusto titulo à dæmone: sed in dubio debemus supponere quod justo, & injusto titulo quis ea acquisivit; ergo in dubio bona data à dæmone, possumus retinere. Nec obstat quod dæmon semper præsupponitur malus, consequenter quod injusto, & non justo titulo acquisivit: Nam actio dæmonis semper præsupponitur mala, quando est inductiva ad novam culpam: At quando actio continet in se differentiam in ordine ad peccatum, tunc parum refert dæmoni, & consequenter possumus accipere secundum sensum non malum in ordine ad nos, & indifferentem in ordine ad dæmonem, v. g. Quod intendit dæmon est dare pecuniam Mago: at quod hæc pecunia sit aliena, vel à profundo maris extracta, parum refert dæmoni, quia non inducit novam culpam, seu hominem ad novam culpam, ad quam inducere intendit, & sic censendum est in hoc, dæmonem non exercere partem pejorem in nostra consideratione, quia quod pejor est in ordine ad nostram considerationem, est indifferens in ordine ad intentum ipsius dæmonis, & sic non est necessariò præsumendus malus dæmon in tali casu. Vel dicendum cum Vasquez *opusc. de Restitut. cap. 10. d. 3. nu. 50.* quod qui emit, vel dono accipit rem dubiè furtivam cum animo restituendi vero domino, non peccat mortaliter; Si verò recipit sine tali animo peccat mortaliter, sed non tenetur rem illam statim restituere, sed præmittere diligentiam, & mutare animum: quod si inventio domini veri sit moraliter impossibilis; tunc neque tenetur diligentiam præmittere, sed sufficit habere animum restituendi, quoties invenerit dominum. Nec tenetur ad ratam dubii restituere si fur est potens restituere verò domino rem illam, vel in æquivalenti, vel in pretio, imò nec peccat mortaliter sic accipiendo cum tali dubio, quia tunc non reddit rem difficilis restitutionis, cùm possit fur ipse, ut dixi, quando revera esset furtiva, in æquivalenti restituere. Et quia in casu nostro dæmon potest commodè, & facilè restituere proprio domino, accipiendo bona à thesauris absconditis, & à profundo maris: ideò usque dum non est certus, quod bona illa sint aliena, ad nullam tenetur restitutionem. Sed circa præsentem casum vide etiam Sanchez *in Summa tom. 1. lib. 4. cap. 41. n. 2. & cap. 45. n. 2.* & Suarez *de Relig. tom. 1. lib. 2. cap. 15. n. 34. & c. 17. nu. 1. & 2.*

R E S O L. XVI.

An bona fide consumens res consumptibiles unico usu, teneatur verò Domino restituere, quatenus locupletior evasit, & fur non impotens ad restituendum? Ex par. 3. tract. 5. & Misc. 1. Ref. 43.

§. 1. EXempli gratia, qui invitatus edit bona fide cibos furtivos, an teneatur restituere id in quo locupletior evasit, nimirum quæ domi expensurus erat. Et affirmativè respondent Doctores, quos citat, & sequitur Sanch. *in sum. tom. 1. lib. 2. cap. 24. n. 34.*

2. Non reticeam tamen, contrarium docere Bannez *in 2. 2. q. 62. art. 6. dub. 3. conclus. 4.* Ledesmam *in sum. to. 2. tract. 8. cap. 14. post 14. conclus. dub. 3. d. 4.* ubi asserit, ita sentire communiter Thomistas; Salonium *in 2. 2. to. 1. q. 62. art. 6. contr. 3. conclus. 4.* Et ratio est, quia verus dominus non habet jus petendi à latrone ipsas numero res, si consumptæ jam sint, sed similes, vel ejusdem pretii. Sed similes, vel ejusdem pretii manent apud latronem, quas restituat, cùm non sit redditus impotens ad restituendum; ergo recipiens ab illo non tenetur restituere, quamvis locupletior factus sit, sed poterit dominum remittere ad latronem, ut ab ipso recuperet res sibi furto ablatas. Primo opinio est probabilior.

R E S O L. XVII.

An quis ob amissionem unius rei teneatur aliquando ad duplicem restitutionem? Ex p. 6. tr. 7. & Misc. 2. Ref. 4.

§. 1. CUriosum est dubium: & affirmativè respondendum est cum Molina *de just. tom. 2. tr. 2. disp. 363. n. 7.* ubi sic ait. Juxta hactenus dicta arbitror esse dicendum, si quis famulo, aut cuidam alii aliquid dedit, ut dono alteri traderet, isque injustè id sibi usurpavit, aut traditionem, vel manifestationem donationis ei, cui facta fuerat, injustè distulit, ut acceptare eam posset, contingatque cum, qui dono misit, interim è vita discedere, teneri tunc ejusmodi famulum, aut internuncium ad duplicem rei illius restitutionem, quando donatio non fuit ad pias causas, Unam hæredibus ejus, qui donabat, eo quòd mandatum non fuerit impletum, morteque mandantis expiraverit, ac proinde res illa pertineat jam non ad donatarium, sed ad hæredes donantis juxta ea, quæ hactenus dicta sunt. Alteram verò donatario, quem usurpatione, aut determinatione illa injustè privavit emolumento illo, quod alioquin erat consequuturus. Est verò hic eventus satis frequens in confessionibus, & à nemine explicatus. Hucusque P. Molina, & post illum Sanchez *de matrim. tom. 1. lib. 1. disp. 6. n. 8.* Lessius *lib. 2. cap. 18. dub. 6. n. 46.* & Bonacina *to. 2. disp. 3. de contract. lib. q. 12. punct. 4. num. 3.* Sup. hoc in [illegible]

2. Non deseram tamen adnotare Layman *lib. 3. tr. 4. cap. 1. n. 6. in fine*, docere ad restitutionem faciendam hæredibus donatoris nuncium non obligari, nisi post judicis condemnationem. Imò plus addit Auctor casuum conscientiæ Bononiæ discussurum jussu Eminentissimi Principis, & Domini mei Cardinalis Columnæ anno 1634. mense Septembri *casu fol. 42.* nempè probabiliter in tali casu nuncium eximi ab obligatione restituendi hæredibus donantis, atque adeò teneri solùm ad restitutionem faciendam donatario, cui damnum culpabiliter intulit; nimis enim durum videtur obligare aliquem ad duplicem restitutionem ob amissionem unius rei: quod multis probat rationibus, ex quibus, ut dixi, infert probabiliter rem illam destinatam non ad hæredes donantis, sed ad donatarium pertinere. Scias tamen sententiam Molinæ, & aliorum novissimè docere etiam Aegidium Trullench *in Decalog. tom. 2. lib. 7. c. 17. dub. 4. n. 6. & 7.* ubi asserit, quòd si culpa nuncii aliqua donatio non fuerit ante mortem donantis facta, teneri nuncium ad duplicem restitutionem: nam hæredibus defuncti tenetur ratione rei, quæ est illorum: donatario verò ratione damni, quod ejus culpa contraxit: posito enim tali mandato tenebatur nuncius lege justitiæ adhibere diligentiam, & mandatum ex mente mandantis in commodum donatarii implere. Undè ego huic sententiæ libenter adhæreo: non damnarem tamen tamquam improbabilem opinionem contrariam, quam, ut suprà dixi tuetur decisio illa Bononiensis, si Nuncius vellet tantùm donatario restitutionem facere. Pro quo etiam facit Emmanuel Sà *verb. donation. 28.* ubi sic ait. Mandatum donandi expirare morte mandantis, ait Covarruvias: ego non nihil dubito: est enim res favorabilis, & gratia quædam: ita ille. Et magis clarè *verb. mandatum n. 2.* cujus quidem sententiam probabilem putat Lessius *ubi suprà, lib. 2. c. 18. dub. 6. n. 46.* Et ideò infert, & docet juxta illam nuncium, in casu de quo loquimur, non teneri hæredibus, sed soli donatario restitutionem facere: undè si Nuncius mihi confiteretur, & nollet stante supradicta opinione nisi donatario restituere, ego illi absolutionem non denegarem.

R E S O L. XVIII.

An qui amisit alterius gemmam mille nummorum putans esse tantùm centum nummorum, teneatur restituere mille aut centum?

Et an omittens, data opera, diligentiam adhibere, quam aliàs non teneretur, ut damnum proximi inferatur, teneatur ad restitutionem?

Et an si quis cœnet eo fine, ut sequatur pollutio nocturna, peccet contra temperantiam, quamvis non peccet contra illam cœnando, &c.

Et sequitur occisorem, ob cujus delictum alius, cui imponitur per errorem, punitur, non teneri ad restitutionem.

Et quid, si in eum finem, ut alter puniretur, commisit homicidium, ut v. g. si interfecit illum cum alterius gladio; & data opera, relinqueret gladium, ut agnosceretur esse alterius, & propterea alter convinceretur, delicto, an teneatur resarcire damnum, &c. Ex part. 11. tract. 2. & Misc. 2. Ref. 34.

§.1. TEneri ad restituendum mille affirmat Eminentissimus Cardinalis Lugo; sed adversus illum insurgit Joannes Pontius *in cursu Theologico disp. 52. q. 2. conclus. 2. n. 6.* Ubi sic ait, Objicies: Projiciens in mare gemmam proximi valentem mille nummis; quam tamen ipse putaret valere tantùm centum nummis, tenetur restituere mille nummos; ergo quamvis putaret ipsam valere duobus assibus, si valeret centum nummis teneretur restituere centum: sed non peccaret tamen, nisi venialiter: ergo damnificans, cum culpa tantùm veniali tenetur sub mortali ad restitutionem. Cardinalis de Lugo negat consequentiam, & dat disparitatem, quia in casu antecedentis intulit cum culpa mortali damnum grave, & eo ipso obligatur ad resarciendum totum damnum inde secutum, etiamsi ignoretur: sic enim ei, qui est in mora restituendi, imputantur casus fortuiti sequentes, ver. gratia: si non restitues librum alienum cùm deberes, & posteà comburatur, teneberis ad valorem Domino restituendum: sed in casu consequentis non infertur injuria gravis; & consequenter non est obligatio restituendi consequentia damna non prævisa.

2. Hæc tamen doctrina difficilis est: nam in probatione primæ partis petitur principium: nec probatur sufficienter per illud exemplum de obligatione ejus, qui est in mora restituendi librum ad satisfaciendum, si posteà comburatur: Nam, vel est in mora culpabili mortaliter, vel non est: si non est, non obligabitur in conscientia ad resarciendum damnum magis, quàm projiciens gemmam, quam putat valere duobus assibus tantùm, cùm tamen valeat centum nummis. Si est in tali mora tenebitur: quia cum culpa mortali fuit in causa cur alius non haberet suum librum; & propterea tenetur restituere. Sed qui perdit gemmam mille nummorum, putans tantùm esse centum nummorum, non est in causa culpabili cur alius perdit gemmam mille nummorum, sed tantum centum: ergo non tenetur restituere nisi centum quantum ad obligationem conscientiæ, seclusis legibus particularibus, quibus posset ordinari, ut restitueret mille, quæ propterea deberet solvere cum à Judice condemnaretur. Itaque potius negandum est antecedens objectionis. Ita ille.

Sup. hoc infr. in res. 34 & si placet lege doctrinam aliam res. eius §. 3.

3. Sed si aliquis hic incidenter quærat, An omittens data opera diligentiam adhibere, quam aliàs non teneretur, ut damnum proximi inferatur, teneatur ad restitutionem? Negativè respondet Pontius ubi supra ex Navarro, & Turriano contra Cardinalem Lugo: Nec obstat cum ipso Lugo asserere, quòd si quis cœnet, eo fine, ut sequatur pollutio nocturna, peccabit contra temperantiam: quamvis non peccaret contra illam cœnando, cum posset alias licitè ad bonos fines, quamvis previderet pollutionem secuturam: ergo quamvis ex justitia non teneatur quis adhibere majorem diligentiam, quam adhibet ad cavendum damnum proximi, obligabitur tamen ut non eo fine faciat aliquid, ut sequatur damnum illud.

4. Respondeo, quamvis totum concedatur, nihil haberi ad propositum; quia quamvis injustè faceret, & contra justitiam, qui vellet interficere proximum, aut furari ab ipso, tamen nisi interficeret, aut furaretur, non teneretur ad restitutionem: ergo quamvis aliquis obligetur ex justitia, ut non eo fine faciat aliquid ut sequatur damnum proximi, non sequitur quòd teneatur ad restitutionem. Et si dicas, quod non ex illo animo præcisè teneatur, sed ex eo, quòd sequatur ex tali animo malum proximo.

5. Contra; quia quamvis sequatur; quia tamen non sequitur, nisi mediante causa, quæ secundùm se licitè applicari posset, negatur obligationem restitutionis inde concludi.

Sup. hoc supra in tr. 5 lege doctrinam res. 3. per totum.

6. Hinc sequitur consequenter, occisorem ob cujus delictum alius, cui imponitur per errorem, punitur, non teneri ad restitutionem, etiamsi intenderit, ut alter propterea puniretur: quia etiamsi intendere injustam castigationem proximi sit peccatum grave; quia tamen castigatio ipsius non processit ea illa intentione, nisi mediante illo delicto, ex quo aliàs non sequeretur illa obligatio, non tenebitur ad restitutionem. Sed si modus, quo committeret delictum esset talis, ut per se esset causa ut alius puniretur; & eo fine illum adhiberet, ut verbi gratia, si interficeret illum alterius gladio, & data opera relinqueret gladium, ut cognosceretur esse alterius, & propterea alter convinceretur delicti, tum teneretur ex justitia resarcire damnum alterius.

RESOL. XIX.

An si quis minatur malum absque animo inferendi, & si posset justè inferre, valeat retinere quod sic extorquet?

Ut v.g. quis potest petere pecunias credito in ludo perditam; quæritur an si vir Nobilis ob verecundiam accusaturus non erat, aut alio motivo accusare nolebat, possit accusationem, & repetitionem minari, & retinere illa, quæ sic minando ab illo extorquet?

Idem est de illo, qui potest homicidam aliquem accusare, apud judicem, &c. Ex p. 4. tract. 4. & Misc. Res. 34.

§.1. UT, v. gr. potest quis homicidam aliquem accusare apud judicem; potest quis repetere pecuniam credito in ludo perditam; quæritur an si vir nobilis ob verecundiam accusaturus non erat, aut ex alio motivo accusare nolebat, vel pecunias perditas nolebat in judicio repetere, possit adhuc accusationem, & repetitionem minari, & retinere illa, quæ ab aliquo sic minando extorquet? Casus potest faciliter accidere, & non est ita facilis, ut aliquis forsitan putaret, nam negativam sententiam docet Ludovicus Molina *de justit. tom. 2. tract. 2. disp. 584. num. 4.* quia fallacia ac simulatione, & injustè ab illo extraxit, & dolus in hoc casu dedit causam contractui: ergo, &c. hæc opinio est probabilis.

Sup. hoc pro repetitione pecuniæ in ludo perditæ in tr. 4. res. 30 §. ult. & in res. 31. §. 2. 3. & ult.

2. Sed ego contrariam sententiam tamquam probabiliorem amplector, quam tuetur Lessius *de justit. lib. 2. cap. 17. dub. 6. num. 42.* Sanchez *de matrim. tom. 1. lib. 4. disp. 9. num. 9.* quibus ego addo Castrum Palaum *in opere moral. to. 1. tract. 2. disp. 1. punct. 10. num. 5.* & ratio est, quia etsi non habeat animum, habet tamen jus accusandi, eoque jure uti potest, quòd quidem jus est pretio æstimabile, sive habeat animum eo utendi, sive non: Ergo, nec obstat quòd simulatio, fallacia, & dolus dedit causam contractui, quia non fuit dolus malus, seu injustus, sed justus, nam justè poterat minari accusationem, & repetitionem pecuniarum in judicio, sive haberet animum, sive non, neque illud quod datur, datur ut deponat animum, sed ut re ipsa non accuset, neque pecuniam repetat, & juri accusandi, aut repetendi cedat, quorum utrumque ille præstat: ergo, &c.

RESOL. XX.

Nocens alicui in re gravi, ad quam solùm erat in potentia, ad quod teneatur restituere, v.g. damnum cum culpa datum est in seminibus, & plantis, &c. in proxima dispositione, an sit restituendum, ac si essent matura, deductis expensis, & secus si longè distabant adhuc? Ex part. 3. tract. 6. & Misc. 2. Resol. 6.

§.1. SI damnum, v.g. ait Sayrus *in Clavi Regia lib. 10. cap. 4. ap. 1. num. 6.* cum culpa datum est in seminibus, & plantis si sint in proxima dispositione, restituendum, ac si essent matura, deductis expensis; secus si adhuc longe distabant. Ita Sayrus. Alii etiam, ut Sotus *de justit. lib. 4. q. 6. art. 3.* Aragon Bannez, & Salonius *in 2. 2. q. 62. art. 4.* in responsione hujus casus aliquas distinctiones adhibent, quas apud ipsos videre potes. Mihi verò sententia Lessii *lib. 2. cap. 12. dub. 19.* probabilissima videtur, qui absolutè negans prædictas distinctiones, docet hujusmodi inferentem damnum, sive ex malitia, sive ex negligentia, teneri tantùm ad æstimationem temporis præsentis.

Sup. hoc in tr. 6. res. 4. ex doctrina res. 47. §. Et hoc cum similibus, & in res. 2. §. Nota, tamen ad meditium, etiam breviter in verbis, quæ ibi dicta et quæ dicta, per hos fundamentum.

RESOL. XXI.

An quis possit per partes restituere, si potest statim totum restituere, sed non vult?

Et quid in dicto casu Confessarius facere debet, circa talis pœnitentis absolutionem? Ex p. 3. tr. 6. & Misc. 2. Res. 5.

§.1. SEcundum mentem Navarri *c. 17. n. 65.* Angeli *ver. restitutio ult. §. 5.* Antonini *part. 2. tit. 2. c. 8.* & Petri à Navarra *lib. 4. c. 4. dub. 15.* qui potest statim totum restituere, sed non vult, nisi per partes ob aliquod emolumentum inde sibi proveniens, potest absolvi, si creditor noli concedere dilationem parum sibi nocivam, & Confessor probabiliter credat, quòd negata absolutione, & dilatione, numquam, vel non ita utiliter restituet.

2. At alii docent hujusmodi non esse absolvendum, nec Confessarium posse dilationem concedere. Ita Aragon. & Salonius *in 2. 2. quæst. 62. art. 8.* Medina *de rest. quæst. 5. dub. 3.* Corduba *in sum. quæst. 68. punct. 2.* Sotus *de justitia lib. 4. q. 8. art. 4.* Sayrus *in Clavi Reg. lib. 10. tract. 5. cap. 5. dub. 5.* Molina *de justit. tract. 2. disp. 756.* & alii. Et ratio est, quia eo ipso

quòd

quòd restituere non vult nisi per partes, cùm teneatur, & possit totum restituere, verè consentit in detentionem iniquam illius residui, ratione cujus manet in peccato, & consequenter est incapax absolutionis. Ergo, &c.

R E S O L. XXII.

Petrus deambulando per civitatem invenit crumenam cum magna pecuniarum quantitate, facta debita diligentia, non invenit Dominum, ideò per multos annos illas sibi retinuit, nunc Confessarius denegat illi absolutionem, si pauperibus dictas pecunias non restituit, quid faciendum? Ex part. 5. tract. 17. Misc. 3. Ref. 5.

Sup. hoc in ref. seq. 4 lin. 1. & in aliis §§. dicta ref. pro responsione q. & in ref. 1. post seq. §. 2. post medium vers. Est enim & §. Notandum, ad lin. 9 vers. qui etiam, & inte. In resol. 25. §. Notandum vl. & §. ult. & in ea 6 & 6. ref. 174 & Exquidam, sed lege ea à principio.

§. 1. RESpondeo magnam esse quæstionem inter DD. cui facienda sit inventorum restitutio, habentium dominum, sed incertum, & an inventor possit ea sibi retinere? Salon. *in 2.2. quæst. 62. art. 5. contr. 5.* Valent. *tom. 3. disp. 5. q. 6. punct. 4.* Navarr. *de restit. lib. 4. cap. 2. dub. 7. nu. 59.* Sayrus *in Clave Regia, lib. 10. tract. 5. cap. 4. in princ.* Rebellius *par. 1. lib. 5. quæst. 32. sect. 1.* Reginald. *tom. 1. lib. 10. cap. 14. num. 194.* Azor. *part. 3. lib. 4. cap. 27.* Malderus *in 2.2. tra. 4. cap. 4. dub. 3.* Navar. *cap. 17. num. 170.* Sylvest. *ver. inventum, nu. 4.* Covar. *ad reg. peccatum, 3. part. §. 1. num. 1.* Molina *tom. 3. disp. 746.* Fernandez *in sue exam. theol. part. 1. cap. 15. §. 4. num. 9.* & alii, asserunt restituenda esse pauperibus, modò priùs adhibita fuerit sufficiens diligentia in inquirendo domino, nec posse inventorem sibi retinere. Probatur, nam hæc videtur rationabilis voluntas dominorum. Secundò, quia sic faciendam esse hanc restitutionem communi consuetudine receptum est.

2. Sed contrariam sententiam amplexi sunt Sarmiento *lib. 6. select. cap. 10.* Petr. Aragon. *in 2.2. quæst. 62. artic. 5. fol. mihi 168. col. 2.* Sotus *lib. 5. de justit. quæst. 3. art. 3.* Petr. a Navar *lib. 4. cap. 2. n. 75.* & probabilem vocat Megala *in 2.2. lib. 5. cap. 4. num. 33.* & Lessius *lib. 2. cap. 14. dub. 7. nu. 48. in fine.* Probatur ratione, nam, ut ait Sarmiento, in jure eadem reputantur, ignorari dominum rei, & rem nullum habere dominum. Sed quando res nullum habent dominum, efficiuntur primi occupantis. Ergo, &c.

3. His suppositis, poterat Petrus sibi retinere illas pecunias, sequendo hanc posteriorem opinionem, ideò confessarius non debebat illi denegare absolutionem, est enim hæc sententia in favorem Petri probabilis, & tuta in praxi: salva, &c.

R E S O L. XXIII.

An debita incerta per injustitiam sint restituenda necessariò pauperibus, vel piis operibus?

Et notatur probabile esse bona incerta, quæ ex justo contractu debebantur, posse post diligentem inquisitionem ab ipso debitore retineri. Ex part. 11. tract. 1. & Misc. 1. Ref. 12.

Pro hoc prima dictio hujus titul. infr. in ref. ... in §. ult. & quoad hoc in ea 4 ... ref. 174 lege doctrinam §. ... & seq. in ref. quæ hic est antecedens, & lege doctrinam aliorum §§. ... annot.

§. 1. IN hac difficultate sic philosophatur Caramuel *fundam. 59. §. 4. num. 1259.* Proponit Diana hanc quæstionem, videlicet: An qui deambulando Civitatem inveniat crumenam furatam magna pecuniarum quantitate, & facta debita diligentia non reperit Dominum; teneatur illas restituere pauperibus, An possit sibi retinere? Ponit Authores pro utraque sententia, & concludit: his positis poterat Petrus sibi retinere illas pecunias, sequendo hanc posteriorem opinionem, &c. quæ est probabilis, & tuta in praxi. Et ego si hæc probabilia sunt, peto mihi a Diana responderi rigore consequentiæ servato; Joannes noctu grassatur per plateas, spoliavit nonnullos, quos non cognovit nec cognoscit, nec pœnitentia ductus ad pedes mei Dianæ pervolvitur, & inquirit, an teneatur ad restitutionem? fortè subdubitare posset, an teneretur examinare quinam fuerint damnum perpessi? quia cùm hoc ipsum examen esset obnoxium probabili vel certo periculo, fortassis non deberet institui. Sed non movet hoc dubium, ne implicet quæstiones quæstionibus; sed asserit se debitam diligentiam adhibuisse, nec posse scire quibus debeat facere restitutionem. Si illum pauperibus facturum restitutionem Diana dicat, Joannes reponet Dianam in consequentia laborare, & sic discurret: In jure teste Diana, & Sarmiento, eadem reputantur ignorari Dominum rei, & rem nullam habere Dominum, & efficitur res primò occupantis: Ergo non solùm ille qui invenit, sed qui rapuit si ignoret Dominum, non tenebitur ad restitutionem. Ergo si tenetur raptor, tenebitur etiam inventor, quod vult Salonius, Navarrus, Sayrus Rebellius, Reginaldus, Azorius, Malderus, Sylvester, Covarruvias, Molina, Fernandez, aliique, aut nulla consequentia servatur. Si Diana esse disparem rationem dicat, rejicere debebit ratiocinium Sarmienti, & aliud substituere quod libenter videbo.

2. Dico interim, utrique (inventori, & raptori) esse certum rem illam habere aliquem Dominum, eumdemque invitum (sua enim recuperare desiderat tam qui spoliatus fuit, quam qui perdidit) utrumque ignorari, utrumque velle sibi restitui, meliori nempè modo qui sit possibilis, nimirum realiter, & materialiter si hoc possit fieri, aut alias spiritualiter. Hæc omnia certa sunt an ne? Cùm utrobique omnia pari passu succurrant de inventore, & raptore, eodem modo erit philosophandum qui neges paritatem enerva. Hucusque Caramuel.

3. Sed ut vidisti, amicè Lector, doctus Caramuel philosophatur eodem modo de inventore bonorum incertorum, ac de raptore, quod omninò negandum est: Nam bona penes inventorem non sunt bona, quæ ad illum pervenerunt per injustitiam, ut sunt bona penes raptorem. Ergo male de illo ad istum argumentatur, ut facit Caramuel.

Quamvis non plenè sup. hoc §. doctrina resol. §. seq. DD. lege tamen & non pigebit, in ea 4 ... ref. 171 ... absolutio.

4. Dico igitur, quod bona aliena, aut debita per usuram vel aliud delictum contracta, vel comparata, quæ diligenti inquisitione adhibita remanent incerta, sunt elargienda pauperibus. Est hæc communis doctrina.

5. Probatur ex *c. cum tract. 5. de usuris*, ubi Alexander Tertius mandat, ut ea quæ usuris iniquè acquisita sunt, si non supersunt illi quibus debentur, aut eorum hæredes, dentur pauperibus, atque usurarii, eorumque hæredes ad hoc pœnis Ecclesiasticis cogantur, quod DD. satis concorditer extendunt etiam ad incerta bona, vel debita ex aliis delictis comparata, aut contracta, & manifestè potest id colligi ex *cap. cùm sit, de judæis*, ubi in primis Pontifex vetat, ne Judæi præficiantur Christianis; deinde mandat, si quispiam Judæus fuerit præfectus, quatenus omne illud quod à Christianis ratione officii accepit, distribuatur pauperibus. Estque eadem in omnibus ratio; ne scilicet hominibus iniquis integrum relinquatur ex sua iniquitate ditescere, vel sine onere aliis damna pro libidine inferre, sub spe vel apprehensione, quòd postmodum ignorabitur cujus sint bona, vel quibus nocuerint: quodque tunc nulli ad solvendum, vel restituendum erunt obligati.

6. Suffragatur quoque piorum usus, & communis sensus, quo apprehendunt sic debere fieri.

Unde non deleram hic apponere verba Castri Palai *tom. 7. disp. 1. punct. 18. §. 8. n. 3.* ubi sic ait; Incerta debita sunt, quorum Dominus ignoratur, vel ita abest, ut ferè impossibile sit ad eum transmitti. Hæc si ex contractu honesto, seu absque culpa possideas, satis probabile est nullam tibi restitutionis obligationem esse. Quia hæc obligatio non ex jure naturali, & divino provenit, ex quibus solùm obligaris eum certæ personæ, vel communitati solutio facienda est; Ex jure autem, positivo nullibi statuta est horum restituendorum obligatio.

Sup. hoc ex doctrina resol. seq. signanter in ... Sed obijcies, ad medium, vers. quia ... Sed lege eam à principio, & hic infr. §. ult. hujus ref.

7. Si verò debita incerta per injustitiam habueris, certa est omnium sententia te obligatum esse pauperibus, vel aliis piis operibus restituere ex *cap. cum tu, de usuris, & cap. cùm sit de Judæis*, ne contingat alienis pecuniis homines ditescere. Sed an hæc obligatio comprehendat omnia, quæ sunt iniquè acquisita, & independenter à sententia judicis condemnatoria, non caret difficultate; Nam Textus prædicti solùm in acquisitis per usuram, & simoniam loquuntur, & cum sit dispositio pœnalis, non videtur extendenda. Ex alia parte ex natura rei, & seclusa lege positiva, hæc incerta primò occupanti conceduntur, utpote quæ a Domino possideri non possunt. Ergo eorum restitutio jure positivo inducta sententia Judicis exigit Domino acquisito privantem.

8. Nihilominus pro certo tenendum est non solùm in acquisitis per usuram, & simoniam, sed per quamlibet aliam injustitiam habere locum prædictam decisionem ex consuetudine receptam, & communi Doctorum sententia prædictorum Textuum decisionem extendente ad quælibet injuste acquisita, juxta *cap. nemo qui rapit 14. q. 5.* & licitè verum sit ex natura rei, seu spectata justitia legibus seclusis quæcumque debita incerta ex usura, simonia, alioque delicto habita non sint in pauperes, aliosve pios usus eroganda, quia justitia tantùm obligat debitum reddi ei, cujus est. Quo non comparente, impossibilis est talis redditio, & obligatio. Neque pauperes, aliave opera pia sunt partes, neque hæredes necessarii creditoris, aliàs non posset Pontifex remittere partem horum debitorum, uti per Bullam compositionis facit, cùm in præjudicium tertii vergeret, attamen jure positivo in pœnam criminis commissi impedita est domini acquisitio; Quod colligitur ex eo, quòd in defectum veri Domini pauperes aliave pia opera designentur, inter quos distributio facienda sit.

9. Hæc omnia Palaus *ubi supra*, & alii communiter. Vide

de inter illos Hurtadum *de justit. disp. 1. diffic. 37.* & ne deferas recognoscere Dicastillum *etiam de just. lib. 2. tr. 2. disp. 9. dub. 10. & 11.* & post hæc scripta visum Patrem Tamburinum *ubi infra n. 20.* cum Urbano.

Sup. hoc in resol. seq. 50. Nota hic obiter pro curiosis probabile esse, bona incerta, quæ ex justo contractu debebantur, posse post diligentem inquisitionem ab ipso debitore retineri, & ita docet novissimè Tamburin. *in Decalog. tom. 2. lib. 8. tract. 4. cap. 1. §. 3. nu. 23.* & Urbanus ab Ascensione *in Theol. Moral. tract. 3. cap. 5.* Ratio est, quia sicut ante primam divisionem jure gentium factam, res fiebat primò occupantis; Ita etiam modò, quæ communis censentur negativè, idest nulli propria, quamdiu non applicata sunt per Rempublicam, fiunt primò occupantis; sed debita ex contractu incerta, nulli sunt appropriata per Rempublicam, & sunt communia negativè; Ergo fiunt à primò occupantis. Minor probatur; quia lex, quæ jubeat dari pauperibus, solùm invenitur de iis, quæ ex delicto debentur, nempè de usuris. De consuetudine verò, quia circa hæc habeat vim legis, non satis constat ergo, &c. Dixi autem communia negativè ad distinctionem bonorum propriorum Civitatum, aut Ecclesiarum, quæ sunt communia positivè, atque adeò ipsis propria, quorum nullus potest Dominum acquirere, nisi a Civitate, vel Ecclesia donentur. Contrarium tamen in praxi tamquam magis pium, & communi sententiæ Doctorum magis conforme existimo ordinariè servandum. Et ita rectè observat Dicastill. *ubi supra dub. 10. num. 381.*

RESOL. XXIV.

Quis accepit scuta 60. pro 50. à Mercatore, quem non cognoscis, vel qui ob distantiam conveniri nequit, quæritur, an teneatur dare pauperibus. Vel possit sibi ipsi applicare?

Et notatur debitorem incertorum bonorum posse ex eis capellaniam, aut hospitale, vel Monasterium instituere.

Et docetur inventorem bonorum incertorum posse ea sibi retinere, nec distribuere pauperibus.

Et advertitur supradicta non procedere, cùm bona omninò incerta sunt, nam si absolutè sint certa, & incerta secundùm quid, ignoratur tamen, quibus determinatè pertineant, inter illos necessarium est dividenda. Ex part. 11. tract. 6. & Misc. 6. Res. 48.

Sup. hoc in resol. primorum §. Nota hic & §. Unde à lib. 5. vel. Hæc §. §. 1. AFfirmativè respondet D. Thomas *in 2. 2. quæst. 62. art. 1. ad 3.* Rebellius *lib. 2. quæst. 12. num. 3.* Molin. *disp. 56.* Vasquez *opusc. de Re, cap. 3. §. 4. dub. 1.* & communiter Doctores, quia creditor saltem interpretativè vult, quòd sibi debita, ipsi spiritualiter prosint, ac proinde quod pro ipso pauperibus solvantur. Alii verò id probant, quia id habet praxis, & consuetudo piorum, quæ videtur habere vim legis physicæ.

2. Sed contrariam sententiam ego probabilem esse existimo, quam tuetur Petrus Navarra *de rest. lib. 4. cap. 2. nu. 46.* ubi sic ait: Dixi mala fide: Quoniam revera si debita ex licito contractu essent, crederem sibi retinere posse, nec teneri ad restitutionem pauperibus, vel alteri pio operi. Moveor ea ratione, quoniam ut dictum est, hæc obligatio dandi pauperibus non est obligatio justitiæ jure naturali, ut dictum est, sed ob dispositionem Principis, qui est talium bonorum incertorum distributor, attamen solùm jure statutum videmus de debitis ex maleficio contractis, & furto, & rapina, & usura, ut habetur *in d. c. Cum tu, & de extortis, prætextu offic. ut in c. cum sit de judic.* ut pauperibus erogentur, & meritò ne furtis, aut sceleribus ille ditescat, de aliis verò debitoribus nihil est cautum, igitur de rigore justitiæ, aut juris nulli tenetur talia debita restituere. Hæc dixi tamen sub aliorum censura; ad quod non obscurè facit, quod ut infra dicemus, inventa non tenetur quis restituere, nisi ubi lex aliqua id specialiter decernat, vel judex per sententiam distribuat, cujus eadem est ratio: quia cùm ipse ea retinendo non peccaverit, si aliqua positiva dispositio non impediat, sua esse sunt censenda, sicut primi occupantis, talia ergo censeri debent debita justo contractu. Est enim, Sup. hoc sup. in resol. 22. & in aliis seq. ac si ea inveniret casu quodam tituloque iohonesto. Cùm enim dominus non comparet, perinde est, ac si dominum non haberent, ut dicebam, & habetur *Inst. de rerum divis.* Res cujus non est dominus, occupanti conceditur, & ita transire potest in jus possidentis. Undè miror Sot. qui ut diximus *dub. 8.* putat inventa non esse restituenda pauperibus, quod universaliter docuerit debita ex licito contractu deposito, mutuo, &c. esse danda pauperibus. Re enim vera idem est ac si invenirentur. Imò majori profectò jure ista honesta, ac licita debita ad debitorem pertinere debent omnia, deficiente creditore atque ignoto, cùm habeat licitam, & indubitatam ante possessionem quam certè de inventis habere non potuit.

3. Sed objicies: Fatetur equidem nihil esse humanum jure circa hæc debita positum, attamen jus naturale dictat in usus communes Reipublicæ cedere, & ita consulendus esset Princeps, ut illa distribuat. Sed respondetur, quod sicut divisio prima jure gentium non fuit facta ex necessitate, & auctoritate judicis, sed primis occupantis fiebant; Sic enim hæc bona expectato domino, non ille comparet iteratò, redeunt ad communem rationem quam habebant ante introductam per jus gentium divisionem. Et ita dum Princeps non disponit oppositum, sicut de inventis dicebam, sibi retinere potest. Hucusque Navarra; cujus sententiam sequitur Hurtad. *de justit. disp. 1. diffic. 37.* & Layman *lib. 3. tract. 2. cap. 9. num. 8.* & hanc opinionem probabilem esse putant etiam adversarii, ut Lessius *de justit. lib. 2. cap. 14. dub. 6. num. 36.* & Castrus Palaus *tom. 3. tract. 32. punct. 18. §. 8. num. 1.* Itaque probabiliter, ut dixi, dicendum est debita incerta, id est quorum creditor ignoratur, vel conveniri non potest, quia v. g. nimis distat, si proveniant ex contractu justo possessor sibi retinere potest, neque tenetur pauperibus erogare. Exemplum est, si a Mercatore per errorem duas panni ulnas pro una accepisti, sed ei restituere non potes, quia nescis, quò discesserit, sine injuria retines: neque pauperibus ex præcepti necessitate restituere cogeris. Ratio est: Quia incertorum bonorum restitutio facienda non est jure naturali, aut divino sed tantùm jure positivo *cap. cum tu, de usuris,* sicut fatentur Sotus *lib. 4. quæst. 7. art. 1.* Covar. *reg. peccatum part. 2. initio num. 6.* Medina *quæst. 3. de restitut. caus. 18.* Lessius *loc. cit.* Atqui lex illa Canonica solùm præcipit; ut quæ injustè acquisita sunt puta per usuram, &c. si domino non possint, in pauperes, vel alias pias causas erogentur: quia jus Ecclesiasticum injustum possessorem ejusmodi incertorum bonorum incapacem reddit in pœnam criminis. De bonis autem incertis a bonæ fidei possessore in pauperes erogandis Canonico jure nulla mentio habetur. Quare regula hic locum habet, quam a multis DD. approbatam testatur Petrus Navarra *cit. c. 2, n. 145.* Quotiescumque certæ personæ, communitati restitutio non est facienda, nulli omninò ex præcepto debetur, nisi justa lex positiva imperet. Sup. hoc in resol. primorum, §. Unde neq. distorum ad lib. 4.

4. Notandum est hic obiter, debitorem debitorum incertorum posse ex eis Capellaniam, aut hospitale, aut Monasterium instituere, ut advertit Henriquez *lib. 7. cap. 33. n. 5.* quia sunt opera pia, & posse sibi, & suis successoribus juspatronatus applicare; quia ex una parte en non minuit opus pium, & ex alteraco nulli facit injuriam cùm ipse sit eorum bonorum distributor. Ita docet Hurtadus *loc. cit.* qui etiam *diffic. 36.* probabiliter contra aliquem docet, inventorem bonorum incertorum posse ea sibi retinere, nec distribuere pauperibus, quia illa bona nullo jure sunt ex obligatione conferenda pauperibus: Non jure positivo, quia si aliquo, maximè Ecclesiastico *c. cum tu, de usuris*, eo autem non, quia *in eo c.* tantùm est sermo, de bonis incertis acquisitis per usuram, & non de aliis aliter injustè acquisitis, & multò minus de inventis, de quibus procedit difficultas. Imò *in cor.* non præcipitur ipsis usurariis, quod restituant sic acquisita, sed tantùm decernitur, quòd cogantur ad id à judicibus: nec jure naturali ea bona incerta inventa, sunt ex obligatione conferenda pauperibus, quia domini non habent eam voluntatem, sed potius quod serventur, ut si ipsi fortè compareant ipsis restituantur: Et quamvis eam voluntatem haberent, non sufficeret, ut ob id essent pauperibus ex necessitate eroganda, quia eo ipso quod dominus non comparet nec est spes prudens, quòd comparebit, ea bona moraliter censentur carere domino, sicut censetur carere thesaurus ab antiquo absconditus: ac proinde ea dicta bona fiunt primò invenientis illa, ea tamen conditione, quòd si dominus compareat, ipsi restituantur si extent; si non extent, ei restituatur id, in quo quis factus est locupletior ob eorum consumptionem, si verè ob id factus est locupletior. Sup. hoc sup. in resol. 22. &c.

5. Sed si aliquis vellet stare in opinione contraria in tali restitutione incertorum, licèt æquum sit pauperes indigentiores, & honestiores præferre, juxta *c. non satis 86. dist.* non tamen ex obligatione, sed in quoscumque pauperes hujus, vel illius civitatis, aliaque pia opera distributionem facere potes, quia nullibi contrarium est cautum. Ut advertit Navarrus *cap. 17. num. 39.* & Petrus Navarra *lib. 4. cap. 2. num. 41.* Quinimò si tu verè pauper sis, poteris ea tibi applicare, quia non es censendus deterioris conditionis, neque ad hanc applicationem indiges consensu Episcopi, aut Confessarii tametsi consultum esset. Uti tradunt præcitati Doctores.

6. Nota verò, supradicta non procedere, cùm bona omninò incerta sunt. Nam si absolutè sint certa, & incerta secun-

secundùm quid, uti contingit, cùm ad aliquem, vel aliquos hujus communitatis debitum pertinet: ignorat autem quibus determinatè pertineant, inter illos est necessariò dividendum, ut tradit Cajetan. 2.2. *qu.62. art.5. ad 3.* Molin. *di.7.745.* Lessius *lib.2. cap.14. n.32. lib.4. cap.9. num.3.* Neque obest his, qui damnificati sunt non integrè fieri restitutionem cùm inter ipsos, & alios non damnificatos distributio fiat. Satis namque est quod ex majori parte in damnificatorum commodum cedat. Præterquam quod en dubio posito omnes æquale jus habere videntur, ac proinde inter ipsos dividi debet, sed de hoc ego alibi.

Anni in trial. quo hic est cupra in tract. 2. res. 1.

R E S O L. XXV.

An pauperes, qui res aliquas invenerit pro eleemosyna habuerunt, si verus Dominus compareat, teneantur illas restituere?

Et an sit satis probabile bona incerta non esse pauperibus restituenda, sed posse illa inventores retinere; ac sive inanimata, sive animata sint, non teneantur Cruciata, aut sacris Religionibus Trinitatis, vel B. Mariæ de Mercede restituere, quamvis excommunicationis pœnam ferat Cruciata, &c. contra detentores hujusmodi bonorum?

Et notatur, quod inventor, qui bona sibi, quæ reperit applicavit, Domino comparente, tenetur reddere.

Et concluditur cum Regula generali, quod quando bona incerta sunt injustè acquisita, si post debitam diligentiam Dominus non comparet, debentur piis operibus; quando autem sunt justè occupata, ut sunt inventa, post eam diligentiam potest quis sibi reservare, cum intentione reddendi ea Domino, si compareat intra legitimum tempus, &c. Ex part. 11. tr. 8, & Misc. 8. Res. 12.

Sup. hoc in tom. 2. tr. 6. res. 17. §. Sed ego pro ... vari similiter nec pauperem.

§. 1. NEgativam sententiam sustinet Sotus *lib. 5. quæst. 3. art. 3. ad 2.* Ledesma *2. part. 4. quæst. 1. art. 5.* Petrus Navarra *lib. 4. de restitut. cap. 2. nu. 45.* etiamsi in propria specie res existat, vel ob ejus consumptionem ditiores facti fuerint, quia non mutuo, sed in eleemosynam acceperunt, sicut si ipse dominus rem illis concessisset.

2. Verùm magis probabiliter dicendum est, in tali casu obligationem restituendi adesse; & ita docet Molina *de just. tract. 2. disput. 746. in fine*, Layman *lib. 3. sect. 5. tract. 1. cap. 5. in fin.* Castr. Palaus *tom. 7. tract. 32. disp. un. punct. 19. n. 8.* quibus adde Andr. Mendo *in Bull. Cruc. disp. 23. cap. 3. nu. 19.* Probatur, quia non est verisimile Rempublicam intendere privare dominum absolutè dominio, & usu propriæ rei, sed tantum pauperibus concedere dominium, & usum illius, dum dominus non comparuerit. Quod inde convincitur, quia dominus potest in foro externo vindicare rem suam ubicumque sit; signum ergo est illius dominium non amisisse. Idem est dicendum de proprio inventore, si sibi tanquam pauperi rem inventam applicaverit nimirum non esse obligatum re consumpta pretium illius domino reddere, benè tamen obligatur, si ditior factus est, vel res in propria specie existat. At hoc limitat, & benè Pater Mendo nisi in casu quo tempus legitimæ usucapionis, aut præscriptionis transactum fuerit: tunc enim Dominus desinit esse talis, nec rem valet recuperare, cùm absolutè fuerit translatum dominium per eam præscriptionem.

Docuit in res. quam hic est loco ... & in aliis ejus oon.

3. Notandum est tamen hic, ut ego olim docui satis probabilem esse opinionem asserentem, bona inventa, & incerta non esse pauperibus restituenda, sed posse illa inventores sibi retinere; licèt contraria opinio sit consulenda tanquam magis pia, & tutior. Et ita tenent præter Doctores à me alibi citatos Dicastillus Jun. *l. 6. 2. tract. 2. disp. 9. dub. 15. nu. 341.* & Andreas Mendo *disp. 33. cap. 2. n. 16.*

4. Et hanc sententiam novissime tanquam probabilem admittit Pater Antonius Escobar *in Theol. moral. tom. 1. lib. 7. sect. 1. cap. 25. num. 422.* Probatur hæc opinio; quia nec jure naturali, nec positivo hæc inventa pauperibus, aliisve piis operibus applicanda sunt, cedunt ergo inventori. Et quidem quod ex jure naturali nulla hujus distributionis adsit obligatio, ea ratione convincor, quia hoc jure spectato quod omnibus gentibus commune est, potius præsumi debet velle dominium, ut inventor rem inventam servet, aut consumat, cum onere, & obligatione reddendi si fortè compareat, quàm ut in eleemosynas, aliaque pia opera expendat, undè numquam recuperare poterit. Minus autem ex jure positivo colligi hæc obligatio potest, siquidem nullus est textus, qui de his bonis inventi disponat: *nam, cap. cum ca, de usuris, & cap. cum sit, de judiciis* expressè loquuntur de iis, quæ injustè sunt acquisita. Ob quam injustitiam meritò Jus Canonicum ea piis operibus addixit, & à possidente abstulit, *Textus verò si quid invenisti, & Textus Mulci 14. q. 5.* asserentes, furem esse, & raptorem qui inventa non reddit, subintelligenda sunt (inquit Glossa) de eo, qui voluntatem habet non reddendi domino comparenti, ut constat ex verbis sequentibus *Deus cor interrogat, non manum, &c.*

5. Nec obstat dicere quod consuetudine inter fideles videtur præscriptum, ut hæc bona in pios usus expendantur: cui consuetudini maximè favent varia privilegia à Pontificibus concessa Religioni Sanctæ Mariæ de Mercede, Commissario Cruciatæ; & aliis, ut sub excommunicatione compellant detentores ea sibi exhibere in redemptionem captivorum, subsidium belli in infideles, aliaque similia. Si enim Pontifices censerent nullam detentoribus inesse obligationem ea bona in pios usus expendendi, nullatenus sub excommunicationis pœna id præciperent.

6. Non inquam hæc obstant, & incipiendo ab hoc ultimo respondeo cum Andrea Mendo *loc. cit. n. 19.* Pontificum privilegia, & excommunicationes non statuere illam sententiam ut certam, vel definire; sed eam sequentes, velut probabilem, & fortè ipsis certiorem, ejusmodi privilegia indulsisse; excommunicationisque pœnam in eos decrevisse, qui suam ipsorum sequentes sententiam, prava conscientia prædicta bona retinerent; quæ tamen pœna sectantes nostram sententiam non urgebit, nec in illam incident, quamvis bona inventa non manifestent, nec tradant! Consuetudo demum, à qua arguitur, non est constans, quin potiùs credam, consuetudinem contrariam plus vigere; & inventores sibi res inventas appropriare, (utinam id præstent post diligentiam in domino investigando adhibitam) cùm non desint, qui eis sententiam nostram, saltem probabilem (de quo dubitari nequit, inspecta authoritate extrinseca) indicent, quam libentius sequentur, quam oppositam.

7. Nota tamen hic, quod inventor qui bona sibi quæ repetit applicavit, domino comparente tenetur ea ipsi reddere, dum tamen compareat antequam transeat tempus necessarium ad præscribendum, seu usucapiendum juxta qualitatem rei inventæ; de quo tempore ex professo tractant Juristæ *in tit. de præscript. & in tit. de usucapion.*

8. Itaque concludo, & oppono circa præsentem difficultatem in praxi sæpiùs occurrentem, regulam generalem. Quando bona incerta sunt injustè acquisita, nec post adhibitam sedulam diligentiam dominus comparet, debentur piis operibus. Quando autem sunt justè occupata, ut sunt inventa, post eam diligentiam, potest quis sibi asservare, cum intentione reddendi ea domino, si compareat intra legitimum tempus, de quo paulò infra. Ita Mendo *n. 21.* qui tamdem concludit nullam esse in conscientia obligationem reddendi, bona incerta inventa, sive inanimata, sive animata, Cruciatæ aut Sacris Religionibus Trinitatis, vel Beatæ Mariæ de Mercede. Etenim inventor tuta conscientia potest sibi ea bona asservare; & privilegia, ac excommunicationes quævis, etiam quæ nuncupantur Paulinæ, & solent à Fratribus Prædicatorum Religionum pro bonis inventis, sibi manifestandis impetrari contrarium non convincunt, ut constat ex *n. 19.* Idemque dicendum est de Cruciata, quamvis excommunicationis pœnam ferat contra detentores ejusmodi bonorum. Verumtamen est, in foro externo compellendum fore inventorem à prædictis, ut inventa tradat, si de illis constet. Vide etiam Castrum Palaum *n. 7. tract. 31. disp. un. punct. 29. n. 6.*

Sup. hac regula lege sup. de ... res. 1. per tot. & ... primum, & secundum ...

R E S O L. XXVI.

An Reges, & Principes de bonis incertis illicitè acquisitis, possint compensationem facere, vel an hæc compensatio ad summum Pontificem pertineat?

Et quid, si Pontifex id non prohibeat?

Et an Hispani, & eorum successores, qui injusto bello contra Regis Catholici instructionem obtinuerant bona, aut retinent oppida, an potuissent, & possint cum Rege facere compensationem? Ex part. 11. tract. 8. & Misc. 8. Res. 19.

§. 1. NEgant Sotus, Villalobos, Ludovicus à Cruz, Trullench, & Rodriquez. Affirmant Henriquez, cujus sententiam novissimè mordiens sustinet Andreas Mendo *in Bull. Cruc. disp. 32. cap. 4. num. 34.* quia etiamsi injustè sint illa bona acquisita, dum dominus est incertus, succedit Respublica loco veri Domini, qui sanè non invitus esse debet in ea successione, cùm sit filius, & membrum ejus Reipublicæ, & aliunde ex jure gentium non distinguitur, aut limitatur hoc dominium; præsertim cum id jus commune sit omnibus gentibus, inter quas plura sunt Regna Gentilium, & in his non datur alius, qui ea bona possit dispensare, remittere, aut componere; atque adeò Respublica in hæc munera sufficit; ergo ea potest prædicta bona componere, sicut potest remittere,

aut

aut applicare in aliqua opera ipsi Reipublicæ utilia.

2. Nec obstat dicere cum adversariis, Princeps non solere bona incerta malè acquisita componere. Quippè hoc non probat defectum potestatis in illis, sed convenientiam non exercendi illam publicè, ac per leges, sicut per leges eam exercent circa bona incerta justè acquisita, qualia sunt inventa; tum quia in pœnam culpæ, quæ intervenit in acquisitione injusta eorum bonorum, potest à Principibus ea compositio negari. Alias responsiones adducit etiam Andreas Mendo, qui etiam respondet ad alia argumenta adversariorum; & ex sua sententia duo Corollaria infert.

3. Primò, casu quo milites injustè aliquam urbem læsissent, itaut non facilè constaret de dominis, quibus unusquisque miles nocumentum intulerat, vel etiam omnes simul posse Regem, aut Dominum Urbis cum eis militibus compositionem facere super damno illato, quantumvis incolæ Urbis inviti essent, dum non constaret, quisnam esset damnificatus. Imò etsi constaret, posset alio titulo Rex eam compositionem facere, nempe pro communi pace; habet enim Rex dominium altum bonorum, quæ sui subditi possident, ut eis utatur, cùm bonum publicum cui privatum cedere debet, exposcit. Assentiuntur huic illationi Sotus *de just. l. 4. quæst. 7. art. 1. ad 3.* Cordub. *l. 1. q. 39. & lib. 5. q. ultim.* P. Henriquez *lib. 7. de Indulg. cap. 33. n. 3.*

4. Alterum corollarium infert Pater Mendo videlicet, Hispanos quosdam, ejusque successores, qui apud Indos injusto bello contra Regis Catholici instructionem obtinuerunt bona, aut retinent oppida potuisse, & posse cum Rege facere compositionem: quia cum non possit agnosci verus dominus, nec ejus hæres, Rex succedit loco veri domini, & aliunde, cùm ea bona fuerint Indorum infidelium, de bonis eorum nihil Pontifex disponit. Quamvis, quia ea bona jam ad fideles pervenerunt, judicat tutius Pater Henriquez ubi supra, simul cum Pontifice compositionem facere, & sic monet Episcopus Chiapæ *tract. de reg. confess. Indus prop. 3.* Ego quidem licèt non inficier hoc esse tutius; illud tamen tutum esse censeo, quia bona illa injustè à fidelibus acquisita, non sunt fidelium, sed infidelium: bona autem infidelium non subjacent clavibus Ecclesiæ; Rex verò succedit in ea bona loco veri domini, quia Rex est legitimus Indorum, *ut toto primo tomo de jure Indiarum innumeris convincit rationibus D. Joannes de Solorzano.* Hæc omnia docet Mendo, cujus sententiam tamquam probabilem novissimè admittit etiam Pater Escobar *in Theol. moral. to. 1. lib. 7. c. 38. Prob. 118. nu. 887.*

5. Sed omnia superius dicta corruerent secundùm opinionem Castri Palai *tom. 4. tract. 25. punct. ult. §. 1. n. 5.* ubi docet, latam esse legem *in cap. tu, de usuris*, ex qua apparet, Principes non posse compositionem incertorum facere, sed hoc ad Pontificem spectare. Vide etiam Gasparem Hurtadum *de justitia disp. 9. difficult. 6.* ubi sic ait; Non solùm Pontifex habet auctoritatem ad compositionem faciendam super debitis incertis, sed etiam Princeps sæcularis, dum Pontifex id non prohibeat, aut præveniat, ut de facto prævenit, applicando debita incerta saltem aliqua pauperibus. Ita ille. Sed hi Auctores nimis generaliter loquuntur, & quidem de bonis incertis non illicitè acquisitis posse Principes disponere tradit ex communi Doctorum sententia Joannes Dicastillo *de just. lib. 2. tr. 2. disp. 9. dub. 14. n. 372. & ad cap. Tu de usuris* adductum a Palao, vide expositionem apud Mendo *ubi suprà cap. 1. num. 21. & 22.*

RESOL. XXVII.

An consulens furtum, homicidium, &c. & dubitans an ex suo consilio sequutum sit furtum aut mors teneatur restituere?

Et in dicto casu, an consulens teneatur restituere totum damnum, vel tantum partem pro quantitate dubii?

Et an excusetur à tota restitutione si homicida ei asserat, ad homicidium, vel furtum perpetrandum non fuisse motum ex consilio?

Et quid est dicendum, quando hortatu sua magis confirmavit alterum, certo proposito determinatum, ad damnum faciendum, vel ut citius, & expeditius damnum inferatur?

Et quid, si hortatu suo causa fuerit, ut majus damnum inferatur?

Ex quibus infertur à fortiori, quod qui furi ascendenti scalam teneat, quam & si nemo teneret, tamen ascenderet, vel si alicui quis obsequium præstet in asportando res furtivas, &c. in his casibus talis non teneatur ad restitutionem? Ex part. 3. tr. 5. & Misc. 1. Res. 85. aliàs 84.

§. 1. AFfirmativè respondent Salas *in par. 2. tom. 2. tract. 8. disp. 5. sect. 22. num. 249.* Naldus *in summa, ver. consilium, nu. 13.* Mascardus *de probat. tom. 1. concl. 419. n. 9.* Covar. *in Clem. si furiosus, part. 2. §. 2. num. 1.* Sanchez *de matrim. to. 1. lib. 2. disp. 18. nu. 17.* & Sancius *in select. disp. 42. num. 14.* ubi sic asserit. Ille qui consuluit furtum, aut homicidium, vel aliter adjuvit, tenetur ad restitutionem damni, licèt dubitet, num ex suo consilio fuerit sequutum homicidium, vel furtum: Nam cùm constet de injusta actione consulentis, quæ apta est ad effectum producendum, & ex natura sua illum assequitur, dum de effectu subsequuto constat, possessio est pro actione illa injusta, quòd effectum assequuta fuerit. Ita Sancius, & multi alii, probabiliter quidem.

2. Sed probabilem contrariam sententiam etiam esse puto, quam tuentur Sylvester *ver. si restit. 3. quæst. 6. dict. 2.* Medina *C. de rest. quæst. 7. ante ver. si autem consilium*, Filliucius *tom. 2. tract. 31. cap. 4. nu. 167.* Rebellius *par. 1. lib. 2. q. 14. sect. 2.* Sayrus *in Clavi Regia lib. 10. tract. 2. cap. 8. num. 1. in fin.* & Navarra *lib. 3. cap. 4. dub. 4. in 1. edit. n. 48. vers. 58.* ubi sic asserit. Si dubium est, an positive, & efficaciter contulerim ad damnum, vel an fuerim causa sine qua non; respondeo, quòd non teneor, quoniam in dubiis maximè in materia justitiæ melior est conditio possidentis, unde solùm tenetur, quando certus est saltem moraliter, quòd ab eo actio injusta efficaciter processerit; quod non obscurè docet D. Thomas *in 2. 2. q. 62. art. 7.* dum dicit, Tunc solùm tenetur, cùm probabiliter æstimari potest, quòd ab eo actio injusta sit subsequuta; quod licèt solùm doceat de quatuor causis, tamen de omnibus esse accipiendum dicemus. Sic Navarra, & post illum ex Societate Jesu docent etiam hanc sententiam Tannerus *in 2. 2. disp. 4. q. 6. dub. 14. n. 395.* Emanuel Sà *ver. restitutio n. 25.* & Henriquez *lib. 14. cap. 3. n. 4. in fine, & in glossa lit. B.* Dicendum est igitur probabiliter cum supradictis Doctoribus; quòd si quis dubitat, an fuerit damni causa, minimè ad restitutionem tenetur.

3. Notandum est tamen cum Molina *to. 3. disp. 736. num. 6.* quòd etiam stando in prima opinione, ita consulentem non teneri restituere totum damnum, sed partem pro quantitate dubii, & Sayrus *de cens. lib. 7. cap. 3. nu. 2.* cum Henriquez *lib. 14. cap. 16. n. 3.* illum excusant à tota restitutione si homicida ei asserat ad homicidium perpetrandum non fuisse motum eo consilio; licèt Sanchez *in summ. tom. 2. lib. 1. cap. 10. num. 44.* doceat hoc esse verum, quando homicida est dignus, vel aliæ conjecturæ concurrant; sed ego ut dixi absolutè teneo in tali dubio consulentem post adhibitam diligentiam, si adhuc dubius remaneat, ad nullam teneri restitutionem.

4. Notandum est etiam hic obiter contra Cajetanum *2. 2. q. 62. art. 7.* Medinam *de rest. qu. 7. & 8.* & Sotum *de just. lib. 4. q. 7. art. 3.* quòd qui alterum certo proposito determinatum ad damnum inferendum suo hortatu magis adhuc confirmavit, non obligatur ad restitutionem; & hoc verum puto contra Vasquez *opusc. de restit. cap. 9. §. 1. dub. 2. n. 32.* Molinam *disp. 736. n. 3.* & alios, etiam si hortatu suo causa fuerit ut citius, aut expeditius damnum inferretur, quòd si contra Molinam *loc. cit. n. 2.* & Adrianum *in 4. de rest. ubi de concurrentibus cum fure dub. 5.* quòd si, inquam, suasione, vel hortatu causa fuerit, ut majus damnum inferatur quàm alioquin illatum fuisset, tenetur tantùm de excessu; & horum omnium rationem adducit Layman *in Theol. moral. lib. 3. sect. 5. tract. 2. cap. 5. n. 2.* & alii penes ipsum.

5. Ex his infertur à fortiori, quòd qui furi ascendenti scalam teneat, quam etsi nemo teneret, tamen ascenderet; vel si alicui obsequium præstet in aspirando res furtivas, quas sine cujusquam subsidio auferret tamen, & furaretur, in his, inquam, casibus, & similibus, talis non tenetur ad restitutionem, quidquid in contrarium asserat Vasquez *opusc. de restit. cap. 9. §. 1. dub. 2.* quia talis cooperatio fuit tantùm materialis in effectum formaliter non influens; quia sine ex hoc numero damnum ab hoc damnificante jam illatum fuisset. Et ita docent DD. quos citat, & sequitur doctus Layman *ubi suprà.*

RESOL. XXVIII.

An si quis consilio suo confirmavit furem, vel hortatu suo causa fuit, ut citius furaretur, teneatur ad restitutionem?

Et an si furi furandi gratia ascendenti scalam teneas, quam & si nemo teneret, tamen ascenderet; & si asportando rem furatam adjuves aliquem, quam sine tuo auxilio auferret tamen, & furaretur, tenearis ad restitutionem? Ex par. 3. tr. 5. & Misc. 1. Res. 47.

§. 1. AFfirmativè respondent Navarra *lib. 3. cap. 4. nu. 15. 35. & 67.* Molina *tom. 2. disput. 736. num. 5.* Vasquez *opusc. de restit. cap. 9. §. 1. dub. 1. in fine, & dub. 2. num. 31.* Malderus *in 2. 2. tract. 4. cap. 1. dub. 2.* Villalobos *in sum. tom. 2. tr. 11. diffic. 8.*

disp. 8. Cajetanus *in* 2.2. *q.* 60. *art.* 7. Medina C. *de restit. qu.* 7. *&* 8. Sotus *lib.* 4. *q.* 7. *art.* 5. & alii.

2. Sed mihi contraria sententia probabilis videtur, sicut visa est Lessio *lib.* 2. *cap.* 13. *dub.* 2. *num.* 8. & Layman *in Theol. mor. lib.* 3. *sect.* 5. *tract.* 2. *cap.* 5. *num.* 5. Et ratio est, quia in tali casu non fuit causa substantiæ damni, sed modi, vel circumstantiæ, cum qua mandatur exequtioni, v. gr. ut quòd hac hoc tempore, hoc loco, hoc instrumento, hoc modo, vel cum hoc incremento. Ergo non tenetur substantiam damni restituere. Dicendum est igitur, quòd si aliquis injustum damnum alteri inferre decreverat, & tu magis consilio, vel hortatu etiam confirmasti, ad damni restitutionem non teneris, etiamsi hortatu tuo causa fueris, ut citiùs aut expeditiùs damnum inferretur: at si hortatu tuo causa fuisti, ut majus damnum inferretur, quàm alioquin illatum fuisset, teneris tantùm de excessu, quidquid asserant Molina *dicta disp.* 736. *num.* 2. & alii. Et à fortiori contra Vasquez *opusc. de rest. cap.* 9. §. 1. *dub.* 2. si fure furandi gratia ascendenti scalam teneas, quam etsi nemo teneret, tamen ascenderet; & si asportando rem furtivam, adjuves aliquem, quam sine tuo subsidio auferret tamen, & furaretur; non teneris ad restitutionem. Hæc omnia Layman, & alii, multum ad praxim conducentia, ex quibus multos scrupulos, & onera restitutionum prudens Confessarius tollet: vide etiam Henriquez *lib.* 14. *cap.* 7. *num.* 12.

RESOL. XXIX.

Consilium dans ad damnum faciendum, ad quid teneatur restituere?

Sed difficultas est de aliis consulentibus, aut consiliariis ad contractus, & alia negotia? Ex part. 3. tract. 6. & Misc. 2. Ref. 23.

§. 1. Hic casus frequenter solet accidere, & de illo ego alibi fusiùs. Ideò nunc breviter assero quòd ubi consilium non fuit efficax, nec causa efficiens, sed solùm excitans animum jam paratum, tunc consulens ad nullam tenetur restitutionem, & ideò glossa 1. *in c. de cætero, de homicidio*, dicit, tum quem dici dedisse causam damni, si propinquam causam dedit, secus si remotam, qualis est movens tantùm per suum consilium, sine quo aliàs res efficeretur. Vide etiam aliam glossam *ver. simplicem c. felicis*, §. *illud, de pœnis lib.* 6. & Rebellium *part.* 1. *lib.* 2. *quæst.* 15. *sect.* 4. *à num.* 17. *usque ad num.* 55. cum aliis.

2. Sed difficultas est de aliis consulentibus, seu consiliariis ad contractus, & alia negotia. Et quidem si consilium fuit datum ab idiota, vel alio quocumque bona fide, sine dolo, aut fraude, non tenetur in ullo foro; fallit tamen si haberet officium consultoris, ut in Advocato dummodo recipiat salarium, alias non puto teneri ex simplici consilio, quòd est valdè notandum. Et ita Joan. Valer. *in differentiis utriusque fori, ver. restitutio, diff.* 13. *nu.* 2.

RESOL. XXX.

An si quis, ut averteret furem à furto majori à Paulo consuleret furtum minus à Petro, teneatur restituere Petro?

Et quid, si fur esset determinatus ad furandum æqualem quantitatem à Petro, vel Paulo, indeterminatus autem à quo velit; an amicus Pauli possit consulere, ut furetur potius à Petro? Ex p. 11. tr. 6. & Misc. 6. Ref. 58. alias 56.

§. 1. Ad hoc dubium Pontius *in cur. Theol. disp.* 52. *quæst.* 9. *concl.* 2. *num.* 56. respondet, quòd si fur erat determinatus ad furandum ab altertutro, sed indeterminatus à quo, qui consuleret furtum minus a Petro, non esset obligatus ad restitutionem Petro: nec peccaret consulendo illud, quia tale consilium non esset nisi significatio, quòd minus malum esset furari à Petro minus, quàm a Paulo majus. Quòd non potest esse illicitum. Quòd si etiam consilium supra hanc significationem importet (ut ego existimo) desiderium aliquod voluntatis quo velis, ut furetur à Petro, adhuc illa voluntas non videtur injusta: quia non est nisi conditionata, nimirum si ab alterutro ex illis duobus furari vis, volo potius ut fureris à Petro, quia id minus malum est. Hujusmodi autem voluntate non facit injuriam Petro, quia potius debet respicere honorem Dei quàm emolumentum Petri.

2. Cardinalis de Lugo existimat, quòd si fur determinaret furari multum à Paulo, ut hoc quis impediret, eum non debere consulere ipsi: noli hoc facere: sed potius furare minus à Petro: quia sic induceretur fur ad furandum à Petro, de quo, ut supponitur, non cogitavit fur, quòd videtur injuriosum Petro.

3. Hæc tamen doctrina mihi limitanda videtur: nam si posset aliter avertere furem à peccato majori, quàm determinando Petrum; convenio cum Cardinali Lugo, quòd fieret injuria Petro per determinationem illius. Sed si non posset eum avertere nisi determinando Petrum, videtur omninò, quòd non faciat injuriam Petro: quia potius debet respicere ad honorem divinum, qui magis offenditur peccato majori, quàm ad emolumentum Petri. Huc usque Pontius.

4. Sed ego assero, quòd si suadeas homini parato inferre magnum damnum Petro, ut inferat minus damnum Paulo, de quo ille non cogitabat, teneberis Paulo de isto damno minori si inferatur. Si malefactor verò cogitet de utroque, sed hæreat anceps, cui malum vellet inferre, resolutus tamen alterutri inferre, teneberis de damno, si consulueris aut rogaveris, ut damnum inferat Paulo, quòd in se minus est.

5. Ratio est, quia injuriam facit Paulo, quando malefactoris indeterminatum animum ad utrumlibet inclinas, & determinas in particulari ad malum isti inferendum: tantum enim habet juris Paulus, ut sibi servetur res sua integra, quæ minoris est pretii, quàm Petrus, ut sibi servetur res sua, quæ majoris est momenti.

6. Notant hic quidam, si tantum in genere dixeris, minora mala esse potius facienda, quàm majora vel hoc, esse minus malum, sive peccatum, quàm alterum, non idcircò te incurrere obligationem restituendi, quamvis malefactor rem istius postea auferat, vel destruat.

7. Ratio redditur, quia tu veram doctrinam tantum explicuisti, quia ipse ea sua voluntate sese determinavit ad damnum inferendum Paulo potiùs, quàm Petro. Existimarem tamen, quòd ille censeretur moraliter malefactorem inclinare, & quasi determinare ad damnum Pauli, qui assumptum, & absumptum simul ei proponeret, præsertim si non rogatus id faciat, cùm non appareat alius penè usus istius discursus. Non enim dici potest servire ad impediendam majorem culpam, quia jam malefactor voluntate, & affectu in utrumque indifferenter fertur. Secus autem esset, si ipse peteret utrum sit majus malum, & peccatum, quodque velit tantum facere minus, & tum respondetur, illud, sive tale esse minus malum: quam rationis diversitatem quique potest facilè apprehendere, & ideò addidi præsertim si non rogatus. Et hæc omnia docet Joannes Vvigers *de just. tract.* 3. *cap.* 2. *dub.* 4. *num.* 26. *cum seqq.* & alii penes ipsum.

8 Sed si quæras an si fur sit determinatus ad furandum æqualem quantitatem à Petro, vel Paulo, indeterminatus autem, à quo velit, amicus Pauli possit consulere ipsi, ut furetur potius à Petro. Et affirmativè cum Cardinali Lugo respondet Pontius, quia amicus ille debet potius prospicere amico avertendo furem ab ipsius damno, quàm non amico; nec rationabiliter potest Petrus conqueri, quòd conditionata voluntate voluerit amicus potius malum ipsius, quàm amici.

RESOL. XXXI.

An servi non solùm peccent mortaliter, sed etiam teneantur restituere, si non impediant furta domestica?

Et quid de famulo, cui domus cura non est commissa, an teneatur restituere furta facta Domino, sive fur sit domesticus, sive extraneus? Ex p. 7. tract. 7. Ref. 39.

§. 1. Ad hoc dubium, me citato, sic respondet Trull. *in Decalogum tom.* 2. *lib.* 7. *cap.* 13. *dub.* 2. *n.* 5. Obligationem contrahit famulus cui cura domus est commissa, ut janitor, ostiarius, custos vestium, vel vasorum quia ad id ex officio obligatur: famulus autem, cui domus cura non est commissa, si dum possit, & non impediat, tantùm peccat contra charitatem, & non tenetur restituere: quia ea officio impedire non tenetur. Hoc tamen limitat esse verum Less. *n.* 57. quem sequitur Dian. *p.* 2. *tr.* 5. *Miscell. ref.* 54. respectu conservorum, non verò extraneorum, quos non impediens peccat contra justitiam, quamvis ei domus cura non sit commissa. At Salon. 2.2. *q.* 62. *art.* 7. *controvers.* 2. §. *de iis qui tenentur ex officio obstare*, & alii absolutè docent, famulum, cui domus cura non est commissa, non teneri restituere, sive fur sit domesticus, & conservus, sive extraneus. Idem videtur sentire Bonac. *sup. nu.* 7. & Diana *p.* 2. *tr.* 6. *Miscell. ref.* 58. Quod videtur verius, quia famulus eo ipso, quo alteri famulatur, non tenetur res domini custodiri ex justitia, nisi ad id se speciali officio obligaverit. Ita Trullench, cui adde etiam me citato Machadum *to.* 2. *lib.* 6. *p.* 2. *tr.* 12. *docum.* 2. *n.* 2.

RESOL. XXXII.

An famulus teneatur ad restitutionem si non manifestet Domino alios famulos res ex aliqua domus officina sæpius furari?

Et quid de famulo, cui cura penus custodienda demandata est?

Et quid est dicendum, si fures extranei domum ingrediantur, & famulus eos videt, an teneatur ad revelandum, si aliter malum impedire non potest?

Et an dictus famulus teneatur restituere si ab alio famulo furante accepit aliquid, si clamet, vel indicet furtum ejus Domino, nisi pars accepta sit furti? Ex part. 3. tract. 6. & Misc. 2. Res. 58.

§. 1. HIc casus frequenter accidit, & ad illum sic respondet Laym. *in Theol. mor. lib. 3. sect. 5. tract. 2. cap. 5. num. 7.* si duo ejusdem familiæ famuli sint, quorum uni cura penus custodiendæ demandata est, alteri non est, etsi uterque ex lege charitatis furta impedire debeat, si facilè, & sine suo incommodo possit; ex justitia tamen fermè is solùm, qui curam penus gerit, quare solus etiam ad restitutionem obligatur. Ita ille, & ante illum Navarr. *cap. 14. n. 7.* Lessius *lib. 2. cap. 15. lib. 10. n. 74.* & alij.

2. Notandum est tamen, quòd Petrus Navarra *de restit. lib. 3. cap. 1. num. 224.* limitat hanc sententiam, nisi fures extranei in domum ingrediantur, nam tali casu putat ea justitia quemlibet famulum obligari ad revelandum, si aliter malum impediri non posset; cuicumque etenim famulo eo ipso quòd domesticus est, custodia domus aliquo modo incumbit, ut ab extraneorum injuriis defendat.

3. Sed quæret aliquis, an dictus famulus teneatur restituere, si ab alio famulo furante accepit aliquid, si clamet, vel indicet furtum ejus domino? Respondeo negativè, nisi res accepta sit pars furti. Ita Sotus *de justit. lib. 4. q. 7. art. 3.* Navarr. *cap. 17. nu. 51.* & alii.

4. Verùm huic doctrinæ rectè Navarra *ubi suprà nu. 135.* & Lessius *num. 68.* adhibent limitationem, ut non procedat, si accipiens sua pollicitatione expressa, vel tacita furem animosiorem reddit, qui alioquin absterritus esset, nam in tali casu tenebitur de illato damno tamquam participans.

RESOL. XXXIII.

An famuli teneantur impedire eos, qui furantur à suis Dominis?

Et quid de famulo, cui custodia domus, pecorum, &c. aliarumque rerum Domini data est?

Nota, quòd in textu hujus Resolutionis sunt multæ aliæ difficultates; quas hic brevis titulus comprehendere, & explicare non potest, nisi nimis longus sit, pro diversis aliis furtis, & restitutionibus factis, vel faciendis ab aliis specialibus personis distinctis à latronibus, quæ pro suis obligationibus aliquando ad restitutionem obligantur, &c. Ex p. 11. tract. 6. & Misc. 6. Res. 6.

§. 1. AFfirmativè respondet Pontius *in curs. theol. disp. 52. q. 9. concl. 2. nu. 65.* & hoc non solùm de illis, quibus specialem cura custodiendorum bonorum illorum commissa est, de quibus non est ratio dubitandi; sed etiam de aliis, nam quamvis illa cura specialiter ipsis non sit commissa; tamen ea ratione sui status in genere videtur eos obligari, ut id impediant; nec potest esse dubium, quin illa sit voluntas domini, cui in hoc obtemperare debent. Nec scio, cur aliqui eximant famulum ab hac obligatione respectivè ad alium famulum domesticum, quasi non teneretur impedire ipsius etiam furtum, nisi quatenus posset formare judicium, quòd non acciperet aliquid, nisi id, ad quòd haberet licentiam vel expressam, vel interpretativam. Ita Pontius.

2. Sed quoad hoc ultimum communis sententia est in contrarium, quam tuetur Lessius *lib. 2. cap. 17. dub. 10. nu. 75.* Molina *disp. 735. nu. 2.* Layman *lib. 3. sect. 5. tract. 2. cap. 5. nu. 5.* Card. Lugo *de just. tom. 2. disp. 59. sect. 3. num. 105.* Joannes Vvigers *de just. tract. 3. cap. 2. dub. 6. num. 51.* & communiter. Dico igitur, famulum, qui videt aliquem furari ex rebus Domini, & non impedit, non teneri ad restitutionem, quando furtum ab alio famulo domestico fieri videt, nisi si cura, & custodia speciali munere commissa sit: unde teneretur etiam famulus quando ei datur clavis ad extrahendum aliquid de aliquo loco, quia pro tunc custodia ejus loci demandatur. Tenentur etiam, qui curam penus habent, vel ad custodiam, & vigilantiam supra res domesticas, vel familiam præficiuntur.

3. Quoad alteram verò partem libenter assentior sententiæ Patris Pontij, licèt etiam quòd quando famulus communis, cui peculiariter custodia, aut cura demandata non est, videt non a domestico, sed ab extraneo furtum de rebus domesticis fieri, non teneri etiam ad restitutionem, licèt non impediat, aut manifestet; videtur clare docere Molina loco cit. dicit enim, quando unus famulus videret alterum famulum, aut quemvis alium accipere aliquid de rebus, quarum cura aut custodia, aut defensio nullo modo esset ei commissa ac taceret, non teneretur id restituere. Cui consentire videtur Rebellus 1. *part. de obligatione Justitiæ, lib. 2. q. 14. sect. 6. n. 62.* dum solum dixit, teneri ad restitutionem famulos, quibus custodia domus, pecorum, aliarumve rerum demandata est, & eum cui traditur clavis ad pecuniam, vel aliud detrahendum ab aliquo loco, si inde aliquid furari permittat. De aliis verò servis, vel famulis nihil ejusmodi dicit. Clarius id docet Azorius, *tom. 3. lib. 8. cap. 13. de locato, & conducto, quæst. 8.* & Bonac. *disp. 1. de restit. quæst. 2. punct. 7.* Alii dicunt tunc teneri famulum ad restitutionem, cum quibus, ut visum est sentit Pontius, & etiam ego, & idem docet Petrus Navarra *lib. 3. de restitutione, cap. 1. n. 224.* Lessius *cap. 13. nu. 75.* cum Soto *lib. 4. de Justitia, quæst. 7. art. 3.* quia aliqua domus custodia eis videtur commissa, licet non cum speciali vigilantia, & ita videtur habere communis hominum sensus. Unde infero, Primò idem esse si famulus videret alium famulum ex rebus domesticis congregare, ut noctu cum illis fugiat; quia jam tunc esset quasi furtum ab externis factum. Infero secundò, idem dicendum si famulus cum dominum extra domum comitatur, videret furem Domino crumenam furari, quia famuli sunt tunc quasi custodes domini, ut eum defendant. Et hæc omnia docet Eminentissimus Lugo ubi supra.

4. Sed si aliquis hic quærat, an si latro det alicui aliquid ne ipsius latrocinium impediat clamando, aut aliter manifestando, utrum hic tenebitur ad damni reparationem? Dominicus Soto *lib. 4. quæst. 7. art. 3.* simpliciter asserit, eum non teneri, nisi fortassis id quod latro dedit, sit pars furti; hanc enim tenebitur restituere ratione rei acceptæ. Fundamentum esse potest, quia non ideò videtur quis magis obligari ad impedimentum, quia accepit pretium ut non impediat; nam accipiendo pretium non videtur injuriam facere illi, quem latro parat invadere. Nihilominus contrarium est verius, & ita docet Petrus Navarra *cit. lib. 3. cap. 4. n. 132.* Lessius *lib. 2. cap. 13. dub. 10.* Rationem indicat Petrus Navarra, quia tunc non tantùm est quædam non impeditio, sed etiam quædam veluti positiva cooperatio, quatenus scilicet sic paciscendo cum latrone, animat eumdem, securioremque facit; sine quo pacto, aut non fecisset, aut tam liberè, & audacter fecisset; unde positive suo modo in factum influit, eòque nomine venit mersso ad restitutionem obligandus.

5. Et notent hic Confessarii, quòd omnes qui ex officio obligantur impedire damna aliorum, si ea culpa gravi negligant, tenentur ad restitutionem, & reparationem damnorum. Est communis doctrina. Hinc infertur primò, Principes, Magistratus, Prætores, Duces belli teneri ad restitutionem, si omittant impedire furta, injusta monopolia, latrocinia, & similia mala, quando ea impedire in ipsorum est potestate; quia ratione officii ea justitia ad illa impedienda tenentur, tamquam ad hoc assumpti, & conducti; ideo namque stipendia a Repub. accipiunt, & honores eis deferuntur. Infertur secundò, idem dicendum esse omnibus illis, qui per modum contractus ad aliquarum rerum custodiam sese obligarunt, stipendium ea de causa promerentes; quia lege justitiæ tenentur hi custodiam præstare: quam si hanc negligant, tenentur de damno illato, sive ab hominibus infertur, ut a furibus, sive ab animabus Sylvestribus, quæ coercere, & abigere debuissent. Sic tenentur custodes hortorum, vinearum, sylvarum, & stagnorum, si ea ipsorum negligentia damna inferantur: non tamen tenebuntur custodes sylvæ communis, si permittant iis auferre ligna, quibus injustè id fuerat prohibitum, ut habet Petrus Navarra *lib. 3. cap. 4. num. 142.* Quòd si verò ejusmodi custodes, pretio accepto, permittant alios auferre ligna, vel res suæ custodiæ commissas, obligabuntur tunc ad restitutionem etiam ante illos, qui res abstulerunt; quia censentur illi tum principales authores damni, quia quodam modò quasi vendunt res alienas, idque sive pretium exegerint, sive oblatum acceperint. Infertur tertiò, etiam Tutores, & Curatores ad restitutionem teneri, qui negligunt impedire damna pupillorum, aut minorum, ut notat de Grassis *lib. 2. cap. 26. num. 57.* Navarrus *cap. 17. num. 21.* & alii. Ratio est, quia ex justitia ad hoc obligantur, quamvis enim stipendia non recipiant, nihilominus lege justitiæ tenentur nam potestas publica potest hanc obliga-

gationem eis imponere, & juxta communem sensum habetur imposita. Vide Vvigers *ubi suprà* hæc omnia rationibus confirmantem.

R E S O L. XXXIV.

An qui potuit absque proprio incommodo impedire damnum, & non impedivit teneatur ad restitutionem?

Et docetur omnes, & solos quos ex justitia, & ratione officii, & contractus tenentur damna impedire, & si desinant culpabiliter impedire culpa lata teneri ad restitutionem damni non impediti; pro quibus multa, & diversa persona, & casus assignantur in textu hujus Resol. pro supradicta obligatione.

Sed quæritur etiam, an illi, quibus ex officio incumbit, teneantur cum periculo mortis loqui, obstare, ac manifestare?

Et an Miles fugiens à bello Maurorum, & extrahens torquem aureum ab alio Christiano demortuo in acie, teneatur eum restituere hæredibus?

Et an licitum sit Christianis emere à Turcis vel Piratis Hæreticorum res furto ablatas?

Et è contra an, qui extrahunt à Piratis naves onustas mercibus à Catholicis captas, teneantur eas Domino restituere, vel hæredibus eorum, aut pauperibus, &c.

Et latè alia difficultas in §. ult. hujus Res. proponitur pro custodibus civitatis, &c. & quid quomodo, & quando verò teneantur ad restitutionem? Ex part. 11. tract. 6. & Misc. 6. Res. 18.

Sup. hoc sup. in resol. 13. §. Sed si, in fi. & quamvis non pienè sup. hoc lege, tamen resol. 31. in §. 32. & sup. in tr. 5. res. 89. & si placet etiam alias casū not.

§. 1. AFfirmativè respondet Cajetanus, *in summa verb. Restitutio*; docet enim, eum qui occurrente necessitate potuit absque proprio incommodo impedire damnum, & non impedivit, teneri ad restitutionem damni sequuti; quia tunc non impediens est causa voluntaria, quamvis tantum negativa, & indirecta damni sequuti. Hinc doctrinæ consentit Angelus *verb. furtum, nu. 56.* quando non impediens desinit impedire ex pravo animo.

2. Mihi verò placet contraria sententia; quia iste, ut supponimus non tenetur ex justitia, quia non tenetur ex officio, nec ex contractu, sed si aliquando tenetur, tantùm tenetur ex charitate, vel potius ex misericordia erga proximum: ergo non tenetur ad restitutionem damni sequuti, quia obligatio restituendi damnum, orta ex delicto, tantùm oritur ex violatione justitiæ non ex violatione charitatis, nec misericordiæ. Dicendum est igitur, omnes, & solos qui ex justitia ratione officii, vel contractus tenentur damna impedire in favorem damnificati, & culpabiliter culpa lata, & in nostra sententia etiam culpa Theologica, desinunt impedire, teneri ad restitutionem damni non impediti. Undè debitor tenetur ad restituendum creditori damnum, quod ei sequitur ex eo quòd ei culpabiliter dicto modo omittit solvere. Et superior, v. g. gubernator culpabiliter non impediens furta, & alia damna, quæ suis subditis eveniunt, tenetur ad restitutionem eorum damnorum. Et Tutor, & etiam Curator tenetur ad restituenda damna, quæ culpabiliter non impedit Pupillo, & minori: & custos vinearum, hortorum, saltuum, & stagnorum, tenetur ad restituendum dominis dictarum rerum damna, quæ culpabiliter omittit impedire, quia omnes prædicti tenentur ex justitia, vel ratione officii, vel ratione contractus dicta damna in favorem damnificatorum impedire; non tamen tenentur ad solutionem poenæ, quam delinquens solvisset si denunciatus fuisset; quia non tenentur ad denuntiationem, ut poena ipsa damnificati locupletentur, sed ne damnificentur, & ob id tantùm tenentur ad restitutionem damni, & non ad restitutionem pœnæ. Undè custos non tenetur ad restitutionem mercium, quarum Princeps, aut exactor vectigalium acquisivisset si delinquens fuisset denuntiatus, sed ad summum tenetur ad restitutionem pretii quòd solvendum erat à mercatore pro vehendis mercibus: & judex non condamnans delinquentem applicatione bonorum ipsi fisco non tenetur ea fisco restituere, quia custos non tenetur ad eam denuntiationem ad locupletandum Principem, nec exactorem mercibus illis: & judex non tenetur ad eam condemnationem faciendam ad locupletandum fiscum, nec confessarius omittens monere pœnitentem ad restitutionem, tenetur ad eam restitutionem; qui confessarius non tenetur ad eam monitionem ex justitia in favorem eorum, quibus restitutio debet fieri, sed ex Religione in favorem perfectionis Sacramenti Pœnitentiæ; & ad summum etiam ex justitia in favorem pœnitentium in bonum spiritale ipsorum, nec famulus, cui non est specialiter commissa custodia rerum heri sui, tenetur ad restitutionem damni illati per furtum non solùm factum à conservis suis, in quo Doctores communiter conveniunt, sed nec damni illati per furtum factum ab extraneis; quia absque fundamento famulis imponitur obligatio custodiendi res heri adhuc respectu extraneorum. Et hæc omnia docet Caspensis *in Cur. Theolog. tom. 2. tractat. 18. disp. 1. sect. 9. §. per totum.* Hurtadus *de justitia, & jure disp. 5. difficult. 10.* & alii communiter.

Sup. hoc & seq. quæstionibus in res. 38. §. not. seq.

Sup. his & seqq. usque ad nos seq. in res. præcedenti §. Et notant, per tot. & in res. seq. & in aliis earum annot. & in 10. & tr. 1. 10. 107. §. Tertio, Quarto, Quinto, & Sexto, & pro parte lege §. ult. hujus res.

Sup. hoc in to 4. tr. 3. res. 57. prope finem quamvis ibi pro casu excommunicatio nis, & in tr. 1. 17. 6 res. 37 &c. Et pro famulo contento in hoc per. sim resol. præcedenti, §. 2. & 3. & in aliis ejus pripum, & secundo annot.

3. Sed si quæras, an illi, quibus ex officio incumbit teneantur cum periculo mortis loqui, obstare, ac manifestare. Respondet Magister Soto *lib. 4. de just. q. 7. art. 3. ad 2.* pensandum esse damnum, & cum periculo conferendum. Haud enim semper tenetur præter in quocumque casu objicere morti vitam; sed ubi detrimentum Reipublicæ id exposcit, & ipse justum recipit stipendium, & ubi citrà temeritatem potest obsistere. Idem sentit Navarr. *cap. 17. n. 51.* & colligit ea D. Thom. hic *ad 3.* dicendum: *Quibus ex hoc non multum imminet periculum*: Undè si nimirum periculum vitæ famæ, aut rei familiaris eis immineret, non tenerentur damna particularium furta scilicet, aut homicidia impedire, nisi fortè majus esset stipendium eorum, quàm damnum particularium; tunc enim damno rei familiaris, tenerentur damna privatorum impedire. Damno verò communi hæresum, proditionum Reipublicæ, & similium, etiam cum periculo vitæ tenentur obsistere, cùm hoc præponderet bono particulari: Vide Magistrum Serra *in 2. 2. D. Thomæ, tom. 2. q. 62. art. 7. circa finem.*

4. Non deseram hic obiter apponere decisionem illius difficultatis; an miles fugiens è bello Maurorum, & extrahens torquem auream ab alio Christiano demortuo in acie, teneatur eam restituere hæredibus? Respondetur cum Fagundez *lib. 7. cap. 20.* teneri, deducto pretio laboris, & periculi, si cui se exposuit. Cujus ratio est, quia Mauri cùm injustum Bellum contra nos gerant, non possunt dominium ipsorum habere, sed adhuc permanet, & perseverat in antiquis dominis, illorumque hæredibus; & ita tenet etiam Molina *tom. 1. disp. 118.* qui rectè observat *disp. 119.* licitum esse Catholicis emere à Turcis, vel Piratis hæreticis res furto ablata, quando verisimile est illas numquam deventuras esse ad manus suorum dominorum, ita ut si proprius dominus comparuerit, illam accipiat reddito sibi pretio pro illis dato, vel sibi retineant si non comparuerit; hæc enim est rationabilis voluntas dominorum. E contra verò, qui extrahunt à Piratis naves onustas mercibus à Catholicis captas, tenentur eas dominis restituere vel hæredibus eorum, vel pauperibus in defectum illorum, deducto pretio laboris, & periculi, cui se exposuerunt.

Quoad hoc in to. 6. tr. 9 lege doctrinam res. 136 prope finem ...

5. Nota hic obiter cum Dicastillo *de justit. lib. 2. tractat. 2. disput. 4. dub. 8. num. 186.* quòd quamvis probabile sit tantùm teneri solvere damna custodes, & non pœnam quam solvissent, si accusarentur mercatores transportantes vetitas merces; probabilius tamen esse ad utrumque teneri (cum limitationibus tamen dictis à Molina) ut enim rectè notavit Medina *lib. 11 rupis. 14. §. 30.* in transferendis de Regno in Regnum pecuniis, antequis, & aliquibus aliis mercibus nulla Gabella, aut tributum impositum est, sed tantùm pœnæ, quia omninò prohibentur transferri. Undè transferentibus omissio rei translatæ imposita est in pœnam: ergo, si hanc non deberent custodes restituere, possent liberè ab omni restitutione non denuntiare eos, quos deprehendissent tales merces transtulisse, & defraudare, ac privare omni utilitate publicanos, qui magno pretio emerunt has pœnas à Rege, & à quibus ipsi custodes stipendium accipiunt pro denuntiando prædictos transgressores, quòd est absurdum. Undè absque dubio in isto casu custodes tenentur ad solvendam totam pœnam; quia tota illa defraudant Publicanos, & nulla alia res quia ad nihil aliud jus habebant. Aliæ verò merces permittuntur transferri; non tamen sine solutione tributi; & in his aliqui dixerunt (ut Medina *quæst. 15.*) custodes non denuntiantes teneri ad restitutionem pœnæ, & etiam tributi: pœnæ quidem ob prædictam rationem, & quia, ut ait Medina, Publicani, Hispanicè, Arrendadores, majus pretium dederunt pro gabellis simul, & pro jure exigendi pœnam ab iis, qui clam res prohibitas transferunt, quàm si solas gabellas emissent, ac proinde defraudantur hi, si illis restitutio debitæ pœnæ non fiat; tributi verò, quia illud etiam ante condemnationem debebatur. Hoc tamen rectè impugnat Rebellius *quæst. 16. conclus. 2.* quia sub disjunctione alterum, non utrumque, sive Rex sive Publicanus poterat habere, nimirum, aut tributum, aut merces ipsas in pœnam non soliti tributi, si intercipere ntur. Quare satis est (inquit Rebellius) quòd ex duplici interesse illud tantùm, quòd majus est damnificatus solvatur, quale est quòd ex amissione mercium provenire debuisset, si

Sup. his custodibus in tr. ... res. 78 §. ... in res. seq. §. Quidam, & ... in res. præcedenti, §. Et notant, & lege etiam §. 1 hujus res.

delictum à custodibus, prout tenebantur, denunciaretur. Quæ doctrina mihi verissima videtur quando custodes deprehendunt eos translatores transgressos fuisse legem illam pœnalem, de re manifestanda, & solvendo tributum. Si tamen se manifestarunt, & custodes, vel gratis, vel pro aliqua pecunia tributum illis remiserunt, tunc tantum tenentur restituere tributum, quòd aliis remiserunt, quia pœnam non incurrerant. Hoc argumentum adducit Molina, sed in contrarium obiicit, quòd facultas illa facta à custode iniqua est, ac proinde illa non obstante alter transgreditur legem, & incurrit pœnam. Undè custos post illam incursam tenetur ex officio revelare, & curare, ut executioni mandetur. Quòd si non faciat injustè privat dominum eo emolumento. Ideò Molina in hac re dubius quodammodo hæret, sed tandem docet aliquam restitutionem arbitrio prudentis esse injungendam illi; non tamen integram. Verùm ratio, quia non tenetur ad omnem, probat ad nullam, & è contra, ideò puto non incurrisse pœnam. Hæc omnia Dicastillus quæ quidem menti tenenda sunt, quia quotidiana.

RESOL. XXXV.

An custodes portarum, silvarum, &c. teneantur restituere pœnam pecuniariam impositam, contra eos, qui certas merces exportant, vel ligna, &c. si dissimulant?

Et si fur tibi aliquid det, ne impedias ipsius furtum clamando, vel manifestando, an tenearis ad restitutionem?

Et quid est dicendum, si aliquis ex domesticis furatur res è domo, an teneantur ad restitutionem alii famuli, qui hoc vident, vel ille tantùm, cui cura domus est?

Et quid si fures extranei domum ingrediantur ad furandum? Ex p.3.tr.5.& Misc.1.Ref.54.

§.1. AFfirmativam sententiam docent Joan. Valerius *in differentiis utriusque fori, ver. restitutio, diff.* 39. Rebellius *lib.2.quæst.16.num.2.* Grafius *part.1.lib.2.cap.127. num.*41. Navarra *de restit.lib.3.cap.4.num.* 142. Salonius *to.2. quæst.*65.*art.6.controv.*5. Molina *tom.3.disp.* 139. *num.* 5. Medina *de rest.quæst.*12. & 15. Villalobos *in sum. tom.2.tract.*11. *diffic.* 9. *num.* 3. ubi sic asserit. (Todas estas guardas y ministros publicos, que han cogido al que haze el daño ò passa las mercadurias vedadas, y los dissimulan estan obligados à pagar la pena à la persona, que lo avia de aver, no en quanto es pena, si no por el daño, que se haze contra justicia contra el arrendador, ò la persona que lo avia de aver.) Sic ille.

2. Sed contrariam sententiam ipsemet Villalobos putat probabilem esse, & illam tenent absolutè Lessius *lib.2.c.13. dub.10.art.73.* Navarrus *cap.25.nu.* 34. Sylvester *ver.restit.3, quæst.5.§.7.* Tannerus *in 2.2.disp.4.quæst.6.dub.2.nu.83.* & alii. Et ratio est, quia pœna non debetur ante sententiam; vel melius, quia custodes hujusmodi non tenentur ex justitia accusare, ut dominus, vel respublica ditetur mulctis, sed solum ut damna impediantur, & vectigalia solvantur; ergo, &c. Et eadem ratione putat Tannerus publicos æstimatores rerum venalium, non teneri pecuniariam illam mulctam solvere, quam solvissent denuntiati rei, etiam si eos deferre negligant.

3. Notandum est etiam hic obiter, quòd Lessius *ubi suprà n.*68. Navarra *lib.4.cap.4.n.*132. & alii notant, quòd si fur tibi aliquid det, ne impedias ipsius furtum; clamando, vel manifestando, teneberis ad restitutionem. Sed contrarium docet Sotus *lib.4.q.7.art.3.* & Navarrus *cap.17.nu.*21. & alii, dum hoc facere non teneris ex officio. Hinc notat Layman *in Theol.moral.lib.4.sect.5.tr.2.cap.5.num.*7. Navarrus *cap.24. n.*7. Lessius *ubi suprà, n.*74. & alii, quòd si aliquis ex domesticis furaretur res è domo, non tenentur ad restitutionem alii famuli, qui hoc vident, sed ille tantùm cui cura domus, Sotus *lib.4.q.7.art.3.* Navarra *lib.3.c.1.nu.*224. & alii, nisi fures extranei domum ingrediantur ad furandum, nam tunc ex justitia ratione famulatus censentur obligari ad res domini ab injuria externorum tuendas: & ex eodem principio docent Molina, & Sylvester, quos citat, & sequitur Lessius *lib.2.c.30.dub.8.n.*59. quibus ego addo Tannerum *in 2.2. D.Thomæ, disp.4.q.6.dub.2.n.*79. testem quantumvis citatum præcisè ob denegatam testificationem, non teneri de tali damno partis, quia non ita certò constat talem ex officio, sive ex justitia erga alteram partem astrictum teneri ad bonum ejus procurandum, vel ejusmodi damnum ejus impediendum.

RESOL. XXXVI.

An qui bona fide expendit monetam falsam teneatur ad restitutionem?

Et quid, si mala fide in alium transtulerit prædictam monetam falsam? Ex p.3.tr.6.& Misc.2.Ref.3.

§.1. HIc casus frequenter accidit, Sylvester *ver. falsarii, quæst.6.* & Angelus *eodem verb.* §.4. asserunt, quod ignoranter accipiens falsam monetam, & scienter expendens, tenetur damnificato ad restitutionem. Igitur ex eorum sententia, si eadem bona fide in alium transtulit, non tenetur.

2. Sed contrarium docet Petrus Navarra *de restit. lib.* 3. *cap.1.nu.*312. error enim meus, ait ille, nulli nocere debet, sed error suos tenere debet auctores. Idem docet Navarrus *in man.c.17.n.*167. Utraque opinio est probabilis.

RESOL. XXXVII.

An Principes, & alii Domini, in quorum territorio viatores patiuntur deprædationes, teneantur eis damnum resarcire?

Et qua ratione damnum probari debeat? Ex part.8. tract.7. & Misc. Ref. 38.

§.1. LIbenter hanc quæstionem fusiùs præter morem meum pertracto, ut Confessarii videant onus, quod Principes premit ut tueantur vias pro securitate mercatorum, & aliorum. Et suppono Principes teneri resarcire damna, quoties norunt vias publicas in suo territorio prædonibus infestas esse, nec tamen securitati viarum prospiciunt; sicuti etiam si postea quam certiores facti sunt de rapina confestim latrones non insequuntur, ut capti viatores res suas recuperent. Difficultas est, an extra casus jam dictos Principes teneantur ad rapinæ emendationem? & negativam sententiam tenet Henricus Bocerus, & quia codex rarus est, ponam omnia ejus argumenta per extensum; sic enim asserit *in tract.de Regalaribus, cap.2. num.*156. Existimo non esse obligatum territorii dominum, ut mercatori, aliive viatori resarciat damnum, quòd prædonis injuria contraxit in via publica.

2. Primum est illud: Non est ulla obligatio, nisi quæ jure aliquo, vel civili, vel prætorio, constituta, vel comprobata sit, §. *omnium autem, Inst.de obligat.* & *l.legitima 6. ff. de pact.* Id quod agnoscit etiam Donell. *lib.* 12. *commentar. c.*2. *in princ.* ubi scribit, id in primis in jure obligationis inquirendum esse, an sit aliqua constituta obligatio.

3. Hinc nuda pactio, ut destituta juris auxilio, hac in parte efficacem obligationem non parit, *l.legem* 10.*ff.de pact.* & *l.juris gentium 7.§.sed cum nulla,* ibi, *ideò nuda pactio actionem non parit,* & §. *quinimò,* ibi, *nec ex pacto actio nascitur, ff. d.tit.* & *l.si tibi 27.C. de locat.* & *conduction.* Unde usuræ ex mutua pecunia pacto promissæ, non debentur, *l.3.Cod. de usuris*, proindeque indebitæ dicuntur *l.5.§.Imperator, ff.de solutionibus*. Ut igitur ex pacto efficax oriri possit obligatio, & actio, necesse est, ut singulari quadam lege civili, vel prætoria inde constituta sit obligatio, *d.l. legitima 6. de pactis*. Sic pactum donationis, qua promittitur alicui donum, antiquitus nullam producebat efficacem obligationem; Justiniani tamen singulari quadam lege postmodum efficax inde producta est obligatio, & actio, §. *alia autem, vers.* & *ad exemplum, Instit.de donationib.* & *l. quis argentum 34. in princ.* & §. 1. *C. de tit.*

4. Atqui nulla lege, nulla constitutione nullo prætoris decreto constitutam legimus, vel comprobatam obligationem aliquam in Principe aliumve dominum, in cujus territorio prædones iter facientibus aliquid per vim abstulerunt, ad damnum illud eis resarciendum. Id ergo sine lege affirmandum non erit, per text. *in l.5.in princ.ff.de Probat.* & *l.illam* 19.ibi, Eo quòd nulla constitutio super hujusmodi collatione posita esset, *C.de collationib.* & §.*actionum autem, vers.quamvis enim, Instit. de actionib.*

5. Atque hujus conclusionis certitudinem secundo loco ex causis obligationum facilè dignoscere possumus. Obligationum causæ à Justiniano Imperatore proponuntur quatuor, contractus, quasi contractus, maleficium, quasi maleficium, §.*sequens divisio, Inst.de obligat.* Ex contractu si obligatus est territorii dominus, vel ex stipulatione obligatus est, vel ex innominato contractu, do, ut facias; si quidem cæteros contractus hic locum habere non nisi ineptè dixeris. Sed ex stipulatione non tenetur; tum quia nulla conventio, nullus consensus de resarciendo illo damno inter dominum territorii, & viatorem intercessit, cùm tamen omnis contractus conventionem, & consensum desideret,

6. I.

l.1.§.conventionis, ff. de pactis. Tum, quia omnis stipulatio non nisi inter præsentes contrahitur, *l.1.in princ.ff.de verb.oblig.& §. item verborum obligatio. Instit. de inutil. stipul.* Cùm tamen sæpenumero viator, quando transit per alicujus domini territorium, ne quidem videat ipsummet dominum.

6. Neque hìc dici potest per publicanum vectigal exigentem contrahi stipulationem, quippè cùm publicanus accipiendo vectigal nihil verbis promittat iter facienti, & stipulatio non nisi verbis contrahatur; unde verborum obligatio dicitur, quæ inde nascitur.

7. Et licèt stipulanti viatori promiserit publicanus dominum territorii resarciturum, si quid publica in via prædonum impetu amiserit, non obligatur ex eo dominus, *§. si quis alium, Inst. de inutilib. stipulat. l. inter 83. ff. de verb. oblig.*

8. Neque etiam verè dici potest, quòd obligetur territorii dominus ex contractu innominato, do, ut facias, veluti, do tibi vectigal, ut mihi in territorio hoc securitatem præstes, & si alicubi à prædonibus fuero spoliatus, damnum mihi illud resarcias. Hujusmodi enim negotium numquam contrahunt iter facientes, vel cum ipsomet domino, vel cum publicano ejus.

9. Similiter nec ex quasi contractu obligatus dici potest, quippè cùm neque subsit. *Instit. de oblig. quæ quasi ex contractu nasc.* neque usquam alibi quasi contractibus hæc etiam associetur species. Et quia omnis ex quasi contractu obligatio, legis cujusdam, vel edicti beneficio constituta est, uti omnes arguunt quasi contractus species, quas collegi sub *thesi 2.3.& 4.disc.1.class. 2.* Nusquam tamen ulla lege, vel edicto constituatur obligatio in territorii domino resarciendo damno, quod viator publica in via passus est, nisi in casu, de quo infrà, certè non erit nostrum affirmare, dominum territorii ad damnum illud resarciendum viatori ex quasi contractu obligatum esse, per text. *in l.5. in princ. ff.de probat. & in l. illam 19.* ibi, eo quòd nulla constitutio super hujusmodi collatione posita esset, *Cod. de collation.*

10. Multò minus ex maleficio ad hoc obligatus censeri debet, uti ex inductione omnium maleficiorum facilè est colligere. Nullum furtum commisit, damnum illud non dominus, sed prædo intulit viatori, non ab ipso domino, sed à prædone facta est rapina, non injuria etiam viatorem affecit, quæ quatuor privata delicta à Justiniano proponuntur, *sub tit. Inst.de oblig.quæ ex delict. nasc. in princ. vers. Nam omnes, & tribus tit. seqq.* neque ullum aliud ab eo commissum esse hac ratione privatum delictum facto delinquentis contineatur, dominus autem territorii nihil hìc fecerit, sed solus prædo fecerit, dominus autem territorii aliquid saltē prætermiserit, accuratam scilicet territorii sui custodiam.

11. Ad extraordinaria, aut publica maleficia non pertinet hæc culpa domini: tum quòd illa crimina omnia dolo delinquentis continentur, qui dolus abest à domino territorii, siquidem hic nihil fecerit, sed omiserit tantùm aliquid, dolus verò dumtaxat quodam alicujus facto demonstratur, *l.1.§.2.ff.de dolo malo, & l.dolum 6.C.eod.tit.* tum quòd ex criminibus extraordinariis, vel publicis, non obligatur delinquens ipsi, in quem crimen commisit ad privatum scilicet commodum aliquod, sed obligatur vel ad pœnam corporalem, vel ad pecuniariam pœnam fisco inferendam, *l.ult. ff.de princ.de l.ult.ff.de furtis, l.ult.ff.de injur.l.2. ff.de public. judic.*

12. Videamus ergo, an ex quasi delicto ad resarciendum hoc damnum territorii dominus teneatur? DD. quidem ita sentiunt, quos refert, & sequitur Andr.Gail.*lib.2.obs.practic. obs.64.n.6.* Sed ut rectè investigemus, ad quasi delictum duo conjunctim requiruntur; *primum* est culpa, sive negligentia alicujus, non dolus, uti arguit *tot.tit. Inst. de obl. quæ quasi ex delict.nasc.* & text. *in l.si quis 5.§.si judex litem, & §§. seqq.ff. de obl.& act.Alterum* est, ut ex ea culpa, sive negligentia juris civilis, aut prætoris decreto nominatim constituta sit aliqua obligatio, & actio privata: siquidem, ut & *supra* ostendi, omnis obligatio vel civili, vel prætorio jure sit constituta, vel comprobata, & *§. omnium autem, inst.de obl.& l.legitima 6.ff. de pact.* Idque patet etiam ex omnibus speciebus, quasi delicti, propositis *sub tit. Inst de obl. quæ quasi ex delict. nas. & sub l. si quis 5. §. 4. 5. & 6. ff. de obl. & act.* Sic de culpa ejus, ex cujus cœnaculo quid dejectum est, vel effusum; quo alicui nocitum est, & de obligatione, & actione ex hujusmodi culpa constituta extat nominatim edictum prætoris *in l. 1.ff.de his, qui effud.vel dejec.* De culpa illius, qui aliquid positum, aut suspensum habet supra eum locum, ubi vulgò iter fit, aut consisti solet; & de obligatione, & actione ex ea culpa in hunc constituta extat edictum prætoris *in l.1.§. prætor ait 6.ff.de his, qui effud.vel dejec.& in §.cui similis, Inst. de obl. quæ quasi ex delict. nasc.* Sic etiam lex XII. Tab. constituit obligationem, & actionem ex culpa ejus cujus animal pauperiem alicui fecit, *l.1.in princ.ff.si quadrup.paup.fecisse dicatur, & eod.tit.Inst.in princ.* Eadem quoque lex XII. Tab. constituit obligationem, & actionem ex culpa illius, cujus pecudes in alieno prædio herbas, vel quid aliud depastæ sunt, *l.qui servandarum 14.§. ult.ff. de præsc.verb.* Jul. Paul. *lib. 1. sent.tit.15.in princ.* Idem quoque sentiendum est de cæteris quasi delicti speciebus, quas exposui *in disp. 17. sub tertia classe disputationum mearum*; ex quibus speciebus omnibus planè cognoscimus, duas illas res quasi delictum constituere, quarum prior est culpa, & posterior privata obligatio, & actio, ex ea culpa juris decreto constituta. Quòd cùm ita sit, licèt territorii dominus in culpa sit, quando non curat, ut territorium suum pacatum sit, & quietum, ac malis hominibus purgatum, nec ad hoc ullos in locis periculosis stationarios milites dispositos habet; verumtamen cùm nulla lege, nulla constitutione ex isthac culpa obligatio aliqua, & actio privata constituta sit, & comparata iter facientibus, quibus damnum à prædonibus est allatum, certè id temerè sine lege affirmandum non erit, cùm erubescamus sine lege loqui. *Nov.18.de triente, & semisse; cap.5.in princ.*

13. Præmissis duobus argumentis hoc tertium quoque addi potest. Omnis obligatio de causa aliqua familiari, & privata jure alicui comparata, rem aliquam continet, quam actione quadam persequi possumus, & adversarius nobis solvere tenetur, *§.1.* ibi, *alicujus rei solvendæ, Inst. de obl. junct. §. 1. inst.de act.* Et quidem eam quævis obligatio rem continet, quæ jure nostro definita est, secuti ex omni contractus, & quasi contractus, delicti, & quasi delicti obligatione cognoscimus.

14. Sed posito, quòd obligatus sit dominus territorii ex isthac culpa, & negligentia sua: attamen nusquam, & jure nostro proditum est, quòd ea obligatio contineat rem quamdam, quam iter facientibus territorii dominus solvere teneatur: ut proinde putandum non sit, ipsis viatoribus à prædone publica in via spoliatis obligatum esse dominum ad resarciendum illud damnum.

15. Ad hæc juris est impediti, quòd nemo sine actione experiri, & consequi aliquid ab invito adversario possit, *l. si pupilli 6.§.ult. vers. certè*, ibi, quoniam conveniendi eos judicio facultatem non habuit, qui nullam actionem intendere potuit, *ff.de negot.gest.& l.qui servandarum 14.§.fin.* ibi, non sibi occurrere legitimam actionem quam experiri possint, *ff. de præsc.verb.* Nusquam autem in jure nostro legitimus quòd actio aliqua iter facientibus à prædonibus in alicujus domini territorio spoliatis comparata sit de damno illo adversùs dominum territorii. Proindeque viatores de isto hoc damno contra territorii dominum experiri non possunt. Ergo, &c. Hucusque Henricus Bocerus.

16. Verùm his non obstantibus, affirmativam sententiam tuentur Mynsingerus *cent.5.observ.70.* Gail. *lib.2. observ. 64.* & novissime Ferdinandus Vvaizenegger. *in tr. de servitutibus personalibus, & realibus, dissert.4.cap.5. nu. 29. & seq. Primò*, quia generaliter constitutum est, quemvis magistratum curare debere, ut malis hominibus Provinciam purget, *l.congruit 13. de offic. præs. Secundò*, cujuscumque provinciæ Præses tenetur dispositos habere stationarios, & limitaneos milites ad tuendam popularium quietem, & ad referendum sibi, quid ubique agatur, *l. 1. §. quies quoque, ff. de offic. præf. urbi. Tertiò*, ad Principes custodia territorii non minùs pertinet, quàm ad patrem familias ædium cura. Sicut ergo dominus ædium ex quasi delicto tenetur, si quid ex his dejectum, vel effusum est, *tot. tit. de his qui effud. vel dejec.* & nautæ, caupones, ex eorum facto, quorum opera utuntur in navi, caupona, *obligantur tot.tit.ff.naut.caup.stabul.* ita etiam Principes tenebuntur. *Quartò* domini territoriorum pro salvo conductu à viatoribus pedagium accipiunt: ergo ad securitatem eisdem præstandam obligantur, argum. *l.secundum naturam, ff.de reg.jur.cap.quis sentit onus, de reg.jur.in 6. Quintò*, Principes ideò regale viarum publicarum ab Imperatore habent, ut eo, propter excellentiam, regaliter utantur, hoc est, regia manu vias regias securas ac liberas à latronibus, plagiariis, ac prædonibus servent, Myns. & Gail. *dd.locis*, præsertim cum publicè intersit, sine metu, & periculo per itinera commeari, *l.1.§. summa, ff.de his qui effud. vel dejec.* Quibus rationibus motus Myns. *d. loco.* post Bart. *in l.ne quid, n.1 ff.de incend.ruin. naufr.* Principes etiam tum obligat, quando rapina culpa Præfectorum ac Magistratuum ab ipsis constitutorum commissa est quasi officialium negligentia domino imputari debeat.

17. Nec satisfacit Bocerus dum scribit, dominos territoriorum ad pœnam arbitrariam teneri, non ad damnum resarciēdum spoliatis. Est enim juris aperti pœnam arbitrariam, quæ reipubl. penditur, non impedire quò minùs ob damnum

expedire liceat. Et certè sæculares magistratus communione privantur jure Canonico usq; ad condignam satisfactionem, si ad postulationem Clericorum rapaces refrænare neglexerint, *d. c. administratores 23. q. 5.* Minus placet, quòd damnum per culpam omissionis datum negat privata actione vindicari posse. Nam etsi Covarr. *de spons. & matr. p. 2. c. 6. §. 8. n. 11. & seq.* simile quidpiam asserere videtur, id tamen doctissimè refellit Molin. *de just. & jure, tr. 2. disput. 697. n. 9.* Et certè licèt actio directa & utilis hic deficeret subsidiaria tamen in factum deneganda non erit arg. *l. quoties 11. ff. de præst. verb.* dummodò meminerimus, si habita rationum, temporumque ratione in procuranda viarum securitate domini territoriorum moralem diligentiam adhibent, eis culpam frustrà imputari, adeòque contra ipsos actionem dandam non esse, si extra ordinem se quis spoliatum conqueratur. Et hæc sunt placita Doctorum circa præsentem quæstionem.

18. Non desinam tamen hic ad complementum quæstionis adnotare, quòd si aliquo casu actio contra dominos territorii, in quo rapina commissa est, locum sibi vendicat, alia tunc quæstio vertitur, qua ratione damnum acceptum probari debeat. Mynf. *cent. 5. observ. 71.* & Gail. *d. observ. 64. n. 7. & seqq.* post Panorm. *in c. super eo, ultim. num. 5. extrà de his quæ vi metusve.* Bart. *in l. si quando, C. unde vi,* & alios, opinantur damnum jurejurando probari non posse, sed testibus dumtaxat probandum esse. Potest rapinam passus damnum rerum amissarum, & id, quod interest, juramento suo probare, *l. 2. l. in actionibus 5. §. sed in his, ff. de in lit. jur. leg. si quando, Cod. unde vi,* attamen hoc ob dolum raptoris sive in odium rapinæ constitutum est. In præsenti specie emendatio damni petitur ex maleficio, rapina scilicet alterius, & ob culpam domini, qui viarum securitati non idoneè prospexit; dolus autem ipse penes prædonem est; ergo cessante ratione *d. l. si quando,* quæ palam de jurejurando contra prædonem dolosum præstando loquitur, cessabit etiam privilegium jurisjurandi. Quòd si dominus territorii scivit, prædones in sua Provincia grassari, & cùm potuisset, non providit, aut prohibuit, à dolo parum videtur abesse, ac proinde, si spoliatus contra ipsum, veluti criminis participem, ex proprio dolo ageret, sacramentò rerum, quas perdidit, æstimationem probare non minùs sinendus esset, quàm si contra prædonem judicio consisteret, argum. *l. si quando, 9. C. unde vi,* ne deficientibus cæteris probationibus delictum domini maneat impunitum contra *l. ita vulneratus, ff. ad l. Aquil.* Bocerus *de Regal. d. c. 2. n. 506.*

19. Est tamen hic advertendum, spoliato tum demum compensandum esse, si in via regia rapinam passus fuerit. Rosenth. *de feud. c. 5. concl. 22.* Si verò viator à via publica & solita, qua vulgò iter fit, deflexerit ad vias insolitas, sibi debet imputare si in manus prædonum incidit. Andr. Gail. *d. observ. 64. n. 10.*

R E S O L. XXXVIII.

An liceat cuilibet Christiano bona possessa à Turcis sibi usurpare, & cum aliquibus limitationibus sine aliquo onere restitutionis?

Et an possint ex tacito consensu Principis defraudare vectigalia à Turcis imposita similiter sine onere restitutionis?

Et an, quando servus Christianus injustè detinetur à Turcis, non solùm possit fugere, sed etiam jure belli possit subripere, quæcumque voluerit, ex tacito sui Principis consensu? Ex p. 5. tr. 13. & Misc. 1. Res. 98.

§. 1. DE hoc casu per Epistol. in Aleppo datam sub die vigesimo sexto Augusti, millesimo sexcentesimo trigesimoseptimo, interrogatus fui à Reverendo Patre Joanne Stephano de Sancta Teresia Carmelita discalceato, qui testatus est mihi ibi affirmativam sententiam docuisse Patres Soc. JESU, & præcipuè inter illos Patrem Gasparum Meniglier Gallum, & ex Patribus Minorum Observantium, Patrem Antonium Veglia Neapolitanum, asserentes quòd quicquid possident Turcæ, sunt bona Christianorũ tyrannicè usurpata, & ideò omnis Christianus tanquam membrum Ecclesiæ potest ea in Ecclesiam deferre. Probatur etiam hæc opinio ex auctoritate Samuelis de Lublino ex inclyta Religione Div. Dominici *in sum. verb. servus, n. 1.* ubi sic ait. Quando servus Christianus injustè detinetur à Turca, non solùm potest fugere, sed etiam jure belli potest subripere quæcumque voluerit ex tacito sui Principis consensu. Ita ille, qui citat Cajet. *in 2. 2. q. 66. art. 8.* & idem docet Victorellus *in Notis ad Emanuelem Sà, verb. servus, n. 1.* & noster Pater Naldus *in summa, eodem verb. & nu.* nec valet dicere, quòd isti Authores loquuntur tantùm de servis: nam ratio in eorum favorem adducta militat etiam in

Sup. hac la re, p. 1. tr. 8. ref. 13. & ibi loct. 3. vol. 19. §. Et omnis.

aliis Christianis, quamvis servi non sint. Etenim cùm Principibus Christianis sit jus adversùs Turcas bellum gerendi, & proinde eos jure belli rebus suis spoliandi, quia, ut inter alios observat Duvallius *in 2. 2. tract. de Fide, qu. 7. artic. 10. concl. 4.* Rebell. *p. 2. lib. 1. q. 12. n. 8.* Valascus *to. 1. cons. 30. n. 8.* Covarruvias *in reg. peccatum, p. 2. §. 11. nu. 6.* Christianorum Provincias occupaverunt, & occupant, sequitur ex hoc posse omnes Christianus ex tacito Principum consensu, & ex eorum interpretativa licentia quæcumque voluerint è Turcis subripere. Et ideò Doctores citati non concedunt posse servos ratione servitiorum subripere æquivalentem à dominis, sed quantum voluerint, & hoc non solùm ab ipsis, sed etiam ab aliis: ergo hoc eis non concedunt ratione tantùm famulatus, sed ratione taciti consensus Principum sæcularium, quam interpretativam licentiam adesse quoad omnes, etiam non servos dicendum est, & quia, ut dictum est, in eis militat eadem ratio, & quia quanto plures sunt qui à Turcis surripere possunt, tantò magis eorum vires debilitantur: Doctores verò exemplificant hoc tantùm in servis, quia ut plurimùm Christiani in terris Turcarum commorantes sunt mancipia, & ipsis magis commoditatem habent subripiendi, non sequitur autem, quòd alii non possunt.

2. Verùm his non obstantibus, non desinam hic apponere ea, quæ in sacra Congregatione propaganda fide consuluerunt aliqui Theologi septimò Aprilis, millesimo sexcentesimo vigesimo nono, circa casum similem propositum à Patre Francisco Longobardo Ordinis Minimorum Missionario in Africa, Tuneti nempè (teste Laurentio de Peyrinis *in privilegiis Minimorum, tom. 3. c. 4. n. 29.*) Christianis captivis licere bona surripere modò Principis Sarraceni ex tacita voluntate Principum fidelium, sed adhuc dominorum particularium, sub quorum violenta servitute detinentur jure compensationis pro injuria captivæ libertatis pro debita laboribus mercede, pro cessante, & damno emergente in suis negotiationibus, & bonis ob absentiam à patria. Quòd si fideles captivi à stipendiis militaribus Christianorum Principum per Sarracenos in servitutem injustam redacti sunt, eos quorumcumque infidelium indistinctè tuta conscientia posse bona auferre sub quacumque via, & industria ex interpretativa eorumdem fidelium Principum voluntate. Ità illi Theologi, & cùm supradictus casus propositus a Patre Longobardo denuo ab aliis Theologis discuteretur in Congregatione sancti Officii die decimo tertio Augusti, millesimo sexcentesimo trigesimo, teste etiam Peyrino *ubi suprà n. 43.* sic resolutum fuit. Qui captivi injustè detinentur ab infidelibus, possunt à dominis particularibus accipere sine injustitia, vel aliqua ejus specie, quantum sufficit ad congruam compensationem, etiam pro sufficientia redemptionis ab illis, vel aliis, qui sunt partes Reipublicæ, sive Judæi, sive Turcæ. Ex quibus apparet supradictos Theologos non tribuisse servis Christianis in terris Turcarum tam amplam licentiam, quam illis tribuunt Doctores citati *ubi suprà,* & ita etiam Filliucius *tom. 2. tr. 22. cap. 5. n. 123.* & ante illum Azorius *to. 1. lib. 8. c. 24. q. 13.* ubi docet fas esse Christiano servo apud Turcas, vel Sarracenos capto auferre domino suo ea omnia, quæ sunt necessaria ei ad fugam, & ad iter faciendum, quo revertatur ad suos, eo quòd iniquè possideatur à domino, item quia vim patitur dum detinetur, item quia potest jure operas, quas præstitit, compensare aliis rebus. Ita ille.

3. Sed ego, ut verum fatear non auderem de peccato mortali damnare eum, qui contrariam sententiam sequi vellet. Nam servi Christiani apud Turcas, non solùm possunt sibi applicare eorum bona, ratione laborum, famulatus, injuriarùm, lucri cessantis, damni emergentis, &c. sed etiam ratione justi belli: nam Principes Christiani sunt domini rerum Turcarum, & cùm ipsi sint hostes publici, & tyrannicè bona Christianorum possideant, sequitur posse Christianos ex tacito Principum consensu bona illorum surripere. Et ita præter Doctores citatos hanc sententiam tenet etiam sapientissimus Molina *de Justit. to. 1. tr. 2. disp. 37. n. 1.* ubi sic ait. Cùm Turcarum, & Maurorum bellum adversùs nos ex eorum parte sit injustum, fas est iis, qui apud illos captivi detinentur, in recompensationem injuriarum, & damnorum, quæ acceperunt, nec non obsequiorum, quæ illis exhibuerunt, & quia perpetuò nostris cum illis bellum est, accipere non solùm ab eis, à quibus injuria sunt affecti, competentem compensationem damnorum, & injuriarum, sed etiam tam ab illis, quàm ab aliis jure belli, atque ex præsumpta nostrorum Principum voluntate accipere quæcumque voluerint. Ita Molina.

4. Confirmatur supradicta opinio ex auctoritate *l. non solùm,*

folkm, C. de rer. permutat. ubi sic habetur. Non solùm barbaris autem minimè præbeatur, sed etiam si apud eos inventum fuerit, subtili auferatur ingenio, ubi glossa ait: Erant hi barbari hostes populi Romani; sed hodie Turcæ, ut patet, sunt hostes publici: ergo licitum erit per dictam legem bona eorum surripere. Et tandem Albertinus *in rubr. de hæreo. & in 6. quæst. 8. num. 4.* asseruit ex his præceptum Decalogi septimum. Non furtum facies, non habere locum in Christianis surripientibus res ab infidelibus ex consensu Principum. Undè hanc sententiam puto probabilem esse; cum hac tamen limitatione, ut actio illa sumendi bona Turcarum non sit annexa cum aliquo scandalo, vel cum damno aliorum Christianorum, vel mendacio, conscientia erronea, vel fractione fidelitatis, ad quam tenentur, quia sub fide regia ibi adsunt, aut negotiantur. Et aliqui putant etiam in his casibus peccare quidem Christianos bona Turcarum surripiendo, non tamen teneri ad restitutionem: quia primò restituendo præberent vires hostibus Ecclesiæ, secundò, quia in dictis casibus si non quoad modum, quoad substantiam tamen præsumitur consensus, & licentia Principum Christianorum: ergo non adest obligatio restitutionis, licèt in modo peccetur; sicut multi excusant Regulares, qui furantur aliqua è Monasterio, invito tantùm Superiore quoad modum. Ita Mendoza *quæst. 8. post 7. concl. & concl. 8.* Navarr. *de rest. lib. 3. cap. 1. dub. 1. nu. 160.* Lessius *lib. 2. cap. 41. dub. 9. nu. 80.* Rebellius *par. 1. lib. 3. q. 15. num. 22.* & alii communiter; sed ego hanc sententiam non approbarem in casu, quo inter Christianos, & Turcas adesset Tempus treugæ, vel alicujus salvi conductus: in his enim casibus non potest præsumi consensus propriorum Principum, neque quoad substantiam, neque quoad modum. Et hæc lecta, probabilia etiam esse censuit Pater Franciscus Bardi, sanctæ Theologiæ Professor in Collegio Panormitano Societatis Jesu, vir doctus, & mihi clarissimus.

Sup. hoc lit. to. 7. tr. 5. resol. 18. §. 2. post medium, vers. non autem est invitus, & in resol. 19. §. sed opinio, prope finem, & vers. quia ad summum.

5. Notandum est etiam hic pro confirmatione supradictorum ex tacito consensu Principum, posse Christianos fraudare vectigalia à Turcis imposita: quia sicut terræ illæ pertinent ad Principes Christianos, ita & tributa, quæ ratione talis dominii exigunt; sed hoc intelligendum cum limitationibus superiùs appositis. Vide Sanchez *in opusc. tom. 1. lib. 2. cap. 4. dub. 5. num. 3. 8. & 9.* qui etiam alias adducit rationes, undè non est audiendus Megala *in part. 2. lib. 2. cap. 17. q. 6. num. 85.*

Sup. hoc vide to. 3. tr. 8. ex doctrina ref. 18. sponsor in §. ult.

RESOL. XXXIX.

An quis tuta conscientia possit detinere rem, quam juxta legis præscripsit, si posteà cognoscat fuisse alterius?
Et an semper præscriptio transferat dominium, vel tantùm aliquando? Ex part. 6. tract. 7. & Misc. 2. Res. 12.

§. 1. NEgativam sententiam docuit novissimè Cyprianus Regnerus *de justitia quarumdam legum Romanorum lib. 1. cap. 15.* eo quòd omne illud, quòd fit sine bona conscientia, & fide, Deo placere non possit, *Roman. 4. vers. 23. Hebr. 11. vers. 6.* Secundò quòd dicto Christi omnes leges Civiles revocatæ sint ad æquitatem naturalem pariter omnibus insculptam. *Matth. 7. vers. 12.* Quando igitur sacræ litteræ approbant ordinationes politicas, eas tantum approbant, quæ judicio rationis, quòd nostris mentibus tamquam dedicatum aliquod simulacrum divinæ justitiæ inditum est, congruè respondeant. Jam autem, qui post præscriptionem comperit rem esse alienam, versatur in mala fide: novit enim naturalem dictitare rationem, neminem cum alterius detrimento debere fieri locupletionem *l. 206. ff. de Regul. jur.* ergo nec tutus in conscientia. Quæ cùm ita se habeant, non video quo pacto judex exterioris fori dominum agentem repellere possit, & malæ fidei possessorem defendere. Num igitur judici placebit, quòd Deo displicet? Ministernè erit supra herum suum? homonè Deo sapientior? *Matth. 10. vers. 24.* Possuntnè judex exterioris fori, & judex interioris de eodem contraria justè pronunciare? Hucusque Regnerius cui etiam adde Henningum Arnisæum *de jure Majestatis lib. 1. cap. 2. num. 5.* ubi sic ait. Habet omnis præscriptio aliquid iniquum, quòd vergat contra naturalem, & positivam justitiam: & sic consistit quidem in jure bono sed non æquo, cùm tueatur aliquam contra verum dominum rei, & locupletet eum cum aliena jactura. Sustinetur autem solis his ratiunculis, ut homines ad res suas custodiendas reddantur attentiores: quomodo, & Lacedæmonii sua furta probarent, ne dominia rerum incerta fiant; quas omnes rationes, notandum in foro civili aliquid verisimilitudinis habere apud conscientiam verò neminem excusare, quia peccatum non excusant in ipso animo, sed tantùm in Republica. Ita Arnisæus.

2. Sed hi Auctores malè olent: & licèt cum ipsis sentiat Joannes VanKel *in regula possessor. de jur. in 6.* & ibi Joann. Andreas, Alciatus *de quinque pedum præscriptione 23. & 50.* Corneus *lib. consil. 252. num. 4.* alii, quos citat Valboa de Magrovejo *in cap. vigilanti, de præscrip. num. 35.* Tamen ipse meritò *num. 38.* affirmativam sententiam tenet. Dicendum est igitur completa præscriptione, si posteà superveniat rei alienæ scientia, præscribentem neque in foro exteriori, neque in foro conscientiæ ad ullam restitutionem teneri.

3. Et ratio est, quia per legitimam præscriptionem non tantùm adimitur priori domino actio in foro externo, sed etiam dominium secundùm legum dispositionem illius tollitur, & in præscribentem transfertur, ut clarè probari potest ex *lib. 3. ff. de usur. & usucap.* ubi usucapio definitur esse adjectio (sive, ut alii legunt, adeptio) dominii per continuationem possessionis tempore legibus definito. Neque Canones in eo usquam reprehendunt, aut corrigunt jus civile, quamvis præscriptione cum mala fide tollant: quin potiùs videntur idipsum omninò supponere, & approbare, quando juxta illam legum dispositionem judicant, & judicari volunt, ut patet ex *causa 16. quæst. 3. per diversos Canones: & in cap. Sanctorum de præscript.* ait Pontifex, se irrefragabiliter confirmare, ut omnes possessiones ad singulas provincias suorum Confratrum pertinentes, à quibus per 30. annos possessæ sunt, quietè, & sincerè perpetuò teneantur: quòd eodem titulo in aliis capitibus judicatur. Ergo quando legitima præscriptio est absoluta, licèt præscribens postmodum intelligat rem fuisse alterius, poterit tamen eam sibi tutò retinere. Probatur consequentia, quia res illa jam in ejus transivit dominium, ita disponente Imperatore, aut aliis Superioribus, qui potestatem habent dominium ab uno transferendi in alterum, quemadmodum propter delicta, ita & ex aliis justis causis bonum publicum concernentibus. Quòd si res in præscribentis transierit dominium, nulla est ratio dicendi, quòd non possit eam nunc tuta conscientia retinere.

4. Undè ex his patet responsio ad ea, quæ in contrarium adduxerunt Regnerus, & Arnisæus, & ad id quòd ex lege naturali locupletari quis non debeat cum alterius injuria, & jactura. Respondeo quòd regula juris allegata sic accipienda est, quòd nemo locupletari debet cum alterius injuria, aut jactura, iniquè scilicet illata: non autem quòd nullo modo id fieri possit cum alterius jactura. Nam qui ludis licitis, aut sponsione aut certamine debitis circumstantiis vestitis lucrum faciunt, locupletantur, cum jactura aliorum, nec tamen ad restitutionem obligantur.

5. Ex his etiam infertur contra Adrianum *in 4. de restit.* & Medina *Cod. de rest. quæst. 18.* asserentes aliquando præscriptione transferri dominium, non autem semper: sed tunc solùm quando intercessit prioris domini negligentia notabiliter culpabilis: & proinde tunc, non autem aliàs posse detineri rem præscriptam, si posteà constet fuisse alterius. Fundamentum horum est, quòd leges, & Canones videantur subinde judicare præscriptionem esse inductam ad excutiendam dominorum segnitiem in rebus suis curandis, ut potest colligi *ex cap. vigilanti, de præscr.* ac proinde volunt in pœnam negligentiæ esse introductam. Quare ubi non est gravis negligentia, existimant eam non procedere in foro conscientiæ, quia cessante causa cessat effectus.

6. Sed opinio ista est singularis, & parum solida, aut probabilis: quòd enim ad fundamentum illud attinet. Respondeo præscriptionem non esse introductam saltem principaliter ad tollendam negligentiam prioris domini, minus ad eam puniendam: sed ob alias causas majoris momenti, ex quibus etiam leges præscriptionis justificari solent: quarum in primis una principaliter indicatur *in l. 1. ff. de usucapionib.* ubi sic habetur. Bono publico usucapio introducta est, ne scilicet quarumdam rerum diu, & fere semper incerta dominia essent. Altera huic amnis, & est quasi hujus finis, ut contentiones, & lites in Republica vitentur, & aliquando finiantur, ut dicitur *l. ultima, ff. pro suo,* ubi concessa dicitur usucapio, ut aliquando litium esset finis.

RESOL. XL.

Quidam vir Nobilis possidebat multa bona dubitans esse sua, quæsivit à me, an teneatur illa restituere?
Sed difficultas est, quando quis inæqualiter dubitat, & magis inclinat in eam partem, ut res aliena sit, quid in hoc casu faciendum erit? Ex p. 2. tr. 17. & Misc. 3. Res. 44.

§. 1. REspondi, vel incepit possidere dubitans, vel non; in primo casu tenetur adhibere diligentiam, ut inveniatur verus dominus, & ei restituere bona illa cum fru-

fructibus etiam consumptis: post adhibitam verò diligentiam, si manet adhuc dubius, non est obligandus ad integram restitutionem, sed solùm ad partem pro ratione dubii, quam debet tribuere creditori, de quo dubitat: si verò talis persona sit ignota, pauperibus tribuenda est. Itaque si dubium sit æquale, dimidium restituere debet, & quominus probabile est rem esse alienam, tanto minus non tenetur restituere, juxta quantitatem dubii perseverantis. Sic Lessius de just. lib. 2. cap. 14. dub. 4. num. 25. Sanchez in summa tom. 1. lib. 2. cap. 23. num. 177. Rebellius de oblig. just. parte 1. lib. 2. quæst. 5. num. 7. Molina de justit. tom. 3. disp. 721. num. 3. & alii.

2. In secundo autem casu, scilicet quando initio rem bona fide accepit, vel habuit; si posteà incipiat dubitare, tenetur etiam inquirere veritatem, & manente dubio, si æqualiter dubitet, non tenetur quidquam restituere; nam in dubio melior est conditio possidentis, reg. in pari 65. de reg. jur. in 6. & ita communiter docent Doctores Salonius in 2. 2. q. 62. art. 6. contr. 4. concl. 4. Rodriquez in summa tom. 2. cap. 43. numer. 4. Medina in part. 2. quæst. 19. art. 6. propos. 1. Molina de just. tom. 1. tract. 2. disp. 35. Henriquez in summa lib. 14. de irregul. cap. 15. in fin. Sayrus in Clavi Regia lib. 10. tract. 2. cap. 3. num. 29. Coninch de Sacr. disp. 34. dub. 10. num. 85. Lessius, Rebellius ubi supra, & alii. [illegible margin note]

3. Sed difficultas est, quando quis inæqualiter dubitat, & magis inclinat in eam partem, ut res aliena sit; & in hoc casu Valentia tom. 3. disp. 3. q. 16. punct. 2. Bannez in 2. 2. qu. 40. art. 1. dub. 5. con. 1. 4. Ledesma de matrim. quæst. 45. art. 1. ad 3. & Salonius ubi supra, asserunt, sic dubitantem teneri partem restituere pro ratione majoris illius propensionis. Et ratio est, nam in pari causa, ut diximus melior est conditio possidentis, sed quando possidens magis inclinat eam partem, ut res sit aliena, non dicitur potior causa. Ergo ratione istius imparitatis, & inclinationis tenetur aliquid restituere illi, cujus rem esse dubitat. [illegible margin note]

4. Secunda tamen opinio, cui tanquam probabiliori adhæreo, asserit, sic dubitantem non teneri ad ullam restitutionem: quia possessio certa prævalet rationibus inducentibus in partem oppositam, dummodo non sint adeò efficaces, ut illius partis assensum generent. Ita Sanchez in summa tom. 1. lib. 1. cap. 10. num. 9. Vasquez in part. 2. quæst. 19. art. 6. disp. 66. cap. 7. num. 42. Aragon. in 2. 2. quæst. 62. artic. 1. Imò addit Salas in part. 2. quæst. 21. tract. 8. disp. unic. sect. 23. num. 231. hoc esse verum non solùm, quando rationes pro contraria parte assensum non generant, sed etiam quando eum generant, dummodo non convincant, nec assensus sit certus physicè, aut moraliter, sed merè opinativus, adhuc enim vere res est dubia, ac possessio omnibus rationibus non convincentibus præponderat.

5. Ad argumentum contrariæ sententiæ respondetur, Possessionem certam, ut dictum est, prævalere, & meliorem esse possidentis conditionem, etiamsi dubium non sit par, & æquale. Ex his patet responsio ad supra positum quæsitum.

R E S O L. XLI.

An possessor bonæ fidei, si inæqualiter dubitat, & magis inclinat in eam partem, ut res est aliena, teneatur juxta inclinationem, & propensionem aliquid restituere? Ex p. 2. tr. 15. & Misc. 1. Res. 10.

§. 1. Affirmativè respondet Bannez in 2. 2. q. 62. in præambulo ad illum dub. ult. concl. 2. Ledesma de matr. q. 45. art. 1. ad 9. primo sententia dubii secundo. Salon. in 2. 2. qu. 62. art. 6. contr. 4. concl. 4. Sanch. de matr. tom. 1. lib. 2. disp. 41. n. 10. & hanc sententiam puto etiam tenere Sayrum in Clavi Regia, lib. 10. tr. 2. c. 3. nu. 29. Barthol. à Fausto in speculo confess. disp. 4. q. 260. ubi asserunt, in dubio æquali possidentem bona fide, non esse obligatum ad restitutionem. [illegible margin note]

2. At mihi semper contraria opinio visa est probabilior, quam tuetur, & docet Vasquez in parte 2. tom. 1. disput. 66. artic. 7. num. 42. ubi loquens de supradicta opinione asserit: (Ego hanc sententiam existimo nulla ratione esse admittendam. Nam quamvis pro altero, qui non possidet rem, fortiores videantur rationes, & conjecturæ circa res proprietatis, tamen si non sunt usque adeò efficaces, ut generare possint assensum illius partis, sed rem adhuc dubiam relinquant, non debet censeri magis, & potius jus proprietatis unius, quàm alterius, cùm adhuc in dubio res maneat, dubia enim res æquè videtur utramque partem respicere. Ergo si rei in dubio existenti accedat certa possessio, potior erit causa possidentis. Quo circa quamvis urgentiores videantur rationes pro eo, qui non possidet, si tamen non sufficiunt assensum generare, non obligabunt ad ullam restitutionem. Doctrina verò de dubio, in quo melior est conditio possidentis, intelligitur, quando nullus est assensus pro altera parte.) Hæc Vasquez. Igitur in casu, quando possidens bona fide inclinat, ut res sit aliena, non tenetur juxta talem propensionem aliquid restituere; quia possessio certa est potior, quàm rationes inducentes in partem contrariam, sed non generantes assensum.

3. Post hæc scripta, inveni etiam Bonacinam docere hanc sententiam de restit. disput. 1. quæst. 2. punct. 2. num. 6. qui citat Salas in part. 2. quæst. 21. tract. 8. disp. unic. sect. 23. nu. 231. & notat Sanchez in sum. tom. 1. lib. 1. cap. 10. num. 9. retractasse dicta de matrimonio ubi suprà, quòd non solùm retractavit in isto loco, quem citat Bonacina, sed etiam in lib. 2. cap. 23. num. 179.

R E S O L. XLII.

An si præmissa debita diligentia, adhuc dubius sit, propendat tamen magis rem esse alienam, tenearis eam restituere, vel dividere? Ex part. 4. tr. 3. Res. 26.

§. 1. Hanc quæstionem declaravimus in part. 2. tract. 15. resol. 10. & teneri juxta inclinationem, & propensionem aliquid restituere, diximus docere Bannez, Ledesmam, Salonium, & Sanchez, quibus nunc addo Coninch de Sacr. disp. 34. dub. 10. num. 93. Valentiam tom. 3. disp. 3. q. 16. punct. 2. §. si autem, quia in tali casu non est par causa tua, & aliena, ut possessio tibi suffragetur. [illegible margin note]

2. Nihilominus in dicta resolutione ego contrariam sententiam docui cum Vasquez, Bonacina, Salas, & Sanchez se retractante, quibus nunc addo Merollam, me citato, in suis disputat. Theologicis, tom. 1. disp. 3. cap. 3. coroll. 3. num. 24. Castrum Palaum tom. 1. disp. 3. punct. 2. num. 11. Layman lib. 1. tract. 1. cap. 5. §. 3. num. 21. & Fillincium tom. 2. tract. 31. cap. 4. nu. 158. & ratio est, quia possessio præponderat omnibus rationibus non convincentibus.

R E S O L. XLIII.

An facta sufficienti diligentia, an res sit sua, possit possessor bonæ fidei adhuc dubius illam retinere, & alienare, vel teneatur rem dividere cum persona, de qua dubitatur, an ejus sit?

Et an durante investigatione Domini, possit uti re, quæ usu non consumitur, ut equus, mancipium, &c.

Et an possessor, qui adhibita diligentia, an res, quam possidet, sit aliena, si mansit adhuc dubius teneatur in posterum verò Domino comparenti restituere?

Et quid est faciendum, si spes moralis non est, ut vera Dominus compareat?

Et quid, quando probabilis spes est Dominum compariturum? Ex par. 4. tract. 3. Res. 25.

§. 1. Non posse asserit Adrianus quodlib. 2. à num. 2. ad 4. confirm. argum. 1. vel saltem teneri videre rem cum persona, de qua dubitatur, an ejus sit, docet Sotus de just. lib. 4. quæst. 5. art. ult. Martinus de Ledesma 2. part. 4. quæst. 18. art. 1. dub. 14. & Aragon. in 2. 2. quæst. 62. art. 1. tr. de dominio, unic §. his constitutis; nam extante æquali dubio, videtur jus esse æquale utriusque partis: ergo, &c. [illegible margin note]

2. At, his non obstantibus, contrariam sententiam communiter docent DD. ut Villalobos in summa to. 1. tract. 1. diff. 1. num. 1. Coninch. de Sacram. disput. 34. dub. 10. numer. 93. Azorius tom. 1. lib. 2. cap. 19. quæst. 5. Vasquez in 2. disp. 66. c. 7. à num. 36. Salas in 1. 2. tract. 8. disput. unica, sect. 53. num. 233. Sanchez in summa tom. 1. lib. 1. cap. 10. numer. 9. Molina tom. 1. tract. 2. disp. 36. conclus. 1. & tom. 3. disput. 721. num. 4. Valentia tom. 2. disp. 2. quæst. 14. punct. 4. Salonius in 2. 2. quæst. 82. art. 6. contr. 4. concl. 3. Bañez in 2. 2. quæst. 62. art. 6. dub. 5. concl. 4. Sancius in selectis disp. 43. nu. 11. Merolla tom. 1. disp. 3. cap. 3. corollar. 3. num. 11. & alii penes ipsos. Ratio est, quia in pari causa melior est conditio possidentis: ergo, Quod etiam probatur: nam in foro externo in tali casu professor dubius non esset spoliandus: ergo neque in foro interno. Probo consequentiam, quia forum internum semper externo conformari debet, quando externo falsa præsumptione non innititur, ut docet Merolla loco citato num. 7. Garsias de benefic. tom. 2. part. 9. capit. 1. num. 10. Salas in 1. 2. tract. 8. disput. unica, sect. 19. num. 176. 171. & 226. Sanchez de matrimon. tom. 1. lib. 1. disp. 5. num. 20. Suar. de censf. disp. 40. sect. 5. num. 16. Sancius in selectis disp. 48. numer. 55. ergo, &c.

3. Notandum est tamen hic primò quòd durante investigatione veri domini, non potest quis uti rebus, quæ usu consu-

fumuntur, nam frustra dominus quæreretur; potest tamen uti illis, quæ usu non consumuntur, ut equus, mancipium, &c. dum tamen adsit animus solvendi vero domino pretium illius usus, deductis expensis alimentorum. Ita Villalobos *in summa to. 1, tr. 1. diffic. 20. n. 4.* & alii.

4. Nota secundò possessorem, qui adhibita diligentia, an res, quam possidet, sit aliena, si mansit adhuc dubius, non teneri in posterum verò domino comparenti restituere nisi instar bonæ fidei possessor, nempè rem ipsam si apud se extat, vel si consumpta sit, aut sit alienata, tenetur solùm quatenus factus est locupletior. Ita Lessius *lib. 2. c. 14. dub. 4. n. 23.* Rebellius *p. 1. lib. 2. q. 5. n. 51.* Vasquez *in 1. 2. disp. 66. c. 7. n. 38.* Sanchez *in summa tom. 1. lib. 2. c. 23. num. 186.* & alii penes ipsos. Unde non sunt audiendi, Aragonius *in 2. 2. qu. 62. art. 5. dub. 1.* & ibi Bannez *dub. 2. concl. 3.* Salonius *contr. 2.* Salas *in 1. 2. tr. 8. disp. unica, sect. 23. nu. 227.* & alii asserentes hunc teneri restituere pretium rei venditæ; sed adversùs dictos Doctores, & meritò, insurgit Merolla *to. 1. disp. 3. c. 3. corollar. 3. n. 18.* docens hanc opinionem tunc esse veram, quando ex pretio locupletior evasit, tunc enim tenetur esse paratus restituere domino totum pretium si in toto factus est ditior, ut si rem illam ipse dono acceperat, ac postea vendidit, vel partem pretii, ut si illam emerat, sed postea pluris vendidit, quia in eo excessu tantùm factus est locupletior.

5. Et tandem nota, quòd si spes moralis non est ut verus dominus compareat, non teneris monere de dubio emptorem, quia tunc emptor morali periculo non exponitur, secus autem dicendum est quando probabilis spes est dominum comparriturum. Ita Sanchez *in selectis disp. 43. num. 52.* Bannez *in 2. 2. quæst. 62. art. 6. dub. 5.* Castrus Palaus *tom. 1, disp. 3. punct. 2. n. 13.*

R E S O L. XLIV.

An possessor bonæ fidei, qui dubitans rem esse suam neglexerit investigare verum Dominum, unde imperans effectus est ad eum sciendum, teneatur ad restitutionem? Ex p. 4. tract. 3. Ref. 29.

§. 1. TEneri restituere illi, cujus rem esse dubitat, vel eo ignoto teneri restituere pauperibus juxta qualitatem dubii, & spem quam habebat inveniendi dominum, tradunt Villalobos *in summ. to. 1. tract. 8. diffic. 10. n. 2.* Salas *in 1. 2. tract. 8. disp. unica, sect. 33. nu. 238.* Alphonsus de Leone *de potest. confess. p. 1. recollect. 15. num. 76.* Sanchez *in summa tom. 1. lib. 2. c. 23. n. 283.* Molina *to. 2. disp. 36. concl. 1.* & alii.

2. Verùm secundùm Bonacinam *de contract. disp. 1. q. 1. punct. 2. n. 8.* non sine probabilitate videtur dicendum non teneri ad restitutionem; tum quia quamvis peccaverit negligendo inquisitionem veritatis, nihilominus possidere incepit bona fide; sed melior est conditio possidentis: ergo, &c. tum quia non constat an damnum aliis intulerit non inquirendo rei veritatem: qui autem dubitat, an sua actione, vel omissione fuerit aliis causa damni non tenetur ad restitutionem, Ergo, &c. Et hanc opinionem probabilem etiam esse putat Castrus Palaus *tom. 1. disp. 3. punct. 2. n. 9.*

R E S O L. XLV.

Felix dedit Confessario uncias septuaginta, ut restitueret Joanni suo creditori. Post duos annos scit Confessarium non restituisse; quæritur, an denuò dictus Felix debeat restituere? Ex p. 2. tract. 17. & Misc. 3. Ref. 2.

§. 1. QUidam Theologus magni nominis, respondit debere restituere, & probabiliter quidem: nam non desunt DD. qui hanc affirmativam tuentur sententiam, hi sunt Navar. & D. Antoninus apud Lessium *ubi infrà*, Sylvius *in 2. 2. D. Thom. q. 62. art. 6. quæritur 9.* Fabr. *de rest. in 4. sent. dist. 15. q. 2. disp. 50. c. 4. n. 159.* Lazarius *de monitoriis, sect. 4. q. 5. n. 5. & 6.* Conrad. *in resp. cas. consc. p. 2. qu. 445.* Petr. Navar. *lib. 4. c. 5. dub. 1. n. 29.* Clavis Regia *lib. 10. tract. 5. c. 9. n. 3. & 9.* Tolet. *lib. 5. c. 24. n. 2.* & Homobon. *de exam. Eccles. part. 2. tract. 10. c. 2. qu. 2. suppos. 1.* Et confirmatur ratione: nam res ex delicto debita, antequam ad creditorem perveniat, ipsi perit debitori; non enim debet creditor damnum pati ob debitoris delictum, ut benè probat Rebellius *par. 1. lib. 2. qu. 13. sect. 3.* Molina *de contr. to. 2. tr. 2. disp. 296. n.* Azor. *p. 3. lib. 4. c. 33.* & alii.

Sup. hoc sup. to. 4. Ref. ... ad lig. ... Ad ... Merinam.

Nuo hoc in to. 6. tr. 3. Ref. 143. ... ult.

2. Sed mihi etiam probabilis semper visa est contraria sententia, & sic in praxi non condemnavi dictum Felicem ad ... restituendum: nam cùm ipse non deberet cum infa... restituere, quantum in se est fecit quod potuit: & si Joannes creditor ad restituendum non consentiret, esset irrationabiliter invitus. Et sic Lessius *lib. 2. c. 16. dubit. 6. n. 67. in fin.* cum Filliuc. *in quæst. mor. tom. 1. tr. 32. cap. 5. n. 135.* probabilem vocat hanc opinionem, & in terminis illam amplectitur novissimè Cenedo *de paupertate religiosa, dub. 34. n. 8.*

R E S O L. XLVI.

An si quis daret alicui centum, ignorans, quod ex justitia tantum etiam illi debebat, teneatur postea alia centum solvere? Ex quo infertur, quòd si quis, ex devotione invisiret hanc, vel illam Ecclesiam, & non recordatur, quod ad id teneatur ex voto, vel ex pœnitentia, à Confessario injuncta, si postea recordatur voti, aut pœnitentiæ non teneatur illas Ecclesias iterum visitare? Ex p. 5. tr. 13. & Misc. 1. Ref. 94.

§. 1. CAsus est curiosus, & erit multum plausibilis ex benigna opinione, quam proferam. Affirmativam sententiam docet Sanchez *in summa tom. 1. lib. 1. cap. 12. n. 11.* ubi sic ait. Debentem cuidam centum satisfacere huic debito, si debiti prorsus immemor tantundem ei donet, nisi in remunerationem tantidem muneris accepti donatio fieret, & similiter obnoxium restitutioni incertorum pauperibus, posse omnes eleemosynas, quas postea ignarus, aut illius obligationis immemor ea sua devotione largitus est, computare in ejus restitutionis partem. Quia si hi conscii, aut prædictæ obligationis memores essent, non animo liberali, sed satisfaciendi dedissent. Sed contrarium credo cum Ludovico Lop. *lib. 2. de contractibus, cap. ult. column. ante penult. verb. superest nunc*; ubi benè ait hujusmodi dispositiones conditionales minimè spectandas esse, sed id quod voluntas tunc intendit: quia in obligatione justitiæ id peculiare est, ut illi minimè satisfiat, quando alio titulo, ut donationi, vel eleemosynæ, quàm solvendi debiti redditur. Nec conditionalis illa tollis, quin hic, & nunc sit vera donatio, & eleemosyna, & non debiti solutio. Ita Sanch. & præter Lopez tenet etiam suam sententiam Salas *de legibus disp. 9. sect. 2. n. 35.* & Bonacina *de leg. disp. 1. punct. 10. n. 23.* quia obligationes justitiæ neque contrahuntur, neque tolluntur, nisi dependenter a voluntate contrahentium, quæ tamen in his casibus ratione oblivionis, & incogitantiæ ponitur non fuisse.

Sup. hoc sup. in tr. 4 ref. ... ult. & in to. 6 tr. ... & in ... ref. 127. ... & in Ref. ... & sequ. ... illius ... sed lege ... per tot. & si placet etiam illas ... non.

3. Sed negativam sententiam tanquam probabilem non desinam hic admittere per ea, quæ novissimè adducit Nicolaus Baldellus, vir quidem doctus *in Theol. moral. tom. 1. lib. 5. disp. 25. n. 18.* ubi sic ait. Nec negari potest quin etiam in materia justitiæ possit sufficere ad illius obligationes tollendas intentio generalis, & implicita, quæ de facto habetur ab unoquoque satisfaciendi omnibus suis obligationibus, quibus absolutè potest satisfacere per unamquamque suam actionem. Neque oblivio, & incogitantia hujus, vel illius obligationis specialis potest tollere, aut impedire voluntatem generalem, & implicitam satisfaciendi omnibus, quæ habentur, sed solùm tollit, aut impedit voluntatem specialem, & explicitam satisfaciendi huic, aut illi obligationi in specie, ut ex se patet, & ideò etiam in casibus positis obligationes justitiæ dicendæ sunt verè tolli dependenter a voluntate eorum, qui per illas sunt obligati. Nam hoc modo *l. cùm ex pluribus, ff. de solut.* expressè dicitur, quòd qui ex pluribus causis uni alicui debet pecuniam, neque exprimit, aut demonstrat, dum illam solvit ex qua causa solvat, & cui obligationi intendit satisfacere, censendus est pro illa solvere, quæ apud ipsum est potior: v. g. si aliqua ex causa tenetur solvere sub pœna infamiæ, vel sub aliqua alia, vel sub jure hypothecæ, aut pignoris, & similibus. Et ratio subditur, quia verisimile est diligentem debitorem si esset admonitus, ita fuisse gesturum suum negotium. Ex quo textu clarè habetur, quòd voluntas implicita, & generalis, quam unusquisque habet satisfaciendi prout potest per unumquemque actum suis obligationibus, potest habere locum etiam in obligationibus, & in materia justitiæ, idque non solùm est verum, quando in actu solvendi nulla causa nullusque titulus exprimitur, aut determinatur, ex quo fiat solutio, sed etiam quando exprimitur, & determinatur unus aliquis minus principalis ex aliorum oblivione, & incogitantia: nam hæc oblivio, & incogitantia facit solutionem pro illo alio titulo simpliciter involuntariam, eamque resolvit in hanc conditionalem: Trado, vel solvo ex hoc titulo, nisi teneor ex aliquo alio potiore, & majoris momenti, ut diximus paulò ante. Et hæc omnia docet Baldellus *loco citato*. Dicendum est igitur, quòd intentio implendi quamcumque obligationem, semper videtur haberi saltem generaliter, & semper potest præsumi ab unoquoque, quando

Sup. hoc in to. 6 tr. 3. Ref. 145.

non

non constat de intentione contraria, quia unusquisque in suis actionibus generaliter semper intendit satisfacere obligationibus, quas habet; unde licèt prima opinio sit probabilior, posteriorem, ut dixi, puto probabilem esse. Et ideò ex his à fortiori sequitur, quòd si quis ex devotione inviseret hanc, vel illam Ecclesiam, & non recordaretur, quòd ad id teneretur ex voto, vel ex pœnitentia à Confessario injuncta, quando postea adverteret debitum, & recordaretur voti, aut pœnitentiæ, non tenetur iterum illas Ecclesias invisere, sed potest existimare utrisque satisfecisse.

Sup. hoc sup. in ... ref. ... loco doctrinæ §. Notandum, & alterius §. ...

R E S O L. XLVII.

An parentes divites, si propter aliquam justam causam exponant filios hospitali, teneantur restituere expensas circa eorum nutritionem. Ex p. 3. tr. 6. & Misc. 2. Ref. 40.

§. 1. Affirmativè communiter respondent Doctores, & ita tenent Homobonus *de exam. Eccles. p. 2. tr.* ... *c. 4. q.* 14. Bellochius *in praxi mor. Theol. p. 2. q. 7. n.* 25. Azor. *p. 2. lib. 2. c. 5. q. 7.* & alii. Ratio est, quia hospitalia instituta sunt ad nutriendos hos infantes pro egenis, & non pro divitibus.

2. At his non obstantibus, non gravabor hìc apponere sententiam Roderici Acugna *in Decretum Gratiani p. 1. dist.* 87. *c. 9. n.* 13. ubi asserit. An parentes expositorum, si sint divites, teneantur in conscientia ad sumptus nutritionis hospitali restituendos.

3. Et non teneri verius videtur, cùm hospitalia sint instituta pro præsentibus necessitatibus, absque ullo onere miserorum; & expositi quantumvis eorum parentes sint divites, præsentes necessitate urgente exponuntur, & ita nihil tenentur, postquam fuerint sui juris, hospitalibus restituere. Accedit quòd peregrini spoliati à latronibus, & similiter ægrotantes, quamvis in sua patria sint ditissimi, gratis curantur, & sustentantur in similibus hospitalibus sine ullo onere restituendi, ut ea usu constat. Et confirmatur, quia alioquin hospitalia redditus haberent, non ut liberaliter & gratis propter Deum necessitati patientium succurreretur, sed potius ut mutuum miseris daretur, quod est inconveniens, & non præsumendum de fundatoribus hospitalium. Sed forsan dici potest, tres classes hominum esse distinguendas; in prima continentur homines pauperes in re, & in spe; in secunda pauperes tantùm in re, & non in spe, ut filiifamilias; in tertia alii divites in re, impediti tamen propter metum, vel aliam justam causam filios alere nequeunt, & hos teneri ad restitutionem hospitalibus faciendam dicendum videtur. Ita Acugna *loc. citato.*

R E S O L. XLVIII.

An si quis vi, & fraude impediat, ne nepos filius spurii instituatur hæres ab avo, teneatur ad restitutionem?

Idem est dicendum de illo, qui fraude, & vi, impedit, ne aliquis consequatur officium, vel beneficium, &c.

Et supponitur nepotem filium spurii posse institui hæredem ab avo.

Et quid est dicendum, si quis impediat, ne omnia supradicta bona aliquis assequatur non vi, fraude, vel mendaciis, sed precibus, blanditiis, muneribus, &c. etiam si hoc ab aliquo efficeretur cum odio, & invidia, an peccet mortaliter, sed non teneatur ad restitutionem?

Et in corpore hujus Ref. adducuntur 77. *diversi casus pro praxi, &c.* Ex p. 3. tr. 6. & Misc. 2. Ref. 33.

§. 1. Suppono nepotem filium spurii posse institui hæredem ab avo, si hæc institutio non afficiatur intuitu filii spurii, ut illa bona ipse habeat. Ita Vasquez *opusc. de restit. c. 5. §. 7. dub. 5. n.* 123. Molina *de justit. to. 1. tr. 2. disput.* 166. *conclus. 9. n.* 56. & ex Juristis Julius Clarus *de test. q.* 32.

2. Hoc supposito de hoc casu olim interrogatus affirmativè respondi, quia qui vi, aut fraude impedit aliquem ne instituatur hæres, ut est in casu nostro, peccat mortaliter, & tenetur ad restitutionem; quidquid asserant aliqui apud Emanuelem Sà *ver. restit.* 21. adversus quos, & rectè insurgit novissimè doctus Tannerus *in p. 2. D. Thom. disp. 4. q. 6. dub. 2. n.* 65. cum Bonacina *de contract. disp. 1. quæst. 2. punct.* 12. *n.* 5. & Sylvio *ubi infra, concl.* 4. Layman *in Theol. mor. lib. 3. sect. 5. tr. 2. cap. 7. n.* 3. Sanchez *in summa tom. 1. lib. 2. c.* 23. *num.* 21. Turriano *ubi infra*. Et ratio est; nam violatur jus ipsius, quod habet ad illud bonum; quod jus non est

Sup. hoc in tom. 6. tr. 1. ex ... doctrina Ref. ... in hac, sed ... quam ... putam.

quidem absolutum, sed conditionatum, quia in libera voluntate collatoris positum; si enim velit, res tibi debetur; si nolit, non debetur. Unde si quis voluntatem ejus qui proposuit, vel deliberat tibi dare per vim, aut fraudem directè impediat, aliove inflectat, veram tibi injuriam facit: nam jus tuum in libertate collatoris constitutum violat. Ergo, &c. Et ideò hanc sententiam sustinent etiam Navarrus *in man. c. 17. n. 76.* & *ibi* Victorellus *in notis n. 67.* Lessius *lib. 2. cap. 12. dub. 18. n.* 123. Vasquez *in p. 2. D. Th. to. 2. disp. 175. c. 2. n.* 13. Azorius *p. 3. lib. 4. c. 9. q.* 1. & alii penes ipsos. Idem dicendum est de illo, qui fraude, & vi impedit, ne aliquis consequatur officium, vel beneficium, &c.

3. Notandum est tamen, quòd hæc restitutio non est integrè facienda, sed quanti judicio prudentis spes illa potest æstimari. Ita Doctores citati.

4. Verùm non gravabor hìc adnotare, quòd si impediatur, ne omnia supradicta bona aliquis assequatur, non vi, fraude, mendaciis, &c. sed precibus, blanditiis, muneribus, &c. etiamsi hoc ab aliquo efficeretur cum odio, & invidia, peccaret quidem, sed ad restitutionem non teneretur; quia omnes supradicti, qui impediuntur ab assequendis istis bonis, jus ad illa non habent, nisi, ut dictum est, in libera voluntate collatoris; ergo si relinquas collatorem in sua libertate, nec aliquid facias quod illi libertati repugnet, non censeris hoc jus violare. Igitur cùm preces, munera, blanditiæ non repugnent libertati, nullo modo infers alicui injuriam. Et ita adversùs Cajetanum *in 2. 2. qu. 62. art.* 2. Covarruvias *in reg. peccatum, p. 2. §. 7. num.* 8. Paludanum *in 4. dist. 15. q. 2. art. 2. concl.* 4. Scotum *eadem dist. & q. ad arg. ult.* Ricardum *ibidem circa 5. principalem q. 3. art.* 6. docent communiter Doctores, ut Lessius, Azorius, *ubi supra*, quibus Adde Villalobos *in summa to. 1. tr. 18. diffic. 43. n.* 10. Navarra *de restit. lib. 3. c. 5. n.* 18. Turrianum *in 2. 2. to. 2. disp. 26. dub. 1. n.* 7. Rebellium *par. 2. lib. 3. q. 8. concl. ult. n.* 5. & Sylvium *in 2. 2. q. 62. artic. 2. quæritur* 25. *concl.* 2. Nec obstat intentio nocendi, odium, & invidia; nam si non sequatur opus contrarium justitiæ, hæc omnia inducunt onus restituendi; unde quod ad restitutionem attinet, videndum est, quo jure fiat quicquam, non autem quo animo; animus enim nocendi est contra charitatem, sed non violat justitiam, nisi accedat opus justitiæ repugnans.

Sup. hoc ... tribus Ref. seqq. & hic infra in §. 4. hujus ref.

Sup. hoc in ref. seq. & in ref. 1. post seq. §. 2.

5. Hinc ea dictis infertur primò, aliquem non teneri ad restitutionem, si sine vi, & fraude impedivit, v. g. ne Paulus institueret hæredem, vel legatarium Petrum, quem gratis instituere volebat, etiamsi ex odio, & malo animo fecerit, & oraverit ut se ipsum, vel alium amicum loco Petri, Paulus institueret.

Sup. hoc in 2. ... ref. not. seq.

6. Secundò, non tenetur ad restitutionem, qui sine vi, & fraude curavit aliquod testamentum jam factum mutari, & alium hæredem institui, vel aliquid sibi, vel amicis relinqui.

Sup. hoc infr. in fine ref. 50.

7. Tertiò, si absque vi, & fraude procuras, ut beneficium daretur indigno, non teneris quidem restituere aliis competitoribus dignis, quia nihil contra jus illorum fecisti, sed teneris Ecclesiæ, vel Reipublicæ, cujus jura violasti, procurando ei ministrum ineptum, & in tali casu servandus est ordo, ut primo loco teneatur is, qui officium administravit, & stipendia accepit. Secundo loco tenetur collator, & tertio suasor.

8. Quartò, si absque vi, & fraude impedivisti digniorem, ut daretur minus digno officium, vel beneficium, peccasti quidem, non tamen teneris ad restitutionem non digniori, quia contra jus ejus nihil actum est, nec etiam Ecclesiæ, vel Reipublicæ, quia nullum damnum per injuriam illis illatum est; nam in potestate collatoris erat eligere dignum, relicto digniori, quamvis in eo non sit fidelis dispensator.

Sup. hoc in tribus ref. seq. & sup. in §. Verùm, hujus ref.

9. Quintò, qui impedivit per vim, & fraudem, ne alter consequeretur beneficium, vel officium, quo dignus erat, tenetur ad restitutionem, quanti judicio prudentis ea spes valebat; nisi tamen dignus nullam spem haberet ad dictum beneficium consequendum.

Sup. hoc supr. in fine §. 2. hujus Ref.

10. Sextò, qui per vim, & fraudem impedivit dignum à consequutione alicujus beneficii, vel officii, ut daretur indigno, tenetur ad restitutionem, non solùm digno, qui fuit injustè impeditus, sed etiam Ecclesiæ, & Reipublicæ, quæ damnum patitur, non habens idoneum ministrum.

11. Septimò, qui vi, & fraude impedivit multos competitores ad aliquod beneficium, vel officium assequendum, tenetur singulis restituere, quanti, ut dictum est, judicio prudentis spes eorum valebat.

12. Octavò, qui per vim, & fraudem impedivit, ne pisca-

scator, aut venator, piscaretur, & venaretur, tenetur ad restitutionem arbitrio prudentis viri.

13. Nonò, qui per mendacium impedivit Petrum, ne faceret eleemosynam Paulo pauperi; dicendo illum non esse pauperem, tenetur ad restitutionem.

14. Decimò, si vi, & fraude procurantem aliquod officium retrahis & avocas, teneris ad restitutionem. Idem dicendum est de eo, qui verbis, & precibus, etiam absque vi, & fraude, addit Bonacina, retrahit procuratorem alicujus, ut desistat ab aliquo incepto opere, unde sequitur alteri damnum.

15. Undecimò, si aliquis dignus spem habebat ad obtinendum aliquod officium, vel beneficium; & tu fraude, & vi illum impedivisti, ut conferretur digniori, multi putant te teneri ad restitutionem, quanti illa spes illi valebat, sed verius est te non teneri. Secus dicendum est, si procurasti, ut æquè digno conferretur, tunc enim teneris illi, quem injustè impedivisti: nam respectu alterius æquè digni, jus habebat, ut collatori sua libertas relinqueretur.

16. Duodecimò, is, qui secretum alterius cognovit per injuriam, si eo utatur in suum commodum cum incommodo alterius, aliquando non tenetur ad restitutionem, v. g. Petrus scribit Romam ad Paulum vacare beneficium in mense Pontificis; literæ veniunt in manus Joannis, qui illas aperit, & postea clausas reddit Paulo, sed illum præveniens impetrat beneficium; in tali casu si Joannes litteras tempestivè tradidit, probabilius est non teneri ad restitutionem; quia etsi commisit injuriam adversùs Paulum in legendis, & aperiendis literis, non tamen in comparando beneficio, cùm Paulus non haberet majus jus, quàm alter. Et hæc exempla colligere volui ex supradictis DD. in gratiam Confessariorum, ut ex illis promptè, & facillimè multa in facto occurrenti solvi possint.

17. Sed claudam hanc resolutionem cum dubitatione, quam ponit Sylvius *in 2. 2. q. 62. art. 2. quæritur 25. concl. 5.* ubi sic ait. Petes, quid de illis dicendum, qui etsi non per vim, & fraudem, per preces tamen, aut aliter illicitè impediunt quempiam idoneum à consequutione boni, quod principaliter institutum est in singulorum utilitatem; cujusmodi sunt ærarium publicum, montes pietatis, piæ fundationes, &c. Respondeo eos teneri ad restitutionem, quia ad tale bonum singuli habent jus quoddam particulare à quo inviti impediuntur. Unde non est eadem ratio istorum bonorum, quæ beneficiorum, vel officiorum publicorum: cùm hæc principaliter in bonum commune ordinentur, non autem in bonum particulare singulorum. Unde Navarrus, Sotum sequutus *in man. c. 17. n. 72.* inquit. Non sunt beneficia, & munera publica communitatis, ita debita iis, inter quos sunt dividenda, sicut centum aurei communitatis dividendi singulis ejus membris, sunt debiti eis, eo quòd beneficia & officia publica sunt instituta, principaliter propter servitium Ecclesiæ, vel Reipublicæ, & non propter eos qui servituri sunt. Et collatores eorum non distribuunt tanquam debita eis, quibus distribuuntur, sed tanquam debita servitia Ecclesiarum; ita quòd per bonam, vel malam electionem eorum, non fit principaliter commodum, vel damnum iis, qui eliguntur, sed Ecclesiis, vel illi Reipublicæ, ad quam regendam perficiuntur. Sed quando, v. g. centum aurei communis ærarii sunt distribuendi particularibus membris illius communitatis, unusquisque eorum habet aliquod jus, ob quod illis debetur sua pars; quia illi sunt destinati principaliter in usum, & utilitatem eorum, non verò in commodum Reipublicæ. Hæc omnia Sylvius. Verùm quia ex principiis in ista resolutione positis, resolvuntur duo casus in praxi sæpiùs occurrentes, de illis speciatim disserere existimavi, ideò quæritur.

Primum casũ invenies infra in res. 51. secũdum verò in 30. 6. tom. 1. res. 407.

RESOL. XLIX.

De impediente, ne aliquis obtineat beneficium, an teneatur ad restitutionem? Ex p. 11. tract. 4. & Misc. 4. Resol. 36.

Sup. hoc in res. præcedẽ. § Verum, & supra in res. seq. § 1. & sequentes § 1. & in res. 1. post seq.

§. 1. COllator jam destinaverat cõferre beneficium Sempronio, Titius malo animo & odio in ipsum collatorem ne hoc faceret, impedivit; postea pœnitentia ductus, quærebat à Theologis an teneretur ad restitutionem? Quidam ex ipsis affirmativè respondit, nitens, ut ipse asserebat auctoritate Patris Thomæ Hurtadi *var. to. 2. tract. 12. c. 1. §. 10. n. 730.* quia habeat expressè *in l. 2. §. 9.* Idem latro D. *de aqua pluvia arcenda*, ubi dicitur, *non teneri ad restitutionem, si aquæductam, qui venit per suum fundum ad vicini possessionem, dummodò (ait Paulus Jurisconsultus) hoc non faciat animo, ut sibi noceat.* Idem expressè determinat Jurisconsultus Vulpianus *l. 1. §. 11.* denique D. eodem, quæ leges cùm rationis naturalis ductu sint factæ; non solùm habent vim in foro externo, sed interno; sunt enim expressivæ obligationis naturalis, & ego non solùm habeo actionem ne me ex odio, & vindicta impedias à consecutione beneficii aut legati, quia nec charitas, aut justitia legalis permittunt tuum malitiosum impedimentum, sed etiam ex justitia commutativa.

2. Et ratio est, quia quilibet habet jus strictum, ne alius illi injuriam faciat, atqui ex odio, & vindicta impedit ne aliquis consequatur beneficium, aut legatum; uno modò justè, & sic non peccat; alio modo injustè, putat si intendat ejus nocumentum, cùm impedit propter odium aut vindictam, aut aliquid hujusmodi, & tunc peccat mortaliter, & tenetur restituere pro ratione damni.

3. Sed ego de hoc casu interrogatus negativè respondi, & præter Doctores à me adductos; hanc sententiam tenet Zapata *de justitia distributiva p. 3. c. 4. num. 9. cum seq. c. alt. n. 23. cum seq.* & Geruoda *de Episc. tom. 2. lib. 6. disp. 13. c. 3. n. 2. cum seq.* Probatur hæc opinio, tum quia odium, sive nocendi animus ex se non sunt contra justitiam, sed contra charitatem; quapropter si quod externè fit, justè alioquin fiat, ut miles, v. g. occidens quempiam in bello justo, non faciet contra justitiam, neque obnoxius erit restitutioni, etiamsi ex odio, & contra charitatem id præstaret, & judex reum justè condemnans, vel mutans testamentum testator, licet ex odio, neque contra justitiam faciet, neque ad restitutionem obligabuntur: tum quia motiva ratio actus interni etiam injustitiæ non facit ad obligationem inducendam restituendi, nisi ex eo actu inæqualitas aliqua derivata esset: quamobrem tametsi posset qui ex pravo injustitiæ motivo, operari, quando formaliter ex injustitia quidem operaretur: nihilominus tamen, ni ex formalissima illa injustitia sequeretur aliquod inæquale, injurium, vel injustum, sicut non censeretur verè & completè facere contra justitiam; ita ad restitutionem non obligaretur. Demum quia inæqualitas, injustum, vel injuria, damnique alteri illatio, atque ex hoc, vel illo motivo fieri potest, hoc igitur accidentarium respectu illius erit.

Hinc si absque odio, quod fit, alteri erit nocivum eodem etiam pacto odio addito erit.

4. Itaque ad summum, ut ad rem nostram propius accedamus, odium, ex quo impedimentum alicui ad aliquod bonum sternitur, vel rationem potest habere signi ostendentis illud, quod factum est esse contra jus, fasque justitiæ non servatæ; Idque plerumque licet non semper verum existimem, cum infallibile signum non sit: vel causa erit, ratioque impulsiva, seu inductiva injustitiæ, injuriæ, vel inæqualitatis; malum enim quod inimico volumus efficaciter ni vires desint; facili negotio inferimus, quod subindicatur. Alio præterea modo declarari potest, si intendas nocumentum illius, quem impedis propter odium, vel vindictam, aut aliquod ejusmodi; nam particula, propter, causalitatem finalem, seu rationis formalis importat, ut habet ipsemet D. Thomas *1. p. q. 19. art. 5.* quando nimirum refertur ad voluntatem, quæ propter finem operatur, ut in casu nostro, & probè notavit Vasquez *1. 2. disp. 4. c. 4. §. quod verò.*

5. Restat modo respondere ad argumenta Patris Hurtadi, & ad auctoritatem sancti Magistri respondeo cum Navarro, D. Th. ibi loqui de eo, qui non quomodocumque animo nocendi, sed simul injustè impedit quempiam ab aliquo bono, sive quia ad id alter habet jus ex firma dantis voluntate, quam sufficere ostendit Cardinalis Toletus *l. 5. summæ cap. 19.* ex M. Soto *l. 4. de justitia qu. 6. art. 3.* sive quia per vim, fraudem aut dolum, quis alterum impedit, quod est injustè impedire: sic D. Thomam interpretatur M. Soto, quem sequitur M. Valentia. Vel illum cum M. Rebellio exposuerim. D. Thomam non existimasse, animum nocendi secundùm se obligare ad restitutionem; sed asserere voluisse, ut plurimum esse causam, qua quis monetur ad aliquid impedimentum à bono consequendo, vel ipsi ex justitia debito, vel per modos injustos.

7. Ad *legem verò 2. ff. de aqua pluvia arcenda*, Primò respondeo, in ea non tractari de obligatione restituendi, sed de actione, quæ datur contra alterum, quasi ex injuria, & dolo, quæ actio non datur quando deficit animus nocendi; sed quantum ad obligationem restituendi, quamvis ille, qui bono animo fecit, non teneatur restituere, non sequitur à contrario sensu, ut ille, qui malo animo facit, teneatur ad restitutionem.

7. Nam argumentum à contrario sensu valet in jure, quando in jure contrarium non disponitur juxta *glossam capitis significasti, de foro competenti, per l. autem Proculus, & l. fluminum §. ult. ff. de damno infecto absolutè habetur*, cum qui in suo aperit puteum; etiamsi venas vicini inferioris præscindat,

dat, non teneri, ac merito, quia aqua transiens jure naturali, tua est saltem quoad tibi opus fuerit, & animus in mente retentus nihil operatur: & quando factum de se non est injustum ex intentione mentis, non inducitur restitutionis obligatio.

8. Secundò ad eandem legem respondeo, illam non loqui de intentione interna, sed de facto ipso exteriori, quod quidem judicatur injustum, quando eo modo fit ut noceat alteri, & non ad utilitatem propriam, & hoc constare potest ex ipso modo, quo impedimentum præstatur proximo ad consequendum bonum sibi debitum: vel quando datur occasio ad ejus nocumentum, quæ occasio necessaria non erat ad utilitatem propriam neque ad utendum jure suo.

8. Hoc autem, quòd valentia duplici verificatur exemplo. Primum est; quando rivus aquæ per unius fundum derivatur ad agrum alterius, & ille ad cujus agrum prius accedit, aquam aut præscindendo venas, aut fossa aliqua sibi inutili, impedit, ne derivetur ad agrum alterius, tunc enim ex facto ipso malus animus nocendi constat, & obligatio ad restitutionem, quam non incurreret, si utendo jure suo in proprio agro tantum aquæ insumeret ut parum alteri superesset, ut diximus in primo intellectu.

9. Secundum exemplum in legibus citatis constituitur, quando aliquis aquam pluviam ab agro proprio divertit, quæ quidem ex illa derivatione alteri nocet; Nec datur actio, neque obligatio restituendi. Si tamen poterat, sine alterius nocumento, proprium damnum impedire, ex illo facto; alteri nocivo constat malus animus, & datur actio de injuria, & obligatio ad restituendum, non ex malo animo interiori, sed ex facto exteriori malum animum, pravamque & iniquam voluntatem ostendere.

Et ita ex supradictis apparet, me in hoc casu satis probabiliter consuluisse, Titium, ad nullam restitutionem teneri Sempronio, & ita mecum senserunt viri docti.

RESOL. L.

An qui precibus, & suasionibus adducit collatorem beneficii Ecclesiastici, vel Cathedra jam determinatum ad conferendum beneficium, vel Cathedram Titio, ut sibi, vel alteri minus digno conferatur, teneatur ad restitutionem?

Et quid est dicendum, si hoc quod ex malo animo, & odio faciat?

Et quid, si alicui res ex justitia debita non erat, sed conferenda ex libera voluntate, an tunc, qui sine vi, aut fraude Collatorem suasione, aut precibus movet, ut officium, legatum hæreditatem, &c. non conferat ei, cui animo destinaret, sed sibi, vel alteri; an inquam, is non peccet, contra justitiam, nec teneatur ad aliquam restitutionem, etiam si totum hoc ex odio efficiat?

Et an doctrina hujus Res. multa dubia solvi possunt? Ex par. 3. tract. 5. & Misc. 2. Res. 53.

Sup. hoc supra in res. 48 ... Verum, ... & in res. ... & infra in Res. seq.

§. 1. AFfirmativè respondent Paludanus *in 4. dist. 15. q. 2. art. 2.* Sylvester *ver. restitutio 3. q. 12.* Cajetanus *in 2. 2. quæst. 62. art. 2.* & Bannes *dub. 12. concl. 7.* Navarra *de restit. lib. 3. cap. 5. num. 10.* Harsias *de benef. com. 1. p. 7. c. 17. num. 30.* S. Joan. de la Cruz *in direct. part. 1. pr. 2. art. 2. dub. 8. concl. 3.* & communiter Thomistæ cùm Villalobos *in sum. t. 2. tract. 21. diffic. 24. n. 9.* ubi sic asserit. (El que haze que el beneficio, ò cathedra se de al digno dexando al mas digno, aunque lo haga con solos ruegos sin fuerza, esta obligado à restituir al mas digno. El fundamento es porque fuera de quebrar la justicia distributiva hizo daño al mas digno contra justicia commutativa, en cosa que estava ya cerca de tenerla; de manere que si el distribuydos estava determinado firmamente de dar el beneficio, ò cathedra al mas digno, que sino fuera por la persuasion à restituyr le todo ò casi todo, y sino estava tan cerca como esso estara obligado à restituyr conforme à la propinquidad el otro tenia.) Ita Villalobos, qui etiam citat Aragonium, & Covarruviam.

Sup. hoc supra in res. 48 ... Verum, ... & etiam in princ. & in res. ... seq. ...

2. Sed ego contrariam sententiam probabilem etiam esse puto; etiam si hoc quis malo animo, vel ex odio faciat. Et ita docent Lessius *lib. 2. cap. 12. dub. 18. num. 128.* Valentia *tom. 3. disp. 5. q. 7. punct. 2.* Navarrus *cap. 17. num. 72.* Sà *ver. restitutio, num. 22.* Sotus *de just. lib. 4. q. 6. art. 3.* Turrianus & Layman. *ubi infra*, Sylvius *in 2. 2. q. 62. art. 4. concl. 2.* cum aliis. Et ratio est, quia Titius, v. g. non habet jus nisi in libera voluntate collatoris: ergo si relinquas collatorem in sua libertate, non censeris hoc jus violare. Igitur cùm, v. g. preces, munera, blanditiæ, &c. non repugnent libertati (non enim collator involuntariè censetur facere, quod ita inductus facit) nullo modo Titio injuriam infers. Ergo, &c. Malus verò animus non obligat ad restitutionem, quia non est peccatum contra justitiam, sed contra charitatem.

3. Ex his infertur etiam contra Sotum *in 4. dist. 15. q. 2. ad ult. argument.* Richardum *art. 4. qu. 4. ad 7.* Paludanum *qu. 7. art. 2.* Sylvestrum *verb. restitutio 3. qu. 12.* & alios; si alicui res ex justitia debita non erat, sed conferenda ex libera voluntate, tunc qui sine vi, aut fraude collatorem suasione, aut precibus monet, ut officium legatum, hæreditatem, &c. non conferat ei, cui animo destinaret, sed sibi, vel alteri, is contra justitiam non peccat, & ideò ad nullam restitutionem tenetur, etiamsi totum ex odio efficiat, ex ratione *supra* allata. Ita Layman *in Theol. mor. lib. 3. sect. 5. tract. 2. c. 7. n. 1.* Turrianus *in 2. 2. tom. 5. disput. 26. dub. 1. n. 5. & 7.* & DD. citati; hinc ego his diebus liberavi ab onere restitutionis quendam, qui suaserat domino, qui liberum servum in testamento relinquebat, ut illum liberum non relinqueret; nam in voluntate domini erat, dimittere, aut non dimittere mancipium, ex qua doctrina multa dubia solvi possunt.

Sup. hoc sup. in res. 48 ... & seq. & hujus doctrinâ Res. ...

RESOL. LI.

An qui sine vi, & fraude, sed tantùm suasionibus, & precibus impedit, ut beneficium, aut Cathedra conferatur digniori, sed digno, teneatur aliquid digniori restituere? Ex p. 3. tr. 6. & Misc. 2. Res. 34.

Sup. hoc in res. ... & supr. in res. 48. §. Verum, & 3. 4. & in res. ... Sed ... res. 48 ...

§. 1. DE hac quæstione alibi dictum est, & affirmativam sententiam præter Cajetanum *in 2. 2. D. Thom. q. 62. art. 2.* tenent ex neotericis duo viri doctissimi, Vasquez *de benefic. c. 2. §. 3. dub. 89. num. 140.* & Villalobos *in summa to. 2. tract. 11. diffic. 44. num. 9.* ubi sic ait. (El que haze que el beneficio, ò cathedra se de al digno dexando al mas digno, aunque lo haga con solos ruegos sin fuerza, ni fraude, esta obligado à restituyr al mas digno. El fundamento es, porque fuera de quebrar la justicia, hizo daño al mas digno contra justicia comutativa, en cosa que estava ya à cerca de tenerla, de manera que si el distribuydor estava determinado firmamente de dar el beneficio, ò cathedra al mas digno, de suerte, que sino fuera por la persuasion, infaliblemente le llevara, tendra obligacion à restituyr le todo, o casi todo, y sino estava tam cerca como esso, estara obligando à restituyr conforme à la propinquidad que el otro tenia.) Sic ille, qui citat Aragon. & Covarruviam.

2. Sed si hæc opinio esset vera, heu quàm multi in Aulis Principum, & Prælatorum Ecclesiasticorum tenerentur ad restitutionem. Ideò contrariam sententiam probabilissimam esse censeo, quam præter Lessium, *lib. 2. cap. 12. dub. 18. n. 129.* Valentiam *tom. 3. disp. 5. qu. 8. punct. 2.* Sotum *lib. 4. q. 6. art. 3.* Navarrum *in manuali cap. 17. n. 72.* & alios tenent novissimè Sylvius *in 2. 2. D. Thom. q. 62 art. 2. quæritur 25. concl. 2.* Filliuc. *tom. 2. tr. 32. cap. 8. n. 185.* & Layman. *in Theol. mor. lib. 3. sect. 5. tract. 2. c. 6. n. 2.* ubi sic asserit. Probabile est, quòd neque is contra justitiam peccet, vel ad restitutionem teneatur, qui Ecclesiastici beneficii collatorem, jam determinatum ad alicui conferendum suasione, aut precibus eò perducit, ut sibi, vel alteri etiam minus digno conferatur. Ita Layman, qui citat etiam Adrianum, Toletum, & Sà. Vide etiam Azorium *p. 3. lib. 4. c. 9. q. 3.*

3. Ratio est, ut benè explicat Gutierrez *canon. qq. lib. 2. c. 11. n. 47.* cum aliis, nam qui confert Ecclesiasticum beneficium, propriè nullam injuriam infert digniori, si, eo prætermisso conferat minus digno, & consequentes contra Vasquez *ubi suprà*, neque ille injuriam infert, qui collatorem suasione, aut precibus, ad id faciendum monet; neque collatoris peccato ita suadens cooperatur adversùs digniorem; unde neuter restitutionem illi facere tenetur, quippe ei beneficium propriè, & strictè debitum non erat. Post hæc scripta inveni Bonacinam *de contr. disp. 1. q. 2. punct. 12. n. 7.* primam sententiam cum Vasquez, & aliis tenere; sed tu tutò potes secundam opinionem amplecti.

Sup. hoc in ... & in ... ipse ... Quarta ...

RE-

RESOL. LII.

An acceptum pro eo, quod ex charitate solùm aut alterius virtutis obligatione erat debitum, quis teneatur restituere.

Et an judex, si fortè circa litem aliquam est varietas opinionum, & sententiarum, ut judici liberum sit utramlibet partem in judicando sequi, possit aliquid recipere ab una parte, ut in ejus potius favorem judicet sine onere restitutionis?

Absolutè chancillese esta ult. quest. y no se imprima, porque en la impression mas novissima viene quitado el texto de diche question. Ex p. 9. tr. 5. & Misc. 1. Ref. 55.

§. 1. Affirmativè respondet Molina *de restit. qu.* 27. Navarrus *c.* 17. *n.* 33. Salonius *in* 2. 2. *qu.* 62. *art.* 5. *contr.* 3. Covarruvias *in reg. peccatum, p.* 2. §. 2. Carbo *de restit. q.* 5. & alii: unde ea mente dictorum, si alicui detur aliquid ne fornicetur, ne blasphemet, &c. esset restituendum.

2. Sed contrariam sententiam puto probabiliorem, quam tenentur Sotus *de justit. lib.* 4. *q.* 7. *art.* 2. Valentia *in* 2. 2. *qu.* 6. *punct.* 5. & Lessius *lib.* 2. *c.* 14. *dub.* 9. *n.* 72. qui *n.* 69. excipit ea, quæ nullam habent difficultatem, ut odium deponere.

3. Sed nec istud, ut observat Tannerus *in* 2. 2. *disp.* 4. *q.* 6. *dub.* 10. *n.* 291. caret difficultate, & voluntatis mortificatione. Ergo ita faciens: & aliquid accipiens non teneretur ad restitutionem. Notandum est tamen, stante jure naturali, quòd si fortè circa litem aliquam ea est varietas sententiarum, ut judici liberum sit utramlibet partem in judicando sequi, esse contra justitiam si judex aliquid ab una parte accipiat, ut in ejus potiùs favorem judicet; unde in tali casu judex tenetur ad restitutionem. Ita Tannerus *ubi sup. n.* 290.

4. Licèt contrariam sententiam stando in solo jure naturæ doceat Lessius in editione Parisiensi apud Bolinum Theodoricum anno 1618. *n.* 64. quia non tenetur ad alteram determinatè, sed liberum ei est, sequi quam maluerit; ergo si aliquid accipiat, ut hanc sequatur potius, quam istam, non facit ulli injuriam. Consequentia patet, quia cùm res non est debita, non est contra justitiam (si solùm jus naturæ spectemus) exigere pro ea re pretium, si alioquin pretio sit æstimabilis. Deinde in tali casu non accipitur pretium pro justitia sententiæ; sed quia in hac causa hæc opinio præfertur isti, ad quod nullo modo judex tenebatur. Cæteras rationes vide apud Lessium, quæ omnia procedunt secluso jure positivo, quod tamen id fieri prohibet, ut ipsemet Lessius *loco ultimo cit.* docet.

RESOL. LIII.

An electores ad Majoratum, ad Cathedram, Capellam, &c. & qui debent eligere pauperes, pro dividenda eleemosyna, possint sine onere restitutionis pro his actibus aliqua munera recipere?

Et quid est dicendum, quando dantur duo vota æqualia, an possit judex sine onere restitutionis accipere aliquid pro electione partis pro qua ferat sententiam?

Et notantur Judices, & Ministros publicos accipientes munera, sola lege positiva sibi prohibita, non esse obnoxios restitutioni, in foro conscientiæ nulla expectata sententia, quando data fuerunt ex mera liberalitate, & amicitia, aut ex gaudio, & gratitudine? Ex part. 6. tract. 6. & Misc. 1. Ref. 59.

§. 1. Negativæ sententiæ tanquam probabiliori adhæreo per ea: quæ adducit Sayrus *in Clavi Regia, lib.* 10. *tr.* 5. *c.* 3. *n.* 8. Turrianus *in* 2. 2. *disput.* 4. *dub.* 3. Rebellius *part.* 2. *lib.* 18. *q.* 20. *n.* 1. Lessius *lib.* 2. *cap.* 14. *n.* 67. & alii. Et ratio est, quia omnia supradicta non conceduntur ab Electoribus, sed à fundatoribus, testatoribusq; & institutoribus Emphyteusis: quare posito quòd quis sit Dominus directus, & quod alii munus electorum, aut testamentariorum spontè, & voluntariè, minimèque coactè acceptarint, tenentur ea officio, & veluti ex contractu ad hanc electionem, quæ est intrinseca muneri, quòd spontè & liberè acceptarunt: per hanc acceptationem se ad id spontè obligarunt; quare non possunt posteà aliquid pro ea electione accipere, & tenentur ad restitutionem pretii, si quod fortè ob eam rem acceptarunt. Et ita etiam docet Fagundez *in præcepta Decalogi, tom.* 2. *lib.* 8. *capit.* 26. *n.* 41.

2. Sed non desinam hic adnotare affirmativam sententiam probabilem existimare Fagundez *ubi suprà n.* 40. pro qua *n.* 39. adducit Rodriquez, Lopez, & Baunez: quia in prædictis casibus datur locus favori, seu gratificationi, ut ajunt possessor enim Majoratus ex consanguineis potest præferre unum, quem maluerit in æquali gradu. Item Administrator Capellæ potest eligere hoc monasterium præ illo, ut in eo ædificet, ac constituat Capellam cum suis emolumentis: & cæteris paribus potest eligere hunc pauperem præ illo, & idem ex suffragantibus ad Cathedras, quando oppositores sunt æquales: atqui illa prælatio pendet ex voluntate, libertate, & favore eligentis, quia non est debita huic determinatæ personæ: poterat enim alter sine illius injuria præferri; ergo videtur pretio æstimabilis, quia est valdè utilis ementi, & consequenter vendi potest.

3. Unde ex his posset aliquis inferre, seclusa prohibitione juris positivi vetantis, & prohibentis, munerum receptiones, quando dantur duo vota æqualia, posse judicem licitè aliquid accipere pro electione partis, pro qua ferat sententiam. Et hanc opinionem præter Lessium à me *in* 3. *p. tr.* 5. *resol.* 55. citatum probabilem esse putat novissimè, Fagundez, *loco citato, n.* 34. & alter Lusitanus Fragoso *in Regim. Christ. Reipub. tom.* 1. *lib.* 4. *disp.* 9. *n.* 42. quibus etiam ad Trullench *in Decal. tom.* 2. *lib.* 8. *cap.* 5. *dub.* 6. *n.* 10. Neque hæc opinio videtur levi inniti fundamento: quia illa sententia justa non est debita huic parti determinatæ: potest enim justè judex sine injuria illius pro alia parte ferre sententiam, & electio illius partis, pro qua est ferenda sententia, est in manu & arbitrio judicis: sed eligere & determinare hanc partem litigantem, pro qua feratur sententia, est favor pendens ex voluntate judicis, & est pretio æstimabilis, quia est valdè utilis litiganti, & simul est conjuncta cum aliquo incommodo judicis, quia perdit gratiam & amicitiam alterius partis: ergo justè potest judex pro eo favore pretium accipere. Secundò, quia hìc non datur acceptio personarum, quæ justitiæ distributivæ opponatur: hic enim judex videtur esse liber ad faciendum quod voluerit: unde illi parti, à qua pretium petitur, & accipitur, nulla fit injuria in eo petendo, quia petitur pro re quæ non est ei debita, vel alioquin est ei utilis: ergo talis donator voluntaria donat; ergo res accepta à judice ex duplici titulo ab eo retineri potest: primò, titulo pretii justi; secundò titulo liberalis donationis.

4. Sed re meliùs considerata ego nunc sententiæ negativæ adhæreo, quia actus justitiæ est invendibilis, & ut judex non potest manere suspensus; sed tenetur ex justitia pro aliquo sententiam ferre, imò tenetur ex officio se determinare ad unam partem: ergo gratis, nam in ea determinatione consistit exercitium sui muneris. Sed si aliquis vellet stare in supradicta Lessii sententia, cùm, ut dictum est, adsit prohibitio juris positivi vetantis munerum acceptiones. Quæritur an judex munera recipiens in casu, de quo loquimur, teneatur restituere ante sententiam condemnatoriam judicis? Respondeo negativè cum Fagundez *ubi supra n.* 32. *juncto n.* 33. *in fine.* Sed ego ut dixi Lessii sententiam modò non admitto. Verum ex his nota hìc obiter Judices, & Ministros publicos accipientes munera sola lege positiva sibi prohibita non esse obnoxios restitutioni in foro conscientiæ nulla expectata sententia, quando data fuerunt ex mere liberalitate, & amicitia, aut ex gaudio & gratitudine. Ita docet Molina *de just. to.* 1. *disp.* 88. Fagundez *loco citato, cap.* 27. *n.* 9. & alii. quicquid in contrarium asserat Sotus *de just. lib.* 4. *q.* 7. *art.* 5. *ad* 2. Sylvester *verb. judex* 1. *n.* 5. *q.* 8. & alii. Quia hæ donationes seclusa lege humana positiva illas prohibente, stando in solo jure naturæ, validæ sunt: sed leges positivæ tam juris communis, quàm aliquorum Regnorum, licèt illas prohibeant, non illas invalidant. Ergo non tenentur judices illas ante latam sententiam restituere.

RESOL. LIV.

An quando provisio fit per concursum, si quis eligat dignum, omisso digniori, teneatur ad restitutionem?

Et an in foro externo dicta electio sit nulla, & subreptitia, & conquerente digniori, an debeat revocari collatio facta digno? Ex p. 4. tr. 4. & Misc. Ref. 210.

§. 1. Affirmativè respondet Molina *de primogen. lib.* 2. *c.* 15. *num.* 59. Gutierez *canon. quæstionum lib.* 2. *cap.* 12. *n.* 55. & *seq.* Vasquez *opusc. de benefic. c.* 2. §. 3. *anumer.* 117. Fernandez *in examin. Theolog. moral. part.* 4. §. 5. *anumer.* 2. & alii; quia in tali casu eligens dignum, omisso digniori, non solùm peccat contra justitiam distributivam;

ve-

verùm etiam contra commutativam ortam ex illo, quasi contractu proveniente ex edicti propositione, & ex fide in illo data.

5. Scio Martinum Ledesmam 2.4. qu.18. *ad fin. ver. secunda conclusio*, Mercadum *de contract. lib. 6. c. 17. §. y assi dizen los Theologos, ver. esto no lo signe*. Garsiam *de benefic. p. 7. c. 16.* Navarrum *in manuali c. 17. num. 74. ver. nec obstat*, & alios contrariam sententiam probabiliter docere; sed tu ne discedas ab opinione affirmativa, tanquam probabili & & tutiori; quòd autem in foro externo dicta electio sit nulla, & subreptitia, docet Azevedus *consil. 9. num. 30.* & declaravit Rota *in una Tudensis* 18. *Aprilis* 1603. coram Sacrato; *& in una Dertanensi* 18. *Decembris* 1583. coram Giptio; & observat Beltraminus *in annot. ad dec. 11. Gregor. XV.* unde Jo. Valerus *in differentiis utriusque fori, ver. electio, different. 2. num. 4.* advertit, conquerente digniore revocari collationem factam digno de beneficio curam animarum habente, mediante concursu, &c.

Sup. hoc & seqq. in hoc §. en doctrina ... [illegible]

RESOL. LV.

An Ecclesiastici, & Religiosi peccent semper venando, & teneantur restituere animalia capta? Ex p. 9. tr. 9. & Misc. 4. Res. 40.

§. 1. Casus passim potest accidere, & ad illud sic respondet Pater Dicastillus *de justitia, lib. 2. tr. 2. disp. 9. dub. 10. num. 300.* Assero quòd Ecclesiastici, qui contra prohibitionem ipsis factam ratione sui status venantur, rarò peccant mortaliter propter solam venationem, & animalia capta restituere non tenentur. Hoc ultimum satis manifestum est; quia cum animalia sint communia, & per prohibitionem non fiant incapaces dominii, sua faciunt, quæ capiunt sine onere restituendi. Primum verò probatur, quia venatio sine tumultu & apparatu, illis non prohibetur; ac proinde sæpè potest esse licita, nisi ex aliis circumstantiis fiat culpabilis. Deinde nec venatio cum apparatu illis prohibetur, nisi fiat frequenter. Si tamen venatio frequens, præsertim si domi haberent aves, canes venaticos, & famulos venatores de mortali timere deberent; quia prædictis juribus intuitu Religionis hoc illis videtur prohibitum sub gravi suspensionis pœna. Non tamen audeo eos mortaliter damnare ob solam venationem; quia nec Auctores eos damnare audent. Nam Cajetanus *verbo Clericorum peccata*, secluso scandalo, & contumacia, generaliter docet non peccare mortaliter. Ita etiam Bannez 2. 2. *quæst. 62. art. 1. dub. 1. in fine*. Sylvester *venatio*, etiam non audet damnare, & Navarrus *de Regular. comment. 4. num. 26.* propter alias indecentias mortaliter damnat. Molina verò *disp. 44.* Cave, inquit, ne ex solo venationis capite facile damnes Clericos culpæ lethalis. Lessius etiam *dub. 9.* non obstante quod *n. 40.* dixisset propter jura citata frequentationem esse mortale peccatum, *n. 41.* ait, ordinariè non esse, nisi tantùm veniale, modò absit scandalum, vel periculum occisionis, vel mutilationis. Rebellius autem *sect. 2. n. 10.* de mortali, inquit, timere debent, si venatio clamorosa, & frequens sit, ratione videlicet scandali, quod resultare posset, in quo scandali eventu videtur procedere pœna suspensionis posita *c. 1. de Clerico venatore*. Ex quibus Auctoribus, & aliis multis recentioribus concludo, frequentem venationem cum apparatu prohiberi Clericis sub illa gravi pœna propter incommoda, quæ consequi illam solent, subtrahendi se ab aliis muneribus, v. gr. dandi eleemosynam, prædicandi, recitandi, studendi, vel assistendi Choro, vel administrandi Sacramenta, & ob periculum etiam celebrandi inquieto, aut tumultuanti spiritu, & hac occasione ducendi canes, & aves in Ecclesiam, & Chorum sub scandalo aliorum, & impedimento attentioni debitæ, quod non semel mihi vidisse contingit. Seclusis tamen his omnibus, non videtur damnandi peccati mortalis. Hucusque Dicastillus.

Sup. hoc in ... [illegible]

2. Sed non deseram hic etiam apponere verba Patris Gasparis Hurtadi *de justit. disputation. 1. diffic. 24.* sic asserentis, Tertiò, est illicita jure Ecclesiastico Clericis, & Religiosis venatio animalium terrestrium, & volatilium. Quia ratione status sacris est ipsis prohibita Clericis *in c. 1. & 2. de Cler. venatore*, & in Trid. *sess. 24. c. 12. de reformat. & religiosis in Clem. 1. de statu Monachorum, §. Porrò*: est autem religiosis prohibita qualiscumque venatio, adhuc ea, quæ non est clamorosa, & quæ non est cum strepitu; imò eis etiam videtur prohibitum interesse tali venationi, quamvis id negent communiter Doctores, Clericis verò tantùm est prohibita venatio clamorosa cum magno strepitu canum, & armorum, quæ fit per modum consuetudinis; unde quæ non est dicto modo clamorosa, non est ipsis prohibita, nec ea, quæ est dicto modo clamorosa, si non fiat per modum consuetudinis. Venatio autem Clericis, & religiosis prohibita, est peccatum sacrilegii contra observantiam sacram, seu Duliam, utpote prohibita intuitu status sacri eorum: non contra virtutem religionis, eadem ratione, & proportione, qua tractat de Incarnatione *disput. 20. difficultat. 8.* diximus, irreverentiam eis factam non esse contra Religionem, sed tantùm contra Duliam sacram virtutem minorem Religionem, sed non erit peccatum mortale, ut advertunt Salonius 2. 2. q. 64. *art. 1.* Valentia *punct. 1* & Lessius *c. 6. dub. 9.* quia dicta venatio præcisè, ratione status sacri prohibita, secluso quocumque alio, non videtur graviter dissona rationi. Hæc Pater Hurtadus, vir inter Theologos Inclytæ Societatis Jesu, & nostri ævi doctissimus, quem cum magno cordis dolore intelligo, dum hæc scribo, cum obiisse; & quidem respublica litteraria magnum virum amisit, & ego amicum mihi valdè addictissimum.

RESOL. LIV.

An quis venando, vel piscando in locis pecunia alteri locatis, vel in quibus prohibitum est venari, vel piscari teneantur ad restitutionem?

Et quid, si venatio sit in loco circumsepto, & clauso?

Et ita venantes an peccent mortaliter, vel tantùm venialiter? Ex p. 9. tr. 9. & Misc. 4. Res. 59.

§. 1. Casus est practicabilis, & ad illum affirmativè respondet Bonacina *de rest. q. 3. punct. 7. n. 22.* quia venando peccat contra justitiam, & facit contra jus illius cui reservata est venatio, sed qui peccat contra justitiam tenetur ad restitutionem damni quod patitur is, ad quem jus venandi pertinet non quidem habita ratione valoris animalium, sed habita ratione damni, vel lucri cessantis, &c. & ad rationem Vasquez respondetur, Venatorem, seu Piscatorem non teneri ad restitutionem eò quod præcisè rem communem accipiat, sed violat jus, quod alter habet à Communitate ad capiendas res communes: alioquin sequeretur, capientes res Communitatis, aut Piscantem cum magno Communitatis detrimento, aut facientem magnam lignorum stragem in sylva communi, non teneri ad restitutionem, quod est falsum.

2. Sed contra Bonacinam meritò insurgit Joseph da Januario *in Resolutionibus moralibus, p. 1. resol. 67. per totam*, defendens opinionem negativam Vasquez, & Lessii, qui tamen limitat hanc sententiam ad casum, in quo faciat magnam devastationem ferarum, quia tunc (inquiunt) lædit jus alterius, cùm tollat materiam venationis, aut piscationis, quam dominus illius loci poterat exercere. Deinde, quia illa devastatione, aut crebra venatione factum est ut locus ille parvi æstimetur, & minus fructuosus reddatur; ergo damnum illatum est. Molina verò probat, quia ex tali venatione damnum, & lucrum cessans domino subsequitur, si plura animalia per ipsum, vel per suos forent capienda, nisi ea ab alio injustè essent capta. Cùm verò tot remanent, ut non esset plura capturus, quàm capiat, nulla est restitutio injungenda, quia tunc venatio solùm in injuriam, non verò in damnum cessit; pro injuria verò præcisa à damno, non debetur restitutio, sed pœna.

3. Sed mihi placet opinio docti Patris Dicastilli *de just. lib. 2. tr. 2. disp. 9. dub. 10. num. 308.* qui putat hujusmodi damnum esse contra jus domini, & multo minus contra jus locatoris sylvæ, aut loci illius, atque adeo neque contra justitiam. Consequenter ad nullam restitutionem hujus damni, etiam magni, teneri ante sententiam judicis, quia dominus fundi non habet jus ad rem circa animalia illa, quæ jure gentium sunt communia, & nulli per legem appropriata, ut concedunt Auctores appositæ sententiæ: ergo qui ea capit, non capit alienum; quandiu illa animalia manent in eo statu. Lex autem, titulus quem habet dominus, solùm dat illi jus ad licitè, & impunè capiendum animalia toto illo ambitu, aut nemore, & ad prohibendum, & mulctandum pœna aliqua eos, qui ingrediuntur venatum, & hoc tantùm jus est, quod conductor emit, aut conducit à domino illius loci. Qui autem ibi venatur, non impedit hoc jus venandi, quia quoad hoc liberum dominium relinquit, sed impedit consecutionem, & facit jacturam hujus animalis, ad quod non habebat jus dominus fundi, nisi media apprehensione. Ergo sicut qui loco cõmuni prohibito, & etiam in non prohibito capit quod alter capturus erat, nihil tenetur restituere, ita neque iste, sed tantùm tenetur post sententiam solvere pœnam. Confirmatur, quia si dominus loci, vel ejus conductor ante apprehensionem animalium haberet jus ad illa, & ad illos solos pertineret, non possent alii venatores acquirere dominium illorum solo titulo venationis, quia

vena-

venatio contra jus alterius, esset acceptio injusta. Cùm ergo venatores illi acquirant dominium animalium per venationem, ut fatentur auctores oppositæ sententiæ: inde colligitur, quòd dominus non habeat jus ullum ad alia animalia, sed tantùm ad ea capienda.

4. Nota tamen quòd supradicta videntur, secundùm aliquos procedere de venante in loco prohibito non circumsepto, nec clauso, quia de eo, qui venatur, aut piscatur in loco circumsepto, & clauso, universaliter docent esse obligatum restituendi animalia in tali loco capta; quia censent esse propria domini talis loci, atque adeo furtum committere, qui ea venatur & consequenter dicendum est esse peccatum mortale in tali loco venari, nisi ex levitate materiæ excusetur. Sed hoc, Dicastillus loc. cit. *n.* 312. putat tantùm esse verum, quando sylva, seu locus circumseptus ita parvus est, ut dominus arbitratu suo possit, cùm velit capere, & usurpare feras, aut animalia ibi inclusa; quia tunc propria censentur quoad dominium, & possessionem domini talis loci; si tamen animalia existant in magnis stagnis, sive rivulis, aut in loco circumsepto, sed ita vasto, ut in eo difficillimè capiantur, censenda sunt communia, & non propria; atque adeo ea venantes, neque mortaliter peccant, nec ad restitutionem talium animalium tenentur. Quod inde satis confirmatur, quòd animalia, quæ sunt in insula duarum, vel trium leucarum, naturali libertate fruuntur, & fiunt primò occupantis; ergo idem dicendum de saltu, vel ipso amplissimo clauso etiam industria humana.

5. Nec obstat adversus supradicta asserere, quòd jus venandi; aut piscandi est pretio æstimabile; & de facto emitur. Ergo si aliquis venatur, aut piscatur lædit aliquid pretio æstimabile, & per consequens tenetur ad restitutionem. Respondet Januarius *ubi supra* quòd qui piscatur verb. gr. sine licentia, non piscatur juridicè neque ad suum libitum, & ideò non læditur jus piscandi, quia non piscatur tanquam potestatem habens piscandi ad suum libitum, sed piscatur faciendo contra legem prohibentem. Piscari enim tali modo pretio æstimari non potest, & sic piscari tanquam potestatem habentem est pretio æstimabile, non verò piscari subjiciendo se pœnis impositis pro tali piscatione. Respondeo igitur ad argumentum in forma, jus piscandi est pretio æstimabile, distinguo, jus piscandi tanquam potestatem habendo liberè, & ad libitum, concedo. Jus piscandi feras, vel pisces retinentes suam libertatem, clam, & occultè, & cum periculo solvendi pœnas, nego. Id enim, quod emitur, non est jus ad animalia; cùm dùm retinent suam naturalem libertatem, nemo habet jus ad illa, & unusquisque jus habet capiendi à jure gentium; sed emitur tantùm jus liberè, & ad suum libitum in hoc loco piscandi, sine periculo luendi pœnas, & cum potestate applicandi sibi pœnas piscantium sine licentia; quæ pœnæ debentur post sententiam, & sic negatur consequentia, quia jus conductoris non læditur per piscationem clandestinè factam, cùm jus conductoris sit tantùm piscari liberè, & sine periculo luendi pœnas, ut dixi, & pœnas piscantium sine licentia sibi applicare, quæ omnia nullo modo læduntur. Hæc Januarius, qui postea cum Lessio docet etiam in supradictis casibus venantes, aut piscantes non peccare mortaliter, sed tantùm venialiter.

RESOL. LVII.

An si corruptor virginis non adhibuerit vim aut dolum, sed importunis precibus vehementibus blanditiis, & persuasionibus, induxerit illam ad consensum, teneatur ad restitutionem?

Et quid, si preces, &c. factæ fuissent à Principe, Domino, Superiore, &c.

Et notatur, quòd si puella vi, aut fraude violata foret, postea æque commodis potita est nuptiis, ita ut nihil detrimenti acceperit, non debet ei quidquam necessariò restitui?

Et quid, si stuprator virginis obtineat ab ea remissionem damnorum eidem ratione stupri illatorum, an requiratur, ut etiam à Patre ipsius obtineatur?

Idem dicendum est, si virgo spontè consenserit, tunc nihil restituendum est Parentibus pro violata integritate virginali, & gravata dote vel similibus damnis inde sequutis? Ex p. 2. tr. 16. & Misc. 2. Res. 48. aliàs 50.

§. 1. AFfirmativam sententiam docent communiter. Ita Medina *in sum. lib.* 2. *c.* 14. Cordub. *lib.* 1. *q.* 33. *tr.* 3. & 7. Cajet. *in sum. ver. rest.* §. *quia vero*, & *pag. in Flor. de rest. bon. c. dub.* 7. *concl.* 4. Malder. *in* 2. 2. *tr.* 3. *c.* 4. *dub.* 4. Salon. *in* 2. 2. *D. Th. q.* 62. *art.* 2. Valent. *to.* 3. *disp.* 9. *q.* 3. *punct.* 3. Navar. *c.* 16. *n.* 16. & 17. Tolet. *lib.* 5. *c.* 11. Sylvius *in* 2. 2. *qu.* 62. *art.* 2. *quæritur* 5. *concl.* 2. Joan. Valer. *in differentiis utriusque fori, ver. restitutio differ.* 10. *n.* 1. & alii.

2. Sed mihi contraria sententia videtur etiam probabilis, & illam absolutè docet Tanner. *in* 2. 2. *disp.* 4. *q.* 6. *dub.* 3. *n.* 134. Turrian. *tom.* 1. *in* 2. 2. *disp.* 30. *dub.* 2. *num.* 15. Navarr. *lib.* 2. *c.* 3. *n.* 444. nam preces, & suasiones potius augent, quàm minuunt voluntarium. Nec obstat secundùm eum aliter consensuram non fuisse. Fateor, inquit, sed spontè consensit. Multi enim multa non facerent, nisi rogati, & tamen non ob id dicemus, injuriosè ab eis esse illud extortum.

3. Limitanda tamen, ait, hæc sententia, nisi preces essent factæ à persona, cui deberet puella reverentiam, ut esset ejus dominus, vel Princeps; preces enim Principis, vel Superioris inducunt metum. Notandum est etiam, quòd si puella vi, aut fraude violata foret, postea æquè commodis potita est nuptiis, ita ut nihil detrimenti acceperit, non debet ei quidquam necessariò restitui. Ita ex Navar. Lessius *lib.* 2. *cap.* 10. *dub.* 2. *n.* 18. cum Tannero *ubi supra*, *n.* 133. & Turriano *dub.* 3. *n.* 2. Filliucio *t.* 2. *tr.* 32. *c.* 8. *n.* 321. & Villalobos *in sum. tom.* 2. *tr.* 11. *dub.* 30. *n.* 14. quicquid Rebellius, & alii in contrarium asserant. Sicuti etiam stuprator virginis, si obtineat ab ea remissionem damnorum eidem ratione stupri illatorum, tutus est in conscientia, nec requiritur, ut etiam à patre ipsius obtineatur. Valerus *ubi supra differ.* 18. *n.* 1. & 2. cum Tannero *loco citato*, *n.* 139. Idem dicendum est, si virgo spontè consenserit, nihil restituendum esse parentibus, pro violata integritate virginali, & gravata dote, vel similibus damnis inde consequutis, docet Sotus *lib.* 4. *q.* 7. *ar.* 1. *ad* 2. Tannerus *ubi sup. n.* 13n. Filliuc. *n.* 319. contra Valent. *loc. cit.* & Carbonium *de rest. q.* 16.

Sup. hoc [illegible] ref. 94. §. ult. [illegible] & v. Nec te [illegible] & in ref. 91. §. 1. ad medium, & vers. Communiter

RESOL. LVIII.

An meretrix semper teneatur restituere accipiendo aliquid à filios familias, qui alienare non possunt?

Idem est de Religiosis,

Et quid est dicendum de aliis fœminis impudicis, si accipiant aliquid à filiis familias, & Religiosis, & ab aliis, qui alienare non possunt? Ex p. 11. tr. 2. & Misc. 2. Ref. 65.

§. 1. CAsus est practicabilis, & aliqua, ac strictè circa illum loquitur Trullench *in Bullu Cruciata lib.* 3. *cas.* 17. *n.* 9. Verum optimè temperanda esse observat Pater Mendo *in Bull. disput.* 34. *c.* 89. *n.* 204. aliàs multi scrupuli insurgerent, cùm filii familias in Curia, in Academiis, aliisque in locis non exiguos sumptus cum fœminis impudicis, adhuc occultis faciant, quas ad restitutionem obligant viri docti, & timorati in omnibus casibus. Censeo igitur, tunc eas teneri ad restitutionem, cùm immodici sumptus fiunt à filiis familias: Etenim licèt Parentes, (idem dico de Curatoribus respectu minorum) sint inviti circa filiorum culpas, & lasciviendi licentiam; attamen si semel peccent judicantur spontanei circa eos moderatos sumptus cum fœminis, & sciunt hoc ipso quod cum eis turpiter agetur, aliquid fore insumendum, circa quod absolutè non sunt inviti. Et discrimen versatur circa hoc inter eos, & Prælatos Religionum: nam illi sunt veri Domini suarum facultatum, & possunt permittere, quod à filiis etiam turpiter operantibus transferatur dominium aliquorum munerum, & quod valida sit donatio à filiis facta, & conventio cum fœminis: quod nequeunt præstare Prælati; quia munus gerunt dispensatorum dumtaxat, non Dominorum. Cæterum Curatores in ordine ad facultates minorum succedunt loco parentum quoad hoc, quare eis permittere valent quod possent Parentes.

2. Et quia hic casus potest etiam accidere circa Religiosos apponam ad hoc etiam verba dicti Patris Mendo *ubi supra num.* 202. sic asserentis; Tenetur autem restituere quæcumque fœmina impudica, quod accepit à non potente alienare. Et quidem si à Religiosis accipiant, alienum retinent: quippè Religiosus nihil proprium habet, cujus dominium transferre possit, atque adeò opus habet facultate Prælati, ut aliquid donet, Prælatus autem facultatem concedere non valet, ut subditus præstet aliquid in ordine ad actum turpem consequendum, ut in simili diximus *c.* 14. Attamen, si fœmina sit meretrix publica, & aliquid à religioso acceperit non excedens mercedem debitam operis corporis, quas locavit, censeo posse post actum turpem illud sibi retinere; quia actu completo justa est solutio, & ad eam valet Prælatus licentiam indulgere. Quare meretrix in utroque foro potest petere quod sibi pro actu turpi debetur, eo quòd solutio sit justa, etsi ex iniquo actu sequuta. Aliæ autem fœminæ similem actionem non habent ad exigendum, & retinendum quod

acci-

accipiunt: actioque solùm in illis datur ex conventione partium, quæ est quidam contractus: ea autem conventio facta cum Religioso, non solùm est illicita, sed invalida; quia fit cum eo, qui alienare non potest. Sicut ludus est quidam contractus onerosus, & lucrum inde acquisitum à Religioso excedens id, ad quod potest licentia Prælati extendi, seu id, ad quod de facto extenditur, invalidus est, & lucrum nequit reportari, quia obtinetur à non potente alienare.

3. Id autem discrimen inter utrumque intercedit, quòd ad ludum, in quo exigua quantitas exponitur jacturæ; potest à Prælato facultas concedi, utpotè ad actum non peccaminosum, imò honestum, si fiat debitis cum circumstantiis. At nequit facultas dari ad eam conventionem cum fœmina etiamsi conventio sit de exigua quantitate, quia est peccaminosa, & contra votum castitatis. Nec fœmina hæc, secuto actu, gaudet aliquo titulo, ratione cujus retineat acceptum à Religioso; cùm id non sit pretium locationis, siquidem ipsa non locat operas sui corporis, quod est proprium publicæ meretricis, & conventio antecedenter facta ei non favet: nec donatio gratuita Religiosi transfert dominium, cùm non possit donare. Imputet autem sibi hæc fœmina quod omnia perdiderit, quandoquidem cum Religioso non potente insumere quidquam turpiter convenit, aut quasi contraxit. Hæc omnia Mendo.

Sup. hoc dic. [illegible] in ludo [illegible] Lugo etiam alius distinctionem.

4. Sed ego hanc ultimam sententiam, probabiliter limito, in casu quo Religiosus habuisset licentiam expendendi pecunias generaliter in quoscumque usus, nam tunc probabiliter, ut dixi, meretrix à dicto Religioso pecunias accipiendo non teneretur illas Monasterio restituere. Et ideò præter alios sic asserit Cardinalis Lugo *de Just. tom. 1. disp. 3. sect. 7. n. 142.* Non puto probabilem sententiam, quæ dicit quando Prælatus, dat subdito plenam, & liberam facultatem expendendi aliquid pro suo libito, non intelligi limitasse suam intentionem solùm ad usus honestos, & pios, sed potiùs abstulisse (quantùm erat ex parte sua) totum impedimentum, ut usus ille non esset contra votum paupertatis ob defectum licentiæ, atque ideò accipientem ab ipso, non teneri aliquid restituere. Ita ille, & ego latè alibi.

Sup. hoc [illegible] in tom. 7 tr. 3. ref. 33. [illegible]

5. Non nego tamen contrariam sententiam esse probabilem, & consulendam; Qua retenta, subdit Lugo *n. 143.* pro praxi posse frequenter eos, qui ob turpia acceperunt à Religiosis, excusari ab onere restituendi etiam retenta sententia contraria, quia licèt ab initio donatio fuisset invalida propter malum titulum nunc tamen potest idem, qui dedit, & aliunde habens licentiam ad usus licitos, potest inquam, mutato animo donare illud eidem fœminæ, v. gr. quia pauper est, aut ob alium titulum honestum, ad quam donationem licitam habet sufficientem facultatem.

6. Sed post hæc scripta inveni Magistrum Nicolaum Bravn, virum quidem doctum *in Tractatu Monastico cap. 20. n. 4.* distinguere duo genera rerum, scilicet earum, quæ procedunt ab ipsa communitate, & sunt & vocantur propria domus, utpotè ab ejus juribus ut sic profectæ; & earum quæ proficiscuntur ex peculiari ratione hujus vel illius, & vocantur eleemosynæ, aut depositum illorum singularium. Et hoc non ob aliquod dominium, aut proprietatis possessionem (absit) sed propter permissionem Prælati, & destinationem ad usus singularis personæ, dum ex Missis, aut Concionibus, vel scriptis vel donativis consanguineorum, aliisque modis, eum respectu ad eam conceduntur ex consensu, & licentia Abbatis, & ab ejus nutu dependentes in usu; cujus neque in consumptibilibus dominus est Monachus, taliaque mobilia, aut pecuniæ, neque in ratiociniis, neque in sumptibus domus admiscetur, & quodammodò extranea, & adjectitia reputantur, usitata differentia in praxi, & notorio discrimine æstimata à Petro de Ledesma, qui rem tetigit, *2. p. sum. tr. de statibus, c. 4. de statu Religiosorum pag. mihi 66. column. 2.*

7. His suppositis, postea *n. 12. & 13.* quantùm ad obligationem restituendi Religiosorum differentiam esse censet, ut omninò illa constringat respectu bonorum prioris generis, modo possibili Monacho ad satisfaciendum, quod inde, vel corraserit, vel læserit, ex bonis posterioris generis, privando se illis, aut abstinendo ab aliàs sibi concessis, &c. in aliis verò bonis secundi generis, ut non urgeat restitutio eo modo. Quod quo pacto ita sententiam jam declaro.

8. Et quidem id ita esse mihi persuadeo ea differentia admissa inter illa duo genera bonorum, quam loco citato recognovit Ledesma, & quam revera videmus practicari. Nam si quis Abbas, aut Prior, vel minister rerum temporalium, in reddendis ratiociniis deficiat, cogitur auctoritate Superioris, & Ordinis satisfacere, & restituere defectum, & de eleemosynis illis, aut deposito, sibi peculiariter permisso nec ignorat Religio, totum illud ad dominium Domus, & Communitatis læsæ pertinere; ergo considerat illud quodammodo alienum, & indebitum domui, cui per illud satisfactum esse vult. Similiter si Religiosus malè expendat eas eleemosynas, aut peculiare depositum, etiamsi quoad mores, si Prælatus sciat, corrigatur, reprehendaturque, tamen de restitutione expensi, nec ad ratiocinium venitur, nec curatur, tanquam si sibi soli damnum intulerit. Quæ signa sunt voluntatis Religionis, aut Superioris, non sanè consentientis peccatum, aut potentis illud suo consensu, & licentia excusare; sed remittentis obligationem restitutionis, quam non reputat injuriosam domui, quia restitutio adhuc impropria, qualis est omnis facta à Religioso, qui nunquam in rigore de suo restituit; in hoc hoc secundo genere bonorum adhuc est magis impossibilis. Nam etsi per impossibile ea fieret, satis erat restitutionem fieri eisdem eleemosynis, & peculiari deposito, & tamen manebat adhuc in conditione bonorum secundi generis, in quibus Religio, aut Superiores numquam ab inferioribus expetunt satisfactionem; aut restitutionem. Sed quasi admittunt ut ii, qui seipsos defraudaverunt, patiantur damnum & peccati, & amissionis, absque aliquo alio. Hucusque Magister Bravn.

RESOL. LIX.

An habens rem cum meretrice teneatur in conscientia solvere ei mercedem solitam, sive eam promiserit, sive non?

Et notatur, quod datio, & acceptio pro fornicationis actu est mala, quia pro re turpi, & ob peccatum, sed non contra justitiam; ideò meretrix non tenetur restituere.

Et an cæteræ fœminæ accipientes munera à suis amatoribus spe consequendi ab ipsis, quod pravè concupiscunt si non consentiant, teneantur restituere munera, quæ acceperunt? Ex part. 2. tract. 16. & Misc. Resol. 38. alias 40.

§. 1. Affirmativam sententiam docent communiter Doctores, inter quos videndi sunt, Homobon. *in exam. Eccl. part. 2. tr. 9. cap. 9. quæst. 24.* Regius *in resp. cas. 8. per totum,* Sayrus *in Clavi Regia, lib. 10. tract. 5. cap. 3. nu. 34.* Aragon. *in 2. 2. qu. 32. art. 7. & quæst. 62. art. 5. concl. 8.* Azor. *p. 3. lib. 4. c. 21. q. 2.* Salonius *in 2. 2. qu. 62. art. 5. contr. 4. concl. 1. & 2.* Cajet. *in 2. 2. q. 32. art. 7.* Cordub. *lib. 2. qu. 32. art. 2.* Sotus *de just. lib. 4. q. 7. art. 1.* Sylvius *in 2. 2. q. 32. art. 7. concl. 3.* Tannerus *in 2. 2. disp. 4. dub. 10. n. 300.* Malderus *in 2. 2. tr. 1. c. 9. dub. 7.* Turrianus *in 2. 2. tom. 2. disp. 14. dub. 8.* Villalob. *in sum. tom. 2. tr. 12. diffic. 16. n. 8.* Rebellius *p. 2. lib. 18. q. 1. n. 9.* Lopez *p. 1. c. 805.* Lessius *lib. 2. cap. 14. dub. 8.* Ratio est, quia pro omni actu pretio æstimabili potest accipi merces; sed actus meretricius, si consideretur, non ut turpis, & illicitus, sed ut naturalis, & delectationi hominum accomodatus, potest pretio æstimari. Ergo, &c.

Sup. hoc [illegible] in tr. 4. ref. 38. & in tr. 6. [illegible] doctrinam [illegible] per totum & signanter §. 9. in fine, & in [illegible] ref. [illegible] & ut facilius [illegible] quæst. [illegible] lege ibi doctrinam §. penult. & ult. ref. 143.

2. Igitur materia, pro qua datur turpe lucrum, etsi sit res illicita, non est tamen res invendibilis, & de actu fornicationis, etsi prohibitum sit sub mortali, ne fiat, non est tamen justum, ut sic committatur, gratis committator, & per consequens, neque prohibitum, ut pro illo merces accipiatur. Et licèt sit illicitum, dare, vel recipere pretium, ante fornicationem commissam, quia talis datio, vel acceptio includit consensum in fornicationem. Post peccatum verò commissum datio, & acceptio potest esse absque peccato, si nimirum detur, & accipiatur, non ex complacentia peccati, sed ratione obsequii, vel laboris alteri præstiti.

3. His tamen non obstantibus, non desunt DD. qui probabiliter contrariam sententiam docent, ut Durandus *in 3. dist. 39. q. 4.* Medina *C. de rest. q. 20.* Navar. *c. 17. nu. 40. in fin.* & ex neotericis Paulus Comitolus *in resp. mor. lib. 3. q. 5.* & Joan. Valer. *in differentiis utriusque fori, vers. Promissio, differ. 8.* ubi putat supradictos Doctores supponere falsum, nempe usum corporis meretricis ad actum venereum esse in foro conscientiæ vendibilem, ipsumque separari posse ab ipso peccato. Nam in ipso usu corporis turpi consistit perfectio, & consummatio peccati; quomodo igitur potest separari in rei veritate, ab ipso peccato? Revera enim meretrix petit mercedem, propter delectationem illam libidinosam, quam debet exhibere ad se accedenti, per usum sui corporis, & propter eandem promittit vir mercedem, & sic propter peccatum. Cæteras rationes vide apud Valerum, & Navar. *ubi supra*: Ex quibus apparet, utramque sententiam esse probabilem, licèt prima sit probabilior. Unde non erit neganda absolutio, si aliquis rem habuerit cum meretrice, si postea nollet solvere mercedem consuetam, etiam si eam dare promiserit.

4. No-

4. Notandum est tamen cum Valero *ubi supra*, & Toles. *lib. 5. c. 25. n. 7.* quòd datio, & acceptio pro fornicario actu est mala, quia pro re turpi, & ob peccatum, sed non contra justitiam, & ideò etiam secundùm hanc posteriorem sententiam, meretrix non tenetur restituere. Idem dicendum est contra Lopez, fœminas accipientes munera à suis amatoribus, spes consequendi ab ipsis, quod pravè concupiscunt, si non consentiant non esse obnoxias restitutioni, quia nullus est amator, qui non verecundaretur, & erubesceret, si præfata munera sibi remitterentur, verè enim ea donant, licet ob deflexum finem, & supradictæ fœminæ non recipiunt ea sub pacto, sive tanquam pretium impudicitiæ, sed tanquam incitamentum. Et ita docet Valerus *ubi supra, verb. Restitutio, differ. 34.* & Rebellius *part. 3. lib. 3. q. 9. n. 6.*

RESOL. LX.

Fuit sæpius à diversis Confessariis ad me delata ista quæstio. An gabella possit imponi rebus ad proprios usus necessariis, nimirum carnibus, piscibus, sale, frumento, oleo, &c. & si parientes nollet restituere defraudationem talis gabellæ, an sit deneganda illi absolutio? Ex p. 2. tr. 27. & Misc. 3. Ref. 28.

§. 1. MEmini tunc me respondisse Molinam *tom. 3. disp. 669. n. 2.* Suarez *de legibus, lib. 5. c. 15. nu. 3.* Vasquez *opusc. de rest. c. 6. §. 3. dub. 1.* Azorium *p. 3. lib. 5. c. 21. q. 1.* Malder. *in 2. 2. tr. 3. c. 6. dub. 6.* S. Jo. de la Cruz *in direct. consc. p. 1. præcept. 7. art. 3. dub. 1. concl. 1.* Turrian. *in 2. 2. to. 2. disp. 14. dub. 3. n. 2.* & alios, affirmativam sententiam tenere nam tales gabellæ non sunt prohibitæ jure naturali; sed solùm civili; sed jus civile potest consuetudine abrogari. Ergo, ubicumque salis consuetudo extiterit, talis gabella non erit injusta. Suarez verò probat impositionem hujus gabellæ non esse injustam, quia prohibita, & respondet ad jus civile; neque quia mala. Ergo, &c. Hanc opinionem sequuti sunt Lessius *lib. 2. c. 33. dub. 7.* Reginaldus *tom. 1. lib. 10. c. 25. n. 377.* Molfesius *in summa, to. 2. tr. 22. c. 22. n. 96.* non absolutè, sed in his quatuor casibus. Primò, quando urget necessitas publica, & vectigalia aliunde colligi non possunt, neque sufficiunt. Secundò, quando hæc gabella ex communi, & libero consensu populi statuitur. Tertiò, quando securitati prædictarum rerum devectarum, alia via consuli non potest. Quartò, quando consuetudo, quæ hominum memoriam excedit, obtinuit, ut super hujusmodi rebus vectigalia imponantur.

2. Sed hanc sententiam non esse amplectendam defendunt non infimæ classis Theologi. Hi sunt Cajet. *ver. vectigal.* Zanardus *in suo director. p. 2. c. 12. in expositione septimi precepti,* Medina *in p. 2. q. 96. art. 4. fol. mihi 583.* Sotus *de just. lib. 3. qu. 6. art. 7.* Tolet. *lib. 5. c. 73. n. 1.* Angel. *ver. Pedagium, num. 3.* Sayrus *de cons. lib. 3. c. 9. n. 9.* Bertazzol. *vol. 1. cons. 207. nu. 4.* Roland. *vol. 3. cons. 42. n. 28.* Becius *cons. 96. n. 5. & 18.* & alii. Probatur hæc opinio. Quando non servatur justa forma gabellæ, gabella est injusta. Sed in nostro casu non servatur justa forma gabellæ; Ergo est injusta. Major est certa, Minor probatur; quia in tali genere tributorum, pauperes plus gravantur, quam gravari debeant; postulat enim justa forma tributorum, ut pauperes non magis onerentur, quàm divites. Sed in nostro casu non servatur proportio geometrica inter divites, & pauperes. Ergo, &c. Hæc sententia mihi videtur probabilis, sicuti etiam visa est Martino Bonacinæ *de contr. disp. 2. q. 9. punct. 1. nu. 5.* licèt ego sequar contrariam probabiliorem. Quare dicendum videtur, non debere confessarium denegare absolutionem pœnitenti, qui nollet restituere talium gabellarum defraudationem.

RESOL. LXI.

An si quis narrat peccata alterius audita, & expressè asserit se nihil certo scire, sed tantum recensere quæ audivit, an peccet mortaliter, & teneatur ad aliquam restitutionem famæ illius? Ex p. 4. tr. 4. & Misc. 1. Ref. 28.

§. 1. HIc casus sæpissimè accidit. Affirmativam sententiam docent Sotus *de just. lib. 4. q. 6. art. 3. ad 4.* Navarrus *c. 18. n. 50.* Villalobos *in summa, t. 2. tr. 11. dub. 36. n. 6.* Tannerus *ubi supra,* Malderus *in 2. 2. tr. 7. c. 1. dub. 23.* Sylvius *in 2. 2. D. Th. q. 63. art. 1. quæritur 16. concl. 3.* Tursianus *in 2. 2. to. 2. disp. 53. dub. 10. n. 8.* & alii; quòd si referunt peccata aliorum, eo ipso sunt causa, ut alii talia peccata noverint, & per consequens sunt causa, ut fama alterius apud plures amittatur. Et hanc opinionem multi recentiores, ut Azor. *p. 3. lib. 13. c. 6.* Lessius *lib. 2. c. 12. dub. 5.* Layman *in Theol. mor. lib. 3. sect. 5. tr. 3. p. 2. c. 3. n. 7.* S. Jo. de

Diana Coord. Tom. VIII.

la Cruz *in direct. pr. 8. q. 2. art. 2. dub. 3. concl. 4.* & alii tenent, quando qui refert; sit vir tantæ auctoritatis, ut ei credatur, etiamsi tantùm audita referat; vel quando eo modo narret, ut aliquos ex levitate quidem credituros putet, sed nulla per se data causa sufficiente.

2. His tamen non obstantibus, licèt supradictæ opiniones sint probabiliores, & amplectendæ, contrariam probabilem etiam esse puto cum Tannero *in 2. 2. D. Th. disp. 4. qu. 8. dub. 7. n. 159.* & illam docent Cajetanus *2. 2. q. 33. art. 2. dub. 2.* Sotus *in 4. dist. 15. qu. 4. art. 1.* Sylvester *ver. detractio, qu. 4. except. 5.* Armilla *ver. restitutio, n. 4. except. 7.* Sà *ver. informare;* post Gabrielem, Adrianum, & alios. Dico igitur auditum crimen simpliciter sine nova assecuratione, vel confirmatione narrare, etiamsi quis animadvertat aliquos ex audientibus temerè credituros non esse peccatum mortale. Et ratio est, quia damnificatio famæ, & in tali casu, non tam est dicentium, quàm credentium. Et ita hanc sententiam novissimè docet Faber *de restit. in 4. sent. dist. 15. q. 3. disp. 53. c. 2. n. 29.* Nisi ergo, qui sic narrat, addat aliquam majorem certitudinem quàm sit, quæ ex communi relatione habetur, non tenetur ad restitutionem, etiamsi sinistra opinio non tam generetur ex relatione, quàm ex levitate audientium vel infirmitate, aut malitia.

RESOL. LXII.

An qui falsum dicendo alterum infamavit, teneatur, si opus fuerit, jurare se falsum dixisse, si alia via commodiori fama restitui non possit?

Et an etiam si opus fuerit juramento retractationem suam confirmare, & testes adhibere teneatur?

Et quid est dicendum, & faciendum si qui falsum dicendo alterum infamavit, sit Episcopus, Prælatus, Comes, &c. Ex p. 3. tr. 5. & Misc. 1. Ref. 29.

§. 1. AFfirmativam sententiam docet Cajetanus, & Aragon. *in 2. 2. D. Thomæ, q. 62. art. 2.* Sotus *de just. lib. 4. q. 6. art. 3.* Faustus *in speculo conf. disp. 21. qu. 21.* Sylvius *in 2. 2. D. Th. q. 62. art. 2. quæritur 22. tr. 32. c. 10. n. 245.* Tursianus *in 2. 2. tom. 2. disp. 53. dub. 1. n. 19.* Navarrus *c. 18. nu. 45.* Navarra *lib. 2. c. 4. n. 537.* Salonius *de just. tom. 1. qu. 62. art. 2. contr. 13.* Carbo *de rest. q. 18.* Villalobos *in summa, t. 2. tr. 32. diffic. 37. n. 2.* & Tann. *in 2. D. Th. disp. 4. q. 6. dub. 6. n. 148.* ubi sic ait. Qui falsum dicendo alterum infamavit, tenetur (si alia via commodiori fama restitui non possit,) fateri falsitatem, & cum id scienter fecit, ac si opus sit juramento retractationem suam confirmare. Ita ille, & ego.

2. Nota etiam, quòd Molina *to. 5. disp. 48.* S. Joan. de la Cruz *in direct. p. 1. pr. 77. art. 2. dub. 5. concl. 3.* Sotus, Aragona, & Salonius asserunt esse, etiam si opus fuerit, testes adhibendos.

3. Sed his non obstantibus Philippus Faber lector publicus in Academia Patavina *de rest. in 4. sent. dist. 15. q. 3. disp. 53. c. 1. n. 32.* contrariam sententiam docet, & ita asserit. Ego puto solùm sufficere ad restitutionem famæ in conscientia, quòd diffamans se retractet seriò coram illis, apud quos proximum diffamavit absque juramento, & multo magis absque testibus, & aliis sumptibus, ad faciendum, ut ii, qui ex causa detractionis malam opinionem conceperunt, illam deponant. Antiqui enim Doctores, ut Alensis *p. 2. q. 129. membr. 6.* D. Th. *2. 2. q. 82. art. 2. ad 2.* Scotus *hic,* apertè nihil aliud requirunt. Nam D. Thom. *loc. cit.* declarando quomodo hujusmodi diffamator teneatur restituere, habet hæc verba. Alio modo falsum dicendo, & injustè, & tunc tenetur restituere famam confitendo se falsum dixisse. Ita Faber, qui hoc etiam probat ex verbis Alexandri de Ales, & ex multis aliis rationibus, & respondet ad argumenta contraria. Non esse etiam testes adhibendos, docet uterque Navarrus *ubi supra* cum Tannero. Sup. hoc infra in ref. 66. circa fin. in §. 7.

4. Notandum est etiam, quòd stando in prima opinione, excipiuntur viri magnæ auctoritatis, ut notant Doctores citati, & inter illos Sylvius *in 2. 2. q. 62. art. 2. quæritur 10. in fine,* & Villalob. *in summa, to. 2. tr. 32. diffic. 37. n. 3.* sic asserens. (Hase de entender esta doctrina regularmente, porque si el fuesse Obispo, Prelado, ò Conde, ò otra persona de grand authoridad, no estara obligado con tan gran perdida de su honor à confessar que mentio, y ansi estara obligado à restituir con el major modo que pudiera, que serà como diremos luego del que restituie, quando dixo verdad.) Sic ille. Ideo quæritur, Istud quæsitum hic est infr. in ref. 70.

RESOL. LXIII.

An qui occultum crimen sine causa justa manifestavit uni, vel duobus viris prudentibus, quos scit non evulgaturos, peccet mortaliter, & teneatur ad aliquam restitutionem famæ? Ex p. 3. tr. 5. Ref. 33.

§. 1. HAnc quæstionem alibi, sed breviter tetigimus, nunc verò fusiùs illam explicabo. Affirmativam sententiam docet Turrianus *in 2.2.D.Th. to.2. disp. 53. dub.8. n. 2.* Sotus *de just. lib. 7.q.10.art.2. concl.4.* Molina *de just.tr.4. disp. 29.n.7.* Lessius *lib. 11. dub. 11.n. 70.* Bannez *in 2.2. q.62. art.2.* Azorius *t.2.lib. 5.c.9.* Filliucius *t. 2. tr.4.c.4. n.91.* Suarez *to. 4.disp.34.sect.1.n.2.* Villalobos *in summa, to.2.tr. 11. diffic. 36.n. 8.* Valentia *to. 3. disp. 5. qu. 17. punct. 2.* Malderus *in 2.2. tr.7.c.1. dub.4.* Layman *in Theol. mor.lib.3. sect.5. tract. 3.p.2.c.3.n. 6.* S. Jo. de la Cruz *ubi infra*, & Salonius *in 2. 2. q.62.art.2.* qui asserunt hanc opinionem esse communem inter recentiores Thomistas. Et ratio videtur clare, quia si consideretur famæ detrimentum judicio prudentis, majus erit revelare illud crimen uni gravi viro, quàm si decem infimis hominibus reveletur, & tamen hoc esset peccatum; quod explicetur ex eo, quòd quilibet majus bonum putat virum aliquem gravem habere rectam opinionem de alicujus moribus, quàm illud judicium habeant homines plures abjectæ conditionis. Secundò, judicium temerarium, est ex suo genere peccatum mortale, ut patet, etiamsi illud non producatur exteriùs, neque frater amittat bonum nomen apud alios, quàm apud judicantem; ergo nec detractio desinet esse mortalis ex eo quòd fratris existimatio tantùm lædatur apud unum. Tertiò, prudens cui revelas, & à te prudenter audit, poterit etiam alios similes prudentes invenire, atque ita apud plures prudentes periculum infamiæ subibit frater. Quartò, ex iste opinione sequitur aliquod oppositum communi doctrinæ DD. & Sanctorum, nempe auditorem detractionis, quando ipse solus detractorem audit, non debere detestari detractionem tanquam lethale peccatum, sed propter prudentiam suam, qua celatus est, posse tolerare tanquam veniale.

2. His tamen non obstantibus, contrariam sententiam docet Cajetanus *in 2. 2. qu. 62. art.* 2. Navarr. *de rest. lib.2.c. 4. n. 334.* Greffius *lib. 2.c.* 137. & alii. Et hanc sententiam probabilem esse docent multi ex DD. contrariis, ut Tannerus *in 2.2. D.Th. disp.4. q. 8. dub. 7. n.* 138. S. Joan. de la Cruz *in direct. conscient. pr. 8. q. 2. art.2. dub.3. concl. 3.* & alii. Et ratio est, quia talis non lædit famam notabiliter, cùm revelet occultum delictum apud unum, vel duos, qui non sunt aliis revelaturi; ergo non peccat mortaliter, & sicuti non est fama uno dicente, ita nec erit infamia nisi pluribus dicatur. Et hæc sententia videtur mihi etiam probabilis, sicut etiam visa est Filliucio, qui suam sententiam vocat tantùm probabiliorem.

RESOL. LXIV.

An infamator criminis occulti teneatur restituere famam tantùm apud suos auditores, licèt ipsi auditum crimen aliis notum fecerint? Ex p. 3. tr. 5. & Misc. 1. Ref. 34.

§. 1. AFfirmativè respondent aliqui. Sed Philippus Faber *de rest. in 4. sent. dist. 15. q. 3. disp. 35.c.1. n. 37.* contrarium docet, sic enim asserit. Dubitant alii, an sufficiat retractare impositionem criminis coram his tantùm, apud quos ille diffamavit, an etiam apud alios, quibus illi audientes retulerunt? Aliqui asserunt, sed hæc opinio est irrationabilis. Cùm enim verba ex ore prolata in infinitum crescant, est impossibile diffamatorem posse se retractare apud omnes, ad quos talis diffamatio perveniet. Proinde Alensis inquit sufficere, ut se retractet coram iis, apud quos ipse detraxit. Ita Faber; & ratio etiam potest esse, quia posterior infamia fortuitò quasi sequitur, & ex propria malitia audientium, qui proinde utique tenentur ad restitutionem. Sicut qui indirectè scandalum præbet, non contrahit specielem illam malitiam, cui per accidens causam dedit.

2. Sed ego sine metu, hanc sententiam amplectendam esse puto, in caso, quo, ut ait Villalobos *in sum. tom. 2. tr. 21. diffic. 37. n. 11.* (El peccado del proximo se descubrio à un hombre de confiança de quien se entendiera, que de ninguna manera lo dixera à nadie, y el lo dixo, con esse solo se aura de hazer le diligencia para la restitucion y esse con los demas.) Ita ille, sed circa præsentem quæstionem vide Tannerum *in 2. 2. D. Th. disp. 4. qu. 6. dub. 6. nu.* 147. & alios penes ipsos.

RESOL. LXV.

Ad quid teneatur, qui verum dicendo occultum crimen alicujus propalavit, illum infamando, & quomodo debeat restituere famam illius?

Et si infamator non possit famam restituere, an teneatur famam pecunia compensare?

Et an infamatus possit sibi ipsi satisfacere ex debito pecuniario infamatoris, si is alia ratione satisfacere nolit, aut non possit?

Et in textu hujus Resolutionis alios quinque casus decisos invenies sæpius contingentes in praxi, pro restituenda, vel non restituenda fama? Ex p. 3. tract. 5. & Misc. 1. Resol. 30.

§. 1. QUia in praxi pœnitentes difficulter famam restituunt, probabilis mihi videtur opinio Cajetan. *in 2. 2. q. 73. art. 2.* & Soti *de justit. lib. 4. q. 9. art. 3. ad 4.* quam affert, & approbat Villalobos *in summa, to. 2, tract. 11. diffic. 37. n. 4.* ubi sic asserit. (Otro modo ay mas usado entre los Doctores, y ponelo Cajetano, Soto, Navarro, y otros, y es que el que infamo descubriendo pecado secreto no hable mas del, sino que procure tomar ocasion de tratar del disfamado con las personas, cerca de las quales le infamo, y hable del honorificamente, y trate familiarmente al disfamado en algun caso, que con esso honre, si el es honrado.) Ita ille. Et hic modus suavis est, & illum facile pœnitentes observabunt; secus autem asserendo se perperam loquutos, vel injuriam fecisse, vel fuisse deceptos, vel quod aliqui volunt, se falsum dixisse, vel fuisse mentitos. Ergo ad nihil aliud tenetur diffamator, quàm laudare eum, quem priùs diffamaverat, nec ampliùs de illa re coram illis, apud quos eum diffamavit loqui. Et hunc modum restituendi famam approbant etiam Tannerus *in 2.2. D. Th. disp. 4. q. 7. dub. 4. n.* 143. Valentia *t. 3. disp. 5. q... punct. 5. & q. 17. punct. 2.* Lessius *lib. 2. c. 11. dub. 10.* Aragon. *in 2. 2. qu. 62. art. 2.* Faustus *in speculo conf. disp. 21. q. 74. n. 6.* quidquid in contrarium asserat Layman. *in Theolog. mor. lib. 3. sect. 5. tr. 3. p. 3. c. 7. n. 2.* Navarra *lib. 2. c. 4. nu.* 370. Faber *de rest. in 4. sentent. distinct. 15. q. 53. c. 2. n. 46.* Sylvius *in 2.2. D. Th. q. 62. art. 2. quæritur* 22. Filliucius *tom. 2. tr. 32. c. 10. num. 246.*

2. Notandum est primò, quòd si infamator non possit famam restituere, non tenetur famam pecuniæ compensare. Ita Layman *in Theolog. mor. lib. 3. sect. 5. tract. 3. part. 2. c. 7. num. 3.* Filliucius *to. 2. tr. 32. cap. 10. num. 239.* Turrianus *in 2.2. tom. 2. disp. 53. dub. 7. n. 3.* Faber *de rest. in 4. sent. dist. 25. q. 3. disp. 53. c. 4. n.* 222. Malderus *in 2. 2. tr. 7. c. 7. dub. 8.* Navarrus *c. 17. n. 19.* Bannez *in 2. 2. q. 62. art. 1.* Sylvester *ver. detractio, qu. 4.* Navarra *lib. 2. c. 4. n.* 416. Lessius *lib. 2. c. 11. dub. 11.* & alii. Sed quia contraria sententia est probabilis, quam tenet Villalobos *in summ. to. 1. tr. 11. diff. 39. n. 5.* Sotus *de just. lib. 4. q. 6. art. 3. ad 4.* Aragon. *in 2.2. q. 62. art. 2.* Valentia *tom. 3. disp. 5. q. 6. punct. 5.* Covar. *lib. 1. var. r. 2. n. 8.* Molina *tr. 4. disp. 45. n. 3.* Sa *ver. infamia n. 7.* Sylvius *in 2.2. D. Th. q. 62. art. 2. quæritur* 22. post Rebellium, Sotum, Richardum, Adrianum, Cajetanum, & alios; cùm, inquam, hæc opinio sit probabilis, puto cum S Jo. de la Cruz *in direct. p. 1. præc. 7. art. 2. dub. 6. concl. 2.* Tannero *in 2. 2. D. Th. disp. 4. q. 6. dub. 6. n.* 150. qui citat Lessium, & Aragonium, posse infamatum sibi ipsi satisfacere ex debito pecuniario infamantis, si is alia ratione satisfacere nolit, aut non possit; quod est valdè notandum, quidquid in contrarium dicat Malderus *in 2.2. D. Th. tr. 7. c. 2. dub. 14.* licèt, ut dixi, contraria opinio sit etiam probabilis, nempe non debere famam pecunia compensari, quando aliter compensari nequeat.

3. Notandum est secundò contra Turrianum *in 2.2. D. Th. to. 2. disp. 53. dub. 5. n. 7.* Tannerum *in 2. 2. disp. 4. q. 6. dub. 6. n.* 155. & alios, qui se mutuò infamaverunt, posse uti compensatione, dummodo infamia non sit inæqualis, & non oritur scandalum, vel si unus velit alteri famam reddere: tunc enim etiam alter tenetur ipsi restituere, & tandem compensatio non potest fieri reddendo maledictum pro maledicto. Exceptis igitur his casibus, admittenda est contra præfatos DD. compensatio famæ, & ita docent Sylvius *in 2.2. D. Th. q. 62. art. 2. quæritur* 10. Malderus *in 2.2. tr. 7. c. 2. dub. 14.* & alii penes ipsos.

4. Notandum est tertiò secundùm opinionem Fabri *de restit. in 4. sent. dist. 15. q. 3. disp. 13. c. 2. n. 56.* quòd etiam quando reus est accusatus, & interrogatus juridicè de crimine vero, & negat, non tenetur ad restitutionē famæ; quod est valdè

dè notandum contra Cajetanum *in 2. 2. q. 62. art. 2.* Sotum *de just. lib. 4. q. 6. art. 3. ad 4.* Azorium *to. 3. lib. 5. c. 9. qu. 8.* Molinam *tr. 4. disp. 43.* & alios.

5. Notandum est quartò, quòd non adest obligatio restituendi famam, quando detractio effecta est cum verbis generalibus videlicet aliquem esse mendacem, ambitiosum, &c. nisi ratione dignitatis personæ, ut si de Prælato, aut Religioso ex gravioribus talia dicta essent; quamvis Filliucius *t. 2. tr. 32. c. 9. n. 219.* notet Sylvestrum & Navarrum universaliter asserere detractionem, ut obliget ad restitutionem, debere esse de peccatis mortalibus.

6. Notandum est quintò, quòd licèt Sotus *de just. lib. 4. q. 6. art. 3. ad 4.* Covar. *in regul. Peccatum, part. 1. num 76.* & Rebellius *lib. 4. q. 13.* dixerint vitam alicujus plebeii reputari posse viliorem fama alicujus nobilis, eoque casu plebejum debere reparare nobilis famam cum periculo propriæ vitæ; tamen contrariam sententiam in tali casu tenendam esse existimo; vide Cajetanum *in 2. 2. qu. 62. art. 6.* Sylvestrum *ver. detractio, q. 4.* Navarrum, & Navarram, quos citat, & sequuntur Tannerus *in 2. 2. disp. 4. qu. 6. dub. 6. n. 149.* Malderus *in 2. 2. tr. 7. c. 2. dub. 9.* & cum aliis penes ipsos; nam bona inferioris ordinis non sunt restituenda cum detrimento boni superioris ordinis. Sed vita est bonum superioris ordinis, quàm famæ. Ergo, &c. Ex hoc etiam procedit, etiamsi infamia esset maxima, utpote de hæresi, de crimine læsæ majestatis, &c. ut notat Faber *de restitut. in 4. sentent. dist. 15. quæst. 3. disp. 53. cap. 4. numer. 122.* vide etiam S. Joannem de la Cruz *in direct. pr. 7. q. 5. art. 6. dub. 6. concl. 2.* Ex his adultera etiam infimæ sortis, & nupta viro nobili, cui supponit filium alterius pro successione majoratus, omissis filiis legitimis, non se prodat etsi sciat profuturum, nec tenetur adultera hoc revelare filio spurio, nec filius tenetur credere; tenebitur tamen adultera in tali casu, si potest, ex justitia satisfacere, aut conferendo bona libera filiis legitimis, aut consulendo spurium intrare Religionem. Ita communiter Doctores.

Sup. his fen. in to. 3. tr. 6. Resol. 130. & princ. usque ad §. Hinc, & in aliis ejus nor. ... & 2 sed longo ... totum, & in to. 6. tr. 8. lege ... res. ... nam §. ult. & plurimis ejus seq.

RESOL. LXVI.

An si quis infamaret aliquem, de furto, qui postea fur invenitur esse, teneatur ad restitutionem?

Et an non sit peccatum saltem mortale publicare aliquod crimen minus illius, qui de gravioribus criminibus est infamatus, & infamis.

Et notatur multas esse causas excusantes à restitutione famæ.

Et pro praxi novem causæ in corpore hujus Resolutionis proponuntur.

Et tandem docetur, nullum esse faciliorem modum restituendi famam propter peccatum occultum propalatum posse inveniri, quàm laudando illum, quem prius infamaverat. Ex p. 12. tr. 6. & Misc. 6. Res. 56.

§. 1. AFfirmativè respondet Pontius *in cur. Theol. disp. 52. q. 8. concl. 3. n. 48.* ubi sic ait: Multa liberant à restitutione pro infamia, si postea in eadem materia infamatus perdidit famam, ut si falso imponeres, quòd furatus fuerit, & postea constet, quod ipse sit fur. De quo tamen valde dubito quia magis infame est, quòd aliquis sæpius furatus fuerit, quàm quòd semel tantùm: ergo, si quis falso dixit, quòd semel furatus fuerit; quamvis constet quòd postea furatus fuerit, non tollitur obligatio restituendi famam perditam ratione falsæ impositionis prioris furti. Ita ille.

2. Tu cogita, nam circa hanc sententiam habeo magnam difficultatem, nam Doctores communiter asserunt, quòd si quis, v. g. infamaret aliquem de delicto non vero, si de eodem delicto ex alio capite laboraret adhuc infamia, excusari à restitutione famæ, ergo & in casu nostro.

3. Verùm, quicquid sit de sententia Pontii, sciendum est, quod Sylvestr. *verb. detractio, q. 1.* & Paludanus *in 4. dist. 19. q. 4.* dicunt non esse peccatum saltem mortale publicare aliquod crimen minus illius, qui de gravioribus criminibus est infamis, ut verbi gratia de illo, qui infamis est de homicidio & furto, putat non esse peccatum mortale dicere quod fuerit fornicatus. Hoc tamen non est simpliciter admittendum, quando minus connexionem non habet cum aliis majoribus, sicuti fornicatio non habet cum homicidio, aut furto: idque propter rationes jam allegatas. In certo tamen casu posset locum habere, ut si quis de tam multis, & variis criminibus gravioribus sit infamatus ut passim habeatur talis, qui nullum scelus tempore, & loco verecundatus fuisset, perpetrare, quia hujusmodi persona totaliter, & quasi per omnem virtutis materiam amisit famam suam, unde ex relatu alicujus inferioris criminis non censetur ejus infamia notabiliter augeri imo via augeri, & ita docet Joannes Vvigers *de just. tract. 4. cap. 1. dub. 6. nu. 28.* cum Gaspare Hurtado *ubi supra*.

4. Notandum est hic obiter, multas causas excusare à restitutione famæ. Excusat Primò justa condonatio facta ab eo, cujus infamia non redundat in alios.

5. Secundò justa compensatio, ut si ab eo, quem infamasti pari modo sis infamatus.

6. Tertiò, si fama sit alia ratione recuperata. Sup. hoc v. in res. praeterita §. Notandum est 7. & in alio §. ejus pen.

7. Quartò, si infamia prudenter existimatur abiisse in oblivionem, tunc enim non teneris, sive falsum imposuerim, sive verum.

8. Quintò, si crimen occultum, quod aliquibus dixisti, alia via & ratione fiat publicum, tunc enim amisit jus restitutionis Lessius *l. 2. rapit. 11. dub. 26.* & Navarr. *l. 2. c. 4. nu. 198.* Nam si revera factum est publicum, nihil proderit retractatio. Secus autem si non sit publicum; nam fieri potest, ut illius exemplo alii retractentur. Hoc tamen certum existimo cum Navarr. pro medio tempore antequam fieret publicum non teneri restituere famam, benè damna eo tempore sequuta.

9. Sextò, si restitutio sit impossibilis.

10. Septimò, si non possit fieri sine amissione famæ, quæ sit longe majoris momenti, ut si Prælatus, vel vir illustris infamavit plebejum. Sup. hoc septimo sup. in res. eo. §. ult.

11. Octavò, si bona fide persuasus esse verum, & publicum, narrasti, nec possis sine damno tuæ famæ restituere.

12. Nonò, si revera nulla sit infamia sequuta, eo quod infamator esset nullius fidei, quod sæpè accidit vel quia illi apud quos infamatur, sciebant similia, itaut infamia non sit notabiliter aucta. Hæc autem omnia remissivè invenies apud Trullench *in decal. tom. 2. l. 7. cap. 10. dub. 30.* quæ tamen latè antea in aliis dubiis pertractaverat.

13. Advertant tamen hic Confessarii faciliorem modum restituendi famam propter peccatum occultum propalatum non posse inveniri, quam laudando illum, quem prius infamaverat. Et ita ex Cajetano, & Soto, docet Amicus *to. 5. disp. ... sect. 11. n. 145.* quoniam ex una parte talis modus efficax est ad famam restituendam, maximè apud prudentes, & ex alia parte modus per retractationem est periculosus, ne infamator mendacium committat, vel ex conscientia erronea, vel non rectè utendo verbis verum sensum habentibus. Cæterum monet loco citato Cajetanus etiam hunc modum cautè esse adhibendum, ne auditores in sua opinione magis confirmentur. Unde non de fictis, sed veris virtutibus laudandus est, eoque tempore, loco, & modo, quo prudentes auditores suspicari non possint, quod id fiat ad laudati famam restituendam. Debet autem tamdiu publicè coram iis, coram quibus fuit infamatus, laudari, ejusque occultæ virtutes depromi, quamdiu ejus laudatio prudentis arbitrio censeatur sufficiens ad obscuratam ipsius famam illustrandam. Sup. contenta in hoc, & seq. §. in res. praeterita §. 2.

14. Et hanc sententiam admittit etiam Sylvius *loc. cit. qu. 14.* & docet novissimè Joannes de Soria *de epiloge summarum p. 2. tr. 2. sect. 3. disp. 2. §. circa restitutionem famæ*, ubi sic ait: Qui verum alterius crimen propalavit, ad nihil aliud tenetur, quam laudare eum, quem primus infamaverat, nec amplius de illa re loqui coram illis apud quos eum diffamavit. Ita ille, & hunc modum restituendi famam etiam approbat Joannes Pontius *ubi supra conclus. 2. n. 47.* Hurtadus *de justit. disp. 12. diffic. 18.* cum aliis. Notent hoc Confessarii, quia, ut dixi, nullum faciliorem modum, ac minus onerosum pro pœnitentibus invenient ad famam ablatam restituendam; ego scio quàm difficiliter pœnitentes famam restituant, & in quantis tricis se involvant, quando aliis modis volunt famam restituere.

RESOL. LXVII.

An sit peccatum mortale saltem contra charitatem detegere peccatum notorium facti, vel juris in alio loco, ubi ignorabatur, & ad quem facilè ejus fama non erat perventura? Ex p. 3. tract. 5. & Misc. 1. Res. 17.

§. 1. MUltum practicabilis est quæstio ista, & in ea planatione illius plurimos, & fortissimos adversarios habemus; ideo sententiam affirmativam docent communiter DD. ita Lessius *lib. 2. c. 11. dub. 13. nu. 78.* Sotus *de just.* Sup. hoc res. seq. & in ... tr. 10. res. ... §. ... sed ope. sed lege eam per totam.

just. lib. 4. q. 10. art. 2. Villalobos *in summa tom. 2. tract. 11. diffic. 36. n. 13.* Fabrus *de rest. in 4. sent. dist. 15. q. 3. disp. 53. c. 4. n. 139.* Salon. *in 2. 2. D. Thom. q. 62. art. 2. contr. 18.* Navar. *lib. 2. c. 4. n. 288.* Sayr. *in clavi Regia lib. 11. c. 6. n. 25. & 26.* Mald. *in 2. 2. tract. 7. cap. 1. dub. 6.* & alii quam plures penes ipsos. Probatur hæc opinio, quia in tali casu læditur proximus in re magni momenti, quod meritò ægerrimè ferrem mihi fieri. Nec valet dicere, quòd taliter infamatus jus ad famam non habet, quia sine cujusquam injuria, & absque fraude eam possidebat, eaque adhuc diu fuisset fruitura. Ergo contra charitatem est, illum bono nomine spoliare, præsertim si nihil commodi proveniat de detractione. Ita Lessius, qui limitat hanc sententiam. Primò, si ille parum curet se alibi infamari, quod sæpè fieri solet præsertim si procul absit. Secundò, si quis ob grave crimen fuerit publicè punitus; tunc enim sæpè expedit talia ad ædificationem narrari.

2. Sed ad tollendos omnes scrupulos, his non obstantibus existimo probabiliter sic detrahentes non peccare, neq; contra justitiam, neque contra charitatem. Et ita docet novissimè Fagundez *præc. 2. lib. 5. cap. 3. num. 14.* ubi sic asserit. Vera sententia docet non esse peccatum mortale, neque contra charitatem, neque contra justitiam, detegere crimen facti, vel juris, hoc est, vel per rumores, & famam publicam, vel per sententiam judicis in alio loco, & regione, ubi ignorabatur, & personis, qui nihil de illo sciebant, sive fama illuc brevi, sive post longum tempus, sive nunquam perventura sit. Sic ille, qui validissimis rationibus probat hanc sententiam, & citat pro illa Cajet. *to. 2. opusc. 31. respons. 9.* Navarrum *in summa c. 18. n. 36.* & Majorem *in 4. dist. 21. q. 2.* Hanc opinionem docet etiam Azorius *p. 3. lib. 13. c. .. dub. 8.* & Fillucius *to. 2. tr. 32. c. 9. n. 235.* qui se remittit ad Navarrum, & Cajetanum *ubi supra*. Et illam probabilem esse putat Nugnus *in 3. p. to. 1. q. 80. art. 6. diffic. 3. §. hac difficultas*, nam opinionem contrariam, quam ipse tenet, vocat probabiliorem.

3. Fundamentum verò contrariæ sententiæ, quod docet Lessius, reprobatur solidà à Fagund. *ubi supr.* Igitur viatores abstineant à similibus detractionibus, sed si detrahant non peccabunt mortaliter, ut patet ex dictis, neque contra charitatem. Sed ad alia deveniamus.

RESOL. LXVIII.

An sit peccatum mortale detegere alterius peccatum notorium notorietate juris, vel facti in aliqua civitate, ubi ignorabatur? Ex p. 4. tr. 4. & Misc. Res. 128.

§. 1. Contra plures negativam sententiam docui *p. 3. tr. 5. res. 17.* in cujus confirmatione adduxi aliquos Doctores, quibus nunc addo Samuelem Lublinum *in sum. cas. consc. ver. fama, n. 33.* ubi sic ait. Infamatum alicubi juridicè, aut publicè alibi prodere non est mortale, nec ulla restituendi obligatio. Ita ille, & ante illum Emanuel Sà *ver. infamare, n. 5.* igitur in tali casu non peccatur contra justitiam, neque contra charitatem. Sed scio contrariam sententiam multa docere, asserentes tales peccare contra charitatem; sed nostra opinio non est minus probabilis.

In indice primo hujus Tom. 8. lege Apendicem ad hunc Tract. 7. Ubi invenies alias quamplurimas Diffic. mistas, & dispersas per alios Tom. Tract. & Res. quæ simul pertinent ad hunc Tract. 7. de Furto, & Restitutione, &c.

TRACTATUS OCTAVUS

De Casibus occurrentibus tempore mortis.

RESOLUTIO PRIMA.

An morituro liceat respuere medicamentum, dum adest spes salutis?

Et an infirmus teneatur parere Medico applicanti medicinas, distincto præcepto obedientiæ, sed tantùm præcepto, quo est adstrictus propriam vitam conservare?

Et an infirmus, si comedat, vel bibat rem nocivam putans, vel non advertens, quòd ei nocebit, non peccet mortaliter, imò si credat, quod obid eveniet ei aliquod nocumentum, sed non magnum? Ex p. 5. tr. 3. Res. 135.

Sup. hoc supra tr. 3. Tertiò licitum ... mortem, ... ad lin. 6

§. 1. Respondeo negativè, notandum est tamen hic obiter, licitum & meritorium esse viris perfectis respuere medicinam in aliquibus morbis, & doloribus gravibus non afferentibus periculum mortis, v.g. in dolore passionis Iliacæ remedia omittere ad profectum spiritualem & carnis mortificationem, & ad experiendum dolores Christi in passione.

2. Nota etiam quòd si Infirmus comedat, vel bibat rem nocivam, putans, vel non advertens quòd ei nocebit, non peccat mortaliter, imò etiamsi credat, quòd ob id eveniet ei aliquod nocumentum, sed non magnum; ut dolor aliquis capitis, vel major aliqua febris, non peccaret mortaliter, quia nocumentum non est magnum, imò licèt ex intentione illud intenderet, neque etiam peccaret mortaliter. Sic docti juniores, & hæc omnia docet Sanchez *in opusc. to. 1. lib. 5. c. 1. dub. 33. n. 7. & 8.* cum Navarro *c. 11. n. 41.* Cajetano *in 2. 2. q. 97. art. 1.* & aliis.

3. Non desinam tamen hic adnotare quòd infirmus non tenetur parere Medico applicanti medicinas distincto præcepto obedientiæ, sed tantùm præcepto, quo est adstrictus propriam conservare vitam, & ita docet Sancius *in select. disp. 13. n. 8.* & Salas *de legib. disp. 20. sect. 1. n. 2.*

RESOL. II.

An fœmina etiam ignobili in periculo mortis liceat non ostendere verenda Chirurgo?

Et quid, si medicamentum possit adhiberi ab obstetricibus, vel aliis fœminis; an tunc utique teneantur fœminæ etiam nobiles illa sufferre, & verenda supradictis obstetricibus ostendere? Ex p. 9. tract. 3. Res. 138.

§. 1. Respondeo affirmativè, cum Joanne Sancio *in select. disp. 3. in 2. editione* ubi sic ait: Ratione pudoris potest fœmina recusare membri pudendi curationem cum probabili vitæ periculo. Ita ille; & idem novissime docet Sanch. *in opusc. to. 1. lib. 2. c. 4. dub. 13.* ubi docet fœminam cancro, vel alio morbo gravissimo in verendis laborantem, non teneri sustinere curari à chirurgis, quia cùm pudicitia sit tantùm bonum, potest illam præferre vitæ; licet possit sine peccato permittere curari, vide etiam Lessium *lib. 4. c. 3. dub. 8. n. 60.* ubi sic asserit. Contactus partium verendarum si fiat causa medendi, vel alia, quæ censeatur necessaria, aut justa, nullum est peccatum; est communis sententia DD. talis enim contactus est honestus moraliter, quia consentaneus rectæ rationi. Nec refert quòd interim aliqua delectatio, vel motus turpis suboriatur, quia id est planè involuntarium. Adverte tamen mulieres præsertim virgines, non teneri hujusmodi genus medendi in locis secretioribus à viris admittere, ut rectè docet Navar. *d. c. si eus, n. 13.* Ratio est, quia nemo tenetur admittere curationem, à qua non minùs abhorret, quàm ab ipso morbo, vel morte: at multæ virgines pudicæ malunt tolerare morbum, vel mortem, quàm à viris contingi. Deinde nemo tenetur admittere id, cui conjunctum est periculum turpis motus, aut delectationis carnalis, imò ad heroicum castitatis gradum pertinet malle mori, quàm permittere in se turpes imagines, aut sensum ullum libidinis. Hæc Lessius, cui etiam adde novissimè Baldellum *to. 1. lib. 3. disp. 15. n. 5.* & Turrianum *ubi infra concl. 10.*

Sup. hoc in to. 1. tr. 1. res. 31. in fine.

2. Nota tamen quòd si medicamenta possent adhiberi ab obstetricibus, vel aliis fœminis, tunc utique tenerentur fœminæ, etiam nobiles, illa sufferre, & verenda supradictis obstetricibus ostendere, nam cessant in hoc casu rationes pro affirmativa sententia adductæ, cùm medicamenta non à viris, sed à mulieribus adhibeantur, ea quorum contactu, nec verecundia, nec motus sensualis oriri potest. Vide Turrianum *Sum. p. 1. c. 163. dub. 5. concl. 18.*

RESOL. III.

An sit licitum pulsare Cāpanas in signum, quòd aliquis malefactor manè furca suspendendus sit? Ex p. 6. tr. 7. & Misc. 2. Res. 37.

§. 1. Cum olim per quandam Italiæ civitatem pertransirem, sensi per spatium feræ integræ noctis campanam

nam

nam propè hospitium sonantem: & quia ex hoc dormire non poteram, quæsivi, an pulsatio illa ad aliquid deserviret: responderunt in signum, quòd cras malefactor suspendendus esset. Tunc ego maximè dubitavi, si campana illa esset benedicta, an licitè hoc efficeretur: & tunc inveni ita prorsùs sentire Franciscum Sylvium *in ref. variis, verb. Campana*. Et quia casus est curiosus, & asserunt mihi in multis locis accidere, visum est mihi hic per extensum ejus verba apponere. Sic enim asserit. Quæsitum est, An sacræ Campanæ, hoc est, quæ in sacro ritu sunt benedictæ, pulsari possint; sive ad convocandum populum, sive in signum quòd aliquis malefactor sit mortis supplicio plectendus. Respondeo non licere, cùm hoc habeat aliquam indecentiam, quòd res sacre ad usos profanos applicentur, eosque tales, à quibus per se exequendis abhorret Ecclesia, ejusmodi sunt causæ sanguinis. Accedit quòd Campanæ benedicuntur pro convocandis populis ad divinum cultum, vel pro illis ad orationem monendis, atque sicut in Pontificali dicitur, *ut cùm melodia earum auribus insonent populorum, crescat in eis devotio fidei, procul pellantur insidiæ inimici, fragor grandinum, procella turbinum, impetus tempestatum, temperentur infesta tonitrua*, &c. Nequaquam verò, ut sint signum alicujus vel jugulandi, vel suspendendi. Ubi tamen nun est commoditas alicujus alterius campanæ, tolerari potest, quòd una ex sacris, sive ex benedictis pulsetur in signum prædicti supplicii: partim quia tunc est quædam necessitas, partim quia intervenit, aut supponitur cõsensus Episcopi, qui talis loci tenuitatem, & qualitatem nõ ignorat.

2. Sed ego omninò licitum in casu sonum campanæ benedictæ admitterem, si illa pulsaretur; ut ex ejus sono populus excitans funderet preces pro bono transitu delinquentis manè justitiandi.

RESOL. IV.

An si quis inveniatur laqueo suspensus, vel mersus in puteo, debeat sepeliri in loco sacro?
Et quid, si constet publicè in Paschate non communicasse?
Et quid si hoc sit occultum?
Et an usurarius publicus careat sepultura Ecclesiastica? Ex p. 5. tract. 3. Ref. 100.

Quoad hoc in eodem part. 3. [illegible]

§. 1. RÉspondeo quoad primum negativè. Nec desinam hic apponere verba Villalobos *in summa, tom. 2. tr. 31. diffic. 2. n. 4.* ubi sic ait (Acerca desto se ha de advertir mucho, que no por hallar à uno en un pozo ahugado, o hallarle ahoreado, se le ha de negar luego la sepultura Ecclesiastica. Porque esta es pena, y en materia criminal, y no se deve dar, si no, es quando la culpa es clara y evidente, de manera que se entienda que el mismo se desesperò; porque en causas criminales han de ser las provâças mas claras que la lux del medio dia, como consta del derecho; y ya que no puedé aqui ser tan claras ha de haver fortissimas conjecturas, pues se procede sin oyr la parte, y assi pudiendo ser que diessen a uno garrote, y le ahoreassen despues por deslumbrar la justicia, o echassen al otro en el pozo no se ha de juzgar lo cõtrario, y si el vulgo se escandalizare, instruyrle, que es facil hazerlo un Predicador docto en un sermon. Para esto es muy notable un consejo de Navarro, que refiere tambien el Padre Fray Manuel, cuyo caso es de un religioso que se bavia confessado por la mañana y absuelto, y toda la mañana, y tarde estuuo alegre, y despues fue hallado en su celda colgado de un lazo al cuello, ni bien colgado ni echado, sino medio de rodillas ahogado cerrada la puerta, y preguntrado si pudia, o devia ser enterrado en lugar sagrado, respondio Navarro, que intrepidamente se deve dezir, que no se le deve negar à este la sepultura Ecclesiastica, porque no se devē negar à ningun Christiano, sino en los casos que estan expressos en derecho, y deste no consta que el se ahorcasse, ni se ha de presumir delito conforme à derecho, mayormente un delito tan grave, y contra la inclinacion humana, y yo verdaderamente creyerla, mas ay que este avia perdido à caso el juyzio que no al contrario: y Covarruvias siguiendo à Socino junior dige, que el que se halla echado en el pozo no ha de ser privado de sepultura Ecclesiastica, que no se presume haverse echado el, y al fin dize, que si con algunas conjeturas se pudiere presumir que no se matò el, o que estava fuera de si, no se le deve negar la sepultura Ecclesiastica, lo qual se ha de notar mucho, porque se han visto en esto muchos yerros, y ha de haver mucha evidēcia para presumir de nadie que se matò el mismo, estando en su juyzio: y digo mas, que se sucediesse que el Prelado supiesse el secreto, que el mismo se havia ahorcado, o echada en el pozo, no le deve negar la sepultura Ecclesiastica, porque no le puede condenar, por lo que el sabe en particular, conforme à lo que se xo arriva: y mas que deve hazer en esto mucha provãza primero que le condene y hazer el aqui las partes del reo, sino es, que aya abogado, que buelua por el, que quando esso falta, ha lo de suplir el juez, como dize una ley.) Ita Villalobos, cui adde Marchantium *in ref. pastoral. tr. 5. c. 3. q. 4. cas. 3.* Genuensem *in praxi Archiep. c. 61. n. 16.* Barbosam *de officio Parochi, c. 26. n. 46.* & Julium Lavorium *in variis elucubration. tit. 2. c. 12. nu. 31. & 32.* qui etiam docent, quòd si publicè constet aliquem non sumpsisse in Paschate Eucharistiam, privandum esse Ecclesiastica sepultura, secus autem si hoc esset occultum, & ideo Villalobos *ubi sup. n. 5.* sic ait. (Se niega la sepultura al que es cierto y manifiesto que no se confessò, o no comulgò una vez en el año, conforme à un texto; salvo si mostrasse señales de contricion, o de la emienda, y basteria que esto se provasse con un testigo, conforme à lo que dize Silvestro con otros, y en otro caso lo dize una glosa. Mas hase de advertir que no luego que se sabe que no comulgò, o no se confessò le deven negar la sepultura, que pudo confessarse con algun religioso, y mandarle que no comulgasse, y en duda no se ha de presumir, que se olvida nadie de su salud.) Quando verò usurarius manifestus careat sepultura Ecclesiastica, quia casus non est ita practicabilis nihil dicam: si fortasse acciderit, consule Ugolinum *tr. de usura, c. 24. §. 4. & seq.*

RESOL. V.

An qui in ipso ullo venereo correptus morbo amisit loquelam, & paulò post expiravit, sit privandus Ecclesiastica sepultura?
Et an moriens extra locum duelli sit sepeliendus in Ecclesia?
Et an omnes, qui moriuntur in peccato notorio, seu manifesto sine signis pœnitentiæ, ut meretrices, concubinarii, usurarii, hæretici, excommunicati, torneatores, &c. sint privandi Ecclesiastica sepultura?
Et an pro supradictis possint suffragia offerri? Ex par. 5. tr. 3. Ref. 99.

§. 1. RÉspondet negativè Hurtadus de Mendoza *in 2. 2. disp. 76. sect. 1. §. 21.* ubi sic asserit. Eritnè peccatum tumulare hæreticum in templo? est enim publicus peccator absque pœnitentiæ signo; est autem eadem ratio de quovis peccatore publico non pœnitente exteriùs, ut qui in torneamentis occumbunt, aut in aliqua actione moraliter mala; censeo ejusmodi homines (nisi se ipsos occiderint) posse licitè donari Ecclesiastica sepultura; quia *c. 2. de usuris in 6.* facta restitutione, permittitur sepultura usurario absque discrimine quòd egerit, vel non egerit pœnitentiam exteriùs, imò & pro ejusmodi peccatore video offerri sacrificia (non ago de excommunicato) quia non sumus certi de ejus damnatione, potuit enim converti absque signis exteriùs. Ita ille qui §. 22. contra Suarez *in 3. p. t. 5. disp. 31. sect. 2. n. 8.* rectè docet etiam pro supradictis posse suffragia offerri, quia Ecclesiæ constare non potest utrum internam non egerint pœnitentiam, & orationes publicæ, & privatæ sunt ex hypothesi, quòd ii, pro quibus offeruntur, sint in statu, in quo illis prosint.

Sup hoc hæresio & excommunicato in [illegible] pro torneamentis [illegible] Verum.

2. Non desinam tamen hic apponere verba Villalobos *in summa, tom. 2. tract. 31. diffic. 3. nu. 11.* ubi sic ait. (Ay una duda, y es, de una muger publica que se havia cõfessado, y comulgado la Pascua, y fue hallada muerta à puñaladas en casa de su amigo, y no constò si murio contrita o no. En este caso se duda si se le deve negar la sepultura Ecclesiastica, y aunque parece que si, por un texto donde se niega la sepultura al que fue muerto estando hurtando, donde se colige, que el que verisimilmente muere en pecado mortal, no ha de ser enterrado en lugar sagrado, y segun Abad, y Ananias no se presume que muera contrito el que muere estando cometiendo el pecado. Con todo esto Navarro responde, que no se le deve negar à este la sepultura Ecclesiastica, porque no se sabe el intēto con que el amigo la llevò à su casa, pues la mato; y se ha de presumir que dixo Jesus, quando le dieron las puñaladas, y mostrò otra señal de contricion, y suelen estos dezir: Encomendad os à Dios que os tengo de matar, con lo qual no so le deve negar sepultura Ecclesiastica: y el texto citato habla del que fue muerto stando cometiendo el hurto, y assi diria yo por esse texto, que quando el marido hallò al amigo de su muger en fragante delito, y los matò ambos, no deven ser enterrados en lugar sagrado.) Ita ille. Sed in ultimo casu aliqui discrepant, nam, ut dicebat Navar. In alio casu præsumendum est tales aliqua signa contritionis fecisse, nemo est enim in illo casu immemor suæ salutis, imò, ut ait supra Hurtadus, potuerunt converti absq; signis externis, ideo asserunt contra Villalo-

bos uxorem & amasium in flagranti à marito occisos non esse puniendos privatione Ecclesiasticæ sepulturæ. Verùm his non obstantibus Jacobus Marchantius *in resolut. pastor. moribund. t. 3. q. 4. fol. mihi 639.* docet privandos esse sepultura omnes, qui moriuntur in peccato mortali notorio, seu manifesto, sine signis pœnitentiæ ut meretrices, concubinarii, usurarii, & qui in flagranti delicto occiduntur, addit tamen, quòd sufficit unus testis fide dignus, qui attestetur dedisse signa contritionis, ut possint sepeliri.

Alibi in eo 3. tr. 1. res. 63. & in aliis ejus not. 3. Notandum est etiam hic obiter morientem extra locum duelli esse sepeliendum in Ecclesia, ut alibi cum aliquibus Doctoribus istis probavi, quibus nunc addo Hurtadum *in 2.2. disp. 170. sect. 1. §. 188.* ubi sic ait. Negare tamen non possum, has leges, quamvis justissimæ sint, esse quidem pœnales, & maximè acerbas, ac propterea accipiendas quàm strictissimè. Cùm igitur Concilium Lateranens. dixerit, si ibi moriatur, accipiendum videtur de ipso loco pugnæ physico, & in sensu Physico, quapropter si quis extra palæstram moriatur, jam non moritur ibi. Confirmatur, quando in urbe ponitur interdictum Ecclesiasticum, non ponitur in suburbiis, quamvis urbi sit attiguum, quia suburbia sunt extra urbem, odia autem sunt restringenda: ergo eadem ratio militat de loco palæstræ. Conflictus item Tridentinus videtur accipiendus physice, itaut ibi moriatur paululum post acceptum vulnus, itaut inter illud & mortem via sit locus brevi confessioni sacramentali, qui ita moritur in conflictu; qui verò ita non moritur, moritur extra conflictum. Cui favet phrasis communis. Hæc sunt aptissima ad evellendos omnes scrupulos in duellatoribus, & torneatoribus humandis, quæ non audeo dicere non esse probabilia. Ita ille.

RESOL. VI.

An pueri baptizati in secundina, si illicò moriantur, sint in Ecclesia sepeliendi? Ea p. 5. tr. 3. Res. 112.

Sup. hoc in 5. ut tef. seq. & pro doctrina conventa in prafat. hujus tom. in eo t. tr. 1. ref. 73. & 1. prope finem, & in eo t. & in eodem modo, & ibi prope finem, 3. à e. Tune, & conf. in princ. ref. 96.

§. 1. QUi negant Baptismum collatum infanti secundina induto, non esse validum, ut Valentia *to. 4. disp. 4. qu. 1. punct. 2.* & alii, negabunt in loco sacro sepeliendum esse. Ego verò qui cum Vasquez *tom. 3. disp. 145. hic. 31.* & aliis *ubi supra*, in hoc contractu citatis, teneo hunc Baptismum esse validum: existimo consequenter talem puerum esse in Ecclesia sepeliendum nec aliter tenendum est; nam cùm pro validitate Baptismi adsit saltem opinio probabilis, qua ratione dictus infans debet carere sepultura Ecclesiastica?

RESOL. VII.

An quando dubitatur, sit ne infans baptizatus, sepeliendus sit in loco sacro, v.g. ut si infans fuerit baptizatus in secundina, pede, &c. sive dubium sit in suscipiente, sive in conferente, sive in materia, sive in forma? Ex p. 4. tr. 3. Res. 69.

§. 1. UT, v.g. si Infans in pede fuerit baptizatus, & affirmativè respondendum est cum Homobono *in consult. casuum conscientia, vol. 2. p. 7. respons. 67.* ubi firmat hanc sententiam, scilicet baptizatum Baptismo dubio non esse Ecclesiastica sepultura privandum, sive dubium sit in suscipiente, sive in conferente, sive in materia, sive in forma, & qui si supervixisset, rebaptizandus fuisset. Ita ille, ubi etiam optimè addit infantem secundina indutum, ac sic baptizatum, in loco sacro esse sepeliendum, & adducit Bonacinam *de contr. disp. 3. q. 21. punct. 2.*

Sup. hoc in ref. pracita.

RESOL. VIII.

An si filius, & servus impuberes moriantur non elegerint sepulturam, Pater, vel Dominus possint istam eligere?

Idem dicendum est de avo.

Et notatur, quòd facultatem non habens eligendi sepulturam, in Majorum suorum sepultura humari debet? Ea p. 5. tr. 3. Res. 107.

§. 1. AD hunc casum ita respondet Villalobos *in sum. to. 2. tr. 31. diffic. 1. n. 2.* [No vale la eleccion que el Padre haze de la sepultura à su hijo impubere, sino es, haviendo costumbre en contrario à la tierra (la qual creo ay en todas partes) como expressamente lo dize un texto, por el qual lo tienen Silvestro, y Navarro contra Hostiense, y otros que tuvieron lo contrario, fundados en que el Padre puede hacer testamento por su hijo impubere, y sustituyrle, aunque sea en los bienes de su Madre, y està obligado à hazer el gasto de los funeralles, lo qual no obsta por haver texto expresso en contrario, y los Doctores que tuvieron la otra opinion, escrivieron antes que Bonifacio VIII. que fue autor de aquel texto, el qual ordenò assì, porque las otras cosas que puede hazer el padre por el hijo impubere son temporales, y esto es cosa espiritual, y lo mismo que dezimos del padre, se ha de dezir de abuelo en este caso: y lo mismo es de Señor, respeto de su esclavo impubere, como dizen los Doctores citados.) Ita Villalobos, cui adde Bonacinam *de contr. disput. 2. q. 21. punct. 3. num. 8.* Bellettum *in disquisit. Cler. part. 1. tit. de Clerico debitore §. 3. n. 17.* Genuensem *in praxi cap. 61. n. 4.* licèt observet hanc consuetudinem non adesse civitate Neapolitana, unde standum est consuetudinibus locorum. Verùm post hæc scripta inveni sacram Congregationem Episcoporum *in una Fagliñea 27. Octobr. 1587.* decrevisse sepulturam pro filio minori posse patrem in vita, non autem post mortem eligere, Nota etiam dictam sacram Congregationem decrevisse, quòd facultatem non habens eligendi sibi sepulturam, in majorum suorum sepultura humari debet, ut observat Barbosa *de officio Parochi, c. 26. n. 28.* ubi sic ait, Cùm filia Antonii Scarpellini in minori ætate ex hac vita migrasset, Propositus S. Martini sub novi Ritualis prætextu in ejus Ecclesia illam sepeliri prætendebat, non obstante, quòd illius majorum sepultura in Ecclesia Fratrum Minorum Conventualium S. Francisci existeret. Quapropter sacra Congregatio Cardinalium negotiis Episcoporum, & Regularium Præpositorum *in una Æsculana 21. Octobr. 1616.* dictæ filiæ cadaver dictorum Fratrum Ecclesiæ restituendum censuit, cùm qui sepulturam sibi eligendi facultatem non habet, in majorum suorum sepultura humari debeat,

RESOL. IX.

An si filius impubes moriatur sine sepultura electione, & Majores suos sepulti in diversis locis, iste ubi erit sepeliendus?

Et notatur, quòd uxor, quæ sepulchrum non elegit sepelienda est in sepulchro viri. At si detur casus, ut mulier duos, vel plures viros habuerit, sepelienda sit in sepulchro ultimi viri.

Et quæritur, an frater fratri, Pater filio puberi, mater filiis, vel tutor pupillo, aut avus nepoti, vel amicus possit sepulturam eligere? Ea p. 6. tr. 3. Res. 108.

§. 1. TRactat hunc casum optimè, ut semper solet, Villalobos *in summa tom. 2. tract. 31. diffic. 5. n. 4.* ubi sic ait. (Dudase, si estuviesse el padre enterrado en una Iglesia, y en otra el abuelo, y en otra el bisabuelo, o estuviessen unos en una, y otros en otra que se havia de hazer en este caso? A lo qual respondo, que si el padre, y el abuelo estuviessen enterrados en una Iglesia, alli se deve enterrar, aunque los demas mayores estuviessen enterrados en otra, como tienen Oldrado, y Silvestro, porque el derecho de la sepultura para los defuntos es como el domicilio entre los vivos, y consigue cada uno el domicilio, o naturaleza del padre o abuelo, y no de los de mas antepassados, como dizen los Doctores; Tambien porque el adoptarse las sepulturas nace del mucho amor, y este le ay mayor con los padres y abuelos, que con los demas ascendientes. Mas si el padre està enterrado en una Iglesia, y los demas antepassados en otra, deve enterrarse en de la sus antepassados, y no en la de su padre, como tiene una glosa, que sigue Abad, y Silvestro, y lo coligen de algunos textos, y si en una sepultura està el padre, y en otra el abuelo, y en otra el bisabuelo, de suerte que en ninguna ay mas que uno de los mayores, en tal caso de derecho se auria de enterrar en la Parroquia, porque no tiene sepulcro de sus antepassados, mas de costumbre se ha de enterrar con el padre, de la qual testifica Iuan Andrez, y bassa con elle Gregorio Lopez, y refiere Abad, que dize que tambien es derecho.) Hæc Villalobos, cui addendus est Barbosa *de officio Parochi, c. 26. n. 31.* & Julius Lavorius *in elucubrat. tit. 2. c. 11. n. 113. & 114.* Ex his apparet non esse admittendam opinionem Lapi *alleg. 59.* ubi docet, quòd si filius pubes moriatur sine electione sepulturæ, esset sepeliendus in Ecclesia Parochiali, non autem in sepultura majorum.

2. Notandum est etiam hic obiter uxorem esse sepeliendam in sepulchro viri, si sepulchrum non elegisset, at si datur casus ut mulier duos, vel plures habuerit viros, sepelienda est in sepulchro ultimi viri, *c. si qui, §. mulier, de sepulturis, in 6.* Ex quo sequitur uxorem, quæ in aliena Parochia mortua est, & sepulturam non elegit, transferendam esse ad tumulum sui viri. Ita Molfesius *in summ. tom. 2. tr. 13. c. 8. n. 21.* & alii penes ipsum, quibus adde Bellettum *in disquisit. Cleric. p. 1. tit. de Clerico debitore, §. 3. n. 15. & 16.* ubi etiam *n. 18.* docet quòd frater fratri eligere sepulturam

nequit

nequit, patct filio puberi, oec matci filiis, nec tutor pupillo, nec avus nepoti, *c. licet*, ubi Farinac. *de sepult. in 6.* Ubaldus *de Canon. Paroch. c. 8. num. 2.* Mediceca *de sepult. q. 8.* Jo. Afioius *in l. familiaris sepulchra ff. de relig. & sumpt. funer.* Bursatus *d. conf. 226. n. 118. vol. 3.* neque amicus amico sepulturam cligere potest, Riccius *in praxi resolut. p. 5. resolut. 567. n. 1.* oisi aliud existeret de consuetudine, Grasian. *lib. 1. discept. forens. capit. 94.* post Fraoc. *in d. cap. licet, n. 3.*

RESOL. X.

An Canonicus, si non elegit sepulturam sit sepeliendus in Parochia vel in Ecclesia Cathedrali? Ex part. 5. tract. 3. Res. 111.

§. 1. AD partes hanc quæstionem pertractat Jul. Lavorius *in elucubrat. tit. 2. c. 18. à n. 62. usque ad nu. 85.* Bonacioa verò *de contr. disp. 3. q. 21. punct. 3. nu. 6. §. 10,* vult Canonicum Ecclesiæ Cathedralis sepeliendum esse in Cathedrali, quia hæc est ipsius Parochia, & circa præsentem quæstionem in casu occurrenti, vide Lapum *allegat. 63. n. 4.* Ancharanom *cons. 369.* Tuschum *tom. 6. lit. l. concl. 99. n. 5.* Archid. *in c. statutum, §. cùm verò, de rescript. in 6.* & alios penes ipsos.

RESOL. XI.

An peregrini morientes sine electione sepulturæ sint in Parochia, vel Ecclesia Cathedrali sepeliendi?

Et quid de vagabundis, & illis, qui in villam ruralem se transtulerunt, recreationis causa, ibique mortui sunt? Ex p. 5. tr. 3, Res. 113.

§. 1. SI commodè possent trasportari ad sepulchra majorum suorum, id fieri debet, alias sepeliuntur in Parochia, in qua moriuntur, ut docet Sylvester *in v. sepultura, q. 8.* quem probat Joduc. *in eodem ver. num. 5. §. 2.* quamvis Zabarclla *cons. 90. nu. 1.* quem probat Tuschus *in ver. sepeliri, concl. 189. n. 5.* affirmet In Ecclesia Cathedrali sepeliendos esse, quia tanto minori spatio oon possunt dici facti Parochiani, & idem probat de vagabundis; sed si Parochia administravit illis Sacramenta, ad ipsam spectat jus sepeliendi, nam sepultura magis accedit ad communionem Sacramentorum, quàm ad communionem divinorum officiorum. Et ita docet Molsesius *in summa to. 2. tr. 13. c. 8. n. 30.* vide etiam Gratianum *c. 298. nu. 15. & seq.* Seraphinum *dec. 1035.* & Bellettum *in disq. Cleric. p. 1. tit. de Clerico debitore, §. 2. n. 25.*

2. Notandom est tamen hic obiter quòd qui lo villam turalem se transtuleris recreationis causa, ibique mortuus est, non electa alibi sepultura, hic sepeliendus est in Parochia civitatis, si ad eam commodè transferri potest. Ita Paoorm. *in c. in nostra, n. 80. de sepult.* Ita alii.

RESOL. XII.

An si quis testatur infirmum dixisse se velle in tali Ecclesia sepeliri, sit in illa sepeliendus?

Et an in dicto casu sufficiat dictum Confessarii tantum, vel codicilli invalidi? Ex p. 5. tr. 3, Res. 106.

§. 1. REspondeo negativè, nam ad probandam electionem sepulturæ requiruntur saltem duo, vel tres testes, cùm sit species ultimæ voluntatis, & agatur in ca de præjudicio Ecclesiæ parochialis, sicut quælibet dispositio ad pias causas requirit numerû duorum, vel trium testium, *c. cùm esses, de testam,* & ita docet Genuensis *in praxi, cap. 61. nu. 10.* & Julius Lavorius *in var. elucubr. tit. 2. c. 11. n. 18.* ubi addit, probari sepulturam etiam codicillo invalido, vel per scripturam manu propria subscriptam, & etiam per testes singulares, ut si deponat audivisse electam sepulturam à Francisco io tali loco, sed diversis temporibus. Imò in tali casu sufficere dictum Confessarii tantùm tradit Molfesius *in summ. tom. 4. tract. 13. cap. 8. num. 32.* & ita practicari io Curia Archiepiscopali Neapolitana, testatur Lavorius *ubi supra nu. 30. in fine.*

RESOL. XIII.

An si moribundus committat uxori, filio, vel alteri electionem suæ sepulturæ, talis electio fieri debeat, eo vivente? Ex p. 5. tr. 3. Res. 105.

§. 1. AFfirmativam sententiam docet Geminianus *in c. is qui, §. mulier, n. 6. de sepult.* Lapus *in c. 1. de sepul. in 6.* quia talis commissio expirat morte mandantis, & licèt electio committi potuerit, & ipse committens decesserit commissione jam facta, non tamen decessit facta electione, & ideo acqoisitum fuit jus Ecclesiæ, in qua debebat sepeliri non electa sepultura; aliud eoim est eligere sepulturam, aliud electionem committere, & ita Neapoli servatur, ut docet Genuensis *in Praxi Archiepisc. cap. 61. n. 2.*

2. Verùm Guttierez *de sacram. Confirm. p. 2. c. 4.* Menoch. *cons. 60. n. 6.* Anchar. *cons. 214.* & alii docent tenere hujusmodi electionem etiam post mortem committentis, vide illos; sed ad tollendas lites, supradicta electio efficiatur ante mortem committentis.

RESOL. XIV.

An si bona hereditaria non sufficiant ad solvenda debita, possint adhuc deduci expensæ necessariæ ad funus debitoris jam mortui?

Et an expensas superfluas ad honorem, & pompam mundanam hæres facere possit? Ex p. 5. tr. 3. Res. 116.

§. 1. REspoodeo deduci posse moderatas expensas necessarias ad funus debitoris juxta qualitatem ipsius, antequam fiat solotio creditoribus, etiamsi creditores habeant hypothecam in bona debitoris sepeliendi, seu defuncti. Ratio est, tum quia impensæ funeris præcedunt omne debitum, *l. penult. ff. de religiosis, & sumptibus funerum, & l. at si quis §. 1. cit. eodem,* tum quia gravis necessitas excusat à restitutione, tum quia creditores censentur hoc rationabiliter permittere pro re tam necessaria, præsertim cum illa bona censeantur adhoc esse ipsius debitoris, & Ita in hoc casu hæres præferatur cæteris creditoribus. Vide Molfesium *in sum. to. 2. tr. 13. c. 8. n. 43.* Petrum Navarra *de rest. lib. 4. c. fin. n. 27.* qui addit expensas superfluas ad honorem & pompam mundanam tuta conscientia hæredem facere non posse, quæ quidem verba, ut apparet, non negaot quòd hæres non possit facere expensas moderatas, ut dixi, juxta qualitatem mortui in numero Clericorum, & Religiosorum in quantitate luminum, vel cultræ, &c.

In indice primo hujus Tom. 8. Vide Apendicem ad hunc Tract. 8. Ubi reperies alias multas quæst. mistas, & dispersas per alios Tom. Tract. & Res. quæ simul pertinent ad hunc Tract. 8. de Casibus occur. Tempore mortis.

TRACTATUS NONUS

De Mutis, Surdis, & Cæcis.

RESOLUTIO PRIMA.

An surdi, & cæci priventur jure eligendi?
Et an mutus possit signis, & nutibus ad Emphyteusim nominare? Ex p. 5. tract. 6. Res. 13.

Sup. hoc in to. 4 tr. 1. res. 137. §. ult.

§. 1. HOs non esse eligibiles ad Prælaturam, ut & mutos, infra patebit. Sed difficultas est, an surdi & cæci sint privati jure eligendi alios? Et ad hoc dubium respondet doctus & amicissimus Sigismundus à Bonacina *in tract. de elect. part. 2. c. 4. dub. 89. num. 13.* ubi sic ait: Cæterùm hi omnes non privantur jure eligendi, cùm liberè revera consentire possent, solùm videntur cæci & surdi tutiori conscientia acturi, si renunrient eidemmet voci activæ, cùm ipsi videantur facillimè decipi posse. Sic ille.

2. Notandum est tamen hic obiter posse mutum signis & nutibus ad emphyteusim nominare. Ita ex Peyra docet Barbosa *in collectan. tom. 2. lib. 3. tit. 18. c. 4. n. 143.*

RESOL. II.

An surdi, & cæci possint abesse choro, & lucrari distributiones quotidianas? Ex p. 5. tr. 6. Res. 14.

Sup. hoc in to. 3 tr. 6. Res. 19. versim per surdo §. Notandum.

§. 1. NEgativam sententiam docet Sanch. *in opusc. tom. 1. lib. 2. cap. 2. dub. 10. n. 7.* asserens cæcitatem, & surditatem non esse sufficientem morbum, ut Canonicus deficiens choro lucretur distributiones quia adesse choro non nocet huic morbo, & sua præsentia chorus authorizatur. Ita ille, qui citat Navarrum.

2. Sed affirmativæ sententiæ ego hæreo cum Moneta *de distributionib. p. 2. q. 6. n. 16. ex leg. 1. C. qui morbo se excus. lib. 10.* ubi, qui utriusque oculi aciem amisit, levamen sentit munerum personalium, eorum nimirum, quæ corpore sunt implenda, ut *ibid. gloss. 1.* explicat. Et ita hanc sententiam docet etiam Cenedus *in qq. canon. quæst. 1. nu. 13.* & Barbosa *de canon. c. 24. n. 31.* ubi testatur quòd sacra Congregatio Concilii *sub die 20. Julii 1639.* censuit Canonicum, qui lumen oculorum amisit, & propterea Missas, & divina Officia celebrare non potest, distributiones quotidianas, & cætera emolumenta lucrari, perinde ac si divinis interesset, & antea in eadem *sub die 11. Augusti 1618.* fuerat resolutum provisum de Canonicatu, si capta possessione lumine orbetur, & non possit promoveri ad Ordinem requisitum, reputari præsentem, quoad fructus, sed non teneri assistere in choro.

RESOL. III.

An cæcus possit esse judex, & dignitatem obtinere?
Idem dicendum est de surdo & muto?
Et docetur mutum & surdum non posse esse arbitrum? Ex p. 5. tr. 6. Res. 36.

§. 1. CÆcum posse esse judicem, & dignitatem retinere, patet ex *l. 6. ff. ubi quis agere, vel conveniri, &* *l. 1. ff. de postulan. in 5. colum.* ibi. *Quamvis autem cæcus pro alio postulare non possit, tamen & Senatorium ordinem retinet, & judicandi officio fungitur, & lege 8. Cod. de Decurionibus lib. 10.* licèt gloss. ibi limitet quando amborum oculorum cæcus esset, & de surdo & muto facit *d. l. 1. ff. de postulan. & l. 7. de decurionibus*, & multa dicit Gizzarellus *in decis. 56.* coi adde Dominicum Tassonium *in Pragmat. de Antefato vers. 14. observ. 2. n. 2.* & Megalium *var. resol. tom. 2. resol. 183. num. 9.* ubi adducit *l. cæcus, de judiciis.*

Quoad hoc in to. 7 tr. 2. leg. doctrinam res. 6. & 7.

2. Non desinam tamen hìc adnotare Molinam *de Just. eo. 5. tract. 5. disp. 39. n. 1.* docere mutum, & surdum non posse esse arbitrum.

RESOL. IV.

An surdus, & cæcus possint munus Advocationis exercere
Et an si mutus scripto consulat, peccet?
Et quid, si esset in causa propria? Ex p. 5. tr. 6. Res. 27.

§. 1. SUrdum omnino, mutum, & cæcum utroq; orbatum oculo non posse munus advocationis exercere, nisi esset in causa propria, ex Vigilo tenet Tasson. *in pragm. de Antefato ver. 14. observ. 2. n. 2.* & docet Sanch. *in opusc. to. 2. lib. 6. c. 7. dub. 2. n. 1.* qui etiam *dub. 4.* docet, quòd si mutus scripto consulat, non peccat, neque venialiter, dummodo juris peritiam, vel negotiorum experientiam habeat.

RESOL. V.

An mutus possit esse curator?
Et an surdo, & muto curatorem dari debeatur, & maximè si sint surdus, & mutus à nativitate? Ex p. 5. tr. 6. Res. 35.

§. 1. NEgativam sententiam docet Gratianus *in discept. to. 4. c. 447. n. 8.* ubi sic ait: Non videtur auctorari curator præsens & tacens, cùm requiratur quòd expressè loquatur, ut notat glos. *in l. 3. C. de auctor. tut.* ubi Bart. *n. 1.* dicit esse veriorem opinionem, quicquid alii malè sentiant, si enim non esset opus, ut curator loqueretur, etiam mutus posset esse curator, & auctorari, quod tamen non est verum, *l. 1. in fin. ff. de tutel. l. un. C. qui morb. se excus.* sive simus in tutore testamentario, sive in dativo & legitimo, *l. pen. ad fin. ff. de legit. tut.* glos. *in d. l. 1. in fin. in ver. non potest, ff. de tutel.* Ita ille, cui adde Guzzierez *de tutelis p. 1. c. 7. n. 4.* & ideò Doctores communiter asserunt requiri loquelam in curatore & tutore, neque sufficere præsentiam, ut docet Dynus *in c. qui tacet, de reg. jur. in 6.* & tantùm abest, quod mutus possit esse curator, ut potiùs ipse curatorem habere debeat; & ideò Gizzarellus *dec. 26. n. 2.* ex Bart. docet, surdo & muto curatorem dari debere, & maximè si sit surdus & mutus à nativitate, quod etiam docuit Spino, *in speculo Testam. gl. 9. rubrica, n. 3.*

RESOL. VI.

An mutus surdus & cæcus possit succedere in feudo?
Et an mutus & surdus possit succedere in Majoratu, licèt in jurisdictione consistat, dum tamen perfectè intelligat per signa exteriora?
Et notatur, quod casu, quod mutus à nativitate non possit succedere in feudo, debentur tamen ei ex dicto feudo alimenta, quibus possit sustentari, pro quibus non tenetur aliquo modo servire? Ex p. 5. tract. 6. Res. 31.

§. 1. LIcèt aliàs mutus & surdus non succedat in feudo tamen observat Spino *in specul. testament. gloss. 9. rubrica, n. 4.* Quòd si servitium quod domino præstatur, sit tale, quòd a quolibet sana mente, & intellectu posset præstari, succedit in tali feudo, tenet Greg. Lopez *d. l. idem in l. 2. tit. 15. p. 2.* Hinc fit posse mutum & surdum succedere in majoratu, licèt in jurisdictione consistat, dum tamen perfectè intelligat per signa exteriora, tenet Molina *lib. 1. de primogenitis Hispan. c. 13. n. 40.* Sed circa præsentem quæstionem vide Rosenthal *de feudis, cap. 3. conclus. 8. num. 2. & c. 8. concl. 8. n. 10.* cum nostro Intrigliolo *de feudis, centur. 2. art. 1. à n. 554. usque ad num. 577.* ubi latè pertractat hanc materiam.

2. Nota tamen quòd in casu, quo mutus à nativitate non potest succedere in feudo, debentur ei tamen ex dicto feudo alimenta, quibus possit sustentari, pro quibus non tenebitur aliquo modo servire, Sed hæc omnia procedunt in feudo recto, nam in improprio mutus indistinctè succedit, ut notat Menochius *vol. 1. cons. 65. n. 24.* & alii.

RESOL. VII.

An mutus, surdus, & cæcus possint esse Fidejussores? Ex p. 5. tr. 6. Res. 29.

§. 1. AD hunc casum respondet Philippus Richter *tract. de contract. disp. 8. thes. 1. fol. mihi 202.* ubi sic ait: Septima persona, quæ pro fidejussore adhiberi non potest, est mutus, & surdus, hosce non simpliciter accipi velim, sed illum, qui verbis, lingua figuratis, & palam prolatis interrogare, verborum articulos integrare, & ad interrogationes

con-

congruè respondere nequit; hunc verò qui planè nihil audit *§. mutum, Instit. de inutil. stipulat.* ubi Anton. Ricchard. Vinnes *n. 7. §. item surdus, Instit. quibus non est permiss. facere testament.* quorum utrumque tamen in stipulatione requiri novissimi juris est, *l. 1. §. ultim. ff. de O. & A. l. 1. ff. de V. O.* Gœddeus *de contrah. stipul. c. 2. conclus.* 15. aliàs si quis sine verbis stipulanti annuat, nec civiliter, nec naturaliter obligatur, nec fidejussorem pro tali putativa obligatione à se datum relinquit obligatum, *l. 1. §. si quis ita, ff. de V. O.* ubi Gotofredus *in litt. Y.* pulchrè id explicat Gœddeus *d. conf. 5. n. 282. & 283.* Hodie, ut infra in hac ipsa litera demonstrabo, jus stipulationum, & fidejussionum quodammodo mutatum est, & extensum, ut probabiliter dici posse arbitrer mutum, & surdum scriptura rectè posse obligari, quod post Joannem Ferrarium Montanum *in commen. Instit. de inutil. stipul.* etiam Vvesembecio *in §. item inutilis, Inst. de inutil. stipul.* & Heringio *d. tr. de fidejuss. c. 7. nu. 149.* placuit, si modò per scripturam animum declarare possint. Valentin. Franc. *de fidejuss. cap. 2. n. 36.* Hæc tamen tum vera esse statuunt, si surdus spontè ad talem fidejussionem deveniat, aliter se habet, si à Notario, vel quolibet alio fraudulenter ad fidejubendum, & scribendum inducatur. Alciatus *in l. foninum n. 3. C. de transact.* Cæcum quod attinet, licèt ille quoque corporis vitio laboret, tamen quoniam ratione intellectus, loquelæ, & auditionis ipsi nihil deficiat, ideòque ipsum fidejubere posse statuo, cognitum est enim illorum intellectum aliquando in tantum se extendere, ut in artibus mechanicis, necnon in litteris ad miraculum, & stuporem usque excellant. Hering. *de fidejuss. c. 7. n. 159.* ubi perplura exempla refert, quem vide. Hucusque Richter: cui adde Didacum de Mari *in addition. ad Fizzarelum decis. 26. n. 5.* asserentes cæcum non excludi à fidejussione, qui quidem de Marie ex Sebastiano Medices idem de illo asserit, quoad societatem contrahendam.

RESOL. VIII.

An mutus, surdus, & cæcus sint immunes à muneribus publicis? Et an monoculi, surdastri, & balbutientes minimè excusentur à muneribus publicis?
Et quid, si mutus, & surdus ex solo motu labiorum percipiant mentem loquentis? Ex part. 5. tract. 6. Res. 33.

§. 1. AFfirmativè respondeo cum Navarro *tract. de elect. fori, sect. 2. q. 8. n. 10.* ubi quia aliqua notat circa mutos, & surdos, ponam ejus verba per extensum: sic itaque ait, In *l. 1. C. qui morbo se excusant,* & ibi per Bartolum, & Doctores, luminibus capti, surdi, & muti habent excusationem à muneribus, & sic in utroque membro debilitati: monoculi autem, surdastri, & cæteri his similes minimè excusantur: facit text. *in l. honores, ff. de curat.* ubi mutus, & surdus si in totum non audiunt, aut non loquuntur, ab civilibus excusantur, & ibi per DD. at secus in eo, qui tardè loquitur, aut tardè audit, *l. 5. §. minus audiens, de vocatione muner. l. fin. ff. de leg. tut.* & idem dicunt DD. ut excusationem non habeat si mutus, & surdus ex solo motu labiorum percipiat mentem loquentis, per doctrinam Bartol. *in l. 1. in princip. ff. de verbor. obligat.* facit text. *in l. mutum, ff. de ædilitio edicto,* ubi mutus dicitur, qui nullo modo potest loqui, non autem qui potest loqui, sed graviter, & ponderosè: facit text. *l. qui damnum, eodem tit.* ubi minimè dicitur morbosus, qui unicum oculum habet; quare surdi, muti, & cæci licèt fidejubere non possint, tamen id intelligitur de his, qui nihil prorsus vident, audiunt, & loquuntur. Alexand. *cons. 82. lib. 1.* Honded. *cons. 37. vol. 1.* at secus in iis, qui malè loquuntur, & exaudiunt, ut sunt balbutientes, & surdastri. Maur. *in tract. de fidejuss. c. 10. tit. 1. sect. 8.* & regula illa, quòd surdus, & mutus non faciunt testamentum, intelligitur de surdo, qui omninò non audit, & de muto, qui nihil loqui potest, & non de illo, qui tardè loquitur. Hucusque Novarius. Cui addo Gizzarellum *dec. 26. n. 4. c. 29. per tot.* ubi sic asserit: Cæci utriusque oculi lumine carentes excusationem merentur à muneribus publicis, & personalibus, ex *l. 1. C. qui morbo se excus. lib. 10.* quem textum extendit ibi Joannes de Platea ad surdum, & mutum. Sic ille. Et tandem circa præsentem quæstionem ne deferas videre Sylvestrum *ver. Gabella 5. n. 5.*

RESOL. IX.

An mutus, & surdus possint ferre testimonium?
Et quid, si mutus literas scribere sciat, an in criminalibus admittatur, & recipiatur ejus testimonium? Ex p. 5. tr. 6. Res. 31.

§. 1. DIco primò, quòd mutus tantùm, vel surdus tantùm non prohibetur ferre testimonium super re cadente in sensum, in quo non est impeditus. Dico secundò, quòd mutus, qui non caret intellectu, sed mentem suam nutu, & signis certis, & indubitatis exprimere potest: non repellitur à testificando, & hoc intelligitur in civilibus, secus autem in criminalibus, & si literas scribere sciat, admittitur, & recipitur ejus testimonium per scripturam, licèt aliàs testes non in scriptis, sed viva voce deponere debeant: & hæc omnia probata invenies apud Farinacium *q. 60. per totum,* ubi ponit formam servendam in interrogatione, & responsione supradictorum.

2. Neque desinam hic apponere verba Didaci Spino *in speculo testam. gloss. 9. rubrica, n. 2.* ubi sic ait: Mutus, qui perfectè intelligit, potest esse testis, & ejus testimonium valet. Sic glos. *in c. testes, 3. q. 9.* communiter recepta secundùm Ripam *d. l. 1. de verb. oblig. n. 37.* secundùm Jas. *l. qui jurasse, in fine principii, de jurejurand.* Joan. Igneus *L. 3. §. ignoscitur, ad Syllanian.* Et ita tenendum, licèt contrariam sententiam, imò quòd non possit mutus esse testis, teneat Joan. Faber *in §. testes, n. 4. de testam.* Sed quidem falsa est ejus opinio, cùm mutus perfectè intelligens per signa mentis conceptum explicantia, valet ejus testimonium, cùm nihil referat, quomodocumque veritas appareat, & cognoscatur, argument. *c. ego solis, dist. 9. l. nec omissa, C. de liberali causa.* Hucusque Spino, cui etiam adde Doctores, quos citat, & sequitur Guazzinus *to. 1. deffens. 14. c. 7. n. 35.*

RESOL. X.

An mutus, surdus, & cæcus, ut personæ miserabiles possint forum declinare? Ex p. 5. tr. 6. Res. 30.

§. 1. REspondeo affirmativè cum docto amicissimo Novario *tract. de elect. fori sect. 2. quæst. 8. n. 6. & 7.* qui *n. 9.* docet hanc sententiam procedere in illo, qui utroque lumine est orbatus, & plenè surdus, pleneque mutus est: & ratio est, quia, ut docet CoKier *de jurisd. p. 4. qu. 508.* & Marta *de jurisd. p. 2. cap. 21. n. 5.* Castillo *quot. contr. lib. 3. c. 21.* supradicti annumerantur inter miserabiles personas, & ita hanc sententiam præter Novarium docet etiam de cæco Thesaurus *decis. 177.* & alii, quos citat, & sequitur Didacus de Mari *in addit. ad decis. 26. Gizzarelli n. 1.*

RESOL. XI.

An mutus, & surdus possint puniri pro delicto perpetrato pœna ordinaria?
Et quid si mutus, & surdus sciret scribere, an possit per judicem cogi ad respondendum per scripturam?
Et an, si mutus, & cæcus confiteantur fecisse homicidium, & ex ea confessione cum testium attestationibus, dato eis Curatore, an possint damnari? Ex p. 5. tr. 6. Res. 32.

§. 1. DE hac quæstione agit Placa fusè *in epitome delict. lib. 1. c. 32. num. 17.* Gomez *de delictis cap. 1. n. 69.* & Farinacius *in pract. crim. q. 68.* ubi si mutus, & surdus intellectum habeat, ponit practicam quomodo possit per signa interrogari, quomodo Notarius debet illius nutus, actus, & signa describere, & quomodo etiam dicta signa interpretari debeat per se, vel per alios interpretes, qui cum mutuo conversationem habeant. Attamen cùm confessio signis, & nutu significata non sit tuta, & clara, prout ad reum condemnandum requiritur, ideireò ex tali confessione ipsum mutum condemnari non posse apertè voluit Bald. *in l. 1. n. 27. C. de Confess.* ubi magistraliter, more suo, disputata materia tandem concludit, mutum, & surdum non posse ex sua confessione condemnari, sed tamen ex testium depositionibus, qui ipsum plenè de delicto convincant. Imò si mutus, & surdus sciret scribere, posset per judicem cogi ad respondendum per scripturam, & si legitima præcederent indicia, potest etiam torqueri, ut delictum per scripturam fateatur, & si fatebitur, & in scriptis suam redegerit confessionem, videtur ex ea ipsum posse condemnari: Vide etiam Additiones ad Julium Clarum *in pract. criminal. lib. 5. §. fin. q. 55. lit. F.* ubi habetur, quòd mutus, & cæcus potest confiteri fecisse homicidium, & ex ea confessione cum testium attestationibus dato ei curatore damnari, secus autem ait Bajardus *q. 60. nu. 26.* si constet mutum, & surdum carere intellectu, tunc enim infanti æquiparatur, & ideò minimè puniri potest, & omnia supradicta invenies etiam peracta non solùm à Farinacio *ubi supra,* sed etiam à Sebastiano Guazzino *tom. 2. defens. 32. c. 29. per totum:* & tandem Gizzarellus *decis. 26. num. 9. & 10.* docuit, quòd mutus, &

tus, & surdus, qui habet intellectum, quem potest saltem demonstrare signis, tunc reputatur habilis ad delinquendum, & tenebitur ex delicto, & si est legitimæ ætatis, non dabitur curator, & quidem mutus fuit suspensus, qui fuit socius cum alio in homicidio. Ita ille. Sed quid dicendum est de cæco, infrà dicemus.

Infra in Res. non hanc sequens.

RESOL. XII.

An cæcus possit torqueri, & puniri pœna ordinaria?
Et an cæcus, surdus, & mutus non possint accusare, & repellantur ab accusando? Ex p. 5. tract. 6. Ref. 37.

§. 1. HAnc quæstionem latè pertractat Gizzarellus *dec. 26. per totam*, & negativam sententiam docet, quia faciliùs excusatur cæcus, quàm mutus, & surdus, vide illum, ubi pro hac sententia multas adducit rationes, & observat etiam pro nostra materia in fine dictæ decisionis *n. 12.* quòd secundùm Angelum *de malefic. verr. & ad querelam Titii, n. 30.* cæcus, surdus, & mutus non possunt accusare, & repelluntur ab accusando; sed huic opinioni consentit cum distinctione Decianus *in tr. crim. tom. 1. lib. 3. c. 51.* & hæc dicta sufficiant circa præsentem tractatum de mutis, surdis, & cæcis. Faxit Deus, ut ad mala loquenda, audienda, & videnda nos muti, cæci, & surdi deveniamus.

In indice primo hujus Tom. 8. lege Apendicem ad hunc Tract. 9. Ubi invenies alias multas Diffic. mistas, & dispersas per alios Tom. Tract. & Ref. quæ simul pertinent ad hunc Tract. 9. de Mutis, Surdis, & Cæcis.

TRACTATUS DECMUS
MISCELLANEUS,
In quo sunt tantum 18. singulares Resolutiones, & quæ ad nullum specialem Tractatum hujus totius operis pertinent.

RESOLUTIO PRIMA.

In compilatione processus pro Canonizatione P.N.B. Andreæ quæsitum fuit à me, quænam esset differentia inter miraculum, & gratiam? Ex p. 2. tr. 17. & Misc. 3. Ref. 48.

§. 1. REspondi miracula fieri subitò, in instanti, & perfectè, sic Genuensis *in praxi Archiep. c. 4. num. 1.* Piasec. *in praxi Episc. p. 2. c. 3. art. 3. n. 7.* Aloys. Rice. *in praxi fori Eccl. p. 1. res. 495. n. 7.* Zerola *in praxi Episc. p. 1. ver. miraculum q. 2.* & D. Th. *in 3. p. q. 44. art. 3. ad 2.* ubi respondet ad argumentum illius cæco *Marc. 8.* qui non recepit statim visum; sed audiamus ejus verba. Christus in instanti infirmis perfectam sanitatem conferebat, unde super illud *Matth. 8. & surrexit, & ministrabat illis*, dicit Hieronymus. Sanitas, quæ confertur à Domino, tota simul redit. Specialiter autem in illo cæco contrarium fuit, propter infidelitatem ipsius, ut Chrysostomus dicit, vel sicut Beda dicit, quem uno verbo totum simul curare poterat paulatim curat, ut magnitudinem humanæ cœcitatis ostendat, quæ vix, & quasi per gradus ad lucem redeat. Hæc D.Th. Quando ergo apparet infirmos successivè, & non in totum fuisse liberatos ab infirmitatibus, dicendum est illa non esse miracula, non tamen negandum, qui non sint gratiæ; quarum quotidie infinitum numerum misericors Deus elargitur nobis intercessione, & merito Sanctorum. Post hæc scripta inveni miraculum posse fieri successivè, & non in instanti, sic Cajet. *qu. 2. juntac. 12. ad 3.* & Vasquez *in 1. p. to. 2. disp. 214. c. 2. n. 9.* Malvitius *de canonizat. Sanct. dub. 3. n. 51. in tr. tom. 14. fol. mihi* 301. & noster Molfesius *to. 2. concl. 46. num.*

RESOL. II.

Quænam sit extrema necessitas, in qua quis teneatur cum vitæ periculo opem ferre alienæ saluti? Ex p. 5. tr. 13. & Misc. 1. Ref. 24.

§. 1. MUlti asserunt casum extremæ necessitatis esse, quando aliquis non potest nisi cum gravi difficultate vitare damnationem æternam, quamvis physicè possit. Ita docet Suarez *de charitate disp. 9. sect. 2. n. 3.* Valentia *to. 3. disp. 3. q. 4. punct. 3.* Azor. *to. 2. lib. 12. c. 4. §. Primus casus*, Bannez *in 2. 2. q. 23. art. 5.* Filliucius *to. 2. tr. 28. num. 32.* & Lorca *in 2. 2. disp. 28 à n. 32.* & alii.

Quamvis non plene sup. hoc lege tamē dominam Ref. 1. & in to. 7. tr. 4. Ref. 15. & sequentes ipse.

2. Sed contrariam sententiam mordicus tenet Hurtadus de Mendoza *in 2. 2. disp. 144. sect. 3. §. 28.* existimat enim necessitatem extremam eam esse, in qua physicè est impossibilis Petro, v.g. salus, nisi me illi opitulante; si verò Petrus physicè suis viribus, adjutus gratia Dei, possit salutem adipisci, quamvis difficillimè, & ægrè, ille non est in extrema necessitate opis alienæ. Et ratio est, quia extrema necessitas est illa, qua nullus potest sibi providere, indiget autem externis auxiliis ad salutem; qui verò sibi potest providere, & salutem adipisci, nisi id præstet, est illius vitio; at nullus tenetur cum vitæ dispendio eripere alium à malo, quod ipse vitare potest, & quod, si non vitatur, est ob vitium pereuntis: ergo illa sola est necessitas extrema. Minor probatur primùm ratione, quia ad id teneor subvenire Petro cum meo dispendio, quia ipse sibi non est satis, & pro viribus illi deficientibus, subrogandæ sunt alienæ; sed in eo casu vires non deficiunt Petro, cui gratia Dei est præstò, ut supponitur in controversia: ergo non tenemur illi tunc providere. Secundò, exemplo apud omnes constanti. Si quis me aggreditur injustè, non teneor abstinere ab ejus cæde, licèt apertè illum videam damnandum, si occidatur; sed hoc nulla alia ratione, nisi quia cùm ipse sibi providere possit, non teneor illud præstare: ergo de ratione necessitatis extremæ est, ut egens non possit sibi providere.

3. Ex quibus primò deducit me non teneri per se lege charitatis ad commorandum in urbe purganda, aut defendenda ab hæresi, ob salutem privatam hujus, aut illius hominis; tum quia hæresim nullus contrahit, nisi suo vitio: ergo potest ipse suo arbitrio cum gratiæ viribus se tueri. Secundò deducit nullum teneri adulto opitulari cum vitæ discrimine, quoties ipse adultus se potest eripere cum Dei gratia ab interitu æterno; ratio redditur à Soto, quia tunc ille non eget absolutè mea industria. Verùm supradicta intelligenda sunt per se, & ex vi præcepti charitatis; secus autem dicendum est, quando quis ex voto, aut ex officio tenetur ad subveniendum aliis. Unde Episcopus non potest fugere vim hæreticorum, si adsit spes fructus, quia bonus pastor animam suam ponit pro ovibus suis. Idem dico de Curione tempore pestis, aut persecutionis, nisi subrogent pro se alios, qui tam benè, quàm ipsi eo munere fungantur, ut dicunt Bannez, imò & Sotus. Illi autem debent esse soluti alia obligatione assistendi. Ita facit sanctus Maximus Nolanus, qui Nolæ reliquit Felicem: qui quamvis erat Presbyter, ac non legitur cum fuisse Beneficiatum, hac lege tenentur omnes Beneficiati, quia beneficia conferuntur ob spiritualia subsidia populi, qui illis tunc maximè egent. Idem dico de Canonicis. Milites Ordinum Militarium non tenentur, quia beneficia dantur ob bellum, tenentur tamē tueri armis eos, à quibus beneficium habent. At Sacerdotes Curati tenentur, ut cæteri, quia ea cura omnia ea munera amplectitur.

RESOL. III.

Reprobantur aliqui casus, in quibus homo non tenetur exponere propriam vitam pro salute spirituali proximi.
Et tandem quæritur, an infans non baptizatus, si jam sit moriturus, teneatur quicumque potest mortem subire, si ab aliquo impediatur, ut illum baptizet?
Et an mater gravida teneatur permittere se secari, ut fœtus baptizetur? Ex p. 3. tr. 5. & Misc. 1. Ref. 51.

Gre-

Quamvis non plane sup. hoc loqu. tamen, à placet, doctrinam praecedentis resol. & aliorum ejus autor.

§. 1. GRegorius de Valentia eximius Theologus Societatis Jesu *tom. 2. disp. 3. q. 4. punct. 6. post 5. assert.* ponit aliquos casus, in quibus putat quemlibet teneri exponere vitam propriam pro salute spirituali alterius. Primus casus est, si aliqui v. g. seducantur ab hæretico concionatore, ita ut illi vincibiliter ignorent veritatem, atque adeò sint in peccato mortali, nec facilè pateat aliis aditus ad eos rectè informandos. Tunc si ij indocti alioqui sint, qui non videantur per se posse dijudicare veritatem, omnino censeri debent esse constituti in extrema necessitate spirituali. Quare, si quis efficaciter possit subvenire illis, etiam cum discrimine propriæ vitæ, id tenebitur facere ex charitate. Secundus casus est, si quis exerceat aliquem injustum contractum, quem vincibiliter ignoret esse injustum, nec sit ita intelligens, ut videatur per se cogniturus iniquitatem contractus, nec adsit alius qui eum doceat; ut si omnes in aliquo loco probent talem contractum, &c. tunc censeri potest talis esse in extrema necessitate spirituali, quandoquidem est in peccato mortali propter vincibilem ignorantiam, ut suppono, nec potest ipse, moraliter loquendo, sibi consulere. Tertius casus est, si quispiam velit filiam prostituere, & tales sint circumstantiæ, ut, moraliter loquendo, videatur filia peritura spiritualiter, si prostituatur; tunc enim laborare extrema necessitate in spiritualibus censeri potest ejusmodi filia; itaque tenetur ei subvenire, qui potest etiam cum detrimento vitæ propriæ. Hæc omnia Valentia *ubi suprà*.

2. Sed omninò in his casibus contrariam sententiam tenendam esse existimo cum Lorca *in 2. 2. sect. 3. disp. 28. memb. 2. n. 34.* & Coninch. *tract. de fide, disp. 25. dub. 7. n. 92. n. 93. ad n. 95.* & quoad primum, & secundum casum, dico quòd illæ personæ, vel laborant ignorantia vincibili, & sic non sunt in extrema necessitate, quia possunt se juvare: vel laborant ignorantia invincibili, & tunc in errore existentes non peccant. Ex alio autem capite quis in primo casu ad hoc teneretur, quod exponit Coninch. *ubi supr. n. 91. & 92.*

3. Quoad tertium casum, illa filia etsi initio secundùm quid in vita peccet, tamen absolutè voluntariè id facit, unde in hoc casu extrema necessitas non intervenit; non enim est talis fœmina in periculo inevitabili prostitutionis, cùm voluntariè resistere possit, sicut ait Lorca *ubi suprà*, si adultera me admonente desistet ab adulterio, non teneor admonere, si ab adultero occidendus sim: nam in tali casu adultera non indiget extremè.

Sup. consentio lat. hoc §. in tom. 7. tr. 4. res. 19. & pon. & in aliis ejus aut.

4. Notandum est tamen hic obiter, quòd aliqui quærunt, an infans non baptizatus jam sit moriturus, teneatur quicumque potest, mortem subire si ab aliquo impediatur ut illum baptizet? Negativè respondet Sotus *de tegendo secreto, membr. 2. q. 2. post 6. concl.* quia necessitas illa parvuli ab extrinseco inducta est. Et hanc sententiam probabilem putat Emanuel Sà correctus à magistro Sacri Palatii *ver. charitas, n. 4.* ubi sic asserit. Infantem alioqui sine Baptismo moriturum teneris cum tuæ vitæ periculo baptizare secundùm quosdam, quod alii probabiliter negant, nec enim cum tãto damno debetur ei tale officium, alioquin & mater gravida teneretur permittere se secari, ut fœtus baptizaretur, aliàs sine Baptismo moriturus esset, quod nemo docet, Ita Sà.

Sup. hoc in §. not. praecedent. & in tom. 7. tr. 3. res. 7. §. ult. & in aliis ejus aut.

5. Sed contrariam opinionem docent Sylvius *in 2. 2. q. 26. art. 5.* Suarez *de fide disp. 9. sect. 2. n. 3.* Lorca *in 2. 2. disput. 28. membr. 2. n. 32.* qui citat Azorium, Sylvestrum, & Majorem; idem etiam docent Tannerus *in 2. 2. disp. 4. q. 3. dub. 4. nu. 61.* Coninch. *tract. de fide disp. 25. dub. 7. num.* 88. & alii, non enim refert, ut asserebat Sotus, quòd necessitas inducatur ab extrinseco, si verè extrema sit, ut est in nostro casu; imò quantò plus est ab extrinseco, & violenter proveniens ab aliena malitia, tanto est major necessitas.

RESOL. IV.

An si quis habens voluntatem committendi omnia peccata venialia, peccaret mortaliter?

Et an peccet mortaliter, qui apud se statuit nullum peccatum veniale vitare?

Et an Religiosi, qui tenentur progredi in via perfectionis, peccent mortaliter, si nolint observare omnes Regulas, licèt non obligent sub mortali?

Et si quis voveat quotidie v. g. per integrum annum recitare semel salutationem Angelicam, ita ut singulæ salutationes sint adstrictæ singulis diebus, an peccet mortaliter, etiamsi nunquam illam recitet?

Idem est dicendum de voto elargiendi modicissimam eleemosynam huic, vel illi pauperi pro libito elargientis; & secus verò si uni, & determinato pauperi quia haberet jus ad magnam quantitatem. Ex part. 3. tract. 6. & Misc. 2. Resol. 24.

§. 1. AFfirmativam sententiam docet Sanch. *in sum. t. 1. lib. 1. c. 5. nu. 4.* & alii, ac proinde peccat mortaliter, qui apud se statuit nullum veniale vitare. Probatur hæc opinio. Primò, qui vult se exponere proximo periculo peccati mortalis, peccat mortaliter, sed qui vult committere omnia peccata venialia vult se exponere proximo periculo peccati mortalis. Ergo peccat mortaliter. Unde Sot. *in 4. dist. 16. q. 2. art. 5. §. hic animadvertendum est*, licèt cum aliqua formidine, sic ait: Forsan est mortale contemnere omnia venialia, ratione imminentis periculi. Secundò probatur, quia Religiosus tenetur progredi in via perfectionis, & peccat mortaliter, si nolit observare omnes regulas, licet non obligent sub mortali. Ergo etiam tenebitur sub mortali non velle omnia venialia. Et ideo Sylv. *ver. Religio 3. q. 12.* asserit, in Religioso sancti Dominici esse mortale velle transgredi omnia principalia statuta, quibus pervenitur ad perfectionem. Hæc opinio si probentur hæc argumenta est probabilis.

2. Sed negativam probabiliorem esse existimo, quam novissimè tuetur doctus Jacob. Granad. *in p. 1. D. Th. controv. 6. tr. 2. disp. 2. sect. 7. per totam*. Et ratio est, quia committere omnia peccata venialia, etiamsi id foret possibile, non est peccatum mortale; nam eo ipso quòd venialia sint, sunt levia, & non mortalis offensa. Ergo non erit peccatum voluntas committendi omnia venialia. Probo consequentiam, quia malitia interni actus voluntatis desumitur ab objecto, prout proponitur à ratione: sed objectum hujus internæ voluntatis sunt omnia venialia, & nulla major malitia proponitur à ratione præter malitiam venialem. Ergo interna voluntas committendi omnia venialia, non potest esse culpa mortalis. Responsiones verò ad argumenta affirmativæ sententiæ invenies apud Granadum *ubi sup. 62. & seq.*

3. Notandum est hic à fortiori ex supradictis, quòd si quis voveat quotidie, verbi gratia, per integrum annum recitare semel salutationem Angelicam, ita ut singulæ salutationes astrictæ singulis diebus, non peccat mortaliter, etiamsi nunquam illam recitet, imò etiamsi statuat in toto anni exordio nunquam illas salutationes dicere. Et idem dicendum est de voto elargiendi quotidie modicissimam eleemosynam, huic, vel illi pauperi pro libito elargientis; secus autem, si uni determinato pauperi, qui promissionem istam acceptasset, & consequenter haberet jus ad magnam quantitatem, licèt singulis diebus modica esset. Ita Granadus, *ubi sup. sect. 6. n. 56.* qui citat Sanchez, Vasquez, Azorium, & alios.

Sup. hoc sup. in to. 4. res. 10. 13. & 14.

Sup. hoc in resol. 13. not. praecedentis pone fin. à vers. Notandum est tamen, & in res. 19. ex doctrina p. 1.

RESOL. V.

An maledictio, seu alicujus mali imprecatio sit semper peccatum mortale? Ex p. 3. tr. 6. & Misc. 2. Res. 13.

§. 1. HIc casus passim occurrit, & nimium Confessarios scrupulosos angit, ideo ponam hic verba Joannis Azorii *tom. 3. lib. 3. c. 10.* ubi sic ait. An maledictio sit peccatum mortale? Respondeo, ad hoc ut sit peccatum mortale requiri, ut ipsa imprecatio mali sit ex animo. Secundò, ut sit ex plena deliberatione animi. Tertiò, ut malum, quod imprecamur alteri, sit grave, quare si aliquid istorum desit, erit veniale tantùm peccatum. Unde non semper in mulierculis maledicentibus suis liberis, vel ancillis; vel in rusticis mulionibusque maledicentibus sibi, vel jumentis aliisve est peccatum mortale, quia frequenter ex ira quadam, vel ex depravata consuetudine maledicunt, non animo imprecantes malum. Item frequenter in his est imperfecta animi deliberatio: Item levis quædam negligentia, vel inconsideratio in maledicendo. Ita Azorius, & ego.

RESOL. VI.

An tristari de bono alterius, quia sibi proprium bonum diminuit sit peccatum mortale invidiæ ex genere suo?

Et an avaritia, & vanagloria non sint semper peccata mortalia, nisi aliquando aliqua circumstantia vestiantur? Ex p. 3. tr. 6. & Misc. 2. Res. 85.

§. 1. AFfirmativè respondet Coninch *de act. supernat. disput. 30. dub. 2. n. 20.* Valentia *to. 3. disp. 3. quest. 13. punct. 2.* Suarez *de charitate, disp. 6. sect. 4. n. 4.* Reginald. *in praxi, to. 2. lib. 7. n. 129.* & alii.

2. Verùm Lorca *in 2. 2. D. Th. q. 36. in addit. ad art. 3.* affirmat (attende Lector) invidiam solum esse mortale, cùm ita vehementer bono proximi invides, ut ex illo affectu movearis ad injustè removẽdum proximi bonum, secus si absque hoc periculo invideas; sicut avaritia, & vanagloria, quæ nõ sunt peccata mortalia, nisi aliqua circumstantia mortali vestiantur. Et probari potest, quia dolere de bono proximi,

qua-

quatenus tuum bonum diminuit, non est absolutè de bono proximi dolere, sed dolere de illo, quatenus hunc effectum causet; & licèt non causet media volitione injuriosa, negari tamen non potest esse tibi molestum, & injucundum, siquidem tollit opinionem, & honorem singularem antea à te possessum. Ergo talis tristitia, & dolor non videtur ordinatus, ut peccatum mortale constituat, Adde, si doleas de bono alterius, quia inde proximus occasionem sumit te vexandi, non peccas, quia doles, præcipuè de tuo incommodo. Ergo idem erit cùm doles, quatenus ea se causat tibi incommodum; nam esse causam per se, vel per accidens parum videtur referre.

At, his non obstantibus, non est recedendum à prima sententia, quam etiam tuetur Villalobos *in sum. to. 2. tract. 40. diffic. 20. n. 2.*

RESOL. VII.

An si quis narravit alicui amico injuriam sibi ab aliquo secretò illatam, ad leniendum dolorem peccet mortaliter?

Et an peccet mortaliter, si persona secretè graviter injuriata non valens se à dolore cohibere in querimonias prorupit publicas, si injurians infametur? Ex p. 3. tr. 5. & Misc. 1. Res. 32.

§. 1. NEgativè respondeo, nimis enim durum est, & præter humanam consuetudinem, ut quis cogatur acceptas injurias solus ferre, nec possit eas amico communicare, non animo detrahendi, sed ad suam commoditatem, & ut eas leviùs ferat. Ita Sylvius a. 2. *D. Thom. q. 62. artic. 2. quæritur 15.* Lessius *lib. 2. c. 11. dub. 12. n. 72.* Navarra *lib. 2. c. 4. n. 345.* Molina *tr. 4. disp. 29. n. 5.* Layman *in Theol. moral. lib. 3. sect. 5. tr. 3. p. 2. c. 3. n. 6.* Tannerus *in 2. 2. D. Th. disp. 4. lib. 8. dub. 7. n. 145.* & alii Doctores communiter. Sed plus addit Joann. de la Cruz *in direct. confess. p. 9. q. 2. art. 2. dub. 3. concl. 1.* ubi sic asserit. Si persona secretò graviter injuriata, non valens se à dolore cohibere, in querimonias prorupit publicas, non illico de culpa mortali damnatur, si injurians infametur; durum enim videtur, sic afflictum animum cohibere, ne in querimonias prorumpat, cùm hoc naturalissimum sit. Ita ille, qui citat etiam pro hac sententia Ludovicum Lopez.

RESOL. VIII.

An aliquando licitum sit aperire literas alienas?

Et an si quis literas ad se missas in publicum laceratas abjiciat, possit alius sine peccato, collectis litterarum fragmentis, legere?

Et in tali casu ille, qui literas legit, an teneatur non manifestare secretum aliquod in ipsis contentum, si in damnum alicujus cederet? Ex p. 2. tr. 6. & Misc. 2. Res. 55.

§. 1. REspondeo affirmativè, etiam invito eo ad quem mittuntur; puta si id fiat jure belli, justæ defensionis contra inimicum insidias molientem, vel si Prælatus paterfamilias, &c. suspicienter, aliquid mali patrandi in literis contineri, vel si Religionis statutum, aut consuetudo licentiam aperiendi literas Regularium Prælato tribuat. Vide Peyrinum *de Regul. to. 1. q. 2. c. 3. §. 13. per totum*, & alios penes ipsum.

2. Sed difficultas est, quæ potest sæpiùs accidere, ut Venetiis testatur Sylvester accidisse; videlicet an si aliquis litteras ad se missas, in publicum laceratas abjiciat, possit quis sine peccato, collectis litterarum fragmentis, eas legere? Negativè respondet Rebellius *p. 2. lib. 9. q. 7. n. 9.* Sed mihi placet opinio contraria, quam cum Archidiacono tenet Sylvest. *verb. emptio, q. 17.* ubi sic ait. Si quis literas in publicum locum objectas legit, solùm ut sciat, curiositas est, si ut sibi provideat, commodisque suis studeat, humana, non vitiosa prudentia est. Ita Sylvester, quem citat, & sequitur Layman *in Theol. mor. lib. 3. sect. 5. tr. 3. p. 1. c. 4. n. 4.* ubi etiam benè advertit ea charitate in tali casu eum, qui illas litteras legit teneri non manifestare aliquod secretum in ipsis contentum, si in damnum alicujus cederet.

RESOL. IX.

An comedere carnes crudas animalium absque necessitate sit peccatum mortale? Ex p. 8. tr. 7. & Misc. Res. 84.

§. 1. AFfirmativè respondet Azorius *p. 1. lib. 7. cap. 33. quæst. 4.* ubi sic ait: Illa quoque, quæ in communem humanæ vitæ usum veniunt, non quovis modo circa peccatum comeduntur. Quis enim liberum à vitio, & culpa putet illum hominem, qui absque ulla necessitatis causa, crudas, & adhuc sanguine imbutas animantium carnes, canum, luporumve, aut corvorum more devorat? Ita ille: cui adde Victoriam *relect. ad temperam. num. 5.* & alios.

2. Sed secluso damno notabili salutis ego non condemnarem de peccato mortali comedentem carnes animalium crudas sine necessitate, per ea quæ adducit Baldellus *to. 1. lib. 2. disp. 29. n. 6.* cum Fagundez *de Præcept. Eccles. pr. 4. lib. 2. c. 1. n. 9. & seq.* Et omnia supradicta docet etiam Michado *de perfecto Confessar. tom. 1. lib. 2. part. 5. tr. 2. docum. 2. n.* ubi sic ait. *Quanto al pecado de gula, que se puede cometer en comer carne cruda de animales, ò bever su sangre, digo que aunque algunos Dotores han querido defender, que comer brutalmente las carnes de los animales crudas, y sangrientas, à fuer de lobos, ò cuervos, es pecado mortal, por el desorden contra la razon, sino es que lo escusasse el aprieto de la necessidad. Los demas comunmente enseñan lo contrario, excepto en caso, que esso redundasse en daño notable de la salud, o vida. Y vemos, que entre nos otros està recebido bever la leche cruda, que substancialmente es la sangre blanca del animal; y comer crudos guevos especialmente siendo frescos, los quales sin duda son carne liquida y en muchas partes se comen sardinas crudas y otras cosas en diversas naciones.* Ita ille.

RESOL. X.

An si quis in die Veneris delectetur sensibili delectatione de esu carnium mente concepto, perinde ac si eas ipsa comederet, peccet mortaliter? Ex p. 3. tr. 5. & Misc. 1. Res. 5.

§. 1. AFfirmativè respondet Medina C. *de restit. q. 21.* & alii. Sed negativam sententiam omninò amplectendam esse, affirmo. Dico igitur, quòd delectari de rebus, positivo solùm præcepto, aut voto voluntario prohibitis (non quia prohibitæ sunt) non esse peccatum mortale. Et ratio est, nam præceptum positivum humanum per se non prohibet actus internos, sed solùm externos; ergo &c. Et ita docet Tannerus *in part. 2. D. Thomæ disp. 4. qu. 8. dub. 7. n. 137.* Layman *in Theol. mor. lib. 1. tr. 13. c. 2. n. 9.* Villalobos *in summ. lib. 1. tr. 3. dub. 3. n. 5.* Malderus *in p. 2. D. Th. q. 74. art. 10.* Lessius *lib. 4. c. 3. dub. 25. n. 114.* & alii cum Vasquez *in p. 2. disp. 110. c. 1.*

RESOL. XI.

An comedentes, & bibentes absque necessitate, ob solam voluptatem capiendam, peccent venialiter? Ex p. 4. tr. 5. & Misc. 1. Res. 6.

§. 1. POnam hìc opinionem doctissimi Joann. Sancii, ut illam studiosi legant, & judicent; sic itaque ait *in selectis, disp. 2. n. 14.* Deficiente nocumento corporis, & salutis, comedere, vel bibere absque necessitate, solùm ob delectationem capiendam, scilicet ob frigiditatem potus, vel suavitatem cibi, neutiquam contra rationem erit; sed talis comestio, aut potio libere fit, ut appetitus naturalis suis fruatur actibus. At velle appetitum delectari suis operationibus, quæ contra rationem non sunt, nullatenus peccatum est, cùm scelus reperire sit impossibile, nisi contra rationem tendat operans. Dicas quæso, quare contra rationem operatur edens, aut bibens, absque fame, dum aliàs esus, aut potus nocumentum saluti non inferant? Nam si ob solam cibi delectationem gula committeretur, deficiente etiam corporis nocumento, peccatum etiam esset odorari res aromaticas ob solam delectationem capiendam boni odoris. Et esset scelus res inspicere pulchras ob solam delectationem, quam visus in visione capit, & esset crimen audire musicam, ob capiendam auditus delectationem. Quis autem damnet hæc? Igitur nec gustus sensum; ex eo quòd appetat cibum ob solam ejus delectationem, damnari erit fas, & cur pejoris erit conditionis quàm alii? Ita ille, qui etiam illum versiculum quem adducit D. Th. 2. 2. q. 148. art. 4. *Properè, lautè, nimis, ardenter, studiosè*; non sic absolutè esse intelligendum arbitratur, sed in certis quibusdam casibus, quos ipse latiùs explanat, & sic ipse ait. *Properè* edit quis, quando tempore jejunii ante horam comedendi fit comestio. *Ardenter*, quando ex modo comedendi læditur modestia. *Lautè*, quando per quisitione ciborum læditur modestia, quærens tanta solicitudine, & cura, quòd in illis felicitatem esse sitam ostendatur. *Studiosè* quærens cibos nimis accurratè præparatos. *Nimis*, quando ex nimio cibo, & potu, damnum advenit saluti. Hæc omnia Sancius.

RE-

RESOL. XII.

An sit per se peccatum non orare pro anima patris defuncti?
Et quid, si ex permissione divina parentis defuncti anima sibi apparens, rogetque Sacrificia Missarum pro se offerri, vel eleemosynas aut orationes facere?
Et an teneatur filius captivum Patrem redimere ab hostibus?
Et docetur, quod si ad suspendium, vel triremes esset justè damnatus pater, & pars offensa punitionem remitteret, oblatis centum denariis, non tenetur filius ex præcepto offerre prædictam quantitatem, nec tenetur filius liberare patrem, licèt revera sit innocens,
Ex quo infertur non teneri fideles ex præcepto charitatis animas fidelium defunctorum orationibus, Missarum Sacrificiis, & aliis operibus adjuvare.
Sed difficultas adhuc superest; an ad extremam necessitatem redacti filii, & parentes, utrnam teneantur filii parentibusnè potius succurrere, an propriis liberis?
Et an parentibus, & creditoribus ad extremum redactis, teneantur filii potius parentibus, quàm creditoribus subvenire?
Et quid, quando creditor, & simul debitor ad eandem extremam necessitatem devenerunt?
Et tursim alii diversi casus deducuntur pro filiis erga parentes in aliis specialibus casibus, Ex p.9.tr.9.& Misc.4.R.65. aliàs 60.

§. 1. CAsus est nimis practicabilis. Et affirmativam sententiam tenet noster Peliccionius, vir quidem doctissimus, & cui multum debeo; nam ipse principalis impulsor fuit ut ego Opera mea Moralia Typis ederem ea selectione, & modo scribendi quo usus sum, quem posteà Lectores ex eorum benignitate tantopere approbaverunt. Pater Igitur Pellicionius ad propositam quæstionem affirmativè respondet in Quinquagena 99. *utriusque juris* q. 42. ubi docet, teneri filium ex vi quarti præcepti, nempè, habeas in honore parentes, animæ patris in Purgatorio existentis subvenire per eleemosynas, & suffragia arbitrio prudentis Confessoris: nam tenetur filius patri in corporali necessitate existenti subvenire, ut omnes Theologi, Canonistæ, & Juristæ docent apud Expositores quarti præcepti, ergo & eo magis in necessitate spirituali. Item tenetur filius captivum patrem redimere ab hostibus, post alios Molfesius *in 1. p. summa*, r. 18. Ergo multò magis in purgatorio detentum. Accedit constitutio Regni de Officio secreti, in qua præcipitur, quòd succedente fisco decedentibus ab intestato, quando nullus superest in gradu successibili, tertia pars bonorum distribuatur à Secreto pauperibus pro anima defuncti. Si fiscus id facit decedentibus ab intestato, fortius id debet facere filius erga patrem. Et in specie, quòd teneatur filius hæres patris adjuvare animam patris, erogando eleemosynas affirmant Sayrus, & Azorius explicantes quartum præceptum. Sayrus r. 5. *in fine*, Azor. *c.* 5. *q.* 8. *&* 9. & facit text. notab. *in l. in testamento*, ibi, pios tamen filios debuisse manumittere, *ff. de fideicom. liberi*. Arbitrium autem confessarii resultandum est juxta quantitatem patrimonii; non enim gravandus est filius supra vires pro liberanda anima patris à purgatorio, Azorius *d. q.* 9. & juxta disposita in testamentis, licèt invalidis: nam actus nullus probat intentionem, *l. fin. ff. de verb. cor.* & potest sufficiens conjectura voluntatis Testatoris capi à Testamento nullo, & invalido. Hucusque Pelliccionius.

2. Sed negativam sententiam tenet Sancius *in selectis, disput.* 4. *n.* 6. quia præceptum charitatis, & pietatis erga parentes, solùm obligat dum ipsi vivunt. Dicetnè aliquis (ait ipse) teneri me, quamvis divitem, elargiri centum, aut minus ducatorum eleemosynam, ob liberandum damnatum ad suspendium ob ejus mala facinora, aut triremes à quem Respublica non tenetur liberare, imò punire, tenebor ego? Absit: justè patitur; justam verò mortem proximi impedire nullatenus teneor, quod expressè docet Malderus *de virtutibus tract.* 3. *c.* 1. *dub.* 15. *fol.* 353. Navarrus *in c. non inferenda* 23. *q.* 3. *n.* 24. Sà *ver. Charitas n.* 6. Sic licèt pater meus in Purgatorio detineatur, & possim illum meis precibus, aut eleemosynis juvare, ad id nequaquam ex præcepto tenebor, cùm justè ibi patiatur, Ita Sancius. Et ad authoritatem Azorii dicentis, peccaturum filium differendo subsidium impertiri parentibus defunctis ob levem jacturam bonorum temporalium, non tamen ob gravem. Respondetur, id intelligendum esse, quando subsidia offerre esset à patre jussum. Vel quòd solùm sit debitum ex honestate quadam, non ex mortali obligatione, quando à patre non esset impetratum, & aliàs absque gravi jactura bonorum posset filius eum juvare, ut à Purgatorio liberaretur. Quòd si ex promissione divina parentis defuncti anima filio appareat, rogetque Missarum sacrificia pro se offerri vel eleemosynas, vel orationes; licèt impiissimum esset illum non juvare, tamen contra aliquod præceptum illum acturum omittendo, non arbitror: cùm à justa pœnæ inflictione ob delicta eripere non teneatur. Unde licèt ad suspendium, vel triremes esset justè damnatus pater, & pars offensa punitionem remitteret oblatis centum ducatis, illos offerre ex præcepto non teneri filium, probabile videtur, juxta dicta ab Azorio *to.* 2. *lib.* 2. *c.* 3. *q.* 15. *in fine*, dicente esse probabile, filium posse patri publicè proscripto alimenta denegare. Quamvis valde indecorum, & inhumanum esset à largitione abstinere: nam, ut supra dictum est, cujus Respublica non tenetur indemnem servare vitam, nec particularis licèt filius, nequaquam tenebitur. Nec obstat, filium teneri revereri patrem, Rempublicam verò ad id non astringi pari vinculo, cùm in pluribus casibus, in quibus debet filius parentibus reverentiam, Respublica non sit devincta. Non obstat, inquam, hoc: nam quamvis id verum sit in præceptis affirmativis, deficit in negativis: semper enim quòd Respublica non est astricta aliquod præceptum negativum servare, nec etiam particularis erit obligatus non omittere talis præcepti fractionem. Dixi, non omittere, nam per commissionem tenebitur non infringere præceptum, quod servare Respublica non astricta est; sicut malefactorem non tenetur Respublica non occidere, & tamen tenetur particularis non perimere, positivè necem inferendo, non verò tenebitur positivè juvare ad conservationem vitæ; sicut damnato justè ad mortem famis, non tenebitur cibum subministrare, licèt possit; nec damnatus sumere; imò ad non ministrandum teneri censent plures. Præterea nec teneri filium liberare patrem, licèt revera esset innocens, probatum tamen esset delictum commisisse, tanquam probabile tutabuntur plurimi, tenentes, judicem non teneri non punire innocentem, tanquam nocentem convictum. Quamvis filium ad id teneri verissimum rear, sicut teneretur quisque liberare à carcere detentum injustè ob falsam testium dispositionem, absque resistentia tamen inferenda ministris justitiæ. Undè credendum non est Patri Dimas *tract. de Purgatorio* r. 59. censenti teneri fideles ex præcepto charitatis, animas fidelium defunctorum, orationibus, Missarum sacrificiis, & aliis piis operibus juvare. Quæ enim ibi congerit, solùm convincunt esse optimum opus consilii illis favere, & ad id exhortandos esse fideles, non tamen criminis damnandos, hoc ipsum agere omittentes. Hæc omnia Sancius; quem postea sequutus est Jo. Machad. *de perf. Confess. to.* 5. *l.* 6. *p.* 7. *tr.* 7. *doc.* 1. *n.* 6. ubi sic ait: (Esta obligacion que nace del respeto, amor, y obediencia, que el hijo deve à sus padres en vida, le obliga tambien en muerte, à enterrarle decentemente, y a cumplir, si le es possible, su testamento. Si tambien estè obligado à encomendar à Dios à sus padres muertos, y dezir le Misas pudiendo, han dudado los Dotores; y de manera, que algunos sienten que peca el hijo, si en esta razon fuesse notablemente remisso. Lo contrario es mas problable, y recebido y por tal lo defienden el Dotor Juan Sanchez; porque el precepto de amar à los padres, solo obliga mientra ellos viven; si bien no por esto dexa de confessar, que es gran virtud, y muy accepta à Dios usar desta piedad con los padres muertos.) Ita ille.

Sup hoc in to. 4. tr. 1. R. 5. Et idem ante medium, à v. [illegible]

3. Sed ego puto non esse recedendum ab affirmativa sententia Patris Pellicionii; nec admittendum puto id, quod Sancius asserit, filium non teneri alimenta præstare patri per sententiam damnato. Dico igitur, quòd tenentur filii etiam ex complexu damnato nati, parentibus indigentibus, & non habentibus, unde se honesta arte, & decenti labore sustentare possint, etiamsi sint Pagani, Judæi, vel Hæretici, jure naturæ alimenta dare, quod existimo dicendum cum Villalobos 2. *part. tract.* 41. *diffic.* 6. *num.* 11. etiamsi pater damnatus sit à judice ut fame pereat; vel quando est pœna gravissima imposita, ne quis Titio proscripto, alimenta, aut aliquid ad vitæ subsidium impendat; nam pietas dictare videtur has leges filium non comprehendere, nisi pater esset hostis, aut proditor Reipublicæ. Et ita docet Fagundez *in Decalog. tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 1. *num.* 4. *&* 5. Trullench *in Decalog. tom.* 1. *lib.* 4. *cap.* 1. *dub.* 2. *n.* 17. & alii.

Sup hoc in to. 4. tr. 7. Res. 27. §. 1. inter medium, & finem, à vers. Vide supra.

4. Sed difficultas hìc obiter tractanda venit, an ad extremam necessitatem redacti filii, & parentes, utrnam teneantur filii parentibus ne potius succurrere, an propriis liberis? Et respondeo cum Schola Thomistarum post D. Thom. *in* 2. 2. *q.* 26. *art.* 8. *ad tertium*. Quòd parentibus secus extra necessitatem extremam; nam tunc potius filiis, quàm parentibus succurrendum est. Aliqui contrarium putant, ut Angelus *verb. Filius n.* 24. & alii Jurisperiti. Dicunt enim in extrema necessitate succurrendum potius esse filiis, quàm parentibus, quod est probabile; id autem quod dicimus, probabilius, nam filii totum suum esse, & vitam, & quicquid habent, à parentibus habent, parentes autem nihil habent

bent

bant à filiis præter jacula, spinas, & curas, quibus maximè anguntur, ac stimulantur, ut eis vitæ remedium quærant, juxta dictum Jacobi Geneseos 49. Ruben primogenitus meus principium doloris mei: ubi principium doloris sui eum appellat, quia cùm primus illius filius esset, primò cœpit parentem curis stimulare circa vitæ illius remedium quærendum.

5. Secundò quæro, an Patribus, & creditoribus ad extremum redactis teneantur filii potius patribus, quàm creditoribus subvenire? Et hac de re duplex esse potest opinio. Prima est eorum, qui docent, quando debitor, & creditor simul ad extremam necessitatem deveniunt, teneri debitores potius creditoribus suis, quàm sibi ipsis. Et ita tenent Doctores penes Azorium *to. 2. lib. 12. c. 8. q. 5.* Quia duplici jure, ac nomine ea res creditoribus tenetur, & quia res est sua, & ab eo accepta fuit; debita enim non computantur rebus debitoris, & quia est in extrema necessitate constitutus; debitor autem unico tantùm jure, & titulo eam potest retinere, ratione scilicet extremæ necessitatis: ergo tam ipso debitore, quàm patre, aut matre illius ad extremam necessitatem redactis, tenetur debitor eam rem potius creditori reddere, quàm sibi retinere, aut illa parentibus subvenire. Secunda opinio est eorum, qui dicunt teneri potius debitorem ea re sibi, & suis parentibus subvenire in ea extremæ necessitatis circumstantia, quàm creditoribus in eadem similiter circumstantia existentibus. Et hanc opinionem tenet Azorius *to. 2. instit. mor. lib. 12. c. 8. q. 5. vers. Sed quid si creditor*, Paludanus *in 4. distinct. 15. qu. 2. art. 1. concl. 2.* Sotus *lib. 4. de institut. q. 7. art. 1. ad 4.* Cajetanus *2. 2. qu. 62. art. 5. ad 4.* Tabiena *verb. Restitutio, q. 4.* Et id probant, quia in extrema necessitate omnia quoad usum tantùm, non quoad dominium sunt communia, *l. 2. §. Cùm in eadem, ff. ad legem Rhodiam de jact.* fuerunt enim res à principio divisæ sub conditione redibilitatis, ut scilicet in extrema necessitate ad suum priorem statum Communitatis quoad usum tantùm redirent; unde cùm usus ipsius rei in ea extrema necessitate factus sit communis, & alioquin magis quis patri adstringatur, quàm creditori, & melior sit conditio tenentis, & possidentis: hinc fit, ut patre, & creditore ad extremam necessitatem devenientibus, potius patri, quàm creditori ea re subvenire debitor teneatur: fit etiam, quòd quando debitor, & creditor simul ad eam extremam necessitatem deveniunt, non teneatur debitor rem creditori suo solvere, cùm sibi potius quàm illi succurrere ea teneatur, & quia possidet, & quia res in ea circumstantia, quoad usum tantùm ad priorem statum Communitatis rediit. Et ideò ego huic posteriori sententiæ tanquam probabiliori adhæreo, quicquid in contrarium afferat Toletus *lib. 4. c. 25.*

RESOL. XIII.

Quidam vir Nobilis recitabat quotidiè Officium defunctorum pro animabus Purgatorii, dum tamen esset in peccato mortali, quæsivit à me, an dictis animabus orationes illæ prodessent. Ex p. 5. tr. 14. & Misc. 2. Res. 79.

§. 1. RESpondi affirmativè, nixus auctoritate doctissimi Petri Navarræ *de restit. lib. 2. c. 2. n. 254.* ubi sic ait. Sed rogat curiosus, quid si non ut Minister Ecclesiæ, sed v. g. laicus, Horas Canonicas, & Orationem Dominicam dicat, numquid si in peccato mortali eas fundat, proderunt saltem his, pro quibus oratio fit? Sotus putat non prodesse, quia ex eo quòd non est Ecclesiæ Minister, non habent illæ preces aliam vim, quàm si ab eo essent factæ. Sed longè meliùs Navarrus, & Covarruvias oppositum sentiunt, quia ex eo quòd Ecclesia eas instituit, eo per se sunt Deo gratiores, & Ecclesia quolibet suo membro Deo offerri voluit. Ita Navarra, licèt alii etiam probabiliter contrarium sustineant.

RESOL. XIV.

Justus, si offert pro alio sua bona opera, an valeant eo inscio?
Et pro intelligentia hujus quæstionis aliqua primò supponuntur; & etiam pro acceptatione Indulgentiarum pro animabus Purgatorii.
Et quæritur, an qui ex injuncta pœnitentia in confessione, aut ex alio capite habeat mandatum offerendi suffragium pro defuncto: & opus impleat existens in peccato mortali, teneatur iterum implere in statu gratiæ? Ex part. 11. tr. 5. & Miscel. 5. Res. 54.

§. 1. SUppono, ex parte ejus, in cujus favorem bona opera offeruntur, necessarium esse, quod indigeat tali suffragio, & non sufficit si non indigeat, sed indigebit. Deinde opus est ut talis sit in gratia. Difficultas est, utrum necesse sit suffragium acceptari ab eo, in cujus favorem fit? & aliqui affirmativè respondent, ut Nugnus *in addit. ad 3. p. q. 27. art. 4. diffic. 3.* & Coninch *disp. 11. dub. 10. n. 47.* asserentes necessarium esse ut animæ Purgatorii acceptent indulgentias, ut illis prosint. Addit tamen ad hoc sufficere generalem voluntatem, qui omnes cupiunt à pœnis per suffragia nostra liberari. Probabile tamen putat iis nuntiari per Angelos Custodes, quinam pro eis indulgentias lucrentur, absque particulatim acceptare; utrumque sanè probabile, & pium vel tamen certum. Certè non puto necessarium ita acceptari. Et ita docet Suarez *disp. 52. sect. 7. n. 6.* Cardinalis Lugo *disp. 27. n. 78. in fine.* Et hanc negativam sententiam, tam in ordine ad animas Purgatorii, quàm in ordine ad viventes tenet Dicastill. *de Sacram. to. 2. tr. 9. disp. 2. dub. 17. n. 239. & disp. 3. dub. 7. n. 19.* quia in tali casu tam animæ Purgatorii, quàm viventes passivè se habent, ergo ad id non est necessaria scientia: quod patet ex usu Ecclesiæ, in qua receptum est orari, & offerri suffragia pro amicis absentibus, ipsis etiam ignorantibus. Vide Suarez *disp. 38. sect. 7. n. 7.*

Sed hic oritur dubium satis practicabile, an qui ex injuncta pœnitentia in confessione, aut ex alio capite habet mandatum offerendi suffragium pro defuncto, & opus impleat existens in peccato mortali, teneatur illud iterum implere in statu gratiæ?

Non consentiunt Auctores. Negat Sà *verbo Indulgentia n. 2.* & alii apud Bonacinam *disp. 6. q. 2. punct. 2.* remissivè ad alia loca.

2. Ipse verò Bonacina distinguit inter suffragia, quæ ex opere operato habent effectum, quale est sacrificium Missæ, & (ut ipse etiam ait) satisfactio Sacramentalis: item orationes fusæ nomine Ecclesiæ; ejusmodi enim suffragia, etiamsi fiant in peccato mortali, putat non esse ex obligatione repetenda. Secus verò si suffragia solum ex opere operantis prosint.

3. Hanc doctrinam approbat Dicastillus *ubi suprà dub. 3. n. 34.* secluso illo quod dicit de satisfactione Sacramentali: Satisfactio enim Sacramentalis, etiamsi concedatur habere effectum ex opere operato, non habet illum respectu illius defuncti, pro quo offertur, sed respectu ipsius exequentis pœnitentiam sibi impositam; solùm enim tale opus remittit ex opere operato pœnam debitam, & relictam à peccato ipsius pœnitentis quoad culpam remisso. Unde quando quis habet præceptum a Confessario offerendi orationem pro anima Purgatorii, illa pœnitentia imposita non est ut offerat id, quod ex opere operato præstat, sed quod ex opere operantis. quod enim præstat ex opere operato incommunicabile est. Unde eadem ratio est de pœnitentia imposita in confessione, atque de operibus, quæ solùm sunt satisfactoria ex opere operantis: nam comparatione alterius, idem dicendum est de tali opere. Hæc omnia Dicastillus, cui ego etiam adhæreo.

RESOL. XV.

An Parochus, qui nunquam, vel rarò concionem habet ad populum, peccet, etiamsi in suo Parochia non desint Concionatores? Ex p. 6. tract. 7. & Misc. 5. Res. 13.

§. 1. REspondent aliqui recentiores non excusari à peccato, dum legitimo impedimento non detinetur. Ratio est, tum quia jure divino Parochi tenentur concionari: tum quia Tridentinum Concilium determinat tempus, quo Parochi teneantur per se, vel saltem per alios concionari, si legitimè impediti fuerint: si ergo nullo rationabili impedimento laborent, non videntur oneri suo satisfacere, si per se ipsos non concionentur.

2. Alii verò putant excusari: quia qui per alium facit, per se ipsum facere videtur & censetur: tum quia populus nullum patitur detrimentum, & ipsius necessitati sufficienter occurritur, alio concionem habente ut suppono.

3. Mihi dicendum videtur satisfacere obligationi juris divini, ut patet ex rationibus pro secunda sententia allatis, modò Concionatores apti sint, & idonei, sufficienterque occurrant necessitatibus populi indigentis prædicatione verbi Dei: non verò videntur simpliciter satisfacere obligationi juris humani, quo decernitur, ut Parochi solùm per alios concionentur si legitimo detineantur impedimento. Et hæc omnia docet Bonacina *to. 2. disp. 5. q. unica, punct. 2. n. 29.* qui, ut vides, tenet Parochum in nostro casu satisfacere obligationi juris divini, non autem juris humani, Concilii videlicet Tridentini.

4. Sed si hæc opinio esset vera, ferè omnes Parochi hodie obligationi Concilii minimè satisfacerent: ideò puto cum Ægi-

Ægidio Trullench *in Decalog. tom. 1. lib. 3. cap. 2. dub. 4. n. 35.* in noſtro caſu Parochum, qui nunquam, aut tarò Concionem habet ad populum, eò quòd in ejus Parochia non deſint Concionatores, ſatisfacere non ſolùm obligationi juris divini, ſed etiam juris humani. Et ratio eſt, quia hæc videtur mens Concilii: ſi quidem populus tunc nullum ſalutis patitur detrimentum. Ergo, &c.

RESOL. XVI.

An instrumenta musica sint in Ecclesiis adhibenda? Ex p. 35. tract. 4. Reſ. 44.

§. 1. TEmpore D. Thomæ, ut patet *in 2. 2. q. 91. art. 2. ad 4.* Eccleſia nondum receperat uſus muſicorum inſtrumentorum, & D. Auguſtini teſtimonio conſtat cytharam ab Eccleſia fuiſſe proſcriptam: nonne, inquit in *Pſalm. 35. concio. 5.* id egit inſtitutio in nomine Chriſti vigiliarum iſtarum, ut ea iſto loco cytharæ pellerentur? Auctor quæſtionum ad Orthodoxos apud Juſtinum *q. 107.* affirmat ſublatum eſſe in Eccleſiis uſum inſtrumentorum inanimorum, & relictum eſſe canere ſimpliciter.

2. Verùm quòd poſt multa ſæcula uſu receptum ſit, ut in Eccleſiaſticis officiis inſtrumenta muſica adhiberentur, nullo modo eſt improbandum; modo Chriſtianam præſeferant cum gravitate, & ſuavitate modeſtiam: quia deprehenſum eſt, multos Chriſtianorum infirmos, & imperfectos, ita eſſe ad devotionem provocandos.

3. Unde in his poſſe peccari non eſt negandum, ut ſi quis profana canter organis, eaque inferat velut partem divini officii, ut loco alicujus Sacri Verſiculi, vel Antiphonæ peccatum eſt ea genere ſuo mortale, tum quia eſt crimen falſi. Si non inferat ea velut partem officii, ſed tantum applicet conſonantiam ſoni ad verba divina, videndum eſt quænam ſit iſtius ſoni natura, vel conditio, quis eventus: ſi conditio talis ſit, ut judicetur eſſe provocativus ad malum, peccatum eſt mortale, aut veniale ſecundùm quantitatem mali, & provocationis ad illud: & ſimiliter ſi audientes incitantur ad malum. Alioquin poteſt nullum eſſe peccatum, ſecluſo ſcandalo. Si organis velit ſignificare profana, ſolùm cauſa delectationis, non autem inferendo tanquam partem officii, & ea profana ſint honeſta, peccatum dumtaxat veniale: ſi inhoneſta, mortale.

4. Neque refert, quod ſonus abſtrahit à materia, & quod quælibet melodia ſoni poteſt applicari ad verba ſacra: certum eſt enim, quod quidem ſoni ſunt, ut accommodati ad delectationem audientium etiam qui non noverunt illos, niſi ut ſonos verborum profanorum, aut laſcivorum: unde, & per eos excitantur ad illa profana, vel turpia.

5. Itaque, ut habetur *in c. cantantes dist. 92.* ex S. Hier. *in c. 5. Epiſt. ad Ephes.* non ſunt in Eccleſia in tragœdorum modum guttur, & fauces dulci medicamine liniendæ: ideſt electuariis ad vocem clariorem edendam, ut exponit ibi Gloſſ. nec theatrales moduli, & Cantica ſunt audienda, ſed in timore, in opere, in ſcientia ſcripturarum. Et in eandem ſententiam contra hujuſmodi cantus, quibus devotio contemnitur, & laſcivia propalatur multa habentur *extrav. unic. de vit. & honeſt. Cler.* & in Trid. *ſeſſ. 22. in decreto, de obſervandis in celebr. Miſſa*, injungitur Ordinariis locorum, ut arceant ab Eccleſiis eas muſicas, quæ ſive organo, ſive cantu laſcivum aliquid, & impurum miſcent, & illos graviter improbant Doctores communiter, ut Palud. *in 4. diſt. 25. q. 5. art. 2.* Cajetan. *2. 2. q. 91. art. 1. verſ. inter hæc, & in ſumma verb. organor. uſus*, Navarr. *in man. c. 25. n. 80.* Valent. *2. 2. diſp. 6. q. 9. punct. unic.* Suarez *de hor. Can. c. 13. n. 16. & 17.* Sanchez *in ſumm. tom. 1. lib. 2. cap. 37. n. 7.* Baldellus *ib. 2. lib. 3. diſp. 42. n. 16.* Sylvius *in 2. 2. D. Th. q. 91. art. 2. circa finem*, & alii.

RESOL. XVII.

An rectè, & laude dignum faciant, qui in Monaſteriis, Eccleſiis, ornamentis, & ab eiſdem fundatis, & conſtructis arma ſua gentilitia reponunt?

Et quid maximè de perſonis Eccleſiaſticis? Ex p. 10. tract. 12. & Miſc. 2. Reſ. 38.

§. 1. HAnc quæſtionem latè, & ad partes pertractat eruditus Juriſconſultus Andreas Magerus *in ſuo tr. Juridico-Hiſtorico Politico, de Advocatia armata, c. 18. n. 134. & ſeqq.* & pro negativa ſua ſententia videtur obſervandum, illos, qui ſigna ſua in Eccleſiis, quas conſtruunt, affigunt, grave periculum incurrere, ne meritum omne amittant, quod heri tradidit ex antiquioribus, Geminianus *in c. Duo ſunt 45. diſt.* quem refert, & ſequitur Bernardus de Landriano *in addit.* Panormitanus *in c. Dilecta, de exceſſib. Prælator.* Idem cum aliis admiſit Chaſſanæus *concl. 13.* ubi rotundè dicit, advertendum eſſe, quòd ponentes arma ſua in Eccleſiis quas faciunt, aut in ornamentis, quæ donant Eccleſiis, ſive Monaſteriis, meritum perdant. Et præter hos diſſuaſorem ejuſdem rei ſe inter modernos præbet Anton. Sola *ſuper dict. Decret. de armis, & inſignis, gloſſ. 5. n. 8.* Ubi graviter monet Eccleſiarum Fundatores, ornamentorumque Eccleſiaſticorum largitores, ne in capellis, vel ornamentis inſignia depingi, vel inſni curent, eò quòd per id boni operis meritum amittant. Denique hanc ipſam ſatis ſuperque confirmatam deciſionem ſummæ auctoritatis ac nominis Juriſconſultus Gabriel Palæotus *de Imagin. lib. 2. cap. 47. verſ. Poteſt etiam*, expreſsè tuetur inquiens, graviter errari, ſi inſignia in Eccleſiis ponantur, aut cum rebus ſacris, & divino cultui addictis conjungantur, quòd inde non parva indignitas, & ſumma analogiæ offenſio conſequatur. Ibidem ſubjungens, licèt hæc in Laicis fortè diſſimulanda ſint, in perſonis tamen Eccleſiaſticis minus tolerari, & majus argumentum ſpiritus, & prudentiæ eos præbituros, ſi iſta prætermittant. Nam cum Clerici, & charactere, & veſtitu, & piis fidelium oblationibus, & eleemoſynis, quibus fruuntur, item officiis, quæ ſuſtinent, & ſacris omnibus, quibus initiati ſunt, publicè profiteantur, ſe à multo abeſſe longius, & ſummo Deo verè dedicatos; æquum, & eorundem muneri conveniens eſt, ut in his familiarum inſignibus, in his titulis affinitarum, ſe cæteris præbeant diſſimiles, in ipſorum locum Eccleſiarum titulos, ſi habent, inferant: aut ab officio Eccleſiaſtico, cui addicti ſunt, aut aliundè aliquid petant, quod & ſtudiis ipſorum reſpondeat, & cum inſtituto vivendi genere congruat, deniq; re ipſa aliquid ſignificent, quòd ab eo, quod inſignia facere ſolent, longiſſimè abſit. Nam cùm iſta oſtendat res illius eſſe proprias, cujus inſigne ferunt, debent iſta quidem oſtendere, id quod poſſidetur, eſſe Eccleſiæ proprium, eſſe dignitatis, aut officii, in quo poſiti ſunt; aut aliquid aliud cum vita Eccleſiaſtica conſentiens. Hæc hactenus ex Palæoto. Exiſtimo autem præcitatos Auctores in hac traditione potiſſimùm reſpexiſſe ad abuſum hujus rei, quem Palæotus *dict. c. 48.* tam longè proceſſiſſe, adeoque hominum animis dicit inſediſſe, ut ſi cui venit in mente Eccleſiam ædificare, aut ſingulari aliqua re illam exornare, ſtatim etiam ante cœpti operis initium cogitare incipiat, quem reperire poſſit illuſtriorem locum, ubi inſignia ſua collocare poſſit, ut ſi fortaſſe in primis nobiliter, accuratè proſpiciendo, ut ſignum ſuum ſummè conſpicuum, impensèque elaboratum, omnium oculis appareat.

2. Verùm licèt Magerus *ubi ſuprà*, pro parte negativa varias adducat rationes, & ad argumenta contraria reſpondeat; tamen *n. 182.* ſic aſſerit: Cæterum his ita diſſolutis, licèt aſſerta hucuſque negativa opinio theoricè diſputando jure optimo defendi poſſe videatur, ne tamen quis ſenſum noſtrum durius interpretetur, exiſtimando, nos magnis Prælatis, & Principibus viris penè innumerabilibus, qui ſumma pietate prædiri, in conſtruendis Eccleſiis, iiſdemque inſigni munerum theſauro augendis, toti inſudarunt, & inſignia ibi ſua reliquerunt, aliquam reprehenſionis notã inurere, idcircò quia propoſiti non eſt noſtri, tantorum virorum facta redarguere, aut de alienis conſiliis judicium ferre, ſentimus prædictam deciſionem cum mica, quod ajunt ſalis accipiendam eſſe, adeòque inſtitutum illud affigendorum inſignium, quod latius inter Prælatos Eccleſiarum dimanaverit, per ſe non eſſe reprehendendum. Cùm enim ſigni natura indifferens ſit, & in medio quaſi loco inter virtutem, & vitium conſiſtat, quod totum à vano hominis propoſito alium, & alium finem reſpiciente proficiſcitur. Ea propter hiſce in rebus agentis intentionem ſpectandam rectiùs aſſerit Purpuratus *in l. 1. n. 156. ff. ſi cert. pet.* eumque ſequutus Anton. Sola *ſuper d. decret. de Arm. & Inſign. gloſſ. 5. n. 8.* quæ ſi recta ſit, armorum poſitio non ſolùm ab omni vituperatione aliena, verum etiam admodum Deo accepta, & meriti loco eſſe, ſicut è diverſò, quando deeſt rectus finis, per eandem peccati labes contrahi poteſt. Quare Prælatos illos excuſatione dignos putamus, qui cùm videant, conſuetudinem hanc Titulorum, & inſignium retinendorum uſu, & conſenſu penè omnium, qui dignitates in Eccleſia obtinent, receptam, eandem ipſi quoque ut ad virtutes, quibus dignitates promeruerunt, conſanguineos ſucceſſores excitent. Itaque ſi quis eſt, qui inſignia ſua in turribus Templorum, vel ipſis etiam in Eccleſiis ponere vult, illud inprimis illi curandum eſſe exiſtimo, ut eum ſibi finem præfigat, vel alios exemploſuo in exornandis Ædibus Sacris excitandis. Hucuſq; Magerus: Et ſic tot Pontifices, Epiſcopos, Reges, & alios viros nobiles feciſſe, & facere exiſtimandum eſt, & eſt uſus communis omnium Fidelium timoratorum conſcientiæ, qui etiam in vaſa aurea, veſtes, & alia ornamenta Eccleſiis donata, apponere ſolent arma gentilitia

RE-a,

RESOL. XVIII.

An mulier sit homo? Ex part. 11. tract. 3. & Misc. 3. Ref. 2.

§. 1. RIstine? Ænigma dissolvam, quod pro praxi satis necessarium esse videbis. Quæro igitur sicut fœmininus sexus masculino continetur, an quoque hominis appellatione contineatur fœmina? Respondeo, quòd hoc in dubium revocavit Joacobus Cujacius, quimmò ferò affirmavit appellatione hominis non contineri fœminam, motus autem fuit *l. 38. §. qui abortionis ff. de pœnis*, in qua hoc asseri videtur, quod fœmina homo non sit, cùm homini illic opponatur, verba textus istius hæc sunt: *Qui abortionis, aut amatorium poculum dant, etsi dolo non faciant; tamen quia mali exempli res est, humiliores in metallum, honestiores in insulam, amissa parte bonorum, relegantur, quod si ea mulier, aut homo perierit, summo supplicio afficiantur*. Ex hac igitur appositione infert Cujacius, & alii nonnulli ipsum secuti, mulierem non esse hominem, nec hominis appellatione comprehendi.

2. Sed tamen graviter errat Cujacius, cùm texto juris evidentissimo doceri possit, fœminam hominem esse; Nam in *l. 152. de verb. signif.* ait Gajus, hominis appellatione tam fœminam, quàm masculum contineri non dubitatur, quibus verbis significat I.C. fœminam non minus esse hominem atque masculum, & hoc adeò esse certum, ut de eo non dubitetur.

3. Ad *d. l. 8.* respondetur, hominem ibi non opponi mulieri, sed cùm illic agatur de duobus poculis amatorio, & abortionis, subiici per relationem poculo abortionis mulierem, quæ sola abortire potest: poculo verò amatorio hominem, utrumque sexum comprehendentem, cùm certum sit utrique sexui hoc propinari; nam per hominem intelligitur is, qui in utero est; de quo nondum constat an masculus sit futurus, an fœmina, quippè tam facilè possit nasci fœmina quàm masculus, ut proinde hic ipse textus rectè consideratus, sententiam nostram perspicuè demonstret, atque evincat, & fœminam in jure hominem appellari.

4. Itaque generaliter receptum est, masculinum, concipere fœmininum, *l. qui duos 60. in fine, ff. de legat. 3. l. inter stuprum 101. ff. de verb. signific.* cum aliis adductis per Franc. Molin. *de ritu nupt. lib. 3. q. 16. à princ.* Quod alii ex propria significatione, vel ex interpretatione comprehensiva venire tenent, ut per gloss. *in lib. 1. ff. de verb. signif.* Rimin. Jun. *cons. 737. n. 4. l. 7.* Alexand. *cons. 55. col. ult. vers. praeterea illa verba lib. 3. & cons. 17. col. 3. vers. quare quia lib. 7.* Bero, *consil. 113. n. 1. lib. 2.* Cephal. *cons. 484. nu. 38.* Angelsc. *consil. 64. n. 2. lib. 6.*

5. Hinc in constitutione odiosa, & pœnali continente odium rationabile sub masculino, femininum comprehenditur, Tiraq. *in tract. de utroque retractu. p. 1. §. 1. gloss. 9. n. 233.* tum quia etiam in pœnalibus dispositum de masculis regulariter ad fœminas extenditur, Bal. *l. ne passim, 13. C. de jur. & fact. ignor.* Hyppolit. de Marsil. *l. si quis viduam 5. num. 5. cum seq. ff. de quæstion.* Idem Hyppolit. *l. 1. num. 261. cum 8. sequentibus C. de rapt. virg.* usque adeo, ut etiam pœna *l. quisquis 5. C. ad Jul. majest.* licet illa lex utatur termino masculino, in fœminis locum habeat glos. *d. l. quisquis §. ad filias*, & ibi Jacob. But. Bald. Alberic. Oldrad. Petr. Dyn. Hieron. Gigas *tract. de crimin. læs. Majest. rub. de pœn. commit. crim. læs. Majest. q. 15. n. 7. rubric. de pœnis quas filii incurrant, patre committente crimen læsæ majestatis q. 17.* Angel. *in tract. de malef. ver. & hai tradita in tua Patria, vers. & advertendum est*, Angel. *§. interdum tastic. de hered. qua ab intest. deferunt*; Ubi attestatur hanc opinionem communiter receptam, tum quia hoc casu contrarium in fœmina statutum non reperitur, & certum est, quod fœminæ regulariter utantur eodem jure, quo masculi, nisi tantum in casibus specialibus in jure expressis. Hoc tamen fallit in illis casibus, in quibus inter fœminam, & masculum ratio diversitatis assignari potest: Ideòque judico, licèt Vassallus habens rem cum uxore, matre, filia, vel sorore domini, feudo privetur, Vassallum tamen habentem rem cum marito, patre, filio, vel fratre Dominæ, feudo non privari; quia hoc casu maxima diversitatis ratio militat. Secundo hoc fallat ubi agitur de odio irrationabili; Cùm itaque irrationabile sit, quod filius innocens propter delictum patris plectatur; Ego judico consuetudines feudales disponentes, quòd propter felloniam Vassalli, filii feudo priventur, non extendi ad Vassallum feminam ejusque liberos; Et confirmatur ex eo, quòd aliqui Doctores tradunt, licet pœna, *d. l. quisquis C. ad l. Jul. majest.* de masculo loquentis, etiam extendantur ad fœminas delinquentes, hoc tamen habere locum tantum quoad puniendum ipsas delinquentes, secus autem esse quoad pœnam liberis infligendam, Oldrad. *d. l. quisquis*, ibi Alberic. de Rosat. *num. 4.* Salicet *num. 9. C. ad l. Jul. majest.* Hieron. Gigas *tract. de crim. læsæ majest. rubric. de pœnis, quas filii incurrunt, patre committente crimen læsæ majestatis, q. 17.*

6. Unde ex his ego olim interrogatus, an in legato relicto filiis, v. g. Petri, comprehenderentur filiæ fœminæ; Respondi affirmativè, ex regula quòd nomine filiorum, filiæ etiam continentur.

In indice primo hujus Tom. 8. lege Appendicem ad hunc Tract. 10. Miscellan. ubi reperies alias quamplurimas quæst. etiam Miscellaneas, & difficillimas invenen, perlege eas, & non pigebit, &c.

DECISIONES NOVISSIMÆ SACRÆ ROTÆ ROMANÆ,

Quæ in diversis Tractatibus à P. Diana advocatæ sunt, in gratiam studiosorum per extensum impressæ.

DECISIO PRIMA.

Sacra Rota Romana coram R. P. Coccino Decano.

Bachinonen. exemptionis.

Luna 20. Junii 1636.

§. 1. DUbitavi pro quibus rebus sit præstanda exemptio Capitulo, & quomodo in casu, & ad effectum de quo agitur. Et Domini censuerunt esse distinguendum inter bona separabilia, hoc est, quæ extant apud ipsos Clericos, & inseparabilia, videlicet, quæ sunt penes venditores, & in eorum dominio: firmarunt quantum ad bona separabilia, nullam adesse difficultatem, quòd illa sint exempta à quibuscumque gabellis *cap. non minus, & cap. adversus, de immunit. Eccles. quamquam de censib. in 6. cap. tributum, & cap. secundum 23. quæst. 8. cap. benè quidem distinct. 96. cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ, de Constit. cap. noverint, de sentent. excommun.* quod & jus civile prius agnovit, *l. Sancimus, Cod. de Sacros. Eccles.* & admittunt etiam leges Hispaniarum partit. *ut in l. 50. 58. tit. 6. part. 1. & l. 11. tit. 3. lib. 5. & lib. 6. tit. 18. lib. 9. in nova recopilat.* & latè Barbos. *de jure Eccles. lib. 2. cap. 31. §. 5. nu. 3. & seq.* Comitol. *respons. moral. lib. 1. quæst. 92. & 93.* & fuit non minus doctè, quàm latissimè deductum in causa *Alben. Gabellæ, seu Onerum, 28. Junii 1630. coram Reverendiss. P. Dom. meo Merlino.* Ita ut exigentes tales gabellas incurrant sententiam excommunicationis Cœnæ Domini, ut admittit Sanchez *consil. moral. tom. 1. lib. 2. capit. 4. consil. 49. in princ.* Guttierez *de gabell. quæst. 92. num. 22.* Navarr. *in Manual. cap. 27. num. 128. & cap. 17. num. 101. vers. 83.* Azeved. *in lib. 3. num. 1. tit. 3. lib. 1. novarum recopilationum*, Roder. *in explicat. Bullæ Cruciatæ, §. 9. dub. 8. fol. mihi 542. in vers. sexto*, Beja *respons. casuum conscient. tom. 1. casu 26. in princip.* Suarez *de censur. disput. 21. de excommunic. Papæ reservatis in Bulla Cœnæ num. 99. cum seq.* Dominus, & Præceptor meus Ludovicus Carbo *de restitut. quæst. 33. in versic. septimo dubitatio, in primo dicto*, addens in tertio dicto, quòd Episcopi obligati sunt ad denunciandum eos, qui in censuras Ecclesiasticas incidunt ob hanc causam. Neque suffragatur in isto casu exactio animo restituendi in fine mensis. Alterius *de censur. lib. 15. disp. 19. capit. 3. ad finem vers. 6.* Duardus *ad Bullam Cœnæ can. 18. q. 15. nu. 3. & q. 10. à num. 2. usque ad quintum.*

2. Et prædicta verissima sunt, quia agitur de immunitate Ecclesiastica, quæ Dei ordinatione, & canonicis sanctionibus constituta est, ut dicit Concil. Trident. *sess. 25. cap. 20. de reform.* & est de jure divino, ut clarè innuunt illa verba, *Dei ordinatione*, ut considerat Gerunda *de privileg. num. 1030.* Guttier. *dict. quæst. 92. num. 20. vers. Non itaque.* Neque valet consuetudo etiam longissimi temporis in contrarium, ut tenent quamplures Doctores, quos allegat Cenedus *qq. canonic. quæst. 4. num. 3.* Nec est curandum, quòd Covar. *lib. 2. var. cap. 20. num. 3.* quem sequitur Tiberius Decianus *2. tom. criminal. lib. 6. cap. 25. num. 2. post princip.* Farinac. *tom. 1. Crimin. qq. de carcere, & carcerat. quæst. 8. num. 1.* teneat contrarium. Quia communis opinio nedum Doctorum Italorum, sed etiam Ultramontanorum est in contrarium, ut videre est ex allegatis per Gerundam *loco modo allegato*, & per Cenedum *loco pariter supra citato, num. 1.* & latissimè Guttier. *de Gabell. d. qu. 92. allegato num. 20.* ubi cumulat plures Doctores id tenentes, & per totam quæstionem multa dicit, quæ optimè faciunt.

3. Quantum verò ad bona inseparabilia, quæ sunt penes venditores venalia, ut puta panem, carnem, & similia: Domini firmarunt, quòd si istis imponatur gabella, utique ad illam solvendam Clerici, & personæ Ecclesiasticæ non teneantur per supradicta, & in puncto dicit Navarr. *in Manual. cap. 16. num. 203. vers. rogatus à multis*, Candelabrum autem *in explicat. Bullæ in Cœna Domini num. 216. tom. 2.* Guttier. *tract. de gabell. dicta quæst. 92. num. 23. versic. & quod Rectores, & populi*, Laurent. Portel. *in dub. regularibus in secunda impressione in vers. tributum, num. 8. in fin. vers. adde præterea*, Gratian. *discept. 390. num. 16.* Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 4. cap. 11. vers. in dubium vertitur*, Ferdinandus de Castro Palao *de Relig. part. 2. disp. unic. punct. 9. numer. 10.* Hieron. Rodriquez *in compend. qq. regular. resolut. 63. num. 32. versic. & Azor.* Barbos. *de jure Ecclesiastic. cap. 39. §. 5. num. 12.* Unde quicquid dicant aliqui in contrarium ista est communis, & vera sententia.

4. Remanebat solum videndum quomodo istæ exemptiones essent practicandæ, ne civitas defraudaretur: & Domini dixerunt quoad bona separabilia si inter Civitatem, & Clericum oriatur quæstio, an dicta bona sint ipsius Clerici, & non causa negotiationis: quòd stetur juramento Clerici, Gloss. *in Clement. præsenti in versic. non negotianti*, ubi etiam Vital. *num. 26. de censib.* Jason. *in l. cæteris, §. Sed & si quis num. 10.* post Baldum, quem allegat *ff. de legat. 1.* & consentit Abbas *in cap. ex part. 27. in primo notabili, num. 5. de privileg.* ubi quòd Clericatus probatur juramento, Carolus de Graff. *de effectibus Clericat. effectu tertio, num. 258.* Claudius Tutius *alleg. 19. num. 3.* & quando est locus præstationi juramenti adeundus est judex Ecclesiasticus, & non procurator Cæsaris, cùm sit Laicus, Bertacchin. *in tract. de gabell. in 7. quæst. colum. 5. versic. nec præterea*, Roland. *consil. 73. numer. 25. lib. 4.* Carol. de Graff. *de effectib. Clericat. effect. primo num. 1268. & effectu 3. num. 258.*

Quoad bona inseparabilia præter alia remedia à jure, & à Sede Apostolica permissa placuit Dominis sequi Azorium *instit. moral. dicta part. 2. lib. 9. cap. 11. in 5. privilegio.* Qui dicit in multis locis usu receptum esse, ut Ecclesiasticis solventibus gabellam intra annum ad exitum, & finem anni reficiatur damnum pecuniaria compensatione; ita tamen ut concurrat consensus Cleri, & præcedat beneplacitum ejusdem Sedis Apostolicæ, & si oriatur aliqua controversia super isto defalco terminetur juramento Ecclesiasticorum, ut in istis terminis dicit Ferretus *de gabellis num. 174.* quòd juramentum debet pariter præstari coram judice Ecclesiastico superius deducta.

Et Ita conclusum utraque parte informante.

DECISIO II.

Sacra Rota Romana coram R. P. Coccino Decano.

In causa Hispalen. Sponsalium.

Veneris 6. Maii 1637.

§. 1. FRanciscus Antonius contraxit sponsalia, cum Barbara ejus consanguinea, in secundo gradu, sub conditione, si Papa dispensaverit, ut constat ex testibus in causa examinatis. Quare dubitavi, an ex talibus sponsalibus, Franciscus possit cogi contrahere, cùm fuerit obtenta à Sanctissimo Domino Nostro dispensatio. Et quia pro utraque parte adsunt Doctores, quorum multi loquuntur de matrimonio ante Concilium Tridentinum, quòd solo consensu contrahebatur, absque præsentia Parochi; & duorum testium, & dubitant dicti Doctores, An illud valeat sub illa conditione, si Papa dispensaverit; ita ut non requiratur novus consensus, & alii tenent affirmativam, alii negativam, sunt tamen in eo concordes, quòd matrimonium contractum per verba de præsenti, si non valet uti matrimonium, puta ex defectu ætatis, juris interpretatione resolvitur in sponsalia, quamvis ex conceptis verbis matrimonium censendum foret, *cap. unico, §. 1. de desponsat. impub. in 6.* & idem probatur *in capit. à nobis, secundum Præpositum, ibi n. 4. & in cap. necessitatem, & in*

cap. fin. eod. tit. & quamvis in aliis contractibus hæc conclusio posset habere aliquam difficultatem, tamen secus est in matrimonio; quia sub contractu matrimonii etiam sponsalium conventio comprehenditur, latè Covar. *in epitome de sponsal. p. 1. c. 3. per tot.* ubi ita concludit, *& p. 2. c. 3. nu. 7.* Propterea nos videbimus, an vera sit opinio, quòd matrimonium ante Concilium Tridentinum post dispensationem sustinebatur absque alio consensu, nam sustinebuntur etiam sponsalia, si verò non sustinebatur, nec etiam sponsalia hodie sustinebuntur absque novo consensu. Et ista æquiparatio inter matrimonium, & sponsalia non est nova, sed elicita ex DD, ut patet ex Innocent. *in cap. super eo 5. in princ. de condit. apposit.* inquit enim si quis contraxit matrimonium sub conditione, si Papa dispensaverit, quidam credunt valere, subdit tamen, quod alii dicunt, non tenere sponsalia, ex quo requirebatur dispensatio, Alexand. de Nevo *ibid. nu. 5.* Et sic apparet DD. eamdem rationem considerare in matrimonio, & in sponsalibus, idem sensit Sanchez *de matrimon. lib. 5. disp. 5. nu. 5. vers. hunc sententiam, & n. 12. vers. & ideò hanc sententiam,* ubi quærens, an valeant sponsalia inter conjunctos contracta cum conditione, si Papa dispensaverit, allegat sine distinctione DD. loquentes de matrimonio ante Concilium Trid.

2. Hoc prænotato, quod ista sponsalia valeant, sequuta dispensatione absque alio consensu tenet Butr. *in dicto cap. super eo, n. 8. de condit. apposit.* Movetur, quia hoc commercium non est prohibitum, sed solùm finis contractus confertur in conditionem eventus possibilis, & ideò valet, allegat notata *in cap. nisi cum pridem, de renunciat.* ubi Innocent. dicit, quòd electio nulliter facta ex defectu personæ inhabilis, ratificatur si posteà superveniat dispensatio, DD. plenius *in cap. innotuit, de elect.* & idem Butr. *in cap. ut si Clerici, §. 1. de judic. & in cap. in causis de elect.* dicit, quòd talis actus respectu potentiæ disponendi habet aliquod esse à sui principio, & hoc dictum sequitur Gaspar. de Calderin. & dicit Præpositus *in d. cap. super eo, num. 5. circa medium, vers. tamen opinio Domini Antonii,* referens rationes hujus partis, licèt ipse posteà relinquat cogitandum, quòd hæc opinio potest sustineri, per text. *in simili, in l. si rem meam 31. ff. de verbor. oblig.* ubi licèt quis non possit rem suam stipulari purè, *l. nemo rem 82. ff. eod. tit.* tamen si stipulatur sub conditione, & tempore venientis conditionis non reperiatur sua, cùm esset impedimentum sublatum, valebit stipulatio, ergo si per dispensationem cessat impedimentum, valebit matrimonium, & subdit, quod facit *l. 4. junct. l. fin. de opere publico.* Nam opus publicum sine permissu Principis est prohibitum fieri à privato, & tamen si mandat privatus fieri opus, Principe posteà annuente valebit. Multa alia exempla deducit Pontius de Leon. *de matrim. lib. 3. cap. 15. nu. 4. videlicet text. in l. quidam relegatus, ff. de rebus dubii,* ubi legatum relictum à testatore in hunc modum: si aliquis ex meis hæredibus, vel amicis restitutionem mihi impetraverit, & antè decessero, quàm ei gratias egerim, volo eidem dari centum; impetravit unus ex eis restitutionem prædictam, & antequam sciret testator, ille decessit, respondit I.C. legatum deberi, & tamen relictum dependebat à conditione, quæ erat in voluntate Principis. Et prædicta comprobantur, Primò, quia valet institutio filii spurii sub ea conditione, si Princeps legitimaverit, ut per DD. *in l. Gallus, §. et instituens, ff. de liber. & posthum.* latè Covarr. *in epitome de sponsalib. part. 2. cap. 8. §. 2. num. 17.* & est textus in *l. in tempus 62. in princip. ubi Angel. de Perusio, ff. de hæredibus inst.* ubi de benignitate magis quàm de rigore juris potest legari incapaci, vel potest institui, cùm capax erit, & tamen potest esse incapacitas, quæ pendet à sola voluntate Principis, prout est casus noster. Comprobantur etiam secundò, quia quando inter duos de aliquo beneficio lis est, licet illis inter se pacisci, & promittere pensionem, si Papa dispensaverit, quod sine illa conditione illicitum esset. Tertiò comprobantur, quia si quis contrahat cum Infideli sub conditione, si convertatur ad fidem, validus erit contractus, ut habetur *in l. 4. Partitar. tit. 4.* & docent Soto, & alii, ut notat Pontius *loco præcitato.*

3. Et hanc sententiam ponderando prædictas rationes, tenent ultra Butr. Calderin. & Pont. quamplures alii DD. quos allegat Sanchez *de matrim. lib. 5. disp. 5.* videlicet Angel. *in verb. matrimonium tertio, impedim. 3. nu. 4.* Dec. *in l. cum, qua ratione 14. ff. de regul. jur.* Zacharias ad Abbatem *in cap. super eo, in verb. dispensaverit, de condit. apposit.* Vivius *commun. opin. part. 2. opin. 487. nu. 3. vers. in contrarium,* sub nomine Gabrielis allegatus a Sanchez. Et quod hæc opinio de consuetudine servetur dicit Boer. *decis. 263. num. 26.* Covar. *in Epitom. de sponsal. 2. part. cap. 3. num. 8.* Navar. *lib. 4. tit. de sponsal. cons. 25. num. 2. vers. tertius casus in prima editione, quod est in secunda editione cons. 5. num. 3. de consanguinitate &* Clar. *recept. sent. lib. 5. verb. incestus, vers. sed quid,* Tabien. *in verb. sponsalia, quæst. 8. num. 9.* Armil. *num. 11.* & ex Theolog. Adrianus Sextus *in 4. sententiarum de Sacrament. matrim. quæst. 3. dub. 11.* Filiarch. *in summ. part. de offic. Sacerd. de sponsalib.* Veracruz *append. ad specul. conjug. super articul. 19. de condit.* Petr. de Ledesm. *de matrimon. quæst. 47. art. 5. dub. 4. concl. 3.* Ludovicus Lopez *1. part. instruct. Sacerd. cap. 42. de matrim.* Angelus *floribus prima part. quæst. 2. de matrimon. condition. articul. unic. dub. 3.* Bartholom. de Ledesma *de matrimon. dub. 25.* & in hanc sententiam videtur inclinare Jason. *in l. apud Julianum, aliàs incipit Africanus, §. constat, num. 12. ff. de legat. primo,* & novissimè illam sequitur Petr. de Ochagavia *de Sacram. tract. de Sacram. matrimon. part. 19. numer. 7.*

4. His tamen non obstantibus, DD. censuerunt sponsalia fuisse nulla stante dicto impedimento consanguinitatis inter contrahentes, etiam quòd fuerint contracta sub conditione, si Papa dispensaverit, nec posse suffragari dispensationem obtentam, cùm post illam, & illius executionem non intervenerit novus consensus, & ratio est, quia jus perpetuò prohibet dicta sponsalia, & propterea, nec sub conditione contrahi poterunt, *l. inter stipulantem, 83. §. Sacram. ff. de verb. oblig.* ubi si res à commercio eximatur, super ea obligatio non contrahitur, & contracta extinguitur, nec reviviscit impedimento cessante, *l. continuus 137. §. cùm quis, ff. eod. tit.* ubi cum quis sub hac conditione stipulatus sit, si rem sacram, aut religiosam Titius vendiderit, vel forum aut Basilicam, & hujusmodi res, quæ publicis usibus in perpetuum relicta sint, ubi omninò conditio jure impleri non potest, & si velit facere, ei non liceat, nullius momenti fore stipulationem, perinde ac si ea conditio, quæ natura impossibilis est inserta esset. Nec ad rem pertinet, quòd jus mutari possit, & quod nunc impossibile est, posteà fit impossibile fieri. Non enim secundùm futuri temporis jus, sed secundùm præsentis æstimari debet stipulatio, & notat ibi gloss. *in verb. natura,* quod interest, sive de natura, sive de jure impossibilitas proveniat, *l. si stipulor, ff. de verb. obligat.* Sylvest. *in verb. matrim. 3. num. 9. in fin.* & ista est ratio Innoc. *in dict. cap. super eo, in princip. de condit. apposit.* quem alii DD. ibi communiter sequuntur, & Card. *ibid. nu. 2. vers. quæro,* assignat rationem dicti ab Innocent. nempè quia eventus dispensationis non habent facere, ut liceat contrahere super illicito, ut est matrimonium inter conjunctos, & ita dicit se consuluisse, & benè, quia de hoc habetur in ejus *cons. 57. nu. 2.* ubi dicit, quòd sponsalia sunt contracta sub conditione impossibili, cùm dispensatio per solum Principem fieri possit, *d. l. apud Julianum 45. §. fin. ff. de legat. 1.* Anchar. *in d. cap. super eo, num. 7.* Prob. ad Menoch. *in can. unico, nu. 11. de sponsalib. in sexto.*

5. Et quamvis summa Angelica *in dicto verb. matrim. 3. impedimento 3. num. 4.* dicat quod textus *d. §. Sacram.* loquitur de re, quæ non erat in commercio, nec esse poterat, quod non est in matrimonio sublato impedimento per dispensationem, & ad rationem Cardinalis deductam ex *d. l. apud Julianum* respondet, eam debere intelligi, quod conditio sit impossibilis, quando pendet à voluntate Principis, in his, quæ Princeps concedere non solet, secus in solitis concedi dispensativè, ut est text. *in l. intercedit, ff. de condit. & demonstr.* & allegans catervam Doctorum dicit Sanchez *de matrimon. d. lib. 5. disp. 5. nu. 12.* ubi quod pendens à voluntate Principis reputatur impossibile, quando Princeps id concedere non solet: secus quando solet. Attamen Summæ Angelicæ respondet Sylvester *in summ. in verb. matrim. 9. 9. n. 9.* nempè rationem differentiæ deductam inter text. *in d. §. sacrum.* & matrimonium de quo nos agimus, non tollere objectum, quia etiam res publica sublato impedimento per publicam potestatem potest vendi privato, & valebit stipulatio, & ad secundum motivum ejusdem Summæ Angelicæ respondet quòd dicta lex apud Julianum loquatur in omnibus in quibus sine consensu Principis non est commercium, & subdit, quod hæc est ratio omnium exemplorum, quæ ibi ponuntur ut patet in fine. Posset etiam dari alia responsio, videlicet, quod id, quòd petitur à Principe, si pendet à mera gratia reputatur impossibile. Tiraquell. *de retract. lignag. §. 32. num. 59.* si autem dependet à justitia, & tunc dicitur possibile, idem Tiraquell. *ibidem nu. 63.* & est de mente Probi ad Monach. *in dicto cap. unico, num. 11. de sponsal. in sexto.* Sed non versamur in dispensatione concedenda in secundo gradu, in quo juxta dispensationem Concilii Tridentini *sess. 24. c. 5. de reformat. matrimonii,* disponitur, quòd numquam in secundo gradu dispensetur, nisi inter magnos Principes, & ob publicam causam, Henriquez *in sum. lib. 12. capit. 3. num. 6. in Comment. littera X.* Guttier. *de matrimon. capit. 128. num. 14.* Sanchez *de matrimon. lib. 8. disput. 19. num. 5.* & licet Summi Pontifices possint, & soleant aliquando

quando dispensare inter inferiores, Zerol. in prax Episcopal. part. 1. verb. dispensatio, §. secundò, hoc fit ex mera gratia, & propterà non cessat ratio impossibilitatis, ut modò dictum fuit.

6. Alias rationes assignat Abbas in dict. cap. super eo, na. 8. videlicet, ut actus retrò extendatur, oportere, quod potuerit intercedere à principio, l. si is, qui pro emptore, ff. de usucap. Sed matrimonium, & sponsalia non potuerunt esse à principio temporis, quo fuerunt inita, obstante impedimento, ergo non potuerunt retrotrahi. Secundam affert rationem quòd ex facto à jure improbato non potest oriri aliqua obligatio, l. cum lex, ff. de fidejussor. Sed in contractu conditionali sola spes est in obligatione, & propter illam spem contractus retrotrahitur, sed in nostris terminis nulla fuit obligatio ratione prædicta, ergo oupus est novo consensu.

7. Et istam sententiam, ultra Innocen. Cardinalem, Abbatem, Anchar. Prob. ad Monach. & Sylvestrum supra allegatos, tenuerunt Joan. Andr. in dicto cap. super eo, in verb. assensum, Hostien. n. 1. Alex. de Nevo n. 13. usque ad 18. Henric. Boich. in cap. fin. num. 2. vers. aut est talis, eodem titul. de condit. apposi. Franc. Aretin. in l. cum servus, num. 11. post princip. vers. & ad materiam, ubi testatur opinionem Innocentii in dicto cap. super eo, esse communem, idem Franc. Aretin. in consil. 142. à num. 1. usque ad quartam, Addit. ad Dec. in l. ea qua, nu. 64. in littera A. ff. de reg. jur. Loazes de matr. dub. 12. in princ. Rosell. in verb. matrimonium 5. quæst. ultima, Asten. in summ. lib. 8. tit al. 3. de mod. contrahen. sponsalia, Gucch. Instit. major. lib. 5. tit. 11. de Sacramento matrim. nu. 56. Villalob. in ver. matrimonium, num. 40. & 41. Tell. ad l. 22. Thesauri, num. 18. Maxient. lib. 5. recopilat. tit al. 6. gloss. 5. num. 1. Ex Theologis Victoria sum. de matrim. num. 258. Soto super 4. dist. 29. quæst. 2. art. 1. Ledesma secunda quarta, quæst. 45. art. 1. col. 3. Veracruz prima parte Speculat. art. 29. vers. quod si quæris, Henriq. lib. 12. de matrimon. cap. 10. num. 4. Vivald. in Candelabro de Sacram. matrim. par. 1. num. 55. & hanc sententiam esse probabilem, dicunt Petr. de Ledesma de matrimon. quæst. 47. num. 5. dub. 1. & Vega in summa lib. 2. cap. 334. & verè esse probabilem dicit Sanchez de matrim. dict. lib. 5. disp. 5. num. 5. in fin. Et hanc sententiam tenet Rota, ut in decis. Seraphini 1156. ubi reddit rationem, quia consensus impeditorum per se non valet, & Papa dispensando, non validat actum, sed solùm dat facultatem contrahendi, non autem approbandi, & ratum habendi, quòd illicitè gestum est, & prius dixit eadem Rota in causa Taurinen. sponsalium 2. Decembr. 1594. coram bon. mem. Petro Francisco Gypsio, Cardin. Mantic. decis. 201. na. 4. Sim. Gregor. decis. 410. ubi Add. & fuit resolutum in causa Ulixbonen. matrimonii 21. Junii 1613. coram bon. mem. Card. Sacrato, & in causa Colimbrien. Sponsalium 16. Octobris 1616. coram bon. mem. Barrato, & in Bonon. transactionis 5. Decemb. 1607. coram me, qua est decis. impressa 374. n. 6. & 7. ubi quod stante gradu prohibito deficiunt materia, & forma, & propterea requiritur novus consensus, quòd non est in alienatione rerum Ecclesiæ, quia ex eo non requiritur novus consensus, quòd alienatio habet implicitum statum validitatis Ecclesia non reclamante.

Non obstant in contrarium adducta, & præcipuè illud, quòd potest fieri institutio de filio spurio sub conditione, si legitimabitur, quæ potestas legitimandi pendet à sola voluntate Principis, & ideò impossibilitas, quæ oritur ex dispensatione obtinenda à Principe non causat impossibilitatem; huic namque fundamento respondetur, quòd impossibilitas dupliciter potest considerari, vel per naturam, vel de jure stipulandi, ut advertit, licèt ad aliud propositum, Sylvester in dict. verb. matrimonium 3. num. 9. in fin. In casu institutionis spurii si legitimabitur, & in similibus casibus, non adest impossibilitas per naturam, nec de jure stipulandi, quia ex dict. l. in tempus, in principio, de hared. instit. de benignitate magis quàm de juris rigore potest legari incapaci, & potest etiam institui, cùm capax erit, & sic non adest incapacitas de jure prout est in matrimonio, ut advertit Sylvest. loco præcitato dict. na. 9. in fin. & patet ex prædictis. Franc. Aret. dat alias solutiones in d. cons. 142. nu. 3. quæ potuerunt videri, licèt visæ fuerint DD. satis subtiles, & ex hac responsione tolluntur alia similia deducta in objecto.

Non obstat, quòd electio nulliter facta ex defectu personæ inhabilis ratificetur, si postea superveniat dispensatio, quia respondetur, quòd in matrimonio carnali nulliter contracto, & in sponsalibus nulliter contractis reperitur aliter dispositum, quia si matrimonium fuit simpliciter contractum inter inhabiles, quamvis posteà esset inhabilitas, & impedimentum, non ratificatur ex priori consensu, sed ex novo, propterea, quòd novum matrimonium contrahatur, & ita probatur in cap. prudentiam. de eo, qui cognovit consanguineam uxoris suæ, & tenent gloss. & Doctores in c. 1. cod. tit.

& potest esse speciale in causa electionis, ne Ecclesiæ diutius vacent, & provisio fiat celebrior, ita respondet Franc. Aret. in d. cons. 142. num. 1. vers. item electio, & insuper Butr. ipse ut advertit Aretin loco prædicto in d. cap. innotuit, de elect. na. 11. intelligit prædicta habere locum, quando causa nullitatis, vel inhabilitatis erat occulta, & contra conclusionem firmatam à Butrio in d. cap. super eo est regula, quòd quando persona est ipso jure inhabilis à principio, quo geritur actus, habilitas posteà superveniens non ratificat actum, l. 1. §. si filius, & ibi per Bart. & alios ff. de legat. tertio, & in c. dudum, de elect. & in c. si eo tempore, & ibi notatur de rescript. in sexto. Propterea, quæ dicuntur de electione non sunt trahenda in consequentiam, quatenus sunt contra juris regulas, alioqnin etiam dici posset, quod si matrimonium, & sic sponsalia purè contraherentur, & posteà obtineretur dispensatio, ratificaretur matrimonium, quod nullus dicit, ut advertit Aretin. loc. cit. na. 2. & est verum, quod probat Sanchez de matrim. lib. 5. alleg. disp. 5. cap. 26.

Ex quibus, & ex aliis supra deductis cum sint sublata objecta, fuit conclusum non constare de talibus sponsalibus, itaut Franciscus Antonius sit cogendus ad contrahendum matrimonium.

DECISIO III.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Merlino.

In causa Gerundensi Scribaniæ.

Mercurii 1. Julii 1637.

§. 1. INsigni Jurisconsulto D. Joanni Petro Fontanella, per Abbatem S. Petri Bisulduni, Ordinis S. Benedicti, de anno 1614. concessa fuit in Emphyteusim Scribaniæ, de qua agitur, pro annua pensione librarum 70. quam concessionem cum impugnaret modernus Abbas, pro justificanda illius validitate, ab eodem Fontanella petita fuit remissoriæ, & DD. hodie denegandum censuerunt hujusmodi remissoriam.

2. Quo enim ad articulos in quibus asseritur Scribaniam istam ab annis 40. & ultra, solitam fuisse locari pro libris annuis 70. indeque tamquam rem solitam alienari, potuisse absque solemnitate, & beneplacito Apostolico concedi Cæs. Gras. dec. 3. nu. 14. & decis. 4. nu. 8. de reb. Eccles. non alien. cum aliis. Visum fuit DD. non esse dandam remissoriam, quia solitum hujusmodi potest probari per scripturas, & instrumenta concessionum, unde non est indulgenda probatio remissoriæ per testes Rot. apud Card. Seraphin. dec. 1466. num. 3. & in recent. decis. 324. num. 1. part. 1. & apud Cardin. Cavaller. decis. 87. na. 1. Et in terminis soliti, seu consuetudinis similis fuit dictum in Leodien. usufructus 28. Januarii 1628. coram Rev. Urgellen. & in Romana, seu Spoletana successionis 30. Maii 1631. coram me.

3. Quo verò ad alios articulos, in quibus explicantur merita laboris impensi, & patrocinii præstiti per ipsum Fontanellam in causis Ecclesiæ, necnon obligatio ejusdem Fontanellæ, & successorum, sedulam navandi operam in futurum, pro tuendis juribus in causis Ecclesiæ, sine ulla mercedis spe, quorum meritorum motivum esse solet causa sufficiens pro concessione bonorum Ecclesiæ, ut invitentur homines ad benefaciendum Ecclesiis, Alexand. cons. 55. nu. 6. lib. 1. Redoan. de reb. Eccles. non alien. q. 22. n. 23. & 24.

4. Existimaverunt DD. merita expressa non esse æquivalentia, & coæqualia concessioni investituræ, & damno inde resultanti ipsi Ecclesiæ, cùm Scribania aliàs ante hanc concessionem fuerit locata pro libris annuis 150. & Fontanella eam receperit solùm pro annua pensione librarum 70. & sic cum damno Ecclesiæ ultra dimidiam antiquæ pensionis; labor autem, & advocatio impensa in causis ejusdem Ecclesiæ patrocinandis non tanti facienda videntur, ut dictam jacturam resarcire valeant, cùm præsertim pro operis in præteritum navatis patronus præsumi possit satisfactus, stante cursu quindecim annorum, per quod tempus præstitum fuerit patrocinium, ut asseritur in Investitura facta D. Fontanellæ de anno 1614.

5. Quod verò ad patrocinium pollicitum pro causis in futurù, cum fieri possit Ecclesiam in posterum nullas passuram esse forenses controversias, & sic advocatione promissa non egere, sequitur omninò incertam, & eventualem esse hujusmodi utilitatem, quæ tamen, ut suffragetur pro alienatione bonorum Ecclesiæ, debet esse clara, & evidens, non autem turbida, itaut conditio Ecclesiæ patenter melior fiat, & locupletior, ut per Abb. in c. ad aures n. 4. de reb. Eccles. non alien. Rot. apud Cæs. Gras. dec. 4. num. 7. de reb. Eccles. non alien. & divers. dec. 65. num. 4. 20. & 23. & decis. 367. nu. 5. & 7.

part. 5. recent. Merita autem gratis impensa, & beneficia in Ecclesia collata, eatenus sunt causa sufficiens pro concessione bonorum Ecclesiæ, quatenus sunt ad eam commensurata, & correspondentia, illorumque respectu adhuc Ecclesia, non obstante tali concessione, seu alienatione remanet cum lucro, & utilitate evidenti, juxta tradita per Oldrad. *cons.* 126.*nu.*8. Joan. Lopez *in repet.rub.de donat.inter vir.& uxor.* §.50.*num.*28. & bene explicat Molin. *de just.& jur.disp.* 145. *vers.de remuneratoriis, & vers. de moderatis*. Nec enim sufficit, si beneficia sint colorata, & in occasionem sumpta; sed debent esse urgentia, & insignia, ut monuit Joan. Andr. in addit.ad Speculat. *in rub.de reb.Eccles.non alienand.* Oldrad. *d.cons.*126.*num.*6. Joan.Lop. *d.*§.50.*nu.*31. Monach. *cons.*812. *num.* 11. *vers. ista*, Sanch. *de matrim. lib. 6. disput. 6. num.* 5. Adeò ut aliqui auctores existimaverint, si beneficia non præstent jus aliquod agendi, & beneficiatum nedum ex antidorali obligatione, sed & civili, ut saltem officio Judicis compellant ad remunerandum, concessionem remanere liberalem, & gratuitam donationem, non autem propriè remuneratoriam, ita Penel. *l.1.part.3.nu.60.vers.mihi semper placuit C.de bon.mater.* Ceval. *com.contr.com. quæst.*237.*nu.*22. Cost. *de portio.rat.quæst.*52.*nu.*8. Giurb. *ad consuetud.Messan. part.1.cap.14.num.12.* Quæ opinio ubi agitur de concessione facta per Ecclesiam, in qua semper requiritur evidens utilitas, videtur multum rationabilis, & benè scripsit Natt. *cons.*295.*sub num.* 4. quod tunc Prælatus remunerare potest si habeat tantundem, prudenterque etiam monuit Rosental. *de feud.cap.4.concl.39.nu.4.* conclusionem illam, ut Prælatus ob benè merita possit condere, vel alterare in puncto juris periculosam esse. Quæ magnitudo, & qualitas meritorum, & proportio cum alteratione pensionis à libris 150. ad 70. in casu præsenti nullo modo considerari potest ex supradictis, sed inde apparet evidens damnum ipsius Ecclesiæ ultra dimidium. Et propterea materia articulata apparet irrelevans, & sic non est danda remissoria, ad probandum id quod probatum non confert ad causam, & dispendium potius, quàm commodum adfert litigantibus, Mohed. *decis.5.num.6.de probat.* Cassad. *decis.2.nu.1.de dilatio.* Caputaq. *decis.54.n.3.& decis.66. nu. 3.* & fuit dictum in Romana, seu Spoletana successionis 30. *Maii* 1631. *coram me*.

6. Præsertim, quia data sine veri præjudicio, etiam meritorum urgentia, adhuc illa sola non suffragatur, cum non causa tantùm, sed & solemnitas, hoc est beneplacitum Apostolicum, copulativè exigatur in alienationibus bonorum Ecclesiæ: Rot. apud Card.Seraph. *decis. 508. n.1. & in recent. decis.430.n.4.part.2.& decis.367.nu.1. part.5.* quæ solemnitas hic deficit, ut supra fuit deductum.

7. Neque dicatur, quòd ubi probatum fuerit Scribaniam esse solitam locari, tunc non sit necessaria solemnitas beneplaciti Apostolici. Quoniam omisso, quod pro facienda hac probatione, remissoria non est opus, cùm per instrumenta fieri possit, ut suprà dictum est; quatenus etiam id legitimè probaretur, non relevaret, tum quia ubi solitum alteratur prout factum fuit in casu præsenti à libris annuis 150. ad 70. non potest adhuc res in emphyteusim concedi sine beneplacito Apostolico, juxta doctrinam Dec. *in authent. qui rem n.22.* & ibidem Cognal. *n.58.C.de Sacrosanct.Eccles.* Curt.Jun. *de feud. part. 2. q.6.* & sequuta fuit Rota in Ravennaten. emphyteusis 22. *Maii* 1628. *coram Reverendiss.D.meo Decano, quæ est decis* 176.*nu.*44. *& seq. par.5. recent.* Alteratio quippè est nova alienatio, ut post alios advertit Ferdinan. à Castro Palao *de relig. tom.2. tract.* 11. §.4. *num.* 4. Et in concessione rei solitæ alienari debet adesse evidens utilitas Ecclesiæ etiam inspecto tempore præsenti, quo fit renovatio non autem tempore, quo res cœpit alienari, seu in emphyteusim concedi primo loco, per text. *in Extravag. Ambitiosæ*, ibi, *sane Ecclesiarum evidenti utilitate, de reb. Eccles.non alien.* & tradunt Honded. *cons.*51.*nu.*60.*&* 61.*lib.*1. Borgnin. *decis.*30. *n.*15.*&* 79.*part.*5. Molin. *de just.& jur.disp.*468.*n.*17. Gratian. *discept.forens.cap.*813. *nu.*37. *&* 41. Ferdinand. de Castro Palao *d.*§.4.*num.4.vers. secunda conditio*, Rot. apud Cæs. Gras. *decis.3.num.16.& dec.4.per totam de reb.Eccles. non alienan. & decis.582.nunc n.2.& decis.607.nu.1.par.1. divers.* & in Romana domus 29. *Novemb.*1587. *coram Blanchetto*, & in Ulixbonensi prædii 14. *Januarii* 1603. *coram Ortemberge*, & nuper in Aesina bonorum 27. *Martii præteriti coram R.P.D. meo Bacabella*, quæ utilitas deficit ubi solitum alteratur in præjudicium Ecclesiæ, & res conceditur uni pro minori pretio, & cum deterioribus conditionibus, quàm antea fuit concessa, vel tunc possit concedi alteri, ut per Gabr. *de jur. emphyt.concl.1.n.28.* Honded. *d.cons.*51.*nu.*59. *lib.*1. Trentacinq. *var.res.lib.3.tit.1.res.5.n.8.* Marescot. *var.res.lib.1.c.3.nu.24.* Gratian. *discept.forens.c.88.n. 36. & 37.* Rosental. *de feud.p.7. concl.24.nu.16. ubi addend. litt. X.* Ferdinan. à Castro Palao *d.§.4.sub n.4.* Rot. *decis.*195.*n.2. part.2. divers.*

8. Tunc etiam quia ad hoc ut res solita alienari possit sine solemnitate concedi, requiritur, ut duret eadem causa primæ concessionis, & res perseveret in statu primo, neque sit mutata, secus autem si cessaverit, & fuerit mutata, ut per Abb. *in cap.ne super nu.11.vers.ego crederem de reb. Eccles. non alienan.* Rebuff. *eodem tract.num.*33. Borgin. 30.*num.8.&* 10. *num.48.& 53.& num.85.& decis.31.num. 113.& seqq.* Schrader. *de feud.part.4.cap.2.num.* 20. Rot. apud Cæs. Gras. *dec.4. num. 17. de reb. Eccles. non alienan*, & coram Card. Seraph. *decis.*1490. *num.* 7. & in Mediolanen. bonorum 23. *Januarii* 1593. *coram Orano*. Quod requisitum neque fuit articulatum in casu præsenti.

9. Et demum quia quando res solita concedi fuit applicata, & incorporata mensæ Prælati, tunc sine solemnitate amplius concedi non potest, juxta Guid.Pap. *dec.* 154. Clar. *in §.feudum q.83.vers.benè verum*, Schrad. *de feud.part.4.c.2. n. 24.* Rosental. *de feud.c.8.concl.33. per tot.* Ferdinand. à Castro Palao *d.§.4.n.3. & sub n.4.vers. tertia conditio*.

Ex quibus utraque parte informante resolutum fuit denegandam esse remissoriam.

DECISIO IV.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Merlino.

In causa Gerundensi Scribaniæ.

Veneris 27. Novembris 1637.

§.1. DOmini steterunt in decisis, scilicet denegandam esse remissoriam, & permittebant tres conclusiones in jure verissimas, & passim à Rota acceptas.

Prima est conclusio, quòd non datur remissoria ad probandum per testes, quòd potest probari per scripturas. Bellamer. *decis.9.* ubi testatur de stylo palatii, & Romanæ Curiæ, Felin. *in cap. 1. num.4.de appellat.* Rot. *decis.* 271. *nu.* 2. *part.5.recent.& apud san.mem.Gregor. XV. decis.253.n.2. & coram Reverendiss. Urgellen.d.decis.*131.*nu.*13. præter allegatos in alia decisione hujus causæ. Cùm enim probatio per instrumenta sit sincerior, expeditior, & magis tuta, frustra recurrimus ad testes, qui vel oblivione, vel alio defectu labi possunt, & ideò incertior redditur eorum depositio, & minus secura probatio, ut per Bellam. *d. decis. 9.* & Bald. *cons.* 109. *in princ. lib.* 4. ubi quòd instrumentis lux veritatis assistit, Cravet. *cons.54.num.* 15. cum aliis.

2. Secundam præmittebant conclusionem quòd non admittuntur testes, & sic denegatur remissoria, ubi articulus non respicit factum, quod subjaceat oculis, seu notitiæ testium, si enim sit articulus juris, & pendeat à judicio, tunc judex ex sua peritia, & ex dispositione juris depromit determinationem causæ, non autem ex testium opinione, vel credulitate, ut fuit dictum in Corduben. decimarum 26. *Martii* 1607. *coram Reverendiss. D.meo Coccino Decano*, in Toletana Canonicatus 13. *Novembris* 1609. *coram Card. Lancellotto*, in Viterbien. bonorum 10. *Decembris* 1613. *coram bon. mem. Patriarcha Manzanedo*, in Hispalen. præeminentiarum 15. *Novembris* 1617. *coram bon.mem. Andrea quæ est dec.* 593. *num.* 5. *&* 8. *part.* 4. *recentior.* & in Valentina juris sedendi 15. *Decembris* 1634. *&* 16. *Martii* 1635. *coram Reverendiss. P. Dom. meo Ghislerio*.

3. Tertia conclusio est quòd non datur remissoria, quando materia articulata est irrelevans; conteritur enim tempus, & litigantes vexantur tædio, & expensis dum ad inanes probationes convertuntur, Rot. *decis.126.nu.2. & decis.*503. *num.2.part.2.ac decis.250.num.1. & decis.* 129. *num. 1. part. 5. recent.* & in dicta Valentina juris sedendi *coram R.P.D. meo Ghislerio*.

4. Ex his postea Domini inferebant non esse dandam in casu præsenti remissoriam, quia si respicimus primus articulos, illi continent, quòd res solita fuit locari, & quòd de hac Scribania factæ fuerunt plures concessiones, pro annua pensione librarum 70. ex quibus deducunt informantes pro Dom. Fontanella potuisse etiam illi concedi pro eadem pensione absque alia solemnitate. Verùm cùm emphyteusis sui natura requirat scripturam, nec aliter probari possit, secundùm communiorem sententiam de qua testatur Socin. sen. *cons.*120.*num.*14.*lib.*4. Roland *cons.*87.*num.*9.*&* 10. Surd. *decis.* 10. *num.*1. Valasch. *de jur. emphyt. quæst.7. num. 2. & 7.* Molin. *de contract. disp.* 447. *num.4. & seq.* Gratian. *discept. forens.cap.*188.*num.*1.*&* 2. & dixit Rot.apud Cardin. Seraph. *decis.627.nu.1.& in recent.decis.400.n.10.& dec.630. n.6.art.1.* Et consuetudine universali ubique locorum receptum est, ut fiant Investituræ, & publica documenta super emphyteoticis concessionibus, præsertim in his, quæ ab Ecclesia recipiuntur. Proptereà si de articulatis per D. Fontanellam

con-

concessionibus, extant scripturæ, debent illæ in actis exhiberi, ad effectum probandi solitum, non autem super hoc testes induci.

5. Quo verò ad articulos, qui concernunt valorem meritorum patrocinii præstiti à D. Fontanella; & periculum, quod subire poterit monasterium in futuris litibus, quas defendere promisit idem Fontanella, indeque etiam an requiratur beneplacitum Apostolicum, & an adsit utilitas, benè intrat secunda conclusio, ut Rota hæc omnia debeat diffinire ex juris principiis, & juxta Doctorum axiomata, non autem depromere resolutiones ex judicio, & opinionibus.

6. Circa alios autem articulos intrat tertia conclusio de irrelevantia, quæ est parens ex eo, quòd in alienationibus bonorum Ecclesiasticorum requiruntur duo copulativè, & solemnitas, nempè beneplacitum Apostolicum, & causa, nempè necessitas, seu utilitas evidens, ac indubitata, ut colligitur *ex cap. 1. de rebus Eccles. non alien. in 6. ex Clem. 1. nec non ex Extravag. Ambitiosæ eod. tit.* Dec. *cons.* 142, *num.* 4. Surdus *cons.* 188. *nu.* 14. Rot. *decis.* 160. *num.* 1. *& decis.* 178. *n.* 1. *&* 10. *part.* 2. *divers. & in recent. decis.* 430. *num.* 1, *&* 4. *part.* 2. *& decis.* 367. *num.* 1. *part.* 5. & fuit firmatum *ibi* 1. *decis.* præter ibi allegatos ex recentior. comprobant Donat. Anton. Marin. *quotid resol. cap.* 6. *per tot.* Ferdinand. à Castro Palao *tr. act.* 18. *disp. unic.* §. 2. *nu.* 1. *& seq.*

7. Hic autem deficit utrumque, solemnitas quidem deficit, quia licèt ea non requiratur in re solita locari, quotiescumque docetur de una locatione solemni, ac legitimè facta, nempè cum beneplacito Apostolico, vel de duabus solemnibus per 40. annos effectum sortitis, juxta doctrinam Alex. *in cons.* 9. *lib.* 3. *& cons.* 189. *num.* 19. *lib.* 2. Rot. apud Card. Seraph. *decis.* 343. *nu.* 5. *& in recent. dec.* 367. *n.* 18, *&* 19. *part.* 5. & in Nucerina prædii 24. Maii 1624. coram me, in præsenti casu duæ quidem exhibeantur concessiones, prima de anno 1570, & altera de anno 1590. usque ad 1614.

8. Tamen hujusmodi solitum non suffragatur, quia dictæ investituræ antecedentes non sunt conformes huic postremæ investituræ receptæ de anno 1614. per D. Fontanellam. Una ex dictis antiquis concessionibus facta fuit ad vitam unius tantùm personæ, altera verò est facta ad vitam unius, & illius dumtaxat successoris. Postrema autem hæc investitura D. Fontanellæ est ad tertiam generationem, cum facultate nominandi attributa tam ipsi D. Fontanellæ, quàm ejus filio, seu nominando, ut in processu compulsoriali fol. 23. Et sic non levis adest alteratio, ac proinde intrat inclusio, quòd expediendum erat beneplacitum Apostolicum, etiamsi res ipsa materialis solita fuerit aliàs concedi, si in conditionibus, vel alio modo fuerit alteratum, tunc enim dicitur nova concessio, & nova alienatio, Dec. *in authen. qui rem num.* 22. *Cod. de sacrosanct. Eccles.* Clar. *in §. emphyteusis quæst.* 6. *vers. scias tamen benè*, Ursil. ad Afflict. *decis.* 305. *num.* 8. *vers. primo quod ista*, *& num.* 9. *vers. & secundo*, Cavagnol. ad Menoch. *cons.* 79. *num.* 2. *&* 3. & fuit firmatum in alia decisione atque etiam in Imolen. bonorum 21. *Maii* 1593. *coram bon. mem. Card. Pumpillio*. Et in terminis alterationis hujusmodi resultantis ex facultate nominandi concessa ultimo investito, quæ in antiquis concessionibus non legebatur, est Cardin. Seraph. *decision.* 1499. *numer.* 7. & Rot. *decis.* 367. *numer.* 20. *part.* 5. *recent.*

9. Neque applicantur *decis.* 622. *lib.* 3. *part.* 3. *divers.* & in Cæsaraugustan. officii notariatus 27. *Novemb.* 1620. atque in *Tarrisona Scribaniæ* 1. *Julii* 1633. *coram Reverendiss. D. meo Decano*. Quia illæ decisiones emanarunt in casu quo concessiones factæ fuerant ad vitam unius tantùm, hæc verò D. Fontanellæ est in tertiam generationem, & in defectum generationum ipse poterat tam in contractu, quàm in ultima voluntate, etiam in articulo mortis nominare, & primo nominatus poterat eodem modo quandocumque alium nominare, undè non potest negari, quin hic agatur de majori præjudicio Ecclesiæ, quæ diuturniori tempore erit privata utili dominio Scribaniæ, quod non cadebat in casu dd. decis.

10. Utilitas etiam deficit, imò evidens est damnum Ecclesiæ, concessa enim fuit Scribania D. Fontanellæ pro libris annuis 70. ut in processu compulsoriali fol. 22. & sequ. & tamen anno antecedenti locata fuerit prò annuis libris 150. dicto processu fol. 21. Quæ locatio licèt esset ad triennium, tamen nec in hujusmodi locatione ad breve tempus præsumitur quòd conductor voluerit jacturam facere, & concurrit etiam quod Dominus Fontanella statim sublocavit per duo triennia, imò continuavit ab anno 1615. usque ad annum 1628. semper pro annuis libris 150. ut in processu compulsoriali fol. 32. fac. 1. & fol. 34. fac. 2. & fol. 36. fac. 2. & fol. 66. fac. 2. & fol. 79. fac. 1. Ex locutionibus excluditur utilitas, imò probatur damnum Ecclesiæ, quia si

& ipsa locasset temporaliter, non autem in emphyteusim concessisset; longè duplo plus percepisset quàm perceperis ex hac concessione emphyteotica, & utilitas ad hunc effectum debet considerari de tempore renovationis, sive ultimæ concessionis factæ D. Fontanellæ, ut in verbis dispositum est *in Extravag. ambitiosæ, de reb. Eccles. non alienan*, ibi, *Ecclesiarum evidenti utilitate*, Rot. apud Cæs. Gras. *decis.* 4. *per tot. eod. tit.* Gratian. *discept. forens. cap.* 379. *nu.* 22, *&* 23. & fuit in alia decisione firmatum, nec non etiam in Bononien. devolutionis 15. *Decembr.* 1618. *coram Reverendiss. Dom. meo Decano*, Et hujusmodi utilitas requiritur etiam in concessione rei solitæ in emphyteusim concedi, ut post alios advertit Honded. *consil.* 51. *numer.* 62. *lib.* 1. *& consil.* 37. *num.* 12. *lib.* 2. Gratian. *discept. forens. cap.* 415. *num.* 5. *&* 6.

11. Nec dicatur patrocinium D. Fontanellæ æquipollere annuæ illi præstationi lib. 150. & sic excludi damnum, & lesionem Ecclesiæ. Quoniam si pro tempore præterito consideratur patrocinium, potest intrare præsumptio satisfactionis, non est enim verosimile, quòd D. Fontanella per spatium quindecim annorum, post tot impensos labores, ut asseritur in investitura, & obtentas in causa monasterii favorabiles sententias, nusquam salarium exegerit, & hic potius videtur color quæsitus pro cohonestanda concessione emphyteotica facta à patruo, qualis erat ille Abbas monasterii in favorem D. Fontanellæ nepotis ipsius Abbatis, quæ sanguinis conjunctio oscitantiam in scrutanda Ecclesiæ utilitate solet inducere, & suspicionem concessionis, ut notant Doctores *in authent. quibuscumque C. de sacrosanct. Eccles.* Alciat. *de præsumpt. reg.* 1. *præsumpt.* 29. *num.* 1. *& seqq.* Rot. *dec.* 181. *num.* 1. *& decis.* 360. *num.* 16. *part.* 1. *& dec.* 18. *n.* 5. *& decis.* 65. *num.* 18. *part.* 2. *divers.* & post Cinc. *de censur. decis.* 8. *num.* 9. *& decis.* 36. *num.* 11. Nec assertio contrahentium in hoc attenditur, ut benè in his terminis per Jason *cons.* 93. *per tot. lib.* 3. Federic. de Sen. *cons.* 143. & Rolan. *cons.* 35. *n.* 19. *lib.* 1. Rot. *decis.* 27. *num.* 4. *& decis* 28. *num.* 3. *ac decis.* 36. *num* 9. *& decis.* 37. *num.* 6. *&* 7. post Cin. *de cens. & decis.* 160. *num.* 4. *part.* 2. *divers.*

12. Pro futuro autem tempore patrocinium erat omninò incertum, & an D. Fontanella esset supervicturus, & an monasterium passurum esset vexationes forenses, ita ut opus fuerit pollicito patrocinio, quæ incertitudo tollit utilitatem requisitam pro alienationibus bonorum Ecclesiæ, quæ utilitas de tempore contractus debet esse certa, & evidens, adeò ut non sufficiat Ecclesiam remanere sine damno, sed opus sit ipsam fieri evidenter locupletiorem, & lucrum consequi à concessione, ex traditis per Archidiacon. *in cap. sine exceptione num.* 15. Bellam. *numer.* 6. *&* 12, *quæst.* 2. Rot. *decis.* 65. *numer.* 4. *part.* 2. *divers.* Card. Seraphin. *decis.* 433. *num.* 2. *& decis.* 508. *num.* 32. & in d. Bononien. devolutionis 15. *Novemb.* 1633. *coram Reverendiss. D. meo Decano*; semperque obstat defectus solemnitatis, nempè beneplaciti Apostolici, quod ut supra fuit ostensum, requirebatur propter alterationem; & demum quatenus concurreret utilitas hoc pendet à Judicio Rotæ proferendo, secundum Juris conclusiones, non autem ab assertionibus testium.

Et ita utraque parte informante resolutum fuit standum esse in decisis.

DECISIO V.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Merlino.

In causa Geronden. Scribaniæ.

Veneris 26. Februarii 1638.

§. 1. Bis Rota resolvit, denegandam esse remissoriam Domino Fontanellæ; & quamvis Rota non soleat multiplicare in disputationibus super remissoriis, attamen cùm agatur in causa commissa appellatione remota, & in articulo hujusmodi denegationis remissoriæ opus fuerit tangere nonnulla, quæ etiam ad decisionem negotii principalis conferre videntur; Domini indulserunt, ut tertiò super jam decisis Informantes pro Domino Fontanella audirentur, quibus auditis, & strenuè per eos impugnatis decisionibus, adhuc Domini unanimiter tertiò steterunt in decisis pro denegatione remissoriæ.

2. Inevitabile enim visum fuit motivum, quod in alienatione bonorum Ecclesiæ duo copulativè requiruntur. Primum necessitas seu utilitas evidens, alterum solemnitas, scilicet beneplacitum Apostolicum, *cap. sine exceptione* 12. *q.* 2. *c. nulli, de reb. Eccles. non alien. & c.* 1. *eod. tit. in* 6. latè Covar. *var. resolut. lib.* 2. *cap.* 17. *num.* 2. Rot. *impress. coram Reverendissimo Domino meo Decano decis.* 374. *num.* 3. *& decis.* 145.

L 3 *num.* 1,

num. 1. & 3. in Messanen. seu molini feudi 15. Februarii 1636. coram me.

3. At esto millies D. Fontanellam per 15. annos egregium patrocinium impendisse pro Monasterio, quodque per tantum tempus nullum salarium percipisset, quod tamen admodum inverisimile videtur, nedum attenta diuturnitate temporis, sed & quia D. Fontanella, qui pro suis clientibus tam acer Advocatus fuit; non præsumitur propriam causam mercedis sibi à Clientibus debitæ deseruisse, argumento *l. Præses C. de servitut, & aq. cap. si non licèt 23. q. 5. & cap. non satis 86. distinct.* Bald. *cons. 312. nu. 3. lib. 4.* Cravet. *cons. 6. num. 25. & cons. 8. nu. 17.* & dato etiam sine veri præjuditio, quòd hæc merita D. Fontanellæ illam concessionem ad tertiam generationem meruerint, attamen semper requirebatur beneplacitum Apostolicum, quod cùm deficiat, hinc irrelevantia omnium articulorum resultat, & sic deneganda est remissoria, *l. ad probationem, C. de probat.* Rot. *coram sanctæ mem. Gregorio XV. decis. 81. n. 3. & decis. 456. nu. 1. & alia cumulantur in decisionibus hujus causæ 1. Julii 1637. & 27. Novemb. ejusdem anni coram me.*

4. Nec obstat, quod hæc Scribania fuerit aliàs per duas Investituras concessa, & propterà non sit opus beneplacito Apostolico tamquam de re solita locari; quoniam jam fuit in utraque decisione responsum, hoc suffragari, si nedum eadem res materialis fuisset tertiò locata, sed etiam cum iisdem conditionibus, & pro eisdem personis, sed cum fuerit alteratum solitum, & quidem notabiliter opus erat beneplacito Apostolico, quia stante alteratione censetur nova concessio, & alienatio ultra allegatos in primis decisionibus benè Redoan. *de rebus Eccles. non alien. q. 5. t. c. 6. n. 19. & pluribus sequentibus*, Decian. *cons. 73. n. 43. lib. 3.*

5. Alteratio autem est patens, ut in prima decisione vers. neque dicatur, & in secunda decisione vers. tamen hujusmodi solitum; fuerunt enim additæ plures generationes in hac ultima Investitura, quæ non fuerunt in primis concessionibus appositæ; & quod sufficiat talis alteratio ad effectum, ut opus sit beneplacito Apostolico ultra allegatos in aliis decisionibus docent Molin. *de Just. & Jur. c. 468. n. 19.* Ferdin. de Castro Palao *moral. par. 2. tract. 12. punct. 15. §. 4. num. 4.*

6. Neque urget, sedulum illud, & doctum patrocinium D. Fontanellæ exposcere hanc alterationem; Quoniam hæc merita respiciunt primum requisitum necessarium pro alienatione bonorum Ecclesiæ, nempe, utilitatem Ecclesiæ, non autem secundum requisitum, scilicet solemnitatem beneplaciti Apostolici, neque plus possunt operari hoc patrocinium, & labores impensi pro Monasterio, quam si ingentem pecuniæ summam erogasset, & tamen si pecunia emisset hanc Scribaniam, adhuc opus fuisset beneplacito Apostolico, licèt evidens fuisset utilitas Ecclesiæ. Idem ergo est dicendum, dum loco pretii D. Fontanella in acquisitionem Scribaniæ exposuit patrocinium, & labores.

7. Ad decisiones autem 622. *lib. 3. part. 3. divers. & Reverendiss. D. mei Decani in Cæsaraugustana officii Notariatus 27. Novembris 1620. & in Turritana Scribania 1. Julii 1633. fuit responsum in secunda decisione vers. neque applicantur*, quæ responsiu, & hodie Dominis placuit; non enim sunt ampliandæ, & extendendæ conclusiones in materia alienationis bonorum Ecclesiæ, ut cum hujusmodi officia non possint per ipsos Monachos exerceri, si possunt ad vitam unius concedi sine beneplacito Apostolico, possint etiam concedi ad tres generationes cum facultate etiam in articulo mortis attributa extraneos nominandi tam Domino Fontanellæ, quàm ejus filiis, & etiam primo nominato, ut fuit conventum in hac tertia concessione, & sic præsens casus toto cœlo distat ab illis decisionibus; Agitur quippè hic de majori, & diuturniori præjudicio Ecclesiæ, & in illis decisionibus erat propemodum necessarium ad vitam unius periti, & informanti concedere Scribaniam, cum Monachi per seipsos munus illud obire possint, res autem plena periculi foret tantam Scripturarum molem, & universam illius regionis negotiorum notitiam, & custodiam modò unius, modò alterius fidei committere vivente primo informato; Quæ cautiones non militant in concessione ad tres generationes, & cum facultate nominandi etiam in articulo mortis extraneos, & ipsis Monachis ignotos, & fortasse minus officio idoneos.

8. Verùm quòd in concessionibus officii Scribaniæ non requiratur beneplacitum Apostolicum, & alia similia non pendent à depositione testium, sed à Judicio Judicis, & ideò non est super his concedenda remissoria, sed appositè cadunt sub dubio principali, & à Rota, non autem à testibus erunt definienda.

Postremò non obstat; quod stante illo patrocinii credito utile fuit Ecclesiæ concedere hanc Scribaniam, & obligatio Ecclesiæ videatur posse sustineri, si illis sit utilis, ut dicimus de contractu minoris, qui sustinetur etiam sine solemnitatibus si minoris sit utilis, Socin. sen. *cons. 80. nu. 28. & seqq. lib. 4.* Rota *decis. 599. nu. 3. p. 5. recent.* Et idem dicunt nonnulli de pupillo, & de aliis personis privilegiatis.

9. Quoniam quicquid sit in contractibus minorum, & pupillorum, in quibus terminis nec desunt qui contradicunt, certum est, in alienatione bonorum Ecclesiæ duo requiri copulativè, & utilitatem, & beneplacitum Apostolicum, & unum sine altero non suffragari, ut in primis decisionibus, & in foro externo nemo contradicit, ita ut alienatio etiam utilis sine beneplacito non sustineatur, nec beneplacitum sine utilitate, seu necessitate sufficiat, Covar. *var. resol. d. lib. 2. cap. 17. num. 2.* Redoan. *de reb. Eccles. non alienan. q. 5. 1. c. 7. n. 21. ubi de communi, & quæst. 35. per tot. & q. 36. n. 19.* & omnium melius Sarmien. *de redditib. bonor. Eccles. cap. 2. num. 2. part. 1.* Surd. *cons. 395. n. 25.* Molin. *de just. & jur. t. 468. conclus. 6. nu. 4.* & millies dixit Rota, & nuper in Bononien. transactionis 14. *Junii 1628. coram R. P. D. Ghisleriо*, & novissimè explicat Ferdin. de Castro Palao *in Moral. part. 2. tract. 12. §. 6. punct. 15. num. 5. & in vers. fuit autem*, benè respondit motivo, quod stante utilitate fuerit satisfactum intentioni Canonis prohibentis alienationem bonorum Ecclesiæ, Canon enim voluit consulere in universum utilitatibus Ecclesiarum, non autem in aliquibus casibus particularibus, & alias daretur ansa Prælatis quotidie faciendi alienationes sub prætextu utilitatis spreto beneplacito Apostolico, & assiduis vexarentur litibus Ecclesiæ, dum omisso beneplacito Apostolico opus esset posteà inquirere de hac utilitate; & rationes etiam differentiæ inter prohibitionem alienationis bonorum pupilli, & minorum, & bonorum Ecclesiæ notat Bero, *in cap. quæ in Ecclesiarum nu. 35. & seqq. de Constit.* Villagut. *de reb. Eccles. mal. alienat. revoc. lib. 2. cap. 5. num. 189. & seqq.* Sarmien. *de redditib. bonor. Eccles. part. 1. cap. 2. num. 5. 10. & 12.* Hocque tantùm operatur utilitas, quòd si deficiat beneplacitum Apostolicum, tunc contractus nullitas non potest opponi, nisi ab ipsa Ecclesia, non autem à contrahente cum ipsa, & hoc est privilegium Ecclesiæ, ut favore illius detur claudicatio, & possit Ecclesia ratum habere quod à principio non ritè contractum fuit, Sarmient. *de redditib. Eccles. part. 1. cap. 2. num. 14. 18. & 19. ubi loquitur in terminis Extravagantis Ambitiosæ num. 20.* Quarant. *in summa Bullar. in verb. Alienatio rerum Ecclesiæ nu. 34. vers. declara*, Redoan. *d. tract. qu. 10. num. 193.* Ferdin. de Castr. Palao *d. §. 4. nu. 5. vers. ex his manat.* & dixit Rota in Romana Census vitalitii 22. *Maii 1626. & 29. Januarii 1627. coram me*, Socin. verò *d. cons. 8. lib. 4. num. 8. & seqq.* loquitur in contractu pupilli, & ad effectum, ut pupillus possit stare contractui utili licèt à se nulliter initi à principio, *ut in n. 12.* & in iisdem terminis intelligenda est *d. decis. 599.* quæ Socinum allegat.

10. Amplius in alienatione bonorum Ecclesiæ est particularis ratio, quia defectus beneplaciti Apostolici nedum dicitur defectus solemnitatis, sed etiam defectus formæ substantialis contractus, nempè consensus veri Domini; Papa enim uti totius Ecclesiæ Gubernator supremus, & Dei Vicarius est Dominus bonorum omnium Ecclesiarum, & habet liberam, & plenam administrationem super his bonis Ecclesiarum, Bald. *cons. 165. num. 2. post med. vers. prætereà Dominus Papa, lib. 2.* Castr. *cons. 287. num. 3. lib. 2.* & sequitur Peregrin. *de jur. fisc. lib. 1. tit. ultim. nu. 85. & seqq.* Redoan. *de reb. Eccles. non alien. quæst. 44. num. 6. & quæst. 19. num. 120.* & inferiores Prælati dicuntur habere administrationem ab ipso Papa, Innocen. *in cap. cum super, num. 3. de caus. poss. & prop.* & Hostien. *ibi nu. 4.* Joan. Andr. *num. 4.* Imol. *num. 7.* Turrecrem. *in cap. videntes num. 4. & 5. caus. 12. quæst. 1.* & potest liberè alienare dicta bona concurrendo, vel præveniendo inferiores Prælatos, ut istè, & doctissimè fuit explicatum in Forosempronien. emphyteusis 16. *Junii 1636. coram Reverendiss. Dom. meo Decano*; Ideò dum Paulus Secundus *in Extravag. Ambitiosæ*, jussit ne fierent alienationes bonorum Ecclesiarum inconsulto Papa, censetur ademisse facultatem prius attributam inferioribus Prælatis, & quòd ipsius Papæ *tamquam veri, & Supremi Domini, & immediati dispensatoris*, expectaretur consensus; & sic dum deficit beneplacitum Apostolicum, contractus caret nedum solemnitate à jure positivo inducta, ut sit consultum utilitati Ecclesiarum, sed caret etiam consensu veri Domini, in quo consensu consistit potissima substantia contractus etiam attento jure naturali, & benefaciunt tradita per Abb. *in cap. 1. num. 19. vers. ultimo hic quæro 20. de restit. in integr.* Redoan. *de reb. Eccles. non alienand. quæst. 46. numer. 34. & 35.* & melius per Villagut. *de rer. Eccles. mal. alienat. revocat. lib. 2.*

part. 2.

part.2.num.24.& 25. Sarmien. *d.tract. de reddit. Eccles. cap. 2. num. 1. 2. 3. 4. & seqq.* quæ ratio cessat in alienationibus bonorum minorum, & aliorum, quia in his solùm deficit solemnitas Juris positivi; & si sola utilitas sufficeret sine isto beneplacito, sequeretur quod Ecclesia data utilitate posset compelli ad vendendum, & alios contractus peragendos, quod est absurdissimum, ut per Sarmient. *d.cap 2. num.2.part.1.*

Et ita tertiò Domini unanimiter steterunt pro denegatione remissoriæ utraque parte informante, &c.

DECISIO VI.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Carillo.

In causa Corduben. Decimarum de Lucena.

Veneris 29. Februarii 1638.

§.1. PRo confirmatione sententiæ Rotalis responderunt Domini, attenta ejus validitate, contra quam nihil est, quod objici possit, & justitia clarè patet ex decisionibus in hac causa factis coram Illustrissimo D. meo Decano, in quibus firmatur privilegia per Romanos Pontifices Paulum III. Pium IV. & Gregorium XIII. Venerabili Societati Jesu concessa pro exemptione à solutione decimarum, utpotè amplissimis derogationum clausulis concepta suffragari adversùs immemorabilem possessionem, quam unà cum fama privilegii habet in jure decimandi pro se Excellentissimus D. Dux de Cardona.

2. Primò enim Paulus III. de anno 1549. concessit hujusmodi exemptione Societatis Jesu, verbis amplissimis, & clausulis prægnantibus *à solutione quarumcumque decimarum prædialium, personalium, ac etiam Papalium, cum clausula generali derogatoria, non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus, ac juramento, confirmatione Apostolica roboratis, statutis, vel consuetudinibus*, Guttier. *cons.5.n.2.*

3. Secundò, Pius IV. *confirmans, seu approbans, vel de novo concedens, quatenus opus sit, prædictam exemptionem à solutione decimarum, & quarumcumque impositionum, pro potiori cautela, universam Societatem Jesu, omnesque, & singula illius Domus Probationis, & Collegia ubilibet existentia, præsentia, & futura, eorumque personas, fructus, redditus, ac proventus, etiam bonorum Ecclesiasticorum, sæcularium, & regularium quorumcumque illis pro tempore unitorum, aliasque res, & bona quæcumque eximit à quibuscumque decimis etiam Papalibus, prædialibus, personalibus, quartis, medietatibus, & aliis fructuum partibus, subsidiis etiam charitativis, & aliis ordinariis oneribus, etiàm pro expeditione contra Infideles, defensione Patriæ, & aliàs quomodolibet ad instantiam quoque Imperatorum, Regum, Ducum, & aliorum Principum pro tempore impositis; quamvis in illorum impositione caveatur quòd nulla prorsus exemptio cuicumque adversùs illas suffragetur, cum clausulis, quod de obreptione, subreptione, aut nullitatis vitio, seu defectu intentionis, quovis prætextu, quæsito colore impugnari non possent, cum clausula sublata, & de jure quæsito non tollendo.*

4. Tertiò, fel. rec. Greg. XIII. prædicta privilegia confirmavit, & *cap. nuper de decimis*, derogavit, cui usque tunc derogatum non fuerat, prout requirebatur; attento quod *in d.cap.nuper*, extet Constitutio Conciliaris Rebuff. *de decim.q.14.num.56.* Rot. *decis.122.& 123. part.1.divers.*

5. Ex quibus privilegiis sæpiùs à Rota canonizatis constat, prædictam Societatem habere exemptionem non decimandi, etiam adversùs habentem immemorabilem cum fama privilegii: id enim important illa verba, *quibuscumque, & quæcumque*, quæ tamquam universalia omnia comprehendunt, *l.omnes, C.sine cens.vel reliq.l.1.§.quod autem, de vi, & vi armat.* Socin. *cons.297. num. 9. vol.2.* & habent vim specialis expressionis etiam in casibus, ubi nominatio specifica requiritur, Curt. senior. *cons.49.* Cravett. *cons.294.& 297.* Sylvan. *cons.66.num.13.& 14.lib.2.* Guttieres *d.cons.5.nu.3.cum seqq.* ponderatis illis verbis, ibi, *etiam si decimæ sint Papales*: quæ dictio *etiam* stat augmentativè, & ampliativè, *l.3.C.de testibus*, Gemin. *cons. 155. num. 10.* & exprimit casum magis dubitabilem, *l.etiam, ff.de verb.signif.* Surdus *cons.455.num.28.* Seraph. *decis.530.num.6.* & cùm tenor privilegiorum in primis ponderandus, & inspiciendus sit, *cap.accipimus, cap. porrò, de privileg.* verba universalia sunt propriè prout sonant intelligenda, ut notat Angel. *in punct. de privil. exemptionis in l.fin.vers.tertio quæritur, ff. de constit. Princip.* quem sequitur Dec. alios allegans *cons. 113. num. 6.* Undè ab illis abhorret omnis interpretatio restrictiva, Bald. *cons. 271. col.2.vol.5.* Quia verba clare non mutant propriam significationem in privilegiis, *cap.ad audientiam*, ubi Abb. *nu. 2. de decim*, Rebuff. *de benefic. part. 1. tit. de decim. privileg. & præscript.n.8.* Sed extenduntur quoque in præjudicium tertii, *cap.quamvis, de præscript.lib. 6.* cui Summus Pontifex præjudicare potuit, & voluit, Dec. *d.cons.113.nu.6.* Rebuff. *de decim.q.14 nu. finali*, ut patet ex clausulis derogatoriis, præsertim regulæ de jure quæsito non tollando.

6. Undè licèt alias Rota senserit, quod similia privilegia præjudicarent tantùm illis, ad quos spectat jus decimandi de jure communi, cujus Papa scientiam habere præsumitur, Cassad. *dec.1.de privileg.n.2.* non autem illis, quibus tale jus competit, ex privilegio, vel ex alio particulari titulo: & ratio est, quia prædicto juri numquam censetur derogatum per secundum privilegium, nisi facta de illo speciali mentione, propter præsumptam ignorantiam Pontificis, *leg. decurionibus, C.de silentiar.lib.12.* Soar. *alleg.28.n.9.* novissimè Castill. *de tertiis reg.cap.36.num.7.n.29.*

7. Attamen re postea maturiùs perpensa, & inter Dominos discussa, illis visum fuit contrarium, recedendo a decisionibus relatis in decis. hujus causæ sub diebus 27. Februarii 1636. & 20. Januarii 1637. *§. tamen*, & ab aliis relatis per Castill. *suprà num. 40.* & meritò, quia cùm simus in decimis antiquis, non est facienda mentio in privilegio exemptionis, ex eo quòd Papa sciebat, vel cogitabat has decimas ab aliquo percipi, & sic quòd præjudicabat iis, quibus de jure communi, vel aliàs debebantur, Verall. *decis. 263. lib.1.* in manuscriptis, ubi allegat Cassad. *in dict. decis.2.nu.2. de privileg.* Et ideò cùm illa verba, *aut aliàs*, posita sunt post mentionem juris communis, verificari non possunt in alio, quàm in jure speciali, *l. jus singulare*, ubi Ant. Fab. *ff. de legib.gloss.in Clem.1.verb.debitas, de decim.* & propterea concludunt cum Cassodoro interpretes, quòd censeatur derogatum habenti jus speciale super exactione decimarum, cùm id potuerit Papa cogitare, Abb. *in cap.dudum, de privileg. nu. 1.* Innoc. *nu. 4.* Joann. Andr. *num. 5.* Ancharan. *nu.3.* Butr. *nu.5.* Rot. *decis. 48. nu.1.& 2. part.1. & decis. 614. nu.3. part. 2. recent.* ubi firmatur, quòd quamvis non fuerit facta mentio quòd decimæ de jure speciali poterant spectare ad aliquem, sive ex privilegio, donatione vel præsumptione; censeatur nihilominus derogatum; & ratio est, quia cum simus in materia de sui natura præjudiciali, *juxta d.decis.1.* Cassad. *de privil.* & Papa concesserit exemptionem à quibuscumque decimis, etiam impositis ad favorem Imperatorum, Regum, & Ducum, ad quos spectare possunt de jure speciali; certum est, quòd cogitavit de Laicis, præsertim derogando privilegiis Universitatum, & quibuscumque consuetudinibus: indeque apparet voluisse eximere Societatem à prædictis decimis. Quòd verò potuerit, nefas est dubitare, Cravet. *cons.206.nu.4.& 241.nu.5.vers.2.cum alleg.d.decis. Illustriss. D. mei Decani.*

8. Nec obstat quod Excellentiss. D. Dux habeat immemorabilem pro se cum fama privilegii, & ita possit allegare Infeudationem ante Concilium Lateranense sub Alexandro Tertio de anno 1179. de quo tempore laici erant capaces, ex quo Episcopi, & alii Prælati inferiores poterant eis decimas in feudum concedere, *cap. cum Apostolica, de his, quæ fiunt à Prælat.* Hostien. *in summ. tit. de decim. §.3. quæritur, circa finem; cap.1. Episcopum, vel Abbatem in usibus feud.* Covar. *lib.1. var. cap.17.num.5.* Guttier. *lib.1. practic. quæst.15. per tot. præcipuè num.4.* Aragon. *2.2. quæst. 87. art.8.* & propterea allegando titulum infeudationis non fuerit ligatus privileg. Ven. Societatis ex doctrina Joan. Andr. *in cap. nuper n.4. de decim.* ubi Butr. *nu.5.* Anchar. *num.8.* Rot. *decis.48. num.9. part.1. recent.*

9. Quia cum D. Dux sit Laicus, & consequenter incapax decimarum, *cap. causam de præsc. cap. fin. de rer. permut.* Rebuff. *in tract. de decim. q.10.nu.17.* Monet. *eod. tract. 5 qu.3. num.57.* ex Theol. D. Thomæ *2.2. quæst.87. art.3.* Azor. *moral. part. 2. lib.7.cap.34.q.7.* solùm potest illas habere vel ex privilegio, *c. ex parte il secundo decim. c. à nobis, c.3. §. statuimus eod. tit. in 6.* Guttier. *lib.1. pract. q.84. num.1.* & Monet. *de decim. d.c.5. q.3. n.83.* Valboa *in d.c. causam, de præscript. n.30. & 51.* vel ex immemorabili cum fama privilegii, Rip. *in cap.1. column. fin. de jud.* idem Monet. *d.c.5 q.5. & 6.n.118. & q.3.nu.74. vers. puto tamen*, Rot. *dec.215.part.2. divers.* vel ex infeudatione ante Concil. Lateranense, aut alio æquipollenti titulo, Rebuff. *q.13. de decim. n.79. & 80.* Covar. *lib.1. var. d.c. 17. nu. 5.* idem Monet. *d. q.3. n. 66. cum seqq.* De privilegio non constat, & quatenus de eo constaret, censeretur illi derogatum, etsi in privilegiis Ven. Societatis, illius nulla fuisset facta mentio, ex suprà adductis *in §. attamen n.7.*

10. Immemorabilis verò cum fama privilegii licèt constet ex textibus pro parte d. D. Ducis examinatis, non tamen suffragatur: quoniam allegando immemorabilem non dicitur allegare meliorem titulum de mundo sed titulum ex privilegio, de quo extat fama, cuique clarè derogatum

fuit per Pontificem, qui sciebat has decimas antiquas de jure communi, vel speciali ad aliquem spectare, Cassad. *d. decis. 1. de privilegiis cum aliis supra allegatis.*

11. Nec ex d. immemorabili cum fama privilegii inferri potest ad infeudationem prætensam per D. Ducem, super qua olim, & hodie ejus informantes insistebant. Quia ultra quod hujusmodi infeudatio in hoc casu videtur impossibilis, ex quo facultas infeudandi concessa Episcopis, sive fuerit prohibita per Conc. Lateranense sub Alexandro III. de anno 1179. sive secundum alios sub Urbano II. de anno 1088. ut notat Valboa *1. decretal. in c. causam 7. de præscript. n. 14. 25. & 16. cum seqq.* Ciaccon. *de vit. Pontif. pag. 430. & 566.* & de utroque tempore constat Cordubam, & Lucenam, de cujus decimis agitur, fuisse in potestate Maurorum, à quorum manibus fuerunt recuperatæ de anno 1240. ut testantur historici, & præcipuè Mariana *de reb. Hispan. lib. 13. cap. 1.* & Stephan. de Garibay *lib. 13. cap. 2.* & sic ad minus per 60. annos post infeudandi prohibitionem; cessat omnis difficultas, cùm non doceatur de aliqua recognitione feudali: nec aliquid deducatur, ex quo appareat decimas fuisse possessas uti feudales: sed solùm prætenditur hoc allegari posse vigore immemorabilis. Nec sufficit ista possibilitas, nisi etiam probetur quòd D. Dux eas tenuerit ut feudum cum fama investituræ ante Concil. Lateranense; ad quem effectum requiritur saltem quod testes deposuissent esse famam quod Dux habuerit in feudum ab Episcopo has decimas ante Concil. Lateranen. Covarr. *lib. 1. var. d. cap. 17. nu. 6.* Rebuff. *de decim. quæst. 13. num. 70.* Valboa *lib. 2. decretal. in cap. causam 3. num. 30. & 51. de præscript.* & benè ratiocinatur Illustrissimus D. meus Decanus *in prima decis. causæ §. hoc fundamento in fine*, Rot. *decisione 255. part. 5. divers. & decisione 705. num. 1. part. 2. recent.* & ideò meritò excluditur allegatio infeudationis.

12. Nam eo ipso quòd quis se restringit ad unum titulum, prout fecit D. Dux, ad immemorabilem cum fama privilegii, excluditur præsumptio alterius tituli, scilicet infeudationis Bellamer. *dec. 287. & 293.* Rota *decis. 731. num. 20. part. 1. divers.* Gregor. *decis. 353. num. 19. ubi addens.* Maximè quando unus titulus excludit alium, prout in præsenti: quia dum obtinentur decimæ vigore immemorabilis cum fama privilegii, tunc liberè, & tanquam allodiales possidentur à laico: quando verò possidentur jure feudi, tunc dominium directum remanet penes Ecclesiam, quæ etiam similiter possidet, & dominium utile cum possessione naturali dumtaxat transfertur in laicum, qui possidere dicitur nomine Ecclesiæ, Beros *resp. 1. num. 1. vol. 1.*

13. Nec suffragatur D. Duci, quod dicatur habere prædictas decimas ex titulo oneroso, propter recuperationem terrarum factam à Mauris: cui privilegio ex tali titulo provenienti non est verisimile Papam voluisse derogare, Gonzal. *regul. 8. gloss. 55. & 28.* Cassad. *dec. 1. de pact. & dec. 4. de privileg.* novissimè Castill. *de tertiis, reg. d. cap. 36. nu. 28. vers. 2. responsio.* Nam quicquid sit, an privilegium ex causa onerosa concessum censeatur derogatum, non facta de eo in secundo mentione; de qua re idem Gonzal. *gloss. 9. §. 2. num. 18. 39. & 49.* Carol. de Tap. *in l. fin. ff. de constit. Princip. num. 159. cum seqq.* Greg. Acac. *lib. 2. cap. 5. ex num. 43.* Ferrer. *cons. 129. num. 2. lib. 3.* Roland. *cons. 13. num. 69. vol. 3.* Crescent. *dec. 285. de privileg.* Put. *decis. 47. num. 3. lib. 1.* latè Castill. *supra num. 40. cum seqq.* Non applicantur in præsenti ex supra adductis *in §. nec ex d. immemorabili num. 11.* dum ipse Dux se restringit in suis probationibus ad probandam solam immemorabilem cum fama privilegii: cui censetur derogatum ex supra citatis; & consequenter non potest se fundare in titulo oneroso, qui censetur exclusus per electionem alterius tituli, ex traditis per addens. ad Greg. XV. *in d. decis. 353. num. 19.*

14. His igitur stantibus, dixerunt DD. nihil relevare renunciationem factam per Provincialem Privilegiis Societatis à solutione decimarum ad favorem D. Ducis, Quia ultra quod dicta renunciatio fuit conditionalis ob pactum in ea adjectum, quod confirmari deberet auctoritate Apostolica; & sic conditione non adimpleta, illa imperfecta remansit; diluitur penitus objectum ex defectu potestatis in provinciali transigente, qui id facere non valuit absque consensu Reverendissimi P. Generalis, penes quem tota residet Religionis auctoritas. Undè cùm versemur in privilegio concesso ad favorem totius Ordinis, non autem personæ privatæ, statim eidem Ordini fuit jus quæsitum: ut in fortioribus terminis respondet Rot. *in dec. 14. 22. & 23. par. 2. divers.* ubi dicitur renunciationem factam privilegio à solutione decimarum per Carolum Quintum Imperatorem tanquam nimis præjudicialem universæ militiæ non posse subsistere sine ejusdem Religionis seu militiæ consensu, quamvis fieret reditus ad jus commune; & propterea ex mera simplicitate d. Provincialis non debet præjudicium inferri universæ Religioni, ut bene in decisione causæ *coram Illustriss. D. meo Decano sub die 10. Maii 1635. §. Nonobstat,*

15. Nec adversantur moderationes privilegiorum factæ per sanctæ mem. Leonem XI. & S.D.N. Quoniam emanarunt ad favorem Ecclesiasticorum, & ita non extenduntur ad laicos, qualis est Excellentiss. D. Dux de Cadona.

Et sic conclusum utraque parte informante.

DECISIO VII.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Rojas,

In causa Formana Professionis.

Veneris 2. Decembris 1639.

§. 1. Introducto judicio coram A. C. ad instantiam Pauli, & Aurelii de Roscis contra Conventum Sancti Augustini Montis Fortini super successione q. fratris Joannis de Roscis, pro excludendo dicto Conventu opponebatur de invaliditate professionis per Paulum, & Aurelium præfatos, & cùm articulus esset exemplaris, placuit A. C. consulere Rotam, & dato dubio, an constaret de validitate vel invaliditate professionis dicti fratris Joannis, pro invaliditate adducebantur sequentia.

2. Primò, nullam esse professionem, uti factam non servata forma Constitutionis Sixti V. in ordine 171. super capienda diligenti informatione parentum, patriæ, vitæ, ac morum, cum approbatione in Capitulo Generali, vel Provinciali, quam Constitutionem inducere formam, annullando professiones aliter factas, itaut forma ibi præscripta non potuerit alterari, nec immutari, ut firmavit Rota *in recent. decis. 175. num. 4. part. 1.* ubi refert ita fuisse decisum in una Toletana professionis *27. Februarii 1595. coram bon. mem. Hieronymo Cardinali Pamphilio,*

3. Secundò, non constare de professione secuta, ex quo scriptura existens in libro Monasterii, ex qua probatur professio, contineat cassaturam circa diem, mensem, & annum, cum apostilla superlineata, in qua aderat 20. Octobris in præsenti adesse 20. Novembris, absque approbatione Notarii; quæ cassatura, & apostilla in parte substantiali, prout est dies, mensis, & annus, vitiant Instrumentum, per text. *in l. si unus,* ubi Bart. Bald. & alii DD. *de testibus,* Bero. *cons. 90. num. 7. & 14. vol. 3.* ulterius cassaturam esse diversi atramenti, propterea reddatur suspecta fides illius, & inexequibilis, cùm in Civilibus sola suspicio falsitatis admittatur pro retardanda cujusque Instrumenti executione, aut tollenda illius fide, Surd. *6. cons. 6. num. 4.* Greg. XV. *dec. 146. num. 11.*

4. Tertiò, Instrumentum datum continens professionem esse sumpto de sumpto, non ex protocollo Notarii Rogati, sed ex libro Religionis, in quo sunt registrata Instrumenta continentia interesse Monasterii, nec reperiri registratum in Protocollo, seu matrice Notarii, à quo dicitur confectum hoc Instrumentum professionis.

5. Quartò, non probari dictum fratrem Joannem fecisse annum probationis, juxta formam Sacri Concilii Tridentini, & ejusdem Regulæ Sancti Augustini, nec quòd permanserit in Monasterio per annum continuum, ut requiritur, religiosè vivendo, ut firmavit Rot. *dec. 275. n. 2. part. 1. recent.*

6. Quintò, observantiam anni novitiatus remanere exclusam per testes deponentes, fratrem Joannem passim fuisse solitum vagari per Terram Montis Fortini; ulterius non apparere unquam intervenisse in Capitulis nec fecisse aliquem actum convenientem professis, nec constare de continuatione in Religione, imò nec apparere ubinam fuerit post quatuor annos, itaut potius veniat dicendum fratrem Joannem obiisse extra Religionem, quàm in Religione, & cum fratres transmittantur, de uno loco ad alium, & de tali transmissione non constet, ex hoc colligi dictum Joannem non esse verè professum, & consequenter bona illius non spectare ad Monasterium, Gratian. *discept. for. cap. 460. num. 5.*

7. Supradictis tamen non obstantibus, Domini hodie resolverunt, Professionem esse validam, ex dicendis infrà.

8. Primò, & principaliter quia ex publico instrumento constat, dictum fratrem Joannem de Roscis 20. Novembris 1592. post annum probationis tria vota solemnia, Obedientiæ, Castitatis, & Paupertatis emisisse; cum professione vivendi secundum Regularem Sancti Augustini, ex quorum emissione inducitur solemnis, & expressa professio, juxta text. *in c. cum ad Monasterium in fine, de stat. Monach. c. omnes fœminæ 27. quæst. 1.* de Ruff. *consil. 2. num. 11.* Navarr. *consil. 10. num. 6.*

num. 6. de Regul. Rot. *dec. 576. n. 3. par. 2. divers. & dec. 579. n. 1. part. 1. recent.* Cavaler. *dec. 271. nu. 2.* ulterius dicta vota fuisse emissa in manibus Prioris Monasterii, prævio fratrum Capitulari consensu, quo casu validissima professio reputatur, quinimò si in manibus solius Prioris Monasterii emittatur, absque licentia alterius Superioris, illa sustinetur, ex gloss. *in c. ultimo in verbo pertinent, de regul. in 6.* P. Azor. *inst. moral. lib. 2. c. 5. q. 3. in fin.* Sanchez *in præcept. Decalog. lib. 5. c. 4. q. 1. per tot.* dictamque professionem remanere plenè probatam per dictum publicum Instrumentum, cùm & illa etiam probetur per aliam authenticam scripturam, per text. *in cap. vidua 20. q. 1. glos. in cap. 1. §. postquam à verbo inscriptis de professionibus in 6.* Cavaler. *dec. 278. nu. 2. vers. minus videbitur.*

9. Secundò, quia dictum instrumentum remanet adminiculatum, tum ex præcedenti admissione dicti fratris Joannis ad habitum Religionis Sancti Augustini, biennio, antè emissam professionem, ut in Summario dictum fuit. Tum ex testibus deponentibus, fratrem Joannem per plures annos habitum Regularem detulisse, & in Monasterio cum fratribus vitam duxisse. Tum & etiam ex alio publico Instrumento celebrato de anno 1595. in quo de licentia Prioris Provincialis fuit Monasterio ex persona fratris Joannis reddita ratio, ac reliquarum bonorum ejusdem fratris Joannis per Roscios, dum in sæculo vivebat, administratorum.

10. Tertiò, quia quæstio validitatis Professionis non vertitur principaliter inter fratrem Joannem, & Religionem, sed accessoriè, & incidenter inter consanguineos fratris, ac Conventum, ad effectum successionis, nec frater est in causa, quo casu leviores sufficiunt probationes, Genuin. *cons. 27.* Seraphin. *dec. 1582. nu. 6.* & fuit dictum in Bononien. fideicommissi de Nascentoriis *19. Novemb. 1638 coram R. P. D. meo Ghislerio.*

11. Quartò, & ultimò, quia ab anno 1592. usque ad litem motam elapsi fuerunt anni ultra 40. ex quo vel intrat tacita professio, & præcedentis approbatio, si frater Joannes vixit, vel præscriptio Juris succedendi, si decessit, cum hæc prætensio 30. annis præscribatur ex gloss. *in l. quamdiu in prima, ff. de acqu. hered.* Gozad. *cons. 56. n. 1.* cum aliis adductis in Romana Divisionis *20. Junii 1639, coram R. P. D. meo Bichio.*

12. Nec obstare dictum fuit in contrarium adducta, & Primò, quod professio reputetur nulla ex non servata forma Constitutionis Sixti V. la 71. quia objectum tollitur ex verbis Instrumenti, ibi, qui omnes informati de moribus, vita, & qualitatibus, &c. & credendum est assertioni fratrum de informatione capta, cum potuerint se extrajudicialiter, & absque aliquo processu informare, Zabar. *cons. 159. nu. 7.* & fuit dictum in Narnien. seu Romana fructuum Dotis 8. *Februarii 1627. coram bon. mem. Card. Viridi.*

13. Minus facit quod hujusmodi informatio non fuerit approbata in Capitulo Generali, vel Provinciali prout requiritur in dicta Constitutione Sixtina. Quicquid enim sit, an ex hoc capite remaneat irrita professio, & negativam sententiam latè tuetur Rodriq. *quæst. regul. tom. 3. q. 54. art. 5.* dicta Bulla Sixti non annullat receptiones aliter factas, sed tantum imponit pœnam Superiori, licèt ibi annulletur professio ex aliis capitibus, ut videre est in §. 4. dictæ Bullæ, in simili Burat. *dec. 688. nu. 12, & 13.* In omnem casum cessat difficultas, stante Constitutione Greg. XIII. moderatoriæ dictæ Constitutionis Sixtinæ, relata per eumdem Rodr. *post dictam q. 54. fol. 190.* in qua Gregoriana Constitutione disponitur, quod in Religionibus, in quibus Capitula Generalia, vel Provincialia rarò fiunt, prout accidit in Religione sancti Augustini, sufficiat informatio capta à Superiore, & Capitulo Monasterii.

14. Nec obstant, quæ in secundo adducuntur, desumpta ex cassatura Instrumenti etiam in apostilla, quia ultra quod testes dati in Summario Conventus *nu. 2.* deponunt, dictam apostillam fuisse scriptam manu ejusdem Notarii, quæ propterea probat etiam absque ejusdem Notarii approbatione, Tob. Non. *cons. 80. n. 1. & 5. ad 6.* Farinac. *de falsit. & simul. q. 153. n. 10.* Cavaler *dec. 222. n. 6.* Reverendissimus Dominus meus Decanus *dec. 467. n. 2.* eò magis dum hæc veritas aliunde comprobatur, Paris. *cons. 28. num. 45. cum seqq. lib. 2.* Bero. *cons. 91. n. 4. lib. 3.* Surd. *cons. 61. n. 29.* ulterius hic non agitur de apostilla scripta diverso atramento, quo appareat esse scriptum corpus scripturæ, sed eodem, prout testes dicunt, ex quibus cessat omnis suspicio falsitatis, ex congestis per Farinac. *de falsit. & simul. q. 153. n. 25.*

15. Ultra quod dicta apostilla solùm variaret tempus, in quo secuta fuit professio, non autem constaret de non facta: undè cum aliunde, scilicet ex toto tenore Instrumenti constet professionem fuisse secutam post annum probationis integrè elapsum, non potest dubitari de illius validitate; & quæ dicta sunt, non fuisse emissa vota cum eisdemmet verbis descriptis in formula, ac Constitutionibus, nihil facit, dum Constitutiones non progrediuntur ulterius declarando irritam professionem aliter secutam, cùm benè sufficiat, quibuscumque verbis ea facta fuerit, ut in terminis dixerunt Azor. *inst. moral. lib. 12. cap. 5. q. 7. in fin.* Sanchez *in præcept. Decalog. lib. 5. cap. 3. n. 3.* qui allegant concordantes.

16. Minùs obstant adducta in tertio quod sit sumptus de sumpto, & propterea non probet, quia dictum Instrumentum non est sumptus de sumpto, cùm fuerit extractum ab ipso originali, prout jacet cum cassatura, & apostilla, vigore litterarum compulsorialium, citata parte coram judice compulsoriali, cum recognitione originalis facta per testes, cum interrogatoriis partis etiam circa verba apostillæ, quamvis fuerit extractum ex libro Instrumentorum originalium Conventus, ubi extant, registrata Instrumenta concernentia interesse Conventus in publica forma, manu Notariorum rogatorum, propterea cum habeat omnia instrumenta requisita, non fuit dubitatum, quin sit in forma probanti, Nevizan. *cons. 25. n. 2. & 3.* Seraph. *dec. 1236. nu. 1.* Gregor. *dec. 292. nu. 2.* Quæ verò dicuntur, illud non extare in protocollo Notarii, qui se rogavit, fuit responsum, dictum Instrumentum Monasterii tamen probare, cum potuerit per incuriam Notarii, protocollum non redigi, Caval. *dec. 122. num. 11.* & fuit factum in Nephesina Hæreditatis *17. Novembris 1600. coram bon. mem. Lancellotto.*

17. Nec pariter obstant quæ in quarto objiciuntur, scilicet quòd probetur fratrem Joannem fecisse annum probationis, nec integrè per annum permansisse in Monasterio, quia cum contrarium explicitè dicatur in dicto Instrumento professionis ibi, cumque per annum jam continuum elapsum semper steterit unà cum aliis fratribus in dicto Monasterio, & confirmatur, quia probatur suisse receptum ad habitum, fecisse ingressum in Religionem de anno 1590. ut ex partita extracta, in qua continetur, nedum decretum de recipiendo, sed ipsa actualis receptio, & ingressus, cum alioquin non fuisset subscripta à fratribus, ibi, *tutti si sottoscriveranno quando si farà Frate.* Professio verò ejusque Instrumenta, est de anno 1592. ut in corpore ipsius Instrumenti, ideò cessat objectum illud habeat pro se præsumptionem veritatis, Cravet. *cons. 138. nu. 7.* Dec. *cons. 433. num. 10.* Caval. *dec. 205. n. 10.*

18. Tandem non obstante, quæ in quinto, & ultimo fuerunt in contrarium allegata, desumpta ex non observantia anni Novitiatus, & fratrem Joannem vagasse per Terram, aliis ibi enumeratis, quia placuerunt Dominis responsiones datæ, quòd in illis Terris, ac parvis Cœnobiis non servatur iste rigor, cum benè sufficiat, numquam fratrem reliquisse habitum Religiosum, & mansionem, & vitam duxisse in Monasterio, & licèt Novitius ibi egrediatur, vel pro necessitatibus Monasterii, vel recreationis gratia, annuente Superiore, non propterea Novitiatus fiat irritus, ex Navarr. *cons. 32. de regul.* qui refert ita censuisse Sacram Congregationem, Sanchez *super Decalog. dicto lib. 5. c. 4. num. 27.* Nec deambulatio per locum, sive Castrum excludit continuam habitationem in Monasterio: & quod facit cessare omnem difficultatem est, quod constat de permansione in Monasterio dicti fratris post susceptum habitum per tres annos, quo temporis spatio fuit inducta tacita professio, quæ pariter sufficeret pro professione inducenda, ex quo tacita operatur sicuti expressa, etiam post Concilium Tridentinum: imò ea sola tacita professione bona spectare ad Monasterium secuto obitu post annum professionis, dicit Menoch. *cons. 346.*

19. Quod dicitur, de tempore secutæ professionis, non adfuisse in Conventu Montis Fortini nisi tres fratres, nihil facit, cùm satis fuerit, quod superior, qui eum recepit, haberet potestatem incorporandi Religioni, prout habebat juxta notata *in cap. porrectum de Regul.* Franc. *in cap. 1. num. 2. vers. & intelligo de votis,* Ruin. *cons. 128. n. 5. lib. 1.*

20. Quibus stantibus, cùm præsumptio stet pro validitate professionis, & Navarr. *cons. 13. n. 20. de regul.* Sanch. *super Decal. lib. 5. cap. 4. n. 12.* præcipuè stante observantia posteà secuta, præsumuntur omnia præcessisse requisita, quæ debent concurrere pro validitate professionis, Menoch. *cons. 396. nu. ultimo,* & constet de ingressu in Religionem, præsumitur in eadem continuasse usque ad obitum secutum longè post instrumentum professionis, præsertim non constando de contrario.

Et ita resolutum utraque parte informante, &c.

DECISIO VIII.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Merlino.

In causa Majoricen. Indultorum.

Luna 18. Aprilis 1639.

§.1. ROmani Pontifices Joannes XXII. Eugenius IV. & nuper san.mem. Pius V. propter benemerita Incolarum Regni Majoricen. & ex aliis rationabilibus causis concesserunt, ut beneficia solùm naturalibus Incolis,& originariis dicti Regni conferrentur, ac vetuerunt Episcopo, & aliis Collatoribus, ne de cætero exteris providerent, hujusmodique Papalia indulta inserta sunt inter Constitutiones Regni. Ortis posteà dissidiis inter Episcopum, & Regnum Majoricen. & causa coram me in Rota introducta, informantes pro Episcopo dederunt articulos in quibus probare intendebant dicta Indulta Romanorum Pontificum non fuisse usu recepta,& allegabant plurimas collationes factas exteris, & ideò petebant remissoriam, & domini denegandam esse dixerunt ex capite irrelevantiæ, & ex eo quod non sit necessaria hujusmodi probatio per testes.

2. Irrelevantiam deducebant DD. quoniam dato millies probari istas collationes factas exteris, attamen non inde infringebatur vis,& auctoritas Indultorum Apostolicorum contra quæ Indulta, & Constitutiones Apostolicas non potest dari de non usu, Abb. *in cap.4.fin.num.4.vers.Undè ibi, de treug.& pac.* Felin. *in cap.2.num.6.vers.lex nova, eod.tit.* Covar. *var.resolut.lib.2.cap.16.num.6.vers.fune.* Put. *decis.1.in fin.lib.1.* Card.Caval. *decis.77.num.3.& 85.num.2.& 91.nu.7.& 111.num.1.* Ratio est, quia Principes sæculares auctoritatem habent à populo, & ab homine, ideò eorum leges eatenus obligant, quatenus moribus utentium, qui auctoritate contulerunt, approbentur, *l.1.in fi.ff. de Senator.* Dec. *cons.162.col.pen.vers.ultimo non obstat.* & egregiè explicat D.Thom. *part.2.q.97.art.3.ad tertium.* Papa autem habet immediatè, & solùm à Deo auctoritate absque ulla dependentia à consensu subditorum, & ideò non exigitur pro firmitate illius Constitutionum, quod alii usu recipiendo, illas admittant, sed statim ac à Papa promulgatæ sunt, & innotuerint, etiamsi in singulis Provinciis non sint publicatæ, vim habent, & auctoritatem, & obligant. Ita præpos. *in cap.istis §.leges, num.3.vers.nisi dato consensu Papa 4.dist.* Archid. *in cap.leges promulgantur, distinct.4.& in cap. eam de benef.circa fin.vers.nec mireris, de praben.in 6.* Franch. *ibidem num.4.* Rota *apud Card.Cav.decis.85.nu.2.* & in Conchen.beneficii Valde judios 14. *Novembris 1621. coram Cardin.Sacrato*, & in Forolivien.Census 25. *Februarii 1622.coram bon.mem.* Manzanedo *in fine, quæ est decis.365.* post Cinc. *de Cens.* Molin. *de contract.disp.395.nu.1.* Cinc. *de Cens.q.34.num.48.& 50.in ult.impress.* Navarr. *cons.2.lib.1.num.19.in fin.de Constitut.* & omnium clarius Suarez *de legibus, lib.4.cap.16.num.5.* & sic contrarius usus Pontificiis Constitutionibus non illas elidit, nisi tamen cum tali contrario usu populi concurreret etiam positiva scientia Papæ, & illius consensus, quia tali casu ipse Papa videretur abrogasse antecedentem suam Constitutionem, Archid. *d.locis.* Felin. *in d.cap.1.num.6.de treug.& pac*, Federic. *cons.117.num.2.* Vitalin. *in Clement.1.nu.26.de probat.* Franc. Arer. *cons.11.nu.5. ante med.viden.* Sot. *de justit.quæst.7.art.2.versic.ergo sicuti* Gabr. *concl.2.num.22.eodem tit.* & Rota *in d.decis.coram Card. Caval.* & in Roman. Societatis Officii 15. *Novembr.1624.coram bon memor. Ubaldo.* Quæ scientia hic positiva Papæ non probatur, & multo minus consensus in hunc contrarium usum, imò dissensus apparet, quia ubi Episcopus contulit extero S. D. N. inhærendo indultis san.mem. Pii V. concessit Michaeli Originario Majoricen. cujus impetratio in contradictorio obtinuit coram Reverendiss. D. Episcopo Meltio tunc Locumtenente A. C. cum possessione subsecuta in favorem dicti Michaelis, expulso dicto extero.

3. Et multò minus attendendus est dictus non usus, cum in Constitutione S.Pii V.adsint clausulæ *non obstantibus quibuscumque, &c. & decreto irritante* per quas clausulas enervata est omninò vis actus contrarii subsequentis, & in observantiæ Constitutionibus, ut in puncto est decisio Crescen. *4.de privileg.nu.3.& 4.& sequent.* & Caputaq. *dec.103.nu.1.part.3.& decis.* in Barchinon. Vicariæ 7. *Decembris 1616. coram bon.mem.Baratto* Lot. *lib.1.de re benef.quæst.34.nu.51.* Gratian. *discept.559.num.35.* Rota *decis.252.num.4.part 2.recent.& coram Reverendiss.D.Decano, decis.51.num.2.* & in Valentia Juris Sedendi 12. *Junii 1534.coram me*. Sic enim apponitur, quòd Papa voluit resistere actui contrario suæ Constitutioni, & adhuc illam voluit servari Scrader. *in feud.part.10 sect.20.n.161.* cum aliis supra relatis.

4. Nec applicari visa est Immemorabilis, cùm constet de initio saltem respectu Constitutionis san.mem. Pii V. quæ tunc statim cœpit ligare, & sic contra eam non potest dari nec de Centenaria, nec de immemorabili, ut in simili considerat Grat. *d.discept.559.n.34.35.& 36.* Rota in decis.Ratisbonen. Canonicatus 23. *Junii 1617. coram D.meo Pirovano, quæ est decis.542.n.3.par.4.recent.*

5. Ex alio etiam capite de irrelevantia articuli circa non usum dictæ Constitutionis, & Indulti Apostolici, quoniam si hujusmodi Indultum concessum est Universo Corpori Civium, & Incolarum Regni Majoricen. quemadmodum expressus consensus particularium non potuit præjudicare ipsi Corpori universali, ita multò minus tacitus consensus qui posset resultare ex illa acquiescentia, poterit auferre beneficium dicti Indulti ab aliis Civibus, quibus competit, nec illis præjudicare gloss. *in cap.dudum el 2.in versic.de veritate in fin.de elect.* Roman. *cons.374.num.5.* Menoch. *cons.39.num.55.* Rota *decision.13.de procur.in nov.* & in Mediolanen. Decimarum *9.Junii 1630.coram me.* Adeò ut ipsis Civibus permittatur, tam in petitorio, quàm in possessorio nomine Universitatis, & Regni agere, eorumque jura vindicare Caput. *ad decis.170.& 182.par.3.Adden.ad san.mem.Greg.XV. dec.116.nu.5.* & in Collimonen. præstimoniorum 27. *Junii 1633.coram Reverendiss.D.Decano*, & in dicta Valentina juris Sedendi 17. *Junii 1634.coram me.*

6. Nec videbatur etiam necessaria hæc probatio per testes, quia cùm super collationibus filiorum fiant Scripturæ, & publica Instrumenta, & in Cancellariis conserventur memoriæ, & Advocationes, hujusmodi Scripturas Episcopus posset exhibere, & ideò dum probatio fieri potest per scripturas non est admittenda per testes, & sic deneganda est remissoria. Bellam. *decis.9.& decis.384.* Felin. *in cap.2.nu.4.de appellat.* Rota *in rec.314.n.1.p.1.& dec.45.n.2.& 589.nu.1.p.2.& alias sæpissimè.*

7. Nec relevat subterfugium Episcopi, quòd scilicet fuerint deperditæ tot Scripturæ per tot annos confectæ, quoniam ultra quod est inverisimilis talis amissio, & eo magis quia ipsi informantes pro Episcopo dant adnotationem collationum cum certo anno, mense, die & aliis particularibus circumstantiis, quæ dari non possent, si verè non extarent dictæ scripturæ. Respondebant DD. quod asserere, deperditas fuisse tot Scripturas, est allegare negligentiam, & delictum illius, cujus munus erat circa custodiam Scripturarum, & tale delictum non præsumitur. Bart. *in l.si quis ex argumentariis, §.pen.ff.de eodem late.* Surd. *cons.109.nu.9.* Honded. *cons.19.nu.17.lib.1.* Rot. *coram bon.me.Burrato, dec.505.nu.11.& 12.*

Et ita utraque parte informante resolutum fuit pro denegatione remissoriæ.

DECISIO IX.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Merlino.

In causa Corduben. Decimarum de Lucena.

Luna 7. Februarii 1639.

§.1. PEr sententiam Rotalem coram Reverendiss.D. meo Decano, præmissis multis decisionibus, fuit pronunciatum, R. P. Provincialem Provinciæ Beticæ, & Patres Societatis JESU, ex Indultis, & Privilegiis Apostolicis, exemptos esse, & immunes à solutione Decimarum super bonis per dictos Patres Societatis possessis, nec eis obstare moderationes fel. rec. Leonis XI. & Sanctissimi D. Nostri, impositumque fuit Excellentissimo D.Duci Cardonæ super petitione istarum Decimarum perpetuum silentium, hæcque sententia, iterum negotio nova disputatione discusso, fuit præcisè confirmata coram R.P.D. meo Carillo; & hodie unanimiter coram me, examinatis omnibus decisionibus, responsum fuit, dictas sententias Rotales esse validas, & justas, & ideò confirmandas.

2. Validæ, quia servatis omnibus ritè latæ, nihilque prætermissum, quòd ad talem judiciariam requiratur.

3. Non obstat, quod coram R.P.D. meo Carillo instituerint Agentes Excellentissimi D. Ducis pro admissione articulorum, & illis denegata, & interposita appellatione deventum fuit ad publicationem sententiæ, & ideò tamquam lata pendente appositione fuerit nulla dicta sententia, Castr. *cons.281.num.5.in prima vers.itaque, lib.1.* Crav. *cons.103.num.5.* Mogon. *decis.Lucan.37.num.7.* & dabatur appellatio ab hujusmodi denegata admissione articulorum, Bald. *in l.arbitrio tuo, num.4.vers.insurgo, ff.qui satisd.cog.* Surd.

dec.36.

dec.36 per tot. Ofasch. dec. 25 num. 14. vers. contrarium tamen, Rota Avenionen. decis. 102. num. 2. Quoniam hæc conclusio non procedit quando articuli contineant materiam non relevantem, & probationes, quæ ex articulis debent resultare, sunt impertinentes, sienim Judex tales articulos rejicit, non gravat, Bart. in l. 2. num. 25. vers. 3. quæro ff. de appellat. Bald. in l. 2. num. 19. quæst. 13. Cod. de Episcop. aud. Si autem non gravat judex, nec consequenter pars legitimæ appellat, & in terminis admissionis articulorum in Curia fuit resolutum in Maceraten. legitimæ 22. Junii 1629. & 18. Febr. 1639. coram Reverendiss. Urgellen. quæ sunt inter ejus impress. illa decis. 213. hæc decis. 239. Rota decis. ultim. num. 3. & seqq. par. 1. recent. tradit Scacc. de appellat. quæst. 17 limit. 47. membr. 1. num. 141. Quod autem materia articulata esset irrelevans, & impertinens, luculenter patet ex decisione emanata in hac causa 5. Julii superioris anni vers. irrelevantia coram R.P.D. Carillo.

4. Nec dicatur quòd fuit petitum, admitti articulos in Curia, quo casu numquam solet denegari examen, Caputaq. decis. 47. part. 1. Rota decis. 14. de testibus in antiq. Quia istæ decisiones intelligantur quatenus probationes ex d. examine faciendæ, sint profuturæ, ut colligitur ex eadem decis. 24. de test. in antiq. ibi, ac tamen sint boni, & pertinentes in materia, & forma, & tradit idem Caputaq. decis. 68. par. 3. Ibi: Dummodo sint relevantes, frustra enim expectamus probationes, quæ non relevant, Cassad. decis. 8. de dilat. Rota decis. ultim. num. 5. & 6. part. 5. recent. Nec D. meus Carillus detulit appellationi, nec à se abdicavit jurisdictionem, dum simpliciter dedit testimoniales, ex quibus solùm resultat testimonium judicis circa illud factum, quod nempè pars appellavit, & per tales testimoniales nihil dicitur à judice approbatum circa admissionem appellationis, ut post alios explicat Scacc. de appellat. q. 13. n. 6.

5. Justitia autem sententiarum benè deducitur ex privilegiis, & indultis concessis Societati Jesu per fel. rec. Paulum III. Pium IV. Gregorium XIII. in quibus Societas, & singula Collegia eximuntur à quibuscumque decimis, & uberrimis, & amplissimis clausulis hujusmodi indulta muniuntur, & signanter derogatur cap. nuper, de decim. quod promulgatum fuit in Concilio generali, & hujusmodi indulta Societatis Jesu pluries in Rota fuerunt discussa, & semper canonizata, ut in decisionibus bon. mem. Bubali, & in tribus sententiis ejusdem Bubali, Seraph. & Blanchetti, ut habetur apud Leon. in Thes. for. Eccles. par. 2. c. 24. num. 71. & omnes allegantur in decisione Civitatis Castelli decimarum 25. Junii 1629. coram R. P. D. Ghislerio.

6. Neque obstat illa immemorabilis per centum, & ultra testes, justificata, quòd Excellentiss. D. Dux Cardonæ, & ejus Antecessores perceperunt omnes Decimas in Agro Lucen, quoniam iterum domini pro responsione repetebant duas conclusiones à Doctoribus frequenter receptas, & millies approbatas,

7. Prima, quòd sola immemorabilis, & quæcumque antiquissima consuetudo, non suffragatur laico, ut decimas Ecclesiasticas recipiat, cap. ad hæc decim. cap. causam quæ, de præscript. Felin. in cap. cum contingat num. 4. vers. 2. fallit, de for. compet. Marc. Mant. in cap. vigilanti sub num. 4. de præscript. Zabarell. cons. 88. num. 4. Menoch. cons. 298. num. 41. Peregr. de jur. fisc. lib. 6. tit. 8. num. 19. & decis. 143. num. 4. & decis. 144. num. 3. Rota in Mediolanen. rescissionis permutationis 22. Maii 1597. coram Pamphilio, in Valentina Decimarum de Ayora 27. Novemb. 1602. coram Penia. Cùm enim à jure divino institutæ, & præceptuæ fuerint in subsidium, & alimentum Sacerdotum, & Dei Ministrorum, ut populo spiritualia ministrantes, temporalibus non egeant, & sic dicuntur de Sanctuario Dei, & sunt cibus in Domo Domini, & etiam in recognitionem dominii universalis ipsius Dei, hujusmodi Decimæ eidem Deo, & per ministerium illius Sacerdotum, & Ministrorum, quasi ejusdem Dei Procuratorum, exhibenda sunt, cap. revertimini 16. quæst. 1. cap. Admonemus 16. quæst. 2. Abb. in cap. tua nobis, num. 4. & in cap. in aliquibus, num. 3. & 9. de decim. Rip. respons. 46. num. 14. Peregr. decis. 143. num. 3. 4. Non autem laicis, qui omninò hujusmodi rerum spiritualium incapaces sunt, c. statuis, & cap. pervenit 16. quæst. 4. prohibemus, de decim. c. num & plantare, de privileg. Abb. in cap. quamvis, num. 1. & 2. in cap. ad hæc num. 3. de decim. Felin. in cap. causamque, num. 3. de præscrip. Marc. Mant. d. cap. vigilanti d. num. 5. eod. tit. de præscript. Zabarell. d. cons. 88. num. 3. 4. Menoch. d. cons. 291. num. 42. Giovagn. cons. 27. n. 3. & 4. lib. 2. Peregr. cons. 74. nu. 2. & 17. lib. 3. & d. decis. 143. nu. 4.

8. Altera conclusio est, quòd immemorabilis eatenus suffragatur laico circa perceptionem decimarum, si addatur, & concurrat, vel fama privilegii, vel recognitio, vel aliud æquipollens probetur, ita Joan. Andr. in cap. cum Apostolica sub num. 9. & ibidem etiam Abb. num. 12. vers. 2. quod ista laicus, de his quæ fiunt à Prælat. Felin. in d. c. causamque, n. 3. de præscrip. & d. cap. cum contingat d. num. 4. vers. si tamen simul, de for. compet. Rip. in cap. decernimus, num. 75. vers. contrarium est verius, de judic. & sequitur Aufrer. ad Capell. Tholos. decis. 447. sub num. 2. vers. primum quando, Gabr. de præscript. conclus. 1. num. 18. Menoch. de præsumpt. lib. 6. præsumpt. 86. nu. 5. & 6. & d. cons. 291. num. 43. Peregr. de jur. fisc. lib. 6. tit. 8. num. 22. & tenuit Rota decis. 215. num. 1. par. 1. div. Seraph. decis. 1101. num. 1. Mant. decis. 289. num. 2. & coram Pamphilio in illa Mediolanen. rescissionis, permutationis, & coram Penia in illa Valentina Decimarum de Ayora; Monet. de decim. cap. 5. quæst. 3. num. 59. vers. in concessione decimarum, & fuit doctissimè explicatum in 3. decisione Reverendissimi D. mei Decani.

9. Verùm nullum ex præmissis in hoc casu obstat Patribus Societatis Jesu quominus fruantur exceptione decimarum sibi à tot Romanis Pontificibus concessarum.

10. Nam fama Privilegii, quia si nedum fama Privilegii, sed etiam ipsum Privilegium exhibeatur, adhuc Patres gauderent eorum indultis; quamvis enim aliter aliquando Rota senserit, hodie postquam diligentissimè examinavit articulum; retinet sententiam, quòd indulta Apostolica, circa exemptionem à solutione decimarum antiquarum, suffragentur, nedum contra Rectores, & alios, qui de jure communi percipiunt decimas, sed etiam contra illos, quibus ex jure speciali competit tale jus decimas exigendi, & sunt in possessione istius juris decimandi; Papa quippè sciebat alicui præjudicare dum exemptionem concedat à solutione decimarum, nec distinguebat in quem caderet præjudicium, solùmque præ oculis habebat favorem illius, cujus meritis erga Ecclesiam rependebat, dum immunem fecit à decimis, ita docet Cassad. decis. 1. num. 1. de privileg. perpensis illis verbis, quia Papa Julius sciebat, quòd præjudicabat his, quibus de jure communi, vel alias decima erat debita, & Caputaq. decis. 263. lib. 2. in manuscript. firmavit Rota in Valentina Decimarum 10. Decembr. 1601. coram bon. memor. Litta, quæ est decis. 48. part. 1. recent. in Gerunden. Decimarum 5. Julii 1621. coram bon. mem. Manzanedo in Placen. Canonicatus 5. Decembris 1614. coram Reverendissimo Domino meo Decano, & sequuta est in hac causa in omnibus decisionibus tam coram Reverendissimo Domino meo Decano, quàm coram R.P.D. meo Carillo, & est etiam decis. in Conchen. exemptionis decimarum 30. Januarii 1589. coram Orano, & ipsius etiam idem sensit Abb. in cap. dudum, num. 1. vers. & posset esse, de privileg. ibi, Papa, concedendo privilegium, voluit derogare possessoribus, & ibi Hostien. nu. 6. vers. nec obstat, Joan. Andr. nu. 5. circa fin. & Zabarell. num. 1. circa fin. vers. quare, & alii, quos allegat d. decis. 48. num. 1. part. 1. recent. Egregiè viden. Zas. cons. 16. per tot. præcipuè, nu. 7. 12. & 18. vers. quod si etiam, qui loquitur etiam stante immemorabili præscriptione exigendi decimas, ut patet ex principio ante num. 1. Sicque tota vis istius articuli consistit in voluntate Papæ scilicet, quibus voluerit præjudicare, dùm alteri concessit immunitatem à solutione decimarum: certè, si indubitanter intellexit præjudicare illis, quibus de jure communi, & quidem Divino, competit decima, nempè Rectoribus Ecclesiarum, qui etiam ex causa onerosa, nempè administrationis Sacramentorum, exigunt decimam, & qui perpetuò sustinent pondus diei, & æstus, multò magis dicendum est voluisse præjudicare laicis, & quibus solùm ex privilegio, & sic jure positivo, quamvis etiam ex causa semel onerosa præsumpta, concessum fuit jus decimandi, ut perpendit d. decis. 48. nu. 1. part. 1. recent. & in simili etiam Rota in Mantuana pensionis 23. Novembr. 1626. coram me, quæ est dec. 24. par. 5. recent.

11. Nec infeudatio seu recognitio potest suffragari Excellentiss. D. Duci, quia non probatur; nec potest deduci ex sola immemorabili, quæ quidem valet producere meliorem titulum de mundo, sed hoc intelligitur, quatenus titulus allegatus sit congruus, possibilis, & proportionabilis, ut dixit Rota in Cracovien. Jurislegendi 21. Maii 1627. coram Reverendissimo Domino meo Decano, quæ est decis. 71. part. 5. rec. & in eadem 3. Decembr. 1619. coram Reverendissimo P. D. meo Ghislerio, quæ est decis. 325. ead. part. 3. Hic autem titulus infeudationis non est proportionabilis, quia, si D. Dux vult allegare majores suos fuisse infeudatos de hoc jure decimandi, deberet constare, quòd recognoverint dominum directum Ecclesiæ, & quòd ipse, & antecessores sui se profitebantur Vassallos Ecclesiæ, ratione istius juris decimandi; Joan. Andr. d. cap. cum Apostolica sub n. 9. vers. ad aliud dic, ibi, ubi non possedisset ut Vassallus, & ibidem Abb. num. 12. Rebuff. de decim. quæst. 13. num. 76. Peregr. de jur. fisc. lib. 6. tit. 8. num. 22. & decis. 144. num. 22. Menoch. d. consil. 291. num. 43. & 44. Infeudatio enim est contractus ultro citroque obligato-

gatorius, Abb. *in cap. quæ Ecclesiarum, num. 15. de constit.* Paris. *consil. 28. num. 47. & cons. 23. num. 79. lib. 1.* Ruin. *consil. 7. num. 31. lib. 1.* & sic, si Ecclesia infeudavit, debet etiam doceri de implemento Vasselli per recognitionem, *argum. l. Julian. §. offerri, ff. de act. empt. & not. per Bart. in l. quare, §. inter locat. ff. locat. & facit, d. decis. 1115. num. 4. 5. 6. part. 2. div.*

12. Præterea, aut istam infeudationem Excellentiss. D. Dux deducit post Concilium Lateranensem, quod sub Alexandro III. editum fuit anno 1179. & talis titulus non suffragatur, quia ibi acerrime impugnata fuit, & prohibita infeudatio decimarum, nec ideò tenet infeudatio laicis facta post d. Concilium *d. cap. cum Apostolica, de his, quæ fiunt à Prælat. d. cap. prohibemus, de decim. & cap. 2. §. sanè eodem titul. in 6.* Covarr. *var. resol. lib. 1. cap. 17. numer. 4. vers. olim sanè,* Azor. *in summa part. prima lib. 7. capit. 36. aliàs 35. quæstion. 13.* Monet. *de decim. dicto cap. 5. q. 3. nu. 66.*

13. Aut vult allegare infeudationem ante d. Concilium, quæ illo tempore omninò non erat interdicta infeudatio decimarum in favorem laicorum ut per Covarr. & alios præalleg. Doctores; & hæc possibilitas non congruit casui nostro, qui ante, & de tempore Concilii Lateranensis Corduba, & Lucena laborabant sub tyrannide Maurorum, à quibus solum vindicatæ fuerunt longè post expletum Concilium Lateranense, nempè de anno 1240. ut eleganter ex temporum Chronologia, & rerum Hispaniarum Scriptoribus deducitur *in ultim. decis. 69. Mair præteritè coram R. P. Domino meo Carillo.*

14. Nec relevat, si diceretur, ex illa immemorabili potest allegari, quòd illud jus decimandi fuerit infeudatum priusquam Corduba, & Lucena in servitutem Maurorum inciderent, & sic ante Concilium Lateranen. libertate verò vindicata, post Concilium, iterum laicis fuerunt infeudatæ decimæ, quoniam nec talis titulus sufficeret; licèt enim in aliquibus casibus posset ante Concilium Lateranense fieri laicis infeudatio decimarum, attamen post Concilium non potest repeti infeudatio decimarum, eorumdem etiam bonorum; ut bene explicat Felin. *in d. cap. causam, quæ sub num. 4. vers. facit etiam, de præscript.* Imol. *in cap. cum Apostolica, num. 19. & seqq. de his, quæ fiunt à Prælat.* Bero. *cons. 61. num. 9. 18. & 19. lib. 1.* Covar. *var. res. d. cap. 17. sub num. 5. vers. Præter hæc,* Menoch. *d. præsumpt. 86. sub num. 5.* Rebuff. *de decim. quæst. 10. num. 12. & seqq.* Monet. *eod. tract. d. cap. 5. q. 3. nu. 73.* Giovagn. *d. cons. 67. num. 38. lib. 2.*

15. Denique nec suffragari potest aliud æquipollens, quia nullum deducitur sufficiens, & Canonistæ nullum efficaciorem titulum deducunt, quam infeudationem, & tamen, ut supra ostensum fuit, hìc non sufficit. Nec titulus divinatus ab informantibus pro D. Duce, scilicet titulus ex causa onerosa, cum non intelligitur in dubio derogatum, potest excludere Patres Societatis Jesu; quoniam antecessores D. Duci habere potuerunt hoc jus decimandi ex causa onerosa, facit quidem, ut ipse D. Dux possit exigere decimas, & si Papa alteri concederet privilegium exigendi decimas, non censeretur in dubio tollere jus ex causa onerosa, prius competens ipsi Excellentiss. D. Duci circa exactionem decimarum, sed hæc causa onerosa non facit, nec impedit, quin Papa alteri amplissimis clausulis, & derogatoriis, concedendo exemptionem à solutione decimarum voluerit præjudicare ipsi, etiam habenti ex causa, præsumpta tamen onerosa: quia; concedendo exemptionem, intelligebat præjudicare illi (qualiscumque ille sit) qui decimas exigebat. Nec de defectu intentionis Papæ hìc potest dari, cùm ipsa materia exemptionis à solutione decimarum sit de sui natura præjudicialis. Nec distinctio facienda est personarum, quæ percipiunt decimas, imò credendum est, Papam facilius voluisse præjudicare laico, cui impropria, & incongruissima est exactio decimæ spiritualis, quamvis habeat ex titulo præsumpto oneroso, quam Rectoribus Ecclesiarum, quibus ab ipso Deo ex titulo vero, & ob continua onera Ecclesiastici Regiminis, decima assignata fuit: & esset absurdissimum, quod jus decimandi esset potentius, & efficacius penes laicos ex titulo præsumpto, quàm penes Parochos, qui titulum verum habent, ut optimè considerat Zas. *d. cons. 16. num. 16. videa.* quod absurdum sequeretur, dum Patres Societatis Jesu essent immunes à solutione decimarum respectu Parochorum, non essent immunes respectu laici, qui tamen plus juris in istis decimis habere non potest, quàm habeat Parochus in cujus locum, ex quocumque titulo præsumpto oneroso, successit, & est subrogatus.

16. Nec prædictis obstare videntur tradita per Joann. Andr. *in cap. nuper, nu. 4. de decim. & alios concord.* quoniam videntur loqui contra communem, & à Rota approbatam opinionem, quæ est, ut privilegia Papalia, circa exemptionem à decimis solvendis, faveant contra quoscumque etiam titulo speciali decimas percipientes, & Joan. Andr. loquitur in laico, qui titulum verum, & patentem haberet ante Concilium Lateranense, Excellentiss. autem D. Dux habet solùm titulum præsumptum, & est impossibile, vel saltem multum inverisimile, quòd ei competat ante d. Concilium, ex supra deductis. Præsertim, cum privilegium concessum Patribus Societatis Jesu, sit etiam concessum ex causa onerosa, intuitu nempè laborum, quos egregiè sustinent ipsi, & utiliter pro Christiana Republica; unde facilius etiam censeretur derogatum cujuscumque juri, etiam ex causa onerosa, laico competenti, circa exactionem decimarum, ex tradit. per Gonzal. *ad reg. 8. gloss. 18. num. 26.* Maximè, quia per hoc privilegium exemptionis non multum læditur jus, & privilegium Societatis Jesu habet clausulas, & derogationes amplissimas, etiamsi a Regibus, & quibuscumque Principibus exigantur, placueruntque Dominis aliæ responsiones circa hunc titulum præsumptum ex causa onerosa, datæ in prædictis decisionibus *coram Reverendissimo Domino meo Decano, & R. P. D. meo Carillo.*

Et ita, utraque parte informante, fuit resolutum, sententias Rotales esse validas, & justas, ideò confirmandas.

DECISIO X.

Sacra Rota Romana coram R. Domino Coccino Decano.

In causa Tolletana Nullitatis Matrimonii.

Veneris 18. Februarii 1639.

§. 1. DOmina Antonia cùm esset annorum decem, mensium quatuor, & dierum viginti octo, ut constat ex partita libri baptismi qui probat ætatem. Rota *decis. 643. num. 4. part. 2. in posthum. ult. die Octobr.* 1619. non adhuc pubes, quia pubertas in muliere requirit ætatem annorum 12. *cap. continebatur, de desponsat. impuber.* Sanchez *de matrim. lib. 7. disp. 104. num. 1.* contraxit matrimonium cum D. Didaco prævia dispensatione, ut deponunt testes, quia malitia supplebat ætatem, hoc est aderat potentia generandi, & sufficiens discretio ad obligandum, quo casu validum est matrimonium *cap. de illis il 2. cap. puberes, & cap. fin. de desponsal. impub.* Sanchez *loco citato num. 5.* & die Septembris 1632. quæ est dies festivitatis S. Hieronymi, quo tempore d. D. Antonia erat ætatis annorum 11. mensium quatuor, & dierum 25. vir, & uxor cœperunt simul choabitare, dormientes in separato lecto, sed cum facili, & libero transitu de uno ad alium; quia Cameræ erant contiguæ, & illarum fores apertæ, ut probatur ex confessione d. Antoniæ facta coram Vicario, & etiam cum testibus examinatis.

2. Hic ita se habentibus D. Antonia 4. Maii 1633. introduxit judicium coram D. Vicario Matriti super dissolutione matrimonii ob impotentiam perpetuam D. Didaci in coeundo, & Vicarius, adhibitis quatuor Medicis, ac duobus Chirurgis inspici fecit d. Didacum, & Medici prædicti prævio juramento retulerunt die 19. Augusti 1633. quod ille non patiebatur defectum potentiæ naturalis, quæ posset videri, aut cognosci ex dicta inspectione, quæ fieri debet de jure, *argum. text. in cap. fin. vers. post modum, de frigid. & malef.* & ita fuit servatum in caus. Taurinen. Nullitatis matrimonii 2. *Decembris* 1591. *coram bon. mem. Card. Blanchetto,* & superioribus annis in causa Romana Nullitatis matrimonii *coram bon. memor. Francisco Penia tunc Rotæ Decano, quæ est decision. 226. post. 2. volum. consil. Farinac.* Undè Vicarius præfatus 6. Novembris 1634. decretum fecit, quod præfati conjuges continuarent suam cohabitationem cœptam in dicto die Sancti Hieronymi anni 1632. usque ad diem Sancti Hieronymi 1635. & commisit eorum conscientiis, quod procurarent, quantum in ipsis erit, consummare matrimonium, & interim frequentarent Sacramenta, & offerrent sacrificia, elargirentur eleemosynas, & operarentur opera pia loco pœnitentiæ.

3. Hoc Decretum in aliqua parte visum fuit Dominis juridicum, & justum, sed non in ea parte, in qua decernit cohabitationem triennalem incœpisse, & esse computandam à die primæ cohabitationis ante decretum: Quia licèt in hac materia quando fuit habita relatio Medicorum, & apparet impedimentum esse naturale, non sit necesse quòd conjuges confiteantur peccata sua antequam deveniatur ad cohabitationem triennalem, Hostien. *in cap. fin. num. 5. de frigid. & malef.* Attamen si dubicatur, An impedi-

pedi-

pedimentum sit naturale, vel accidentale, vel à maleficio opera Dæmonum, vel Magorum perpetrato, ubi non apparet de vitio, aut morbo, vel defectu membrorum genitalium visibili ad remedia naturalia, divina, & Ecclesiastica recurrendum est, cap. si per sortearias 33. quæst. 1. ubi DD. & concordant Theologi super 4. sent. S. Thom. S. Bonavent. Petrus de Palude, Sotus, Durandus, & alii, Joannes Hider. in fornicario, lib. 5. cap. 6. vers. per solutione, Martinus del Rio tom. 3. disquisit. magicar. lib. 6. cap. 2. sect. 3. & debet etiam deveniri ad exorcismos, qui quomodo sint faciendi, praxim ponit Frater Hieronymus Menguas in suo fuste dæmonum, sive flagello dæmonum exorcismo 6. sed doctius, & melius theoricam ponit Sylvester de frigidis, lib. 2. cap. 12. & omnia debent fieri jussu Judicis, & sic in isto casu cùm dubitaretur, an impedimentum esset perpetuum naturale vel accidentale, benè fecerit Vicarius devenire ad cohabitationem triennalem cum requisitis dicti cap. laudabilem, & ibi Præposit. num. 4. in opposit. de frigid. & malefic. Cardin. in cap. 1. eodem titul. & ibi Præpositus nu. 7. Brunell. de sponsal. conclusione 28. limitat. 1. & fuit resolutum in d. causa Taurinens. Matrimonii 27. Aprilis 1592. coram bon. mem. Blanchetto. Sed dictam cohabitationem triennalem incipere, & computari debere à Decreto Judicis, non obstante quòd multi DD. teneant contrarium ex allegatis per Sanchez de matrimon. lib. 7. disp. 110. num. 4. & 5. tutius esse dicunt Hostiens. in dict. cap. fin. de frig. & malef. num. 10. & in summ. eodem tit. §. qualiter, & quando, num. 12. vers. verùm dici potest, Joan. Andr. in d. cap. fin. num. 8. & 11. Ancharan. num. 9. Butr. numer. 10. ubi dicit hanc opinionem esse veriorem. Henric. Boich. num. 1. & 2. Brunel. de sponsal. d. conclus. 28. numer. 10. & 14. Capel. Tholos. decis. 381. numer. 6. in fin. Et hanc sententiam perpetuò Rota servavit ut in decis. 132. num. 4. & 5. & decis. 226. num. 1. post 2. volum. consil. Farinac. & decis. 177. num. 13. part. 4. coram bon. memor. Cavat. dec. 763. num. 12. & 14. & propterea cùm à die Decreti non adsit cohabitatio triennalis DD. responderunt non constare de triennali cohabitatione, quæ suffragaretur.

4. Non obstat, quod videatur arbitrarium esse Judici posse uti habitatione præcedenti decreto, ut in d. decis. 226. num. 1. vers. nihilominus, post 2. volum. consil. Farin. Quia est advertendum quod in maleficiato semper expectatur lapsus triennii: in frigido non semper, Hostiens. in d. cap. laudabilem, de frig. & malef. num. 1. Joan. Andr. num. 8. Abb. num. 2. Alexander de Nevo num. 3. Præposit. num. 2. vers. secus est in maleficiato, Butr. num. 15. vers. quod autem in maleficio. Rota decis. 192. num. 2. vers. propterea, post 2. vol. cons. Farinac. Et in casu nostro cum Didacus potens sit cum aliis mulieribus coire, ut ex multis constat, ejus impotentia cum uxore potius est judicanda accidentalis, quàm naturalis ex frigiditate Capel. Tholos. decis. 381. vers. ad primum, & fuit resolutum in causa Bononien. rescissionis Matrimonii 12. Januarii 1596. coram bon. mem. Cardin. Blanchetto; & propterea cessat dictum arbitrium abbreviandi triennium, sed illius lapsus expectandus est, ut patet ex prædictis, & ex Petro Ledesma de matrimon. quæst. 18. artic. 2. & dicitur in dicto Bononien. removeturque omnis difficultas; ex eo quòd in casu decisionis bon. mem. Peniæ constabat ex relationibus maritum esse frigidum, & debilem, non maleficiatum, ut patet ex lectura decisionis.

Et ita conclusum utraque parte informante, &c.

DECISIO XI.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Pontingero.

Majoricen. Indultorum.

Veneris 16. Novembris 1640.

§. 1. QUamvis Domini sub die 11. Aprilis 1639. coram D. meo Merlino. Indulta à Romanis Pontificibus Joanne XXII. Eugenio IV. & san. mem. Pio V. propter benemerita, aliisque de causis concessa Incolis regni Majoricensis prohibendo ne de cætero exteris, sed originariis ejusdem regni beneficia Ecclesiastica conferantur, Episcopo per remissoriam probare contendente, usu non fuisse recepta, & contrariis actibus præscripta; hanc denegandam esse respondissent ex fundamentis in eadem decisione luculenter deductis. Placuit tamen Episcopum remissoriam denuò urgentem hodie coram me iterum audire. Quare dubio accuratè discusso iterum resolutum fuit remissoriam ex capite irrelevantiæ esse denegandam.

2. Nam quidquid sit, & circumscripta consideratione, An indulta hæc sonent in privilegium, vel legem universalem, ut etiam ex hoc capite contraria quælibet probatio excludatur, de quo satis in d. decis. D. mei Merlini; nihilominus articulos pro parte Episcopi datos de non usu, & contrario usu supradictorum privilegiorum ut exinde amissio eorundem resultare possit, censuerunt esse omninò irrelevantes.

3. Quia licèt verum sit, quod tam Universitas, quàm plures particulares propria privilegia per non usum; & contrarium usum possint renunciare, cùm ex pluribus actibus plures repetitis plurium particularium resultet notitia, & consensus ipsius Universitatis; ut tradit Abb. cons. 18. num. 4. & 7. vers. non obstat, circa med. & consil. 61. nu. 7. par. 2. Gail. observ. 60. num. 12. lib. 2. Attamen quotiescumque in privilegio adest decretum prohibitivum, ac clausula irritans, prout legitur in Indulto S. Pii V. directo Ordinario Majoricensi; tunc cessat effectus non usus, seu contrarii usus, ut benè advertit Felin. in cap. cum accessissent, nu. 30. versic. quarto limita, de constit. Innocent. in cap. accedentibus, de privileg. Rota decis. 3. de privileg. in antiq. Gabr. cons. 151. num. 16. & 17. lib. 2. Tali enim casu nec per contraventionem, nec per præscriptionem privilegium potest amitti, ut habet Archidiacon. in cap. cum benef. num. 2. vers. sed pone, quod Papa, de praben. in 6. Joan. Andr. ibid. ante num. 1. vers. si Papa: qui ponunt exemplum, si Papa dat privilegium prohibendo Abbati ne beneficia monastica conferat sæcularibus, non est huic privilegio derogatum per contraventionem, quia quando de Superioris intentione constat, tunc inferioris contraventio nihil operatur, cap. dilecto, de prabend. & ibi glos. in verb. clausula, Gail. observ. 60. num. 12. lib. 2. ac idem determinat Crescent. decis. 6. de priv. Adeò ut populus Majoricensis, quamvis passus fuerit ab Ordinario conferri beneficia exteris, nec reclamasse prætendatur, prout poterat; nihil per hoc egerit contra Indultum, nec privilegium amisisse dici possit per non usum, cujus executio non à positivo aliquo actu Majoricensium, sed à solo dependebat Episcopo, ad quem beneficia incolis conferre spectabat, ut in puncto Crescent. d. decis. 4. de privileg.

4. Propterea benè evitantur rationes Abbatis d. cons. 18. & 61. multum enim interest, quod Episcopus acquirat libertatem contra indultum per actus positivos conferendi exteris beneficia regni contra prohibitionem Papæ in quibus terminis loquuntur Felin. & Crescen. supra allegati, propter contrariam Papæ intentionem, & dispositionem, aut quod Ipsemet Incolæ, & Regnicolæ sive tanquam particulares, sive ut universi propter possibilem, vel præsentationem, aut nominationem, aut electionem ipsi respectivè competentem præsentaverint, nominaverint, aut elegerint exteros: nam tunc benè procederent rationes, Abb. in cons. 18. & 61. quoniam prohibitio Papæ cum decreto irritanti non se extendit contra voluntatem personæ privilegiatæ, In quibus terminis nos versamur, quia neque particulares, neque universitas regni devenit ad actum positivum, sibimet respectivè præjudicialem, sed tantummodo asseruerunt non reclamasse.

5. Non obstat, quòd indulta Apostolica regno concessa legantur derogare immemorabili, adeò quod immemorabilis articulata per Episcopum sit relevans, quia ipsi non est expressè derogatum, ut requirit Gonzal. ad reg. 8. gloss. 33. n. 2. cum aliis ibi per eum cumulatis ob ejus prærogativam, & excellentiam, de qua per gloss. in auth. de cætero cum mutationes, §. de cætero, verb. præscriptione, collat. 5. & immemorabilis consuetudo nunquam censeatur sublata, nisi specialiter exprimatur. Imò suffragatur etiam contra jus ad text. in cap. 1. de præscript. in 6. si multò magis in præsenti casu juri conformi suffragari debet: cum quilibet jure sit capax beneficii undecumque sit, c. ad decorem, de inst.

6. Quia, ultra quod per actus contrarios pro observatione indulti, qui pro regno dantur immemorabilis destruitur, quippè quæ nihil debeat habere in contrarium. Firma semper remanet supradicta conclusio, quod ubi adest decretum irritans, & prohibitum per quoscumque actus contrarios inferioris, privilegium non amittitur: cùm illud decretum tollat, & inficiat, quæ deinde sequuntur cap. si eo tempore, de elect. in 6. Cassad. decis. 11. nu. 5. ad reg. Cancell. & fuit dictum in Oveten. Canonicatus 7. Junii 1638. coram Domino meo Verospio, relata per Posth. de manut. decis. 279. num. 3. & in Ulixbonen. declarationis concordiæ 5. Maii 1599. coram Justo, & in Corduben. Capellaniæ 24. Maii 1596. coram Corduba, & in Treveren. Abbatiæ S. Maximini 20. Novembris 1624. coram Reverendissimo Domino meo Decano. Adeò quod præscriptio impeditur, ut docet Felin. in d. cap. cum accessissent, num. 30. ver. quartò limita, de constit. ac in puncto similis indulti conferendi beneficia, tradit Lotherus de re benefic. quæst. 34. num. 51. & Crescent. d. decis. 4. num. 6. de privileg. ubi expressè habetur, quòd provisiones factæ forten-

rensibus obstante dicto decreto sunt nullæ. Undè actus contrarii Indulto, qui dantur pro Episcopo Majoricensi, ob eamdem clausulam remanent nulli, nec propterea potest dici per illos fuisse quæsitam Episcopo possessionem conferendi beneficia exteris: sine possessione autem non datur præscriptio, *cap. sine possessione, de reg. jur. in 6. c. cansam, de prescript.* Abb. *in c. querelam sub n. 9. de elect.*

7. Nec in contrarium facit ponderatio Gabr. *cons. 162. num. 10. lib. 1.* ubi vult decretum irritans non aliter operari suum effectum; nisi quando non constat de jure quæsito, contrarius usus semper relevat contra privilegiatum: nam respondetur quòd Incolis regni Majoricensis, & regno fuit jus quæsitum eodem instanti, quo privilegia à Pontificibus fuerunt concessa per ea, quæ tradit Crescent. *decis. 4. de privil.*

8. Nec relevat quòd contrarius usus, vel non usus particularium personarum maximè spatio ultra 40. ann. tollit privilegium concessum Universitati, & sic Incolæ Majoricensea permittendo per tot annos Episcopum alienigenis beneficia conferre non reclamando, censentur præjudicare regno.

9. Quia clausula facultativa, quæ legitur in indulto S. Pii V. reintegrationis, & electionis novæ datæ, est tantæ efficaciæ, ut privilegium sic concessum nunquam tolli possit, nec etiam per subsequentes derogatorias Papæ, nisi specialiter de hac speciali clausula in derogatione fieret mentio *ad trad. per Seraphin. decis. 1271. num. 3.* Addo, quòd multò minùs poterit tolli per solam patientiam Incolarum, qui licèt non reclamasse dicantur contra Ordinarium introducentem usum privilegio contrarium, salvum tamen ipsorum jus remanebat per prohibitionem Papæ: per quam cum efficiatur, ut nullus sit locus probationi contrariæ privilegio remissoria videbatur omninò deneganda, Rota *dec. 720. n. 3. part. 2. recent.*

9. Quamquam in casu proposito allegata pro parte Episcopi præscriptio corruit etiam ex alio capite, nimirum defectu lapsus temporis ad præscribendum, dum ex tenore Indulti S. Pii V. apparet Pontificem nullo unquam modo, nec temporis tractu voluisse privilegium hoc in controversiam posse deduci, vel per quamcumque derogatoriam, vel revocatoriam etiam expressam sub quibuscumque clausulis insolitis, & irritantibus decretis per se, vel successores suos posse abrogari; jubendo his non obstantibus in sui vigore, & efficacia remanere, ac si contra fuerit attentatum, toties quoties, denuò esse restituta, ac reintegrata. Imò sub nova data per Juratos, & Incolas regni Majoricensis eligenda, de novo censeri concessa: qua via semper impeditur initium, ac progressus præscriptionis, *ad trad. per Seraph. alleg. decis. 1271. n. 2.*

11. Deinde alia etiam ratione, articulata per Episcopum immemorabilis est irrelevans, quia si intelligatur post Indultum S. Pii V. implicat contradictionem, si verò ante, nihil prodest; quando quidem collationes ab Episcopo factæ de beneficiis ante indultum processerunt ex dispositione juris communis *c. ad decorem, de instit.* cui fuit per indultum derogatum Cassad. *decis. 38. ad regul. Cancell. num. 11,* Rota in Ferrarien. Canonicatus 30. *Mart. 1626. coram Domino meo Decano.*

12. Quare cùm datis etiam omnibus pro parte Episcopi articulatis pro probatis, nihil relevarent, nec daretur remissoria ad probandum id, quod probatum non relevaret. Domini utraque parte acerrimè informante dixerunt ex articulatarum materiarum irrelevantia remissoriam esse denegandam.

Et ita, &c.

DECISIO XII.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Royas.

In causa Romana Donationis.

Mercurii 1. Februarii 1640.

§. 1. CAmillus Latinus dum erat ætatis 15. annorum cum narrativa, quòd volebat ingredi Religionem: donavit Virginiæ matri omnia bona sua præsentia, & futura, jura, & actiones reservatis sibi scutis 25. annuis vita sua durante per dictam Virginiam suosque hæredes solvendis post emissam professionem cum protestatione, quòd donatio, & renunciatio nullo modo valeat, nec suum sortiatur effectum, nisi emissa, & secuta professione, & non alias, aliter, nec alio modo. Ulterius se obligavit dictam donationem non revocare etiam ex causa ingratitudinis, &c.

2. Successivè Camillus ingressus fuit Religionem Cœlestinorum, & in præsenti vocatur D. Virginius, emisitque professionem in dicta Religione, sed prius revocavit dictam donationem præcedente absolutione à juramento præstito in dicta donatione facta ad favorem matris, aliamque fecit donationem ad favorem Monasterii; discussa causa coram A. C. super validitate dd. donationum fuit ab eo pronunciatum pro prima donatione ad favorem matris: causa in gradu appellationis ad Rotam devoluta, & commissa Reverendissimo Urgelleo. in cujus locum subrogatus proposui pluries dubium, an sententia A. C. esset confirmanda necne, & hodie tamdem esse confirmandam censuerunt Domini.

3. Pro cujus resolutione Domini voluerunt plures videre inspectiones. Prima an dicta donatio facta matri sit irrita, ex quo non fuit servata forma Concilii Tridentini *sess. 25. cap. 6. de Regul.* Secunda quatenus non, an in hac facti specie potuerit revocari. Tertia an validè fuerit revocata. Quarta quatenus sit, an donatio facta Monasterio sustineatur. Quinta quatenus non, an nihilominus bona prædicta spectent de jure communi ad Monasterium.

4. Deveniendo igitur ad primam inspectionem DD. non discrepant, quòd donatio facta ante ingressum non facta mentione ingressus sustineatur etiam non servata forma Concil. Trid. *sess. 25. c. 16. de Regul.* ut tradunt Mand. *cons. 12. n. 8.* latè Cevall. *pract. conc. as. comm. contra comm. quæst. 806. num. 24.* qui dicit, quòd hoc habuit in practica, & ita per ipsum observatum fuisse tanquam arbitrum, & sic etiam fuisse judicatum, & pro absoluto tenet Sanchez *in summa, lib. 7. cap. 1. num. 2.* Hector Capycius Latro *decis. Neapol. 32. num. 2.*

5. Sed controversia fuit inter DD. an dispositio facta ante ingressum Religionis, facta tamen mentione ingressus ejusque intuitu subjaceat dispositioni dicti Conc. Trident., & affirmativam sententiam tenuerunt Lessius *de just. & jur. lib. 3. cap. 41. n. 39.* Navar. *cons. 81. & 82. de regul. lib. 3.* Flamin. Paris. *de resignat. lib. 3. quæst. 13. num. 9.* qui refert per S. Congregationem ita fuisse declaratum Royas *in Epitom. success. cap. 7. nu. 30.* Spin. *in specul. testament. gloss. 12. in princip. n. 56.* Menoch. *cons. 388. num. 7.* Emmanuel Sa *in summa, in verb. Religio,* Lessius Zecchius *de republ. Eccles. tit. de regul. cap. 3. num. 10.* Azor. *instit. Moral. tom. 1. lib. 13. cap. 9. vers. secundò quæritur, circa fin.* qui dicit, quòd quotiescumque est facta renunciatio sive donatio intuitu ingressus Religionis eam esse factam in fraudem, & non valere dixerunt Lopez *de contract. lib. 2. cap. 39. not. 5.* Paulus Fuscus *de Visit. lib. 2. cap. 18. num. 37.* Mari. Ant. Macerat. *var. resolut. lib. 1. resol. ult. cap. 62.* Miranda *in Manuali Prælat. quæst. 23. artic. 2. & 3.* Molin. *de justit. & jure, disp. 139. tract. 2. vers. ambiges rursus, num. 14. & disp. 149. num. 4. vers. ad Ecclesiam,* Cancer. *var. resolut. lib. 2. cap. 8. num. 81.* Guttier. *in cap. quamvis pactum, §. dum nuptui tradebatur, in fin. de pact. in 6.* Cevall. *comm. contra comm. quæst. 121. num. 4.* Layman *tract. 5. cap. 6. de ultim. volunt. cap. 7.* & dixit Rot. in causa Rom. *de Mongellinis 14. Januarii 1636. coram R. P. D. meo Carillo,* quæ habetur apud Tamburr. *de jure Abbatiss. decis. 8.* Est etiam declaratio Concilii per verba: *Si donatio aut renunciatio facta fuerit intuitu Religionis ingrediendæ semper tamquam facta in fraudem hujus Canonis videtur subesse illius dispositioni;* ut refert in declarationem ad dictam *sess. 25. capit. 16. de regul.* Marsilla.

6. Supradicta sententia firmatur duplici fundamento. Primò, quia aliter dicendo redderetur elusoria dispositio Concilii, semper enim procuraretur donatio vel renunciatio ante ingressum, consequenter fieret in fraudem dicti Concilii, quæ fraus irritat dictas donationem.

7. Secundò, quia licèt Concilium loquatur de ingressis in Monasterium, attamen lex etiam exorbitans, & pœnalis extenditur ad alium casum, ad quem si non extenderetur, redderetur frustatoria ejus dispositio. Ita Navarr. *d. cons. 81. & 82.*

3. Contrariam tamen sententiam quòd dispositio dicti Concilii Tridentini non habeat locum, quando donatio, vel renunciatio fit ante ingressum intuitu ingressu, revocando antiquas declarationes, tenet Sacr. Eminentiss. Congregat. Concil. ut referunt, eamque sequuntur infrascripti DD. Quarant. *in summa Bullar. in verb. dubium, pag. 330.* Passarel. *de privileg. Minimor. cap. 37.* qui refert, quòd pro hac opinione fuit judicatum, Grasian. *decis. Marchi. 37. per tot.* ubi hanc opinionem ex multis comprobat Add. ad Navarr. *in d. consil. 81. & 82. in fin.* Bened. Aegid. *in repert. lib. 1. §. 4. num. 22. in fin. Cod. de sacros. Eccles.* August. Barbos. *in remiss. DD. ad Concil. Trident. d. sess. 25. cap. 16. de Regul. & de potest. Episcop. alleg. 99. num. 1. & per tot.* Riccius *coll. 454. & decis. 295. part. 2. nu. 10.* Borgn. *decis. 18. nu. 113. part. 3.* Vega *in summa. tom. 1. cap. 91. cas. 4. & tom. 2. cap. 50. cas. 3.*

caf. 3. Confeſſ. in privileg. mendic. in notab. poſitis poſt Bullas Apoſtolicas tit. 23. cap. fin. & cap. 13. Coſta de remed. ſubſid. cap. 12. remed. 85. in fin. Menoch. ſibi contrarius de arbitr. judic. cap. 436. num. 4. & in addit. ad lib. 2. cap. 430. num. 3. ubi miratur de Navarr. & Molin. qui contrarium tenuerunt. Garz. de benefic. part. 11. cap. 9. num. 15. Pater Dian. reſol. moral. to. 3. tract. 2. de dubiis Regul. cap. 55. ubi quod hæc opinio verior ſibi videtur, & refert de verbo ad verbum declarationem Concilii. Ugolin. de poteſt. Epiſcop. cap. 20. §. 7. nu. 3. Villalob. in ſumm. tom. 2. tract. 5. differ. 17. num. 4. Armendar. in addit. ad recopil. l. Navarr. lib. 2. tit. 18. lib. 7. de Relig. num. 20. & 23. Galleg. in margar. caſ. conſcient. in verb. Religioſ. pag. 216. col. 5. verſ. Novitius Merta de ſucceſſ. legal. part. 3. quaſt. 13. art. 1. ſub num. 22. Mandoſ. conſ. 22. num. 8. Zanard. in direct. Theolog. part. 2. cap. 17. verſ. primo ſi facta. Theſaur. qq. for. lib. 2. quaſt. 56. num. 8. Megal. lib. 1. cap. 2. & lib. 24. num. 24. Cutell. de donat. contempl. matrim. tract. 1. diſcurſ. 2. par. 3. nu. 153. Nald. tit. Religioſus, nu. 1. Fr. Bartholom. de Vecchis Capuc. in praxi obſerv. in admit. novit. diſp. 2. dub. 8. n. 4. Frenc. Molin. de rit. nupt. quaſt. 97. lib. 3. nu. 4. Campan. in diverſ. jur. Canon. rub. 12. cap. 3. num. 17. Bartholom. de S. Fauſto in theſaur. Relig. lib. 5. quaſt. 183. qui DD. cumulat. Sorb. in addit. ad compend. mendic. verb. Novitius, & verſ. ſed hic ſunt aliqua advertenda. Roder. qq. Regul. tom. 2. quaſt. 47. artic. 8. ubi quod pro hac opinione fuit judicatum, & refert quòd pro ea conſuluerunt quamplures ibi nominati Cened. q. 6. n. 8. ubi de veriori. Neguſ. jun. conſ. 10. num. 49. Molina d. rit. nupt. lib. 3. q. 99. num. 20. verſ. his non obſtantibus, nu. 39. & 40. Cavagnol. conſ. 17. num. 22. lib. 1. qui refert in praxi receptam eſſe illam ſententiam Sanchez in ſumma tom. 2. lib. 7. cap. 5. nu. 4. Aldaoa in compend. canon. reſolut. lib. 2. tit. 8. num. 5. Hector Capicius Latro deciſ. 31. nu. 7. ubi quod hæc opinio frequentiori DD. calculo eſt approbata, & deciſionibus ſupremorum tribunalium roborata, & declarationibus Eminentiſſimorum Cardinalium ſic Sacr. Concil. eſt interpretatum Rota in Tarentina donationis 3. Februarii 1607. coram Sacrato, & in Parmen. Tranſactionis coram Duran. deciſ. 121. num. 37. in impreſſ. in Peruſin. hæreditatis 10. Decembris 1628. coram bon. memor. Cardinal Virili.

9. Cujus opinionis ratio præcipua eſt, quia dictum Concil. eſt correctorium juris communis, & proinde non poteſt intelligi, niſi in caſu, de quo loquitur, qui eſt, quando ingreſſus Monaſterium vult renunciationem, ſeu donationem facere.

10. Neque obſtare videntur in contrarium adducta, ex quo diſpoſitio Concilii redderetur eluſoria, & quod lex etiam exorbitans deberet extendi, quando fruſtaretur illius diſpoſitio.

11. Quia cùm Concilium voluerit diſponere tantum poſt ingreſſum dando formam renunciationibus, vel donationibus faciendis poſt ingreſſum, & nihil dixerit de donationibus factis ante, propterea non debet talis diſpoſitio extendi ad caſum non expreſſum, quia redderetur fruſtratorie, cum illa procedat in propriis terminis, in quibus loquitur, ex ſupracitatis DD. & advertebant Domini textum prædictum Concil. Trid. ſeſſ. 25. cap. 16. reperiri poſitum, in tit. de Regul. propterea non eſſe aptum comprehendere meros ſæculares, quales ſunt, qui habitum nondum ſuſceperunt, qui inter novitios adhuc non ſunt adſcripti. Ita Sanchez in ſumm. tom. 2. lib. 7. cap. 5. num. 4. nec eſſe curandum de illis DD. tenentibus, quòd talis donatio, vel renunciatio facta ante ingreſſum non ſit valida non ſervata forma Concilii, cum eorum dictum reprobetur ex eo quod Concilium in tali diſpoſitione exorbitaret à jure communi, propterea non eſſe extendendum ad caſum non expreſſum.

12. Supradictis ſtantibus Domini hodie reſolverunt pro hac ſecunda opinione, uti magis æqua, & quæ minus aberret à jure communi, & quamvis pro prima ſententia adſint ultra viginti DD. qui expreſsè eam ſequuntur, ac etiam Rotæ deciſio in Romana de Mongellinis, tamen quia pro hac ſecunda adſunt duo, & quadraginta DD. & tres Rotæ deciſiones omnes validiſſimis fundamentis munitæ tuentes hanc ſententiam magis æquitati adhærentem, & declarationes recentiores Sacr. Congr. Eminentiſſimorum Cardinalium Concilii interpretum, ut ſupradixi, & referunt dicti DD. ac Rotæ deciſiones, ideò ab hac ſecunda opinione in judicando non eſt recedendum, & ſufficeret ſolùm, quod ſic hodie teneat d. Sacr. Congregat. Concilii, cùm agatur de facienda illius interpretatione, Duran. d. 39. num. 3.

13. Deveniendo igitur ad ſecundam inſpectionem, ſcilicet an in hac facti ſpecie prima donatio facta matri potuerit revocari, Domini tenuerunt, ex duobus fundamentis dictam primam donationem potuiſſe revocari. Primum deducitur ex eo, quòd nos verſamur in donatione proveniente matri ex mero titulo lucrativo, & facta cum clauſula quatenus donans profeſſionem emittat, & non aliàs, quo caſu iſta conditio ſuſpenſive non eſt caſualis, vel mixta, ſed merè poteſtativa, ex que propterea benè potuit D. Virginius recedere, prout ab ea receſſit. Ita Menoch. conſ. 388. nu. 34. 35. & 40. Molfeſ. conſ. 1. n. 31. & 32. Buratt. in puncto, dec. 581. n. 12. & 13. & fuit dictum in Romana de Mazzatoſtis 22. Junii 1626. coram Reverendiſſ. D. meo Decano.

14. Secundum fundamentum deductum fuit ex eo, quòd prima donatio facta matri non fuit valida, uti donatio omnium bonorum, jurium, & actionum, præſentium, & futurorum, quamvis adfuerit juramentum, cum ſibi non reſervaverit aliquam portionem pro facultate teſtandi, propterea non tenuit, ut poſt Bart. in l. fin. num. 12. Cod. de pact. tenent Guidop. conſ. 214. num. 5. Cravet. conſ. 139. nu. 8. & hanc eſſe communem opinionem teſtatur Julius Clarus in §. donatio, quaſt. 20. num. 1. Bald. in d. l. fin. num. 19. verſ. communis opinio, Cod. de pact. Abb. conſ. 48. num. 1. verſ. ſed hic, lib. 1. Rom. conſ. 171. princ. Rovit. Aldobr. conſ. 32. num. 2. lib. 2. Seraphin. deciſ. 1019. num. 6. quæ concluſio locum habet etiam ſi fuerit ſequuta donatio omnium bonorum præſentium, & futurorum, quia nihilominus nec ſuſtinetur quoad bona præſentia tantum, nec quoad bona futura tantum juxta communem opinionem, de qua Clarus loco citato nu. 2. Guidop. d. conſ. 214. poſt num. 5. Duenas in reg. 289. in 5. ampliatione.

15. Nec obſtat pactum appoſitum in prima donatione ad favorem matris de ea non revocanda cum juramento; tum quia à juramento fuit abſolutus antea, & pactum hujuſmodi tanquam poſitum in clauſulis executivis non alterat qualitatem contractus, nec obligat ultra ejus naturam, prout in terminis donationis dixerunt Michael Creſſus in §. donatio cauſa mortis, quaſt. 1. nu. 6. Menoch. præſumpt. 35. num. 28. lib. 3. Mantica de tacit. lib. 1. tit. 13. num. 7. Addent. ad Buratt. deciſ. 581. num. 18. verſ. hac tamen. Tum etiam quia illud prout aſſertio irrevocabilitatis intelligendum venit eveniente ipſa conditione, hoc eſt, poſt ſequutam profeſſionem. Menoch. conſ. 388. n. 43. Tum denique quia pactum loquitur de ea non revocanda ex capite ingratitudinis, &c. & conſequenter ex cauſis, quibus regulariter donatio pura revocatur, non tamen comprehendit revocationem provenientem ex natura contractus, prout erat dicta donatio facta matri, juxta notata per Add. ad Buratt. deciſ. 442. nu. 6. & dixit Rota in Romana de Mazzatoſtis 7. Maii 1618. cor. bon. mem. Card. Vereſpio.

16. Nec pariter obſtet, quòd in d. prima donatione D. Virginius matri promiſerit donationem habere ratam, gratam, & non contrafacere, &c. Quia cùm ex ſupradictis revocatio veniat ex natura dictæ donationis, donans revocando non dicitur contraveniſſe ex Bald. in l. cum quis, num. 2. ff. de condict. cauſ. dat. Angel. conſ. 254. Gabr. qui teſtator de communi conſ. 96. n. 6. lib. 2. Rota deciſ. 581. n. 6. coram Buratt.

17. Nec aliquid facit quod Fontanella de pact. nupt. par. 1. clauſ. 4. gloſſ. 21. num. 68. cum ſeqq. teneat, quòd donatio omnium bonorum præſentium, & futurorum ſuſtineatur, quando adeſt juramentum quoad bona præſentia: tamen pace illius loquitur contra communem, ut dixit Clar. in dicto §. donatio q. 20. nu. 2. qui allegat concordantes, quæ opinio in judicando eſt tuenda.

18. Minus facit, quod D. Virginius reſervaverit ſibi vita ſua durante annua ſcuta 35. quia ex quo in dicta reſervatione conventum fuit, quod d. ſcuta 35. donatori præſtarentur tantummodo poſt emiſſam profeſſionem, quo tempore nemo eſt, qui dubitat, quin de illis non poſſet teſtando diſponere, juxta text. in cap. quia ingredientibus 19. q. 3. auth. ingreſſi, ubi Bald. nu. 3. & 4. Jaſon. nu. 6. Decian. nu. 18. C. de ſacroſanct. Eccleſ. Creſſ. in §. teſtamentum, quaſt. 39. nu. 1. & 2. Covarr. in c. 3. n. 3. in fin. verſ. ſecunda autem objectio, de teſtament. Rota deciſ. 76. num. 1. & deciſ. 87. nu. 1. par. 2. recent. propterea dicta reſervatio ſcutorum 25. nihil operatur, cùm fuerint ea promiſſa poſt emiſſam profeſſionem, & ſic tempore, quo non poterat diſponere, ut autem donatio ſuffragaretur, erat opus, quòd valuiſſet de illis ſcut. 25. teſtari, & in eis hæredem inſtituere. Ita Bald. in dict. l. fin. num. 19. verſ. alioquin diceremus, & verſ. quia licet, C. de pact. & Inſtit. ad l. Falcidiam, in princ.

19. Quo verò ad tertiam inſpectionem, an donatio facta matri fuerit validè revocata, affirmativè reſponſum fuit, ex quo proceſſit abſolutio à juramento, quæ operatur ad effectum agendi, & dicendi de nullitate. Ulterius, obtinuit ſibi dari curatorem, & poſtmodum de conſenſu Vicarii Epiſcopi, & dicti curatoris donationem prædictam revocavit.

20. Devenien. igitur ad quartam inſpectionem, ſcilicet

an

an donatio facta Monasterio sustineatur, Domini non sustineri respondebant, quia donatio fuit facta Monasterio 13. Martii 1626. & postea dictus D. Virginius, qui fecit donationem, emisit professionem 26. Maii ejusdem anni, & sic per 13. dies ante duos menses, & propterea esse contra formam præscriptam à Conc. in d. sess. 25. cap. 16. de Regul. quæ annullat cessiones, & donationes factas ab illo, qui ingressus fuit Religionem, & professionem emisit ante duos menses à die factæ donationis, cùm d. Concil. videatur statuere certum determinatum tempus Sanchez in præcept. Decal. to. 2. lib. 7. cap. 5. nu. 85. Fr. Barthol. de Vecchis in praxi admiss. novit. disp. 8. dub. 9. num. 5. August. Barbos. de offic. & potestat. Episcop. allegat. 99. num. 11. cùm in Concil. adsit decretum irritans, quo non servato actus corruit. Felin. in cap. cum dilecta, num. 6. de rescript. Gutier. lib. 3. pract. quæst. 15. num. 3. Menoch. de arbitr. quæst. 30. num. 5. Cened. pract. q. 6. n. 4.

21. Tandem, & ultimò quantum attinet ad quintam inspectionem, an alia via sit succurren. Monasterio, dictum fuit quod sic. Ex quo de jure communi successio Monachorum non disponen. de bonis suis salva legitima debita ascendentibus, & descendentibus spectet ad Monasterium, per text. in auth. ingressi, Cod. de sacrosanct. Eccles. cap. quia ingredientibus 19. quæst. 3. Auth. si qua mulier, §. nunc autem, C. de sanctiss. Episc. Innocent. in cap. in præsentia, nu. 4. ubi Joann. Andr. num. 13. 16. 20. & 21. Bald. num. 4. Abb. num. 5. de probat. Navarr. de Regular. commen. 2. num. 55. Sanchez in summa, lib. 7. cap. 12. num. 4. Molina de justit. & jur. disp. 140. lib. 2. vers. à regula num. 6. Et quis est, qui dubitet, quòd statim atque D. Virginius professionem emisit, dicatur mortuus ita & taliter quòd statim bona pervenerint ad Monasterium uti ejus hæredem.

22. Quibus stantibus, benè Domini hodie censuerunt sententiam A. C. contrarium firmantem approbando primam donationem factam ad favorem matris, esse uti injustam revocandam.

Et ita resolutum, &c.

DECISIO XIII.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Merlino.

In causa Perusina Oblationum.

Veneris 27. Januarii 1640.

§. 1. Timotheus, Rector Capellæ S. Antonii, locavit Monachis Olivetanis nonnullos proventus ad suam Capellam spectantes, pro triennio, & ultra: Vix inchoata conductione, reclamarunt Patres; & denegarunt pensionem. Judices Commissarii Perusini pro primo triennio condemnarunt Monachos ad solvendum pensiones: pro aliis verò, post dictum triennium decursis, & decurrendis, absolverunt Monachos; super qua sententia hodie proposito dubio Domini dixerunt esse revocandam in prima parte, in quantum condemnat pro primo triennio, & confirmandam in secunda parte, in qua absolvit post triennium. Et moti sunt Domini, quia judices debebant absolutè pro toto tempore, & sic etiam pro primo triennio, absolvere Monachos, & declarare nullam, & invalidam dictam locationem, cùm non fuerit obtentum beneplacitum Apostolicum, quòd necessarium erat, etiam in locatione, & conductione, ut in verbis cavetur in Extravag. Ambitiosæ, de reb. Eccles. non alienand. Azor. instit. moral. part. 2. lib. 7. cap. 10. vers. tertiò quæritur, Quarant. summ. Bullar. verb. alienatio rerum Eccles. num. 18. P. Molin. de contract. disp. 466. nu. 5. & 8. Carocc. de loc. & conduct. part. 2. quæst. 4. Dixitque Rota in Tiburtina locationis 5. Decembris 1597. coram bon. mem. Card. Millino, & in Comen. locationis 20. Martii 1600. coram bon. mem. Card. Pamphilio, etiamsi contractus fuerit celebratus cum alia Ecclesia, ut in Treveren. Bonorum 15. Martii 1621. coram bon. mem. Reverend. Seleacien. benè facit Navarrus cons. 10. de reb. Eccles. non alienand.

2. Et quamvis inter se Doctores certaverint, an contractus locationis de bonis Ecclesiasticis, ultra triennium, sustineatur saltem pro primo triennio, cùm ad tale tempus sit permissa locatio, absque beneplacito, & multi tenuerint sustineri tanquam contractum ratione temporis dividuum. Attamen Rota contrarium semper censuit, & in totum locationem improbavit, ut nec etiam pro primo triennio sustineatur, prout in decis. 709. num. 6. part. 1. divers. in Brixien. locationis coram bon. mem. Penia. Quæ est apud Marches. de commiss. part. 1. fol. 118. & ead. cum decis. 30. part. 1. cap. 2. licèt posita sub diversa die, & mense, ac in eadem die 27. Maii 1595. coram Orano, & in d. Tiburtina locationis coram Cardinal. Merlino, in dicta Comen. locationis coram Cardin. Pamphilio, in Ferrarien. Bonorum coram Reverendissimo Seleacien. quæ est decis. 631. num. 7. part. 2. recent. ac in Aretina bonorum coram Reverendissimo Domino meo Decano, quæ est 436. num. 3. part. 3. recent. & in Romana seu Terracinen. Affictuum 27. Januarii 1627. coram R. P. D. meo Pirovano, in Regien. prædii 6. Martii 1637. cor. eod.

3. Requiritur enim pro forma beneplacitum Apostolicum; unde non potest evitari hæc forma; dividendo in plura tempora, nec possunt contrahentes illudere præscriptum Papæ in d. Extravag. Ambitiosæ, ne utile per inutile tali casu vitietur, & intrat regula, quòd potui nolui, quòd volui, adimplere nequivi. *Et cùm hæc opinio, semper recepta fuerit in hoc sacro nostro Tribunali, non est amplius de ea dubitandum*, quam, & etiam viri gravissimi amplexi sunt, ut præter multos relatos in d. Brixien. & in d. Aretina bonorum coram R. D. meo Decano 435. part. 3. recent. Eamdem Rotæ sententiam tenuerunt Covarr. variar. resolut. lib. 2. cap. 16. num. 5. vers. tandem, ut liberè sententiam dicam, Jason. in authen. qui rem. num. 21. vers. teneo in Ecclesia C. de sacrosanct. Eccles. & in l. 1. §. Sed & si mihi, num. 10. ff. de verbor. obligat. Grat. discept. forens. cap. 162. num. 22. Garz. de benef. par. 2. cap. 1. nu. 55. & 56. & facit in simili Andr. Isern. in cap. 1. §. præterea, de lege Corradi.

4. Non obstat, quòd non fuerint locata bona Ecclesiæ, sed fructus, & proventus, quia hæc cautela sublata est ea verbis d. Extravag. Ambitiosæ: ubi prohibetur locatio ultra triennium, & in locatione non transferuntur, nec venduntur bona, sed solùm fructus, & redditus, & ibi solùm permittitur alienatio fructuum, qui servando servari non possunt, & in puncto fuit consideratum in d. Comen. locationis coram bon. mem. Cardin. Pamphilio, & in præsenti cessat omnis difficultas, quia, nedum concessi fuerunt proventus, sed omnis factio, & sic jus ipsum illos percipiendi, quòd sane non potuit in alium transferri sine beneplacito Apostolico, quatenus etiam sola commoditas transferri potuisset, Garz. de benefic. p. 2. cap. 1. nu. 28. & 29. & ponderavit Rot. in Ferrarien. Decimarum 23. Junii 1617. coram Eminentiss. D. Card. Pamphilio, quæ est dec. 545. num. 2. par. 4. rec. Priusque etiam consideraverat in Mediolanen. rescissionis permutationis 21. Maii 1597.

5. Non obstat, quia Monachi Olivetani non reclamaverint, imò proventus illos locatos, perceperint, & contractus factus ab Ecclesia, etiam sine beneplacito Apostolico, sit in implicito statu validitatis, & eatenus non sustineatur, quatenus Ecclesia nolit stare contractui. Rota part. 2. divers. decis. 133. num. 11. decis. 1. de locat. in Perusina rescissionis contractus 24. Februarii 1588. post Parisi. de Salvian. decis. 34. in Ulisbonen. nullitatis locationis 1. Julii 1596. & decis. 201. num. 1. cum aliis. Quoniam reclamatio Monachorum est clara, qui statim dixerunt de nullitate contractus, & noluerunt solvere pensionem locationis, etiam pro primo triennio, nisi coacti ex mandato Vicarii Perusini: Quòd autem exegerint proventus, vel non, probatur, ut ostenditur in responsione facti pro Monachis: Vel quatenus probaretur non obstaret; quia asseritur dicta perceptio facta a famulo dd. Monachorum, vel ab uno, vel alio ex Monachis, quorum nemo habebat auctoritatem præjudicandi Monasterio, ut in his terminis dixit Rota in d. Tiburtina locationis 5. Decembris 1597. ubi affictus fuerant soluti Cellerario Monasterii: & cum d. perceptio possit intelligi facta citra animum ratificandi contractum, quæcumque alia interpretatio est accipienda, nempè, vel ut evitaretur scandalum, quòd sequeretur, si sponte pro pietate oblatum recusaretur, vel ut aliquo modo Monachi se relevarent pro pecuniis, quas in vim mandati Vicarii solverant, vel dubitabant se soluturos Timotheo, & istæ receptiones factæ per Monachos omnes emanarunt, pendente lite, & sic, dum Monachi acriter impugnabant validitatem locationis; & facienda est interpretatio, ut talis receptio non sit contraria liti, quam sustinebant, & ne Monachi uno eodemque tempore sibi contrarii essent, adnotat. per Bald. cons. ultim. num. 4. vers. quando factum, lib. 3. Angel. in l. si quis, §. prætor, num. 2. solum ergo, de acquir. hæredit. & Rota coram san. mem. Greg. XV. decis. 7. num. 9.

Et ita utraque parte, &c.

DE-

DECISIO XIV.

Sacræ Rotæ Romanæ coram R. D. Dunozet.

Pampilonen. electionis Canonicorum.

Veneris 11. Maii 1640.

§. 1. EX novem Canonicis Ecclesiæ Regularis Pampilonen. quæ dicitur esse receptitia, quinque nempe D. Martinus de Argaiz Prior, & consortes sub die 8. April. 1638. elegerunt alios undecim Canonicos, reliqui verò quatuor, nempe D. Michael de Librixa & consortes die sequenti elegerunt alios quindecim Canonicos, connumeratis inter eos septem ex prioribus undecim Canonicis ab altera parte electis; Hinc orta controversia, dictus Michael, & consortes appellarunt extrajudicialiter à priori electione, causamque hujusmodi appellationis cor. Nuncio Apostolico introduxere, qui inhibitionem vigore dictæ appellationis simpliciter relaxavit, eamque deinde sub die 26. Junii ejusdem anni moderatus fuit quoad effectum suspensivum sine præjudicio jurium partium tam in petitorio, quàm in possessorio mandavitque ulteriùs procedi ad receptionem Canonicorum prius electorum, quorum nonnulli vigore dicti decreti habitum susceperunt: Appellarunt ab isto decreto Nuntii dictus Michael, & consortes, ac deinde causam in Rota mihi committi simpliciter obtinuerunt, interim autem cum Nuntius eorum appellationem non nisi quoad effectum devolutivum admisisset, recursum habuerunt ad Regium Consilium Navarræ, & deinde ad supremum Consilium Castellæ, à quo emanavit præceptum contra Nuntium Apostolicum, ut deferret dictæ appellationi quoad utrumque effectum, & omnia gesta revocaret, in cujus præcepti executionem Nuntius appellationem prædictam ad utrumque effectum admisit, ac successivè in exequutionem aggravatoriæ, & reaggravatoriæ relaxavit censuras contra Canonicos electos, ad hoc ut habitum canonicalem dimitterent prout cum effectu dimiserunt. Quocirca d. Michael, & consortes obtinuerunt à Sanctissimo Breve de absolvendis à censuris ob hujusmodi recursus mihi directum cum clausulis, *renuntiato prius recursui, & sine litis ac litigantium præjudicio, ac dummodo exponentes nullum jus de novo propterea acquirant*. Quapropter dato dubio, an danda esset absolutio, & quomodo, illam non esse dandam hodie responsum fuit. Quoniam facultas absolvendi d. Michaelem, & consortes fuit concessa non simpliciter, sed cum dd. clausulis, *renuntiato prius recursui*, &c. quæ cum inducant conditiones, juxta *l. à testatore ff. de condit. & demonstrat*. Paris. *consil. 42. num. 14. lib. 4.* Seraph. *decis. 625. n. 4.* & in terminis de clausula *renunciato prius recursui*. Rota *dec. 173. nu. 1. part. 6. recent.* & de clausula dummodò, Gabr. *consil. 65. n. 1. lib. 1.* Rota *coram Gregor. XV. decis. 381. n. 12. & decis. 180. n. 6. p. 4. rec.* utique non est locus petitæ absolutioni, nisi doceatur dd. conditiones adimpletas fuisse: cùm facultas, seu jurisdictio concessa sub certa conditione adimplenda; ea non adimpleta perindè habeatur, ac si data non fuisset, Mant. *decis. 343. n. 1.* Gregor. XV. *decis. 378. n. 8.* & in his terminis Rota *in d. dec. 173. n. 1. p. 6. recent.* & fuit dictum in Ulixbonen. professionis 27. *Martii 1637. cor. R. P. D. meo Carillo*, de quarum tamen conditionum adimplemento non visum fuit constare sufficienter.

2. Non obstat, quòd Michael de Bidaxum unus ex electis à d. Michael de Lebrixa, & consortibus in Urbe præsens tam suo nomine, quàm aliorum absentium renuntiaverit in actis omnibus, recursibus, & quibuscumque actibus illorum vigore gestis, ac declaravit illis se uti nolle, Quoniam omissa inspectione respectu aliorum absentium, & quorum speciali, & sufficienti mandato non constat, adhuc respectu d. Michaelis commorantis in Urbe, talis renuntiatio non visa fuit suffragari ad effectum obtinendi absolutionem, quia cùm ea prædicta facti serie, ac juribus datis in summario appareat Canonicos prius electos vigore decreti Isti à Nuntio Apostolico habitum canonicalem suscepisse, illumque deinde fuisse coactos dimittere ob iteratos recursus ex adverso habitos ad consilia Regia, dicebant DD. non esse satisfactum dd. clausulis, nisi d. Michael, & alii recurrentes curent, quod iidem Canonici electi reassumant habitum Canonicalem, & reponantur in eodem statu, in quo erant ante dd. recursus, ex quorum causa fuerunt coacti habitum dimittere, cùm hujusmodi recursus, omniaque illorum vigore gesta purgari debeant in odium recurrentium ad instar attentatorum, quæ regulariter operantur, ut omnia in pristinum restituantur, Rot. *cor. Buratt. dec. 446. n. 11. & d. decis. 173. nu. 13. p. 6. rec.* aliàs enim hujusmodi renuntiatio esset solum verbalis, quæ non sufficit ad hoc ut quis dicatur renuntiasse recursibus, sed vera & effectualis requiritur, adeò ut omnia impedimenta illarum vigore recursuum in partibus sublata sint, illaque nec de jure, nec de facto nocere possint, ut in his terminis fuit alias resolutum in Calaguritana de Brancavilla *9. Junii 1603. coram Sacrato*, & Regien. Capellæ 1. *Julii 1630. cor. R. P. D. meo Pirovano* cum aliis relatis *in d. decis. 173. n. 10. cum tribus seqq. p. 6. rec.*

3. Idque comprobatur ex aliis clausulis in eodem Brevi adjectis, *& sine litis & collitigantium præjudicio, ac dummodo exponentes nullum jus propterea acquirant*. Etenim si dd. Recurrentes consequerentur absolutionem non restitutis Canonicis in statu, in quo erant ante recursus, acquirerent saltem per indirectum aliquod jus ex dd. recursibus, nempe privationem dd. Canonicorum, quoad habitum, & possessionem Canonicalem contra mentem Pontificis, qui censetur d. absolutionem demandasse juxta juris communis dispositionem, *cap. consum. qua*, & ibi Felin. *n. 5. de rescript.* Rom. *consil. 334. n. 1.* Ferret. *consil. 308. n. 5.* & fuit dictum in Jauuen. pecuniaria, seu prætensorum attentatorum 20. *Aprilis* 1640. *cor. me*, quo attento absolutio à censuris ob recursus ad judices laicos non conceditur, nisi præcedat satisfactio de injuriis, damnis, & interesse, quæ pars ob hujusmodi recursus passa fuit, *c. quoniam, §. si quis vero*, & ibi gloss. *in verbo satisfactum, de immun. Eccles. in 6.* Ancbar. *n. 8. in 7. notab.* Monach. *n. 19.* Archidiac. *in c. quamquam ad fin. in verb. restituat, de cens. in 6.* & fuit dictum in Ulixbonen. professionis 27. *Martii* 1627. *cor. R. P. Domino meo Carillo*.

4. Non obstat, quòd reassumptio habitus uti pendens non à potestate d. Michaelis aliorumque recurrentium, sed à voluntate Judicum laicorum, judicetur ferè impossibilis, & ideo sufficiat simplex renuntiatio *juxt. dec. 64. n. 2. vers. & licet p. 3. rec.* quia ultra quod non omnia, quæ pendent à voluntate Principis judicantur impossibilia, cum ea facilitate, qua consilium Regium ad instantiam, & preces d. Michaelis, & consortum præcepta pro dimissione habitus relaxavit, ea pariter ad contrarias preces eorumdem eadem præcepta forsan revocaret, ut in proposito ponderavit Rota *d. decis. 173. n. 14. & seq.* adhuc admissa hujusmodi impossibilitate dd. Recurrentes tenentur facere quantum possunt ex eorum parte, & sic specialiter, & individuè renuntiare omnibus, & singulis in vim Regiarum provisionum gestis, & consequenter consentire reassumptioni dict. habitus pro illis possessoribus, qui erant ante provisiones Regias, ut dixit Rota *in ead. decis. 64. nu. 2. vers. voluerunt tamen DD. p. 6. recent.*

5. Nec obstat prætensio, quòd assumptio habitus Canonicalis fuerit attentata tam ex eo quod illa fuit sequuta post appellationem extrajudicialem ab electione dd. Canonicorum, quàm etiam ex eo, quod deinde fuit appellatum judicialiter à decreto Nuntii mandantis procedi ad receptionem eorumdem Canonicorum, & Signatura causam deinde simpliciter commiserit. Quoniam omissa hujusmodi inspectione, sat esse dicebant DD. quòd ante dd. recursus Canonici electi erant in habitu Canonicali, illumque deinde fuerunt coacti dimittere vigore dd. recursuum, ad hoc ut d. Michael, & alii recurrentes teneantur curare, quod omnia reducantur ad primævum statum, in quo erant ante dd. recursus, cùm sola detentio, seu status, qualiscumque ille sit sive bonus, sive malus, in quo quis reperitur tempore attentatorum sufficiat, ut illi competat restitutio, Rota *decis. 11. incip. Nota quòd ubi aliquis post appellationem, n. 1. de appell. in antiq.* Lancellott. *de attent. p. 3. c. 24. qu. 8. n. 7. & seqq.* cum aliis relatis à Rota *decis. 393. num. 1. part. 2. recent.*

6. Sed visa fuit cessare difficultas, quia cum attentata ex adverso commissa in vim dd. recursuum, sint posteriora, intrat conclusio quòd ultima attentata sunt prius purganda, *c. fin. de ord. cognit.* Lancell. *de attent. p. 3. c. 24. qu. 8. nu. 29.* Rota *dec. 27. in fin. de appell. in nov. & decis. 860. n. 2. p. 4. divers. & cor. Greg. XV. dec. 500. n. 10.* & in Mantuana jurispatronatus 26. *Junii* 1628. *coram bon. memor. Card. Virili*.

Et ita utraque, &c.

DECISIO XV.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Verospio.

In causa Ulixbonen. nullitatis Professionis.

Veneris 17. Maii 1641.

§. 1. FRancisca Coronella postquam uti expressè professa spatio 24. annorum permanserat in Monasterio S. Dionysii de Odivellas Ordinis S. Bernardi sub prætextu, quòd professio ibidem emissa secuta fuisset ob vim, & metum, obtinuit de anno 1628. à Sanctissimo D. N. breve *restitutionis* in integrum adversus lapsum quinquennii à Conc. Trid. præscripti *sess. 25. c. 19. de regul.* cùm solita clausula (dummodo professionem hujusmodi tacitè, vel expressè non ratificaverit) causamque prætensæ restitutionis in integrum in Rota introduci curavit cum clausula (appellatione remota) contra d. Monasterium, & Antonium, & Joannem ejus fratres, factisque hinc inde probationibus proposui dubium, An constet de nullitate professionis.

2. Pro cujus affirmativa resolutione informantes pro d. Francisca dicebant expressam professionem per eam in manibus Superioris emissam anno ætatis suæ 16. nullius esse momenti ob metum reverentialem patris sibi incussum cum minis mortis, ut disertè deponunt plures testes de visu, & auditu proprio, & præcipuè 3. 6. 7. & 10. *Summ. d. Franciscæ, n. 5. & seq.* & signanter *n. 10.* qui metus dicitur justus, & irritat professionem, Abb. *in c. verum, n. 8. de regular.* Felin. *in c. causam matrimonii, n. 5. de offic. delegat.* Covarr. *de sponsal. 2. p. c. 3. §. 6. n. 8.* Azor. *instit. moral. lib. 12. cap. 5. qu. 4. vers. Si rogas, part. 1.* Sanch. *de matrimon. lib. 4. disp. 6. n. 36. & in præcept. Decalog. lib. 4. cap. 3. n. 26.* Rota *dec. 779. n. 10. part. 3. recent.* præsertim in muliere, & minore, ut de muliere, in qua requiritur minor metus quàm in masculo, tradunt gloss. & Doctor. *in c. cum locum, de sponsal.* Innocent. & alii *in d. cap. causam matrimonii, de offic. deleg.* Calderin. *cons. 1. vers. tertio quod, sub tit. quod met. caus.* Anchar. *consil. 24. n. 7.* Abb. *cons. 4. n. 5. lib. 1.* & de minore, in quo minor metus exigitur quàm in majore perfectæ ætatis notant Paul. de Castr. *consil. 174. post nu. 3. lib. 1.* Purpurat. *consil. 579. n. 7.* & Rimin. sen. *consil. 15. num. 21.* concurrentibus præcipuè tum explicata protestatione, quam eadem Francisca fecit coram Sanctissimo Crucifixo in Choro existente, dum accedebat ad profitendum, quòd scilicet benè idem Crucifixus sciebat non sua propria voluntate, sed per metum patris erat professura, ut uno ore concludunt undecim testes *d. Summ. n. 13. & seq.* ad text. *in l. qui in aliena, in fin. ff. de acquirend. hæredit.* benè Rebuff. *consil. 69. n. 9.* tum, & etiam successivis lamentationibus de professione per metum emissa, ut dicunt iidem testes d. Summ. num. 12. quæ probationem metus valdè coadjuvant, Angel. *in l. metum la 3. ff. quod met. caus.* Dec. *in cap. fin. num. 21. vers. benè verum est, de appell.* Covar. *in epitom. de sponsal. part. 2. cap. 3. §. 5. num. 12.* Rebuff. *d. consil. 69. nu. 10. versic. quod etiam facit,* Rota *coram san. mem. Gregor. XV. in dec. 326. n. 25. & 26.*

3. Prout nec tacitam professionem adesse iidem informantes subjungebant ex eo, quod d. Francisca postea receperit velum nigrum à veris professis recipi solitum, quia ultra quod ad illius susceptionem fuit pariter coacta, ut deponunt testes *d. Summ. n. 19.* quatenus etiam actus videretur spontè factus adhuc non obstaret cum tunc temporis viveret pater, & sic vigebat quoque ejusdem metus causæ, quæ facit ut actus succedanei ea durante facti pariter meticulosi dicatur, Bart. *in l. penult. ff. de condict. ob turpem caus.* & passim DD. *in l. 2. Cod. quod met.* Abb. *in cap. consultationis, de sponsalib.* Covarr. *in epitom. 4. Decret. d. p. 2. cap. 3. §. 5. num. 1.* Rolan. *consil. 2. nu. 86. lib. 1.* Parif. *consil. 60. num. 34. lib. 4.* Rota *cor. Seraph. decis. 771. num. 8. & 9. in fin.* attentis præcipuè lamentationibus, & expressis declarationibus à d. Francisca factis tam ante, quàm post emissam professionem, ac etiam post mortem patris, & fratris, & omni tempore, ut asserunt testes *d. Summ. num. 12. usque ad fin.* deponentes cum dictionibus (unquam) & (semper) quæ omne tempus includunt *l. 1.* ubi gloss. & DD. *ff. solut. matr. l. quia semper, ff. de in jus vocand.* Rot. *dec. 24. n. 14. p. 1. recent.* istæ namque lamentationes, & declarationes excludunt tacitam, & præsumptam professionem resultantem ex delatione habitus per 10. annos, & ultra ex hilaritate, ac ex exercitio actuum professis propriorum, quia præsumptio cedit veritati in dd. declarationibus expressæ, notant Innocent. & alii communiter *in c. 1. de eo, quod met. caus.* Suar. *de regular. tit. 3. q. 17. ar. 15. in princ.* Barbat. *consil. 59. col. 2. lib. 2.* Dec. *consil. 18. num. 5. & seq. lib. 3.* Honded. *consil. 78. n. 25. lib. 2. in puncto,* Rota *decis. 533. n. 4. & 5. p. 4. recent.* & in terminis professæ, quæ per plures annos permanserat in Monasterio. Rebuff. *in consil. 68. n. 26. in fin. & nu. 29.* Rota *decis. 307. sub num. 6.* ubi quòd Monialis præsumitur intervenisse actibus jussu, & ob reverentiam Abbatissæ *par. 4. recent.* latè *Adden. ad Gregor. XV. in decis. 385. n. 6. versic. excluditur,* quicquid esset dicendum si professa animum suum in contrarium non aperuisset, in quibus terminis loquuntur decis. Meten. professionis 2. *Junii 1636. cor. me, impress. apud Modern. de jur. Abbatiss. quæ est 3. in ordine,* & dec. Messanen. professionis 5. *Decemb. anni proximè præteriti, coram R. P. D. Peutingero.*

4. Nec contrarium elici asserebatur ex reditu dictæ Franciscæ ad Monasterium unde egressa fuerat ad curandam ægritudinem, nec ex confessionibus emissis in dispensationibus obtentis ubi ipsa enunciatur professa. Nam quoad reditum ad Monasterium testes probant eam fuisse coactam à D. Collectore Lusitaniæ ad redeundum mediantibus comminationibus censurarum, confessiones verò quatenus demonstrant, professionem fuisse emissam, non ideò important ejus validitatem, vel quod Francisca illi consentiat, sed restringuntur ad illam causam pro qua emanarunt, *ad leg. si certa,* ubi Bart. & DD. *Cod. de transact.* Ayman. *consil. 407. num. 30.* Natt. *cons. 546. n. 22.* & facit decisio Meliten. pensionis 7. *Junii, & 9. Decembr. 1630. cor. bon. mem. Coccino.*

5. Quibus non adversari dicebatur testes contra dictam Franciscam examinatos ad probandum, quod ipsa verè, & realiter professionem emiserit absque ullo metu, tum quia sunt Moniales ejusdem Monasterii, cujus interest professionem esse validam, & ideò non sunt integræ fidei, dum adsunt alii testes juxta magistralem distinctionem, quam sequuta est Rota in Calaguritana Parochialis de Algola 20. Martii, & 22. Junii 1620. cor. bon. mem. Coccino. Tum etiam quia in hac materia magis creditur duobus testibus affirmantibus metum, quàm mille dicentibus actum fuisse spontè factum ea ratione, quia deponentes super metu deponunt super actu perceptibili sensu corporeo. Sed alii de actu imperceptibili nempè de intrinsecis cordis, ut post Abb. *notat. in specie Innoc. in cap. 2. sub n. 10. vers. imo plus, de his, quæ vi metusve caus.* Guttier. *cons. 14. n. 9. & cons. 16. n. 4.* Rebuff. *d. cons. 58. n. 33.* Sanch. *de matr. lib. 4. disp. 27. n. 2.* & sequuntur quamplures relati *in d. dec. 326. n. 46. coram Greg. XV.*

6. Absque quod aliquid relevet nullitas opposita contra aliquos ex dictis testibus pro Francisca examinatis, eo quod aliqui eorum fuerint examinati extra diem citationis, alii verò extra dies præfixos in remissoria cujus forma debebat ad unguem servari, *cap. cum dilecta, & ibi* notat. *de rescr. c. statutum, eod. tit. in 6. l. nec quis aliter, in princ. & ibi* Bart. *ff. quod vi, aut clam.* Capuraq. *dec. 143. n. 5. p. 3.* Rota *dec. 466. n. 1. p. 2. recent.* Quia cùm testes Franciscæ juraverint præsente procuratore partis adversæ, ut *in process. de partib. fol. 71. à tergo in fin. usque ad fol. 76.* dicuntur ritè examinati, talia enim præsentia supplet defectum citationis ad text. *in l. de unoquoque ff. de re jud.* Rota *coram Seraph. in dec. 388. nu. 4. & inter rec. dec. 79. n. 15. part. 5.*

7. Prædictis tamen minimè obstantibus attento per plures positiones ab omnibus Dominis exactè discusso contrarium fuit resolutum, hoc est constare de valida professione ea præcipua ratione, quia quidquid sit, an realiter dd. testes sint validè omnes examinati, & concludant prætensum metum continuum, prout requiritur, & non conquassentur ex aliis pro monasterio, & fratribus ejusdem Franciscæ examinatis contrarium deponentibus, super quo Domini non fuerunt concordes, certum est, quòd dicta Francisca post diu agitatam litem super hac prætensa nullitate professionis pendente examine testium remissorialium in partibus positivè liti hujusmodi renunciavit, professionemque ratificavit cor. Vicarii Ordinarii Notario, & testibus in hæc verba ibi, *quamvis monialis non esset, hodie monialis esse volebat,* quod sufficit ad hoc, ut ipsa professionem amplius impugnare nequeat, ut de muliere, quæ dixerat se velle esse monialem ex doctr. Hostiens. *in c. porrectum, col. 1.* & *ibi* Abb. *in 3. notab.* firmavit Rot. *in dec. 256. p. 2. divers. nu. 10.* etiamsi non intervenerit nova acceptatio Monasterii cum aliis solemnitatibus, nam quando prout hic professio fuit ab initio solemniter emissa, sed solùm invalida ob defectum consensus profitentis per vim, & metum, eo ipso dicitur validè ratificata, quo supervenit consensus ejusdem monialis sic professæ, ut tenent P. Suar. *to. 3. de Relig. lib. 7. cap. 2.* Emanuel Rodriq. *2. tom. Summæ, c. 92. concl. 5. n. 5.* Angles *in Flor. tit. de regular. consil. 24. in priori editione, & 50. in posteriori,* Sanctarell. *var. resol. qu. 48. n. 30.* Lessa. *de just. & jur. lib. 2. cap. 41.*

num.

num. 67. Barthol. de Vecch. in praxi observand. in admitten. ad relig. disp. 14. dub. 4. n. 7. Sanchez de matr. l. 2. disp. 32. n. 9. versic ergo satis, & n. 14. & in lib. 7. disp. 37. n. 60. & 61.

8. Et ratio est, quia quatenus nove acceptatio requireretur ea suppletur à Papa, qui est supremus Religionum Prælatus, & media religione semper acceptat, suumque consensum de facto præstat quoties professus suum præstiterit, & religio expresse non contradixerit, ut colligitur ex c. ad nostram & c. significatum, de regul. & c. 1. eod. tit. in 6. & ex Conc. Trid. sess. 25. c. 19. de regular. & expresse docent Sanch. d. lib. 7. disp. 37. n. 64. & Ferdinand. de Castr. Paleo to. 3. disp. 2. punct. 5. n. 4. in fin. quod proculdubio procedit in præsenti ex eo, quòd Sanctissimus in commissione restitutionis in integrum excepit professionem tacitam, in qua non requiritur nova, & solemnis Monasterii acceptatio, cùm ea inducatur ex sola delatione habitus professorum, cap. unic. vers. si verò de regul. in Clem. eodem. eod. tit. ac ex ceram exercitiis, c. vidua 4. de regul. Sanch. super Decalog. lib. 5. cap. 3. n. 10. & 13. ergo multò magis censetur inducta ex expresso consensu apertis verbis declarato per Franciscam in actu d. renunciationis, ut admonet ad hoc propositum Henriq. Boic. in c. 1. n. 5. in fin. de his, quæ vi metusve caus. fiunt.

9. Hinque patet non applicari dict. decisionem 395. coram Gregorio XV. in qua fuit dictum matrimonium non esse ratificatum ex simultanea cohabitatione, nec ex superveniente consensus alterius conjugis, vel ex aliis actibus, & quod ad illius ratificationem requirerentur eædem solemnitates, quæ requirebantur in ipso contractu, qua licèt in reliquis valeat argumentum è matrimonio carnali ad spirituale, quale dicitur professio cap. inter, de translat. Episc. Rebuff. d. consil. 69. num. 9. Non valet tamen hoc articulo stante diversitate rationis ex eo resultante, quod Pontifex, seu Ecclesia non potest supplere alterutrius conjugis consensum, Petr. de de Ledesma de matrim. p. 45. art. 3. in solut. ad ult. secus verò in professione, ut constat ex superius allegatis, & tradit in puncto Sanchez de matr. d. lib. 7. q. 7. disp. 37. n. 64. vers. est enim.

10. Non obstat, quòd Monasterium suum consensum revocaverit, & contradixerit ante supervenientiam novi consensus d. Franciscæ, ut probari prætenditur, ex fidibus extrajudicialibus 76. Monialium attestantium se non habuisse Franciscam pro Moniali, & quòd nomine Abbatissæ id ipsum fuerit Sanctissimo expositum, ut in summatio Franciscæ n. 7. quo casu limitatur conclusio supra firmata, cùm Pontifex non intendat admittere ratificationem superiorem, id id est, eodem Monasterio repugnare. Less. de just. & jur. d. lib. 2. cap. 41. dub. 7. in fin. Barthol. de Vecch. in praxi d. disput. 14. dub. 4. n. 3. in fin.

11. Quoniam licèt vera sit limitatio, non potest applicari huic casui, cùm dictæ Moniales Sanctissimo scripserint, & dictas fides fecerint absque consensu Capituli, & ideo revocatio, seu contradictio ex eis desumpta nullius est momenti. Nam sicuti in prima acceptione adhibitus fuit capitularis Monialium consensus, sine quo nec satis fuisset consensus Superioris, gloss. in cap. porrectum verb. Monacham, de regul. Ancher. ibid. n. 6. & in c. fin. in 2. not. eodem tit. in 6. Navar. consil. 9. n. 15. de constit. lib. 1. Roderic. qu. regular. to. 3. qu. 17. art. 7. Lap. alleg. 1. num. 1. & 3. ibique Adden. litt. A. ubi quòd receptio monialis spectat ad Abbatissam, & Conventum, uti ad Collegium, Sanchez in præcept. Decalogi lib. 5. c. 4. qu. 2. num. 65. ita requirebatur vel consensus capitulariter præstitus in ejusdem acceptationis revocatione juxta vulgatam regulam quod actus eodem modo destruitur, quo constituitur, leg. 2. C. si advers. donat. auth. contra, C. de repudiis Piuell. in l. 1. num 4. vers. quare cum donat. C. quando lic. ab empt. disced. Menoch. consil. 1095. n. 24. Surd. dec. 128. num. 14. & 15. vel quod Superior revocasset prævio Monialium capitulari consensu, quem non inducunt dictæ attestationes, seu declarationes ab Abbatissa, & Monialibus emissæ uti singulis, non autem in loco capitulariter congregatis, Bald. in l. suum, §. dic tamen, vers. notat, Angel. ibid. n. 1. ff. de pact. Felin. in cap. eam omnes, num. 24. de constit. Rota decis. 484. num. 6. p. 1. recent. & decis. 351. num. 11. coram Baratto, ibique addea. n. 13. litt. C.

12. Nec dicatur, quòd ad effectum, ut ratificatio sit valida, requiretur scientia nullitatis professionis præcedentis, Cajetan. in 2. 2. q. 189. art. 5. Navarr. consil. 59. n. 7. & consil. 89. n. 3. de regular. & in manual. cap. 12. num. 71. Rota dec. 179. n. 7. & decis. 397. num. 5. part. 4. recent. Quia ultra quod prædictam opinionem uti minus totam Sacra Congregatio Eminentiss. Cardinalium Sac. Concil. Interpr. non amplectitur, sed contrarium pluries tenuit, ut in declarationibus relatis in d. Meten. professionis earum me impress. apud Modera. de jur. Abbatiss. sub. 12. cum seq. ubi quòd Sanctiss. D. N. Urbanus Octavus hujusmodi declarationes observari mandavit 1. Februarii 1631. in una Romana nullitatis professionis, cessat in præsenti omnis scrupulus cum ex testibus pro Francisca examinatis, & suprà in principio ponderatis probetur ipsam nunquam se habuisse pro Moniali, nec ab aliis Monialibus pro tali reputatam, quod clarius patet, ex propria confessione emissa in actu renunciationis, ibi, quamvis Monialis non essem, hodie Monialis esse volebat, qua nulla datur major probatio, l. cùm te, C. de transact.

13. Minus obstat, quòd d. ratificatio desumatur ex dictis verbis in renunciatione liti prolatis, & ideò sicuti d. renunciatio corruit, ita corruere debeat ipsa ratificatio uti accessorie, quia renuntiatio liti corruit ex quo pars, ad ejus favorem fuit renunciatum, non fuit præsens, nec aliquis pro ea stipulatus fuit, prout requirebatur ex text. in l. certam §. si quis absente, ff. de confess. & notat. in specie, Jason. in leg. postquam liti, n. 1. in fin. C. de pact. & propterea meritò potuit revocari ante acceptationem, Aleiat. in d. l. postquam liti, n. 19. versic. sed tamen, cum aliis allegat. in particulari decisione super de renunciationis nullitate emanatæ sub die 30. Jan. anni proximi præteriti, quæ quidem ratio cessat in ratificatione professionis, quæ fit Deo ubique præsenti, & sic parum refert, quòd non fuerit acceptata à parte colligante, imò cùm religio suum ab initio præstiterit consensum, cujus perseverantia præsumitur ex retentione ejusdem professæ in Monasterio. Navarr. cons. 50. sub n. 1. vers. nec potest dici, de reg. lib. 3. Rodriq. q. regul. to. 3. q. 17. ar. 3. vers. aut nullitas, sufficit, quòd Papa Religione non contradicente de facto acceptet, prout acceptasse præsumitur eo ipso, quo professa suum præstiterit consensum, ut supra fuit firmatum ex doctr. Ferd. de Castr. Palao to. 3. tr. disp. 2. punct. 5. n. 4. ubi concordantes cumulantur. Nec est novum, quod idem actus possit valere respectu unius licèt sit nullus respectu alterius, quando prout hic est de sua natura dividuus, ut tradunt Alban. cons. 38. n. 8. Gabr. cons. 36. n. 45. & 49. vol. 1. quos refert, & sequitur Cyriac. controvers. 198. n. 23. ex regula, quod individuis utile per inutile non vitiatur, cap. si confirmationem 39. ubi Gemin. notat. 3. de elect. in 6. cap. utile 36. ubi Ruin. n. 7. de reg. jur. in 6. Surd. cons. 428. n. 20.

14. Et quamvis in eadem decisione 30. Jan. subjungatur ex d. renunciatione litis non posse inferri ad ratificationem professionis, cùm Francisca non dixerit vel ratificare professionem, sed potius declaraverit per antea se non fuisse Monialem, ut colligitur ex sæpius recitatis verbis, ibi, quamvis Monialis non esset hodie Monialis esse volebat, & ideò dum constat ipsam non fuisse Monialem non possit intrare ratificatio professionis, ex quo non detur ratificatio ejus, quod non est, ut notat Bart. in l. observare 4. in fin. n. 8. de offic. Procons. & leg. non obstantibus illis verbis, hodie monialis esse volebat, quo concesso quod non fuisset Monialis, prædicta verba importarent tantum novâ professionem, & consequẽter nullam ob defectum solemnitatum requisitarũ, ex c. porrectum, de reg. relat. per Azor. instit. mor. p. 1. lib. 2. c. 5. q. 7.

15. Tamen hodie melius negotio per DD. examinato recedẽdo in hac parte a dicta decisione, responsum fuit, quod dum d. Francisca habitum monialem gestavit professionemque solemniter emisit, & spatio tanti tẽporis in Monasterio permansit faciendo actus professis convenientes negari non possit, quin ipsa saltem apparenter Monialis reputari deberet, licèt invalidè professa ob metum sibi incussum, & propterea quando dixit, quamvis Monialis non esset, dicendum est intellexisse de vere Moniali, non autem de Moniali, saltem habitu, & consequenter retorquetur conclusio in dicta decisione firmata, quod scilicet illud quod est, sed ab initio nullum postea ratificari possit, quando prout hic actus peccat in his, quæ pendent a solo consensu ratificantis, ut post Abb. tradit Felin. in c. nonnulli, §. sunt & alii, col. 3. de rescr. in 3. ampliat. quam ibi ponit vers. pro ista ratione, benè Natr. consil. 202. n. 10. Surd. cons. 28. n. 153. in fin. quo supposito stante, non debet dici, quod Francisca in illis verbis, hodie Monialis esse volebat, voluerit novam professionem emittere, sed tantum præcedentem nullam ratificare, in qua non requiruntur aliæ solemnitates, ut fusè suprà fuit ostensum ex dispositione S. Concil. Trid. d. sess. 25. c. 19. de reg. & ex text. in c. ad nostram, & c. significatam, eod. tit.

16. His igitur sic positis non urget, quòd Francisca seducta fuerit ad professionem ratificandam illecebris, & promissionibus Antonii fratris, quia omisso, quod testes ad id examinati deponunt promissiones fuisse factas mediantibus Fr. Jacobo Peregrino, Fr. Didaco de Areda, & Fr. Emanuele de Vasconcellos, qui tamẽ medio juramento contrariũ attestati sunt, quod confirmatur ex ipso eventu, dum ratificatio purè, & simpliciter facta fuit, quæ propterea debet attendi, quidquid antea tractatum fuerit, c. dudum, §. sed ad ista,

vers. insuper, de convers. conjug. Sanchez *in præcept. Decalog. lib. 6. c. 2. num.* 40. & in terminis matrimonii carnalis, idem Sanch. *de matr. lib. 2. disp. 45. n.* 19. ubi plures cumulat, & nuperrimè fuit in Rota decisum in Romana matrimonii 10. mensis currentis coram Reverendissimo Patre Domino meo Decano.

17. In omnem eventum non inde inferri posset ad conditionem suspensivam ejusdem ratificationis, nam cùm promissorum executio deberet subsequi actum ratificationis importat modum dumtaxat, non autem conditionem, *leg. cum sale, §. 1. ff. de condit. & demonstrat.* Bart. *in l. quibus diebus, §. Vermiliat, n. 11. ff. eod.* Natt. *cons.* 313. *n.* 28. Rota *dec. 293. n. 14. & 15. p. 5. rec.* & in puncto quòd matrimonium sic contractum dicatur purum, cum obligatione tamen præstandi, quod promissum est, tradit Basil. à Ponte *de matr. lib. 3. c. 13. n. 4. vers. deinde*, modus enim non suspendit actum neque illum si deficit, resolvit, sed ad promissorum adimplementum est agendum, ut inter modum, & conditionem distinguit Bart. *in leg. sicut, §. videmus ff. quibus mod. pign. & hypothec. solas.* Negus. *de pignor. membr. 3. p. 6. n. 32. vers. secus autem*, Surd. *dec. 156. n. 6. & 7.* & in terminis matrimonii notat Sanch. *lib. 5. de matr. disp. 19. n. 19.* ubi plures concordantes refert.

18. Denique non relevat, quòd Francisca protestata fuerit se accedere ad ratificandum tanquam ad malam crucem, ut se sublevaret ab ære alieno, quo valdè gravata reperiebatur, quia præterquam quod de hac protestatione non deponit, nisi unicus testis, & per consequens nihil probans *c. veniens* 10. *& c. licet ex quadam 47. de test. leg. jurisjurandi 8. C. eod. tit.* adhuc non relevaret cum non doceatur emissa coram juridice, vel coram ipso promittente, seu mutum inserente, Bart. & alii *in l. qui aliena, §. final. ff. de acq. hered.* Abb. *in c. sua nos, de sponsal.* Aym. *consil. 120. n. 2. & 5.* Paris. *consil. 10. n. 42. & seqq. lib. 1.* Dec. *consil. 41. nu. 122. & seqq. lib. 2.* Menoch. *præsumpt. 127. n. 9. & 10. lib. 2.* & eo minus, quia post prætensam protestationem purè ratificavit, quod sit, ut etiam si errasset in spe majoris fortunæ, seu divitiarum, valeat nihilominus ratificatio, ut in puncto professionis tradit Navarr. *in cons. 50. n. 2. de regular.* ex *c. confessionis 20. q. 3. & in marr. carnal.* idem Navarr. *notas. in manual. c. 22. n. 32.* & semper in dubio est facienda interpretatio, & professio sustineatur. Navarr. *cons. 13. n. 10. de regular.* Sanch. *de matr. lib. 7. disp. 37. nu. 12. in fin.* Rot. *cor. Seraph. dec. 1361. in fin.*

Et ita utraque parte, &c.

DECISIO XVI.

Sacra Rota Romana coram R. Domino Dunozet, Decano.

In causa Milevitana Maresciallatus.

Veneris 27. Januarii 1643.

§. 1. DOmini responderunt D. Commendatori Fratri Joanni Lafay de la Tour non esse adjudicandam dignitatem Maresciallatus, de qua agitur, moti præcipuè ex ejus incapacitate, quæ resultare visa fuit ea eo quod ille alienavit propria auctoritate Molendinum unà cum Pactis, & Tenimentis spectantibus ad Commendam, quam obtinebat, illudque concessit in emphyteusim perpetuam cuidam laico recipienti pro se, & successoribus cum expressa obligatione stabilium d. Commendæ pro talis contractus observantia, propter quam alienationem factam sine beneplacito Apostolico, vel Magni Magistri, & Capituli Generalis incidit in pœnas comminatas per statuta Religionis 6. & 7. de contract. & alienat. Et consequenter censetur privatus omnibus Commendis, & beneficiis, etiamsi id non fuerit expressum, prout disponitur in altero statuto 27. *de verb. signif.* quæ statuta conveniunt cum dispositione juris communis juxta quam res Ecclesiæ regulariter alienari non possunt *cap. sine exceptione 53. caus. 12. qu. 2. c. nulli liceat 5. de reb. Eccl. non alien. c. hoc consultissimo 2. eod. tit. in 6.* Clem. 1. & Extravag. *ambitiosæ eod. tit.*

2. Neque alienatio d. Molendini visa fuit excusari posse sub eo prætextu quòd minaretur ruinam, quia periculum assertæ ruinæ, quatenus deservire potuisset pro sufficienti causa alienandi, non tamen est sufficiens ad sustinendam alienationem factam absque solemnitate, cùm alienatio rei Ecclesiæ duo copulativè requirat, causam scilicet, quæ debet esse necessitas, vel evidens utilitas Ecclesiæ, & solemnitatem, nempe beneplacitum Apostolicum, aut alterius superioris auctoritatem habentis, *cap. primo de rebus Eccles. non alien. in 6.* Clement. 1. *eodem tit.* Abb. *in c. 4. n. 30. vers. duo enim sunt necessaria de his, quæ vi metusve caus. fiunt, & in cap. ad nostram 11. n. 8. de reb. Eccles. non alienan.* Decian. *in auth. qui rem num. 21. vers. & in alienatione bonorum Ecclesiæ, Cod. de sacros. Eccles. & consil. 142. num. 4.* Covarr. *variar. resolut. lib. 2, cap. 17. n. 2.* Redoan. *in tract. de reb. Eccles. alien. vel non, quæst. 51. c. 7. nu. 21.* Molin. *de contract. disput. 468. n. 2. & 14.* Quarant. *in summ. Bullar. verb. alienatio rerum Ecclesiæ n. 2.* Rota *coram Seraphin. dec. 508. num. primo, & in divers. dec. 160. num. 1. & 178. nu. 1. p. 2. & in recent. decis. 430. num. 1. part. 2. & dec. 367. num. 5. part. 5. & in Gerunden. Scribania 1. Julii 1637. §. præsertim quia, & 27. Novembr. ejusdem anni §. circa alios autem, & 26. Februarii 1638. §. 1. coram bon. mem. Merlino.*

3. Non obstat quòd prædictum Molendinum fuerit aliàs locatum, seu concessum in emphyteusim, & prætereа tanquam locari solitum potuerit relocari absque solemnitate, *cap. 2. & ibidem gloss. in verb. investire*, Abb. *nu. 3. de feudis*, Decian. *in d. authent. qui rem. nu. 29. vers. prima est, C. de sacrosanct. Eccles.* Calderin. *consil. ult. circa med. versic. sed nego consuetudinem etc. de consuet.* Ruin. *consil. 41. num. 39. lib. 1.* Bero *consil. 86. n. 2. lib. primo*, Jul. Clar. *lib. 4. sentent. §. Emphyteusis quæst. 6. post princip. vers. si verò res Ecclesiæ*, Molin. *de contract. d. disp. 468. nu. 37.* Covar. *var. resolut. d. lib. 2. c. 17. nu. 4.* Quarant. *in summar. Bullar. in dicto verb. alienatio rerum Ecclesiæ n. 38. vers. bona igitur*, & in terminis bonorum hujus Religionis consuluit, Gabr. *cons. 71. n. 3. & 7. lib. 2.* Tum quia hujusmodi solitum non probatur nisi ex assertione ejusdem Fratris Joannis, cui non creditur, sed debet aliunde justificari nimirum, vel ex una locatione solemni, ac valida, vel ea deficiente ex duabus non solemnibus spatio tamen 40. annorum effectum sortitis Tex. *in d. auth. qui rem, n. 20. C. de sacros. Eccles. & d. cons. 142. sub num. 4. vers. solum superest respondere.* Molin. *de contr. disp. 468. n. 20.* Ruin. *d. cons. 41. n. 39. vers. dicitur autem indulta consuetudo lib. 1.* Alex. *cons. 189. num. 19. lib. 2. & consil. 9. num. 6. lib. 3.* Seraph. *dec. 434. n. 5.* Rota *dec. 367. n. 18. & 19. p. 5. recent.*

4. Tum etiam quia ex Instrumento ejusdem locationis, seu concessionis in Emphyteusim apparet illam factam fuisse pro minori quantitate Canonis in perpetuum, & cum aliis conditionibus in asserta præcedenti locatione non appositis. Unde dicebant Domini illam non potuisse fieri absque solemnitatibus scilicet beneplacito Sedis Apostolicæ, vel Magni Magistri, cùm res Ecclesiastica etiam locari solita non possit iterum locari absque solemnitate, quando solita est alteratio, Decian. *in authent. qui rem nu. 22. C. de sacrosanct. Eccles.* Clar. *in d. §. Emphyteusis q. 6. vers. scias tamen bene.* Alexand. *d. Consil. 9. n. 2. lib. 3.* Ursill. ad Afflict. *dec. 305. n. 8. vers. primo quod ista, & n. 9. versic. item & 2.* Decian. *consilio 73. n. 53. lib. 2.* Redoan. *de reb. Eccl. non alien. q. 51. n. 19. & seqq.* Molin. *de justit. & jure t. 488. nu. 19.* Ferdinand. à Castro Palao *moral. p. 2. punct. 15. §. 4. nu. 4.* Quarant. *in d. verb. alienatio rerum Ecclesiæ n. 40. vers. conclusionem hanc*, Rota *dec. 176. n. 42. & seq. p. 5. recent. & in dict. Gerunden. Scribaniæ 1. Julii 1637. §. Neque dicatur, & 27. Novembr. ejusdem anni §. circa illos vers. tamen hujusmodi solitum, & 26. Febr. 1628. §. Nec obstat. vers. alienatio autem cor. bo. me. Merlino.*

5. Minus obstat quod pœna privationis beneficii, quæ imponitur contrà malè alienantes bona Ecclesiæ licèt incurratur ipso jure, non tamen habeat locum nisi præcedat sententia declaratoria facti, scilicet alienationem factam fuisse ex relatis à Sanchea *ad Decal. lib. 2. c. 22. n. 20.* Quarant. *in sum. Bullar. in d. verb. alienatio rerum Ecclesiæ num. 49. vers. in pœna verò privationis*, Farinac. *consil. 205. sub num. 32.*

6. Quia dicta conclusio non procedit quando factum alienationis, prout hic, est notorium, neque aliquid probatur quod excusationem præbere possit, cùm in notoriis deveniri possit ad executionem absque alia sententia declaratoria, Abb. *in c. pervenit el primo n. 7. & ibid.* Præposit. *n. 8. de appellat.* Bero. *consil. 176. n. 96. lib. 1. cum aliis cumulatis in Bononien. successionis de Zanis 17. Maii 1642. cor. R. P. D. meo Bichio.*

Et ita utraque, &c.

DE.

DECISIO XVII.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Merlino.

Calaguritana Matrimonii.

Veneris 13. Martii 1643.

§. 1. FUit dubitatum in hac causa, An Joannes de Angujano posset cogi ad contrahendum matrimonium cum Angela de Taldivar vigore promissionis ab ipso Joanne factæ, ut ex summario ejusdem Angelæ *n.* 1. in quo per septem testes deponêtes, unanimiter de fide præstita per d. Joannem, apparet, eum promisisse illam in uxorem velle accipere, nec cum alia se matrimonium contracturum esse; Et affirmativè per Dominos fuit responsum, ut in simili ferè casu fuit resolutum etiam in *Ulixbon. matr. 4. Maii 1639. cor. bo. me. Pirovano*, & dum Joannes promisit se ducturum Angelam in uxorem, fidem promissam implere debet, quia studiosè agendum est, ut quæ promittuntur, opere compleantur *c. 1. & c. qualiter in Sardinen. de pact.* Grave enim est, fidem fallere *l. 1. in princ. ff. de constit. pec.* & dum sponsus recuset sponsam in uxorem ducere debet modis omnibus induci, ut fidem promissam servet *l. 2. in princ. de spons.* & quamvis simpliciter id promiserit, nec juraverit; tamen mortalis culpæ reus intelligitur, si consensum conjugalem præstare deneget, Divus Thom. *in 4. dist. 27. q. 2. col. 1.* Imol. *in l. Titia in fine princ. de verb. oblig. cum aliis adductis per* Didac Covar. *in epit. lib. 4. decret. part. 1. cap. 4. in princ. n. 2* quam sententiam sequitur Socein. Jun. *cons. 30. n. 3. lib. 2.* Menoch. *cons. 386. n. 1. & 2.* Et nihilominus fidem servare tenetur *cap. 2. c. sicut, c. requisivit de sponsal.* Surd. *cons. 354. num. 8.* qui juxta text. *in cap. ex literis de spons.* & not. Abb. *in c. de illis de spons. impub.* Covar. *super 4. decret. p. 1. c. 4. in princ.* Caval. *dec. 415. num. 1.* quod eo magis est servandum in casu isto, cùm per carnalem copulam subsequentem, sponsalia etiam simpliciter contracta ante Sacr. Concil. Trident. transibunt in matrimonium, Abb. *in cap. præterea de spons. n. 4. c. ex tenore n. 4. de test. & c. 1. de spons. impub. l. 6. circa medium*, ibi, nisi per carnis copulam, Gemin. *cons. 61. n. 6. vers. ad contrarium.* Federic de Sen. *cons. 194. circa med. vers. Item cohabitando*, Castr. *cons. 155. in princ. lib. 2.* Deus enim non facit differentiam inter juramentum, & simplicem loquelam; & promittens omninò cogi debet ad contrahendum, dummodò non dubitetur de validitate sponsalium, ut inquit idem Surd. *cons. 364. num. 10.* & dum à principio ista sponsalia fuerunt contracta mutuo contrahentium consensu, de jure canonico non possunt nunc unius tantùm consensu dissolvi *c. 2. ubi gloss. & c. sicut de spons.* Sanch. *de matr. lib. 5. disp. 6. n. 4.* Butr. *in c. de illis nu. 6.* ubi etiam Præp. *n. 4. de comedis. apposit.* Dec. *cons. 368. & 603. n. 4.* Menoch. *cons. 15. n. 1.* Surd. *cons. 364. n. 10.* cùm sponsalia requirant mutuum consensum, qui eodem tempore conveniat, *c. Tua de spons. l. 2. ff. eodem c. sufficit, & c. matr. 27. qu. 2.* Jo. Andr. Bald. Butr. Præpos. & alii citati à Paris. *cons. 55. n. 14. vol. 4.* & Arch. *in d. c. sufficit*, firmat, non contrahi sponsalia, nisi consensus concurrat simultaneus; Ergo etiam in eorum dissolutione erit necessarius consensus simultaneus, & hoc videtur probari in *c. 2. de spons.* ibi sin autem se ad invicem admittere voluerint, ubi Abb. *n. 15.* & Præpos. *n. 6.* Rim. *cons. 538. n. 16. & seq.* Surd. *cons. 136. n. 18. & seq.*

2. De copula in isto casu non videtur posse dubitari, quæ licèt sit difficilis probationis, ut inquit, Honded. *cons. 12. n. 31. lib. 1.* tamen illa rectè probatur, dum testes pro d. Angela examinati concludentes probant Joannem post sponsalia illam adduxisse ad locum de Onnate, ut in summario ejusdem Angelæ *n. 1.* ibique eosdem commemorasse per spatium 40. dierum, & tanquam conjuges habitos, & ab omnibus reputatos fuisse, dum ad eamdem mensam comedebant, ac insimul semper conversatione utebantur, Bald. *in l. non ignorat n. 5. C. qui accus. non poss.* Angel. *inter consil. matrim. 45. n. 10.* Menoch. *præs. 1. n. 82. lib. 3. & consil. 199. nu. 50. lib. 2.* Alciat. *de præsumpt. reg. 3. præsum. 38. n. 1.* Rota *dec. 143. n. 37. cor. Burrato.* Quod eo magis colligitur ex denominatione, cùm scilicet vir, & mulier se invicem convocarent conjuges, vel maritum, & uxorem, ita scribunt Anchar. *c. 1. de spons. impub. in 6.* Abb. *in cap. lator qui fil. sint legit.* & ibi Præpos. & Luc. de Penn. *in l. 3. in præs. 13. C. de apoc. publ. lib. 10.* Cepoll. *cons. 5. n. 18. in civ.* Ceph. *cons. 435. n. 60. lib. 3.* Surd. *cons. 364. n. 5.* & Joannes pertractaret mulierem honorificè, eo scilicet modo, quo uxores pertractari, & haberi solent in una, eademque domo, Castr. *in leg. donationes in princ. de donat.* Felin. *in c. illud, n. 20. & 21. de præs.* & ut plenius inquit Menoch. *præs. n. 74. & 75. lib. 3.* & facit cessare omnem dubitationem eorumdem cohabitatio in eodem lecto, *c. literis, & c. Tertio loco de præs.* Surd. *cons. 364. nu. 5.* ibi, & quod cohabitaverint, qui congressus non potest ad aliud inferri, Lap. *in alleg. 53. n. 3. vers. ita in casu proposito*, Alexand. *in l. 1. n. 19. vers. exemplum, ff. si cert. pet. & cons. 19. n. 24. vol. 7.* Host. Abb. & Felin. *in c. præterea, de test.* Ruin. *cons. 53. n. 1. 2. & 10. vol. 5.* Rimin. Jun. *cons. 174. n. 10. 13. & 21. vol. 2.* Rota *in Puten. matrimonii 5. Martii 1610. cor. Cardinali Pamphilio*, & idem est dicere talis jacuit cum tali muliere, quantum est dicere, adulteravit eam, ut inquit Alexand. *cons. 77. n. 2. lib. 7.*

3. Non obstat prætensa disparitas inter Joannem, & Angelam; propter quam Joannes præsupponitur non cogendus ad contrahendum matrimonium, ea ratione, quia summa illa benevolentia, mutua amicitia, concordia, & familiaritas, quæ beatitudinem quamdam inter virum, & uxorem parit, ab ipsorum conjugatorum inæqualitate, & dissimilitudine destrui soleat, ut inquit Menoch. *præsumpt. 20. n. 40. lib. 10.* Gabriel. *cons. 186. n. 4. lib. 2.* & quòd tantùm Joannes teneatur illam dotare, dum recusat virginem, quam cognovit ducere. *text. in c. 1. de adult.* Gabr. *d. cons. 586. in fin. lib. 2.*

4. Quia dum Angela ex promissione Joannis tradidit ei corpus suum, ac passa fuit deflorationem, partem suam adimplevit, unde alter tenetur etiam adimplere, etiamsi fictè contraxerit, dum ea justitia verè contrahere tenebatur, & sic fictus promissor adimplere tenetur eam ducendo in uxorem: ita docent D. Thom. *4. d. 28. q. unic. art. 2. ad 4.* Riccardus *ibi art. 1. q. 3. in fine.* Scotus *4. dist. 30. q. 2. vers. respondeo stante illo dolo.* Adri. *4. qu. 2 de matr. ad 2.* Sanchez *de matr. lib. 1. disp. 10. nu. 3. vers. secundum, quos, & disp. 11. n. 4.* quod procederet etiam si promissio non fuisset mutua, quia dum mulier promissioni viri innitens, tradidit corpus suum, contractus est perfectus, & sicuti ipsa jam implevit, per consequens vir etiam tenetur perficere, illam scilicet in uxorem ducendo, ut inquit idem Sanch. *d. q. 10. n. 4.* & debet considerari grave damnum, quod inferretur mulieri, dum illi non permitteretur aliud inire matrimonium, cogereturque continenter vivere, ut inquit idem Sanch. *de matr. d. disp. 11. n. 4. & 5.* nec tali casu satis est pecuniis satisfacere, cùm in propria specie posset satisfieri, & sponsalia contrahens, ac sub spe futuri matrimonii virginem deflorans, tenetur eam ducere, & moraliter loquendo, nequit aliter injuriam resarcire, ad quod persona justitiæ vinculo est alligata, nec unum pro alio invito creditore reddi potest, *text. in l. 2. §. mutui, ff. si cert. pet.* Navar. *lib. 3. cons. tit. de voto in 1. edit. cons. 11. in fine*, idem Sanch. *de matr. lib. 1. disp. 10. q. 3. n. 20. & disp. 44. eod. lib. 1. n. 3.* ubi de communi Theologorum sententia firmat, promittentem sponsalia nô posse ab illis recedere; si fœminæ infamia sequatur, etiam copula non secuta, & talis disparitas non potest considerari in hoc casu; quia ex summario Angelæ *n. 9.* apparet Joannem scientiam habuisse, parentes Angelę fuisse macellarios; Unde dum ipse etiam tali scientia non obstante, contentus fuit sponsalia contrahere, videtur voluisse juri suo renunciare, & excessus donationem facere, cùm debuerit sibi prospicere, sciens qualitatem, & conditionem hujus mulieris, *l. si quis domum, §. ult. ff. locat.* Salic. *in l. si familia in fin. vers. 2. quod ubi res evincitur, n. 6. C. famil. ercisc.* idem Sanch. *lib. 1. disp. 14. n. 2.* Grat. *disc. forens. c. 205. n. 24.*

5. Quæ autem dicuntur de impudicitia Angelæ, nec etiam visa fuerunt revelare, quia depositio testis super illa deponentis refertur ad auditum à tertio, quia obiit; Et clarum est testem de auditu non probare, *l. testium, C. de testibus, c. tamen, eod. tit. c. testes, 3. q. 9.* Caputaq. *dec. 278. nu. 2. p. 3.* Rota *dec. 521. n. 4. p. 1. rec. Aquien Prioratus, 4. Jul. 1625. coram Ubaldo, & dec. 517. n. 14. eor. Greg. XV.* quatenus etiam talis depositio probaret, tamen Joannes teneretur eamdem Angelam in uxorem ducere, tum ob superiùs dicta, tum ob grave damnum ejusdem mulieris, cùm continenter vivere compelleretur. Ultra quòd isto casu Angela communiter virgo reputabatur, & honesta, ut in summario ejusdem *num. 8.* Sanch. *de matr. lib. 1. disp. 51. num. 6. & q. 14. num. 2. c. quemadmodum de jurejur.* ubi Butr. *d. 3. & Doll.*

6. Nec pariter Dominis visa fuerunt obstare ea, quæ opponebantur de invaliditate, & nullitate examinis testium ad favorem Angelæ, & primò, quòd in tali examine erat assumêda persona Ecclesiastica juxta formam Receptoriæ; Quia commissio in hoc proposito emanata, duo continet: Alterum, quòd Notarius Receptor se conferat ad locum Onnate, & recipiat juramenta, & depositiones testium nullo verbo existente de associando aliquam personâ in dict. examine: Alterum verò, ut possit per censuras quascumq; personas nominandas compellere, & ad hunc effectû assumat personam Ecclesiasticam, cujus assumptione non fuit opus,

cùm non evenerit casus coactionis; unde cùm in tali commissione fuerit facta talis mentio, illius tenor debebat observari, prout fuit observatus, Rota *in Ferrar. bon. 24. Januarii 1609. coram Cardub. apud Marc. de commiss. p. 2. fol. 170.* Rot. *dec. 39. n. 1. p. 1. recent.*

7. Tandem non obstat, quòd in intimatione pro examinandis testibus non fuerit expressus locus examinis, dum soleat intimari locus præcisus, quando facultas examinandi est data in aliqua Diœcesi in genere; Rot. *decis. 33. nu. 1. p. 4. divers. & 118. n. 56. cor. bon. mem. Buratto.*

8. Quia sufficit, quòd Procuratores partium consenserint decreto super expeditione Receptoriæ directæ ab Oppidum de Onnate, & alia loca, & sic in loco certo pro examine testium, scilicet in loco de Onnate, ut in processu fol. 121. & 124. Et facta præsentatione Receptoriæ, & commissionis fuerunt personaliter citati tum Joannes, tum etiam ejus Procurator ad interessendum, & videndum jurare testes, & in eo eodem oppido, nec alibi testes jurarunt, prout ibi examinati fuerunt; Unde in hoc examine nulla potest cadere nullitas: dum pars erat bene informata de tali examine, Gonz. *in annot. contra nullit. & recent. num. 72.* Seraph. *dec. 1010. num. 3. & 4. & dec. 1489. num. 1. in Conchen. dec. de Infanendo cor. bon. mem. Andreu. quæ est 686. n. 1. in fin. p. 8. recent.* & ea eo magis apparet de tali scientia; dum examen Joannis ab eodem Receptore, eodem tempore pro utraque parte discedente cum simili citatione, & receptoria, continente easdem clausulas, & facultates, factum fuit, & sic par forma, & ordo in utriusque partis examine fuit servatus; Unde per talem actum pars dicitur convalidare examen, etiam nulliter citata, cùm faciat præsumere eam esse certam de eo, de quo fuit facta citatio, Seraph. *decis. 1019. n. 6. vers. sed & tollitur difficultas.* Gonz. *loc. cit. n. 73.* Capitaq. *dec. 293. n. 2. p. 3.* Grat. *discept. forens. c. 694. nu. 9.* Rot. *dec. 18. n. 14. par. 7. rec.*

Et ita utraque parte informante, fuit resolutum.

DECISIO XVIII.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Carillo.

In causa Milevitana bonorum.

Luna 4. Maii 1643.

§. 1. RESponderunt Domini pro confirmatione sententiæ Rotalis, qua declaratum fuit testamentum Cæsaris sustineri, quia constat de ejus validitate, & justitia.

2. Validitas namque apparet ex revolutione processus, ubi constat servata fuisse omnia requisita recensita in vulgata decisione Caputaq. 268. *par.* 2. & justitia probatur ex decisionibus in causa factis *sub diebus 18. Aprilis 1639. & 22. ejusdem mensis 1641. coram bon. mem. Merlino.*

3. Quarum primum fundamentum Dominis placuit, nempe quòd dicti Cæsaris testamentum sustineatur tanquam factum inter liberos, etiam quoad legatum relictum Mariæ uxori, licèt absque integra solemnitate fuerit conditum, quia est scriptum, & subscriptum ab ipso Cæsare patre, qui coram duobus testibus declaravit idipsum, quod in eodem testamento scripserat, & in fine apposuit clausulam generalem significantem voluntatem servandi ea, quæ dixerat, & scripserat, juxta dispositionem Textus in §. *nos igitur, ver. si tamen authen. de test. imperf. collat. 8.* Ant. Gomez *in l. 3. Tauri n. 58. vers. tamen intelligo,* Molin. *de just. & jure, disp. 128. vers. illud etiam, cum aliis pluribus relatis in prædictis decisionibus.*

4. Quibus non adversatur, quod aliqui testes dicant, testatorem ejici fecisse omnes è cellula in qua jacebat, dum confecit testamentum; unde inferebatur ad contrarietatem, & falsitatem testium, quasi quod impossibile sit adfuisse testes in publicatione testamenti, si omnes adstantes testator è cellula ejici jusserat. Quia, ut bene respondit secunda decisio, ad evitandum testium perjurium, ejectio præfata intelligenda est de aliis omnibus, qui ibidem adstabant otiosi, & qui potius impedimento erant testatori, non autem debet verificari in Capellano Triremis, qui testatorem morti proximum ad fruitionem cœlestis Patriæ hortabatur, nec in alio, qui ipsi atramentum apponebat, ut testamentum scriberet, prout in fortioribus terminis, quod salvari debeant testes, si alter neget alios fuisse præsentes, alter verò affirmet, tradunt Bart. *in l. 2. §. si quis neget, sub n. 6. vers. ad contrarium, ff. quemadmodum test. aperian.* Jas. *in l. 3. §. jurar. n. 21. ff. de jur.* Ang. *cons. 175. n. 5. vers. non obstat.* Corn. *cons. 202. n. 2. lib. 4.* Cyriac. *controv. 467. n. 149. & fuit dictum in Romana alimentorum 28. Martii 1640. cor. R. P. D. meo Bichio.*

Idque eo magis dicendum favore ultimarum voluntatum, quæ coadjuvandæ, & sustinendæ sunt quantum fieri potest etsi nisi contrarium pernecesse, & concludenter probetur, Alex. *cons. 38. n. 15. lib. 3. & fuit dictum in Regien. hæreditatis 29. April. 1637. cor. bo. me. Coccino,* cùm nihil sit, quod magis hominibus debeatur, quàm ut supremæ voluntatis, postquam jam aliud velle non possunt, liber sit stylus, ut inquit *Imperator in l. 1. C. de Sacros. Eccl. loco,* Spinol. *de test. p. 1. Rubrica n. 16. cum plur. seqq. fol. mihi 11.*

5. Secundum verò fundamentum, quo in prædictis decisionibus firmabatur testamentum præfatum posse quoque sustineri ex privilegio militari, eo quòd Cæsar testator esset scriba triremis, non visum fuit solidum, quia scriniarii non gaudent privilegio militari in factione testamenti, nisi reperiantur in loco hostili de tempore confectionis, ut declarat gloss. *in l. scriniarios, de test. mil.* ubi Donel. *n. 4. §. fin. ff. de test. mil. l. un. ff. de bon. poss. ex test. mil.* Jul. Clar. *lib. 3. sent. §. test. q. 15. n. 5.* & hoc suadetur summa ratione, quia in tantum scriniariis, & aliis Paganis communicatur privilegium militare in quantum subeunt periculum in loco hostili, & in procinctu conflictus, ut ait Paris. *cons. 32. n. 25.* ubi quod illis privilegium conceditur ob necessitatem, & periculum lib. 2. alias periculo cessante ipsi juxta leges Paganis præscriptas testari tenentur, ut expressè decidit Text. *in d. l. scriniarios, C. de test. mil.* ne alioquin essent melioris conditionis gaudentes privilegio per communicationem, quàm ipsi milites privilegiati, qui extra aciem quamvis sint in expeditione tenentur testari, saltem coram duobus testibus rogatis, *gloss. communiter approbata in d. l. 1. ff. de test. mil.* Guttier. *in l. nemo potest, nu. 265. de leg. 2.* Menchac. *de success. creat. §. 24. n. 15. & 18.* Velasq. *cons. 104. n. 16.* Gabriel. *consil. 100. n. 3. & seqq. lib. 1.*

6. Cùm igitur Insula S. Petri, ubi classis maritima appulerat tempore conditi testamenti non esset locus habilis, ut deponunt testes asserentes insulam prædictam subesse dominio Majestatis Regis Catholici, & ibi milites per plures dies commoratos fuisse otio, & cantibus vacantes, nullatenus Cæsar Scriba Triremis poterat testando gaudere privilegio militari, quia locus hostilis ad hunc effectum dicitur ille, in quo hostes adsunt, vel bellum geritur, ut in puncto inter milites, & scriniarios distinguit Alberic. *in l. milites 45. nu. 4. vers. ipse autem,* ubi quòd si hi non sunt in bello, non possunt testari jure militari, Rip. *in l. Centurio, n. 12.* ubi loquitur in specie de classe maritima, & ait privilegium competere, si moriantur in bello navali, *ff. de vulgar. & pupill.* ex Textu *in d. l. fin. ibi, si in hostico deprehendatur, & illico decedat, ff. de test. mil.* Ang. *in l. quod constiturum, nu. 4. ibi, si testantur in actu belli, ff. eod.* sequitur Simon de Pret. *ult. vol. interpr. 2. dub. 1. solut. 8. n. 7. lib. 3.* Franc. de Barry *de test. mil. n. 6.* Paril. *de cons. 32. n. 25. lib. 2.* Magdalen. *de n. test. p. 2. cap. 18. n. 67.*

7. Adeo quod non sufficiat, quod testes dicant in dicta Insula S. Petri frequenter adesse Barbaros Piratas, nisi probarent eos adfuisse tempore conditi testamenti, ita ut necesse esset stare semper in procinctu, ut notat Conan. *Comment. jur. civ. lib. 9. c. 5. in fin.* Donel. *in d. leg. scriniarios, n. 4. C. de test. mil.* ubi dicitur locum hostilem esse illum, qui ab hostibus occupatur, & sub nu. 5. asseritur in hostico dici deprehensum, qui in conflictu ita circumventus sit ab hostibus, ut effugere non possit, & stare in procinctu, dicitur quando est in puncto ipsius congressus, & prope concinnentibus tubis, ut bene explicat Franc. de Barry. *d. tr. de test. mil. n. 4. num. in acie.*

8. Quare Domini dixerunt testamentum Cæsaris sustineri uti factum inter liberos, & consequenter sententiam Rotalem esse confirmandam ex hoc primo fundamento duntaxat; omisso secundo desumpto ex privilegio militari tanquam non subsistente ex allegatis.

Et ita una tantùm, &c.

DECISIO XIX.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Verospio.

Valentina Juris sedendi.

Luna 8. Junii 1643.

§. 1. CUm lata fuisset sententia cor. R. P. D. meo Ghislerio, in eaque pronunciatum Præpositos Ecclesiæ Valentinæ occupare posse sedes vacuas dignitatum a Choro absentium, & causa per appellationem mihi commissa, dubitavi semper ejusdem sententiæ confirmatione, pro qua DD. responderũt. Quia illius validitas nõ impugnatur, & justificatur ex resolutione proces. quo apparet omnia interfuisse requi-

exquisitas quæ referuntur in decisione Verall. 160. P. 1. Justitia verò probatur ex latè deductis in decis. Rever. P. D. mei Ghislerii sub die 5. Junii anno 1637. Cùm enim ex particulari Constitutione Ecclesiæ Valentinæ, illius Canonici possint occupare vacuas sedes dignitatum absentium, eadem facultas concessa censetur Præpositis, quibus à sanct. mem. Sixto V. in limine erectionis attributæ fuerunt omnes prærogativæ, præeminentiæ, ac privilegia, quibus tam ex dispositione Juris communis, quàm particularium Constitutionum ejusdem Ecclesiæ Canonici fruebantur, dum enim fuerunt Præpositi Canonicis æquiparati, talis æquiparatio idem debet operari, ac si specialiter fuisset concessum dictum jus occupandi sedes vacuas, quod Canonicis competebat ex notatis in leg. Princeps, ff. de legib. DD. in l. 1. ff. de legat. 1. ubi Alex. n. 10. Jason. n. 15. & seq. Castrens. nu. 7. & 8. Rota coram Crescent. dec. 9. n. 5. ne diverso jure censeantur li, qui ex æquiparatione idem reputantur contra dispositionem, text. in c. cognovimus 12. q. 2. & in l. cum qui ade, ff. de usucap. & in terminis præeminentiæ consideravit Rota in Cæsaraugustana præeminentiarum 1. Novemb. anni 1617. coram bon. mem. Coccino.

2. Quæ facultas occupandi sedes dignitatum absentium præterea colligitur ex Bulla erectionis, in qua illis attributum fuit Jus sedendi immediatè post ipsos Canonicos: hoc enim jure uti non possent, nisi occuparent sedes in quibus, absentibus dignitatibus manent Canonici, cùm verbum illud, immediatè operetur, ut sessio Præpositorum nullo interposito medio continuativè copulari debeat sedibus Canonicorum, juxta doctrinam Bald. ibid. 1. n. 3. Cod. de condic. insertis. Capra cons. 21. n. 12. Castrens. cons. 421. num. 4. vers. 3. opponitur lib. 1. & alii quos refert Decian. cons. 9. n. 30. lib. 2. & secuta fuit Rota in hac eadem causa sub die 16. Decembr. ann. 1633. cor. bon. mem. Merlino & 27. Junii 1635. cor. R. P. D. meo Ghislerio. Quæ eo facilius admitti debet eaoquam consonans, & conformis decori Ecclesiastici Ritus, quo attento in Choro non debet esse aliqua dispersio, sed conjunctissima unitas ad instar triumphantis Ecclesiæ, ut consideravit Rota cor. bon. mem. Coccino dec. 197. num. 4.

3. Et licèt in gratia præposituris concessa in Bulla erectionis fuerint excepti actus capitulares inter eos tamen comprehensa non fuit sessio in Choro, dum Bulla expressè illis sessionem concessit, & post illius concessionem capitulares actus excepit, generalis enim illa exceptio facta censetur salva sessione antea concessa argumento text. in l. dolo clausula ff. de verborum oblig. ubi Bart. & Cuman. n. 1. idem Barth. cons. 72. n. 3. vers. sed pono. Surdus cons. 456. n. 3. & sequens. Præsertim cum hoc sit conforme dispositioni juris, secundùm quam stallum in Choro non comprehendatur sub actibus capitularibus, ut notat Glos. in Clementina ut sindo asaie, & qualitate in verb. c. ubi etiam Abb. n. 6. Ancharan. n. 3. Cardinalis n. 14. Rota cor. Rever. Urgell. dec. 198. n. 3. & in Valentina præeminentiarum 19. Novembris 1640. cor. bon. mem. Coccino, & 21. Martii 1641. cor. bon. memoriæ Pirovano.

4. Non obstat quod sedes dignitatum absentium occupari non possint ab aliis tanquam propriæ, & fixæ. Quia tales dici possent in casu, quo præsentes fuerint dignitates in Choro, secus verò si illæ sint absentes; tunc enim sicut permissum est Canonicis illas occupare, ita permissum censeri debet Præpositis, quibus concessæ fuerunt eædem prærogativæ, quæ Canonicis competebant, ut allàt respondit Rota in hac eadem causa in decisione 252. n. 10. p. 6. & 314. in fine p. 7. recens. Quinimò sicuti non dicuntur fixæ respectu Canonicorum, qui absentibus dignitatibus eas tenent, ita neque etiam fixæ dici possunt respectu Præpositorum, qui gaudent eodem privilegio Canonicorum; Æquiparatio enim inter utrosque inducta à Constitutione Apostolica æqualem determinationem inter eosdem debet operari, ex notatis in c. ad audientiam de Clericis non residentibus, Gloss. in leg. si quis servo in verbo corrumpi, Cod. de furtis, & in leg. quod verò circa finem, ff. de legibus. Ripa in l. si constante n. 68. ff. soluto Matrimonio, Jas. in §. ex maleficiis, n. 39. Institutionibus de actionibus, Roman. cons. 129. in principio, & cons. 251. n. 3.

5. Non obstat quod istæ sedes dignitatum quando vacare contingerent nunquam possessæ fuerint à Præpositis: Adeo ut vel illis nocere debeat præscriptio temporis, vel observantia contraria, quæ potissimum attendi solet in hac materia præeminentiarum juxt. doctrinam Bald. in c. olim n. 5. de consuetudine; quam sequuta fuit Rota coram Cardinali Seraph. decis. 964. n. 5. & coram Cavalerio decis. 649. n. 2. & in Placentina Præcedentiæ 27. Julii 1633. coram bon. memor. Mellino.

6. Quia cum Præpositi impediti fuerint ex facto Canonicorum (cujus causa fuit orta lis) nullo observantia tanquam litigiosa illis nocere non potest; ut consideravit Rota cor. Seraph. dec. 748. n. 1. & in hac eadem causa sub die 27. Junii Anno 1635. cor. Rev. P. D. meo Ghislerio, nam tanquam legitimo impedimento detenti nullo temporis cursu affici potuerunt ex notatis in leg. 1. §. ne autem Cod. de annalibus exceptionibus, & in c. 1. de præscriptionibus, & in cap. diversitatem de concessione præbendæ, Rota dec. 2. de dilationibus, n. 3. in novis, & coram Gassad. dec. 8. n. 5. de præbendis. Quinimò permissum est Præpositis etiam si eorum aliqui consensissent observantiæ contrariæ agere nomine Præposituraum, quibus concessum fuit hoc Privilegium; & illarum jura vindicare, ut notat Ripa in cap. sæpe de restitutione spoliatorum n. 14. ubi alii DD. communiter Abb. in c. accedens n. 19. ut lite non contestata Rota in Neapolitana spolii 3. Junii 1601. coram Cardinali Lancell. & in dec. 473. n. 2. p. 1. rec. & in aliis relatis in hac eadem causa sub die 25. Julii 1634. cor. bon. mem. Merlino.

Et ita altera &c.

DECISIO XX.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Verospio.

Montis Alti Primiceriatus.

Luna 8. Junii 1643.

§. 1. CUm sanct. mem. Sixtus V. singulari motus erga Patriam, unde originem duxerat, charitate, in Cathedrali Ecclesia Montis Alti à se prius erecta, Primiceriatus dignitatem instituisset, ejusque electionem, quocumque mense vacare contingeret, ad Capitulum ejusdem Ecclesiæ spectare voluisset, non obstantibus quibuscumque Regulis Cancellariæ editis, vel in futurum edendis, quibus motu proprio, ac de plenitudine potestatis derogavit; sublatis omnibus derogatoriarum derogatoriis, etiamsi sub data posteriori emanassent, ac tali adversarentur Indulto, quod quoties foret abrogatum, toties voluit reviviscere: Cujus Indulti vigore ad eam Primiceriatus dignitatem vacantem per mortem Cornelii, qui de mense Octobris decesserat, fuit electus à Capitulo Rosatus de Rosatis; Cùmque illi mota fuisset controversia à Jo. Baptista Lucido, qui eam dignitatem uti reservatam ratione mensis à Sede Apostolica impetraverat; Dubitavi super validitate electionis Capituli, adeò ut ea dignitas debeat eidem Rosato adjudicari. Et Domini negativè responderunt.

2. Quia illi obstat Regula 9. Cancellariæ, ex cujus dispositione Romano Pontifici sub pœna nullitatis, & motu proprio reservantur omnia, & singula beneficia quocumque modo pertinentia ad collationem, seu electionem quorumcumque Collatorum, quæ præsertim in mense Octobris vacare contingerent, non obstante, & sublata quacumque consuetudine, etiam immemorabili, & quocumque privilegio, seu indulto Apostolico, etiam in limine electionis concesso, & munito quibuscumque derogatoriarum derogatoriis, aliisque insolitis, & efficacioribus clausulis, quarum tenores in eadem regula ad effectum revocandi habeantur pro expressis cum Decreto irritanti; Cujus Regulæ dispositio derogare potest cuicumque Privilegio, & indulto Apostolico, ut ad eam notat Gonz. glos. 35. n. 1. & seq. & firmavit Rota in Compsana Jurispatronatus 19. Januarii & 3. Decembr. 1604. coram Litta, quæ confirmata fuit in Cæsaraugustana Parochialis de Maiella 14. Novembr. 1616. & 6. Nov. 1617. coram bon. mem. Coccino, & coram Gregorio dec. 153. n. 2. & in decision. 588. n. 5. part. 1. recent. Etiamsi indultum contineat electionem dignitatis, quæ spectet ad Capitulum prout contingit in casu hujus decisionis, ut resolutum fuit coram Gregorio in dec. 240. & notat Gonzalez ad eamdem reg. gloss. 19. n. 16. in fin. ubi rationem considerat, quia in Regula reservantur beneficia pertinentia ad omnimodam dispositionem Ordinarii quæ efficacior, & potentior reputatur quàm sit electio, quæ minus tribuit ea not. in c. Avaritia, de elect. lib. 6. Rota dec. 6. num. 2. eod. tit. in nov.

3. Et licèt in Indulto fel. record. Sixti adsint plures clausulæ pondere, & numero prægnantes, quæ ex supervenienti regula reservatoria non videntur tolli potuisse, ut in similibus terminis tenuit Rota in una Asculana Archidiaconatus 19. Martii 1576. coram Seraphino inter impressas decis. 291.

4. Tamen cùm in hac materia inspici debeat quænam dispositio contineat potentiores clausulas, & derogationes, ut advertit Garz. de benef. 5. p. c. 1. nu. 566. Rota cor. Gregor.

d. decis. 340. *nu.* 1. Non videtur obstare ea Seraphini decisio dum loquitur in terminis Regulæ Pauli III. & aliorum Pontificum, quæ non habebant clausulas ita amplas, & efficaces prout continet Regula nona reservatoria à Clemente Octavo Pontifice potentioribus, & efficacioribus clausulis fulcita, ut ad eam decisionem Seraphini respondit Rot. *in dicta Compsana Jurispatronatus* 23. *Januarii* 1603. *&* 3. *Decembr.* 1604. *coram Litta*. Quod verò efficaciores derogationes, & clausulas contineat Regula reservatoria mensium Clementis VIII. quàm habeat Indultum Sixti Capitulo Montis Alti concessum, ex eo colligitur quod illæ fuerunt appositæ in Regula, quæ vim legis Constitutionis habet, ut consideravit Lotter. *de re benef. q.* 36. *n.* 2. & advertit Rot. *dec.* 666. *n.* 5. *in fin. p.* 1. *recent.* & ideò censetur sufficienter derogatum quibuscumque derogatoriarum derogatoriis contentis in Indulto, seu concessione particulari, ut tradit Jas. *in l. ultima num.* 5. *C. si contra jus, vel utilit. public.* Felin. *in c. constitutus n.* 5. *in* 2. *limitat. de rescript. & inc. accedentes, nu.* 5. *de præscr.* Geminian. *in c. cum non deceat n.* 6. *de elect.* Covar. *in rub. de testib. p.* 2. *n.* 20. *vers. Quarenam*, Garz. *de benef. cap.* 1. *p.* 5. *n.* 567. Rot. *in Tirasonen. jurispræsentan.* 19. *Januarii* 1583. *coram Robusterio*, relata per eundem Garz. *eadem p.* 5. *num.* 959. & in Cameracen. Canonicatus 4. *Julii* 1578. *coram Lancelloto*. Præsertim cùm in eodem regula fuerit à Sanctissimo D.N. apposita clausula, *Quorum tenores*, quæ tantæ reputatur efficaciæ, ut per eam censeatur derogatum Indulto Sixti perinde ac si tenor dictarum literarum cum derogatoriarum derogatoriis, fuisset insertus in hac Regula, juxta *consil.* Butrii 46. sæpius approbatum in hoc Tribunali, ut testatur Cassador. *decis.* 16. *nu.* 2. *& decis.* 83. *num.* 3. *super Regulas*, Put. *decis.* 415. *num.* 5. *&* 6. *lib.* 2. Rot. *decis.* 223. *num.* 2. *p.* 1. *& decis.* 563. *num.* 2. *part.* 2. *dict. vers. & not.* Bald. *in cap. cum dilectus n.* 32. *de rescript.* Gonz. *ad hanc Regul. glos.* 36. *num.* 29. Gomez *in proœm. Regul. q.* 6. *num.* 8.

5. Præterea in ea continetur clausula generalis revocatoria Indultorum cum quibusvis derogatoriarum derogatoriis, & efficacioribus, & insolitis clausulis, quæ operantur derogationem indulto tam in ea parte in qua continebatur, quod illud nunquam sub reservationibus Apostolicis comprehenderetur etiam sub Data posteriori, ut consideravit Rot. *in dicta Cæsaraugustana Parochialis de Majella* 14. *Nov.* 1616. *&* 6. *Nov.* 1619. *coram bon. mem. Coccino inter impres. p.* 4. *recent. decis.* 339. *&* 568. *& in decis.* 666. *num.* 2. *part.* 2. *recent.* & advertit Lotter. *de re benef. lib.* 2. *q.* 38. *nu.* 33. quàm etiam in altera parte, ut toties de novo reviviscerer, quoties fuisset abrogatum, ut consideravit Rot. *in dicta Compsana Jurispatronatus* 23. *Decembris* 1604. *coram Litta*; & notat Gonz. *ad d. Regul.* 8. *glos.* 36. *n.* 88. Quinimò talis reservatio apposita in indulto adversus Regulas Cancellariæ per futuros Pontifices edendas, solùm suffragari potest in vita Pontificis, qui illud ita concessit, eo verò defuncto non tuetur à Regula Successoris, in qua adsit clausula derogatoria quorumcumque Privilegiorum, Quorum tenores habeantur pro expressis, ut tradit Joann. Monachus *in c. licet Romanus n.* 3. & ibi Prob. *n.* 15. *de constit. in* 6. Surd. *cons.* 47. *n.* 11. *vers. & dicit Joan. Monach.* & advertit Lotter. *de re benef. lib.* 2. *q.* 39. *n.* 15. cùm Antecessor legem Successori imponere non valet, ex notat. in Authent. *quomodo oporteat Episc. in princ. & in leg. digna vox*, ubi post *gloss. in verb. indicamus not.* Bald. *num.* 4. *& in cons.* 161. *num.* 2. *lib.* 3. Rot. *in Perusina pensionis* 12. *Januarii* 1615. *coram Sacrato*, Gratian. *discept. forens. c.* 548. *n.* 6. *& seq.*

6. Non obstat quòd indultum fuerit Capitulo Civitatis Montis Alti concessum, quæ erat patria Pontificis, & ita personis valde gratis, & dilectis, vel saltem benè meritis, quæ comprehendi non debent sub hac Regula, Roman. *in cons.* 498. *num.* 18. *&* 19. Selv. *de benef.* 3. *p. q.* 15. *num.* 23. & not. Gonzal. ad hanc eandem Reg. *glos.* 26. *n.* 70. Dum enim in eadem Regula fuerunt appositæ derogatoriæ derogatoriarum: non debent examinari causæ Privilegii, ut advertit Rot. *in dicta Cæsaraugustana de Majella* 14. *Novembr.* 1616. *coram bon. mem. Coccino*. Præterea cùm in Regula facta fuerit mentio quorumcumque collatorum, sub ea comprehendunt etiam collatores ex Privilegio, etiam Capitula, & Communitates, ut firmavit Rota *in adducta decis.* 240. *n.* 3. *coram Gregorio*, & not. Garz. *de benef.* 5. *p. cap.* 5. *n.* 619. Simonett. *de reservat. qu.* 69. *n.* 2. Doct. *in c. cum Clericus* §. *final. de Præb. lib.* 6. *post gloss. in verb. spoliat.* non obstante affectione, & benemerentia, dum illa considerari non poterat in successore, cui Antecessor non valuit legem imponere, ex not. *in l. digna vox, C. de legibus*, cum aliis per Lotter. *de re benef. lib.* 2. *q.* 39. *n.* 16.

7. Non obstat altera objectio fundata in contraria observantia eligendi, etiamsi talis dignitas vacaverit in mensibus reservatis, quæ observantia potissimum attendi solet pro interpretatione Legis, & Constitutionis Pontificis, ut dixit Rota *in dec.* 503. *n.* 1. *&* 2. *part.* 8. *Arinos. & in decis.* 465. *in* 2. *p.* 4. *recent. & in Elboren. juris conferendi* 23. *Novembr.* 1637. *coram R. P. D. meo Cerillo*.

8. Hæc enim observantia non justificatur; & licèt probata fuisset, suffragari non posset, dum ea expressè tollitur à Regula, & Decreto Irritanti quod annullat observantiam contrariam, & operatur ut inferior contravenire non possit sub pœna nullitatis, ex not. in *cap. si eo tempore* 45. *de elect. lib.* 6. Abb. *in c. dilecto* 25. *n.* 24. *de præben.* Cum aliis per Gabr. *de clausul. concl.* 3. *n.* 57. *&* 58. *coram Bellarm. dec.* 336. *de rest. spoliat. & dec.* 302. *num.* 13. *p.* 5. *recent.*

Et ita utraque, &c.

DECISIO XXI.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Ghislerio.

In causa Ragusina Electionis.

Mercurii 1. *Julii* 1643.

§. 1. VAcante per resignationem in manibus Ordinarii Archipresbyteratu Cathedralis Ragusinæ Capitulum elegit D. Annibalem Palmottam, deinde recedens ab hac electione elegit D. Dreghum Georgium, quem Archiepiscopus instituit, & immisit in possessionem. Ab his appellavit Palmotta introduxit causam appellationis coram A. C. à quo per sententiam obtinuit declarari, electionem Draghi, & institutionem esse invalidam, electionem verò de eo factam esse validam, sibique deberi dictam dignitatem; A qua sententia interposita appellatione per Draghum, & commissa mihi causa appellationis, prætendens Palmotta gesta post ejus electionem esse attentata, & ideò esse apponendum sequestrum, obtinuit in Rota juxta petita responderi pro appositione sequestri. Quia quando possessio est vitiosa, & attentata, ut citius lites finiantur Rota passim in Beneficialibus solet apponere sequestrum, Cassador. *decis.* 3. *n.* 6. *de rest. spoliat.* Caputaq. *dec.* 157. *p.* 3. Rota *decis.* 1370. *inter impressas divers. p.* 3. *& dec.* 658. *nu.* 10. *p.* 8. *recent.*

2. Quòd autem possessio capta per Draghum sit vitiosa, & attentata, satis patet, quia illa fuit capta, postquam Palmotta jam electus appellavit, à nova electione, quam Capitulum facere intendebat, & illa deinde facta, ab illa iterum appellavit, & nihilominus Capitulum post dictam primam appellationem elegit Draghum, & ulterius post aliam appellationem ab electione Draghi, ipsum etiam mandavit præsentari Archiepiscopo; qui illum instituit, & in possessionem immisit. Unde talis possessio videtur attentata uti capta post appellationem, quæ licèt extrajudicialis operatur, ut omnia, quæ fiunt contra, & post appellationem subjaceant vitio attentatorum, ad text. *in c. cum nobis de elect.* ubi Innoc. *n.* 2. Butr. *n.* 23. Imol. *n.* 8. Joan. Andr. *n.* 11. Abb. *n.* 7. qui & hoc idem firmat *in cap. bonæ mem. n.* 10. *vers. duodecima differentia de appellation.* ubi Dec. *n.* 34. & Franc. *num.* 29. *& seqq.* Lancell. *de attent. lit. pend. cap.* 22. *part.* 2. *limit.* 3. *num.* 6. *& seq.* alios cumulat bon. mem. Burrat. *dec.* 859. *num.* 1. *&* 5. ubi quòd appellatio extrajudicialis non causat attentata, nisi possessio capta fuerit contra, & post appellationem, & fuit dictum in *Mileviana Marescallatus* 10. *Decembris* 1642. *coram Reverendiss. D. meo Decano*, & priùs idem censuit Rota *in Urgell. Archidiaconatus* 24. *Novembris* 1581. *coram Gipsio*, coram quo Rota censuit possessionem apprehensam post interpositam appellationem extrajudicialem esse attentatam, ideò ex officio Judicis sequestrandam juxta stylum Rotæ ex ibi allegatis, ut in copia data, atque ideò possessio capta à novo electo est sequestranda juxta decisiones supra allegatas.

3. Ulterius censuerunt DD. justificari causam appellationis interpositæ per Palmottam, tum quia licet electus in paritate votorum, quæ regulariter non faciat electionem, *c. Ecclesia vestra, cap. in Genesi de elect.* cum aliis allegatis in *Pampilonen. de Roncisvalles coram Rever. D. meo Decano*, & *in Toletana Canonicatus nuperrimè resoluta cor. Reverend. P. à D. Cupro*, tamen quia alia medietas eligentium elegit scienter inhabilem ob defectum ætatis, Palmotta fuit canonicè electus, cum vota eligentium inhabilem non computentur, & jus eligendi fuerit consolidatum, in aliis electoribus, qui Palmottam elegerunt. Nam quotiescumque eligentes eligunt scienter (prout hic) personam incapacem, jus eligendi remanet penes alios, qui non concurrunt in electione incapacis, etiam si sint numero pauciores *de postulat. Prælat. c. bon. mem. il primo, cap. cum in cunctis*, *&*

cap.

cap. cum in cunctis, & cap. dudum il primo de elect. gloss. in cap. si forte 66. distinct. Abb. *in cap. cum in jure in fine de elect.* quod procedit etiam si jus eligendi remaneat penes unum dumtaxat, & ratio est, quia pœna eligentium incapacem, non debet afficere innocentem, *cap. quæsivit de his, quæ fiunt à major. p. Capit.* Barbos. *de jur. Ecclesiast. cap. 19. n. 86.* ita censuit Rota *in Leodien. Abbatissarum 4. Junii 1642. coram me*, sum quia Palmotta in omnibus Capitulis asserens dignitatem sibi deberi accessit suæ electioni, quid in paritate votorum facere potuit, adeò ut dicatur, majorem numerum votorum habuisse, ut non potuerit deveniri ad novam electionem, Abb. *in cons. ... lib. 2. & in cap. cum in jure num. 8. ... nam, & ... de elect.* Paris. *de resign. lib. 9. quæst. 17. n. 108.* Franc. Marc. *dec. 391.* bon. mem. Burat. *decis. 513. nu. 4.* & stante justitia appellationis interpositæ à nova electione quam Capitulares facere tentarunt ratione talis appellationis, attenta deinde fois nova electio cum omnibus inde sequutis tamquam directò contraria appellationi.

Et ita pro appositione sequestri fuit resolutum, &c.

DECISIO XXII.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Caello,

In causa Lucana Suffragiorum,

Lunæ 7. Aprilis 1642.

§. 1. IN Castro, Camajoris Lucen. Diœc. extat Ecclesia collegiata cujus Clerus constat quindecim personis nempe Priore, octo Canonicis, & sex Capellanis; qui omnes vocem habent in Capitulo. Cùm autem de anno 1638. variæ suborta fuissent controversiæ inter dd. Canonicos, & Capellanos; Ordinarius sententiam protulit, in qua inter cætera mandavit, *ut il'poste rum le partiti, che si proporranno in Capitolo non s'intendano vinti se non per le due terzi de voti, come si costuma dal Capitolo della nostra Cathedrale, e collegiata della Città*, ab hac sententia Canonici appellarunt, & causam appellationis committi obtinuerunt Ordinario Pisarum, hincque super incidenti interposita per Capellanos appellatione, & causa ad Rotam devoluta, *dubitavi an suffragia votorum sufficiant pro majori parte, & affirmativè fuit responsum.*

2. Quia clara est juris regula, quòd id, quòd fit à majori parte Capituli, dicatur à toto Capitulo factum, ut textus *in cap. 1. & 2. quæ fiunt à major. pars. Capit.* ibique DD. communiter *l. quod major. ff. ad municip.* Joan. Andr. *in cap. quod omnes num. 8. & seqq. de reg. jur.* Abb. *in cons. 57. num. 1. lib. 4.* Cassad. *decis. 2. nu. 2. de jurepatr.*

3. Quòd eò magis venit dicendum in præsenti, ubi apparet ita fuisse servatum ab anno 1579. citra in resolutionibus capitularibus extractis ex libro ipsius Capituli *summ. Canonicorum nu. 2.* qui quidem liber, uti retentus ab officiali deputato per Capitulum sine dubio probat inter ipsos Capitulares, Ancharan. Jun. *q. 70. nu. 6. lib. 1.* Genua *de scriptura privata, lib. 5. tit. liber Capit. aliorum Eccles. fol. 209.* Undè resultat etiam longæva observantia, cum tamen, ex quo sumus in materia juri conformi, non quadragenaria requireretur sed decennalis sufficeret, juxt. Gloss. *in verb. consuetudo in cap. fin. de consuetud. in 6.* Felin. *in cap. statuimus num. 5. de majorit. & obed.* & tradunt communiter Canonistæ *in cap. fin. de constit.* Rot. coram Cavalet. *decis. 107. n. 2.*

4. Nec obstat, quòd aliquando in dd. resolutionibus intervenerint duæ tertiæ partes Capituli, quia in majori parte inest minor *l. 1. §. si stipulanti ff. de verb. oblig. l. 3. vers. & quia plus ff. de adim. legat. & qui concubinam §. 1. ff. de legat. 3.* Ad docendum autem, quòd duæ tertiæ partes requirantur, opus esset probare quòd resolutiones Capitulares factæ cum minori numero votorum fuerint irritæ, nam alias actua remanent æquivoci, cum forsan casus tulerint, ut duæ tertiæ partes convenerint, & per consequens inde desumi nequit probatio contrariæ consuetudinis, Aretin. *cons. 155. n. 3. cap. in præsentia,* & ibi Dec. *n. 58. de probationib.* Rot. *dec. 230. n. 2. & dec. 394. n. 6. p. 2. divers.* coram Burat. *decis. 464. n. 6.*

5. Et hinc patet non adversari prædictam sententiam, seu potius statutum Episcopi; quia ipse non potest statuere contra consuetudinem legitimè præscriptam sicut non potest contra jus, nam consuetudo parem vim habet cum lege *l. de quibus ff. de legib. §. ex non scripto Instit. de jur. natur. cap. consuetudo distinct. 1.* cum aliis, quos ad hunc propositum allegat Barbos. *in tract. de offic. & potest. Episcopi in alleg. 93. num. 3.*

6. Minus relevat consuetudo Ecclesiæ Cathedralis, de qua fit mentio in dicta sententia, seu statuto Episcopi, quia, ultra quòd non probatur, adhuc probata non suffragaretur stante supradicta particulari consuetudine loci controversi, quæ est servanda Gloss. *in cap. super eo verb. vicinis in fin. de censib.* Paris. *cons. 24. num. 41. & 42. lib. 4.* Ayin. *cons. 208. n. 14.* Rot. coram Cavalet. *decis. 95. num. 2. & 3.* & debet præferri consuetudini generali, Rot. *decis. 189. n. 9. part. 5. recent.* ubi allegantur concordantes.

Et ita decisum una tantùm parte informante, altera sæpè sæpiùs citata, diuque expectata, & informare non curante.

DECISIO XXIII.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Royas.

In causa Lucien. Quartæ.

Veneris 27. Junii 1624.

§. 1. COntra Archipresbyterum, & Presbyteros Terræ Liquilarum tantum Informantes fuit hodiè resolutum non constare de bono jure Ecclesiæ Parochialis dictæ terræ pro consequenda quarta funerali, ab Ecclesia Fratrum Reformatorum Sancti Francisci de Observantia ejusdem loci, quamvis de jure commune ista quarta spectet ad Episcopum, vel Parochos, ut in *Clem. dudum §. verum ne Parochiales Ecclesiæ de sepult.* Stantibus tamen amplissimis Privilegiis, ac exemptionibus antiquissimis per Summos Pontifices Religioni Franciscanæ, in quibus expressè eximuntur à solutione cujuscumque quartæ funeralis illa non debetur, ut in Constit. 4. Clem. IV. Bullar. Constit. 6. Sixti IV. part. 1. Constit. 11. sanct. mem. S. Pii V. Bullar. part. 2. necnon Breve Julii III. cum derogatione expressa d. Clem. dudum uel Constitutionis conciliaris, prout sequitur, Rot. *decis. 112. p. 1. divers.* Caval. qui plures cumulat *decis. 198. nu. in d. Bulla Sixti IV. & & dudum Viennensi Concilio*, Sylv. *in sum. verbo canonica portio nu. 8.* Lælius Zecchius *de Republica Eccles. in tit. de Parocho cap. 28. nu. 18. vers. 8. si quis per privilegium*, & in puncto dixit Rot. *in Hispalen. quarta funeralium 4. Julii 1590. coram bon. mem. Card. Pamphilio, & in alia Lucien. quarta funeralis 25. Januarii 1618. coram bon. mem. Coccino*, cum benè per privilegium Papæ Religio possit à solutione cujuscumque quartæ funeralis eximi, ut in præsenti *cap. privilegium 3. dist. cap. officii de test.* Lavor. *var. lucubrat. in tit. de prif. & recon. fun. tit. 2. cap. 17. num. 48. & in d. Lucien. quarta dixit Rot. coram bon. mem. Coccino*, quæ privilegia expressè derogant d. Clementinæ, & sunt munita clausula sublata, & decreto irritanti, quæ claudunt os parti, & ligant manus judicis aliter judicandi, Bart. *in l. fin. nu. 1. C. de canon. frum. Urb. Rom. lib. 11.* Gonz. *super reg. 8. gloss. 66. n. 5. cum seqq.* Put. *dec. 48. num. 6. part. 1.* Caputaq. *decis. 134. n. 4. p. 3.* Rot. *in recent. decis. 77. n. 9. p. 5.* Caval. *decis. 430. num. 3.*

2. Nec obstat quòd in limine fundationis Monasterii sequutæ de anno 1613. fuerit conventum, ut Fratres solverent quartam funeralium, quod potuisse fieri videtur esse de mente Rotæ cor. Caval. *dec. 101. in fine*, quia in præsenti talis conventio non probatur, cùm testes ad eam probandam adducti fuerunt examinati lite pendente in Rota absque litteris remissorialibus, & absque ulla jurisdictione, nullum propterea gradum probationis constituunt Mantic. *dec. 199. n. 1.* Rot. *p. 8. recent. dec. 570. n. 3.* Caval. *dec. 40. nu. 1. & dec. 159. n. 10. post Modern.* Perusin. *de manut.* Præsertim dum dictæ litis pendentia fuit in partibus pluries potestatum, Rot. *decis. 570. p. 1. recent. n. 3. in fin.*

3. Minus obstat attestatio Episcopi data circa transactionem, ac reservationem quartæ funeralis, quia talli attestationi non venit standum, cùm non sit jurata nec fuerint citati illi, de quorum interesse agitur, Menoch. *cons. 300. n. 45. vers. quorum agitur interesse*, Aldov. *cons. 75. nu. 28.* licèt etiam à Cardinali add. Gregor. XV. *decis. 214. sub litteris B.* præsertim quia dicta fides videtur tendere in favorem ipsius Episcopi, Rot. *decis. 583. nu. 3. par. 4. divers. & decis. 13. nu. 4. part. 1. recent.*

4. In omnem causam dicti Fratres non potuerunt præjudicare successoribus, aut Monasterio, nec renunciare privilegiis toti Ordini concessis, *cap. cum accessissent*, ubi Dec. *col. penult. vers. secundo prædictu concl. & nu. 18. de const.* Valenez *cons. 43. nu. 84. cum seq. lib. 1.* Rot. *in d. Hispalen. quarta funeralium 5. Julii 1590. coram bon. mem. Card. Pamphilio, & in Treveren. bonorum 15. Martii 1621. coram bon. memor. Dunozet.*

4. Et demum dicebant Domini pro Fratribus Franciscanis emanasse quamplures resolutiones Concilii Tridentini, in quibus expressè firmatur fratres esse exemptos à quacumque quarta funerali stante privilegio Julii III. in omnibus Monasteriis constructis post anno 40. vel quæ in dies ædificantur, nec illa comprehendi in Concilio Tridentino

dentino *sess.25. de reformat. cap.13.* ut refert Fr. Joannes de la Cruz *de statu Relig. lib.2. cap.19. dub.5. concl. 2. in fin.* quas Sacri Concilii declarationes hoc nostrum Tribunal reverenter amplectitur, & sequitur, ut per Garz. *de benef. in præfat. circa med. vers.* & ita Burati *decis.479. num.3.*

6. Quòd verò Conventus de quo agitur fuerit ædificatus ab annis 40. citra, ultra quòd non controvertitur, redditur manifestum tam ex licentia Ordinarii concessa de anno 1613. quàm etiam ex publica attestatione Universitatis, ac etiam ex testibus ex adverso examinatis.

DECISIO XXIV.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Queipo.

In causa Elnen. Jurium Parochialium.

Veneris 6. Junii 1631.

§.1. PArochus Cocolibri Elnen. Diœcesis urgebat hæredes, & executores Testamentarios eorum, qui in Monasterio Prædicatorum ejusdem loci sepulturam elegerunt, ad celebrandum Novennarium, & Caput anni in Ecclesia Parochiali postquam in dicto Monasterio Prædicatorum celebratum extiterat, super quo orta controversia, & causa ad Rotam devoluta, & mihi commissa, proposui Dubium; An Parocho liceat cogere hæredes, seu executores Testatorum defunctorum, qui sepeliuntur in Ecclesia Fratrum, ad celebrari faciendum in Ecclesia Parochiali Divina Officia Novennalia, seu Capo d'anno, quæ jam in Ecclesia Fratrum fuerant celebrata, & Dominis visum fuit id Parocho non licere, quia jure communi, quo libera cuilibet sepulturæ electio remissa est, dumtaxat quarta Canonica Parocho reservatur *capite 1. cap. ex qui, cap. in nostra, cap. certificari, cap. cum super de sepult.* quæ non generaliter, sed cum restrictione, de qua in *cap. ult. de test.* competebat, quamvis per text. *in Clem. dudum, de sepult.* fuerit ampliata, usu tamen, & consuetudine generali ad quartam funeralium restricta fuit, ut post Card. *in dicta Clement. Dudum §. verum*, tradunt Covarru. *in d. cap. fin. de test. num.6.* Molin. *de just. & jur. tract.2. disp.217.* Rodor. *quæst. regul. tom.1. qu.39. art.2. in fin.* & de ea tantùm loquitur Concilium Tridentinum *c.13. sess.25. de reform.*

2. Funeralia autem sunt, quæ cum funere deferuntur, ut tradit Glos. *ver. funeralibus in d. Clem. Dudum, de sepulturis*, & Petr. de Ubald. *de Canonica Episcopo, & Parocho debita p.2. cap.4. num.10. & 16.* quem dumtaxat consistere in certa, & in aliis oblationibus, quæ deferuntur tempore, quo defunctorum corpora ad sepulturam deferuntur, non autem de Missis, & legatis, aut aliis oblationibus eorum, qui apud dictos Fratres sepeliuntur, declaravit sanct. mem. S. Pius V. 17. Kalendas Julii anno Domini 1576. ut referunt Gut. *de juram. confir. 2. part. cap.5. nu.3.* Roderic. *in dicta q.39. artic.2.* unde cum jure communi oblationes factæ, aut relictæ in Monasterio non deberetur nisi quarta Ecclesiæ Parochiali, & hoc usu, & consuetudine ad quartam funeralium fuerit restricta, & ex Constitutione sanctæ memoriæ S. Pii V. declarantis Concil. Trid. *in dicto cap.13.* fuerit constitutum, ut à Fratribus non deberetur nisi quarta eorum funeralium, quæ tempore sepulturæ fuerint oblata, idque Sixtus IV. ad Fratrum favorem jam constituerat, ut refert Sylvestr *summa verb. canonica in fin.* prætensio dicti Parochi omni jure destituta videtur, præcipuè quia sanct. mem. S. Pius V. die 9. Julii 1571. in statuto directo ad Principatum Cataloniæ prohibuit ne Parochia Fratribus ultra quartam funeralium quidpiam exigerent.

3. Et cùm hæc omnia fuerint tam favore liberæ sepulturæ, quàm Fratrum constituta, omninò, & directè impugnantur per Parochos agentes contra hæredes, & testamentarios eligentium sepulturam in Monasteriis, cùm per hoc gravamen ab hujusmodi sepulturæ electione fideles averterentur, atque ita finis dictarum Constitutionum fraudaretur, quòd licere non debet per Reg. text. *in leg. non dubium, Cod. de legib. c. quod una via, de reg. jur. in 6.*

Et ita una tantùm parte informante, &c.

DECISIO XXV.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Pamphilio.

In causa Hispalen. quartæ funeralium.

Mercurii 4. Julii 1590.

§.1. FUit resolutum, Monasterium S. Pauli Civitatis Hispalen. non teneri ad solutionem quartæ funeralium, a qua per amplissima privilegia Apostolica concessa toti Ordini Prædicatorum est exemptum, *cap. constitutus de religiosis dom. cap. officii de fin. de test. cap. in nostra de sepultur.* quæ privilegia, ut ex eorum lectura liquet, sunt clarissima, & de eorum validitate, & usu non est dubitatum, cum fuerint per Rotam pluries canonizata tam ad favorem fructuum Ordinis S. Francisci de Observantia in una Hispalen. coram bon. mem. Finerto, & D. meo de Grassis, quàm etiam ad favorem fructuum Ordinis Prædicatorum, quales sunt isti, de quibus agitur, in alia Pampilonen. coram D. meo Blanchetto, ubi ex resolutionibus Ill ustr. DD. Sacr. Concil. interpretum, fuit dictum non esse abrogata per Concil. Trident. *sess.25. cap.13.* quod loquitur de privilegiis concessis à 40. annis citra: & non procedit in istis privilegiis antiquissimis concessis per 40. annos ante publicationem Concilii.

2. Neque obstare quòd testes examinati pro parte Beneficiatorum videantur dicere hujusmodi quartam aliquando fuisse solutam, quia sunt nulliter examinati, ut in facto deducitur, & non probant cùm sint Curati, Beneficiati, Capellani, & Sacristæ Parochialium, quorum omnium interest, quòd hujusmodi quartæ funeralium, de qua ipsi participant per Fratres, & per Monasterium solvatur; ultra quòd illæ assertæ solutiones, cùm sint factæ, vel ab executoribus ultimarum voluntatum, vel à Monachis particularibus, qui non potuerunt renunciare privilegio toti Ordini concesso, non præjudicat Monasterio ad notata *in cap. cùm accessit, Dec. col. pen. vers. 2. prædicta conclusio, & cap. fin. num.18. vers.6. & ultima conclusio, & cap. de const. &c.*

Sententia lata super exemptione à solutione quartæ funeralis, ac jure deferendi defunctos ad Ecclesias Cœlestinorum sine capituli, & cleri consensu, seu interventu.

§.1. IN nomine Domini Amen. Noverint universi, & singuli hoc præsens publicum sententiæ instrumentum inspecturi, visuri, lecturi, & audituri, quòd nuper, seu aliàs introducta lite, & causa coram Perillustri, & Rever. D. Camillo Meltio J.V.D. Illustr. & Reverendissimi D. Auditoris Cameræ in Civilibus locumtenente per viam Monitorii inter admodum RR. Priorem, & Monachos Monasterii Sanctissimæ Annunciationis Civitatis Tarentinæ Congregationis Cœlestinorum Ordinis S. Benedicti ex una, & RR. Capitulum, & Clerum ejusdem Civitatis Tarentinæ, de, & super exemptione à solutione quartæ funeralis defunctorum, rebusque aliis, de quibus in actis, & processu causæ, & causarum hujusmodi latius deductis, & illarum occasione partibus ex altera; in qua quidem causa servatis de jure servandis, verificatis verificandis, citatisque dd. RR. Capitulo, & Clero prius in partibus, deinde hic in Curia per Audientiam literarum Contradictarum S.D.N. Papæ more solito; tamdem idem Perillustris, & Rever. D. Camillus Meltius locumtenens suam in his scriptis in causa, & causis prædictis tulit, & promulgavit sententiam diffinitivam in hunc, qui sequitur modum; videlicet; Christi nomine invocato Pro Tribunali sedentes, & solum Deum præ oculis habentes, per hanc nostram diffinitivam sententiam, quam de jurisperitorum consilio ferimus in his scriptis, in causa, & causis, quæ primo, & in prima, seu alia veriori coram Nobis versæ fuerunt, & vertuntur instantia inter RR. Priorem, & Monachos Monasterii S. Annunciationis Civitatis Tarentinæ Congregationis Cœlestinorum Ordinis S. Benedicti Agentes ex una; & RR. Capitulum, & Clerum ejusdem Civitatis Tarentinæ reos conventos de, & super prætensa solutione dimidiæ, seu quartæ funeralis defunctorum deferendorum ad præfatam eorum Ecclesiam, ac jure deferendi defunctos ad eamdem Ecclesiam absque interventu ipsius Capituli, & Cleri, rebusque aliis in actis causæ, & causarum hujusmodi latiùs deductis, & illarum occasione partibus ex altera. Dicimus, pronunciamus, sententiamus, diffinimus, decernimus, & declaramus; prædictos RR. Priorem, & Monachos Monasterii Sanct. Annunciationis Congregationis Cœlestinorum Ordinis S. Benedicti Civitatis Tarentinæ,

non

non tenentur, nec obligatos esse ad solutionem dimidiæ, seu quartæ funeralium defunctorum deferendorum ad præfatam eorum Ecclesiam, seu prædictos RR. Priorem, & Monachos fore, & esse exemptos, & propterea absolvendos, & liberandos à dicta solutione dimidiæ, seu quartæ funeralis prætensæ per dictum Capitulum, & Clerum, prout absolvimus, & liberamus, & pro absolutis, & liberatis haberi volumus; ipsosque Priorem, & Monachos posse, ac debere, ac eis licere deferre ad dictam eorum Ecclesiam defunctos, sine prædicti Capituli, & Cleri interventu, declaramus, ac respectivè mandamus molestationes, oppositiones, perturbationes, & impedimenta quæcumque per dictos adversarios præstites illatas, præstitaque, & illata fuisse, & esse nullas, temerarias, indebitas, injustas, ac de facto illatas, & præsumptas, illatave, & præsumpta, & de, & super illis perpetuum silentium imponendum fore, & esse, prout imponimus, victosque victoribus in expensis in hujusmodi causa facti condemnamus, quarum taxationem nobis, vel cui de jure, in posterum reservamus; & ita dicimus, pronunciemus, sententiamus, definimus, & declaramus non solùm modo, & forme præmissis, sed etiam omni elio meliori. Ita pronunciavi Ego Camillus Meltius Locumtenens; lecta, lata, & in scriptis promulgata fuit præinserte diffinitiva sententia per eundem Perillustr, & Reverendissimum D. Camillum Meltium in Civilibus locum tenentem Illustrissimi, & Reverendissimi D. Anditoris Cameræ, sub anno à Nativitate Domini Nostri Jesu Christi millesimo sexcentesimo vigesimo octavo, Indictione undecima, die verò nona mensis Februarii, Pontificatus Sanctiss. in Christo Patris, & D. N. D. Urbani Divina providentie Papæ Octavi, Anno ejus sexto; Præsentibus in Palatio solitæ Residentiæ ipsius Reverendiss. D. Meltii ibidemque audientibus, & intelligentibus DD. Francisco Belgio, & Joanne Zeppa testibus ad prædicta omnia, & singula vocatis, habitis specialiter, etque rogatis. In quorum omnium, & singulorum fidem, &c. Datum hac die 20. Martii 1630.

Ego Cæsar. Columna Romanus Cur. Cav. Can. Apostol. Notarius de præmissis rogat. præsens instrumentum subscripsi, & publicavi, requisitus, &c.

Loco signi Notarii.

DECISIO XXVI.

Sacra Rota Romana super confirmatione supradictæ sententia pro exemptione à solutione quartæ Funeralis, R. P. D. Quarpo.

Tarentina quartæ Funeralis.

Merc. 5. Decembris 1629.

§. 1. SEntentiam A. C. confirmandam esse Dominis placuit, Nam licèt quarta Funeralis Ecclesiæ Cathedrali, vel Parochiali jure communi debeatur, *c. cum super, cap. in nostra de sepulturis, c. cum quis in princ. eodem titul. lib. 6. Clem. dudum eod. tit.* Monachi eutem Cœlestini exempti, & privilegiati existunt ab hoc onere per fel. rec. Cœlestinum Quintum, sicut de aliis Religionibus, quæ simili privilegio à diversis Pontificibus concesso fruuntur, refert Eman. Rodericus *q. reg. to. 1. qu. 39. art. 2.* & jam olim hujusmodi exactionem Episcopis interdictum fuisse advertit P. Gregorius *lib. 2. syntagm. cap. 25. n. 10.* per text. *in C. Priscis quidem canonibus, & C. Unio 10. q. 3.* Maximè cum dicti Monachi Cœlestini eodem privilegio aliis Religionibus concesso uti possint, propter privilegiorum communicationem ipsis à S. D. N. concessam ex Seraphin. *dec. 405. nu. 4.*

2. Et quamvis Conc. Trident. *sess. 25. cap. 13.* in favorem Ecclesiarum Cathedralium, & Parochialium jus quartæ Funeralis confirmaverit, & privilegiis in contrarium concessis derogaverit, dumtaxat loquitur de Ecclesiis existentibus in possessione percipiendi dictam quartam Funeralem citra quadraginta annos. Atque ita privilegia Religionum quadraginta annos excedentia non comprehendit, ut S. M. Quintus expressit, Sacra Congregatio Concilii sæpè declaravit, ut referunt Em. Roderic. *ubi supra* Guttier. *de jur. confirm. secunda parte, capite tertio, n. 2. & 3.* & fuit dictum in Hispalen. *quartæ Funeralium quarta Julii 1590. cor. bon. mem. Card. Pamphilio.*

3. Nec visum fuit Dominis præfatam Constitutionem S. Pii Quinti fuisse revocatam per Gregorium XIII. quia per Gregorium, ex eo quod Bulla Pii Quinti plura continebat, fuit dumtaxat reducta ad terminos Sacræ Congregationis Concilii, refert S. Joan. de la Cruz *de statu Religionis lib. 2. cap. 19. dub. 5.* & fuit resolutum cor. Reverendiss. Domino meo Decano *in causa Licien. quarta Funeralis 15. Januarii 1618.*

Et ita, &c. Una tantùm parte informente.

DECISIO XXVII.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Ghislerio.

Lucana Jurispatronatus.

Veneris 20. Januarii 1645.

§. 1. PLuries proposito per me dubio, An constaret de Jurepatronatus Parochianorum SS. Joannis, & Reparatæ Lucanæ Civitatis, qui tanquam Vicini Ecclesiæ S. Andreæ, quæ est unum de Brachiis dictæ Parochiæ, illa vacante nominarunt in Rectorem Alexandrum Trentam, tandem sub die 29. Jan. superioris anni fuit resolutum de eo constare, & consequenter dictum Alexandrum præsentatum coram Vicario Lucano esse instituendum ex duobus fundamentis præcipuè. Primò, quia non cadit præsumptio usurpationis in Jurepatronatus competente non omnibus Parochianis, sed parti ipsorum. Secundò, quia quatenus caderet talis præsumptio, illa tamen cessat, ubi adest Centenaria quasi possessio præsentandi, quæ æquipollet immemorabili requisitæ e Conc. Trid. *sess. 25. de refor. c. 9.* Reproposita causa super eisdem DD. etiamsi in jure subsistat supradicta fundamenta, nihilominus existimantes ea non applicari proposito casui recesserunt à decisis.

2. Nam respectu primi fundamenti certum est, eandem præsumptionem, quæ militare solet in Jurepatronatus Universitatis cessare, si non tota Universitas, sed certe pars illius prætenderet Jurispatronatus, ut præter allegatos in decisione in hac causa sub dicta 29. Januarii superioris anni, tradit Gonz. *super reg. 8. glos. 18. n. 69.* Barbos. *de potest. Episc. alleg. 72. n. 64.* & in Concil. Tridentin. *c. 9. de reformat. nu. 53.* ubi alios alleget, & in terminis Parochianorum Rota in Lucana Jurispatron. 31. Januarii 1620. coram bon. mem. Seleucien. *quæ est in dec. 28. sub nu. 1. vers. nam esse aliqua*, apud Vivian. *de Jurepatronat.* sed cùm in nostro casu Juspatronatus prætendatur ab omnibus Parochianis existentibus in Vicinia S. Andreæ, ex quo non solet concurrere integra Vicinia, seu Via ad dotandum beneficium animo reservandi Patronatum, ut animadvertit Lotter. *de re benef. lib. 2. q. 13. n. 136.* sed Ecclesiæ solent fieri ex eleemosyna plurium, ut ponderat Crese. *decis. 1. de iurep.* Achill. *dec. 4. eod. tit.* cum aliis per Riccium *in prax. prob. Jurispatronat. resol. 101. num. 5. in fin.* intrat præsumptio usurpationis, ut in terminis discusso articulo firmavit Rota *in Cremonen. Capellania 8. Aprilis 1601. coram bon. mem. Coccino decis. 25. n. 3. 4. inter ejus impressas, & in rec. dec. 197. n. 36. p. 5.* secus autem esset si prætenderetur Juspatronatus à aliquibus familiis unius Parochiæ, quæ non constituerent Viciniam, seu Contratam, nec insimul habitarent in aliquo Quartario, seu Via, tunc enim posset esse difficultas, An intraret supradicta dispositio Concilii Tridentini *sess. 25. c. 9. de refor.* quia cùm tunc agatur de pluribus familiis unius Parochiæ licet majorem partem Parochianorum constituant considerentur tamen uti singuli, & in illis non intrat præsumptio Usurpationis, cùm Universitatem, aut Collegium non constituant, sic Panorm. *cons. 26. vol. 1.* Cald. *cons. 9. n. 2. de jurepatron.* ubi quod quando sunt plures Patroni unius Ecclesiæ singulariter, nullus ipsorum propriè potest dici Patronus ipsius Ecclesiæ Pic. *in l. Vitea 9. 31. ff. de legat. 2.* Spino *de testam. gloss. 4. n. 88.* quos refert, & sequitur Sanchez *respons. moral. lib. 2. c. 3. dub. 100. n. 5.* quæ ratio non applicatur in nostro casu, in quo omnes Vicini S. Andreæ ad Juspatronatus aspirant, prout insimul convenerunt in Præsentationibus, & Nominationibus ad illam factis. Unde sicut præsumitur Usurpatio Ecclesiæ Parochialis SS. Joannis, & Reparatæ, si omnes illius Parochiani Juspatronatus prætenderent, ita & præsumitur Ecclesiæ S. Andreæ, dum omnes, qui sub ea uti brachio Parochiali continentur, se illius Patronos prætendunt, quod enim procedit in toto respectu totius, procedit in parte respectu partis, *l. qua de tota, ff. de rei vindic.* Alba *cons. 199. nu. 2.* Menoch. *cons. 671. num. 8.* cùm in hoc Brachio Parochiali militet eadem ratio, quæ in tota Parochia, nempè inverisimilitudo, quòd ab initio tot familiæ diversæ insimul convenerint ad fundandam, vel dotandam Ecclesiam, ut benè firmatur *in d. decis. 197. nu. 36. p. 5. recent.* & coram bon. mem. Coccino *decis. 25. num. 4.* non propter potentiam, sed quia non ita de facili plures familiæ

militiæ conveniunt ad ædificandam, & construendam Ecclesiam, ut dixerunt Crescent. *dict. decis. 1. num. 2. tit. de jurepatronat.* Rota *in recent. decis. 235. num. 5. par. 2.* & apud Vivian. *de jurepatronat. supradicta decis. 38. num. 1.* & in terminis Civitatis Lucanæ, Mohed. *decis. 2. ad medium, eodem tit. de jurepatronat.*

3. Nec visæ fuerunt applicari resolutiones Rotæ *in Bergom. Capellaniæ 28. Maii 1629. coram bon. mem. Merlino, quæ est decis. 290. part. 5. recent. & in Cracovien. Parochialis 24. Januarii 1628. coram eod. allegata in prima decisione, quæ decis. 290. num. 20.* loquitur de Jurepatronatus competente Confraternitati, in qua non cadit illa inverisimilitudo superius considerata, quæ militat in Vicinia, seu Contrata. Alia verò in causa Cracovien. minus applicatur, cùm ibi agatur de Patronatu prætenso à Collegio Juristarum, quorum respectu fuit resolutum non intrare præsumptionem usurpationis, quia ex alia parte prætendebatur etiam Jurispatronatus ab Octovillis, ut colligitur ex sequenti decisione sub die 02. Maii 1628. inter recent. 5. Idem dicendum de declaratione S. Congregationis 18. Julii 1602. quia etiam ipsa procedit in casu diverso, loquitur enim de Capella existente in Ecclesia sita intra Parochiam, & propterà non applicatur ad præsentem casum, in quo agitur de ipsa Ecclesia non de Capella in ea sita.

4. Minus potest dubitari de secundo fundamento decisionis, quòd præsentationes continuatæ per spatium 100. annorum probent Immemorabilem, ubi ab initio contrario non constat, quia tunc Centenaria ipsa concludit ad immemorabilem, cùm contineat tempus, quòd excedit hominum memoriam, ut per Rotam *dec. 583. nu. 7. & seqq. part. 4. divers.* Undè passim traditur ex præscriptione probari Jurispatronatus, modò illa sit, aut immemorabilis Achill. *dec. 4. de jurep.* Mohed. *decis. 3. eod. tit.* Rot. *decis. 199. num. 5. par. 1. divers.* cum aliis per Gonzal. *ad regul. 8. gloss. 18. nu. 45.* aut centenaria *ex Feder. de Sen. cons. 234.* Rot. *decis. 312. num. 4. part. 2. recent.* latè *coram bon. mem. Burat. decis. 825.* ubi Adden. *num. 8. & coram me in Alifana Jurispatronatus 4. Julii 1629.* Cæterùm cùm ad eligendam præsumptionem Usurpationis necessaria sit justificatio Jurispatronatus ad formam sacr. Conc. supradicta *sess. 23. c. 9. de reform.* requirentis ultra Immemorabilem Præsentationes continuatas spatio 50. annorum, effectum sortitas, & probatas per authentica documenta, cujus dispositio procedit etiam in Universitate parva. Imò etiamsi prætendatur à Parochianis juxta opinionem approbatam à sacra Congregatione Concilii, & à Rota ut in supradictis decisionibus coram bon. mem. Coccino *decis. 25. num. 4.* coram Mantic. *decis. 35. nu. 2. post med. vers. quia in Universitate, in Bon. beneficii 28. Junii 1613. coram bon. mem. Card. Sacrato in recent. decis. 235. nu. 5. part. 2. & d. decis. 297. num. 36. par. 5.* & in hoc casu cùm non adsint Præsentationes per 150. annos etiam admisso initio ab anno 1362. & computatis Præsentationibus omnibus usque ad annum 1499. decursi fuerint anni 137. dumtaxat, Probationes adductæ non relevant.

5. Sed quatenus non intraret dispositio Concilii, adhuc censuerunt DD. non adesse probationem Jurispatronatus, quæ juxta dispositionem juris communis sufficere in personis non suspectis de usurpatione. Certum est enim requiri Centenariam, vel Quadragenariam cum fama, & Centenaria debet esse omninò completa ad effectum, ut etiam simplices privati possint Patronatum prætendere, quia non potest dici constare de Jurepatronatus nisi Præsentationes excedant centum annos, ut tenuit Rota *in decisionibus relatis per bon. mem. Burat. dec. 168. n. 11. & in Firmana jurispatronatus 23. Februarii 1628. coram bonæ memoriæ Cardinal. Virili.*

6. Prætereà ad effectum, ut numerentur præsentationes, illæ debent esse claræ, & tales ut nullam patiantur oppositionem, aliàs ex eis non dicitur constare de quasi possessione certa, prout requiritur, ut induatur Centuria, Gonz. *super reg. 8. gloss. 45. §. 2. num. 38. & seqq.* Rota coram bonæ mem. Pirovano *in Vicen. beneficii 6. Febr. 1637.*

7. Quod Centenaria non sit omninò completa, ut requiritur, probatur ex eo, quia non omnes præsentationes, seu Collationes factæ ab anno 1362. usque ad annum 1491. quo emanavit ultima sunt attendendæ. Est enim demenda prima Præsentatio facta de dicto anno 1362. cùm non sit Præsentatio, sed Collatio facta tantum mentione cujusdam Electionis, quæ cum possit intelligi de petitione personæ gratæ non concludit Præsentationem, ut in terminis tradit Ferr. *cons. 212. n. 4.* & quamvis in decisione in hac causa facta dicatur Præsentationem suppleri ex subsequentibus Præsentationibus posteà factis, juxta decisionem *in Papien. Archipresbyteratus 19. Februarii 1601. coram recol. mem. Hieronymo Cardin. Pamphilio.* Talis decisio non applicatur ex quo in illo casu constabat de Præsentationibus antea factis, in præsenti verò ante institutionem dicti anni 1362. non docetur de alia Præsentatione anteriori. Pariter est demenda Collatio facta ab Ordinario de anno 1431. ex negligentia Patronorum in non præsentando, quia advertendum est Ordinarium contulisse ex Jure devoluto per negligentiam illorum, *Qui prætendebant ad se pertinere jus nominandi, & præsentandi, &c.* quæ verba, *qui prætendebant*, nihil certi affirmant, imò excludunt Juspatronatus, cùm tendant potiùs ad negandum, quam ad firmandum enunciatum, *ut fuit dictum in Assisien. beneficii 26. Junii 1585. coram eodem recol. mem. Card. Pamphilio, & coram Reverendiss. Urgellen. decis. 72. n. 4.* & certum est illa non probare Juspatronatus, nisi illud probetur aliunde, quàm ex temporis decursu, ut pluribus comprobavit Rota coram bon. mem. Pirovano *in Vicen. beneficii 9. Decemb. 1627. & in Gerunden. beneficii 1. Julii prox. præter. coram me.* Ideò talis Collatio sine difficultate non est habenda in consideratione, nec tempus illud intermedium deservire potest, aut computari pro implendo cursu Centenario, ut benè Rota in *Vicen. beneficii coram eod. bon. mem. Pirovano 6. Februarii 1637.* Demenda est etiam Præsentatio anni 1491. facta ad favorem Bartholomæi de Sandonninis à Parochianis tamquam Patronis, dictæ Ecclesiæ S. Andreæ, quia verè non habuit effectum, ex quo tunc fuit immissus Angelus Nucchellus vigore quarumdam litterarum Apostolicarum sive Gratiæ Expectativæ ad collationem, & provisionem Episcopi Lucen. sub datum Romæ apud S. Petrum anno 1486. Kalend. Novemb. & tamen effectuatio requiritur.

8. Nec est attendenda sententia Ordinarii de dicto anno 1498. in qua fuit pronunciatum dictum Bartholomæum Sandonninum præsentatum per Parochianos esse instituendum, & confirmandum ad dictam Ecclesiam, nullumque jus competere Hieronymo de Balbanis a Sede Apostolica proviso uti de reservato. Quia non justificatur ex actis, nec fuit effectuata ex quo institutus in ea numquam fuit in possessione, sed dictus Nucchellus, qui cum ante sententiam esset in possessione, vigore Gratiæ Expectativæ illam continuavit ex eodem titulo primævo, ut ex inventario, & consignatione bonorum existentium in Sacristia, & Domo Ecclesiæ consignatorum per Capellanum Petro de Nucchellis Procuratori, ea locatione facta ab eodem uti Rectore de redditibus Ecclesiæ, & ex permutatione domus ab eo facta uti Rectore cum licentia Ordinarii. Nec dicta sententia fuit lata citato Promotore Fiscali de cujus interesse agebatur, & dicto Nucchello legitimo conductore, & possessore ex supradictis, minusque ex resignatione facta ab eodem Sandonnino Nucchello cum reservatione pensionis probatur effectuatio dictæ sententiæ, quia etiam non possessor cedere potest jus, quod habet, seu habere prætendit in beneficio, ut benè per Rotam *decis. 564. n. 10. vers. quamvis autem, part. 4. divers.* considerata præcipuè modicitate pensionis 9. ducat. sibi reservatæ super fructibus annui redditus scut. 200. circiter, ideò talis sententia, etiamsi Ordinarii, & canonizatoria Jurispatronatus, cùm non appareat effectuata, non debet attendi, ut dixit Rota *dec. 869. n. 3. lib. 3. p. 3. divers.* coram Card. Caval. *dec. 159. nu. 3. decis. 560. ante finem coram eodem*, coram Buratto *dec. 168. nu. 18. in Asculana Jurispatronatus 7. Junii 1638. coram D. Card. Panzirolo*, ubi ex Capitaq. Seraphin. & aliis ibi allegatis firmatur non stari assertioni Episcopi, quòd Beneficium sit de Jurepatronatus in Ecclesiæ præjudicium, præsertim si emanavit, non citato Promotore Fiscali, de cujus interesse agitur; idemque dixit Rot. *decis. 197. n. 50. & seqq. part. 5. recent.* ubi, quòd debet etiam ex actis constare cognitum fuisse de Jurepatronatus. Et in terminis, quòd sententia Ordinarii canonizatoria Jurispatronatus non effectuata non debet attendi, *latè fuit firmatum in Barchinon. beneficii 26. Junii 1643. coram Reverendiss. P. D. meo Carrillo.* Igitur cum dicta sententia lata ab Ordinario de anno 1491. super prima institutione Bartholomæi Sandonnini, non habuerit effectum, nec fuerit lata citato Promotore Fiscali, & dicto Nucchello, sed Balbano proviso Apostolico ex capite reservationis, non potest dici, quòd tamquam lata super statu Beneficii facit jus contra omnes, ut supponitur in decisione in hac causa.

9. Nec potest prætendi, quòd saltem suffragetur Quadragenaria, cùm deficiat fama, quæ probetur ex enunciativis, Rota cor. bon. mem. Coccino *decis. 209. num. 3.* coram Cardin. Caval. *decis. 560. sub num. 2. & decis. 494. num. 4. part. 3. recent.* Enunciativæ sufficientes non adsunt, cum requiratur, quòd sint plures, & supra centum annos, Rota coram bon. mem. Buratto *decis. 178. n. 14. decis. 295. n. 6. par. 1. recent. & in Mediolanen. jurispatronatus 8. Junii 1618. coram bon. mem. Pirovano inter impressas apud Vivian. de jurepatronatus decis. 73. nu. 2. & 3.* Undè cùm probetur Centenaria, quia sunt demendæ supradictæ Præsentationes de annis 1362.

1431.

1431. & 1491. Nec relevet Quadragenaria, cùm Fama deficiat, non adest ordinaria probatio, quatenus Concilium Tridentinum non intraret.

10. Neque ad probandam famam suffragatur Partita extracta ex Quaderno beneficiorum Diœcesis Lucanæ compilato, ut asseritur anno 1560. ubi dicta Ecclesia S. Andreæ enunciatur de Jurepatronatus. Nam ultra quòd partita est recognita, neque legitimè extracta, in omnem casum dicta Enunciativa unica, & Recens intra centum annos, & emissa in tempore suspecto, quia non possidebat præsentatus à Parochianis, nihil probat Rota coram Buratto *dict. decis. 178. nu. 12. & 13. & in Asculana jurispatron. 7. Junii 1638. coram Eminentiss. D. Card. Panzirolo.*

11. Minùsque suffragatur *Gratia si Neutri* per Nucchellum obtenta ab Alexandro VI. cum derogatione Jurispatronatus, quia in illa narratur, quòd à nonnullis asserebatur Ecclesiam prædictam esse de Jurapatronatus, & Papa derogavit, quatenus illud existeret, quo casu potiùs dicitur controversum, & impugnatum Jurispatronatus, quàm admissum, Rota *d. dec. 178. n. 14. ad medium, & n. 17. in fine, coram Burrato, & in dec. 71. n. 4. coram Reverendiss. Urgellen.*

12. Ulterius considerarunt DD. præter præsumptionem juris, quòd in dubio Ecclesiastica beneficia præsumuntur libera juxta doctrinam Innocentii *in cap. cùm venerabilis, n. 9. de except.* & ibi Doctores, Dec. *cons. 802. nu. 1.* cum aliis adductis per Menoch, *de præsumpt. præsumpt. 90. nu. 2. lib. 3.* Rotæ coram Card. Seraph. *dec. 1253. nu. 1.* coram Card. Cavaler, *decis. 151. nu. 1.* coram Cardin. Sacrato *in Bononsen. beneficii 28. Junii 1617.* & sæpè in aliis. Quia Jurispatronatus est quædam servitus beneficii, quæ non præsumitur, Abbas *cons. 59. nu. 3. lib. 2.* Gig. *cons. 84. nu. 16.* in isto casu concurrit, quòd à d. anno 1491. citra, nulla detur Præsentatio facta à Patronis, neque in resignationibus beneficiorum, nedum non fuit derogatum Patronatui, sed nec etiam facta fuit mentio illius, de eo enim facta fuisset mentio, vel consensus fuisset præservatus, aut illi derogatum prout fit de stylo per ea, quæ tradit Paris. *de resignat. lib. 7. q. 4. num. 31. & 59.* Rota coram bon. mem. Buratto *dec. 178. nu. 9.* Ita quòd cum ab anno 1491. quo Nucchellus provisus Apostolicus fuit immissus usque ad ultimam vacationem anni 1641. & sic post Concilium Trid. per 150. annos nulla detur Nominatio, seu Præsentatio Parochianorum, & omnes Collationes, seu Provisiones Apostolicæ fuerint factæ tamquam de libero. Hic ultimus status in concursu prævalet, & est attendendus cùm non possit dici probatus Patronatus laicalis.

Prout utraque parte informante fuit per DD. resolutum.

DECISIO XXVII.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Bichio.

Gerunden. Capellaniæ.

Veneris 27. Januarii 1645.

§. 1. SUbsistere visa est Dominis decisio edita 13. Junii proximè præteriti, non obstantibus ex adverso contra eam deductis. Quòd enim possessio Francesch. non non sit manutenibilis, ex quo capitulariter capta non fuerit, ut requirebatur, Cassad. *dec. 8. n. 1. de caus. possess. & propr. & decis. 5. nu. 3. de Jurepatron.* Roman. *cons. 482. num. 2. & seqq.* Rot. *decis. 1156. sub num. 1. lib. 3. part. 3. divers. decis. 91. num. 6. part. 1. recent.* etiamsi tradita fuerint de mandato Collatoris, vel alterius Executoris, Put. *decis. 22. num. 2.* Mandos. *de Signat. grat. tit. de regress. column. 4. vers. illa verba.* Loter. *de re benef. lib. 3. q. 5. n. 38.* cum aliis allegatis *in Semen. Canonicatus 21. Junii 1596. coram bon. mem. Litea.*

2. Non obest quia dignitatis, qualis (ut infrà dicam) est Capellania de qua agitur, non est necesse, quòd capiatur possessio capitulariter, cùm dignitates non sint de Capitulo, nisi in illarum erectione exprimatur concessio Stalli in Choro, & vocis in Capitulo, Seraphin. *decis. 98. num. 1.* Rot. *decis. 177. num. 4. & 5.* inter impress. post Modern. Perus. *de manut. & in Treveren. Archidiaconatus 13. Junii 1644. coram Reverendiss. P. D. meo Cerro.* Præsertim, quia ipse adversarius eodem modo, quo Francesch. absque facto Capituli cœpit possessionem, in qua petit manuteneri, sic agnovit non requiri quòd possessio capitulariter tradatur, & de hoc defectu dare non potest, ut in simili dixit Rot. *in Auximana Tutela 16. Februarii 1582. coram bon. mem. de Rubeis, & in Aretina spolii 9. Junii 1604. coram bon. mem. Coccino, inter ejus impress. decis. 1604. nu. 7.*

3. Quòd autem Capellania hæc sit dignitas, constat ex publico instrumento anni 1605. dato *in Summar. Tantmer. num. 9.* in quo dicitur, quòd est quarta Dignitas post Abbatialem, & contra adversarium, qui illud produxit, plenè probat, cùm procedendo confessus fuerit vera esse omnia ibidem contenta, Salic. *in l. comparationes sub num. 13. C. de fid. instrum.* Dec. *in cap. cùm venerabiles, nu. 90. de except.* Surd. *cons. 151. num. 16.* Buratt. *decis. 934. num. 4.* atque etiam enunciata, Ruin. *cons. 141. num. 13. lib. 5.* Aymon. *cons. 134. num. 8.* Buratt. *decis. 622. num. 3.* Idemque deducitur ex testibus examinatis in causa *Gerunden. Jurisdictionis coram bon. mem. Coccino,* qui licèt examinati in alia causa, quia deponunt super statu beneficii probant etiam in hoc judicio Mantic. *decis. 350. num. 4. & fuit dictum in Pistorien. Parochial. 27. Januarii 1620. coram bon. memor. Pirovano, & in eadem 9. Februarii 1632. coram bonam memoriam Merlino,* vel saltem multum coadjuvant probationem resultantem ex d. instrumento, Felin. *in cap. causam quæ il primo, num. 19. de testib.* Natt. *consil. 394. num. 24.* Rot. *decis. 294. nu. 3. part. 1. recentior.*

4. Minus obstat, quòd Capellania, ex quo habet curam animarum, nulliter collata fuerit absque concursu requisito ex dispositione Sac. Concil. Trident. *sess. 24. de reform. cap. 18.* cujus formam sanct. mem. S. Pius V. *in Constit. 23. inter ejus impress. Bullar. tom. 2.* mandavit servari sub decreto irritanti, quod inficit titulum, ac possessionem ejus vigore subsecutam, Caputaq. *decis. 307. num. 4. quæst. 3.* Cassad. *decis. 1. num. 2. de restit. spoliat.* Rot. *eod. tit. decis. 3. sub num. 4. in novis, & decis. 2. in antiq.* etiam ad effectum manutentionis, Loter. *de re benef. lib. 2. quæst. 46. num. 63. & seq.* ubi quòd possessio habetur pro vacua, & pro non possessione, Grat. *discept. 113. num. 72.* Put. *decis. 179. num. 2. & 3. lib. 2. in corr.* Rot. *decis. 215. num. 15. & seqq. inter impress. post Modern. de manutenendo:* itaut secundo possessori licèt posteriori sit danda manutentio, Mantic. *decis. 40. num. 8.* Coccin. *decis. 51. num. 4.* Rot. *inter recent. decis. 48. num. 2. & seqq. part. 5.*

5. Quia necessitas concursus cessat in Dignitatibus habentibus curam animarum, sive existant in Ecclesia Cathedrali, sive in Collegiata, ut declarasse Sacr. Congregat. Concilii Tridentini refert Garz. *de benef. part. 9. cap. 2. sub num. 181. & 195.* ubi dicitur ratio, quia Concilium non fecit expressam mentionem Dignitatum, & notat Barbos. *in collect. ad Concil. d. sess. 24. de reformat. cap. 18. num. 14. & 15. & in tract. de offic. Episc. allegat. 60. num. 28. & 29.* Gonzal. *super reg. gloss. 6. num. 162.* Et quamvis Capellania aliquando collata fuerit prævio concursu, hoc tamen uti factum per errorem vel ex abundanti, non nocet, *l. testamentum, C. de testam.* Roman. *cons. 347. nu. 7.*

6. Et sufficit dubitari posse, fuerit necessarius concursus, ut interim ejus omissio non resistat manutentioni Francesch. anterioris possessoris, ut ferè in puncto Coccin. *decis. 124. num. 4. & 5.* nam decretum irritans appositum non super certo corpore beneficii, sed in genere, seu in lege generali non tollit insistentiam saltem facti, donec justificetur, quòd versamur in casu decreti irritantis, Gonzal. *super reg. 8. gloss. 64. num. 32. & 39.* Loter. *de re benef. lib. 2. quæst. 8. num. 77.* Caputaq. *decis. 225. num. 8. & seqq. part. 1.* Cavaler. *decis. 8. num. 4.* Rot. *decis. 341. num. 2. decis. 562. num. 2. & 3. part. 1. recent. & in Legionen. beneficii 4. Julii 1640. coram Reverendiss. P. D. meo Ghislerio.*

Tamdem non obstat, quòd collatio Capellaniæ non spectet ad Abbatem, qui contulit Francesch. sed ad Ordinarium, quia hæc rejicienda sunt ad petitorium, cùm respiciant titulum possessionis, qui necessarius non est ad obtinendam manutentionem, ut præter allegatos in prima decisione dixit Rot. *in supradicta Treveren. Archidiaconatus 13. Junii 1644. R. P. D. meo Cerro.*

Et ita utraque, &c.

DECISIO XXIX.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Verospio.

Compostellana Parochialis.

Veneris 10. Februarii 1645.

§. 1. DEcisum fuerat coram Eminentissimo Dom. Card. meo Coccino sub 27. Junii præteriti anni, adjudicandam esse Parochialem controversam Petro Lopez, qui ejus collationem ab Eminentiss. Card. Archiepiscopo Compostellano obtinuerat. Repropositio per me dubio illius confirmatione responsum fuit ex optimis fundamentis in eadem decisione deductis.

2. Dum enim ex reg. 8. hodie 9. Cancellariæ hæc Parochialis erat Apostolicæ Sedi reservata; tum ratione vacationis in mense Novembris eidem sedi semper affecto, ut

adver-

advertit Gonzal. *super eadem regula gloss. 46. nu. 22* tum ex qualitate Patronatus Ecclesiastici, ut voluit Felin. *in tract. quando lit. Apostol. noc. Patron. num. 13. in 3. limit* Covarr. *qq. pract. cap. 36. nu. 5.* Rot. coram Cassad. *decis. 4. n. 2. de jur. Patr.* & coram Gregor. *decis. 48. n. 4.* coram Caval. *decis. 178. nu. 3. & decis. 547. n. 2. & in decis. 47. n. 7. p. 5. recent.* Ejus virtute reservationis potuit Eminentiss. Card. Archiepiscopus hanc Parochialem Petro conferre, tum auctoritate ordinaria sibi, tamquam Cardinali attributa per generale indultum ejusdem regulæ, ex cujus dispositione non solùm removentur obstacula reservationum, sed illi tribuitur facultas conferendi beneficia Apostolicæ sedi reservata, ac si affectiones non emanassent, ut ponderavit Rot. coram Cassad. *decis. 8. n. 10. & 11. de prabend. & in decis. 585. n. 48. & 49. par. 5. recent. Mediolanens. Canonicatus 8. Februarii 1638. coram R. D. meo Decano*; & declaravit sanct. mem. Vrbanus in Bulla 59. in ordine ad favorem tantùm Cardinalium, non autem alterius Collatoris fuisse inductum idem indultum cujus meminit Lotther. *de re benefic. lib. 2. q. 21. n. 126.* tum etiam auctoritatè delegata sibi debita in vim specialis indulti, ut tradit idem Lotther. *in d. q. 21. nu. 117. & seqq.* Garz. *de benef. p. 5. c. 8. n. 628.* Rot. *in d. Mediol. Canonicatus, coram Reverendiss. D. meo Decano*. Hæc verò qualitas Patronatus visa fuit justificari ex pluribus præsentationibus per spatium longi temporis factis à Priore S. Mariæ de Sar, ex quibus resultat probatio patronatus inter personas privatas, Franc. *in cap. 1. nu. 5. de jurepatr.* Federic. de Sen. *cons. 234. nu. 4.* Rot. coram Cassad. *decis. 2. n. 7. de probat.* & coram Achil. *decis. 1. nu. 1. de jurepat. & in Bergomen. Capellania 18. Maii 1629. coram bon. mem. Merlino, & in Pistorien. Parochialis 10. Maii 1641. coram Eminentissimo D. meo Verospio*, dum præsertim præsentationes prædictæ probantur effectum sortitæ ex successiva præsentatione unius per mortem alterius, juxta celebre *consil.* Oldrad. 229. sæpiùs approbatum in hoc Tribunali, ut in *dec. 541. n. 2. & dec. 370. n. 7. p. 2. recent. & dec. 545. nu. 2. p. 1.* coram Gregor. *dec. 115. nu. 1.* & coram Seraph. *dec. 294. & 337.* tùm ex testibus de publica voce, & fama deponentibus, quæ, juncta dicta possessione præsentandi, probant patronatum, ut sequendo auctoritatem Baldi *in l. cùm super, C. de rei vendic.* dixit Rot. coram Cassad. *decis. 2. num. 1. de probat.* & coram Put. *decis. 56. n. 4. & decis. 135. in fin. lib. 1. dec. 346. num. 2. lib. 2.* tùm demùm ex sententia Ordinarii super canonizatione hujus patronatus emanata, cui plurimum deferri solet, ex quo admodum difficiles existant in admittendo patronatu, donec de eo plenè doceatur, ut consideravit Rot. *decis. 11. de jurepatron. in nov.* & coram Seraph. *decis. 1232.* coram Buratt. *decis. 219. n. 6. & in decis. 518. n. 3. & in Tirasonen. Capellania 14. Decembris 1607. coram Sanctiss. D. N.* & tradit Rocch. *de jurepatronat. in verb. Honorificum nu. 83.* Ex quibus etiam probationibus simul junctis visa fuit justificari altera qualitas Ecclesiastica in hoc patronatu; dum ex his etiam ostenditur, illud spectare ad Priorem Beatæ Mariæ de Sar, ratione Ecclesiæ cui præest, ut consideravit idem Rocch. *dicto tractatu, verbo jus n. 14.* Felinus *in tract. quando lit. noc. Patron. n. 11. in limitat.* Paris. *de resign. benef. lib. 2. q. 4. nu. 39.* Oyeda *de benef. p. 1. c. ult. n. 213.* Covar. *pract. q. c. 36. n. 2. vers. distinguitur autem*.

3. Hinc cessat objectio, quòd indultum in vim regul. 8. Cancell. non indueat reservationem favore Cardinaliû, sed illos tantùm à regula excipiat, & ita non potuerit Archiepiscopus Compostellanus parochialem Petro conferre, dum nulla ejus favore aderat reservatio, nec aliàs ad ipsum spectabat præsentatio, ut tradit Gonzal. *super regul. 8. gloss. 24. nu. 78. & seqq.* Rot. *in una Argentina Canonicatus 9. Maii 1611. coram Sanctiss. D. N. & in decis. 642. p. 2. recent.* & coram Greg. *dec. 99. n. 3.* & ibi Add. *n. 4.* Quia fortè procedere posset objectio in terminis antiquorum Indultorum, de quibus loquuntur præcitatæ decisiones; secus verò in indultis, quę in vim ejusdem regulæ octavæ à Cardinalibus ordinariis Collatoribus hodie expediri solent, cum hæc illorum ordinariam facultatem augeant, ita ut in Collationibus reservatis, & auctoritate ordinaria utantur, & delegata, ac vice ipsius Summi Pontificis, qui beneficia sibi servaverat, ut plenè deductum fuit in *d. Mediolanens. Canonicat. 8. Februarii 1638. coram Reverendissimo Domino meo Decano, & antea in Hispalens. dimidia portionis 17. Decembris 1635. & 14. Junii 1636. coram bonæ memoriæ Coccino inter impress. p. 5. decis. 585. n. 50.* ubi præterea, quòd exceptio in reg. 8. illis tantùm suffragatur adversus reservationes, non autem inferioribus Collatoribus, quorum respectu eadem reservatio adhuc durare censetur, Rot. *coram Reverendiss. Urgellen. decis. 233. n. 10. & declaravit sanct. mem. Urbanus in dicta Bulla 59.*

4. Ex his quoque cessare visa fuit altera objectio, quòd Vicarius in collatione hujus Parochialis usus non fuerit speciali indulto, & sic auctoritate delegata, sed solùm ordinaria, cùm ex superius ponderatis in vim quoque ordinariæ facultatis sustineri valeat ipsa collatio; præterquam removetur ex facto, constat enim ex dispositiva collationis, Vicarium non se restrinxisse ad ordinariam facultatem; unde, dum utraque gaudebat, censetur processisse ex potestate, ex qua resultaret validitas actus, juxta text. *in l. 3. ff. de test. milit. & in l. quoties 13. ff. de rebus dub.* Aleiat. *regul. 3. præsumpt. præsumpt. 35. nu. 5.* Menochius *eodem tract. lib. 2. præsumpt. 17. n. 2. in fin. & nu. 7.* Vant. *de nullit. ex defectu jurisdict. num. 171.* Rot. coram Gregor. *decis. 204. num. 16.* & coram Seraphin. *dec. 549. nu. 2. & dec. 96. nu. 1. par. 2. divers.* Etiamsi addita non fuisset clausula, *omni meliori modo*; dummodo tamen ad certam facultatem non fuerit facta restrictio. Tunc enim actus censeri debet factus eo modo, quo fieri potest, ut firmavit Rot. *in Parmen. beneficii 31. Januarii 1642. coram bon. mem. Merlino, & in Spoletana hæreditatis 12. Aprilis 1618. & in Taurinen. adjunctiorum 17. Februarii 1620. coram Sanctiss. D. N. & in decis. 549. coram Seraph.* in qua prętereà ponderatum fuit, quòd licèt quis se ordinarium appellasset, ea appellatio censeri debeat demonstrativè apposita.

5. Non obstat, quòd hæc Parochialis à Priore S. Mariæ de Sar ex titulo Infeudationis translata fuerit in Auctores Petri Lopez, & modo in illius possessione præsentandi existat Bartholomęus, qui Gregorium adversarium præsentavit, ex cujus possessione Laici idem patronatus reputari debeat laicalis, ut tradit Garz. *de benef. lib. 3. cap. 12. nu. 6.* Rot. coram Seraph. *decis. 1420. n. 2. & decis. 144. n. 18. & 19. part. 5. recent. & in Anagnina benefic. 23. Junii 1642. coram bon. mem. Merlino, & 3. Maii 1644. coram R. P. D. meo Melzio*.

6. Quia cùm ex titulo Infeudationis solum dominium utile translatum fuerit in laicum juxta naturam feudi, remanente directo penes Ecclesiam, ut notant Doctores *in l. 2. Cod. de jur. emphyt.* Axor. *instit. moral. p. 9. cap. 20. q. 12. v. fertile*, ea translatio patronatus dum non fuit totalis, prout existebat in superius adductis Decisionibus, qualitatem Ecclesiasticam non destruxit, nec patronatum reddit laicalem propter directum dominium ab Ecclesia retentum, quòd ad se utile attrahit, ut tradit Anchar. *in cap. unico, n. 4. de jurepatron. lib. 6.* Rimin. sen. *cons. 344. num. 9.* Borgnin. Cavalcan. *decis. 22. n. 17. lib. 1.* & è converso in terminis feudi Ecclesiæ à laico concessi, quòd nihilominus remaneat laicale, Abb. *in cap. dilectus 34. n. 4. de praben. post.* Innocen. *in cap. solita, in verb. in temporalibus, de major. & obed.* Rot. *in Rom. domus Scapuciis 19. Januarii 1611. coram bon. mem. Coccino impress. post 2. vol. cons. Farinac. 305. n. 6.* præsertim dum in tali infeudatione non probatur interfuisse, vel reservatum beneplacitum Apostolicum prout in alienatione rerum Ecclesiæ requiritur, juxta text. *in cap. 1. & cap. sine exceptione de reb. Eccles. non alien. & in Extravag. ambitiosæ eod. tit.* Barbos. *in his terminis de jur. Eccles. 3. cap. 12. n. 249.* Rota coram Seraph. *decis. 2313. nu...* quod neque præsumi potest expeditum ex cursu longi temporis, dum observata non probatur infeudatio ex præsentationibus exhibitis, ex quibus constat semper Priorem præsentasse, quoties vocatio contigit post secutam infeudationem, quæ tamen observantiæ probatio unà cum cursu temporis necessaria fuisset ad inducendam beneplaciti præsumptionem, ut advertit Rot. coram Put. *decis. 7. præsumpt.* coram bon. mem. Coccino *dec. 301. num. 2. & 3. & decis. 362. nu. 6. & in decis. 694. nu. 5. p. 1. & in Valentina Baronia 4. Junii 1603. coram Ortembergo*, ubi, quòd observantia debet esse continuata, *& in Burgen. Abbatia 20. Novembris 1611. coram Ubaldo*.

9. Non obstat, quòd hic patronatus reputari debeat laicalis, uti dependens a patronatu S. Mariæ de Sar, cujus præsentatio ad Serenis. Regem Catholicum spectat; præterquam enim quòd hoc non justificatur in facto, in quo nullum exhibetur privilegium, nec ulla Regis præsentatio, ut ponderat Decisio præterita in §. *nec obstat*, & in §. *nihilominus*, ubi prætereà dictum fuit juspatronatus Monasterii non extendi ad illius Ecclesias subditas, & filiales tanquam ab eadem segregatas. Responderunt Domini, de hoc non esse quærendum, dum lis cum Sereniss. Rege, vel ejus præsentatio à feudatario Prioris, ad quem ille spectare patronatum inficiari non potest, cùm jus suum deducit ex præsentatione obtenta à feudatario Prioris, cujus jus cognovisse, & approbasse videtur, ut notant Addent. ad Put. *dec. 333. lib. 1. versic. & ratio*, Rot. *decis. 399. num. 13. part. 4. & decis. 511. nn. 2. part. 3. recent.*

Et ita utraque, &c.

DECISIO XXX.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Bichio.

Cæsaraugustana Beneficii de Lioares.

Veneris 10. Februarii 1645.

§. 1. JOannes Rojo destitutus exceptione recursuum ad Judiees laicos aliàs objecta contra Joannem Gargallo, nec non pertinentiæ Jurispatrooatus ad Justitiam, & Juratos Oppidi de Linares, quam alteram Rota bis rejecit, ut in decisionibus editis eoram me 22. Junii, & 4. Decembris 1643. alteram semel, ut in decisione sub die 14. Novembris 1644. produxit nuper articulos, & petiit remissoriam, ad probandum quòd Franciscus Sanchez est filius Michaelis, ac Theodora est hæres Ludovici Sanchez; qui Michael, & Ludovicus erant in quasi possessione præsentandi unà cum Gaspare Seniore, eamque probationem sibi prodesse ad victoriam asserebat, quia cùm sit præsentatus à prædictis Fraocisco, & Theodora, justificabat exinde gratiam Apostolicam obtentam sub narrativa præsentationis de se factæ à medietate patronorum.

2. Sed protestante adversario ne remissoria concederetur, proposui hodie dubium, an illa sit danda, & negativè responsum fuit, quia computata etiam voce Francisci, ac Theodoræ, Rojo non habet medietatem vocum, prout Papæ narravit. Supposito enim quòd agatur de Jurepatronatus gentilitio, ut firmat prima decisio; & colligitur ex verbis fundationis, cùm non fuerit reservatum simplieiter pro descendentibus, diversarum personarum, in quibus terminis hæreditarium esse, dixit Rot. *decis. 275. num. 4. & seqq. decis. 282. n. 8. & seqq. part. 7. recent.* Sed pro parentibus propinquioribus sibi in genere, vel parentela, per lineam masculinam dumtaxat descendentibus, & in illorum defectum pro descendentibus ex linea fœminina, & utraque lineæ deficiente pro Officialibus Oppidi de Linares, quæ verba demonstrant fuodatorem voluisse patronatus pertinere ad agnationem, & familiam, donec aliquis ex ea superesset, ut per Lambert. *de Jurepatr. lib. 1. part. 1. q. 2. art. 8. & seqq.* Loter. *de re benef. lib. 2. q. 11. n. 3.* Seraph. *decis. 364. num. 1. & seq. decis. 378. nu. 3.*

3. Supposito etiam, quòd de anno 1606. tres adessent patroni, oempè Ludovicus, Michael, Gaspar seoior, quodque ex Gaspare seniori progeniti fuerint Gaspar junior, Valerius, Joan. & Hieronymi, sequitur primò quòd vox Theodoræ, quæ fuit uxor, & hæres Ludovici, ot ipsemee adversarius aliàs articulavit, & enunciatur in consensu, ad ejusdem adversarii favorem per illam præstito, ac deponit primus testis examinatus in partibus, non sit computanda inter voces patronorum, quia uxor successoris in patronatu non sueeedit in Jurepatronatus gentilitio cùm non sit de genere, & consanguinitate fundatoris, sed affinis, *c. non debet, de consanguin. & aff.* Tiraq. *de retract. lig. §. 1. gloss. 9. n. 20,* Sanchez *de matrim. lib. 7. disp. 64. nu. 3.* oec admittatur hæres unius ex patronis, dum supersunt alii de agnatione fundatoris, Covar. *var. resol. lib. 2. cap. 18. num. 10.* Molin. *de primog. lib. 1. cap. 14. num. 31.* Garz. *de benef. part. 5. cap. 9. num. 69.* Lotter. *de re benef. lib. 2. quæst. 11. nu. 6. & seqq.* Sanch. *respons. moral. lib. 5. cap. 3. dub. 92. num. 3.* Seraph. *decis. 364 num. 9. & decis. 378. num. 8.* quidquid sit in hærede ultimi gravati, ut ex Anchar. *cons. 81.* benè distioguit Rot. *in Florentina Jurispatron. 20. Decemb. 1632. coram bon. mem. Merlin.* Et gratis dicitur Juspatronatus de anno 1606. fuisse effectum hæreditarium, cùm tunc præsentaverit Gaspar senior, quem fuisse de genere fundatoris probant testes, ut in decisionibus hactenus editis, nec Juspatronatus esse possit pro parte gentilitium, & pro parte hæreditarium, Rot. *decis. 336. num. 4. part. 5. recent.* & fundator in defectum consanguineorum substituerit Officiales Oppidi de Linares.

4. Secundò quòd defunctis præfatis Ludovico, Michaele, & Gaspare Seniore, Juspatronatus divisum fuerit in plures voces, quarum unam habet Franciscus Michaelis filius, & author adversarii, aliàs habent Gaspar, & Valerius filii Gasparis Senioris, qui præsentarunt Gargallum: nam Juspatronatus geotilitium deficientibus proximioribus in gradu non defertur ad sequentes in stirpes, sed in capita, quando ut in casu nostro omnes eodem grado consanguinitatis, junguntur fundatori, Bald. *in l. 2. sub n. 4. vers. sicuti est Juspatronatus, Cod. fust. & legitimis hered.* Gabr. *cons. 199. sub nu. 4. vers. sin fuerit lib. 2.* Alex. de Nev. *cons. 63. num. 3. & seqq.* Lotter. *de re benefic. dict. quæst. 11. num. 123.* ubi dicit rationem, quia verba fundatoris omnibus de genere conveniunt, Vivian. *de Jurepatron. lib. 4. cap. 9. nu. 10.* Rot. *dec. 251. nu. 5. part. 2. recent. decis. 180. n. 7. par. 7. decis. 183. nu. 16.* coram bon. mem. Buratto, *& in Pistorien. Parochialis 9. Februarii 1624. coram bona memoria Merlino:* quicquid dieendum esset si Juspatronatus fuisset à principio relictum nominatim pluribus personis ut singulis, & eorum descendentibus, quo casu descendentes uniuscujusque succedere in stirpes, dixit Rot. *decis. 1. n. 5. & per tot. part. 7. recent.*

5. Non itaque relevat probasse quòd Theodora sit uxor, & hæres Ludovici, & Francisc. filius Michaelis, quia adhuc Gargallus habet majorem partem vocum, cùm sit præsentatus à Gaspare Juniore, & Valerio filiis Gasparis, Senioris penes quos duæ voces patronatus residebant. Et ulterius irrelevantia articulorum detegitur, quia ex lege fundationis beneficium debetur Clericis de genere fundatoris, quòd Rojo non exposuit Papæ, ut necesse erat, alioquin gratia Apostolica tamquam subreptitia non suffragatur, quia Papa voluit quidem derogare medietati vocum patronorum, non tamen præjudicare vocatis ex lege fundationis quam ignorabat, Castr. Pal. *oper. moral. to. 2. tract. 13. disp. 2. punct. 1. sub num. 17.* Lotter. *de re benef. lib. 1. quæst. 34. nu. 17.* Seraphin. *decis. 1403. n. 3. & fuit decisum in Tarracon. beneficii 10. Januaris 1639. coram R. P. D. meo Carillo, & in Gerunden. beneficii 27. Junii 1644. coram me.*

6. Sed autem esse de genere fundatoris Rojo nec probavit, nec articulavit, nisi hesterna die postquam inter informandum articulos antea productos audivit esse irrelevantes, quod calumniæ non levem suspicionem ingerit, maximè quia nusquam id articulavit spatio plurium annorum, quibus per tres instantias lis agitata fuit in partibus, ubi de facili haberi probationes, ut per Vestr. *in prax. lib. 6. cap. ultimo, num. 3. versic. idem si causa,* Caputaq. *decis. 65. in princip. 3.* Buratt. *decis. 23. num. 2.* nec hujus articuli firmus aliquis hodie datur, ut pro obtinenda remissoria requiritur in causis beneficialibus, Mandos. *in prax. commiss. formul. 25. verb. remissoriam, vers. non tamen,* Cocc. *decis. 165. num. 6.* Buratt. *decis. 23. nu. 4. decis. 28. n. 4.* qualis est hæc in qua principaliter contenditur inter provisos de titulo Beneficii, incidenter autem de pertinentia jurispatronatus, Buratt. *dec. 50. nu. 12.* Adden. ad sanct. mem. Gregor. XV. *decis. 174. sub nu. 9. ibi refert decisum in Lucana Jurispatronat. 19. Januarii 1621. coram bon. mem. Penia.*

Et ita decisum utraque parte informante.

DECISIO XXXI.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Cerro.

Civitaten. Presbyteratus.

Veneris 24. Martii 1645.

§. 1. DUbio bis proposito DD. dixerunt Antonio Usal dandum esse mandatum de manutenendo eum dè ejus anteriori possessione capta in vim senteotiæ exequutoris deputati in litteris Apostolieis constet ex publico instrumento, quòd alio non existente in possessione satis probet vulg. *leg. prædium,* ubi Bart. *n. 1. ff. de acquir. possess.*

2. Nec obstat exceptio unionis, quam prætendit D. Episcopus Civitaten. ex litteris Julii II. ex earum enim lectura apparet tantummodò fuisse unitas Ecclesias quoad gubernium, & administrationem, ut unus, & idem esset administrator utriusque Ecclesiæ, ibi fructusque, proventus, & jura quæcumque ad mensam Episcopalem pertinentia percipientem, &c. & ibi, volumus autem, quòd propter unionem præfatæ Ecclesiæ Ampurien. & Civitaten. in spiritualibus non lædantur, & in temporalibus detrimentum non sustineant; unde prætendi nequit fuisse etiam unita beneficia, cùm ex unione Ecclesiarum non inferatur ad unionem beneficiorum, & digoitatum, quæ non sunt de mensa, sed constituunt corpus separatum à mensa, & Ecclesia unita, Gonzal. *super reg. 8. gloss. 5. §. 8. nu. 116. usque ad 125.* Rot. *decis. 14. num. 7. cum seqq. & plenius decis. 93. nu. 6. cum seq. coram Reverendissimo D. Urgellen.* ubi ex eo quòd sit unita Ecclesia, non infertur quòd sit unitum beneficium, cùm aliud sit disponere de Ecclesia, aliud disponere de benefic.

3. Præsertim cùm Archipresbyteratus de quo agitur sit in statu collativo, ob promissiones de eo factas à Paulo IV. de anno 1558. Ex hoc autem manifestè probatur non esse unitum, cùm aliàs beneficium unitum nec conferatur, nec vacet, Gamber. *de potest. legat. lib. 6. cap. 1. num. 14.* Gonzal. *ubi supra d. gloss. 5. num. 50.* Card. Seraph. *decis. 1011. num. 1. & 2. in fin.* ultra quòd exceptio unionis tamquam respiciens meritorium, non admittitur in judicio manutentionis, ut in specie respondit Rot. *decis. 536. num. 12. post modero.* Perusin. *de manutent.*

4. Prout

4. Prout non obstat, quòd exequutor litterarum Apostolicarum immissionem concesserit non vocato Episcopo possessore, qui tamen erat citandus ad text. *in cap. licèt Episcop. de prabend. in 6.* cùm præsertim in litteris adesset clausula, *amote quolibet illicò detentore*, quæ facit exequutorem mixtum, ut notat Felin. *in cap. de catere, n. 9. de re jud.* cum aliis. Quia cùm non constaret de Episcopi possessione, potuit eo non citato procedi ad exequutionem, & immissionem, Rebuff. *in praxi benef. tit. de form.* & declarant novæ provisiones, *vers. Nec virtute hujus clausula*, Gonzal. *ad dict. cap. 8. gloss. 9. num. 126.* Garz. *de benef. part. 6. cap. 2. num. 141.* *& fuit dictum in Treveren. Archidiaconatus 13. Junii 1644. coram me.* Idque eò magis, quia exequutor suspicari non poterat quòd Episcopus cœpisset possessionem beneficii, cùm ille non possit occupare bona beneficii vacantis, nec sibi applicare fructus sine causa, & licentia Papæ, maximè ad longum tempus aliàs dicitur esse in dolo, & delinquere, ut concludunt omnes in *cap. unic. ut benefic. in Eccles. sine diminut. conferr.* ubi Anchar. *num. 16.* latè Imol. *sub num. 27.* Enriq. Boich. *num. 8. & sequentur*, Aret. *cons. 63. num. 5.* sed solùm eo tempore providere habet de Oeconomo, qui custodiat, & servet fructus successori, gloss. *in cap. 1. in verb. defensore, de reb. Eccles. non alienand. & ibi not. in 6.* Etiamsi collatio ad Papam pertineat, idem Aret. *ubi suprà, num. 3. vers. Et ex his valet*, ubi etiam, quòd Prælati sunt ad instar tutorum, quia sicut illi tenentur utilia facere pro pupillis, sic isti pro Ecclesiis quærendo, & proponendo earum utilitatem suæ propriæ, ut inquit gloss. *in cap. placuit il 1. verb. propriè 7. quæst. 1.*

5. Et si quæ probaretur possessio? cùm esset infecta ex decreto irritanti, apposita in reg. 4. Cancellariæ reservatoria dignitatum majorum post Pontificales, qualis est hic Archipresbyteratus; non ideò dici poterat legitimus contradictor, & per consequens nec citandus, nec vocandus erat, quantumvis adesset clausula, *amote*, Staphil. *de litter. grat. tit. de vi, & effect. clausular. claus. amote, num. 2.* Mohed. *decis. 13. ut lit. pen.* Cardin. Caval. *dec. 278. nu. 8. & 9.* Stante enim decreto irritanti possessio habetur pro vacua, Lotter. *de re benef. lib. 2. q. 46.* cum aliis alleg. Modern. Perus. *de manuten. observ. 146. nu. 5.* & alter possidens dicitur intrusus qui citari non debet, Lotter. *ubi supra q. 20. nu. 199.* Rot. *in Messanen. Archipresb. 19. Junii 1613. coram R. D. meo Decano.*

6. Et in omnem casum cùm possessio dignitatis saltem civilis resideat penes Ecclesiam, & Prælatum DD. *in l. 1. in fin. ff. de acquir. possess.* adeò ut per mortem illam obtinentis non vacet, sed remaneat plena penes Ecclesiam, possessio naturalis occupata ab Episcopo remanet posterior, & proinde in concursu manutentio concedi debet proviso Apostolico, ratione civilis possessionis anterioris adversus eum qui medio tempore naturalem occupavit, si non ex propria persona, seu immissione exequutoris, saltem nomine dignitatis, & Ecclesiæ, ut alt. maturè discusso firmavit Rot. *in Celimbrien. Præstimoniorum coram bon. mem. Coccino, & coram Reverendiss. D. meo Decano, quæ sunt inter recent. decis. 78. 139. 226. & 275. part. 6. recent.* ubi conciliantur, & declarantur aliæ decisiones, quæ videbantur innuere contrarium, ut latissimè fuit dictum *in Hispalen. Decimarum 27. Junii 1644. coram R. P. D. meo Corrade*, ubi definitæ decisiones referuntur.

7. Demum non facit oppositio defectus Mandati procuræ Joann. Manchæ fratris D. Episcopi, quia ex pluribus actibus exercitis procuratorio nomine Episcopi intrat illius præsumptio; illud enim ex præsumptionibus, & conjecturis probatur, Cassad. *decis. 3. nu. 4. de procur.* Rot. *divers. decis. 350. nu. 1. p. 4.* Card. Seraph. *decis. 1326. nu. 2.* Card. Caval. *decis. 590. nu. 10.*

8. Primò autem à tergo commissionis impetratæ descriptus legitur Joann. Manca Procurator, qui commissionem incassavit, & pro incassatione solvit Magistro Cursori julios quinque. Secundò idem Joann. expedivit citationem cum inhibitione ad partes, pro qua solvit Notario julios quindecim, & dicta citatio fuit in partibus affixa ad valvas Ecclesiæ. Tertiò idem Joann. citare fecit in Curia personaliter Antonium Usai ad dicendum contra commissionem, & cautionem exequutam in actis causæ produxit, ut Procurator Episcopi. Quartò idem Joannes citatus ad instantiam Usai ad dicendum contra, protestatus fuit generalia contra, & non recognosci, nisi intimata die, & hora recognitionis, quæ protestatio impleta fuit pro parte Usai; ex his enim simul junctis benè præsumitur mandatum, juncta præsertim notabili quantitate expensarum exposita in hac lite, & arra data pro registro, præterquam ad omnes registri impensas remansit obligatus, ut notat Vestr. *in prax. lib. 7. cap. 1. num. 2. cum seqq.* Ex impensa autem considerabili præsumi mandatum probat evidens ratio, quòd nemo præsumitur impendere in alienis negotiis, ut dixit Rot. *in recent. decis. 440. num. 2. par. 2. decis. 166. nu. 3. part. 3. & decis. 187. num. 16. part. 6.* ubi reputatur sufficiens impensa excedens julios decem.

9. Idque tantò magis, quia ipse Joannes erat frater germanus Episcopi, in quo faciliùs præsumitur mandatum, *l. 1. C. quibus res judic. non nocet*, & ibi glos. *in verb. Non oberit.* Surd. *cons. 355. num. 20. & 24. in fine.* Rot. *in S. Marce pensionis apud Marchef. p. 2. fol. 487. nu. 6. vers. conjectura autem*, & alia ipsius negotia expedivit, quòd etiam ad præsumendum mandatum valdè ponderat Jas. *in lege 1. in fin. Cod. de proc.* Vant. *de null. tit. qualit. & quib. mod. sent. nullit. nu. 96.*

10. Quibus non obstat quod Antonius Usai citatus ad instantiam Episcopi opposuerit neminem audiri, nisi docto de legitimo mandato Procuræ, per quam oppositionem non videtur ampliùs sufficere mandatum præsumptum, ut dixit Rot. *in una Rom. secret. 20. Novemb. 1592. coram Cardin. Millino, impress. apud Mur. decis. de commiss. p. 3. fol. mihi 39.*

11. Quia præter quòd Rota contrarium tenuit, quando adest notabilis impensa, & concurrunt plura alia, quæ necessariò mandatum inferunt, ut in his terminis Card. Seraphin. *decis. 933. n. 2.* Addit. ad S. M. Greg. *decis. 330. nu. 5.* ab illa protestatione fuit recessum, dum posteà Antonius Usai citare fecit eumdem Joann. Mancam uti Procuratorem Episcopi ad dicendum contra jura, & in illius termino comparuit dictus Manca, & protestatus fuit non admitti jura, nisi formiter recognita fuerint; unde non sumus in simplici casu, quo protestatio non fuerit repetita in omnibus actibus, quod solùm sufficit ad hoc, ut ab ea censeatur recessum, juxta opinionem quam tenuit Rot. coram Card. Seraph. *decis. 1407.* & coram bon. mem. Coccino *decis. 58. t. 1. & 2.* Sed in casu, quo fuerunt facti actus contrarii protestationi approbando Mancam in Procuratorem, quo casu dubium non est, quòd à protestatione dicatur recessum, ut admittit Rota *in d. Rom. Secretarius sup. cit. n. 4.* ibi, cùm effectus protestationis semper duret, donec fit factus aliquis actus contrarius.

12. Prout etiam non relevat, quòd Joannes produxerit mandatum limitatum ad causam vocationis ad Synodum; ex hoc enim non excluditur præsumptio alterius mandati sufficientis, cùm detur multiplicatio mandatorum, & possint simul duo mandata concurrere, aliud expressum, aliud præsomptum, ut consuluit Ruin. *cons. 35. num. 29. lib. 1. cum aliis in Cremonen. pensionis 16. Jun. 1609. coram bon. mem. Card. Sacrate, & latius in Rom. Alimens. 4. Decemb. 1643. coram R. P. D. meo Bichio, & in Macerat. Magazeni, seu Manutentionis 24. Jan. 1642. coram Reverendiss. D. Episcopo Patavino, & in Rom. domus ad transtiberim 18. Aprilis 1644. coram eodem R. P. D. meo Bichio.*

Et ita una tantùm parte informante resolutum fuit, altera sæpiùs citata, & informare recusante sub prætextu defectus dicti mandati Procuræ.

DECISIO XXXII.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Corrade.

In causa Barchinonen. Jurispatronatus.

Luna 3. Aprilis 1645.

§. 1. LAta per A. C. sententia immissionis possessionem beneficii simplicis sub Invocatione Conceptionis Immaculatæ Virginis in Ecclesia Cathedrali Barchinonen. ad favorem Antonii Arrufat provisi Apostolici in executione Brevis de capienda possessione nomine Cameræ cum declaratoria Censurarum contra Antonium Sala tanquam intrusum in eodem beneficio; commissa mihi fuit causa appellationis, & nullitatis cum facultate manutenendi, quem de jure, & absolvendi dictum Sala etiam ad cautelam, cujus vigore ille petebat ante omnia absolutionem: verùm quia agitur de censuris inflictis in Curia, noluerunt Domini illam concedere nisi causa recognita, juxta receptum hujus sacri Tribunalis stylum, de quo attestantur Put. *dec. 44. n. 2. vers. licèt à censuris, & lib. 1.* Veral. *dec. 2. n. 1. p. 1.*

2. Itaque hodie proposito dubio censuerunt concedendam esse absolutionem cum reincidentia ad beneplacitum; quia cum pro parte dict. Sala fuerint producta plura instrumenta, ex quibus constat beneficium prædictum fuisse usque de ann. 1601. fundatum atque dotatum de bonis q. Petri de Buada, cum expressa reservatione jurispatronatus ad favorẽ Michaelis hæredis fundatoris, eoque defuncto ad favorem possessoris domus de Buada, sitæ intus oppidum de Angles Gerunden. Diœcesis, & successivè fuisse collatum ad præsentationem, vel de consensu dictorum patronorum, ab eo tempore usque ad annum 1591. quo facta fuit illius collatio de consensu Salvatoris de Buada tunc patroni in personam

Ger-

Gervasii Granelli nuper defuncti, post cujus obitum de illo fuit institutus ab Ordinario Bareinonen. Ipse Salas tamquam præsentatus à Raymundo Olmera moderno dictæ domus possessore, & propterea ejusdem beneficii verò, & certo pattooo; quidem eessare videtur præsumptio; quòd beneficium sit liberum, & ideò comprehensum sub reservatione Reg. 8. hodie 9. Quia sub ejus dispositione non comprehenduntur beneficia jurispatronatus laicorum, sicut nec sub aliis reservationibus generalibus, juxta glossam in c. 2. verb. collatio, de præbend. in 6. ibique not. Gemin. sub num. 11. vers. gloss. super verb. collatio, &c. Franc. sub n. 8. vers. & in alia quacumque, &c. Lap. alleg. 96. Beneficia vacantia, &c. Didac. PP. q. cap. 36. n. 2. vers. hic accedit, &c. Rota penes Put. dec. 319. n. 2. vers. & ratiorsi, &c. lib. 1. & Achil. decis. 3. nu. 3. vers. Prædictis tamen non obstantibus, &c. de jurepatronatus, & bon. mem. Card. Seraph. decis. 1232. nu. 5. vers. quare cum regula, &c. dec. 1263. n. 2. vers. quia expeditum erat, &c. Burat. dec. 729. n. 4. vers. quod istud Beneficium, &c. dec. 941. sub n. 1. & seq. vers. Nam reservatio, &c. Andr. dec. 22. nu. 6. vers. Quibus omnibus simul junctis, &c. ac Reverendiss. Urgellen. dec. 407. num. 12. vers. cùm juspatronatus laicale, &c. post plures Gonzales ad reg. 8. glos. 18. nu. 2. vers. Aut enim sumus in jurepatronatus laicale, &c. & seqq.

3. Et per consequens cessat omne jus Cameræ, & provisi Apostolici, ac proinde hujusmodi Brevium executio, quæ in sola reservatione vel affectione regulariter fundatur, ut fuit dictum in Vicen. Benef. 21. Februarii 1600. coram bon. mem. Card. Hieronymo Pamphil. penes Marches. de commiss. to. 1. fol. 345. nu. 2. vers. seu ut exinde, &c. in Toletana Capellan. 30. Octobris 1602. coram bon. mem. Lotta ibid. fol. 348. num. 3. vers. Qua probatio, &c. ac in Placentin. benef. 2. Maii 1603. n. 2. vers. Secundo quia, &c. ibidem fol. 353. & penes sanct. mem. Gregor. decis. 53. n. 2. vers. & cessante reservatione, &c. ac Reverendiss. Urgellen. decis. 12. n. 2. & 3. vers. cessante autem vacatione, &c. & latiùs decis. 340. nu. 1. vers. de jure autem est, &c. ac seq. & Burat. decis. 590. nu. 3. vers. sed quia, &c. & in recens. decis. 71. n. 3. vers. justificatio autem, &c. p. 6. ac in aliis relati per Gonzal. ad dict. reg. 8. gloss. 9. in Annotat. nu. 262. vers. quoniam Brevia hujusmodi, &c. & Garz. de benef. par. 7. cap. 9. nu. 2. & seqq. vers. secundo adverto, &c. qui sub n. 12. vers. & reservationem, &c. infert ad beneficia jurispatronatus laicorum.

4. Et licèt opponeretur dictum juspatronatus fuisse reservatum ad favorem eorum de familia, & agnatione fundatoris per quorum deficientiam beneficium effectum fuit liberum, non autem extraneorum, qui domum illam materialem possederunt, ad trad. per Corn. cons. 216. viso testamento D. Luc. Antonii à num. 3. vers. his tamen non obstantibus, &c. & seqq. per tot. lib. 2.

Quia tamen hoc deducitur ex interpretatione testamenti præfati Petri fundatoris, cui plurimum resistunt verba immediatè adjecta, ut apparet ex eorum contextu, ibi: Volent, ordenant y expressament, manneque à prima collatione sin conferit à Joan. Buada sen nebot lo juspatronat del qual ò lo presentar à los vacans de à quelluall sia de consentiment de dits mots manumisso si y germans y dell'alter de aquells sobreviviens y aprec mors de aquello lo segnor y possessor della prasent casa de Buada dens la prasent vila de Angles del Bisbat de Gerona, &c. verba enim illa, Dominus, & possessor præsentis domus suæ intus oppidum, &c. non videntur congruè posse referri ad familiam, & agnationem, sed quidem ad domum materialem de qua in sensu proprio, & naturali ea verba intelliguntur, juxta text. in l. lex Cornelia, §. domum, ff. de injur. l. qui domum, ff. de adulter. l. si finita, §. ex hoc edicto, de damn. infect. l. si domus, ff. de leg. 1. & latè probat idem Cor. cons. 198. in proposita consultatione sub num. 3. vers. quandoque enim magis propriè, &c. lib. 3. dicens, quòd magis propriè, ac frequentius intelligitur de domo materiali, & habitationis, quàm de agnatione, & ideò præferendus est iste intellectus, qui significationi naturali magis adhæret nisi subjecta materia aliter suadeat, juxta theor. Bartol. in l. pronunciatio, §. familia sub nu. 2. vers. Puto multum suspiciendam materiam, &c. ff. de verb. signif. & in specie benè declarant Ruin. cons. 155. viso testamento sub num. 4. & seqq. vers. sed tamen iste sensus non placet, &c. lib. 3. Gabr. cons. 98. nu. 14. vers. tamen absurdum mihi videtur, &c. lib. 1. & latiùs explicat Cephal. cons. 636. sub num. 11. & seqq. vers. secundo autem loco, &c. & sub num. 35. versic. tertiò illa qualitas, &c. & pluribus seqq.

5. Eòque magis accedentibus illis lo qual Miguel vull sia lo verdader patron y presentador del subredit benefici, &c. y aprec obte dedic Miguel y pero lo possessor de la prasent Casa qualic vol que sia, &c. Quæ sunt universalia, & quoscumque possessores etiam extraneos apta comprehendere, gloss. in l. si accessuria §. si annua, in verbis, vers. nam hoc nomen (quisque) ff. de pign. act. Alexand. cons. 38. incip. ponderatis narratis sub n. 14. vers. ponderanda sunt illa verba, & seqq. lib. 5. Rota decis. 791. sub n. 10. vers. præsertim, &c. p. 1. & dec. 194. sub n. 3. & seqq. p. 2. divers. & in Romana prætens. fideicommiss. de Ursinis 25. Martii 1585. coram bon. mem. Orano in vers. verba autem, &c. & sæpè in aliis, & benè conveniunt cum proximè antecedentibus, quibus idem testator instituto hærede particulari d. Michaele ejus fratre in eodem domo materiali (de qua supra locutus fuerat) cum ejus pertinentiis, disposuit, quòd ipso vita functo in ea succederet persona, seu personæ illi benè visæ, ut legitur, ibi, accepent la prasent Casa de Buada della villa de Angles, que de à quella vull sie hereu meu à solas, &c. Miquel Buada mentre viveray apres obte de à quella la persona e personas ell beno visas, &c. quæ (ut dictum est) non restringuuntur ad agnatos, & illos de familia, sed quoscumque extraneos d. Michali benè visos comprehendunt.

6. Ideò visum fuit Dominis hujusmodi interpretationem, & alia deducta pro parte Arrusar exactiorem discussionem exposcere, ea qua cùm pendeat finalis determinatio nullitatis, vel injustitiæ sententiæ, ac Censurarum A.C. interea dum hæc maturius examinantur Sala est absolvendus, sive in justitiam simpliciter adducat, juxta text. in c. cum contingat, §. in eo verò casu, &c. & seq. ibique benè explicat gloss. fin. extr. de offi. delegat. sive etiam nullitatem ex quo promulgatæ fuerint, contra intentionem Summi Pontificis, ad text. in cap. fin. de præbend. vel ex aliis causis (licèt in casu prætensæ nullitatis concedatur absolutio non simpliciter, sed ad cautelam donec in definitione causæ certius appareat an verè fuerit ligatus, ita ut illa sit necessaria) gloss. in cap. præsenti, in verb. ad cautelam, & cap. de sentent. excommunicat. in 6. & habetur in cap. solet, & in cap. venerabilibus, §. si ex causa, ibique gloss. 1. in fin. & gloss. ult. & §. sanè, ac §. fin. eod. tit. & in cap. per tuas, in vers. nos igitur, &c. extr. eod. & not. DD. ac præ cæteris declarat Abb. in d. cap. cum contingat, sub n. 1. & 2. vers. nota primò, &c. & vers. secunda regula est, &c. & versic. & limita hoc dictum, &c. ac num. 4. versic. item nota, &c. de offic. deleg. & aliis, quos sequuta fuit Rota in Gerunden. absolut. à Censuris 31. Julii 1624. coram bon. mem. Coccin. in §. attamen si proponens, in versic. & quamvis si allegetur excommunicatio injusta, &c. Atque ita in his terminis fuit aliàs resolutum in Placentina fidejussion. 22. Junii 1592. coram bon. mem. Penia penes Marches. de commiss. to. 1. fol. 277. num. 5. vers. in hac decisione, &c. & in Barcinon. iacurs. Censur. 25. Junii 1593. coram bon. mem. Card. Mantica dec. 237. num. 6. vers. sed ut apertius, ac Segobrien. oper. 26. Junii 1597. coram bon. mem. Cardin. Hieron. Pamph.

7. Neque obstat quod agitur de censuris latis in Curia non soleat dari absolutio nisi parito judicato.

8. Quia id procedit quando constat de illarum validitate, & justitia, ut fuit dictum in Vicen. Portion. 18. Martii 1639. coram R. D. M. Decano, & sæpè in aliis, secùs est quando ex præhabita cognitione aliquo modo apparet de earum nullitate, vel injustitia, ut in proposito casu ex verbis fundationis, ac instrumentis supra relatis, nam hoc casu conceditur absolutio cum reincidentia ad beneplacitum; & si ex ulteriori causæ discussione appareant validæ, ac justæ, tunc revocato beneplacito in easdem reucitur, seu (ut ajunt) reintruditur, reus donec competentes satisfecerit, juxta text. in cap. ad reprimendum, in fin. ibique gloss. fin. in versic. Hinc etiam patet, quòd non præcipitur aliquid absolutè, &c. extr. de off. ordin. & in cap. ex parte, il 1. §. si verò dubia est, de verb. signific. gloss. fin. in d. cap. cum contingat, versic. & ideò præceptum differtur de offic. deleg. & probavit Rota in dicta Placent. fidejuss. sub d. n. 5. & in d. Segobricen. operar. in quibus agebatur de Censuris latis in Curia; si verò nullæ cognoscantur, denuntiatur illis non fuisse affectus, sive ligatus. Sin autem injustæ declarantur quidem tales, sed quia adhuc illis (licèt injustè) remanet innodatus; ideò diffinitive absolvitur, & adversarius ad interesse condemnatur, juxt. text. in d. cap. cum contingat, ibi glos. final. de offic. delegat. cap. fin. de præb. & in cap. sacro in §. caveat etiam, & in cap. sacro in §. cumque adversus excommunicatorem, & utrobique not. gloss. & DD. de sentent. excommunic. & confert Rot. dec. 722. lib. 3. p. 3. divers. Lancellott. de atten. appellat. pend. c. 12. ampl. 8. n. 6. vers. nec pro purgatione, &c.

9. Quæ verò dicuntur de possessione dict. Arrusat non pertinent ad præsentem inspectionem in qua solùm actum fuit de prædictis ad effectum absolutionis, ut præmissum est concedendæ, quo deinde maturius in causa procedi possit ut pluries servavit Rota, & præsertim coram bon. mem. Card. Mantica, Pamphilius, & Penia in decisionibus supra citatis: quare de aliis particulariter agendum erit.

Atque ita fuit resolutum utraque parte informante, &c.

DECISIO XXXIII.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Cerro,

Valentina Parochialis.

Veneris 28. Aprilis 1645.

§. 1. NOn constare de resignatione valida dictum fuerat prius utraque parte informante die 8. Aprilis 1644. coram Reverendiss. P. D. meo Præside Vallisolerano, licet decisio propter ejus ab urbe discessum à me in Rota subrogato fuerit extensa. Et posteà coram me una tantum parte informante die 13. Januarii præteriti duplici fundamento, Primò scilicet, quia ex registro Datariæ apparebat supplicationem fuisse signatam à fel. rec. Urbano VIII. 3. nonas Januarii, Pontificatus anno 18. qui est 1645. à nativitate, & sic postquam resignans objerat. Secundò, quia mandatum ad resignandum erat conditionale cum decreto exprimendi onus antiquum duorum caffitiorum tritici, & reservata pensione ducat. 200. auri de Camera integrè solven. litteris non expeditis, quæ tamen conditiones impletæ non fuerant, sed imò signata supplicatio cum clausulis *omninò repugnantibus*, unde resignatio remanebat nulla ex defectu consensus resignantis, qui sub illis pactis & conditionibus consensit, ut latius habetur in dictis decisionibus,

2. Sed hodie reproposita causa DD. recesserunt à decisis, quia ex noviter in facto adductis ab altera parte, visum fuit utrumque fundamentum cessare.

3. Etenim licèt supplicatio appareat signata de anno 1645. in registro Datariæ cui visum fuerat potius adhiberi debere fidem, quam litteris, quæ solummodò ostendebantur, hodie tamen fuit exhibitum originale ejusdem supplicationis signatæ 3. Nonas Januarii Pontificatus Sanct. mem. Urbani VIII. anno 17. quod correspondet anno 1640. quo tempore resignans adhuc vivebat; in concursu autem magis standum est originali, quàm registro juxta Theoricam Bart. *in l. si quis ex argentariis §. Prætor ait ff. de edendo*. Surd. qui latè exornat materiam *cons. 143. nu. 8.* & in terminis supplicationis firmat Mendos. *ad regul. Cancell. reg. 15. quæst. 2. nu. 3. & in reg. 27. quæst. 1. nu. 3.* Caputaq. *decis. 65. nu. 6. part. 8.* Rota coram Reverendiss. Urgellen. *decis. 265. num. 11. cum seqq. & decis. 306. nu. 1.* & coram bon. mem. Buratto *decis. 294. nu. 12.* Imò secundùm originalem supplicationem omnes aliæ scripturæ posteà factæ emendari, & regulari debent gloss. *in cap. ut veterum liberum, vers. Graci circa med. in verbo, & est hic argum. dist.* Rota *dict. decis. 265. num. 12.* & coram Card. Cavaler. *decis. 255. num. 8.*

4. Eòque magis in casu nostro quia cum originali supplicationis concordat parva Data, quæ pariter legitur sub eadem die, & anno Summ. num. 4. consensus præstitus à Colle Procuratore in Cancellaria pariter sub eadem die, & anno dicto Summ. num. 2. & ratificatio resignantis facta sub 26. Februarii 1640. Sum. num. 3. si enim ratificatio facta fuit de anno 1640. consequens est, supplicationem eo tempore jam fuisse signatam, cùm ratificatio fiat de actu jam gesto, actumque præcedentem convalidet, non subsequentem ad instar confirmationis, Gemin. *cons. 128. num. 4. vers. ratificatio enim*, Menoch. *cons. 364. n. 18.* Junctis etiam litteris ad favorem Resignatarii expeditis, quibus magis standum est, quàm registro, dum cum originali concordant, ut advertit Rota coram Urgellen. *d. decis. 306. num. 1.* cùm præsertim de legalitate originalis suspicari non possit, dum Reverendissimus tunc Datarius eo viso, & diligenter inspecto testatus mihi fuerit, nec alteratum esse, nec in aliqua parte vitiatum, adeò ut propterea potius sit præsumendum erratum fuisse in registro, quod à solo viro registratione conficitur, quam in originali supplicatione signata manu Papæ, nedum visa per d. Datarium, sed ejus manu data, & diligenter ulterius examinata per tot Officiales.

5. Ad alterum fundamentum, quod ob non servatam formam mandati, & conditiones in eo appositas non impletas deficiat consensus resignantis, dictum fuit.

6. Quòd, an agitur de non facta expressione duorum caffitiorum tritici, & cùm hoc sit onus perpetuum extractum ab Archiepiscopo Valentiæ ex fructibus istius Parochialis, & assignatum Seminario dictæ Civitatis vigore Concil. Trid. *sess. 23. cap. 18. de reform.* fortè non erat de necessitate exprimendum, prout similiter non exprimitur onus subsidii excusati Triremium, & similium; quia scilicet cùm sint onera perpetua, quæ distrahuntur a corpore beneficii, non continentur in valore expressè, sed illum minuunt, Gigas *de pens. q. 96. nu. 2. & 3. loquens de oneribus Episcopalibus*, Put. *dec. 291. lib. 3. in novis*, Rota *in recent. dec. 158. nu. ultim. part. 1.* Adden. ad Greg. *decis. 345. sub n. 18. vers. ad istum autem effectum*, & coram Burat. *decis. 418. num. 1.* verus enim valor dicitur, qui remanet deductis oneribus, ut notat Bart. *in l. fundi Trebiani, in fin. ff. de usufruct. leg.* Rota *divers. dec. 548. p. 1. & in recent. decis. 640. nu. ult. par. 3.* & coram Card. Caval. *decis. 462. num. 1.* onera autem intelliguntur de perpetuis, non temporalibus, ut explicat Gonzal. *ad reg. 8. glos. 5. §. 2. nu. 21.* Garz. *de benef. part. 5. cap. 3. nu. 161. cum seqq.* addit. ad Gregor. *decis. 490. nu. 9.*

7. Sed quia in contrarium deducebant hujusmodi expressionem fuisse necessariam, prout in terminis perpetuæ pensionis impositæ ad favorem Seminarii vigore Concil. Trident. videbatur decisum *in Valentina pensionis 25. Junii 1601. coram bon. mem. Card. Millino*, ubi tatin adducitur, quòd cùm hujusmodi pensio sit perpetua continet in effectu dismembrationem fructuum.

8. Ad hoc pariter fuerunt datæ variæ responsiones, & præsertim fuit allegatum, quòd hodie servetur stylus contrarius in Dataria, scilicet non exprimendi similia onera perpetua, nedum Generalis aliarum Provinciarum, & diœcesum, sed individualis Valentiæ, & ad hoc comprobandum datæ fuerunt fides, & attestationes plurium officialium, & curialium in Summario num. 6.

Prout etiam deducebatur quod cum hoc onus non sit voluntarium, sed necessarium à jure, vel decret. Concilii injunctum cuicumque beneficio hujus Diœcesis, ejus taciturnitas non potuit reddere gratiam subreptitiam, ad not. per Felin. *in cap. super litteris, num. 8. de rescript.* Rota *decis. 75. eod. tit. in antiq. & decis. 569. nu. 15. part. 5. recent. tom. 2.* & in simili de onere perpetuò, quo gravantur Prioratus, & Commendæ Religionis Hierosolymitanæ dixit Rota *in Monopolitana pensionis 1598. coram Orano*, quam refert, & sequitur Garz. *de benef. part. 8. cap. 5. nu. 564.* ea ratione, quia cùm Papa præsumatur optimè scire omnia Concilii decreta, vel cogitavit, vel cogitare potuit super hac Parochiali adesse hoc onus pro Seminario, quæ sola generica cogitatio sufficit in gratiis Apostolicis ad evitandam subreptionem ex taciturnitate resultantem, Ruin. *cons. 68. num. 4. & cons. 75. n. 16. lib. 3.* Honded. *cons. 89. nu. 27. lib. 1.* & aliis relatis in *d. decis. 100. num. 30. part. 5. recent.* firmans ulterius nu. 32. ea sola esse exprimenda ad evitandam subreptionem, quæ de stylo, & consuetudine Datariæ solent exprimi, non autem alia.

9. At verò agitur de aliis in supplicatione conditionaliter expressis ob quorum inobservantiam dictum fuit in decisionibus, fuisse excessum in mandato, & deficere consensum in resignante. Et placuit responsio quòd dum istæ conditiones fuerunt à Procuratore in supplicatione appositæ, & per Sanctiss. delatæ tamquam non solitæ concedi, dicitur satisfactum mandato, & valet resignatio, ut advertit Paris. *de resignat. lib. 9. quæst. 17. nu. 19. vers. sed dubium est*, Loter. *de re benef. lib. 3. qu. 16. num. 38. vers. prius autem in his terminis decis. 887. nu. 2. par. 4. divers.*

10. Et hinc cessat in facto motivum primæ decisionis, quòd licèt non fuerint adhibitæ diligentiæ ad illas obtinendas, dum enim, ut dictum est, fuerunt in supplicatione appositæ, & Pontifex illas delevit, diligentiæ remanent eo ipso probatæ, quia ex cassatura, & delineatura juxta stylum Datariæ, & Cancellariæ arguitur petitorum denegatio, Cardin. Seraph. *decis. 638. num. 2.*

11. Non obstat clausula, *non aliàs, aliter, nec alio modo*, apposita in fine mandati procuræ quæ removere videtur consensum casu, quo conditiones impletæ non fuissent, quia cum post appositas conditiones additum fuerit, *si ita Sanctiss. placuerit*, & subsequatur posteà dicta clausula, *non alias, aliter, nec alio modo*, argui debet, resignantem, tunc demum voluisse implementum, casu quo Sanctiss. placuerit, & non alias, unde dum Papa noluit, censetur & resignantem noluisse, ut in puncto extat decisio Cæsar. de Graff. 10. *de prabend. aliàs 228. num. 2. 3. & 4.* quam sequitur, & refertur Gonz. *ad reg. 8. gloss. 12. num. 93.* & Loter. *de re benefic. lib. 3. q. 19. num. 38.* & ita licèt procurator consenserit absque his conditionibus, ex hoc tamen non deficit consensus in mandante, quia dum illas conditiones solùm voluit quatenus *Sanctissimo placuerit*, eo ipso, quòd Pontifex eas delendo noluit admittere, censetur etiam illas noluisse mandantem, quia prædicta verba, *si Sanctissimo placuerit*, ad antecedentia omnia non stant resolutivè, sed conditionaliter, ut expressè firmatur in d. decisione Cæsar. de Graff. 10. *n. 8.*

12. Nec intrat replicatio, quòd dicta clausula, *non aliàs, aliter, nec alio modo*, referri debeat ad conditiones appositas, non autem ad beneplacitum Sanctissimi, quia, cùm stet apposita post requisitum d. beneplacitum magis ad illud referri debet, quàm ad alia magis remota, ex doctrina Bart. *in l. fin. C. de reb. dub.* alias autè superflua fuisset reservatio beneplaciti,

placiti, si non aliter, quàm modo expresso resignatio fieri potuisset.

13. Nec obstant deducta per Rotam *in Corduben. dimidiæ portionis 14. Novembris 1558. coram Cheroga in alia decis. allegata*, quia procederent si resignans simpliciter, & absolutè noluisset aliter rasignare quam sub pactis, & conditionibus in mandato expressis, secus prout hic ubi conditionaliter tantùm, & accedente beneplacito Apostolico; eo enim non accedente, censetur etiam aliter voluisse in puncto respondendo huic objecto distinxit Rota apud Cæsar. de Grass. *d. dec. 10.* Ex quibus etiam habetur responsio ad allegatam *decis. in causa Savonen. Canonicat.*, quia eo casu rasignans liberè, & absolutè protestatus fuerat, non aliter in resignatione consentire, quàm sub expressis pactis, & conditionibus in mandato appositis, quòd non est in hoc casu.

Et ita utraque parte, &c.

DECISIO XXXIV.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Cerro,

In causa Leopolien. administrationis Hospitalis.

Lunæ 25. Maii 1645.

§. 1. AD Priorem Conventus S. Dominici, & Seniores Confratras Sanctiss. Rosarii spectara curam, administrationem Hospitalis S. Lazari in Civitata Leopolien. DD. censuerunt, quia cùm dictum Hospitale atectum fuerit à prædictis Priore, & Fratribus unà cum Confretribus Sanctiss. Rosarii, ab eisque proprio ære dotatum, ut apparet tam ex laudo per Vicarium Leopolien. aliosque compromissarios lato usque, & anno 1618. quam ex litteris Regiis emanatis anno 1634. Summ. quod datur num. 1. & 4. consequens est, ut ad eos spectet illius administratio, & gubernium, ut notat Abb. *in cap. de Xenodochiis nu. 2. de Religios. domib. & in sua quæst. 3. signanter n. 14.* Card. *in Clemens 1. nu. 13. & in Clemens. 2. nu. 5. eod. tit.* Rocch. de Curte *de jurepatr. in verb. in Ecclesia sua nu. 9.*

2. Eòque magis præfatum Hospitale sit erectum, & dotatum fuit à Serenis. Rege Poloniæ sub sua immediatè protectione receptum, ejusque bona exempra ab omnibus oneribus, & collectis, cum prohibitione ne quælibet persona auderet se in ejus gubernio, & administratione immiscere, ibi, *In patrocinium nostrum assumendu censuimus, ut quod immediatè in protectionem nostram Regiam assumimus, & recipimus, itaut ad memoratum Xenodochium sub nostra protectione existens haud præsumat quisque authoritatem aliquam usurpare.* Cùm enim ex hujusmodi immediata receptione in Regiam protectionem fuerit exemptum ab Ordinario, non potest Vicarius Leopolien. nec Canonici illius Civitatis se ingerare in illius administratione, quæ tota spectare debet ad Priorem, & Confratres, prout in Indulto Regio dispositum, cùm non repugnet Regulares habere sub se Hospitale, ejusque Regimini præfici, *Clemens. quia contingit §. præmissu*, ubique Doctores *de Religios. domib.* & in terminis consulnit Bald. *cons. 160. lib. 5.*

3. Et ita pariter reddendam esse rationem bonorum, & rerum Hospitalis responsum fuit; iis enim de jure reddi debet, ad quos spectat gubernium, & regimen, & quibus eadem loca subsunt *d. Clem. quia contingit §. illi etiam*, ubi Vitalin. *nu. 66. & 69.*

4. Ponderando præsertim quodque Andreas Pruchnicki olim Archiepiscop. Leopolien. & de numero Confratrum piè elargiendo quædam prædia pro augmento Hospitalis, statuit provisores, & Hospitalarios, ista ratiocinia reddare reneri in Conventu coram Priore S. Dominici, & Senioribus Confraternitatis, hæc enim determinatio, & confessio Prælati antecessoris adminiculatur, præsertim ex dicta fundatione, & dotatione, ac observantia præcedenti, nocet Archiepiscopo successori, Ruin. *cons. 142. n. 4. lib. 1.* cum aliis per sanct. mem. Gregor. *decis. 506. nu. 6.*

5. Nec obstat quòd dum prædictum Hospitale fuit erectum de consensu Ordinarii, habetque annexam Ecclesiam ubi Missæ celebrantur, & Sacramenta infirmis ministrantur. D. Archiepiscopus habet intentionem fundatam super assistentia juris communis secundùm quod cura, & gubernium Xenodochiorum, cæterorumque piorum locorum ad ipsum spectat, qui potest illa ad libitum visitare, ut dispponit etiam S. Concil. Trid. *sess. 22. cap. 28.* Regula enim assistentiæ Juris communis non attanditur ubi aliter fuit cautum in ipsa erectione, & fundatione. Erectionis enim & fundationis forma est attendenda circa gubernium, & administrationem, Rot. coram sanct. mem. Greg. *decis. 4. sub nu. 2. vers. circa illud cum seqq.* & fuit dictum in alia *decis. super absolutione à Censuris sub die 27. Januarii 1645. coram me.* Et dum prædictum Hospitale fuit receptum sub immediata protectione Serenis. Regis Poloniæ, non cadit sub Concilio, quod in *d. cap. 8.* expressis verbis excipit Hospitalia immediatè subjecta protectioni Regum.

Et ita resolutum informantibus tantùm Priore, & Fratribus.

DECISIO XXXV.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Verospio,

In causa Barcinonen. Canonicatus.

Veneris 19. Junii 1645.

§. 1. REsolutum fuerat in decisione præterita emanata coram me sub die 4. Decembris 1644. constare de bono jura Petri Joannis Atxer in hoc Canonicatu Pœnitentiario Barcinonen. Ecclesiæ, quem à Fel. rec. Urbano VIII. obtinuerat tamquam reservatum ratione vacationis in mense Julii Apostolicæ Sedi semper affecto, ex eo potissimùm fundamento quod indultum conferendi Canonicatus Pœnitentiarios per concursum, Serenis. Regi Catholico concessum pro Ecclesiis consistentibus in Regnis Hispaniarum, non fuerit usu receptum in hac Provincia Cataloniæ, Cùm verò pro parta Capituli, & Joannis ab eodem electi denuò impugnaretur eadem observantia, reproposui dubium quod iterum ad favorem Petri Joannis fuit resolutum.

2. Etenim hæc observantia resultat ex pluribus collationibus Apostolicis subsecutis in mensibus reservatis sine concursu in Ecclesiis Cataloniæ, in quibus contigit casus vacationis, quæ fuarunt anumeratæ in decisione præterita, & ex alia provisione Ordinarii sine concursu pariter in Ecclesia Elnen. nuper exhibita. Ex quibus comprobatur hæc observantia interpretativa, ad quam excludendam satis esset ostendere ita aliquando fuisse observatum, ut consuluit Aymon. *cons. 118. n. 2.* Decian. *cons. 51. lib. 2.* Rota coram Cavaler. *decis. 497. nu. 5.* & coram Buratto *decis. 467. nu. 11. & in Mediolanen. Decimarum 16. Januarii 1623. coram Sanctiss. D.N. inter impress. part. 1. decis. 448. nu. 3.* cùm actus subsecutus declaret concedentis voluntatem, ex notatis in *l. si de interpretatione ff. de leg. Julian. §. proinde ff. ad Macedon. & cap. cum dilectus de consuetudine*, Rota coram Cæsar. de Grass. *decis. 10. num. ... de praben.* & coram Cavaler *decis. 199. num. 5.* & in terminis Indulti concessi Regi Hispaniarum à Gregorio XIII. quòd ex actibus gestis tam ab eodem Gregorio, quàm à Sixto Quinto Successore declarentur quid in eo fuerit comprehensum, Rot. coram Mantic. *decis. 59. num. 12. et 13.* ubi pro ratione considerat quod nulla assignari possit melior interpretatio quàm conditoris, juxt. text. *in leg. ultima Cod. de legib. & in cap. inter alia de sententia excommunic. & in cap. per venerabilem, qui fil. sint legit.* & hæc observantia licèt non probetur in Ecclesia Barcinonen. quia non contigit casus vacationis, sed in aliis tantùm Ecclesiis Cataloniæ, suffragatur nihilominus respectu hujus Ecclesiæ in eadem Provincia consistentis, cùm magis attantatur causa universalis actus, quàm ipsemet actus, ut ponderavit Rota *in Assisien. Canonicatus 14. ..... 1600. coram Sacrato impressa inter recent. decis. 39. num. 9. part. 3. & in similibus terminis in Messanen. Decanatus 23. Maii 1644. coram Reverendiss. P. Dom. meo Ghisilerio in §. attamen, & in aliis deductis in decisione præterita.*

3. Non obstat, quòd observantiæ interpretativæ locus esse non possit, quoties versamur in claris, ut tradit Castrensis *in l. hæredes palam §. si quid post num. 1. ff. de testament.* & aliis relatis per Gabr. *de regul. jur. conclus. 3. num. 25.* Rot. *divers. decis. 121. num. 12. part. 1. & decis. 39. num. 11. part. 2. & decis. 319. num. 2. part. 6. recent.* & coram Gregor. *decis. 184. num. 5.* & hæc claritas indulti pro comprehensione Cataloniæ deducatur ex quo illa inter alia Hispaniarum Regna connumaretur, & consequenter sub indulto Ecclesiarum existentium in Regnis Hispaniarum includatur, Sub hoc enim Regni nomine recensetur à Borello *de præstant. Reg. Cathol. cap. 49.* Bellug. *in spec. Princ. rub. 34. de gravat. contra form. §. ultim. num. 1.* Illcs. *in Histor. Pontific. rer. Hispan. part. 2. fol. 44. dato in Summ. num. 3.* Molin. *de ritu nupt. comparat. 1. num. 2.* Lancell. Conrad. *in templ. omnium Judic. lib. 1. cap. 3. num. 15.* Botner. *in suis relat. Orb. in tit. de divis. Hispan. cap. 3.* & ab aliis Hispaniarum Historicis relatis ab informantibus à quibus etiam asseritur in Civitate Barcinonæ Regiam esse Domum, & aulam Regiam, prout etiam Senatus, Curia, Archivium, Patrimonium, Carceres

Regia dominatione reccnsentur, ut ab Oliban. *de jure fisci cap.4.n.52.* Burat. *in specul.visitat.c.3.n.13.c.11.nu.11.* & *c.19.n.41,* & 43. Ripol. *de jurisd.omnium judic. cap.1. nu.* 18. & 56, *et cap.11.nu.389.* Peguer. *decis.Catalon.1.in fine, et decis.* 24. *num.*30. cujus etiam claritas indulti comprobari videtur ex Bulla Decimarum à Sanct.mem. Urbano VIII. Regi Catholico concessa in Regnis Hispaniarum, quæ etiam in Catalonia probatur effectum sortita.

4. Ea his enim enunciativis Doctorum non eacluditur dubietas indulti, dum hæc Provincia Cataloniæ sub nomine Principatus ab aliis denomineiur Historicis, & Doctoribus, inter quos adest Mieres *in constit.Catal.par.2.col.7.n.2.* & *18.* & *collat.9.cap.*10. *num.* 22. Zurit. *lib.1. annal. Aragonia cap.36.circa finem,* & *tom.2.libr.7.cap.5.et tom.3.lib.* 11.*c.*90. Anton.de Ripol. *in suis variar.resol.eodem tit.cap.1.nu.8.et 42.et de jure emphyt.cap.2.num.6.* Franc.Ferrer. *tertia vidential ad constit. Hac nostra num.* 10. Oliban. *de action.p.1.lib.8.cap.2.num.* 9. 13. *et* 17. Fontanell. *de pact.nupt.claus.5.gloss.1.num.8.et claus.7.gloss.2.part.9.num.42.et seqq.* Ægid. Trullench. *ad Bullam Cruc.lib.1.§1.dub.1.sub nu.3.* Cancer. *var.resolut.cap.3.de privileg. num.* 52. Peguer. *decis.Catalon.* 38. *et decis.46.nu.4.et 5.* sub quo nomine expressit Rota coram Seraphin. *decis.337.nu 1.* prout sub nomine comitatur, idem Buther. *de relat.Orbis, part.1.de divis.Hispan.cap.4.de Catalonia,* idem Mierez *super Constit.Catal.cap.5.collect.7.num.7.* ubi quòd post unitum Principatum Cataloniæ Comitatui Barcinonæ hujur nomine Comitatus comptehenditur idem Principatus, & hæc etiam qualitas Principatus in Catalonia comprobatur; Tum ex demonstratione locumtenentia, & Generalis Ducis qua utitur is, cui in ea Provinciæ moderatio demandatur, prout constat ex privil. impress. post Mierez, in quo eadem appellatione Locumtenentis Moderator Provinciæ inscribitur, & ex expeditione ejusdem regiminis facta de anno 1638. in personis Comitis Sanctæ Columbæ sub nomine Locumtenentis, & Generalis Ducis, quæ modò fuit in novo summ. eahibita, quòd etiam advertit Cancer. *variar. resolut. dict. cap.3. num.52.* idem Ripol. *dict. cap.1. num.9. cap.2. num.583. cap.3. num.29.* Tum ex pluribus litteris Apostolicis eahibitis in præterito summ. sub num. 6. & ex alia Clementis VIII. de anno 1601. expeditâ occasione translationis Ecclesiæ Elnen. in Oppidum Perpiniani in quibus sub nomine Principatus Catalonia enunciatur. Tum ex privilegiis Petri Regis Aragoniæ de anno 1339. & Ferdinandi de anno 1515. ubi eadem appellatione utuntur, tunc demum ea titulo Comitis Barcinonæ, quo Philippus IV. Rex inscribitur, & etiam Catalonia comprehenditur post secutam eidem Comitatui Cataloniæ hujus Principatus unionem, ut advertit Idem Mierez *ad Constit.Catalonia, dict.collect.7.cap.5.part.2.n.*17.

5. Neque urget, quòd à Doctoribus, Senatus, Aula, Domus, & alia ejus Provinciæ regia qualitate decorentur, cùm (ut advertit Joannes de Platea *in l. 1.n.1.C. de dignit.*) hæc qualitas desumi soleat quoties quis duplicem dignitatem obtinet, quo casu major eapcipitur. Alex. *in l. Imperium, ff. de jurisdictione omnium Judicium, num.1,* ubi etiam Alciat. *num.1.* Jason. *num.3.* Decian. *cons.84.num.15.collect.5.* & probat text. *in l.cùm in diversis, ff. de Religiosis, & sumpt. funer.* Rot. *in Torulen. Canonicatus 2. Martii 1638. coram R.P.D.Carille.* Neque alia objectio Indulti Decimarum pro Regnis Hispaniarum, quo fuerit in hac etiam Provincia executioni demandatum; præterquam enim ex parte provisi Apostolici ostenditur impugnatum, & in modica summa executum ex metu censurarum, quæ executio suffragari non posset etiam ad effectum manutentionis, ut declaravit Rota *in Aversana Pensionis 24. Aprilis 1626. coram bon.mem. Pirovano,* comprehendi etiam potuit hæc Provincia, cùm tam in Indulto, quàm in Bulla Cruciatæ, non solùm loquatur de Regnis Hispaniarum, sed etiam de eorumdem Dominiis, ut constat ea tenore ipsius Indulti, & Bullæ, ut simili Indulto firmavit Rota coram Mantic. *decis.59.* & explicat Trullench. *d.lib.1. §.1. dub.1.*

6. Non obstat, quòd nomen Principatus sit generale, & sic genus omne Dominii contineat, ut ponderavit Menoch. *cons.202.n.77.* Mastril. *de Magistr.lib.1.cap.18.num.55.* & *56.* Quia licèt id nomen usurpari soleat pro quolibet Dominio, non tamen Regiam dignitatem amplectitur, ut tradit Card. *in Clement.1.n.2.de testibus,* Lancell.Conrad. *in templ. omn.judic.lib.1.cap.3.num.2.* & *3.*

7. Nec demùm visa fuit obstare altera objectio deducta ea rationis identitate, quæ dum militat in hoc etiam Principatu, ad illud extendere debeat indulti dispositionem, ex reg. text. *in l.illud, ff.ad l.Aquil.* & *in l.cùm pater, §.dulcissimis, ff. de legatis* 2. Rota in dict. Terulen. Canonicatus 2. Martii 1637. coram R.P.D. meo Carillo *in §. tantò magis, circa fin.* Dum enim versamur in privilegio particulari ex sola identitate rationis illud non extenditur, quidquid sit respectu legis universalis, ut probat text. *in l. Jus singulare, ff de legibus,* & *in cap. sanè, de provil.* ubi Abbas *in princip. Rubr. num.1.* Alexander *in l. Scrinearius, num.8.in fin.Cod. de milit. testam.* Rota coram Buratto *decis.19. num.5.* & in terminis materiæ beneficialis, quòd in ea identitate rationis argui non soleat coram Reverendiss. Urgellen. *decis.154.num.24.*

8. Et ex his cùm admodum turbida reddatur comprehensio Cataloniæ sub indulto, locus esse debet observantiæ Datariæ, quæ potissimùm attendi solet in illius interpretatione, ut dixit Rota coram Verall. *decis.84.nu.2.* & in terminis Constitutionis Pontificiæ in Montis Alti Primiceriatus 8. Juni 1643. coram me: ex qua observantia cùm clarè appareat bonum jus provisi Apostolici, illis pariter censuerunt Domini concedendam esse manutentionem in Canonicatus controversi possessione, quæ capta nomine Cameræ, & Petro Joanni cessa suffragatur ad effectum manutentionis, ac si ab eodem apprehensa fuisset, ut notat gloss. *in l. 2. idem Nerva in verb. experiaris, ff. ne quid in loc. publ.* quam singularem reputat Bald. *in cap.licèt causam, nu.34. de probat.* Menochius *de retinenda possessione, remedio 3.nu.259.* Gonzalez *ad regulam 8. Cancellar. gloss.34.num.118.* Rot. *decis.235.nu.1.part.9.recent.* Et licèt eadem possessio capitulariter capta non fuerit, nihilominùs dum fuit petita ab eodem Capitulo, quòd sine causa illam tradere denegavit, eumdem effectum manutentionis operatur, ac si capitulariter fuisset apprehensa, ex notatis *in cap. si Capitulo, de concess.prebend.lib.6.* Rotam coram Gregor. *decis.164.num.2.* & *decis.97.n.23.p.5.recent.* & *in Cæsaraugustana Onerum 3. Julii 1622. coram bon.mem. Pirovano post Pestium dec.375.n.6.*

Et ita utraque, &c.

DECISIO XXXVI.

Sacra Rota Romana coram R.P.D. Corrado,

Toletana Matrimonii.

Luna 20. Junii 1645.

§.1. LAta in partibus sententia pro validitate matrimonii contracti inter D. Ægidium de Ribera, & D. Isabellam de Azevedo, in qua fuerunt etiam idem decreti annui ducati octingenti, donec præfatus Ægidius accederet ad cohabitandum cum ipsa per Odoardum ejus patrem solvendi. Et interposita per illos appellatione ad Summum Pontificem causa mihi commissa fuit atque expedita, & executa inhibitio; verùm quia Judex à quo intereà decrevit, & relaxavit mandata, & litteras aggravatorias pro solutione dictorum ducatorum octingentorum, quarum vigore fuerunt eaacti, ideò dubitavi an constet de attentatis, quæ sunt ante omnia revocanda, & domini affirmativè responderunt, quia in processu plenè probatur ea omnia gesta fuisse post interpositam tempore coram ipso met Judice appellationem die 7. Septembris 1643. à sententia lata die 3. & intimata die 4. ejusdem mensis, qua pendenti abstineri debebat ab ulteriori processu, & executione, aliàs dicitur attentasse, *l.1.* & *tot. titul. ff. Nihil innov. appellat. pendea leg. sciendum, ff. ne appellat.recip. l. appellatione, Cod. de appellat. cap. venientes, §.cùm ergo, extr. de jurejur. cap. ex parte, il 2. de appellat.* Lancell. *de attent. appellat. pend. in præfat. à num.83. versic. regula principalis, &c.* & *seqq. qui à num.88.* & *seqq. versic. multiplex tamen, &c.* plures recenset rationes Rot. penes bon.mem. Card. Mantic. *dec.345.num.3.* & *seqq. versi. unde nulla est dubitatio, &c.* & bon.mem. Card. *decis.615.num.1. versic. unde non visum fuit, &c.* ac Reverendiss. Urgel. *decis.96.num.2. versic. sed etiam, &c.* & *decis.313. num.1.* & *2. versic.* & *in primis, &c.* & *in recent. decis.183.nu.1. versic. unde appellatione pendente, etc. part. 2. decis.698. sub num.1. part.3.*

2. Hæc autem graviora redduntur, quia post signatam causæ commissionem, eapeditamque inhibitionem, ac eidem Judici, & parti legitimè intimatam die 24. Februarii 1644. adhuc tamen illa die 4. Aprilis ejusdem anni relaaavit mandatum aggravatorium, contra dictum Odoardum, quod sanè majorem præsefert irreverentiam, & contumaciam, ac ideò severiùs coercendum est, *cap. non solum in fin.* & *cap. Romana, §. si autem post sententiam,* ubi notat DD. *de appellat. in 6.* Innocent. *in cap. cùm M. Ferrariensis, sub nu.9. versic. sed oppones,* ibi, *nisi qui post motam litem, &c. et sub n.20. versic. et nota singulariter, etc. de appellat.* Oldrad. *consil. 206. in caus.* Carnoc. *sub numer.1. versic. ex prohibitione quidem, etc.* Alexander *consil. 83. diligenter consideratis, sub num.9. versic. tamen his non obstantibus, etc. lib.1.* Decius

conf.

conf.103. in causa possessionis sub num.1. vers. secundò, &c. lib.1. Rot. *decis.20. de appellat. in nov. & penes Aegid. decis.622. nec sanct. mem. Gregor. decis.305. n.1. & 2. decis.360. per tot. & penes Reverend. Urgellen. decis.212. nu.1. & 2. vers. quia præsentationem, & in decis.637. n.1. & 2. ac decis.670. nu.1. p.4.* & sæpè in aliis Lancell. *de attent. post inhib. in præfat. n.223. vers. regula quod gestu, &c. & seq.*

3. Propterea omnia prædicta, utpotè attentata, sunt ante omnia retractanda, & in pristinum reducenda, ut deducitur *in dict. c. venientes, & c. ex parte, & d. c. non solùm in fin.* Dec. *d. cons.103. sub d. nu.1. & cons.199. in causa proposita, n.1. vers. quia cum pendente appellatione, &c.* Lancel. *de attent. appel. pend. in præfat. n.86. & seqq. vers. unde aliàs dicebat, & de attent. post inhib. num.235. vers. & Dec. &c.* Rot. penes bon. mem. Burat. *decis.74. sub num.1.* ac Reveren. Urgel. *decis.312. num.1. & 2. & decis.313. num.2. & in recent. decis.682. sub nu.4. vers. igitur, &c. part.1. ac decis.582. sub nu.1. ac decis.751. sub num.1. part.2.* non solùm instante parte, verùm etiam officio judicis, cujus majestas eo pacto læsa fuit, Rot. penes sanct. mem. Gregor. *dict. decis.305. sub num.4. vers. sed nihilominus, &c. & decis.465. sub num.1. & seqq. et sub nu.10. ac seq. vers. ubi etiam, ec. ac in recent. decis.79. sub nu.2. vers. et in omnem eventum, ec. part.2.*

4. Neque obstat, quòd cùm à sententia super alimentis in futurum tempus præstandis, non admittatur appellatio ad effectum suspensivum, ideò licitum fuerit judici à quo, illa etiam pendente, ad executionem procedere, ut in hac specie tradit Afflict. *decis.152. num.1. vers. quia talis pendentia litis, ec. et seq.* quem alii sequuntur.

5. Primò, quia regularis illa conclusio non procedebat in proposito casu, in quo D. Isabella nec legitimè probavit ejus inopiam, ita ut aliter vivere non posset, ut necessarium omninò erat; cùm omnia ejus bona essent adhuc penes ipsam, nihilque præfato Ægidio, vel ejus parti tradidisset, nec alia præcesserat liquidatio, ea qua judicis arbitrium in ea taxatione justificari posset, juxta *l. si quis à liberis, §. si vel parens, vers. si quis ex his, ff. de lib. agnoscend. & l. fin. Cod. de alend. liber.* benè explicat Gabr. *cons.25. à num.15. vers. sed quando, &c. & seqq. usque ad fin. lib.1.* Rot. *decis.170. part.4. recentior.* unde meritò admittenda erat ad utrumque effectum appellatio, juxta theor. Bart. *in leg. fin. sub nu.1. versic. & hoc verum, &c. ibi, & sic propter inopiam, &c.* ubi idem expressè tradit Cuman. *sub num.4. vers. sed ubi, &c. ff. de appellat. recip.* quam sequitur Franc. Aret. *cons.97. in casu, & puncto, sub num.3. vers. & ista conclusio, &c.* Rot. *decis.764. num.2. vers. aliàs, ut inquit Cuman. &c. ac vers. & quia cessat ratio, &c. part.1. divers.* & latiùs penes bon. mem. Burat. *decis.208. sub num.6. vers. & tantò magis, &c. ac seq. repetita in recent. decis.782. part.3.* & per alios comprobat Surd. *de alim. tit.8. privileg.60. sub num.21. ac seq. vers. & hoc privilegium, & alii recentiores sequuntur.*

6. Secundò, quia cùm dicta appellatio jam fuisset admissa per signaturam Summi Pontificis, & simpliciter ac absolutè Rotæ commissa, nostrum non erat de prædictis ulteriùs inquirere; sed judicandum est causam ipsam à sui principio fuisse appellabilem, quoad utrumque effectum, & proinde quæcumque intereà gesta per Judicem à quo attentatorum vitio subjacere, eaque ratione in pristinum reducendam, ut firmavit Rot. penes bon. mem. Burat. *dec.902. sub num.2. vers. & cùm pariter, &c.* ac Reverendiss. Urgellen. *decis.96. n.4. vers. & cessat difficultas, &c. & decis.191. sub nu.5. ac seq. vers. prætereà, &c. & decis.240. nu.3. vers. quia quiquid de hoc sit, &c. & in recent. decis.134. num.1. & 2. & sub n.6. & 7. vers. & nihilominus, &c. part.6. ac rursus in Gennen. pensionis 23. Junii 1634. coram bon. mem. Merman. ac in Salernitana Juris patr. 4. Junii 1642. coram R. P. D. meo Royas in §. ulteriùs, quia signatura, &c. & in pluribus aliis.*

7. Tertiò denique, quia cùm ejusdem commissionis vigore fuisset jam per Rotam concessa inhibitio, eaque non solum parti, sed eidem quoque Judici legitimè præsentata, & intimata, abstinendum omninò erat, licèt causa fuisset sui natura prorsus inappellabilis, & ipsa executio si non fuisset concessa, denuò concedenda esset, quia hæc facit illicitum, quod aliàs fuisset permissum, non enim licet inferioribus Judicibus (citra gravis animadversionis judicium) de viribus inhibitionum hujus sacri Tribunalis cognoscere, nec eas interpretari, vel illis ullatenus contraire, sed eas reverenter suscipere, & partes ad ipsum pro opportunis juris remediis obtinendis remittere debent, ad text. *in dict. c. Romana, §. si autem post sententiam, &c. et in d. cap. non solùm, in fin. de appellat. in 6.* & per illud tradit Franeb. *in cap. pastoralis, sub nu.5. vel nisi foret missa inhibitoria per Judicem ad quem, &c. & sub num.6. vers. intellige nisi foret attentatum post inhibitionem, &c. ext. de appellat.* & latè probat Mandos. *de inhib. quæst.20. per tot. & quæst.75. nu.8. v. nec mirum, &c.* Lancel. *de attent. appel. limit.8. n.11. vers. secundò, &c. & limit.25. nu.16. & seq. vers.3. quando, &c. & limit.50. nu.144. & seq. vers. primo nisi judex, &c. & limit.53. num.66. vers.1. nisi, &c.* & latius comprobat *de attent. post inhibit. ampl.1. per tot.* Rot. penes sanct. mem. Greg. *decis.345. num.3. & seq. vers. non obstat, &c.* & bon. mem. Card. Mantic. *d. decis.345. num.4. & seq. vers. nec judex inferior, &c.* & Burat. *decis.901. num.4. v. & sine dubio, &c.* ac bon. mem. Coccino *dec.355. per tot.* [illegible] Reverendiss. Urgellen. *decis.104. per tot.* & bon. mem. A[illegible] *decis.10. per tot. ac in recent. decis.74. num.3. vers. cùm quia, &c. & dec.124. num.5. vers. atque ubi prædicta, &c. & decis.513. sub num.10. vers. & in omnem eventum, &c. part.1. & decis.296. num.1. & seq. part.6.*

8. Minus obstat, quòd in alia posteriori commissione ad instantiam D. Isabellæ signata, rescriptum mihi fuerit, quòd, constito de illius paupertate subministratis alimentis, & sumptibus litis arbitrio Rotæ taxandis in causa procedam, &c.

9. Quia hinc magis confirmatur vis antecedentis commissionis, & inhibitionis vigore emanatæ, nam evidenter apparet, quòd Signatura voluit omnem ejus causæ cognitionem abdicare à Judice à quo, tam respectu devolutivi, quàm suspensivi, illamque in Rotam omninò transferre, ejusdem arbitrio committendo taxationem alimentorum, & expensarum lite pendente subministrandarum, quatenus de paupertate constaret, nulla habita ratione declarationis jam factæ in sententia prædicta, atque ideò sive attendatur tenor primæ commissionis simplicis, & absolutæ, sive hujus posterioris ab ipsamet D. Isabella obtentæ, certum est quòd Judex à quo non potuit citra vitium attentatorum post appellationem interpositam procedere ad actus prædictos, sed expectanda erat cognitio Rotæ super justificatione illius paupertatis, & ejusdem declaratio super quantitate alimentorum, & expensarum litis, quæ eidem D. Isabellæ subministranda essent, ut simili respondit Rot. penes sanct. memor. Gregor. *decis.212. num.2. vers. nec fatis præsensa commissio, &c.* præsertim verò stante inhibitione jam intimata, ut fuit resolutum *in Tirasonen. benef. 15. Junii 1620. coram bon. mem. Card. Cavaler. decis.544. per tot.*

Quare fuit conclusum constare de attentatis ante omnia revocandis, &c. informantibus tantum Odoardo, & Ægidio, &c.

DECISIO XXXVII.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Cerro.

Toletana Canonicatus Pœnitentiariæ,

Mercurii 28. Julii 1645.

§.1. ITerum responsum fuit Franciscum Viarium esse Procuratorem Capituli Toletani usque ad diem intimatæ revocationis, eique deberi salarium taxandum ad sc.150. pro singulis annis, cùm de mandato procuræ in ejus persona usque, & à die 26. Maii 1636. facto dubitari non possit, tam ex antecedenti constitutione, ut apparet ex instrumento aliàs dato, quàm ex observantia subsecuta, & pluribus litteris missivis de ordine Capituli scriptis, ex quibus manifestè deducitur Viarium hoc toto tempore se gessisse pro Procuratore, eique tamquam tali fuisse a Capitulo negotia demandata, ut latius habetur in alia decisione.

2. Nec in facto justificatur tam primum mandatum factum sub die 20. Maii 1636. quàm alterum sub die 15. Maii 1639. esse restrictum ad certos actus, determinatos scilicet ad impediendam reformationem Brevis, & subrogationem gratiosam, quinimmo mandata sunt generalia, & signanter primum, in quo apparet constitutionem esse factam simpliciter, & cum clausula amplissima ad lites; unde licèt posteà fuerit supradicta clausula, *Et specialiter ut compareat ad contradicendum litteris, & Brevibus Apostolicis, quæ contra Capitulum concederentur in lite cum Ferrerio factam in hac parte, & in annexis, & connexis contradictionem, appellationem, quæ judicialiter, & extrajudicialiter essent necessaria, absque ulla temporis limitatione, cum libera administratione, &c.* Dum tamen hujusmodi clausula sequitur post generalem constitutionem, non restringit generalitatem mandati; sed censetur apposita gratia majoris declarationis ad demonstrandum negotium, quod de præsenti magis urgebat, ut ad propositum, quòd clausula, *Et signanter ad comparendum coram A. C.* non restringat facultatem generaliter tributam in mandato, dixit Rota *divers. decis.8. num.9. & 10. part.2. concludens,* quòd licèt mandata sint stricti juris, quando tamen verba sunt apta nata ad aliquod comprehendendum, tunc debent generaliter intelligi, ibid. num.2. & 3. & generaliter est, ut quando species exprimitur post genus

sine dictionibus taxativis, illud non restringat, sed expressa tantum censeatur ad majorem declarationem, captimendum casum magis dubitabilem, juxta theor. Bart. *in l. quæsitam, §. fin. de fund. instruct.* Cravet. *cons. 227. n. 7. post med.* Afflict. *dec. 106. n. 2.* Rot. *divers. dec. 366. n. 17. & 18. p. 1. & latè dictam fuit in Alben. intredientis 23. Junii 1642. & 2. Martii 1643. cor. me*, ubi responsum fuit contraria procedere quando species fuit expressa cum dictionibus taxativis.

3. Compro[illegible] hoc observantia subsecuta, quia Viarius vigore dictorum mandatorum nedum ad impediendam reformationem Brevis, & subrogationem gratiosam, sed ulterius toti liti, quæ acriter acta fuit cum Ferrer. assistentia præfuit, variosq; gessit actus, qui non percutiunt solam reformationem, aut gratiosam subrogationem, sed ulterius totam causam respiciunt, fecit enim commissionem communem, expedivit citationem cum inhibitione, obtinuit literas compulsoriales, citare fecit alteram partem pro correctione processus, & ad dicendum contra jura, insuper citatus ad dicendum contra commissionem, & jura, protestatus fuit in termino citationis. Et in termino pariter citationis ad sententiam appellavit, obtinuit supersessoriam ab Eminentiss. D. Cardin. Signaturæ Præfecto, curavit mihi committi causam appellationis, eaque commissa, citare fecit Ferrerium ad dicendum contra commissionem, & juxta illius formam mandati procedi, & inhiberi, qui actus proculdubio respiciunt totam causam, & processum; observantia autem subsecuta benè declarat mandatum præcedens, ut benè ponderavit Rota *d. dec. 8. n. 2. p. 2. divers. tam alios vulgatos*.

4. Nec revelat, quòd Viarius non sit doctor, nec Procurator in hoc Tribunali approbatus, minusque, & causarum sollicitator; unde inverisimile est, quòd à Capitulo fuit generaliter ad hanc litem gravissimam constitutus Procurator: omisso enim, quòd idem Viarius pluribus abhinc annis, variis Hispaniarum negotiis incumbit, quod est Doctoribus, & toti Curiæ notissimum, ex quo solo cessat omnis inverisimilitudo, & probata remanet sufficiens idoneitas personæ. Placuit responsio, quòd qualitas Doctoratus requiritur in iis, qui sunt Procuratores ad informandum, non autem ad conficiendum processum. Et notum est mandata procuræ fieri in personis particularibus, quæ tamen diriguntur ab aliis Procuratoribus primariis. Imò experientia docet primarios Curiæ Procuratores, nullam ferè in eorum personis habere procuram, sed omnes confici in personis Agentium sollicitatorum, & aliorum, qui ab eis posteà normam, & directionem accipiunt: informationes autem, ut plurimùm, non fiunt à Procuratoribus, qui habent mandatum, ut dixit Rot. *in rec. dec. 204. n. 45. p. 6.*

5. Quoad prætensam revocationem mandatorum DD. transierunt cum responsionibus datis in alia decisione. Aut enim loquimur de revocatione expressa facta à Pasqueta, & hæc ex defectu potestatis non suffragatur, cum ipse haberet tantummodò facultatem revocandi Procuratores à se substitutos: aut loquimur de revocatione tacita, & præsumpta ex constitutione alterius Procuratoris, ad text. *in leg. si quis Procurator, §. Julianus, ff. de Procur.* & hæc præsumptio cessat in casu nostro ex clausula in constitutione novi Procuratoris apposita. *Ita quòd non sit melior conditio occupantis, & pejor subsequentis, sed quòd unus inceperit, possit alius ad finem producere.* Hæc enim inducit contrariam præsumptionem, quòd primus revocatus non fuerit argumento text. *in l. pluribus 32. ff. de Procur. in c. si duo, eod. tit. in 6.* qui textus, licèt loquantur, quando in eodem mandato plures constituuntur Procuratores in solidum, quo casu videtur intrare de plano quòd ex hujusmodi clausula præoccupatio unius non inducat revocationem alterius, nec illius prosecutionem impediat. Adhuc tamen applicari possent huic casui, quo Viarius per prius in alio separato mandato fuerat Procurator constitutus. Cùm enim in postremo mandato nullus alius fuerit constitutus Comprocurator, clausula hujusmodi remaneret superflua, nisi intelligeretur de præoccupatione facta à Viario, licèt non in eodem, sed in diverso mandato multò prius facultatem accepisset. Vis enim textus non stat in unicitate mandati, sed in præsumpta voluntate constituentis, qui dum noluit præoccupantis conditionem fore meliorem, nec impedire alterius persecutionem, per necessarium antecedens noluit revocare primum, cùm aliàs ex revocato non esset locus præoccupanti, ad tradita per Gratian. *discept. for. c. 201. n. 56. cum seqq.* Ponderando semper quòd revocatio primi Procuratoris elicita ex secunda constitutione non est expressa, nec certitudinalis, sed tacita, & præsumpta, quæ propterea cessare debet ex contrariis, & efficacioribus præsumptionibus, quæ non solùm ex d. clausula desumuntur, sed fortiùs etiam ex litteris missivis conscriptis ad eumdem de ordine Capituli, & ex actibus suprà recensitis ab eodem Viario gestis etiam post constitutionem secundi Procuratoris. Animus enim non revocandi etiam ex actibus subsecutis dignoscitur, ut notat Soc. *cons. 17. num. 12. lib. 3.* & præsumptio revocationis cessat, quando adsunt contrariæ præsumptiones, benè Paris. *cons. 88. sub n. 23. vers. Similiter Procuratorum secundum*, ubi optimè ad nostrum propositum ponderat, quòd constitutio secundi Procuratoris non inducit primi revocationem, quando secundus fuit constitutus, ut litis etiam prosecutioni assisteret. Hinc enim magis arguitur, quòd voluerit secundum præbere assistentiam primo, quam primum revocare, Menochius *de præsumpt. 36. sub n. 6. vers. quæ quidem præsumptio*; ubi quòd præsumptio revocationis contrariis præsumptionibus diluitur cum aliis adductis in prima decisione, *vers. & eò magis*.

6. His positis, consequens est ut eidem debeatur salarium pro quantitate suprà dicta à die constitutionis usq; ad diem revocationis, ut dixit Rota cor. bon. mem. Coccino *decis. 56. sub n. 1. vers. quantum attinet ad Salarium*.

7. Nec obstat Reformatio sanct. mem. Pauli V. *tit. de Advocatis, & Procuratoribus*, §. 3. ubi quòd Procuratores, & sollicitatores quarumcumque causarum non possunt à suis clientibus petere salarium nisi conventum. Quia dicta Reformatio prohibet petitionem salarii non conventi actione ex locato, & conducto, sed non prohibet implorare officium Judicis nobile pro mercedis constitutione, ut respondendo huic objecto dixit Rota *in Romana Salarii 23. Januarii 1626. coram bon. mem. Remboldo*.

8. Sed ulterius advertebant Domini non deficere requisita Reformationis; solitum enim Capituli conducendi Procuratores, & agentem notorium est in Curia, & ab altera parte negari non potest, cùm pinguem mercedem ab eo recipiat; solitum autem Procuratorum, & agentium locandi operas suas in Urbe pluries probavit Rota cor. Card. Seraphin. *dec. 1322. n. 1.* coram Card. Cavaler. *dec. 400. nu. 2.* & cor. bon. mem. Coccino *d. decis. 256. n. 2.* ubi quòd regula illa, quòd salarium non conventum non debetur, fallit in Urbe, ubi quilibet est solitus locare operas suas, & de stylo constituendi in urbe Salario testatur Rot. *in recent. dec. 238. n. 2. p. 1.*

9. Imò in hoc casu constat de speciali provisione ex literis ad eumdem Viarium conscriptis, & signanter ex illa sub die 13. Novembr. 1639. ibi: *E questi Signori la sodisfaranno, e restaranno obligati nell' occasione à V. S. ed il conto si pagherà subito*; & ex alia sub die 29. Aprilis ejusdem anni, ibi: *Procurerò sia reconosciuta con molta liberalità*. Et ex alia 11. Novembr. 1636. ibi: *Facendo V. S. con ogni prontezza, che quello si spenderà, e il travaglio, e sollecitudine di V. S. si sodisfacà*. Hujusmodi enim verba sufficiunt, ut dicatur satisfactum Reformationi, ut in his terminis dixit Rot. *in Rom. Salarii 18. Februar. 1622. cor. bon. mem. Pirovano, & in suprà citata Romana Salarii cor. Remboldo*, ubi quòd in Reformatione non requiritur constitutio certæ quantitatis; sed sufficit quòd saltem in genere salarium fuisset conventum, facta enim conventione in genere subintrat Judicis officium de terminanda quantitate, ut fuit dictum in *Romana mercedis 29. Martii 1599. cor. Card. Lancellotto relata in decisionibus suprà citatis*. Hanc autem quantitatem taxarunt Domini ad supradictam summam scut. centum quinquaginta ad minùs quolibet anno attentis non solùm labore, & industria Viarii, sed etiam qualitate constituentis, quod est Capitulum insigne, & ditissimum longè majorem quantitatem constituere solitum, prout eidem Pasqueræ pro assistentia in hac causa nedùm singulis annis, sed singulis mensibus solvitur quantitas scutorum centum quinquaginta, ut deponunt testes examinati: unde non videtur ut reclamare debeat à simili præstatione sive illam præstari velit proportionabiliter quolibet menso pro mercede, & salario, sive unica vice quolibet anno in recognitionem, & præmium laboris ab eo præstiti.

10. Quæ dicebantur de cessione litis facta per Viarium in Curia Eminentiss. D. Card. Vic. Domini non habuerunt in consideratione, quia continent solùm cessionem litis, non autem renunciationem salarii, ut paret ex lectura Monitorii in fine: ubi Viarius reservavit sibi jus petendi salarium. Unde si quid dixit urbaniter procedendo cum Capitulo, ejusdemq; arbitrio se remittendo, non debet sibi præjudicare, cùm verba humanitatis, & curialia non obligent, *c. cùm venissent de restit.* Rot. cor. Card. Seraph. *decis. 1322. n. 2.* ubi in his terminis, videlicet quòd hujusmodi verba sapiunt potiùs urbanitatem quandam, & modum curialem tractandi cum viris Nobilibus, quàm quòd indicant pollicitationem aliquam servitii gratuiti. Et magis in terminis Rot. *in rec. dec. 248. n. 2. p. 1.* Præsertim cùm agatur cum Capitulo, quod liberaliter solet unicuique pro se laboranti suam mercedem retribuere:

Et ita utraque parte, &c.

DE-

DECISIO XXXVIII.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Arguellio.

In causa Boven. Abbatiæ.

Luna 3. Junii 1645.

§. 1. ABbatia S. Mariæ de Tridentino, vacans de anno 1604. per obitum Horatii Olgiati, fuit à sanct. mem. Clemente VIII. commendata Joann. Angelo Spagnolo, ad cujus favorem emanavit etiam decretum Executoris Apostolici pro Immissione. Sed Capitulum Cathedralis Boven. prætendens se læsum prætextu anterioris possessionis, vigore cujusdam unionis auctoritate Apostolica de eadem Abbatia ad sui favorem factæ, appellavit, litem introduxit coram Sanctiss. D. N. tunc temporis S. Rotæ Auditore, & mandatum de manutenendo obtinuit, ipso tamen Capitulo tantùm informante. Nuper per obitum ejusdem Joan. Angeli eadem Abbatia iterùm vacans, fuit ab eodem Sanctiss. commendata Dom. Ludovico Contoflorenio, cum amplissima subrogatione gratiosa, *in omni iure, & ad omne jus, quod dicto Joanne Angelo competebat; & si non obiisset, competeret, & competere posset etiam quoad prosecutionem litis, & causæ, in eisdem statu, & terminis in quibus reperiuntur:* ut latiùs in litteris Apostolicis mihi uti Executori directis: Quapropter citato coram me, ejusdem litis Judice subrogato, Capituli Procuratore, dubitavi, an eidem Ludov. sit danda Immissio: & dandam esse unanimes Domini responderunt.

2. Ratio resolutionis fuit, quia prædictæ litteræ Apostolicæ visæ fuerunt omnimodè justificatæ; ideòque jure merito exequendæ, text. *in cap. si Capitulo*, ibique gloss. *in verb. exequatur, de probend. in 6. in cap. super litteris, de rescript.* Cassad. *dec. 10. nu. 8. eodem tit.* Rot. *decis. 906. nu. 2. p. 5. decis. 628. eodem num. part. 4. & decis. 258. eodem num. part. 7. recent. & in Tullen. Priorat. 28. Junii proximè præterito coram me:* & in illarum executionem provisus Apostolicus est immittendus in possessionem, & quidem judicio possessorio, ad instar *l. fin. C. de edict. D. Adr. tollend.* ut docet Bald. *in l. 2. num. 59. C. de servit. & aq. arg. l. fin. C. Quor. bon.* & Abb. *in cap. Constitutis il 2 num. 15. de appell.* cum aliis per Menoch. *de adipisc. remed. 6. num. 34.* & per Rot. *decis. 335. num. 15. coram Greg. XV.*

3. Siquidem vacatio per obitum Joan. Angeli extra Romanam Curiam, probatur ex testibus datis in sum. num. 3. deponentibus de publica voce, & fama, quod sufficere dixit Bart. *in l. 2. §. si dubitetur nu. 1. vers. 2. habes, C. quemadmodum testam. aper.* Felin. *in cap. frequenter 5. §. fin. num. 54. vers. ult. dum tangit, ut lis non contest.* Mohed. *decis. 1. n. 1. de probat.* Put. *decis. 508. lib. 2. in correct.* Rot. *in Salamantin. Capella del Toro 20. Novemb. 1598. coram clar. mem. Card. Pamphilio.*

4. Lis inter dictum Joann. Angelum, & Capitulum Boven. justificatur ex commissione, decisione, aliisque actis in causa factis, quibus optimè probari litem etiam super titulo beneficii extitisse ad effectum subrogationis gratiosæ, est doctrina Innoc. *in cap. cùm M. Ferrarien. sub num. 9. vers. sicut autem, de constit.* Rot. *decis. 607. num. 8. & 9. part. 5. & decis. 187. num. 2. part. 6. recent. & fuit dictum in Messanen. Archipresb. 29. Aprilis 1641. & 5. Maii 1642. coram R. P. D. meo Cerro, & in eadem causa 19. Januarii 1643. coram Reverendiss. Dom. meo Decano.*

5. Valor expressus per non excessum ducatorum auri de Camera centum quinquaginta, probatur ex testibus datis in summ. num. 6. qui licèt deponentes de publica voce, & fama, probant sufficienter, ut per Caputaq. *decis. 277. n. 8. part. 1.* Coccin. *decis. 87. n. 5. & decis. 428. nu. 4.* ubi quòd Rota contentatur semiplena probatione. Necnon ex confessione Capituli, quòd in commissione asserit, hoc beneficium non excedere ducatos centum; exinde enim clarior redditur justificatio gratiæ Ludovici, quia si non excedit centum, eò minùs excedet centum, & quinquaginta, ut in terminis respondit Rot. coram Coccino *decis. 545. nu. 5. vers. nec facit, & decis. 935. coram Burat. quas sequuta est etiam in d. Tullen. Prioratus 26. Februarii 1644. §. nec relevat, coram Reverend. D. meo Carillo?* sufficit enim quòd non excessus verificetur in minimo, ut advertit Loter *de re benef. lib. 5. quæst. 38. nu. 53.* Mantic. *decis. 138. num. 3.* Rot. *in prealleg. Tullen. Priorat. eod. §. nec relevat in fin.*

6. Clericatus etiam Ludovici remanet probatus ex testibus in sum. nu. 6. itidem de publica voce, & fama deponentibus, quos sufficere inquit Rota *decis. 14. de probat. in antiq.* coram Gregor. XV. *decis. 20. nu. 1. & decis. 35. num. 3. coram Reverendiss. Dom. Urgellen. dec. 406. n. 2.* & aliàs sæpè,

7. Qualitates quoque, & valor obtentorum justificantur ex præfatis testibus, qui superabundant, cùm quoad hoc sat esset talis qualis probatio, Ægid. *dec. 974. & dec. 682.* Rot. *in Nucerina beneficiorum 30. Octobris 1592. coram recol. memor. Card. Pamphil. impress. post Garz. de benef. par. 5. c. 5. nu. 64. ubi in §. Valor obtentis restatur, quòd Rot. contentari solet etiam minori, quàm semiplena probat. de unico teste, de fama cum adminiculo, & quod ita fuit pluries decisum.*

8. Gratia quoque Joan. Angeli, cui Ludovicus fuit subrogatus, & omnia in ea narrata benè probantur ex processu contra Capitulum fulminato per executorem Apostolicum, pro quo præsumitur, *l. ab ea, ff. de probat.* Suid. *decis. 106. n. 9.* Rot. *decis. 253. n 6. p. 1. recent.* juncta confessione Capituli in commissione exposita, quæ superat omne genus probationum, *l. cùm precum, C. de liber. caus.* Et in puncto de confessione partis emanata in commissione *est decis. 555. nu. 9. coram Greg. XV.* Caputaq. *decis. 190. part. 1.* Caval. *dec. 33. num. 1.* Coccin. *decis. 145. eodem num. cum aliis in d. Tullen. Prioratus 26. Februarii 1744. §. Primum enim, coram Reverendiss. D. meo Carillo.*

9. Nec visa fuerunt obstare unio, aut possessio Capituli. Nam cùm unio emanaverit tempore sanct. mem. Greg. XIII. nempè anno 1574. Possessio verò, sine qua non dicitur unio effectum sortita, Garz. *de benef. par. 12. cap. 2. num. 281.* non fuerit capta nisi anno 1605. & sic post triginta annos unio penitus evanuit, ex quo fuit revocata, & irritata per regulas Cancellariæ revocatorias unionum effectum non sortitarum, emanatas à quinque Summis Pontificibus ejusdem Gregorii XIII. & successoribus usque ad ann. 1605. nempè Sixto V. Urbano VII. Gregor. XIV. Innocent. IV. & Clemente VIII. ut in specie de regulis revocatoriis emanatis à Sixto V. est *decis. Toletana Beneficii de Vallecas 20. Novembris 1592. coram Gypsio, & Mediolanen. dismembrationis 16. Novembris 1594. coram Orano; relata per Garz. de benef. d. p. 12. cap. 2. n. 284. & 285.* Ideò unio perinde est ac si non emanasset, Caval. *decis. 403. ante nu. 1.* Rota *dec. 360. nu. 3. & dec. 627. num. 2. par. 3. recent.* & in fortioribus terminis quòd unio, etiamsi habeat clausulas amplissimas, & præservativas, & derogatorias ad futuras regulas, quod adhuc per istas subsecutas ante effectuationem censeatur revocata, fuit decisum in *Toletana Capellaniæ 23. Januarii 1608. coram S. D. N. Innoc. tunc Sacr. Rotæ Auditore.*

10. Prædictamque conclusionem dicebant Domini procedere etiam, quòd unio sit facta pro augmento Divini cultus, seu appellatione dotis, aut mensæ Capitularis; quia non censetur facta ex causa necessaria, dum Capitulum per priùs etiam absque d. unione se sustentaverat; & ideò cadit sub regulis revocatoriis, ut pluribus relatis firmat Adden. ad Gregor. XV. *decis. 419. num. 6. vers. verùm noc debet intelligi,* Gonz. *ad regulam 8. Cancellariæ, glos. 5. §. 7. nu. 53. vers. Cæterùm cum hodie,* Rot. *in suprà allegatis decis. Toletana Beneficii 20. Novembris 1593. coram Gypsio, & Toletana Capellaniæ 27. Januarii 1608. & 18. Junii 1650. coram S. D. N. & fuit dictum in Valetana subsidiis 14. Martii 1616. coram eodem Sanctissimo,* & in aliis, quas refert, & sequitur Cavaler. *dict. decis. 405. per tot.* & Adden. ad Buratt. *decis. 734. num. 3.*

11. Et consequenter Capitulum, quatenus nititur dicta unione revocata, & titulo redacto ad non titulum, non est legitimus contradictor ad impediendam immissionem Ludovico proviso Apostolico, ut est text. in *cap. si à sede de prab. in 6.* Put. *decis. 120. lib. 1. in correct.* cum aliis per Angel. *de Lege, contradict. q. 15. art. 5. nu. 158. & seq.* per Rotam *in Elnen. Beneficii Sancti Salvatoris 16. Decembris 1602. coram Pamo,* & Caputaq. *decis. 348. n. 4. part. 2.*

12. Nec eadem unio visa fuit validari possessione, quia immissio est debita Ludovico, non solùm uti exhibenti gratiam justificatam, *cap. si Capitulo, de prabend. in 6.* cum aliis in princip. allegat. Verum etiam uti habenti gratiosam subrogationem ad jus dicti Joan. Angeli ultimò defuncti. Gonz. *ad reg. 8. §. 7. proœm. num. 212.* Gregor. *decis. 570. num. 1.* Seraph. *decis. 1426. num. 2.* Cavel. *decis. 450. decis. 438. utrobique num. 1.* Buratt. *decis. 409. eod. num.* cum aliis in proposito cumulatis in *Gradiscen. beneficiorum 11. Martii 1644. §. verùm etiam subrogationis coram R. P. D. Meltio.*

Et ita fuit decisum una tantùm parte informante.

N 4 DE-

DECISIO XXXIX.

Sacra Rota Romana coram R.P.D. Cerro.

In causa Civitaten. Presbyteratus.

Luna 3. Julii 1645.

§.1. CUm vacante per obitum Michaelis Angeli Promptæ Archipresbyteratus Civitaten. fuisset à Sede Apostolica de eo provisus Antonius Usai, & instrumentalem possessionem ejusdem accepisset, vigore mandati de immittendo obtenti ab Executore Apostolico, ad impedimentum dictæ possessionis effectum Reverendiss. D. Episcopus Civitaten. & Ampurien. prætendens Archipresbyteratum, & hujusmodi fuisse Apostolica auctoritate unitum suæ mensæ, tam suo proprio nomine, quàm etiam Capituli Ampurien. impetravit commissionem super jactationibus, & manutentione mihi directam qua in actis præsentata, fuit citatus, ad dicendum contrà prædictus Antonius, qui ad docendum de suo bono jure produxit suam provisionem, & instrumentum adeptæ possessionis. Quapropter ad ejus instantiam dubitavi. An ipsi esset dandum de manut. Quòd affirmativè fuit resolutum die 24. Martii præsentis anni, non obstant quòd Episcopus informare noluerit sub prætextu defectus mandati Procuræ.

2. In hoc statu Capitulum, & Canonici Ampurienses obtinuerunt aliam commissionem pariter mihi directam super jactationibus, & manutentione, & super nullitate d. Provisionis Antonii, sub eodem prætextu, quòd idem Archipresbyteratus fuisset ab Episcopo unitus Capitulo, & institerunt pro admissione jurium, & articulorum, quæ cùm pro parte Antonii protestaretur non esse admittenda, ex quo Canonici non erant legitimi contradictores, consulta à me Rota in relationibus memorialium, DD. ne propositio causæ longius protraheretur voluerunt, ut reproponerem dubium jam resolutum, quodque tam Episcopus, quàm Canonici, & Capitulum audirentur, quo hodie proposito, informantibus tantum Canonicis, licèt nova audientia principaliter esset concessa ad instantiam D. Episcopi, qui prius erat in causa; DD. steterunt in decisis eo præcipuè fundamento, quòd cùm hic Archipresbyteratus sit prima dignitas post Pontificalem, ut apertè deducitur ex litteris Provisionis Pauli IV. in personam dicti Michaelis Angeli Promptæ; & S.D.N. Innocent. X. in personam Antonii, in quibus major dignitas post Pontificalem enunciatur, ibi, Archipresbyteratum prædictum qui inibi dignitas post Pontificalem major existit. Sum. Antonii primæ positionis n. 2. & 3. cadit sub reservatione Regulæ tertiæ, hodie quartæ, ut advertit Garz. *de benef. p. 5. c. 1. n. 268. & 270.* quæ cùm habeat decretum irritans, inficit omnem titulum, & possessionem, quantumvis Decretum non fuerit appositum super certo corpore Beneficii, sed per viam legis generalis emanaverit dum prout hic reservatio est clara, & evidens, ut optimè explicando dixit Rot. coram bon. mem. Coccino *decis. 51. num. 3. & decis. 48. num. 3. 4. & 5. part. 5. recent. & in Leod. Benef. 22. Maii 1643. coram Reverendiss. P. Dom. meo Bichio.* Adeò ut propterea licèt possessio Capituli esset antenior (quod hucusque probatum non fuit) cùm tamen ei resistat decretum irritans, tamquam infecta, & nullius momenti habetur pro vacua, & per consequens possessio Antonii licèt instrumentalis, & posterior esset manutenibilis, ut benè advertit Rot. *d. dec. 51. num. 4. coram bon. mem. Coccino, & in d. Leodien. benef. & novissimè dictum fuit in Mediolanen. Cimiliarcatus 15. Maii præteriti coram R. P. D. meo Peutingerio, vers. Non igitur obstat.*

3. Nec obstat primò, quòd etiam beneficia reservata Episcopus unire possit. Quia præter quod etiam in casibus in quibus reservatio non impedit unionem, adhuc tamen suspendit illius effectum, pro toto tempore, quo durat provisio Apostolica, ut dixit Rot. *decis. 4. num. 1. & 2. & decis. 6. de rebus Ecclesiæ non alienandis, in antiquis.* Ubi quod unio habebit tantum effectum cessante reservatione. Conclusio non procedit in reservatione perpetua qualis est illa Regulæ quartæ reservantis Dignitates majores post Pontificalem, stante enim reservatione perpetua, Beneficia uniri non possunt; ut benè explicat Garz. *de benef. part. ult. cap. 1. de union. nu. 92. & nu. 93.*

4. Minùs obstat secundò, quòd possessio hujus Archipresbyteratus non fuerit ab Antonio capitulariter capta, quia cùm de jure communi dignitates non sint de Capitulo, nisi in illarum erectione exprimatur concessio Stalli in Choro, & vocis in Capitulo, Ant. coram Cardin. Seraphin. *decis. .. n. 1. & in Gerunden. Capellaniæ 27. Januarii 1645. coram R.P.D. meo Bichio*, sufficit possessio adepta manu Executoris in litteris Apostolici deputati, etiam si capitulariter capta non fuit, ut aliis relatis fuit dictum in *Trever. Archidiaconatus 13. Junii 1644. coram me, & in Gerund. Capellaniæ sup. cit.* Contrariæ verò decisiones relatæ postremò in *Valv. Canonicatus 30. Maii 1644. coram Eminentiss. D. Card. Coccino*, loquuntur de possessione Canonicatuum capta per Canonicos, qui soli Capitulum constituunt, Gemin. *in cap. mandatum de preb. in 6.* Abb. *in cap. scriptum num. 4. de elect.* Card. Caval. *dec. 57. num. 2. & 3.*

5. Prout etiam non relevat, quòd in litteris prætensæ unionis hic Archipresbyteratus appelletur simplex beneficium, & non dignitas, quia præter quòd subditur, quòd antiquitus vocari solebat Archipresbyteratus, ibi, *Che anticamente soleva dirsi Arcipretato di Terranova.* Placuit DD. responsio, quòd aut est unum, & idem, & cùm sit prima Dignitas, intrat clare reservatio Regulæ quartæ, ut suprà dictum est. Aut non est idem, ut prætendit Capitulum, & tunc exceptio unionis uniut Beneficii non potest impedire manutentionem Provisio Apostolico de altero beneficio diverso. Cæteræ pro parte Capituli adductæ non indigent responsione.

Et ita informantibus etiam Canonicis fuit resolutum.

DECISIO XL.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Ghislerio.

In causa Colonien. Optionis.

Luna 3. Julii 1645.

§.1. TAm mandatum de manutenendo, etiamsi relaxatum à Decano Colonien. in executionem litterarum Apostolicarum mandati de subrogando, quem illius executio, cùm præcesserint post inhibitionem Rotalem, ex quo non obstante citatione cum inhibitione Rotali præsentate Gherardo sub die ultima Januarii, & 2. Februarii 1645. fuit relaxatum mandatum sub die 18. Februarii, & possessio capta sub die 23. ejusdem, uti attentata sunt revocanda, *cap. non solum in fine, & cap. Romana, §. quòd si obstringatur, de appel. in sexto,* Rot. *decis. 51. de appel. in novis,* ex regula, quòd inhibitio Rotæ licit, sive justa est timenda, ut pluries dixit Rot. cor. Burat. *decis. 48. n. 1. & 2. coram eodem dec. 909. num. 1. coram bon. mem. Pirovano in Assinalaudi 19. Decembris 1625. coram bon. mem. Merlino in Romana devolutionis domus 3. Junii 1628.* & alibi sæpius, cùm non sint partes judicis inferioris cognoscere, an inhibitio intret, necne.

2. Nec facit, quòd dictum mandatum de immittendo fuerit relaxatum in executione litterarum Apostolicarum vigore mandati de subrogando, quia in individuo, possessionem captam à gratiosè subrogato post inhibitionem Rotalem esse attentatam, firmavit Rot. *in Toletana Parochialis 26. Jan. 1609. coram Sanctiss. D. N. confirmata coram bon. mem. Remboldo inter recentiores p. 4. dec. 620. n. 1. ubi n. 3. & 4.* ponderatur, quòd licèt executor datus in litteris subrogationis non potuisset denegare subrogato illorum executionem, absque censurarum incursu, subrogatus ipse debuit abstinere, stante Rotali inhibitione, & propterea citra vitium attentatorum Ghererdus non poterat accipere possessionem, postquam præsentata fuerat personaliter inhibitio Rotalis.

3. Et etiam attentata dicta possessio ex alio capite, cùm fuerit capta infra decem dies, nempè sub die 23. Februarii, & sic intra tempora ad appellandum, quia Decanus Colonien. non erat merus, sed mixtus executor, propter clausulas, *dummodo alteri non sit jus quæsitum; & amoto quolibet illicito detentore,* in litteris Apostolicis appositas, & consequenter tenebatur assumere officium judicis, & citare Canonicos, & Capitulum, & ab ejus sententia dabatur appellatio, & ideò possessio capta in vim mandati de immittendo intra terminum ad appellandum, est nulla, & attentata, ut sæpius fuit dictum in Rota, & præsertim cum Seraph. *dec. 1045.* coram sanct. mem. Gregor. XV. *dec. 91. per tot.* cum aliis allegatis per Addentes ad *decis. 413. nu. 4. coram eodem.* Deducta ab informantibus pro Gherardo non sunt habenda in consideratione, & in omnè casù supredicta attentata, quatenus non essent revocanda ad instantiam Canonicorum, & Capituli, sunt tamen revocanda officio judicis, ob spretum jurisdictionis Rotalis, cujus majestas fuit læsa, cum supradicta emanaverint post inhibitionem Rotalem, personaliter præsentatam Gherardo, ut aliis omissis, quæ reguleriter ad hoc propositum allegantur, firmavit Rota *in Messanen. Decanatus 13. Februarii 1645. coram me.*

Et ita utrinque, &c.

DE-

DECISIO XLI.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Merlino.

In causa Papien. Beneficii pro Illustri & P. D. Augustino Amedæo Barontio.

Contra R. D. Joannem Petrum Tascam.

Luna 29. Novembris 1645.

§. 1. VAcante beneficio simplici in Parochiali Ecclesia S. Mariæ, & S. Valentini loci Rosaschi Papien. Diœcesis per obitum Joseph Buccini, de mense Aprilis fuit ad illud præsentatus à majori parte Patronorum Laicorum Augustinus Amedæus, qui successivè literas Apostolicas Vicario Episcopi Novarien. directas obtinuit, quibus injungebatur eidem, quòd justificato in primis, & ante omnia coram ipso d. Jurepatronatus ex fundatione, vel dotatione ac ipsius Augustini idoneitate comperta præfatum beneficium auctoritate Apostolica illi conferret, & assignaret; mox Bartholomæus Ottina d. beneficium tanquam vacans in mense reservato, impetravit, ac ejus possessionem assecutus fuit, & subindè causam jactationis, & jactationum bonæ memor. Coccin. committi obtinuit contra præfatum Augustinum, quæ illi fuit personaliter intimata cum citatione, & inhibitione, iisque subinde reproductis decretus fuit eo instante processus per contradictas de anno 1640. Quibus peractis dict. Bartholomæus ex humanis decessit; Indeque orta controversia inter Augustinum instantem pro subrogatione in jus, ac possessionem defuncti collitigantis vigore Regul. Cancel. S. D. N. 29. de subrogand. Collitig. & Joann. Petrum Tascam novam ejusdem beneficii provisionem petentem, hodiè proposui Dubium ab Eminentiss. D. meo Cardin. Prodatario transmissum. An Augustino sit danda subrogatio; & Domini responderunt affirmativè.

2. Siquidem Clericatus d. Augustini probatur ex litteris patentibus Ordinarii, *ut not. in c. 4. de Cleric. Conjug. & in c. post cessionem de Prob.* Rota *penes Puteb. decis. 214. n. 5. lib. 2. & Cas. de Grass. dec. unic. n. 5. & seq. de præsumpt. bon. mem. Card. Seraph. dec. 713. sub n. 1. bon. mem. Cardin. Cavaler. decis. 483. n. 2. vers. Clericatus enim, &c. & Reverendissimo Urgellen. dec. 430. n. 2. ac in Recent. decis. 321. n. 5. vers. Clericatus, &c. p. 8. & in Messan. Archipresbyter. 29. April. 1641. cor. R. P. D. meo Cerro in §. Clericatus autem & in Gerunden. Prioratus 27. Junii 1644. coram R. P. D. meo Bichio in §. Clericatus,* Idoneitas verò illius ex Relatione DD. examinatorum in Urbe, Rot. *pen. et bon. mem. Bur. dec. 613. n. 6. ver. qua relatio & in recent. dec. 187. n. 2. vers. Clericatus, & idoneitas, &c. p. 6.* Obitus autem Bartholomæi in possessione d. beneficii ex confessione utriusque partis in earum supplicationibus *ad l. cum precum C. de liberal. caus. Card. Cavaler. d. dec. 483. sub n. 2. vers. obitus &c. & penes Burat. dec. 300. in vers. quinto & ubi Adden. referunt concordantes, & decis. 602. sub n. 10. vers. Tum quia hoc, &c. p. 5. rec.*

Lis demum suprà relata inter eos vigens ex ipsis actis, & processu coram præfato bon. mem. Coccin. in præsentia exhibitis, ex quibus utique probatur litis pendentia inter prædictos, quia non solùm fuit obtenta commissio, sed ejus vigore citatio, ac inhibitio contra Augustinum personaliter executa, & deinde reproducta, *cap. proposuisti, extr. de foro compet. c. gratum, de offic. delegat. Clement. 2. ut lite pendens* & in his terminis respondit Rot. *in Gerunden. Canonicat. 24. Maii 1602. penes sanct. mem. Gregor. decis. 27. n. 2. versic. de lite enim, &c. & in Romana Capellan. 15. Maii 1626. penes Burato. dec. 927. n. 3. versic. ex qua, &c.* ubi quod Rota semper fuit hujus sententiæ, *ac decis. 321. n. 2. versic. de lite, &c. p. 8. dec. 454. n. 7. versic. Presbyteratus, &c. p. 2. dec. 507. n. 6. versic. cum alias, &c. p. 5. rec. & in dd. Messanen. & Gerunden.* & rursus in eadem *Messanen. Archipresbyteratus 19. Jan. 1643. cor. Reverendiss. D. meo Decano in §. justificatio autem.*

3. Quibus concurrentibus subrogatio conceditur Collitiganti superstiti vigore dictæ Regulæ 29. ne propter novos adversarios litigia prorogari contingat & ex litium diuturnitate Ecclesiarum, ac beneficiorum detrimenta proveniant, contra *text. in c. 2. & 2. ut lite pendent. in 6.* & latè comprobant ad eandem Regul. Sarnens. *q. 1. §. ita tamen, vers. non tamen videtur honestum, &c.* dicens illi non esse derogandum in præjudicium collitigantia, *& q. 25. in princip. vers. & certè, &c.* & Mandos. *q. 2. sub n. 5. versic. ex præmissis,* & respondit Rota apud Cardin. Seraphinum *dec. 990. & dec. 1165. & sanct. mem. Greg. d. dec. 37. & dec. 125.* ac Buratt. *d. dec. 927. & in rec. dec. 416. p. 4. & dec. 607. n. 2. vers. quibus requisitis concurrentibus, &c. part. 9.*

4. Non obstat, quòd lis illa non vigeret super titulo beneficii, prout necessarium est, ut intret subrogatio vigore d. Regulæ 29. *per text. in dict. c. 3. in princ. ibique not. gloss. in verb. finita, & in c. 1. in verb. litigantibus, ut lit. pendent. in 6. & in Clem. 1. versic. Collatio, & in verb. litigantibus, eod. tit.* ac sæpiùs Rota respondit, sed super possessione ad quam videntur restrictæ jactationes Augustini in ea commissione narratæ. Mandos. *de d. Reg. q. 24. sub n. 7. vers. adversus, &c.*

5. Nam in principio dictæ commissionis fuit quidem expositum à Bartholomæo, uti proviso in mense reservato, quòd Augustinus prætendens dictum beneficium esse de Jurepatronatu laicorum, seque ab illis præsentatum, jactabat velle in partibus ipsum molestare in possessione ejusdem, ac fructibus, pruventibus & bonis illius. Verùm in conclusione petitam causam committi non tantum super hujusmodi jactationibus, & molestationibus, sed cum omnibus incidentibus, dependentibus, emergentibus, annexis, & connexis, totoque negotio principali, ad quam & quas, &c. Quibus sanè verbis tam possessorium, quàm petitorium in commissione comprehensum fuit, ac subinde per ejus productionem, utrumque censetur in judicium deductum, quando eam producens non se restrinxit ad certam speciem, quinimò illa generaliter usus fuit, ut in hoc casu apparet ex citatione contra Augustinum executa, *ad l. solemus, ff. de judic. c. 1. §. Cælestinus, extr. de sequestr. possess. & fruct.* & hanc sententiam sequitur Rot. ut per Ægid. *dec. 618. ad finem, vers. Insuper, de rescript.* Veral. *dec. 452. p. 1.* & fuit dictum *in Mediolanen. Capellan. 3. Julii 1595. cor. rec. mem. Cardin. Pamphilio, & dec. 294. sub nu. 3. p. 1. divers. Card. Caval. dec. 200. num. 5. vers. præterea Domini, &c.* & in his terminis *483. sub n. 2. & seq. vers. difficultas vero, &c. & Buratt. decis. 405. n. 6. vers. nam ultra quod sufficit, &c.* ac prius *à n. 1. & seqq. & sanct. mem. Gregor. d. decis. 25. nu. 1. vers. non obstat quod dicitur, &c. & bo. mem. Andr. dec. 44. n. 10. vers. unde etiam, &c. & in rec. dec. 342. sub nu. 2. vers. tamen cum causa, p. 4. & dec. 426. n. 8. vers. sic autem ad hunc effectum, &c. part. 4. & dec. 566. num. 40. vers. cum quia causa, &c. parte 5.* & latè fuit probatum *in dict. Messanen. Archipresbyter. cor. Rev. Patre Domino meo Cerro, in §. nec dubitari potest, ac seqq.* & deinde *coram Reverendissimo Domino meo Decano, dicto die 19. Januarii 1643. in §. neque subsistit, & in §. eoque magis.*

6. Minus obstat quòd lis dici non possit super titulo, nec ideo beneficium effectum litigiosum, cùm Augustinus, qui tanquam actor in ejusmodi jactationum judicio consideratur, Bald. *in l. diffamari, in fin. C. de ingen. & manumiss.* Ossasc. *dec. 251. n. 4. & 9. &* Rota *dec. 102. n. 9. vers. quia suffecit, &c. p. 6. rec.* ac proinde ex illius persona, & jure, judicii qualitas dignoscitur, Seraph. *dec. 990. n. 4. & in recent. dec. 212. n. 6. p. 1.* Non habeat institutionem, seu collationem beneficii, ex qua illi fuerit acquisitum jus in re, sed solum mandatum de providendo, cujus vigore, justificatis in eo dispositis, illud petere non poterat tanquam suum, sed potius tanquam sibi debitum, quo casu lis non dicitur super titulo, nec litigiosum censetur beneficium, ad *text. in d. Clement. 1. in princ.* ibique explicat *gloss. in dict. verb. collato, & in verb. litigantibus, & lit. pend. & in d. c. 1. & 2. eod. tit. in 6.* & fuit dictum *in Roman. Capellan. 3. April. 1620. cor. bon. mem. Coccin. & in Leodien. Canonicat. 9. Junii 1621. cor. bon. mem.* Ubald. *relatis in dict. Zerunden. Prioratus cor. R. P. D. meo Bichio, §. Lis probatur, ac sequent.* Quia literæ Apostolicæ Augustino concessæ non continent mandatum de providendo simplex, ac nudum, in quibus terminis Rota Respondit in decisionibus oppositis; sed ad favorem præsentati ad hoc ipsum beneficium tanquam Jurispatronatus laicorum, quo justificato sequebatur, quod cùm non esset comprehensum sub regula reservatoria mensium, provisio Bartholomæi non erat valida, nullumque ex ea illi fuerat jus acquisitum, ut fuit dictum in Barchinonen. Jurispatr. 3. Apr. 1643. cor. me, ac in aliis pluribus ibi relatis, & beneficium spectabat ad Augustinum, ac ipsi adjudicandum erat. Ideòque ex ejusmodi lite, quæ agitur inter ipsos præsentatos, sive inter præsentatum à Patrono, & provisum ab Ordinario, vel à Summo Pontifice, beneficium censetur litigiosum, ut fuit resolutum *in Exean. Jurispatronatus 19. Januarii 1611. cor. bo. mem. Pruta in §. nec refert, versic. secus autem, &c.* adeò quod altero ex eis decedente, nec licet Ordinario alii illud conferre, nec Patrono alium præsentare, *per text. in dict.*

in dict. §. 8. *cum ibi not. per gl. & DD. & in dict. c.* 3. *ne lite pendent. in* 6. sed ejus dispositio spectat ad Summum Pontificum, & propterea sub hac Regula comprehenditur, ut probat Sarnen. *in commens. supen c.* q. 6. *ad finem, versic. nam in jure quaesito per praesentationem*, &c. & firmavit Rota *in Mediolan. benef.* 1. *Junii* 1591. *penes Cardinalem Seraph. dict. decis.* 990. *à num.* 3. & *seqq. versic. quia cum Joann.* &c. *relata in Romana benefic. sanctae Mariae Majoris* 30. *Martii* 1637. *cor. Eminentissimo Domino meo Carden. Pantarola d. decisionum. sub num.* 9. & 10. *p.* 5. *rec.* & *in Veronens. benef.* 1. *Junii* 1634. *cor. bon. mem. Coccino inst. neque valetur quod hic non esset super servitu*, *ac seqq.* & comprobatur ex adductis *in dec. ejusdem* 41. *sub numer.* 1. & 2. & *per Medend. Roman. de rot beneficial. lib.* 2. *quaest.* 30. *sub num.* 35. *vers. tamen* & *subnum.* 42. *vers.* & *idea*, &c.

7. Accedit etiam quòd cùm Bartholomæus narrata ejus provisione Apostolica obtinuerit commissionem, non solùm super assertis intrusionibus Augustini, sed super incidentibus, ac emergentibus, & toto negotio principali cum clausula, quam, & quas; &c. sub quibus amplissimis clausulis certum est, tam possessorium, quam petitorium, & titulum beneficii fuisse comprehensum, eoque simpliciter, ac indistinctè usus fuerit, & adversarium generaliter citari fecerit, ut suprà dictum est, hinc etiam rectè dicitur ad hunc effectum titulum beneficii fuisse in ea lite deductum, illudque effectum litigiosum stante præexistentia collationis, seu provisionis ipsius Bartholomæi, super qua etiam principaliter cognosci poterat, ut in his terminis probavit Rota penes Cardinalem Caval. dicta dec. 483. *sub n.* 9. & *seq. vers.* & *ad hunc effectum*, &c. & *in recent. decis.* 396. *sub n.* 5. *vers. quam etiam ex ea*, &c. *n.* 8. & latius *d. decis.* 426. *sub num.* 2. *n.* 4. & fuit dictum *in d. Gerund. Priorat.* §. *Tum etiam quia lis, in vers. maximè vero*, &c. & sursus in eadem 9. *Dec.* 1644. *in* §. & *gratia dicitur, in vers. commissio est generalis*, &c. *ac d. Messanens. Archipresbyter.* 29. *Aprilis* 1645. *in* §. *nec dubitari potest*. Hoc enim pacto dum ipse causam committi obtinuit, dicitur sibimetipsi litem intulisse (quæ durat usquequo durat commissio) ac proprium beneficium litigiosum effecisse, ut inquit Sarnen. *ad regul. de Triennal. q.* 56. *eadem. penult. sub litera R. vers. nec etiam relevat*, &c. & cum sequitur Rota *decis.* 34. *nu.* 30. *vers. denique impetrans*, &c. *par.* 7. *recent.*

8. Præterea non obstat quod lis ex parte Augustini esset calumniosa, atque ideò non possit ei suffragari ad obtinendam subrogationem, ut probat Sarnens. *ad dictam Regulam in Præfatione*, *ibique* Mandos. *q.* 51. Rota penes Seraphin. *d. decis.* 1365. *n.* 9. & *seqq. vers.* 3. &c. Quia scilicet constet evidentes de non jure illius ex instrumento investituræ de anno 1569. 7. Octobris, in quo legitur, Auctores eorum, à quibus ipse fuit præsentatus investitos fuisse ab Episcopo Vercellensi jure feudi de Advocatia dictæ Ecclesiæ SS. Mariæ, & Valentini de Rosasche cum Clericaturis, quod quidem jus Advocatiæ, vel importat solam defensionem, ac protectionem Ecclesiæ, *juxta not. in cod. Salvator. vers. namque verò* 1. *q.* 3. & *in cap. generali, de elect. in* 6: vel si intelligatur etiam de jurepatronatus, ut sentit *gl. in cap. quia Cleric. in verb. Advocatiae, extr. de jurepatronat.* ibique not. Abb. *sub num.* 2. Butr. *sub num.* 6. & alii, admisit Rota *in Terdonen. jurispatronat.* 24. *Januarii* 1614. *coram Sanctiss. D. N.* illud tamen ab Episcopo nulliter fuit illis concessum eo particulari titulo feudi, ut notat Innocent. & alii *in cap. cum seculum de jurepatronat.* Roman. *consil.* 368. *sub num.* 2. *vers. tamen illud*, &c. Lambertin. *de jurepatronat. lib.* 1. *part.* 2. *q.* 7. *art.* 1. & penitus abrogatum ea dispositione S. Concil. Trident. *sess.* 25. *de reform. c.* 9. *vers. reliqui patronatus*, &c. ut in hujusmodi concessionibus ab Episcopo Vercellen. factis generaliter declaravit sacra Congregatio Eminentiss. DD. Cardinalium ejusdem S. Concilii interpretum, die 30. Aprilis 1642.

9. Nam (quidquid sit de illius testamenti fide, ac relevantia, cùm tantum sumptum ex alio sumpto fuerit in præsentia exhibitum à Tasca exemplatum dicta lite pendente, absque judicis auctoritate, & partis citatione, contra *tex. in c. fin. extr. de fide instrum.* Rota penes Buratt. *dec.* 47 *n. per tot.* & *in recent. decis.* 595. *n.* 10. *vers. maximè*, &c. *par.* 5. fuit responsum, quòd Augustinus non producit, nec utitur d. instrumento, nec ex eo intendit probare Jus patronatus illorum, à quibus fuit præsentatus, sed ex fundatione ac dotatione, quo titulo fuerunt hactenus admissæ ab Ordinariis aliæ præsentationes ab eis factæ, & subsecutæ institutiones, & signanter de persona præfacti Josephi Buccini ultimi ejusdem beneficii pacifici possessoris, ut apparet ex publico instrumento anni 1598. 16. Martii, ac etiam super canonizatione illius, uti ex fundatione ac dotatione competenti, emanavit sententia Ordinarii de anno 1619. 18 Maii, cui multùm defertur in hac materia, qua de ipsius agitur præjudicio, Rota *decis.* 13. *de jurepatron. in nov.* & penes Put. *dec.* ... *sub.* 5. *ac sanct. mem. Greg. dec.* 58. *n.* 3. *vers. præsertim*, &c. & licèt non fuerit adhuc exhibitus processus, ex ea tamen resultat hujus litis præsumptio, Rot. *penes bon. mem. Card. Seraph. dec.* 370. *n.* 9. *vers. atque etiam obstat*, &c. & *decis.* 595. *sub nu.* 5. *vers. non obstat igitur*, &c. *lib.* 3. *part.* 3. *divers. ac decis.* 498. *sub nu.* 2. *vers. sed ad effectum*, &c. *part.* 3. *recent.* cùm qua concurrit prædicta ultima præsentatio cum subsecuta institutione, & possessione pacifica per annos circiter quadraginta, quæ omninò sufficiunt ad excludendam objectam exceptionem non juris & calumniæ, nam etiam ad effectum impediendi subrogationem debet esse adeò evidens ac manifesta, ut evitari non possit, atque ideò quavis probabili ratione refellitur, cùm non teneatur reus possessor docere de bono jure suo, Rota penes Bellignet. *decis.* 3. *n.* 3. *vers. nam litis motio*, &c. *de rer. permut.* Cassad. *dec.* 7. *num.* 1. *versic. tamen quando*, &c. *in de dicto titulum* & *decis.* ... *n.* 5. *versic. ex quibus*, & *ne lit. pend.* Seraphin. *dict. decis.* 1365. *num.* 9. & *seqq. vers. minus*, &c. & *seq.* & *sanct. mem. Gregor. dict. decision.* ... *n.* 5. & *seq. versic. non obstat quod obiicitur*, &c. & *dict. dec.* 125. *n.* 2. *versic. nec obstat*, &c. & *seq.* & Buratt. *d. decis.* 297. *n.* 20. *versic. quo verò deducitur*, &c. & *in recent. d. dec.* 426. *n.* 6. *vers. denique non obstat*, &c. *Part.* 4. *dec.* 607. *num.* 16. & *seq. vers. ulterius*, &c. *part.* 4. & *in dict. Messanen. Archipresbyter. coram Reverendissimo Domino meo Decano, in* §. & *hoc ... coram R. P. D. meo Corrigo*, *in* §. *præsertim ... appareat*, & *in d. Gerunden. Prior. in* §. *animadvertente Domino*, *vers. quo ... tolerata*, &c.

10. Neque subsistit, quòd cùm Augustinus impetraverit beneficium, de quo fuerat provisus præfatus Bartholomæus ætate 60. annorum circiter tunc constitutus, cui propter senium vitæ periculum imminebat, ideò non sit illi concedenda subrogatio; ut cavetur *in d. reg.* 29. *in vers.* & *nihilominus*. Quia ... censetur improbus litigator, ut ibi notat Sarn. *q.* 16. *versic. ... ratione*, &c. & Mandos. *q.* 6. *sub n.* 2. *vers. quid valeat*, &c. & *seq.* ac Rota *dec.* 43. *sub n.* 15. & *seq. versic. ... p.* 2. *divers.*

11. Quia præter quòd non satis deducitur imminens vitæ periculum ex sola ætate sexaginta annorum, ut etiam docuit eventus, cum Bartholomæus sex circiter annos postea supervixerit, ut in his terminis Rota *in d. Gerunden. Priorat. cor. R. P. D. meo Bichio* 27. *Junii* 1644. *in* §. *minùs applicatur ... limitatio*, &c. & *sursus* 9. *Decembris ejusdem anni, ipsi dixerunt, pariter*. Ex facto removetur objectum, nam constat quòd dictus Augustinus fuit præsentatus, & literas Apostolicas obtinuit per plures menses, antequam Bartholomæus fuisset provisus, scilicet 8. Id. Maii anni 1638. ille verò fuit provisus 3. Kalend. Novembris ejusdem anni.

12. Denique, non obstat, quòd illius Regulæ 29. dispositio non habeat locum ad favorem præsentati à prætensis patronis, ne fiat præjudicium libertati beneficii, quam alter novam provisionem petens intendit defendere.

13. Quia cùm ipse præsentatus superstes vigore subrogationis non solùm innitatur jure suo, sed etiam defuncti collitigantis, ideò conservatur æquè in ejus persona jus libertatis beneficii, nec ullum illi fit præjudicium; intereà verò prævalet ratio sopiendi lites, quæ publicam concernit utilitatem & favorabilior est, ut per Sarnens. *ad eandem regulam, in fin. proœm.* 2. *illud tamen*, & *quaest.* 13. *vers. tamen tenendo primam opinionem*, &c. & exornat ibidem Mandos. *in proœm.* Idéoque jure merito illi concedenda est subrogatio, ut fuit resolutum *in dict. Mediolanen. benef. cor. Card. Seraph. d. dec.* 990. *à num.* 3. & *seq* & *in d. decis.* 1365. *nu.* 11. *vers. eorum*, &c. & *per tot.* in quibus Rota respondit dandam esse subrogationem præsentato à patronis Beneficii contra petentem provisionem, & *in dict. Roman. Capellan.* 15. *Maii* 1626. penes Buratt. *decis.* 927. *numer.* 1. ubi expressè firmatur, quòd dicta regula locum habet etiam in Beneficiis de Jurepatronatu laicali.

Atque ita fuit conclusum utraque parte informante, &c.

DECISIO XLII.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Verospio.

In Causa Calaguritana Beneficii de Cornago.

Luna 15. Januarii 1646.

§. 1. ADmittendos esse articulos per Joannem de Peralta, & Josephum de Baroza exhibitos ad excludendum Baccalaureatum Petri adversarii, Domini responderunt, quia in dubio ex stylo hujus tribunalis denegari non solet examen testium in Curia, si de ejus relevantia apparet, de quo stylo testatur Vestr. *in prax. lib. 5. cap. 14. nu. 6.* Rota *decis. 24. & 55. de testib. in ant. & cor. Verallo dec. 47. p. 1. & in Rossanen. Decimarum 10. Aprilis 1641. coram R. P. D. meo Bichio, & novissimè in Roman. dotis 15. Aprilis 1630. cor. R. P. D. Queippo*, ubi rationem ponderat, quòd eorum probatio oblata censetur in continenti, quæ in omnibus judiciis etiam summariis admitti solet, juxta text. *in c. literas, de restit. spol. & in l. ille à quo, ff. si de testamento, ff. ad Trebell. cum aliis*, per Molin. *de primog. lib. 4. c. 9. n. 4.*

2. Hujus verò relevantia probationis ostenditur ex quo cessante gradu Doctoratus cessat fundamentum prælationis in decisionibus ponderatum ad favorem Petri, cùm etiam ex facto tollatur alterum quod esset Sacerdos antiquior; & hos articulos eò faciliùs admittendos esse Domini censuerunt, quia fumus veritatis hujus futuræ probationis exhibetur ex libris compulsatis in Universitate Salamantina, in quibus non legitur nomen Petri descriptum, prout ex dispositione statuti pluries adnotari consuevisse studentium nomen, antequam laurea decorentur ex illius exhibitione docetur, cujus observantia probari intenditur ex testibus in Curia examinandis; ex hac enim observantia resultat probatio negativæ, quòd Petrus in eodem libro non sit descriptus, nec gradu Doctoratus fuerit insignitus, ut notat Baldus *in leg. 3. C. de err. adv. n. 5. in fin.* Ruin. *consil. 35. nu. 19. lib. 1.* Rota *cor. Cassad. dec. 5. n. 5. super regul. & cor. Achil. decis. 9. super reg. de trien. num. 4. & coram Greg. XV. dec. 189. n. 4.* præsertim cùm in eisdem articulis asseratur unicum esse librum pro descriptione studentium destinatum, & ab unica tantùm persona retentum, quæ Secretarii munere fungitur; qui sanè articuli, cùm non nisi ex testium depositione valeant justificari, admitti debent, etiamsi aliorum probatio resultaret ex scripturis, ut firmavit Rota *decis. 17. de test. in antiq. & coram Cavaler. dec. 271. n. 5.*

3. Hinc cessat objectio, quòd articuli videantur concepti ad evertenda decisionum fundamenta, & propterea reiici debeant, ut aliàs rejecit Rota *in Mediol. censas 9. Maii 1597. coram clar. mem. Card. Pamphilio, & in Bovanira. dismembrationis 12. Decembr. 1634. cor. R. P. D. meo Ghislerio*; Illi enim etiam admitti solent dum fumus veritatis exhibetur, ut censuit Rota *cor. Greg. dec. 414. n. 4. & in Cracovien. Juris legendi 3. Decembr. 1659. cor. R. P. D. meo Ghislerio inter impres. p. 5. dec. 355. n. 38.*

4. Tollitur etiam altera objectio, quòd materia super qua petitur testium examen, uti continens probationem falsitatis; dicatur objectiva, super qua remissoria non conceditur, *juxta decis. Verall. 50. n. 8. & 63. n. 3. p. 3. & 503. n. 4. p. 2. rec.* Quia dum datur fumus, denegari non debeat articulorum amissio, etiam materia objectiva, si objecta deducantur excipiendo, & sint de jure dantis, ut notat Vestr. *in prax. lib. 6. c. ult. n. 1. in fin.* post Felinum *in c. cùm causam, n. 23. de testib.* Menoch. *de recup. rem. 13. n. 361.* Rot. *cor. Puc. dec. 519. n. 3. lib. 1. & cor. Buratt. dec. 28. n. 7.*

5. Non obstat sententiam Petri transitum fecisse in judicatum, quod finem sicut litibus imponit, illa articulorum admissionem impedit, Jas. *in l. puter furioso, nu. 25. ff. de his qui sunt sui vel alien. jur.* Rota *cor. Verall. dec. 51. n. 1. p. 3. & cor. Greg. dec. 218. n. 2.* quia limitatur prædicta conclusio pendente causa restitutionis in integrum, ut dixit Rot. cor. Verall. *dec. 67. n. 1. p. 3.* & cor. Buratt. *dec. 555. n. 5.* & cor. Cavall. *dec. 425. n. 3. & in Januen. pecuniaria 27. Jun. & 18. Dec. 1642. cor. Reverendiss. D. meo Decano* etiamsi lapsum fuerit quadriennium, quod ex stylo Curiæ ad hunc effectum non attenditur, ut firmavit Rota coram Buratt. *dec. 452. n. 7. & 604. nu. 17. & in Adrien. Jurisdictionis 27. Junii 1621. coram bo. mem. Pirovano, & in Romana fideicommissi de Carancis 22. Aprilis 1655. cor. bo. mem. Coccino.*

Et ita utraque, &c.

DECISIO XLIII.

Sacra Rota Romana coram R. Domino Dunozet. Decano.

In causa Toletana Pensionis.

Luna 15. Januarii 1646.

§. 1. AGenti D. Abbati Joanni Antonio Costa, pro solutione pensionis scutorum 500. reservatæ usque sub Kalend. April. 1626. super Archidiaconatu Toleti per Eminentissimum D. Cardinalem Borgiam tunc possesso, contra D. Paulum Jordanum, ut fidejussorem, qui accesserat huic reservationi, cùm opponeretur de dictæ pensionis extinctione per obitum Didaci de Cardenas, sub cujus nomine apparebat facta reservatio; sed tamen allegabatur a Domino Abbate nudum tantummodò nomen illum præstitisse; commodum verò & utilitatem spectare ad ipsum Dominum Abbatem, sicut idem Cardenas tanquam Hispanus (vulgariter nuncupatus *Testa di ferro* habebat etiam alias pensiones super sui capite, reservatas ad commodum & utilitatem Italorum, ita ut inde juvetur ipse dictus Abbas subrogatione quam fecit sanctæ memor. Urbanus VIII. Joannis Gongales Lagunes pariter Hispani, transferendo in illum omnes pensiones, quæ aderant auctoritate Apostolica reservatæ super capite dicti Cardenas. Contigit dubitari, an pensio sit reservata ad commodum, & utilitatem ipsius Domini Abbatis, & D. Palaus Jordanus pro ea teneatur. Quo dubio proposito DD. utrumque illius caput affirmativè resolverunt.

2. Etenim respectu utilitatis, & commoditatis pro Domino Abbate animadvertebatur novum non esse, ut reservationes pensionum concipiantur in persona Hispani, & nihilominus commoditas spectet ad Italum, prout fieri consuevisse referunt Garz. *de Benef. p. 1. cap. 5. n. 263.* Loter. *de re benef. lib. 1. q. 36. n. 90. & seqq.* Castrop. *quæst. mor. to. 2. tr. 13. disp. 1. punct. 15. §. 10. num. 2.* Rota *divers. dec. 400. n. 2. p. 1. in Nolana præsionis 30. Januarii 1610. impress. penes Marches. de commiss. par. 1. pag. 622. nu. 8. coram Buratt. dec. 835. nu. 6. & coram Reverendiss. D. Durano decis. 583. n. 8.* super quòd ubi directa probatio nequeat haberi, nec dubitabatur sufficere præsumptiones, & conjecturas, Loter. *d. q. 36. n. 105.* Caputaq. *dec. 200. n. 6. p. 1.* Rot. *ibi dec. 401. n. 2. p. 1. cor. Card. Seraph. dec. 1088. n. 1. & dec. 1088. n. 1. & coram Buratt. dec. 724. n. 3. & dec. 791. n. 2.*

3. Ita verò Papam voluisse in præsenti reservare ad commodum, & utilitatem Domini Abbatis, ipsum Papam ac partes hoc ita etiam intellexisse apparet, librando non minus contextum totius supplicationis, quàm seriem desuper gestorum die Signaturæ illius, vel ante, ac demum postea, supplicatio enim ipsa continendo insimul cum reservatione pensionis cui Eminentiss. Cardinalis Borgia consensit, etiam resignationem Domini Abbatis Costæ de Canonicatu in Ecclesia Collegiata Beatæ Virginis Mariæ in Via Lata Urbis, ad favorem D. Jordani familiaris ejusdem Eminentissimi Cardinalis, ac facultatem pro reservatorio pensionis transferendi, & respectivo Eminentissimi Cardinalis Titularis onere illam solvendi, etiam mandatam, sat detegit contemplationem habitam a Papa dictæ utilitatis & commoditatis, sive dum, alioquin frustratoria fuisset mentio resignationis factæ à Domino Abbate Costa, ut benè ad rem ponderat Cardin. Seraphin. *decis. 1108. nu. 3.* sive potissimùm, quia similes facultates non consueverunt inseri literis reservationum continentium indifferenter pensionarii nominationem, cum illius commodo, sed benè quando unus nominatus, ac alter debet habere commodum, ut in hisce pensionibus Hispanis, quarum commodum Papa velit spectare ad Italum, ne tunc Italus per obitum Hispani, in cujus personam reservatio concipitur, remaneat privatus commoditate pensionis, Lorer. *de re benefic. dict. q. 36. n. 100.* Castropal. *q. moral. dict. §. 10. n. 1. vers. quapropter.*

4. Prout eadem contemplatio elicitur à correspectivitate pensionis ad resignationem, quatenus eadem die signatæ supplicationis Eminentiss. Cardinalis consensit dictæ reservationi, si gratificans suo familiari, cui Canonicatus resignatus conferebatur, ac damnum resarciens resignantis, juxta modum in resignationibus receptum, de quo Paris. *de resign. lib. 6. q. 2. n. 2.* Atque D. Jordanus resignatarius accessit obligationi Eminentiss. Cardinalis, uti principalis principaliter, & insolidum promittens ultrò relevare indemnem Eminentiss. Cardinalem, & loco cedulæ bancariæ demandatæ in supplicatione, attergavit nominatim favore

vore D. Abbatis Costæ, loca undecim montis Fidei, cum expressione etiam quòd ipsa remanerent obligata, donec pensio duraverit, etiamsi Arebidiaconatus in alios transferentur, quæ actuum cohærantia, cùm omninò verisimilem inferat correspectivitatem, ut inde unus actus intelligatur factus propter alium, ad tradita per Doctores *in l. perens, C. de pact.* Menochius *consil. 1. num. 545.* Surd. *consil. 17. num. 9.* Gabr. *de præsumpt. concl. 13. nu. 45.* Cardinal Mant. *de tacit. & ambig. lib. 4. titi 3. num. 2.* Paris. *de resign. lib. 1. qu. 2. num. 25. & lib. 14. qu. 7. nu. 45.* Giurb. *dec. 85. n. 10.* ubi post alios affirmant num. 20. id procedere, sive actus gesti fuerint inter easdem, sive diversas personas. Rot. *rec. decis. 13. num. 40. par. 5. cor. Burneg decis. 361. n. 4. & coram R. D. Durano, decis. 11. & 12.* Utique suadet personam D. Abbatis resignantis nominatam in prima parte supplicationis, subintelligi etiam in secunda, quoniam in correspectivis unum alteri censetur inesse, *l. lcilu, ff. si cert. pet. leg. si veneri, §. in bonis, ff. de privileg. credit.* Bald. *cons. 317. per tot. lib. 3.* Alba. *cons. 230. n. 31.* Joannes Franc. à Ponte *cons. 69. n. 19.* Rota *rec. dec. 423. n. 6. p. 1. dec. 108. n. 5. par. 5. & dec. 323. n. 86. p. 6.*

5. Et id ipsum denique convincunt, tum præcedens tractatus reservandę pensionis ad commodum & utilitatem D. Abbatis resignantis, unde rectè sumitur interpretatio conalusionis, Surd. *cons. 202. nu. 19. & seq. & decis. 295. nu. 10. & decis. 238. nu. 3n. & seq.* Add. *ad sanct. mem. Greg. XV. dec. 169. nu. 7.* ut comprobatur per testem mediatorem, seu expeditorem litterarum resignationis, & pensionis, cui licèt unico defertur ita deponenti de facto proprio, saltem concurrentibus adminiculis. Cravetta *consil. 178. n. 7.* Caputaquen. *decis. 271. num. 1. & 3. part. 3.* Rota *divers. decis. 229. num. 4. part. 2. coram sanct. mem. Gregorii dec. 547. num. 6. & recens. dec. 162. n. 3. & decis. 211. n. 9. par. 2. & dec. 87. nu. 9. p. 6.* Nimirùm contemporanea & conformi adnoratione in libro ipsius expeditoris, ac depositione alterius testis, quoad ordinem datum Hispano de Cardenas per Dominum Subdatarium sese gerenti in ista pensione, ad instar reliquarum sui nomine Cantantium in Hispania, cujus libri seu depositionis efficacia, licèt non careat aliquali dubitatione respectu integræ fidei ex traditis *in dec. Burutt. 835. n. 14.* Tamen est considerabilis ad effectum ita adminiculandi, sicut de scripturis, & cæteris probationibus informibus; animadvertunt Bald. *cons. 204. n. 7. lib. 3.* Rota *rec. dec. 310. n. 3. & dec. 598. n. 6. p. 1.*

6. Tùm etiam qualitas ejusdem Hispani habentis similes pensiones ad commodum, & utilitatem Italorum, cum observantia secutarum solutionum ad commodum, & utilitatem Domini Abbatis, tam de ordine dictorum Cardenas & Luganes, quas etiam sine eo, sed per seipsum exigendo, ut ex quierantiis & depositionibus testium, quæ observantia pariter demonstrat, sic Papam, necnon partes ab initio intellexisse, juxta adducta *in dec. 261. n. 4. dec. 521. n. 8. & dec. 19. n. 6. p. 1. rec.*

7. Er ex his de licentia Papæ Domini non dubitarum, sive resultet ipsa, ut dictum est, ex illa actuum correspectivitate resignationis & reservationis, quasi hoc ob oculos ponat, supplicantes nihil aliud intendisse, quàm ex quadam velnti permutatione pensionem succedere loco Canonicatus, ad reparandum cum mensura justitiæ incommodum, quod ob dimissionem propriæ utilitatis ad invicem subibatur; sive ex incerta in eademmet serie reservationis pensionis ipsa facultate eam transferendi, quando nunquam àliàs in eodem contextu reservationis solita à Papa respectu aliarum pensionum concedi, derogat id agi, ut in illis confidentialibus pensionibus obvietur possibilitati extinctionis earumdem, si fortè contingeret præcedere Hispanum, qui nomen accommodavit, indeque emergat declarativa expressio non debere commensurari durationem pensionis ad vitam nominati reservatarii; sed hoc etiam extincto, adhuc curari ut superstes existat pensio, ne pereat commoditas illius, cui verè gratia reservatæ pensionis dirigebatur, sive ex decreto contento in supplicatione absolutoria Hispani, & Translatarii à restitutione terminorum exactorum pensionis, in omnem casum repetitionis, a Titulari, quod propriè & præcisè convenit naturæ confidensialis pensionis, cùm tali casu satis sit emergere scientiam, & posse eam excitari in Papa ex toto tenore supplicationis sibi porrectæ, & ex rebus ac verbis in ea contentis, præcipuè simili confidentiali pensionis rantummodò convenientibus, quæ benè proinde excludunt præsumptionem ignorantiæ ad probationem scientiæ inde resultantis, Riminaldus *in consil. 234. num. 328.* Bero. *consil. 1. num. 10. volum. 3.* Paris. *de confid. qu. 40. nu. 10. & seqq. & num. 19. & 38. ac de resignat. lib. 5. qu. 5. num. 67. & seqq. & lib 10. qu. 5. num. 55. & seqq.* Lother. *de re benef. lib. 5. quæst. 36. num. 92. 97. 100. & seq. & lib. 3. qu. 9. num. 49.* Rot. *dec. 371. lib. 2. par. 3. div.*

8. Er hoc ita percepisse, & voluisse ipsum Papam expromere supradictum ordinem datum dicto Cardenas à Domino Subdatario, per quem uti per organum defertur nobis vox, & intentio Papæ, & ex illius scientia de ipsiusmet Principis scientia certioramus. Rimin. jun. *cons. 640. n. 20. & 29.* Loter. *de re benef. lib. 2. q. 53. n. 26. & 27.* Rot. *dec. 387. sub n. 6. vers. unde inferebantur par. 3. rec.*

9. Non obstat, quòd hæc pensio non reperiatur descripta in libris Datariæ, ubi adnotantur similes pensiones confidentiales; quidquid enim ab iis dumtaxat veritatem haberi posse dixerint, Garz. *de benef. p. 1. c. 5. n. 270.* Cardin. Seraph. *dec. 1088. sub n. 4.* Burart. *dec. 835. n. 9.* loquuntur in casu, quo ex tenore supplicationis, & subjecta materia veritas non percipiebatur, excludunt quin ex ipsa supplicatione & litteris probario valet desumi, cùm imò litteræ & supplicatio plenè probent, Rota *dec. 28. de probat. in antiq. dec. 265. num. 6. part. 7. recens.* & in proposito *dec. 399. num. 2. p. 1. divers.* Neque incuria officialis, ad quem spectabat munus ita describendi, nocere debet Italo habenti fundatam intentionem ex aliis probationibus, ut in simili de Notario omittente instrumentum in protocollo, dixit Rota coram Card. Caval. *dec. 122. n. 11.* & coram Buratto *dec. 30. n. 6. & 7.* Aliud autem similem contrarium de Chirographis officialibus defectu registrationis diluitur, quia in illis adest particularis constitutio fel. record. Pii IV. de registrandis. At gratia pensionis perfectionem recipit à sola signatura supplicationis. Cassador. *dec. 4. n. 2. de cons. possess. & propriet.* Rot. *div. dec. 418. n. 3. p. 1.*

10. Minus refert litteras reservationis fuisse expeditas cum solutione componendæ, quæ non consueverit solvi in pensionibus Hispanis confidentialibus; ita enim contigit, quod reservatas in provisionibus beneficiorum, non in resignationibus ad favorem nec quidem ratione qualitatis pensionis, sed personarum cùm plerumque concedantur familiaribus, & aliis charis Pontifici solitis eximi ab impensa compositionum, *ut in decis. 400. num. 10. vers. 7. quin, in fin. p. 1. divers.* Et solutionem componendæ potiùs retorquet pro D. Abbate; qui illam impendit ad adjuvandum aliunde probatam ipsius contemplationem, elicitur *ex adductis in decis. Buratt. 724. n. 3. & 798. n. 2.*

11. Nec est considerabilis ratio per Papam deducta in litteris reservatoriis vitæ, & honestatis morum dicti Hispani, vel attento quòd ea verificari possit respectu proprietatis remanentis penes Hispanum, in quo propterea requiritur morum honestas, & character clericalis, Felin. *in oper. mor. to. 3. tr. 42. c. 9. n. 19.* Vel etiam quia effectus conceptorum verborum erga Hispanum proprietate seu nomine fruentem, magis dirigatur ad Italum contemplatum respectu commodi, juxta regulam plus valere quod agitur, quàm quod fictè concipitur *l. 1. & in tot. tit. C. plus valer. quod agit.* cum aliis, quas in specie pensionis retulit, & secuta est Rota *in impress. penes Pacific. de salv. decis. 124. n. 3.*

12. Neque revelat ab Hispano traditum non fuisse Domino Abbati consuetum in pensionibus confidentialibus dari mandatum irrevocabile ad exigendum, de quo *in dict. dec.* Buratt. 835. *n. 8.* Illud enim sæpissimè consuevit omitti, *ut in dec.* Card. Seraph. 1088. *sub n. 9.* cui in omnem casum, vel alteri defectui, etiamsi adesset alicujus momenti, prævalerent solida fundamenta comprobatæ contemplationis commodi, & utilitatis pro Domino Abbate ex suprà allegatis.

13. Hinc firmato antecedenti contemplationis prædictæ resultat necessaria consequentia, ut Dominus Jordanus vigore suæ accessionis, fidejussionis, teneatur solvere Domino Abbati Costæ, cùm omnes pensiones reservatæ Hispano de Cardenas, fuerint per sanct. mem. Urban. VIII. translatæ habita generali, & indifferenti relatione, prout in diversis supplicationibus, seu cedulis motus proprii desuper signatis continebatur in personam Joannis Gonzales Lagunes, qui adhuc vivit, atque obligationum seu fidejussionum vis in tali casu rendat ad Itali commodum, non ad Hispani utilitatem, Gratianus *discept. 138. n. 20.* Rot. *in impress. penes Pacific. dicta dec. 129. eod. n. 3.*

14. Nec translatione secuta Eminentissimi Cardin. Borgiæ ad Ecclesiam Hispalen. & deinde ad Toletan. potest dici accessionem D. Jordani expirasse, quia nedum in reservatione pensionis, juxta quam, & juxta omnia decreta in ea contenta se obligavit idem Dominus Jordanus, cavetur expressè quòd obligationes, & accessiones consistant in suo robore, etiam postquàm ipse Eminentiss. Card. Archidiaconatum dimisisset, nisi successor fecerit similem obligationem, & teneri præcisè sa, ac suos successores, & fidejussores velle declaravit idem Eminentissimus Cardinalis, ad formam om-

omnium decretorum reservationis ipsæ pensione durante, etiam quod quacumque auctoritate, & motu proprio Papæ fieret de dicto Archidiaconatu aliqua provisio, donec provisi, se pariter obligarent, & cæteras cautelas hic in Urbe præstarent pro securitate pensionis, ac dimittere intelligatur, qui consensit incompatibili assecutioni, Paris. de resign. lib. 1. p. 1. n. 40. ubi ea Mandos. super regul. Cancellar. de infirm. q. 13. num. 8. & 9. Aut quòd verbum dimissio est loco generis, & complectitur quemcumque actum, per quem à se quis abdicare jus proprium dicitur. Eoque magis ubi translatio, ut in præsenti successit propter meritum translati, tunc enim effecta intelligitur ex parte ejusdem translati à proprio consensu, & acceptatione, Abbas in cap. alt. n. 13. de postulat. Prælat. Calder. consil. 1. de translat. Prælat. Loter. de re benefic. lib. 2. qu. 28. n. 77. & 79. & fuit dictum in Bonon. beneficiorum 29. Maii 1945. coram R. P. D. meo Bichio, teneaturque ad interesse, & sic ad solutionem Eminentissimi Cardinalis, & ipse D. Jordanus principalis fidejussor donec integrum factum alienæ futuræ obligationis ab ipsis omnino præstetur ex Rota coram sanct. mem. Greg. XV. dec. 241.

15. Sed & ulterius etiam obligatio D. Jordani emanavit de solvendo absolutè donec pensio duraverit, cum specificatione etiamsi Archidiaconatus hujusmodi quovis modo vacando ad alios tertios possessores transferatur: nam verba quovis modo, adiecta vacationi important irrefragabiliter omnem ejus modum excogitabilem, Gabr. consil. 187. n. 9. l. 1. Roland. consil. 4. n. 48. lib. 1. Laureot. decis. Avenionens. 110. n. 4. cum aliis per Modern. Lusitan. d. 339. nu. 1. & seqq. Rota divers. decis. 505. n. 19. p. 1. Ac sine dubio potuit idem Jordanus velle manere suam obligationem postquam Archidiaconatus quomodocunq; in aliam personam transiisset, quia non probibetur quis fidejubere pro alio, & obligare se pro re aliena ut decisum fuisse in una Prænestina, & Senens. pensionis 10. Januarii 1958. coram Ruiruga, referunt, & eam sequuntur Paris. de resignat. lib. 1. q. 8. num. 19. & 17. Garz. de benefic. 1. c. 5. n. 180.

Et ita utraque parte informante,

DECISIO XLIV.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Merlino.

Vercellen. Decimarum.

Veneris 17. Maii 1641.

§. 1. STandum esse in decisis sub die 3. Nov. præteriti, Domini responderunt, cum nequeat dubitari, Capitulum in exactione decimarum in territorio Oppidi Cassinarum stratæ habere intentionem fundatam in sententia antiquissima anni 1464. lata ad sui favorem super hujusmodi solutione contra Communitatem, & homines dicti Oppidi, & confirmata per tres alias sententias Rotales, quas effectum sortitas fuisse, ostendunt depositiones testium, locationes de hujusmodi decimis cum subsequuta exactione, & propria confessio earumdem Monialium sum. veter. num. 43. & 5. Quæ sententia, cum firmet statum, afficit etiam Moniales, licèt ibidem non expressas ut fuit probatum in decisione, quæ revidetur §. Capitulum enim.

2. Nec obstare visa fuerunt Dominis privilegia de novo adducta, & quibus fit tota vis ab Informantibus pro Monialibus, Privilegium enim Bonifacii VIII. (ut omnia examinentur) datum in earum Summ. n. 2. per quod dd. Moniales a solutione hujusmodi decimarum prætenduntur exemptæ, licèt contineat derogationem quarumcumque Constitutionum Apostolicarum, & legum Imperalium, cum clausula generali, Quibuscumque. Attamen non continet derogationem Concilii Lateran. in cap. nuper de decim. quod specificam, & expressam requirit, nec in generalissima comprehenditur, ut probat Archid. in cap. 1. nu. 2. vers. vel dic. Planius, de constit. in 6. Mohed. dec. 7. num. 2. de locat. Rot. in Tolet. decimarum 26. Novembr. 1606. coram Justo n. 2. post Marches. de Commiss. p. 2. fol. 596. in Urbinaten. decimarum 25. Junii 1618. cor. Sanctissimo Domino N. post Tamburin. de jur. Abbat. dec. 94. n. 4. cor. bon. mem. Coccino dec. 269. n. 2. in recent. decis. 341. numer. 2. part. 1. decision. 229. numer. 2. p. 2. & decis. 103. num. pariter 2. p. 7. & in Hispalen. decimarum 27. Junii 1664. cor. R. P. D. meo Corrado.

3. Privilegium verò Gregorii XI. in Bull. to. 1. inter ejus Constitutiones, constituit. 7 §. 22. Quod postea ab Eugenio IV. & Martino V. fuit confirmatum, & per Siatum IV. extensum ad quæcunque bona, & quascumque decimas, ut in d. tom. 1. Constit. ejusdem Sixti 7. §. 7. Ultra quod eodem defectu non expressæ derogationis laborat, cùm loquatur tantùm de fratribus Ordinis S. Dominici, non debet extendi ad Moniales ejusdem Ordinis, cùm in odiosis qualis est exemptio à decimis, ut dixit Rota decis. 271. n. 6. p. 4. rec. Moniales, non veniant appellatione fratrum, seu Monachorum ex doctrina Bald. in l. tres fratres num. 1. vers. quia privilegium, ibique Alberic. ff. de pact. idem Bald. in l. quicumque num. 17. D. de serv. fugit. Anchar. in c. 1. n. 277. de constit. Alexand. cons. 15. post litteram F. vers. quod privilegium lib. 4. Roland. cons. 83. n. 37. lib. 3. Honded. consil. 76. num. 25. lib. 2. Burt. sen. consil. 9. n. 15. benè Cocchier. de jurisd. ordin. p. 1. q. 17. n. 28. Maotic. de conject. lib. 8. tit. 6. n. 29. in fin. Rot. in recent. dec. 380. n. 4. & 5. p. 5.

4. Quæ responsio licet etiam adaptetur, privilegio edito ab eodem Siato IV. dicta Constit. 7. §. 7. cùm tantum loquatur de Fratribus Prædicatoribus, non autem de Monialibus, nihilominus duas alias ponderarunt Domini responsiones; Alteram, quòd in dicto privilegio deest expressè derogatio d. cap. nuper, quæ ad hunc effectum requiritur ex juribus supra allegatis: alteram, quòd ille Pontifex in d. privilegio intellexerit solummodò de decimis extraordinariis, non autem de ordinariis debitis de jure Divino, quamvis verbis, & dictionibus generalibus legatur conceptum; in his enim privilegiis non veniunt ea, quæ de facili concedi non solent, nisi de eis fiat specialis mentio, ut sæpissimè tenuit Rot. cor. Cardin. Pit. dec. 65. per tot. lib. 3. cor. Cardin. Seraphin. dec. 1293. num. 6. versic. ideo illa verba, cor. bon. mem. Coccino d. dec. 269. n. 3. & 4. & hoc idem privilegium ita pluries Rota fuit interpretata in Toletana Decimarum 26. Novembr. 1607. cor. Ottembergo, contra Card. Cavaler. dec. 147. num. 11. & postremò latissimè in d. Hispalen. decimarum vers. cum quia cum aliis in decisione, quæ prodeat vers. hinc etiam infertur.

6. Nec relevat derogatio ibidem posita in §. 27. ibi, non obstantibus Constitutionibus, &c. ac etiam in Provincialibus, & Synodalibus Conciliis editis. Quia licèt derogatio generalis Conciliorum cum clausula, quorum tenores, includat derogationem Concilii Lateranensis, ut dixit Rot. in Conchen. exemptionis decimarum 17. Maii 1598. coram Orano relata per Garz. de benef. p. 4. c. 5. n. 29. In casu tamen de quo agitur, derogatio loquitur tantummodò de Conciliis Provincialibus, & Synodalibus, quorum appellatione non venit Concilium Lateranen. quod est generale, & declarando d. dec. Conchen. exemptionis decimarum, respondit Rot. in Cæsaraugustana decimarum 17. Junii 1618. coram Sanctissimo D. N. relata per Add. ad Burat. decis. 704. nu. 16. & in d. Hispalen. decimarum cor. R. P. D. meo Corrado versic. In proposito autem in fin.

6. Denique non obstat privilegium Sanct. mem. Pii V. in Bull. tom. 2. Constit. 41. §. 2. nu. 14. ultimo loco exhibitum, quia ultra quod in eo deficit eadem expressa derogatio dict. c. nuper, hujusmodi privilegium fuit revocatum, & ad terminos juris, ac Concilii Tridentini redactum per Constit. Gregor. XIII. in eodem Bullar. d. tom. 2. Constit. 9. per tot. quod perinde est, ac si non emanasset, ut in eisdem ferè terminis de eodem privilegio dixit Rot. in una Pampilonen. decimarum 18. Decembris 1615. cor. bon. mem. Coccino, quæ est decis. 728. n. 2. p. 3. rec. Quæ constitutio Gregoriana non evitatur, allegando, eam non fuisse in tempore promulgatam, nec usu receptam, quia tanquam promulgata inter alias Bullas Pontificias circumfertur, ut videre est in loco supra citato. Quòd autem sit usu recepta, firmavit Rot. cor. bon. mem. Coccino in d. decis. 728. n. 2. p. 4. recent.

7. Prout minus relevat prætensa quadragenaria præscriptio, quia ut respondet decis. §. ulterius, illa non probatur, & probata non relevaret, cum Capitulum obtinuerit à Carolo, & Federico Imperatoribus ad petitionem Eugenii Papæ III. privilegium centenariæ, quòd licèt laicale, cum emanaverit de consensu, & petitione Pontificis, & ab eo confirmatum fuerit, ligat & afficit etiam personas Ecclesiasticas, Azor. instit. moral. p. 1. lib. 7. cap. 37. versic. nisi stant privilegia, cum aliis in d. dec. d. versic. ulterius quadragenaria non sufficit, sed requiritur centenaria ex juribus ibidem adductis.

8. Nec applicatur responsio, quòd præscriptio quadragenaria cum allegatione tituli parem vim habeat cum immemorabili, & æquiparetur centenariæ per textum in cap. 1. de præscript. in 6.

9. Primò, quia cùm titulus deducatur ex hujusmodi privilegiis, quorum alia loquuntur tantùm de decimis extraordinariis, non autem ordinariis, debitis de jure Divino, alia comprehendunt dumtaxat Fratres, non Moniales, & omnia careant derogatione d. cap. nuper, non potest deservire ad hunc effectum, cùm titulus non admittatur, nisi com-

comprehendat rem, & personas, de quarum præscriptione agitur Geminian. *in cap. cum personas, §. quod si talis autem fin. versic. & sic inspecto, de privileg. in 6.* idem Geminian. *cons. 96. n. 4. vers. quoad secundam*, Mandel, *cons. 34. nu. 14.* Rota *in recens. dec. 458. n. 70. part. 5. tom. 3.*

10. Secundò, quia præscriptio quadragenaria cum titulo æquiparatur centenariæ, quando ea particulari lege non requiritur centenaria, in quibus terminis procedit *text. in dict. c. 1. de praescript. in 6. cum aliis concordant.* Quando verò centenaria requiritur ex particulari lege, vel privilegio, non sufficit quadragenaria cum titulo: nam alioquin superflua esset lex & privilegium, cùm eo etiam circumscripto opus sit centenariæ, seu immemorabilis, quando non adest titulus ea allegatis *per Castr. Pal. oper. mor. tom. 2. tr. 10. disp. unic. punct. 5. n. 2.*

11. Quod dicitur de paupertate Monialium non relevat, cum quia sententia lata de anno 1464. non probat paupertatem de præsenti, tum quia paupertas non excusat à solutione decimarum, nisi sit tanta, quòd si decimas solverent, fame perirent. Joan. Andr. *in cap. cum homines, vers. persolvant: ibique Abb. n. 5. de decim. Menoc. eod. tractat. c. 5. q. 1. à n. 28. usque ad 32. Tambur. de jure Abbat. disp. 15. q. 18. n. 51. Franc. Marc. decis. 198. n. 2. & 6. p. 2.* Rota *in dict. Urbinaten. decimarum, cor. S. D. N. n. 7.*

Et ita resolutum utraque, &c.

DECISIO XLV.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Ottobono.

Regien. Canonicatus.

Veneris 19. Januarii 1646.

§. 1. DOmini approbarunt fundamenta decisionis in hac causa emanatæ coram me, sub die 3. Julii præteriti, in qua dictum fuit dandum esse mandatum de manutenendo Julio Paulo Vigarano, & Comiti Ernesto Zobolo in possessione præbendæ, & Canonicatus respectivè Collegiatæ Ecclesiæ S. Prosperi Regien. cum constet de eorum anteriori possessione, nedum ea publicis instrumentis, quæ alio non possidente probant possessionem manutenibilem, sed etiam ex propria confessione Caroli Ferratini, dum illis Monitorium intimavit, Rota *coram sanct. memor. Greg. XV. dec. 458. n. 1. & seqq.* Buratt. *decis. 252. n. 1.*

2. Neque est attendenda possessio capta nomine Cameræ Carolo, quia Breve de capienda possessione non poterat executioni demandari, nisi præcedente plena justificatione vacationem contigisse in mense reservato, stante clausura (*consisto*) in eodem Brevi apposita, Gonzal. *ad regul. mens. §. 7. in proœm. n. 216. & seqq. sanct. mem. Gregor. decis. 53. per totam*, Buratt. *dec. 599. n. 9.* Quod procedit etiam si nullus compareat contradictor, quia cùm in hoc consistat unicum fundamentum juris Cameræ, ac ipsius Brevis, cujus executio sub illius justificatione commissa fuit, ea necessario præcedere debet, etiam nemine opponente, Rota *decis. 234. n. 4. p. 3. recent. Reverendiss. Urgellen. decis. 389. n. 3.* Ideòque cùm processum fuerit ad executionem hujusmodi Brevis, non justificata reservatione, neque citatis Vigarano, & Zobolo anterioribus possessoribus, negari non potest evidens nullitas dictæ possessionis, & omnium inde actorum, ex quibus cum præfati Vigaranus, & Zobolus non habuerint se pro spoliatis jure merito danda est illis manutentio, ut in his terminis dixit Rota cor. Card. Seraph. *dec. 1041. n. 3. & in Nanlen. Parochialis 31. Martii 1642. coram bon. mem. Merlino, §. aut praetendit.*

3. Non obstat quòd monitorium illis personaliter intimatum habuerit vim citationis stante clausula (si quis senserit se gravatum.) Quia monitorium potest quidem importare citationem ad effectum introducendi litem, ut dixit Rota *penes Buratt. dec. 109. n. 1.* non autem supplere alias citationes necessarias faciendas in ulteriori processu pro justificatione dictæ clausulæ (*consisto*) processus erat necessarius, licèt pars monita comparere negligeret, seu differret, ut tradit *Salust. Tiber. in prax. lib. 3. c. 7. sub n. 6.* Modern. Roman. *de re benefic. lib. 3. q. 11. n. 78. & seqq.* Imò cum in præjudicium ejusdem Ferratini, qui præfatum monitorium obtinuit, & intimavit fuisset inducta lis; non poterat ipse absque vitio attentatorum possessionem capere, nisi anterioribus possessoribus legitimè citatis, & verificata clausula, (*consisto*) ut in specie dixit Rot. *Tridrat. Canonicatus* relata per Garziam *de benef. p. 6. c. 3. n. 41* Seraph. *dec. 1044. n. 2. bon. mem.* Cocein. *dec. 492. n. 7. & 8. Reverendiss. Urgellen. decis. 389. n. 1. & seq. & in recent. dec. 162. n. 3. & 4. par. 5.*

4. Quòd autem Vigaranus, & Zobolus declaraverint se nolle opponere, aut contrariare, quominus Procurator Cameræ possessionem apprehenderet, non potest obstare, quin ipsi essent citandi, non solùm quia stante dicta clausula (*consisto*) in Breve apposita justificatio illius erat omnino necessaria, licèt nullus compareret contradictor, ut suprà dictum est, sed quia etiam dicta declaratio ab utriusque facta fuit metu censurarum, & ob reverentiam litterarum Apostolicarum, ut ex præcedenti summ. Vigarani, & Zoboli *n. 7. & 8.* ex qua apparet quòd illi noluerunt de facto se opponere apprehensioni possessionis quatenus ad illa deveniretur, non autem quòd consenserint illam apprehendi non servatis de jure servandis, nec justificato Brevi, quin imò expresse opposuerunt malè fuisse in eo suppositum, atque narratum Summo Pontifici, quòd vacatio contigerit de mense Jan. 1644. reservato, & propterea stante prædicta oppositione non poterat deveniri ad executionem Brevis, antequam justificaretur reservatio plenè, & concludenter ut dixi, Rot. *in Vien. beneficii 25. Febr. 1600. coe. clar. mem. Card. Pamphilio relata per* Garz. *de benef. p. 6. c. 3. n. 61.* Insuper cùm post dictam declarationem protestati expressè fuerint se haberi non velle pro spoliatis, sed sua jura illæsa remanere, & ad Summum Pontificem recursum habere velle pro consequenda manutentione, utique ipsi non videntur amisisse possessionem saltem civilem, sed eam animò retinuisse, quod sufficit ad effectum manutentionis, ut in specie dixit Rota *cor. Reverendiss. Urgellen. decis. 114. n. 9. cum aliis in priore decisione adductis.*

5. Minus obstat, quod ex actu etiam meticuloso amittatur possessio juxta notata in *l. 3. si quis autem ff. de vi, & vi arm. & l. non solùm §. si Dominus ff. de usucapion.* Quia hoc potest habere locum, quando possessio fuit non solùm corpore, sed etiam animo dimissa, secus quando illa animo retinetur: nam si quis in possessionem, quam ipse habet alium ingredi patiatur, ab eaque recedat, non quidem animo eam amittendi, sed quando citius poterit revertendi, is utique possessionem non amittit, sed animo retinet, ut est *text. in l. 3. in quod §. in omittenda, & in l. si id quod autem ff. de acquir. possess.* Et ideo cùm in casu proposito Vigaranus & Zobolus non dimiserint possessionem animo eam amittendi, sed ob reverentiam litterarum Apostolicarum, & metu censurarum, & animo retinendi, ut apparet ex eorum declarationibus, & protestationibus expressè factis, manutentio eis denegari non potest.

6. Cætera, quæ dicuntur de protestatione contraria facta ex decisionibus Seraph. fuerunt sublata in præcedenti decisione in qua hodie Domini persistendum esse responderunt. Utraque, &c.

DECISIO XLVI.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Molrio.

In causa Ampurien. seu Civitatem deputationis Vicarii.

Veneris 19. Januarii 1646.

§. 1. ORta controversia inter Capitulum, & Canonicos Cathedralia Ampurien. & Civitatem ex una, & Capitulum, & Canonicos Collegiatæ de Templo ex altera super deputatione Vicarii Capitularis Sede Episcopali vacante, & proposito dubio sub hac die super manutentione talis deputationis Vicarii ad favorem Capituli, & Canonicorum Cathedralis Ampurien. & Civitatem fuit resolutum, quam sententiam amplexi fuerunt Domini ea ratione juribus comprobata, quòd Capitulum Sede vacante succedit Episcopo in jurisdictione, *cap. cum olim, de major. & obed. cap. 1. eodem tit. lib. 6. Abbat. in dicto cap. cum olim, circa finem, vers. posset tamen, idemque disponit sacr. Concil. Trident. sess. 24. de reformat. cap. 16. Pavin. in suo tr. de offic. Sede vacante, part. 1. quæst. 1. num. 3. & seqq. part. 2. quæst. 10. numer. 3. & seqq. vers. respondeo ergo, &c.* Jacob Sbroz. *de Vicar. Episcop. lib. primo qu. 15. & 16.* Federic. *de Sen. consil. 30. col. 1. vers. è contra Capitulum*, Rot. *dec. 166. numer. primo p. 3. recentiorum*, & hæc, licèt sola sufficeret pro obtinenda manutentione in hac materia jurisdictionis, dum tamen

men talis assistentia non esset turbida, vel quando alius non esset in possessione. Text. in c. cum persona, de prev. in 6. Rot. dec. 486. num. 2. p. 2. recent. Caval. 193. num. 1. & seqq. cum aliis relatis per Add. ad decis. 312. num. 4. coram Papa Gregor. XV. & decision. 655. num. 3. parc. 4. recent. nihilominus concurrit etiam actualis possessio Capituli circa deputationem Vicarii generalis in utraque Diœcesi, in qua etiam unita sufficit unus Vicarius, qui benè potest explere negotia utriusque Diœcesis. Rebuff. in praxi tit. de union. benefic. num. 86. Barbos. de Canonic. & dignit. cap. 42. num. 33. & seqq. Riccius decis. 474. num. 5. in fin. Canal. decision. 418. num. 2. quæ actualis possessio probatur ex testium depositionibus, & litteris parentibus, in summario ejusdem Capituli exhibitis sub num. 1. & 4. ubi enarrantur diversæ deputationes Vicarii supradicti spatio 40. annorum, & tamen ad effectum, de quo agitur, sufficeret etiam unica deputatio, quæ habuerit effectum, capit. cum Ecclesia Sutrina, ubi Abbat. nu. 13. & Rip. numer. 52. & 53. de caus. possess. & propriet. Decian. consil. 1. 34. n. 1. Menochius cons. 612. num. 86. vers. siquidem, &c. & consil. 625. n. 12. versic. imò nimium tantum, &c. Rota decision. 382. n. 5. part. 2. recentior. in Aquilana jurisdictionis 30. Martii 1607. coram clar. mem. Cardin. Pamphilio penes Marches. de commiss. p. 1. fol. 98. sub num. 1. Florentina hospitii 9 Julii 1627. cor. bon. memor. Ubaldo penes Modern. de manut. dec. 282. num. 2. versic. quia constat, &c. & in aliis pluribus relatis per eumdem Modern. observat. 88. n. 4. Vercellen. regressus 1. Junii 1643. cor. Reverendissimo D. meo Decano. Effectuatio autem deputationis Sede Episcopali vacante per obitum Joannis della Bonda in personam Nicolai Valentini a Capitulo deputari in Vicarium Capitularem, probatur ex attestatione Episcopi Bosanen. dict. summario numer. 4. quæ attestatio sufficit in hoc judicio manutentionis, Rota decis. 523. numer. 2. in impress. post 2. volum. consil. Farin. & de fide Episcopi adest decis. 97. num. 3. & seqq. apud eumdem Posth.

2. Non obstat, quod Capitulum Ecclesiæ Collegiatæ de Templo in ultima vacatione Sedis Episcopalis etiam deputaverit Vicarium, quia cum talis deputatio dederit causam liti, non est habenda in consideratione pro obtinenda manutensione, Rota decis. 181. n. 15. coram Cardinal. Cavalerio decision. 4. num. 2. coram Papa Gregor. XV. 229. numer. 14. post dict. Modern. decis. 409. numer. 4. part. 2. recentior. Alphen. jurispatronatus 1. Junii 1629. coram Reverendo Patre Domino meo Ghislerio, maximè quia deputatio Vicarii Capitularis non spectat ad Canonicos Collegiatæ, sed ad capitulum Cathedralis, cùm in illud solùm, & non in alios transferatur jurisdictio Episcopalis Sede Episcopali vacante, ut benè probat Pavin. de potest. Capit. Sede Episcop. vacante, parte prima quæst. 2. Rota decision. 296. num. 1. p. 2. recent.

3. Additur etiam, quod Ecclesia de Templo, quæ prius erat in statu Parochialitatis solùm de anno 1621. erecta fuit in Collegiatam à Gregor. XV. io qua tamen erectione nulla Canonicis dictæ Ecclesiæ concessa fuit jurisdictio, sed illa in totum fuit expressè reservata Episcopo Ampurien. ut in d. summ. numer. 8. in cujus locum Capitulum Sede vacante succedit juribus suprà allegatis, quæ quidem reservatio declarat quid, & quantum dictis Canonicis fuerit concessum. Bald. cons. 107. col. 8. in fin. vers. præterea extensio lib. 10. Aymon. cons. 214. num. 14.

4. Nec relevat, quod Cathedrales Ampurien. & Civitaten. fuerunt æquè principaliter unitæ, itaut in spiritualibus non lædantur: Quia cùm hodie agatur in summariissimo possessorio, & constet de possessione eorumdem Canonicorum Cathedralis Ampurien. circa talem deputationem Vicarii, eisdem non est deneganda manutentio, §. retinenda, & in §. hodie, & ibi Fab. num. 16. instit. de interd. Caputaq. decis. 98. part. 2. Et ita informantibus tantùm Capitulo, & Canonicis Cathedralis Ampurien. & Civitaten. resolutum fuit, altera parte sæpius citata ac minimè informare volente, &c.

DECISIO XLVII.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Royas.

Barcinonen. Canonicatus.

Luna 26. Februarii 1646.

§. 1. Confirmarunt hodie Domini decisionem coram me sub die 15. Decembris præteriti, in qua dictum fuit, Possessionem Petri Joannis Atxer provisi Apostolici de Canonicatu Pœnitentiario controverso esse manutenibilem, quamvis capitulariter non legatur capta, dum Capitulum Barcinonen. eam præcedente instantia nulla urgente justa causa tradere recusavit, juxta text. in c. ubi Capitulum, & ibi notata per DD. de concess. præb. Loter. de re benef. lib. 5. q. 5. numer. 28. Gregor. XV. decis. 384. num. 2. ubi Add. litera R. coram me d. Cavaler. dec. 359. n. 4. part. 5. recentior. decis. 97. numer. 23. cum aliis in decisione revidenda confirmata.

2. Nec visum fuit concurrere in præsenti justam causam denegandi possessionem, prout Capitulum tenetur probare, aliàs ejus contradictio non attenditur, nec minus recusatio, ut censuit Rota in Naenien. Canonicatus 28. Martii 1642. coram Domino Carillo, dum pro justa causa non fuit per DD. reputatus non factus concursus juxta formam Indulti concessi per sanct. mem. Greg. XV. Sereniss. Regi Catholico pro Cathedralibus Ecclesiis existentibus in Regnis Hispaniarum. Quia non fuit probatum sub eodem Indulto adesse comprehensionem claram Principatus Cataloniæ, in quo Civitas Barcinonæ reperitur collata, quam comprehensionem adesse ad Capitulum spectat probare, quia fundans se in aliqua lege, seu Constitutione tenetur probare se esse in loco, & casu ab illa dispositio, Tiraq. de retract. lignag. §. 7. gloss. 8. numer. 1. Rota decis. 167. num. 36. p. 1. rec. & in Toletana Decimarum de Danyel. 17. Dec. 1605. cor. Card. Lancellotto, & in Bononien. dotis 1. Junii 1615. coram Manzanedo, nec interim dictum Capitulum valebat impedire effectum reservationis, nisi claram, & liquidam exceptionem adduceret, cùm in dubio litteris Apostolicis esse parendum tradendo possessionem eidem proviso, Rota dec. 381. n. 1. rec. & p. 4. dec. 542. n. 6. Ultra quod idem Petrus Joannes fundatur in regula reservatoria mensium, & Canonicatus de quo agitur vacavit de mense Julii; qui semper est Apostolicus, ac reservatus, ut per Gonzal. super regul. 8. gloss. 45. §. 1. numer. 22. nec non in dispositione juris communis nullum desiderantis concursum in provisionibus non habentibus curam animarum, Loter. de re benefic. libro secundo quæst. 31. numer. 18. Seraphin. decision. 942. num. 5. & 6.

3. Nihil obstat quod idem Capitulum voluerit probabiliter credere dictum Indultum Gregorianum loquens de Regnis Hispaniarum voluisse comprehendere Ecclesias Principatus Cataloniæ, dum in decisione quæ revidetur §. dubitatio, firmatum fuit à multis Historicis Cataloniam Regnum denominari, & solam dubitationem sufficere ad hoc ut Capitulum non dicatur negligens in tradenda possessione dicto proviso Apostolico, ut decis. 836. p. 4. divers. Nam fuit responsum, quòd esto, quòd dubietas prædicta, quam pars prætendit, excusaret Capitulum ab inobedientia, & contumacia si ageretur de infligendis adversus ipsum ab inferiore Ecclesiasticis censuris, aliisque pœnis contra inobedientes fulminatis, in quibus terminis loquitur d. decis. 636. p. 4. divers. ex quo credulitas à dolo excusat cùm non sit plectendus subditus inobediens à Prælato inferiori, ad id ductus probabili opinione, cùm tunc vacet culpa, Joan. Sanchez disput. select. disp. 33. num. 43. & per tot. Castr. Palao oper. moral. to. 1. disp. 2. punct. 6. num. 8. quod quomodo sit intelligendum declarat Thomas Sanchez præcept. decal. lib. 6. c. 3. n. 3. & per tot.

4. Profectò in præsenti venit excusandus idem Petrus Joannes, si recusante dicto Capitulo, ab eo possessionem fuit assecutus, nec ob moram in apprehendendo sibi præjudicium inferret, ut per Menoch. de adipisc. remed. 2. num. 58. & seqq. per text. in l. de pupillo, §. si quis rivos, ff. de nov. oper. nunc. Lauc præcor. 20. §. si debitorem, ff. qua in fraudem credit. Rota in Gerunden. Capellaniæ 20. Maii 1645. cor. Reverendo Patre Domino meo Bichio, §. sed casui nostro, unde eidem Petro Joanni manutentio non venit deneganda, donec dubitetur, an concursus etiam esset necessarius, ut ferè in puncto Coccin. decis. 134. num. 4. & 5. & in dicta Gerunden. Capellania §. non obstat, il 1. & in eadem 27. Januarii 1645. §. Et sufficeret coram eodem Reverendo Patre Domino meo Bichio.

5. Ma-

5. Maximè quia dicebant Domini esse adhærendum observantiæ interpretativæ quam stare pro exclusione dicti Indulti Gregoriani non est dubium, dum in Catalonia assiduo 18. annorum spatio Canonicatus Penitentiarii à Sede Apostolica collati fuere non præcedente concursu, ut in dicto Indulto cavetur, & in prædicta decisione 15. Decembris ponderatum fuit §. *observantia*. Nec dicatur quòd ex actibus non tendentibus ad effectuationem Indulti observantia non sit inducta, quando verba Indulti sunt clara, ut in præsenti prætendebatur. Nam ex non observantia Indulti benè resultare observantiam non comprehensionis, tradunt Dec. *cons*. 48. *n*. 2. Seraph. *dec*. 410. *n*. 8. Rota *dec*. 396. *num*. 12. *p*. 5. *recent*. cùm exinde resultet interpretativè voluntas tam Papæ concedentis, quàm Serenissimi Regis Catholici supplicantis, quæ voluntas ex non facto, non secus ac ex facto elicitur, Rot. *part. 4. divers. decis. 647. nu. 3. & part. 6. recent. decis. 56. numer. 7. & fuit resolutum in Cesenaten. census 3. Junii 1644. coram Domino meo Corrado, §. ex quibus, in fine*.

6. Ad objectum Indultorum Decimarum, & Cruciatæ fuit factum satis in decis. hodie confirmata §. *nihil facit*. Indultum verò subsidii, & excusati cùm contineat, verba magis universalia, dum loquitur de regnis Hispaniarum, ac insulis illis adjacentibus, ac etiam Sardiniæ, ex his verbis constat, quòd Papa voluerit comprehendere omnia dominia Regis Catholici, prout in Indulto Decimarum quod pariter dominium exprimit in petitione, à qua eadem concessio declarationem sumit, *cap. inter dilectos, §. cæterum, de fide instrument*. Guttierez *lib. 3. pract. q. 41. nu. 12*. Menoch. *cons. 33. nu. 74. Grammat. dec*. 102. *n*. 20. & fuit responsum in decis. revisa §. *nihil facit, &c*.

7. Ad decisionem *in causa Tervien. Canonicatus 2. Martii 1637. cor. D. Cerillo*, fuit responsum in decisione hodie confirmata, §. *fin*. Necnon fuit responsum ad electionem prævio concursu factam in Ecclesia Gerunden. de anno 1640. in §. *nec prædicta*, imò etiamsi illa electio habuisset effectum, sanè observantia interpretativa pro non comprehensione Cataloniæ inducta per annos 18. antecedentes non valuit destrui ex dicta electione anni 1640. *juxta theor. Bart. in leg. de quibus, in 2. lect. n. 16. ff. de legibus*. Quod autem dictum fuit ex unico actu difformi excludi observantiam, venit intelligendum de actu contemporaneo, & proximo Constitutioni, in quibus terminis loquuntur DD. adducti per informantes pro Capitulò Barcinonen.

8. Ultimò nihil facit quòd possessio Petri Joannis tanquam pendens à præfato Indulto Gregoriano non sit manutenenda antequam cognoscatur in petitorio, an dictum Indultum valeat comprehendere Cataloniam. Nam ut supra ponderatum fuit, dictus Atxer non se fundat in Indulto, sed in regula reservatoria mensium, ac dispositione juris communis. Indultum autem est de exceptione Capituli, cui propterea sola turbiditas Indulti nocet, non verò dicto Proviso Apostolico, ejusque manutentionem non retardat, ut censuit Rota *in Romana subcollectoria 17. Martii 1645. coram R.P.D. Bichio, §. penult*. aliàs enim exceptio turbida retardaret executionem literarum Apostolicarum, contra notissimas conclusiones, quas semper amplexa est Rot. *cor. Buratt. dec*. 805. *n*. 50. Seraph. *dec. 296. n. 6. & in Jacen. Parochialis apud Marchesan. p. 1. fol. 463. n. 2. Vintimillien. Capellania 30. Martii 1635. cor. Merlino, cum aliis relatis in Oscolen. beneficiorum 15. Decembris præteriti cor. Reverendiss. Domino meo Decano, §. nam litera*, cùm illæ semper dicantur habere paratam executionem, nec per exceptiones turbidas veniant impediendæ, Rota *p. 4. recentior. dec. 542. p. 6. cum vulgatis*.

Et ita resolutum, &c.

DECISIO XLVIII.

Sacra Rota Romana coram R. Domino Dunozet, Decano.

In causa Ferrarien. Pensionis.

Veneris 19. Maii 1645.

§. 1. Sixtus fel. record. Papa V. concessit Indultum præsel. mem. Principi Michaeli Peretto facultatis transferendi pensiones favore illius reservatas, & reservandas; cujus Indulti vigore cùm idem transtulissent Eminentissimis DD. Cardinalibus Montalto Juniori, & Ursino pensionem, quam habebat scutorum auri trium millium sibi reservatam, mediante translatione præcl. mem. Alexandri Card. Montalti super Mensa Episcopali Ferrarien. & Reverendiss. D. Auditor Cameræ ab anno 1631. sententiam potuisset cum voto Dominorum sui in Civilibus Locumtenentium super invaliditate translationis factæ per dictum Principem, commissa mihi causa in gradu restitutionis in integrum à Sanctissimo, proposui dubium, An constet de causis restitutionis in integrum.

2. Et Domini responderunt constare, attenta sententiæ injustitia, cùm inde læsio resultet, propter quam datur passim sine difficultate in integrum restitutio, Rota *dec. 1. de restitut. in integrum, in nov. & rec. dec. 533. n. 2. p. 1. dec. 329. n. 1. p. 2. dec. 609. n. 11. p. 5. dec. 50. n. 1. par. 7. & in Sarsinaten. feudi 23. Junii 1645. cor. me*.

3. Injustitiam verò deducebant, quia sic fuerat pronunciatum habita ratione, quòd pensio hæc uti semel translata non fuerit amplius transferibilis, quam tamen, imò Dominis visam est uti comprehensam sub Indulto concesso transferendi potuisse omnino iterum transferri, sicut de similibus Indultis, quod intelligantur comprehendere pensiones etiam antea translatas, quas propterea denuò transferre liceat vigore Indultorum hujusmodi, fuit alias decisum in *Papien. pensionis 29. Martii 1607. coram Ottembergo, in Lucana pensionis 28. Junii 1617. cor. bo. me. D. meo Archiepiscopo Seleucien. in impress. cor. Buratt. dec. 639. n. 2. & seqq. in Ferrarien. pensionis 14. Jun. 1624. cor. bo. me. Remboldo, quæ est rec. dec. 450. num. 41. ver. de indulto transferendi, part. 5*. & sequitur Loter. *de re benef. lib. 1. qu. 40. n. 95. & seq*.

4. Eoque faciliùs licuisse in præsenti suadebatur detecta clara mente Pontif. quatenùs in prima parte indulti dispensavit, & habilitavit Principem Petrettum generaliter ad acquirendas & retinendas quascumque pensiones sibi hactenus reservatas, aut in futurum reservandas, non obstantibus defectibus professionis in Religione militari, aut matrimonii etiam reiterati, ibi. Etiamsi contigerit, vel non contigerit, te qualemcumque militiam cujusvis, & professionis, &c. & ad secunda, ac etiam plura laicalia vota secundas vel plures nuptias transire, &c. Quascumque pensiones annuas, &c. retinere, recipere, consequi, &c. An subsequenter in secunda parte facultatem concessit indefinitam, & indifferentem, omnimodè transferendi easdem pensiones, vigore ipsius indulti retentas, vel acquisitas, ibi. Necnon tibi omnia & singula, pensiones, redditus, proventus, jura, obventiones, emolumenta tibi reservata, & reservanda hujusmodi, &c. transferendi plenam, liberam, & omnimodam facultatem, dicta auctoritate concedimus, & impartimur, &c. Cùm enim dubio careat in vim dictæ primæ partis respicientis facultatem retinendi, & acquirendi, licuisse Principi retinere, & acquirere pensiones ex translatione provenientes, Rota *recent. decis. 7. num. 15. & dec. 50. n. 31. p. 5. & cor. sanct. mem. Greg. XV. dec. 18. n. 3*. utique resoltat easdem sic retentas, & acquisitas necessariò ex vi repetitionis intelligi comprehensas in secunda parte indulti respiciente jus transferendi, efficaciam perpendendo tum dictionis, necnon, adjectæ principio ipsius secundæ partis, quæ resolvitur in copulativam, *gloss. in Clem. 1. verb. nec non, de offic. deleg*. Rota *divers. dec. 791. n. 2. p. 1. & cor*. Card. Cavaler. *dec. 343. nu*. 2. Repetitque omnes qualitates præcedentes Bald. *in l. Seia, §. Cujo, ff. de fid. instrument*. Nevizan. *consil. 172. n. 14*. Rota *rec. dec. 38. n. 21. p. 7*. Tum etiam dictionis, Hujusmodi, præcedentium relativæ cum omnibus suis qualitatibus, *gloss. in c. Abbate, & in c. nemo verb. hujusmodi, de elect. in 6*. Rebuff. *in comment. ad leg. 5. verb. hujusmodi stipulationes, ff. de verb. signif*. Marescott. *var. resol. lib. 2. c. 77. n. 27*. Rot. *rec. dec. 373. n. 6. par. 2*.

5. Vel etiam ultra repetitionis effectum esset de per se considerabilis prægnantia, & generalitas dictæ secundæ partis tanquam fulcitæ verbis illis, omnia & singula, &c. quæ sunt adeò generalia, & effrænata, ut nullam restrictionem patiantur, ac propterea, benè reputentur apta comprehendere pensiones etiam alioquin sub simplici dispositione non comprehensas, & quæ indigerent speciali mentione, juxta glossam *in Clem. 2. de vit. & honest. Cleric. Clem. 1. in verbo, ubicumque, de jud*. Surd. *cons*. 308. *nu*. 40. *cum aliis, in Casaraugustana pensionis 18. Junii 1610. cor. Card. Lancell. quæ est decis. 2. post Pic. ad Stat. Urb. n. 5. & in Romana pensionis 15. Februarii 1636. cor. bon. mem. Pirovano*. At si essent explicitæ, & in individuo specificatæ, *glossa in c. ut circa, verb. omnia, & singula, de elect. in 6*. Socin. *consil. 3. n. 17. lib. 3*. Surd. *consil. 441. n. 7*. Rota *rec. dec. 130. nu. 3. p. 2*. Enixam designando super tali specificatione voluntatè disponentis, Alex. *cons. 216. n. 17. lib. 2*. Barb. *plures referens claus. 96. n. 3*. prout in idem consonat verbum, quascumque, &c. ex sui proprietate omnia includens, nihilo excluso, *c. solitæ, de majorit. & obed. gloss. in c. quicumque, verb. quicumque, de sent. excommun. in 6*. Jason. *in l. quodcumque n. 1. ff. de oblig*. Marc. Ant. *var. resol. lib. 2. resol. 40. n. 2*. In omni enim materia, quantumvis odiosa, nullatenùs receditur à proprietate verborum, sed lata fieri de-

bet

het Interpretatio, quatenùs illam patiatur eorum proprietas, *l. cùm lege*; ubi Aret. *ff. de testament.* Menochius *consil.* 429. *num.* 9. Calderin. *cons.* 54. *in primo dub. de prabend.* Card. Mantic. *de conject. lib.* 6. *tit.* 18. *num.* 35. *sanct. mem. Greg. XV, dec.* 516. *num.* 3.

6. Neque imò aliter exprimenda ista qualitas reiteratæ translationis opus habiisset uberiori expressione; sed sat haberetur pro expressa per mandatum Papæ, quòd omnes & quicumque defectus valentes impedire concessam gratiam, & effectum, taciti vel omissi habeantur pro expressis, ac si de iis explicita mentio facta fuisset, ibi: neque ex eo quòd præsens gratia, &c. vel quicumque defectus, &c. præsentem gratiam, ejusque effectum quandocumque, & ex quibusvis causis, etiam de necessitate exprimendis impediri vel annullari valentes hìc, &c. taciti vel omissi fuerint, &c. sed omnino subsistant, tibique suffragentur in omnibus, & per omnia, perinde ac si in eis de præsentibus, nec non defectibus & impedimentis præd. expressa mentio facta fuisset, &c. Cum sine dubio volens Papa potuerit expressionem hujusmodi supplere, *ad l. omnes, C. de prascript.* & fuit dictum in *Placent. pensionis* 17. *Junii* 1605. *coram Lican*, *impress.* penes Marcheß. *de commiss. part.* 1. *pag.* 557. *num.* 2. *ante finem*, ut inde gratia suffragetur in omnibus, & per omnia non obstante alias exprimendorum omissione. Abb. *in c. ad hac, col. fin. de rescript.* Decius *cons.* 191. *num.* 3. *& seq. & cons.* 341. *n.* 31. *in fine*, Paris. *cons.* 46. *n.* 43. *lib.* 3. Marescott. *var. resolut. lib.* 2. *c.* 18. *n.* 46. Rota *rec.* 464. *n.* 12. *p.* 5. *& in allegata Placentina pensionis dict. nu.* 1. *vers. Praterea fuit responsum*.

7. Eandemque ex præmissis detectam comprehensionem fortiùs comprobat conformis declaratio ejusdem Sixti Papæ V. circa facultates concessas Militibus Lauretanis transferendi pariter de quibuscumq; pensionibus, ac iisdem, quas indulserat, non obstante matrimonio posset per milites Lauretanos acquiri, & retineri ad summam scutorum 200. ut nimirùm intelligeretur de pensionibus etiam aliàs translatis. A qua declaratione mens potissimùm desumitur ipsius Pontificis concedentis, *gloss. in c. si propter, verb. intentionis, de rescript. in* 6. Alex. *cons.* 52. *num.* 25. *lib.* 4. Surd. *cons.* 481. *n.* 13. Buratt. *dec.* 228. *n.* 2. Card. Cavaler. *dec.* 611. *n.* 52. sicut Papam ita declarasse jus competens dictis militibus vigore antecedentium facultatum, non autem processisse per viam, qualis opponebatur novæ legis, conveniunt non minùs clara verba, ibi declarantes, &c. ex sui proprietate nullatenùs importantia novam dispositionem, sed simplicem declarationem, ex traditis à Barbosa *dict.* 70. *num.* 1. *& sequentibus*; ita ut exinde nullum intelligatur a Pontifice collatum jus de novo, sed tantummodò, quod competebat manifestum, *l. adeò*, *§. cùm quis ff. de acquir. rer. dom. l. ait Prator. §. si Judex, ff. de re judic.* Oldrad. 254. *n.* 50. *&* 20. *vers. nec verbum declaramus*, Castrens. *cons.* 348. *in princ. lib.* 1. Socin. *consil.* 156. *num.* 17. *lib.* 2. Rota *recent. decis.* 281. *num.* 8. *parte prima*. Quam effectus dum ibidem subditur, licere illas pensiones transferre in vim facultatum, & privilegiorum, per prius concessorum, quod utique facere non potuissent, si eisdem facultatibus pensiones translatæ non fuissent comprehensæ, Gemin. *cons.* 72. *num.* 1. *ad med. versic. contrarium credo*.

8. Prout quoque mens Pontificis omninò comprehendi, ut dictum est, suadetur perpensis facti circumstantiis, nimirùm respectu modi concessa hujus facultatis motu proprio inde plenissimam facilè recipientis interpretationem, *cap. si motu proprio, de concess. prabend. in* 6. Rom. *cons.* 388. *num.* 6. Surd. *cons.* 540. *n.* 6. Rota *recent. decis.* 12. *n.* 22. *p.* 5. *& cor. Reverendissimo D. Durano decis.* 67. *n.* 5. nec non respectu personæ, cùm gratia emanaverit favore Magnatis, qui erat nepos, & dilectus Pontificis concedentis. Unde pariter intelligitur illum voluisse omni uberiori & favorabiliori modo gratificare, Bald. *cons.* 209. *per tot. lib.* 2. Rota *divers. dec.* 401. *n.* 5. *& seq. p.* 1. *& rec. dec.* 12. *n.* 41. *dec.* 452. *n.* 58. *dec.* 464. *nu.* 13. *p.* 1. *& d. decis.* 67. *coram D. Durano*, *n.* 5. *&* 21. Ac demum, quia concessis in eodem indulto gravioribus, quoad facultatem retinendi pensiones, non obstantibus impedimentis professionis in Religione militari, ac matrimonii etiam reiterati, ut supra, quæ indigebant particulari dispensatione, tanquam contra Canones & dispositionem juris, oritur concludens illatio, Papam multò magis concessisse, quod erat minus, ac nullibi prohibitum, scilicet facultates transferendi etiam de pensionibus aliàs translatis, *cap. cui licet*, *de reg. juris*, *in* 6. *c. ex parte*, *il* 3. *de decim. cap. per venerabilem*, *qui fil. sint legit.* Anchar. *cons.* 235. *num.* 8. Menoch. *cons.* 250. *num.* 15.

9. Ex quibus omnibus subsistente ad favorem Eminentissimorũ Cardinalium Translatariorum fundamento indubitatæ, ac omnimodæ voluntatis Pontificis, ita comprehendi pensiones translatas, velut innixo lecturæ ipsius indulti, & exuberanter comprobato per deductas facti circumstantias DD. visum fuit superfluum discutere deducta circa favorabilitatem gratiæ, quæ faciat illam extendi, vel odiositatem, ut obiiciebatur ex parte Eminentissimi D. Cardinalis Macchiavelli Episcopi, & litis consortium, quæ potius debent restringere, & nihilominus animadverterunt, hujusmodi gratiam facultatis transferendi non esse odiosam, saltem odio irrationabili, ut plenè ratiocinando, & pluribus adductis firmatur *in d. decis. Reverendiss. D. Durani* 67. *nu.* 1. *& seq. & d. decisione* 452. *num.* 53. *& seq. part.* 5. *recent.* quoniam pensio translata uti realiter ac propriè pensio, ex traditis per Vital. *in clem.* 1. *§. eadem*, *num.* 3. *de supplen. negl. pralac.* Loter. *de re benef. lib.* 3. *q.* 36. *num.* 64. *& seqq. & qu.* 40. *num.* 95. *&* 96. nil differt à reservata *sanct. mem. Greg. XV. dec.* 18. *n.* 3. sed re vera est eadem possessio cum prima, non autem novum gravamen. Ant. Augustin. *in Epitom. de translat. pens. versic. in translatione pensionis*, *num.* 6. Garz. *de benef. p.* 1. *cap.* 5. *num.* 256. Crescent. *dec.* 8. *num.* 8. *de rebus Eccles. non alienand.* ubi propterea firmatur non esse necessarias derogationes Concilii Lateranensis, Rota *recent. dec.* 307. *nu.* 1. *p.* 3. *cor. Buratt. dec.* 82. *n.* 2. *in Segoviens. pensionis* 20. *Maii* 1598. *cor. Cordub. a impress.* penes Pacific. de Salvian. *in eadem dict. dec.* 139. *n.* 2. *in Lauden. pensionis* 29. *Januarii* 1601. *cor. Penia*, *in Bononien. translationis pensionis* 20 *Junii ejusdem anni*, *cor. Cardinali Millino*, *& in Romana pensionis* 29. *Maii* 1628. *cor. me*. At quamvis in translatione pensionis extinguatur prima, & nova reservetur, extinctio adeò momentanea, ut haberi nequeat in aliqua consideratione, cùm sit potius mutatio personæ, & vitæ transferentis in personam, & vitam Translatarii, seu delegatio solutionis alteri faciendæ, & quædam subrogatio unius in locum alterius, Paris. *cons.* 5. *n.* 86. *lib.* 4. Gratian. *discept.* 424. *n.* 14. *&* 15. Rota *rec. dec.* 185. *n.* 9. *dec.* 327. *n.* 4. *& seqq. & dec.* 505. *n.* 4. *p.* 1. *& dec.* 159. *n.* 2. *&* 3. *p.* 4. *Add. ad sanct. memor. Greg. XV. dict. dec.* 18. *n.* 11. Et hæc opinio, quidquid Rota senserit, antiquitus est hodie receptissima, ut per Buratt. *dict. decis.* 638. *num.* 3. *ubi nu.* 5. advertit, cavendum esse à decisionibus, *in Eugubina pensionis coram Rubeo*, *& in Aretina*, *seu Senen. pensionis cor. Accorambono*, *& nu.* 7. reprobat in specie *decisionem in Florentina pensionis sub* 17. *Maii* 1617. *coram bon. mem. Ubald.* In quo nec pes figebatur super motivo odiositatis, sed invaliditas fundabatur super aliis, ut ex lectura, rationes olim perpensas diluendo fortioribus in contrarium, etiam respectu casus emanatæ translationis in mortis articulo firmatum fuit latissimè in *alleg. dec.* 24. *n.* 11. *& seq. p.* 5. *recent.*

10. Nec refragari censuerunt exempla nonnullarum facultatum transferendi continentium explicitam mentionem de pensionibus etiam translatis. Non enim versantur in casu Indulti habentis alias circumstantias demonstrativas comprehensionis earumdem, ut in præsenti ex superius adductis. Nec desunt plures similes facultates absque tali expressione cum resolutionibus in Rota, ut dictum est, emanatis pro validitate securarum inde translationum, de sic translatis, ita quod elicitur mentionem illam fuisse magis habitam pro effugiendis litibus, ad tradita per Cassad. *dec.* 3. *n.* 4. *&* 5. *de concess. prabend.* & Gonz. *in reg.* 8. *gloss.* 6. *nu.* 26. *& seqq.* nec ab aliquibus facta expressio inducit consequentiam expressionis faciendę ab aliis, Calder. *cons.* 1. *n.* 2. *vers. & si decernit*, *de Cleric. non resid.* Loter. *de re benef. q.* 45. *n.* 11. Cardin. Seraph. *dec.* 514. *n.* 5.

11. Sicut pariter de Breve sanct. mem. Pauli V. revalidatorium translationis pensionis anteà semel translatæ, potuit obtineri ad abundantiorem cautelam, nec proinde valet inferri, quòd fuisset necessarium, juxta adducta in Romana rescissionis contractus 18. Novembris 1580. cor. san. me. Clem. VIII.

12. Ac denique translationis odiositas firmata in Romana pensionis 23. Maii 1644. cor. R.P.D. meo Merlino, procedit in terminis Constitutionis Urbanæ pluries transferri prohibentis, cui tunc temporis vigintì in suo totali robore opus erat inhærere; sed in casu, de quo agitur, dicta Constitutio remanet nullius efficaciæ, nec consequenter decisio afficit ob superventum rescriptum Sanctissimi Domini Nostri in plena signatura, quod procedatur, ac si constitutio ista non emanasset, *in dec.* 504. *n.* 9. *p.* 6. *rec. ubi alia allegantur*.

Et ita utraque, &c.

DECISIO XLIX.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Otthobono,

In causa Melphien. Cantoriæ,

Veneris 2. Martii 1646.

§. 1. VAcante Cantoria, quæ est prima Dignitas post Pontificalem Cathedralis Ecclesiæ Melphien. fuit de ipsa provisus à Sede Apostolica Joannes Baptista Galeatius Rector Parochialis Ecclesiæ S. Nicolai de Platea ejusdē Civitatis, cum retentione d. Parochialis, exponendo Summo Pontifici; Quòd Cantoria curæ Parochianorum, non imminet seu animarum, & quòd utrique Ecclesiæ absque divini cultus & curæ animarum detrimento, per seipsum commodè deservire valet, & quod Cantoratum & præbendas, ac dignitates dictæ majoris Ecclesiæ obtinentes, unà cum illis similes Parochiales Ecclesias ex dispensatione Apostolica obtinere consueverint. In litteris Apostolicis fuit datus executor Joannes Baptista Adanesius Canonicus Melphien. qui litteris visis, & justificatis tulit sententiam pro immissione Galeatii, à qua appellavit Capitulum Cathedralis, & interim fuit provisus à Sede Apostolica Donatus Masseus, ea eo quòd dict. Galeatius subreptitiè exposuerit, Cantoriæ curam animarum non imminere. Hæ verò ultimæ litteræ fuerunt executioni demandatæ à Cantore Lavelleo executore: causa verò mihi commissa cum facultate procedendi ad ulteriorem executionem litterarum Apostolicarum; dedi dubium, an esset procedendum, & Domini affirmativè responderunt ad favorem Galeatii; literæ enim Apostolicæ quando sunt justificatæ habent executionem paratam, *cap. si Capitulo, de concess. prabend. lib. 6.* Rota *in rec. decis. 90. n. 2. & cons. 506. n. 1. p. 1.* cum aliis latè deductis *in un Nazarena Benefic. 25. Decembris proximè præteriti coram R. P. D. meo Verospio.* Quòd verò literæ Galeatii sint justificatæ, ea eo convincitur, quia ex concordibus depositionibus trium testium super primo articulo relatorum n. 2. & seqq. & ex narrativa Capituli in commissione super subreptione n. 4. & ea impetratione facta à Masseo certo modo, habetur Cantoriam, de qua agitur, esse dignitatem majorem post Pontificalem, & vacasse per mortem Joannis Baptistæ Ursi; ideò litteræ Apostolicæ in hac parte alia justificatione non egent, cùm gratia unius intelligatur justificata ex confessione alterius, qui venit ex eodem genere vocationis, ut in terminis dixit Rota coram Cardinali Mantic. *decisione 132. num. 1. cor.* Buratt. *decis. 255. num. 10. & dec. 931. n. 1. in recent. dec. 698. n. 1. ad med. & dec. 699. n. 1. p. 2. Reverend. Urgellen. dec. 234. n. 2. & dec. 244. n. 1.*

2. Quòd verò Cantoratui animarum cura non immineat, probatur ea declaratione facta in actis pro parte Capituli in ejus summ. num. 12. ex qua satis liquidè deprehenditur curam animarum in Ecclesia Melphien. non esse annexam alicui particulari dignitati, aut Canonicatui, sed ipsi Capitolo collegialiter, & ideò dicuntur curati singuli Canonicatus, nec cura residet penes singulos, sed penes Capitulum, cujus nomine administratur per Capellanum, seu Curatum amovibilem ab eodem Capitulo collegialiter deputatum, ut probatur ex *text. in cap. cùm non ignores de prabend. & in c. sicut in unum 21. quæstion. 2. gloss. in clement. unic. §. quidam etiam, in verb. ad mensam, in fin. de excess. Prælat.* latè Oldrad. *consil. 67. per tot.* Gonzal. *ad reg. 8. gloss. 6. nu. 42.* Puteus *decision. 282. lib. 1. & in recent. dec. 340. num. 1. p. 2. & in Roman. Vicaria coram recol. mem. Coccino, relata,* Barbos. *de off. Paroch. c. 1. nu. 53.*

3. Neque obstat, quòd Cantoriæ saltem cura habitualis immineat, quæ cùm non desierit ex defectu materiæ, quia Parochi omnes defecerunt, sed actu exerceatur per Vicarium amovibilem, de ea esset facienda specialis mentio, aliter inducta videatur obreptio ex taciturnitate curæ habitualis, ut dixit Rota *in rec. dec. 684. n. 4. p. 3.* cum aliis relatis à Modern. Roman. *de re benef. lib. 1. q. 10. n. 103. & seqq.*

4. Quia objectum procedere posset, si ageretur de Ecclesia, dignitate, seu beneficio, quod verè ac principaliter de per se esset Curatum; tunc enim licèt habitualis tantùm cura sit penes obtinentem Ecclesiam, dignitatem, seu beneficium; actualis verò, seu exercitium curæ penes Vicarium, tamen certum est beneficia prædicta undequaque esse Curata, sive ratione habitus, sive actus, & ideò qualitas curæ exprimi debet, & in his terminis loquuntur Felin. *in cap. in nostra, nu. 23. in 4. col. vers. & adde,* quod est Prioratus, *de rescript.* Gabr. *cons. 191. nu. 20. lib. 1.* & prosequitur Rota in his terminis, *in dec. 981. n. 3. c. 3. rec. & idem* Modern. Roman. *de re benef. lib. 2. q. 10. n. 173. & seq.* secus verò est in casu proposito, cùm resideat cura collegialiter penes totum Capitulum, dignitates, & Canonicatus, non dicuntur habere curam nec actu, nec habitu, Oldrad. *d. cons. 17. n. 1. & 2.* Felin. *in d. c. in nostra, n. 15. d. col. 4. vers. scias etiam,* Staphil. *de liter. grat. tit. de qualit. benef. qua sunt curata, n. 52.* Hoied. *de incompatibilit. benef. c. 13. num. 7.* Gonz. *ad reg. 8. gloss. 6. n. 42.* Garcia *de benef. p. 9. c. 2. n. 575.* & dixit Rota *dec. 52. n. 117. p. 2. divers.* & propterea nulla in hoc est necessaria mentio curæ, quia beneficium præsumitur simplex, & non curatum, Gabr. *cons. 191. n. 1. lib. 1.* Ægid. *dec. 675. san. mem. Greg. dec. 108. n. 2. & in Conchen. Beneficii 11. Maii 1619. cor. Card. Sacrato post 2. vol. cons. Farin. dec. 270. n. 2.*

5. Eoque libentius, quia dato quòd cùm aliquo modo penes singulas dignitates, & Canonicatus existeret (quòd tamen dici non potest) nihilominùs cessat omnis ratio narrandi Cantoratui curam imminere sine ratione idoneitatis Galeatii impetrantis, de qua *in c. licèt Canon. de elect. in 6.* cùm jam ad aliam Parochialem fuerit idoneus renunciatus, & admissus, sive etiam ratione incompatibilitatis, *juxta textum in cap. multa; de præben.* quia ex habituali dumtaxat cura hujusmodi incompatibilitas non resultat, *c. super eo, ubi gloss. & DD. de præbend. in 6.* Oldrad. *d. cons. 67.* Staphil. *de litteris grat. tit. de qualit. Benefic. qua sunt curata, n. 3.* Oied. *d. c. 13. n. 10. & 13.* Gabr. *dict. cons. 191. n. 7. & 20. lib. 1.*

6. Nec refert, quòd Canonici Ecclesiæ Melphien. certis temporibus reperiantur obligati audire confessiones, & alios actus ad officium curæ spectantes exercere, quia cùm id non agant, aut adimpleant propriis nominibus singulariter, sed nomine Capituli, aut Collegii, ideò non dicuntur habere curam, sed ministerium, ut per Oldrad. *d. cons. 67. n. 2. & 3.* & in Cathedralibus, solent Episcopi demandare aliquibus, ut coadjuvent, & cooperentur in audiendis confessionibus, & cæteris quæ ad salutem pertinent animarum, *c. inter cætera 15. de off. ordin.* & tamen cur residet penes curatum, non penes istos, Rota *in recent. dec. 226. n. 10. & dec. 258. ad finem p. 1.*

7. Valor Beneficii expressus in ducatis viginti quatuor de camera, & cum incertis usque ad quinquaginta per non excessum, probatur etiam ex narrativa & assertione Capituli in posteriori commissione appellationis, ut in ejus summ. n. 5. Et conveniunt etiam dicta primi & secundi testis, qui deponunt de publica voce, & fama, quæ probatio ad hunc effectum sufficit, Mantica *dec. 132. n. 4. bon. mem. Coccino, dec. 87. n. 5.* Cavaler. *dec. 517. n. 4. & dec. 572. n. 3.* Buratt. *dec. 255. n. 11. & in recent. decis. 187. n. 8. p. 6.* & semiplenam probationem valoris esse sufficientem dixerunt Mantica *dict. decis. 131. n. 4. in decis. 511. num. 1. p. 3.* Buratt. *decis. 255. numer. 15.*

8. Quòd verò Galeatius provisus sit Presbyter, Doctor, & ex Civitate Melphien. oriundus, ac in eadem Civitate Parochialem Ecclesiam Sancti Nicolai de Platea obtineat, valoris cum incertis 40. ducatorum aureorum de camera, satis visum fuit justificari ex testibus concludenter deponentibus, & cùm in commissione obtenta à Capitulo, & à Masseo, Galeatius enuntietur Parochus dictæ Ecclesiæ, non videtur super prædictis dubitandum, cum Presbyteratus etiam probetur ex communi reputatione, Rota *in rec. decis. 126. n. 3. p. 5.* Buratt. *decis. 31. nu. 2. Reverendiss. Urgellen. dec. 406. n.* sicuti etiam communis reputatio probat originem, & alias qualitates, *bon. mem. Coccin. dec. 345. n. 3.* Buratt. *dec. 931. n. 4.*

9. Neque in dubium revocari potest, quòd Galeatius utrique Beneficio, nempè Parochiali, & Cantoratui commodè inservire possit, ut expressit Summo Pontifici, præsertim in festis anni solemnibus, tùm quia constat anteactis temporibus plures similia beneficia simul eodemque tempore obtinere consuevisse absque ullo beneficiorum detrimento, & concorditer deponunt tres testes super quinto; tum etiam Summus Pontifex dispensavit, ut Galeatius retinere posset Parochialem, & Cantoratum adjunxit, ne quiquam ex debito illius servitio, seu officio necessario prætermittere debeat, & iis diebus & horis quibus dicta majori Ecclesiæ ratione dictæ Cantoriæ non inservierit, distributiones quotidianas amittat; unde satis consultum fuit per claram Papæ dispositionem, & dispensatus ad duo incompatibilia censetur dispensatus super residentiis unius in diebus solemnibus: cùm certum sit apud utrumque beneficium eodem tempore residere non posse, ut est Gloss. *notab. in c. si quis in Clero, verb. solemnibus caus. 7. q. 1.* & ibidem Gemin. & *Preposit. ad finem;* vel in omnem casum Episcopus posset providere de Vicario temporali, vel aliter ejus arbitrio, ut in his terminis dixit Rot. *in Urbinaten. erectionis colleg. 15. Martii 1618. cor. S. D. N. qua est impressa in rec. dec. 638. n. 7.*

10. Non obstat, quòd executor litterarum Apostolicarum in favorem Galeatii expeditarum, processerit non visis lite-

ris

ris Apostolicis, quia hoc in facto non verificatur, imo apparet contrarium, quia sententia executoris dicit, visis literis Apostolicis, quæ verba realem, & veram productionem designant, Menoch. *cons. 100. n. 230. & seq.* Buratt. *dec. 217. n. 7. & seqq. Addit. ad sanct. mem. Greg. dec. 59. nu. 14.* & præsertim cum Adanesius executor posset extrajudicialiter procedere non existente aliquo legitimo contradictore, Rot. *dec. 270. nu. 6. p. 6. & dec. 51. num. 10. p. 7. rec.* Præterquam quod cùm signatura rescripserit cum facultate procedendi ad ulteriorem executionem intelligitur data facultas exequendi, etiam Judici, ad quem Marescott. *var. resol. lib. 5. c. 86. n. 7. & seq.* Rota *in Jannen. pecuniaria 24. Januarii 1642. cor. Rev. D. meo Decano, §. verùm etiam,* & sententia executoria potest etiam ex novis justificari. Caputaq. *decis. 514. part. 3.* Buratt. *dec. 826. n. 2.* Ulteriùs advertebant Domini in casu proposito, quod dato etiam, quòd dicta sententia fuisset nulla, nihilominus cùm literæ Apostolicæ ex supradictis sint justificatæ, Rot. ex integro potest eandem sententiam confirmare, & litteras Apostolicas executioni demandare, Bartholus *in l. si expressum, num. 14. ff. de appellat.* Alexand. *cons. 118. per totum, lib. 5. & cons. 73. nu. 1. lib. 6.* cum pluribus adductis per Vantium *de nullit. titul. ultimo, n. 129. vers. erit consilium, cum pluribus sequent.* Riminaldus junior *cons. 561. n. 37.*

11. Neque ad hoc obstabant contradictiones Capituli, aut Maffei certo modo provisi, quia Capitulum non est legitimus contradictor ad impediendam executionem litterarum Apostolicarum, ut dixit Rota *in recent. decis. 621. nu. 4. p. 4.* Cavaler. *dec. 450. n. 3. & seqq. & in Melevitana coadjutoria 27. Novembris 1624. cor. bon. mem. Merlino, & in Narnien. Canonicatus 28. Martii 1642. cor. D. meo Carillo, §. nam primo,* & Maffeus cùm non veniat ex titulo consimili, nempe ex eadem vacatione, sed per impetrationem certo modo factam, quam nondum justificavit, non potest impedire Galeatii Immissionem, aut executionem litterarum Apostolicarum, Rota *dec. 700. n. 8. p. 1. & dec. 542. n. 8. & 642. n. 2. in fin. p. 4. rec.* ubi aliæ plures referuntur.

12. Nec relevat possessio Maffei obtenta ab executore in suis litteris deputato, quæ inducere solet præsumptionem justificationis, quia cùm non fuerit citatus Galeatius primo loco provisus, literæ non poterant exequi, nisi citato eo, contra quem fuerat obtenta gratia certo modo, Rota coram Seraph. *dec. 1656. n. 2.* ubi dicit hoc habere locum, etiamsi non possideret primo loco provisus contra quem impetratur: *& d. dec. 64. num. 2. ad finem part. 4. recent. & in Regien. jurispatronatus 3. Junii 1641. coram Eminentiss. Dom. Card. Panzirolo.*

13. Attestationes verò, seu declarationes extrajudiciales testium examinatorum pro Galeatio coram executore adductæ pro parte Capituli, & Maffei, non fuerunt habitæ in consideratione, tum ex regula vulgata, quòd fides non facit fidem, tum etiam quia est attendenda prima depositio judicialis, & non jurata, Doctores communiter *in c. cùm in sua, de testibus,* Rota *dec. 19. de testibus in novis, dec. 346. n. 2. p. 1. div.* & apud Buratt. *dec. 176. n. 4.*

Et ita conclusum causa ter proposita, utraque parte informante, &c.

DECISIO L.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Melzio.

In causa Neapolitana separationis thori.

Lunæ 26. Februarii 1646.

§. 1. CUm D. Marchionissa Francisca Sersalis uxor D. Marchionis Pasqualis Caraccioli à domo viri valetudinis recuperandæ causa recessisset, eaque recuperata reverti recusasset, & in Curia Archiepiscopali Neapolis à marito redeundum, & obsequia matrimonialia præstanda, atq; servatis servandis per sententiam diffinitivam condemnata, interposita per ipsam appellatione, causaque bon. mem. Buccabellæ commissa, neque tamen ulteriùs prosecuta, sed facta separatione per motum proprium in forma Brevis felic. record. Papæ Urbani VIII. extincta fuisset. Habito nunc per maritum ad Sanctiss. N. D. recursu, reductoque Brevi ad viam juris, dubio hodie à me subrogato proposito, an sit locus separationi thori. Domini negativè responderunt ex regula, quòd homo non separet eos, quos Deus conjunxit, *capit. dixit Dominus 32. qu. 1. cap. 1. & 2. de coniug. lepros.* Nam licèt hæc regula limitetur quando inter virum, & uxorem irreconciliabilis, & capitalis orta est inimicitia, vel propter immoderatam viri erga uxorem sævitiam; hæ tamen causæ tanquam fundamentum intentionis Franciscæ, plenè & concludentissimè per eam essent probandæ, quod tamen non fit, cùm agatur de materia gravi, atq; ardua, Barbosa *in rubr. ff. solut. matrimon. p. 2. num. 27.* Natta *cons. 616. n. 1.* Buratt. *dec. 815. n. 1. & 2.* Rot. *inter rec. dec. 441. n. 2. p. 8. & dec. 324. n. 2. p. 6.* Nec sufficit probare qualemcumque sævitiam, cùm talem quæ apta sit justum & in virum constantem cadentem metum inducere, ut probat text. *in c. literas, in fin.* Abb. *in c. ex transmissa n. 4. de rest. spol.* Sanchez *de matrim. lib. 4. disp. 4. n. 2. & disp. 18. n. 20. lib. 10.* Rot. *d. dec. 314. n. 22. & seq. p. 6. rec.*

2. Neque sufficienti aliquo fundamento innixa Marchionissa alimenta sibi à marito præstanda petit; quia conclusio aliàs è Rota approbata est, quòd uxori, sine causa à viro divertenti, extra propriam domum alimenta à viro non debentur, ut fuit dictum signanter in Feretrana Alimentorum 18. Junii 1633. cor. bon. mem. Buccabella, & in eadem 1. Julii 1639. coram D. meo Bichio, & tradunt Sanchez *de matrim. lib. 9. disp. 4. q. 2. sub n. 20.* Matese. *var. resol. lib. 2. cap. 84. num. 65.* Onus verò probandi hujusmodi causam incumbit uxori, Jas. *in l. divortio, n. 25. ff. sol. matr.* Alexand. *consil. 100. n. 3. lib. 1.* Menoch. *de arbitr. cas. 170. n. 15. & seqq. lib. 1.* Gratian. *discept. 552. n. 48.* & donec causa probetur recessus uxoris à domo viri propria auctoritate, dicitur Juris præsumptione culposus, Rot. *in rec. dec. 518. n. 1. p. 3.*

3. Nec Marchionissæ suffragatur assignatio fructuum dotis facta in d. Brevi fel. record. Urbani VIII. quia cum illud reductum fuerit per S. D. N. ad viam Juris, perinde ac si non emanasset, non est amplius attendendum, & causa fuit reducta ad primos terminos juris, juxta quos alimenta uxori seorsum habitanti ex supradictis non debentur.

Ex quibus Domini pro Marchione informantes responderunt.

DECISIO LI.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Ottbobono.

In causa Lauden. Pensionis.

Veneris 19. Januarii 1646.

§. 1. CLaræ memoriæ Cardinalis Perettus de ann. 1624. resignavit Præposituram S. Joannis in Vineis Lauden. Diœcesis ad favorem R. P. D. Francisci Bilii reservata sibi annua pensione scutorum 2950. monetæ videlicet 1800. super fructibus d. Præposituræ, reliqua 1150. super alio beneficio Monasterio nuncupato prius obtento à D. Bilio, quam resignationem Summus Pontifex admisit, & Cardinalis fecit, reservata tamen sibi validè dicta pensione annua, & non aliàs, aliter nec alio modo, etiam si quælibet rata pensionis hujusmodi ad duas ex tribus partibus fructuum Præposituræ, & Monasterii hujusmodi respectivè annuatim ascendat, illas tamen non excedat.

2. Pensio fuit integrè persoluta Cardinali ipso vivente, qui morti proximus transtulit scuta 950. ex impositis super Præpositura in favorem quorumdam suorum familiarium, quibus fuit pensio per plures annos absque difficultate persoluta. Verùm quia postmodum resignatarius solvere recusabat sub prætextu, quod pensio scut. 1800. excederet ab initio duas partes fructuum Præposituræ de ordine S.D.N. proposui dubium. An præsupposito sine veri præjudicio excessu, pensio esset in totum nulla, vel reducibilis, & Domini pro translatariis responderunt.

3. Nam cum pensio, de qua agitur, non fuerit reservata jurè, ac simpliciter in certa quantitate, nec sit fundata super narrativa præcisa certi valoris, sed cum moderatione, quòd non excedat duas ex tribus partibus fructuum ejusdem præposituræ, si ob excessum sustineri non potest in scutis 1800. sustineri debet intra valorem duarum ex tribus partium beneficii, & pro rata, quæ illas non excedit juxta textum expressum *in l. stichum qui meus erit, 6.* ibi, sed conditio talis accipi debet, quatenus meus erit, ut si totum alienaverit, legatum extinguatur, partem, pro ea parte debeatur, quæ testatoris mortis tempore fuerit, *ibique glos. & DD. ff. de legat. 1.* cùm tam consensus Summi Pontificis, quam resignantis, resignatarii in id convenisse appareat, ut quatenus pensio excederet duas partes fructuum, posset reduci ad minorem quantitatem, & intra limites duarum partium, ut in his terminis firmavit Rot. apud Cassad. *dec. 4. n. 4. de pension.* Crescen. *dec. 17. n. 3. de rescript.* Puteus *dec. 32. n. 2. lib. 1. in correct.* Mant. *dec. 153. n. 2. & seqq. inter divers. dec. 1160. n. 7. p. 3. lib. 3. & dec. 689. nu. 1. & seq. p. 4. & in recent. decis. 342. num. 12. part. 4. tom. 2. & in Burgen. pensionis 18. Febr. 1585. & in Toletana*

pensionis 28. Jan. 1591. cor. Gipso, & sequitur Paris. de resign. benef. lib. 5. q. 2. n. 144. Garz. de benef. p. 1. c. 5. n. 417. & seqq.

4. Neque obstat unicum resignatarii fundamentum deductum ex clausula non aliàs aliter, nec alio modo, quæ conditionem, & sic formam importat, adeo ut respectu individuitatis ejusdem formæ non possit partim valere, & partim non, juxta doctrinam Roman. cons. 66. n. 2. & in terminis hujus clausulæ, quòd pensio nulla in nbolo, sit nulla in totum firmavit Rota in dec. 446. n. 5. & 626. n. 5. p. 1. div. nec esse reducibilem ob formam, & individuitatem dictæ clausulæ fuit pluties resolutum, ut penes Archill. dec. 82. de pension. quæ est etiam impressa lib. 1. part. 3. divers. dec. 70. & in Cæsaraugustana pensionis 26. Jan. 1566. coram Grato, in Toletana pensionis 28. Januarii 1591. coram Gipso, in Aretina pensionis 4. Decembris 1600. cor. Millino, & in Vincentina pensionis 21. Maii 1610. cor. bo. mem. Pirovano in recent. p. 2. dec. 286. nu. 2. Buratt. dec. 437. n. 5. & plures cumulat Adden. ad eamd. dec. 369. n. 8. Garxias de benef. p. 1. c. 5. n. 422.

5. Quia Domini considerabant, quòd clausula non aliàs, aliter, &c. non erat simpliciter apposita purè, ac præcise certæ determinatæ quantitati, & summæ pensionis, ut in decisionibus mox allegatis, sed erat limitata ex illis verbis subsequentibus, etiam si qualibet rata pensionis hujusmodi ad duas ex tribus partibus fructuum annuam ascendat, illas tamen non excedat, quæ quidem verba limitant & coarctant antecedentia l. ita tamen, ff. ad S. C. Trebell. l. ubi adhuc, vers. ita tamen, C. de jure dotium, Menoch. cons. 146. nu. 8. Rota in recent. dec. 709. n. 8. p. 1. & dec. 294. n. 6. p. 2. & dec. 195. nu. 65. p. 5. ideò ab eisdem verbis ultimo loco relatis, clausula non aliàs congruam admittit, & recipit interpretationem, & restrictionem ad easdem duas partes fructuum, & summam illis congruentem, juxta theoricam Bald. in l. fin. n. 6. C. de contrah. empt. cum aliis relatis per Roland. cons. 61. n. 34. & seqq. lib. 2. & ita distinguendo firmat Rota in Spoletana pensionis 24. Januarii 1622. coram Ubaldo quæ est in rec. dec. 342. n. 15. p. 4. tom. 2.

6. Ulterius dixerunt Domini clausulam, non aliàs, aliter, nec alio modo respicere in casu proposito favorem, & commodum Cardinalis resignantis dumtaxat ob illa verba sibi pensionem annuam, quæ sunt personalissima, gloss. in l. 2. verbo sibi, C. de prascr. 30. vel 40. ann. Greg. dec. 516. nu. 7. rum etiam quia dicta clausula posset forsan operari totalem pensionis, & resignationis beneficii annullationem, si resignans ita vellet intentando regressum ad beneficium resignatum, sin autem malit eam reducere ad duas ex tribus partibus fructuum, juxta litterarum Apostolicarum continentiam, utique audiendus est, ne retorqueatur in odium, quod ejus favore, inductum est, l. 2. & 3. ff. de lege commiss. & in terminis nostris firmavit Rota apud Cassad. dec. 4. per tot. de locato, & dec. 4. n. 2.

7. Nec ad sustinendam hujusmodi pensionem deficit consensus Summi Pontificis, qui cum Cardinali resignanti, ne nimium dispendium ex resignatione pateretur, pensionem scut. 1800. super fructibus Præpositturæ admisit, tantò magis pensionem minoris quantitatis admisisset videlicet limitatam ad duas ex tribus partibus, Crescent. d. dec. 17. n. 3. de rescript. & in Salamantina pensionis 26. Maii 1593. cor. Gipso, & in Metropolitana pensionis 17. Maii 1596. cor. Orano impressis per Garz. de benef. par. 1. c. 5. num. 424. & seq. nec ullum ex hoc infertur resignatario præjudicium, dum beneficium vult retinere, non dimittere.

8. Cum itaque pensio prædicta scut. 1800. præsupposito excessu non fuerit à principio nulla, sed reducibilis ad duas ex tribus partibus, ut visum est, & literæ Apostolicæ hoc id verbis exprimant, nec unquam fuerit à resignatario impugnata vivente Cardinale resignante, à quo demum fuit translata pro summa scut. 950. non excedente valorem duarum ex tribus partibus redditnum Præpositturæ, & hodie pensio ad longè minorem summam redacta ob mortem plurium translatariorum, quibus etiam fuit spatio multorum annorum absq; controversia à resignatario persoluta, propterea neque est locus ulli reductioni cùm excessus non adsit, ideòque pro summa in translatione contenta sustinetur. Rot. dec. 153. sub num. 2. vers. nec ratio cum p. 4. penes Mans. & in rec. dec. 30. n. 36. p. 5.

Et ita fuit conclusum pro Translatariis utraque parte informante, &c.

DECISIO LII.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Corrado.

In causa Barcinonen. Exemptionis.

Mercurii 13. Junii 1646.

§. 1. PLures anteactis temporibus indictæ fuerunt ex variis contingentibus causis gabellæ per Rectores, seu Consiliarios Insignis Civitatis Barcinon. ad id (ut præsupponitur) facultatem habentes super grano, vino, oleo, panno, & aliis rebus humano usui necessariis, quæ invehuntur, & extrahuntur ab eadem Civitate in ipso ingressu, vel egressu solvendæ; quarum occasione exortæ controversiæ inter Episcopum, & Capitulum ex una, & Consiliarios d. Civitatis ex altera parte, fuerunt terminatæ mediante laudo bon. mem. Archiepiscopi Taraconen. & Ferrarii de Minoriscia Civis Barcinon. ab ipsis partibus electorum; hi enim redacta causa ad duo genera rerum, sive bonorum, quæ illi appellarunt separabilia, ea scilicet quæ penes ipsos Ecclesiasticos essent alienis non commixta, & inseparabilia, idest ea, quæ per Mercatores, vel alios eorum Dominos omnibus promiscuè venialia inferebantur, in quorum introductione separari non poterat pars Ecclesiasticorum usui futura & proinde immunis, à parte laicorum, declararunt ab Ecclesiasticis personis non solvendas gabellas tunc impositas pro bonis separabilibus, pro aliis autem inseparabilibus eisdem est restituendum circa initium cujuslibet mensis quicquid solvisse constaret ex notis per eos exhibendis juramento firmatis juxta formam præscriptam in d. laudo, quod fuit prolatum de anno 1338. die 5. Julii & à partibus emologatum, ut apparet ex publico Instrumento recepto per Raymundum Ferrarium Notarium Barcinon. Deinde successivis temporibus earumdem & aliarum fortè super indictarum impulsu, excitatis iterum contentionibus inter Clerum, & Consiliarios, & causa commissa per sanct. mem. Clem. VIII. de anno 1603. bon. mem. Coccin. & rursus de anno 1635. per sanct. mem. Urb. VIII. coram eo fuit resolutum die 20. Junii 1636. Ecclesiasticos esse immunes à solutione hujusmodi gabellarum tam respectu bonorum (ut præfertur) separabilium quàm etiam inseparabilium, horum tamen ratione placuit Dominis Praxis relata per Azor. instit. moral. p. 2. lib. 9. c. 12. in §. quintum privilegium, vers. in dubium vocatur, &c. quatenus Cleri consensu recepta, & à Summo Pontifice fuisset approbata. Addito quòd si inter Ecclesiasticos & officiales Civitatis aliquæ suborirentur difficultates, vel occasione rerum, quæ introducuntur, seu extrahuntur, vel retributionis fiendæ juxta claram praxim, hæ juramento Ecclesiastici coram proprio Judice præstando terminentur, ut legitur in decisione impressa inter rec. p. 7. dec. 159. juxta cujus tenorem cum instaretur pro parte Capituli sententiam proferri, informantes pro Civitate petierunt iterum audiri, quare denuò causa proposita, primum super Remissoria petita pro parte Civitatis ad probādas causas impositionis dd. Gabellarum, & consuetudinē immemorabilem illas exigendi, & mox ita jubentibus Dominis super negotio principali, eaq; maturè discussa steterunt in decisis.

2. Quia inconcussum est fundamentum immunitatis Clericorum, & personarum Ecclesiasticarum ab hujusmodi gabellis per sæculares potestates indictis; probatur enim tum Divini, tum humani juris auctoritate, ut habetur Genes. c. 47. & Esdr. lib. 1. c. 7. propè fin. vers. vobis quoque notum facimus, &c. & in Concil. Lateranens. sub Alex. III. c. 19. relato in c. non minus, ibi, qui legis Divinæ notitiam non habebat, &c. & in alio Concil. general. Lateranens. sub Innocent. III. cap. 46. in cap. adversus extr. de immunit. Eccles. c. primo eodem tit. in 6. cap. quamquam. ibi, cum igitur Ecclesia Ecclesiasticaque personæ, ac res ipsarum, non solum jure humano, quinimò & Divino à sæcularium personarum exactionibus sint immunes, &c. ibique gloss. in verb. Divino de censibus, eodem lib. Clem. præsenti eodem tit. Clemen. unic. de immunit. Eccles. & in sacr. Trid. Concil. sess. 25. de reformat. c. 20. ibi, Dei ordinatione, & Canonicis sanctionibus constituta, &c. quod etiam agnoverunt Imperatores in leg. sancimus, Cod. de sacrosanct. Eccles. & in authent. item nulla Communitas, C. de Episcop. & Cler. Joan. Lup. in tract. de libert. Eccles. quæst. 2. per tot. & latè Azor. instit. moral. part. prima lib. 5. cap. 12. in princ. & col. 3. versic. ego profectò, ac per tot. & benè explicat Cardin. Bellarm. controversiar. tom. 2. controv. 2. lib. 1. c. 28. de Clericis, &c. in quarta, & quinta propositione, Suarez ad reg. Angl. lib. 4. c. 9. Alter. de censur. to. 1. lib. 5. disp. 16. cap. 2. Joan. Guttierez de Gabell. q. 92. à num. 8. vers. sed qui accuratè, & seqq. & probavit Rota in Valentin. Gabell. 9. Decembris 1598. coram bon. memor. Oran.

Oran. & in Brundusin. Gabell. 13. Februarii 1604. cor. bon. me. Pen. in recent. dec. 42. part. 4. & latiùs in Alben. Gabell. seu onerum 28. Junii 1630. coram bon. mem. Merlin. dec. 339. p. 6. ubi alii referuntur.

3. Quæ sanè conclusio procedit etiamsi hujusmodi Gabellæ fuissent impositæ ex adductis causis refectionis murorum, pontium, viarum, ac portus d. Civitatis, aliisque commune beneficium Clericorum æquè, ac laicorum incolentium præferentibus, nam hæc quidem deficientibus ipsorum laicorum facultatibus prodesse possunt ad obtinendum Episcopi, ac totius Cleri consensum, & Summi Pontificis approbationem, non autem, ut illas propria auctoritate ab Ecclesiasticis personis exigere valeant, ut deciditur d. c. non minus, ibique gloss. in vers. cantam necessitatem, & in c. adversus cons. de immunit. Eccles. Surd. cons. 305. sub n. 66. vers. stantibus prædictis, & seqq. Rot. in dict. Valentin. Gabell. in §. proinde articulata communis necessitas, &c. & in d. Brundusin. Gabell. sub num. 2. vers. & ista conclusio, & seqq. Guttierez de Gabell. d. q. 92. sub n. 41. vers. lo segundo, & seqq. & num. 47. vers. præterea, & in specie declarat Azor. instit. moral. tom. 2. lib. 9. cap. 11. in quinto privilegio, d. §. in dubium vocatur, vers nec valet, Alter. de censur. Eccles. tom. 1. lib. 5. disp. 19. c. 6. in §. quarta dubitatio, ad fin. vers. nec valet, Modern. Rom. discept. 390. n. 17. vers. neque debet juvare, & seqq. per tot. & alii relati per Leon. in thesaur. for. Eccles. part. 3. cap. 7. à nu. 123. vers. quod autem si imponatur onus, & per Carol. de Graff. de effect. Clericat. effect. 3. n. 215. versic. ego verò, & num. 229. vers. secundum requisitum est & seqq. à num. 247. vers. & quando hæc omnia non intervenissent, &c.

4. Denique procedit, esto quòd longissimo tempore fuissent exactæ ab Ecclesiasticis, quia nullo temporis etiam immemorabilis spatio jus hoc laicis acquiri potuit in Ecclesiasticos, ac eorum bona in gravamen & perniciem Ecclesiasticæ libertatis, ideòque meritò quæcumque consuetudo, in hac materia expressè reprobatur, tanquam iniqua & irrationabilis, in cap. noverit, extr. de sent. excomm. & in d. c. quanquam, in §. cùm igitur, vers. volentes, ibi, contraria consuetudine quacumque, quæ dicenda est corruptela vel ius non obstante, de censibus, in 6. & in Authent. cassa & irrita, C. de sacrosanct. Eccles. quorum Canonum dispositio fuit repetita in Bulla Cœn. Domini, in §. 18. ubi in §. 15. damnatur etiam verbis expressis quævis consuetudo per quam tollitur, seu in aliquo læditur, vel deprimitur, aut aliàs quovis modo restringitur libertas Ecclesiastica, & infr. in §. 25. non obstantibus, &c. specialiter derogatur quibusvis privilegiis, & consuetudinibus, etiam immemorabilibus, & præscriptionibus quantumcumque longissimis, quibus aliàs à dispositis in dicta Bulla quivis se tueri posset, ut ibi legitur, licèt ad tollendam, seu impediendam immemorabilem sufficiat, quòd per Sacros Canones, quævis consuetudo fuerit tanquam improba, ac irrationabilis, in hac materia reprobata, gloss. fin. in c. Clerici, in vers. & in casu isto, extr. de judic. & latè probavit Rot. in Cracovien. jur. legend. 28. Maii 1627. cor. bon. mem. Coccino, in recent. decis. 71. per tot. p. 5. confirmata decis. 265. ead. part. & alios referunt Marescott. resol. 101. n. 6. vers. secundo limita, & seq. lib. 2. Add. ad dec. bon. mem. Buratt. 435. n. 13. & seq. ver. proborum opinionum concordia, & in nostris terminis plenè probat Surd. d. cons. 301. sub num. 1. vers. consuetudo verò, & seq. Ugolin. de censur. par. 2. c. 18. §. 1. sub num. 1. versic. postremò, Azor. instit. moral. lib. 5. dict. c. 12. §. sed dubitari potest, vers. tertiùm, & §. quod verò, Ruta in dict. Valentin. gabell. §. nec magis suffragatur juratis articulata immemorabilis consuetudo. Guttierrez de gabell. dict. quæst. 92. num. 56. vers. & coadjuvantur, Joann. Franc. Leon. in thesaur. for. Eccles. p. 3. d. c. 7. nu. 149. vers. nec se tueri valent, & seqq. Duard. ad Bull. Cœn. Domini lib. 1. can. 18. q. 5. sub num. 6. vers. hoc adeò verum est, & qu. 20. sub n. 5. vers. undecimò ampliatur, & can. 19. q. 8. nu. 20. vers. ad quartum.

5. Nec enim hoc casu ex longissimi ac immemorabilis temporis cursu Cleri consensus, & Sedis Apostolicæ beneplacitum (ut aliàs præsumi potest.

Tum quia repugnat subjecta materia, in qua agitur de re expressè prohibita per Sacros Canones, & inductiva peccati, & in qua ipsa consuetudo est à jure improbata, & rarò, ac nonnisi ex urgentissimis causis maturè cognitis dispensari solet, & propterea talis consensus ex solo cursu temporis non præsumitur, imò neque ex tolerantia Summi Pontificis, c. 1. de consuetud. in 6. plura enim non innotescunt, vel per patientiam necessitate cogente tolerantur, quæ si deducta fuerint in judicium exigente justitia, tolerari non debent, ut inquit Innocent. III. in c. cùm jam dudum, in fin. extr. de præb. ibique gloss. fin. in verb. per patientiam, rectè infert quòd inde non inducitur approbatio, seu dispensatio, Rot. in dec. 20. sub nu. 4. vers. item quia Papa hoc scivit de consuetud. in antiq. & penes Put. decis. 365. sub nu. 1. versic. si autem, lib. 1. ac in his terminis fuit responsum in d. Valent. gabel. coram Orano, in §. nec magis, & in §. unde præsumptus Papa, & d. decis. 71. num. 15. vers. quotiescumque enim, p. 5. recent. ac pluribus probat Surd. d. cons. 301. sub n. 56. vers. tollentur ex prædictis, ac seqq. & ita in hoc casu expressè declaravit sanct. mem. Clemens VIII. in Brevi exhibito sub dat. 14. Martii 1604. ibi: Cæterùm juribus ambarum partium, si in futurum causa cognita à judicibus competentibus, aut ab Apostolica se aliud judicari, vel ordinari contigerit, nullatenùs intendimus præjudicare, &c.

6. Tum quia repetita singulis annis publicatio Bullæ in die Cœnæ Domini, sive sub Martino V. sanct. memor. circa annum 1420. ut Sot. Navarr. & Grass. & alii existimarunt, sive antea, ut sentiunt Ugolin. Filliuc. Sousa, Duard. & cæteri recentiores fieri cœpta, in qua Summi Pontifices pro tempore impositiones, & consuetudines hujusmodi, etiam immemorabiles (ut dictum est) expressè damnant, revocant, & detestantur, oppositæ præsumptioni resistit, illamque prorsus impedit, ac interrumpit, cùm manifestum præseferat Summorum Pontificum dissensum, & contradictionem, ac removet malam fidem laicorum, Felinus in cap. cum non liceat, sub num. 12. vers. quintò considera, de præscr. Philip. Prob. in Add. ad Men. in cap. tibi, sub nu. 8. vers. illud tamen, de resc. in 6. Ruin. cons. 37. sub nu. 12. vers. nec videtur obstare, lib. 4. Nav. cons. 1. sub nu. 1. vers. ad primam quæstionem, de for. Rot. in dict. Valentin. gabell. in §. secundo exploratum est, Garzia de Benef. p. 5. c. 4. sub n. 454. vers. quamvis ego, & sub num. 558. versic. nec refert, Azor. instit. moral. lib. 5. dict. c. 12. §. quod verò, vers. quamvis nec video, & in §. seq. Joan. Franc. Leon. d. c. 7. num. 151. vers. & cum Bulla Cœna Dom. Et demùm, quia præsumptionem hac expressè reprobavit, ac revocavit sanct. mem. Urbanus in ejus Constitutione, incip. Romanus Pontifex in sacra B. Petri Sede constitutus, &c. in §. nec non reliqua omnia, quæcumque, & qualiacumque, &c. publicata de anno 1641. die 5. Junii. Prædicta verò fortiùs procedunt in proposito casu, in quo tam ex gestis de anno 1338. ut præmissum est, quàm modernis temporibus constat de dissensu, & contradictione Episcopi, atque Capituli, quo stante prætensa consuetudo sive præscriptio (licèt ad hunc effectum inutilis ac inefficax) induci non potuit, ut fuit consideratum in d. Valent. gabell. in §. minùs verò, in vers. & renitentiam ejus ostendit reclamatio, & recursus ad Pontificem, &c.

7 Neque obstat, quòd pro parte Civitatis prætenditur Ecclesiasticos inducentes, vel extrahentes aliquas ex prædictis rebus per seipsos, vel mediantibus eorum famulis, ac ministris teneri ad effectum evitandi fraudes ea priùs denunciare officiali ad id deputato, ab eòque recipere inscriptum vulgò poliza de franquezza nuncupatum, cujus vigore exactores propè portas residentes immunem deinde permittant extractionem, vel introductionem, juxta notata per Bart. & alios Doctores in l. fin. §. Divus, ff. de publican.

8. Quia fraudibus quidem obviandum est, sed maximè cavendum, ne dum quis alienis occurrere exquisitis modis intendit, ipse leges fraudet propriam excedens jurisdictionem, rectamque Sacrorum Canonum interpretationem offendens; non enim sub prætexto evitandarum fraudum licitum est laicis nova onera, & servitutes Ecclesiasticis personis imponere, quibus illæ quovis modo impediantur, vel timidiores reddantur in exercitio juris, ac libertatis in eis competentis, ut in specie respondit Gasp. Calder. in cons. Anch. cons. 12. sub n. 2. vers. sed sic circa extraneum, & sub n. 4. vers. prædictu etiam, & comprobat Surd. d. consil. 101. sub n. 46. vers. & non omnia, & seqq. ac sub nu. 90. vers. & quod non reperitur jure cautum. Quale quidem onus prædictum esse, ratio ipsa comprobat, & experientia demonstrat; nam officiales illi ex insita quadam eorum muneri asperitatem se frequenter quibuscumque reddere solent difficiles, atque molestos, ut habetur in leg. quanta, ff. de publican. ut plurimum autem Clericis Ecclesiasticisque personis ut refertur in c. laicos, & in c. laici 2. q. 7. & in c. Clericis, ibique gloss. de immunit. Eccles. in 6. & præter alios tradit Gasp. Cavaler. d. cons. 12. sub n. 4. vers. & in casu isto; ita ut longiori interposita mora, vel jurgiis, ac contentionibus excitatis, introductionem, & extractionem, seu impediunt, seu retardant eosque diu fatigatos dimittunt, quod equidem permittendum non est. Censuerunt itaque Domini, satis esse quod Ecclesiastici in ingressu, vel egressu Civitatis bona, quæ per se, vel eorum famulos, ac ministros introducere, & extrahere intendunt, ostendant officiali ibidem residenti, & si oriatur inter eos contentio, vel quia ille neget personam Ecclesiasticam, vel bona ejus propria, seu prætendat ea esse negotiationi parata. Altera quidè quæstio ex habitu Ecclesiastico

& consura quibus incedit deferens bona, vel is cujus nomine deferuntur definiri; nam ex illis talis præsumitur, juxta textum *in cap. si Judex laicus, §. idem censemus, de sent. excomm. in 6.* eoque magis exhibitis literis testimonialibus Ordinarii, quibus præstanda est fides, *cap. post cessionem, ubi notant DD. extr. de prob.* Rota *penes bon. mem. Card. Seraph. dec. 613. sub num. 3. & Reverendiss. Urgellen. decis. 430. sub numer. 2. ac bon. mem. Cardin. Cavaler. dec. 483. sub num. 2.* Altera verò ejusdem juramento regulariter terminatur, juxta glossam *in Clem. præsenti, in verb. argentinads, versic. si autem, de censibus*, quem ibi sequuntur DD. addentes, quòd in casu quo hæc controvertantur, Judex Ecclesiasticus adiri debet, ut ibidem explicant Lap Abb. & Imol. *sub num. 10. versic. juxta prædicta, & num. 11.* Cardio. *sub n. 9. versic. quartò quæro, & versic. sextò quæro*, ac Vital. *sub n. 36. ver. concludo*, Bertachin. *de gabell. par. 7. sub n. 13. vers. statuto autem, & sub num. 24. vers. nec præterea*, Rol. *consil. 71. numer. 24. vers. alterius advertendum est, ac seqq. lib. 4.* Ant. de Nigr. *in reper. extravag. unic. de vit. & honest. Cleric. num. 118. vers. & si sit dubium, & alii relati in prædicta antecedenti decis. cor. bon. memor. Coccino, in §. remanebat solum, &c.*

9. Minùs obstant, quæ tradunt Bart. & DD. *in d. §. Divus*, loquentes de denunciatione fienda, & apodixa recipienda per exemptos, quia non procedunt in Clericis, ac personis Ecclesiasticis, qui laicorum Constitutionibus & edictis ita jubentibus intelligantur, ut notant communiter Doctores *in cap. Ecclesia S. Mariæ*, ibique Abb. *sub num. 45. vers. sed certam formam, de constit.* & Calder. & alii relati per Surd. *dict. consil. 302. num. 12. vers. ratio enim est, & seqq.* & Hunded. *consil. 3. num. 11. vers. primò quia, ac seqq. & numer. 23. vers. 5. quod, ac seqq. lib. 1.* Præterea, aut persona, vel rerum qualitas non revocatur in dubium, & tunc non est necessaria inscripti petitio, neque receptio, quia notoria est illorum exemptio, ut declarat ibidem Bart. *sub n. 1. vers. quædam sunt*, & probat Bertazzol. *consil. 192. sub n. 1. versic. Sed nec etiam, lib. 1. Crim.* Aut de alterutra dubitari contingit, & tunc cùm ad d. Officialem laicum non spectet cognitio, sed ad Judicem Ecclesiasticum (ut dictum est) ideò nec ab eo recipi debet inscriptum, sive illud vim habeat licentiæ, sive attestationis prohibitæ cognitionis, ac justificationis, quæ hoc casu coram eo fieri non debet, sicut fieri deberet, quando ageretur cum laicis potestati sæculari subjectis, in quibus terminis loquuntur Bart. & DD. *in d. §. Divus.* & Bald. *consil. 79. Davanti divus, sub num. 4. vers. secundò quæritur, lib. 4.* Rol. *consil. 79. sub n. 89. vers. quantum sit ad aliud caput, & sub nu. 9. vers. ista enim res, & seq. lib. 3.* Decian. *consil. 44. sub n. 112. vers. Sed certum est, & seq. lib. 4.* Cephal. *consil. 451. sub num. 269. vers. Unde cùm ista difficultas & cognitio & seqq. & alii.*

10. Præterea non obstat, quòd respectu rerum, ac bonorum, quæ (ut dictum est) appellantur inseparabilia, nulla competere possit Ecclesiasticis personis immunitas à gabellis prædictis, quæ in ingressu & egressu Civitatis exiguntur à mercatoribus, & aliis personis laicis ratione rerum, quæ inferunt, vel extrahunt in eorum dominio tunc existentium, quidquid de illis inde contingat, sive Ecclesiasticis, sive laicis vendantur, quippe id provenit ex accidenti, quod considerari non debet, ut plures existimarunt.

11. Nam contraria sententia visa fuit Dominis verior, atque tenenda. Primò enim probatur ratione, tum quia laici, quos certum est non posse directè imponere, nec exigere hujusmodi gabellas ab Ecclesiasticis personis ratione rerum quas inducunt, extrahunt, vel emunt in proprios & familiarium usus, ut decidunt jura suprà citata in §. quia inconcussum est fundamentum, &c. hoc sanè pacto illas ab eis per indirectum exigerent, mediante persona mercatorum, ac laicorum ipsa bona vendentium, qui onus prædictum in emptores retorquent, & ab eis repetunt cariori pretio vendentes, ita ut re ipsa & in effectu ab emptore pendant, ut notat Æmil. Ferret. *in annot. ad Tacit. lib. 3. Annal. sub nu. 54.* & Lasart. *de gabell. c. 15. sub n. 3. vers. & certè*; quod quidem communibus Juris regulis adversatur, & admitti non debet, *cap. quanto, extr. de privil. cap. statutum, de hæret. in 6. c. cum quid una via, de reg. Jur. eod. lib. l. cum ... 3. transactiones, vers. si cùm lis, ff. de transact. l. scire oportet ... 3. l. ff. de tut. & cur. datis ab his, l. Sejus, & Agerius, ff. ad leg. Falcid. ut l. final. in princ. & n. t. ff. de usur. rei judicatæ*, & in proximis terminis de hac ipsa materia loquentes plenè probant Gasp. Caval. *inter Cons. Anchar. dict. cons. 12. & ibid. Colleg. Bonon. cons. 13.* & latiùs ipse Anchar. *cons. 155. per tot. quos sequuntur* (rejecta contraria opinione) Felin. *in c. Ecclesia S. Mariæ, sub n. 104. vers. Primum exemplum, in fin. extr. de constitut.* Decian. *consil. 48. sub n. 5. vers. 4. usque ad fin.* Laderch. *cons. 103. sub n. 9. & 10. vers. 7.* Surd. *d. cons. 302. n. 75. vers. atque ita, & seq. & n. 80. vers. quoniam, cum seq. & sub n. 86. ver. cùm exigitur, & vers. præterea*, Menoch. *cons. 136. à nu. 7. vers. primo, ex generali juris regula, & seqq.* Gratian. *discept. 390. per tot.* Tum quia Ecclesiasticæ personæ, quæ laicorum onera subire non debent eo utique medio per hujusmodi exactionem gabellarum eorum ratione indictarum illa in effectu promiscuè cum laicis supportare cogerentur, quod expressè prohibitum est *in d. c. non minùs, & in d. c. adversus extr. de immunit. Eccles.* tam aliis suprà citatis, in §. qua sanè conclusio procedit.

12. Secundò probatur ex verbis *dictæ Bullæ Cœnæ Domini, in §. 18. ibi. Et diversis etiam exquisitis modis exigunt, &c.* & ibi, *Nec non qui per se, vel alios directè, vel indirectè prædicta facere, exequi, vel procurare non verentur, &c.* ubi specialiter ad rem nostram hæc verba ponderat Ugolin. *de censur. p. 2. c. 18. §. 1. sub n. 1. vers. sextò afficit excommunicatio*, hæc Joan. Franc. Leon. *in thesaur. for. Eccl. p. 3. c. 7. n. 113. ver. decimo octavo, & seq.* Laur. Portell. Megall. & alii in locis mox citandis.

13. Tertiò, probatur auctoritate plurium Doctorum, nempè Abb. *consil. 50. incip. videtur primo lib. 1.* ubi respondit, quòd statutum Civitatis Senarum, cujus vigore tenebantur mercatores, extrà deferentes pannos ad quæcumque loca illius territorii solvere pro eis gabellam in ingressu (ut hic) non comprehendebat illos, qui pannos introduxerunt in Oppidum Planistangarii, cujus incolæ erant immunes ea ratione, quia cariùs vendidissent Oppidanis propter onus gabellæ, & sic per indirectum ipsi fuissent gravati, ac evanuisset eorum immunitas, eumque sequitur Laderch. *d. cons. 103. sub n. 8. vers. Secundo.* Atque idem in specie de hujusmodi gabellis per laicos impositis super pane, vino, oleo, panno, & aliis ad victum & vestitum necessariis, quæ immediatè solvuntur à mercatoribus, & per eos deinde repetuntur ab ementibus minutatim, eo cariùs illis vendendo easdem res, probant (post Navarr. in manual. c. 17. sub n. 202. vers. rogatus à multis, Azor. institut. moral. to. 2. lib. 9. c. 51. in quinto privil. §. in dubium vocatur, vers. Sed re vera, Alter. de censur. tom. 1. lib. 5. disp. 19. cap. 6. in §. Quarta dubitatio, vers. hæc tamen opinio, Lar. Portell. in dub. regul. versic. tributum sub n. 7. vers. hoc posito, & sub n. 8. vers. addo præterea, Eman. Roder. in compend. quæst. Regul. resol. 63. sub n. 32. in §. prædicta onera, vers. ad quod refertur, Ferd. à Castro Palao Oper. Moral p. 2. tit. de Reverent. deb. Ecclesiast. disp. unic. punct. 9. sub nu. 10. versic. Secundò dubitatur, Megall. in Instruct. Conf. p. par. 2. part. lib. 2. cap. 17. q. 6. n. 187. vers. Sed hanc sententiam, & seq. dicens, n. 182. Laicos hoc casu non excusare auctoritate DD. contrarium sentientium, stantibus verbis præfatæ Bullæ Cœnæ Domini, in dict. §. 18. quos sequitur F. Dian. Res. mor. par. 1. de immun. Eccles. res. 45. vers. Sed his non obstantibus, sub n. 15. vers. Prout etiam, cum seqq. Et ex nostris Remig. de Gonny. de Charitat. subsid. q. 60. n. 4. ver. Concludo, & seqq. Ugol. de censur. par. 2. c. 18. §. 1. n. 1. vers. Sextò, Guttierez de Gabell. q. 92. sub n. 36. vers. At in dubium, & vers. seq. in fin. Gratian. d. discept. 390. nu. 16. vers. Sicut dicimus, & alii relati in d. antecedenti dec. in §. Quantum verò ad bona inseparabilia.)

14. Hæc autem sententia certior est in proposito casu, in quo non ea una tantùm, vel altera, sed omnibus ferè rebus ad victum, & vestitum necessariis dictæ gabellæ exiguntur in ingressu, & egressu Civitatis; ita quod non parum, & paucis (ut nonnulli distinguendo scripserunt, quorum nec probatur opinio) sed plurimùm, & plurimis, ac omnibus ferè noceant. Nam alterum de duobus inde resultat, quod scilicet Ecclesiasticæ personæ, vel ad evitandum illatum solutionem alio se conferre, ut propriis ac familiæ usibus necessaria parent, magno quidem illorum incommodo, impendio, atque periculo. Vel si paupertatis, aut difficultatis impedimento aliunde sibi providere non valeant, ea demùm necessitate impulsi in ipsa Civitate comparare coguntur, quorum utrumque Ecclesiasticæ libertati, ac Sacrorum Canonum dispositioni prorsus repugnat. Quibus apprimè convenit, ut in eadem Civitate, in qua ipsi seminant spiritualia metant temporalia, *ut legitur 1. ad Corinth. c. 9. & in c. cùm ex officii, ad fin. extr. de præscr.* & in qua dum laici sæcularia subeunt onera, ipsi quoque Deo spiritualibus ministrantes, in hoc illis retribuunt, quidquid pro eorum pace, ac sustentatione laboris impendunt, ut inquit S. Thom. *in Epist. ad Roman. c. 13. lect. 1. col. fin. versic. Ab hoc tamen debito. & habetur in c. in qualibet 23. q. 8.* & tradit Molin. *de Just. & jur. tr. 1. disp. 32. in quinta concl. vers. Quoniam.* Atque ideò ejusmodi commodo, ac plena libertate, neque directè, neque per indirectum privari debent, *juxta notata in dict. cap. Quantò, ubi præ cæteris*, Anch. *sub num. 1. & seq. extr. de privil. & in c. fin. de immunit. Eccl. in 6. ac latiùs* probat idem Anch. *in d. cons. 155. num. 1. & seqq. dicens, sub*

num.

num. 5, versic. Non videtur ergo. Quòd Respublica temporalis non potest etiam per indirectum præjudicare Reipublicæ spirituali in eo participio ac, communione, quam debet habere cum laicis in rebus temporalibua pro usu dictarum rerum. Et ita in specie respondent Azor. *dict. cap. 11. §. In dubium vocatur, versic. sed re vera*, Alter. *d. disp. 19. c. 6. in 4. q. versic. Hæc tamen opinio*, Ferd. à Castro Palao, *d. disp. unic. punct. 9. num. 10. versic. Secundò dubitatur*, Portell. *dict. verb. tributum sub dict. num. 7, versic. Hoc posito, & sub dict. num. 8. versic. Addo præterea*, & Roder. *dict. q. 63. sub num. ver. Ad quod refert Megall. d. qu. 6. sub num. 109. vers. Nec obstat & seq.*

15. Et hinc patet non restagari, quòd ex hujusmodi gabellarum impositione facta per sæculares nullum principaliter ac immediatè fiat præjudicium Ecclesiasticæ Immunitati, sed illud contingat per accidens, quatenus scilicet Ecclesiastici res illas per laicos introductas velint emere in Civitate.

16. Quia cùm ea ferè omnia, quæ usui humano sunt necessaria, ejusmodi oneri fuerint subjecta, quocumque se Ecclesiastici vertant, vel alio se transferendo, vel in Civitate emendo, præjudicium evitare non possunt, ut mox fuit probatum. In hac verò materia non adeò est inhærendum litteræ, ac verbali interpretationi, quin magis attendatur vera ratio, & sensus Sacrorum Canonum, ut admonet Honor. III. *in d. cap. quanto, extr. de privileg. & Imperator in leg. non dubium, C. de legib. ac in l. 3. in fin. C. de lib. præterit. & Jurisconsult. in l. contra legem, ff. eod.* Qui eò verè tendunt, ut Ecclesiasticæ personæ pura, plena, ac illibata in prædictis omninò gaudeant immunitate, ideòque illorum dispositio, quæ favorabilis est, subtilioribus interpretationibus non est restringenda; ut probatur ea dd. *cap. non minùs, & c. adversus extr. de immun. Eccles. & c. quanquam de censib. in 6. ac in l. sancimus la 2. ver. cùm enim, C. de Sacr. Eccl.* Sed qualecumque immunitati prædictæ fiat præjudicium, sive directè, sive indirectè, sive principaliter, sive in consequentiam illud convenit tollere, & reparare, idque magis quod grave est, ac notabile præjudicium infert, ut rejectis præfatis distinctionibus concludunt Gasp. Caldet. *d. cons. 11. n. 2. ver. quare & si non directè, imò & per quandam consequentiam, usque ad fin. vers. quamvis enim*, & Anchar. *d. cons. 153. sub n. 7. in fin. & num. 8. ver. & licèt verba statuti, & seq. & in d. c. quanto, n. 1. & seqq. & num. 4. versic. Quinto nota, ac seq. de privil. & in casu suo*, Dec. *d. consil. 48. sub numer. 5. versic. Quartò ista conclusio, usque ad fin.* Rimin. senior *consil. 435. num. 27. versic. tamen dico*, Rim. jun. *consil. 81. num. 17. versic. Nec etiam ratio*, Bald. &c. Surd. *d. consil. 301. num. 77. versic. Et non est curandum*, Joannes Franc. Leon. *in Thesaur. for. Eccl. par. 3. cap. 7. num. 113. versic. Decimò octavò, & num. 188. versic. hac enim exemptione, & sub num. 332. versic. Incurrunt enim*, & Card. de Grass. *de effect. Cleric. effect. 2. à numer. 65, versic, Sub ampliatur quartò, ac seq. & n. 190. versic. Sed in præsenti ampliatione*, dicens hanc esse veriorem. Et in specie advertunt omnes suprscitati Doctores, & præsertim Castr. Pal. & Megall. *d. quæst. 6. numer. 107. & seqq.*

19. Ita ut non oportest animum ac intentionem disponentium sollicitè investigare, quando ex qualitare facti, & re ipsa resultat effectus adeò præjudicialis; & destructivus dictæ immunitatis, quem illi etiam moniti, ac requisiti emendare contendunt ad *leg. Julianus, §. proinde ibi, & sed & si ab initio non sic accepit, verùm postea in rem patris verterit cessare senatusconsultum, &c.* Julianus ait *intelligendumque esse initio sic accepisse, ut in rem patris verteret, ff. ad Maced. ubi gloss. in verb. intelligendum, notat hanc esse præsumptionem juris, & de Jure, leg. quadam ff. de reb. dub. & in specie tradit* Gaspar. Causl. *d. cons. 12. n. 4. versic. Et in casu isto, ac inf. propè finem vers. Hac enim, cum aliis relatis* per Menoch. *præs. 35. n. 20. versic. dicamus nunc, & seq. lib. 6.* Cæterùm dicebat unus ex Dominis, si abest intentio lædendi Ecclesiasticam immunitatem, non videtor tam acriter impugnanda hæc sententia, secundùm quam Ecclesiastici id solùm consequi debent, quòd si ipsi, vel eorum ministri easdem res usui proprio ac familiarum necessarias introducerent, non solverent, & Civitas id tantum restitueret, quod eo casu non exegerat, ut advertit etiam in casu suo, Dec. *in dict. consil. 48. sub nu. 5. versic. prædicta etiam confirmantur.*

19. Verùm quia (ut præmissum est) in ingressu civitatis dignosci, ac separari non potest quantitas rerum, quæ usui Ecclesiasticorum debeat inservire, ut proinde pro ea rata remittatur gabellis mercatoribus; ideò placeret Dominis, salvo Clerici consensu, & Sedis Apostolicæ beneplacito remedium in antecedenti, *dec. propositum in §. fin.* quod scilicet in fine anni singulis Ecclesiasticis restituatur per Civitatem, quidquid in emptione illarum rerù occasione dictarum gabellarum persolverint juxta eorumdem attestationes, juramento (si opus erit) coram Ecclesiastico Judice roborandas, liquidandum; in his enim, quæ præcisè, ut par esset, præstari nequeunt, æquipollens admittitur satisfactio, *ad l. promissor, ff. de const. pec. l. 1. §. jubet autem, ad fin. ver. quòd si per inopiam, ff. de collat. bonor. leg. si servum, §. fin. ff. de verb. obligat. leg. §. Super peculio, ver. Sin verò. C. de asser. e. colland.* Bart. *in l. unum, num. 15. versic. verùm quia, ubique notant etiam alibi DD. ff. si cert. pet.* Luc. de Pen. *in leg. lxibus, nu. 18. ver. Nam cùm aliquid, Cod. de agric. & censu lib. 11.* Afflict. *decis. 83. in fin. & decis. 347. sub num. 3. vers. benè faciunt, & seq.* Hoc autem, quod in aliis pluribus Civitatibus usu receptum est, ut attestantur Azor. *instit. moral. part. 2. lib. 9. d. cap. 11. §. In dubium vocatur, versic. item usu receptum est.* Alter. *d. disp. 19. cap. 6. in quart. dubio, versic. item usu receptum est multis in locis*, Portel. & Roder. *in locis suprà citatis*, & P. Dian. *resolut. moral. de immunit. Eccles. res. 44. in fin.* Franc. Castill. *decis. 105. num. 57. ver. Et tamen videmus*, faciliùs recipi debet in hac insigni Barchinon. quæ non minùs Christiana pietate, ac Religione, quàm armorum splendore gloriatur, ne quando illi (quod absit) objicientur, quæ detestatur Lateranens. Concil. *relatum in d. cap. non minùs, extr. de immunit. Eccles. & jure meritò deplorat*, Navarr. *in manual. in dicto cap. 17. sub num. 102. in dict. §. Rogatus à multis, vers. Idèoque jure veteri*, & Joann. Franc. Leon. *in Thesaur. for. Eccles. part. 1. cap. 14. num. 43. vers. Communicates verò.*

19. Atque ita fuit conclusum utraque parte informante, rejecta petitione Remissoriæ, ut in principio dictum est, super articulis productis tamquam irrelevantibus, prout ex prædictis apparet, & aliàs fuit resolutum *in dict. Valentin. gabell. coram Orano, & in Cracovien. juris legend. coram Reverendo Patre Domino meo Ghislerio, in recent. decis. 325. part. 5. &c.*

DECISIO LIII.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Melzio.

In causa Ulixbonen. nullitatis Professionis.

Luna 29. Januarii 1646.

§. 1. OB varias probationes hinc inde factas variæ coram Reverend. D. meo Carillo Præside Vallisoletano emanarunt decisiones, quibus omnibus diligenter perpensis hodie Domini censuerunt recedendum esse à decisis sub die 11. Martii 1643. & inhærentes decisionibus editis sub diebus 30. Januarii 1640. & 16. Maii 1642. Professionem esse nullam, & invalidam confirmarunt, sive attendenda sit expressa Professio, sive tacita Ratificatio, sive etiam Ratificatio expressa.

2. Quod enim attinet ad professionem expressè emissam à D. Francisca Coronella in Monasterio S. Dionysii de Ovidellas de anno 1605 de istius invaliditate non fuit dubitatum, & clara resultat ex deductis in dictis duebus decisionibus de annis 1640. 1642. quarum fundamenta inconcussa agnoscentes informantes pro Dominis de Gomez fratribus ejusdem Franciscæ non impugnabant, sed punctum difficultatis reducebant ad ratificationem, cujus natura est validitate actum nullum usque ab initio virtute retractationis, *c. ratihabitionem 10. de regul. jur. in 6. l. fin. ff. de bon. poss. l. honorum 24. ff. de rem rat. hab. l. fin. C. ad Macedon. l. donationes 25. C. de donat. & ibi communiter scribentes.*

3. Quoad tacitam itaque ratificationem dixerunt Domini non intrare. Nam quidquid sit, an cursus longissimi temporis, quo Francisca in Monasterio permansit deferendo habitum monialem, & faciendo alios actus exadverso ponderatos pro inducenda hac tacita ratificatione sit sufficiens de sui natura, omnea unica responsione usi fuerunt posse evitari, nempè quia ab initio Francisca coacta fuit ingredi Monasterium metu patris sibi incusso etiam cum minis mortis; ut disertè deponunt plures testes de visu, & auditu proprio deponentes, qui metus reddit professionem irritam, & nullam, Abb. 6. *in cap. cum visum num. 8. de regul.* Felin. *in cap. causam matrimonii num. 5. de offic. deleg.* Sanch. *de matrimon. lib. 4. disp. 6. num. 36. & in præcept. Decalog. lib. 4. num. 26.* Rota *in decis. 779. num. 10. par. 3. recent. cum aliis vulgatis.*

4. Et operatur quòd omnea actus subsequenter gesti tamquam provenientea ab initio metu laborent eodem vitio & nullius sint roboris ad inducendam ratificationem Professionis, signanter dum adhuc vivebat pater, Doct. *in l. 2. Cod. quod met. caus.* Bart. *in l. penultim. ff. de condict. ob turp. caus.* Covarr. *in epist. in 4. decretal. p. 2. c. 3. §. 5. num. 1.* Roland.

consil. 2. num. 86. lib. 5. Parif. consil. 60. n. 34. lib. 4. Rota dec. 771. n. 8. & 9. dec. 851. n. 1. dec. 863. n. 4. cor. Card. Seraphin. & declaravit Sacra Congregatio. Eminentiss. DD. Cardinalium Sacri Concilii Tridentini interpretum 13. Septemb. 1629. Quæ censuit Matrimonium contractum à filia per metum à matre illatum esse invalidum, etiamsi mulier metum passa per plures annos post mortem matris permanserit cum marito, & filios procreaverit, ut prosequitur Barb. in collect. Bullar. in verb. Matrimonium pag. mihi 445.

5. Et probatum metu certum est quod omnes conjecturæ deductæ ad ostendendam liberam voluntatem evanescunt. Alexand. consf. 99. n. 10. lib. 3. Nicol. Everard. consil. 4. n. 5. & 2. inter matrimonia Gilesii, Gamma dec. Lusitan. 346. n. 3. Greg. XV. dec. 326. n. 45. Seraph. d. dec. 855. nu. 6. Rot. decis. 216. numer. 51. part. 2. divers. imò probatio metu impossibila esse contrarium probari inquit Alex. dict. consil. 99. num. 8. & 9. lib. 3.

6. Nec dicatur quòd etiam voluntas coacta sit voluntas. Quia non est tamen libera prorsus, ac simplex voluntas, qualis in Professione requiritur. c. cum locum 14. de sponsal. Butr. in cap. cum virum sub num. 6. in fin. versic. sed ubi de reg. & ita declarat decis. in leg. velle non creditur sub n. 3. versic. non obstat, ff. de reg. jur. ibique Cagnol. sub n. 5. versic. ex quibus infertur, & explicat Rota dec. 643. n. 28. versic. secus tamen par. 5. rec.

7. Quo verò ad expressam ratificationem, in qua fiebat majus fundamentum deductum ex eo, quòd Francisca de anno 1638. mediante publico instrumento cessit liti, & protulit illa verba: Quamvis monialis non esset hodie, Monialis esse volebat, Domini pariter dixerunt non intrare tanquam invalidam.

8. Primò quia Francisca, ut ipsa pars adversa confitetur, & allegat in suo facto, illam fecit reservato sibi illæso jure successionis hæreditati Odoardi fratris isto medio tempore defuncti, quæ reservatio est contra substantiam & validitatem Professionis, ut cavetur in sacr. Concil. Trid. sess. 25. c. 2. c. 10. versic. insuper de convers. conjugat. glossa in c. fin. de condit. apposit. & in c. 5. qui cleric. vel vovent. Rodriq. quæst. reg. to. 3. q. 17. art. 6. Cevall. commun. contr. commun. q. 85. n. 2. Bart. è Fausto in Thesaur. Relig. lib. 8. quæst. 25. Less. de just. & jur. lib. 2. c. 41. n. 63. Bonac. de clausur. puncto 10. diff. 3. §. 1. n. 13. Tambur. de jur. Abbat. ff. 10. 3. disp. 6. q. 16. Barbos. de jur. Eccl. lib. 1. c. 45. n. 150.

9. Secundò quia Francisca metu reverentiali aliorum fratrum fuit coacta ad illud actum agendum, junctis minis de subtractione alimentorum, qui metus non minor profectò est quàm metus amissionis bonorum, vel majoris partis eorum, quem ad irritandam professionem sufficere tenent Sanch. de matrim. lib. 4. disp. 5. n. 25. Pon. d. c. 4. n. 9. Hurtad. disp. 6. diff. 5. n. 5. Bordon. c. 5. q. 13. Tiraquell. de nobilit. cap. 31. n. 369. cum pluribus per eos citatis, idem Sanch. de matrim. lib. 4. disp. 5. num. 4. & in præcept. Decalog. lib. 4. cap. 3. n. 8. Præsertim in muliere multo ære alieno gravata, à quo sublevari promittebatur, Pont. d. c. 4. n. 10. Jas. in l. Titia num. 10. vers. 2. notabiliter, de verb. oblig. Rota apud Farinac. lib. 2. consil. crim. tom. 2. dec. 242. n. 13. & in d. dec. 326. n. 21. cor. Papa Greg. XV.

10. Tertiò quia fuit etiam impulsa ex minis protrahendæ, & perpetuandæ litis, ut probant Testes ad Textum in leg. per mulierem 22. ff. quod met. caus. cujus litis ærumnas satis cognoverat Francisca, quæ plurium annorum curriculo fratrum potentia impedita, nec latum quidem unguem in lite progredi valuit, imò iidem fratres adversarii non obtinuerunt etiam Rotales expeditiones, ac litteras Apostolicas violenta manu abripere, earumque executionem omni conatu possibili impedire, unde postmodum coacti fuerunt absolutionem à censuris petere, & refusis expensis à Rota fuerunt assecuti, ut videre est in decisionibus cor. eodem Reverendissimo Cerillo desuper emanatis sub diebus 16. Novembr. 1635. & 27. Martii 1637. At litis, & æris alieni, quo gravata erat Francisca quanta sit miseria docuit tertium illud præceptum in templo Delphico aureis litteris consecratum, Æris alieni atque litis miseriam fac effugias, & facit quidam Martial. lib. 7. Epigram. 64.

11. Quæ concurrunt promissiones liberandi eam ab ære alieno, persuasiones, & preces importunæ, frequenter & molestè factæ à fratribus de Gomez mediantibus multis personis, quæ per se solæ essent forsan sufficientes ad vitandam professionem, ea relatis per Aliograd. cons. 50. numer. 27. Petr. de Pech. de testam. conjug. lib. 5. c. 3. n. 4. & seq. Valenzuel. cons. 29. n. 31. Afflict. dec. 69. n. 4. & ibi Ursil. dict. Pont. d. lib. 4. cap. 12. per totum, & c. 5. præcipuè nu. 17. ubi multis Sacræ paginæ testimoniis, juribus, rationibus, & argumentis comprobat, & faciunt text. in l. 3. ff. de lib. exhib. l. unic. C. de rap. virg. ubi glossa in verb. extorsisse de probend. cum aliis per Dian. par. 3. tract. 5. Miscellan. resolut. 20. notandum, & Prat. discept. 27. numer. 63. & 65. ubi quod importunitas, & metus æquiparantur, Castill. controvers. lib. 3. c. 1. num. 554. Gratian. discept. forens. cap. 659. num. 9. Rota dict. dec. 426. num. 15. Gregor. XV.

12. Quintò ponderabat unus ex Dominis Franciscam fuisse deceptam etiam dolo, attento lucro fratribus ex hac Professione provenientes, quod ubi intervenit semper, & dolus præsumitur. Mieres de majorat. p. 1. q. 25. à num. 1. & clarè deducitur ex supradictis promissionibus, persuasionibus, ac minis, & eodem modo, quo metus invalidat contractum, ut benè Pont. dict. lib. 4. c. 25. num. 5. sive sit in ipso actu, sive in ratificatione, de renunc. lib. 3. cap. 11. num. 3. Et certissima est conclusio, quòd dolus dans causam contractui bonæ fidei, invalidum, & nullum eum reddit l. & eleganter 7. ff. de dol. mal. l. 3. §. societas, ff. pro soc. l. qui cum tutoribus 9. §. 3. ff. de transact. leg. juris gentium 7. §. ait prætor. ff. de pact. l. fin. ff. de constit. pecun. l. in causa 16. §. 1. ff. de minor. l. 5. C. de rescind. vend. Cuiac. ad lib. 32. Paul. in dict. l. 3. societas, Donell. lib. 12. Comment. capit. 7. ubi Osualdus littera D. idem Donell. in l. si quis 36. numer. 5. de verb. obligat. Picchar. instit. de except. in princip. numer. 18. Henric. Roccerus ad l. contractus 23. cap. 2. numer. 13. versic. hanc destinationem, &c.

13. Sextò accedit error Franciscæ, quæ credidit per illum actum liberationem ab ære alieno, & alimenta consecuturam & è contra finem litis, si actum non fecisset nunquam visurum, qui error licèt circa qualitates extrinsecas, tamen quando in eas fertus animus eodem actu, & eis innititur expressè invalidare professionem, tradit Basil. Pont. d. cap. 21. ubi plures cumulat, & adimit consensum contrahentis ab actu, textus est expressus in l. sed hoc ita 20. ubi gloss. citat. concordan. ff. de aqua pluv. arcen. l. error 8. ff. de jur. & fact. ignor. l. si per errorem 15. ff. de jurisd. omn. jud. Rota dec. 19. n. 10. cor. bon. mem. Bucatte.

14. Septimò ponderatum etiam fuit, quòd ille actus facilius perielitatur tanquam gestus à muliere animi maxima perturbatione commota, & ferè desperata, ut dicunt testes, & sic abfuit plena libertas, & prudens deliberatio ad tam serium actum necessaria, argumento textus in c. divortium 71. de pœnit. qu. 5. cap. si quis iratus 5. caus. 2. qu. 3. lib. 3. ff. de divort. l. locatio 9. ff. de public. & vectig. l. 2. C. ad leg. Jul. majest. l. quidquid in calore 49. ff. de reg. jur. ubi Dec. nu. 3. & faciunt versus Homeri adducti in cap. aut facta 19. de pœnit. distinct. 2. ibi.

Ira percitus Amphidamantis.
Cum gnatum imprudens simul invitusque peremi.

15. Cùm ergo Francisca perturbata, & desperata accesserit ad illum actum, eoque via perfectò pœnituerit, & ad præcedentes lacrimas, & ejulatus redierit, ac violentiam, & defectum voluntatis persenserit, (ut probant testes) satis inducitur ad invaliditatem ex supra allegatis, liquet enim quòd non divini spiritu afflatu ad d. ratificationem prosiliit, nam bonus spiritus non tam citò pertransit, & ex illa subita subsecuta conquestione repugnantia voluntatis arguitur Fab. Torret. consil. 28. num. 12. Parif. cons. 60. à n. 37. ad 45. lib. 4. Rota dec. 643. num. 16. p. 5. rec. Ponderando etiam quòd statim dixit se nescire quid fecerat, & congruit sententia Eccles. c. 6. & verba D. Pauli relata in cap. fin. caus. 23. q. 9. & Sanchez d. lib. 4. cap. 5. num. 6. congruit text. in l. plerique 33. ff. de rit. nupt. leg. cum hic status 32. §. quod si divortium 12. ff. de donat. int. vir. & uxor. l. quod si divortium 32. ff. de jur. dot. Doctores citati à Sanch. lib. 5. de matrimon. disp. 8. nu. 9.

16. Octavò considerabant Domini quod illa verba, Quamvis Monialis non esset, hodie Monialis esse volebat, nullo modo inducunt Professionem, nec ratificationem, sed solam intentionem ratificandi imposterum, quia verbum, volo, junctum alteri verbo infinitivi temporis non importat dispositionem de præsenti, sed voluntatem propensam id agendi in futurum, gloss. in l. servi electione, in verbo possumus ff. de leg. 1. Molin. de Rit. nupt. lib. 1. comp. 20. num. . & seq. Brat. Lexic. jur. in verbo volo, Barbosa diction. 436. nu. 53. & faciunt textus in leg. Clodius Clodianus 97. ff. de acquir. hæred. & in l. fin. ff. qui testam. fac. poss. Piccard. instit. qui mod. testam. infirm. §. 1. num. 35. Castren. consil. 137. incipit in causa lib. 2. Mieres d. majorat. part. 1. q. 48. n. 266. Peregrin. tract. var. tit. de pact. num. 5. & 6. Rota dec. 221. num. 7. & seq. p. 1. div. Seraph. dec. 1079. num. 3. vers. a. & Buratt. dec. 196. n. 5. vers. prout si dixisset.

17. Nonò animadvertebant iidem Domini, quòd illa verba non fuerunt à Francisca prolata in actu determinato ad emittendam Professionem, seu Ratificationem, sed ad alium finem

finem, nempè ad desistendum à lite, ideò non possunt deservire ad inducendam dispositionem, textus *in l. Divus 25. ff. de milit. testam.* & ibi Gottfred. *litt. K l. sale pactum 41.* & ibi Bert. *n. 3.* Castren. *n. 8. ff. de pact. l. si quid venditor 18. ff. de adil. edict. l. Arianus 47. ff. de act. & obl. & l. quidquid adstringenda 99. ibi, quidquid astringenda obligationis est id nisi palam verbis exprimitur, omissum intelligendum est ff. de verb. obl. ibid. scribentes.*

18. Et ratio est, quia ratificatio non præsumitur nisi ex verbis, vel factis necessariò inferatur Bart. & Castr. *in l. Paulus respondit alias l. non tantum 5. ff. rem rat. hab.* Aret. *consil. 228. n. 9.* Hieron. Leo *decis. Valent. 75. n. 7.* Hic autem concurrit coactio, & aversio Franciscæ tot actibus, & tot annis tentata, Rota *dict. dec. 326. n. 7.* cor. Gregor. repetita apud Farinac. *lib. 2. Crimin. dec. 260 n. 3. & dec. 779. n. 8. par. 3. rec.* Hippol. Rimin. *cons. 57. nu. 24. inter matrim. Celesi.* Et concurrunt etiam protestationes tam in actu Professionis, quàm ratificationis, ad text. *in l. 2. Cod. de his, qui prop. met. judic. non appell. & l. qui in aliena 6. §. Celsus, ff. de acquir. hered.* Bart. *in l. omnes populi num. 38. ff. de justit. & jur.* Aliaque tot præcedentia, & subsequentia signa aversionis, quibus omnibus simul junctis proculdubio inexcusabilis patet invaliditas Professionis, seu ratificationis Franciscæ, ea supra allegatis, quibus addi possunt Sanchez *lib. 2. disp. 45. num. 20.* Prat. *discept. cap. 28. à n. 43. ad 48.*

19. Ac etiam verba, quæ ante actum protulit, ex quibus benè præsumitur animus subsecutus, glossa, & Bartol. in *l. apud Celsum 4. ff. de dol. except.* quam Angel. dicit esse meliorem de mundo, & alios alleg at.

20. Decimò, addebat unus ex Dominis non esse verisimile quòd Francisca, quæ per spatium 24. & ultra annorum ante dictum actum se Monialem esse constantissimè recusaverat, & ob id maximas ærumnas, lites, & dispendia forti, virilique animo perpessa fuerat, ex abrupto, nulla extrinseca compellente causa, fortissimè, mutata repentè voluntate monialitatem sibi decrevisset, quam inverisimilitudinem etiam pro metu præsumendo aliàs admisit, Rota coram Greg. XV. *dicta decis. 326. n. 6. versic. & multum in eo valet argumentum, & c. in dec. 645. n. 19. in fine, versic. ad metus autem probationem p. 5. recent. & in decis. 86. n. 16. & seqq.* coram bon. mem. Buretto.

21. Et inverisimilitudinem augeri ex lacrymis, querelis, & suspiriis à Francisca emissis, ex quibus metum, & animum satis dignosci, tradunt Menoch. *de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 4. n. 10. & seqq.* Alciat. *cons. 55. nu. 8. lib. 9.* Alex. *cons. 99. num. 11. versic. secunda est præsumptio lib. 3.* Cravett. *cons. 461. n. 12.* Noguerol. *alleg. 19. num. 67.* Rota in sæpius allegata *decis. 326. n. 41.* coram Greg. *851. n. 4.* & coram Seraph. *779. n. 5. p. 3. recent.*

22. Quæ omnia facilius procedunt in muliere, in qua minor metus sufficit ad irritandam Professionem, gloss. *in c. cum locum 14. in verb. metus de sponsal.* Valenzuel. *consil. 148. n. 46.* Suarez *de Relig. tom. 3. lib. 6. c. 4. n. 21.* Calderin. *consil. 1. vers. 3. quid, sub tit. quod met. caus.* Anchar. *cons. 24. n. 7.* Abb. *cons. 4. n. 5. lib. 1.* & fuit dictum in Tullen. nullitatis Professionis 13. Maii 1634. coram bon. mem. Merlino, & conferunt congesti in decisione hujus causæ sub die 17. Maii 1641. post principium.

23. Ulteriùs etiamsi actus ex adverso ponderati possent importare ratificationem ex parte Monialis, adhuc tamen ista non sufficeret cessante consensu Monasterii, non enim est integrum reclamanti post querelam quandocumque voluerit ad professionem redire absque nova voluntate, & consensu monasterii, vulgata regul. *l. quæsitum 4. ff. de acquir. hæred. leg. dispensatorem 62. in fin. ff. de solut. cap. ex eo 38. de regul. jur. in 6.* ubi Barbos. plures cumulat *leg. si non erit §. fin. ff. de jur. jurand.*

24. Doctores autem per informantes pro Gomez allegati loquuntur in ratificatione tacita, non autem in expressa, & publica, quæ diverso jure censenda est, *l. si seu legatum 65. §. 1. ff. de leg. 1.* Sanchez *de matrim. lib. 7. d. disp. 37. num. 57. & 58.* Rota post Tambur. *de jur. Abbatiss. dec. 4. n. 5.* & in decisione hujus causæ sub die 30. Januarii 1640. Imò in expressa ratificatione professionis exiguntur eædem solemnitates, quæ in actus celebratione, ut tradunt Aretin. *consil. 128. num. 5. versic. sed quando lex.* Surd. *consil. 3. num. 10. & dec. 159. nu. 21. versic. non adversatur,* Reverendiss. Urgellen. *decis. 238. n. 24. & seqq.* & faciunt text. in *l. si ut proponis C. de nupt. & in l. nuptiæ, 14. ff. de rit. nuptiar.* Ricc. *Cur. Archiep. p. 4.* decis. 82. *per tot. præcipuè num. 9.* Rot. *395. n. 10. & 17.* cor. Greg. XV. *dec. 204. n. 2. p. 4. recent. & dec. 1166. n. 3. vers. non obstat,* coram Seraph.

25. Professio siquidem est contractus ultro citroque obligatorius, quo Novitia Deo, & Monasterio, Monasterium autem Novitiæ ad eam tenendam, & alendam, ut aliis relatis probat Tambur. *de jur. Abbatiss. disp. 6. in fine.* Ideò necesse est quòd utriusque contrahentium consensus concurrat sicut & in cæteris contractibus correspectivis, latè Pont. *de matrimon. lib. 4. cap. 24. & 25. per tot.* Et hoc est etiam indubitatum in jure, ut in *l. omnibus 56 ff. de act. & oblig. l. 1. §. conventionis 3. ff. de pact. l. si voluntate 8. C. de rescind. vend.* An insuper quòd simultaneè in eodem actu interveniat, quia consensus semper præsumitur præstitus sub conditione si alter statim consentiat, *l. duos reos 6. §. fin. & l. si ex duobus 22. ff. de duobus reis l. continuus 137. in princ. ff. de verb. oblig. l. 1. §. item si ita ff. ad leg. Falcid.* Faber. *in l. non erit 4. §. si neque juratum ff. de jur. jurand.*

26. Deficientia verò consensus Monasterii clarè desumitur, tum ex revocatione mandati, quod dederat ad hanc litem. Tum etiam ex Epistola Sanct. mem. Urbano VIII. transmissa, & à septuaginta sex monialibus subscripta, quam pro vehementi adminiculo admittit etiam decisio sub die 16. Junii 1642. coram Reverendissimo D. meo Carillo. Tum demum ex pluribus testibus deponentibus Franciscam non fuisse habitam pro moniali, & vestibus sæcularibus, ac sericis plerumque indutam incessisse, & ita ad nullos actus capitulares admissam scientibus, & patientibus omnibus monialibus. Ac etiam ex aliis testibus ex adverso examinatis dicentibus à multis annis ante ratificationem sic in Franciscam gessisse in Monasterio, & vitam sæcularem ab omnibus actibus professarum seclusam semper duxisse tam ante, quàm post professionem, & ratificationem, quo majus argumentum non acceptationis, & dissensus dari non potest.

27. Et quia illa decisio 16. Junii 1642. firmat non potuisse ratificari quod fuerat ab initio nullum informantes pro Gomez contendebant, quòd Francisca noluit ratificare professionem prout ex tunc, sed novam professionem emittere, dum dixit quòd licèt Monialis non erat, hodie Monialis esse volebat. Hoc tamen non tollit, sed potius auget difficultatem, quia si ille fuit novus actus, non autem ratificatio præcedentis, magis patens est invaliditas ex eo, quia tanquam nova professio emitti debuit in manibus Prælati potestatem habentis, ut tenet Hostiens. *in cap. consuluit nu. 1. qui Cleric. vel vovent.* Azor. *lib. 12. instit. moral. c. 5. q. 6.* Barbos. *in c. Porrectum, & in c. cum visum de Regul.* Tambur. *de jur. Abbatiss. disp. 6. q. 5. per totum,* Navarr. *in Luce n. Regul. in verb. Professio n. 18.* Lezana *in eodem verb. Professio nu. 13. & cap. 2. num. 2. & cap. 18. num. 66.* Sanchez *super præcept. Decalog. lib. 5. cap. 4. n. 64.*

28. Præsertim cùm nullitas istius professionis ab initio fuerit publica, ut firmatur in præcedentibus decisionibus, quo casu nemo in quæstionem revocat, quin sit ratificanda coram Superiore solemniter, Bordonus *c. 6. q. 14.* & in matrimonio dicit Sanchez *d. disp. 37. n. 48.* & Hurtad. *de matr. disp. 3. diff. 1. n. 43.* & alii per eos cumulati.

29. Propterea dicebant Domini quòd non est opus aggredi disputationem; An Papa tanquam primus, & supremus Prælatus omnium Religionum suppleat defectum consensus Religionis: & An ista suppletio locum habeat Religione sciente, vel potius ea ignorante nullitatem super quibus disputationibus, idest controversia inter Doctores. Quia cùm in decisione dici 17. Maii 1641. Rotæ firmavit quòd data scientia Monasterii quoad nullitatem professionis, necessarius sit novus consensus ad illius ratificationem, & scientia, ac etiam contradictio ex supradictis sit patens, res est in tuto, & nullitas professionis remanet inevitabilis.

30. Aliàs enim inferretur magnum præjudicium Monasterio, si post reclamationem Franciscæ cogeretur ei consentire, quod Papa non intendit, sed illum consensum supplet deficiente contradictione Monasterii, ad hoc ut consulatur tranquillitati, & paci, tam Religionis, quam profitentis, Sanchez *lib. 7. disp. 38. n. 64. ad med.* & ad evitandas lites, & scandala Bonac. *in tr. de clausur. q. 2. punct. 10. §. 5. diff. 4. nu. 3. & 4. versic. ego verò, &c.* Quod ideò non procedit lite jam cœpta, & tamdiu prosecuta, & esset potius species iniquitatis obligare Religionem ad consentiendum, dum hæc non posset obligare Religiosum ad persistendum, & suppletio haberet locum, quando nulliter professus ratificat, & Religio non revocat primum consensum, Sanch. *lib. 2. de matrimon. discept. 32. n. 9. versic. confirmatur,* ubi multis ibi Bordon. *c. 7. q. 15. versic. final.* cum aliis per Lezan. *c. 2. n. 27.*

31. Nec visum fuit aliquid obstare, quòd Moniales de tempore professionis non habuerint capitulariter scientiam metus. Nam quidquid sit de hac conclusione, quam Domini hodie noluerunt firmare, & unus dicebat sufficere quod hanc scientiam habuerit Abbatissa, quæ nomine conventus recipiebat professionem, argumento textus in *l. Hæres 43. §. final. ff. de usucap. l. cum mancipium, 51. §. 1. ff. de adilit. edict.* ubi Barthol. & gloss. Cujac. *lib. 54. respons. Pauli; Ad leg. 2.*

§. Cen-

§. Consut, cum seqq. ff. pro emptor. & tract. 8. ad African. d. l. 55. & lib. 22. quæst. Papinian. in d. l. Heres §. 1.

32. Deinde sufficere dicebat, quòd posteà ista scientia capitulariter supervenerit, ut ex tot actibus supradictis, & citatione ad litem datione mandati, & revocatione posteà, (quæ omnia Capitulariter fiunt) & talis superveniens scientia operatur animi mutationem optimus textus *l. ejus qui in Provincia 41. circa finem, ibi, utique si sciverit sibi cohæredem datum quoniam tunc non possunt videri bonæ fidei possessores esse, qui nec animum possidendi haberent, juncta l. item veniunt 20. §. petitam 11. leg. sed & si 25. §. si ante litem 7. ff. de petit. hæredit. l. certum 22. l. si fundus 17. Cod. de rei vendic. l. an Prætor 10. si quis tertio ff. qui in fraud. cred. ubi ordinarii*, Faber. *dd. §§. 11. & 7.* Schifordes *lib. 3. tract. 22. q. 17. col. 3.*

33. Et dato, quòd illa scientia fuisset necessaria, non haberet locum in hoc Monasterio (dicebant Domini) ubi adest consuetudo quòd Monasterii consensus non exquiratur ad professionem admittendam ex traditis in d. decisione 24. Februarii 1644.

34. Quapropter illi de Gomez laborabant in probando consuetudinem illam non fuisse præscriptam, quamvis in Franciscæ professione talis non fuisset consensus capitulariter exquisitus (quòd nec illi negabant, & multis testibus probatur) sed retorquetur, quia si illa consuetudo non fuit præscripta, professio sustineri non potest tamquam recepta à non habente potestatem, quam Abbatissa non habet sine consensu Monialium capitulariter præstito, Sanchez *in Præcept. Decalog. lib. 5. cap. 4. num. 65. & 66.* Navarr. *consil. 9. de Regular. num 6.* Bonac. *de clausur. quæst. 2. punct. 10. diff. 6.* Tambur. *de jur. Abbatiss. disp. 6. quæst 5. num. 8.* Lezan. *quæst. regul. cap. 2. num. 25. & cap. 18. num. 66.* ubi alios citat plures Barbosa *in cap. Perpetuum 13. de regular. in 6.* Si fuit præscripta non erat necessaria scientia Conventus capitulariter, ex traditis in dictis decisionibus.

35. Nec habitæ fuerunt alicujus ponderis exceptiones datæ contra testes in ultima remissoria examinatos pro Francisca. Quia eadem, quæ isti probant, probantur etiam à Testibus ex adverso examinatis, & licèt horum aliqui deponant de libera voluntate Franciscæ, non interest cum non deponant de actu proximo ratificationi. Ultra quòd plus creditur duobus testibus deponentibus de metu, quàm mille de spontanea voluntate, Innocen. *in cap. super hoc num. 2. de renunt.* Menoch. *de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 126. num. 31.* Sanchez *de matrim. lib. 4. disp. 27. num. 1.* Seraph *decis. 851. nu. 5. & 6. decis. 863. num. 4.* Gregor. XV. sæpè alleg. *decis. 326. nu. 46.* ubi plures.

36. Minus obstat quod testes sint moniales, & ideò repellantur ob quandam donationem à Francisca factam Monasterio. Quia etiam testes de Universitate sunt idonei quando, prout hic, victoria causæ non resultat in singulorum utilitatem, Joan. Andr. *in cap. cum Nuntius de testibus*, Greg. Lopez *in l. 18. cap. 6. part. 3.* Farinac. *de test. quæst. 60. num. 450. & seq.* Burat. *decis. 963. num. 1.* Præsertim quando, ut in isto casu, universitas est Ecclesiastica, *cap. insuper 6. de gest.* Farinac. *ubi sup. n. 435. & 459.* ubi plures.

37. Ultra quod objecta donatio non probatur per solam schedulam cujusdam Monialis asserantis se esse scribam Monasterii, quia officium Tabellionatus est munus virile, & mulieribus penitus interdictum *l. Generalis 3. Cod. de Tabul. lib. 10.* Præsertim Monialibus, aliisque omnibus Religionis *capite sicut 8. nè Cleric. vel Monach.* & ibi glossa *in verbo Clerici*, & apud Hispanos habemus textum *in l. 10. tit. 3. lib. 1.* Recopilar. ubi Azeved. & Amaja, & in ipsa Lusitania probat Barbos. *in remiss. ad leg. Lusitan. tit. 59. part. 3.* ubi Gregor. & facit textus *in l. universos C. de Decurion. lib. 10.* & ibi Doctores. Nec apparet qua auctoritate extraxeris.

Nec refert quòd aliqua ea dictis Monialibus, quæ fuerunt Testes, sint amicitia junctæ cum eadem Francisca. Quia hoc non probatur, & probatum non obesset, ea traditis à Farinac. *de test. q. 55. à num. 233. usque ad fin. & seq.* cum aliis per Mascard. *de probat. concl. 85. per totum lib. 1.* ubi quod est probanda circumstantia amicitiæ, & quòd non quælibet amicitia repellit à testimonio.

38. Præterquam quod etiamsi aliquæ paterentur hanc exceptionem satis suppleretur numero, Rota coram Burat. *dec. 79. num. 10. & dec. 249. num. ... part. 2.* Criminal. cons. Farinac. Præsertim ad probandum coactionem, & metum ad quæ sufficerent Testes etiam singulares, Rota coram Greg. XV. *decis. 326. num. 48. vers. prout etiam, & decis. 351. num. 7. versic. sed amittantur, &c.* Quinimò istæ Moniales præferuntur aliis Testibus pro Gomez examinatis, quia illæ deponunt de actu perceptibili sensu, isti verò de non perceptibili, qui includitur corde, Innoc. *in cap. 5. sub n. 10. versic. imò &c. de his quæ vi & met. caus. fiunt.* Rebuff. *consil. 78. colum. 10. vers. ultimo*, Greg. XV. in sæpè alleg. *decis. 426. num. 46. versic. sed quidquid sit*, cum aliis ibidem allegatis.

39. Testes insuper per Gomez deducti non sunt sine suspicione, attentis supradictis, Alea. *consil. 99. num. 12. lib. 3.* cùm contrarium remaneat probatum non solùm ex testibus, sed ex tot judiciis, præsumptionibus, & conjecturis, Hond. *consil. 29. num. 21. lib. 1.* Franc. à Pont. *consil. 44. num. 17.* Seraphin. *decis. 775. num. 2.* Quæ omnia simul juncta concludentem faciunt probationem, Franc. de Raven. *consil. 54. num. 10.* inter matrimonialia, & faciunt textus *l. 1. §. idem Divus ff. de testibus, c. cum causam 13. de probat. cap. accedens, il secondo, de lite non contest. cap. cum dilectus 3. de success. ab intest.* Bald. *in l. Spadonum, §. qui plura ff. de excus. tut.* Dec. *cons. 577. num. 12.* Molin. *de primogen. lib. 2. cap. 7. num. 35.* Juncta præcipuè etiam publica voce, & fama, Menoch. *lib. 3. præsumpt. 125. num. 21.* Cæpol. *consil. civil. 2. nu. 3.* Rota coram Seraphino *dict. decis. 859. num. 7. & decis. 779. num. 8. part. 3. recent.*

40. Denique non obstat quòd in dubio facienda est interpretatio ita ut professio sustineatur. Quia conclusio procedit quando dubitatur de validitate ex alio capite, quàm ex defectu consensus, quo stante defectu, semper facienda est interpretatio, pro libertate personæ, Rebuff. *d. consil. 68. colum. ultim. versic. nec me conturbat, &c.* Deus enim voluntarios sibi legit Milites *cap. non est to caus. 35. quæst. 1.* coacta verò servitia contemnit *cap. jam verò fin. caus. 23. quæst. 6.* cum similibus.

Et ita causa pluries proposita, & utraque parte audita ab omnibus Dominis de ordine Sanctissimi diligenter discussa, fuit decisum, &c.

DECISIO LIV.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Melzio.

In causa Ulixbonen. nullitatis Professionis.

Lunæ 10. Decembris 1646.

§. 1. IN hac causa ab anno 1628. introducta, & per tot annorum curricula nondum finita, multæ emanarunt decisiones. Nam cum Francisca factis suis probationibus super nullitate professionis metu extortæ esse ferè in limine propositionis, Anton. & Joannes fratres obtinuerunt remissoriam ad probandum liberè, & spontè professionem emissam. Et quia pendente testium examinatione prætendebatur Franciscam renunciasse liti, & professionem ratificasse: disputatum fuit 30. Januarii 1640. An obstaret renunciatio; & fuit resolutum, non obstare, nec renunciationem, nec prætensam ratificationem. Reproposita causa 17. Maii 1641. fuit recessum à decisis, & dictum quod Professio fuis quidem nulla ratione metus, ut num. 7. & 11. ibi: Numquam se habuisse pro Moniali, nec ab aliis Monialibus pro tali reputatam. Quod adducitur ad probandum Franciscam habuisse scientiam nullitatis suæ professionis. Et clarius n. 14. ibi: Licèt invalidè professa ob metum. Et ibi: de vera Moniali, non autem de Moniali solùm habitu. Et ibi: Sed tantùm præcedentem nullam ratificare, obstare tamen ratificationem. Et licèt ibi *n. 7.* dicatur in probatione metus Dominos non fuisse concordes, satis patet, quòd id sensit major pars, aliàs diceretur in decisione, & non esset necesse tantum laborare in validitate ratificationis; quæ negato metu non erat necessaria. Ab hac autem decisione fuit recessum in alia 16. Junii 1642. & confirmata prima, & omnibus admissum fuit incussum fuisse metum Franciscæ, ibi in §. 5. Advertentes in primis esse indubitatum, quòd Professio Franciscæ ab initio emissa fuerit propter metum. Et in §. Nec dictæ in fine ibi. Adeò quòd inter eos nullum fuit hodie discrimen circa probationem nullitatis professionis, usque ad diem renunciationis liti factæ per eamdem Franciscam.

2. Sed quartò causa in Rotam deducta 11. Maii 1643. fuit firmatum ratificationem fuisse validam, ex eo solùm, quòd Moniales, quando præstiterunt capitulariter consensum ad professionem Franciscæ, non habebant notitiam de metu, & in §. penultimo dicitur, quòd nonnullæ Moniales deponunt de certa scientia, dicendo se vidisse, & audivisse Franciscam protestatam coram Sanctiss. Crucifixo, quòd ipse benè sciebat eam non propria voluntate, sed per metum Patris esse professuram. Et §. fin. ibi: Ex testibus deponentibus, quòd appropinquante tempore professionis, Francisca publicasset animum suum non profitendi.

3. Viso per Agentes Franciscæ motivo Rotæ, petierunt Remissoriam ad probandum specificam scientiam Monialium, quæ fuit concessa, & approbata relevantis materiæ articulata. Et in tota illa decisione pro comperto habetur, & sup-

& supponitur metus, imò, & scientia metus in Monialibus, licèt non capitulariter, & specificè.

4. Productis tandem Franciscæ probationibus, & suffectus ego in locum Reverendiss. D. mei Carilli Præsidis Vallisoletani, coram quo emanarunt prædictæ decisiones. Dedi dubium: An sit recedendum ab ultimo loco decisis. Et Domini affirmativè responderunt die 29. Januarii anni præteriti: quia metus erat concludentissimè probatus, nec ulla fuerat ratificatio tacita, vel expressa, ut latè ea ibi deductis.

5. Quapropter cum data ex Dominorum benignitate nova audientia Dominis de Gomez, ipsi post alios quæsitos colore causam protelandi, petiissent novam remissoriam ad probandum, Franciscam nullo metu coactam, spontè nomen Religioni dedisse, fuit negata ob suspicionem calumniæ, & aliis juridicis rationibus in decisione super hoc dubio facta deductis. Et cum instarent super hoc iterum audiri, & dicerent non potuisse scribere super negotio principali pendente Remissoriæ petitione; causa fuit ad Kalendas dilata; ipsis verò nihilominus pro revisione decisionis super Remissoria acriter insistentibus, Rota negavit, & jussit causam super principali proponi. Et hodie Domini steterunt in decisis.

6. Nam metu, professionem à Francisca emissam, pro indubitato, tot decisionibus jam Rota firmavit, quòd multis probatur testibus de visu, & proprio auditu ultra protestationes Franciscæ tam antea, quàm post professionem concludentissimè probatas, & à Rota dd. decisionibus approbatas,

7. Quo metu dato, professionem nullius esse momenti, multoties in hac causa dixit Rota, & unum sufficiat pro omnibus, qui adduci possunt Sacrosanctum Concil. Trid. *sess. 25. de regul. cap. 19.* & qui plures cupiat, adeat ibi Barbos. *in margine, & n. 4. & 14.* Modern. Neap. *in Lucera. regul. verbo professio n. 29.* Laurent. de Peyrin. *de subdito q. 3. de obedientia cap. 25. §. 4. vers. fin.* Cabrer. *de metu lib. 2. cap. 10. nu. 25.* Bord. *de profess. c. 2. q. 12.* Lezan. *in Sum. q. regul. tom. 2. verbo professio. num 16. qui multos congerunt,*

8. Nulla adest quidem ratificatio. Non tacita ut sensit etiam Rota omnibus præteritis decisionibus, & constat apertissimè, quia hæc præsumitur quidem ex dilatione habitus, & ex actibus professis tantùm convenientibus, cum taciturnitate quinquennali, post cujus temporis spatium facultatem reclamandi Sacrosanct. Concil. *d. cap. 19.* denegavit, sed nec ipsum Concilium, nec ullus unquam firmavit Doctor, ex his induci veram, realem ratificationem, aut professionem, sed præsumptionem tantum ratificationis, aut professionis ut constat ex eodem text. Concilii; Et ideò qui intra quinquennium, vel longissimum etiam tempus animum ratificandi, aut profitendi non habeat quantumcumque habitum gestet vel actibus se ingerat professorem, non est revera Religiosus, nec in foro conscientiæ tenetur ad regulæ observantiam secluso scandalo, ut moltis citatis Sanchez *de matrimon. lib. 7. disp. 37. à n. 9.* ubi doctè, & clarissimè rem aperit Barbos. *d. cap. 19. num. 14. & 15. & de officio Episc. alleg. 104. in fin.* Miranda *in manual. Prælat. tom. 1. q. 30. art. 1. paulò post med. vers. secundo dico, & art. 3. in fin.* Bordon. *ubi supra dict. cap. 7. quæst. 11. & duabus seqq.* Cabrer. *ubi supra num. 33. & 34.* quia sine consensu professio dari non potest, nec obligatio, quibus addi potest *l. 1. §. conventionis vers. adeò ff. de pact. & in l. in omnibus 55. de obl. & oblig. cum similib.* Et quod tempus non est modus, nec inducendæ, nec tollendæ obligationis, *l. obligationum fere 44. §. placet ff. eodem §. et si ita Inst. de verb. oblig.* & ideò inter modos inducendæ obligationis non recensetur *à Justiniano in Instit. de oblig. final, Nec à J.C. in l. 1. ff. eodem,* Cujac. *in recit. ad l. 44.* Pichard. *d. §. et si ita nu. 9.* congruit Aristot. *lib. 4. Physic. cap. 10. docens omne quidem fieri in tempore, nihil autem propter tempus, quia tempus mensura est ullorum humanorum non verò causa,* & facit vulg. regul. *in cap. non confirmatur tractu temporis, quod de jure ab initio non subsistit 18. de reg. jur. in 6.* & inde dicit Sanch. *lib. 5. præcept. Decalog. cap. 3. num. 14.* quod à gestatione habitus, & actibus solis professionis convenientibus non inducitur professio, nisi sciat per hoc, tacitam professionem facere, & simul habeat animum profitendi, & tenet etiam Cajetanus *in 2. 2. quæst. 189. art. 5.* Navarr. *cons. 26. num. 18. & cons. 28. nu. 7. de Regul. & in manual. cap. 12. nu. 75.* de ratificatione Gratian. *discept. forens. cap. 440. nu. 2.* & ad hoc uti quis dicatur votum confirmasse necessaria est expressa confirmatio per voluntatem, quia quis deliberet non amplius velle irritationem, sed absolutè obligari, Suarez *de Relig. tom. 2. tract. de voto lib. 6. n. 2.*

9. Cùm ergo præsumptio hæc sit, locum habere non potest in præsenti, quia constat Franciscam ante, & post professionem protestasse, reclamasse, continuis etiam ejulatibus, & lacrymis, suum dissensum, renitentiam, aversionem testatam satis ostendisse, ut patet ex testibus, & probavit Rota *d. decis. 16. Junii 1642. §. nec dicta, & 17. Maii 1641. num. 5.* Et quod usque ad diem renuntiationis illa non fuerit Monialis; dicitur *in decis. 30. Januarii 16*[illegible]*. §. fin.* Undè intrat conclusio illa, quòd expressus dissensus facit cessare tacitum consensum, ut præter allegatos *in d. §. nec dicta,* probat Adden. ad sanct. memor. Gregor. XV. *dec. 385. n. 6. post med. vers. excluditur autem.* Rota *dec. 706. nu. 3. p. 2. recent. & dec. 60. n. 14. & seqq.* post Vivian. *de Jurepatron. num. 54.* & in Messanen. nullitatis professionis 25. Maii 1642. coram Reverendiss. P. D. meo Peutingerio, Innocent. *in cap. 1. de his qui vi n. 1. in fin.* Navar. *cons. 34. sub num. 3. vers. tunc quia non colligitur de reg.* Decian. *cons. 18. sub nu. 5. vers. & in terminis nostris ac seqq. lib. 3.* Rota *decis. 579. part. 1. & dec. 279. & 533. part. 4. recent.* & alii citati in decis. anni 1641. *num. 5. ad fin.* & vulgatissimum est juris axioma, quòd præsumptio cedit veritati, ex *l. cum in debito 25. ff. de prob.* Surd. *cons. 37. nu. 17.* Imò quod una tollat aliam ex *l. quidam test. 30. ff. de vulg. lib. 1. ff. C. qui, & adversus quos.* Præcipuè si fortior sit *l. Divus 7. ff. de in integ. rest. l. non solum 67. ff. de rit. nupt.* Et eò magis una cedit pluribus *l. 3. §. 1. ff. de test.* Et plures in præsenti sunt pro Francisca.

10. Et propterea S. M. Urban. VIII. rectè concessit restitutionem adversus lapsum quinquennii, quam ex justa causa concedendam semper dicit Sanchez *ad partes dispensans dict. lib. 7. cap. 37. num. 13.* Et in reclamante, professionem, & ratificationem cessare tenuit Innoc. *in cap. sicut 15. de regul. n. 3. & 4.* Cabrer. *ubi supra à nu. 55. v. & quando in final. verb.* Et ex eo quòd ante quinquennium coram nonnullis consanguineis, & aliis reclamaverat concessam restitutionem in Sacr. Conc. 27. April. 1630. te informante dicit Barbosa *d. c. 19. nu. 19.*

11. Quæ fortiùs procedunt in muliere ignorante, ex quinquennii taciturnitate induci hanc præsumptionem, ex qua ignorantia in habitus dilatione hanc præsumptionem cessare, Gratian. *discept. forens. cap. 640. num.* .... & in terminis loquens de viro, & majori 25. annis Sanchez *d. disp. 37. nu. 32.* quia in muliere præsumitur ignorantia, *l. cùm de indebito 25. §. sin autem ff. de prob. l. 2. §. fin. ff. de jure fisci l. regula ff. de jur. & fact. ignor.* & in milite (qui in ignorantia juris comparatur mulieri dd. juribus) dixit Marchesi *de commiss. tom. 1. de Signatura Gratiæ part. 2. cap. 2. num. 464. fol. mihi 95.* Cui post multos annos Religionis, & actus professorum concessa fuit restitutio.

12. Quæ afferebantur ab illis de Gomez in præterita propositione ex habitus delatione, & actibus professarum cessant in facto, & in jure. In facto quia licèt habitu regulari se induerit, eodem tamen tempore, & vestibus sæcularibus plerumque indutam processisse, & continuè reclamationibus animum explicasse probatur, & agnovit Rota coram Reverendiss. D. meo Carillo. In jure, quia post Concil. Trid. *d. cap. 19.* hæc non habentur in consideratione, facta expressa possessione, sed quinquennis taciturnitas, ut latè explicat Sanchez *ubi supra à n. 10. & 23. ubi respondet cap. vidua, de regul. & similib.* Marant. *d. q. 30. art. 3.* Bordon. *d. profess. cap. 1. q. 45.* Et obtenta restitutione adversus quinquennium, omnia habentur, ac si transactum non esset, Rota in Neap. professionis 18. Junii 1618. coram Orano, & tenet Addens ad remissione Bellarm. *d. c. 19.*

13. Et tandem hæc tacita ratificatio Franciscæ in Rota semper fuit rejecta, ut apparet ex dd. decisionibus coram Reverend. D. meo Carillo, & coram me.

14. Non etiam adest ratificatio expressa. Nam per illa verba; quòd quamvis Monialis non erat hodie Monialis esse volebat, nulla relatio, imò expressa negatio ad actum præteritæ professionis apparet. Et omisso, An actus nullus possit ex ratificatione reconvalescere, Bartol. *in l. quod observare ff. de off. Proconf. oppos. 1.* Surd. *decis. 145. nu. ad 53. & cons. 183. n. 34. & 35.* & alii citati in *dec. facta sub die 16. Junii 1642.* Cui unquam venit in mentem quòd possit dici ratificatus actus, qui negatur gestus; Tum quia illa nullum verbum de ratificatione loquuta fuit, & hæc debet probari ubi allegante Mascard. *concl. 1255. n. 2. cum ibi citatis,* & doceri verbis, aut factis ratificatum, quia nisi ex illis necessariò inferatur, non præsumitur, ut ex Bart. & aliis in præterita decis. adductis num. 25. At hæc verba nullo modo sonant in ratificatione. Nam ratificare est actum antea gestum ratum habere, text. *in l. quoniam 12. ff. rem rat.* ibi, *Rem ratam haberi, hoc est comprobare agnoscereque quod actum est,* & ejus natura est retrotractio *l. 5.* ubi Dec. & Bart. & *l. bonorum 24. ff.* [illegible] *l. fin. ff. de bon. poss. l. fin. Cod. ad S. C. Maced. l. donationis 25. C. de donat.* Et Franciscæ verba nullatenus ad tempus, & actum præteritum, sed nec ad præsens referri possunt, quia nihil de præsenti disponunt, vel affirmant præter meram voluntatem in tempus futurum collatam,

latè

latè probatum in præteritâ *decis.num.*13. Nec dici potest, ut in decis. fact. 1642. quod eu illis verbis inferri præcedentis professionis ratificatio, & consensus de præsenti, nempè, prout & nunc ex *decis.*216.*nu.*10.*pag.*11. *divers.* quia ibi apertè dicit contrarium, scilicet quod quando adest promissio, quòd vult effici Monialis, & solemniter emittit posteà professionem licèt solùm voveat obedientiam intelligitur, & cætera vota fecisse, ergo non sufficit promissio, quòd volebat effici Monialis.

15. Non obstat Sanchez *lib.*1.*de matrim. disp.*17.*n.*27. qui loquitur de verbis mutuo prolatis inter sponsos in actu celebrandi matrimonii de præsenti, sed hic nullus adest tractatus, nec verba inter obligandos, (videlicet Monasterium & profitentem) inter quos celebratur contractus ultro citroque obligatorius, ut præter relatos in prædicta decis. dicit Peytin. *to.*2.*de Prælat. q.*3.*cap.*1.§.6.*num.*60. Sanch. *in præcept. Decal.lib.*5.*cap.*4.*nu.*61. *& lib.* 6.*cap.*9.*num.*7. Bordon. *ubi suprà cap.*1. *quæst.*39. cum aliis. Nec actus ille ordinatus ad faciendam professionem, seu ratificationem, ut in præterita *decis. num.* 24. Et esto fuisset tractatum de ratificatione, verba illam excludunt, & nec ipsi de Gomea habuerunt eam pro tali (unde prosequuti fuerunt suas diligentias, imò noluerunt acceptare, & tamquam non ratificationem rejecerunt.) Nec Francisca, quæ processit in suo habitu sæculari, quem antea gerebat, nec Monasterium quod nec in posterum habuit eam pro Moniali, & permisit eidem habitum sæcularem, quæ observantia sufficeret ad explicanda verba quando fuissent dubia, latè Rota in Tiburt. fideic. 15. Maii anni præteriti coram me. Maximè quando incipit statim post eorum prolationem, Larrea decis. Granat. 53. *num.* 22. Et actus qui sequitur ostendis qualitatem actus præcedentis, Pavonum *Instit. de rer. divis. l. sed & Julianus* 8. *alias l. item §. proinde ff. ad S.C. Maced.* quem dicit pulchrum Ossasc. *decis.*90. *num.* 19. *l. si quis* 34.*C. ad l. Jul. de adult.* quam dicit notabilem Dec. *cons.*421. *num.*3. *lib.*2.

16. Nec quicquam facit quòd in decis. facta 1643. dictum fuit negationem professionis, & monialitatis, & verba Franciscæ *quamvis Monialis non fuerit, &c.* intelligen. de vera professione, & monialitate, non de illa apparente eu professione, licèt nulliter emissa, & habitus gestatione, & ad eam aptari ratificationem. Primo quia verba non sonant ratificationem, ut dictum est, & quando fuissent dubia in proprio, & verò significatu debent intelligi *l. non aliter* 69.*ff. de leg.*3. Præcipue quando non agitur de obligando, *l. quicquid adstringenda* 99.*ff. de verb. oblig.*

17. Sed & ipsi scribentes pro Gomez dicunt intelligendam ratificationem, prout ex nunc, non prout ex tunc quod retorquetur in prædicta *decis. num.* 40. Et esse ut ex nunc repugnat cum naturam ratificationis, quæ necessariò est distincta ab actu ratificato. Imò & ipsi testes pro Gomez dicunt Franciscam non præteritam ratificasse, sed voluisse in posterum professionem facere, ut in suo Sum. nu.4. lin. 1. formalibus verbis. Secundus testis super sexto: *Necessarium erat d. Professionem emittere de novo, eo quòd ipsa Monialis non erat, sed quòd tantùm esset in posterum, & in hac ratione dixit in diffidentia quod quamvis Monialis non erat usque ad diem illam, ea in posterum volebat esse intelligens, quòd de illa die in posterum volebat esse Monialis, non verò ratificavit nullam professionem, quàm à principio emiserat.* Idem dixit sextus testis, ibi: *Quòd si usque tunc Monialis non fuerat, futura esset, & numquam ratificavit professionem.* Eu eodem Sum. n. 18. Quartus testis ibi: *Quod Francisca noluit dicere, nec fateri fuisse Monialem, sed quod futura esset in posterum* (quæ testium verba probant, quòd nec de præsenti fecit professionem, sed quòd volebat de futuro facere) idem alii ibi.

18. Undè dato & non concesso quòd illa verba operarentur consensum de præsenti, jam esset diversus consensus, & ad diversum actum ordinatus. Et ideò necessarius etiam consensus Conventus. Nam quando esset vera doctrina tenens quòd Papa suppleat consensum in ratificatione quod fortè minus probabile est ubi insinuatum fuit in præterita dec. Hoc necessariò intelligendum, prout ipsi loquuntur DD. nempè quando ratificatur actus præteritus invalidus, ac si validè gestus esset, ut in illo, qui venditionem metu factam ratificat, etsi illa professionis actum ratum non habuit, totique evanescit consensus Conventus datus pro illo actu, qui & solùm dicitur perseverare quatenus actus ille ratificetur. Nam quando secundus consensus non refertur ad primarium etiam validum diversus dicitur actus arg. text. *in l.* 2. *in fin. ff. de novat.* Et si actu nulliter gesto omnia superveniant, ea quibus constituatur actus, ille de quo agitur non habito respectu ad id quod præcessit nulliter, incipit ex nunc actus novus, & diversus *l.* 1.§. 1. ibi, *quasi nunc datam ff. de leg.* 3. *l. eos qui* 65. §. 1. *ff. de rit. nupt.* Barbos. *dict. capit. de reg. jur. numer.* 1. *&* 3.

19. Et quod illa verba nec de præsenti inducant professionem satis patet eu dictis, & latius probatum *in dec. præterita nu.* 23. & quando essent dubia simpliciter prolata non sunt amarè interpretanda arg. tex. *in l. quod venditor* 18. *ff. de adil. edict.* Nec trahen. ad promissionem quod simpliciter prolatum est *d. l.* 18. *in fin. juncta l. sciendum* 19. §. *dictum ff. eod. Quia ubi de obligatione quæritur propensiores esse debere nos, si habeamus occasionem ad negandum, ubi deliberando ex diverso, ut facilior sis ad deliberationem*, ut per hæc verba dixit Paulus *in l. Adrianus* 47. *ff. de act. & oblig.* & faciunt alia juxta ibi à gloss. & Gottofred. congesta.

20. Quæ multò magis procedunt in muliere vim ignorante verborum, ut ratiocinantur citati à Modern. Lucen. *cons.*80.*n.*16. *ubi n.*8. quod clausula codicillaris in testamento mulieris simplicis nil operatur, si Notarius ei non explicat vim hujus clausulæ, quia voluntas non cadit in ignorante, *l. sed hoc seu* 20. *ff. de aqu. pluv. arcend.* cum similibus ex quo dicunt Azor. *in l. fin. col.* 2. *C. ad Vell.* & ibi glos. §. *pen. verbo non usurum*, Cynus *num.*4. Covar. *lib. var. c.*3. *per tot.* Gregor. Lopez *lib.*3. *tit.*2. *partita* 5. *verbo Sabdores*, latè Gutierrez *de jurament. cap. . . . num.*1. *&* 7. quòd mulier renunciens Vellejano nihil agit, nisi certiorata sit de beneficio sibi competente.

21. Ex quibus satis apparet Franciscam nec ratificasse, nec professam fuisse quicquid sit an metu, ut in præterita decisione, vel dolo, & fraude, promissionibus, & suasionibus fuerit inducta, licèt hoc satis videatur probatum eu testibus, & conjecturis, quæ sufficiunt ad probandum metum, Rota apud sanct. mem. Gregor. XV. *decis.* 326. *num.*7. Seraph. *decis.*771. *num.*2. Hond. *consil.*29. *num.*21. *lib.*1. Pout. *consil.*44. *num.*17. Mascard. *d. concl.* 1055. *nu.*3. & alii Cabrer. *de metu lib.* 1. *cap.* 9. *num.* 4. Præsertim quando omnes tendunt ad eumdem finem, quia tunc licèt singulæ non sufficerent simul junctas efficere plenam probationem, dicit Rim. *consil.*25. *num.* 12. *lib.* 1. Ceph. *consil.*718. *num.*58. *&* 59. *vol.* 4. Barbosa *l.* 2. *ff. solut. matrim. num.* 29. Greg. Lopez *in lib.* 11. *tit.* 4. *part.* 3. *verbo Per grandes*, Rota coram Salic. *decis.*260. *num.*2. 4. *&* 5. apud Farinac. *tom.*2. *crim.* & est Bald. doctrina *in cap. cum terra, de elect. num.* 12. quem refert, & sequitur Marches. *de commiss. d. tom.* 1. *part.* 1. *de Signatura gratia cap.*2. *num.*452. *fol. mihi* 92. ibi, *per ipsa ferè verba Baldi Ploratus, & ululatus signum metus, & qui audierunt probant metum per modum signi. Nam tunc metus probatur quamvis testes metum probare nesciant per viam causæ, &* *num.*453. ibi, *Ploratus, & ululatus ubi passio cor penetrans*, qui loquuntur in termino professionis Cabrer. *d. lib.* 2. *de metu cap.* 10. *nu.* 35. *in fin.* Et Francisca ejulatibus, & lacrymis, & large profusis ante, & post litis renunciationem, & prætensam ratificationem, satis metum, animum demonstravit, *Nam lacryma interdum pondera vocis habent*, ut quidam dixit Sulmonen. Poeta. Et de promissionibus, & suasionibus pro parte Veredarii fratris Franciscæ factis expresse probant ipsius Veredarii testes producti in Summ. num. 15. ubi secundus testis, ibi: *Faciendo ei magnas promissiones*, Tertius, ibi: *fecit multas promissiones*, & ad 40. ibi: *Et fatto furono notabili diligenze ad instanza del d. Veredario.* Sextus textus, ibi: *Et quod si ita faceret ei daturus esset auri pondera, & quod aliter non visura esset finem hujus litis.* Septimus testis de suasionibus, & promissionibus, & multi alii testes eodem Summ. num. 18. & 19. ubi Nonus testis, ibi: *& illo fatto furono magna instanza.* Idem dicunt alii nu. 20. Et quòd Veredarius noluit adimplere promissa, quia ratificatio non fuit facta ad suum modum, & omnia deponunt suasiones, promissiones, & instantias, & diligentias factas fuisse per P. Emanuel Vasconcelos, Fr. Jacobum Peregrinum Capuccinum, P. Didacum de Emera Jesuitam, licèt hi tres R. P. P. animosè hoc negant in certis finibus, quæ eorum nomine circumferuntur, & dantur in Summ. num. 16.

22. Et quicquid sit etiam de metu reverentiali cum minis acerrimis incusso, quem non solùm sufficientem esse respectu Patris, & Fratris in cujus potestate, domo aut cura existit, quæ metum patitur, sed etiam respectu ejus, à quo quis in non paucis dependet, quando ob eam indignationem prudenter timet grave aliquod malum, vel gravem cumulum multorum parvorum, tenuit Hurtad. *de matr. disp.*7. *diff.* 1. *n.*1. & faciunt verba text. *in l. ult. C. de repud.* ibi: *Si parentibus, aut tutor, aut curator, aut ipsis qui matrimonium contracturi sunt potest esse terribilis.* Quicquid sit de omnibus supradictis sufficerent saltem ad declarationem verborum, dato citra veri præjudicium quòd fuisset dubia, eu traditis à Rot. *in Tiburt. fideicommiss.* 14. *Januarii hujus anni coram me* §. *præcipuè.*

23. Maximè cùm non sit prolata dispositivè, & de per se, sed

sed causativè, & enunciativè quæ certum est non inducere dispositione, Bart. *in l. pater filium §. fundum ff. de leg. 3.* Ripa *in l. filiusfam. 114. §. Divi, il secundo nu. 110. ff. de leg. 2.* Præsertim cùm propter aliud, & ad effectum alterius dispositionis multum diversa fuerint pronunciata, ut explicando Aret. *cons. 60. n. 2.* dixit Genua *de verb. enunciat. lib. 3. c. 7. n. 10. juncto nu. 8.* Et quod ex illis verbis nulla fuerit inducta ratificatio, nec professio satis probata in præterita *decis. n. 23.*

24. Quibus addebatur in dicta præterita decisione ex nu. 40. & cum seqq. quòd dato etiam verba illa inducerent professionem, vel ratificationem, erat necessarius novus consensus Conventus ex latè ibi adductis, esto vera esset opinio dicentium Papam, seu Ecclesiam Monasterii supplere consensum. Nam intelligitur si non revocaverit medio tempore, Bordon. *ubi sup. c. 6. n. 11. vers. in quibus, & vers. dixi,* & in præsenti revocatus expressè fuit in illa revocatione mandati, quod datum fuerat ad prosequendam litem, & sufficeret Franciscam reclamasse ante ratificationem, & multò magis impetrasset restitutionem contra lapsum quinquennii argumento minoris, ut bene probatur *in l. 2. Cod. si adversus transact. & in l. sed & Julianus 21. §. sed & si quis 28. ff. de act. empt.* ubi Ant. Fabr. & Butr. *in §. præcedens ne ludibrio legis ei fiant, ut loquitur Justinianus in l. fin. §. ubi autem pueri sit, C. de bonis quæ lib.* Tum quia una via electa non potest quis ad aliam redire, sine novo alterius contrahentis consensu, *l. si fundus 4. §. eleganter, l. post diem 7. ff. de lege commiss.* Tum etiam quia intelligenda est (addebat unus ex Dominis) rebus sic stantibus, & non mutatis à die emissæ nullitar professionis ad diem ratificationis. Nam ad hoc ut valeat ratificatio necessarium est, ut nihil aliud impediat conjunctionem extremorum videlicet actus ratificati, & ipsius ratificationis, Barbosa *in c. ratihabitionem 10. de reg. juris in 6.* & quod omnia sint in eo statu, quo fuerunt tempore quo negotium gestum est, Bart. *in l. si uxor, §. si sinas uxorem n. 3. ff. de adult.* Dec. *in l. semper qui n. 13. ff. de reg. jur.* Mencac. *de successi. §. 18. n. 92.* Surd. *dec. 211. num. 1.* Aliàs si medio tempore professus indignus redderetur Religione, vel ad eum terminum res devenireot à quo incipere non potuit, vel non debuit, durum esset Religionem obligare tali ratificationi consentire. Præcipuè si etiam tertio præjudicium irrogaretur. Nam si præjudicium fiat tertio, cui medio tempore jus aliquod quæsitum est, nihil valet ratificatio, Bart. *in l. alienu in princ. de pign. act. argum. text. in l. si parcem, §. ultimo ff. quemadmod. servit. amit.* dicit communem Tiraquell. *de consist. p. 2. ampl. 7. n. 4.* quod est contra mentem Principis, *l. 2. §. merito, §. & si quis a Principe, ff. ne quid in loco publico, lege rescripta, 7. C. de prec. Imp. off.* cum vulgaris, & congestis à gloss. Gottofred ibi. At certissimum est quod ex hac ratificatione Franciscæ præjudicium infertur Conventui, & injuria, & gravissimum damnum fieret multis. Nam Francisca eo medio tempore (quo jam non dubitabatur quod non erat Monialis) vim magnam æris alieni contraxit, quòd erat publicum, & nullo alio modo posse ab eo liberari, nisi adipiscendo patris legitimam, aut fratris hæreditatem, aut si ab alio caveretur de solutione. Nec credendum est consensurum hoc Monasterium, & multò minus quòd Pontifex, seu Ecclesia in tali casu vellet ejus consensum supplere, cùm præsertim in Bullis Pontificiis prohibitum inveniatur, ne ære alieno gravati ad Religionem admittantur, imò Sixtus V. in Bulla, quæ incipit, *cum de omnibus,* quæ apud me est 71. *to. 2. pag.* 108. irritavit tales professiones, & nullas esse voluit, & licèt quantum ad nullitatem eam reformaverit Clemens VIII. in Bulla, quæ incipit, *In suprema Ecclesia,* quæ mihi est 83. *tom. 2. pag.* 129. pœnas aliàs Sixto impositas reliquit.

25. Nec dicatur quòd loquantur de viris, nam eadem ratio est in mulieribus, & quando eas non comprehenderent Bullæ, nititur tamen hoc ratione naturali, & jure communi ne videlicet injuria fiat alteri. Et magna hic fieret creditoribus, & ideò ante Bullam editam nullam esse talem professionem tenuerunt multi apud Sanchez *in præcept. Decalog. cap. 19. num. 6. & 8.* Miranda *in manual. tom. 1. part. 17. art. 8.* Peyrin. *tom. 1. de subito in cap. 25. art. 3. vers. de jure autem,* Lezana *quæst. reg. tom. 1. cap. 25. num. 17.* Bordon. *de profess. c. quæst. 59.* Qui omnes citati tenent, quòd licèt professio non sit nulla, tamen non potest fieri sine peccato mortali à profitente, non recipi a Monasterio præter alias pœnas, quibus subjiciuntur recipientes.

26. Nec dicatur etiam quòd Francisca bonis cedendo posset ingredi Religionem ut disputant relati: Primò, quia illa non fecit hanc cessionem, Secundò, quia hoc non procedit in eo, qui habet spem probabilem futurum esse, ut posset si non ingrederetur, satisfacere. Et non solùm spem istam, sed certitudinem habebant Monasterium, & Francisca quòd remanens in sæculo posset ab ære alieno liberari ex legitima patris, & ex hæreditate fratris, benè in fortioribus terminis distinguit Sanchez *d. num. 8.* & alii, quos sequitur Bordon. *ubi sup. vers. duodecimo non potest,* imò, & in dubio rationibus hinc inde urgentibus si probabilius esset, quòd posset satisfacere, non posse ingredi, tenet Sanchez *ubi sup. num. 9.* Undè cùm tam magna evenerit medio tempore rerum mutatio, nec Francisca potuit ratificare, nec Monasterium recipere ratificationem, cum nec professionem posset ab initio recipere stante ære alieno. Nam in ratificatione requiritur; quòd actus ille potuerit consisteri, & benè notat Bordon. *d. cap. 6. quæst. 30. vers. primo quòd ratificatio actus* invalidi supponit ejus nullitatem permansisse in suo statu, & de mutatione in simili tenet Sanchez *ad præcept. Decalog. lib. 5. cap. 4. nu. 34.* & ante eum Joan. Andr. ad Specul. *tit. de stat. Monach. §. qualiter.*

Et ita decisum fuit Francisca tantùm informante. Altera parte pluries concipiet libellum *q. 37. a. 43. verb. exuit.* Citata, & per multos menses expectata.

DECISIO LV.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Peutingero.

Pampilonen. Parochialis.

Veneris 8. Februarii 1647.

§. 1. DOmini dixerunt, Carolo obtentam absolutionem ab excommunicatione ob recursus ad Judices Laicos incursam non suffragari. Quamvis enim eisdem recursibus, & omnibus quibuscumque juribus inde forsan acquisitis in amplissima forma renunciaverit; quia tamen non obstante sequestro de mandato Rotæ apposito super beneficio inter ipsum, & Sanctium controverso, adhuc de facto se confovet in possessione ejusdem beneficii, & oblationes Christi fidelium recipit, ut probatur ex testibus in Summario Sanctii n. 8. & sic apparet de clata, & evidenti violatione sequestri, juxta notata in Clement. *ad compescendas de sequest. poss. & fruct.* minimè satisfecit conditione in facultate absolvendi à Sanctissimo apposita per hanc suam dumtaxat verbalem renunciationem, ut in proximis terminis dixit Rota inter impress. post Cenc. *de censib. decis. 62. & in Pampilonen. de Janzs coram bon. mem. Litta,* relata per Salust. Tiber. *in praxi A. C. lib. 3. post cap. 10. num. 3. & 4.* & in aliis relatis per Moder. Perusin. *de Manuten. observat. 103. num. 14. & cap. 1.* Nec refert, quòd testes sint sine citatione partis examinati, quia cùm agatur de violatione sequestri à S. Rota appositi, judex sequestri non tenebatur citare Carolum ad videndum examinari testes, cum violatio sequestri sapiat delictum, & maximè quia in materia recursuum admittuntur probationes etiam informes, & leviores ad effectum denegandi audientiam, Seraphin. *dec. 296. n. 10.* Cavaler. *dec. 529. num. 3.* Burat. *decis. 449. num. 9. & in Cæsaraugustana beneficii de Lunares 15. Novembris 1644. coram D. meo Bichio.* Et frustra se excusat Carolus allegando sequestrum solùm super fructibus cadere, cum ipsa possessio, tamquam attentata fuerit sequestrata, & oblationes quas ipse recipit, rectè inter fructus connumerentur, ut per Lotter. *de re benef. lib. 1. quæst. 30. num. 33. & 34.* Rot. *decis. 368. num. 2. part. 5. & decis. 391. p. 4. tom. 2. in recent.*

2. Obstat etiam Carolo pro consequenda absolutione, quòd expensas Sanctio nondum refecerit, ut debuisset, stante clausola in Brevi facultatis absolvendi apposita, *refectis expensis,* quæ actualem satisfactionem requirit, adeò quòd oblatio, seu cautio de illis reficiendis, facta illarum liquidatione non sufficiat, ex allegatis per Barbos. *clausula 135. n. 1. cum duobus seqq.* coram Gregor. XV. *decis. 492. n. 9.* ibique Adden. *littera B,* ita quòd, si expensæ non erant liquidæ, Carolus, ut Sanctio terminus ad liquidandum præfigeretur, instare debuisset, ut in judiciis privilegiariis fieri solet, Rota *decis. 269. nu. 1. in fin. part. 1. recent.* prout est judicium recursuum, & attentatorum, Lancell. *de attentat. part. 3. cap. 31. num. 7. & seqq.* præsertim quando in commissione adest clausula, *refectis expensis,* quia ablativus ille absolutus infert conditionem, & proinde jurisdictionem suspendit, donec actualiter expensæ reficiantur, ut in puncto dictæ clausulæ tradit Capuraquen. *decis. 150. per tot. part. 1.* & in proximis terminis clausulæ parito Brevi, Seraphin. *decis. 655.* Gonzal. *super reg. 8. gloss. 9. num. 1. in Annot. num. 147. cum plurib. seqq.* Hic enim dubitari non potest, quin de expensis saltem in genere constet, cùm accusatione recursuum plures actus judiciales facti fuerint, qui utique sine expensis fieri non consueverunt, Adden. ad Gregor. XV. *decis. 503. in fin. ver. qua opinio,* quam refectionem Carolus à Sanctio petere non posset, quia in Breve absolutionis à recursibus Sanctii non legitur clausula, *refectis expensis.* Cùm supradictas itaque

duas

duas conditiones, quæ copulativè in Brevi appositæ adimplendæ fuissent, leg. generaliter Cod. de instit. substit. Surd. decis. 135. num. 1. Fontanell. decis. 45. num. 13. Mantic. decis. 247. num. 4. non adimpleverit; licèt judicato, quòd per appellationem à sententia interpositam, non adest, & in Brevi demandatur quatenus adsit, parere non teneatur, tamen Domini resolverunt absolutione obtenta ipsum juvari non posse, juxta decisionem in his terminis 173. ferè per totam part. 6. recent. utraque parte informante.

DECISIO LVI.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Melzio.

Calagnritana prætensi matrimonii.

Luna 11. Februarii 1647.

§. 1. IN hac causa sub die 13. Martii 1643. coram me fuit resolutum Joannem de Anguiano esse cogendum ad ineundum matrimonium cum Angela Zaldivar vigore sponsaliorum de futuro, quem inter eos fuerant contracta, ac promissiones factæ per d. Joan. de contrahendo matrimonio cum eadem Angela, & non cum alia, ut apparet ex Summ. dictæ propositionis, maximè quia inter eos posteà sequuta fuit carnalis copula. Reproposita sub hac die causa ad instantiam Joannis recessum fuit à decisis ex noviter deductis, & probatis per eumdem vigore Remissoriæ illi concessæ. Primò enim fuit probatum D. Angelam non solùm ante dicta sponsalia non fuisse virginem, verum etiam posteà vitam inhonestam duxisse, quæ habita fuit pro justa causa impediendi ne Joannes recusans tale matrimonium ad illud cogi possit, cùm jure cautum reperiatur contrahentem cum aliqua sponsalia esse quidem monendum, ut ad matrimonii effectuationem deveniat, non tamen ad illud esse cogendum, si aliqua subest causa, ex qua vir à sponsalibus etiam resilire prætendat, cap. ex litteris el secondo, in fin. ibi, nisi rationabilis causa obstiterit, &c. & ibi glos. & DD. & cap. Requisivit, de sponsal. M. Anton. resol. 2. n. 3. vers. tamen quando adest vera, & rationabilis causa lib. 1. Fontanell. de pactis nuptial. claus. 12. gloss. unic. num. 6. Menoch. de arbitr. cas. 455. num. 1. Giovag. cons. 16. nu. 19. & 36. lib. 1. Gabr. cons. 186. nu. 1. & 8. lib. 2. Menoch. cons. 786. num. 1. Seraphin. decis. 1112. num. 4. vers. hac tamen regula, & decis. 1258. num. 1. Caval. decis. 447. nu. 1. vers. quia est juris concl. Burat. decis. 311. nu. 2. & dec. 412. num. 6. vers. tertio, &c. & in recent. decis. 217. num. 9. vers. advertebant omnes DD. part. 1. & coram bon. mem. Coccino decis. 437. num. 2. & seqq. relata per Rub. in suis annot. ad dec. 431. num. 79. part. 4. tom. 3. recent. Ecclesia solet abstinere à coactione matrimonii, ratio enim est, quia nuptiæ coactæ, ut plurimum exitus malos habere solent, cap. requisivit in fin. & ita not. Gloss. & DD. extra de spons. & ibi Abb. nu. 3. Sanchez de matrim. disp. 10. nu. 10. vers. 4. limita, & disput. 29. num. 4. vers. probatur autem lib. 1. Mantic. de tac. & ambig. lib. 3. tit. 17. num. 12. ibi nam nup. per metum, &c. & num. 17. M. Anton. res. 2. num. 7. vers. secundo erit causa, & seqq. lib. 1. Gabr. d. cons. 186. à num. 7. vers. secundo est conclusio, & seqq. usque ad fin. lib. 2. Giovagn. eod. cons. 27. Rimin. jun. cons. 362. n. 50. vers. coactis nuptiis, & Seraphin. dec. 893. n. 33. vers. nam &c. decis. 1112. n. 7. vers. solent enim, &c. Burat. dec. 311. nu. 2. vers. in proposito autem, & seq. & recent. 207. n. 9. vers. Ideoque si etiam plena, &c. part. 1. & coram Papa Greg. XV. dec. 376. nu. 5. vers. & licet, & ibi Add. nu. 9. ibi cum nuptiæ coactæ. Sponsalia autem in se habent tacitam conditionem si res in eodem statu permanserit, & si causa justa ab eis recedendi non superveniat, prout justissima videatur, si mulier post illa cum alio fornicetur, cap. Quemadmodum de jur. ubi gloss. in verbo oculos, Hostien. n. 8. Joan. Andr. n. 13. Anchar. nu. 3. Abb. nu. 9. & cons. 48. nu. 8. lib. 1. Sanchez de matrim. disp. 29. num. 4. Mantic. de tac. & ambig. lib. 3. tit. 27. num. 19. vers. ex hoc autem deducitur, &c. Rota decis. 437. num. 9. circa fin. & decis. 242. nu. 3. ibi, Et ratio est coram Durano, Seraphin. 1112. numer. 9.

2. In præsenti verò casu quam plurimæ ea parte Joan. adducuntur causæ pro prætensa dissolutione horum sponsalium, quæ autem sint justæ Judicis arbitrio remitti solent, DD. in d. cap. Ex litteris, & cap. Requisivit extra de sponsal. Sanchez de matrimon. disp. 29. num. 16. ibi, Totum enim, idem Menoch. de arbitr. jud. cas. 455. num. 1. vers. & Judicis arbitrio, Fontan. de pall. nupt. claus. 12. glos. unic. num. 6. M. Anton. var. resol. lib. 1. resol. 1. num. 11. Surd. cons. 364. num. 9. ibi, qua tamen æstima, &c. Gabr. d. consil. 186. num. 2. versic. vel quando, &c. Giovagn. d. cons. 16. versic. & quoniam lib. 1. Rota penes Burat. dec. 312. num. 2. vers. qua autem decis. 397. nu. 2. versic. cum tamen, part. 1. divers. coram Papa Greg. XV. decis. 386. num. 6. & decis. 447. num. 2. versic. quacumque, coram Cardin. Cavaler. & dec. 451. n. 3. p. 4. recent.

3. In primis autem DD. valdè justa causa visa fuit pro tali dissolutione illa, quæ oritur ex mala fama, & impudicitia ejusdem Angelæ probata ante dd. sponsalia d. Joan. prorsus ignorata, ut patet ex ejus Summ. num. 1. dum primus Testis deponit se habere, & tenere pro certo Angelam fuisse, & esse mulierem impudicam, secundus Testis refert se audivisse ab uxore Matthæi de la Scaga Angelam modo cum uno, modo cum altero locutam fuisse, quo casu, cum copula sit difficilis probationis, ut inquit Rim. jun. consil. 247. num. 5. ibi, ex quo, Soc. jun. consil. 32. num. 12. 13. & 23. lib. 2. Dec. consil. 577. num. 2. Hond. consil. 15. num. 30. versic. cum autem quia, &c. vol. 1. Farin. in prax. crim. quæst. 136. cap. 1. nu. 4. p. 2. tom. 2. Buratt. dec. 530. num. 9. ibi, quia tamquam difficilis, &c. & agatur de probando, eo quod certitudinariè ex sui natura sciri, & cognosci nequit, cùm secretè, & non palam, nec in hominum conspectu fiat, & actus copulæ in sensum testis immediatum non cadat, Ceph. consil. 82. nu. 30. & seqq. lib. 1. Ferret. consil. 389. n. 24. Honded. consil. 15. num. 16 usque ad 34. Farinac. d. quæst. 136. num. 34. Alexand. consil. 169. num. 12. lib. 6. propterea ad illam probandam admittuntur qualescumque probationes etiam præsumptivæ, & ea sola fama, & etiam imperfectæ, quæ uniuntur ad constituendam plenam probationem, imò conjecturæ sufficiunt, cùm semper admitti soleant in his, quæ sunt difficilia probationis, Mascard. de probat. concl. 452. num. 5. 10. & num. 52. Sanchez de matrim. lib. 10. disp. 12. num. 46. Farinac. d. quæst. 136. cap. 2. num. 2. & cap. 3. num. 74. et in tract. de test. quæst. 64. num. 225. et seqq. Mant. de tac. et amb. lib. 8. tit. 14. num. 8. Rim. jun. d. consil. 274. num. 6. 7. 8. & 13. Dec. consil. 127. num. 12. Ferret. consil. 178. num. 13. & 15. Soc. jun. consil. 32. num. 13. lib. 2. Honded. d. consil. 15. num. 28. & 32. ibi, Et propterea, &c. Burat. decis. 503. num. 9. & post 2. vol. cons. Farin. decis. 35. num. 3. ibi, etiam in his, &c. & decis. 72. num. 2. ideo dd. testes etiam singulares, & de credibilitate deponentes illam probant saltem in genere, Bart. in l. 2. §. Idem Labeo n. 5. ff. de aqu. plu. arc. Mascard. d. concl. 452. num. 13. Honded. d. consil. 15. num. 33. versic. ideo Testes, &c. Pacen. matrimonii 5. Martii 1620. coram S. D. N. in §. Accedente etiam quòd cùm ad fornicationem, Burat. decis. 255. num. 9. versic. & est regulare, Farinac. de test. quæst. 64. num. 223. versic. limita 17. & seq. maximè dum agitur civiliter, ut in præsenti casu pro dissolvendis sponsalibus, Farinac. d. tractat. de test. dict. quæst. 64. num. 229. & in prax. crimin. dict. quæst. 136. num. 18. ibi, Et copula carnalis quando agitur civiliter, &c. Idem Farinac. cons. 23. num. 1. ibi, ubi de crimine agitur civiliter, &c. & consil. 33. num. 6.

4. Remanet eo magis d. copula probata ex depositione d. primi Testis, dum testatur audivisse à Petro de Rivalora Scholari ipsum carnalem copula cum Angela habuisse. Secundus Testis pariter deponit audivisse à Joann. de Minoro ipsum quoque copulam cum d. Angela habuisse, ac idem fecisse Martinum Gil. Tertius Testis deponit audivisse ab Andrea de Anguiano eamdem Angelam tractatus impudicos habuisse cum d. Petro, qui testes cum specificè deponant, & à quo audiverint probant ipsius Angelæ fornicationem, & faciunt indicium, Gloss. in cap. Præterea verò consocios, de testibus, Hostien. num. 2. Ferret. cons. 168. num. 15. in versic. devenio ad aliam speciem probationis, & nu. 1. & seqq. Ferret. consil. 168. num. 20. per tot. Ceph. consil. 82. num. 30. ibi asserit se intellexisse, & nu. 31. ibi, ubi etiam aliquod specificant, &c. Prout de reiteratis osculis etiam, & amplexibus, dum Angela invitabat d. Petrum ad cœnandum simul sæpè cœnare solebant, deponit d. primus testis asserens ulterius vidisse d. Angelam, & Petrum nocturno tempore in locis suspectis, dum ipsa descendebat ad aperiendam eidem Petro portam domus, ut ab ea exire posset, & de dd. osculis, & amplexibus deponit etiam secundus testis, qui actus cum sint præparatorii proximè proportionabiles congrui, & ordinati ad ipsam copulam, utique illam probant ex text. in cap. ex litteris, ubi gloss. in verb. Uxore debeant glos. in l. quod ait ff. ad l. Juliam de adult. Bart. ibid. num. 1. Alex. in lib. 1. num. 19. versic. exemplum in probat. ff. si cert. pet. Lup. alleg. 53. consequens de amplexu Farinac. d. quæst. 136. cap. 8. num. 109. ubi num. 124. loquitur de conviviis, & num. 130. de osculis, & num. 136. de amplexu, Rim. jun. d. cons. 374. num. 9. & seq. loquens de dd. actibus, & aliis similibus, Ferret. d. consil. 168. num. 3. ibi, per unum amplexum, Dec. cons. 377. num. 10. & 11. Mascard. de probat. conclus. 452. num. 16. & 18. Burat. decis. 350. num. 10. & versic. ex cohabitatione, &c. Undè cum d. Angela probatur ab alio cognita, talis fornicatio sufficit pro sponsalium dissolutione etiam si illa fuissent jurata, & firmat Mantic. de tacit. & ambig. lib. 3. tit. 27. num. 19. versic. nam si sponsa.

5. Igno-

5. Ignorantia autem circa impudicitiam, & inhonestos mores Angelæ probatur dum ipse erat originarius Oppidi S. Ascensii, quod distat ab Oppido de Annate, in quo degebat Angela spatio 45. milliariorum, ideò illius qualitatem, vitam, atque mores nescire poterat. Tum quia etiam ipse erat valdè juvenis, ac teneræ ætatis, quæ in eò magis facit præsumere ignorantiam, maximè respectu eorum, quæ adeò occoltè fiebant ut alicui patere nequirent, *cap. Præsum. de reg. jur. in 6. l. Verius, ff. de prob.* Surd. *cons. 7. num. 35. & cons. 28. num.* 100. Seraph. *dec. 916. num. 9.* Greg. *decis.* 511. *num. 59. &* 519. *num. pariter* 19. Caval. *dec. 289. num. 6. & in rec. decis. 236. n. 3. part. 1.* Masc hard. *de prob. concl.* 887. *n.* 2. Concurrit etiam inverisimilitudo, quòd juvenis nobilis mulierem impudicam ducendo, se, domumque suam perpetuo dedecori subiisse voluisset, ut advertit Sanchez *de matrim. lib. 1. disp. 63. num. 3. & seqq.* Majol. *de irregul. lib. 1. c. 33. num. 4.* Giovag. *d. cons. 16. num. 42. vers. quis enim honesta conditiones est tam fatuus, &c.* & licèt non desint, qui sentiunt causas prædictas tangentes mulieris impudicitatem, quamvis a sponso ignoratas non sufficere ad dissolvenda sponsalia, juxta text. *in c. Quemadmodum de jurejur.* ubi firmat sponsalia minimè dissolvi ab fornicationem, & morbum præcedentem Paludanus 4. *qu. 27. art. 3. nu.* 33. Tamen dum concludenter apparet de tali fornicatione etiam post dicta sponsalia, ut in præcedenti casu illa benè possunt dissolvi, & benè distinguitur per eundem text. *in c. Quemadmodum ubi doctor.* etiam si fuerint jurata; vinculum enim juramenti non adeo firmat sponsalia, ut non liceat ab eis recedere justa accedente causa, text. *in cap. Præterea il primo, & apertius in d. c. Ex his Sylvan. & in d. c. requisivit de sponsalib. & prædictis in locis,* Card. Butr. Abb. & Præpos. M. Martin. *resol. 2. n. 4. lib. 1.* Fontanell. *de pact. nupt. claus.* 12. *n.* 6. Molin. *de just. & jur. disp. 272. fol.* 120. *§. Deinde si mulier.* Sanchez qui multos citat *de matrimon. lib. 1. disput. 29. num.* 4. ibi, *ubi dicitur non esse cogendum, &c. & disput. 63. num. 3.* Pont. *eodem tract. lib. 2. cap. 18. n. 2.* Sylvest. *in verb. sponsalia, n. 10.* Lup. *in c. per vestras, §. 8. nu.* 15. Covar. *super 4. decret. p. 1. c. 4.* Menoch. *cons. 786. num. 10. & 13.* Giovagn. *dict. consil. 16. num. 19. & 42. vers. tum quia, &c.* Gabr. *d. cons.* 186. *num. 2.* Surd. *cons. 364. n. 7.* ibi, *nisi rationalis causa* Seraph. *dec. 1112. num. 4. & 1258. num. 1.* Coc. *dec. 437. numer. 1. & seq.* Caval. *decis. 447. num. 1. & decis. 1. num. 1. versic. & licet par. 1. divers.* & coram Papa Gregor. *decis. 376. num. 5.* & ibi Adden. *nu. 9. vers. quando tamen, &c. in Rom. sponsalium 9. Februarii 1620. cor. bon. mem. Pirovano,* hanc opinionem, uti veriorem firmat Sanchez *de matrim. disp. 29. nu. 4. vers. tandem,* ibi, *& ideo,* ubi plures referuntur DD. *& loco supra citato n. 5. vers. verius tamen, &c.* At in præsenti casu cessat ista quæstio, cùm nullibi appareat de juramento Joannis, qui solummodo promisit se non esse in uxorem ducturum aliam mulierem, quam d. Angelam, & propterea eò minus est cogendus ad perficienda dd. sponsalia, Seraph. *de privil. jur. privil. 38. n. 2.* Sanchez *d. disp. 29. n. 3.* ibi, *& ita à contrario sensu &c.* Giovag. *d. cons. 16. n. 36. & 39. vers. his ita stantibus,* ibi, *tum quia sponsalia non fuerunt jurata, &c.* Gabriel. *cons.* 186. *num. 9. & 10.* Rot. *decis. 447. n. 7. & 468. num. 3. cor. Cardin. Caval.* In sponsalibus non autem juratis etiam quæcumque levissima causa sufficit ad effectum ab illis recedendi, Gabriel. *d. cons. 186. n. 6.* Giovagn. *d. cons. 17. n. 47.* Franc. Marc. *dec. 534. n. 8.* M. Anton. *d. tr. lib. 1. res. 2. n. 12. vers. in sponsalibus autem.*

6. Nec obstat, ut Jo. ex eo quod promisit Angelam ducere in uxorem teneatur illi fidem servare, ut firmatur in decisione quæ revidetur *sub §. 1. vers. & nihilominus, &c.* & ut referunt Add. per Rub. *in d. decis. 332. num. 58. & 59.* maximè cùm post dd. Sponsalia, fuerit etiam sequuta copula carnalis, quæ operatur, ut sponsalia transeant in matrimonium, *ut in eod. nostra decis. vers. quod eo magis,* Grat. *discept. forens. c. 555.* Add. per Rub. *loco citato num. 66.* maximè dum à princip. fuerunt mutuo consensu sponsalia contracta, non possunt illa hodie unius ex conjugibus tantum dissensu dissolvi, *ut in ead. decis. d. §. 1.* ibi, *& dum à principio, &c.* & dd. Addent. per Rub. *ibid. n. 67. 68. 69. & 70.*

7. Nam ut dicebatur, dum Joan. cum d. Angela ad sponsalia devenit sub credulitate, quòd ipsa esset virgo, cùm talem eam se finxerit, ac illius impudicitiam ignoravit, & hac deceptione non obstante etiam post contracta sponsalia ipsa non servavit ei fidem, cum inhonestè nihilominus vixerit, iste pariter non tenetur matrimonium contrahere vigore sponsalium, nec ipsi Angelæ fidem perseverare ca tria illa sententia, frangenti fidem, fides frangatur eidem, *l. cum proponas, in secunda C. de pact. Rom. in l. 3. §. possideri, n. 7. de acquir. poss.* Mantic. *de tacit. & ambig. lib. 3. tit. 16. n. 22.* Alaog. *consil. 9. n. 1.* quòd autem in decisione in hac causa emanata dicatur sponsalia transire ad matrimonium sequuta postea copula, illa loquitur in suis terminis, scilicet ut hoc servaretur ante Concil. Tridentin. quæ juris dispositio, cùm modò correcta reperiatur per ipsummet S. Trident. Concil. *sess. 24. de reform. matrim. cap. 1.* ubi irritantur matrimonia, quæ non sunt facta præsente Parocho, & testibus cum aliis dicantur præsumpta propter illam carnalem copulam voluntariam, ideò de jure sunt sublata, ut sæpius declaravit Sact. Congr. Concilii ad tradit. per Navar. *in manual. c. 21. sub num. 26. versic. tertio pro alterius num. 28. versic. è contrario, & n. 85. & c. 25. n. 144.* Thom. Trivis. *decis. 20. n. 3. lib. 1.* Menoch. *de præsumpt. lib. 3. præsumpt. 1. n. 96.* M. Anton. *lib. 1. resolut. 28. n. 13. versic. nam hodie, & resol. 76. num. 1. 4. & 5.* Surd. *cons. 364. n. 54. vers. hoc vero,* Giovagn. *consil. 67. n. 31. 33. & 37.* Rota *in Tullen. sponsalium 22. Junii 1626. cor. Card. Sacrato in ordine 232. nu. 7.* ibique juris dispositio *part. 4. tom. 2. recent.* & licèt à principio sponsalia fuerint mutuo consensu contracta, tamen dum postea judex animadvertit partem recusantem matrimonium habere justam causam ab illis resiliendi stante hac justitia, causæ pars resiliens immunis redditur ab obligatione illa perficiendi, ut inquit Guttier. *de matrimon. lib. 11. cap. 14. num. 6. versic. quod si unus, &c.* Sanchez *de matrimon. lib. 1. disp. 52. n. 4.* cùm sancta Mater Ecclesia timens summoperè infaustos eventus coactarum nuptiarum se abstineat à coactione, cum sponsalia non sint indissolubilia, sicut est matrimonium. Ideò legitima subsistente causa, ut dicebatur, Ecclesia potest, & debet dissimulare, ne ad coactionem procedatur, ut præter adducta in §. 1. ibi, *& iste a n, & c. scribit collect. in d. c. resol. 2. versic. credo tamen, quod Ecclesia de spons.* Mantic. *de tacit. & ambig. lib. 63. tit. 17. num. 8. & 18.* dd. Adden. *ad decis. 331. num. 79* M. Anton. *de resp. 2. n. 7.*

8. Atque ita Judex dum subest justa causa debet tantum recusantem monere *dict. c. literis,* & ibi DD. omnes Abb. *in c. requisivit num. 4. de sponsal.* Aleaand. *consil. 212. num. 5. vol. 6.* Anton. alios referens ad *resol. 2. nu. 4* Ulterius, constat etiam de gravi indignatione parentum Joan. & consanguineorum de odio, ac maxima animi aversione in sponso contra sponsum excitatis; necnon de imminenti scandalorum periculo, ac de maximo infelicis exitus timore, quo casu sequatur tale matrimonium, prout de his omnibus deponit 8. testis eodem Sum. num. 3. & 4. Idem que deponunt 4. 5. 11. 12. 14. 18. & alii 20. Testes examinati vigore remissoriæ, quorum dicta comprobantur ex Epistola Ordinarii Calagurirani super his omnibus attestantis.

9. Quod autem dicta Angela post dicta sponsalia inhonestè vixerit, & fornicationem commiserit, colligitur ex Sum. Joan. num. 2. & 3. ubi plures testes deponunt de illius inhonestate, scilicet de osculis cum diversis amantibus, quod permanebat continuò in domo Martini, quod iste dixerit cum eadem pernoctasse, quod illa fuerit malè tractata ab ejus Matre ob illius inhonestatem, quod mater objurgabat Amasium, ad quem de nocte ipsa confugiebat, de altercatione inter Amasium, & Angelam, & quod ista dabat ex platea signa Amasio, quod Martinu. Gil. olim amasius rixabatur cum Andrea novo amasio propter amorem Angelæ, quæ omnia in his terminis, & alia similia considerantur per Ferret. *in dict. suo consil. 168. n. 19. versic. penult. addult.* aliam spem Judiciorum, quæ ex alieno auditu, &c. & n. 20. firmat testes deponentes de auditu, & à quo audierint probare adulterium, à contrario sensu firmabatur per Mantic. *dec. 662. n. 5.* Rimin. jun. *cons. 398. n. 18.* maximè cum dd. Testes credant, quod audierint *cap. Quoties,* & ibi Butr. & Aret. *col. pen. vers. circa secundum, de testib.* Natta *cons. 170. nu. 7.* Cephal. *consil. 250. num. 26.* Riminald. jun. *d. cons. 398 n. 29. vers. verius.* Et dum non agitur ad plenum præjudicium separationis vinculi, ut in præsenti casu, in quo matrimonium nondum fuit contractum, dd. Testes suffragantur, ut firmat idem Ferret, *d. consil. 168. num. 20. versic. non obstat, &c.* qui licèt de auditu deponant, juncti tamen cum fama publica, quod d. Angela esset malæ conditionis, & inhonestè viveret, probant illius fornicationem, quæ præsumitur continuata post sponsalia, dum non probatur emendatio *d. consil. 168. nu. 20. vers. concurrunt etiam,* quæ omnia sint apta negotio, de quo agitur, & verisimilis, faciunt adeo vehementem, & violentam præsumptionem, ut debeat includere animum ad credendum talem fornicationem, quatenus supradicta singula non prodessent, tamen simul juncta juvare debent, *l. final. de success. ab intest. ... cum causam, de probat. cap. Ex literis, & c. de præsumpt. & d. cons. 168. n. 20. c. fin.* Unde cùm ex supradictis, & ex aliis actibus ex eodem Sum. apparentibus, & concludenter appareat de inhonestate d. Angelæ, & de justa causa in Joanne matrimonium cum ea recusandi, nullo quidem pacto ad illud cogi posse videtur *d. c. Quamquam de jur.* ubi Abb. cæteri DD. *duc. in Epitome de spons. part. 1. cap. 5. num. 4.* Menoch. *de*

arbitr.

arbitr.cas.484.num.5. Menoch. cons.786.num.16. ibi attamen & causæ jam supra ennumeratæ, &c. num. 25. §. respondebam vers. ex quo sequitur, &c. Rot. decis. 451. nu. 4. versic. & licèt part. 4. recent.

10. Ex hac autem fornicatione Angelæ plures eijciuntur causæ, quæ sufficiunt, ut jure merito recidi possit à supradictis sponsalibus.

11. Quarum prima est odium capitale exortum inter prædictos quod valdè venit attendendum, &c. cap. 2. & d. cap. requisivit, ubi Abb. nu. 3. de spons. Menoch. de arbitr. jud. lib. 2. cent. 5. cas. 455. num. 3. vers. Et hi admonentur, & cons. 787. num. 25. ubi quod quando sponsus, &c. M. Anton. d. resol. 2. num. 8. & resol. 28. num. 13. in princip. lib. 1. Rota decis. 207. num 9. ibi, stante præcipuè quod inter ipsum, & Isabellam, &c. part. 1. recent.

12. Altera est asserta Indignatio parentum, & consanguineorum, ut apparet ex eod. Summ. num. 4. quam valide ponderat Abb. in d. cap. Requisivit, Guttier. Canon. quæst. lib. 3. cap. 20. nu. 17. & seqq. Anvers. de matr. q. 8. sect. 14. §. 5. vers. & inter hæc damna, Anton. d. resol. 2. num. 9. & d. resol. 28. nu. 13. vers. Tum ob indignationem, &c. Giovagn. d. consil. 16. nu. 43. vers. unde quin, &c. Menoch. consil. 787. nu. 16. ibi, quòd fortius est parentis dissensus, & num. 26. & eamdem dixi, &c. Ex qua indignatione imminet periculum exhæredationis, ut deponunt Testes examinati in Proc. remiss. videlicet primus super 5. fol. 203. secundus fol. 212. tertius fol. 220. quartus fol. 233. qui quidem metus, ut præbeat justam causam recedendi à sponsalibus, tradit Bart. in l. si ob turpem num. 6. ff. de cond. ob turp. caus. Ant. d. res. 2. nu. 10. Fontanel. de pact. nupt. claus. 12. gloss. unic. num. 7. ibi, quando adesset timor, &c. Giovagn. d. cons. 17. ibi, quando filius, &c. Seraph. decis. 1256. num. 2. Gregor. XV. decis. 376. & ibi Adden. num. 9. ibi, habetur tamen pro justa causa, &c. & coram Caval. decis. 447. num. 2. ibi, velle eum exhæredare, &c. & decis. 468. nu. 1. & in Trullen. matrimonii 13. Maii 1596. coram Pena versic. Et in casu proposito, ibi, et tunc propterea post d. resol. 1. Ant.

13. Adest etiam alia causa resultans ex maxima disparitate conjugum ratione natalium, ex eod. Sum. num. 6. ubi apparet de nobilitate Joan. & num. 7. de vili conditione Angelæ quam magni facien, Idem Anton. d. res. 2. nu. 5. Sanchez de matrimon. disp. 14. num. 3. Fontanel. de pact. nupt. claus. 12. nu. 7. Menoch. præsumpt. 10. lib. 19. et cons. 786. nu. 13. et nu. 12 Gabr. dicto cons. 186. n. 4. vers. et ex maxima disparitate, Cæs. de Grass. decis. 2. num. 5. tit. de spons. & Adden. ad decis. 331. num. 81. matrimonia enim infelices exitus plerunque habere solent, quando inter impares contrahuntur, Menoch. cons. 385. num. 6. circa fin.

Et ita Joanne tantùm informante fuit resolutum, &c.

DECISIO LVII.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Melzio.

In causa Hispaleñ. Decimarum.

Veneris 15. Februarii 1647.

§. 1. BOna de quibus agitur, nuncupata de Bueña Esperanza provenientia ex hæreditate Ferdinandi Enriquez usque de Anno 1615. titulo emptionis fuerunt acquisita à Fratribus Prædicatoribus, seu Dominicanis, Conventus Sancti Pauli del Real Civitatis Hispaleñ. In his autem cùm Capitulum Hispaleñ. prætendat esse in quasi possessione exigendi decimas, petiit manutentionem super tali exactione; Viceversa autem cùm dicti Fratres asserant se immunes à tali solutione vigore Privilegiorum per Summos Pontifices ipsis concessorum, Insteterunt pro manutentione in possessione prætensæ exemptionis; dubitatum ideò fuit, cuinam ex istis dandum sit mandatum de manutenendo, & ad favorem Decani, & Capituli fuit per Dominos responsum.

2. Habet enim Capitulum in hujusmodi exactione non solùm fundatam intentionem ex assistentia juris, cum sit generalis, & perpetuus Administrator redditum decimarum, & illam exerceat vice Archiepiscopi, ut fuit resolutum in Hispalen. decim. 13. Junii, et 5. Decembris 1636. coram bon. mem. Pirovano, et in alia in Hispalen. Decim. 27. Junii 1644. in principio coram Reverendiss. P. D. meo Corrado, necnon in alia Hispal. de Baraona 16. Martii 1646. §. Capitulum, coram Reverendiss. P. D. meo Cerro. Verùm etiam ante motam litem, & antequam bona hujusmodi pervenirent ad manus Fratrum S. Pauli probat, suam quasi possessionem exigendi per tres testes, ut ex ejus Summ. num. 5. quæ operatur, ut manutentio illi sit concedenda l. ff. uti possid. §. retinend. Inst. de interd. Card. Seraphin. decis. 1381. in princip. et 1497. num. 1. et in recent. decis. 345. num. pariter 1. part. 1. Rot. in dict. Hispal. coram Reverendiss. P. D. meo Cerro in princ. versic. ideoque, et in altera coram Reverendiss. P. Dom. meo Cerro primo §. circa finem.

3. Non obstat deducta exemptio à Fratribus circa solutionem hujusmodi decimarum vigore Privilegiorum ipsis concessorum per san. mem. Bonifacium Octavum, Martinum Quintum, & Eugenium Quintum, quæ per alios Summos Pontifices confirmata posteà fuerunt.

4. Quia cùm non appareat fuisse derogatum cap. nuper, de decim. quod uti conciliare, specialem derogationem requirebat, Rebuff. de decim. quæst. 14. num. 56. Archidiacon. cap. 1. nu. 2. de constit. in 6. Toletanu Decimar. 26. Novemb. 1605. post Martin. fan. de commiss. part. 2. fol. 596. num. 1. et in eadem 19. Junii 1606. coram Justo, et in alia Toletanu Decimarum 29. Novembris 1607. coram Ortembergo, Urbinaten. Decimarum coram Sanctissimo impressa post Tamburinum de jure Abbatiss. in ordine 96. Hispalen. Decimarum 3. Maii 1635. coram bon. mem. Buccabella in ordine 42. num. 10. part. 7. recent. Corduben. Decimarum de Lucena 27. Februarii 1636. coram bon. mem. Coccino in ordine 303. num. 2. ibi, quæ quidem derogatio, Vercellen. Decimarum 13. Novembris 1645. versic. non obstat, & 15. Januarii 1646. §. quæ responsio coram R. P. D. meo Cerro, & in dicta Hispalen. de Baraona, versic. non obstat coram eodem, & Capitulum habeat assistentiam Juris ac fundatam intentionem respectu suæ quasi possessionis exigendi in his bonis in ea est manutenendum, donec Fratres de eorum prætensis juribus plenè ac concludenter docuerint, Rota in Dertusen. Decim. prima Julii 1610. coram bon. mem. Cardinale Sacrato, Leodien. Custodiæ de Mombech. 29. Aprilis 1617. coram Reverendiss. Domino meo Præside Vallis Sol-tano in ordine 214. n. 11. & decis. 42. num. pariter und. part. 7. recent. Seraph. decis. 1380. nu. 1. vers. his tamen non obstantibus, quia inspectio Privilegiorum, An scilicet, comprehendant etiam bona, de quibus agitur, necne, concernit petitorium, ut ad illud talis inspectio remittitur donec liquidè constet, quòd Privilegia comprehendant bona controversa, ut fuit resolutum in Tirasonen. Decimarum 341. num. 1. part. 1. recent. & 105. nu. 3. part. 2. Abulen. Decimarum, quæ est 562. num. 1. part. 1. & in dicta Dertusen. Decimarum impressa post tractat. Modern. Perusin. de manuten. decis. 157. per totum, & præcipuè num. 5. dicta Hispalen. Decimarum, §. facit verò coram R. P. D. meo Corrado, & in altera coram R. D. meo Cerro 11. Januarii 1646. §. quia per manutentione, ibi, Nec vis facienda est, &c. ut in recent. decis. 447. nu. 3. p. 1. & 105. par. 2.

5. Nec relevat prætensa consuetudo immemorabilis, seu præscriptio per fratres allegata non solvendi decimas ex omnibus bonis acquisitis, & signanter ex illis quæ propriis sumptibus colunt, seu coli faciunt, & quod ab anno 1615. quo supradicta bona emerunt usque ad tempus litis, scilicet de anno 1632. illas nunquam solverint.

6. Quia natura immemorabilis est, ut non liceat in ea assignare principium alicujus temporis; In præsenti autem casu clarè constat de initio quòd desumitur ex Privilegio exemptionis dictis Fratribus concesso per Bonifacium Octavum, & ab ipsis Dominicanis in actis producto, ex quo propterea remanet destructa natura immemorabilis, Put. decis. 426. nu. 2. lib. 2. & 467. nu. 6. coram Papa Greg. XV. decis. 454. nu. 4. & 1102. num. 8. vers. sed tollitur difficultas coram Cardinale Seraphino, Burat. decis. 551. nu. 1. vers. unde sequitur, & decis. 831. num. 6. in recent. & 542. num. 3. part. 4. Tolosana Decimarum de Capillo 4. Julii 1640. coram Eminentiss. Domino Cardinale Verospio, & in Burgen. Decimarum 16. Maii 1641. coram Reverendiss. Domino meo Putavino, Colonien. Jurisdictionis 7. Maii 1646. vers. quoad secundum coram Reverendiss. P. D. meo Corrado. Addendum est etiam quòd testes pro Fratribus examinati non coarctant negativam scilicet, quòd illi non solverint, nec solvere potuerint, quin ipsi scivissent, prout deponere pernecesse deberent; nam quamvis ipsi deponant de aliquo tempore minimè fuisse solutum, potuit tamen alio tempore solvi, ut explicat Cardin. Cavaler. decis. 487. n. 3. Seraph. dicta decis. 1102. nu. 8. vers. & ideo in recent. decis. 667. n. 9. p. 4. & decis. 23. n. 5. p. 6. & Corduben. Decimarum 10. Maii 1604. coram Ortembergo, confirmata 8. Maii 1610. coram Sanctissimo Domino Nostro, Vercellen. Decimarum 13. Novembris 1645. vers. minus obstat, & 15. Januarii 1646. coram R. P. D. meo Cerro.

7. Undè cùm dicta immemorabilis, & præscriptio à Fratribus prætensa non remaneat concludenter probata, & per tres sententias conformes canonizata, interim ipsi impedire nequeunt, quin Capitulo concedatur manutentio, Mascesc. var. resol. lib. 1. cap. 11. nu. 6. 7. & 8. dictus Modern. Perus. observat. 45. n. 19. Ticinensis Jurisdictionis coram Ubaldo Seniore post dictum tract. de manutent. dec. 197. n. 2. Manric. dec. 296. & in recent. decis. 273. num. 1. part. 2. maximè cùm præscriptio in materia decimarum extendatur de Prædio ad Prædium,

dium, sed quolibet Prædio probari debeat, juxta regulam tantum præscriptum quantum possessum, Burat. *dec.402.n.4.* Cavaler. *decis.487.n.4.* Posth. *de manut. obser.731.n.183.*

8. Et dum de anteriori possessione Capituli non dubitatur, multò minus suffragatur Fratribus allegata quasi possessio exemptionis: cùm non doceant quod sciente, & patiente Capitulo non solverint, Seraphinus *dicta decis.1102. num.8. vers. & maximè*, Buratt. *decis.572. num.13. dicta Hispalen. Decimarum 27 Junii 1644. §. primo quia non obstat, &c.* ubi in hoc proposito luculenter multi alleganrur Doctores. In præsenti autem casu excluditur talis scientia, & patientia Capituli, dum decimæ non ipsomet Capitulo exiguuntur, sed arrendantur, ut fuit consideratum in dicta Vercellen. Decimarum 13. Novembris §. *minus etiam probatur*, coram R. P. D. meo Cerro. Imò potius evidentissima resultat contradictio, & reluctantia Capituli dum ab ipso in arrendamentis, & locationibus, quæ factæ fuerunt pro tempore, exceptæ, & reservatæ apparent illorum omnium decimæ, qui eas solvere recusassent ad effectum, ut contra illos judicialiter experiri posset, ut deponunt testes dicto Summario num.7. per quam contradictionem necessariò infertur Capitulum nonquam intellexisse ejus quasi possessorem velle dimittere, sed saltem eam animo retinere, quæ ut sufficiat ad istum effectum explicat, gloss. *in l. 1. §. in verbo possidet; l. 3. §. in amittenda ff. de acquirend. possess.* Gratian. *disceptat. forens. cap.384. n.31. vers. neque obstat*, Burat. *decis.604. n.1. vers. nec possunt dici, & decis.823. n.5. vers. tum quia, & in recent. decis.241. n.4. vers. rursus 560. n.3. part. 1. & 229. n.4. vers. quod sufficit part.4.* Duran. *decis.138. num.5. & dicta Hispalen. decimarum coram Rev. P. D. Cerro nec visu*, ibi, *Unde resultat, & in allegata Hispalen. decimarum de Barena cor. R. P. D. meo Cerro §. quicquid enim fin.* & talis continuatio possessionis metienda est ex parte possessoris, non autem ab eo, contra quem possidetur, Guidop. *decis.629.* & coram Papa Gregor. XV. *decis.275. num.2.* & ibi Adden. *num.18. & in recent. decis.341. num.1. vers. qua possessio & 562. num.2. par.1. & 10970. s. p. 2. d. Hispalen. decimarum 27. Junii 1644. versic. Quia fuit responsum.* Dato igitur, quòd Arrendatarii etiam fuerint negligentes in exigendo tales decimas, eorum tamen negligentia non præjudicavit Capitulo, minusque illud privavit sua possessione, quinimò illius vigore manutentionem petere potest, juxta doctrinam Bart. *in l. §. uxori num.3. ff. de acquir. possess.* Veral. *decis.170. num.5. & 182. num.8.* Adden. *ad decis.146. num.5.* coram Papa Gregor. XV. *& decis.41. n.8. vers. Ex Ministro part. recent.* & docte fuit etiam firmatum in *dictis Hispalen. coram R. P. D. meo Corrado §. 1. quia vers. Non ubique, & coram R. P. D. meo Cerro §. 2. quia, & in Vercellen. decimarum 13. Nov. 1645. §. Minus, cor. eod. R. P. D. meo Cerro.*

9. Demum nihil refert quòd bona hujusmodi transierint ex personis laicis in Ecclesiasticas personas. Quia cum agatur de alia Ecclesia, ac ejus Capitulo, illius certè conditio respectu hujusmodi exactionis mutari atque fieri deterior non potuit ex mutatione personarum, contra quas possidebat, *cap. quoniam*, ubi Abb. *§. 1. de offic. deleg. l. 3. §. ex his de verb. signif.* Grat. *discept. forens. c.113. n.17. & cap.380. n.19.* Lotter. *de re benef. q.38. nu.110. lib. 1. tom. 1.* Modern. Perus. *obser.56. n.5.* Cavaler. *decis.83. n.7. & 379. n.9. & in rec. decis. 342. n.1.* ibi, *Quia ex mutatione p.1. Romana fideicommissi de Epis. 4. Aprilis 1635. cor. Eminentiss. Card. Verospio.*

Et ita utraque parte informante, &c.

DECISIO LVIII.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Celso.

Gandaven. Exemptionis.

Veneris 10. Maji 1647.

§. 1. EXistentibus Monasteriis tam Fratrum, quàm Monialium SS. Salvatoris Ordinis Sanctę Birgittę Tenetamundanæ in pacifica quasi possessione exemptionis ab auctoritate, & potestate Episcopi Gandaven. Ordinarii contendentis eadem Monasteria, necnon personas, & bona illorum jurisdictioni suæ esse subjecta, fuit per signaturam Sanctissimi, commissa causa Eminentissimo Cardinali Panairolo tunc Rotæ Auditori, in cujus locum suffectus dubitavi, an constaret de omnimoda exemptione, & libertate à jurisdictione Ordinarii: Et DD. in contumaciam Episcopi negligentis comparere informantibus tantùm Monialibus, Fratribus, & confessario, affirmativè responderunt. Moti ex amplissimis privilegiis, & indultis Summorum Pontificum Bonifacii IX. Joannis XXII. Pauli II. & Leonis X. Datis in summ. num.2. 3. 4. & 5. Ex quibus apertissimè constat dicta Monasteria, Abbatissam, & Moniales, & confessarium, necnon bona quæcumque tam præsentia, quàm futura, esse prorsus exempta, & immunia ab omnimoda Ordinariorum, & aliorum quorumcumque jurisdictione, auctoritate, potestate, dominio, visitatione, & correctione, & sub jure, proprietate, ac protectione Divi Petri, ejusque S. Sedis fuisse suscepta; ex cujus amplissimæ concessionis forma clarè resultat omnimoda, & totalis exemptio eorundem Monasteriorum, à jurisdictione Ordinarii, juxta text. *in cap. si Papa, & in cap. cum persona de privil. in 6.* Innocen. *in cap. veniens n.7. vers. libertate de verbor. signif.* Ang. *in sum. verbo exemptus n.2. & eod.* Tabien. *n.4.* Dec. *cons. 513. num.6. vers. & in isto privilegio, & n. seq.* ubi ampliat, etiam si non fuerit facta mentio de jure Ordinarii. Quod etiam voluit ChoKier *de jurisd. ord. in exempt. p.2. q.21. à n.5. vers. nec erat necesse usque ad fin.* Masebard. *de probat. conclus.713. n.8. vers. primò si dicatur, & n.2.* M. Anton. *var. res. lib.3. resol.4. n.1.* Barbos. *de potest. Episc. alleg.123. n.11. vers. primo si Pontifex, & n. seq.* Rot. *in Brundusina jurisdictionis 9. Febr. 1579. coram Buòale, & coram Seraph. decis.1025. per tot.*

2. Nec obstare visum fuit, quòd Abbatissa, & Moniales, necnon Fratres, & confessarius renunciaverint privilegiis prædictis subiiciendo se, & bona jurisdictioni ejusdem Episcopi; nam ultra quod hujusmodi renunciatio extorta fuit per vim, & metum, ut firmatum fuit in præsenti causa sub die 29. Aprilis 1641 coram Eminentiss. Panzirolo, & propterea nullius est roboris, & momenti *tot. titul. ff. & C. quod met. caus.* Bart. *in l. 1. §. 2. num.4 ff. quar. rer. ult. non datur, cons.1. de renunc.* Rol. *cons.100. n.122. & seqq. libr.4.* & firmatum fuit in *Posnanien. Abbatia 15. Junii 1645. coram me.*

3. Adhuc dicebant DD. renunciationem prædictam non sustineri, ex quo non potest exemptus sine consensu Pontificis, cui immediatè subjectus est, renunciare privilegiis Apostolicis, & jurisdictionem alterius prorogare, text. est expres. *in c. cum tempore de arbitr.* ibi, *Cum & si sponte volueris de jure tamen nequiveras sine licentia Romani Pontificis renunciare, &c.* & notat ibi Abb. *num.2.* idem Abb. *in c. significasti n.8. in fine, vers. conclude ergo, & n.9. de for. comp.* Cast. *cons.431. n.3. vers. quod autem lib. 1.* Ferret. *cons.102. n.17. & 18.* Gail. *pract. obser.40. à n.1. per tot. ubi n.4.* reddit rationem, quia interest superioris ne subditus ab alio judicetur, Roderic. *quæst. reg. tom. 1. q.36. art.5. col.2. vers. præterea facit*, Mandos. *de sign. grat. §. Exemptiones ab Episcopis versic. exemptus à jurisdictione sol. mihi* tat. Sanch. *super Decalog. lib.4. c. 39. sub n.20. vers. prima nogat*, Modern. *de jure Abbatiss. & Monial. disp.17. q.... n.2. & seqq. 9.* & in puncto firmavit Rot. *dec.456. n.20. 14. & seq. dec.461. n.20. & seqq. p.5. in recent.*

4. Et quamvis *glos. fin. in d. c. cum tempore de arbitr.* firmet, sustineri renunciationem in præjudicium renunciantis, licèt secus in præjudicium superioris, nihilominus quicquid sit de huiusmodi opinione, quam in terminis exemptionis reprobat Abb. *in eodem c. cum tempore n.7.* ea ratione, quia privilegium exemptionis respicit non solùm favorem exempti, sed etiam eximentis, quorum jus est taliter conjunctum, & connexum, ut dividi, & separari non possit, & firmavit etiam Rot. *d. decis.456. num.11. & tribus seqq. & dec.461. à nu. 24. par.5. recent.*

5. In omnem casum non procedit in exempto immediatè subjecto Sedi Apostolicæ, ut advertit Felin. *in cap. P. G. n. 13. vers. & intellige de offic. & potest. Jud. deleg.* Rota coram Seraph. *decis.595. n.7. vers. cum enim isti*, & coram sanct. mem. Greg. XV. *decis.325. n.23.* ibique Add. *n.29.*

6. Exceptio verò præscriptionis in partibus aliàs deducta nullo modo merebatur allegari, tum quia illa non justificabitur in facto, prout necessariò esset justificanda, tum etiam quia dum in contrarium constat de quasi possessione exemptionis, quæsita per Fratres, & Moniales, cessat quęcumque præscriptio prætensa per Episcopum circa exercitium jurisdictionis, quæ in omnem casum non relevaret, cùm non possit præjudicare juribus Sedis Apostolicæ, per tex. *in cap. ad audientiam in fine*, ibi Abb. *n.12.* & Felin. *num.17. de præscript. auth. quas actiones, C. de sacros. Eccles.* Rota cor. Seraphin. *decis.1015. n.22. vers. præter hoc, & n.23.*

7. Præsertim attento decreto irritanti in præfatis indultis Apostolicis apposito, propter quod inficitur quicquid in contrarium gestum fuerit tam quoad titulum, quam quoad possessionem, adeo ut per negligentiam, & non usum, nullum fuerit eisdem Monasteriis præjudicium illatum, ut post Archidiac. & alios probat Felin. *in cap. cùm accessissent n.30. vers. quarto limita de constit.* Rota *decis.3. de privil. in antiq. & decis.240. num.4. part.4. div.* & coram Burat. *decis.704. n.10. vers. tertio quia.* Et fortius vigore Constitut. sanct. memor. Urbani VIII. editæ sub die 5. Junii 164x. incipien. Romanus Pontifex in §. Necnon reliqua omnia.

8. Minus relevat, quòd juxta Regulas ejusdem Ordinis in cap.26. constituatur Episcopus tam Sororum; quam Fra-

strum dictorum Monasteriorum, ac visitatur necnon etiam Judea in omnibus causis, quia cùm postea supervenerint privilegia exemptionis à Bonifacio IX. de aliis Pontificibus concessa, per quæ omnis jurisdictio Ordinario competens in personas, & bona hujus religionis, sublata fuit, utique dubitari non potest, quin fuerit derogatum dispositioni ejusdem reg. per text. *in cap. 1. de constitut. in 6.* Rota coram Greg. XV. *decis. 267. num. 9.*

9. Demum, ad id quod dicitur ea dispositione Concilii Tridentini competere ordinario jus visitandi Monasteria, & loca exempta, placuit pro nunc DD. responsio alias data in decisione Eminentiss. Cardinalis Panziroli, nempè dispositionem prædictam non habere locum in illis Ecclesiis, & Monasteriis, in quibus regularis observantia exercetur, ut apparet ex verbis ejusdem Concil. *sess. 21. cap. 8. de reform.* ibi, *Propterea commendata Monasteria, &c.* in quibus non viget regularis observantia, &c. exempta ab Episcopis, etiam tamquam Apostolicæ Sedis delegatis annis singulis visitentur, &c. notat Roderic. *quæst. reg. tom. 1. quæst. 36. col. 3. vers. sed his quæ diximus.*

Et ita, &c.

DECISIO LIX.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Bichio,

Barcinonen. Exemptionis.

Lunæ 20. Maji 1647.

§. 1. ROtalis sententiæ à Reverendiss. P. D. meo Corrado latæ confirmatio hodie in gradu appellationis revocata fuit in dubium, & pro confirmatione responsum, quia ex decisionibus editis in prima instantia coram bon. mem. Coccino, & coram eodem D. meo Corrado satis ejus justitia deprehenditur, ut dixit Rot. *decis. 325. num. 4. p. 5. recent.* & validitas apparet ex revolutione processus juxta vulgarem decisionem Caputaq. *decis. 260. part. 2.* concurrente autem validitate, & justitia sententia est confirmata Marc. Anton. de Amat. *decis. 41. num. 35.* Rot. *decis. 207. num. 1. & decis. 295. num. 5. part. 5. recent.*

2. Neque urget unicum ex adverso deductum objectum nullitatis ex quo sententia sit concepta per ablativum absolutum, ibi, *salvo tamen, & reservato Sanctæ Sedis beneplacito,* qui ablativus facit conditionem *l. à testatore, ff. de condit. & demonst.* Surd. *decis. 168. n. 11.* Coc. *decis. 47. n. 1.* conditio verò efficit ut sententia tanquam nulla veniat revocanda, *l. cum Judex, ubi gloss. in verb. palam est circa fin.* ibique Bart. *n. 3. C. de sent. & interlocut. omn. judic. l. 1. §. biduum ibi sanè quidem, ff. quand. appellan. sit cap. biduum 2. quæst. 6.* Franc. *in cap. praeterea n. 1. de appellat.* Guidop. *decis. 67. n. 1.* Ossasc. *decis. 146. n. 3.* Quo magis quia hactenus conditio beneplaciti Apostolici purificata non fuit, ut per Joan. Andr. ad Specul. *tit. de sentent. §. juxta n. 17. verb. si judex,* Bald. *in d. l. cum judex n. 8. C. de sentent. & interloc. omn. judic.* Bursat. in terminis sententiæ conceptæ per ablativum absolutum *cons. 115. n. 6. & 2. seqq.*

3. Nam pro responsione Domini animadverterunt, quod sententia in parte substantiali nullam habet conditionem, sed purè, & absolutè declarat Capitulum, & Canonicos Cathedralis Barcinonensis, & singulos eorum fuisse, & esse immunes penitus, plenaque ac libera gaudere, & frui debere immunitate, & exemptione ab omnibus, & singulis gabellis, impositionibus, & oneribus per Civitatem Barcinonæ, seu illius Gubernatores, Rectores, Consiliarios, Ministros, & alios quoscumque pro ea impositis, & imponendis tam ratione quarumcumque rerum, ac bonorum separabilium quàm inseparabilium, idest quæ à Mercatoribus, vel aliis Laicis postquam in Civitate fuerunt introducta Clerici emunt pro victu, ac cæteris quibuscumque ipsorum ac familiarum usibus.

4. Conditio autem illa salvo, & reservato, &c. adjecta est in Capitulo separato, in quo firma semper remanente totali immunitate Canonicorum superius dispositivè, ac purè declarata Judex pro faciliori executione hujusmodi immunitatis respectu bonorum inseparabilium pronunciavit Civitatem teneri in fine cujuslibet anni restituere eisdem Capitulo, & Canonicis quidquid importabit rata onerum, & gabellarum impositarum pro tempore super bonis inseparabilibus, hoc est, quæ Clerici à Mercatoribus, seu aliis quibusvis venditoribus pro ipsorum ac familiarium, & Capituli usu emissent in Urbe sequendo in hac parte praxim traditam ab Azor. *inst. moral. p. 2. lib. 9. cap. 11. §. 5. privilegium, vers. in dubium vocatur,* quæ cùm recipienda sit quatenus Cleri consensu, & Sedis Apostolicæ beneplacito fuerit approbata, ideò Judex præfatam approbationem, & consensum reservavit, nec tamen ea inde dicitur restrinxisse, aut aliquo modo alterasse liberam immunitatem Clericis de jure competente superius pronunciatam, ac declaratam, Ponte *consil. 49. num. 15. lib. 1.* Menoch. *cons. 432. n. 33.* Anton. de Amat. *resol. 5. num. 25.* Grammat. *decis. 66. num. 5.*

5. Cùm igitur sententia in parte substantiali declaratoria immunitatis Clericorum dirimat prorsus controversiam, omnemque habeat evidentem certitudinem, & nullam conditionem intrinsecam, vel extrinsecam, conditio adjecta secundæ parti pro faciliori executione, ibi, *insuper pro faciliori præfatorum executione,* cùm respiciat ordinem, & modum exequendi sententiam illam conditionalem, & per consequens nullam non reddit, ut probat text. *l. cum eorum 5. C. de sent. & interloc. omn. jud.* & notat ibi gloss. *vers. præstarent,* Bart. *in princ.* Bursat. *cons. 155. num. 9. cons. 259. sub n. 2. in fin.* Gabr. *de sent. concl. 3. & 4.* Vant. *de nullit. sent. ex defectu proc. n. 156. & 157.* Scacc. *de sent. & re judic. gloss. 14. q. 7. n. 185. & q. 14. n. 8. & 60.* qui omnes dicunt rationem, quia tunc adhuc remanet sententia certa in parte substantiali, & principalis ejus dispositio non suspenditur per ea, quæ fuerunt adjecta circa ordinem exequendi, & faciliorem executionem, satisque est quod pars substantialis sit undique libera, ac secundùm justitiam, ac judicii rectitudinem prolata.

6. Et absonum videtur quòd Civitas in hac parte impugnet sententiam quando potius gratias agere deberet, cùm praxis illa respiciat non tam favorem Clericorum quàm ipsius Civitatis, quia Clerici juxta eorum immunitatem recusare possunt solvere ab initio pro bonis inseparabilibus ratam pretii, quam auget solutio Gabellæ facta per venditorem. Atque hinc neque informantes pro Civitate allegare deberent quod nondum sit obtentum beneplacitum Apostolicum, & consensus Capituli, quia utroque cessante non est locus prædictæ praxi favorabili ipsi Civitati, & Clerici gaudent ut supra totali immunitate ab initio, & in limine emptionis bonorum inseparabilium, præter quod, cùm consensus, & beneplacitum præfatum respiciat executionem, non impedit quominus interim sententia possit confirmari prout jacet, & sufficiet, quod utrumque intercesserit quando agetur de dictæ praxis executione, ut per Cancer. *var. res. tom. 3. c. 17. de sent. & patrocin. n. 499.* Pereg. *de fideic. art. 50. n. 82. & 83.* Surd. *cons. 186. n. 17. & cons. 410. n. 54. & seqq.* Honded. *cons. 98. n. 16. lib. 2.* Rot. *in Bononien. fideicom. de Bolognenis 15. Martii 1645. cor. bon. mem. Merlino, §. inde, & in eadem 27. Novemb. ejusdem anni cor. R. P. D. Carillo §. quinimo.*

7. Rursus non obstat, quod sententia videatur continere contrarietatem, eo quod in prima parte declarat Canonicos absolutè immunes absque aliqua reservatione beneplaciti Apostolici tam respectu bonorum separabilium, quàm inseparabilium: in secunda verò reservato dicto beneplacito declaret Civitatem teneri restituere in fine cujuslibet anni eisdem Canonicis, & in Capitulo quidquid importabit rata gabellarum super mercibus, & rebus per ipsos emptis, si enim juxta tenorem primæ partis Canonici non tenentur solvere, nullaque actio competat Civitati contra illos pro gabellarum exactione, frustra compellitur Civitas ad restitutionem vigore secundæ partis, & è contra, si Civitas tenetur ad restitutionem, præsupponitur in necessarium antecedens, quod potuerit exigere id quod repugnat primæ parti sententiæ. Nam fuit responsum evitari contrarietatem ponderando quòd secunda pars non excludit liberam exemptionem firmatam in prima, sed quia accedente beneplacito Papæ possunt Canonici convenire cum Civitate, ut pro bonis inseparabilibus solvant quidem venditoribus integrum precium, sed Civitas teneatur in fine anni restituere cuilibet illud plus, in quo crevit pretium ratione gabellæ, ideò in eventu, in quem hujusmodi conventio fieret, Judex condemnavit Civitatem ad restituendum ut supra, & hic omnisque alius possibilis intellectus accipiendus est ad evitandam contrarietatem sententiæ, *c. cum tu de testibus, c. cum expediat de elect. in 7.* Alex. *cons. 185. n. 4. & seqq. l. 7.* Burat. *decis. 392. n. 10.* Rot. *decis. 567. n. 52. p. 4. decis. 736. n. 8. p. 4. tom. 3. recent.*

DECISIO LX.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Ottobono,

Veneta Indulti.

Veneris 7. Junii 1647.

§. 1. VEnerabile Monasterium S. Catharinæ Venetiarum Ordinis S. Augustini ingressa fuit nobilis Virgo Soror Priula de Priulis duarum germanarum sororum in eodem Monasterio professarum pietatem imitando, & in sui acce-

acceptione pinguiorem eleemosynam, & solito majorem Monasterio tribuit, & insuper ea conditione fuit recepta, ne vocem, aut suffragium haberet, dum vivarent aliæ duæ sorores Moniales. Quievit per plures annos soror Priula, postea supplicavit Sanct. mem. Urbano VIII. ut suffragii ferendi gratiam illi concederet, qui annuit, dummodo eapressus ad id Abbatissæ, seu Priorissæ, & Monialium Monasterii capitulariter, & per secreta suffragia accederet assensus.

2. Verum dissentientibus Priorissa, & Monialibus, rejectaque petitiona sororis Priulæ, fuit demum pro illius parta supplicatum Sanctiss. D. N. ut eidem vocem activam, & passivam concedera dignaretur, & obtenta gratia fuit expeditum Breva, quod præsentatum Vicario Venetiarum mandavit exequi, quod decretum fuit moderatum quousq; verificata fuerint verificanda.

3. Appellavit Soror Priola ad Revarendiss. Nuntium Venetiarom, qui mandavit exequi Breve Apostolicum, cui atiam decreto eum fuisset appellatum pro parte Priosissæ, & Monialium, & causa esses devoluta ad Curiam, fuit mihi commissa cùm clausula, *puritoliiteris arbitrio Rota*. Unde dedi dubium, An intraret arbitrium pro retardatione, aut pro exequutione Brevis, & re ad examen deducta, fuis resolutum intrara arbitrium pro retardatione.

4. Arbitrium enim regulatur à jure juxta doctrinam Bart. sæpius in Rota canonizat. in *Extravag. ad reprimendum verbo videbitur nu.* 8. Cæsar. de Grass. *decis. 7. num. 7. de sent. & re judic.* Rota coram S. M. Gregor. *decis. 189. num. 3. & decis.* 221. *& dec. 496. utrobique num. 5. & decis. 312. num. 1. part. 4. rec.* da jure varò retardarur executio littararum Apostolicarum, quotiescumque constat de earum subreptione, vel obreptione, *cap. super litteris 20. de rescript. cap. cum delicta 22. eodem tit.* Rota coram Caval. *dec. 92. nu. 1. in fin. ac seq. & dec. 228. n. 2. p. 1. in recent. & in Sepuntinn, seu nullius Archipresbyter. 14. Martii 1649. cor. R. P. D. meo Verospio.*

5. Varum Sanctiss. D. N. non fuit expressum par Agentes sororis Priulæ, quod eidem aliàs per S. mem. Urbanum fuarat dispensatum super voce activa, & passiva cum moderatione, & præservatione consensus Monialium, quod si fuisset expressum, vel Papa gratiam non concessisset sine simili modificatione, vel saltem difficilius, & si fuisset factus certior de priori concessione limitata, illam non mutasse, juxta egregiam doctrinam Jo. Andr. *in cap. 2. nu. 2. de fil. presbyter. in 6.* Innoc. *in cap. veniens. n.* 4. ibique Abb. *numer.* 14. Felin. *sub num. 2. de præscript.* Ruin. *cons. 161. nu. 31. in fin. lib. 2. & cons. 82. n. 13. lib. 3.* Socin. *cons. 246. n. 2.* Paris. *cons. 74. n. 57. & seq. lib. 4.* Curt. Sen. *cons. 73. n. 15. post med.* Molin. *de primog. Hispan. lib. 2. c. 4. n. 50. & 55.* Guttierez *qq. canonic. lib. 2. c. 15. n. 92. & 93.* Sanchez *de matrim. lib. 8. disp. 22. n. 2.* & tenuit Rot. coram Vesall. *dec. 218. p. 2.* & magis in tarminis *in dec. 91. n. 2. p. 3. lib. 3. divers.* quæ loquitur de simili gratia concessa liberè Abbatissæ non facta mentione primæ decurtatæ, & limitatæ ad consensum Monialium.

6. Nec minus fuit Sanctiss. expressum Moniales acceptasse sororem Priulam ea cònditione, & pacto, ut viventibus aliis duabus sororibus voce activa, & passiva careret, talique pacto per plures annos sororem Priulam acquievisse, quod sine dubio erat Summo Pontifici aaponendum, nam Princeps pactis privatorum derogare non solet, *c. ex multiplici*, & ibi DD. *de decim. gloss. fin. in c. 1. verbo derogetur de pact. in 6.* modern. Rom. *de re benef. lib. 1. q. 55. n. 21. & 22.* nunquam enim pactis privatorum censetor derogatum nisi de iis specifica, & expressa mentio fias, ut est text. *in d. c. ex multiplici de decim.* Rot. cor. Put. *dec. 193. lib. 1. in correct. in*ter *divers. dec. 613. n. 3. & 4. p. 1.* cor. Burat. *dec. 435. n. 4.* & coram Reverendiss. Urgellen. *dec. 48. n. 20.*

7. Non obstat, quòd hoc pactom posset esse notum SS. ex quo de jura est, quod tres sorores moniales in eodem Monasterio non sunt capaces vocis activæ, & passivæ, ut constat ex decreto Sac. Congregat. Regul. relat. per Modern. *de jur. Abbatiss. disp. 5. qu. 4. nu.* 8. quia adhuc pactum eras exprimendum, licèt contineret in tantum, quod continet lex, seu decretum Sacr. Congregat. nam forsan Papa derogasses legi, sed non pacto, ut in puncto firmat Anchar. *in d. cap. ex multiplici sub n. 4. vers. sed dic de decim.* & ratio ast, quia Papa auferendo in quibusdam casibus dispositionem legis, magis facit gratiam, quàm alicui injuriam, sed quando quis sibi providet per pactom injuria esset auferre, quod ax sua provisione quæsivit Rota in Valentina subsidii 4. Maii 1615. cor. Penia inter singul. Rubei *tom. 1. fol. 496.*

8. Pactum enim dispositioni legali adjectum illam robosat, & confirmat adiiciendo novum vinculum, & impedimentum, Salye. *in l. in lege 3. num. 3. in fin. Cod. de condict. ob causam*, Alex. *in l. filiusfam. 118. §. Divi sl 2. sub nu. 1. circa med. ff. de leg. 1.* Natt. *cons. 481. num. 16. & seq.* Rota coram sanct. mem. Greg. *dec. 529. num. 13. & 14. & in Romana Vinea 20. Maii 1634. cor. R. P. D. meo Ghislerio*; ideòque necessaria erat axpressio pacti, cùm etiam difficilius soleant concedi dispensationes, quando plura obstant impedimenta, Menoch. *de arbitr. jud. cas.* 203. *n.* 13. Guttierez *qq. Canon. c. 15. n. 14. lib.* 1. Gratian. *discept.* 287. *n.* 19.

9. De hujusmodi varò pacto inter Monasterium, & sororem Priulam inito constare visum fuit ea confessione ejusdem sororis Priulæ emanata in precibus San. mem. Urbano VIII. porrectis, ut ex lectura Brevis in summ. Monial. *n. 5. juxt. l. cum precum 9. C. de liber. caus.* & ea partita libri Monasterii, in quo dicitur sororem Priulam fuisse acceptatam sine voce in Capitulo junctis adminiculis resultantibus ex pluribus positionibus juratis per Moniales exhibitis, necnon ex jurata attestatione Priorissæ, & revelatione facta à duodecim Monialibus quarum fides ex vitæ integritate, & generis insigni nobilitate, ac ex num. potissimum corroboratur, Roland. *cons. 72. num. 5. lib. 2.* Honded. *cons. 17. num. 42. lib. 5.* Socin. *cons. 194. nu. 2. lib. 2.* Rota coram San. mem. Gregor. *dec. 340. n. 6.*

10. Demum non obstat consensus à pluribus Monialibus præstitus axequutioni dicti Brevis ad favorem sororis Priulæ, quia prætermisso, quod non constat de aliquarum consensu, nisi per assertionem earum, quæ instrumento interfuerunt, deest certè in hoc casu consensus capitulariter præstitus à Monialibus, qui necessariò requiritur, Innocent. *in c. cum te n. 9. de rescript.* Federic. de Sen. *cons. 61. n. 5.* Rot. cor. Card. Cavaler. *decis. 193. num. 4. & 5.* & coram Buratto *dec. 573. n. 6.*

Fuit itaque resolutum intrare arbitrium pro retardatione utraque parte informanta.

DECISIO XLI.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Ottobono.

In causa Pictavien. Commendæ.

Veneris 14. Junii 1647.

§. 1. ADversùs sententiam Rotalem Reverendiss. P. D. mei Ghislerii in judicatum transactam, obtinuit à S. D. N. causam restitutionis in integrum, prout de jure, mihi committi Franciscus le Petit Acquiniere, quo informanse ea una, & venerabili lingua Franciæ ea altera, proposui dubium, An constet de causis rastitutionis in integrum, & Domini negativè responderunt.

2. Irrefragabile enim visum fuis fundamentum nullitatis Professionis emissæ à la Petit in Sacra Religione Hierosolymitana ante decimum sextum annum expletum, contra expressam dispositionem Sac. Conc. Trid. *sess. 25. c. 15. de Reg.* & statutorum Religionis Hierosolymitanæ tit. 2. de recibimiento de Fratelli cap. 13. 14. & 15. quæ in hac etiam parte conveniunt cum Decretis S. Concilii, dum expressè prohibent Minores antequam perveniant ad decimum octavom eorum ætatis annum recipi ad habitum, & aliter receptos privat beneficio antianitatis, & aliis prout legitur in dict. cap. 14. & in terminis hujus Sacræ Religionis sequuta est Rot. penes Buratt. *dec. 215. n. 28.*

3. Quod autem Franciscus tempore Professionis ad legitimam ætatem non pervenisset, negari non potest; quia constat ipsum in lucem prodiisse 7. Maii 1583. & professionem emisisse 15. Augusti 1599. unde tempore professionis emissæ non habebat ætatem neque à S. Concilio, neque à statutis Religionis requisitam, ideoqua remansit in statu laicali, & incapax Commendarum, & aliorum Beneficiorum Religionis, tam ex dispositione dd. statutorum c. 63. in titul. delle Commenda, quàm ex dispositione Juris communis, secundùm quod Beneficia Regularia non sæcularibus, sed Regularibus dumtaxat sunt conferenda; *cap. cum de beneficio, de preb. in 6. Clem. unic. de supplen. neglig. Prælat.* Gonzal. *ad reg. 8. glos. 8. num.* 8. Rota coram Seraphin. *dec. 1165. n. 52. & decis. 229. nu. 1. part. 1. rec.* & fuit plenè dictum in hac causa 18. Martii 1645. in princip. coram R. P. D. meo Ghislerio.

4. Nullitas verò hujusmodi Professionis evitari non potest sub prætextu tacitæ professionis, deductæ ex delatione habitos, & ea aliis gestis per le Petit; quia cùm ipsa obtinuerit à sanct. mam. Paulo V. Breve restitutionis in integrum, & vigore hujus sententiam, quia illius Professio fuit declarata nulla, ut in summario Venerab. Linguæ num. 2. & 11. excluditur ex hoc tacita professio, stante expresso dissensu le Petit profitentis, ut probant Innoc. *in cap. 1. sub num. 1. & in fin.* Jo. de Anan. *sub n. 7. & num.* 9. Butr. *in fin.* & alii de his, quæ vi, motusvè causa fiunt, Bald. *cons. 206. lib. 4.* Navarr.

cons. 34. num. 3. de Regul. Decian. cons. 18. num. 5. lib. 3. Hond. cons. 78. num. 4. 23. & 29. lib. 3. Rot. decis. 579. num. 3. part. 1. & decis. 705. num. 5. part. 2. & decis. 379. num. 1. ac decis. 397. num. 1. & decis. 533. sub num. 4. & 5. part. 4. recent. & in Ulixbonen. nullitatis Professionis 10. Decembris præterit. in §. cum ergo coram R.P.D. meo Arguelles.

5. Neque le Petit hodie potest impugnare sententiam ad ipsius instantiam, & favorem prolatam, sed in ejus præjudicium valida, & omninò justa præsumitur, l. si servus plurium 53. §. 1. ff. de legat. 1. l. transactione la 2. C. de transact. latè Peregrin. de fideicommiss. art. 53. num. 33. & seqq. Rot. decis. 100. nu. 4. part. 5. recent. & comprobatur ex decis. 665. nu. 12. part. 1. in eisdem, non enim potest, quia in judicio proponere id, cujus contrarium fecit approbare per sententiam, Roman. cons. 34. sub nu. 9. vers. an instantia, Gabr. de regul. jur. concl. 1. nu. 44. & 47. Rot. decis. 78. nu. 3. part. 1. in recent. & decis. 556. nu. 8. coram san. mem. Gregor.

6. Nec relevat quòd le Petit de anno 1618. obtinuerit Sedem in priotatu Aquitaniæ; Quia hoc perperam obtinuit à Judice laico, nullam prorsus habente jurisdictionem in hac materia, cap. qua in Ecclesiarum de const. cap. decernimus, de judic. cap. contingit. de arbitr. nec minùs suffragatur licentia deferendi habitum à Magno Magistro obtenta, quia si le Petit verè fuisset Religiosus, habitum gestare potuisset absque licentia, quæ propterea denotat eum non fuisse talem, cum licentia nil aliud sit, quàm collatio libertatis concessa ei qui eam non habet ex seipso; c. licèt de Regul. Bald. cons. 290. parte fin. lib. 3. & dixit Rot. dec. 144. nu. 7. p. 1. in recent.

7. Cùm itaque ex prædictis constet de justitia sententiæ Rotalis, & validitas appareat ex revolutione actorum, cessat læsio, sine qua non datur restitutio in integrum, Rota coram Buratto dec. 323. n. 1. in recent. dec. 132. nu. 1. & seqq. p. 1. & dec. 66. n. 3. & dec. 69. nu. 9. p. 6. in Romana prætensæ successionis 12. Junii 1645. in fin. coram me, & in aliis sæpissimè.

Et ita fuit resolutum utraque parte informante, &c.

DECISIO LXII.

Sacra Rota Romana coram R.P.D. Royas.

Januen. Privilegiorum.

Veneris 24. Junii 1647.

§. 1. PAtribus Oratorii S. Philippi Nerii Civitatis Januen. non licere residere in Ecclesia sancti Pancratii post quintam causæ propositionem fuit hodie resolutum ex quo d. Ecclesia S. Pancratii non distat ab Ecclesia Parochiali, in qua resident Patres Theatini per Cannas 40. Undè obstant privilegia Apostolica emanata ad favorem plurium Religionum, ne alii Religiosi, vel personæ Ecclesiasticæ, vel pia loca valeant acquirere intra spatium 140. Cannarum. Potissimum est illud ad favorem Patrum Carmelitarum Clem. IV. sive potius Clementis V. relatum per Roderic. quæst. regul. tom. 2. q. 49. art. 5. Confirmatum per Sixtum Quartum ut refert Sorb. in compend. privil. regul. verb. ædificare num. 19. in quo expressis verbis prohibetur ne intra spatium 140. Cannarum proximum Ecclesiis Carmelitarum possint per quascumque personas Ecclesiasticas novæ Ecclesiæ ædificari sive de novo recipi; undè quamvis prima pars prohibitionis locum fortasse sibi non vendicaret in præsenti, ex quo Patres Oratorii non intendunt novam construere Ecclesiam; sed constructam ampliare, juxta decis. Mantic. 163. certè locum sibi vindicat secunda pars privilegii prohibens ne de novo Ecclesiæ recipiantur, in quibus terminis nos vertari non est dubium.

2. Præfatum verò privilegium concessum per summos Pontifices Patribus Carmelitanis suffragari in præsenti Patribus Theatinis dicebant Domini, ex quo Clemens Septimus communicavit eisdem generaliter omnia privilegia mendicantium, ut habetur in Constitutione ejusdem Clementis VII. la 38. num. 12. tom. 1. Bullar. tom. 1. fol. 505. ibi, Exemptionibus, immunitatibus, & infrà exemptiones, gratias, &c. plenarium effectum sorti debere decernimus, qui privilegia venire sub communicatione censuit Rot. dec. 87. nu. 5. p. 4. recent. cujus privilegii tenor est servandus cap. porrò de privil. Rot. dec. 791. n. 1. p. 3. recent. Mantic. d. dec. 163. na. 2. & communicatio privilegiorum operatur idem ac si eadem privilegia specificè concessa fuissent, Oldrad. cons. 100 in princ. n. 6. Paris. cons. 22. n. 5. lib. 4. Rot. decis. 40. in princ. p. 4. recent. & tradit Roderic. quæst. reg. tom. 1. q. 9. art. 9.

3. Nec obstat quòd dicta Communicatio privilegiorum non intelligatur de privilegiis tendentibus in præjudicium tertii, & fuit decisum in Valentina decimarum 18. Junii 1603. coram Lancelloto penes Marches. de Commiss. tom. 1. fol. 639. n. 2. in Vallisolet. quartæ funeralis 19. Aprilis 1606. coram Justo, apud Tambur. de jur. Abbatis. tom. 3. decis. 83. nu. 6. Caval. decis. 101. na. 3. quia hæc responsio non visa fuit tuta ex quo in puncto quod d. privilegio Clementis V. gaudeant alii habentes communicationem cum privilegiis mendicantium, tradit Barbos. de jur. Eccles. univers. lib. 3. cap. 12. num. 72. in fin. Campanil. diversorium Juris Canonici rubr. 12. cap. 13. sub num. 81. vers. Et quin præsertim, cùm d. communicatio privilegiorum ad favorem Patrum Theatinorum sit amplissimis verbis concepta, & loquatur etiam de privilegiis præjudicialibus ordinario seu tertio.

4. Minus obstat alia responsio adducta per informantes pro Patribus Oratorii Sancti Philippi quòd d. privilegium non sit in usu in Civitatibus magnis, qualis est Civitas Januensis, dum in illis valent plura monasteria mendicantium vivere ob magnam affluentiam eleemosynarum, quibus illa Civitas abundat, ut notat Sorb. in compend. privil. regul. verb. ædificare na. 20. in annot. vers. quoad dispositionem. Tamburin. de jur. Abbat. tom. 3. disp. 5. q. sub num. 2.

5. Attamen contrarium visum fuit manifestè apparere ita & taliter ut tale privilegium extet in usu etiam in Civitatibus magnis, prout expresse voluit Confect. in lib. de privil. mendic. tit. 3. cap. 3. Campanil. div. jur. canon. d. in rubr. 12. cap. 23. na. 18. vers. Sorbus autem, & vers. Attamen ubi reprobat Sorbum supra adductum, & reddit rationem, quia cùm privilegium sit concessum ordini regularium non abrogatur per ejus non usum aut contrarium usum aliquorum Monasteriorum, cap. si diligenti de for. compet. Miran. manual. Prælat. q. 33. art. 3. ubi quòd non admittitur hoc privilegium per non usum per decennium, neque per ullum tempus, Barbos. de potest. Episc. alleg. 26. n. 10. Rot. dec. 240. n. 5. & seq. p. 4. divers. Burat. dec. 704. n. 9. & 10. & p. 1. recent. dec. 82. n. 9. & p. 5. dec. 63. na. 10. ultra quod ad probandum non usum non sufficit attestatio aliquorum doctorum, cùm illis circa hoc non creditur, præsertim quia non sunt versati in Civitate Januæ, Surd. cons. 74. n. 14. Mohed. decis. 2. n. 3. de consuetud. Coccin. decis. 123. nu. 27. cum aliis congestis per Mascard. de probat. concl. 528. n. 1. & seq. n. 3. ampliat etiamsi plures Doctores testentur de contrario.

6. Nec fuerunt habitæ in consideratione exempla adducta per Patres Oratorii, quia esset probandum quòd in illis casibus regulares vicini, ut in præsenti se opposuerint dum fundans se in observantia tenetur eam probare in terminis individuis casus controversi, Mantic. decis. 58. n. 7. Seraph. decis. 326. na. 2. Burat. decis. 229. nu. 6. quando quidem casus, qui pro non usu adducuntur non concludunt, quia valuit in illis intervenire regularium vicinorum consensus, quocirca non est inferendum, an casum, quo ipsi contradicunt, ut in præsenti prout in terminis privilegii super 4. funerali extat decisio in Ravennaten. quartæ funeralis 20. Junii 1622. coram bon. mem. Coccino, ea ratione, quia non fuit in potestate Regularium consentire, ut monasteria nova erigerentur, talis observantia affirmativa in actibus facultativis non convincit quòd idem sit servatum ipsis Religiosis invitis, Ruin. cons. 28. nu. 10. & seq. lib. 1. Menoch. cons. 205. nu. 63. Surd. cons. 460. nu. 80. Seraph. decis. 817. nu. 5. Verall. dec. 204. nu. 2. part. 3. Caval. decis. 85. nu. 1.

7. Sed cessat difficultas quia observantia, & usus dicti privilegii potius probatur in præsenti ex Brev. sanct. mem. Pauli V. ad favorem eorumdem Patrum Theatinorum contra RR. PP. Societatis Jesu Summario Theatinorum num. 6. prout rursus idem fuit servatum contra Presbyteros sæculares S. Caroli in Civitate Neapolitana d. Sum. nu. 7. de quo meminit P. de Lezana in summ. quæst. reg. Monasteria reg. n. 2. fol. 403. vers. Undè cum qui Presbyteri S. Caroli certè nec erant mendicantes. Quod Breve valdè urgere dictum fuit sive interpretetur emanatum fuisse in executionem antiquorum privilegiorum, sive in vim novi privilegii, utroque casu idem militat, dum privilegium concessum monasterio unius loci prodest omnibus, & singulis monasteriis aliorum locorum ejusdem Religionis ex constitutione Pii IV. quæ licèt non procedat in privilegiis concessis, seu concedendis particularibus personis Religiosorum, locum tamen habet in omnibus privilegiis concessis ipsi Monasterio, ut perbellè explicat Roderic. q. regul. tom. 1. q. 55. art. 9. & 18. vers. advertendum, & id totum etiam in vim alterius Constitutionis Leonis X. relatæ a Confecto in collect. privil. regul. inter const. Leonis X. Const. 18. fol. 188. ibi, aut in posterum concedentur, etiam privilegia posteà concessa, & in futurum concedenda suffragantur, cum lex semper loquatur, l. Adrianus, C. de hæred. Castr. cons. 275. n. 1. vers. restat respondere lib. 1. Rot. in Gracopen. Juris legendi 19. Junii 1626. cor. bon. mem. Coccino.

8. Nec est dicendum præfactum privilegium fuisse revocatum per Constitutiones novissimas Clem. VIII. la 99. Bullar. nov. tom. 3. fol. 146. Greg. XV. Const. 31. tom. 4. fol. 138.

& Ur-

& Urbani VIII. Const. 25. eod. to. 4. fol. 265. nam in dd. Constitutionibus ne verbum quidem de 140. Caonis, de quibus specificè legitur facta mentio in antiquis Constit. Et Rot. in hac materia servat antiquas Constitutiones, ut in Januen. Domorum coram Manzanedo, quæ est la 88. *c. 5. p. 4. recent.* & cùm præfatæ Constitutiones non disponant nisi inter regulares, non derogant Juri prohibendi quod ex dicto privilegio regulares habent adversus cunctas personas Ecclesiasticas, ne Ecclesias de novo recipiant de quo dd. Constitutiones loquuntur, juxta theoricam Bald. *in l. 1. § final. C. de Iurin. libere. collen.* Rsmon. *cons. 17. n. 3. & 2.* Maut. *dec. 103. n. 5.* Rot. *dec. 803. n. 5. p. 2. recent. & dec. 289. n. 7. p. 3.*

9. Satis autem præfatas antiquas Constitutiones, seu privilegia urgere ponderatum fuit contra Patres Oratorii Sancti Philippi propter præjudicium quod eorum nimia vicinitas intra spatium cannarũ 40. afferret Patribus Theatinis in Ecclesia Sancti Siri residentibus ratione eleemosynarum, quas dubitari non potest quin erga eosdem Theatinos tenuiores redderentur propter nimiam vicinitatem, dum Ecclesia Sancti Siri sacramenta percipere per assuetos diverteretur ad novam Ecclesiam Oratorii Sancti Philippi quod præjudicium quamvis non esset considerabile si ageretur de nova introductione in Civitate idonea ad subministranda alimenta omnibus mendicantibus juxta terminos dictæ Constitutionis 99. Clementis VIII. de qua loquitur Rota *dec. 745. p. 2. recent,* summoperè tamen extat considerabile, quòd nova Ecclesia construeretur intra d. breve spatium præfatum cannarum 40. propter æmulationem, & rixas, quæ inter Ecclesias tam vicinas possent exoriri, ad quas evitandas emanavit privilegium Clementis V. ut habetur in verbis relatis à Roderico *in collect. privileg. tom. 1. fol. 209. col. 2. n. 79.* ibi, *& ut quieti rerum fratrum, &c.* Rota *d. dec. 87. n. 5. p. 4. recent.* Nec sat est, quòd instare volentes non mendicent, quia opportet, ut nec aliud faciant ex quo aliquod detrimentum cæteris regularibus obvenire possit, ut tradit Pater Lezan. Modern. Carmel. Matriteo. *in d. summ. qu. reg. verb. monasteria fol. 400. n. 6.* Rot. *dec. 87. n. 5. p. 4. recent.* Quocirca nil urget imò retorquetur *dec. 676. nu. 10. p. 1. recent.* in qua dictum fuit non præjudicari Theatinis per vicinitatem Collegii Societatis Jesu, dum in hujusmodi Collegiis nullus non Religiosus ex eisdem sepelitur, nec ibi eleemosynæ pro Missis, & aliis officiis admittuntur: & non attendi an hi, qui de novo volunt Ecclesias acquirere sint mendicantes, vel non mendicantes, habetur ex d. privil. Sixt. IV. ubi extendit privilegium Clem. V. loquentis de mendicantibus ad omnes alios Religiosos aliorum ordinum etiam non mendicantium, & ad quascumque alias Ecclesiasticas personas refert Solbo *in compend. Privil. Regul. verbo ædificare num. 19. & eadem Bull. est impressa à Lezana tom. 5. summ. p. 2. § 79. fol. 519. & in commens. 431. fol. 807.*

10. Quam sententiam eò libentius Domini amplexi fuere, dum Patribus Oratorii S. Philippi nil nocet residere in loco remotiori, & Patribus Theatinis hoc multum prodest, præsertim cùm ipsi sine redditibus ex puris eleemosynis sponte à fidelibus oblatis, & non emendicatis vivant, suntque certè omnia facienda, quæ cæteria non nocent, & illis prosunt, juxta text. *in lib. 2.* ibi, *nisi ei nihil nocent,* & ibi Bart. *vers. ad hujus autem ff. solut. matr.* Imol. *cons. 17. n. 18.*

Et ita resolutum utraque parte informante, &c.

DECISIO LXIII.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Corrado,

Hispalen. Decimatum.

Mercurii 26. Junii 1647.

§. 1. ATtendentes Summi Pontifices Paul. III. & Pius IV. S. M. multiplices, & uberes animarum fructus, quos Venerab. Societas Jesu usque ab ejus orientis Institutionis initio in Populo Christiano in dies producebat, dignum censuerunt, ut illi plura concederentur privilegia, inter quæ illud specialiter recensetur, ut de domibus, Collegiis, ac prædiis, bonis aliisque locis eisdem sociis juxta eorum vivendi institutum haberi concessis Decimam aliquam etiam Papalem solvere, seu canonicam portionem exhibere, &c. non teneantur &c. Eamdemque Societatem, Domos, Collegia, & bona quæcumque à quibusvis Decimis etiam Papalibus, prædialibus, & personalibus, &c. aliisque ordinariis oneribus, &c. plenissimè liberarunt, & exemerunt, ut constat ex litteris Apostolicis Pauli, Incip. Licèt debitum Pastoralis officii. Dat. 15. Kalend. Novembris anno 1549. in vers. concedentes ipsis sociis Bullar. part. 1. inter Constitutiones illius Pontificis 48. & in aliis Pii sub die 17. Augusti 1561. Incip. Exponi nuper fecistis, vers. & nihilominus pro potiori cautela, in libro Privilegiorum dict. Societatis fol. 87. & seq. Quas deindè confirmavit Gregor. XIII. cum expressa derogatione Decreti Lateranen. Concil. relati in cap. Nuper *extr.* de Decim. aliis litteris incip. Pastoralis officii cura, sub die 8. Januarii 1587. Bullar. part. 2. Constit. 61. Verùm exortis tractu temporum litibus, ac controversiis inter Venerab. Capitula Metropolit. & Cathedralium, ac Rectores parochialium Ecclesiarum ex una, & Religiosos præfatæ Societatis in Regnis Castellæ, & Legionis super interpretatione, ac usu dictorum Privilegiorum. Leo XI. S. M. præmissa earum narratione, ac dd. Privilegiorum tenore, illas ad se avocavit, & terminavit ejus Decreto, quo jussit in posterum solvi per Societatem ejusque Domus, ac Collegia, & loca quæcumque in eisdem Regnis existentia illis Ecclesiis, quibus alioquin circumscriptis dictis Privilegiis Decima solvenda erat, ejus loco vigesimam omnium fructuum, & animalium, quæ de Jure, vel consuetudine decimari consueverant, ex quibuscumque bonis prædictis Religiosis tunc obventis, ac deinceps ex largitione fidelium, vel aliis lucrativis titulis obveniendis. Ex aliis verò emendis, vel ab extraneis conducendis integram Decimam. Exceptis ab hac protestatione Hortis, seu viridariis penes eorum Domus, seu Collegia, ac uno prædiolo Agro pro singulis Domibus, seu Collegiis mensuram quatuor fanegarum illarum partium non excedente. Salvis tamen quibuscumque concordiis, seu transactionibus inter partes initis, quas in suo robore permanere voluit, ut legitur in ejus litteris. Incip. Apostolici muneris debitum exposcit, sub die 23. Aprilis anno 1605. quæ postea per Sanct. mem. Greg. XV. moderatæ, ad pristinum tenorem restitutæ fuerunt per San. mem. Urban. VIII. similibus litteris. incip. Aliàs a fel. rec. Leone Papa XI. sub die 29. Novemb. 1623. Quare institutis de anno 1625. pro parte Venerab. Capituli Ecclesiæ Archiepiscopalis Hispalen. generalem, & perpetuam habentis administrationem redituum, & Decimarum illius mensæ vice Archiepiscopi universalis Parochi in ea Diœcesi, novis judiciis primum super executione dictarum litterarum Leonis XI. deinde super manutentione coram Illustriss. Hispaniarum Nuncio contra Religiosos, & Collegia dictæ Societatis in illis partibus existentia. Pro quibus adducebantur ea quidem particularia privilegia, ex prænarratis Pontificis Constitutionibus ipsis concessa, quorum vigore quæcumq; eorum bona, etiam aliis loca, imò & ab extraneis conducta prætendebantur exempta, fuisse præfatis Leonis litteris abrogata; sed non fuisse sublatum jus ipsis communiter cum cæteris mendicantium Ordinibus competens ex immemorabili ejusdem Diœcesis consuetudine, qua præservantur ab ejusmodi præstatione immunia, quæ propriis manibus, vel sumptibus excolunt. Hisque omnibus ad Rotam delatis vigore Commissionis directæ bon. mem. Coccino, fuit negata Capitulo manutentio prævia Decisione die 16. Novembris 1635. Ac subindè in prosecutione negotii principalis, coram me in causis illius subrogato, Domini die 3. Februarii 1644. mandarunt dari dubium. An, & in quibus litteræ Apostolicæ suffragentur Capitulo. Intereà verò, quia pro Collegiis fuerant exhibiti Articuli ad effectum probandi allegatam consuetudinem immemorabilem, petebanturque litteræ Remissoriales ad partes, quas Informantes pro Capitulo cõtendebant; Voluerunt super his prius disputari.

2. Proposito itaque pluries Articulo, eòque maturè discusso. Hodie fuit resolutum concedendam esse Remissoriam. Quia decimarum causa censetur ad hunc effectum ex sententia Rotæ ad instar profanæ sicuti alia quæcumque in quibus non agitur de titulo beneficii, juxta dec. Put. 324. *in fin. vers. & quia tramus lib. 3. in correct.* Veral. *dec. 99. p. 1.* & penes Sanct. mem. Greg. *dec. 174. & dec. 403. sub nu. 2. & seq. ac in recent. dec. 677. sub nu. 1. p. 1. & dec. 583. nu. 1. vers. & versamur par. 3.* & in aliis infra citat. Ideòque data relevantia materiæ articulatæ, (etiam non concurrente veritatis fumo) negari non potest, *ad l. Judices, C. de Jud. l. Judices cum Auth. seq. C. de fid. inst. c. fi. 1, 30. q. 5.* Put. *dec. 212. n. 5. vers. quia in materia profana lib. 2. in correct.* Veral. *dec. 68. à n. 1. p. 3.* Cæs. de Graff. *decis. 8. num. 8. vers. major tamen pars, & seq. de dilat. & decis. 102. à 1. vers. movebantur Domini, par. 1. divers.* & penes bon. mem. Card. Mantic. *decis. 374. num. 2. vers. in profanis autem, & seq.* ac Sanct. mem. Greg. *decis. 124. num. 1. & d. decis. 174. sub nu. 2. vers. & in profanis, ac decis. 192. num. 2. vers. & , nimis in profanis, ac decis. 403. num. 3. vers. in profanis autem,* Carp. Cavaler. *decis. 250. nu. 8. vers. nam causa,* Buratt. *decis. 656. nu. 1,* Reverendiss. Urgellen. *decis. 35. num. 1. & in recent. decis. 277. nu. 1. & seq. & 389. sub nu. 2. part. 3. & de c. 256. nu. 8. vers. Hac enim part. 4. nu. 2.*

3. Relevantia verò ex eo deducitur. Quia probata Immemorabili quilibet legitimus, & validissimus titulus a Col-

legiis adduci potest pro defensione prætensæ exemptionis ab hujusmodi Decimarum solutione junt. gloss. fin. in c. in aliquibus vers. quia clerici, vel Ecclesia extr. de decim. Rota penes Crescent. dec. 1. n. 2. vers. & ad hoc probandum, & seq. de Decim. ac in Valentin. Decim. de Gandia 23. Februarii 1601. coram bon. mem. Card. Seraph. & in propriis terminis hac ratione fuit resolutum constare de relevantia Articulorum ad effectum concedendæ Remissoriæ, licèt alia privilegia exhibita fuissent priùs reprobata in Toletana Decim. 27. Junii 1608. coram Ortemberg. in §. His tamen non obstantibus, ac seq. & in Tirason. Decim. 23. Maii 1619. coram bon. mem. Pirovan. relata post secundum vol. cons. Crimin. Farinac. decis. 303. in Valent. Decim. 21. Junii 1613. coram Card. Cavaler. dec. 258. in Legionen. Decimarum 22. Maii 1621. coram bon. mem. Manzaned. in recent. decis. 677 num. 4. vers. Ulterius, & seq. par. 1. & in Toletan. Decim. 4. Decembris ejusdem anni, cor. bon. mem. Seleucien. decis. 715. sub num. 1. & seq. p. 3. Earumdem.

4. Nec obstat, quòd Articuli non fuerint rectè formati super Immemorabili cum coarctione negativæ.

5. Quia contrarium apparet ex eorum lectura, & præsertim primi continentis in effectu omnia requisita, gloss. in cap. fin. in verb. memoria de præscript. in 6. quibus illa benè probatur l. si arbiter, ff. de probat. P. Rebuff. de decim. q. 13. à nu. 94. versic. quare quomodo probetur, & seq. Minsinger. observ. 20. num. 5. versic. quomodo probanda sit sent. 2. Decian. consil. 51. sub num. 35. versic. Aliquando intendit quis probare vol. 2. Rot. penes san. mem. Greg. decis. 196. & in recent. decis. 445. sub n. 1. & seq. part. 1. ac decis. 360. n. 13. vers. 6. p. 2. ad decis. 431. sub n. 1. vers. & moti fuerunt part. 3. Eaque possunt etiam per testes in eorum dictis, atque rationibus clarius explicari, juxta tradit. per Specul. in tit. de teste §. 1. sub num. 63. versic. quid ergo juncto vers. sed dic valere, & sub n. 65. Felin. in cons. 2. sub 35. vers. præmisso secundo, & alios refert Farinac. de testibus q. 71. sub n. 30. & 31. in 7. & 8. limitatione, & fuit nuper dictum in Mediolanen. Prioratus 27. Maii præteriti coram me, in §. Proptereà non obstat.

6. Minùs obstat, quòd non fuerit in eis deductum Decimas fuisse ex parte Capituli petitas, atque à Collegiis negatas, ejusmodique negationi, Capitulum acquievisse, quæ videntur necessaria ad effectum acquirendi libertatem ab hujusmodi præstationibus.

7. Quoniam hæc non requiruntur ubi agitur de consuetudine, seu præscriptione immemorabili, in his præsertim, quæ alteri competunt per modum juris, nam illa vim habet tituli, ac concessionis expressæ ejusmodi adminiculis non egentis, quæ si necessaria forent ex tanti temporis lapsu præsumerunt. Imò illorum probatio ejus essentiæ prorsus repugnat cùm præseferant, & includant per necesse initium actus, quod destruit immemorabilem, Oldrad. consil. 254. Quia tota pars sub num. 15. versic. tertio opponitur, Cravet. consil. 311. in n. 21. versic. nec obstat dictum, Aleaand. &c. & seqq. usque ad fin. & consil. 775. sub num. 8. versic. non obstat necessariam interpellationem, Natt. consil. 446. n. 25. versic. Nec est vera, Purpurat. consil. 536. nu. 11. vers. & stante titulo præsumpto ac seq. Decian. d. cons. 51. sub d. num. 35. vers. Aliquando intendit quis probare, & seq. lib. 2. Menoch. conclus. 234. sub num. 33. vers. alia verò requisita, & seq. & cons. 525. num. 10. vers. quia quod attinet ad primum, Joseph. Ludov. decis. 106. sub num. 4. vers. nec obstat, & seq. Gasp. Ant. Thesaur. quæst. for. lib. 1. qu. 8. num. 9. vers. Tertius est casus, & fuit responsum in Nonantulana Bonorum 18. & 22. Martii 1591. coram bon. mem. Cardin. Mantic. in §. neque obstat quod si adversus hanc facultatem, & seqq. usque ad fin.

8. Deinde non obstat, quòd prædicta consuetudo sit improbabilis. Tum inspecto tempore litium, de quibus fit mentio in litteris san. mem. Leonis XI. de anno 1602. (ut asseritur) inceptarum, ideòque in præsentia verisimiliter non reperiantur testes in ætate quinquaginta quatuor annorum tunc constituti, qui eam legitimè probare possint; Tunc etiam stantibus contrariis actibus pro Capitulo adductis illam prorsus elidentibus.

9. Quia prætermissis aliis (tempus illarum litium) quæ cœptæ fuerunt super solis privilegiis particularibus Societatis, ut attestatur Rota in Carthaginens. Decimarum 16. Februarii 1615. coram Seleucien. in recent. decis. 645. n. 4. versic. consideraruut etiam Domini p. 3. in præsentia considerari non debet, tum quia fuerunt prorsus extinctæ, ac terminatæ vigore prædictarum litterarum san. mem. Leonis de an. 1605. ad text. in cap. 1. extr. de transact. Sarnen. ad Reg. de jur. quæs. non tollend. quæst. 7. Valenzuel. cons. 85. num. 19. vers. maximè, & cons. 151. num. 16. vers. maximè; Tum quia in eis actum fuit de jure particulari privilegiorum Societatis, non autem universali Mendicantium omnium communi, de quo modò contenditur, Rot. penes Put. decis. 248. vers. sed in casu nostro lib. 2. in correct. & in Bon. de Malvetiis 16. Maii 1588. coram bon. mem. Plato in §. nec obstat, ac sanct. mem. Greg. decis. 403. sub nu. 5. vers. nec potest dici, & seq. & fuit resolutum in Illerden. Decimarum 16. Decembris 1639. coram bon. mem. Pirovano. Sed attendendum est tempus hujus Judicii instituti de anno 1615. super ejusdem brevis interpretatione, ac dictæ consuetudinis relevantia, ut apparet ex ipso Processu, de quo testes plures justæ ætatis, ac benè informati possunt facilè reperiri.

10. Actus autem contrarii pro parte Capituli deducti ex sententia bon. mem. Alex. Junii in Burgen. Decim. pro Capitul. Burgen. contra Moniales Beatæ Mariæ de las Huelgas Ordin. Cistercien. anno 1558. 6. Julii. Ex alia bon. mem. Orano in Carthaginen. Decimar. de Murcia pro Episcopo, & Capitulo Carthaginen. contra Moniales S. Antonii de Padua Tertii Ordinis Fr. Francisci anno 1593. 10. Decembris prævia Decisione 19. Novembris ejusdem anni. Ac alia bon. mem. Peniæ in Carthaginen. Decim. inter eumdem Episcop. & c. Carthagin. ac Priorem, & Conventum S. Petri loci de la Noya Ord. S. Hieron. Et decis. 1293. & 1295. bon. mem. Card. Seraph. in Valentina Decim. 1. Julii, & 23. Octobris 1590. ac decis. 1370. in Segunt. Decim. 30. Octobris 1600. (in qua non fuerat legitimè probata allegata generalis consuetudo, ut ibi legitur sub nu. 1. vers. nec obstare ac seq.) & in Toletana Decimar. 26. Novembris 1605. coram Justo penes Marches. de Commiss. part. 2. fol. 596. ac in alia Toletanæ Decimar. 29. Novembris 1606. coram Ortemberg. Et in Valentina Decimar. Februarii 1608. coram bon. mem. Lugdunen. in recent. decis. 212. part. 2. (quæ emanavit per contradictas ut patet de principio) Et in Conchen. Decim. de Belmonte 9. Maii 1615. coram bon. Ubald. in recent. dec. 270. p. 4. (in qua fuit disputatum dumtaxat de validitate concordiæ initæ cum illo capitulo ut in ea legitur,) ac in aliis similibus. Non elidunt intentionem Collegiorum. Nam (præterquam in illis casibus) actum fuit tantùm de aliis particularibus privilegiis à Præfatis Religiosis prætensis, non autem de consuetudine immemorabili Mendicantium, ut apparet ex eisdem decisionibus. Imò quando hæc, fuit particulariter allegata, etiam rejectis ipsis privilegiis Rota concessit Remissoriam in eadem Toletan. Decim. 27. Junii 1608. coram Ortemberg. in §. His tamen non obstantibus. Placuit Responsio, quòd in articulis pro Collegiis exhibitis deducta fuit immemorabilis, non solùm universaliter in Regnis Castellæ, ac Legionis, in quibus nonnullæ ex prædictis Diœcesibus existunt, sed particulariter, & præcipuè in Diœcesi Hispalen. Ideòque licèt etiam ex hujusmodi actibus elidi posset universalis; non tamen excluditur particularis hujus Diœcesis consuetudo, ut benè respondit Anchar. cons. 265. In causa, & quæstione quæ vertitur sub n. 3. vers. Ad hoc dico, quòd justificari non potest, & seq. Cravet. d. cons. 111. num. 16. vers. & licèt in Italia, & fuit dictum in Caurien. Decimar. relata per Papazon. ad dec. ult. n. 10. vers. & in una Caurien. de consuetud. in Nov. & comprobat Hooded. cons. 46. n. 24. vers. cum consuetudo lib. 2. Quæ maximè attendit, atque præferri debet, juxt. gloss. fin. in c. super eo in vers. contraria verò ext. de Cen. Bart. in l. 12. sub n. 41. vers. trigesimo sexto quæro C. quæ sit long. cons. Soc. cons. 7. sub n. 24. vers. Præterea, & seq. lib. primo, Paris. cons. 25. sub nu. 42. vers. ex quo consuetudo lib. 4. Rot. in Hispalens. Decimar. 18. Junii 1612. coram Ubald. §. pen. vers. & in concursu, & in Calaguritan. Decimar. coram Cardin. Cavaler. dec. 95. n. 3. vers. non autem, & dec. 108. num. 1. vers. Et ideò, & dec. 356. num. 2. vers. quæ consuetudo particularis, ac in recens. dec. 169. n. 9. vers. quia in concursu part. 5.

11. Nec refert, quòd Capitulum prætendebat contrarium probare ex testibus, & aliis. Quia non ideò excludi debent probationes Collegiorum, sed perfecto processu, videbitur in dispositione causæ, quæ sint potiores, & præferendæ, cap. cùm Joannes ibid. not. DD. extr. de fid. instr. Rot. penes Bellam. dec. 624. num. 2. vers. De primo casu, Mantic. d. decis. 374. num. 3. vers. nec probatio, & decis. 785. num. 2. vers. quo verò ad probationem part. 1. divers. ac in recens. decis. 667. num. 5. vers. quibus non obstans. part. 1. & dec. 229. sub num. 4. vers. Atque ex abundanti, ac decis. 660. num. 4. vers. Nam respondetur par. 2. & penes Baratt. d. decis. 824. nu. 7. vers. sicut etiam, ac seq. & in Maceraten. pecun. 27. Januarii 1645. coram R. P. D. meo Otthobno in §. fin. Cùm præsertim illis intereà aliqualiter suffragentur adminicula testium in partibus examinatorum, quibus concinit relatio Modern. Lusitan. de jur. Eccles. lib. 3. c. 26. §. sub n. 35. vers. & quamvis, ibi, prout in Hispaniarum partibus, &c. & d. dec. coram bon. mem. Coccino 26. Novembris 1635. In qua solutiones ab eis coactè, & metu censurarum factæ declarantur, ac reprobantur, negaturque manutentio Capitulo, Neque obstat assertio Franc. Castil. in ejus Tract. de tertiis debitis Regib. Hispan. cap. 36. sub nu. 53. vers. Tambien supponge, ibi, y no teniendo exempcion los Religiosos, las Religiones, y todas las personas Ecclesiasticas pagan diezmos,

enos, ut probavò supra, &c. Quia loquitur de jure communi secundùm dispositionem text. *dict. cap. 2. §. caterum de decim. in 6.* ut legitur paulò supra (quo ibi se refert *num. 43. versic. cum aliàs Religiosi omnes, &c.* non autem excludi consuetudinem immemorabilem, quæ privilegii, ac alterius cujusque melioris tituli jus præsefert, & in ipsamet lege Regia præservatur expressè, ut legitur apud eumdem in cap. 21. & pluribus sequentibus. Quinimò si eam referret, vel negaret, non tamen ejus assertioni prorsus deferendum esset, cum hæc in facto consistat, cujus ideò contraria probatio reijcienda non esset, Rota penes Mohed. *decis. 2. & 3. de consuetudin.* Card. Mantic. *decis. 357. sub nu. 6. vers. Præterea,* ubi reijcitur Civitatis attestatio Berni, de quodam stylo, seu consuetudine Bononiæ, & penes san. mem. Greg. *decis. sub nu. 274. §. 4. versic. nec facit, & seq.* ubi reijcitur alia similis, Caravit. *de consuetudine Regni Neapolitan.*

12. Præterea non obstat, quòd Collegia non sint mendicantia, licèt indulto Apostolico fuerint illis communicata ulliorum mendicantium privilegia, quæ sanè communicatio exemptionem à solutione decimarum hujusmodi, quarum non fuit facta mentio, neque explicitè, neque implicitè derogando contrariæ Concil. Gener. Lateranens. Constitutioni relatæ in *d. cap. Nuper, extr. de decim.* regulariter non comprehendit.

13. Quia vetus hæc controversia, quam cu aliis excitavit Horat. Mandos. *in ejus Tractat. de Privileg. ad instar. gloss. 2. sub num. 22. versic. Videndum est autem, & gloss. 11, sub nu. 24. versic. Ultimò non obstat, & sequentib.* absolvit autem Gabriel. *in consil. 28. à num. 8. versic. Verum, & seqq. lib. 1.* Videtur etiam definita per sanct. mem. S. Pium Quintum in ejus Constitutione, Incip. Dum indefessæ considerationis intuitu, in ordine 131. Bullar. part. 2, qua motu proprio declaravit his verbis: *illam, & illius Præpositum, ac singulas personas Societatis hujusmodi verè, & non fictè mendicantes fuisse, esse, & fore, & inter aliorum Fratrum, & Religiosorum mendicantium Ordines, aliosque Fratres, & Religiosos mendicantes connumerandos, prout illos Nos connumeramus, connumerari debere, ut omnes, & singulas tam juris, quàm hominum dispositiones in favorem Religiosorum, seu Fratrum mendicantium nunc, & pro tempore emanatas, etiam in Societate; illiusque Domibus, Collegiis, Præposito, & aliis Religiosis locum habere, &c.* ut habetur in eu in §. 2. Hæc enim sunt membra Societatis pro scholasticis approbatis principaliter instituta, qui certè sunt personæ Societatis, & de corpore illius, ut legitur Constitutionibus ejusdem part. 4. cap. 1. ibi, *sed quia scho astici approbati etiam modo quodam interiori, quem admissi ad probationem in corpus Societatis computantur, & in Declaration. sub litt. A,* ibi, *secundo modo, qui minus latè patet, Societas cum professis, & Coadjutoribus formatis etiam scholasticos approbatos continet. Ex his enim tribus partibus, seu membris Societatis corpus constat, &c.* Molin. *de just. & jur. tom. 1, disp. 139. in vers. Cum Societas nostra, &c.* Et licèt nec dum fuerint inter professos recepti, tamen quantum in eis est, & professionem emittere parati, (si id Præpositus Generalis Instituto Societatis congruere adjudicaverit,) & in perpetuum Dei servitio consecrati, ac sua sorte contenti sunt, prout idem exigit institutum part. 5. cap. 4. §. Ideòque meritò emissis tribus votis simplicibus, sunt veri, ac proprii Religiosi ipsius Societatis, illique eu parte sua prorsus affecti, & obligati, ac ejus meritorum, & privilegiorum participes, non secus, ac ipsi professi effecti fuerunt, ut habetur in Constit. sanct. mem. Gregor. XIII. incip. Quando fructuosius in versic. Et licèt eos, & versic. sed etium alios omnes, & quoscumque Dat. anno 1582. Kal. Februarii in præfato Lib. Privilegiorum Societatis fol. 114. ac seq. Et in alia ejusdem Pontificis Incip. Ascendente Domino, in versic. Et licèt, In versic. & non modò eos, ibid. fol. 222. Dat. anno 1584. 8. Kalend. Junii in Bullar. part. 2. inter ejus Constitutiones 89. P. Molin. *dict. disp. 139. in versic. non solùm autem professos, &c.* Navarr. *cons. 8. sub num. 4. versic. longè tamen, &c. de Regular.* Bona verò illis ex instituto permissu, non habent tamquam propria etiam in communi, sed sub administratione, & gubernatione omnimoda ejusdem Præpositi, debentque esse parati etiam ostiatim mendicare quoties obedientia, vel necessitas id exegerit, ut habetur *in examin. general. cap. 4. §. 1. & seq. & §. 27. Ad hac, & versic. quandoquidem. Et in Constitut. part. 3. cap. 1. §. 7. Ut experiri, & §. 15. Diligant omnes paupertatem, & part. 4. cap. 2. §. 5. Possessionem Collegiorum ibique in Declarat. litt. C. versic. Societas §. 7. versic. sunt enim, ac part. 6. cap. 2. §. 10. & in summar. Constitut. Reg. 24. & in Constit. sanct. memor. Pauli Tertii Incip. Regimini militantis Ecclesia in versic. Possunt tamen habere.* Dat. anno 1540. versic. Kalend. Octobris in Bullar. part. 1. inter ejus Constitut. 25. & Julii Tertii, Incip. *Exposcit debitum Pastoralis officii versic. qua Collegia.* Dat. anno 1550. 12. Kalend. Augusti in eodem Bullar. part. 1. Constitut. 9. Rodric. *quast. Regular. tom. 1. q. 2. art. 9. ad fin. versic. Præterea,* Molin. *disp. 139. versic. Illi quò finito probationis tempore,* Suarez *de Religion. tom. 4. lib. 4. cap. 5. sub num. 21. versic. nihilominus certissimum est, ac per tot.* Sanchez *ad Præcept. Decalog. lib. 7. cap. 27. sub num. 33. versic. quarto, & num. 38. versic. nono.* Ita ut neque Capitulum habere, neque eu capitulariter ad quævis peragenda congregari possint, sed omnis facultas celebrandi pro eis quoscumque contractus penes præfatum Præpositum Generalem resideat, ut cavetur in alia Constitut. sanct. mem. S. Pii Quinti de anno 1568. Kalend. Maii in prædicto Libro Privil. Societatis fol. 106. & seq. in cap. Innumerabiles fructus. Atque etiam eadem bona, & redditus in judicio, cùm id conveniens, vel necessarium fuerit defendendi, ut habetur in Declarat. *ad d. 4. part. c. 2. §. 1. sub litt. C. vers. Societas in usum scholasticorum suorum, &c.* Proptereaque Sanctus ille Pontifex omnibus attentè pensatis Societatem ipsam indefinitè, ac singulas ejus personas indistinctè, verè, ac non fictè mendicantes, eoque nomine eum omnibus ejus Domibus, Collegiis, Præposito, ac cæteris Religiosis tamquam unius corporis membra uni subordinata capiti, cujus summum, præcipuumque Institutum in arctissima paupertate est constitutum sub quavis Juris, ac hominis dispositione comprehendi declaravit in d. §. 2. eisdemque omnibus, & singulis privilegiis, immunitatibus, & exemptionibus, facultatibus, concessionibus, Indultis, indulgentiis, remissionibus, gratiis, & litteris, cæteris quibuscumque mendicantium ordinibus quomodolibet concessis, & concedendis liberè, ac licitè uti, frui, potiri, & gaudere in §. sequent. Non quidem per verba futuri duntaxat temporis, sed præteriti, ut legitur in dict. § ibi, *verò, & non fictè Mendicantes fuisse, esse, & fore, &c.* ad in §. 3. versus finem, ibi, *concessis, & concedendis, uti en potuerunt, & nunc, ac in futurum, &c. possint liberè uti, frui, potiri, & gaudere, &c.* Ut quisque intelligeret ipsum novam non addere Societati qualitatem, ac privilegium, sed illi insitam explicare *ad l. hæredes palam §. si quid post factum testamentum ff. de test.* Bald. *in l. non dubium sub num. 2. versic. tertia nota, Cod. de legib.* Oldrad. *cons. 263.* Dominus Ægidius *sub num. 3. versic. His præmissis ac seq.* Ro.. *decis. 502. sub nu. 15. vers. Demum adest declaratio p. 1. ac dec. 424. nu. 17. vers. neque est verum ac seq. p. 5. recent.*

14. Quare nec videtur de hoc modo dubitandum stante hujusmodi Pontificis (ad quem spectat) declaratione, quæ pro lege servari debet, Imol. *in Clem. 1. sub nu. 9. vers. secus si narravit aliquid, quod consistat in juris effectu, &c. de probat.* Gabr. *Com. conclus. lib. 1. de probat. Concl. 1. num. 39. vers. Primo sublimatu.* Et in hac quæstione concludunt Sanchez *de Religion. tom. 4. d. cap. 4. sub num. 11. vers. Imò quod majus est, cap. 7. in fin. vers. Denique ob hanc causam, & tom. 5. de censur. disput. 22. sect. 5. num. 16. versic. Rursus,* ibi, *omnes autem dicti sunt verè, & propriè Religiosi Mendicantes,* ut satis declarat S. Pius V. in eadem Bulla, &c. fol. mihi 430. col. 1. Sanchez *ad præcept. Decalog. lib. 6. cap. 7. sub num. 117. versic. Dictis ex parte contrarius est in fin.* & ex aliis Bonacin. *de Censur. quast. 2. punct. 9. §. 5. diffic. 1. §. quinto sequitur in fin.* & Modern. Sicul. *in tract. de donat. contemplat. matrimon. factis tom. 1. discurs. 2. part. 4. sub num. 5. vers. omnes verò ac seq.* & alii DD. Regnicolæ.

15. Nec mirum quòd in dubium id revocaverit Horat. Mandos. *in d. tract. de Privileg. ad instar. d. gloss. 2. in fin. & d. gloss. 11. sub num. 24. & seq.* ac Roderic. *q. Regular. tom. 3. quast. 49. art. 2.*

16. Quia ille non scripsit super hac Constitutione S. Pii V. sed super alia quadam sanct. mem. Pii IV. Dat. sub die 26. Novemb. 1565. relata in alia ejusdem S. Pii V. Incip. Æquum reputamus, & rationi consonum in prædicto libro Privileg. Societatis fol. 96. & seq. ut apparet ex præfatione d. Tract. & eu verbis ipsius Bullæ ibidem relatis ante primam glossam. Neuter autem certam habuit notitiam dd. omnium Constitutionum, ac Litterarum Apostolicarum Societatis, ut fatetur uterque, primus scilicet dicta glossa u. *sub nu. 23. vers. credo tamen.* Alter verò *d. quast. 2. art. 9. in fin. vers. Hac dicta sint.* Indeque altera irrepsit eorum æquivocatio, dum asserunt scholasticos approbatos non esse verè de Societate, sed in via ad illam; quia id intelligitur de Societate sumpta in primo, vel secundo grado scilicet Professorum, seu Coadjutorum formatorum, qui licèt in ea sint præstantiores, non tamen soli ejus integrum corpus constituunt, sed aliud quoque prædictum scholasticorum membrum concurrit, ut explicatur in dicta Declaratione ad Constitutionem part. 5. cap. 1. sub litter. A. vers. secundo modo, & vers. quare hujus nominis, &c. quæ sanè declarationes vim habent Constitutionum, ut statuit idem sanct. memoriæ Paulus Tertius in ejus Constitutione, Incipit junctum Nobis

desuper Apostolicæ servitutis officium, in vers. Ac quod quascumque. Dat. anno 1543. Pridie Id. Martii, & Julius Tertius in dicta Constitutione, Incipit, Esposcit debitum Pastoralis Officii, in vers. qui quidem Præpositus Dat. anno 1550. Duodecimo Kalendas Augusti, & alii Pontifices successores, & firmavit Rota in Romana legati 10. Maii 1617. coram Burats. decis. 245. sub num. undecimo, vers. Declaratione autem.

17. Et ex prædictis tollitur etiam aliud objectum, quòd scilicet præfata consuetudo suffragari non possit Collegiis dictæ Societatis, cujus approbatæ institutionis initium apparet ex allegata Bulla sanct. mem. Pauli Tertii, Dat. quinto Kalend. Octobris anno 1540.

18. Quia si probetur articulata immemorabilis ad favorem omnium Religionum Mendicantium, hæc ipsa universaliter intuitu, ac favore Ordinis mendicantium introducta, videtur comprehendere Religiones mendicantes successivè institutas, non tam vigore communicationis privilegiorum, ut per Horat. Mandos. in d. tract. de Privileg. ad instar gloss. 15. à n. 59. vers. Videndum quoque est, & seqq. usque ad fin. & Roderic. quæst. Regular. tom. 3. qu. 51. art. 2. vers. secundo dico, &c. attenta præsertim verborum amplitudine, quam benè perpendit idem Mandos. in d. tract. gloss. 14. sub n. 1. & 2. Quàm jure proprio, ut in specie tradit idem Mandos. in d. tract. cit. ac gloss. 11. sub nu. 19. vers. Si ergo Societas, &c. & Roderic. quæst. Regular. tom. 3. q. 49. dict. art. 2. in §. Unde ex hoc concludendum est vers. Societas. Quia cùm illa non solùm privilegii, sed legis etiam vicem obtineat, l. t. ff. c. vers. si tamen, & in l. in summa in princip. ff. de aqu. pluv. arcend. l. hoc jure §. vers. Ductus aquæ ff. de aqua quotid. & æstiv. Ideò faciliùs comprehendit etiam futuras, ac posteà institutas, ad l. Arriani §. cunctæ quoque legibus C. de Hæretic. & Manich. gloss. in cap. Unic. in verb. mendicantes in fin. vers. qui enim similem de excess. Prælat. in 6. Bart. in omnes populi sub n. 64. vers. Si verò contingat ff. de just. & jur. Alexand. cons. 178. in occurrenti casu sub nu. 13. vers. ego pro hoc adduco lib. 2. Gabr. in cons. 372. Quantum ad illam partem Dotis sub nu. 2. vers. & quod not. per Cyn. lib. 1. Socin. jun. consil. 76. sub nu. 100. ad fin. vers. vel quia dico lib. 1. Natt. cons. 160. sub nu. 23. versic. Respondetur, & sequitur Molin. de Primogen. lib. 2. cap. 6. sub n. 29. vers. quod clarius procedit, & supra sub num. 13. vers. Idque non mirum, &c. & comprobatur ex decis. Put. 150. sub nu. 5. vers. tamen istis non obstantibus lib. 1. & decis. 81. nu. 27. vers. Imò quod in fortioribus, ac seq. & decis. 265. nu. 40. vers. & cum privilegium, ac sequenti, & decis. 325. n. 12. vers. & tale privilegium par. 5. recent. ac sequitur Valenzuel. cons. 79. à num. 100. vers. nam quoad primum, & seq. et latius probat in cons. 146. nu. 30. vers. quare jus per talem immemorabilem.

19. Non obstat insuper, quòd licèt allegata consuetudo in Diœcesi Hispalen. urgeret, non tamen Societati eisque Collegiis prodesse posset, cùm in dictis Litteris sanct. mem. Leonis XI. fuerint abrogatæ quæcumque contrariæ consuetudines generales, vel speciales, ac etiam particulares ejusdem Societatis, ut in eis legitur in §. Non obstantibus præfatis, &c. Quibus sanè verbis hanc quoque licèt non peculiarem Societatis, sed cum aliis mendicantibus communem fuisse comprehensam. Ideòque inutilem omninò fore, ac proinde irrelevantem ejus probationem asseritur.

20. Nam hæc objectio altiorem præsefert indaginem, quam susceptæ disputationis postulat ratio. Ideòque in propositione alterius dubii super meritis causæ erit maturius discutienda. Intereà verò ad effectum, de quo agitur in præsentia satis visum fuit Dominis, quòd ex lectura earumdem litterarum appareat tam in parte narrativa, quàm dispositiva pontificem intendisse lites ac controversias inter partes tunc vertentes super propriis Societatis Privilegiis ibi narratis, quibus Collegia prætendebantur abuti in maximum Capitulorum, & Parrochialium Ecclesiarum præjudicium, finire, ac terminare, ut legitur in §. cum itaque sicuti accepimus, & in §. Nos qui inter Ecclesiasticas personas, &c. Constatque etiam, quod in illis litibus, ac controversiis actum fuerat tantùm de exemptione per Societatem prætensa vigore dictorum ejus privilegiorum particularium ex attestatione Rotæ in dicta decis. 645. nu. 4. versic. considerarunt etiam Domini, & vers. Certumque est p. 3. recent. idemque asserit referens processus ipsos Valenzuel. cons. 151. in princip. vers. Ad quod præsuppono. Quare non videtur ea Constitutio sive Decretum ob amplitudinem Clausularum derogatoriarum, quæ fuerunt appositæ in parte executiva in §. Quocirca Venerabili fratri, &c. extendi posse ad revocationem aliorum, de quibus nec in præcedentibus litibus actum, nec in ipsis litteris mentio ulla facta fuit, Calder. cons. 11. sub n. 1. vers. nec obstat, quòd sufficiant generales clausulæ, de Privileg. Paris. cons. 141. nu. 15. vers. iterum in hujusmodi dispositione lib. 3. & firmavit Rota in decis. 645. nu. 3. vers. Responderunt enim Domini, & seqq. p. 3. recent. sed ad limites ipsius principalis dispositionis restringi, ac moderari debere Clem. 1. in verb. ubi gloss. Animarum cura, vers. sed hæc clausula, & inf. in verb. gratis, ac DD. de præbend. Rot. apud Card. Seraph. d. dec. 1293. n. 7. vers. non obstat, quòd derogatum sit, ac seq. & S. mem. Gregor. decis. 159. n. 6. vers. & non faciunt clausulæ derogatoriæ, ac seq. Reverendiss. Urgellen. dec. 48. nu. 22. vers. non obstat secundo, & recent. decis. 103. sub nu. 5. vers. Derogatio enim, & dec. 111. n. 4. vers. & non faciunt clausulæ derogatoriæ p. 2. & decis. 68. n. 3. vers. non obstat quod Papa, p. 3. & in dec. 604. nu. 6. vers. Non obstante clausula generales derogatoriæ part. 4. Non enim potest quævis clausularum prægnantia supplere intentionis defectum circa ea, quæ in facto consistunt, quorum non constat Principem habuisse notitiam, cap. 1. de constitut. in 6. Paris. cons. 1. n. 96. vers. Prout etiam dicimus, lib. 1. Cardin. Seraph. d. decis. 1293. num. 6. vers. non obstante clausula privilegiorum, & san. mem. Gregor. decis. 164. à nu. 7. vers. præsertim, & seqq. & in recent. dec. 666. nu. 7 vers. sed difficultas esset, ac seqq. part. 1. & decis. 739. nu. 5. versic. prædictas autem defectas part. 2. Eoque minus ad tollendam consuetudinem immemorabilem, cujus expressa mentio requiritur, ità ut sublata etiam quacumque consuetudine ille non censeatur regulariter abrogata, Paris. consil. 108. sub n. 84. vers. quæ præscriptio, & seqq. lib. 1. & consil. 25. n. 87. versic. istu enim præscriptio, & seq. lib. 4. Rota penes Burat. decis. 435. num. 5. versic. secundo dixerunt DD. ac sequente, & in specie ex prædictis rationibus fuit resolutum in Placentin. Canonicat. coram bon. mem. Coccino in recent. dec. 614. n. 8. part. 2. confirmata decis. 286. part. 4. ac decis. 357. eadem part. 4. tom. 2. & decis. 71. part. 5. Roderic. quæst. Regular. tom. 2. qu. 9. art. 5. in fin. versic. & advertendum. Et licèt fuerit etiam derogatum privilegiis, ac indultis, non tamen fuit derogatum pactis, & conventionibus legitimis, quæ sub ejusmodi generalibus verbis non comprehenduntur, cap. ex multiplici extr. de decim. & propterea cùm hæc quoque includantur sub ipsa memorabili, ità ut ejus vigore allegari possit quicumque melior titulus de mundo, Roland. cons. 42. num. 28. vers. quia à pari procedunt, & seqq. lib. 1. & cons. 66. n. 40. versic. secunda est conclusio, ac seq. lib. 2. Menoch. præs. 131. n. 44. versic. Huc facit lib. 3. Cravet. consil. 4. nu. 13. versic. quia consuetudo, Rota in dict. Nonnantul. Bonor. coram bon. mem. Cardin. Mantic. in §. proinde, qui habet immemorabilis in versic. Igitur, potest allegare etiam pactum, & in §. neque etiam refragatur, versic. & consuetudo, cum aliis relatis per Modern. Roman. discept. 800. n. 2. versic. tanquam ob spatium tanti temporis ac seq. Ideò nec illi derogatum fuisse videtur, ut in his terminis, dum agebatur de relevantia articulorum ad effectum concedendi Remissoriam, sensit Rota d. dec. 286. sub n. 2. versic. nam fuit responsum, & sub n. 3. versic. & quamvis diceretur par. 3. recentior.

21. Neque videtur concludens argumentatio ex eo deducta, quòd cùm san. mem. Greg. XV. moderando dictas litteras decreverit Societatem, ejusque Religiosos non teneri Decima solvere, nisi prout cæteri Mendicantes solvere consueverunt. Urbanus autem VIII. San. mem. revocata moderatione illarum tenorem observari statuerint, hinc constet fuisse per San. mem. Leonem abrogatas non solùm consuetudines, & privilegia particularia Societatis, & quæ ex eis procederent, sed ea etiam, quæ cum aliis Mendicantibus habebant communia.

22. Quia certum est, quòd dictæ litteræ Greg. XV. emanarunt solo, peculiarique favore, & pro majori commodo, ac beneficio Societatis, ideòque nullo pacto retorqueri debent in ejus odium prout manifestè contingeret, si ex eis efficaciter deduci posset hujusmodi illatio; adeò præjudicialis Societati, quod admittendum non est, l. si mancipia ff. de fund. instruct. l. quod ubique gloss. in verb. distingue, ac Bald. in princip. vers. item in favore introducto per Principem C. de legibus, Jas. in l. si Ruffinus sub nu. 5. vers. & quatenus, Cod. de testam. milit. Dyn. consil. 52. super eo quòd quæritur sub num. 8. versic. sed privilegium in fin. ac nu. 8. & pal. respondit Oldrad. cons. 228. quod Fratres Prædicatores n. 5. vers. non obstat, Paris. consil. 19. num. 46. versic. nam dicta verba, lib. 1. & 4. consil. 141. num. 14. versic. & quia, &c. lib. 4. Mandos. de privil. ad instar. glos. 8. num. 8. versic. cum privilegium, Decian. consil. 1. sub num. 140. versic. quia respondeo lib. 3. Franc. Cald. de jur. emphyt. lib. 1. quæst. 3. num. 3. versic. quoniam renovatio, & fuit dictum in Ariminen. Castror. 14. Februarii 1642. coram Reverendissimo Domino meo Decano in §. Verum etiam quia, &c. In aliis verò posterioribus sanct. mem. Urbanus nil aliud intendit, (ut ex eis appareat) nisi easdem Leonis litteras renovare, remque ipsam ad earum terminos prorsus reducere, sublato quoties speciali privilegio, si quòd ex Decreto Gregorii Societati contra earum tenorem supervenisset; non autem graviora illi voluit inferre præjudicia, nec ea tollere beneficia,

cia, quæ non fuerant per Leonem abrogata, utpotè cùm aliis mendicantibus communia, prout etiam refert Moder. Lusitan. in ejus Tract. de jur. Ecclesiastic. lib. 3. cap. 41. n. 395. §. Ad solutione, vers. Tamen Urbanus Octavus,

23. Nec inde sequitur alia illatio nuper adducta, quòd scilicet Decretum Leonis esset inutilè, quando Collegia, circumscriptis particularibus Societatis privilegiis, frui possent adhuc communibus cum aliis Mendicantibus. Quia longè majora resultabant illis beneficia ea particularibus privilegiis, ob quorum amplitudinem à decimis prætendebantur immunia quæcunque bona etiam extraneis locata, vel ab extraneis conducta, ut ex eodem Decreto colligitur; quam ex adducta consuetudine cum cæteris Mendicantibus communi, quæ angustioribus terminis circumscripta ea omnia nō complectitur. Satis est autem ad evitandā objectam superfluitatem, quòd Breve aliquid operetur, cap. cum dilectus, §. quia nobis versic, cæterum extr. de consuetud. Cephal. consil. 104. n. 57. versic. Septimo respondeo, Surd. consil. 271. n. 47. versic. & sufficit, & sensit Rota dict. dec. 645. n. 4. in fin. ac inf. p. 3. & dec. 527. sub n. 8. versic. Et superfluitas cessat, p. 4. rec. & penes Burat. d. decis. 435. num. 7. vers. Quæ nec propterea, &c. addens, quod potius toleranda foret superfluitas, quàm tollatur Jus Ecclesiæ super pactis, & consuetudinibus fundatum; sed de his alias (ut præmisi) agendum erit in disputatione dubii principalis.

24. Non obstat demum, quòd jam plurimi fuerunt super eisdem fermè Articulis examinati testes in partibus, eorumque dicta testificata, ideoque novum examen admitti non debeat,

25. Quia, præter quod nec testium multitudo facessit negotium, quippè fuerunt examinati ad probanda gesta in quampluribus, & diversis Oppidis, ac locis amplissimæ Diœcesis, ut fuit responsum in Siracusan. quartæ 1. Febr. 1593. cor. bon. mem. Gypsio in §. non obstat, quod Episcopus examinaverit, & in Toletana Decimar. 28. Februarii 1614. cor. Card. Cavaler, in qua fuerant pro parte Archiepiscopi petentis remissoriam in antecedentibus instantiis centum quinquaginta quatuor testes, ut legitur in ejus decis. 289. n. 1. versic. & licet, ac seqq. & in Pacen. Decimarum 12. Junii 1615. cor. bon. mem. Manzanedo in recens. dec. 183. p. 4. Nec eorum publicatio nocet Societatis Collegiis, quibus saltem ope restitutionis in integrum consultum esset, Afflict. dec. 316. num. 2. vers. semper fuit practicatum, Gabr. com. concl. lib. 1. tit. de testib. concl. 2. t. num. 48. versic. amplius nam, idem Rot. in Seguntin. mediæ annat. 12. Junii 1598. coram bon. mem. Litta. Et in d. Toletan. decimarum cor. Seraph. d. decis. 755. nu. 2. in fin. part. 3. recens. ubi referuntur concordantes. Visa fuit cessare omnis difficultas, quippè Articuli modò exhibiti non sunt iidem prorsus cum primis in partibus productis, sed substantialiter differentes. In illis enim non fuit deducta immemorabilis cum necessariis requisitis, sed longissima possessio, sive præscriptio à quadraginta, & pluribus annis citra, ut apparet ex eis, ac depositionibus testium tunc receptorum. In his autem deducta fuit explicitè immemorabilis in ejus formalitate; Ideòque negari non potest eorum admissio, ac Remissoriæ concessio, juxt. theor. Abb. in c. fraternitatis sub n. 8. in fin. vers. quædam sunt, quæ non comprehenduntur extr. de testibus, Rota penes Aegid. decis. 725. n. 2. versic. modo articuli non bonè specificati in prima instancia, & Sanct. mem. Gregor. dicta dec. 198. n. 3. vers. Non obstat, & Card. Cavaler. dec. 369. sub n. 2. vers. neque videbatur obstare, & Coccin. dec. 23. per totum, & in recens. d. dec. 483. nu. 3. Ulterius licet non, part. 4. & in terminis fuit responsum in d. Anconitan. penes Burat. decis. 392. sub num. 8. vers. non obstat publicatio processus, & sequenti, & Toletan. decimar. coram Seraphin. in rec. d. dec. 755. n. 3. vers. non obstat fuisse examinatos alios testes p. 3. ac in aliis.

26. Postremò non obstat, quod agatur de executione litterarum Apostolicarum, quæ ob exceptiones requirentes altiorem indaginem retardari non debet.

27. Quia procedit objectio, quando litteræ Apostolicæ, sunt undique claræ, nullamque requirunt interpretationem, vel liquidationem, prout in casu proposito requiritur, in quo cùm San. mem. Leo præmissa expositione privilegiorum particularium Societatis tantum, ac litium, eorumq; occasione vertentium jusserit Decimam, ac vigesimam respectivè solvi omnium rerum quæ de Jure, vel consuetudine decimari solēt Ecclesiis, quibus alioquin circumscriptis dictis privilegiis Decima persolvi deberet, &c. Hæc utiq; ipsa earundem verba ejusmodi discussionem præseferunt, ut constet, de quibus rebus, quibusque Ecclesiis, circumscriptis privilegiis prædictis de jure, vel consuetudine Decimæ erant solvendæ, quibusque privilegiis, ac consuetudinibus fuerit ibidem derogatum. Quorum sanè congrua determinatio necessariam facti probationem præcedere postulat, ut certior inde resultet juris decisio, juxta l. ff. ex plagis §. in Clivo, ibi, respondi in causa Jus esse positum, ubi gloss. in ver. in causa, ff. ad l. Aquil. d. l. Judices, C. de Jud. l. 2. in princip. ibique glos. in verb. improbatio hic, C. quæ sit long. consuetud. d. cap. fin. 30. q. 5. Ideòque omninò admitti debet etiamsi longiorem dilationem exposcat, cùm oriatur, & prodeat ex ventre ipsarum litterarum, juxt. theor. Bartol. in leg. 1. §. & parvi referre sub n. 5. versic. aut alia exceptiones descendunt, ff. quod vi, aut clam, Rot. penes Card. Seraphin. decis. 980. sub n. 12. vers. non obstat, quod dicitur, & seq. ubi quod alia pars gravatur, & Burat. decis. 122. n. 5. vers. & ista exceptio ac seq. in rec. decis. 628. n. 2. & vers. facit quod ista exceptio par. 2. & 348. sub n. 2. & vers. facit quod ista exceptio p. 3.

28. Prædicta verò latiùs fortè, quàm propositæ quæstionis exigeret solutio, coacti fuerunt Domini afferre, ut emergens hæc disceptatio, jam tres ferè annos, variis partium argumentationibus agitata sileat tandē, ac terminetur. Cùm etiam in dubio æquius, ac tutius sit probandi facultatem concedere, quàm coarctare, l. quoniam multi in fin. Cod. de haret. & Manich. cum concord. penes Burat. decis. 28. nu. 3. vers. & Rota, & d. decis. 756. num. 5. versic. & nihilominus, & Coccin. decis. 20. sub num. 4. versic. eoque libentius, & in rec. decis. 503. sub num. 2. versic. & Rota part. 2. & d. dec. 277. n. 4. versic. præterea part. 3. ac decis. 240. num. 6. versic. Atque in hanc sententiam part. 4. tom. 2. sufficit enim ad hunc effectum probabilis relevantia Judicis arbitrio pensanda, Bald. in cap. licet causam num. 33. versic. dicitur tamen extr. de probat. Rot. penes Cassador. dec. 2. sub num. 5. versic. quæ remissio non negatur de dil. & Card. Mantic. decis. 312. sub nu. 10. versic. unde remissoria, & Card. Cavaler. decis. 232. num. 2. versic. nam Rota non solet, & decis. 105. nu. 1. versic. præsertim, & seq. p. 4. div. ac in rec. dec. 42. n. 41. versic. cum in istis terminis part. 7. quæ in hoc casu ex prædictis visa fuit Dominis resultare. Necessaria verò, atque concludens ad definitionem causæ refertur post factas probationes, Veral. dec. 61. sub nu. 3. versic. sed hoc judicari debet, & seq. p. 3. Sanct. mem. Greg. dec. 124. nu. 3. ver. quamvis autem. Quo tempore præmissa quoque, ac alia à partibus adducenda denuò (prout opus fuerit) discentientur. Ne autem diutius quam par sit probationes differantur reservarunt Domini eorum arbitrio facultatem prosequendi interea, vel retardandi disputationem dubii principalis, ac processum ad ulteriora, ut factum fuit in d. Anconitan. seu Auximana flor. 16. Apr. 1613. cor. Burat. decis. 392. in fin. versic. Verumquia, & in Theatin. seu nullius Abbat. 15. Martii 1641. cor. Reverendiss. P. D. meo Bichio, ac in aliis.

Atque ita fuit conclusum concedendam esse Remissoriam cum retardatione, vel sine arbitrio, &c. Utraque parte informante, &c.

DECISIO LXIV.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Celso.

Majoricen. Parochialis.

Veneris 18. Junii 1647.

§. 1. PLacuit DD. sequendo sensum Sacræ Congregat. Concilii confirmare decisionem sub die 23. Junii anni præteriti coram me emanatam, in qua resolutum fuit, decernendum esse novum examen in Urbe, & potuisse Jacobum appellantem provocare Andream prælectum ad novum examen, etiam non docto de irrationabili judicio Episcopi.

2. Nam quamvis vera sit conclusio, quod pro judicio Ordinarii semper præsumendum sit cap. in præsentia, ibique DD. de renunc. c. sicut de sent. & re jud. Rota coram Burat. dec. 635. num. 8. & in recens. dec. 537. num. 24. in fin. part. 5. dec. 36. nu. 1. p. 2. dec. 528. in fin. part. 3. & dec. 549. nu. 8. p. 4. tom. 2.

3. Præsertim quando mores, & qualitates electi innotescunt eidem Episcopo, ut notat Gonzal. super regul. 8. gloss. 4. n. 147. vers. præsertim, & num. seq. Caputaq. dec. 406. per Burattum. decis. 22. n. 30. & dec. 654. n. 4. p. 4. divers.

4. Ita ut allegans contrarium debeat id plenè, & concludenter probare, Barbos. de Paroch. c. 2. nu. 142. Rota in Cremonen. concursus 25. Jan. 1621. cor. Manzanedo, & dec. 264. n. 1. & 2. p. 4. tom. 2. rec.

5. Nihilominus id venit intelligendum, si ageretur de infirmanda electione ipsius Episcopi, quo casu de dicta irrationabilitate deberet sufficienter constare, in quibus terminis procedit dec. 18. cor. sanct. mem. Greg. XV. ubi non obstante, quod benedictus appellasset ab electione Ordinarii, & obtento novo examine, in quo prælectus non compa-

ruit.

ruit, repertus fuerit idoneus, & ulterius sententiam favorabilem reportaverit, non propterea censuit Rota, constare de irrationabili judicio Episcopi, quinimò sententiam ad favorem ejusdem Benedicti latam esse, & revocandam, & ita etiam loquitur *decis. 213. inter impressa post 2. volum. consil. Farinac.*

6. Constitutio enim sanct. mem. Pii V. in ord. 33. Bull. nov. rom. 2. duas continet partes, alteram, quæ concernit appellationem à prætensa mala electione Episcopi, & provocationem prælecti ad novum examen, & in hac nullam probationem prætensæ irrationabilitatis requirit, ut patet ex verbis ipsius Constitutionis, de quibus in §. 7. ibi, Possint ii, qui rejecti fuerint à mala electione hujusmodi ad Metropolitanum, vel si ipse eligens Metropolitanus, aut exemptus fuerit ad viciniorem Ordinarium, &c. aut alias ad ipsam Sedem Apostolicam appellare, ac prælectum ad novum examen coram ipso appellationis judice, & ejus examinatoribus provocare. Quæ verba, cùm sint satis clara, nulla indigent interpretatione, *l. 3. C. de lib. præt.* Aym. *consil. 294. sub n. 6. vers. tertio principaliter*, Rota coram Seraphin. *dec. 262. n. 1. & in rec. dec. 55. num. 5. par. 1.* & in his præcisè terminis firmat Gratian. *dec. Marchia 93. n. 22.* & melius ibidem *n. 7.*

7. Neque ex hujusmodi appellatione præjudicium aliquod infertur Ecclesiæ, quia talis appellatio non impedit quominus electio facta per Ordinarium interim debitæ demandetur executioni, sed tantùm operatur respectu devolutivi, ut cavetur expresè in §. 8. ejusdem Constitutionis, & notat Garz. *de benef. part. 9. lib. 2. cap. 2. num. 246.* Gratian. *dict. decis. Marchia 93.* Rota *in recent. dec. 656. num. 1. & 2. part. 1.* Buratt. *decis. 22. num. 11. & 15. dec. 37. nu. 1. decis. 625. n. 4. & 5. & dec. 900. num. 1. vers. quæ appellatio, & nu. seqq.* Add. ad Greg. *dec. 538. n. 7.* cum aliis per Lotther. *de re benef. lib. 2. qu. 31. n. 126. & 127.*

8. Alteram verò, quæ respicit terminationem causæ, & collationem ipsius Parochialis, & in hac præcedere debet probatio super irrationabili judicio Episcopi, ibi, Ex consilio de prioria erigentis irrationabili judicio, eoque revocato Parochialit magis idoneo conferatur, Clausula enim, *constito*, importat conditionem, & debet plenè, & concludenter probari, ut latè Felin. *in cap. si constiterit num. 5. part. 4. tom. 1. recent.* & in his terminis firmatum fuit coram sanct. mem. Greg. *dec. 11. num. 2.* Riccius *in praxi concursus resol. 363. num. 2.*

9. Unde hodie non est discutiendum de qualitatibus oppositorum, neque, an electio de digno possit fieri digniori omisso, Esto enim, quod de digniori debeat, ut inquit *text. in cap. quoniam de iurepatr.* ibi, *præficiatur Ecclesiæ, quæ majoribus juvatur, meritis, c. Metropolitano 63. dist. in fine, Beneventana Parochialis 13. Junii 1590. coram Orano inter divers. dec. 655. n. 1. p. 4. & in Calagurritana dimidii beneficii 16. Junii 1603. cor. Ortembergio*, & disponit Concil. Trid. *sess. 24. c. 18. de reform.*

10. Nihilominus, non ex eo tantum, quod in examine Jacobus evadat doctior erit præferendus Andreæ, si apparebit illum ultra doctrinam habere alias majores qualitates, Rota *d. dec. 655. num. 2. part. 4. divers. & in recent. dec. 551. n. 2. part. 3.*

11. Dignior enim dicitur ille, qui est magis utilis, & aptus ad minus, cui præponitur Covarruv. *in reg. peccatum par. 2. §. 7. num. 4. versic. dignior vero*, Sot. *de just. & jur. lib. 3. qu. 6. art. 2. concl. 9.* Rodriq. *in summa part. 2. cap. 105. nu. 2.* Maresch. *de commiss. part. 1. fol. 283. num. 28.* Rot. *div. dec. 654. num. 2. part. 4. & coram Buratt. dec. 22. num. 29. & dec. 635. num. 6.*

12. Inde Concil. Tridént. *d. sess. 24. c. 18. de reformat. in vers. peracto deinde examine*, dum vult, quod Episcopus enim eligat, quem cæteris magis idoneum judicaverit, hujusmodi idoneitatem exemplificat in ætate, moribus, doctrina, prudentia, & aliis ad vacantem Ecclesiam gubernandam opportunis, & ita disponit *text. in cap. cum in cunctis de electio.* & notat Gonzal. *super reg. 8. glos. 4. num. 10. & pluribus seqq. usque ad num. 146.* Garz. *de benef. p. 9. c. 2. num. 332. & seq.* Ricc. *in prax. for. Eccles. resol. 362. num. 2. & seq.* Modern. Alexandrin. *in prax. haben. concurs. requis. 5. dub. 2. n. 6. & seqq. & dixit in d. dec. 655. p. 4. divers.*

13. Quod autem examen hujusmodi sit facien. in Urbe, probant expresè verba Constitutionis, ibi, Ac prælectum ad novum examen coram ipso appellationis judice, ac ejus examinatoribus provocare. Quæ verba, *coram ipso*, important de necessitate præsentiam, ut inquit *text. in l. decem proferre, §. coram autem*, ibique Bart. Bald. & communiter DD. *ff. de except.* & ultra resolutiones Sacr. Congreg. Concilii, ita firmat Barbos. *de offic. Paroch. p. 1. c. 3. n. 149.*

Et ita decisum fuit utraque parte informante.

DECISIO LXV.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Ottobono.

Calagurritana Beneficii de Cornago.

Veneris 14. Junii 1647.

§. 1. VAcante integro simplici beneficio in Ecclesia S. Petri de Cornago, eoque diviso in duas partes, ac postmodum posito concursu juxta dispositionem motus proprii fel. recor. Clement. VIII. plus filii patrimoniales dicti loci se opposuerunt, Inter quos cum Baroxa, & Peralta renunciati fuissent habiles ad Curata, iidem ab Ordinario Calagurritano Institutionem, ac possessionem respectivè receperunt. Verum quia à relatione examinatorum tanquam mala appellavit Petrus Roderico causa ad Rotam devoluta firmatum fuit coram R. P. D. meo Ghislerio; & per sententiam Rotalem ob non interpositam appellationem in judicatum transact. in pronuntiatum Roderico esse adjudicandum d. integrum beneficium. Commissa verò causa restitutionis in integrum R. P. D. meo Verospio præviis duabus decisionibus fuit firmatum constare de causis restitutionis, ac desuper lata fuit Sententia Rotalis cum declaratione dict. Peraltæ, & Baroxæ esse adjudicanda dimidia beneficia de quibus agitur, sed causa appellationis mihi commissa dubitavi, An sententia Rotalis lata per R. P. D. meum Verospium esset confirmanda, vel infirmanda, & Domini pro confirmatione responderunt.

2. Validitas enim remanet abundè probata ex actorum revolutione *juxta decis. Capuraq. 260. part. 2.* absque eo quod obstet unicum objectum per informantes pro Roderico excitatum scilicet, quod lata fuerit ad favorem Baroxæ excommunicati ob recursus ad Judices laicos. Nam cùm ipsi obtinuerint ante Sententiam absolutionem a censuris in vim litterarum Apostolicarum ista nullitas remanet sublata ex facto.

3. Justitia verò sententiæ apertè visa fuit Dominis comprobata ex latè deductis in duabus decisionibus emanatis coram R. P. D. meo Verospio super causis restitutionis in integrum, consistit siquidem in Baroxa, & Peralta concurrere omnia requisita per Constitutionem Clementinam necessaria pro hujusmodi beneficiis obtinen. cum ipsi sint filii naturales, & Patrimoniales Loci de Cornago se subjecerint examinati, in quo fuerunt approbati habiles ad Curata, ac fuerint præsentati Ordinario à beneficiatis, quibus concurrentibus ipsis debet beneficium adjudicari *c. decernimus 16. q. 1. c. illud in fine*, ubi Abb. & alii *de Jurepatr. cum aliis deductis in Calag. beneficii de Logrono 27. Apr. 1636. cor. R. P. D. meo Rojas.*

4. Præsertim quia majores qualitates suppositæ in sententia lata per R. P. D. meum Ghislerium super adjudicatione ad favorem Petri elisæ fuerunt ac illæ magis verificantur in Baroxa, & Peralta, quo casu ipsis, & non Petro est debita adjudicatio, ut superius resolvit Rota in beneficiis Calag. Diœc. & signanter in d. Calagurritana beneficii de Longrono 27. Aprilis 1646. §. nec obstat coram R. P. D. Rojas in Calag. beneficii de Ocon. 11. Maii ejusdem anni post princip. coram R. P. D. meo Peutingerio confirmata die 5. Novemb. subsequentis cor. me. In Calagurritana beneficii de Lumbreras 4. Julii ejusdem anni in §. ideo Morenus pariter cor. me, & in Calagurrit. benefic. de la Casa de la Reyna 16. Januarii præteriti §. ideo isto casu, & seq. coram R. P. D. meo Bichio, ideoque cum sententia R. P. D. mei Ghislerii adjudicaret beneficium Petro non potest evitari ejus injustitia, ac per consequens fuit revocata in gradu restitutionis in integrum per R. P. D. meum Verospium cùm restitutio semper competat, quoties sententia est injusta, Rota coram Seraphin. *dec. 251. n. 2. & dec. 492. num. 1. part. 5. & dec. 307. nu. 2. p. 5. nec. coram Buratt. dec. 92. num. 5. cor. S. mem. Greg. dec. 459. n. 2. & in Ariminens. Molendini 22. Maii 1637. in princip. coram R. P. D. meo Ghislerio.*

5. Quod autem majores qualitates concurrant in Baroxa, & Peralta patet, quia constat non solum hos per octo annos ante fuisse Sacerdotii charactere insignitos, quam Sacerdotii antiquioris qualitatem ad hunc effectum ponderavit Rota ut in eadem causa 20. Maii 1639. in §. quia cum juxta Constitutionem coram R. P. D. meo Ghislerio, & in Calag. Beneficii de Lumbreras 4. Julii præteriti in §. fin. coram me, sed etiam quia Baroxa, & Peralta sunt ætate seniores, quæ qualitas multum facit pro prælatione reportanda, Bald. *consil. 167. in fin. lib. 4.* Roland. *consil. 470. num. 7. lib. 5.* Lambert. *de jur. patr. lib. 2. q. 7. art. 26. nu. 2.* Rot. *in d. Calagurritana beneficii de Logrono in §. ulterius cor. R. P. D. meo Rojas in dict.*

dict. Calag. benef. de Lumbreras cor. me, *& in d. Calagurritana beneficii de la Casa de la Reyna in fin. cor. R. P. D. meo Bichio*. Et tandem quia constat de eorum habilitate majori non solum ex testium depositionibus, sed etiam ex Synodalium examinatorum approbatione, quæ quidem major habilitas sufficit pro obtinenda prælatione juxta præscriptum ejusdem Constitutionis Clementinæ, in cujus terminis sæpe resolvit Rota, *ut in decisionibus relatis in d. Calagurritana benef. de Lumbreras in §. ideo Morenus coram me*.

6. Neque relevat quòd etiam Petrus fuerit renunciatus habilis ad Curata ab examinatoribus hic in Urbe, prout fuerunt approbati Baroxa, & Peralta ab examinatoribus synodalibus, litteratura enim inspicienda est de tempore examinis, non autem post, quia Petrus potuit addiscere post factum examen, in quo fuit reprobatus *argum. text. in c. si eo tempore cum gloss. in verbo effectus de rescript. in 6.* Rota *d. c. 148. n. 7. par. 6. recent. & in d. Calagurrit. beneficii de Logrono in §. quod verò cor. R. P. D. meo Rojas*. Ideo cùm Petrus non intra annum, prout saltem debebat, sed post 23. menses à die sequutæ reprobationis ab examinatoribus synodalibus examini se subjecerit, non potest ex hac sera approbatione majorem suam habilitatem deducere cùm illa non sit habitus innatus, sed contingens & tractu temporis acquitur *juxta text. in l. Stichus 12. ff. de legat. 3.* Lotter. *de re benef. lib. 2. qu. 31. num. 155.* Rot. *dec. 505. n. 4. p. 2. rec. cum relatis in decis. 28. Februarii præteriti in §. neque urget cor. R. P. D. meo Verospio*.

7. Præterquam quod etiam data paritate inter Petrum, & Baroxa, & Peralta quoad habilitatem, adhuc tamen Baroxa, & Peralta essent præferendi, cùm in Petro non possunt verificari qualitates majoris ætatis, ac antiquioris Sacerdotii, quæ in illis concurrunt illosq; digniores reddunt, ut resolvit Rota *in dec. Calag. benef. de Longrono 27. Apr. 1646. §. fin. cor. R. P. D. meo Rojas, & in d. Calag. benef. de Lumbreras in fine coram me*.

8. Minus relevat quòd Petrus sit Bacchalaureus, quia cùm privilegium per ipsum exhibitum non sit legale, sed suspectum, hujusmodi qualitatem non justificat, maximè quia compulsatis fortiter libris in quibus diligentissimè solent adnotari nomina illorum, qui hujusmodi gradum assequuntur, non fuit repertum nomen Petri, hinc enim suspicio potissimum coadjuvatur, & negativa convincitur, ut notat Bartol. *in leg. ultim. n. 2. Cod. de reb. cred. & in l. Titia textore 36. num. 2. ff. de leg. 1.* Trentacinq. *var. resol. lib. 2. tit. de fide instrum. res. 1. n. 3. cum aliis relatis in d. dec. 20. Decembris præteriti in hac causa emanata cor. R. P. D. meo Verospio, & 31. Maii præteriti §. Verum cessat cor. me*, ac propterea privilegium non est amittendum in præsenti casu cùm in civilibus sola suspicio falsitatis pro falsitate admittatur, ut notat *in l. jubemus 24. C. de probat.* Alex. *cons. 57. sub num. 6. lib. 1.* Grat. *cons. 60. n. 19. lib. 2.* Menoch. *de præsumpt. lib. 1. qu. 99. n. 5.* Rota coram Caputaq. *dec. 4. n. 3. p. 2. & firmat utraque decisio R. P. D. mei Verospii*.

9. Nec demum obstat prætensa injustitia Senten. de qua agitur deducta ex eo quod illa loquatur de duobus dimidiis beneficiis, & tamen beneficium vacaverit integrum per obitum Martini de Vea, & de integro beneficio loquatur Sententia lata ad favorem Petri. Quia licèt beneficium tempore vacationis esset integrum, fuit tamen postea divisum in duas partes, ut patet ex decretis Ordinarii datis in hodierna propositione hujus causæ. Certum autem est quòd Ordinarius potest beneficia dividere propter utilitatem, & multiplicitatem Clericorum indigentium ex inveterato stylo, & consuetudine ejusdem Ecclesiæ Calagurritanæ, quæ remansit probata ex dispositionibus testium hodie datis.

Fuit itaque resolutum Sententiam Rotalem esse confirmandam utraque parte informante.

DECISIO LXVI.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Otthobono.

Montis Cassinen. Parochialis.

Veneris 2. Martii 1648.

§. 1. IN possessione Parochialis Ecclesiæ sub invocatione S. Martini ad Judaicam dixerunt Domini dandum esse mandatum de manutenendo Francisco Sasello proviso ab Abbate Montis Cassini, quia ille possidere probabuit per publicum instrumentum apprehensionis possessionis, quod nisi ex adverso probetur tunc alium possedisse suffragatur ad obtinendam manutentionem *leg. prædia ubi notant omnes ff. de acquir. possess.* Rota penes Greg. XV. *dec. 138. nu. 8. penes Coccin. dec. 14. n. 5. & alias sæpissimè*.

2. Absque alia discussione vel exhibitione tituli quæ in hoc summarissimo judicio neque in beneficialibus necessaria est, ne liceat cuique possessorem molestare, Abb. *in c. in litteris nu. 27. de rest. spoliat.* quem secuta est Rota *dec. 212. n. 8. cor. sanct. mem. Greg. XV. decis. 13. num. 3. & seqq. cor. Rever Urgellen.* ubi respondetur omnibus contrariis, & dicitur illa forsan procedere in tribunalibus sæcularibus quæ cùm solùm se interponant ad coadjuvandos provisos à Papa, aut ab Ordinario consequenter etiam titulum exhiberi exposcunt *decision. 698. num. 3. p. 5. recentior. decis. 242. nu. 16. inter impress.* apud Cinc. *de censib. dec. 128. nu. 8. decis. 402. num. 10. & 11. decis. 589.* apud Modern. *de manut. & fuit dictum in Montis alti beneficii 18. Maii 1646. itaque coram me*.

3. A qua receptissima conclusione non potest in casu nostro recedi eo, quòd cùm agatur de beneficio sæculari quale dicitur, quod Clerico sæculari solet in titulum conferri, non attento an Collator sit sæcularis, vel regularis, Felin. *in cap. nostra sub num. 44. de rescript.*, Gonzal. *super regul. 8. Cancel. gloss. 8. num. 38.* Lotter. *de re benef. lib. 1. qu. 34. n. 7.* jus resistit collationi de eo factæ ab Abbate Montis Cassini *ad text. in cap. omnes Basilicæ 17. qu. 7.* ac tradita per Lotther. *de re benef. lib. 2. qu. 21. n. 8.* & propter resistentiam etiam in summarissimo possessorio requiritur titulus saltem idoneus ad præscribendum *cap. cum personæ de privileg. in 6.* Covarr. *practic. qu. lib. 3. quæst. 19. numer. 12.* Gratian. *discept. 870. num. 15. & seqq.* Rota *decis. 646. num. 9.* apud Modern. *de manut.*

4. Quia licèt secundùm priorum Canonum regulam omnes Ecclesiæ in ejus Episcopi potestate consistant, in cujus Territorio sunt, ut habetur in *d. c. omnes Basilicæ*, exinde non prohibetur quin etiam Abbas regularis habere possit in eodem territorio collationem beneficiorum sæcularium, ut post Abbatem, & alios ibi allegatos dixit Rota *dec. 578. sub n. 3. versic. nam esto p. 1. rec.* Lotther. *de re benef. lib. 1. q. 34. n. 8.* sed solùm resultat juris existentia pro Episcopo, quæ non impedit quominus adversus privatum, nempe Joan. Baptistam Martuccium de hoc ipso beneficio se provisum prætendentem dari debeat manutentio, Abb. *in c. 1. nu. 4. ut lit. penden.* Maresc. *var. resol. lib. 1. cap. 11. sub nu. 46. vers. quapropter*, ubi ait aliud esse possidere jure communi resistente, & prohibente quasi possessione, aliud possidere jus aliquod adversus quandam præsumptionem juris quasi possessionem, nec vehementer ei resistit, Seraphin. *decis. 970. num. 5. dec. 1047. num. 10.* Buratt. *dec. 22. n. 9.* Rota *inter recent. dec. 752. num. 5. part. 2. cum aliis allegatis à* Modern. Perusino *de manutent. observ. 44. num. 56. & seqq.* Præter quod versamur extra terminos hujus quæstionis, quæ forsan caderet, si ageretur de manutenendo Abbate in quasi possessione conferendi beneficium sæculare existens in Diœcesi alterius Episcopi; at beneficium hoc situm est in territorio Montis Cassini, & agitur de manutentione Clerici sæcularis illud possidentis, cui nullatenus jus resistit; imò favet, cùm beneficia sæcularia a sæcularibus possideri debeant *cap. cum de beneficio de præben. in 6.* Menoch. *de arbitr. cas. 20. n. 86. & 87.* Gonzal. *super regul. 8. gloss. 8. n. 6.* Ægid. *dec. 162.*

5. Nec pariter resistit possessioni Salselli dispositio Sacri Concilii Tridentini sess. 24. de reformatione cap. 18. mandantis provisiones Parochialium fieri prævio concursu, quam dispositionem sanct. mem. Pius V. in Constit. 13. inter ejus impress. Bullar. tom. 2. mandavit servari sub decreto irritanti, quod inficit titulum, ac possessionem ejus vigore subsecutam Mant. *40. num. 8. recol. mem. Coccino dec. 51. num. 4.* Rota *inter rec. dec. 48. num. 2. & seqq. p. 5.* Nam Salsellus fuit provisus prævio concursu per Abbatem Montis Cassini tanquam loci Ordinarium; an autem idem Abbas potuerit indicere concursum, & beneficium conferre, videndum erit in petitorio, & interim danda est manutentio Salsello possessori, Menoch. *de retinend. remed. 3. n. 737.* Lotther. *de re benef. lib. 1. qu. 33. num. 23. lib. 2. q. 4. n. 38.* Seraph. *dec. 287. n. 4.*

6. Non obstat posterior possessio Judicis auctoritate capta à Martuccio adversario, quia cùm Judex nulliter processerit, non privavit Salsellum sua anteriori possessione, in qua propterea venit manutenendus, Felin. *in c. dilecti il 2. sub num. 1. vers. fallit secundo de rescript. sanct. memor. Greg. XV. decis. 9. num. 8. dec. 46. num. 5. decis. 105. num. 5.* ubi allegat concordantes Mar. Andr. *dec. 1. num. 6.* Et nullitas est evidens, quia processit non citato Salsello possessore, ut debuit *juxt. text. in cap. licèt Episcopus de præbend. in 6. l. fin. Cod. si per vim, vel alio modo*, Menoch. *de recup. remed. 1.* Rota *decis. 172. & 412. utrobique num. 3. p. 4. divers.* quamvis (quod negatur) Salsellus esset intrusus, quia etiam intrusus est citandus, nisi ex actis constet de noto-

tia

ria intrusione, nullamque prorsus competere defensionem, Franc. ino. ex ratione nu. 10. de appellat. Gabriel. cons. 32. num. 20. lib. 2. Rota decis. 234. e. 1. apud Modern. de manut. dec. 251. num. 1. parc. 1. rec. decis. 183. nu. 1. part. 3. ubi dicitur quod etiam merus executor, quando adest possessor tenetur eum citari facere.

7. Quo magis ergo executor mixtus qui deber partes judicis assumere, & procedere servatis servandis, Felin. in cap. de catero num. 9. de re judic. Card. cons. 75. n. 1. Menoch. dec. 8. de re spol. Achill. decision. 6. num. 5. super reg. de trien. Seraphin. dec. 1056. nu. 2. Rota inter rec. dec. 51. n. 9. p. 7. qualem fuisse eum, à quo in executionem litterarum Apostolicarum adversarius obtinuit immissionem constat, quia in dictis litteris adest clausula, dummodo de tempore præsentium alicui non sit jus quæsitum, nec non amoto quolibet illicito detentore, quæ clausulæ efficiunt, ut executor non sit merus, sed mixtus, ut de prima tradit Adden. ad Gregor. XV. decis. 413. sub n. 4. circa fin. Rota coram eodem Greg. XV. decis. 91. num. 2. cor. bon. mem. Buratt. dec. 651. num. 4. & 6. & in Nullius, seu Barea. Beneficii 20. Martii 1626. coram Reverendiss. Urgellen. in Pistorien. Thesaurariæ 31. Januarii proximè præteriti cor. Rev. P. D. meo Ghislerio, & de altera Cavaler. decis. 478. num. 4. Buratt. dec. 746. n. 6. & 7.

Et ita decisum una tantùm parte informante præviis tamen pluribus citationibus adversarii.

DECISIO LXVII.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Verospio,

Toletana Decimarum de Capilla,

Lunæ 2. Martii 1647.

§. 1. POst comprobatam ab excellentiss. D. Duce de Bejar immemorabilem possessionem exigendi decimas in ditione de Capilla ex pluribus testibus de fama quoque privilegii Apostolici deponentibus, & latam super utraque probatione sententiam in judicatum deinde transactam, Agentes clar. mem. Card. Infantis tunc Archiepiscopi Toletani, ad retardandam rei judicatæ executionem, diversa probationum genera produxerant, quæ coram Emin. D. Card. Verospio sub die 16. Decembr. anni 1636. ex irrelevantiæ fundamento rejecta, hodie verò coram me in ejus locum subrogato ad disputationis trutinam revocata, iterum Domini declararunt irrelevantia; quia immemorabilis decimarum exactio ab ipso Duce concludenter justificata prædictis exceptionibus elidi non potuit non excludentibus immemorabilem per necesse juxta dispositionem text. in leg. 1. & 2. ff. de except. l. quinquaginta C. de prob. & fore necessarium notat Bald. in l. frustra nu. 2. de probat. Bart. in l. genero n. 4. de iis qui notantur infam. Franch. in c. 1. in 1. notabili de præscr. lib. 7. Aym. consil. 201. n. 29. & cons. 226. num. 8. Rot. dec. 190. n. 2. p. 2. div. & cor. Greg. 201. n. 3. Sive ad destruendam intentionem Actoris proponatur exceptio, sive ad certam ejusdem probationem eliciendam, cùm non solum Actoris intentio, sed ejus quoque perfecta probatio certa pariter, ac concludenti debeat exceptione refelli, ut notat Bart. in l. admonendi nu. 50. ff. de jur. jur. Jason. in l. ad hoc nu. 15. in fin. in 10. limitatione C. unde legitimi, Abb. in c. prœstatin n. 5. de prob. Rot. coram Mantica dec. 274. n. 4. & in Raven. censuum 29. Martii 1621. cor. Manzanedo relata post Cenc. in add. dec. 64. n. 5. & 6. licèt si dubia præcessisset Actoris probatio, dubia quoque posset exceptione refelli juxta cons. Sard. 505. n. 6. & dec. Rotæ 229. n. 33. p. 6. rec. In quibus terminis procedunt allegati DD. & alii ab informantibus adducti.

2. Nec proinde immemorabilis vim elidit titulus acquisitionis duobus instrumentis ex adverso comprobatus, in quorum altero continetur donatio Status de Capilla cum omnibus decimis, portoriis, atque proventibus collatis Joanni Nunez ab Henrico Rege Castellæ, in altero verò ejusdem Principatus legitur facta venditio per ipsummet Joannem antecessoribus moderni Ducis, quasi acquisitionis initium inde convincatur exclusivum immemorabilis juxt. glos. in c. 1. de præsc. lib. 6. in verbo memoria, & not. ibi Jo. Andr. in c. illud in verb. inconcussa eod. tit. Rot. cor. Greg. dec. 467. n. 6. & cor. Andr. dec. 96. n. 5.

3. Utrumque enim instrumentum ab Agentibus Archiepiscopi Toletani productum officere non potest moderno Duci, qui neutri innititur, ut respondit Rot. coram Ortensi dec. 21. n. 4. de prob. & in dec. 731. nu. 20. p. 1. div. & dec. 56. n. 22. p. 7. rec. quamvis ejus Antecessores altero ex iis producto usi fuerint in causa dum ipse jure proprio, & ex peculiari titulo Majoratus, non autem hæreditario causam proponitur, ut probat text. in l. Modestinus, ff. de except. & in l. 1. C. de fid. instr. notat Alex. in l. 2. C. de eden. Tiraq. de nobilit. cap. 37. n. 7. Rota cor. Seraph. dec. 1314. nu. 2. Eaque productio facta fuit causa diversa, ut notat Bald. in leg. 2. nu. 12. C. de eden. & in cap. cansam, quæst. 10. n. 8. de test. ubi etiam Arc. n. 31. Dec. in l. conditione n. 7. C. de inst. & subst. Socin. cons. 122. n. 8. lib. 4. Rim. jun. cons. 213. n. 20. Quinimo adducta instrumenta solum ostendunt acquisitum jus Principatus, non autem decimarum, quod uti ab eo diversum, ac independens, inde argui non potest ex Regia liberalitate donatum, arg. text. in l. inter stipulantem §. Sacram. ff. de verb. oblig. & in l. fin. ff. de calumniat. Bart. in l. Pupillianae, n. 3. ff. de minoribus Alex. cons. 66. n. 7. & in his terminis arguit Bertran. cons. 350. n. 1. & 8. Lud. Bell. cons. 57. n. 26. Quamvis expressa eorundem mentio præcesserit in instrumento donationis, cùm illa solum intelligi debeat de ea specie decimarum Regi debita ratione temporalis dominii, sive ex mercium emptione ac venditione, sive ex earundem introductione in portus Maris, sive demum ex piscatione retrahenda, de quibus meminit Bald. in cons. 419. n. 7. eas proprie decimationes asserens appellari Lasart. de dec. c. 19. n. 30. Pontanell. de pall. ... clausula 4. gloss. 19. p. 1. n. 82. Gutt. de Gabell. q. 1. nu. 13. Mastrill. de Magist. lib. 3. c. 10. nu. 305. Molin. de just. & jure disp. 662. n. 6. attenta præsertim potestate donatoris decimarum spiritualium omnino incapacis, à qua ejusdem voluntas, ac subsecuta decimarum donatio declaratur in specie decimarum temporalium laicis quoque personis, Competentium ex not. c. Dilectorum 1. q. 7. & in c. cum super Abbatia de offic. & potest. Deleg. & notat ibi gloss. in verb. munere adversantibus, & in l. Lucius Titius §. Imperatorem ff. ad municipal.

4. Neque Apostolici privilegii fama à Testibus Ducis abundè probata destruitur, vel ex aliis testibus ab Archiepiscopo Toletano productis de contraria usurpationis fama deponentibus, ex quibus incerta, & inconstans reddi videtur altera fama aliorum depositione testium comprobata pro parte Ducis contra dispositionem text. in c. de parentela 35. q. 6. constantem, & invariabilem requirentis notat Bald. in l. conventiculam n. 8. C. de Episc. & Cl. Ros. cons. 3. nu. 48. & 49. vol. 1. Surd. cons. 151. n. 79. Rot. cor. bon. mem. Coccino dec. 68. nu. 18. Vel quia aliqui ex eisdem testibus Ducis nullam causam reddunt, ut fama ipsa processerit, ad cujus tamen expressionem adstrictos esse quamvis non interrogatos advertit Jacobin. à S. Georgio in l. testium fines, §. ejusdem quoque n. 14. de test. Alex. cons. 72. n. 9. lib. 1. & cons. 25. n. 6. lib. 4. Bertrand. cons. 101. n. 6. Ruin. cons. 51. num. 14. lib. 5. & alii relati per Sanch. de matrim. lib. 2. disp. 42. n. 16. Alii verò eam ex Maurorum expulsione deducunt mediante hujus familiæ virtute sequuta, quæ tamen causa ex publicis Historicorum monumentis erronea convincitur Ferdinando Regi expulsionem ipsam adscribentibus per annos 143. ante delatum in hanc familiam Capillæ Dominium, ac consequenter famæ probationem infringit, ut notat Bart. in l. de minore §. plurium n. 18. ff. de quæst. & ponderavit Aym. cons. 366. nu. 45. Roland. cons. 30. n. 48. lib. 1. Alex. cons. 173. nu. 11. lib. 6. & alii plures relati per Cyriac. controv. 459. n. 47.

5. Testes enim supra fama usurpationis examinati præterquam pluribus exceptionibus repelluntur in præterita decisione deductis, neque eam concludunt pernecesse, sed solùm ex proprio judicio, & per possibile contra dispositionem text. in l. Neque natales C. de prob. & ad probationem Cod. eod. tit. l. non hoc C. unde legit. c. cum attingat de offic. deleg. notat Bart. in l. quid tamen §. si arbiter ff. de recept. arbitris sub n. 3. & in tr. de testimoniis n. 12. Tindar. in tr. de test. p. 2. c. 1. n. 5. Rota cor. Verall. dec. 264. n. 13. p. 3. & in dec. 151. n. 10. & 317. n. 4. p. 4. t. 2. rec. neque percutiunt tempus ante litem motam, prout fore necessarium advertit Abb. in c. ex quadam num. 3. de test. Henric. Boich. in c. 1. §. super eo nu. 6. de eo qui cogn. cons. uxor. suæ. Crot. in tract. de test. n. 368. Rota cor. Verall. dec. 413. n. 1. p. 2. cor. Greg. dec. 325. n. 13. & cor. Seraph. 103. n. 4. Ideoque cùm hæc fama posterior oriri potuerit post motam litem, nec incertam reddidit præcedentem à testibus Ducis justificatam, nullis ante litem motam contrariis probationibus debilitatam, ut ponderavit Rot. in Toleed. sponsalium 22. Junii 1620. cor. Sacrato p. 4. to. 2. dec. 232. nu. 21. in rec.

6. Testes verò pro parte Ducis de privilegii fama sine causa deponentibus hinc rejici non valent dum non arctantur ad expressionem causæ per corporis sensum exteriorem innotescentis, ut notat Bald. in l. solam C. de test. nu. 22. & 23. in c. præterea n. 10. de test. ubi ad hunc effectum satis esse asserit, ut testis se publicè audivisse concludat, quia sensus decipi non potest circa proprium objectum auditus cons. 168. nu. 19. ubi attestatur Rota cor. Verall. dec. 7. n. 1. p. 2. & 289. nu. 3. & cor. Cassad. dec. 3. n. 10. de prob. cor. Caval. dec. 234. cor. Andr. dec. 45. n. 6.

n.6, cor. Greg. dec. 273 n.2. ubi latè Add. n. 10. & dec. 351. nu. 1. p. 2. rec. & in Hieracen. Jurispatronatus 15. April. 1613. cor. bo. mem. Card. Verospio. Quæ sanè fama idcirco ex aliorum tagione testium erronea non infringitur, quamvis nec talia illa convincatur ex prædictis Historicorum monumentis. His enim adscribendo Ferdinando Regi victoriam non proinde excludunt, quia virtute Procerum hujus familiæ potuerit quoque contingere Maurorum ejectio ab eodem Statu de Capilla, postquam maximè ex aliis Historicis, testib. ex adverso productis ostenditur Jacobum ex Zuniga auctorem moderni Ducis sub Rege Alfonso per 14. annos ante in Bello Tolosano strenuè pugnasse, ibique præclarum præbuisse specimen fortitudinis irrumpendum omnium primus in Castra Maurorum, confractis catenis ferreis, quibus illa muniebantur, in cujus præclari facinoris memoriam gentilitio stemmati postmodum annulo addidisse, ut fuit in præterita decisione ponderatum, inde enim nec possibilitas excluditur, quin imò maxima resultat verisimilitudo quòd subsequutæ postmodum expulsioni Maurorum interfuerit Jacobus.

Et ita utraque, &c.

DECISIO LXVIII.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Verospio.

Calagurritana beneficii de la Casa de la Reyna.

Luna 17. Martii 1648.

§. 1. Postquam in hac causa sub die 15. Decembris 1645. fuit resolutum, mandatum Ordinarii Calagurritani directum Beneficiatis de præsentando; & præsentationem factam a dd. Beneficiatis de persona Josephi de S. Clemente, nec non collationem ab eodem Ordinario factam de beneficio, de quo agitur, cùm aliis inde sequutis esse attentatam, & juxta stylum hujus S. Tribunalis esse apponendum sequestrum non esse revocandum, prout prætendebatur à Josepho procedendo ad ulteriora in disputatione super adjudicatione beneficii, fuit resolutum Francisco Diaz de Medina digniori esse adjudicandum beneficium. Siquidem cùm tam ipse, quàm Joseph, in partibus fuerint ab Examinatoribus renunciati habiles, & idonei, & in utroque concurrant requisita Motus proprii Clem. VIII. in pari habilitate obtinere debet Franciscus, qui majoribus gaudet meritis, & dignitatibus *cap. si forte 65. dist. c. licet ergo 8. q. 1.* Gutier. *cons. 44. n. 10.* Sarnen. *in reg. de infirm. q. 15. n. 21.* Rota *in Toletana Canonicatus Pœnitentiaria 22. Apr. 1643. vers. quantum coram R. P. D. meo Cerro*, & ita passim in istis beneficiis Calagurritanis, *ut in Calagurritana benef. iis de Brinas 9. Januar. 1629. cor. R. P. D. meo Decano in Calagurritana beneficii de Logrono 27. Aprilis 1646. coram R. P. D. meo Rojas in alia Calagurritana pariter de la Casa de la Reyna 4. Julii 1646. coram R. P. Domino meo Verospio, in eadem sub die 19. Januar. 1647. cor. R. P. D. meo Bichio, & in Calagurritana beneficii de Cornago 18. Junii 1647. vers. præsertim coram R. P. D. meo Ottobono.*

2. Quòd autem Franciscus majori gaudeat dignitate, & qualitate evidenter probatur, quia est Sacerdos, ut ex literis patentibus sui Ordinarii, & Sacerdos concurrens cum alio hac qualitate carente semper in adjudicatione beneficii est præferendus, etiamsi Capellania non requireret Sacerdotium, quia est dignior respectu Ordinis Presbyteratus, Gut. *cons. 2. n. 22.* Rota *in Calagurritana benef. de Cornago 5. Maii 1639. cor. me, & in ead. 7. Junii 1643. cor. R. P. D. meo Carillo in suprad. Calagurritana benef. de Corn. 27. Apr. 1646. cor. R. P. D. meo Rojas, & deinde in simili causa Calag. benef. de la Casa de la Reyna 4. Jun. 1646. cor. R. P. D. meo Verospio, & in Calagurritana benef. de Lumbreras sub eadem die cor. R. P. D. meo Ottobono*, in majori ætate constitutus, cùm in lucem prodierit 28. Sept. 1605. Joseph vero prima Junii 1623. ut ex fide Baptismi utriusque, Guttier. *d. cons. 2. n. 28.* Bald. *cons. 167. in fine vers. & in dub. lib. 4.* ubi argumento *l. final. ff. de fide instrum.* tenet quòd in dubio in beneficiis conferẽdis præferendus est senior, quem sequitur Barbos. *cons. 23. in fin. vol. 1.* & dixit Rota *in dicta Calagurritana benef. de la Reyna coram R. P. D. meo Verospio*, ubi quòd in beneficiis conferendis semper est præferendus senior, prout resolvit *in Calagurritana benef. de Brinas prima Junii 1628. coram Reverendiss. D. meo Decano vers. Secundo quia est senior, ac in d. Calagurritana benef. de Logrono coram R. P. D. Rojas §. Ulterius*, dictus Joannes est ætate senior, multo tempore inservivit Ecclesiæ, & in absentia Parochi Sacramenta ministravit, exercendo curam animarum in Ecclesia Oppidi de Angusiana Calagurritana Diœcesis, quæ qualitas fuit ponderata *in Ripar. a parochialis 27. Junii 1608. coram Sanctiss. D. N. relata per R. P. D. meum Verospium in dicta Calagurritana benef. de la Casa de la Reyna 4. Julii 1646. §. Has vero majores post medium vers. Et quod alias animarum curam*, & fuit dictum *in ea Calagur. 16. Jan. 1647. cor. R. P. D. meo Bichio*, quas qualitates multum facit pro prælatione reportanda in beneficiis adjudicandis, Rota *in dd. Calagur. coram Rev. Patribus Dominis Decano, Rojas, Bichio, Verospio, & Ottobono*, & passim ubi agitur de aliquo præferendo data paritate, & quod in utroque concurrant requisita dicti Motus proprii Clementis VIII.

3. Non obstat quòd Josephus ultra approbationem Examinatorum de partibus habeat præsentationem Beneficiatorum, cujus vigore fuit institutus ab Ordinario habente legem sibi præfixam in d. Constit. Clementis VIII. super provisione beneficiorum in Ecclesia Calagurritana, ut debeat instituere illum, quem ex approbatis sibi præsentaverint Beneficiati, quæ qualitates non concurrunt in Francisco, qui quamvis se opposuerit, non fuit præsentatus a Beneficiatis, nec ab Ordinario institutus, cùm non posset institui, qui non fuit præsentatus. Quia objectum procedit in casu, quo non processit appellatio interposita à relatione Examinatorum, secus autem quando per appellationem unius ex oppositoribus à mala relatione examinatorum interpositam, negotium fuit devolutum ad hoc Sacrum Tribunal; Ratio est, quia tunc impossibile est quòd Beneficiati præsentent, cùm propter appellationem, & litis pendentiam super titulo beneficii ligatæ sint eorum manus, ut non possint amplius præsentare, ad quod faciunt *text. express. in c. 2. ut lit. pendent. in 6.* quos procedere etiam in præsentatione tradit Calder. *cons. 1. ut lit. pend. cons. 18. Jurispatron.* Lap. *alleg. 22. nu. 3.* ita tenet Garz. *de benef. p. 5. c. 9. nu. 218.* ubi allegat resolutiones Rotales in istis terminis Lotther. *de re benef. lib. 2. q. 20. num. 2. & seq.* Rota coram Cavall. *dec. 556. num. 1.* & quatenus præsentent, præsentatio non debet attendi, cùm sit attentata, & nulla; unde Rota in supradict. duabus decisionibus in hac causa factis censuit, præsentationem Beneficiatorum, & collationem Ordinarii de beneficio, de quo agitur, factam Josepho esse attentatas, & in earum exequutionem fuit juxta stylum Tribunalis appositum Sequestrum. Ita quod etiam in hoc casu tam præsentatio, quàm collatio habeantur ac si non essent factæ, & remaneat beneficium vacans, loco arbitrii Beneficiatorum succedit arbitrium Sacræ Rotæ, ubi pendet causa appellationis juxta *text. in Clem. Auditor de rescr.* & in puncto ita respondet Rota *in supr. allegat. Calagurritana benef. de la Casa de la Reyna 16. Januar. 1637. coram R. P. D. meo Bichio in §. Non obstat quod, & in §. seq.* & per consequens beneficium est digniori adjudicandum, qui de jure debet aliis præferri ex supra allegatis.

4. Minus facit quòd dictus Franciscus habet alia duo beneficia, nempe integram portionem in Parochiali Ecclesia de Anguciana, & aliam similem de Saxa Calagurritæ, seu Burgen. Diœcesis. Regula autem est, quam sequuta fuit Rota *in Calagurritana benef. coram Seraphin. dec. 767. num. 1.* quòd non habens beneficium præferendus est ei, qui habet, *cap. ie, cui de præben. in 6.* Rota *dec. 26. nu. 2. eodem tit. in nov. cum aliis alleg.* Siquidem placuit responsio quòd cùm in Francisco plures supra relatæ qualitates concurrant, meritò venit præferendus, licèt sit beneficiatus, & præsertim cùm testes formiter examinati, pro eodem Francisco deponant beneficia, quæ possidet, juncto etiam beneficio de quo agitur, ad quod se opposuit, considerata penuria temporum præsentium, & tenuitate fructuum dictorum beneficiorum non sufficere pro ejus congrua sustentatione, & cùm in illis possit deservire per substitutum, ut deponunt testes, cessat tum objectum pluralitatis beneficiorum, quod non intrat in beneficiis simplicibus, quando primum non sufficit ad honestam vitæ sustentationem, ad latè tradita per Garz. *de benef. p. 11. c. 5. n. 264. & 307.* sequendo Innoc. *in c. fin. de Cleric. non resid. n. 1. & in cap. cum jam dudum num. 2. & 4. de præb.* Lap. Card. Rebuff. *& alios per eum ibi relat.* Tum objectum incompatibilitatis, quæ cessat, quia ista beneficia sunt inter se compatibilia, & possunt deserviri per alios, nec onus inserviendi est præcisum, sed causativum respectu scilicet fructuum, quos, qui non inservit, non percipit. Hinc est, quod Gonz. *super reg. 8. gloss. 5. n. 25.* tenet Constit. Synodalem Calagurritanam, dum dicit in fine, omnia beneficia illius Diœcesis esse servitoria, esse intelligenda non respectu incompatibilitatis, sed respectu fructuum, quia non residentes illos non percipiunt, & tollitur omnis difficultas, cùm supradicti testes pro Francisco examinati deponant prædicta beneficia Oppidorum de Augustana & de Saxa, & de la Casa de la Reyna esse simplicia, servitoria, & nullum ex eis requirere residentiam personalem, nam in omnibus illis deservire solet per Cappellanos, & si Francisco

cisco adjudicaretur supradictum beneficium de la Reyna, posset in illo personaliter inservire, & in aliis apponere Capellanos.

5. Denique nulla ad hunc effectum est habenda ratio quòd Joseph fuerit decoratus gradu Baccalaureatus. Tum quia qualitas Sacerdotii efficit Franciscum longè digniorem juxta cumulata per Valez. consil. 142. num. 118. & plurib. seq. qui in specie sub num. 121. post Fran. Per. Boll. dicit fuisse semper Sacerdotii statum cæteris honore præclariorem, ac fulgidiorem, hinc Sacerdos dicitur habere vim duorum testium juxt. gloss. in cap. Monachus 7. dist. quam probant alii congesti per Franc. Anton. Cost. cons. 40. nu. 53. quod cautum non reperitur in gradu Baccalaureatus, & tamen etiam cum Sacerdotio concurrunt in eodem Francisco tot aliæ majores prærogativæ superius ponderatæ, & in terminis quod gradus in Theologia non faciat quem esse præferendum Sacerdoti, latè Gutier. dict. cons. 2. num. 2. vers. Non obstat. Tum ex quo Josephi gradus Baccalaureatus fuit assumptus 24. Apr. 1615. nedum lite pendente, imò penè biennio post oppositionem ab eo factam de anno 1643. & propterea tanquam gradus acquisitus lite pendente non debet ei suffragari, & sic affectatè assumptus, quæ affectatio impedit, ne factum prosit affectanti ex congestis à Surd. cons. 381. num. 96. & duobus seq. Hinc est, quod privilegia data Officialibus non habent locum in procurantibus officia secundùm Bart. in l. Universi C. de legation. lib. 11. Roman. in l. si vero §. de viro in 36. fallent. ff. solut. matrim. & de aliis similibus nuper graduatis, vel aliquod officium assequutis latissimè idem probat Felin. qui aliis pluribus conclusionem exornat in cap. final. n. 3. cum seq. ff. de rest.

6. Accedit supradictis, quòd Josephus innodatus censuris ob recursus ab ipso habitos ad Judices laicos ex deductis in ultima decisione in hac causa remanet incapax adjudicationis beneficii, de quo agitur juxta tradita per Rotam dec. 83. n. 17. & 18. p. 7. recent.

Ex quibus utraque parte Informante fuit dictum beneficium esse adjudicandum Francisco.

DECISIO LXIX.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Celso.

In causa Colonien. Decanatus.

Veneris 15. Maii 1648.

§. 1. TAnquam vacantem per resignationem in manibus Serenissimi Ducis Neuburgi factam à Gullielmo Bont possessore Decanatus Collegiatæ Ecclesiæ Beatissimæ Virginis in Dusseldorf, ad eundem Decanatum Jacobus Merchen electus fuit à Capitulo dictæ Ecclesiæ sub die 6. Decembr. anni 1637. & secuto intra duodecim dies dicti Guilielmi obitu, idem Dux titulo hæreditario Ducum Montensium, quibus Bonifacius Pontifex ejus nominis IX. hujus Decanatus Jurispatronatus concesserat, præsentavit Jacobum Loichium, inter quem, & Ducem illi adhærentem ex una, & Merchen ex altera, moto desuper judicio coram Officiali Coloniensi, hic per sententiam diffinitivam pronunciavit, electionem Capituli esse confirmandam, & electum pro confirmatione obtinendi ad Eminentissimum Archiepiscopum Coloniæ remisit, salvo, & reservato Domino Duci Neuburgi asserto jure nominationis, seu præsentationis in petitorio. In cujus sententiæ executionem.

2. Non obstante appellatione ab hujusmodi sententia per Dominum Ducem interposita intra legitima tempora, quæ ex rescripto Signaturæ Justitiæ simpliciter admissa, ejusque causa commissa Rotæ, prodiit in primis cognitio super possessione Decanatus capta à Jacobo electo, quæ visa est nullius esse momenti: sive capta fuerit antequam Archiepiscopus electionem confirmaret, quia tunc resisteret apertissima juris dispositio in cap. avaritiæ de elect. in 6. quam procedere, tam in dignitatibus, quàm aliis beneficiis ob identitatem rationis, notat ibidem Anchid. sub num. 2. vers. nusbus, Franc. num. 2. vers. sed certè, & rejecta contraria opinione, Gemin. & Lambert. id ipsum affirmavit Gabr. cons. 199. num. 4. lib. 1. Marescot. var. resol. lib. 2. c. 35. n. 47. Rot. penes Crescen. dec. 6. n. 11. de jurepatr. dec. 26 1. n. 3. vers. neque enim obstat penes Card. Mantic.

3. Sive capta fuerat post obtentam confirmationem, cùm enim confirmatio emanaverit in executionem sententiæ, à qua victus intra legitima tempora appellavit, & deinde Signatura justitiæ causam appellationis simpliciter commisit, tam ipsa confirmatio, quàm possessio subsecuta, & quicquid aliud medio tempore gestum fuit, attentatum est c. non solum de appellat. in 6. Lancell. de attent. p. 2. cap. 12. limit. 49. num. 2. & seq. & in terminis electionis est text. in c. si postquam de elect. in 6. non secus ac si rescriptum Signaturæ præcessisset, quia retrotrahitur ad diem latæ sententiæ, & interpositæ appellationis, Rota dec. 96. num. 4. dec. 240. num. 3. cor. Rever. Urgellen. decis. 305. num. 19. p. 6. rec. & in aliis relatis per Cremon. Præpositura 24. Junii 1644. cor. Rev. P. D. meo Corrado, & in Calagurritana beneficii de Lumbreone 20. Apr. 1646. cor. Rev. P. D. meo Otthoboeno.

4. Quo magis, quia sententia uti lata in contradictorio judicio contra Præsentatum, & Patronum, habet vim diffinitivæ, ac propterea est appellabilis, Franc. in c. avaritiæ, nu. 5. de elect. in 6. Garz. de benef. p. 9. c. 4. nu. 86. & seq. Lancellott. de attentat. p. 1. c. 4. in præfat. n. 621. & c. 12. limit. 40. n. 51. limit. 49. per tot. Rota dec. 6. num 2. p. 2. divers. Nec dubitandum est, quin D. Dux potuerit appellare, & impetrare appellationis Commissionem, eamque prosequi valeat, cùm contra ipsum nominatim lata fuerit sententia, & ratione jurispatronatus, quod in hoc Decanato se habere prætendit, sit legitimus contradictor ad impediendam, seu impugnandam confirmationem, & possessionem electi, ne sua præsentatione neglecta, alius admittatur c. 2. ubi gloss. verb. interveni, ut lit. penden. in 6. Gemin. in c. ut circa §. 1. sub num. 9. vers. vel patronatus de elect. in 6. Jo. Andr. in c. audivit num. 5. de eleem. Felin. in c. superbus n. 15. de accusat. Rota decis. 2. de jurepatr. in nov.

5. Ideò Domini dilata terminatione summarlissimi possessorii, mandarunt videri de bono jure Jacobi electi, eoque pluries ad trutinam evocato, non constare de bono jure Jacobi, hodie responsum fuit, ex quo nititur electioni dupliciter nullæ; & primò, quia Decanatus de tempore electionis non vacabat, ut requiritur, cap. 1. & 2. seqq. de concess. preb. c. deliberat. §. prohibemus de offic. deleg. in 6. Ægid. decis. 443. in princ. Par. de resign. lib. 8. q. 7. n. 138. Siquidem vivebat Guillelmus antiquus illius possessor, & quamvis resignasset, quia resignaverat in manibus laici, & propterea nulliter cap. quod in dubiis, ubi gloss. verb. manum laicam de renunc. Majol. de irregul. lib. 3. cap. 6. sub num. 52. versic. illo etiam, Paris. de resignat. lib. 7. q. 9. n. 7. & seqq. ubi signanter num. 12. hoc ampliat etiam si resignatio facta fuerit cor. Laico constituto in dignitate Ducali, Regali, vel Imperiali, & num. 14. idem dicit procedere quamvis fiat cor. Laico habente beneficii resignati Juspatronatus, ea ratione quia fieri debet coram Superiore, c. admonet, c. ultim. de renunc. qualis non est Princeps, aut Patronus Laicus Barbos. in collect. ad dictum c. quod in dubiis, n. 3. Fusc. de Visitat. lib. 2. c. 28. n. 12. ex hujusmodi resignatione non fuit inducta vacatio, quippe quæ nec quoad resignantem insurgit ex solo actu resignationis, sed oportet, ut accedat Superioris admissio, cùm respectu proprietatis ac tituli non sit in potestate Beneficiati se liberare ab Ecclesia, cui erat obligatus per quasi contractum acceptationis, ut benè advertit Joan. de Imol. in d. c. quod in dubiis n. 10. vers. & ideo, Compostell. ibid. num. 2. ubi ait quòd renunciatio facta in manibus non Superioris tenet quoad renunciantem ad effectum ut ex capite hujus delicti privari possit beneficio, sed renuncians antequam à Superiore privetur, non amittit beneficii proprietatem, Castrop. oper. moral. tom. 2. tr. 13. disp. 6. punct. 2. §. 2. sub num. 1. Caldas cons. 5. sub num. 4. versic. quia per cessionem, Lotther. de re benef. lib. 3. q. 24. n. 24. & 26. & qu. 15. n. 44. Bisignett. dec. 4. sub n. 2. vers. & licet de renunc. Cassac. dec. 2. sub n. 3. eod. tit.

6. Nec relevat, quòd postea Superior, nempe Archiepiscopus Coloniæ resignationem ratificaverit, electionem confirmando: quicquid enim sit, an sicuti per subsequentem admissionem, seu ratificationem legitimi Superioris convalescit resignatio facta in manibus personæ Ecclesiasticæ inferioris, eo quod nulla erat ob injuriam, quæ fit ipsi Superiori: qui proinde potest illam remittere, Cardin. in Clem. 1. sub n. 17. de renunc. Abb. in c. ult. n. 4. eod. tit. cum aliis alleg. à Paris. de resign. lib. 7. q. 1 num. 48. & seqq. convalescat pariter resignatio facta in manibus Laici, quæ videtur ipso jure nulla juxta distinctionem Hostien. quam sequitur Abb. in d. cap. quod in dubiis nu. 8. Anton. de Butr. ibidem n. 9. de renunc. Bero. in c. solitæ n. 16. vers. potest, & num. 19. de restit. spoliat. reprobat verò Paris. de resignat. d. lib. 7. c. 1. n. 34. certum est, quòd donec Superior admittat, seu ratificet, vacatio est in pendenti, ideoque interim beneficium resignatum conferri, aut ad illud eligi non potest, Butr. in d. c. quod in dubiis sub nu. 8. vers. est tamen verum, & ibidem Panormit. sub n. 8. versic. est tamen verum, Imol. n. 13. Paris. de resign. d. qu. 1. sub nu. 28. versic. ideo inquit. Castropal. oper. moral. tom. 3. tr. 17. disp. 3. punct. 17. sub nu. 5. Mohedan. dec. 12. de renunc.

7. Cùm itaque electio secuta fuerit antequam Superior Eccle-

Ecclesiasticus resignationem admitteret, seu ratificaverat, verum est dicere, quod tunc Decanatus non vacabat, & propterea electio non tenet, ut in puncto Francisc. Caldas *cons. 8. sub num. 15. vers. sed magis* post Joan. Andr. *in cap. non firmatur 18. num. 6. & 7. de reg. jur. in 6.* Cumque illa sit restricta ad vacationem ex causa resignationis, sustineri non potest, aut ex subsequenti vacatione per obitum resignantis *c. susceptum de rescript. in 6.* Mandos. *super reg. 19. Cancell. qu. 17. n. 3.* Garz. *de benef. p. 11. c. 1. nu. 8.* Menoch. *de arbitr. cas. 201. lib. 103.* Buratt. *dec. 162. n. 3. & seq.* aut ex successiva post dictum obitum admissione resignationis, quia semper urget defectus vacationis de tempore electionis, ad quod, cùm tunc electio esset nulla superveniens illius admissio, non retrotrahitur, ut in puncto Jo. Andr. *in supracit. c. non firmatur num. 4. vers. illa tamen, & nu. 7.* ubi dicit rationem, quia in electionibus spectatur initium, Franc. *ibid. sub n. 3. in fin. de reg. jur. in 6.* Caldas *d. cons. 8. sub n. 5. vers. quamobrem*, facit Calder. *cons. 3. n. 3. de elect.* Paris. *de resign. lib. 9. q. 17. n. 70. & 71.* Licèt ad effectum devolutionis, collationis tempus currat à die renunciationis, non autem admissionis ob rationes diversitatis, quas affert Navarr. *in c. accepta in 7. opposition. solut. n. 31. & 32. de rest. spoliat.* Rot. *dec. 1. de elect. in antiquior.* Eoque minus suffragatur admissio, quia emanavit in executionem sententiæ suspensæ per appellationem, ut in terminis electionis admissæ appellatione pendente, Hostiens. *in c. auditis, n. 6. de elect.* & ex prædictis hìc non intrat retrotractio, ob quam consensum lite pendente præstitum resignationi ante litem motam factæ attentatum non esse tradit Lancell. *de attentat. p. 2. c. 4. limit. 39.*

8. Gratis autem dicitur admissionem Superioris non fuisse necessariam, eo quod renuncians non esset verè Decanus, sed solùm haberet jus ad rem quod absque Superioris auctoritate renunciare potest, ut tradunt Zabar. Archid. Gemin. & alii allegati à Paris. *de resign. lib. 7. q. 1. n. 76. & seqq.* quia non probatur assumptum, & adversarius, qui desumendo vacationem ex persona renunciantis, ipsum in verum, ac legitimum Decanum agnovit, contrarium asserere hodie non potest, Add. ad Put. *dec. 333. lib. 1. in corr.* Rot. *dec. 421. sub nu. 8. vers. quam non p. 3. rec. & in Compostellana Parochialis 10. Februarii 1645. cor. R. P. D. meo Verospio, in Neapolitana Cimiliarchatus 26. Junii 1647. coram me*,

9. Secundò electio reddita fuit irrita per obitum resignantis infra 20. dies, sic disponente in verbis regula 20. Cancellariæ nuncupata de Infirmis, ibi, Collatio hujusmodi sit nulla, ipsumque beneficium nihilominus per obitum censeatur vacare, quæ locum habet etiam in resignationibus factis extra Curiam, cùm generaliter loquuntur, ejusq; ratio ubique militet, ut reprobato *cons. Dec. 232.* quem secutus fuit Mandoz. *super d. reg. quæst. 16. per tot.* latè tuetur Sarnen. *super ead. reg. q. 26. n. 4.* Rebuff. *in tract. nomin. qu. 17. sub nu. 5. nec refragatur, & cons. 72. vers. posterea regula*. Vames. *cons. 257. n. 12.* Paris. *de resign. lib. 12. q. 5. n. 8.* Azor. *instit. mor. p. 2. lib. 7. c. 18. vers. quarto quæritur*, Castropal. *oper. mor. to. 2. tract. 13. disp. 9. punct. 2. §. 3. n. 7.* Cresceo. *decis. 12. de renunc.* Rota in *Leodien. benef. 15. Maii 1640. §. 1. enim, & 2. seqq. cor. R. P. D. meo Cerro*, pariterque locum habet etiam in Dignitatibus Sarnen. *super hac regula q. 6. sub n. 5.* Paris. *de resign. lib. 12. q. 3. n. 2. & seq.* ac etiam in beneficiis jurispatronatus, Azor. *dict. c. 28. vers. sextò quæritur*, Castrop. *d. §. 3. num. 8.* Paris. *ubi supra n. 22. & seqq.* Caputaq. *dec. 36. nu. 12. & 13. part. 3.*

10. Neque evitari potest eo quod in casu nostro cesset suspicio fraudis, militetque fidei favor, cùm in resignatione exprimatur eam fieri, ne si beneficium vacaret per obitum, D. Marchio Brandemburgi, qui est Acatholicus, & ad quem vigore alternativæ inter ipsum, & Dominum Ducem Neuburgi servari solitæ spectaret præsentatio, personam Acatholicam præsentaret, & in Capitulo introduceret. Nam sufficit respondere, quòd de hoc non creditur assertioni renunciantis, ne sit in ejus arbitrio regulæ dispositionem eludere, ut in fortioribus terminis Oldr. *cons. 161. per tot.* Paris. *cons. 36. num. 11 lib. 4.* Ægid. *dec. 617. in princ.* Barbos. *de potest. Episcop. alleg. 66. n. 23.* Rota *dec. 786. n. 1. dec. 752. n. 3. p. 1. divers. & in Narnien. unionis 1. Julii 1643. cor. me*, imò eadem assertio mendicata, & falsa apparet, quia impossibile erat quòd per præsentationem D. Marchionis Brandemburgi, persona Acatholica Decanatum assequeretur, cùm in privilegio Bonifacii IX. ex quo idem Marchio, ac Dux Neuburgi uti successores Ducum Montensium Juspatronatus desumunt expressè cautum fuerit, quòd nullus habeat Decanatum, nisi Canonicus præbendatus.

11. Tertiò informantes pro D. Duce electionem impugnabant, quia, & si à primæva erectione facta anno 1303. Decanatus electio competeret Capitulo, tamen postea de anno 1393. Bonifacius Nonus ex certa scientia jus præsentandi ad Decanatum concessit Ducibus Montensibus, & nefas est in beneficialibus præsertim dubitare de potestate Papæ, ut in terminis Jurispatronatus Azor. *instit. mor. p. 2. lib. 6. c. 19. vers. duodecimo quæritur*, Castrop. *oper. mor. to. 2. tract. 13. disp. 2. punct. 2. n. 10. vers. non est dubitandum*.

12. Verùm quia plura hinc inde super existentia, ac pertinentia Jurispatronatus deducta fuerunt altiorem indaginem requirentia, & pro exclusione boni juris Jacobi à Capitulo electi priora duo argumenta sufficiunt ex illis dumtaxat, ita decisum fuit utraque parte informante causa quater proposita.

DECISIO LXX.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Verospio.

In causa Marianen. seu Accien. beneficii.

Mercurii 10. Junii 1648.

§. 1. VAcante simplici beneficio sub invocatione S. Petri de Accia Terræ Rustini de Mense Martii 1642. Episcopo gaudente alternativa fuit de eo uti reservato vigore regulæ 9. Cancellariæ per Sedem Apostolicam provisus Carolus Antonius Ornanus; Episcopus verò illud univit Mensæ Capitulari Marianen. prætendens d. beneficium uti existens in Diœcesi Accien. non comprehendi sub alternativa ab ipso acceptata nominando se solum Episcopum Marianen. quamvis dd. duæ Ecclesiæ Marianen. & Accien. fuerint ab antiquissimo tempore ad invicem unitæ, & consequenter, dum illud vacavit de mense Martii, qui cessante d. alternativa est Ordinarii juxta d. regul. 8. Cancellariæ hujusmodi collationem ad ipsum spectare. Unde hodie dubitavi; An prædicta alternativa obtenta per Episcopum Marianen. suffragetur quoad Accien. quod affirmativè fuit resolutum.

1. Siquidem de alternativa per Episcopum acceptata non potest dubitari, dum de hoc clarè constat ex libris Datariæ, ubi similes acceptationes adnotantur juxta opinionem Rotæ, *ut in Ferrarien. Prioratus 12. Martii 1608. coram Penia, & in dec. 346. n. 1. p. 3. dec. 205. num. 2. part. 4. recent. & coram Buratt. dec. 888. nu. 3.* Et licèt d. alternativa obtenta fuerit sub sola expressione Diœcesis Marianen. Nihilominus sub illa comprehenditur Diœcesis Accien. adeo ut suffragetur pro omnibus beneficiis in utraque Diœcesi existentibus.

3. Tum quia sola expressio nominis Marianen. stat demonstrativè, non autem taxativè, prout in dubio semper præsumitur, Aymon. *cons. 301. n. 5.* Rota *dec. 662. n. 3. p. 1. divers. & dec. 124. n. 5. dec. 352. nu. 4. p. 8. rec. & in Cæsaraugust. beneficii de Tauste 14. Nov. 1586. cor. Platto* relata per Garz. *de benef. p. 6. c. 1. num. 706. in vers. non obstat*. Et appositum fuit solum nomen Marianen. quia uti dignius ab eo semper denominatio sumitur, ex argumento Text. *in l. quæritur ff. de stat. homin.* Rebuff. *in prax. tit. de unione n. 16.* & in terminis observat Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloss. 5. §. 7. nu. 31. & 32.* Maximè quia hoc fuit etiam servatum in propositione dd. Ecclesiarum facta in Consistorio Papæ ad favorem prædicti Episcopi, in qua dumtaxat nominata fuit à Cardinali Ponente Ecclesia Marianen. quamvis utraque proponeretur, unde ex solito infertur, quòd sub sola expressione Marianen. comprehenditur etiam Diœcesis Accien. Put. *dec. 45. num. 2. lib. 1. in correct.* Rota *in Valentina subsidii 4. Maii 1611. cor. Penia, & in nullius seu Sublacen. attentatorum 15. Jan. præteriti cor. Reverendo Patre D. meo Bichio*.

4. Tum etiam quia quamvis sint duæ Diœceses, respectu tamen Episcopi attenta illarum unione utraque pro una Diœcesi habetur, Anan. *in c. novit. num. 8. de offic. legat.* Hojed. *de incompatib. benef. cap. 3. n. 2. ad med. vers. 3. modo inter tr. divers. tom. 15. part. 1. fol. 167.* Gratian. *discept. 655. num. 6.* Barbos. *de Jur. Eccles. lib. 3. c. 16. n. 21.* Rota coram Cavaler. *dec. 418. n. 3.* & fuit dictum *in Ampurien. seu Civitaten. Archipresbyteratus 14. Dec. 1646. coram R. P. D. meo Bichio*. Unde cùm beneficia utriusque Diœc. spectent ad liberam collationem Episcopi Marianen. in omnibus debet alternativa gaudere, ut in fortioribus terminis firmavit Rota *in dict. Cæsaraugustana benef. de Tauste coram Platto*; ubi resolutum fuit, quòd Episcopus gaudet alternativa per ipsum acceptata etiam super beneficiis extra suam Diœcesim existentibus, dummodo sint ipsius liberæ collationis.

5. Tum denique quia observantia subsequuta apertè declaravit Episcopum Marianen. acceptasse alternativam in utraque Diœcesi, dum eveniente vacatione beneficiorum in Diœcesi Accien. existentium in mensibus alternativis Martii, & Septembris, illa contulit vigore d. alternativæ.

Ex

Ex hac enim observantia clarè desumitur, qualis fuerit intentio Episcopi usque ab initio in acceptatione hujusmodi alternativæ, Cravett. *cons.* 101. *n.* 3. Mantic. *de tacit. & ambig. lib.* 2. *tit.* 8. *n.* 5. Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloss.* 63. *n.* 8. Rota coram Greg. *dec.* 502. *n.* 2. *ac in aliis adductis in dec.* 28. *nu.* 13. *p.* 7. *rec.*

6. Nec disceptandum est in præsenti casu; An dd. Ecclesiæ sint æquè principaliter, vel subjectivè unitæ, quia licèt Diœceses essent distinctæ, aut æquè principaliter unitæ; tamen quoad Episcopum reputatur una Diœcesis exemplo Præsidis duarum Provinciarum, ut præter supra allegatos tenet Innocent. *in d. cap. neque in fin. de offic. legat. quem sequuntur ibi* Hostien. *num.* 53. Jo. Andr. *n.* 5. *vers. & nota secundum, ac alii relati per Caval. in d. decis.* 418. *sub n.* 3. *& in dec.* 537. *n.* .. *p.* 4. *tom.* 3. *recent.*

7. Itaque licèt dictum beneficium vacaverit de mense Martii, qui vigore regulæ 9. Cancellariæ est semper Ordinarii; stante tamen d. alternativa, quæ suffragatur in Diœcesi Accien. prædictus mensis effectus fuit Apostolicus; itaut hujusmodi collatio spectet ad Papam, Mandos. *cons.* 58. *sub n.* 1. *&* 8. & dixit Rot. *in Segobien. beneficii* 26. *Martii* 1604. *cor. Justo, ac in aliis congestis in d. dec.* 349. *n.* 1. *p.* 3. *rec.*

Et ita Ornano tantùm informante resolutum fuit, &c.

DECISIO LXXI.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Melzio.

Hispalen. Decimarum.

Veneris 19. *Junii* 1648.

§. 1. CONcesso mandato de manutenendo sub die 15. Februarii 1647. Decano, Capitulo Hispalen. in exactione decimarum bonorum nuncupatorum de Bueña Esperanxa provenientium ex hæreditate Ferdinandi Henriq. & acquisitorum à Patribus Prædicatoribus S. Pauli Civitatis Hispalen. in vim dicti mandati expeditæ fuerunt litteræ executoriales de parendo sub comminatione censurarum summ. Capituli *n.* 2. quæ capitulariter dictis Patribus intimatæ, d. summ. *n.* 4. atque in actis legitimè reproductæ, & servati quatuor termini soliti *n.* 7. cùm per dictos Patres necessaria paritio non fuerit præstita, sed apertè recusata, fuit sub hac die contra illos resolutum pro relaxatione declaratoriæ, quæ deneganda non erat non solùm ob non paritionem juxta stylum hujus Tribunalis, de quo testatur per Vestr. *in prax. lib.* 8. *c. ult. num.* 19. Abb. *in cap.* 1. *num.* 10. *de jud.* Mohed. *dec.* 1. *de sent. excom.* Achill. *dec.* 5. *n.* 2. *eod. tit.* Buratt. *dec.* 27. *n.* 1. *& in recent. dec.* 445. *nu.* 4. *p.* 2. 254. *n.* 1. *p.* 6. *&* 299. *num. paritee* 1. *p.* 7. & fuit firmatum in Dertusen. decimarum 11. Maii 1609. coram Marquemontio apud Marches. *p.* 1. *fol.* 675. Boven. Abbatiæ 10. Novembris 1645. §. moti fuerunt coram R. P. D. Arguelles, Toletana Canonicatus 18. Junii 1646. cor. R. P. D. meo Ottbobono, Cæsaraugustana distributionum 15. Maii ejusdem anni cor. R. P. D. meo Certo, verùm etiam ex asserta expressa contradictione, quæ colligitur ex responsione data per Syndicum dicti Conventus allegantem nullitatem, & injustitiam dicti mandati Rotalis d. summ. num. 6. & fuit ponderatum in eadem Boven. §. & præsertim, & in dict. Toletana Canonicatus §. imò quod pejus est. Tridentina Decanatus 27. Maii 1642. & in Barcinon. Canonicatus 26. Febr. 1646. coram R. P. D. meo Rojas, Buratt. *dec.* 825. *num.* 2. *vers. & ex responsione.*

2. Non obstat prætensa immemorabilis per dictos Patres circa exemptionem, decimarum deducta ad effectum evitandi talem declaratoriam. Quia cùm Testes ad illam probandam examinati non deponant per verbum *fuit* & *est*, & careant aliis requisitis recensitis *per gloss. in c.* 1. *in verb. memoria de præscript. in* 6. illorum depositio non relevat, Seraph. *dec.* 454. *n.* 4. 1102. *num.* 2. *ant ex testibus*, Greg. XV. *dec.* 449. *n.* 9. *vers. nam quoad immemorabilem, & dec.* 101. *n.* 8. *& p.* 4. *tom.* 2. *rec.* Et interim donec talis immemorabilis melius probata fuerit, non est retardanda manutentio Capitulo *juxta text. in cap. cum persona* §. *fin. de privil. in* 6. *& fuit resolutum in dec.* 1380. *num.* 2. *vers. hoc tamen non obstantibus coram Seraph. Dertusen. decimarum* 1. *Julii* 1620. *cor. Sacrato, & in rec. dec.* 341. *&* 662. *p.* 8. 189. *&* 205. *p.* 2. Hispalen. *decimarum* 27. *Junii* 1634. §. *nec adversantur decisiones coram R. P. D. Corrado.*

3. Nec relevat quod Patres à Nuncio Hispaniarum mandatum de manutenendo obtinuerint in possessione exemptionis, seu libertatis non solvendi has decimas, & per consequens ex hoc eorum possessio probata remaneat, excludatur possessio Capituli: Quia Patrum possessio contra Capitulum absque illius scientia, atque patientia non potuit acquiri; quod autem ab eodem Capitulo nulla fuerit habita scientia, & præstita patientia, elicitur ex arrendamentis decimarum per istos Ministros factis singulis annis cum expressa reservatione exigendi decimas à renuentibus, & immunitatem prætendentibus, ut deponunt Testes in summar. præcedentis positionis n. 7. & sic corruit possessio dd. Patrum, ex quo illa ab ipsis aliàs acquiri non potuit, nisi data prædicta scientia, & patientia ejusdem Capituli, de quibus non doceatur, ut in his propriis terminis benè respondit Rota in Hispalen. decimarum 27. Junii 1644. coram R. P. D. meo Corrado, §. *nec visa fuerunt subsistere*, Vulturana decimarum 13. Novembris 1645. cor. Rev. P. D. meo Cerro, §. *minus etiam*, & in Hispalen. decimarum de Burata 15. Januarii 1646. §. *quicquid ad finem*, coram eodem. Et ex hoc rejicitur etiam objectum factum super nullitate mandati de manutenendo concessi d. Capitulo, deductum ex eo, quod in illo non reperiatur revocatum d. præcedens mandatum de manutenendo Patribus concessum à Nuncio Hispaniarum in possessione exemptionis, seu libertatis non solvendi decimas, quam revocationem necessariam esse declarat Modern. Perus. *de manut. observ.* 108. *n.* 40. cùm regulariter Judices procedere non possint, non revocata sententia præcedenti, ne detur sententia contra sententiam, juxta text. *in l.* 1. *Cod. quand. revoc. non est necess.* Felin. *in c. inter monasterium n.* 15. *& seq. de sent. & re jud.* & declarat Gabr. *cons.* 54. *n.* 8. *lib.* 1. Nam prædicta procedunt in casu, quo primum mandatum non reperitur notoriè injustum, data enim notoria injustitia, ut illud non indigeat aliqua revocatione, declarat idem Modern. *de manut. d. observ.* 108. *n.* 42. alios allegans. De tali autem injustitia hìc non est hæsitandum, eo quia Patres concludenter non docuerunt de eorum prætensa possessione exemptiva, cum scientia, & patientia Capituli, ut supra deductum fuit, & late etiam firmatum apparet in decisione in hac eadem causa emanata coram me sub 15. Februarii 1647. §. *& dum &c.* imò talis acquiescentia adversarii esse debuisset decennalis juxta mentem Rotæ declaratam in Sipontina pensionis 8. Apr. 1647. cor. R. P. D. meo Peutingerio.

4. Ulterius etiam fuit per DD. ponderatum, quòd sententia Nuncii Hispaniarum ad favorem Patrum prolata emanavit diffinitivè in judicio ordinario petitorio, ac possessorio simul complicatis, ut colligitur ex illius lectura summ. Patrum nu. 1. quapropter cùm adhuc ab illa pendeat appellatio, benè potuit Capitulum intentare summariissimum manutentionis remedium, atque in eo per decretum pronunciari, cujus effectus durabit lite ipsa pendente, Seraph. *dec.* 299. *n.* 1. *& seq. & n.* 9. *vers. quarto non obstat cum seqq.* Greg. XV. *d. dec.* 276. *vers. quia aut volumus.*

5. Nihilque facit, quòd per Mangellum Procuratorem dd Patrum fuerit facta oblatio, eosdem esse paratos, & promptos parere mandatis de manutenendo, & executorialibus, facta tamen prius liquidatione d. sum. numer. 8. quæ cùm usque adhuc facta non appareat, utique ad relationem declaratoriam deveniri nequeat.

6. Nam similis oblatio Partibus non suffragatur tanquam facta à dicto Mangello carente speciali mandato ad hunc actum necessario, & quod semper requiritur pro declaratione eorum, quæ latent in animo principalium, Angel. *in l. si quis intentione ambigua ff. de jud.* Bart. *in l.* 1. §. 1. *col.* 1. *ff. de liber. agnosc.* Alex. *cons.* 18. *num.* 12. *vers. sed ita est lib.* 5. Paris. *cons.* 31. *n.* 113. *p.* 1. Seraph. *dec.* 1100. *n.* 7. *& in recent. dec.* 523. *n.* 1. *p.* 4. *tom.* 2. Vicen. pensionum 4. Decembr. 1645. §. *rec*, cor. R. D. meo Decano, atque ista oblatio nel verbalis non est sufficiens ad impediendam declaratoriam ob non paritionem, ut fuit firmatum in Colonien. monasterii 4. Aprilis, & 7. Maii 1629. coram Ubaldo, & Leodien. Abbatissatus 1. Julii 1644. cor. Reverend. P. D. meo Ghislerio.

7. Objecta incertitudo summæ debitæ, ac illius omissa liquidatio minusque Patribus suffragatur, dum ipsi non comparuerunt, nec institerunt, ut talis fieret liquidatio, prout tenebantur Milis *in repertorio ver. excommunicatus*, juxtè Rot. *decis.* 5. *de re jud. in nov.* Achill. *decis.* 1. *in princ. de sent. excom. & in recent. dec.* 254. *n.* 8. *p.* 6. & fuit dictum in Vicent. pensionum 18. Martii 1639. cor. R. D. meo Decano. Imò etiamsi per eos petita fuisset liquidatio, ulterius debuissent Patres aliquid quantumvis modicum solvere facta per eos obligatione de solvendo residuo post factam liquidationem, ut dixit Rot. in præallegata Dertusen. decimarum, & pleniùs in d. Vicent. pensionum 18. Martii 1639. §. *non obstat*, & 4. Decembris 1645. §. *non*, coram eod. Reverend. meo Decano, d. Modern. Perus. *dict. observ.* 105. *numer.* 2. *& seq.*

8. Tandem non obstat prætensus excessus mandati contra Pa-

Patres relaxati, cùm illud contineat decima ante motam litem decursa, & per consequens declaratoria vigore d. mandati non sit concedenda.

9. Quia quando agitur de manutentione super aliqua re fructifera, & geritur res ipsa principaliter fructus etiam veniunt ex quadam consequentia, & non debentur nisi à die petitæ manutentionis, & in his terminis loquuntur decisiones Seraph. 1168. num. 3. vers. decisiones in contrarium allegata, Tirason. decim. 5. Maii 1608. coram Marquemontio, penes Manchef. de commiss. p. 1. fol. 1262. d. Modern. Perus. obser. 74. n. 11. §. sed est quidem advertendum, secus autem est quando principaliter fuit actum super ipso facto exactionis decimarum, ut in præsenti casu, & decimæ petuntur tanquam sors, & non uti aliquid accessorium, & sic veniunt etiam decimæ debitæ ante motam litem juxta opinionem hujus Tribunalis, ut in decis. 589. p. 3. lib. 3. & decis. 176. n. 6. part. 4. div. Bisignet. dec. uls. in fine de restit. spol. Mediolan. pensionis 19. Januarii 1635. coram Merlino in recent. decis. 3. num. 6. vers. prima est, & num. 18. vers. sic q. semper part. 7. confirmata sub 31. Januarii, & 27. Junii 1646. cor. R. P. D. meo Bichio, d. Modern. Perus. observ. 74. num. 11. vers. secus verò, &c. firmando id procedere etiam in pensionibus, censibus, & aliis similibus annuis præstationibus. Verùm Domini benignius agendo ordinarunt, & mandarunt quòd declaratoria concedunt expectato prius spacio temporis unius mensis quo videri possit, si verè Patres mandato contra illos relaxato, parere velint, ut aliàs fuit observatum, & signanter in Theatina jurisdictionis S. Joannis in Venere 20. Junii 1621. coram bon. mem. Coccino, quæ est dec. 290. n. 6. p. 4. rec. to. 2. Et ita utraque parte, &c.

DECISIO LXXII.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Arguellos,

Pisauren. Jocalium.

Luna 2. Junii 1648.

§. 1. Dissoluto matrimonio anno 1644. inter D. Comitissam Mariam Lauram Sentinellam, & bon. mem. D. Camillum Pamphilium, istius Hæres coram Auditoribus Eminentiss. Legati Urbinaten. petiit Jocalia, aliasque res per sponsum sponsæ traditas, ac transmissas, & per sententiam obtinuit condemnari ad restituen. Jocalia, & vestes pretiosas, ac festivas dumtaxat. Causa appellationis mihi commissa dubitavi, An, & quæ res veniant per Comitissam restituẽdę, & Domini pro enucleatione dubii animadvertebant res, de quibus agitur, esse triplicis speciei. Primo, siquidem Jocalia auro composita, & margaritis, gemmisque ornata. Secundo vestes festivas, & pretiosas. Tertio vestes quotidianas aliasque res parvi momenti, & crumenam nummorum.

2. Posita autem hac distinctione facti, intrat modo distinctio juris per Rotam, & Doct. communiter amplexa quoad alias res in primo, & secundo loco descriptas, nempè quod

3. Aut sponsus tales res sponsæ animo donandi tradidit per se, vel per Nuncium habentem commissionem ad donandum, & tunc intelliguntur donatæ irrevocabiliter, & repeti non possunt, per text. in l. mater C. de donat. ante nupt. leg. cum hic status §. 1. ff. de donat. inter virum, & uxor. juxta intellectum Bart. in l. penult. §. servus, ff. sol. matr. Bald. in auth. ex testam. n. 3. C. de collat. & tunc nihil refert quòd sint pretiosæ, cùm etiam in pretiosis teneat donatio irrevocabiliter, l. quod adepisc. & l. nuper ff. de donat. inter vir. & uxor. Roman. cons. 146. o. accipit ista quæstio per tot. Palacios in rub. de donat. inter vir. & uxor. §. 5. Fontanel. de pact. nupt. claus. 7. gloss. 3. p. 6. nu. 76. Rot. dec. 113. nu. 8. part. 1. recent. Surd. dec. 166. numer. 21. & seqq. S. M. Greg. XV. dec. 474. n. 1.

4. Aut verò quòd sponsus noluit donare, sed dumtaxat ad usum concedere, & tunc soluto matrimonio restituendæ sunt marito, vel ejus hæredi, l. mortis suo causa in fin. ff. de donat. inter vir. & uxor. in l. commodato, §. sicut ff. commodat. Fontanel. ubi suprà dict. n. 74. circa med. vers. aut verò constat sponsus, & Rot. dec. 113. n. 2. p. 1. recent.

5. Aut sumus in dubio, quia non constat de animo sponsi donandi, & isto casu Doctores in varias opiniones devenerunt, ut ex traditis à Bart. in l. penult. §. servus n. 2. ff. solut. matrim. Ab Angel. ibid. n. 3. Imol. n. 10 & Castren. n. 4. Fontanel. ubi supra n. 67. Rot. decis. 113. n. 2. part. rec. Sed communiter in hoc conveniunt quòd quando Jocalia, & vestes sunt festivæ, pretiosæ, & magni valoris non censentur donatæ, sed transmissæ ad usum sponsæ, & ut gratia ipsius sponsi, & ejus honoris honestius, ac honorificentius incedere valeat, & ideò hæredibus viri veniunt restituenda, per text. in l. ut certò §. interdum vers. 1. ff. commodat. l. sed si vir bona 31. ff. de donat. int. vir. & uxor. l. id vestimentum 25. ff. de pecul. L. Quintus Mutius 27. §. cui legatum 54. vers. si fullum, ibi, sive alterius ostensionis causa, &c. ff. de aur. & arg. leg. hoc legatum 45. l. si quid aurum 47. ff. de legat. 3. cum aliis per Palat. in rub. d. §. 3. & d. §. 4. Bart. in d. l. penult. §. 1. n. 3. vers. tertia opinio ff. sub matrim. Corn. cons. 81. n. 50. & seqq. lib. 1. Roland. cons. 10. n. 15. lib. eodem, Honded. cons. 30. nu. 14. lib. 2. Surd. d. dec. 166. nu. 4. & seqq. Fontanell. dicta claus. 7. gloss. 3. p. 6. n. 74. sub med. vers. aut sumus in dubio, S. M. Greg. XV. d. dec. 474. nu. 1. Rot. d. dec. 113. nu. 3. par. 1. rec. & multi alii passim recens.

6. Quibus sic præmissis in facto, & in Jure, facilis visa fuit resolutio præsentis dubii quoad res primo, & secundo loco descriptas, quod scilicet cùm non probetur Comitissæ donatas fuisse à sponso, nec à Nuntio donandi facultatem habente, tanquam pretiosas, festivas, magni valoris, & deferendas dumtaxat, dum in publicum prodiret sponsa, censentur accommodatæ ad usum, & causa, & gratia mariti, ejusque honoris, ut ornatior sponsa incederet, & ideò cùm non versemur in primo casu, hoc sufficit ad effectum ut dissoluto matrimonio veniant restituendæ, leg. si cui certo, §. interdum ff. commodat. & communiter Doctores in l. penult. §. servis uxoris, ff. solut. matrimon. Bald. in Auth. ex testam. n. 30. Cod. de collat. Angl. cons. 339. nu. 3. vers. contrarium, Anchar. cons. 181. n. 3. Castrens. cons. 438. num. 1. lib. 1. Boer. in consuetud. Bituricen. cap. 8. col. 4. post med. qui dicit ita fuisse pluries judicatum contra viduam, Afflict. dec. 315. n. 5. & 2. qui testatur ita judicasse Concilium Neapolitanum tribus vicibus contra nobiles fœminas, Surd. d. dec. 166. n. 4. & seq. Card. Mantic. de tacit. lib. 11. tit. 6. num. 5. & 6. qui de receptissima testatur sententia Palat. in rubric. de donat. §. 6. num. 9. & §. 12. à num. 1. Cancer. var. resolut. lib. 1. c. 9. num. 192. Ripol. var. cap. 10. num. 72. Gomes. in l. 50. Tauri num. 3. & alii congesti à Merend. controv. lib. 6. c. 7. num. 2. latissimè Sanch. de matrim. lib. 6. disp. 25. nu. 10. & seq. Cyriac. controvers. 120. num. 50. & 67. & Rota pluries hanc opinionem sequuta est, ut coram Bisignetto decis. unic. sub num. 4. versic. quoad vasa, & iocalia, & num. seqq. de donat. int. vir. & uxor. in Urbevetana Jocalium 11. Junii 1589. coram Orano, & in Ferrarien. lucri dotis 23. Martii 1606. coram Manzanedo, quæ est supra allegat. decis. 113. p. 1. recent. & coram sanct. memor. Gregor. IX. d. dec. 474. & in Romana jocalium 11. Decembris 1641. coram bon. memor. Merlino in §. posito autem, &c. ubi subdit rationem posse credi maritum tradidisse hæc jocalia ad pompam, & dignitatem suæ familiæ, & ut satisfaceret consuetudini patriæ, dedecus enim fuisset si ejus sponsa inculta prodiisset, ideò reiicienda est præsumptio donationis, quæ nonquam admitti solet, dum alia recipi potest lege cum de indebito ff. de probat. Sanchez, Cyriacus, Fontanell. & alii superius allegati, & perpendit Rota in dict. decis. unic. num. 6. coram Bisignetto de donat. inter virum & uxor. & dict. decis. 113. num. 3. part. prima recentior. & quòd vestes, & ornamenta pretiosa censeantur dumtaxat data ad usum, latè multis citatis Antonell. Jun. cent. 1. consil. 24. num. 1. & seqq.

7. Nec ulla distinctio est facienda, an Jocalia tradita fuesint ante, vel post consummatum matrimonium. Quia quocumque tempore inspecto nunquam censentur donata quando sunt pretiosa, semper enim militat eadem ratio non præsumenda donationis, dum alia capi potest præsumptio, ut optimè probat text. in dict. lege sicut certo dict. §. interdum ibi sponso forte sua vel uxori ff. commodat. Imol. in leg. penultim. §. servus sub num. 12. versic. idem attende, ff. solut. matrimon. Roland. consil. 10. nu. 13. volum. 1. Clar. in §. donatio q. 10. n. 3. Rota in dict. decis. 448. n. 2. cor. sanct. memor. Gregor. XV. & d. decis. 113. part. 1. rec. num. 7 & 9. ubi prudenter dubitavit de opinione Ant. Gomez. contrarium tenentis, quem postea, & insuper Montalvum, & Matienz. malè distinguentes apertè reprobavit Guttierez pract. quæst. Civil. lib. 2. qu. 10. per tot. & reprobat etiam Sanch. de matrim. d. lib. 6. disp. 25. num. 28. Rota in dict. Romana Jocalium coram Merlino in §. nec verò ulla facienda, & alii per Merend. ubi supr. n. 4. & Leo dec. Valent. num. 36. num. 8. & dict. dec. 113. n. 9. p. 1. recent.

8. Prædictaque certiora sunt in casu nostro, quia nedum pro parte Comitissæ non probatum fuit nos versari in primo casu prout debuit ad effectum defendendi donationem, quàm prætendebat, & sat esset nos versari in tertio casu, nempe, in dubio, quòd scilicet non constet de animo donandi ad effectum, ut donatio excludatur. Sed insuper ex depositionibus Testium datis in Sum. hæredis n. 10. probatur sponsum prædictas res sponsæ transmisisse, ut incederet ornatior, *e conforme alle sue pari* (ut sunt verba Testium) ideò certum remanet nos versari in secundo casu excluderet penitus donationem, ut probant supra alleg. & signanter Fontanell. de pact. nupt. d. claus. 6. gloss. 3. p. 6. n. 74. circa med. & Rota d. dec. 113. n. 2. p. 1. rec.

9. Ex prædictis Testibus animum sponsi non donandi deponentibus omnino est Inhærendum, cùm unus sit Avunculus Comitissæ, omnes sint formiter examinati, & deponant de certa scientia, & de publica voce, & fama, ex not. per Bart. *in l. admonendi sub num. 48. ff. de jurejur.* Alex. *cons.* 180 *sub nu. 6. vers. licet enim lib. 2.* Fabr. *de probat. concl. 1. num. 8.* & in fortioribus terminis, quòd ad declarandum animum & voluntatem testatoris sufficiant duo Testes tradunt Mant. *de conject. lib. 3. tit. 1. n. 2.* Afflict. *dec. 44. nu. 27. vers. testatorem dixit, & nu. 29. vers. ex quo probatur,* Rota *dec. 761. n. 13. p. 1. recent.* imò quòd sufficiant Testes singulares, Castr. *cons. 395. nu. 1. vers. isti quidem Testes post med. lib. 2.* Aym. *consil. 73. num. 33. & cons. 714. num. 16.* Socin. junior. *cons. 178. num. 6. & seqq. lib. 2.* Rota *dec. 765. nu. 7. part. 2. recent. & decis. 1302. num. 1. coram* Seraphin. Quandoque ad hunc effectum sufficiant duo Testes contestes, & minus idonei tradit Signorol. *cons. 188. num. 15.* Mandell. *cons. 529. num. 2.* ubi de communi Surd. *cons. 129. num. 28. in fin. & cons. 356. n. 12.* Mantic. *de conject. ult. vol. lib. 12. tit. 19. sub n. 2. & seq.* Rot. *dec. 381. n. 6. & seq. cor. Caval. & in Avenion. fideic. 9. Dec. 1637. §. nec Dominas cor. Emin. & Rever. D. meo Card. Puneirolo.*

10. Absque eo quod quidquam obstet unicus Testis à Comitissa datus num. 2. deponens sponsum de his Jocalibus, & vestibus dum sponsa exornabatur dixisse, *meteglielo acciò se le godu perche son sue.* Tum ista verba non probantur per Testem unicum & singularem *cap. licet & c. veniens de testibus,* Far. *de test. q. 63. cap. 1. & seq.* Rota *in Florentina, seu bonon. de Barbadoris 13. Jul. 1640. coram Coccino.* Tum etiam quia prolata non sufficerent ad inducendam donationem tanquam blanda, & jocosa ad hoc à sponso prolata, ut Puellæ sponsæ animum & gemmis vestibus, & verbis recrearet, non autem, ut inde desumi posset argumentum donationis, *quemadmodum dicitur de verbis captatoriis, & blanditiis in cap. cum venissent,* & ibi Canonist. *de instit. & in l. ita stipulatus,* ubi Jason. *num. 5. ff. de verb. oblig.* latè multis congestis Gomez *in d. l. Tauri 59. nu. 3.* & in his terminis Sanchez *de matrim. d. lib. 6. disp. 25. sub n. 14. vers. at licet, & vers. 3. quia & n. 51.* & si vir fateatur res esse uxoris contra Barbosam, *& in dict. Rom. Jocalium 11. Decembr. 1641. coram Merlino in §. deducta autem &c. in d. dec. 113. num. 10. part. 1. recent.* sed juxta subjectam materiam intelligi deberent ad omne pejus de donatione ad usum, ut docet Bart. *in l. 1. §. nec Castrense num. 10. vers. & ideo puto ff. de collat. bon.* Palatios, *in rub. de donat. int. vir. & uxor. §. 7. nu. 1. & seq. & §. 13. à n. 1.* ubi latè multis adductis juribus *optima & singularis gloss. in leg. cum quid in verb. precario, ff. si cert. pet.* multi apud Merend. *ubi supr. dict. n. 4. vers. sic quo in casu &c.* Tusc. *concl. 698. n. 27. in verb. donatio* cum aliis per Roland. *cons. 10. n. 15. & 16. lib. 1.* & Borgnin. *dec. 64. nu. 79. & seqq.* Fontanell. *ubi sup. num. 76.* Ursill. ad Afflict. *dec. 315. n. 1.* Modern. *Maceraten. d. cons. 24. n. 3.* & Alex. Rolan. & aliis,

11. Nec placuerunt Dominis conjecturæ per informantes pro Comitissa ponderatæ. Nam prima deducta ex nobilitate utriusq; conjugis non urget; Imò verior est contraria, quòd nempe jocalia pretiosa, neque inter magnates censentur donata, quemadmodum de pretiosis ornamentis traditis à Ruberto Malatesta sponso filiæ Ducis Urbini sponsæ consuluit, Corn. *cons. 81. vol. 1.* & comprobant Ladetch. *cons. 118. nu. 3. & 4.* & Hond. *cons. 30. volum. 2. de Magnatibus Regni viris Primariis, & opulentissimis loquitur,* Guttier. *practic. qu. lib. 2. q. 19. n. 4. & 9. & de familia Justinianea clarissima, & splendidissima loquitur d. dec. Rom. Jocalium cor. Merlino, & de familia Bentivola nobilissima loquitur d. dec. 113. p. 1. recent. qua nu. 14.* subdit quòd contraria opinio aliquam probabilitatem haberet, si conjuges essent disparis conditionis, quæ disparitas hæc cessat, Grat. *disc. for. c. 189. n. 19. & 20.* Surd. *d. dec. 166. nu. 22.*

11. Quæ doctrina caret difficultate quando maritus attenta ejus qualitate non potest dici dives, Cancer. *d. c. 9. n. 592.* plurimi apud Merend. *ubi sup. n. 3.* probantes istam distinctionem etiam inter conjuges Illustriss. quia non solùm qualitas, sed etiam facultates sunt considerandæ, *l. si filia 43. ff. de leg. 1. quæro 60. l. sive generalis 68. & l. cum post 69. §. Gener. à socero 4. ff. de jur. dot.* Menoch. *de arbitr. lib. 2. centur. 1. cas. 88. n. 49. & 50. & cent. 3. cas. 118. n. 5. ubi hoc tantùm procedere in opulentissimis, & Principibus,* Barbos. *in l. quæ dotis 34. nu. 80. vers. 2. limita ff. sol. matrim.* Fontanell. *de pact. nupt. d. claus. 7. gloss. 3. p. 6. num. 77.* Leo *d. dec. Valent. 36. nu. 9. optimè* Rot. *dec. 113. num. 3. part. 1. rec.* imò & nobilitatem, & divitias simul non sufficere, nisi actus à nobili gestus conveniret donationi, & in rebus non magnis, ex Bart. & aliis contra Barbos. defendit Sanchez *de matr. dict. disp. 25. num. 19. cæterum ubi fuod.*

13. Secunda verò conjectura deprompta ex senectute sponsi, & juventute sponsæ, eò minus visa fuit relevans. Nam præterquam quod senectus ista non probatur, non intrat præsumptio donationis, quando ex aliis manet recompensata juventus, Honded. *d. cons. 30. num. 56. lib. 2.* Bald. Novell. *in tr. de dot. part. 10. n. 10.* Et satis recompensata videtur juventus sponsæ ex eo quòd nuptæ fuerit cum tam modica dote quæ licèt fuerit scut. trium millium, attamen duo millia erant accipienda in bonis stabilibus æstimatis, & reliqua millia in sex terminis, & sex annis minutatim solvenda, quæ solutio incommodissima est creditori, *leg. 3. ff. de alim. & cibar. legat. l. plané 3. ff. famil. ercisc. cum aliis per gloss. ibi in verb. non minimam,* & per Add. Fab. *in Rational.* Gait. *de credit. c. 4. q. 8. nu. 3046. ubi in puncto de dote,* nam exiguitas dotis detrahit juventis merito, ut istis verbis, Surd. *cons. 164. num. 36. in fin.* & concludit Palat. Rub. *sup. §. 12. pretiosis non censéri donationem, nec à sene facta quia cum in §. 10. loquutus fuisset de sene, postmodum in d. §. distinguit inter pretiosas & quotidianas, quo argumento utitur,* Sanchez *d. disp. 25. n. 19. vers. cæterum,* Leo *ubi sup. n. 17.*

14. Et nullam posse considerari recompensationem ubi non adest commodum bursale dixit Bald. Novell. *d. tract. de dot. p. 10. num. 8. in puncto de donatione facta juveni à sene,* quæ magis stringunt in proposito ex eo, quod fratres Camilli sponsi habuerunt dotes sex millium scutorum, licèt fuissent minus divites, quando dos est parva non præsumitur donatio, etiamsi alias præsumeretur, Palat. Rub. *dict. §. 1. num. 14. in fin.* Fontanell. *ubi supra num. 72.*

15. Et tandem ista conjectura nihil omninò potest operari, quando constat de voluntate (prout in casu nostro) sponsi non donandi, ut probant omnes supra allegati, quibus addi possunt Hond. *d. cons. 30. nu. 25. lib. 2.* Gail. *observ. 144. num. 6. lib. 2.* Card. Seraph. *dec. 712. n. 4.* Reverendiss. Urgellen. *dec. 405. n. 10.* Rota *dec. 478. n. 10. p. 4. tom. 2. rec.*

16. Et hæc concordes Domini dixerunt quoad res in primo, & secundo loco descriptas, & in sententia de partibus enumeratas, nempe filum margaritarum, jocale aureum adamantibus ornatum, duos annulos aureos cum rubino, & adamante in eis aptatis, inaures aureos cum margaritis ex eis pendentibus, & vestes scriptas, (ut vulgò dicitur) l'habito di brocado refino, e la veste di brocato bianco.

17. Quo verò ad alia in tertio loco descripta Domini non fuerunt concordes. Quia licèt pro majori parte censuerint quod ea tanquam non pretiosa, & ad quotidianum usum destinata irrevocabiliter spectent ad viduam superstitem, & ideo non veniant restituenda, Afflict. *dec. 315. n. 3.* & ibi Add. *vers. vestes missa uxori,* & Ursill. *n. 1.* Menoch. *qui admittit Judicis partes esse hoc arbitrari cas. 215. nu. 15. de arbitr. Jud.* Guttier. *pract. qu. lib. 2. quæst. 19. num. 9.* Cyriac. *contr. 120. n. 54. & 72.* Surd. *dec. 166. num. 8.* Sanch. *de matrim. lib. 6. disp. 25. num. 10. 11. 13. 22. 23. 24. 25. & seq.* Fontanell. *de pact. nupt. de claus. 7. gloss. 3. p. 6. n. 54. 55. 56. & 58. ubi de vestibus arbitrandis à Judice, & dict. claus. 7. gloss. 3. p. 7. num. 89.* Bartol. *in l. in his §. ff. solut. matrim.* Bald. *in l. cùm à te col. fin. C. de donat. ant. nupt.* Peregr. *dec. 140. num. 3.* Castill. *dec. 93. n. 9.* Rota *in d. Romana jocalium cor. Merlino §. final.* Gomes. *sup. n. 4. ad fin.* Menoch. *de arbitr. cas. 88. n. 58. & cas. 118. num. 5.* ubi plures Sanch. *de matr. d. disp. 25. nu. 20.* & alii per Merend. *d. c. 27. n. 5.*

18. Unus tamen ex Dominis agebat in præsenti casu non solùm vestes pretiosas, sed etiam quotidianas, & omnia alia parvi etiam valoris esse restituenda. Quia quando apparet de animo non donandi nihil nec modicum quidé apud sponsam remanere debet, ut probat omnes allegati in principio decisionis, ex quibus multi etiam in dubio dixerunt non præsumi donata ex allegat. à Fontanell. *supr. n. 67.* Ursill. ad Afflict. *dec. 315. n. 1.* Sanc. *disp. 25. nu. 1.* At in præsenti Testes Sum. hæred. n. 10. deponunt Dominú Camillum voluisse dumtaxat ad usum commodare, non autem donare; sed etsi intelligeretur donatio, adhuc omnia essent restituenda, quia omnes præcitati Doct. loquuntur non solùm quando matrimonium est ratum, sed etiam quando est consummatum, aliàs nil sponsam lucrari Gregor. Lopez *in l. 3. tit. 11. p. 4.* Gomez *in l. 50. Tauri num. 3. melius* Palat. Rub. *d. Rubric. §. 4. in princ. & in l. 52. Tauri n. 16.* Sanch. *d. lib. 6. de matrim. disp. 19. n. 2. & 3,* optima omnes ratione, quia cùm ista sponsalitia largitas facta sit ob causam matrimonii *l. cum veterum 15. C. de donat. ant. nupt. ubi DD.* non accedente consummatione non est perfectè adimpleta conditio.

19. Nec dicatur consummationem præsumi ex eo quod simul sponsi cubaverint. Nam ultra quod hoc non probatur, solùm enim producitur cujusdam ancillæ testimonium, quæ nihil aliud dicit quàm quod sponsi remanserant soli in Cubiculo, quæ cùm sit mulier, Ancilla, & unica quam nihil probet clarius est quàm ut probatione indigeat, Farin. *de testibus qu. 59. num. 4. & 37. & quæst. 55. numer. 55. & num. 113. & quæst. 63. cap. 1. num. 1.* & etiam admissa hac depo-

sitione

fictione nil relevat, quia ad probandam copulam præsumptiones debent esse violentæ *cap. præterea 20. de Testib. cap. ex litteris 52. c. 3. loco 13. de præs.* Rota *multis citatis in Romana Nullitatis matrimonii 19. Januarii 1646. Et in hac materia coram me*, & quòd ad lucrandam largitatem sponsalitiam non sufficiat præsumptio consummationis matrimonii resultans ex eo quod sponsus traduxerit sponsam ad domum suam, docet Abb. *in cap. fin. de sponsal. & alii omnes*, Sanch. *dict. lib. 6. disp. 19. num. 4.* reprobato Gregorio Lopez. Nec interest quod opponitur in facto, quia ut benè notat Abb. *in d. c. fin. de sponsal. num. 2. Ubi jus aliquod inducitur ex præsumptione certa, seu ex aliquo facto non est satisfactum, nisi illud factum sit perfectum*, quæ sunt ipsius & Abbatis verba, & optimè ille textus ad propositum.

20. Et cùm hoc sit suæ intentionis fundamentum id tenetur probare. Quia in exceptionibus Reum partibus Actoris fungi oportere, ipsammet exceptionem velut intentionem implere his verbis, Ulpian. *ait in l. exceptionibus 19. ff. de prob. & ad idem est text. in l. Ab ea 5. leg. si pactum 9. leg. Quoties 58. eodem tit. l. 1. ff. de except. cum aliis per gloss.* & Gotfredus *ubique*.

21. Imo è contrario pro non consummatione matrimonii multa videntur urgere. Primò testes, qui deponunt se id audivisse sæpius à Domino Camillo, & de publica voce, & fama, quæ cùm multum attendatur etiam ad probandam copulam *c. præterea 25. de testib. cap. 2. de consanguin. & affinit.* à fortiori pro non copula facit. Secundò confessio Judicialis ejusdem sponsi, dum petiit ut sponsa cohabitaret, vel Religionem intraret quod ultimum fieri non poterat matrimonio consummato, *c. ex publico de Consanguin. & Affinit.* Sanch. *cum multis de matr. lib. 2. disp. 22. & 24. per tot.* Tertiò non leve argumentum est matrimonii non consummati, quod Pater sponsæ dotem promissam Camillo à debitore eidem delegato exegit vivente eodem Camillo quod contra bonam fidem factum fuisset, si matrimonium non habuisset pro desperato.

22. Nec levis præsumptio est ipsa propera, & tantùm non antelucana sponsæ è cubiculo, sive è cubili migratio, ut colligitur ex cujusdam Poetæ versu,

23. *Hæc mora prosiliit tunica velata recincta*,

& ex Satyrico.

24. *Raptimque ædem Veneris intravit*,

Et unus ex Testibus Avunculus Sponsæ pro argumento non consummationis adducit noluisse sequi Maritum.

23. Accedit quòd ipsa allegat senectutem Sponsi, & licèt non satis probetur, sufficit tamen ad præsumendum quòd eum tanquam senem aspexerit, imò despexerit ut ex alio Poeta.

Et senis amplexum culta puella fugit.

24. Nec se excusare potest à culpa ut prætenditur ab Informantibus pro ea. Quia non sufficit copiam sui nocte una Marito fecisse, nam debuit tempus conveniens expectare ad trad. per Sanch. *de matr. lib. 7. disp. 108. nu. 21.* Narbon. *de ætat. ann. 50. q. 6. n. 1.* Quia ut ait Satyricus.

Quod hodie non est cras erit, & magis in puncto, summa tamen excusationis meæ hæc est; Placebo tibi si me culpam emendare permiseris.

25. Ex quibus præsumptionibus oritur saltem quòd Sponsa majoris probationis onere prægravetur Gloss. & DD. *in l. transactione C. de transact.*

26. Sed & fortè sufficere etiam consummato matrimonio noluisse sponsam ad viri domum accedere, & cohabitare, ad quod jure naturali, divino, & positivo teneri docet Sanch. *supr. lib. 9. disp. 4. num. 2.* sicut & debitum reddere *disp. 2.* ad liberorum procreationem, qui finis est matrimonii: idem Sanch. *lib. 2. disp. 29. n. 8. & 14.* & sequi maritum ad suum domicilium *c. unaquaque 13. q. 2.* & ibi Gloss. Barb. Tiraqu. *lib. 1.* Connub. *gloss. 1. p. 2. nu. 39.* Sanch. *suprà lib. 2. disp. 40. n. 6. & disp. 41. à n. 1. sub pœna peccati mortalis n. 2.* Navarr. *in sum. c. 54. n. 20. cum aliis per eos adductis*.

27. Præterquam quod contrahens matrimonium non solùm liberorum procreationem intendit, sed omnia, quæ veniunt ex natura matrimonii, ut est illa individua vitæ consuetudo, de qua in ejus definitione *c. illud in fin. de præs. l. 1. C. de nupt.* cum aliis per Sanch. *d. lib. 2. disp. 1. n. 2.* & Aristot. *lib. 8.* Ethic. *c. 14. Homines* (ait) *Conjugium subeunt non solùm procreationis, sed cæterum etiam gratia, quæ ad ipsam conferunt vitam* & ex D. Thom. & aliis Sanch. *lib. 9. disp. 4. num. 4.* Et sic cùm causa propter quam fuit donatio non fuerit sequuta, & hoc Sponsæ culpa quæ juris, & Judicis decreto insuper habitis Sum. nu. 4. noluit cohabitare, nullo Jure potesit nec modicum ex dicta donatione retinere *l. §. fin. ff. de donat. l. 1. §. dictam 8. C. de cond. ob caus. l. si ego 9. ff. de jur. dot.* quia causa non videtur impleta, nisi plenè sequatur effectus *text. in l. fin. ff. de cond. caus. dat.*

28. Accedit, Vestes quotidianas ideo censeri donatas quia computantur in alimentis, ut latè probat Sanchez *de matrimon. dict. disputat. 25. numer. 10. 26. & 28.* sed virum non teneri alere uxorem, quæ sine justa causa ab eo decedit multis probat Surd. *de aliment. titul. 7. quæstion. 16. numer. 1. & titul. 6. quæstion. 10. numer. 5.* Quia mulier debet esse in obsequio viri, & eam principaliter maritus alit propter obsequia, quæ præstantur ab uxore *dict. quæstion. 16. numer. 12. & benè titul. tertio quæstion. 32. numer. octavo*, & durum quidem fuisset ad alimenta virum cogere, & uxore & dote spoliatum, cùm aliàs nec indotatam alere teneatur, ex vulgatis.

29. Nec sufficit partem implere nisi totum perfectè impletum sit, *leg. si quis aliam 46. de solution.* & ita impleatur, ut non avocetur ab incipiente, *leg. si rem meam 20. ff. de solut. cum aliis per gloss. ibi* verbo *Rem meam*. Non enim videtur possessionem adeptus, qui ita nactus est, ut eam retinere non possit per hæc verba ait Javolenus *in leg. non videtur 20. ff. de acquirend. possess.* Non ergo sufficere potest una nocte cum viro cohabitasse, si amplius non licuit Marito illam individuam vitæ consuetudinem retinere Sponsæ culpa; Unde ex actu pœna digno non debet ullum legale præmium reportare *leg. sive hæreditaria 22. in fine, ff. de neg. gestor.* Sanchez *dicto libr. sexto disputat. decima octava num. 6.*

30. Iisdem rationibus tentari posse videbatur etiam donata Matri, Sorori & fratribus sponsæ restituenda, vel ab Ipsis accipientibus (cùm fuerint ob camdem causam donata quia rediit ad non causam effectu matrimonii plenè non sequuto *leg. nihil refert 4. in fin. ff. de condition. sin. caus.* Nec interest quod per eos non steterit. Quia etiam casu fortuito non sequuta causa donatio intercedit *dict. leg. secunda fin. ff. de donation.* Vel ab ipsa spon. quia in donatione ob causam non adimplet, tenetur ad interesse *leg. naturalis quinto §. primo, & secundo ff. præsc. ver.* & ad sumptus propter illam causam factos *leg. qui pecuniam 5. §. primo, ff. de condit. caus. dat.* & ibi Faber, *litt. A. column. 6. fol. mihi 266. col. 2. statim post princ.*

31. Crumenam verò cum pecuniis omnino reddendam securius affirmabat, cùm non sit computanda inter res ad usum quotidianum comparatas, nec dubitetur de traditione, nec interesse quod non constet de quantitate quia id partis tradentis Juramento deferendum, cùm constat de traditione dixit Decian. *cons. 146. sub n. 14. post princ. vers. ex hoc Hippolyt. de Marsil. sing. 689. qua dicit menti tenendum*, Gail. *de Cred. c. 2. tit. 3. n. 754.* Nec obesse testimonium de restitutione, quin ut est in broccardicis dictum melius prolixè Farin. *de test. d. c. 63. n. 2.*

32. Deinde quia fuit missa ab Illustriss. D. Christophoro Camilli fratre, & sic in quocunque eventu sive sequuto, sive non sequuto matrimonio, eo dissoluto, debet restitui, quia donata à Consanguineis viri, ejus contemplatione censentur donata nulla habita distinctione inter pretiosa, & quotidiana, ut ex Bart. Jason. & aliis Roland. *cons. 10. n. 11. lib. 2.* Borgnin. *dec. 64. n. 22.* Castill. *dec. 93. n. 5. lib. 1.* Clar. *recept. sentent. lib. 4. §. Donatio q. 10. n. 2.* Thesaur. *lib. 3. q. 5. nu. 4.* Gratian. *discept. 139. num. 3.* Fontanell. *de pact. nupt. claus. 7. gloss. 3. p. 6. n. 92.* Sanchez *dict. lib. 6. disp. 26. n. 11. cum multis aliis, & Sacræ Theologiæ, & Juris Auctoribus in id expendu. leg. si et si plures 11. §. in arrogato ff. de vulg. & alia Jura* Cancer, *var. lib. 1. c. 9. n. 194.* Ripol. *dict. c. 16. n. 302.* Rota *dicta Romana Jocalium §. Idemque dicendum coram Merlino* etiam si conveniant tantùm uxori, ut contra Angelus Imol. *in l. sed si plures §. in arrogaton. 11. vers. certè*, Alex. *n. 13. ff. de vulgar.* Thesaur. *supr. n. 5. unde missa à sororibus Camilli corona flores, & alia videbantur restituenda*.

33. Addebat quòd non satisfacit Sponsa reddendo vestes tritas, & consumptas, quia cùm ejus culpa causa non fuerit sequuta non potuit eis bona fide uti, & quia tenetur ad interesse ut supra dictum est.

34. Fuit tamen secundùm communem DD. sententiam, & distinctionem capta resolutio esse restituendas res duntaxat descriptas supra in §. Et hæc concordes Domini, &c.

Et ita utraque parte informante.

DECISIO LXXIII.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Verospio.

In causa Fanen. Præcedentiæ.

Mercurii 1. Junii 1648.

§. 1. ABbas Uffredotius in suo testamento fundavit sex beneficia in Cathedrali Fanen. & inter alia ordinavit, quòd sanctissimum Eucharistiæ Sacramentum cum ad infirmos deferretur, comitarentur post Canonicos beneficiati, & in Choro cum ipsis Canonicis interessent horis divinis: reservato jurepatronatus suis hæredibus de Primogenito in Primogenitum *Sum. Uffreducccii n. 1.* Capitulum Sede vacante acceptavit fundationem, & Patronatum, & assignavit dictis Beneficiatis locum immediatè post Canonicos, sed cùm instaretur apud Rev. D. Episc. ut dictos Beneficiatos institueret, hoc fecit assignando eis locum post Curatos civitatis, & post duos Mansionarios, qui præceduntur à Curatis, quando intersunt in Choro. Acquieverunt instituti, sed Patronos appellavit, & mihi commissa causa dubitavi, quis locus esset assignandus dictis Beneficiatis & Domini esse assignandum immediatè post Canonicos responderunt.

2. Ratio resolutionis fuit, quia cùm dicti Beneficiati constituant cum Canonicis corpus Cleri Ecclesiæ Cathedralis, Grat. *discept. 598. n. 50.* & teneantur cum eisdem inservire, segregari non debent ab ipsis per interpositionem Curatorum aliarum Ecclesiarum, ut respondit Sacr. Rituum Congregat. in una Turritana 1. & 27. Julii anni 1701. & in alia Terull. 30. Decembris ejusdem anni, ut refert Barbos. *in summa dec. Apostol. Collect. 60. verb. Beneficiatis n. 3.* Quibus Sac. Congregat. placitis semper maxima cum reverentia ab hoc nostro Tribunali declaratum fuit, ut testatur dec. in Romana præcedentiæ 18. Maii 1620. cor. Sacrato, & in Oppiden. Processionum 28. Maii 1646. §. Et hæc, & 15. Junii 1647. §. 1. coram R. P. D. meo Verospio, ubi multi citantur & quod si ordo Præbendariorum, qui immediatè sequitur post Canonicos, Rot. *in Hispalen. Præeminentiarum 17. Junii 1613. coram Sanctissimo inter rec. dec. 506. n. 3. p. 1.* Monstruosum enim, & præter ordinem naturæ videretur intra unum corpus aliud inserere, ut benè Ferr. *de præcedent. q. 1. nu. 6. in fin. quam rationem considerat* Jo. Monach. *in c. Rom. n. 9. de sent. excomm.* Grat. *disc. 151. n. 3. & facit bon. mem. Coccin. dec. 197. nu. 1. cum seqq. & n. 13. & 15.* Rot. *dec. 152. n. 1. p. 6. rec.* Et in proximis terminis de Priori S. Mariæ de Pilar volente se in choro Cathedralis intercedere dixit Rota *dec. 118. nu. 1. & 4. pag. rec.* & facit aliud responsum ejusdem sanctæ Congregationis in una inter Canonicos, & Clerum Cathedralis Viterbien. cum ejusdem Civitatis Curatis, ubi quod etiam quando ipse Parochus defuncti ejus feretrum comitatur debeant præcedere Capitulum, & Clerus Cathedralis, & in aliis sic fuisse decisum commemoratur per Barbos. *de offic. Paroch. c. 9. num. 7. & de Canon. c. 18. n. 60.*

3. Secundò quia Beneficiati exercent officium suum in propria Ecclesia (in qua Curati considerantur tanquam Clerici extranei) & sic debent præferri, bonus text. *in l. 1. C. de offic. Vicar.* Natt. *cons. 65. per tot.* Gratian. *discept. foren. c. 298. n. 1. 38. 40. 41. & 54. & aliis in Taurinen. delationis Baldacchini 4. Julii 1646. §. neque demum cor. R. P. D. meo Corrado,* Ferr. *de præced. qu. 8. n. 7. & q. 32. n. 2. & 3. faciunt eruditè congesta per R. P. D. Contelorum in tract. de præced. n. 37. 29. & 63.* & non solùm ratione officii, sed & ratione loci competit illis ista præcedentia in choro ad tradita per Gratian. *supr. dicto n. 38. & 2.* Barbos. *dicto c. 9. n. 1. & seq. & de Canon. cap. 18. n. 57.* Ferr. *dict. q. 32. n. 2.*

4. Deinde quia idem cavetur in processionum incessu, ut habetur in Ceremoniali Episcoporum *lib. 2. c. 33. col. 3. vers.* & ultimo loco Clericis Ecclesiæ Cathedralis, &c. Cujus dispositio servari debet ex Constitutione sanct. memor. Clementis VIII. dat. 11. Julii 1600. Incipit cum novissimè 69. in ordine Bull. meo, *tom. 3. fol. 99.* & plenè firmat Rot. *Alias congestis in d. Oppid.* Gratian. *d. discept. 298. num. 48.* Unde idem dicendum quoad ordinem sedendi in Choro ad tradita in allegata *dec. 506. nu. 3. p. 1. rec.* Gratian. *discept. 940. num. 25.*

5. Ulterius quia Capitulum admisit fundationem cum qualitate quòd beneficiatis assignaretur locus immediatè post Canonicos, quod eo magis firmum consideratur, quia factum Sede vacante, quo tempore Capitulum habet vices Episcopi in omnibus concernen. Jurisdictionem Episcopalem (quibusdam exceptis, inter quæ hoc non reperitur) *c. cum olim 14. ubi glos. & Doctor. de majoric. & obed.* cum multis aliis per Riccium *in prax. decis. 571. num. 1.* Barbos. *d. cap. 4. & de potest. Episc. alleg. 36. nu. 9. & alleg. 45. n. 27. & de Jur. Eccles. c. 32. n. 61.* Vivian. *in prax. Jurispatr. lib. 5. cap. 3. numer. 32.*

6. Unde benè potuit admittere istam fundationem cum supradicta qualitate, ut post Lambert. & alios Pavin. *de potesta. capituli Sede vacant. p. 5. qu. 5. n. 5.* Gacz. *de beneficiis p. 5. c. 9. n. 79.* Vivian. *de Jurepatr. lib. 1. c. 2. n. 44. & lib. 2. c. 8. n. 15.* Barb. *de potest. Episc. alleg. 70. n. 32.*

7. Quapropter non obstat D. Episcopi Decretum. Et eò minùs quia appellatione extinguitur judicatum, *l. 1. fin. C. ad sen. cons. Turpill. vel suspenditur, l. furti 6. §. 1. ff. de his qui not. infam. l. si quis 11. C. de reb. credit. ubi communiter scribentes.*

8. Nec obstat consuetudo pretensa per Curatos præcedentes Missionarios. Nam licèt in honorariis potissimum obtineat locum, ut notat Bald. *in c. causam n. 6. de probat. & in cap. cum olim de consuetud.* Menoch. *cons. 136. num. 3.* Navarr. *cons. 2. de majoritat. & obed.* Gratian. *d. discept. 298. n. 8.* Rota *dec. 4. in fin. de elect. in nov. & decis. 214. num. 4. part. 8. seu p. 4. com. 1. & decis. 85. num. 4. part. 5.* & quod signet locum sedendi, eundi, & standi Franc. *decis. 377. num. 4.* Decian. *cons. 51. num. 6. volum. 1. & multis cumulatis* Tiraquel. *de nobilitate cap. 2. n. 55. vers. Sed in hoc, & facit Bulla fe. me. Gregor. XIII. in ordine 8. cujus meminit* Zerol. *in prax. Episcop. 1. p. verb. Processiones versic. Ad tertium principale,* & Rot. *in Maceraten. præcedentiæ 15. Junii 1638. cor. bon. mem. Merlino cum aliis.* Primo quia nec probatur, nec docetur de præscriptione eò magis quia est odiosa, Rota *in Asten. sedis, quæ est 865. num. 5. & 6. p. 4. divers.* Gratian. *ubi proximè n. 53.* Et sic non extendenda nec de casu ad casum, nec de persona ad personam, Fab. *de Ann. cons. 155. numer. 32. & 33. lib. 2.* Mastrill. *cum aliis de Magistratib. lib. 4. c. 13. n. 6.* Surd. *cons. 393. num. 6. & dec. 131. n. 9.* Ponte *dec. 8. nu. 10. & 18.* Rota *decision. 175. num. 2. part. 1. divers. & dec. 513. num. 17. part. 5. recent. & est text. in l. 1. §. si quis hoc interdicto,* ubi Bart. *ff. de itin. actuque privat.*

9. Præcipuè cùm hoc non sit ratione introductum ad *leg. quod non ratione introductum est 39. ff. de legib. interpretando verbum similibus, de similibus in specie, ut fecit gloss. ibi solutione secunda probata* ab Ant. Fab. *ibi in Rational.* Osvvald. ad Donell. *lib. 1. c. 5. lit. A.*

10. Præterea, quia sumus in facultativis, quia non inducunt consuetudinem in his, quæ sunt liberæ potestatis, Abb. *in c. ex p. assensi 10. n. 7. in ultim. notab. de concess. Præbend.* Jason. *in l. quominus n. 28. ff. de flumin.* Cravett. *cons. 96. num. 4.* Grat. *ubi supra num. 10.* Requiritur enim prohibitio, & interpellatio, à cujus tempore nascitur præscriptio, Bald. *in l. 2. C. de servit. num. 54.* Nat. *cons. 106. num. 9. ad fin. lib. 1.* Surd. *cons. 127. num. 23. lib. 1.* Grat. *ubi proximè in fin. & cap. 88. n. 15. & c. 89. n. 18.* Nec Mansionarii potuerunt præjudicare Beneficiatis ad notata per eundem Grat. *d. c. 298. num. 9.* Nam in consuetudine requiritur scientia illorum, qui ex ea lædi possunt, Albanen. *consil. 156. n. 22.* Vincent. *de Ann. alleg. 131. num. 12.* Ferr. *cum aliis in tract. de præced. q. 18. n. 20.*

11. Recedit regula text. *in l. sæpe 63. ff. de re jud. c. inter dilectos. §. in omnibus autem, vers. nec attestationes de fid. Instr. & eod. tit. in Rubro & n. greC. res inter alios acta,* Rota *in alleg. Taurinen. vers. Tum quia, & facit Milevitana Antianitatis 30. Maii 1639. §. Non obstant nonnulli actus præcedentiæ cor. R. P. D. meo Decano.*

12. Ulterius quia isti Mansionarii videntur supranumerarii; qui non habent Præbendam in Ecclesia Cathedrali, sed in alia Sanct. Simonis & Judæ (ut est in confesso inter partes) & sic sunt postponendi numerariis ex traditis à Ferr. *ubi supra c. 10. n. 5.* ubi est Cassan. Caser. & aliis. Quapropter retorquetur argumentum pro Curatis adductum, quòd Beneficiati sint supranumerarii, cùm habeant præbendas, sed Curati, & Mansionarii non habeant.

13. Minus obstat quod affertur de Dignitate Curatorum. Nam hoc procedit in propriis Ecclesiis, non verò in Cathedrali, qualitas quæ non facit ad actum, nullam parit præeminentiæ considerationem, Ferr. *dict. q. 27. n. 2. & qu. 13. n. 3.* D. Contelor. *supr. n. 15.* Barbos. *de Canonic. dict. c. 9. numer. 18.* Et de præcedentia in uno loco non potest argui ad præcedentiam in alio, idem D. Contelor. *nu. 63.* Et ubi agitur de præcedentia Collegiali, Dignitas non Collegialis quamvis magna non attenditur, Seraph. *dec. 1216. in fi.* Gratian. *aliis citatis dict. discept. 298. n. 33.* idem D. Contelor. *ubi supra n. 23. & 24.*

14. Denique non obstat acquiescentia Beneficiatorum ex regula *dict. l. sæpe,* nec D. Episcopus potuit præjudicare Juri patroni jam quæsito ex Decreto Capituli emanato Sede vacante, ad tradita per Felin. *in cap. cum accessissent, n. 4. de præscript.*

præscript. Coccin *dec.* 197. *nu.* 9. Buratt. *dec.*598. *n.* 8. & 9. in quibus recensentur.

Et ita utraque &c.

DECISIO LXXIV.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Verospio.

In causa Burgen. nullitatis professionis.

Veneris 16. Junii 1649.

§. 1. PRo Ventura responsum, pro quo faciunt sequentia verba Lapi. Primo iste erat in probatione, & deliberatione, quia talis Annus datur etiam in favorem sui, ob fragilitatem humanæ conditionis, ut in cap. 2. de Reg. lib. 6. sed exeundo, & dimittendo habitum (ut in themate proponitur) videtur ipso facto deliberasse se nolle profiteri, seu se non posse pati austeritatem clausuræ, & sic confirmatum fuit pro hac vice propositum suum, unde mutato postea novo proposito, opus erat novo tempore iterum probandum, & deliberandum, nam ea eodem tempore probationis non potest sequi placentia, & displicentia, & sic etiam Monasterium, quia ista sunt adversantia, & una, & eadem res non debes pati diversos effectus, prætereaes hia quæ inordinatè procedunt, nihil inordinatè sequi potest, de accus. c. qualiter 1. & ubi fundamentum est vitiosum, nihil tutum superædificari potest, 1. quæst. 1. Cum Paulus, sed iste regressus, quem fecit dictus juvenis ad dictum Monasterium, fuit inordinatus, & vitiosus: nam dictus juvenis captus, & invitus detentus rediit ad Monasterium, & sicut matrimonium carnale debet esse liberum, de spons. Cum locum, ita matrimonium spirituale quod est majus cap. 1. sed hic juvenis dd. fratres mendicantes in sua deliberatione jam facta fuit impeditus, & coactus, & sic præsumitur non spontè, seu fervore spiritus, & quia talis coactio fuit facta operatione frasrum, & per consequens impediverunt constitutionem (loquitur de dict. cap. 2. de Regul.) id est annum probationis sub pœna nullitatis, sed etiam quod infra annum quemlibet non impediat quo minus ad sæculum redeat, prout de sua voluntate processit, ut in dicto versiculo, quod si forsan, reperitur conjunctim generaliter tota prohibitio ibi, contra hanc probationem (sic legitur, sed errore librarii, nam in textu est, prohibitionem &c.) Prohibitio autem prædictorum, emanavit conjunctim, & sub principali verbo, non præsumatis, ergo receptio postea facta de dicto juvene non tenuit. Præterea dictus annus probationis, ut supra est dictum, datur etiam favore Monasterii, ut Monasterium probet mores ingressi, si bonos mores habeat, & si voluerint admittant, & si malos mores habeat, puta, quia non est aptus ad Religionem, ut quia austeritates regulæ pati non potest, aut non vult eum estra remanere volente repellunt, sed cùm iste infra probationis annum fugiendo exiverit extra Monasterium, & habitum dimiserit, apparuit eis quòd bonos mores non habuit, & Religioni aptus non eras: ergo eum repellere debuerunt non per violentiam reducere, & sic contra mentem juris hoc fecerunt, in præjudicium Monasterii infra ex dolo suo, huc usq; Lap. alleg. 46. n. 3. ante finem postquam eod. n. 3. statim à principio versic. item cum lex firmavit annum Novitiatus debere esse continuatione physica, dum eam comparas continuationi præscriptionis. de qua infra dicetur.

2. Et si quidem nomen Religionis demas (quod nihil interest ad casum) & quod ibi non per se ipsos, sed per alios apprehenderunt Religiosum fugientem (quod facit illum casum fortiorem; nam in nostro, officio Birruariorum perfuncti sunt ipsi fratres, seu majus Canonici Regulares S. Norberti) nec lac lacti tam simile est, quàm casus Lapi huic nostro, nisi fortior etiam ille videatur, quia Novitius ibi bono spiritu ductus ingressus fuit Religionem, non verò desperatione, ut iste noster.

3. Sufficeret pro decisione tanti viri auctoritas, & iisdem penè rationibus Domini decreverunt constare de invaliditate Professionis Venturæ Muxicæ, qui non inspiratione, sed desperatione potius impediti matrimonii carnalis ad spirituale transivis, tentavit inconsideratè (quod debuesant Monachi rectè perspicere, ut præcipit san. mem. Sistus V. in sua Bulla 71. Cum de omnibus 6. Kal. Decembris 1587. §. cæterum 4. versus finem, ibi, nisi denique constet ipsos non humana aliqua ratione, sed tantùm devotione, seu pietatis fervore vitam religiosam spontè, & animo elegisse, ut benè esplicat Suar. *de relig. to. 3. lib. 5. c.* 10. *n.* 16. paulò post facti pœnitens inconsiderati (inde enim fit, ut ait M. Basilius, ut eodem tempore unde suerat egressus, revertatur) ad sæculum redire velle sæpius protestatus, vestesque suas sæcula-

tes repetens, [quas debuit Abbas restituere *ex d. c. 2. de Reg. in 6.*) precibusque ac lacrymis instans, ac tandem nil proficiens habitu esutus religioso, per cloacam, sive aquæductum nocte fugam arripuit, & postera die, à duobus Monachis cum famulo ad id missis apprehensus, ut fuit in Monasterium reductus, carcerique addictus, & pane, & aqua per mensem maceratus lacrymis semper, & ejulatibus obtestans se nolle prosequi Novitiatum, & Religionem, & sine intermissione noctu diuque clamans, & quiritans; cùm præter hęc Abbas continuo minaretur cuidam Militum ductori, qui in vicino loco Milites cogebat ad urgens ardensq; tunc bellum Fontisrabiæ plenum discrimine, imò desperatione se eum traditurum, vel magis proditurum, coactus tandem professionem emisit lacrymis, & singultibus antea, & postea, & in ipsa professione metum magis, quàm motum animi à Religione aversissimi demonstrans, & sequenti die palam repetens se metu compulsum, ut primum potuit ad Ordinarium proficiscens iterum à Monachis arreptus duriori carcere mancipatus, rupta satis alta fenestra linteisq; in modum funis intortis præcipitavit se potius quàm demisit, aut descendit, seque in desideratam libertatem (si alibi libertas est, quàm ubi Spiritus Domini ex Paul. primo ad Corinth.) asserere aperto vitæ periculo procuravit, adeò homines natura libertati student, Cæs. *lib. 2. de Bell. Gallic.* adeo multiplex patet ad libertatem via *lib. 3. de ira c. 15.* & adeo non ardua virtus, servitium fugisse manu; disit Lucan. *lib. 4. Pharsal.*

4. Enim verò probationis annum continuum esse debere clarius est, quàm ut multis indigeat probationibus, nec sufficit conjungere priora tempora cum secundis, *c. ad Apostolicam 16. de Regul. & Abb. n. 9.* Anchat. *n. 7.* Franc. alios citans *in cap. 1. de regularib. in 6. num. 3. vers. quid autem si non fuit, & seq.* contra Gloss. Speculat. & Jo. Andr. explicando Ancharanum, & Fortius post S. Concil. Trid. *sess. 24. de Regul. c. 15. utrobique, multis diligenter relati à Reverendiss. Barbosa Episcopo Ugentin. ibi n. 5. hic num. 4. 24. & de Potest. Episc. 3. p. alleg.* 101. *num.* 23. *de jure Eccles. lib. 1. cap. 42. num.* 121. *& in summa dec. Apostol. collect. 31. num. 52. (ubi fit declarasse Sacr. Congregationem Concilii)* dixerat prius Bart. *in l. final. §. quoties 3. ff. de publican. & vectigal.* arguens de servis Novitios Religionum per eum textum, qui benè congruit ibi, sunt autem veterana, quæ anno continuo in Urbe servierunt, &c. Novitia autem mancipia intelliguntur, quæ annum nondum servierunt. Navarr. *cons. lib. 3. de Regul. cons. 32. num. 1. versic. tertio quod &c.* Mirand. *in manual. part. 1. q. 22. art. 4. & art. 5. per tot.* Less. *de iust. & jur. lib. 2. capit. 45. dub. 7. num. 59.* Suarez *latè ad partes d. tom. 3. lib. 5. cap. 15. à num. 1.* manu plenissima pro more R. P. D. *resol. moral. tom. 5. tract. 5. de parvit. materiæ resol. qui hoc est in tom. 7. tr. 5. resol. 155. & c. 19.* multi per Bordon. *de profess. t. 4. q. 11. vers. Novitiatus, &c.* Navarr. *in summ. Bull. de Novitiis recipien. n. 3. & 4. & in materna Regul. verbo annus n. 6. utrobique testans sic S. Congregationem determinasse*, Marsil. *in remission. ad Conc. d. c. 24.* R. P. Leazan. *in summ. Regul. tom. 3. verbo professio num. 10. & tom. 1. cap. 2. num. 12.* Ciarlin. *contr. lib. 1. cap. 108. num. 14.* Vecch. *in prax. Novitiorum disp. 11. dub. 3. nu. 1. testans etiam de S. Congregationis declaratione 7. Novembris 1597.* Rota *dec. 575. num. 2. par. 1. recent. ubi de dicta declaratione, & alii infra citandi.*

5. Qui omnes rationem reddunt quòd ubi fit mentio de tempore, lege, vel statuto, semper de continuo intelligendum est, *l. Cenero 8. ff. de his qui not. infam. l. 3. cum Gloss. penult. l. naturaliter 5. leg. nunquam la seconda in ordin. 31. §. primo ff. de usucap.* Bart. ubi supr. Lap. ubi sup. *n. 3. & ibi* Mandos. *littera E.* Amaya ea Gloss. Menoch. Donell. Osuald. *observat. lib. 1. c. 10. n. 6.* Albert. Brun. *in tract. de permanent. & perseverant. num. 4. habetur, tract. tom. tom. 17. fol. 395.* Anton. Butr. *de tempore utili, & continuo cap. 3. num. 9. ibidem tom. 6. fol. 210. col. 4.* Fœnuti. *in tract. de moment. tempor. cap. 30. num. 10.* relati à Vecch. *ubi supr. num. 2.* Pelliaat. *in man. Regular. tract. 2. cap. 1. num. 10.* Vela *discept. Hispalen. 18. n. 3. lib. 1.* Peytin. *tract. 2. de Prælat. qu. 3. c. 5. §. 4. n.* 100. Bordon. *tom. Regul. tom. 2. resol. 99. num. 28. & resolut. 54. num. 188. ubi magna congeries jurium, & auctorum*, Bart. à S. Fausto *Thesaur. Religios. lib. 5. q. 163. n. 5.* Remig. Scros. *solut. q. mor. q. 35. n. 2.* Villalob. *in summ. tom. 2. tr. 13. difficult. 5. n. 7. qui testatur de S. Congregationis declaratione*, Tambur. *de jur. Abbat. tom. 3. disp. 6. q. 7. n. 10. & 11. Plurimi* per Modern. Jesuitam *Regim. Christiana Respublica tom. 2. lib. 11. disp. 24.* qui omnes & alii referendi exornant etiam supra traditam conclusionem §. antecedenti.

6. Et omnes quidem magna concordia firmatas supra conclusiones amplectuntur, & interrumpi dictam continuationem, si novitius habitu dimisso, & animo deserendi Religiones extra Claustra se conferat citati à Vecch. supr. Peyrin.

num. 10. Portell. verbo Nominativus num. 49. Tambur. num. 37. Bordon. d. ref. 54. n. 19. Reverend. Ugent. d. c. 15. nu. 31. & ante eos Suarez de Religion. tom. 3. lib. 5. c. 25. n. 6. quem sequitur Sanchez ad Prec. decalog. lib. 5. c. 4. n. 32. & alios refertus. Utrùm verò sufficiat quælibet interruptio physica, & realis, an verò moralis, & cujus temporis necessaria sit, magna discordia est.

7. Nam quod tempora conjungantur egresso Monasterium, & regresso tenuerunt ex antiquioribus Gloss. final. in c. cum qui certus de reg. jur. in 6. Speculat. ad tit. de stat. Monach. n. 43. & ibi Adden. littera G. & qui eos refert, & Anchar. Alex. cons. 54. nu. 2. lib. 4. Bard. ubi sup. n. 9. vers. in Prædicto &c. Roman. d. l. fin. §. quoties n. 2.

8. Ex recentiori paucarum dierum interpolationem non impedire istam temporum conjunctionem, seu interrumpere, moraliter renuerunt, Less. de just. & jur. d. lib. 2. cap. 41. dub. 7. num. 5. vers. secundo hunc annum ad fine, & ante eum dixerat Franch. dict. cap. 1. de Regular. in 6. nu. 3. paulò post medium, vers. satis tamen videtur, qui pro contraria citat Lapum, & Navarr. dict. consil. 32. vers. tertio quod, ubi etiam si per solos tres dies foris maneret interrumpi Novitiatum, quasi sentiat minorem interruptionem non sufficere ipse alios pro se citat, & alios, Diana d. resol. 19. Reverendiss. Ugentin. de Potestate Episcopi d. allegat. 101. num. 25. & de jure Eccles. d. lib. 1. cap. 42. n. 124. & d. sess. 25. c. 15. nu. 7. versic. contra Lessius & Pellizar. d. tract. cap. 1. nu. 10. & Bordon. d. q. 31. d. resol. 54. num. 102. qui extendit ad spatium quinque dierum, & amplius, pro quo nullum habet auctorem; & Navarr. ab eo citatus, ubi supra, qui loquitur de tribus diebus, fortè hoc non dixit, nisi arguatur à contrario sensu, (quod non recipitur in doctrinis auctorum, Rota dec. 135. in fine p. 4. recent.) dicit enim interrumpere exeuntem, etiamsi per solos tres dies maneret, Remig. Scrof. supra quæst. 31. sensit per spatium unius noctis, vel unius diei, quorum placita ultra adducta per eos possunt forsan probari, ex l. Paulus 38. §. Gajus ff. de liber. causam, quem Roman. supra num. 3. dicit nescire quod alibi.

9. Contrariam tamen sententiam tenuerunt Bartol. in d. §. quoties num. 2. Angel. & Alberic. ibid. Abb. & Anchar. ubi supra, dum comparant istam interruptioni præscriptionis, melius Lapus, ut diximus eleganter, Suarez dict. c. 5. num. 6. per hæc verba: (Mihi autem videtur magis esse considerandum gravitatem actionis, per quam interrumpitur probatio Novitiatus, quàm temporis diuturnitatem, quia alias nil certum de hac interruptione ejusque sufficientia dici poterit, sed relinquendum erit cujuscomque arbitrio, alicui enim videbitur parva mora trium, vel quatuor dierum, alii verò magna, quo circa censeo, si quis dimisso Religionis habitu egressus est, eo ipso interrumpi annum probationis etiam si paulò post intra diem pœniteat, quia eo ipso amisit statum, quem habebat, & indiget nova receptione, & admissione, ut possit iterum Novitius esse, &c. unde quod Navarr. ait annum interrumpi per exitum trium, vel quatuor dierum è Monasteriis sine licentia Superioris, si intelligatur de exitu totali, idest animo non redeundi, & dimisso habitu non solum verum est, sed etiam sine limitatione temporis fuisse asserendum, quia actus ipse per se sufficit & moraliter interrumpit perseverantiam, & constantiam propter quam continuat in probatione postulatur,) hucusque Suar. idem num. 7. in medio vers. per dimissionem, sequitur Sanchez in prec. decal. tom. 2. lib. 5. cap. 4. nu. 32. qui postquam de continuatione, & interruptione multis ad saturitatem congestis latè disseruit à nu. 30. & quamlibet interruptionem sufficere ex ipso Navarr. probavit cons. 33. prosequitur. Præterea quia tempus petitum ad aliquem actum censetur peti tanquam forma, ut probat textus in auth. quæ supplicatio Cod. de prec. Imperat. deferen. juncta Glossa in verbo forma &c. At omissio formæ in minimo vitiat actum, ut probat Tiraquell. de jud. reb. exig. nu. 12. id Sanchez supra, & quando tempus est datum pro forma, nec addi, nec detrahi potest, nec minimum quid, ut per Scribentes in l. 1. ff. de lib. & posthum. Tiraquell. de utraque retract. p. 1. §. 1. gloss. 21. n. 13. Fœnuti. supra cap. 32. n. 21. c. 33. nu. 9. facit vulgaris quod si forma deficiat in minimo actus corruit leg. tum hi 6. §. si prætor ff. de transact. cum vulg. per relata Axiom. 157. littera F. iisdem rationibus, & multis citatis Bartol. à Sancto Fausto d. lib. 1. q. 264. num. 2. Tamburin. d. q. 7. n. 11. Ciarlin. d. c. 108. n. 20.

10. Cùm ergo ad professionis valorem petat S. Conc. Trident. annum continuum, quantumvis modicus continuationis defectus eam irritam redderet, sicut etiam quantumvis modicus illius annui temporis defectus sufficeret ad professionem cassandam, ita Sanch. argumentatur ubi supra, d. n. 32. versic. tum enim, & Elig. Bassæus in suo tract. Flores totius Theolog. verbo Religio 3. num. 5. versic. pro resolutione. Nam certum est tempus istud numerari de momento ad momentum, ut ferè per omnes supra citatos, & cum multis aliis Reverendiss. Ugentin. d. c. 42. num. 139. ubi adducit declarationem Eminentissimorum DD. Cardinalium 21. Januarii 1617. datius num. 118. & d. sess. 25. c. 15. n. 20. & 21. ubi de aliis declarationibus plenissimè d. allegat. 101. num. 28. versic. verum &c. exornans ait, se in illa tertia impressione re maturiùs examinata discedere à contraria opinione, quam tenuerat juribus, & rationibus ibi videndis.

11. Quam opinionem, de modica inquam interruptione, sequuti sunt multi alii à supra citatis adducti, & à Peyrinis d. tract. 2. de Prelat. qu. 3. cap. 1. §. 4. num. 100. fol. 406. ubi de reverso post tres horas Castr. Palao in oper. moral. p. 3. tr. 16. disp. 1. §. 2. nu. 7. quia illa est vera, & propria interruptio status, qua cessat status assumptus, è contra verò cessat status probationis si habitum dimittas animo relinquendi vitam cœptam, seu fugiendi obedientiæ jugum, siquidem Novitiatus consistit in assumptione habitus animo Religiosam vitam experiendi; sic Palaus supra, & alii citati à Modern. Jesuita d. disput. 24. Miranda in manual. tom. 1. qu. 22. art. 3. concl. unica vers. quidam dicunt ex Balla Julii Secundi deducit per solam habitus dimissionem animo deserendi Religionem Novitiatum interrumpi, Villalob. in summa tom. 2. tract. 35. diffic. 15. num. 7. qui loquitur de interruptione physica, dum adducit Aristotelem dicentem, quod sex non sunt bis tria, sed semel sex, & in puncto dixit Abbas d. c. ad Apostolicam num. 9. quod 50. & 50. non faciunt 100. adducit etiam Villalobos sicut, & multi ex citatis comparationem præscriptionis in qua semel data interruptione tempora non conjunguntur, ita in proposito nostro Anchar. in d. cap. 1. de vita & honest. Cleric. lib. 6. n. 1. ad fin. vers. sentit enim. Cornel. cons. 147. viso num. 23. lib. 2. Petr. Barbos. ad l. cum notissimum 7. §. imò num. 29. C. de præscript. 30. vel 40. ann. quia interruptio totum tempus præteritum extinguit Bald. d. l. 7. n. 7. Barb. n. 6. & 9.

12. Accedit quòd possessio per momentum temporis perditur ut de capto ab hostibus ad l. cum hæredes, §. 1. ff. de acquir. possess. etiam si per momentum captus extitisset, Castr. in l. si is qui pro emptore 15. num. 7. ff. de usucap. Menoch. de recup. remed. 15. n. 84. Fœnuti. supra cap. 32. num. 14. argumento text. in l. 2. & 3. Cod. de posth. hæred. instit. & possessionem semel amissam non continuari cum possessione de novo acquisita, Bald. supr. num. 13. ex Bartol. & aliis. Et multo magis si una est injusta, Ferret. cons. 1. in causa possessorio numer. 8. lib. 1. ut in præsenti, quia secundus ingressus fuit violentus. Nec posse duas possessiones diversæ speciei conjungi argumento text. in l. unica, C. qui numero tutel. l. Spadonum 15. qui jura 11. ff. de excusat. tut. l. 1. § fin. ff. de vatar. mun. & cùm ista continuatio ab animo pendeat Novitii eo ipso, quod egrediendo animum mutavit, interrumpitur, & mutasse animum eo ipso planum est, quod aufugerit, utrumque probatur ex l. naturalem 5. §. pavonum vers. cervos ff. de acquir. rer. domin. §. pavonum 15. inst. de rer. divis. Donell. lib. 4. comm. cap. 13. Botcholten. d. §. 15.

13. Ex quibus apparet communiorem videri opinionem, Lapi, Suarez, & sequacium: nec obstat d. l. Paulus 38. §. Cajus, quam expendit Sanchez, supra num. 30. post Romanum ubi supra, nec text. in lege quod dicitur 38. §. miles ff. de milit. testam. nec l. unica, ff. de bonor. possess. ex testament. milit. aut l. necnon 28. si quis sapens ff. ex quibus caus. major. quos ducit Alberic. ubi suprà. Nam ipsi respondent ibi favore libertatis, militis, & absentis Reipublicæ causa sit responsum; nos sumus in materia odiosa, ut dixit Rota d. dec. 175. n. fin. p. 1. rec. quia contra favorem, & Novitii, & Religionis esset, malè probatum ad Religionem admittere, intentio namque finalis constituendi animum probationis fuit occurrere apostasiæ, in quàm facilè dilabuntur hi, qui minus consulto Religionem profitentur, d. c. ad Apostolicam dict. cap. 2. & per hoc jura. Rota penes Sanch. dec. 121. num. 2. Vecch. ubi supra dub. 2. n. 6. & faciunt verba Sancti Basilii supra relata.

14. Sed esto quòd difficilis quæstionis resolutio sit, ex quo suum sensum aperire noluit R. P. Diana ubi supra, contentus hinc inde Auctores referre, extra istam aleam Ventura Muxica est, quia omnes supradicti Auctores utrinque adducti excepto, Lapo, & Ciarlio, loquuntur quando deserens Religionem, Monast. pœnitentia ductus regreditur non verò quando coactus, & vi reductus, vel potius raptatus, ut Ventura, quo casu nulli venit in mentem tempora conjungi, imò Bordon. in suo casu ait necessariam esse novam intentionem, & in regresso, & in monasterio.

15. Quæ omnia eo magis procedunt, cùm non solùm fuerint violenter retractus Ventura, sed metu compulsus ad professionem, quo casu nullam esse latissimè probavit, Rot. multis juribus, & auctoribus dec. 175. n. 5. & per tot p. 1. rec.

voc. Prat. discept. 27. & Ulixbon. nullitatis professionis 29. Januarii 1646. num. 3. & seqq. confirmata 10. Decembris ejusdem anni §. ex quibus satis, & §. sequenti, coram me. Et in præsenti metum adfuisse cadentem in constantem virum satis probatur, omisso quod multi dicunt, sufficere reverentialem etiam sine minis propter summam libertatem ad actum istum requisitam, tenuit Bassæus supra, verbo metus, num 3. cum multis ibi citatis, Cardin. multis aliis juribus, & Doctoribus dict. cap. 108. qui latè prosequitur, appositissimè ad nostrum casum, quoad qualitatem metum passi, & quoad probationem, & etiam ad conjecturas ex foga, & lacrymis, protestationibus ante & post professionem, ita ut durior appareat casus noster legendus à num. 27. & ante eos Navarrus ex glossa, & aliis ad Tit. de iis quæ vi lib. 1. consil. 10. num. 4. & de convers. conjugat. lib. 3. cons. 3. nu. 4. & in manual. cap. 22. n. 58. & de metu reverentiali Prælati cum minis, Vecch. supra disp. 2. dub. 12. num. 19. & de reverentiali cum mala tractatione, Bordon. supra resolut. 38. num. 87. vers. mala autem, & de metu reverentiali Abbatissæ, Rodriquez q. regul. tom. 3. qu. 17. artic. 18. & reverentiali pædagogi jam officio functi in puero 25. annorum satis notanter Reverend. Ugentin. cumulatissimè pro more, libro primo vot. 1. à num. 42. ad 48. ubi per tot. in casu fortiori matrimonii carnalis, nam in Spirituali minorem jullo metum sufficere docuit Reverend. P. Diana p. 3. tract. 2. de dub. reg. res. 92. ex declaratione S. Congregationis, & Rota multis congestis, ut solet Pont. de matr. lib. 4. c. 11. nu. 15. & 16. qui meminit Rotæ decisionem, ubi per Sperell. dec. 70. num. 28. referendo S. Congregationem, Rotam, & etiam per Ciarlin. dict. cap. 108. num. 33. latè disputat Cobrer. de metu ex Sacra Congregatione, & Rota & multis aliis lib. 2. cap. 10. nu. 49. viden. à n. 43. ubi post longam enumerationem contrariorum num. 50. respondet ad cap. fin. qui Cleric. ad voventes numer. 52. distinguendo inter matrimonium carnale, & spirituale.

16. Sed quia multi contrarium defendunt, de quibus Sanchez & plurimi relati ab Ognate de contract. tom. 1. disput. 3. sect. 14. num. 247. & à Sperell. d. dec. 79. à num. 69. Reverendiss. Ugent. voto 17. num. 128. lib. 2. Venturæ tot metus imagines, tot minæ, tot malæ tractationes fuerunt incussæ, ut non puerum 16. annorum, in quo minor metus sufficit, Ugentin. de vot. 1. num. 22. lib. 1. de voto 17. num. 203. lib. 2. & latè ab Ognate supra n. 212. Ciarlin. d. c. 108. n. 31. ubi de pucro 16. annorum, ut erat Ventura Bordon. dicta resol. 38. n. 87. vers. mensurandum, Eligius Bassæus, ubi supra dict. verbo metus. n. 3. Vecch. num. etiam 3. Sperell. n. 6. sed virum constantissimum possent movere.

17. Et saltim si per se singula non fuissent, ut sunt sufficientissima sufficerent simul juncta Sperell. dec. 5. nu. 67. & d. decis. 79. n. 80. & de metu levi cum interruptione Novitiatus consideravit Rota dec. 175. nu. 5. p. 1. rec.

Et ita &c.

DECISIO LXXV.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Meltio.

In causa Januen. Privilegiorum,

Luna 17. Martii 1648.

§. 1. COmmissa mihi causa appellationis interpositæ ad Sanctissimum D. N. pro parte RR. PP. Congregationis Sancti Philippi Nerii Civitatis Januen. à sententia Rotali, qua fuit declaratum Illis non licuisse, neque licere Ecclesiam, Domum, seu Conventum ædificare, vel recipere neque habitare, aut residere in Ecclesia sancti Pancratii, vel alio loco infra spatium centum quadraginta cannarum ab Ecclesia Sancti Siri, seu Conventu RR. PP. Theatinorum distanti juxta Summorum Pontificum Constitutiones. Hodie dubitavi; An illa confirmanda, & Domini, re denuò exactè discussa, responderunt affirmativè.

2. Quia nititur expressis verbis Bullæ sanct. memor. Sixti Quarti privilegium hoc concedentis RR. PP. Carmelitis sub Dat. 4. Kal. Decembr. 1476. ut in ea legitur penes (Roderic. in Collect. Privilegior. Regul. fol. mihi 209. sub num. 79. & P. Lezan. in summa qq. Regul. tom. 5. p. 2. fol. mihi 589. sub eod. num. 79. ibi, Et ut quieti eorumdem Fratrum dicti Ordinis ulterius consulatur, Constitutionem felic. rec. Clem. Papæ Quinti etiam prędecessoris nostri super Domibus professorum Mendicantium propè Domos aliorum Ordinum Mendicantium professorum infra spatium centum quadraginta cannarum de novo non recipiendis. Ad omnes alios Religiosos aliorum Ordinum tam Mendicantium, quàm non Mendicantium utriusque sexus, & quascumque alias Ecclesiasticas personas prope Domos Fratrum dicti Ordinis de Monte Carmelo novas Ecclesias, & Loca construere, vel alias de novo recipere, & habere volentes extendimus. Ita ut nulli eorum infra prædictum spatium centum quadraginta cannarum etiam per aerem mensorandarum, ubi aliàs commodè per terram mensurari non possent, ædificare de novo, seu construere, aut inhabilitare juxta Loca prędictorum Fratrum de Monte Carmelo presumant. Si quis verò cujusvis conditionis, status, aut dignitatis fuerit, qui contra prædicti Clementis prædecessoris Constitutionem, & nostram ampliationem venire, aut agere præsumpserint tàm ipsi quam auxilium, vel favorem præstantes ipso facto sententiam excommunicationis incurrant, quàm ferimus in his scriptis, & nihilominus cuncta, & singula ab eis facta pro infectis habeantur, &c.) Additis in fine clausula sublata, &c. & Decreto irritanti, &c. & amplis derogationibus.

3. Idem referunt Hieronym. Sorb. in Compend. Privilegiorum Regular. in verb. ædificare, sub n. 19. ver. idem Sixtus fol. mihi 314. ac ipse iterum Roderic. qq. Regular. tom. 1. q. 59. art. 5. vers. quo privilegio, Lud. Mirand. in manual. Prælat. tom. 1. quæst. 33. artic. 4. in tertia conclusione, Barbos. de univers. jur. Eccles. lib. 2. capit. 12. sub num. 76. vers. pro Fratribus, &c. & alii.

4. Quod quidem fuit deinde communicatum, ac principaliter concessum eisdem PP. Theatinis tam a Clem. VIII. in Constitutione incip. Dudum pro parte vestra Dat. 3. Martii 1533. in ordine 38. §. 12. Ac insuper vobis Bullar. par. 1. ac Pium V. in ejus Constitutione incip. Ad immarcescibilem Dat. septimo Idus Februarii 1567. in ord. 31. in §. 14. Ipsisq; & §. 15. Bullar. p. 2. & sanct. mem. Greg. XIV. in ejus Brevi Dat. 5. Aprilis 1591. ibi. (Et insuper volentes prædictam Congregationem pro singulari, quo eam ob eminentia merita, charitatis affectu complectimur amplioribus favoribus, & gratiis, ut par est, cumulare, & exornare, eisdem Congregationis, & Clericis, ut ultra privilegia, & alia sibi concessa prædicta, omnibus, & singulis aliis Privilegiis, exemptionibus, facultatibus, Indultis, Indulgentiis, & peccatorum remissionibus, & relaxationibus, cæterisque gratiis, tam spiritualibus, quàm temporalibus, quibusvis Religionibus, Congregationibus, & Ordinibus quocumque nomine nuncupentur etiam Mendicantium, ac tam virorum, quàm mulierum, eorumque Monasteriis, Domibus, & aliis Piis locis per quoscumque Romanos Pontifices prædecessores nostros, ac Nos, dictamque Sedem hactenus quomodolibet concessis, & imposterum concedendis, ac quibus illorum utriusque sexus personæ de jure, vel consuetudine, aut ex privilegio, vel alias quomodolibet utuntur, potiuntur, & gaudent, ac uti, potiri, & gaudere possunt, & poterunt quomodolibet in futurum in his, quæ eorum Regularibus Institutis non adversentur dumtaxat, non solùm ad eorum instar, sed æquè principaliter, ac pariformiter in omnibus, & per omnia, periode ac si eisdem Congregationi & Clericis specialiter, & expresse concessa forent uti, potiri, & gaudere libere, & licitè valeant perpetuò concedimus, & indulgemus; illaque eis communicamus, & concedimus, & ad eos extendimus. Decernentes præsentes literas, & in eis contenta quæcumque etiam ex eo, quod interesse habentes ad hoc vocati non fuerint, nec eisdem præmissis consenserint, nec ex quibuscumque aliis causis quantumvis legitimis, & juridicis de subreptionis, aut nullitatis vitio seu intentionis nostræ; vel quopiam alio defectu notari, impugnari, retractari &c. non posse &c. sublata &c. ac iterum &c.) & prout latius constat ex eodem Brevi, cujus vigore quæcumque Privilegia cæteris Religionibus concessa, & concedenda effecta sunt propria dd. PP. perinde ac si fuissent ipsis nominatim concessa, independenter ab aliis l. omnia, & ibi omnes. C. de Episcop. & Cler. Oldrad. consil. 300. sub n. 8. versic. & præsertim, cum aliis relatis per Horat. Mandos. in ejus Tractat. de privilegiis ad instar, quæstione quarta per tot. Rota penes Crescent. decisione 9. sub num. 5. versic. secundo, quia, & fin. de privileg. & latius decisione 30. numer. 2. versic. quæ communicatio parte quarta, tom. secundo, recent. & pro eisdem PP. fuit aliàs dictum in Licien. quartæ funeral. 15. Januarii 1618. cor. bon. mem. Coccin. in princ. vers. in casu autem, de quo agitur, & in Ravennaten. jur. sepultur. 18. Februarii 1618. cor. eodem in princip. vers. privilegia suffragantur etiam prædictis Clericis Regularibus. Quare omnino sunt observanda, nec ab eodem tenore recedi potest, cap. porro, ubi gloss. fin. & cap. seq. de privilegiis, Rota penes Card. Mant. dec. 320. num. primo vers. nam tenor privilegii ac in recent. dec. 226. num. 24. vers. quod cum fuerit part. 7. cum aliis relatis per Modern. Roman. discept. 947. n. 28. vers. cujus tenor.

5. Nec adversantur Decisiones in Tholetan. Reædificat.

Capellæ 54. Februarii 1592. cor. bon. mem. Cardin. Mantic. *dec.* 163. & in Januen. domorum 15. Maii 1615. cor. bon. me. Manzaned. *in rec. dec.* 576. *p.* 1.

6. Quia in illa Tolethan. fuerat probatum Ecclesiam Sancti Joseph, cujus Patroni, & Capellani in ea existentes ovam inceperant ædificare Capellam, fuisse constructam ante Monasterium PP. Discalceatorum, ut in ea legitur *sub n.* 3. *vers. imò probatur*, &c. In casu autem proposito constat Ecclesiam Sancti Siri ab antiquissimo tempore ædificatam, de qua mentionem facit Sanctus Gregor. *Dial. gr. lib.* 4. *c.* 53. Eandem apud MM. Cassinenses priùs existentem fuisse deinde concessam PP. Theatinis anno 1575. ex publicis Instrumentis in processu productis. Et ab eis restauratam, ut attestatur Card. Baron. *in Notat. ad Martyrolog. in Lect. diei* 29. *Junii SS. Apostolis Petro, & Paulo sacri in verb. S. Siro Episcopi fol. mihi* 363. Et in ea recentiori Sancti Pancratii PP. Congregationis longè postea receptos, & introductos anno scilicet 1644 proindeque illis inevitabiliter obstat dispositio relatæ Constitutionis Apostolicæ prohibentis non solùm Ecclesias, Domos, ac Monasteria de novo ædificari, sed jam ædificata etiam de novo recipi, ac habitari infra spatium dd. centum quadraginta cannarum, ut apparet ex ejus lectura, & tradunt DD. supra citati. Illa vero Januen. discussus tantummodo, atque decisus fuit articulus, An RR. PP. Societatis JESU tenerentur vendere nonnullas Domos, & situs pro ampliatione dicti Monasterii Sancti Siri ex Privilegio jure communi inducto Ecclesiæ, ac Religiosis favore, *l. si quis sepulchrum ff. de Religios. & sumpt. funer. ut patet ex dicta dec.* 686. *part.* 5. *rec.* ubi quoad hæc ipsa particularia privilegia, quibus modò agitur eisdem PP. Theatinis competentia, expressè fuit reservata cognitio *nu.* 11. *vers. qua tamen*, &c.

7. Minus relevat, quod sub ejusmodi generalibus Privilegiorum communicationibus illa comprehendi non soleant, quæ sunt aliis præjudicialia.

8. Quia non procedit objectio, quando constat de voluntate Summi Pontificis intendentis omnia indistinctè complecti, vel ex amplitudine verborum, vel ex aliquorum præjudicialium expressione, vel ex clausulis adjectis. Quæ omnia concurrunt in proposito casu, in quo prædictum Indultum non solùm per viam communicationis, sed principalis concessionis in omnibus, & per omnia pariformis cæteris præcedentibus aliarum Religionum amplissimis verbis conceptum fuit, expressis, etiam specialiter Immunitatibus, & exemptionibus, quæ de sui natura solent esse aliis præjudicialia, necnon additis clausulis abrogantibus defectum citationis, atque consensus omnium interesse habentium, ac etiam subreptionis, & obreptionis, & intentionis ipsius concedentis oppositionem. Ex quorum sanè amplitudine satis probatur deliberata, & enixa Pontificis voluntas impertiendi huic Religioni quæcumque, & qualiacumque privilegia etiamsi tertiis præjudicialia, cæteris Religionibus antea concessa, & imposterum concedenda, licet aliàs sub generalibus simplicibus verbis non fuissent comprehensa, ut bene comprobat Horat. Mandos. *in dicto tractat. de privileg. ad instar d. q.* 4. *sub num.* 7. *versic. qua omnia, cum seqq. & fuit resolutum in Bonon. exemptio* 25. *Maii* 1618. *cor. bon. memor. Cardin. Verospio in recent. dec.* 30. *per tot. part.* 4. *tom.* 2. *& in Melitan. collectar.* 7. *Maii* 1627. *cor. bon. me. Card. Ubald. dec.* 63. *nu.* 4. *vers. & quidem &c. ac seq. p.* 5. *earund.* Et in his terminis quòd sub ejusmodi generali communicatione comprehendatur d. Privilegium, de quo nunc agitur, tradunt Joan. Baptista *Confess. in summa priv. Ordin. Mendicant. tit.* 58. *cap.* 5. *fol. mihi* 363. Roderic. *qq. Regular. tom.* 2. *dict. q.* 50. *art.* 5. *versic. quo privilegio*, &c. Mirand. *q.* 33. *artic.* 4. *in conclusione secunda, in fin. vers. quo privilegio*, Laurent. de Portel. *in dub. Regul. p.* 5. *in verb. communicatio privilegiorum sub num.* 9. *vers. si una Religio, & alii passim.*

9. Præterea non consistit, quod dd. privilegia fuerint moderata, ac reformata per Constit. san. me. Clem. VIII. incip. Quoniam ad institutam Dat. 23. Julii 1603. inter impressas ejusdem Pontificis in ord. 99. Bullar. par. 3. confirmata per san. mem. Greg. XV. in Constitutione 31. incip. Cùm aliàs 17. Apr. 1622. & per sa. me. Urban. VIII. Constit. 25. Romanus Pontifex 28. Augusti 1624. Bullar. p. 4.

10. Quoniam est advertendum duplicem in hac materia vigere prohibitionem. Alteram scilicet generalem Sacrorum Canonum, & Conciliorum, qua veritum est novas Ecclesias, seu Monasteria in quibusvis Civitatibus, vel locis ædificari, erigi, ac introduci cum præjudicio jurium aliorum ibidem jam existentium, ut habetur *in c. quicumque* 16. *q.* 1. *cap.* 2. ubi gloss. *in verb. veteribus, de Eccles. ædificand. c.* 3. *de excess. Prel. in* 6. S. Concil. Trident. *sess.* 25. *de Regul. c.* 3. *in fin. vers. nec de cætero*, Guidopap. *dec.* 360. Rot. penes Cardin. Seraph. *dec.* 847. *sub num.* 2. *vers. nam tam ex forma rescripti, quàm ex dispositione juris communis.* Et de hac disponunt præfatæ san. mem. Clement. Gregor. & Urban. Constitutiones, quibus præscribitur forma in præmissis servanda, ac numerus quidam Religiosorum in singulis Monasteriis erigendis, alendorum definitur, ut patet ex earum lectura, & in eisdem terminis loquitur Rot. *decis.* 745. *par.* 2. *rec.* quæ emanavit in causa vertente non inter duas Religiones, sed inter PP. Sancti Augustini, Discalceatos, & Capitulum Ecclesiæ B. Mariæ de Pilari Cæsaraugustanæ Civitatis, ut patet ex positione.

11. Alteram verò specialem ex peculiaribus singulorum Ordinum, & Religionum Indultis, & Privilegiis, quibus per Summos Pontifices prohibitum fuit personis Ecclesiasticis, ac Religiosis in Civitates, ac loca quæcumque denuò introductis, atque receptis, Ecclesias, Conventus, ac Monasteria ædificare, sive jam ædificata recipere, habere, & habitare infra certa præscripta spatia ab aliis ibidem jam erectis, ac institutis distantia. Quæ sicut non ex ratione (ut quidam asseverant) sed ex alia diversa, & particulari processit, nempè ad evitandas æmulationes, jurgia, dissensiones, & scandala, que oriri possunt ex eorum vicinitate, ut apparet ex relatis verbis Bullæ san. mem. Sixti Quarti, & aliorum Summorum Pontificum, & explicat S. Bonavent. *in Libello Apologetico, q.* 7. *vers. Cum potius deberetis diligere tom.* 5. *Opusculor fol. mihi* 430. ac pro ipsis PP. Theatinis respondit Rot. *in Januen. domorum* 20. *Decembris* 1610. *coram bon. mem. Manzaned. in recent. dict. dec.* 87. *sub n.* 5. *versic. qua autem deducebantur p.* 4. Ita sub generalibus illis Constitutionibus sanct. mem. Gregor. & Urban. favore earundem Religionum ob aliam causam emanatis non comprehenduntur, nec ab eis revocantur, sed in eorum robore permanent, quippè diversam continent, non autem contrariam, nec repugnantem dispositionem, cùm invicem non adversentur, sed benè conveniant, quòd Religiones, & personæ Ecclesiasticæ, servata forma dd. Constitutionum admittantur, & recipiantur in Civitatibus. Attamen non ædificent, neque constituant Ecclesias, Conventus, neque habitationes eorum in locis alteri Religioni vicinis infra dictum spatium, *cap. venientes* ibique gloss. *in verb. nullam de præsc. cap. si propter de reservat. lib.* 6. *l. hac saluberrima, versic. ita tamen*, ibique gloss. *in verb. convertere, C. de præposit. agent. in reb. lib.* 12. Horat. Mandos. *de privil. ad instar glos.* 8. *à num.* 6. *vers. secundo quia, & seqq.* Rot. penes Put. *dec.* 83. *n.* 1. *vers. & fuit decisum, ac seq. lib.* 3. Veral. *dec.* 380. *n.* 1. *p.* 2. *& in recent. dec.* 29. *n.* 33. *versic. & tum secundum privilegium part.* 7. & in hac specie sensit Rota *d. dec.* 87. *sub n.* 5. *p.* 4. *rec.* & P. Lezan. *in ejus summa p.* 4. *in ver. Monasteria Regularium sub n.* 20. *vers. notandum secundo, & p.* 5. *to.* 2. *circa* 6. 25. *fol.* 699. *sub num.* 227. *versic. secundum vero*, &c. dicens se in hac Urbe experientia didicisse, quòd quando Religiosi reclamant hujusmodi privilegiorum observantiam petentes à Sede Apostolica audiuntur.

12. Postremò non obstat quòd dd. Privilegia non sint usu recepta.

13. Primò quia contraria urget juris præsumptio præsertim favore illorum, quibus concessa fuerunt, ideòque neganti incumbit onus probandi legitimè, & concludenter *cap. accedentibus de privil.* & respondit Rot. penes Crescent. *decis.* 4. *num.* 2. *versic. unde Domini voluerunt, de privileg. & decis.* 67. *numer.* 3. *versic. neque obstat, & seqq. part.* 2. *divers.* Card. Cavaler. *decis.* 423. *num.* 1. *versic. neque videbatur, & in recent. decis.* 197. *sub num.* 5. *versic. & cum usus, & dec.* 213. *sub num.* 1. *versic. quo Constitutione, part.* 1. *& dec.* 572. *n.* 56. *versic. observantia allegata, &c. & seq. part.* 4. *tom.* 3. Id enim non satis probatur ex litteris, atque Decretis exhibitis pro PP. Congregationis. Nam quædam loquuntur de cannis tercentis, quæ ab eodem sanct. memor. Clement. IV. in alia ejus Constitutione relata per Joan. Bapt. *Confess. in Collectan. litterar. Apostol. Mendicant. fol.* 12. *Constit.* 3. & ab aliis deinde Summis Pontificibus fuerunt reductæ ad cannas centum quadraginta. Aliæ de sola mutatione situs Monasterii antiquitus in eodem solo constructi ab Ipsismet Religiosis jam dudum in eo degentibus ob necessariam causam facienda, quia sub ejusmodi prohibitione non comprehenditur, ut probat Mirand. *in manual. Prælat. tom.* 1. *dict. quæst.* 33. *art.* 5. *conclus.* 2. Suarez, & alii relati per Barbos. *d. cap.* 12. *sub nu.* 78. *versic. sicut etiam.* Alia verò in particularibus casibus, in quibus peculiares vigebant rationes, nec constat de hac distantia actum fuisse. Et propterea ex illis ad casum propositum congrua fieri non potest illatio, juxta reg. *l. Papinianus* 22. *ff. de minor. l. si maritus, la prima in fin.* ubi gloss. *in verb. separata sit inter vir, & uxor.* Castr. *in cons.* 97. *ne impropriis utamur vocabulis, sub n.* 3. *versic. nec obstat*, &c. *p.* 2. Rot. penes Cardin. Seraphin. *decis.* 892. *n.* 4. *versic. & idem est decis.* 349. *sub num.* 5. *vers. quia termini istarum decisionum*

part. 4.

part.4. divers. & penes sanct. mem. Gregor, 470. sub num. 9. vers. ex quo dicebant Domini.

14 Secundò quia ob solam patientiam, & tolerantiam Regularium, vel aliquorum ex eis non fuerunt amissa hujusmodi privilegia validissimis clausulis, ac decretis irritantibus roborata, quæ ex Principis intentione omnia contra eorum tenorem per inferiores acta ita inficiunt, & quovis juris effectu prorsus destituunt, ac si gesta non fuissent. Ideoque non usus, vel contrarius usus suffragari non potest, Archid. in cap. cum de beneficio, sub num.2. vers. sed pone, de præbend. in 6. Felin. in cap. cùm accepissent sub num.30. vers. quartò limita, &c. de Constit. Rota decis.3. de prov. antiq. & penes Crescen. dict. decis.4. num.4. vers. & in hoc, & seqq. usque ad fin. eod. tit. & decis.240. num.5. vers. & cùm illud privilegium, ac seqq. part.4. divers. Cardin. Cavaler. dec.423. num.2. vers. quartò respondebatur insuper, & seqq. Burat. dec.704. nu. 10. vers. tertio quia, &c. Horat. Mandos. de privil. ad instar glos. 55. sub num.32. vers. nonosfalles, &c. Joan. Baptist. Confess. in summa privil. Mendicant. tit.3. cap.3. fol. mihi 292. idemque in specie comprobat rejectis contrariis Campanil. in divers. jur. Canon. rubr.12. cap.13. sub num.81. vers. Secbus autem, &c. & P. Lezan. in loco supr. citat. Eoque magis hoc procedit stante mutua generali communicatione privilegiorum inter ipsos Regulares per Summos Pontifices facta, ob quam gaudent concessis à Nicolao IV. sanct. memor. PP. Carthusiensibus, & ab Eugen. IV. sanct. mem. PP. Cassinensibus, qui ab ejusmodi præjudiciis præservantur, ut apparet ex Bullis relatis per Roderic. in dict. Collectan. Bullar. sub eodem Eugen. Bulla 9. n.89. vers. Adiicientes, fol.86. & Bulla 11. n.10. vers. Adiicientes, fol.90. & P. Lezan. in ejus summa p.4. in verb. privileg. Regularium, sub n.17. vers. notanda etiam fol. mihi 488.

15. Tertiò quia, quicquid sit de aliis Religionibus; certum est, quòd objectio ea facto tollitur quoad PP. Theatinos, nam hi quoties casus evenit hujusmodi privilegio tam in judicio, quàm extra usi fuerunt, & specialiter ipsa Civitate Januæ cum RR. PP. Jesuitis, ut apparet ex decis.676. num.11. versic. qui tamen part.8. & dict. decis.87. part.4. rec. ac iterum cum eisdem in Civitate Messanæ anno 1542. ut patet ex litteris S. Congregationis Episcoporum, & Regularium, & cum RR. PP. Præmonstratensibus hic in Urbe. Ac demum cum Presbyteris sæcularibus S. Caroli Borromæi in Civitate Neapolis, ut apparet ex Decreto ejusdem Sacræ Congregationis sub die 16. Februarii 1643. relato etiam à P. Lezan. in loco citat. sub dicto num.20. vers. unde cum Neapoli. Ita quod licèt quoad alios non essent in usu, tamen quoad alios servari debent, quibus propria diligentia prodesse, aliorum autem incuria nocere non debent, Abb. in cap. cum accessissent sub num.8. ad fin. vers. dic ubi privilegium de Const. Rot. penes Card. Seraph. decis.651. num.1. versic. privilegium, ac seqq. & dict. decis.240. num.6. versic. hoc autem par.4. divers. Burat. decis.704. num.9. vers. secundo quia, Joan. Baptist. confess. dict. cap.3. sub princ. Ant. Cordub. in Addit. ad Sorb. in compend. privileg. Regular. in verb. communicatio privilegiorum in verb. tandem fol. mihi 198. Roderic. qq. Regular. tom.1. q.8. art.5. & quæst.55. art.19. Mirand. in manual. Prælator. tom.2. quæst.47. art.8. Portel. in dub. Regular. dict. verb. communicatio privilegiorum, sub n.11. versic. quamvis una Religio, & in verb. privilegii communicatio sub num.22. vers. quando una Religio. Quod fortiùs etiam procedit attenta confirmatione, & nova concessione eorumdem omnium privilegiorum ad ipsorum favorem emanata à sanct. memor. Gregor. XV. Motu proprio, ex certa scientia, & de Apostolicæ potestatis plenitudine per aliud Breve Dat. 16. Octobris 1621. cujus vigore præcedentia reviviscunt, & in pristinum statum reducunt à quibusvis anteactis præiudicii vindicata, Joann. Baptist. Confess. dict. cap.3. in fin. versic. quæ quidem innovationes fol.293. Roderic. qq. Regular. tom.1. quæst.8. art.4. column.2. versic. imò talis confirmatio, Suarez de legib. lib.8. cap.19. sub n.1. vers. quia confirmatio ex certa scientia, &c. & t.20. sub n. 8. vers. secundo dicendum est, &c. ac seq.

16. Postremò hujusmodi non usus eo minus allegari debet pro parte PP. dict. Congregationis, qui, sive ejusdem Instituti Confratres in dicta Civitate Neapolis superioribus annis à sanct. memor. Urbano Octavo similem prohibitionem obtinuerunt, ut apparet ex Brevi, Dat. die 17. Maii 1631. producto in Registro Rotali fol.297. & seqq. Itaque justitiæ, & æquitati consonum est, ut eodem ipsimet jure æquo animo utantur erga se ipsos quod in alios exercuerunt, juxta illud Tob. cap.4. ibi, quod ab alio oderis fieri tibi, vide ne tu aliquando alteri facias; ac in Evang. S. Matth. cap. 7. in princip. & S. Lucæ cap.6. post med. & in capit. dilecti, ubi gloss. in verb. nolles de major. & obed. ac in l.1. ff. quod quisque jur. cum concord. relatis per Tiraq. de retract. lignag. §.1. glos.13. sub n.6. vers. præterea cum seq.

17. Cùm igitur ex prædictis, & aliis doctè, ac plenè adductis in duabus præcedentibus decisionibus coram R. P. D. meo Royas sub diebus 24. Junii 1647. & 24. Januarii 1648. appareat justitia sententiæ Rotalis, cujus validitas ex ipso processu justificatur, in quo fuerunt servata servanda, juxta decis. Veral. 362. part.1. Jure merito fuit per Dominos conclusum illam esse confirmandam, ad text. in cap. in qua, ubi gloss. & DD. de sentent. & re jud.

Et ita decisum informantibus tantum RR. PP. Theatinis. Alia verò parte sæpè sæpius citata, &c.

DECISIO LXXVI.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Bichio.

In causa Pampilonen. Alienationis.

Veneris 15. Januarii 1649.

§. 1. ALienatio Molendini, aliorumque bonorum spectantium ad Archidiaconatum de Tablafacta de anno 1613. in Sanctium de Moreal, invalida hodie dicta fuit ex defectu causæ, & solemnitatis copulativè requisitæ in alienationibus bonorum Ecclesiæ, c.1. de rebus Eccles. non alien. in 6. Clem.1. eod. tit. & utrobique Doctores Covarr. variar. res. l.2. c.17. n.2. Rot. decis.22. n.2. p.6. recent.

Fuit siquidem ad alienationem deventum ut solveretur æs alienum contractum ab Archidiacono illius temporis pro extinguenda pensione, quæ super Archidiaconatu reservata fuerat ad favorem clar. mem. Cardinalis Antonii Facchenetti, ejus æris alieni solutio cùm ad ipsum Archidiaconum spectaret non secus, ac pensionis extinctio, & solutio ex fructibus beneficii, Cæs. de Grass. decis.82. nu.1. de præbend. Seraphin. decis.66. n.3. Rota inter impress. post Pacif. de Salvian. decis.187. n.4. & decis.5. sub n.3. vers. maximè p.7. recent. præbere non potuit justam causam alienandi proprietatem bonorum Ecclesiæ, ut in puncto Rota decis.94. num. 64. vers. ac de solation. part.7. recent. oportet enim quòd causa, sive necessitatis, sive utilitatis respiciat ipsam Ecclesiam, non autem titularem, §. nos igitur auth. de non alien. Redoan. de rebus Eccles. non alien. quæst.29. num.108. & 2. seqq. Rota decis.318. nu.16. & seqq. part.5. recent. ubi dicitur quòd alienatio reperitur prohibita favore Ecclesiæ, non autem Clericorum, ut sunt verba gloss. in l. jubemus 14. verb. consentiente C. de Sacros. Eccles. sicut in simili dicimus, quòd necessitas, ob quam fieri potest unio, quæ est species alienationis, cap. cum in fin. de his, quæ fiunt à Prælat. sin. cons. c. consideranda est non respectu Clericorum, seu Canonicorum Ecclesiæ, sed ipsiusmet Ecclesiæ, ut in cap. exposuisti, de præb. benè advertit Butr. num.2. Abb. num.4. in fin. versic. & considera, Imol. num.1. quos sequuta est Rota in Mediolan. Cimiliarcatus 10. Martii 1645. §. pro necessitate, vers. quia licet, coram R. P. D. meo Peutingero.

2. Præter quod ut ex causa æris alieni bona alienari possint requiritur, quòd creditores urgeant apud Judicem, Redoan. de reb. Eccles. non alien. q.19. n.1. & 87. Quarant. in Summ. Bullar. verb. alienatio, n.36. Gabr. cons.188. n.5. lib. 1. Giovagnon. cons.22. n.5. & n.15 lib.2. cum aliis allegat. à Moder. Carpeon. contr. forens. cap.105. n.58. nec pro debito scutorum 1100. alienari debuissent plura corpora valoris scutorum 2600. cum ea, quæ propter necessitatem conceduntur eatenus valeant, quatenus necessitas urgeat, & non ultra, ut in terminis Giovagnon. d. consil.22. num.6. & num.16. lib. 2. Gabr. dicto consil.188. num.5. versic. secundo quia, Natt. Menoch. & alii, quos refert, Modern. Carpen. d. cap.105. num. 65. & seq.

3. Neque alienatio sustineri potest ex eo, quod nisi pensio fuisset extincta redditus Archidiaconatus non fuissent satis pro congrua sustentatione Archidiaconi, & pro oneribus eidem Archidiaconatui annexis distribuendi dietim Portionariis, cæterisque Ministris Ecclesiæ portionem quamdam panis, & vini; tum quia id non probatur nisi ex assertione alienantium, cui non creditur, Ancharan. in Clement. 1. sub n.5. de rebus Eccles. non alien. Oldrad. cons.261. per tot. Paris. consil.36. n.11. lib.4. Ægid. decis.617. in princ. Rota decis.716. num.1. decis.752. num.3. part.1. divers. prout nec creditor assertioni ipsius executoris, quando judicialiter procedere tenebatur, Rota d. decis.752. num.3. part.1. divers. decis.261. num.6. part.4. tom.2. decis.94. num.44. & 45. par.7. recent. decis.36. num.3. & 9. decis.37. numer.6. apud Cenc. de cens. & debuisse judicialiter procedere in casu nostro dicam infrà. Imò contrarium convincitur ex locationibus plurium annorum datis in Summ. Archidiaconi num.6. ex quibus paret, quòd soluta pensione, & supradictis aliis oneribus adhuc supererant pro Archidiacono scut. annua ultra 500. monetæ, & licèt locationes non probent verum valorem,

rem, sufficiunt tamen ad probandum quid, & quantum fuerit tempore locationis perceptum, Rota coram Reverendiss. Urgellen. decis.307. n.4. & 5. & in aliis celatis in Romana fideicommiss. de Maximis 20. Novemb. 1647. §. visa etiam cor. R. P. D. meo Ottobono, ita ut ea inde resultet probatio, quod contractus postea celebratus non fuit utilis, sed damnosus Ecclesiæ, ut ponderavit Rota decis.65. nu.24. p.2. diversor. decis.175. n.2. p.4. relat. ab Addeo. ad Buratt. decis.253. n.21. & decis.114. n.63. p.7. recent.

4. Tum etiam quia quatenus redditus Archidiaconatus supradictis oneribus, & congruæ sustentationi Archidiaconi non sufficeerent, poterat Archidiaconus intentare judicium super nullitate pensionis, seu illius reductionem petere, juxta notata per Garzias de benefic. part. 1. cap.5. sub nu. 424. Lother. de re benef. lib.5. quæst.42. num.57. unde excluditur necessitas alienandi, Jason. in l.commodis, n.4. ff. de re jud. Cuman. in l.pete, § prædiam n.3. ff. de leg.2. Gabr.consil. 218. sub num.6. versic. tertio quia lib.1. Mascard. de probat. conclus.75. num.83. Redoan. de rebus Eccles. non alien. quæst. 19. num.83. & seqq. seu utilitas, quæ esse debet indubitata, & evidens. Giovagnon. consil.22. num.14. lib.2. Redoan. de rebus Eccles. non alien. quæst.20. num.83. Rota decis.65. num.27. p.2. divers. & in Romana Censûs 24. Maii 1591. coram clar. memor. Card. Hieronymo Pamphilio.

5. Non obstat, quòd præfatæ causæ alienationis fuerint narratæ Papæ in litteris confirmationis desuper obtentæ, ideoque videantur ab ipso approbatæ, ac ulteriori probatione opus non sit, Redoan. de rebus Eccles. non alien. q.19. n 109. & seqq. quia hoc fortè procedit quando Papa in litteris confirmationis asseruit adesse causam necessitatis, sed in casu nostro cùm in eisdem litteris Papa rescripserit conditionaliter, dummodò videlicet alienatio pro evidenti necessitate, & minori damno facta fuerit, ac in evidentem dicti Archidiaconatus cesserit, & cedat utilitatem, constat quòd noluit causas expressas approbare, sed illarum approbationem executoribus sub dicta conditione remittere, Rota inter recent. decis.612. num.7. part.2. & in Neriton. Pensionis 5. Novemb. 1601. cor. Litta impress. apud Marches. de commiss. conv.1. fol.531. n.4. in Metropolitana Pensionis 2 Junii 1645. §. non revel. coram, & in his terminis Cavaler. dec.288. n.6. Rot. diversor. 180. n.6. vers.3. non obstat, & n.7. p.2.

6. Deest pariter solemnitas, nempè beneplacitum Apostolicum, quod enim obtentum fuit de anno 1622. non suffragatur. Primò quia subreptitium, cùm non fuerit Papæ narratum, quousque de anno 1683. secuta fuerit alienatio, & bonorum possessio tradita emptori, ut narrari debuisset, quia per hujusmodi traditionem alienantes incidebant in pœnam Extravagantis ambitiosæ, licèt in alienationis instrumento reservaverint simpliciter beneplacitum Apostolicum, Navar. cons.1. versic. si non procedat de rebus Eccl. non alienan. Garzias de benef. p.1. c.4. nu.37. Gonzal. super regul. 8. Cancell. gloss.12. n.97. Marc. Anton. Genuensis in prax. Archiepisc. Neapolit. c.61. per tot. 106. aliique relati à Mordern. Carpensi controv. forens. c.106. n.21. quicquid dicendum esset, si beneplacitum reservatum fuisset cum clausula, non aliàs aliter, nec alio modo, juxta distinctionem traditam à Chald. de emphyt. lib.6. cap.6. n.32. & 33.

7. Secundò quia non fuit servata forma Brevis, ut debuit cap. cum dilecta, ibique Abb. n.5. de rescript. Marescot. variar. resol. lib.1. cap.68. n.5. Cavaler. dec.288. n.2. 3. Revereo. Urgellen. dec.230. n.14. Rota inter recent. dec.624. n.1. p.1. Illud enim mandat per executores procedi ad alienationis confirmationem, si & postquam constiterit de evidenti necessitate, & utilitate Ecclesiæ vocatis vocandis, quæ clausula imponebat executori onus assumendi partes Judicis, & per legitimas probationes prævia citatione interesse habentium, non autem per extrajudicialem informationem cognoscendi de causis narratis, cap. exhibita, & ibi Abb. n.6. in ultim. notab. de Jud. Felin. in cap. fin. n.23. de præsumpt. Gratian. discept.596. n.30. & seq. & in puncto Rota dec. 624. n.4. p.2. decis.94. n.49. part.7. recent.

8. At neque citati fuerunt Procurator, Fiscalis, & Porcionarii interesse habentes propter portiones panis, & vini, sibi ex fructibus Archidiaconatus debitas, quorum aliqui se opposuerunt alienationi; cùmque essent certi, citandi erant nominatim, non autem per edictum, Abb. in cap. ex tua, num.3. de cler. non residen. Surd. consil.181. num.6. Seraphin. decis.1276. num.4. Rot. inter recent. decis.624. num.8. part. 1. decis.516. num.11. part.5. neque coram executore factæ fuerunt firmiter probationes, sed tantum exhibiti testes alias informiter examinati qui non probant l. si quando, Cod. test. cap.2. eodem tit. ubi Abb. num.7. Felin. num.6. Dec. num. 27. adeo quòd ex ipsa lectura processus elidatur præsumptio, quæ regulariter stat pro executore, ejusque sententia, & ut justificata ex actis nullius momenti sit, ut in his terminis Cavaler. decis.215. num.4. Rot. decis.94. num.43. part. 7. recentior.

Et ita decisum utraque parte informante.

DECISIO LXXVII.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Cerro.

Romana hæreditatis de Gratianis.

Veneris 28. Junii 1649.

§. 1. LÆlius de Gratianis Francisci patruus non sevocavit in dubium validitatem sententiæ Rotalis latæ ad favorem ipsius Francisci, sed illius justitiam, & iterum repetebat, quòd ille nunquam probaverit se esse filium Horatii. Quod tamen etiam hodie DD. rejecerunt, & pro confirmatione sententiæ responderunt, ea moti ratione, quia cùm probatio filiationis respectu Progenitoris, vel sit impossibilis, vel difficillima, solæ præsumptiones, & conjecturæ admittuntur, cùm istæ simul coacervatæ in hac materia faciant plenam, & concludentem probationem contra quoscumque cap. per tuas, de probat. l. si vicinis, C. de nupt. Alex. consil.88. sub num.9. versic. tamen illis non obstantibus, lib. 7. Natt. consil.235. num.1. & seqq. Rot. decis.430. num.13. & 14. part.5. decis.314. num.19. vers. quoniam quoad qualitatem, & num.21. part.6. ac admissum fuit in Farfen. bonorum 23. Januarii 1647. coram R. P. D. meo Corrado, §. quia licet, & firmatur in Bononien. spolii 16. Martii 1648. coram R. P. D. meo Ottobono §. quod verò.

2. Conjecturæ enim, & præsumptiones, quæ pro Francisco deducuntur in decisione emissa 7. Februarii 1642. coram R. P. D. meo Royas, efficaces omninò, & concludentes adhuc Dominis visæ fuerunt.

3. Prima namque ex eo desumpta, quòd ille in lucem prodiens anno 1613. ex Olympia de Mercadantibus sacro baptismatis fonte ablutus fuit tanquam filius ejusdem Horatii, & uti talis descriptus in libro Baptismali, ut ex partita ea inde extracta, Summario Francisci n.2. vehementer ostendit argumentum filiationis, ut præter deductos in dicta decisione consideravit Rot. in Romana filiationis 10. Junii 1612. sequitur, cor. bon. mem. Pirovano in Romana de Javellis 13. Novembris 1613. cor. bon. mem. Ubaldo, & in Romana de Catalanis 27. Novemb. 1630. cor. bon. mem. Merlino in recent. dec.409. n.5. & 6. p.5. Eoque magis cùm ex dispositione secundi reatus juxta 8. Interrogatorium probetur in dicto actu personaliter intervenisse eundem met Horatium Patrem, ipsumque instititisse; ut Franciscus tanquam ejus proprius filius baptizaretur dict. Summario num.3. quod proinde plurimum confert ad probationem filiationis, ut in inferioribus terminis tradit Surd. consil.1. num.45. ut dixit Rota in recent. dec. 199. num.2. vers. Baptizatio part.3. & in dicta Romana filiationis dict. §. Secundo subsequitur, circa finem, ac admisit in Romana de Bonellis 28. Novemb. 1614. coram bon. mem. Ubaldo §.1. vers. nam consultur.

4. Secunda ex nominatione, tractatu, præstatione alimentorum, educatione, ac communi reputatione, & fama apud omnes, & signanter apud vicinos, quòd Franciscus esset filius Horatii, & tanquam talis ab eo educaretur, alimentaretur, ac denominaretur, ut deponunt testes, Summario dicto num.3. efficax pariter, & valida non solùm contra Parentes, ita tractantes, & denominantes, sed etiam contra tertium, præsertim aliis concurrentibus deducta fuit per Rot. decis.471. n.8. vers. verum etiam 1. part. dicta decis.409. num.20. & plenius dicta decis.430. num.67. & 68. p. 5. & dicta decis.314. num.3. part.6. recent. ac in dicta Romana bilanciorum, §. Tertio convincitur.

5. Tertia ex formæ similitudine probata per testes, summario n.4. licèt ut plurimum fallax de se sola non revelet, juncta tamen cum aliis illas corroborat, & adminiculatur, ut dicit Rot. d. decis.314. n.20. p.6. recent.

6. Quarta deprompta ex aliis pluribus testibus concludentibus Olympiam è statu meretricio transitum fecisse ad concubinatum cum solo Horatio, quodque tempore conceptionis, & nativitatis Francisci ad illam nemo habebat accessum præter ipsum Horatium, qui eam domi ab eodem conductæ, & sitæ è conspectu propriæ habitationis ad meliorem illius custodiam amore maritali retinebat, ibique alimenta, & alia necessaria dietim subministrabat sub spe illam ducendi in uxorem, prout tandem in articulo mortis eam duxit, eodem Summ. num.9. & 10. Ex quo propterea necessaria resultat juris præsumptio, quòd Franciscus verè sit filius Horatii illam pro concubina retinentis secundùm gloss. Magistr. in cap. Michael. de fil. presbyt. quam sequitur Alexand. cons.157. num.2. versic. tamen non ita præsumitur, lib.5.

lib.5. aliique relati in dicta decis. R.P.D. mei Royas §. *quintam clausam*, idemque tenuit Rota *dicta decis.314. num.14. part.6.* ac admissum fuit in dicta Farfen. Bonorum, §. *nam testes*. Et licet nonnulli ex præfatis testibus patiantur aliquas exceptiones personales, quia tamen agitur de re, in qua non est ita facilè reperire testes omni exceptione majores, & veritas aliter haberi non potest, ad eam probandam admittuntur testes etiam inhabiles, ad text. *in cap. veniens el §. in fin. de testib.* & præter adductos in dicta decis. §. *nec obstat exceptiones*, in puncto fuit responsum supra in allegata Romana filiationis coram bon. mem. Pirovano §. *fin. & in d.decis.314. num.27. part.7. recent.*

7. Quinta denique resultans ea propriis confessionibus eorumdemmet Lælii, & Octavii patruorum, tam extrajudicialibus, ex quo post mortem Horatii ipsi solicitè affectarunt Francisci curam, Summar. n.5. & passi fuerunt ipsum possidere hæreditatem paternam, quæ aliàs ad eos spectasset: quàm judicialibus, agendo contra eumdem Franciscum uti filium, & hæredem Horatii, & contra ipsum obtinendo mandatum executivum pro debito hæreditario illius, quod deinde exequi fecerunt super quadam Domo pariter illius hæreditaria, ejusque pretium consequuti fuerunt, eodem Summ. n.6.7. & 8. tanquam omnibus aliis validior, & de se sola sufficiens illum constituit in quasi possessione filiationis contra ipsos Lælium, & Octavium Patruos ita confitentes, & illum pro tali denominantes, ad text. *in l.cum probum, C. de liberal. caus.* ut ad propositum tradunt Menoch. *de præsumpt.lib.6. præsumpt.53.num.23.* Gratian. *discept. forens. cap.653. num.71. & cap.734. num.32.* cæterique adducti in dicta decisione §. *Quarta*, & quæ omnes, & præter ipsos faciunt deducta per Alex. *consil.181.num.8. lib.7.* Paris. *cons.10. num.89. cum seqq. lib.2.* Natt. *consil.59. num.15. lib.1.* Petr. *de fideicom. quæst.11. num.299.*

8. Nec relevat, quod hujusmodi confessiones factæ fuerint in alio judicio ad alium finem, & effectum, quodque fuerint revocatæ, & non præjudicent in non dependentibus à voluntate confitentium.

9. Quia ultra alias responsiones datas in dicta decis. R.P.D. mei Royas confessio facta in diverso judicio, & ad diversum effectum, quando prout hîc est adminiculata probat contra confitentem in quocumque alio iudicio, & ad quemcumque alium effectum, ut respondit Rota *in Romana Fideicommiss. de Guidis 28. Junii 1630. coram Eminentissimo D.Card. Hieronymo Verospio in recent. decis.338. num.7. part.7.* Et cùm confessiones, de quibus agitur, emanaverint circa actus filiationi proportionabiles, & proprios, ac circa statum personæ Francisci, sintque plures, & geminatæ variari non potuerunt, *l. ingenuum cum ibi notat. ff. de stat. homin.* Alex. *consil.35. num.13. lib.7.* cum aliis per Gratian. *discept. forens. cap.869. num.16.* Minusve revocari in præjudicium juris ipsi Francisco acquisiti, gloss. final. *in d. capit. per tuas*, ibique Felin. *num.84. versic. quia sicut, de probat.* Surdus *consil.169. num.9.* Gratian. *ubi suprà, cap.116. num.5.* cum concordantibus congestis in *Avenionen. Alimentorum 28. Januarii 1647. coram R.P.D. meo Corrado, §. nam assertio, versic. Nec deinde, & §. quoniam assertiones*, prout nec revocatæ fuerunt, & præsertim ab Octavio, de cujus hæreditate agitur, imò ab utroque effectuatæ per supradictam crediti exactionem. Nec dicuntur emissæ circa non dependentia a voluntate confitentium, quia exinde non prætenditur, quòd Franciscus efficiatur filius Horatii, sed deducuntur ad effectum probandi veritatem ejus filiationis, quod omninò dependet à voluntate confitentis, ipsique præjudicat ut benè responderur in altera decis. §. *nec obstat quod confessio*.

10. Cæterùm iterum DD. dixerunt non obstare depositiones testium pro Lælio examinatorum. Tum quia detecti fuerunt non informati, inverisimilia deponunt, convincuntur de mendacio, & non percutiunt tempus conceptionis, & nativitatis Francisci; tum etiam quia in concursu cum illis aliis pro Francisco examinatis numero pluribus, melius informatis, verisimilia deponentibus, & concludentibus de loco, & tempore, non sunt attendendi, cùm magis sit credendum præfatis testibus Francisci, tot meliores qualitates habentibus, ut singulas ponderando responsum fuit in dicta decisione §. *minus obstat, quod probatio cum quatuor seqq.* Ideoque præsertim junctis supra ponderatis confessionibus, quæ regulariter prævalent mille testibus in contrarium examinatis, per ea quæ tradunt Aym. *consil.61. num.3. versic. Confessio enim*, Gabr. *de testibus concl.4. num. 45.* bon. mem. Burat. *decis.117. num.8.*

11. Firmata igitur filiatione Francisci per subsequens matrimonium inter dictos Horatium, & Olympiam, ejus progenitores, contractum anno 1621. effectus fuit verè, & propriè legitimus §. *primo. Auth. quib. mod. natur. effic. legit.* Jas. *in l. generaliter, §. cum autem, num.9. C. de instit. & subst.* Rip. *in l. si unquam, num.86. C. de revoc. donat.* Hondedeus *cons.72. num.26. lib.2.* Lup. *de illegit. comment.4. §.3. numer.1. cum seqq.* Mantic. *de conjectur. lib.11. tit.12. sub num.4.* Gabr. *de legitimat. concl.1. num.18. & seqq.* aliique adducti in dicta decis. §. *quod verò*. Ac habilitatus ad succedendum proinde ac si usque ab initio ex legitimo matrimonio progenitus fuisset, dum nulla causa impedimenti inter ipsos conjuges intercessit, *l. nemo quin, vers. Neque enim, C. de natur. lib.* Hond. *d.cons.72. n.27. libr.2.* Ita ut proinde ipsi ritè, & rectè concessa fuerit immissio pro medietate hæreditatis dicti Octavii Patrui in concursu cum Lælio altero Patruo, succedendo in stirpe jure repræsentationis ejusdem Horatii Patris, & respectivè germani fratris præfatorum Octavii, & Lælii juxta claram dispositionem tex. *in §. si igitur, Auth. de hæred. ab intest.* ut probatur in eadem decis. §. *Tota difficultas*.

12. Ad ea verò, quæ longa serie in contrarium deducta fuerunt, vel plenissimè satisfactum fuit, tam in prædicta decisione R.P.D. mei Royas, quàm in aliis decisionibus contra Attavantem emanatis coram eodem 29. Maji 1643. & coram R.P.D. meo Meltio 11. Decembris 1648. vel non indigent responsione,

Et utraque, &c.

DECISIO LXXVIII.

Sacra Rota Romana coram R.P.D. Celso.

Cusentina Canonicatus.

Sabbati 5. Junii 1649.

§. 1. JOsepho de Feria Proviso Apostolico de Canonicatu, seu Præbenda Metropolitanæ Ecclesiæ Consentinæ mandatum de manutenendo esse concedendum in illius possessione dixerunt Domini, qui ex publico instrumento celebrato sub die 26. Octobris 1642. apertè constat eum possessione accepisse de dicto Canonicatu, quod quidem instrumentum possessionis probat quoad omnes juris effectus, & per consequens etiam sufficit ad effectum manutentionis, dum non demonstratur, quod tunc temporis alius possideret ex doctrina Bart. *in l. Prædia, ff. de acquir. possess. l. non idcirco*, ubi Bald. *C. de fid. instrum.* quam indistinctè Rota sequitur, ut millies dictum fuit, & signanter *in dec.203. n.3. p.1. diversf. dec.92. n.1. p.1. recent.* & fuit resolutum *in Elnen. Camerariæ 13. Martii 1617. coram bon. mem. Buratto, necnon in Lunen. Sarzanen. beneficii ... Junii 1625. cor. Durano.*

2. Non obstat, quòd postea sub die 30. Januarii 1644. Joannes Dominicus Jannocarus dicti Canonicatus possessionem acquisierit. Quia stante anteriori possessione Josephi recentior præsumitur clandestina, & injusta, & consequenter non manutenibilis, ad text. *in c. licet causa de prob.* Bart. *in l.1. §. quod ais, n.2. & in l. si duo, sub n.4. ff. uti possid.* Seraph. *dec.1106. n.3.* Rot. *dec.130. n.5. p.7. recent.*

3. Et licèt possessio dicti Joannis Dominici justa prætendatur, ex quo capta fuit in vim Gratiæ Apostolicæ certo modo obtentæ, & vigore decreti Judicis executoris, quæ propterea videtur dici non posse spoliativa, juxta gloss. *in cap. præsertim verb. in aliam in fin. 7. q.1. c. inter quatuor de major. & obed.* Gemin. *cons.112.* Cravet. *cons.5. n.8.* cum aliis, quos congerunt Gabr. *concl.1. n.123. de restit. spoliat.* & Menoch. *de recuper. poss. remed.8. n.3.* Tamen quia Exequutor nulliter, & injustè processit, nequaquam dici potest quòd privaverit Josephum sua possessione, adeo ut ipse, non obstante dicti Joan. Dominici immissione, sit manutenendus, ut per DD. *in l. clam possidere, §. qui ad nundinas, ff. de acquir. possess.* Rot. *decis.539. n.5. part.3. recent. & decis.233. n.20. decis.366. n.1. & seq. & decis.417. num.2.* coram bon. mem. Coccino, Gregor. XV. *decis.9. n.4.*

4. Nullitas autem ex eo resultat, quia dum ex Exequutore Apostolico tradita fuit possessio dict. Canonicatus ipsi Joan. Dominico, citatus non fuit Joseph, prout requirebatur, cùm in illius possessione reperiretur, certum est enim nullam possessionis avocationem fieri posse, nisi possessore citato, ad text. *in l fin. C. si per vim, vel alio modo, l. de unoquoque, ff. de re jud.* Roman. *consil.69. n.12.* Alexand. *cons.5. num.1. versic. non constat, lib.2.* & præsertim de Exequutore litterarum Apostolicarum, ut partes Judicis assumere teneatur alio existente in possessione, declarat Felin. *in cap. final. num.24.* & ibi communiter DD. *de præsumpt.* Rota *in nov. decis.30. de rest. & decis.102. in princ. par.1. divers.* Ita ut aliquid facere non possit, nisi parte citata, text. est satis clarus in *l. de uno quoque, ff. de jud.* Rota *in causa Terrason. eleemosynariæ 28. Januarii 1605. coram Card. Lancellocto Juniore, Ripana benef. 12. Februarii 1599. cor. Justo, & in Mediolan. benef. 16. Novemb. 1611. cor. Ubaldo*, quod fortius procedit in hac facti

cti

cti contingentia, quia Exequutor fuit mixtus stante clausula in litteris Apostolicis apposita, vocatis vocandis, quę facit semper executorem mixtum, & propterea tenebatur tantò magis partes Judicis assumere, & citare Josephum jam possidentem, ad text. *in c. licet Episcop.* & ibi gloss. *verb. eo non vocato, de præb. in 6. cap. exhibita, de jud.* Oldrad. *consil. 22. num. 2.* Calderin. *consil. 4. de dilat.* Felin. *in cap. fin. num. 23. & seq. de præsumpt.* cum aliis relatis per Rot. *decis. 538. num. 6. part. 5. recent. com. 2.*

5. Non sufficit quòd Jannocarus prætendat dictum Josephum fuisse citatum, quia hoc non probatur, præterquam ex sola assertiva emanata in Judicis sententia, & tamen Judici non hoc asserenti, & quòd adhibita fuerit causæ cognitio, ac servatæ fuerint solemnitates, quæ solent, & debent observari, fides non est adhibenda, cum super his confici soleant separatæ scripturæ, ut benè explicat Menoch. *cons. 339. sub n. 18.* Præterea constare etiam deberet de modo, quo ista citatio facta fuit, videlicet, an fuerit personalis, vel per edictum, & si per edictum an servata fuerint requisita de quibus per Vestr. *in prax. lib. 4. cap. 3. n. 4.* Pas. *in prax. tom. 2. fol. 25. col. 3. n. 11.* Rot. *decis. 104. n. 10. p. 6. recent.* & præcesserit citatio personalis, quæ omninò requiritur, ex text. *in Clement. 2. de re judicata*, Seraph. *decis. 1276. n. 4.* adeò ut ille, qui nunquam fuit personaliter citatus, citari neque possit per contradicta, Put. *decis. 109. l. 2.* cum aliis per Cardinal. Cavaler. *decis. 410. n. 2.* Nec refert quòd dici possit Josephum fuisse absentem, quia nihilominus citari personaliter debuit eò in loco, in quo reperiebatur, ut post Imol. *consil. 105. col. 1.* Rota apud Caputaq. *decis. 11. num. 3. part. 1.* Dec. *consil. 460. n. 29.* vel saltem in Domo suæ solitæ habitationis, & ad valvas Ecclesiæ Cathedralis in qua est Canonicatus controversus, juxta dispositionem text. in *Clemen. causa 3. de election.* cujus formam esse præcise servandam ad effectum ut absens sua possessione privetur, firmavit Rota in Rossanen. Parochialis 14. Junii 1645. sub §. nullitas coram Reverendiss. P. D. meo Otthobono. Ultra quod etiamsi constaret de citatione per Edictum in loco Beneficii, in hoc casu non officeret, quia dictus Jannocarus impetravit Canonicatum sub narrativa quòd Joseph in Urbe reperiebatur, à qua discedere noluerat, unde optimè sciebat ubi ille morabatur, & propterea in eadem Urbe citari debebat, prout fuerat demandatum in ipsis literis Apostolicis ejusdem Jannocari ibi citato dicto Josepho.

6. Atque ita cùm de legitima citatione non constet, & paria sint aliquid non fuisse legitimè factum, & non fuisse factum, *l. nihil interest, ff. de reg. jur.* ex hujus citationis defectu non fuit privatus Joseph sua possessione, qua stante non est ei deneganda manutentio ex vulgato §. *retinendæ instit. de interd. cum concord.*

Et ita utraque parte informante fuit decisum.

DECISIO LXXIX.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Cerro.

In causa Cæsaraugustana Distributionum,

Lunæ 7. Junii 1649.

§. 1. REdditus Ecclesiæ Cæsaraugustanæ, dum olim ipsa existebat in statu Regolari Ordinis Sancti Augustini, in unicam dumtaxat bursam, seu massam communem reponebantur, & de ipsis participabant tam Canonici, quàm Portionarii, cæterique Beneficiati, ea tamen forma, ut Canonici integram, Portionarii verò dimidiam portionem pro distributionibus quotidianis, diurnis, ac nocturnis reciperent. Verum Clemens Octavus sanct. mem. anno 1604. ad preces Philippi Secundi, tunc temporis Hispaniarum Regis eamdem Ecclesiam sæcularizavit, ac numerum Canonicorum ad unum dumtaxat redactum ad viginti quatuor auxit, quorum contemplatione, & utilitate novos redditus antiquæ massæ applicavit, novamque massam ex illis pro ipsorum tantummodo commoditate fieri mandavit, addito, quòd deductis prius oneribus omnes præfati Canonici de fructibus dictæ novæ massæ æquis portionibus, & indifferenter participare deberent, sine tamen præjudicio Portionariorum, aliorumque participantium de distributionibus, & aliis fructibus ad antiquam massam hactenus spectantibus; Et insuper pro prospero, & felici statu, ac regimine ipsius Ecclesiæ, & pacifica perceptione, divisione, & repartitione distributionum, Anniversariorum, Eleemosynarum, aliorumque emolumentorum concessit Capitulo plenam, & totalem facultatem condendi Statuta, licita tamen, & honesta, nec Sacris Canonibus, Decretis Concilii Tridentini, & Constitutionibus Apostolicis non contraria per Nuncium Apostolicum, vel Archiepiscopum Cæsaraugustanum examinanda, & approbanda. Cujus quidem facultatis vigore, ad tollendas omnes differentias super hujusmodi divisione, & repartitione oriundas, conditum fuit anno 1606. à Procuratoribus Capituli solemniter constitutis, quoddam statutum mandans, quòd ex novis redditibus Capitulo applicatis in dicta Bulla sæcularizationis, tantùm adderetur Bullæ communi, ut Decanus, & Dignitates, ac singuli Canonici regalia sex, Portionarii verò, & Beneficiati participantes regalia tria pro distributionibus quotidianis, horis diurnis consequerentur. Et hujusmodi Statum successivè a bon. mem. Cardin. Merlino, tunc temporis Hispaniarum Nuncio authoritate Apostolica examinatum, & confirmatum fuit, atque capitulariter à Canonicis acceptatum, & observatum usque ad annum 1631. quod hujusmodi præstationem se se amplius non teneri dixerunt. Unde introducta desuper lite, & terminato Judicio possessorio ad favorem Portionariorum cœptum fuit petitorium, in quo editis tribus decisionibus, 3. Decembris 1640. 22. Junii 1641. coram Eminentiss. D. Cardin. Panzirolo, & 21. Maji 1641. coram Reverendiss. D. Salamantino, latæ fuerunt duæ sententiæ conformes declarantes Capitulum teneri prædictum Statutum servare, & juxta illius formam, singulis annis supplere in bursa communi tantam quantitatem, quæ sufficiat pro dictis tribus regalibus unicuique Portionario singulis diebus præstandis; sed causa per appellationem mihi delata, proposui discutiendum; An sententia Rotalis sit confirmanda, vel infirmanda, & confirmandam esse post quartam disputationem Domini responderunt; Quia non revocata in dubium illius validitate, Justitia convincitur ex lectura ipsius Statuti ad litteram disponentis circa distributionum repartitionem juxta modum in eadem sententia expressum; Præfatum enim Statutum cùm clarè, & specificè loquatur, ad unguem servari debet, nec ab illius expressa dispositione recedere licet, ad text. in *l. Ancilla*, ibique Gloss. *ff. de furt.* & *in l. Constitutionibus, ff. de municipal.* Bald. *in l. Gallus §. si ejus, in secundo notab. ff. de liber. & postum.* aliique relati in prima decisione Eminentiss. D. Card. Panziroli, §. *Cum autem circa finem*, & *in decisione coram Reverendiss. D. Salamantino*, §. *sed quia*. Præsertim cùm emanaverit de partium consensu, à Nuncio Apostolico in amplissima forma fuerit confirmatum, & à Capitulo per plures annos executioni demandatum, ex quibus proinde transivit in contractum, & effectum fuit Papale, itaut per consequens in perpetuum veniat observandum, ex plenè probatis in omnibus supradictis Decisionibus.

Nec subsistit, quòd in pluribus advetsetur dictæ Bullæ sæcularizationis Clementis Octavi.

2. Prima enim contrarietas ex eo desumpta, quòd redditus Beneficiorum suppressorum ex forma ipsius Bullę ponendi essent in massa nova ad commodum dumtaxat, & utilitatem Canonicorum noviter erectorum, & nihilominus Statutum illos poni mandaverit in massa veteri, ac ad illorum participationem admiserit etiam Portionarios. Tolliter penitus animadvertendo, quòd cùm summus ille Pontifex in dicta Bulla num. 58. admiserit Canonicos noviter erectos ad participationem fructuum mensæ Capitularis, seu massæ antiquæ sine præjudicio Portionariorum de fructibus ad eandem mensam hactenus spectantibus Participantium, ibi, *omnes Canonici præfati de fructibus dictæ mensæ Capitularis æquis portionibus, & indifferenter, sine tamen dilecti Gabrielis, ac Portionariorum, & aliorum de portionibus mensatis nuncupatis prædictis, nec non aliis fructibus ad eandem mensam hactenus spectantibus, & persomnentibus participantium, &c. præjudicio participent, &c.* Ex hujusmodi verò Canonicorum admissione Portionarii maximum damnum, & præjudicium passi fuerunt, cùm exinde antiqua ipsorum portio summoperè diminueretur. Utique ad consulendum eorum indemnitati omnis æquitas suadebat, quòd ipsi admitti deberent ad aliquam participationem massæ novæ, ne contra mentem Pontificis ex dicta clausula, *sine præjudicio*, satis apertè declaratam, ipsi remanent in damno, & evidens præjudicium sentirent, ut optimè ponderatur in prima decisione Eminent. D. Card. Panziroli, §. *& ex hoc etiam*, & in decisione R. D. Salamantini, §. *Participatio vero cum seqq.*

3. Maximè cùm in eademmet Bulla sub num. 107. expressè tribuatur Capitulo facultas condendi quæcumque statuta super perceptione, divisione, & repartitione omnium fructuum, & distributionum etiam quotidianarum à Nuncio, vel Archiepiscopo examinanda, & approbanda pro felici, & prospero hujus Ecclesiæ gubernio; unde cùm statutaria admissio Portionariorum ad participationem Massæ novæ dicatur repartitio fructuum facta pro bono gubernio, & regimine juxta Bullæ permissionem, nullatenus dici valet, Statutum hujusmodi esse illi contrarium, & consequen-

quenter clausulæ generales, quibus eadem Bulla munita reperitur, multò minus obstare videntur, ut benè respondetur in dicta decisione D. Cardinalis Panziroli *dicto* §. *& ex hoc versic. Præser. in cum per eam*, & in dicta decisione D. Salamantini §. *Adeo quod sustentam*.

4. Nec obstat, quòd per dictum argumentum Canonicorum numerum viginti quatuor non excedens, nullum illatum fuerit Portionariis præjudicium considerabile, cum in statu irregularitatis Ecclesia, de qua agitur esset receptitia, & aliquando in ipsa quinquaginta Canonici extiterint.

5. Quia cùm inter partes non controvertatur tempore Bullæ sæcularizationis in dicta Ecclesia unicum tantummodò extitisse Canonicum, maximum proinde præjudicium Portionariis illatum fuit, dum ad participationem Massæ antiquæ, de qua unicus dumtaxat Canonicus tunc temporis existens participabat, viginti quatuor noviter in eadem Bulla instituti admittebantur, & consequenter, cùm regulariter in Gratiis Apostolicis tempus datæ attendi debeat, *cap. eam te*, ibique Gloss. *verb. datam*, & Felin. *num. 18. de resc. cap. si eodem tempore eodem tit. in 6.* Rot. *in recent. decis.* 387. *num. 16. part. 5. & decis. 99. num. 2. & 3. par. 7.* & coram Card. Caval. *decis. 196. num. 1. versic. Quia ad hunc effectum*, præsertim ubi agitur, prout hic, de præjudicio tertii, ut ad propositum dictum fuit coram eodem Card. Cavaler. *decis. 46. num. 4.* Præjudicium Portionariorum ob hujusmodi argumentum fuisse evidentissimum, inficiari non potest, & propterea per dictam clausulam præservatum censetur, ut ratiocinatur dicta decisio D. Salamantini, §. *Absque quod valeat*. Licèt enim hujusmodi clausula, *sine præjudicio*, nihil de novo tribuat, Jus tamen prius inhærens (quod in casu nostro verificatur in perceptione fructuum Massæ antiquæ cum participatione unius dumtaxat Canonici) totaliter præservat Caputaq. *decis. 219. part. 1.* Put. *decis. 123. lib. 2. in correct.* Card. Seraph. *decis. 144. num. 6.* cum aliis in dicta prima decisione D. Cardinalis Panziroli, §. *Et ex hoc etiam colligitur*, ac dictum fuit in Ariminen. Castrorum 14. Februarii 1642. coram R. D. meo Decano.

6. Ponderando insuper, quòd numerus Canonicorum de tempore præfatæ sæcularizationis ad unicum dumtaxat reductus fuerat, quia facultates, & redditus mensæ Capitularis, seu Massæ antiquæ pro majori quantitate nullatenus suppetebant, ut evidenter demonstrat addictio dictorum viginti quatuor noviter erectorum, facta in dicta Bulla prævia assignatione, & distinctione novarum facultatum; Stante enim hujusmodi redditum insufficientia Portionarii, & beneficiati compelli non poterant ad aliquem recipiendum in locum antiquorum Canonicorum demortuorum, & illi validè sese opponere poterant, ut probant Abb. *in cap. cum p. n. 4.* ibique Imol. *n. 10. versic. in eadem gloss. de concess. præben.* Modern. Roman. *de re benef. lib. 1. q. 14. sub n. 19. vers. tamen intelligitur, & n. 21. cum seq.* Cardin. Mantic. *decis.* 239. *n. 3.* Unde multò minus refragari potest, quòd retroactis temporibus hujusmodi Ecclesia fuerit receptitia quinquaginta Canonicorum, dum de tempore dictæ sæcularizationis ob præfatam redditum insufficientiam ulterior. Canonicorum electio fieri non poterat in præjudicium Portionariorum, aliorumque Beneficiatorum, & consequenter eo magis clausula præservativa operari debet effectum suum supra deductum.

7. Secunda contrarietas ex eo, quod statutum faciat æquales Dignitates cum Canonicis, quæ tamen per dictam Bullam erant exclusæ, tam in statu regulari, quam sæculari; non spectat ad præsentem quæstionem cum Portionariis agitatam, ideò Domini dixerunt fore examinandum cum ipsismet Dignitatibus.

Tertia denique deprompta, ex quo idem Statutum confectum fuit à Capitulo absque interventu Archiepiscopi contra formam tam Sacri Concilii Tridentini *sess. 21. cap. 3. & sess. 22. pariter cap. 3. de reform*, quàm ipsiusmet Bullæ sub n. 78. removetur ponderando, quòd erectio novæ bursæ, & repartitio fructuum ac distributionum sunt duo actus penitus inter se distincti, & separati. Quorum primus per Sacrum Concilium locis allegatis, & Bullam d. n. 78. ipsi Archiepiscopo demandatur; Secundus verò concernens repartitionem fructuum, & distributionum non comprehenditur sub Concilio, sed ea forma dictæ Bullæ sub n. 107. Capitulo commissa fuit, cum examine tamen, & approbatione Nuncii Apostolici, vel Archiepiscopi Cæsaraugustani. Unde cùm statutum, de quo agitur, non loquatur, nec versetur super primo actu; scilicet erectionis novæ bursæ, sed super secundo repartitionis fructuum; & solemniter Nuncium fuerit examinatum, & approbatum, (ut toties dictum est) Utique tantum abest, quòd videatur dictæ Bullæ contrarium, quinimò totaliter est ipsi conforme tanquam præcise confectum, juxta formam ab ipsa præscriptam, ut respondetur in omnibus prædictis decisionibus.

8. Nec subsistit, quòd præfatum Statutum revocari potuerit, prout de facto fuerit revocatum.

Quia cùm Capitulum non habeat facultatem statuendi, vel statuta immutandi, nisi accedente Authoritate Apostolica mediantibus prædictis examine, & approbatione Nuncii, vel Archiepiscopi; Statutum verò, de quo agitur (ut sæpiùs dictum fuit) per Nuncium tunc temporis Hispaniarum authoritate Apostolica examinatum, & confirmatum fuerit. Utique tolli non potuit, nec aliter statuendo revocari, eadem Apostolica solemni confirmatione, non intercedente, ex Theoric. Bart. *in l. omnes populi, n. 33. vers. Aut non poterat facere, ff. de iustit. & iur.* quem sequutus fuit Abb. *cons. 25. n. 25. p. 1.* & comprobavit Rota cor. Card. Seraphin. *decis. 538. n. 1. versic. tamen non habet, in recent. decis. 104. sub n. 2. vers. maximè cum ab hujusmodi p. 3. & decis. 87. n. 3. p. 7.* & dictum fuit in dicta decisione Eminentissimi D. Cardinalis Panziroli, §. *Nec videtur*. Ultra quod asserta revocatio tanquam notoriè nulla, & attentata præviis duabus decisionibus coram me editis 17. Februarii, & 26. Junii 1645. revocata fuit, & pro illius revocatione prævia altera decisione sub die 25. Maji 1646. ad Censurarum, & declaratoriæ relaxationem processum ob duritiem Capituli mandatis Rotalibus parere recusantis.

9. Cæterum repetita fructuum diminutio penitus sublata fuit in omnibus aliis præcedentibus decisionibus, & signanter ea quo non solum unquam justificata non fuit; sed plenè elisa ex libris ejusdem Capituli, & relationibus Peritorum, ex quibus apparuit redditus hujus Ecclesiæ à dicto ann. 1607. potiùs fuisse auctos, quàm diminutos. Quinimò suffragari non potest, dum ex forma dicti Statuti Capituli supplere teneretur in bursa communi, quidquid necesse erit pro solutione dictorum trium regalium, ubi respondetur in decisione D. Salamantini §. *fin.*

Atque ita resolutum fuit utraque parte trina vice Informante, hodie verò Portionarii tantùm, &c.

DECISIO LXXX.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Argaelles.

In causa Pampilonen. Decimarum de Verastegui.

Mercurii 15. Junii 1649.

§. 1. INtegras Decimas loci de Verastegui spectare ad Rectorem, & Beneficiatos Parochialis ejusdem loci per tres sententias conformes, fuit decisum contra D. Garcian de Verastegui, & vigore trium conformium, reique judicatæ etiam Executoriales fuerunt expeditæ, exequutæ, reproductæ, atque servati contra eundem quatuor termini, juxta stylum Rotæ ad docen. se paruisse, de quibus Felin. *in cap. Rodulphus n. 41. de rescript.* Vestr. *in prax. lib. 8. cap. ult. n. 19. versic. Termini autem, &c.* Rot. *decis. 554. n. 3. p. 6. recent.* Cùmque pro parte Garciæ non fuerit doctum de paritione, visum fuit Dominis contra eum relaxan. declaratorium, Marian. Soccin. *in cap. Nonnulli, n. 7. de senten. excommunic.* Abb. *in cap. 1. n. 10. de jud.* Cassad. *decis. 5. n. 7. de confess.* Mohedan. *decis. 1. alias 147. de sent. excommunic.* Achill. *decis. 5. num. 2. eodem tit.* Mantic. *dec. 74. n. 1.* Seraphin. *decis. 1113. n. 3.* Buratt. *decis. 17. n. 1. & decis. 725. nu. eodem*, & utrobique Adden. Rota *dec. 445. n. 4. p. 2. recent. 478. per tot. ead. p. 2. Toletana Canonicatus 18. Junii 1646. cor. R. P. D. meo Ottobono, & Trullen. Prioratus 28. Junii, ac Boven. Abb. 10. Novemb. 1645. coram me.*

2. Quia servatis supradictis terminis probata dicitur negativa non paritionis eo ipso, quod per alteram partem non probatur affirmativa, ut benè Seraph. *dict. decis.* 1183. *num. 3. versic. satis dicitur constare, &c. dicta Toletana Canonicatus 18. Junii 1646. & in Asten. Pensionis 14. Decemb. 1648. cor. R. P. D. meo Ottobono*, ubi aliæ cumulantur.

3. Non attento quòd Executoriales D. Garciæ intimatæ non fuerint personaliter, prout debuisse dicunt Innocent. *in cap. final. num. 5. versic. Alias autem, &c. de eo qui mittitur in poss.* Felin. *in cap. Cum sit Romana, n. de appel.* Roman. *cons.* 482. *n. 2.* Rot. *decis. 208. n. 15. part. recent.*

4. Quia cùm dolosè latitaverit ad effectum impediendæ intimationis personalis, sufficiens visa fuit intimatio facta Matri, aliisque Garciæ affinibus, ac insuper domi, atque per Edictum ad valvas Ecclesiarum, Felin. *ubi proximè n. 20. versic. Decimo, nota &c.* Vitalin. *in Clementina 1. in fine, de foro competen.* Covar. *in cap. Alma Mater, part. 1. §. Nota, &c.* Tiraquell. *de retract. lib. 1. §. 0. gloss. 2. num. 4.* Speculat. *in tit. de contum. §. 1. in princ.* cum pluribus per Modern. *Cason.*

naton. de citat. tom.2. cap.11. sub num.259. vers. Declara tertio, quando quis excommunicandus dolo latitat, &c. & per Crescent. *decis.8. alias dec.151. n.1. & 2. de sent. & re jud.* quæ solis exceptis nominibus tota loquitur in nostris terminis.

5. Quod autem D.Garcias, & dolosè latitaverit, & malitiosè se absentaverit ad hunc effectum impediendæ intimationis personalis, constat ex pluribus diligentijs per Nuncium sæpè facti de eo reperiendo in locis Verastegui, Amezqueta, Lecunza, & Villareal, ac in Domibus propria, & affinium, cui Nuncio uti attestanti de re suum officium concernente, standum esse nequit, Put. *dec.187. lib.3.* Seraph. *decis.1223. n.3. versic. Cursors verò, seu Nuncio de diligentia, &c.* Caputaq. *dec.254. alias 3. p.2. rec. 312. n.2. p.2.* Burat. *dec. 789. n.1. & 2.* ibique Adden, *littera A, versic. Nuncio attestanti, &c.* ubi plures refert ad effectum declaratoriæ.

6. Procliviores etiam in hanc sententiam iverunt Domini ob recursus habitos ad Curiam Regiam pro impedienda executione dd. Executorialium, qui recursus præsumuntur facti ad instantia D.Garciæ, cujus intererat impedimentum, *c.Constitutis il 1. de testib.* Seraph. *decis.1094. n.1. & 2. recent. decis.404. n.3. p.5. & decis.309. num. eodem p.7.* qui propterea ob recursus illaqueavit se etiam in censuris Bullæ Cœnæ Domini, *cap. exceptionem 12. de except. Clement.3. eod. tit.* Burat. *decis.536. n.1. recens.291. n.6. p.8.* ubi quod recursus præsumuntur facti ab habente interesse, *Tolosana augmenti servitii 26. Aprilis 1638. cor. Reverendiss. D. meo Dunozet. Decano, & Barbastren. Decimarum 25. Junij 1604. cor. R. D. meo Caprille Episcopo Salamantino.*

Et ita, &c. unica, &c.

DECISIO LXXXI.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Cerro.

Romana Dotis.

Veneris 18. Junii 1649.

§. 1. NUpsit prius Clarix Castaccia Luce de Baronibus, ipsoque defuncto superstite Lucretia communi filia iterum, & secundo nupsit Joan. Baptistæ Balestræ constitura dote scutorum bismille, ac deinde condidit testamentum, in quo suos hæredes instituit ejus Ventrem, omnesque alios filios, tam masculos, quàm fœminas nascituros ex ipsa, & d. Joan. Baptista secundo viro, illisque non extantibus in universa hæreditate vulgariter, & pupillariter, & per fideicommissum eundem secundum virum substituit.

2. Objicit postmodum ipsa Clarix, & vigore præfati testamenti Joan. Baptista Victrinus omnia sua bona occupavit; Nuperrimè verò decessit etiam Lucretia, instituta sibi universali hærede Camilla Pellegrina ejus filia, quæ productis coram A. C. instrumentis promissionis, & solutionis dictæ dotis, judicium introduxit contra ipsum Joannem Baptistam, servarisque servandis; ac legitimatis personis, duo mandata executiva obtinuit, alterum scilicet pro tertia parte dd. scutor. 2000. ratione legitimæ sibi de jure debitæ, alterum verò pro alia tertia parte jure coæqualis successionis cum ipso Victrino, à quibus interposita appellatione, & causa mihi commissa cum clausula, *si quid exequendum*, dubitavi, an mandata A. C. essent exequenda, & omissa illorum validitate, quæ non controvertitur, tota difficultas restricta fuit ad justitiam, quia Joan. Baptista principaliter opponebat, quòd Camilla nullam haberet actionem petendi restitutionem dictæ dotis, uti hæres ab intestato Claricis, a quo ipsa decessit cum testamento, cujus causa facit cessare causam intestati, *l. antequam, Cod. comm. de success. leg. quandiu potest ex testamento, ff. de acquirit. hæred. l.1. Cod. de secund. tabul.*

3. Sed re benè perpensa Domini, hoc minimè obstante, resolverunt mandata A. C. fore exequenda ex aperta dispositione text. *in l. hac edictali, C. de secund. nupt.* ubi cavetur mulierem secundo, vel ulteriori viro nullo liberraris titulo, sive inter vivos, sive per ultimam voluntatem in testamento, vel codicillis posse plus relinquere, quàm unica filia primi matrimonii, & si secus fuerit, prius deducendam esse integram legitimam pro filiis dicti prioris matrimonii, deinde verò residuum inter eosdem filios, & Victricum æqualiter dividendum: Ideòque dum Clarix in omnibus suis bonis Victricum substituit, utique illud plus, quod in fraudem dictæ legis relictum fuit, pro non scripto habetur, & Camillæ ejus nepti competit primo loco detractio integræ legitimæ, deinde verò coæqualis portio remanentis hæreditatis, ut etiam non minus clarè disponitur in Authen. *de nupt. §. optime collat.4.* & hanc sententiam tanquam veriorem, & æquiorem sequuntur Bald. *in d. l. hac edictali n.10. & in l. unica n.30.* ibique Bart. *n.2.* & Castr. *n.4. C. de inoff. dot.* Ripa *in l. quartam n.219. ff. ad l. falcid.* idem Bald. *consil.25. nu. 1. lib.5.* Castr. *cons.250. sub n.1. versic. utrum saltem p.2.* Dec. *cons.245. n.2. & n.3.* Roland. *vers.29. n.11. lib.4.* Rimin. jun. *cons.311. n.15. & cons.333. n.3.* Aym. *cons.142. n.4. & cons.194. n.1.* Ruin. *consil.94. n.5. versic. quod autem, lib.5.* Cephal. *consil.421. n.6. & 10. usque ad fin.* Surd. *cons.237. n.11.* Fontanel. *de pact. nupt. claus.5. gloss.8. tom.4. n.59.* Fachin. *controver. jur. lib.3. capit.70. versic. fundamentum est cum seqq.* Trentacinq. *var. resol. lib.3. resol.5. sub n.34. versic. secunda pœna,* Grat. *discept. forens. cap.463. n.1.* & amplexa fuit Rota coram Crescent. *decis.4. ad fin. de testamen.* aliisque antiquioribus omissis *in Romana legati 27. Martii 1634. §. alterum fundamentum, & Romana quarti dotalis 15. Decemb. ejusdem anni, & 15. Maji 1633. cor. Eminent. D. Card. Hieronymo Veraspio, in Faventina dotis, seu successionis 21. Februarii 1639. cor. R. D. me Decano, in Urbevetana restitutionis dotis 6. Februarij, & 14. Decembr. 1640. cor. bon. mem. Merlino, & 30. Januarii 1642. coram R. P. D. meo Royas, & 4. Februarii 1643. coram Reverendiss. P. D. meo Pratingero in Romana successionis 18. Maii 1646. cor. Reverendiss. P. D. meo Corrado, & in Bonon. successionis 15. Martij 1647. coram R. P. D. meo Bichio.*

4. Itaque etiamsi Joan. Baptista Victricus non fuerit Institutus, sed tantummodò propriis filiis substitutus, quia nihilominus locum habet dispositio *d. legis*, cùm totalis ordinatio præfati testamenti facta censeatur ejus contemplatione animo illam fraudandi, per text. *in l. Sulpitius, versic. si solor. ff. de donat. int. vir. & uxor.* Eugen. *consil.3. num. 31. lib. 2.* & alii ad propositum relati *in dict. Romana successionis 14. Junii 1647. coram R. P. D. meo Corrado, §. quia contrario, versic. deinde fuit.* Eoque magis in casu nostro, quo Victricus solus superstes tempore mortis uxoris in vim vulgaris universam apprehendit hæreditatem, quo fit, ut perinde habeatur, ac si fuisset hæres institutus, cùm substitutus per vulgarem testatori directè succedere dicatur per ea, quæ tradit Fusar. *de substit. q.22. n.5.*

5. Nec refert, quòd Lucretia de præfata materna dispositione nunquam conquesta fuerit, & proinde jus dicendi de illius nullitate, utpote introductum ob injuriam, ipsius morte extinctum remanserit, nec transmissum fuerit ad Camillam ejus hæredem, ut in simili dixit Rota *decis.223. n.7. 8. & 9. p.5. recent.*

5. Quia hujusmodi conclusio nonnullas patitur limitationes, quarum duæ explicantur casui nostro, altera scilicet quòd non procedat, quando filius decessit, prout hic, condito testamento, cùm in hoc casu dictum jus ad ejus hæredes omninò transmittat, ut distinguendo firmat Bolognin. in addit. ad Matthesilan. *de success. ab intest. art.3. n.23. tract. magn. tom.8. p.1. fol. mihi 326.* Gabr. *de secund. nupt. conclus.3. n.31.* Merlin. *de legit. lib.4. tit.2. q.2. nu.13. cum duab. seqq.* Altera verò quòd procedat tantummodò in hæredibus extraneis, non autem, prout hic, in filiis, & descendentibus, in quibus transmissionem dicti juris fieri ipso jure etiam ab intestato, defendunt in terminis *d. leg. hac edictali,* Aym. *d. consil.142. n.2.* Cancer. *variar. resol. lib.3. tit. de invent. cap.4. n.195. cum seqq.* Gabr. *ubi sup. concl.4. n.49.* Trentacinq. *d. resol.5. sub nu.34. vers. septimo ius compet. l.3.* modern. Venet. *de transmiss. cap.13. n.2. cum seqq.*

6. Et cessat difficultas quia textus *in d. l. hac edictali, & in d. §. optime*, non loquitur solùm de filiis, sed etiam de nepotibus, & neptibus, pronepotibus, & proneptibus ex utroque sexu progenitis, *ut in d. l. versic. quam observationem, & in d. §. vers. hoc idem observando.* Ac proinde dum Camilla est filia Lucretiæ, & sic neptis Claricis testatricis, ut fassus fuit ipsemet Balestra in positionibus per eum productis summ. n.4. quæ contra ipsum faciunt plenam probationem, ut dictum fuit in Arbor. pensionis 1. Julii 1647. cor. R. D. Terracin. *§. hac autem.* Utique nulla indiget transmissione, sed etiam ex persona propria juvatur dispositione dicti textus, & consequenter dictas duas portiones Avitæ hæreditatis consequi debet, nedum tanquam hæres Lucretiæ, sed etiam tanquam neptis testatricis in dicta legali dispositione explicitè comprehensa, & primum gradum successionis obtinens, ut benè animadvertunt Bertran. *in receptione d. l. hac edictali in d. l. vers. quam observationem n.4.* Ruin. *cons. 8. n.4. vers. & primo lib.5.* Fontanell. *ubi sup. d. claus.5. glos.8. p.4. n.53.* Molfes. *ad consuetud. Neap. p.3. q.18. nu.1. & per tot.* Cancer. *var. resol. d. c.2, n.597. de vit. nupt. lib.3. q.35. num.52.* Surd. *dec.73. n.10.* cum aliis in puncto allegatis in d. Bonon. successionis 15. Martii 1647. coram R. P. D. meo Bichio, *§. pro totius dubii resolutione cum seqq.*

7. Idemque non relevat, quòd ex longi temporis cursu cum subsequuta taciturnitate ejusdem Lucretiæ, vel hujusmodi actio præscripta fuerit, vel saltem inducta videatur tacita præfatæ injuriæ remissio.

8. Præ-

8. Præscriptio enim allegari non potest, quia à die obitus Claricis sequuti mense Februarii 1621. usque ad mortem Lucretiæ defunctæ mense Maji 1647. summ. num. 2. non intercessit cursus 30. annorum ad præscribendum hujusmodi actiones necessarius, *l. sicut, C. de jur. deliber. l. sicut, & l. omne, C. de praescript. 30. vel 40. annor.* Roland, *cons. 24. numer. 45. lib. 2.*

9. Tacita verò remissio multò minus deduci valet; tùm quia non constat illam habuisse explicatam notitiam dictæ nullitatis, quæ non probatur ex sola intimatione testamenti, ut latè dixit Rota in Romana de Marescotis 29. Martii 1615. coram bon. mem. Cardin. Sacrato *in recent. decis. 661. num. 3. part. 2.* Tum quia taciturnitas etiam cum scientia non sufficit, ut exinde dicta injuria censeatur remissa per ea, quæ tradit Modern. Vener. *ubi supra d. cap. 13. sub num. 21. versic. quibus tamen non obstantibus usque in fin.* cum aliis per Add. ad bon. mem. Buratt. *decis. 82. littera E.* Eoque minus cùm Lucretia tanquam mulier illam nec expressè remittere potuerit absque solemnitatibus statuariis, ut dixit Rot. coram bon. mem. Burat. *d. decis. 82. n. 13.* Tum deinde quia ipsa dictæ intimationi expressè opposuit *generalia contra*, quæ sanè oppositio non solùm excludit ejus consensum, sed apertum dissensum, & contradictionem ostendit, ac præservat jus excipiendi quandocumque, Marescot. *variar. resol. lib. 1. cap. 81. num. 10.* Caputaq. *decis. 323. part. 1.* Rota *in recent. decis. 98. num. 15. part. 6.* Quæ tantò magis procedunt ad favorem Camillæ, cùm ipsa non prius obtinuerit gradum primæ successionis, nec prius agere potuerit, quam post obitum dictæ Lucretiæ sequutum d. anno 1647. & sic ab inde citra contra ipsam nullum tempus præscriptionis, nec aliqua taciturnitas allegari potest, cùm ferè in continenti judicium cor. A. C. introduxerit.

10. Decisiones denique emanatas in causa Romana domus 4. Maji 1647. coram R. P. Dom. meo Meltio, in quibus deducitur validitas testamenti, de quo agitur. Dixerunt Domini non applicari casui nostro, quia emanatunt inter diversas personas, ad diversum effectum, & super diverso articulo.

Et ita utraque, &c.

DECISIO LXXXII.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Ottobono.

Toletana Decimarum.

Lunæ 23. Junii 1649.

§. 1. PRo Eminentissimo, & Reverendissimo Cardinali Archiepiscopo Toletano fuit resolutum, esse illi dandum mandatum de manutenendo exigendi Decimas super bonis Patrimonialibus Gundisalvi Muñiz, seu Muños Loaysa, y Treviño Equitis de Calatrava; quia possessio D. Archiepiscopi exigendi Decimas ex fructibus Prædiorum, ac bonorum Patrimonialium dicti Gundisalvi, probatur ex pluribus Testibus deponentibus Avum, & Patrem Gundisalvi, de eisdem bonis solvisse Decimas Arrendatariis D. Archiepiscopi, atque aliis Ministris, & ulteriùs concludunt solutionem continuatam usque ad annum 1634. & 1635. ut in Summ. num. 1. Hac igitur possessione attenta jure meritò D. Archiepiscopus possessor in ea est manutenendus *§. retinendæ instit. de interd. l. 1. ff. uti possid.* Rota in Hispalen. Decimarum 27. Junii 1644. in princ. coram Reverendiss. P. D. meo Corrado, & in Toletana decimarum 15. Junii anni præteriti §. etenim possessio coram Reverendiss. P. D. meo Celso.

2. Neque obstat, quòd Gundisalvus, & alii Equites de Calatrava consueverint non persolvere Decimas de eorum bonis Patrimonialibus, ut conantur probare Testes pro Equite examinati, & relati in Summario D. Archiepiscopi *n. 2.* quia Testes non concludunt negativam, prout deberent videlicet, quòd solutio fieri non potuisset, quin ipsi vidissent, & scivissent, Bart. *in l. hoc interdicto n. 3. ff. de itinere, actuque privato*, Rota coram Caval. *dec. 417. n. 3.* Seraph. *dec. 110. n. 8.* pluribus adductis in Hispalen. Decimarum 15. Februarii 1647. *§. quia natura*, coram R. P. D. Meltio, & in dicta Toletana sub *§. non obstat*, coram D. meo Celso.

3. Nec minus prædicti Testes probant scientiam, & patientiam Archiepiscopi, sine qua Equitibus Calatravæ nullatenus potuit acquiri quasi possessio exemptiva non solvendi Decimas, *l. quoties 15. §. servitutem, ff. de servit. l. 2.* & ibi Gloss. *in verb. sciente C. de servit. & aq.* Rot. coram Butatt. *dec. 572. n. 12. & in recent. decis. 23. num. 5. p. 6.* præsertim in damnum Ecclesiæ, cui ex negligentia Prælati, aut aliorum nullum inferri potest præjudicium, ut cumulatis decisionibus fuit luculenter firmatum in Hispalen. Decimarum 27. Junii 1644. *in §. secundo quia*, coram R. P. D. meo Corrado, & sequuta fuit Rota in dicta Toletana Decimarum, *§. præterea*, coram R. P. D. meo Celso.

4. Et ulterius possessio particularis concluderet probata D. Archiepiscopi exigendi Decimas super bonis Patrimonialibus Equitis Gondisalvi præfertur possessioni generali exemptivæ, quam ipse, aut alii Equites prætendere possent, Marescott. *var. resol. lib. 1. cap. 11. n. 18.* Rota coram Seraph. *dec. 1380. n. 2.* & in dicta Hispalen. Decimarum 15. Februar. 1647. *§. unde*, coram R. P. D. meo Meltio.

5. Minus obstat Privilegium Pii IV. emanatum ad favorem Equitum de Calatrava Dat. Tuderti anno 1462. Idus Novembr. Pontificatus Anno 5. quia exceptio Privilegii exemptivi rejicitur ad petitorium, nam manutentio dependet à possessione, non autem à Privilegiis, Rota *dec. 562. num. 3. part. 1. recent.* & in dicta Hispalen. coram Reverendiss. P. D. meo Corrado, *sub §. Quia fuit responsum*, & in dicta Toletana decimarum coram D. meo Celso, *sub §. Non obstante privilegio.*

6. Seu exceptio privilegii exempti admitti posset, quando Privilegium esset adeo clarum, & indubitatum, ut nullus superesset hæsitandi locus, Rota *decis. 508. n. 13. p. 5. rec.* & firmatum fuit in dicta Hispalen. coram D. meo Corrado, *sub §. Nec adversantur.* Privilegium verò Militum, quod fuit datum in Summario D. Archiepiscopi n. 22. plures continet difficultates; nam non loquitur de exemptione bonorum Patrimonialium, sed tantùm de exemptione bonorum Religionis, ut in specie similis exemptionis firmavit Rota contra Milites de Alcantara apud Seraph. *decis. 605. per tot.*

7. Imò Privilegium expressè loquitur de decimis extraordinariis debitis, jure humano, non autem de Ordinariis debitis jure Divino, ut ex lectura apparet. Et ita etiam in dubio interpretandum esset, prout eodem modo Rota fuit interpretata aliud Privilegium eximens simpliciter à solutione Decimatum à Pio IV. Summo Pontifice concessum Religioni Hierosolymitanæ in Hispalen. decimarum de Barraona 16. Martii 1647. *sub §. Non obstante Privilegio* coram R. P. D. meo Cerro, & prius de simili Privilegio concesso à Benedicto XI. Monialibus Ordinis S. Dominici, dixit Rota in Vercell. decimarum 15. Novembris 1645. in *§. Hinc etiam*, coram eodem R. P. D. meo Cerro.

8. Et tollit omnem difficultatem ipsum Privilegium, quia non continet derogationem *cap. nuper de Decim.* quod tanquam conciliare individuam, & specificam derogationem requirit, Archid. *in cap. 1. n. 2. vers. vel dic planius de constit. in 6.* Mohedan. *decis. 7. num. 2. de locat.* Rota *divers. decis. 123. part. 1.* coram bon. mem. Coccino, *decis. 179. num. 6.* in dicta Vercellen. decimarum 13. Novembris 1645. *in §. Non obstat præterea privilegium*, & 15. Januarii 1646. *in §. Nec obstare visa fuerunt*, coram R. P. D. meo Cerro, & in alia Vercellen. decimarum 31. Maji 1647. *in §. final.* coram R. P. D. meo Royas, & in sæpè citata Toletana decimarum coram R. P. D. meo Celso *in §. pen. & alibi sæpè.* Et ita fuit resolutum Eminentiss. D. Archiepisc. tantùm informante.

DECISIO LXXXIII.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Bichio.

In causa Hispalen. Decimarum.

Veneris 25. Junii 1649.

§. 1. UTrum Capitulo, & Canonicis Cathedralis Ecclesiæ Hispalensis in quasi possessionem exigendi decimas ex fructibus bonorum, quæ patres Dominicani Monasterii S. Pauli ejusdem Civitatis hæreditario, vel alio titulo à Laicis acquisiverunt, & propriis sumptibus colunt, vel è converso ipsis Dominicanis in quasi possessione non solvendi dictas decimas danda sit manutentio, fuit hodiernæ disputationi expositum, & ad favorem Capituli resolutum, prout aliàs in secunda instantia coram R. P. D. meo Meltio, quia illius intentio fundatur nedum in assistentia juris, quam habet uti generalis, & perpetuus administrator reddituum, & decimarum Vice Archiepiscopi universalis Parochi in Diœcesi Hispalensi, sed etiam in particulari quasi possessione exigendi decimas ex ipso prædio nuncupato di buena Speranza, olim possessio à Didaco Henriquez, & per eum vendito Dominicanis, de quo deponunt plures Testes de facto proprio summ. cap. num. 4. & propterea benè d. quasi possessionem probant Bald. *in l. n. 21. Cod. de fructib. & lit. expen.* Coccin. *decis. 439. n. 2.*

2. Eadem que quasi possessio acquisita in tempore, quo possidebat Henriquez ad obtinendam manutentionem adversus Do-

Dominicanos illius successores Capitulo suffragatur; quia jus metimur ex parte actoris, cumque sit reale mutata persona possessorii non immutatur, ut in terminis decimarum Rota decis. 341. n. 1. p. 1. recent. decis. 189. n. 3. part. 2. decis. 455. num. 2. penes Modern. de manut. & magis in puncto ad favorem hujus Capituli contra successores prætendentes habere privilegium exemptionis à solutione decimarum fuit decisum in Hispalen. decimarum 27. Junii 1643. §. quin fuit responsum, coram Reverendiss. P. D. meo Corrado, & in alia Hispalen. Decimarum de Baraona 12. Januarii 1646. §. quin permutationem, coram R. P. D. meo Cerro, nisi fortè successoris privilegium sit clarum, & indubitatum in quibus terminis loquitur decisio 15. coram Reverendiss. Urgellen. & decis. 44. num. 4. part. 7. recent. ut declaravit Rota in Toletana decimarum 15. Junii 1648. §. fin. coram Reverendiss. R. P. D. meo Celso, quale (ut infra dicam) non est privilegium Dominicanorum.

3. Dici verò non potest Capitulum à possessione cecidisse, à quo per decennium, & amplius decimas non exegerit, quia civilis possessio animo retenta etiam ultra decennium continuatam præsumitur in his incorporalibus, quando non fuit contradicta, seu interversa per denegationem solutionis semel factam à debitore, vel alter ejusdem juris quasi possessionem non acquisivit, cùm tunc non intret præsumptio oblivionis, ac admissionis animi possidendi, quam lapsus decennii inducere solet interversa, vel occupata per alterum possessione, Lotter. de re benef. lib. 1. quæst. 38. num. 216. & seqq. Gratian. discept. 310. num. 48. & seq. & post Bertazzol. inquientem de taciturnitate per 30. annos, Burat. dec. 347. n. 10. & 18. Mantic. dec. 272. num. 5. Rota inter recent. decis. 287. num. 5. part. 2. decis. 143. num. 2. & decis. 577. num. 13. inter impress. apud Modern. de manut. cum aliis allegat. in d. tract. obser. 58. num. 13.

4. At in casu nostro Dominicani non probant denegasse aliquando solutionem harum decimarum Capitulo ipso acquiescente, ad quem effectum non relevant Testes dati in illorum summ. num. 4. deponentes, quod in Archiepiscopatu Hispalensi adest quidam redditus nuncupatus Fratrum, & Monialium, qui componitur ex hæreditatibus, & bonis per Fratres, & Moniales acquisitis, cujus decimam percipiunt Arrendatores Archiepiscopatus, quia exinde resultat quidem probatio affirmativæ, nempe quod bonorum ibi descriptorum decimæ ad Capitulum spectant, & ab Arrendatoribus exactæ fuerunt non tamen negativæ non pertinentiæ, aut denegationis decimarum ibi non descriptarum, ut ex Peregrin. & aliis respondit Rota in Bonon. fideicommissi de Glavarinis 5. Junii 1637. §. nec excusant, cor. Reverendiss. P. D. meo Royas, facit decis. 497. num. 1. & 3. part. 4. recent. Eo minus, quia nulla adest necessitas, aut obligatio has decimas arrendandi, & quod plus est in arrendamentis factis excipiuntur nominatim decimæ illorum, qui solvere recusant, earumque exactio reservatur Capitulo, unde prorsus excluditur acquiescentia Capituli, ne decima hæc exigeretur, ut benè ponderatum fuit in prima decisione hujus causæ coram R. P. D. meo Meltio sub die 15. Februar. 1647. §. & dum, & in omnem eventum negligentiam Capituli in exigendo quia præjudicare non valet Ecclesiæ penes quam possessio radicaliter manet, non efficeret quin ejusdem Ecclesiæ nomine hodie peti posset manutentio, Seraphin. decis. 1417. sub num. 3. cum aliis allegatis in Hispalen. decimarum 27. Junii 1644. §. secundo quia, coram Rev. P. D. meo Corrado.

5. Ex his corollariè sequitur quod à Patribus Dominicanis nusquam acquisita fuerit quasi possessio non solvendi, ac exemptionis à solutione decimæ, quia cùm actus negativi possessio pendeat ab ipsa denegatione, & per hanc affirmativa possessio prioris possessoris absque illius consensu, & animo non evacuetur, requiritur proinde ad acquirendam quasi possessionem non solvendi denegatio ex parte acquirentis, & copulativè scientia, & patientia creditoris in quasi possessione exigendi existentis, juxta notata per DD. in l. 1. Cod. de servitut. & aquar. leg. quamvis 46. ff. de acquir. poss. Burat. decis. 915. num. 6. & in terminis decimarum ultra allegatos in decisionibus D. mei Meltii, Seraph. decis. 1463. n. 5. Mantic. dec. 40. n. 9. & dec. 207. sub n. 6. Rota dec. 165. sub n. 5. & 6. p. 4. & in Toletana decimarum 15. Junii 1648. §. ulterius, coram R. P. D. meo Celso, & gratis dicitur scientiam, & patientiam hujusmodi non requiri quando constat de titulo, Rebuff. in const. Gall. tom. 3. tit. de mater. poss. in præfat. n. 145. & seqq. Gratian. discept. 890. n. 33. Rota dec. 333. n. 3. p. 1. recent. quia ex infra dicendis tituli exemptionis relevans probatio non adest.

6. Nullo modo igitur Dominicanis debetur manutentio in quasi possessione exemptionis, esto quòd simul ipsis assisteret immemorabilis, & privilegia Apostolica, ut per Marescot. var. resol. lib. 1. cap. 11. num. 5. & 18. Reverendiss. Urgellen. decis. 215. num. 6. quia assertam quasi possessionem non probant, eaque cessante, prævalet antiqua Capituli possessio tam universalis, quàm particularis in prædio, de quo agitur, Seraph. decis. 18. num. 3. & decis. 1380. num. 2. Rota in supracitata Toletana decimarum §. possessio vero, coram R. P. D. meo Celso. Estque manutenibilis non obstantibus dicta immemorabili, & privilegiis, quia respiciunt petitorium, nec retardant manutentionem donec plenius discutiantur, ut comprobat prima decisio coram D. meo Meltio §. unde, & secunda edita 19. Junii 1648. §. non obstat, ubi allegantur concordantes.

7. Et licèt hoc limitetur quando privilegia sunt clara, & indubitata, ut declaravit Rota in sæpè citata Hispalen. decimarum 27. Junii 1644. §. quin decisio, coram R. P. D. meo Corrado, vel reus conventus habens pro se immemorabilem est in quasi possessione, Rota apud Modet. de manut. dec. 597. n. 4. vel is, qui manutentionem petit nititur immemorabili qui est casus dec. 44. n. 9. & 10. p. 7. recent. contra ex his limitationibus applicatur casui nostro, quia Capitulum ut dicebam innititur universali, ac particulari possessori, quam ex abundanti juris assistentia confovet, Dominicani rei conventi ut mox probavi non possident, & ex adverso allegata privilegia non sunt clara pro Dominicanis, quin potius contra ipsos rejecta fuerunt in Vercellen. decimarum 13. Novemb. 1645. & 15. Januarii 1646. coram R. P. D. meo Cerro, ubi singulorum defectus enumerantur, & prius in Dertusen. decimarum coram Card. Sacrato impress. apud Modern. de manut. decis. 159. num 4. & 5.

8. Clarè pariter, & indubitata non est immemorabilis, circa quam animadvertendum est primò multùm illam differre ad effectum, de quo agitur ab instrumento privilegii, quamvis privilegii vim habeat, Becc. cons. 180. n. 12. & seqq. aliique relati à Larrea allegat. 119. num. 15. part. 2. & differentia cadit non quoad substantiam, sed quoad probationem, siquidem testes per quos immemorabilis probatur non faciunt incontinenti probationem probatam, ac rem notoriam, Bald. in l. generali sub n. 5. in ultim. notab. C. de sacrosanct. Eccles. Menoch. de adipiscend. remed. 4. sub n. 108. Argel. de acquir. poss. quæst. 6. num. 76. Burat. decis. 211. n. 3. prout facit publicum instrumentum, Dec. consil. 36. num. 2. Ruin. consil. 128. num. 1. lib. 4. cùm probatio per testes non excludat quin alia pars admittatur ad probandum contrarium, ut benè ad propositum ponderat Rolan. cons. 98. n. 38. vers. nunc certissim. lib. 3. Castren. cons. 91. sub num. 8. vers. quod cum lib. 1. Argel. de acquir. poss. quæst. 2. num. 215. & 2. seqq. & melius quæst. 14. num. 31. & quam rationem Rota in Balneoregien. confinium 4. Aprilis 1504. coram bon. mem. Cardin. Sacrato, impress. apud modern. de manut. decis. 422. num. 10. dixit in hoc summariissimo judicio non satis esse testes ad probandum non jus possessoris.

9. Cùm itaque, ut exceptio tituli respiciens petitorium retardet manutentionem, debeat nedum esse relevans in substantiam, sed etiam incontinenti indubitanter probata, ita ut de titulo constet per confessionem partis, aut rem judicatam, aut publicum instrumentum, Seraph. dec. 876. n. 2. Rota decis. 5. sub num. 1. versic. quando hæc notorietas de restit. spol. in nov. decis. 81. num. 5. penes Martin. Andr. & in Juvenacen. & Melphiten. bonorum 8. Junii 1646. coram R. P. D. meo Corrado in Calagurritana beneficii de Cornago 1647. coram me. Limitatio supra deducta, quod privilegium clarum impedit, ne possessor manuteneatur intelligenda est de privilegio probato per publicum instrumentum, vel altero ex prædictis tribus modis, in quibus terminis loquuntur quotquot in id adverso allegantur, non autem de eo quod præsumi facit immemorabilis probata per Testes, nisi ultro eadem immemorabilis fuerit canonizata per tres sententias in judicatum transactas, nam probationis tituli desumptæ ex testibus judicium possessorium non retardant, Rota decis. 172. num. 9. & 10. & decis. 284. numer. 8. apud Modern. Perus. de manut. & ideò in hoc Sacro Tribunali perpetuò decisum fuit, quòd tunc demum immemorabilis impedit ne possessor manuteneatur, cùm canonizata fuerit per tres conformes, ut in pluribus decisionibus allegatis à d. Modern. de manut. observat. 49. num. 19. & in 1. decis. R. P. D. mei Meltii, §. unde tum, & nuper in Beneventana decimarum 8. Martii anni currentis, §. tum etiam, coram R. P. D. meo Royas.

10. Secundò animadvertendum est, quòd in casu nostro dubitari ulterius contingit, an Testes probent immemorabilem, cùm deponunt Dominicanos interpellatos, ut decimam solverent eam denegasse Capitulo Hispalensi sciente, & acquiescente, ut etiam pro inducenda immemorabili requiri voluerunt infra allegandi, eo quod tempus non est modus inducendæ, vel tollendæ obligationis libertas

non

non præscribitur fine facto præscribentis, quod in denegatione petitæ solutionis consistit; & petitione, ac denegatione cessantibus esset potius quædam abstinentia à solutione, quàm consuetudo, seu usus non solvendi, cujus opinionis auctor est Alex. *cons. 136. num. 19. vers. 1. quod fuerint lib. 2.* cumque sequitur Bursat. *cons. 142. num. 22. & seqq. ubi signanter sub nu. 25.* ait opinionem Alex. esse communiorem, & veriorem, Cephal. *cons. 40. num. 32. & 33.* Becc. *cons. 128. num. 18.* Rimin. jun. *cons. 589. num. 47. & seqq.* ubi respondet omnibus contrariis, aliique plena manu congesti à Castell. *de tert. reg. cap. 17. num. 7.* quibus additur Rovit. *decis. 95. n. 5. & seqq.* Rota *decis. 655. num. 3. versic. & quatenus part. 3. recent. decis. 13. num. 1. junct. num. 5. part. 9.* Neque contrarium firmatum fuit in Hispalen. decimarum 26. Junii 1647. coram R. P. D. meo Corrado, quia etsi in §. quoniam allegati fuerint Doctores contrarium sentientes, tamen in §. finali declaratur id ponderatum fuisse ad effectum dumtaxat demonstrandi quòd articulus est disputabilis, & propterea interim deneganda non erat petita remissoria, super qua principaliter illa decisio emanavit restituendo suis loco, & tempore ejusdem articuli quatenus opus sit pleniorem discussionem.

11. Et quamvis contrariam opinionem, videlicet quòd requisitum petitionis, & denegationis procedat quidem in præscriptione longi, seu longissimi temporis non autem in immemorabili amplexus fuerit, Aym. *consil. 111. præsertim sub num. 2. & sub n.... & cons. 775. col. penult.* Natta *cons. 446. n. 55.* Menoch. *cons. 887. num. 54.* Avend. *de exequen. mand. c. 6. sub num. 8.* & pluribus allegatis Castell. *de tract. de tert. reg. cap. 29. num. 8. & seqq.* ex ratione, quia immemorabilis includit præsumptam concessionem privilegii, quæ petitione, ac denegatione solutionis non eget, & in omnem eventum utrumque per temporis immemorabilis lapsum intercessisse præsumitur. Quicquid sit de utriusque opinionis veritate hæc ipsa doctorum discrepantia efficit, ut exceptio immemorabilis requirere dicatur altiorem indaginem, propterea non secus, ac exceptio facti dubii à summariissimo possessorio rejiciatur, Capyc. *decis. 10. num. 19. & 20.* Seraphin. *dec. 271. sub n. 6. vers. nam etiam*, Rota *dec. 64. n. 6.* inter impress. apud Pacific. de Salv. idem Pacif. *tract. in sp. a. t. 2. n. 85. & seqq.* & fuit dictum in Bonon. fideicommissi de Sanctis 17. Maji 1647. §. fin. coram me.

12. Insuper quia prædium hoc di buena speranza solum ab anno 1615. effectum est Ecclesiasticum, & à Dominicanis possessum, post quod tempus certum est immemorabilem non fuisse inductam, remanet discutiendum. An immemorabilis super aliis bonis Dominicanorum suffragetur in bonis futuris, ac nuper acquisitis, quam quæstionem tangit supracitata decis. Hispalen. decimarum anni 1647. §. quia si sola dubietas sufficit, sed pleniori cognitioni, ut cætera in fine reservat, pariterque affirmativam sententiam in terminis privilegii exemptionis à decimis distinguendo inter privilegium, & præscriptionem, sequitur Suarez *de relig. tom. 1. lib. 1. c. 29. sub n. 7.* Castr. Palao *moral. tom. 2. tr. 30. de decimis, & primit. disp. unica punct. 12. n. 6.* Sed negativam in ipsis his terminis immemorabilis videtur amplexa, Rota penes Put. *dec. 150. n. 2. lib. 1.* ea ratione, quia præscriptio non operatur in postea quæsitis, sed antea, & immemorabilis non operatur quod ea, quæ de novo superveniunt, sic etiam Gabr. *de præscript. concl. 2. n. 23.* Zaf. *concl. 16. n. 54. & seqq. lib. 2.* Et insuper hac quæstione maturiùs deliberandum esse dixit in puncto privilegii exemptionis à decimis, Ferdinand. Arias de Mesa *variar. resol. lib. 3. c. 13. n. 22. in fine.* Quapropter cùm tot concurrant altioris indaginis argumenta, ac testes ad probandam immemorabilem inducti non coarctent negativam solutionis per 40. annos ut latius ponderatur in decis. R. D. P. mei Mellii nullatenus interim prætextu assertæ immemorabilis suspendenda est manutentio Capituli in quasi possessione plenè probata decimam, de qua agitur percipiendi, ut ferè in puncto Marescot. *var. resol. l. 2. c. 81. n. 18. circa fin.* Rota in alia Hispalen. decimarum 27. Junii 1644. §. *alia verò*, cor. R. P. D. meo Corrado.

13. Minus relevat communicatio privilegiorum aliorum Mendicantium, inter quæ adest illud Patrum Jesuitarum canonizatum *in decis. 44. part. 7. recent.* & in aliis, quia sub ea non venit exemptio à decimis divinis, nisi fuerit expressa, & ulterius adsit individua derogatio Concilii generalis sub Innocentio III. relatæ *in cap. nuper, de decim.* ut in terminis communicationis fuit decisum *inter recent. decis. 214. num. 5. part. 2. decis. 40. num. 1. & par. 4.* & in Urbinaten. decimarum coram S. D. N. Innocentio X. impress. post tract. modern. *de jure Abbat. decis. 95. num. 4.* ubi allegantur concordantes, & in Mediolanen. decimarum coram bon. mem. Coccino inter ejus impress. *decis. 279. n. 2. & seqq.* cum aliis relatis ad Add. ad Burat. *dec. 704. n. 13.*

14. Tandem non obstat, quòd hoc prædium Dominicani emerint ex pretio alterius prædii per ipsos venditi laicis, cujus proinde loco subrogandum prætendunt, tum quia, ut vi subrogationis hoc prædium esset exemptum, dandum esset de exemptione prædii in cujus locum dicitur facta subrogatio, ut ex text. *in l. nemo plus juris, ff. de reg. jur.* respondit Rot. *dec. 151. n. 9.* apud Modern. *de manut.* tum etiam quia subrogatio expressa non adest, & quæ fit ab homine non transfert in subrogatum privilegia principalis, Rimin. jun. *cons. 18. n. 88.* Valenz. *cons. 19. n. 51. lib. 2.* Girund. *de privil. n. 313.* Rota *dec. 95. n. 5. p. 3. recent. dec. 402. n. 1. p. 4.*

Et ita decisum utraque parte informante, &c.

DECISIO LXXXIV.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Arguelles.

In causa Calaguritana Beneficii de Ocon.

Mercurii 15. Novembris 1649.

§. 1. Justissima visa fuit [si ulla unquam alia Calagurritana] Francisci Gomez appellatio (cui locum esse in istis Beneficiis constanter semper tenuit Rota ex doctè, & eleganter deductis in Calagurritana Beneficiorum 17. Februarii 1648. cor. R. P. D. meo Bichio,) qui cum die 8. Martii 1648. fuisset ab Ordinario approbatus ad curam animarũ & obtinuisset licentiam generalem inserviendi Parochialibus loco Rectorum, audiendæ confessionis, & absolvendi à casibus reservatis excepta excommunicatione majori, sacrilegii (ut ipsa cantat facultas) per spatium unius anni sum. n. 3. In concursu postea (tribus tantum mensibus interjectis nempè 8. Junii ejusdem anni) de more habito ad Beneficium simplex de Ocon. fuit ad curata reprobatus habili, & digno ad ea declarato Garaia Clerico primæ tonsuræ, & qui non ita pridem in alio examine fuerat rejectus. Imò (quod plus est) cum eadem ipsa die reprobationis fuerit ei revalidata, & confirmata supradicta facultas ab ipso Episcopo usque ad futuram visitationem, & per separatum instrumentum specialis commissa potestas, ut in Beneficio Parochiali de Ocon. & ejus annexis munera fungeretur curati per biennium cum clausula, *& pariter mandamus Beneficiatis, & cæteris personis Ecclesiasticis, & sæcularibus oppidi prædicti, & illi annexorum quòd habeant, & teneant pro Curato, deferendo ei honores, & præeminentias, & respondendo ei de fructibus, & emolumentis ipsis debitis occasione dicti muneris, &c.* A quo si non manifesto, saltem plusquam probabili gravamine appellante Francisco, & subdelegaretur Judex in partibus, coram quo iterum ad examen revocaret petente, fuit affirmativè responsum.

2. Quid enim aliud fecisse videntur examinatores, quàm Episcopum suum ipsum, cujus famæ prospicere, cujus decreta revereri maximè tenebantur, redarguere, & insimulare summæ negligentiæ, dum, quem in Curatum ipse deputat, eadem die incapacem judicant ad beneficium simplex in eadem Ecclesia, licèt in vanum, cùm præsumptio juris stet pro judicio Episcopi, *cap. in præsentia 6.* & ibi DD. *de renunciat.* Sacros. Concil. Trident. *sess. 24. de reformat. cap. 18.* ubi multis de more congestis Barbosa *num. 15. & de offic. Episcop. alleg. 60. num. fin. in fine tom. 3. & de offic. Paroch. part. 1. cap. 1. num. 141.* Rota cum aliis in Majoricen. Parochialis 13. Junii 1646. §. *quidem pro judicio Ordinarii semper præsumendum est*, & 18. Junii 1647. §. *nam quamvis*, coram Reverendiss. P. D. meo Celso, & magna suspicio irrationabilis judicii examinatorum, & tam ad id, quàm ad subdelegationem concessam optimè quadrant verba Pontif. *in cap. nuper 13. de ætat. & qualitat. ordinandorum*, ibi. *Unde graviter sustinere non debes, sed nobis potius devotè inclinare teneris, si illos examinare per alios facimus, quos sine examinatione non credimus ordinatos*, & Rota quasi adamussim pro nostro casu resecata *in una Legionen. beneficii de Capillas 15. Februarii 1588. cor. clar. mem. Card. Pamphilio §. 1.* ibi, *& maximè quia ex circumstantiis factis non modicam conceperunt suspicionem, quod huic repulsioni causam debent nimia gratia erga Garziam*, & apud Seraph. *dec. 968. n. 1. ad fin.* ibi, *Præterea cùm & ante præsentationem, & posthabitus fuerit pro habili ad Curata, valde inverisimile est, quòd medio tempore fuerit inhabilis, unde valdè suspecta videtur relatio priorum examinatorum.* Et agitur ibi de reprobato, qui & ante, & post examen (licèt non ipso die, ut iste noster) sed multis interjectis habuerat licentiam inserviendi in Curatis, & sic in fortioribus, & mirè coram Comitolo in causa Calagurritana, & subdelegationis examinis *dec. 38. n. 3.* ibi, *Præterquam quod, qui per ipsum Ordinarium ad curam animarũ deputatus fuerat non a fortiori ad simplex beneficiũ citra injuriã non præsumatur re-*

probatur, &c. & paulò inferiùs: *Maximè cùm paucos post dies idem Petrus ab examinatoribus approbatus fuerit; & ex provisione datus in Coadiutorem curæ.*

3. Conducit etiam Regula vulgaris, quòd approbatus semel non debet reprobari *l. Pomponius, ff. de negot. gest.* & multis DD. Valasc. *axiom. 19. liter. A.* ubi in fine respondet contrariis, & addo Oldrad. *cons. 18. cum primum in princ.* Innoc. *in cap. cum venerabilis num. 7. versic. item si admittit de except. & in d. cap. accepimus num. 3.* Felin. *in cap. ex litteris de constit. num. 6. & in d. cap. cum venerabilis n. 48.* qui loquitur in puncto approbatorum ad beneficia, & est optimus text. *in d. c. accepimus*, ubi loquitur non solùm de approbato ab ipso Episcopo, sed etiam de approbato ab antecessore, *c. horrendum 17. 37. quæst. 5. cap. satis perversum 7. 56. distinct.* & aliis per Amayam *in l. 3. in fin. Cod. de canon. largit. tit. lib. 10.* & Larream *decis. Granat. 2. num. 5. & 12. ubi num. 20.* respondet contrariis. Et in terminis quòd debeat subdelegari examen in partibus, Rota *d. decis. 48.* coram Comitolo, & pro constanti supponitur coram Penia *decis. 106. num. 2.* ubi fuit negatum ex eo, quod post quadriennium a die reprobationis fuerat petitum, & in fortioribus coram sanct. mem. Gregor. XV. in alia Calagurritana *decis. 581. num. 2.* quia ibi appellans venerat ad Curiam, & ibi fuerat approbatus ad Curata, & appellatus qui remanserat in partibus, obtinuit, ut subdelegaretur examen in partibus, quia prætendebat esse etiam habilis ad Curatum, cùm fuissent antea à Synodalibus uterque tantum ad simplicia approbati: & quod magis est quia nec in dictis decisionibus fuit dubitatum dandam esse subdelegationem, sed ex aliis causis prætendebatur esse denegandum examen, non verò subdelegationem, in casu, quo examen esset concedendum.

4. Et multò minus posset dubitari in præsenti ex suprà deductis circumstantiis. Accedit ratio æquitatis, & juris quod valdè onerosum, & damnosum videretur, propter magna pericula quibus (ipsis maximè temporibus) terræ featent, & maria, & si quis à longissimis Hispaniæ Occidentis Regionibus per varios casus per tot discrimina rerum in Latium tendere cogeretur, & tot dispendia ferre viarum, & malitiis indulgeretur *quippe sæpè etiam cum magna captione à rebus nostris avocamur*, ut in non dissimili prorsus tcat. *in l. sed si quis, 7. ff. de testament. quemadmod. aperiatur*, & benè faciunt in fortioribus tradita per Castr. *consil. 395. n. 2. ad fin. versic. respondet Joannes Andreas ad Speculat. addit. ult. in titul. de offic. omn. jud. pag. mihi 154. column. 1. post principium versic. sufficit cum sequentib. nam extra larem ad judicem vocati (ipsi aie) mœsti solent esse, & mœstos penates componere item censtat*, (sunt etiam verba ipsis) *longè pluris posse esse gravamen itineris quàm causa principalis*, & be ratiocinantur Imperatores *in leg. Mediterranea, Cod. de annon. & trib. lib. 10. titul. 16.* ibi, *ne plus haberet dispendii translatio, quàm devotionis illatio, & in l. apparitores 5. C. de exact. tribut. eodem lib. tit. 19.* ibi, *ne longinqui itineris diversitate susceptor adducitur, & curia sua desit* (penè dixit curæ, ut in nostro casu) *& rei familiaris detrimenta sustineat*, & quæ junait Amaya *in l. pro locis, Cod. dicto tit. de annon. à num. 2. ad 7.* & verba text. *in l. nemo 8. eodem titul.* ibi, *sed omnis ignoret, ne necessitatis habita ratione delegetur*, & sanctè Pontifices multa permittunt Episcopis dispensare propter difficultatem adeundi Sanctam Sedem, quæ sunt ipsi Sedi Apostolicæ reservata, de quibus Sanchez *lib. 4. Decalog. cap. 20.* Barbos. *de offic. Episc. alleg. 37. n. 11. & 13.* cum aliis.

5. Non obstant modo, quæ in contrarium trahuntur, non Rota in allegata Majoricen. Parochialis, ubi quod appellatus, & provocatus ad novum examen in Curia debeat accedere; nam magna est differentia, quia ibi agitur de Parochiali ob gravitatem materiæ, quæ animarum curam concernit, ut ait Lotter. *de re benefic. lib. 2. quæst. 31. in fin.* Præterquam quod ibi appellans venerat in Curiam, & ibi provocabat ad novum examen, & videbatur magis necessarium, quia non posset cognosci quis esset doctior, nisi facta comparatione, & collatione in concursu, & dabatur fumus gravaminis (licet fortè non sit necessarius ad istam provocationem, Gonz. *reg. 8. gloss. 4. num. 144.* Garz. *de benefic. p. 9. cap. 2. n. 151. post med. versic. unde Gonz.*) quæ omnia potuerunt movere ad denegandam subdelegationem, nos verò sumus in simplici, & Garzia non provocat ad novum concursum, & examen, nec agunt de probanda majori literatura, sed Franciscus tantùm nititur se fuisse gravatum in reprobatione ad Curata, quo casu esse concedendam petitam subdelegationem pro constanti supponit *dict. dec. 106.* coram Penia *num. 3. cum seqq.* & ambo sunt in partibus, & gravamen ostenditur juris maxima præsumptione (ut jam dictum est) & tandem quia non ita longè sunt positæ Insulæ Baleares à Roma, quàm locus de Ocon Occidentis usque ad ultimum sinum ablegatus, & Sacra Congregatio cujus oraculum sequitur Rota in dictis Majoricen. & semper reveretur ex ibi congestis, non hoc practicaverit nisi Parochialibus, & intra Italiam non extra, & novum, & singulare esse, notat Barbos. *de offic. Paroch. dict. p. 1. cap. 2. num. 158.* & sic non est interpretatione extendendum *l. 2. C. de novat. l. si quando 35. C. de inoff. testam.* D. Martinus de Larrearj *quæst. lib. 5. selectar. cap. 10. n. 3. in fin.* & Bulla S. Pii V. in conferendis in ord. 33. mihi, qui utor Bull. impress. anno 1617. pag. 219. *§. ut autem 7.* ex qua sumitur fundamentum, loquitur etiam in Parochialibus tantùm.

6. Nec refragatur *decis. 505. par. 2. recent. num. 3.* ubi quod Bulla Clementis VIII. super beneficiis Calagurritanis recipit interpretationem passivam à Concilio ubi supra, & dict. Bulla *Piana*, quia decisio non loquitur generaliter, sed eo casu, quo agebatur de numero examinatorum Synodalium necessario, in quo par est utriusque ratio; non verò in aliis prout in nostro casu expressè in allegatis decisionibus, prout nec in executione sententiæ, ut toties dixit, & dicit Rota (utinam, non tantoties, & daretur, & arriperetur occasio, ab examinatoribus, & litigantibus,) & luculenter in d. Calagurritana beneficiorum 17. Febr. 1648. coram R. P. D. meo Bichio.

7. Paratum facit quòd examen est faciendum coram Examinatoribus Synodalibus, quia sunt etiam Synodales apud Metropolitanum, & Viciniores ex S. Concilii decreto, quibus committi poterit, & ad quos (nempè Metropolitanum, & Viciniores) recurri posse in casu gravaminis, ut ibi examen novum fiat, dicunt expressè verba Piana suprà relata.

8. Nec obloquitur Oldrad. *d. consil. 18. num. 3. & sequent.* (quem refert, & sequitur Felin. *ubi suprà in d. cap. ex litteris num. 9.*) quia in specie bene respondet Rot. *dict. decis. 968. num. 9. versic. ibi, & ideò non obstat quod allegatur ex cons. Oldrad. 18. quia præterquam quod loquitur in Curato ibi non concurrebat probatio extremorum, ut in casu isto, & si quis per novum examen reprobari potest, quod non negamus, admitten. quoque est per novum examen, & per urgentiores probationes approbari posse*, quæ tota est in persimili casu ut supra notavi, & Oldrad. solum dicit, *quod promptus ad duo Curata potest repelli à tertio ex defectu sufficientiæ detecta*, (sic sunt verba) hic nec sumus in Curatis, nec in casu insufficientiæ, cùm potius constet de contrario ex approbationibus Episcopi, maximè ipso eodem die examinis, *cùm regula sit, quod nemo repente fit bonus nec doctus*, quia scientia est habitus requisitus, & indiget tempore ex allegat. à Lotther. ubi suprà, & esse dandum novum examen, benè docet Greg. X. *in cap. si fortè 11. de elect. in 6.* illis adjectis verbis notandis, *Cæterùm si præmissi examinis exitus hujusmodi oppositiones docuerit veritate destitui apponentes omnino à prosecutione causæ, in qua talia objecerunt, excludimus, & perinde pœnas decernimus, ac si pœnitus in probatione omnium quæ objecerant, defecissent*, ubi obiiciens illiteraturam, & alios defectus falsos inventos per examen quoad illam; factus est omnium reus.

9. Non urget denique quòd ex longo temporis lapsu potuerit Franciscus fieri doctior, & sic examinis probatio non sit concedenda, cùm non possit juvare *ad l. ad probationem in 2. in ordine 22. C. de prob.* sanct. mem. Gregor. XV. *dec. 154. num. 3.* Caval. *decis. 87. num. 4.* (Lotther. *d. lib. 2. quæst. 31. n. 155. vers. primo*, qui extollit Rotæ ratiocinationem *d. decis. 505. num. 4. part. 2. recent.* Penia *d. decis. 106. num. 4.*) cùm habilitas debeat inspici de tempore primi examinis ex allegatis à Lother. & Rota ubi proximè, & in d. Legionen. Primò, quia in dictis decisionibus erat transactum quadriennium à die primi examinis. Secundò, & melius, quia hoc intelligitur quando per appellantem sterit quominus statim subiiceretur examini. At Franciscus cùm primum potuit appellavit, misit ad Curiam pro inhibitione, & compulsoria, & subdelegatione examinis, ex qua ratione nihil interesse temporis interexpedinem, dixit Rota coram Seraph. *d. decis. 968. num. 8.* & coram clar. mem. Card. Pamphilio in d. Legionen. de Capillar 15. Februarii 1588. *§. nec etiam obstat*, ubi cùm fuisset lapsus annus cum dimidio Domini dixerunt (sunt verba Rotæ) *non tantum tempore intercessisse ut potuerit fieri doctior*. Quinimò magno connatu obstiterunt Agentes pro Garcia non solùm huic subdelegationi, sed etiam dubii disputationi per multos menses ante ferias, allegando defectum transportationis actorum sine qua in caussis Ecclesiasticis nulla est Judici jurisdictio, ex latè discussis in Romana Societatis affectus 27. Martii 1647. coram me, in quo nihil potuit Francisco imputari, quia Notarii Hispaniarum, nec solent, nec volunt dare copiam actorum sine compulsoria, (licèt si vellent, posse tenuit Scacc. *de appel. lib. 2. cap. 11. num. 425. cum seqq. & lib. 3. q. 20. num. 34.* qui refragantes memorat numeris antecedentibus Pareja *de edition. instrum. tit. 3. num. 25.*) Imò multoties expectant secundam jussionem, & ideò appellantes se præsentant cum testimonio

nio suæ appellationis coram superiore, & petunt mandatum inhibitionis contra inferiorem, & citationis contra appellatum, & compulsionis contra Notarium, & hæc duo ultima conceduntur tam in tribunalibus Ecclesiasticis, Paz. *in prax. 2. part. 1. tom. c. unic. num.* 12. quàm in Secularibus *ubi 6. part. 1. tom. cap. 1. num.* 10. & sic non licuit misero gravato firmara Rotę jurisdictionem cum transportatione actorum. Et satis exclamabat Dominus causæ Patronus Abbas Bertuccius, quòd erat partis cavillationis, ut tempus interim laberetur uti posset postea dictam exceptionem temporis transacti obiicare, & præstabatur, ne hoc sibi inferretur præjudicium, vel non officeret, si opponeretur, vel de aliquo remedio provideri, nec malitiis indulgeretur contra *l. cum his* 8. §. *si cum his*, *ff. de transact. cum vulg.* quando per hoc nullum præjudicium inferebatur negotio principali, (quod esse observandum, & notandum dixit Joan. Andreas ubi suprà,) & tandem transportatis actis Agentes Garciæ variis usi subterfugiis, fecerunt ne causa usque ad supra in Epigraphe notatum diem proponeretur, (& ego postea adversa valetudine detentus non potui ita oppido decisionem extendere.) Et ita visum Dominis nihil obstare temporis decursum prædicti, cùm non sit culpa Francisci ut in allegatis decisionibus Pamphili, & Seraphini, maximè, stante dicta magna suspicione contra Examinatores, & dictis approbationibus ad Curata, ut in ipsis decisionibus, & in dicta decis. 38. coram Comitolo.

Et ita utraque &c.

DECISIO LXXXV.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Arguelles,

In causa Pampilonen. Beneficii de Esparza.

Mercurii 15. Decembris 1649.

§. 1. IN Ecclesia Parochiali Oppidi de Esparza Pampilonen. Diœcesis, per obitum Marci de Calle in mense reservato, simplex Beneficium servitorum vacavit; Illudque Domini Joannes Diaz de Ista, & Andreas Chavari impetrarunt, ille à Reverendissimo Hispaniarum Nuntio per non excessum 24. ducat. auri de Camera, & possessionem etiam obtinuit. Iste verò a Sanctissimo Domino nostro cum narrativa valoris non excessus ducat. 24. certorum, & cum incertis 50. At ipse Andreas dum coram Judicibus deputatis suarum litterarum executionem petebat, propter recursum per Joannem ad Judices Laicos habitum, jura sua coram Ordinario Pampilonen. experiri fuit coactus, qui sententiam ad favorem Joannis protulit, eo quia Andreas excessum 24. ducat. non justificavit. Ab hujusmodi sententia prædictus Andreas appellavit, & causa mihi commissa, Dubitavi, An gratia Apostolica sit justificata, ita ut Andreæ danda sit immissio, & per Dominos meos affirmativè fuit responsum; quia omnia narrata in literis provisionis ad ejus favorem emanatæ remanent justificata.

2. Vacatio siquidem beneficii per obitum Marci ultimi possessoris controverti non potest, cùm dictus Joannes Diaz ex eadem vacatione veniat, *dec. 544. num. 4. part. 4. dec. 302. num. 2. part. 7. recent.* cum aliis adductis in Mutinen. beneficii 27. Martii 1648. §. *vacatio beneficii*, coram me.

3. Clericatus justificatio clara resultat ex testibus in Curia examinatis de publica voce, fama, & visu deponentibus, scientiæque suæ causam reddentibus, quia viderunt illum clericali habitu indutum, & pro tali communiter reputatum, Grass. *de effect. cleric. in Prs. n.* 204. cum multis ibi citatis junctis aliis adminiculis *n.* 205. Rota cor. sanct. mem. Greg. *dec. 137. n. 10. & 11.* penes Burat. *decis. 31. n. 2. in recent. dec. 613. n. 4. p. 2. dec. 550. n. 3.* coram Penia.

4. Adminicula in præsenti sunt, Primò, quòd Andreas alia beneficia possidet, & sic oritur argumentum quod de tempore provisionis Apostolicæ esset Clericus. Indiciis autem, & argumentis Clericatum probari est text. *in cap. inter quatuor*, & ibi Gloss. *in verb. per argumentum de Cleric.* Pereg. Boer. *decis. 171. num.* 25. Grass. *ubi supra num.* 203. Secundò quia in titulis dictorum beneficiorum Clericus a Papa enunciatur, Grass. cum ibi congestis ubi proximè *num. 200. & seq.* cum ex adverso non negetur.

5. Insuper prædicti Testes sum. num. 6. attestantur, quod prænominatus Andreas est Pampilonen. Diœcesis (ut ipse in gratia narravit) Rota *decis. 266. num. 5. part. 4. recent.* in Calagurritana præstimonii 10. Maii 1649. §. *vacatio*, coram R. P. D. meo Otthobono.

6. Narrativa; & suæ præsentiæ in Curia de tempore gratiæ, & suæ familiaritatis cum clar. mem. Cardinali Albornoz justificata redditur ex iisdem testibus summ. n. 7. quorum dispositiones respectu quidem præsentium sufficiunt, cùm illius narrativa non dicatur causa gratiæ, Rota cor. Duran. *dec. 237. n. 4.* Prout etiam respectu familiaritatis, quæ meliùs quàm per familiares (quales sunt isti testes,) probari non potest, Gabr. *de test. concl. 10. n. 34.* quem sequitur Rota *decis. 125. n. 12.* coram Comitolo.

7. Obventorum valor ex prædictis testibus sum. n. 8. datis justificatur. Hæc autem justificatio sufficiens reputatur, cùm hoc Sacrum Tribunal in probando obventorum valorem unico teste, & qualicumque probatione sit contentum, Rota coram Card. Caval. *decis. 33. num. 3.* in Boven. Abbatiæ 3. Julii 1645. §. *qualitates quoque*, & in Placentina beneficii 11. Decembris 1647. §. *quo verò*, *vers. & valor obventorum*, coram me, confirmata 15. Junii 1648. §. *quod beneficium, vers. sit. cum tamen*, coram R. P. D. meo Celso, quod indubiè procedit, quando ex adverso non controvertitur.

8. Justificatio valoris non excessus ducat. 24. pro certis, & unà cum incertis 50. ex Testibus in partibus examinatis desumitur, qui sunt ejusdem Ecclesiæ Beneficiati sum. n. 11. & ubi tales fructus perceperunt, junctis libris publicis Civitatis sum. n. 13. ideò benè fructuum valorem, probant Rota *dec. 603. n. 2. p. 1. rec.* & in Placentina beneficii 27. Martii 1647. coram R. D. meo Terracinen. in Oscen. Archidiaconatus 14. Decembris 1648. coram R. P. D. meo Peutingero, & in dicta Boven. Abbatiæ 3. Julii 1645. coram me. Circa quam justificationem cessat omnis scrupulus, stante Adversarii confessione, qui hujusmodi beneficium per non excessum ducat. 24. impetravit, Rota coram Burat. *dec. 931. n. 1. vers. ex quo etiam, & dec. 595. n. 2. p. 3. recent.* in Bonon. Archipresbyteratus 23. Martii 1648. §. *valor autem*, cor. R. P. D. meo Corrado. Præcipuè cum ad probationem non excessus leviores probationes sufficiant, Garz. *de benef. 5. p. c. 3. n. 98.* Rota cor. Card. Cavalet. *dec. 533. n. 6.* in dicta Placentina beneficii 11. Decemb. 1647. in fine coram me.

9. Non relevat si dicatur, quòd dictis testibus fides non sit præstanda, cùm deponant deductis oneribus. Nam respondetur, quòd cùm dictorum testium depositio simpliciter fuerit facta, est interpretanda deductis oneribus, Rota coram sanct. mem. Greg. XV. *decis. 263. n. 3. & decis. 277. n. 7.* in allegata Placentina beneficii, §. *nec facit*, coram me. Maximè cùm deponant circa valorem negativè narratum, Rota coram Mantic. *decis. 138. n. 2.* & in citatis Placentin. §. *non obstat*, *vers. & quod*, coram Reverendiss. D. meo Terracinen. *& d. §. nec facit in fine*, coram me. Et qui contrarium probare intendit, magis valorem per non excessum narratum justificat. Nam si non deductis oneribus non excedit summam, de qua agitur, multò minus deductis. Ita in mox allegatis decisionibus.

10. Denique ad probandum, quòd beneficium sit simplex, ultra juris præsumptionem, quæ in dubio facit, ut simplex præsumatur, Rota *dec. 266. n. 6. p. 4. recent.* cor. san. mem. Greg. XV. *dec. 89. n. 1.* & apud Peniam *dec. 517. n. 1. & dec. 683. n. 8.* Concurrit dicti Joannis confessio, qui [prout in sum. n. 1.] hoc beneficium tanquam simplex à Reverendissimo Hispaniarum Nuntio impetravit, Rota *d. d. decis.* 256, *n. 6. p. 4. recent. & 517. n. 2.* coram Penia.

11. Cùm igitur ex his omnibus literæ provisionis Andreæ appareant justificatæ veniunt exequendæ, text. in *cap. si capitulo*, §. *ubique glos. in verbo exequantur de concess. prabend. in 6.* Rot. in d. Bonon. Archipresbyteratus 23. Martii 1648. §. fin. coram R. P. D. meo Corrado, in d. Boven. Abbatiæ in princ. coram me. Et ipsi danda immissio, sicuti ex testamento non abolito, nec cancellato, per *l. fin. Cod. de edict. Div. Adr. toll.* Rota in Volaterrana prioratus 27. Junii *in prax.* coram b. m. Pirovano cum superius allegatis, & alibi passim.

12. Quam quidem immissionem impedire nequit Joannes à Reverendissimo Nuntio provisus, quia cùm suæ provisionis titulus, nullus, & invalidus detegatur, non sit legitimus contradictor ad hunc effectum Rot. in Bonon. fideicom. de Rubeis 30. Martii 1646. in fin. cor. R. P. D. meo Corrado, in Compostellana parochialis 1. Julii 1648. sub §. *verum eo magis*, & in dicta Calagurritana præstimonii 10. Maii an. præteriti, §. *neque ad immissionem*, cor. R. P. D. meo Otthobono.

13. Nullus autem, & invalidus detegitur titulus, ex quo Andreas verificavit beneficium excedere summam 24. ducat. non solùm per testes datos sum. n. 9. Rota apud Cæsar. de Grass. *dec. 3. de probat.* Veral. *dec. 277. n. 7. p. 1.* in Aretina Capellania 21. Martii 1633. §. *valor autem*, & in dicta Volaterrana prioratus 3. Junii 1634. §. *de valore*, coram Pirovano. Et per testes productos ab ipso Joanne in partibus sum. n. 10. qui sunt Beneficiati ejusdem Ecclesiæ, & fructus perceperunt, ut suprà dictum est; Verùm etiam tam per libros Civitatis, & Ecclesiæ quibus standum est, cùm per partes variari non possint, Rota cum ibi citatis *decis. 287. num. 4. & 5.* coram Penia. Quàm per partitas formiter extractas, quas

hodie impugnare non potest Joannes cùm fuerint ab illo productæ, & sic approbatæ, *cap. cum venerabilis 9. de except. cum vulgaris*, Rota coram Burat. *dec. 160. n. 3.* Et propterea Reverendissimus Nuntius illud conferre non poterat, cùm restrictam habeat facultatem ad beneficia ducat. 24. non excedentia, Garz. *de benef. 5. p. cap. 3. n. 185.* in dicta Calaguritana præstimonii, *§. sicuti verò*, coram R. P. D. meo Otthobono. Et hujusmodi non excessus erat probandus ab ipso Joanne tamquam suæ gratiæ pars, & fundamentum, Rota coram Crescent. *dec. 4. n. 5. de probat.* Mohed. *dec. 29. n. etiam 1. eod. tit.* in Calaguritana Archipresbyteratus 30. Maji 1587. coram Gypsio impress. apud Garz. *de benef. d. 5. p. cap. 3. fol. mihi 447. n. 188.* Et qui habet regulam qualificatam debet probare qualitatem, ut ex Rota, & multis aliis, latè probat Fontanel, *de pact. nupt. claus. 5. gloss. 1. p. 2. n. 19. & seqq.* quia tuetur se exceptione à regula, & sic debet eam probare, latè *n. 24. & seqq.*

14 Nec propterea dictus Joannes apponere potest subsequutam possessionem, quia in mandato Reverendiss. Hispaniarum Nuntii de non conferendo beneficio ultra 24. ducat. de Camera adest decretum irritans, quod possessionem, & titulum inficit, Rota *dec. 679. n. 7.* coram Penia *dec. 440. n. 13. p. 4. tom. 2. & dec. 108. p. 5. recent.*

15. Accedit ulterius pro majori tituli nullitate, & invaliditate quòd hujusmodi beneficium non à Nuntio, sed à Papa semper fuit collatum, qui ultimo loco providit Marcum de Calle, per cujus obitum novissimè vacavit, ideò non Nuntio, sed Pontifici est reservatum, cùm in reservationibus ultimus status potissimè attendatur, Rota coram Penia *dec. 659. n. 25. 71. n. 5. in fin. p. 2. dec. 257. n. 12. p. 4. tom. 5. rec.* Durand. *dec. 330. n. 3.*

16. Nihil facit, quòd via executiva litterarum Apostolicarum vulnerata fuerit per sententiam Ordinarii denegantem eisdem litteris executionem, quia cùm sententia non simpliciter executionem deneget, sed ob non justificationem valoris in dictis literis ab impetrante narrati, ibi, *Non probarunt, quòd dictum beneficium excedat in omnibus suis fructibus ducat. 24. aureos de Camera in summ. num. 4.* non vulneravit viam executivam, quominus facta Justificatione in secunda instantia valeat Judex appellationis executivè procedere, ut respondit Rota in Asturicen. Archidiaconatus 6. Novembris 1602. coram Card. Lancel. impress. apud Marches. *de commiss. part. 1. fol. 364.* & coram Card. Caval. *dec. 11. sub n. 5. & 6.* & in Melevitana beneficii 25. Junii prox. præt. *§. final.* coram R. P. D. meo Bichio.

Et ita unica, &c.

DECISIO LXXXVI.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Otthobono.

Leodien. Præposituræ Tungren.

Mercurii 19. Januarii 1650.

§. 1. SUb die 8. Februarii superioris anni fuit coram me resolutum Arnoldo ab Hoensbrouch dandum esse mandatum de manutenendo, & de illius bono jure constare ad effectum manutentionis, sed reassumpta disputatione, an esset recedendum à decisis, DD. sub die 25. Junii præteriti mandarunt, ut videretur de bono jure, & hodie proposito dubio, ac re maturè discussa, responderunt constare de bono jure Arnoldi. Nam ultra paritatem votorum, habet etiam prærogativas Nobilitatis, potentiæ, & aliarum qualitatum, quæ deficiunt in Laurentio competitore, qui propterea stante decreto gratificationis apposito in litteris Apostolicis, est postponendus Arnoldo, qui majoribus juvatur studiis, & meritis, juxt. text. express. *in c. si forte dist. 63.* Gloss. *in c. obeuntibus, §. nunc primò quæritur post med. vers. sed quod eadem dist. 63.* Fr. Sigismund. à Bononia *de elect. dub. 47. n. 9. vers. si verò vota*, cum aliis relatis in decisione hujus causæ sub *§. stante paritate.*

2. Votorum paritas est incontrovertibilis, quia cùm Capitulares Ecclesiæ Tongren. ad eligendum Præpositum congregati essent numero decem, & octo, novem dederunt suffragium Arnoldo, & alii novem Laurentio.

3. Nec dicta paritas excluditur ex eo, quod inter novem Votantes ad favorem Arnoldi adesset Canonicus Elderen. qui ut minor viginti duobus annis non videbatur posse ex particulari statuto hujus Ecclesiæ Tongren. habere vocem, & votum tradere in electione Præpositi. Quia præterquam quod prædictum statutum non fuit à Capitulo acceptatum, nisi sub conditione, quatenus accederet confirmatio Sanctæ Sedis Apostolicæ, quæ nunquam accessit, ut in Summario Arnoldi n. 14. illud præterea est contrarium, & omninò repugnans dispositioni, tam Sac. Concilii Tridentini *sess. 22. cap. 4. de reform.* quàm Concil. Viennensis ibidem innovati, ac relati in *Clem. 2. de ætat. & qualit.* ubi dicitur, quod *nullus de cætero vocem habeat, nisi in Subdiaconatus ordine fuerit constitutus*, quæ dictio, *Nisi*, cùm præcedat negativa, ponit & determinat affirmativam in casu nominato *l. actione 4.* ubi Bart. *n. 1.* & Bald. *num. 2. C. de transact.* Mantic. *de conject. ult. volunt. lib. 3. tit. 17. num. 8. & seqq.* Rot. coram Seraphin. *decis. 1244. num. 1.* coram Coccino *decis. 244. numer. 1. inter divers. 252. num. 4. part. 1. & in recent. decis. 639. n. 2. p. 2.* quæ est Burat. *in ord. 84.* ac proinde tale statutum auferens vocem iis, qui sunt in sacris, uti nullum non esse attendendum, tradit Calder. *cons. 14. vers. sed prima pars de Constitut.* Henr. Botteus *in tract. de Synodo part. 3. art. 1. num. 69. inter tract. magn. tom. 13. part. 2. fol. 91.* Joan. Andr. Massobr. *eodem tract. c. 4. dub. 53. nu. 54.* & declaravit Sacra Congregatio Concilii Interpretum relata per Cardinalem Bellarminum *ad dict. cap. 4. sub num. 8.*

4. Nec relevat, quòd hujusmodi statutum fuerit confirmatum à Nuntio Apostolico, quia ex oculari lectura facultatum Nuntii datarum in summ. Arnoldi num. 13. apparet facultates ejusdem Nuntii fuisse restrictas ad confirmanda statuta Sacr. Canonibus, & Concilii Tridentini decretis non repugnantia; ideò cùm statutum præfatum Sacr. Conciliis repugnet, ut visum est, confirmatio prædicta ex defectu potestatis, nullius potest esse roboris, vel momenti, Gratian, *discept. 699. n. 27.* Rot. *in rec. decis. 555. n. 5. & 6. p. 4. tom. 3. & decis. 25. n. 9. p. 7.* & in Bononien. fideicommissi de Rubeis 5. Aprilis 1647. *sub §. venditio autem*, coram R. P. D. meo Corrado.

5. Stante autem invaliditate statuti ob resistentiam Conciliorum, non obstat, quòd omnes Capitulares statutorum observantiam juraverint, quia juramentum servandi statuta generaliter præstitum, non trahitur ad statutum contra Concilium, ut declarasse sanct. mem. Gregor. XIII. testatur Card. Mantic. *decis. 52. num. 8.* & jurans servare statuta censetur sensisse de validis, non de invalidis, Bald. *in l. penult. n. 9. Cod. de his, qui pæn. nomin.* Surd. *cons. 58. nu. 25. in fin.* & plures refert Sanch. *ad præcept. Decal. lib. 3. c. 14. nu. 8.*

6. Ideò cùm Canonicus Elderen. legitimè votaverit, ad favorem Arnoldi, non est dubitandum de votorum paritate cum Laurentio, & stante gratificationis decreto in literis Apostolicis utriusque apposito, expeditis sub eadem forma, & data, Domini censuerunt Arnoldum omninò esse præferendum; tum ob incorruptam morum, & vitæ integritatem, scientiam, prudentiam, nobilitatem, potentiam, ex adductis in princ. decis. Tum etiam quia ultra proprias qualitates valdè præponderantes habuit etiam saniorem partem Capituli, cum eidem Arnoldo fuerint suffragati Decanus Scholasticus, Cantor, & Vice Præpositus, *c. quia propter*, ibique Gloss. *in verb. saniori, & tot. in Genes. verb. ad zelum de elect.* Butr. *in cap. Ecclesia vestra lib. 2. n. 25. eod. tit.* Alexand. *consil. 102. num. 6. lib. 6.* cum aliis relatis in Toletana Canonicatus Pœnitentiarii 22. Aprilis 1641. in *§. minus, & secundò tollitur*, cor. R. P. D. meo Cerro, & in alia decisione hujus causæ in fin.

7. Præterea Domini considerabant, quòd Laurentius fuit de quibusdam delictis inquisitus, & diffamatus, ut in sum. Arnoldi nu. 10. & seqq. unde ne generentur scandala in populo, esset ex hoc solum cæteris paribus repellendus; neque eligendus est is, qui causam scandali in populo præbiturus est, etiam quòd nullum defectum pateretur, ad trad. per Abb. *in capit. 1. numer. 6. & seqq. de elect.* Fr. Sigismond. à Bononia *de elect. dub. 45. num. 7. & 8.* Rot. coram Seraphin. *decis. 516. n. 4.* & ad hunc effectum non requiruntur probationes concludentes, sed satis sunt leviores, & quales afferuntur pro parte Arnoldi, cùm non agatur de privando Laurentium Beneficio obtento, sed de eo repellendo ab obtinendo, Paris. *de consid. 9. 64. n. 15.* Add. ad sanct. memor. Gregor. *dec. 238. n. 13.* Rot. cor. Seraph. *dec. 1029. n. 1.* in Beneventana Parochialis impress. apud Marches. *de commiss. p. 1. fol. 297. n. 3.* & in Sabinen. concursus impress. ibidem *fol. 298. pariter n. 3.*

8. Denique Laurentius coelectus, dum tradidit ante factam electionem mandatum ad consentiendum electioni de se faciendæ, & ad protestandum, ut in summ. Arnoldi n. 1. incidit in ambitionis culpam, quæ sufficit, ut ipsius electio attendi non debeat, *c. in scripturis 8. q. 1. c. cum post* ubi Gloss. *verb. requisitum de elect.* Fr. Sigismund. à Bonon. *dub. 41. n. 2. & seqq.* aliique relati à Barbos. *de jur. Eccles. univers. lib. 1. cap. 19. n. 137.* Castellin. *de elect. Canon. c. 11. n. 39.*

Fuit itaque resolutum constare de bono jure Arnoldi utraque parte informante, &c.

DE-

DECISIO LXXXVII.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Bichio.

Militen. Parochialis.

Luna 31. Januarii 1650.

§. 1. Citationis defectum obstare ulteriori executioni sententiæ latæ ab Executore Apostolico: Necnon ejusdem sententiæ injustitiam, apparet in alia decisione sub die 28. Junii proximi præteriti coram me edita, quæ hodie revisa, & confirmata fuit.

2. Erat enim necessaria citatio Josephi, quem ex capite homicidii incapacem esse hujus Parochialis Ceravolus Adversarius narravit Papæ in literis suæ provisionis, cum inspectis verbis literarum Apostolicarum, ibi, *vocato dicto Josepho*, quæ uti concepta per ablativum absolutum inducunt conditionem, & formam, eaque non adimpleta, processus est nullus, Rot. *decis. 707. n. 2. in fin. p. 3. recent.* quàm attenta dispositione juris, cùm regulariter, quoties gratia tendit in præjudicium intrinsecum alterius, illius citatio coram Executore requiratur, ut præter allegatos in alia decisione, fuit dictum in Gallien. Prioratus 5. Junii 1649. §. *penultimo*, coram me.

3. Citatio autem facta per affixionem ad valvas nullius momenti est, non præcedente citatione personali, *Clem. 2. de re judicat.* Seraphin. *decis. 1276. num. 4.* Et gratis ex adverso dicitur adhibitas prius fuisse diligentias, in loco soliti domicilii Josephi; quo casu, subsecuta præsertim comparitione citati sustineri citationem, dixit Rot. penes Comitolum *dec. 125. n. 2. & 3.*

4. Injustitia pariter evidens est, quia coram Executore justificata non fuit narrativa homicidii plenè, & concludenter, ut debuit; cùm sit fundamentum gratiæ: sed solùm exhibita sententia condemnatoria Josephi ad triremes, quæ uti lata in contumaciam delictum non probat ex allegatis in prima decis. §. *nec in ca u*, quibus adduntur aliæ duæ relatæ à Farinac. *in prox. q. 11. post n. 92.*

5. Eo minus, quia eadem sententia ex capite nullitatis, & injustitiæ revocata novissimè fuit A. C. & insuper condemnatus accusator ad perpetuas triremes ob calumniam accusationis, & falsitates commissas: Etiam simulando quod contra Josephum fuisset executum monitorium ad comparendum coram judice; qui ipsum, ut suprà, in contumaciam ad triremes condemnavit: Unde convincitur, quod processus ille criminalis compilatus fuit calumniosè contra Josephum sine ejus citatione; sine qua Judex criminalis, nedum ad sententiam, sed nec ad inquisitionem potuit procedere quando, ut hic, ad instantiam partis procedebatur; quicquid dicendum esset, si fuisset processum ex officio, ut distinguendo ex sententia Aretin. tradit Boss. *in prax. tit. de inquisit. n. 72.* facit Farin. *cons. 111. n. 15. lib. 5.*

6. Sed obstat quòd licèt sententia lata in contumaciam non probet delictum, reo tamen non comparente intra annum probet privationem, quæ sufficit ut declaravit Rota in Romana Beneficiat. S. Petri 16. Junii 1561. coram Oradin. impress. post 2. volumen cons. Farinac. *decis. 3. num. 5.* & tradit Lother. *de re benef. lib. 1. quæst. 18. num. 168. juncto n. 166.* Unde dixerat hoc procedere quamvis post annum, reus ex Principis rescripto admissus fuisset ad purgandam contumaciam, quia rescriptum non tollit jus quæsitum ex annuali mora in comparendo quam nocere etiam, quando ex ipsa lectura inquisitionis, & processus constat evidenter de ejus nullitate, tradit Farin. *cons. 111. n. 13. in fine, & n. 14. l. 2.*

7. In casu namque nostro hæc non applicantur, quia nec versamur in terminis sententiæ latæ in contumaciam, cum in rei veritate nuper probata, nusquam contra Josephum transmissum fuerit; & executum monitorium, & alioquin contumacia non contrahatur, *l. contumaciam 57. ff. de re jud.* Seraphin. *decis. 972. num. 12.* Rota *decis. 254. num. 5. part. 6. recent.* neque solùm Josephus post annum comparuit, sed etiam obtinuit sententiam revocatoriam primæ sententiæ, cum omnibus inde secutis, quæ proinde habetur, ac si facta non fuisset, ut in terminis Rota in Romana Canonicatus S. Angeli 17. Maji 1657. coram Cotta Impress. post Farinac. *in prax. q. 15. sub num. 92. col. 3. in fine*, ibi, & non constat de revocatione illius.

8. Tandem non obstat, quòd sola pendentia judicii criminalis, propter infamiam saltem facti, quam Josepho irrogabat, efficeret, ne ei Ordinarius posset hanc Parochialem conferre, *c. omnip. de accusat.* cum aliis allegatis à Garzia *de benefic. part. 7. cap. 9. num. 6.* Nam respondetur primò, quòd ad hunc effectum judicium criminale per calumniam ut in casu nostro, motum, ac instructum non relevat, Felin. *in d. c. omnipotens n. 3. vers. limita*. Ne aliàs aperiatur via cuilibet malevolo impediendi personis honestis consecutionem beneficiorum; ut benè *in d. c. omnipotens*, advertit August. Barbos. *sub num. 2. vers. & limitatur*. Et conferunt tradita à Navarro *cons. 22. sub num. 6. de hæredit.* ubi quod ad impediendum, ne criminaliter denuntiatus de aliquo delicto eligi possit ad dignitatem, seu officium, requiritur semiplena probatio delicti. Sic etiam Mirand. & alii relati à Modern. Parmens. *in cons. regul. resol. 26. num. 22.* & à Modern. Clusino *de canon. elect. disp. 5. contr. 1. n. 5. & 8.*

9. Secundo, quod dici non poterat pendere judicium aliquod criminale contra Josephum, qui, ut supra dicebam, nusquam fuerat monitus, aut citatus, *l. libere. in 2. ff. in jus vocan.* Boss. *in tit. de foro compet. num. 103.* Farinac. *cons. crim. 298. sub num. 3. vers. nec facit, lib. 3.* Nihilque refert, quod inter aliquas personas calumniæ participes, aut saltem non graves, & honestas, Josephi accusatio, aut prætensum crimen vociferaretur, Felin. *in cap. testimonium n. 14. de testib.* Gara. *de benefic. d. cap. 8. n. 9. & 12. & duob. seqq.* Barbos. *de potest. Episc. alleg. 43. n. 17. & in d. c. omnip. sub n. 2. vers. qua incurritur*, P. Laym. *Theolog. moral. lib. 1. tract. 5. p. 5. c. 4. sub nu. 4. vers. secundo ut aliquis*, cum aliis allegatis à Modern. Matrit. *quæst. reg. tom. 3. verb. infamia, n. 9.* Ut enim incurratur infamia facti, oportet opinionem criminis, illam quatenus commissum esset irrogantis manere apud personas graves, & plures; itaut non sufficiat minoris partis, ut ex text. *in cap. inquisitionis, §. quæsivisti de accusat.* docet ibi glos. *vers. ult.* Innoc. *n. 4.* Abb. *n. 6. in cap. per vestras n. 52. de cohab. clericorum*, Sanchez *respons. moral. tom. 2. lib. 6. cap. 3. dub. 4. n. 2. & 4.* ubi allegantur concordantes.

10. Quæ verò infamia juris ex sententia condemnatoria resultare solet, *l. infamem, ff. public. judic.* non resultat, quando ut hic in contumacia, seu verius reo non legitimè vocato sententia lata fuit, Clar. *in prax. crim. lib. 5. §. fin. q. 72. colum. 5. in fine*, P. Layman. *d. tract. 5. part. 3. cap. 4. sub n. 2. vers. requiritur autem*, Giurba *cons. crimin. 65. n. 69.* aliisque relatis à Modern. Maceraten. *de diff. inter judic. civil. & crim. differt. 16. n. 3.* ubi pluribus id comprobat. Et quatenus opus esset delata, Sanchez *respons. moral. tom. 2. lib. 7. cap. 3. dub. 6. num. 27.* Barbos. *de potest. Episc. alleg. 43. num. 20.* Et ita decisum informante Josepho, diu tamen adversario expectato, & citato.

DECISIO LXXXIII.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Verospio.

In causa Fulginaten. hæreditatis.

Luna 14. Februarii 1650.

§. 1. Mortuo Petro Roncallo inter Equites obedientiæ Magistralis dum degeret in humanis prævia votorum castitatis obedientia, ac paupertatis emissione adscripto; cùm sacra Hierosolymitana Religio successionem in bonis ipsius sibi apertam esse contenderet, dubitavi, An eidem, vel Eminentissimo D. Magno Magistro eidem fuerit debita successio, & negativa prodiit hodie resolutio ex validæ professionis nondum justificatæ defectu, in gradu præsertim Religionis, assensu Pontificis, nec erecto, nec approbato, contra Sacri Lateranensis Concilii decretum relatum *in cap. ult. de relig. dom.* sine cujus professionis validè concursu obligatio Petri erga Religionem efficaciter contracta non fuit, nec sacra proinde Religio ad ipsius defuncti bona potuit aspirare, juxta gloss. *in authentica ingressi in verbo dedicat. C. de sacr. sanct. Eccles.* ibique Odof. *n. 11.* Bart. *n. 32.* Bald. *n. 27. circa finem*, Salicet. *n. 7.* Castr. *num. 10.* Alberic. *n. 13.* cæterique communiter, Gemin. *consil. 66. n. 9.* Gald. *cons. 53. col. 2. post med. vers. vera tamen ratio, & naturalis, usque ad fin. de regul.* Rot. in Bonon. bonorum 17. Novembris 1615. coram bon. mem. Pirovano inter impressas *part. 4. tom. 3. recent. decis. 633. num. 4.*

2. Contraria verò possessionis validæ probatio, nec valet ex testibus resultare, contestantibus nimirum, eundem Petrum tria Religionum vota nuncupasse, ac professionem successivè in manibus Equitis, ad id specialiter deputati, emisisse prout aliàs hinc eam Rota deduxit coram Mohedano *dec. 10. de cons. pass. & proprietatis*, & in una Meten. professi. 2. Junii 1636. coram Reverendiss. Salamantino penes Tamb. *de Jure Abb. decis. 3. num. 2.*

3. Cum enim hæc sacra Religio in tres tantummodo species Equitum ipso institutionis initio, distincta fuerit; Alteram scilicet Militum, ex primaria Orbis Terrarum universi nobilitate ascitam, ut ipsi forent Christi fidelium ensis, ac

miserabilium clypeus personarum; Alteram fratrum Capellanorum Conventualium, ac obedientiæ; Alteram denique fratrum servientium armorum, ac officiorum, sicuti ejusdem Religionis stabilimenta testantur, in statutorum volumine registrata tit. 2. t. 2. sub rubr. della divisione de' gradi de' fratelli dell' ordine nostro. Et triplicatus hic solummodo Equitum gradus sub titulo Religionis confirmationem ab Apostolica Sede obtineat, ut ex Sixtina Constitutione dignoscitur initio statutorum voluminis impressa: Ac tripartitus hic quoque gradus proprio Magni Magistri Sacramento, ipsa suscepti muneris die, tantummodo approbetur, ut elicitur ex altero Statuto sub tit. 13. capit. 3. in fine de elect. Ipse proinde non potuit, novum Equitum gradum superaddere Religioni, eadem inconsulta, de cujus obligatione, ac prejudicio per novi gradus, ac successivam Equitis incorporationem agebatur secund. gloss. in capite porrectum in verbo non facit habitus de Regul. & in cap. ultim. in verbo pertinent eodem tit. lib. 6. ubi etiam Ancar. in 2. notab. Franc. num. 2. Gemin. num. 3. Joannes Monac. num. 1. ibique Probus ad eum n. 1. & 3. Roderic. quæst. Regul. tom. 3. quæst. 17. art. 2. & alii relati plures per Sanchez ad præcept. decal. lib. 5. cap. 4. n. 65. Irrequisito præsertim Apostolicæ Sedis assensu, in triplicati gradus erectione antecedenter adhibito, ac in novi propterea institutione pernecesse adhibendo, ad text. in cap. ultim. ibique Gloss. in verbo novam de Relig. dom. & in cap. unico, in princip. ibique Gloss. in verbo habitum eod. tit. lib. 6. & in Extravag. Joannis XXII. unica eodem tit. notat Silvest. in summa in verbo Religio in primo n. 6. Armil. n. 4. Navar. in comment. 1. de reg. sub n. 28. in 23. §. Roderic. q. reg. tom. 3. quæst. 48. art. 3. Less. de justitia, & jur. lib. 2. cap. 41. num. 62. vers. 9. circa medium, & latè prosequitur Azor. instit. moral. lib. 12. cap. 24. quæst. 5. & part. 2. lib. 5. cap. 7. Sanchez ad præcept. decal. lib. 5. cap. 1. sub num. 19.

4. Cum maximè particulares Religionis constitutiones (quæ utpotè authoritate Apostolica, ac Magni Magistri Sacramento firmatæ ab eo debuerant in viridi observantia retineri, ut respondit Rota in una Meliten. præeminentiarum 13. Novembris 1638. coram bon. mem. Pirovano impress. p. 5. recent. decis. 209. sub n. 8. cum seqq. & in Melevitana antianit. 30. Maji 1639. in 6. num. ult. quod talis receptio, coram R. P. D. meo Decano Peiro obstarent, quin inter Equites recipi posset, vel ob defectum nobilitatis ex latere paterno cessantis, atque concordi Commissariorum relatione, ac Venerabilis consilii linguæ Italicæ decreto rejectæ, qua tamen pro gradus præfati assecutione alias necessarias decernit Statuto tit. 2. cap. 17. 20. & 41. rubr. Chi avesse esercitato mercanzia. Vel ob præstitam professionem non expleto anno probationis, tum per alterum statutum essentialiter requisito in cap. 28. eod. tit. tum ex disposit. Sacr. Concil. Trid. sess. 25. de regul. in hac etiam Religione servanda, ut respondit S. Congregatio de mense Junii 1599. & alias de mense Junii anno 1582. ut testatur Pacif. de resignat. benefic. lib. 6. quæst. 2. n. 120. & tradit Genuen. in praxi cap. 20. in fine, Barbosa de officio, & potest. Episcopi allegat. 101. num. 8. & pluribus comprobat Grat. discept. forens. cap. 361. num. 27. cum seqq. Vel ratione denique loci professionis emissæ, videlicet extra Conventum contra alterius sanctionem Statuti eodem tit. cap. 2. Quæ proinde ipsum Religioni obligare non voluit, non solum ob defectum prohibitionis legitimæ unius anni continui tempore non expletæ, prout sanxit Sac. Trid. Synod. sess. 25. de Regul. adducto cap. 15. & tradit Joannes Andr. in cap. 1. de elect. lib. 6. Sylvest. in summa in verbo Religio 5. quæst. 4. Navar. lib. 3. tit. de Regul. consil. 34. & 37. & in commen. 8. eodem tit. n. 19. Suar. de Relig. tom. 3. lib. 5. cap. 5. num. 1. Less. de just. & jur. lib. 2. cap. 41. dub. 19. Sive etiam ob resistentiam potestatis ipso Magno Magistro, eundem cooptandi in alio Equitum grado, præter expressos, ac incorporandi Religioni, ita quod nec obligatio reciproca induci validè potuerit, prout ad effectum prædictum, potestas incorporandi legitima necessaria foret, secundùm Innocent. in cap. porrectum, sub n. 4. Antonius de Butrio n. 9. Abb. n. 10. de Regul. Sylvest. in summa in verbo Religio in primo, n. 5. & 14. Navar. in comment. 4. de Regul. n. 74. Lessius de justitia, & jur. lib. 2. dict. cap 41. n. 10. & 61. Roderic. q. Regul. tom. ... quæst. 1. art. 2. Sanchez ad præceptu decalogi lib. 5. cap. 4. n. 62. Rota dec. 195. n. 14. p. 4. tom. 2. recent.

5. Obesse præterea non poterit, quòd essentialis perfectio professionis in tribus votis à Petro, ut præfertur emissis, Regulariter solet contineri, ad text. in cap. cum ad monasterium in fine de statu Monachorum, & in cap. ad Apostolicam de Regul. D. Thomas 2. 2. q. ult. art. 3. 4. & 5. ejusque probatio, inde sat elici videatur.

6. Quoniam (præterquam vota illa emissa fuerant in ordine ab Apostolica Sede nondum approbato sub titulo Religionis) licet eadem voventis obligationem erga Deum præseferant efficacem, non tamen ipsum uti certæ Religioni professum obstrinxere, dum præstita solummodo fuerant in manibus superioris legitima facultate carentis ipsum in Religione cooptandi, nec vicissim obligandi authoritate pollentis, ut benè explicant Innocent. in d. cap. porrectum sub n. 5 Butrius n. 9 Abb. n. 10. cum seqq. de Regul. Navar. in comment. 1. eodem tit. n. 18. & comment. 4. num. 74. ubi pro ratione considerat, quòd professio nullatenus subsistere possit absque legitimo duarum interventu personarum, quarum altera suam erga Religionem fidem astringat, altera Religionis erga ipsum obligationem inducat, quam quippe reciprocam professio ipsa contineat, Less. de justit. & jur. d. l. 2. c. 41. sub n. 11 & 61. Roder. q. Regul. tom. 1. q. 1. art....

7. Nec etiam præfato gradui, ac professioni licèt invalidæ robur addit consuetudo efficacibus, ut ex adverso supponitur probationibus justificata; Quamvis enim alias legitimè constaret, quòd Eminentissimus Magnus Magister pro tempore, hujusmodi obedientiæ Magistralis habitum, seu devotionis, vel aliter nuncupatum remissio aliqualiter nobilitatis rigore, ac probationis anno, personis sibi benè visis deferre consueverit, non tamen inde concluditur personas illas, eo decoratas, etiam si vota prædicta protulerint, de corpore Religionis evasisse, quamvis piu n, ac laudabile vivendi institutum elegerint, atque honorato habitu præfato cohonestati, Equitis nomen assumpserint, ut notat Abb. in rubr. de Regul. n. 1. Navar. in comment. 1. eod. tit. sub n. 18. in fine, & cons. 33. n. 3. eod. tit. de Regul. Less. de justitia, & jur. Adducto cap. 41. sub n. 62. §. 6. in fine vers. adverso tamen, Sylvest. in summa in §. Religio primo q. 1. §. secundum fratres, & benè declarat Rodriq. d. q. 1. art. 2. vers. hinc est, quod votum eorum cum seqq. & tom. 3. q. 48. art 4. & q. 91. art. 1. §. prima conclusio, & in similibus ferè terminis Monialium scilicet sub instituto S. Franciscæ in Urbe militantium, tradit idem Navarr. in cons. 6. de statu Monachorum lib. 3. ipsas licet cum habitus mutatione, ac trium sub emissione votorum collegialiter viventes, non tamen Religiosas inde professas esse censendas, dum ipsarum Regulam sub titulo veræ Religionis non approbaverat Eugenius Pontifex, sed sub laudabili solummodo institutione vivendi, Adeoque allegata consuetudo ad effectum, de quo agitur suffragari non poterit, dum in eisdem terminis vertentis controversiæ non ostenditur præcisè servata, & tamen esset pernecesse probanda, secundùm Oldrad. cons. 237. Aymon. cons. 96. n. 4. Anchar. cons. 339. n. 8. Cæsar. de Grass. dec. 6. n. 5. de prob. & cor. Seraph. 326. n. 2. coram Greg. 45. n. 6. 162. n. 2. & p. 3. recent. dec. 662. n. 3. & p. 4. tom. 2. dec. 323. n. 4.

8. Hinc minus ad probationem consuetudinis præassertæ deserviunt, sive Breve sanct. mem. Clemen. VIII. hortantis Magnum Magistrum, qui Siculum quemdam ad habitum obedientiæ Magistralis admitteret, eoque titulo Equitem renunciaret; sive litteræ commendatitiæ Cardinalis Aldobrandini nepotis, ejusdem favorem transmissæ. Siquidem illa tantummodo supponunt in Magno Magistro facultatem, eam tamen nullatenus attribuunt, neque justificant, nisi aliunde constet tunc verè, ac realiter extitisse cùm ad hunc effectum Breve, ac litteræ prædictæ non emanaverint, ut decidit in Clem. ult. §. similiter, ibique post gloss. per DD. communiter de sententia excommunicat. Oldrad. con. 258. sub n. 1. vers. è contra autem cum seqq. Rom. cons. 80 num. 4. Rot. decis. 23. in fine de procurat. in antiq. & decis. 108. num. 3. p. 1. & decis. 54. num. 4. part. 2. divers. Neque ea iis valet inferri personas eodem habitu insignitas, in ipsa Religione tunc fuisse, ac esse incorporatas, unde pendet solutio dubitationis propositæ.

9. Hinc quoque S. Religioni opitulari non potuit lapsus temporis spatio annorum 30. & ultra, a die per Petrum editæ possessionis, quasi beneplacitum Apostolicum valeat inde præsumi. Etenim procedere fortan posset objectio, si cum temporis cursu observantia quoque concurreret, nimirum, quòd Petrus semper inter Equites habitus fuerit, ac Religiosus utrumque requisitum ad hunc effectum copulativè necessarium, tradit Abb. Alberic. sub n. 3. de testibus, Alex. cons. 2. n. 70. & cons. 87. nu. 4. lib. 4. & pluries respondit Rot. videlicet in una Mediolanen. rescissionis permutatione 30. Januarii 1587. coram recol. mem. Card. Pamphilio, & decis. 176. num. 45. par. 5. recent. & post Pacif. de Salv. decis. 170. num 8. & in Perusina bonorum 4. Julii 1608. coram Penia. Dum itaque observantia in casu proposito excluditur ex testibus deponentibus, Petrum per annos viginti quinque, & ultra, nec in Pallio, nec in pectore Crucem detulisse, ab eoque tempore citra intra Equites amplius agnitum non fuisse, nec receptum, cursus ille temporis, licet longævus; præsumptionem Pontificis assensus inducere non valet, ut notat Socin. in cons. 29. n. 20. cum seqq. lib. 1. Jason. in leg. sciendum in 4. limit. ff. de verb. oblig. Felin. in c. sicut n. 33. vers. 7.

verſ.7. & ult. de re jud. Add. ad deciſ. Put. 355. *num.7. lib.* 2. Rota coram bon. mem. Cocein. *deciſ.*301. *num.*3.

50. Prædicta verò certiora redduntur ex reſolutione Sac. Congregationis Conc. Trid. in una Meliten. ſub die 20. Maji 1608. qua Eminentiſſimi Patres reſponderunt, Profeſſionem ab hujuſmodi Equitibus obedientiæ nuncupatis emiſſam, nullius eſſe roboris, atque momenti ad obligandum ipſos Religioni, niſi eorum inſtitutio per Apoſtolicam Sedem fuerit approbata, vel ab eadem Eminentiſſimus M. Magiſter legitimam ad id facultatem obtineat; Quorum reſponſa non ſolùm futuris imponendi finem controverſiis vim obtinent, ſed juſtam quoque præferunt interpretationem, in præcedentibus caſibus hactenus non deciſis, neque in judicium deductis pari ratione ſervandam, juxta gloſſ. *in proœm. Clem. in verb. de catero*, Salas *de leg. quæſt.97. tract.*24. *ſect.* 12. *verſ.* 4. *collige*, ubi loquitur in ſpecie de reſolut. S. Congregationis præfatæ, Rota coram Gregor. *deciſ.*350. *num.*7. *& deciſ.* 57. *num.*32. *part.*4. *tom.*2. *recent.* & in Melevitana antianitatis 26. Maji 1640. §. *non obſtat, quod prædicta ordinatio*, cor. R. D. meo Decano; Et ab hoc Tribunali ſemper magna cum reverentia ſuſcipi ſolent, ut dictum fuit in Averſa beneficiorum 3. Julii 1606. coram Card. Sacrato, & coram Burat. *dec.*478. *n.*2. & in Meten. Abbatiæ 19. Junii 1628. coram R. D. meo Decano, & in Majoricen. Parochialis 13. Junii 1646. coram R. P. D. meo Celſo, & in aliis relatis in Calagurritana clavis 12. Januarii 1648. *in ult.* §. coram R. P. D. meo Corrado, & in Oppiden. proceſſionum 18. Maji 1646. *in* §. *Et hoc juris diſpoſitio*, coram me.

Et ita utraque, &c.

DECISIO LXXXIX.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Bichio.

Conchen. Penſionis.

Lunæ 14. *Februarii* 1650.

§. 1. RAtiones ipſæ, quæ juxtà deciſiones in priori inſtantia coram R. P. D. meo Corrado editas ſub die 13. Januarii 1648. & 25 Maji 1649. Sententiæ Rotalis ab eodem D. meo Corrado ſuper nullitate penſionis latæ juſtitiam demonſtrant, moverunt hodie Dominos, ut eandem ſententiam confirmandam eſſe reſponderent; nempè defectus juſtificationis valoris à Manzilla penſionario narrati, & ſimulatio in fraudem decreti Sacri Concil. Trident. *ſeſſ.*25. *de reform. c.*15.

2. Debuit namque penſionarius in hoc judicio petitorio juſtificare valorem, ducatorum 500. auri de Camera à ſe narratum Papæ per aſcenſum, cùm hujuſmodi narrativa dicatur cauſa, & in fundamentum gratiæ, ut in puncto præter allegatos in deciſionibus R. P. D. mei Corradi, tradit Lother. *de re benef. lib.*1. *q.*43. *nu.*5. *& ſeqq.* ubi hoc ampliat quando, ut in caſu noſtro agitur de penſione reſervata beneficio pleno, Rota *dec.*526. *n.*1. *p.*3. *dec.*287. *n.*9. *p.*5. *recent.* & in Placentina penſionis 25. Junii 1646. coram R. P. D. meo Cerro, ubi ſequendo diſtinctionem ſemper in hoc Sacro Tribunali receptam dicitur quòd, aut agitur in judicio poſſeſſorio, & onus probandi falſitatem valoris narrati incumbit titulari, quia eſt de ejus exceptione, cùm penſionario ſufficiat docere de quaſi poſſeſſione exigendi, aut igitur petitoria, & valor probandus eſt à penſionario, quia cùm titularis habeat intentionem fundatam in diſpoſitione juris quòd beneficia ſine diminutione conferantur, innitatur, opus eſt, penſionarius literis Apoſtolicis reſervationis penſionis, & quidem validis, quales non ſunt niſi juſtificentur in valore narrato, ubi ut hic agitur contra ſucceſſorem in beneficio, qui reſervationi penſionis non conſenſit.

3. At penſionarius non juſtificavit, ſolùmque apparet de valore in ducat. 500. monetæ Caſtellæ, nec excuſatur ſive quia falſa narrativa, quæ non movit concedentem, & doloſa non eſt, gratiam non vitiat, *cap. ſuper literis, de reſcript.* cujus diſpoſitionem ad reſcripta gratioſa extendit Innocent. *in cap. poſtulaſti n.*1. *eodem tit.* Lap. *alleg.*89. *n.*6. aliique relati in *dec.*288. *n.*1. poſt conſ. Farinac. *dec.*536. *n.*4. *p.*4. *tom.*3. *recent.* concedentem verò non magis movit narrativa valoris in 500. ducatis Cameræ, quàm moviſſet in totidem monetæ Caſtellæ, cùm ſemper remaneant pro titulari duæ tertiæ partes fructuum, quibus ſalvis, Papa ſolet beneficia gravare penſione, ut per Gigan. *de penſ. quæſt.*9. *ſub num.* 1. *&* 2. *& ſub num.*5. *in fin.* Rot. in Romana penſionis 25. Maji 1646. §. *unde hujuſmodi*, coram me, & magis in terminis ad effectum excuſandi malam expreſſionem valoris fuit ponderatum *in dict. deciſ.*536. *num.*5. *verſic. alia enim, & n.*6. *p.* 3. *tom.*3. *recent.*

4. Sive quia mala expreſſio provenit ab errore procuratoris, ac expeditoris, ut conſtat; quia in mandato procuræ dato à principali valor expoſitus, fuit in 500. ducatis monetæ Caſtellæ, quod excludit dolum principalis, & licèt Rota non facilè admittat iſtam excuſationem propter fraudes quæ aliàs fieri poſſent impetrando per medium procuratoris, ut refert Creſcent. *deciſ.* 10. *de præbend.* hoc procedere quando error verſatur circa ea, quæ Papam ad concedendum difficiliorem reddere potuiſſent, necnon convincitur ex publicis inſtrumentis mandati procuræ dati à principali, declaravit Rot. inter impreſſ. conſ. Farinac. *deciſ.*270. *ſub n.* 4. *verſic. cenſuerunt Domini, & d. dec.*268. *ſub n.*11. *verſ. fuit reſponſum*, quas refert, & ſequitur *d. deciſ.*536. *n.*5. *& n.*18. *p.*4. *tom.*3. *recent.*

5. Primum enim ceſſat, quia non conſtat remanere pro titulari duas tertias partes fructuum deductis oneribus, quod eſt in ſpecie probandum ab impetrante, Seraphin. *deciſ.*1030. *num.*1. Rot. *deciſ.*444. *num.*4. *part.*2. *recent. dec.*237. *num.*6. cit. coram bon. mem. Card. Merlino, & in Monopolitana penſionis 7. Februarii 1648. coram me; præſumique poteſt dolo narratus valor in ducatis cameræ, ut Papa libentius tantam penſionem beneficio pleno reſervaret: quicquid enim ſit, quando penſionarius erat puer teneræ ætatis, & agitur pro reductione penſionis contra titularem, qui illi conſenſit, in quibus terminis loquitur ex adverſo allegata *deciſ.*536. *p.*4. *tom.*3. *recent. ut patet n.*4. *& ſub n.*7. vel quando falſa narrativa non tendit in alicujus præjudicium, puta quia impetrans beneficium non curatum ſe Presbyterum narraverit, cùm tamen ſimplex Clericus eſſet, qui eſt caſus ſupra citat. *deciſ.*270. *&* 288. apud Farinac. poſt conſ. Sanè in majore, qui benè ſciebat valorem beneficii, & in gratia præjudiciali tertio prout eſt reſervatio penſionis, quia Papa procedit cum majori circumſpectione oritur ſuſpicio, quòd niſi fuiſſet facta illa narrativa Papa non conceſſiſſet, ut reſpondendo contrariis benè diſtinxit Rota *in dict. deciſ.*270. *ſub num.*3. *verſ. & quantum ex doctor.* Gemin. *in cap. gratia n.* 4. *in fin. de reſcript. in* 6. quam ſequitur Creſcent. *deciſ.* 50. *n.* 2. *de præben.* Caſſad. *deciſ.* 10. *num.*3. *verſic. ſcilicet quod expreſſe eod. tit.* & generaliter quòd Papa gratiam, quæ alienis præjudicium infert præſumatur non conceſſurus, vel difficilius ſi narrativa ſit falſa, fuit dictum in Novarien. Canonicatus 22. Februarii 1593. coram clar. memor. Cardin. Hieronym. Pamphilio impreſſ. apud Marcheſ. *de commiſſ. p.*1. *fol.*451. *ſub num.*1. *verſ. & præſertim in deciſ.*150. *num.*8. coram ſan. mem. Gregor. XV. & in Calagurritana beneficii de Cornago 27. Maji 1647. coram me.

6. Alterum pariter penitus removetur, quia penſionarius receptis litteris Apoſtolicis narrativam valoris in ducatis 500. Cameræ continentibus, non ſolùm non contradixit, aut pro illarum correctione inſtitit, quam forſan nec obtinere potuiſſet cùm literæ non diſcordent à ſupplicatione, ſed à mandato juxta alteram ex opinionibus relatam, Mandoſ. *ſuper regul.*27. *Cancell. n.*9. ſed eas in judicio produxit pro obtinenda earum executione; hinc enim illas ratificaſſe cenſetur cum omnibus qualitatibus, & narrativis ibi expreſſis ex alleg. in 2. deciſ. R. P. D mei Corradi, §. *quin prater quod*: parumque refert quòd productio facta fuerit à procuratore abſque ſpeciali mandato, quia ipſe penſionarius tum literis, tum earum productione uſus fuit obtinendo illarum executionem, & obtentam in variis Tribunalibus defendendo, qui uſus inducit ratificationem æquipollentem ſpeciali mandato, *l. ſi filiusfamilias*, ubi notant omnes, *ff. ad Maced.* cum aliis adductis in Cæſenaten. fructuum 28. Junii 1647. fin. coram R. P. D. meo Roya, & in ſpecie ſupplicationis porrectæ à procuratore, Caputaq. *deciſ.*193. *nu.*1. *&* 2. *& num.*4. *part.*1. Caval. *deciſ.*26. *n.*5. Put. in punct. penſionis expeditæ à procuratore *deciſ.*100. *ſub num.*1. *verſic. tamen, & num.*2. *lib.*2. *in corr.* ita ut falſa narrativa procuratoris apta vitiare gratiam noceat principali propter illius uſum, eſto quod non noceret, ſi nullatenus movere potuiſſet Principem ad concedendum, ac tertio non præjudicaret in quibus terminis gratiæ uſum non nocere dixit Rota in ſæpè citata *deciſ.*288. *num.*12. poſt conſ. Farin.

7. Simulatio quoque in fraudem Concilii Tridentini prohibentis reſervari filio penſionem ſuper beneficio poſſeſſo à patre viſa eſt urgere, nam Manzilla, quia prohibeatur obtinere penſionem ſuper fructibus Eccleſiæ Parochialis Loci Vallis de Colmenas, quam tunc Jacobus ejus pater naturalis poſſidebat, curavit quòd idem Jacobus conſentiret penſioni ad favorem Petri Ordono nepotis Sanctii Ordono, ut viceverſa idem Sanctius ſuper fructibus alterius Parochialis loci Caraſenellæ a ſe poſſeſſæ conſentiret ſimili penſioni ad favorem ipſius Manzillæ prout factum fuit, expeditæque hinc inde litteræ expenſis ſolius Manzillæ. Unde apparet cum cauſa ſimulandi ad evitandam ſcilicet, ſeu veriùs eludendam

prohibitionem Concilil, ot ferè in punct, Parif. *de confid. q.* 51. *n.3.* Aymon. *conf.* 153. *n.8.* tum animus, & conjecturæ simulationis, quibus illa convincitur ex quo occultè committitur *c. per tuas ficut*, ubi Innocent. *n.1. de simon.* Lotther. *de re benefic. lib.* 1. *q.* 36. *n.*105. Rot. *decis.* 238. *n.*14. coram sanct. mem. Greg. XV. & in Balneoregien. Simoniæ 17. Maji 1624. coram bon. mem. Coccino.

8. Et inter conjecturas potissima est quæ resultat ex Contextualitate mandatorum procuræ ab utroque Rectore eodem tempore; & coram eodem Notario, & testibus ad consentiendum pensionibus ut supra datorum, Parif. *de resign. lib.*14. *q.*9. *n.*10. *& seqq. usque ad* 15. *& de confid. d. q.*51. *n.*5, *&* 9. *&* 17. *in fin.* Rot. *decis.*134. *n.*3. *versic. & ex breviatore p.*2. *divers.* aliique relati in 2. decis. coram D. meo Corrado, §. *penult.* neque correspectivitatis evitari potest eo quod testes deponunt mandatum Jacobi patris Manzillę emanasse in remunerationem eorum, quæ Sanctius Ordono fecerat ad favorem ipsius Manzillæ, ex quo infertur quod ob diversitatem causæ utriusque mandati Contextualitas non inducit correspectivitatem, ea allegat. in *decis.*392. *num.*13. coram sanct. mem. Gregor. XV. & in Romana, seu Veliterna restitutionis in integrum 17. Septembris 1646. coram me. Quia titulus iste remunerationis cùm sit relativus ad beneficium acceptum, hoc est ad consensum à Sanctio præstitum ad favorem Manzillæ magis convincit identitatem causæ, & correspectivitatem consensuum, quod scilicet unus consenserit contemplatione consensus alterius, itaut ex utriusque simultaneo, & effectuato consensu probetur mutua inter ipsos permutatio, ut in terminis consensus remuneratorii est text. *in l. sed & si lege* 28. *consuluit, in fin.* ibi *genus quoddam hoc est permutationis*, *ff. de pet. hered.* & ibi notat Ant. Faber, *col.*3. *circa fin. vers. remunerationem fol.*307. *facit text. in leg. si pignora* 56. *vers. species enim*, *ff. de furt.* Accedente præsertim quòd Manzilla fecit expensas expeditionis utriusque pensionis, quod pro conjectura fraudis adducit Parif. *de confident. q.*27. *num.*1. *& seqq.* Rota in Romana domus ad Transtyberim. 18. Junii 1638. §. 3. insurgit coram Eminentissim. Card. Panzirolo, & utrimque resultabat utilitas ad favorem consanguineorum ipsorum consentientium, nempe ex una parte nepotis, ex altera filii quod pariter fraudis argumentum præbere tradit Parif. *de confid. d. q.*27. *n.*6. *&* 7. unde quicquid dicendum esset si aliqua ex prædictis conjecturis concurreret, sanè omnibus simul junctis apparet precessisse inter partes expressam, aut præsumptam conventionem ad invicem consentiendo, Anchar. *cons.*434. *sub n.* 3. *vers. ex preambula*, Aym. *cons.*152. *n.*9. & pensionem carere sub prohibitione Concilii Tridentini, ut in his terminis declaratum fuisse à S. Congregatione, refert Garz. *de benef. p.* 7. *c.*3. *n.*87. ubi in fine dicitur quòd consensus pensionis dicitur præstitus per fraudem, & in proximis terminis Aufred. *ad Capell. Thol. q.*439. *n.*5.

Et ita decisum utraque, &c.

DECISIO XC.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Cerro.

Viceñ. Jurisdictionis.

Luna 2. *Maji* 1650.

§. 1. Litteras Apostolicas tam Sanct. memoriæ Clementis VIII. sub data 14. Kal. Septembris 1592. in quibus Ecclesia S Joannis de Abbatissis in Collegiatam erecta cum suis Dignitatibus, Canonicatibus, Præbendis, Capitulo, Beneficiis, quibuscunque Ministris submittitur Jurisdictioni Ordinarii, quàm etiam fel. record. Urbani VIII. sub data 18. Jaunatii 1624. illarum confirmatorias, exequendas esse diffinitivè pronunciatum fuit per sententiam Rotalem, á qua interposita appellatione, & causa mihi commissa cum clausula, *Partes literis arbitrio*, dubitavi, An intret arbitrium, & illud non intrare, pro illarum retardatione Domini responderunt, quia literæ Apostolicæ de jure paratam habent executionem cap. *si Capitulo, ubi gloss. in verb. exequatur de concess. prebend. in* 6. Mohed. *decis.* 13. *de lit. pendent.* Cardin. Cavalet. *dec.* 230. *num.* 1. *& seq.* Buratt. *decis.* 435. *num.* 1. Urgellen. *dec.* 60. *n.* 2. Præsertim in proposito, quo ex præfata sententia Rotali, quæ est valida, & justa, ut inferius probabitur) apparent justificatæ, ut responsum fuit in Nazatena, seu Montis viridis beneficii 15. Decemb. 1645. cor. R. P. D. meo Verospio, In Gerunden. Parochialis 26. Novemb. 1646. & in Beneventana Canonicatus 8. Feb. 1647. cor. R. P. D. meo Bichio.

2. Validitas est clara, nec obstat nullitas ex eo deducta quòd sententia Rotalis fuerit prolata contra sententiam de partibus latam ad favorem Archipresbyteri, à qua fuit per Episcopum appellatum, ea non revocata contra *l.* 1. *C. quando provoc. non est necess.*

3. Quia cùm Rota pronunciaverit prout in prima, sicut validè pronunciare potuit vigore clausulæ, *quam, & quæ* appositæ in Commissione, Card. Scraph. *decis.* 1241. *num.*2. *& dec.* 1327. *num.* 3. Buratt. *dec.* 241. *num.*6. *& dec.*405. *num.* 1. Rot. *in recent. dec.* 305. *num.* 3. *cum seqq. p.*6. *& dec.* 303. *n.* 2. *part.* 7. Non fuit opus dictam præcedentem sententiam revocare, ex deductis coram Card. Caval. *dec.* 31. *nu.* 3. *in recent. dec.* 161. *sub num.* 2. *vers. Preterea p.* 8. *decis.* 264. *no.* 7. *&* 2. *part.* 6. *& decis.* 26. *num.* 3. *part.* 7. cum cæteris allegatis in Romana fideicommissi de Spiritibus 14. Junii 1645. coram me §. Altera verò. Nec ipsa vulneraverat viam executivam, dum coram illo Judice non fuit actum pro executione dictarum litterarum, nec supra ea pronunciatum, ut respondit Rota *decis.* 132. *nu.* 12. *part.* 2. *divers. coram Burnet. dec.* 329. *num.*6. in Romana dotis 17. Decemb. 1607. cor. Penia, & in Romana, seu Mutinen. dotis 30. Aprilis 1638. coram Eminentiss. D. Card. Panzirolo, penes Zacch. *de oblig. Camer. dec.* 65. *numer.* 9. *& dec.* 200. *numer.* 13. *secundum vult impress.*

4. Deinde non obstat altera ob non integram transportationem actorum, quia sufficit quod trasportatus fuerit integer processus fabricatus cor. Decano Tarraconen. à quo fuerat appellatum, Pen. *dec.* 644. *n.* 3. *&* 4. Buratt. *dec.* 213. *n.*2. *&* 3. Card. Caval. *dec.* 43. *n.* 1.

5. Justitia convincitur ex lectura earumdem litterarum S. M. Clementis VIII. ibi, Dictaque Ecclesia, ac ejus Dignitates, Canonicatus, & Præbendæ, aliaque beneficia Capitulum, & Ministri hujusmodi suo Ordinario subjecti sint, &c. Quibus sanè verbis apertè dignoscitur illos subjectos fuisse Jurisdictioni ejusdem Episcopi, qui propriè in præfatis litteris Ordinarii nomine fuerat designatus, juxta Gloss. *in c.* 2. *verb. loci ordinario de usur. in* 6. *& in c. Ordinarii verb. locorum de offic. ordin. in* 6. Mandos. *cons.* 37. *n.* 8. ChocKier. *de Jurisd. ordin. lib.* 1. *q.* 1. *n.*9. Lotther. *de re benef. lib.* 1. *qu.* 24. *sub n.* 102. *cum pluribus seqq.*

6. Nec turbat quòd appellatione Ordinarii veniat Archipresbyter, cùm in materia de sua natura adaptabili sub hujusmodi denominatione comprehendatur quicumque alius inferior, dummodo ordinariam habeat jurisdictionem, ut tradit Card. Zabarell. *in clem. quia regulares sub n.*11. *vers.* 8. *quaero, de supplen. neglig. Prælat.* cum aliis quos refert, & sequitur CocKier *d. q.* 1. *d. n.*9. *vers. sed etiam*, Rota *in rec. decis.* 493. *nu.* 5. *p.*2. *& cor. bon. mem. Coccino dec.* 346. *n.* 1.

7. Quia in casu, de quo agitur de Episcopo tantùm, non autem de Archipresbytero Ordinarii nomine Pontificem intellexisse, Dominis suadebat contextus litterarum, & subjecta materia. Tum quia sub mittendo Dignitates, Canonicos, & Capitulum suo Ordinario, Archipresbyterum ipsum (in quo unica, & principalis residet Dignitas) illius jurisdictioni per necesse submisisse censetur, ac proinde nomen illud ad ipsum congruè deferri non potest, ne eodem tempore dentur actio, & passio in eodem subjecto contra regulam text. *in l. si quis pro eo* §. 1. *ff. de fidejuss. l. frater à fratre ff. de condict. indebit.* Tum quia pluries de Ordinario, & Archipresbytero ibidem discretivè loquutus fuit, ideoque illos pro distinctis, & omninò separatis inter sese habuisse præsumitur, nec unum voluisse sub alterius denominatione comprehendere ex allegat. per Surd. *cons.* 426. *nu.* 1. *& cons.* 554. *n.* 7. 8. *&* 9. Menoch. *cons.* 15. *n.*69. *&* 70. Card. Seraph. *dec.* 1386. *n.*52. Rota *in rec. dec.* 607. *n.*5. cum aliis per Add. ad Greg. *dec.*301. *n.*18. Tum denique, (& hoc tollit omnem difficultatem.) Quia ita declaravit Sacra Congregatio Eminentissimorum DD. Sacri Concilii Tridentini interpretem, ne dum sub die 2. Decembris 1623. quæ deinde confirmata fuit per speciale Breve felic. record. Urbani VIII. sed etiam 1. Decembris 1640. 21. Septembris 1641. & 15. Martii 1642. Quibus proinde declarationibus omninò est deferendum cùm Rota soleat illas absque alia discussione revereri, ut responsum fuit coram Card. Caval. *dec.* 627. *num.* 9. in Vicentin. Portionum 18. Martii 1539. coram Reverendissimo D. meo Decano, in Oppiden. Processionum 18. Maii 1646. coram Rev. P. D. meo Vesolpio §. Et hæc juris dispositio, & prius in Romana pensionis 19. Novembr. 1640. coram me §. fin.

8. Nec refert quòd dictum Breve san. mem. Urbani uti impetratum lite pendente, nulla facta de ea mentione videatur subreptitium: Quia cùm Archipresbyter, & Canonici deinde eundem Pontificem adiverint pro illius moderatione, & nihilominus ipse hujusmodi declarationis articulum eidem Sacræ Congregationi denuo remiserit, quæ successivè pluries auditis partibus, ac re maturè discussa præcedentem resolutionem ter confirmavit, utique objecta subreptio-

nis

nis exceptio omnino sublata remansit *ex notat. in c. 2. ut lite non contest. in 6.* & faciunt tradita per Card. Zabarell. *cons. 92. num. 2. & 3.*

9. Prout minus obstat asserta antiqua concordia celebrata de anno 1262. inter tunc temporis Episcopum ac Abbatem, & Monachos Ecclesiæ, de qua agitur super ipsorum exemptione ab illius jurisdictione.

10. Quia, ultra alias responsiones ab informantibus deductas, dum Monasterium, Abbas, & Monachi illorumque ordo, jura extincta penitus, & suppressa fuerunt à prædicto sanct. mem. Clemente VIII. terminarunt prorsus, & cum eis pariter extincta remanserunt omnia ipsorum privilegia, & concordiæ, quæ propterea in Archipresbyterum, & Canonicos, aliosque deinde principaliter institutos, ac sub diversa natura, & qualitate subrogatos transire non potuerunt, ad tradita per Natt. *cons. 638. num. 44. vers. ecce quod*, Baldus, Rimin. jun. *cons. 122. num. 121. & 129.* cum aliis per Gabr. *de reg. jur. concl. 8. n. 48. 66. & 88.* sed in ipsis servari debet expressa, & præcisa forma in dictis litteris ejusdem Pontificis super ejusmodi suppressione, nova erectione editis contenta juxta prædictas subsequentes, & reiteratas declarationes dictæ Sacræ Congregationis, ut responsum fuit in dec. hujus causæ emanata coram bon. mem. Merlino 21. Junii 1638. §. fin.

11. Nec relevat quòd in suppressionibus, & novis erectionibus aliarum similium Ecclesiarum tam ab eodem san. mem. Clemente VIII. quàm à fel. record. Paulo V. appositæ fuerint declarationes de non præjudicando antiquæ jurisdictioni, & privilegiis earum. Quia cùm hujusmodi declarationes restrictæ, & limitatæ fuerint ad prædictas alias Ecclesias, extendi non debent ad istam, de qua agitur cujus suppressio, & nova erectio diverso modo facta fuit, ut respondit Rota cor. bon. mem. Buratt. *decis. 599. sub numer. 4.* in Vicen. Canonicatus 29. Novembris 1624. cor. bon. mem. Merlino §. prout nec etiam, & in Vicent. Cameræ 1. Februarii 1639. coram R. P. Dom. meo Royas §. Non obstant Brevia.

12. Denique non obstat quod hujusmodi Ecclesia sit de jure Patronatus Regio, quia hoc non præjudicat jurisdictioni ordinarii juxta dispositionem sacri Concilii Tridentini *sess. 25. cap. 6. de reform.*

Et ita resolutum, &c.

DECISIO XCI.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Verospio,

In causa Cathacen. Prætensæ Obedientiæ.

Veneris 15. Maji 1648.

§. 1. POssidet Venerabile Collegium Societatis JESU in Civitate Cathacensi sub invocatione S. Leonardi Abbatiam nuncupatam à felic. record. Gregor. XIII. de anno 1597. illi perpetuo unitam, & incorporatam cujus ratione prætendente Reverendissimo Episcopo Cathacensi sibi ab ejusdem Collegii Rectore præstandam esse obedientiam quam cæteri Ecclesiarum Rectores præstare solent in festivitatibus Assumptionis Beatissimæ Virginis Mariæ, & consecrationis Ecclesiæ Cathedralis. Emanarunt in partibus duæ sententiæ, à quibus devoluto per appellationem toto negotio ad Rotam, mihique commisso, proposui dubium, An Rector Collegii teneatur ad præstationem obedientiæ prætensæ per ordinarium Cathacensem, quod fuit negativè resolutum.

2. Habet enim Societas Jesu à Summis Pontificibus Paulo III. & Gregor. XIII. amplissima privilegia exemptionis tam in respectu personarum, quàm bonorum suorumeum, que ab omni superioritate, jurisdictione, correctione Ordinariorum, ut legitur in Constit. 48. Pauli III. Bullar. tom. 1. §. 13. fol. 564. ibi, (ipsamque Societatem, & universos illius socios, & personas, illorumque bona quæcumque ab omni superioritate, jurisdictione, correctione, quorumcumque Ordinariorum eximimus, & liberamus: ac sub nostra, & præfatæ Sedis protectione suscipimus,) quæ privilegia Pontificia, ac verbis adeò amplis concepta importans exemptionem etiam ab ipso jure reverentiali aliàs præstando Episcopis, licèt secus sit in exemptione non plena, vel data ab Episcopo, juxta veriorem Doctorum opinionem, quam amplexi fuerunt, Jason. *in l. jus vocari §. patronorum il 3. in 4. notab. n. 5. in fin. vers. limita quando, ff. in jus vocan.* Felin. *in c. dilectus 18. n. 7. post med. vers. sed de exemptis per Papam de offic. ordin. & in cap. cum inter 13. sub n. 4. circa med. de sentent. & re jud.* Abb. *in c. cum venerabilis 28. n. 4. in fin. de censibus*, Mandos. *in tract. de signat. grat. verb. exemptiones ab Episcopis, §. an unicam exemptio fol. 121. à tergo*, Rodriq. *canon. quæst. tom. 2. quæst. 64. art. 9. per tot.* Erasmus Chokier *de jurisd. ordin. in exempt. par. 4. q. 34. n. 3. vers. utrumque*, Lotther. *de re benef. lib. 1. qu. 23. n. 31.* Put. *dec. 114. vers. secus lib. 3. in corr.* Seraphin. *dec. 1015. n. 19.*

3. Eademque exemptio suffragatur etiam respectu hujus Ecclesiæ Societatis Collegio accessoriè unitæ, quòd illa ante unionem præstitisset Episcopo prætensam obedientiam (quod tamen negatur,) quia unio accessoriè facta extinxit prorsus titulum, ac nomen Ecclesiæ unitæ, eamque effecit partem, & prædium ipsius Collegii, Oldrad. *cons. 257. n. 15. ad fin. & num. 16. & 17.* Ferret. *cons. 242. sub nu. 5.* ubi quod de tali unione judicatur, ut de incremento per alluvionem contingente, Ludov. Bell. *consil. 59. num. 17. & consil. 195. num. 3.* Mant. *dec. 224. nu. 3.* Cavaler. *dec. 330. nu. 5.* Rot. *inter rec. decis. 170. nu. 2. part. 2. decis. 140. n. 4. & n. 15. in fin. seqq. p. 7.* unde quemadmodum Episcopus obedientiæ hujusmodi præstationem non prætendit, nec prætendere potest à Rectore Collegii respectu Collegii, ita pariter nec respectu hujus Ecclesiæ, quæ est ejusdem Collegii membrum, ut ex text. *in capit. recolentes §. caterum de statu Monac.* tradit in terminis exemptionis, Barbos. *de potest. Episcop. allegar. 105. nu. 17. in fin.* Fuisse verò Ecclesiam accessoriè unitam denotant verba unionis, ibi, perpetuo unimus, annectimus, & incorporamus, juxta theoricam, quam originaliter tradit Ang. *consil. 247. infrà med. vers. sed ubi sit unio*, ubi ponderat quod si fit unio per incorporationem, quia res unita incorporatur principali efficitur ejus membrum, & sequitur Ferret. *d. consil. 242. sub num. 5. vers. & quando*, Castro Pal. *oper. moral. tom. 2. tract. 10. disp. 6. punct. 2. §. 1. sub n. 11. vers. si autem* post Mandos. *super reg. 12. Cancell. q. 1. nu. 6.* Hoied. *de incompatibilitate benefic. part. 2. cap. 3. sub n. 3. vers. nam si fit unio, & vers. tamen incorporatio*, Gratian. *disceptat. 291. num. 2. & 3.*

4. Neque Episcopus adversus hujusmodi privilegia allegare potest se præscripsisse hoc jus obedientiale, quia actus in id electi ex libris Cathedralis, quibus dubitari potest, an sit præstanda fides in præjudicium Collegii Episcopo non subjecti, prout præstanda non est fidei extrajudiciali ex adverso productæ, non concludunt possessionem triennariam à tempore factæ unionis, cum tamen quadragenaria, Butr. *cap. pervenit nu. 18. de censib.* quem refert, & sequitur Bald. *de præscript. part. 5. princ. q. 12. n. 8. inter tr. magnos tom. 17. fol. mihi 91. à tergo*, Bertach. *de Episcop. lib. 4. part. 2. princip. qu. 20. num. 54. inter eosdem tract. tom. 13. part. 2. fol. 528.* Imò cùm adsint fides contrariæ de obedientia nusquam præstita, & ex ipsis libris Cathedralis nullus actus obedientialis eliciatur ab anno 1603. citra Collegium contra Episcopum quatenus opus esset libertatem tanto tempore præscripsisset, Ruin. *consil. 217. sub num. 13. vers. non obstat lib. 1.* Jacob. de Leonard. *inter consil. feud.* Brun. *cons. 157. n. 138.* Aym. *cons. 111. n. 21. & seq.* Sylvan. *cons. 59. n. 11. & 12.* aliique relati à Moder. Carpensi *controvers. foren. cap. 110. n. 82.* maxime accedente titulo suprà memoratæ exemptionis, & quia ex adverso causa aliqua, ob quàm prætensa obedientia præstari debet, non probatur, ut de jure requiritur, ex tradita per Bald. *in l. cum aliquis 21. num. 9. Cod. jur. deliber.* quem refert, & sequitur Mascbard. *cons. 217. n. 17.*

Et ita decisum informante solùm Collegio post plurimas citationes contra Episcopum executas.

DECISIO XCII.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Ottobono,

Acernen. Vicarii.

Luna 20. Maii 1650.

§. 1. REsolutum fuit constare de bono jure Capituli Cathedralis Ecclesiæ Acerni deputandi Vicarium Generalem Sede Episcopali vacante etiam in Oppido montis Corvini liberè absque visa nominatione Cleri, seu asserti Capituli Collegiatæ ejusdem Oppidi, certum est enim quod ex dispositione juris communis Sede Episcopali vacante, Capitulum Ecclesiæ Cathedralis succedit Episcopo in jurisdictione, ut sunt text. *in cap. cum olim de major. & obed. in cap. 1. eodem tit. in 6.* Rota *decis. 266. nu. 1. p. 1. rec.* & in specie quoad deputationem Vicarii disponit Sacr. Concil. Trid. *sess. 24. de reform. cap. 16.* & probat Pavia *de potest. Capituli Sed. Vacant. p. 1. q. 2.* & dixit Rota in Ampurien. seu Civitaten. Deputationis Vicarii 19. Januarii 1646. coram R. P. D. meo Meltio, adeo ut nec ipsi Portionarii Ecclesiæ Cathedralis, neque Clerus hanc potestatem habeant etiam conjunctim cum Capitulo juxta declarationem Sanct. Congrega-

tio-

rioois Concilii relatam per Joannem Gallemart. *ad d. cap. 16. n. 1.* Ibi enim Sacr. Conc. Trident. decernit hanc potestatem deputandi Vicarium Sede vacante competere Capitulo Cathedralis, quod intelligendum venit privatè quoad Capitulum Collegiatæ, tum quia jurisdictio alicui concessa censetur privatè ad eum, qui de jure (quale est Capitulum Collegiatæ) eandem jurisdictionem non habet, ut respondit Rota *decis. 111. sub num. 4. p. 3, recent.* Tum quia Sacr. Concilium abhorruit deputationem duorum vicariorum in eadem Diœcesi Sede vacante, quàm propterea nec ab ipso Capitulo Cathedralis fieri posse, nisi ex maxima causa, vel nisi adsit consuetodo immemorabilis in contrarium, declaravit S. Congregatio Eminentissimo Cardinalium Sacr. Concil. interpretum in una Panormitana 31. Maii 8592. relata per Barb. *de Canon. & Dignit. cap. 42. n. 33. & 34.* ubi subdit permitti electionem unius Vicarii Generalis, & alterius foranei si est tanta Diœcesis, ut distantia locorum id suadere videatur, idem Barb. *in collect. ad Concil. d. sess. 24. c. 16. n. 2.* Garz. *in addit. ad tract. de Benef. p. 5. c. 7. n. 37.* ubi pluribus id comprobat.

2. Et tollit omnem dubitationem in præsenti casu nuperrima declaratio Sacr. Congregationis super negotiis, & Consultationibus Episcoporum, & Regularium præpositæ emanata 13. Septembris ann. 1647. quia auditis partibus, & Eminentissimo Franciotto referente fuit resolutum nullum jus competere Clero, seu assertis Canonicis Montis Corvini eligendi proprium Vicarium tempore Sedis Episcopalis Acerni vacantis, sed eosdem subesse debere ordinariæ jurisdictioni Capituli Acernen. ipsiusque Vicario Capitulari ad præscriptum Sacrorum Canonum, Conciliorum, & Sac. Concil. Trident. ut patet ex verbis decreti relati in Summ. Capituli Cathedralis n. 5. hujusmodi enim declarationes Rota semper suscipit, & amplectitur reverenter, ut videre est apud Bonat. *dec. 479. n. 3. & 80.* in Mauricen. Parochialis 13. Junii 1646. coram R. P. D. meo Celso, & in Faven. Præcedentiæ 1. Julii 8648. cor. bon. mem. Arguelles.

3. Neque obstat quòd à sententia A. C. ista super executione dictæ declarationis commissa appellatio, quia non ideo elisa fuit Sacræ Congregationis auctoritas, vel denegatum obsequium eidem debitum ob eximiam Eminentissimorum Patrum, quibus ipsa Congregatio constat, sapientiam, ut in puncto similis Decreti Sacræ Congregationis, respondit Rota *dec. 514. n. 6. & duobus seqq. par. 4. to. 2. rec.*

4. Minus obstat transactio inter Capitulum Cathedralis Ecclesiæ Acerni, & Clerum Montis Corvini inita de anno 1683. die 18. mensis Martii, in qua inter alia firmatum fuit, *Che nelle vacanze, che occorreranno ogni futuro tempo nella Sede Vescovale di detta Città di Acerno circa la deputazione del Vicario Capitolare in d. Terra di Monte Corvino Diocese di detta Cattedrale, si debba dal Capitolo di S. Pietro di Monte Corvino nominare tre persone idonee à detto offitio, e che il Capitolo di detta Chiesa Cattedrale d' Acerno debba uno delli detti tre nominare, eleggere, o deputare per Vicario Generale in detta Terra di Monte Corvino tantùm.*

5. Quia DD. pro responsione hujus objecti, in quo Clerus Montis Corvini omne fundamentum faciebat in alia propositione hujus causæ super manutentione, censuerunt præfatam transactionem esse omnino nullam ex defectu Beneplaciti Apostolici, quod est semper necessarium in alienationibus, & transactionibus super rebus Ecclesiæ, & in terminis transactorum Caputaq. *dec. 106. per tot. parc. 1.* Rot. coram recent. mem. Coccino *decis. 808. num. 1. in recentior. dec. 753. n. 2. p. 2. & decis. 241. n. 30. p. 4. to. 2.* & in Marsicen. jurisdictionis 18. Februar. 1647. cor. Rev. P. D. meo Bichio, etiamsi fuerit transactum inter duas Ecclesias, Rot. *dec. 227. n. 9. & seq. p. 4. to. 5. & dec. 561. n. 7. p. 5. rec.* & in Leodien. Dominium 25. Junii 1649. in §. *quantum alienario*, coram R. P. D. meo Corrado, & in puncto transactionis super jurisdictionalibus inter Ecclesiam Cathedralem, & Collegiatam alterius Oppidi fuit decisum in d. Marsicen. jurisdictionis in §. *num perjurii*, coram Dom. meo Bichio.

6. Et ulterius cùm hac transactione adsit explicata reservatio Beneplaciti Apostolici cum protestatione, quod eo non obtento transactio sit nulla, & habeatur pro non facta, ut patet ex lectura transactionis, sequitur quòd Beneplacito non obtento transactio sit nulla non solùm ex defectu solemnitatum, sed etiam consensus transigentium, qui deficis eo ipso quod deficit Beneplacitum, sub cujus conditione, & non aliàs præstitus fuit, ut benè ponderavit Rota *decis. 277. nu. 12. p. 4. tom. 2. & decis. 561. num. 2. 6. & 11. p. 5. & dec. 94. n. 1. p. 6. recent.* & in Melevitana Pensionis 29. Maii 8548. in §. *sed nec etiam*, coram me.

7. Neque Beneplacitum Apostolicum præsumi potest ex lapsu 30. annorum decursorum ab ann. 1683. initæ transactionis, usque ad præsens, quia certum est, quod non sufficit solus lapsus 30. annorum, sed copulativè requiritur observantia ejusdem temporis, Rota coram recent. mem. Coccino *dec. 301. n. 3.* cum aliis allegat. per Add. ad Buratt. *decis. 45. n. 8. & dec. 444. sub n. 24. lit. B.* in Placentina Beneficii 11. Decembris 1647. in §. *nec ex cursu temporis*, coram bon. mem. Arguelles, & in Pampilonen. juris nominandi Vicarium 14. Decembris 1648. coram me. Observantia verò non probatur nisi ab anno 1637. & antecedentis temporis, excluditur per Testes Cathedralis, Summ. num. 8. deponentes de deputationibus liberè factis à Capitulo Cathedralis in Oppido Montis Corvini, & tamen requiritur observantia successiva, & continuata ad hujusmodi beneplacitum præsumendum, Rota *decis. 202. n. 8. & 9. p. 7. recentior.* & in Valentina Baronia 24. Junii 8603. coram Ortembergo, in Compostell. Parochialis decima Februarii 1645. §. *pen. in fin.* coram R. P. D. meo Verospio, & in d. Pampilonen. juris nominandi Vicarium 14. Decembris 1648. in §. *Beneplacitum*, coram me.

Et ita fuit resolutum informante tantùm Capitulo Cathedralis Acerni, &c.

DECISIO XCIII.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Bichio.

Pisana Sepulturæ.

Veneris 3, Junii 1650.

§. 1. UBi sepeliri debet cadaver Lælii Talentonii Auditoris Sereniss. D. mei Magni Ducis Etruriæ in Civitate Liburni orta controversia inter Præpositum Ecclesiæ Parochialis SS. Mariæ, & Juliæ, ac Fratres Sancti Francisci de Observantia nuncupatos, fuit illud lignea capsa clausum depositatum per modum provisionis penes Ecclesiam S. Homoboni, & lata deinde ab A. C. desuper sententia ad favorem Fratrum, translatum ab ipsis solemni pompa ad eorum Ecclesiam, ut constat ex publico Instrumento dato in Summario Præpositi num. 3. & attestationibus plurium personarum tunc præsentium Summario ibid. n. 4.

2. Quam translationem in gradu appellationis à dicta sententia ad me interjectæ attentatam esse hodie Rota censuit, quia præcesserat nedum appellatio, sed etiam inhibitio Rotalis per quatuor, & amplius menses ante præsentata in Curia Procuratori Fratrum, quæ attentatum reddit quicquid postea ex adverso innovatum fuit, *cap. non solum de appellat. in 6.* Caputaq. *decis. 93. part. 2.* Rot. *decis. 75. num. 2. & seq. part. 6. recens. decis. 394. & 504. in princ.* inter impress. apud Modern. Perus. *de manut.* etiamsi non principali in partibus, sed solùm ejus Procuratori in Curia præsentata fuerit, quia cùm intercesserit tantum temporis quo ille principalem certiorare potuerit, certiorasse præsumitur, & alioquin imputari sibi debet principalis, si negligentem Procuratorem constituit. ut in his terminis Cæsar. de Grass. *dec. 6. num. 3. de caus. possess. & propr.* Rota cor. sanct. mem. Gregor. XV. *decis. 434. num. 2.* coram bon. mem. Burat. *dec. 134. sub n. 5.* cor. Cardin. Cavaler. *decis. 223. sub n. 3.* & in aliis allegatis ab Adden. ad Burat. *dec. 177. sub nu. 9. amplias. 6.* & à Modern. Perus. *de manut. observ. 48. nu. 29. & seqq.*

3. Tenentur ideò Fratres idem attentatum purgare in primis, & ante omnia, Burat. *decis. 74. num. 3.* Rot. *inter rec. decis. 225. n. 8. p. 1.* alias sæpissimè. Nec obstat, quod agatur de exhumatione cadaveris, quo casu, quia corpora mortuorum non sunt sic tractanda, seu transmutanda locus non est attentatorum revocationi, ut notat Gemin. *in c. non solum §. illud verò n. 14. de appellat. in 6.* Lancellot. *de attent. p. 2. c. 4. limit. 13. n. 8.* Rot. *decis. 8. in fine, ut lit. pendent. in antiq. decis. 276. num. 5.* coram sanct. mem. Gregor. XV. Gramat. *decis. 85. sub n. 3.*

4. Nam quotquot in id allegari mox fuerunt, & possunt allegari loquuntur de exhumatione attentata in spretum dumtaxat litis pendentiæ, & admittunt attentati revocationem denegari non de rigore juris, sed ex æquitate, quæ tamen æquitas retorqueri videtur, quando fuit attentatum in spretum inhibitionis Rotalis, ut notat Joan. Monac. *in d. cap. non solum num. 8. in fin. de appell. in 6.* ubi ait æquum esse retractari, quæ fiunt post inhibitionem, ne imperium Præsidentis fiat elusorium, atque hinc Rota licèt sequendo æquitatem rejicere soleat attentatorum revocationem, quando id ejus arbitrio commissum fuit, hæc tamen æquitatem non servat, si attentata sint notoria in spretum inhibitionis Rotalis, sic penes Burat. *decis. 17. num. 1. & 2.* penes Gregor. XV. *decis. 465. nu. 3. & 11. in ter recent. dec. 235. n. 1. & 7. p. 1.* & multum differre gesta in spretum litis pendentiæ, vel inhibitionis, & appellationis. tradit

Dec.

Dec. *in c. consuluit il 2. nu. 15, de appell.* Menoch. *de recuper. remed. ult. nu.* 43. & magis in terminis quòd attentata etiam in casibus, quibus in primis, & ante omnia via attentati revocanda non essent, sed expectato eventu causæ principalis, & beneficio injustitiæ, si tamen inhibitio præcessisset, veniant revocanda, tradit Vestr. *in prax. lib. 8. cap. 4. n. 9. ante fin. vers. admoneo tamen*,

5. Eoq; magis retorquetur æquitas, quia Parochus habet intentionem fundatam de jure super cadaver, cum sit in capsa lignea reconditum, ea restitutione præjudicium non patitur, & ea adverso nulla incontinenti affertur probatio boni juris, quæ ubi ut hic appellatio est interposita à lege non prohibita, requiritur ut appellatus attentati à se commissi revocationem retardare valeat, ut benè distinguendo declaravit Gemin. *in dicto cap. non solum sub num. 10. versic. tu solve de appellat. in 6.* & in proximis terminis Sanchez *de matrim. lib. 10. disputat. 85. num. 31. & sequent.* ex text. *in l. fin. C. quorum bonorum*, & aliis ibi allegatis. Nec enim sub prætextu æquitatis deneganda est perpetuo Cadaveris restitutio, ut notat Lancellot. *de attentat. p. 2. c. 4. limitat. 13. num. 6.* Rota *decision. 7. in fin. de trans. possess. & propriet. de antiquit.*

6. Vel in omnem eventum esto, quòd locus non esset revocationi attentatorum, quoad restitutionem ipsius Cadaveris locus esset respectu expensarum, & aliorum, quæ funeri Cadaveris consecutiva sunt, *ut ex text. in c. licoris de restit. spoliat.* tradit in proximis terminis Sanchez *de matrim. d. lib. 10. disp. 12. sub n. 22. vers. tunc enim, & vers. est enim.*

7. Non obstat defectus Jurisdictionis ob non transportationem actorum primæ instantiæ, quia pro revocatione attentati sufficit transportasse, & produxisse acta, ex quibus illud probatur, ut respondit Rota *decision. 311. num. 1. in primo part. quinta, tomo secundo recent. & in Majoricen. Beneficii 27. Novembris 1641. & 17. Maii 1642. cor. Reverendiss. D. meo Dunozetto Decano*,

Et ita decisum informante solùm Præposito Ecclesiæ Parochialis, Adversariis tamen sæpissimè citatis.

DECISIO XCIV.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Cerro,

In causa Romana Legati,

Mercurii 22. Junii 1650.

§. 1. IMmissionem pro parte Ecclesiæ, ac Hospitalis Immaculatæ Virginis de Horto nuncupatæ, petitam pro satisfactione legati scutorum ducentorum à qu. Leonello de Leonellis eidem facti cum onere perpetuo celebrari faciendi Divina sacrificia. Censuerunt Domini concedendam.

2. Nam illud probatur ex testamento Antonii ejusdem Leonelli filii ac hæredis condito die 7. Februarii 1637. in quo id oneratus à parte dispositum fuisse fatetur, atque ipse confirmat, quod sufficit ad illius probationem, & executionem, non aliter ac si testium dispositiones, vel Scriptura exhiberetur, *leg. cum te C. de trans.* & specialiter deciditur *in l. fin. C. de fideicom.* ubi Barthol. *num. 3. vers. nota multum istam legem*, &c. Balduin. *n. 16. vers. adde huic legi, &c.* Castr. *sub num. 5. vers. & secundùm hanc lecturam, &c.* Alberic. *sub num. 3. in fin. vers. alii moderni, &c. & n. 4.* Jason. *n. 14. vers. secundo nota, &c. & in c. indec.* Ibique Gloss. & DD. *in verb. nudis verbis, &c. de test.* Rip. *in l. nemo potest n. 30. vers. nota hanc solutionem, ff. de leg. 1.* Surd. *decis. 10. n. 12. vers. secundo respondetur, &c. cum seq.* Rota penes Mantic. *dec. 75. sub n. 3. vers. & ita vim habet Scriptura, &c. ac sanct. mem. Gregor. dec. 434. n. 14. vers. & clarum est, &c. & in rec. dec. 157. sub n. 4. vers. ac omnem denique suppl. &c. p. 4.*

3. Eoque magis cùm hujusmodi dispositio ad piam causam sit ordinata; Quia præsefert non solùm suffragium animæ Leonelli, qui legavit Ecclesiæ, ac loco pio, ea etiam addita lege ut sacrificia Divina perpetuò celebrentur, juxta text. *in cap. anima Defunctorum 13. q. 2.* Abb. *cons. 93. §. Videtur primo sub num. 6. vers. nam animabus Defunctorum, &c. & seqq. per tot. lib. 2.* Alex. *consil. 38. Viso Themate sub num. 3. vers. potest tamen ad hoc responderi lib. 1.* Navar. *in tract. de red. distrib. Ecclesiastic. quæst. 1. monit. 26. sub n. 2. versic. verùm consideratis omnibus, & seqq.* Verùm etiam exonerationem conscientiæ ipsius Antonii, qui diutius desecerat, atque distulerat illud solvere, ac adimplere ut tenebatur, *l. nulli Cod. de Episc. & Cler. l. 2.* ibi, *cum non ex sola Scriptura, sed ex consequentia relicti fideicommissi defuncti voluntati satisfactum esse videatur, &c. ac d. leg. fin. in fin. C. de fideicomm. & in Authent. de hæredib. & falcid. in §. his igitur à nobis præordinatis & in d. cap. indicante, & cap. nos quidem & c. si hæredes, de test.* Bald. *in d. leg. fin. sub n. 26.* dicens, quòd plus peccat ille, de quo plus confidit testator, *C. de fideicommiss.* Franc. Aretin. *consil. 93. Viso legato, sub n. 1. vers. ita quando aliquis scire se in lege conscientia, &c.* & comprobatur ex traditis per Modern. Roman. *decept. 831. n. 1. vers. ideò talis recognitio est facienda, &c.*

3. Neque in alterius præjudicium tendit, quàm ejusdem Antonii, ac ejus successorum, & causam habentium ab illo, qui hujusmodi confessionem impugnare non possunt, Bec. *consil. 81. sub n. 19. vers. nam respondetur lib. 2.* Rota penes Baratt. *dec. 243. num. 3. versic. confessio autem, &c.* Coccin. *decis. 158. num. 1. versic. & ha confessione, ac dec. 184. n. 8. vers. qua assertiones, &c. & in recent. dec. 119. sub nu. 1. vers. sed etiam part. 2. & dec. 578. sub num. 2. vers. quod autem, &c. part. 4.*

4. Nec obstat, quòd confessio extrajudicialis ad favorem absentis, pro quo nemo fuit stipulatus, legitimam non inducat probationem.

5. Quoniam hoc non procedit secundùm æquitatem canonicam, quæ in causis piis servari debet in utroque foro, Bart. *in repet. l. 1. in fin. num. 83. versic. ex quibus conclude, Cod. de sacrosanct. Eccles.* & alii DD. relati per Tiraquell. *de privil. pia caus. privileg. 163.* Bec. *cons. 130. sub num. 58. vers. & aliquas, &c.* Alex. Monet. *de commut. ult. volunt. cap. 10. sub num. 150. vers. in quibus, &c.* Nam illa attenta, hujusmodi etiam confessio plenam facit probationem, Gabr. *consil. 71. n. 18. vers. hac etiam confessio lib. 2. & consil. 40. num. 57. vers. verum in Terris Eccles. &c. lib. 2.* Put. *decis. 12. dicens sub n. 2.* quòd Rota semper sequuta fuit hanc opinionem, *& dec. 53. n. 1. versic. quia confessio, &c. lib. 2. in correct. & sanct. mem. Greg. decis. 408. num. 2. versic. qua etiamsi emanasset, &c. ac in recent. decis. 158. sub num. 11. versic. quod saltem procedit, &c. part. 2. & decis. 404. num. 2. vers. quo juvantur, &c. p. 2. & decis. 183. num. 9. vers. unde licet ista confessio, &c. & decis. 136. num. 4. vers. satis est, &c. ac decis. 256. num. 5. vers. quo confessio, &c. part. 5.* & in terminis nostris probant Balduin. *in Authen. similiter sub n. 8. vers. responde, &c. Cod. ad leg. falcid.* Felin. *in cap. si cautio sub num. 27. vers. fallit secundò de fid. instr.* Corn. *consil. 285. sub n. 5. vers. quinimò, &c. libro 1.* Marsil. *sing. 202. in scis regulam, &c. sub n. 2. post med. vers. est & alius casus, &c.* Afflict. *dec. 364. sub num. 5. vers. & inter specialitates, &c.* Tiraquel. *in d. tract. privil. 116.* Gabr. *comm. concl. lib. 1. titul. de confess. concl. 1. nu. 8. vers. decimo octavo limita*, Maschard. *de probat. concl. 347. n. 99. vers. 13. limita, &c. & concl. 1171. n. 62. vers. 10. favore pio causæ, cum seq.* Franc. Viv. *dec. 486. num. 1. ac seqq.* & Caroc. *dec. 90. n. 4. versic. contrarium videtur verius, &c. & seq.*

6. Minus obstat quòd confessio in testamento facta regulariter non sufficiat ad probationem debiti, sed magis conferat ad petitionem legati, quando confitentis dispositio concurrit, juxt. tex. *in l. Lucius Titius, §. quisquis, ff. de leg. 2. leg. Lucius Titius, §. Semp. mulieri meo, ff. de leg. 3. Aurelius, §. fin. ff. de lib. leg.* Bart. *in l. cum quis decedens, §. codicill. sub n. 3. vers. hac faciunt, cum seqq. ff. de leg. 3.* Ac proinde revocari possit, ut factum fuit in alio posteriori testamento ab eodem Antonio condito die 29. Junii ejusdem anni.

7. Quia non procedit objectio in confessione facta ob exonerationem conscientiæ, quæ attenta eadem æquitate canonica benè probat. Ideòque revocari non potest, (nisi erronea probetur) perinde ac si fuisset jurata, vel ex tunc ab ipsis, quorum interest, acceptata, sic namque magis consulitur saluti animæ, cujus favore facta censetur, & sustineri debet omni meliori, ac efficaciori modo. Hoc enim quod Bart. *in d. §. codicillis sub nu. 5. versic. prædicta vera, &c. & num. 8. versic. fallit si interveniat juramentum, &c.* concedit favori Religionis insitæ juramento, ac præsentiæ, & acceptationi partis, vel alterius pro ea; pariter concedi debet favori animæ pro cujus salute, conscientiæque exoneratione juramentum ipsum relaxari, & moderari solet *cap. 1. & cap. debitores, in ult. resp. de jur. jurand.* Ac piæ dispositioni, quæ finaliter ordinatur in Deum, ac illius acceptationem præsefert, ut inquit Bald. *in d. auth. similiter, sub d. num. 8. Cod. ad leg. falcid.* Atque in specie probant idem Bald. *in lege generaliter n. 32. vers. tamen de æquitate canonic. &c. C. de non n. pecun.* Angel. *in dict. leg. cum quis decedens, §. codicillis, ff. de leg. 3.* quem sequitur Barbat. *in repet. leg. cum acutissimi, n. 283. versic. & ideò singulariter dixit Angel. &c. C. de fideic.* Felin. *in d. c. si cautio, sub n. 27. in secundò fallit, ad fin. vers. & indubitanter, &c. de fid. instrum.* Socin. Jun. *consil. 90. sub n. 4. ver. cui confessioni, &c. lib. 2.* Paris. *consil. 80. sub n. 134. versic. & verò sine aliquo dubio, &c. lib. 2.* Gugliel. Benedict. *in c. Raynutius, in verb. si absque filiis il primo sub n. 26. vers. ad hoc faciat, &c. cum seq. & sub nu. 28. versic.*

versic. ad prædicta facit, &c. & seq. de testam. Cartel. Cotta in memorab. in verb. absenti potest acquiri, &c. versic. consequenter etiam, &c. & in verb. apices juris, versic. ex his inferebat. &c. Franc. Marc. dec. 461. sub n. 2. vers. tamen istud fallit, &c. p. 1. Hercul. de prob. negat. sub n. 197. ver. & ibi sit pro exoneratione conscientiæ, &c. Afflict. d. dec. 164. sub n. 5. versic. item d. confessio, &c. Sebast. Med. in ejus Opusc. 4. sub n. 10. ver. 3. confessio falsa, &c. Durant. de testand. tit. de legat. cautel. 6. sub n. 4. vers. ignorandum non est, &c. Tiraq. de privil. piæ caus. privileg. 117. ubi idem comprobant Modern. in addit. Mascard. de probat. d. concl. 347. sub n. 101. vers. & ratio potest esse, cum seqq. ac n. 25. vers. 4. limitare poteris, &c. & seq. & d. concl. 1171. n. 68. vers. ad hac, &c. Marant. in prax. p. 6. art. 5. de confession. sub n. 16. vers. 4. limita, &c. Anton. Fab. in ejus C. lib. 4. tit. 24. de usur. de fin. 36. versic. nec voluntatis secunda, &c. dicena nihil esse innocentius, quàm propriis auribus audire hæredes, qui ne defuncti conscientiam exonerent propriam onerare non timent, & sequuntur plures ea DD. Recentioribus scribentibus,

8. Leges autem, & auctoritates pro contraria opinione relatæ, vel non loquuntur in his terminis, vel procedunt, quando Testator confessus fuit debitum, quod verè non erat tale, ut in d. l. Lucius Titius, §. quisquis, ff. de leg. 2. & in l. Lucius Titius §. Sempronia, ac ibi explicat Cujac. ff. de leg. 3. ac in d. l. Aurelius, §. fin. in fin. ff. de lib. pr. legat. vel in aliis casibus, in quibus sive incidenter, ac inconsultè absque ulla causæ expressione, sive in fraudem legis, aut hominis emissa præsumi potest, aut ipsa redundat, ut in l. qui testamentum, ff. de probat. l. cum quis decedens, §. pen. ff. de leg. 3. l. rationes cum Auth. quod obtinet, C. de Probat. & in Auth. de jur. juran. à mor. præst. ubi gloss. & considerat Bart. in d. §. Codicillis num. 4. vers. Præterea, &c. & ibid. Alberic. sub n. 9. vers. Adducunt etiam cum seq. & comprobat. Joan. Crot. consil. 194. lib. 2. Quæ omnia cessant in hac facti specie, in qua de solo ipsius conscientia, ac ejus successorum agebatur præjudicio, & ex proposito, ac matura deliberatione emanavit cum expressione causæ, & qualitatis facti, ac oneris injuncti, & cum specifica declaratione summæ, quàm ipsemet Antonius legare voluit ultra legatam à patre; Ex quibus omnibus redditur adeò verisimilis hujusmodi confessionis veritas, ut non videatur in dubium revocanda, esto quod in Instrumento, vel testamento, nullo seu revocato emanaverit. Id enim operatur verisimilitudo, ut confessio attendi debeat in illis etiam casibus, in quibus aliàs non probaret, Surd. dec. 385. à n. 5. vers. quia verisimilitudo, &c. cum seq. Rota penes Buratt. dec. 100. sub n. 17. vers. tantò magis ut in recent. dec. 209. n. 7. quæ omnia, &c. p. 6. & fuit in specie consideratum in Romana fideicom. de Capite ferreo 19. Febr. 1646. cor. me in §. hæc autem visa fuerunt Dominis, vers. cum præsertim, &c.

9. Et hæc quidem sententia tanquam tutior, atque animæ favorabilior visa fuit Dominis in proposito casu amplectenda rejectis juris apicibus ad l. fanè persona in fin. ff. de Relig. & sumpt. funer. Archidiac. in cap. scriptum n. 1. vers. secundum alios 6. q. 3. & plures adducti per Tiraq. de privil. pia caus. privil. 164. & Cott. in memorab. de verb. apices juris, Viv. dict. dec. 486. n. 9. & seqq. & alii supra relati in vers. quapropter hoc non procedit, &c.

10. Postremo non obstat, quòd in prædicto testamento Antonius jusserit dictum legatum solvi ex pretio seu pensionibus cujusdam domus, ut in eo legitur, vers. liq nali scudi cento lascio che si paghino, &c.

11. Quoniam verba illa non respiciunt substantiam legati potiùs simpliciter facti, sed illius executionem per viam demonstrationis, non autem conditionis, vel taxationis l. quidam testamento, ubi explicat Bart. sub princ. vers. aliud enim est dicere, &c. ff. de leg. 2. Lucius, Titius, ff. de alim. & cib. legat. & Castr. cons. 338 quia exceptiones sub num. 3. vers. pro intell. hujus dubii, &c. lib. 1. Bero. cons. 17. nu. 13. vers. & ad sic concludendum lib. 1. Lad. cons. 139. per tot. Mascard. de conject. lib. 9. tit. 3. sub nu. 20. vers. sciendum est etiam, &c. Men. cons. 1262. sub n. 15. vers. respondetur, &c. cum seq. & cum aliis relatis per Modern. Rom. de sept. 256. sub. n. 1. & sub num. 59. vers. 15. &c. & in specie legati ad pias causas facti probat Tiraquel. de privileg. pia caus. privileg. 63. vers. & hoc expressè, &c. & sequuta fuit Rota dec. 662. sub n. 2. ver. his accedit, & priùs à n. 1. & seq. p. 1. divers. Quod certius firmandum est quoad summam à Leonello legatam Hospitali, cùm non posset Antonius præjudicare juribus illi competentibus tam à bonis legantis, junct. l. 1. C. com. de legat. Rota penes Card. Seraph. dec. 1395. n. 3. vers. unde cum pro hujusmodi legato, &c. Durand. dec. 185. num. 4. vers. hypothecariam autem, &c. cum seqq. Buratt. dec. 286. num. 14. vers. cum ipsa, &c. & in rec. dec. 559. n. 1. & seqq. p. 1. Quinimò etiam ipsius hæredia juxta terminos, l. is cui §. si hæres, vers. Imperator Antoninus, ff. ut in possess. legat. & fid. & leg. certa est forma, Cod. eod. gloss. in d. leg. 1. in verb. ipsius hæredis, & Bart. sub n. 4. vers. oppone ultimo, &c. C. commun. de legat. & alii.

Et ita fuit conclusum utraque parte informante, &c.

DECISIO XCV.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Ottobono.

Cracovien. Præposituræ S. Floriani.

Veneris 27. Maii 1650.

§. 1. CApta quæ fuit possessio hujus Præposituræ à Sigismundo Grigieronic infra decennium à die sententiæ latæ à Reverendiss. Episcopo Cracovien. uti Cracoviensis Academiæ Cancellario ipsum Sigismundum, quamvis à minori parte patronorum nominatum instituendum esse pronuntiantis rejecto Stanislao JurKovviski à majori parte præsentante, attenta, ac proinde sub sequestro ponenda, an sit discutiendum hodie propositi, & affirmativè Rota respondit.

2. Quidquid enim intra decem dies vigore sententiæ geritur attentatum est quando sententiæ appellationem suspensivam recipit, cap. non solùm de appel. in 6. gloss. in c. dilectis 55. verb. exequendam de appell. cum aliis alleg. in Cracov. Præposituræ 30. Januarii 1645. cor. R. P. D. meo Verospio, & in Mileviiana Commendæ Vaourt 23. currentis coram R. P. D. meo Certo.

3. Recipit verò appellationem dicta sententia Domini Episcopi Cracoviensis, quia etiam ab institutione appellare permittitur, quando ad eam processum fuit judicialitèr, licèt secus sit, si extrajudicialiter, ut post Gemin. Franc. Cald. & alios ibi allegatos decisum fuit in d. Cracov. Præposituræ coram R. P. D. meo Verospio, estque ratio diversitatis, quia institutio de sui natura non comparente contradictoriè est merè interloquutoria, nec sortitur naturam diffinitivæ, & nisi inter institutum, & instituentem, quia videlicet institutionem revocare non valet, ut in cap. fin. de elect. in 6. notat Lapus Abb. n. 6. Franc. n. 7. Anchar. sub n. 9. in 6. qu. Lotth. de re benef. lib. 2. qu. 13. num. 81. at comparente contradictore judicialique formato processu cum causæ cognitione habet absolutè vim diffinitivæ, & gravat competitorem, ut reprobata contraria sententia Cevali. qu. 693. n. 38. tradit Garz. de benef. p. 9. c. 4. n. 16. & seqq. & præsertim n. 86. Lotthet. d. q. 13. 80. & q. 41. n. 14. Rot. dec. 6. n. 2. p. 2. dec. 227. ex nu. 4. lib. 2. p. 3. div. dec. 197. n. 1. & 2. p. 5. recent. fuisse autem judicialiter in casu nostro processum demonstrat nedum tenor ipsius sententiæ, sed etiam decreta, contradictiones, & citationes præcedentes, quæ judicialem processum efformant, c. forus de verb. signif. Lambert. de jurepatr. lib. 2. part. 2. q. 11. art. 4. num. 1. & 4. Cassad. dec. 88. in fin. de prabend. Rota dec. 266. n. 1. & seqq. lib. 3. p. 3. divers. & in Calagurritana Beneficii 27. Maii 1641. cor. R. P. D. meo Pentingerio.

4. Non obstat Statutum, seu Ordinatio Academiæ mandans servari sine omni contradictione quidquid Episcopus Cracoviensis gratificando censuerit; tum quia cùm non loquatur nominatim de gratificatione judicialiter concessa intelligenda est de extrajudiciali, prout regulariter concedi solet, cap. contrarietatem, ibique Gemin. num. 3. de appellat. in 6. & in puncto similis Constitutionis, Rota in Calagurritana de Ollavarii 22. Martii 1604. coram bon. mem. Pena, in Lunen. Sarzanen. jurispatron. 22. Junii 1615. coram bon. memor. Remboldo, impress. p. 3. recent. decis. 691. sub num. 2. in Calagurritana beneficii 23. Junii 1645. coram bon. mem. Arguelles, Gonz. super reg. 8. Canc. post gloss. 9. in annot. contr. nullit. nu. 27. ac 216. Lottet. de re benef. lib. 2. qu. 13. n. 84. et seqq.

5. Tum etiam, quia ut dictæ Constitutioni locus fieret, probandum ex adverso esset illius formam fuisse servatam, ut notant Doct. in c. pastoralis de appellat. et in c. super. q. 27. §. porro de offic. deleg. tradit Butr. n. 6. Bald. n. 5. Felin. n. 7. in fin. Rota in puncto clausulæ prohibentis appellationem, dec. 91. n. 10. coram sanct. memor. Gregor. XV. Quod non probatur, imò constat de contrario cùm Dominus Episcopus non gratificaverit cum parte majori, vel duabus, quo casu eadem ordinatio gratificationem sine contradictione servari præcipit, sed solus ut apparet ex ipsa lectura sententiæ, in qua licèt asseruerit se pronuntiare in præsentia, & personali assistentia Rectoris, ac trium Decanorum Academiæ ibi nominatorum, illi de hoc non adhibetur fides, quidquid dicendum esset, si ea verba non essent Judicis, sed Notarii, c. prudentiam de offic. delegat. Franc. in c. cum

plures

num. 1. eod. tit. in 9. Felin, in cap. quoniam contra num. 34. de probat, Soccin. consil. 47. numer. 55. lib. 4. Menoch. consil. 439. nu. 28. Rota dec. 450. num. 12. in fin. p. 2. recent.

6. Eo minus quia ex publico instrumento dato in Summ. Stanislai n. 10. apparet Rectorem una cum duobus Decanis majorem partem constituentibus votum protulisse pro Stanislao eadem die latæ sententiæ ab Episcopo, & de ejusdem sententiæ nullitate dixisse, unde ultro colligitur quod eorum præsentia, & assidentia tempore sententiæ, esto quòd vera esset, non ideò induxisset consensum, qui exinde præsumi non potest, quando aliæ circumstantiæ facti contrarium suadent, ut post alios, quos allegat tradit Felin. in cap. nonne, num. 6. de præsumpt. quem sequitur Seraph. dec. 708. n. 4. & 5. relatus à Modern. Capuccino Bononiensi de elect. p. 1. c. 4. dub. 23. n. 5. Rota dec. 377. nu. 42. p. 5. rec. cumque verba illius ordinationis cum part. major. vel duab. directa ad Rectorem, & Decanos ad quod omnimodum regimen hujus & aliorum negotiorum ex eadem ordinatione principaliter, ac Episcopus votum proferre debeant in gratificatione juxta theoricam, quam ex text. in l. Titia textores §. nihil differt ff. leg. 1. tradit in terminis collationis, Fedet. de Sen. consil. 5. num. 8. Abb. consil. 57. sub num. 3. versic. & si in creatione part. 1. Prob. ad Monach. in rubr. de jure parte 6. num. 10. & 11. Rota in Montic Alca beneficii 18. Junii 1645. §. major cor. me. Et etiam declaravit observantia inter ipsas partes, quia Episcopus decretum super quodam emergenti tulit nedum in personali assistentia Rectoris, & Decanorum, sed etiam de eorum voto, ut legitur in Sum. Stanislai sub nu. 25 litt. A. non sufficeret majoris vel duarum partium præsentia, & assidentia, quia aliud est assidere, vel actui alterius præbere præsentiam, aliud facere, & votum proferre, l. 1. ff. de off. assess. Bald. in l. omnium num. 9. vers. & hoc est verum, C. testam. ibique Bart. Alex. & alii quos in proximis terminis refert, & sequitur Moder. Capuccinus Bononiensis de elect. p. 1. c. 2. dub. 22. num. 4.

7. Versamur præterea extra terminos ordinationis propter notoriam sententiæ Episcopi injustitiam, cap. pastoralis 53. ad appellat. ibiq; Abb. num. 87. Put. dec. 414. nu. 3. lib. 3. in corr. Rot. dec. 56. num. 4. part. 4. divers. dec. 461. sub num. 2. part. 1. rec. quia rejicere non debuit Stanislaum habentem vota majoris partis non solùm Rectoris, & Decanorum, sed etiam omnium possessorum Academiæ, ad quos ex donationibus Regia Apostolica auctoritate suffultis juspatronatus spectat, quique ideò instituendus erat, non attento quia ex præsentatis majoribus qualitatibus polleret, cap. 3. juncta glos. verb. cum majorib. de jurepatr. Covart. in reg. peccatum p. 2. §. 7. num. 3. Guttier. canon. q. lib. 2. c. 11. n. 20. Garz. de benef. p. 9. c. 2. n. 357. Seraph. dec. 875. n. 2. Rot. decis. 502. n. 1. p. 2. rec. cor. bon. mem. Burutt.

8. Neque enim ordinatio, quæ dumtaxat concedit gratificationem Episcopo in casu discordiæ Rectoris, & Decanorum, extendenda est ad exclusionem præsentati à majori parte aliorum patronorum, & sic habentis jus ad rem ex hujusmodi præsentatione quæsitum, Hostiens. in cap. cum Bertoldus sub n. 5. vers. solutione de re judic. Seraph. dec. 1238. nu. 4. & decis. 1274. num. 1. Buratt. dec. 481. num. 5. Cui neque per facultatem gratificandi concessam Episcopo in casu dumtaxat discordiæ Rectoris, & Decanorum, neque per regimen, & ordinationem omnimodam Universitatis eisdem Rectori, & Decanis tributam derogatum censetur, Sarnen. super reg. cur. q. non tollen. qu. 1. num. 8. & seqq. Garz. de benef. p. 4. c. 3. num. 20. Rota dec. 17. infra med. versic. verum est, de prab. in nov. decis. 52. n. 3. part. 2. recent. sed tam gratificatio, quàm regimen intelligitur concessum servata semper juris communis dispositione præsentatum à majori parte patronorum præferentis, & sic arbitrio boni viri quod solùm tributum censetur, Castr. cons. 335. num. 3. lib. 1. Alex. consil. 129. num. 13. lib. 1. Decian. consil. 493. num. 16. in fin. Soccin. jun. consil. 129. numer. 54. lib. 1. Fab. de Anna consil. 75. num. 29. & seq. lib. 1. & in proximis terminis, Moliu. de primog. lib. 2. c. 5. sub n. 69. vers. si verò electio, Rota in Calagurritana benefic. 27. Novembris 1648. §. & hinc coram me.

9. Tandem non obstat, quòd Reverendissimus Nuntius Apostolicus, ad quem à sententia Episcopi appellatio devoluta erat, suam inhibitionem moderatus fuerit vigore sæpè memoratæ ordinationis, quia Judex appellationis non potest appellationem in causis appellabilibus rejiciendo, appellanti præjudicare, leg. eos 6. Cod. appell. & stante appellatione postea ad Papam interposita, & per Signaturam simpliciter admissa, adhuc eadem lis durare dicitur Federic. de Sen. consil. 98. n. 5. in fin. quæque intra decem dies innovata fuerunt ante inhibitionis moderationem, possunt adhuc à secundo Judice appellationis revocari saltem per viam nullitatis, Rota dec. 425. sub n. 8. & 9. apud Prviam, maximè attenta facultate revocandi contenta in commissione Rotali, Rota decis. 75. n. 8. p. 7. rec.

10. His consequens est, ut possessio Sigismundi quæ attentata est, ponatur sub sequestro juxta rationabilem stylum Rotæ, ne videlicet in beneficialibus detur vitiosus ingressus, & attentans fruatur commodo vitiosæ possessionis, Cæsar. de Graff. dec. 2. n. 2. de appell. Rota dec. 616. n. 3. p. 8. div. dec. 691. num. 8. part. 4. recent. & in aliis relatis in supracitata Melevitana Commendæ de Vaours coram Rev. P. D. meo Cerro, & in Cracovien. præpositura coram R. P. D. meo Verospio.

Et ita decisum fuit utraque parte informante.

DECISIO XCVI.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Verospio,

Cracovien. Decimarum.

Veneris 26. Junii 1649.

§. 1. PErtinere Decimas Villæ de Vvygleniec ad Monasterium Andreoviense probant Liber beneficiorum Diœcesis Cracoviensis, ubi habetur, quòd dicta Villa est sub Parochia Ecclesiæ de Androv. sub invocatione S. Catharinæ, cujus proprietas totalis ad Monasterium Androviense pertinet, omnesque agri Villæ solvunt, & conducunt pro Monasterio Androviensi decimam manipularem, & Canapalem, ut in Summ. Monasterii numer. 3. Item Liber Relaxationum Ecclesiæ Cathedralis, & Diœcesis Cracoviensis ibi in Vvygleniec decima manipularis pro Monasterio Androviensi Summ. n. 4. Item liber Visitationum in qua dicta Parochialis Ecclesia S. Catharinæ enuntiatur Jurispatronatus, Abb. Androvien. & numerando corpora Dotis Presbytero Rectori ejusdem Ecclesiæ assignatæ recensetur dumtaxat in hac Villa decimas valoris decem marcarum. Item testes deponentes, quòd Monachi decimas exegerunt. Item inventarium rerum temporalium dictæ Ecclesiæ S. Catharinæ ubi asseritur ipsius Ecclesiæ proprietatem ad Monasterium Androviense pertinere, & Monasterium percipere decimam manipularem hujus Villæ Summ. n. 6.

2. Quod inventarium cùm fuerit à Rectore adversario productum, plenè contra ipsum probat Dec. in cap. cum venerabilis num. 90. de except. Valenz. consil. 40. num. 59. & 60. lib. 1. Gabr. de confess. concl. 4. n. 24. Rot. dec. 2. nu. 1. in fin. p. 2. rec. dec. 278. n. 5. corum sanct. mem. Greg. XV. prout etiam probant dicti libri maximè simul juncti in his, quæ concernunt statum Ecclesiarum Civitatis, & Diœcesis cap. ad audientiam, §. nos igitur, ubi Innoc. num. 1. Abb. num. 4. de prascr. Paris. cons. 7. nu. 19. lib. 4. Bursatt. cons. 253. n. 43. & seq. Boer. dec. 105. num. 13. Rota penes Martin. Andr. dec. 12. sub num. 5. versic. qua omnia.

3. Eo magis, quia Monasterium exhibuit ulterius confirmationem Apostolicam sub Adriano Quarto Summo Pontifice donationis hujus Villæ, ejusque decimarum sibi à Joanne Polonorum Archiepiscopo factæ, quæ satis probata dicitur ex ipsis literis confirmationis illius tenorem referentibus, gloss. in cap. 1. verb. defunc 29. distinct. Felin. in capit. inter dilectos, num. 7. de fid. instr. Ruin. cons. 38. nu. 7. cons. 231. n. 5. & 6. lib. 1. Paris. cons. 33. n. 9. lib. 1. Boer. dec. 247. n. 3. Rota dec. 36. nu. 1. & seqq. part. 2. divers.

4. Et tam donationis quàm confirmationis effectuatio appareret ex supracitatis libris, & inventariis exaratis longè post obitum Adriani IV. secutum anno 1159. continentibus ut suprà pertinentibus decimarum ad Monasterium, necnon ex venditione hujus Villæ cum expressa reservatione decimarum manipularium per Abbatem, & Monasterium quibusdam laicis facta usque de anno 1365. cum successiva illarum exactione, donec quidam Plebanus nomine Bartholomæus à Rescio tunc Abbate electus ex ejus concessione incepit decimas exigere, ut deponit septimus testis ex adverso examinatus super interrogatoriis Parochi, & super interrogatoriis conventus ad Sextum Summ. primæ positionis sub num. 6. litt. A. sufficitque probare effectuationem etiam temporis, quando non constat, quòd alius medio tempore possederit, Buratt. dec. 647. num. 18. decis. 67. nu. 14. Rota in Barcinonen. Vicariæ 2. Martii 1640. cor. clar. mem. Coccino.

5. Unde nec Rectori Ecclesiæ S. Catharinæ suffragari potest assistentia juris communis, quæ militare solet pro Parocho, quia cessat quando ut in casu nostro constat decimas fuisse à Monasterio antiquissimo tempore possessas, ac ei cum beneplacito Apostolico donatas, Vitalin. in clem. 1. sub n. 71. vers. unde oportet de jurep. Rebuff. in concord. de tempor. pers. benefic. n. 108. Præsertim quia ipse Rector adversarius

de ann.

de ann. 1648. ut in Summ. primæ positioois num. 2. allegavit pro fundamento suæ intentionia donationem decimarum dictæ Ecclesiæ factam ab Abbate Monasterii Androviensis, & sic decimas antea ad Monasterium non ad se pertinuisse agnovi, Buratt. *dec.* 551. *num.* 1. Seraphin. *decis.* 1102. *nu.* 8. Put. *dec.* 326. *n.* 2. *lib.* 2. cum aliis allegatia in Hispalen. decimarum 15. Februarii 1647. §. quia natura, coram R. P. D. meo Meltio, & in Toletane Decimarum 16. Maii 1648. §. nec contradicit, coram R. P. D. meo Celso.

6 Quæ tamen donatio jus aliqued super his decimia in Ecclesiam S. Catharinæ, ejusque Rectorem non transtulit cùm facta fuerit ab Abbate Monasterii facultatem hujusmodi non habente, *cap. non licet Papa* 12. *q.* 2. *c.* 1. *cap. cum nuper de his quæ fiunt à Prelat. sin. consen. c.* 1. *cap. Episcopi, c. nulli de reb. Eccles. non alien.* nec justa causa utilitatis nempe vel necessitatis Monasterii inter venerit, ut requirebatur copulativè cum beneplacito Apostolico tam ex dispositione sacrorum Canonum *c.* 8. *de reb. Eccl. non alien. c.* 1. *eod. tit. in* 6. *clemens.* 1. *eod. tit. extrav. ambitiosæ eod. tit. c. sine exceptione* 12. *q.* 2. quàm particularis Constitutionia felic. recor. Benedicti XII. relat. in Summ. Monasterii sub n. 14. quamvis alienatio emanaverit ad favorem alterius Ecclesiæ, quia spoliari non debet unum Altare, ut alius vestiatur, Quarant. *in compend. Bullar verb. alien. rer. Eccles. n.* 19. Rota *dec.* 1. *de reb. Eccles. non alien. in nov. dec.* 565. *n.* 7. *& seq. p.* 5. *rec. dec.* 3. *n.* 3. *p.* 7.

7. Neque beneplaciti, aut justæ causæ præsumptio educi potest ea lapsu temporis, quia cùm donare sit perdere, *leg. filiusfamilias*, ubi Bald. *n.* 2. Castr. *n.* 2. *ff. de donat.* facies ipsa donationis omnem utilitatis præsumptionem evertit, etiamsi aliæ solemnitatea intervenissent, ut in puncto Soccin. *cons.* 52. *n.* 10. *lib.* 4. Castr. *cons.* 432. *n.* 2. *lib.* 4. Alex. *cons.* 1. *n.* 21. *lib.* 4. Gabr. *de præsumpt. concl.* 5. *n.* 57. Picus *ad stat. Urb. gloss.* 21. *n.* 27. Rote *dec.* 432. *sub nu.* 4. *vers. in casu isto p.* 2. *rec.* Et ad præsumendum beneplacitum Apostolicum non sufficit lapsus temporia nisi simul probetur inconcussa observantia contractus saltem per triginta annos, Gabr. *cons.* 36. *nu.* 32. *lib.* 1. Put. *dec.* 7. *de præsumpt. Add. ad Greg. XV. dec.* 354. *n.* 28. Rot. *decis.* 694. *sub n.* 5. *p.* 1. *recent.*

8. Gratis etiam allegatur præscriptio centenaria, cùm testes ad id inducti, vel patiantur exceptiones in personis, vel careant legitima ætate quinquaginta quatuor saltem annorum; nec deponant eum requisitis, *gloss. in c.* 1. *de præscr. in* 6. quàm perpetuo sequuta est Rota apud Caputaq. *decis.* 71. *n.* 1. *p.* 2. apud Seraph. *dec.* 1197. *n.* 1. *dec.* 557. *in fin. p.* 4. *div.* Et præterea subducendum esset tempus vitæ Abbatis, qui malè alienavit *c. si Sacerdotes* 16. *qu.* 3. Rebuff. *in compend. alienation. rer. Eccles. sub nu.* 36. *versic. sed intelligend. est*, Rota *dec.* 445. *n.* 8. *cor. bon. mem. Coccino dec.* 94. *n.* 23. *decis.* 294. *nu.* 28. *& seqq. p.* 4. *rec.* & Leodien. Dominorum 25. Junii 1649. §. nam ab anno, cor. R. P. D. meo Corrado, necnon absentiæ successorum justificante in hodierno Summario sub n. 18. & 19. e quibus jura Monasterii defendi non potuerant, Authent. *quas si quis, C. præscript. long. tempor. gloss. in cap. audicis, verb. subducto in fin. de præscript.* Nec suffragatur ordinaria præscriptio triginte annorum attentis privilegii sper Summos Pontifices concessis Monachis Benedictinis relatia à Rodriq. *q. regul. to.* 1. *q.* 36. *art.* 3. *col. penult. post princip. versic. supradictis & tom.* 3. *qu.* 35. *art.* 2. communicatis etiam Ordini Cisterciensi, ut notat S. Joannes de la Crua *de statu Religionis lib.* 2. *c.* 3. *dub.* 5. *vers. secundo concl. fol.* 150. *& seqq.*

9. Tandem prætendere has decimas Parochus non valet ratione congruæ sibi debitæ juxta textum *in clem.* 2. *de jurepatr. in c.* 1. *de præb. in* 6. quia cùm illa ex datis in hodierno Summmario sub n. 24. in aliis bonis abundè assignata probetur petenda ulterius non est, Vital. *in d. Clem.* 1. *sub nu.* 71. *versic. concl.* 1. ibi, qui contenti esse debeant, *de junct.* Rebuff. *in tract. de congrua n.* 92. Mantic. *dec.* 22. *n.* 1. Rot. *cor. fun. mem. Greg. XV. dec.* 429. *n.* 3. *& seqq.*

10. Et ita informentibus solùm Monasterio, & Monachis Audeovii, adversario tamen pluries citato decisum hodie fuit, postquam Monasterium probationea aliàs adductas coadjuvit, ut Rota mandaverat sub die 13. Junii proximi præteriti.

DECISIO XCVII.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Verospio.

In causa Vicen. Jurisdictionis.

Luna 30. Maii 1650.

§. 1. PLacuerunt DD. fundamenta decisionis 2. Maii præteriti coram me, in qua resolutum fuerat non intrare arbitrium, pro retardanda executione litterarum Apostolicarum san. me. Clementia VIII. & Urbani VIII. cùm ex sententia Rotali valida, & justa appareant in omnibus justificatæ.

2. Non enim obstat respectu validitatis repetita vulneratio viæ executivæ desumpta ex sententia Decani Tarraconensis, quia, ut respondetur in dicta *dec.* §. *Quoniam Rota circumspicens*, cùm ipsa expressè non deneget executionem dictarum literarum, neque earum validitatem, aut efficaciam infringat, sed irritet tantùm quædam acta gesta per D. Episcopum Vicen. utique illam non vulneravit, quamvis præfatæ literæ ibidem enuncientur, ut præter auctoritates ibi allegatas comprobat decisio in Toletana pensionis 2. Maii 1635. coram bo. mem. Motmanno, §. præterea fuit.

3. Nec minus obstat, quòd dicta executio demandata fuerit post lapsum 30. annorum, quo tempore literæ Apostolicæ regulariter amittunt viam executivam, ut dicit Rota cor. Buratt. *decis.* 195. *n.* 5. *ubique Add. lit. C.* Quia hoc cessat ex facto cùm non potuerint exequi propter litem in partibus ab anno 1598. & per viam appellationia in Rota introductam de ann. 1609. Præter quod objecta conclusio procederet, si ageretur de literis concessis ad favorem alicujus personæ particularis, cui obesse debet propria negligentia in petendo illarum executionem, secus autem ubi agitur prout hic, de literis concessis ad favorem Ecclesiæ, & Dignitatis, hoc enim casu negligentia unius, successoribus nocere non potest, ut optimè distinguendo responsum fuit cor. bo. me. Coccino *dec.* 544. *n.* 5. *rec.*

4. Justitia autem non offuscatur ex antiqua Concordia continente exemptionem Abbatis, & Monachorum Ecclesiæ, de qua agitur ab Episcopali Jurisdictione. Tum quia non ligat successores, & nullius est momenti in præjudicium ipsorum, juxta textum *in c. venient de transact.* & Decreta Sac. Concilii Tridentini *sess.* 6. *c.* 4. *sess.* 24. *cap.* 10. *in fin. & sess.* 25. *cap.* 6. *pariter in fin. de reformat.* Idque etiamsi munita fuerit confirmatione Apostolica, quia cùm Sacr. Concilium eas duntaxat confirmationes præservaverit, quæ emanarunt ex certa scientia, & cum causæ cognitione, ut declaravit S. Congregatio Eminentiss. DD. Card. ejusdem S. C. T. interpretum in Abulens. Jurisdictionia 13. Novembr. 1587. relat. per Gonz. *de benef. p.* 3. *c.* 2. *n.* 120. *& seqq.* Utique confirmatio, de qua agitur, non cadit sub præservatione, sed sub præfatis decretis, cùm emanaverit ad instantiam Monachorum tantummodo, neque inserto toto tenore Concordiæ, sed expressa solùm parte ipsis Monachis favorabili, quæ propterea neque ex certa scientia, nec cum causæ cognitione concessa dici valeat, ut optimè animadvertit Garz. *ubi supra d. c.* 2. *num.* 228. & firmavit Rota in Abulens. jurisdictionis 20. Januarii 1688. cor. Orano penes Marches. *de comm. p.* 3. *fol. mihi* 124. *sub n.* 3. *vers. quantum ad confirmationem*, & in Veronen. emphyteusis 27. Maii 1494. coram Card. Hieronymo Pamphilio, *quæ est decis.* 715. *n.* 3. *part.* 4. *diversorum.*

5. Tum etiam quia extincta penitus remansit per suppressionem Monasterii Abbatis, & Monachorum, ut respondetur in præcedenti decisione §. *quia ultrà alias*; Non obstantibus subsequutis declarationibus Summorum Pontificum de non præjudicando antiquæ Jurisdictioni, & Privilegiis Ecclesiarum suppressarum, quia restringi debent ad illas Ecclesias, quarum favore emanarunt, & licèt generalea, extendi non possunt ad Ecclesiam, de qua agitur, in cujus suppressione, & nova erectione per illa verba, ibi, *Dictaque Ecclesia ac ejus Dignitates, canonic. & præbenda aliaque beneficia Capitulum, & ministri suo ordin. subjecti sint, &c.* apertè dictam concordiam, quod Jurisdictionem revocasse, & abstulisse, eandemque Jurisdictionem Episcopo demandasse, qui solus sub dicta Ordinarii appellatione ibidem comprehenditur, ut latè probatur *in d. dec.* §. *quia in casu &* §. *fin.* Ad effectum enim evitandi contrarietatem, & repugnantiam, quæ aliàs exinde resultaret, generales illæ declarationes intelligi debent de Jurisdictionibus, & privilegiis compatibilibus cum subjectione ab eodem Pontifice ibidem ordinata; Ponderando præsertim quòd ipsemet Clemens Octavus incidente hoc individuali articulo hodie controverso inter Priorem, & Canonicos Sanctæ Annæ de tempore magis proximo erectioni Collegiatarum explicitè declaravit suæ intentionis fuisse eosdem Priorem, & Canonicos Episcopo Barcinonen. tanquam eorundem Ordinario subjectos esse debere, *Summ. præterita propositionis n.* 87. signanter evidens, quòd respectu expressorum omnia privilegia illis incompatibilia penitus tollere voluit.

6. Cæterum in hanc sententiam eo faciliùs Domini devenerunt quia dicta S. Congregatio Eminentissimorum DD. Cardinalium S. C. Interpretum auditis partibus super iisdem in Rota toties deductis, & causa exactissimè

discussa

discussa ita ter declaravi, quæ Rota solet, ut parest, reverenter amplecti, *ut in d. decis. §. quia in casu, versic. tum denique*.

Et ita utraque &c.

DECISIO XCVIII.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Otthobono,

In causa Bononien. Gabellæ.

Veneris 22. Maii 1650.

§. 1. AGentes Communitatis, & Hominum Sancti Joannis in Persiceto summis precibus efflagitarunt denuo audiri super decisione coram me emanata in hac causa sub die 17. Maii anni præteriti, obtenta verò ex benignitate nova audientia eam fuerint pluribus monitionibus, & citationibus provocati ad informandam, nunquam loco se moverunt, ideo solo Regimine Bononiæ informante proposui super resolutis denuo causam, & DD. persistiterant in decisis.

2. Nam quoad Datia nuncupata Imposte, Tasse, & Uniti visa sunt firma subsistere decisionis fundamenta, quia stante solutione datiorum hucusque continuata spatio quadraginta annorum, & ultra apparet exemptionem non comprehendere hujusmodi datia, ut Communitatem S. Joannis in Persiceto per non usum, imò per contrarium usum exemptionem amisisse, non obstante decreto irritanti in literis Summi Pontificis Eugenii quarti apposito, ut firmatum fuit in alia decisione, *sub §. verum, & sequent.* Privilegia enim præscripta suffragari minimè possunt, *cap. si de terra, & cap. accedentibus de privil.* Ruin. *consil.* 125. *num.* 7. *lib. primo*, Gozad. *consil.* 23. *num.* 7. Rota in Messanen. Decanatus 23. Maii 1644. coram Reverendiss. Terracinen. & in aliis relatis in alia decisione in dict. §. verum cum ea partitis. Decretum verò irritans nihil operatur, stante defectu intentionis Summi Pontificis concedentis, Rota *dec.* 32. *n.* 11. *& seqq. p.* 6. *recent.* nec operari potest, quando illi, in quorum favorem appositum est eo non utantur, Decis. *in c. cum accessissent n.* 17. *de const.* Gonzal. *ad reg. gloss.* 67. *n.* 52. Grat. *discept.* 525, *n.* 8.

3. Verùm Regimen Bononiæ ultimam partem decisionis impugnabat ponderando, quòd privilegia Eugenii Quarti, & Pauli Tertii non videntur Communitati posse suffragari, sive quia Eugenianum uti continens clausulam resolutivam in eventum recessus Communitatis ab obedientia, & devotione Sanctæ Sedis Apostolicæ, per hujusmodi eventum postea sequutum, fuerit resolutum, ac revocatum, sive quia tam Eugenianum, quam Paulino derogaverit postea privilegium Regimini concessum à Julio Tertio munitum amplissimis clausulis derogatoriis, etiam quoad contraria privilegia concessa ex causa onerosa.

4. Sed primum objectum facili negotio removetur, quia ex conventionibus initis inter Commissarios Summi Pontificis Eugenii IV. & Communitatem, & Homines Sancti Joannis in Persiceto de anno 1455. datis in Summario Regiminis num. 2. in quibus narratur prædictæ Communitatis recessus ab obedientia Sanctæ Sedis Apostolicæ, apparet etiam quod idem Summus Pontifex Eugenius ipsam Communitatem, & Homines ad gratiam Sanctitatis Suæ, & Sanctæ Sedis penitus recepit, & admisit, & per consequens ad privilegium, de quo agitur antea concessum, reintegravit remittendo quamcumque caducitatem ob delictum incursum, cùm hic sit effectum tam amplæ restitutionis ad gratiam Principis, *leg. fin. §. fin.* & ibi Bart. & DD. *de sentent. pass.* Roland. *cons.* 45. *n.* 19. *&* 20. *lib.* 4. Rota *dec.* 107. *n.* 8. *& dec.* 459. *pariter n.* 8. *p.* 1. *& dec.* 83. *n.* 8. *& seq. p.* 7. *rec.* & in Romana confiscationis 14. Junii 1624. & 18. Aprilis 1625. cor. bon. mem. Merlino.

5. Omnemque prorsus tollit dubitationem subsequens confirmatio Eugeniani privilegii facta a Paulo III. sub die 27. Aprilis anni 1541. ut in Summ. communitatis præsentatæ positionis n. 5. Nam post hujusmodi confirmationem non apparet, quòd Communitas S. Joannis aliquando in Sedem Apostolicam, eique debitam obedientiam peccaverit, quare hæc Pauli III. confirmatio inservire potest ad declarandam, quod ipsemet Eugenius IV. in conventionibus de ann. 1445. initis voluit Communitatem ad prædictum privilegium redintegrare, vel saltem eidem privilegio spiritum tribuit, ac robur adjecit, juxta theoric. Bartol. *in l. more §. n.* 5. *ff. de jur. omn. judic.* Angel. Aretin. *cons.* 123. *n.* 18. Paris. *cons.* 3. *n.* 40. *&* 41. *lib.* 4. Rot. *dec.* 207. *n.* 8. *cor. fu. me. Greg.* & in Melevitana Pensionis 29. Maii 1648. in §. sed nec etiam, cor. me.

6. Facilius tollitur secundum objectum, nam Julius Tertius non sustulit exemptionem exemptis competentem, sed declaravit quòd datia sine fraude solvi debeant prout firmat aliàs *Dec. fin*, idque bene deducitur ex proœmio ipsius Constitutionis Julii in Summario Regiminis *numer.* 3. ibi, *cupientes fraudibus prædictis occurrere*, & infrà, ibi, *nobis humiliter supplicari fecistis, ut ad succurrendum fraudibus prædictis, &c.* proœmium verò causam finalem totius concessionis explicat Bart. *in l. fin. num.* 3. *ff. de hæred. instit.* Decian. *cons.* 72. *num.* 49. *lib.* 2. Baratt. *decis.* 543. *n.* 11. totaque dispositio ad limites rationis in proœmio expressæ restringi debet, Abb. *cons.* 114. *lib.* 2. Peregrin. *cons.* 36. *nu.* 82. *lib.* 2. Gratian. *discept.* 292. *num.* 15. Rota in Montisalti Beneficii 15. Decembris 1645. in §. sed verè, coram R. P. D. meo Bichio.

7. Quare cùm litteræ Julii Tertii restringantur solummodo contra eos, qui fraudes committebant, non autem contra eos, qui absque fraude privilegiis utuntur, nulla ratio patitur, ut privilegium tollatur, etiamsi adsint amplissimæ clausulæ in litteris Julii, quia clausulæ tanquam accessoriæ dispositionem non ampliant ad casus non comprehensos, ut ex Bart. & Felin. tradit Gonzal. *super reg.* 8. *Cancell. gloss.* 50. *num.* 10. Rota coram Seraphin. *dec.* 1291. *num.* 7. *in recent. decis.* 367. *numer.* 5. *part.* 8. *coram sanct. memor. Greg. decis.* 159. *num.* 7. *coram Reverendiss. Urgellen. decision.* 48. *num.* 22. *& seqq.* & in Tirasonen. Unionis 26. Februarii 1649. in §. derogatio autem contrariis; coram me.

8. Nec animadversionem effugit, quòd cùm restitutio Communitatis ad Summi Pontificis gratiam emanaverit per viam conventionis, ut in Summario Regiminis nu. 2. recuperavit proinde Communitatis Sancti Joannis Eugenianum privilegium eodem conventionis jure, cui proinde per quascumque clausulas derogatorias Julii Tertii non censetur derogatum, ut in terminis exemptionis fuit resolutum in Valentina subsidii 4. Martii 1611. §. ulterius, coram Penia, fecit Gonzal. *super reg.* 8. *gloss.* 5. *num.* 14. Gratian. *discept.* 212. *nu.* 37. Achill. *dec.* 3. *num.* 2. *de poll.* Rota in Barcinonen. Jurisdictionis 4. Julii 1646. §. adeò quod, cor. R. P. D. meo Bichio.

Et ita fuit resolutum Regimine tantùm informante, &c.

DECISIO XCIX.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Verospio,

Cæsaraugustana Decimarum.

Veneris 28. Junii 1650.

§. 1. COmmissa mihi hac causa in gradu appellationis cum clausula, *Non retardata solutione arbitrio Rota*, proposui dubium, An intraret arbitrium ad effectum supersedendi in solutione Decimarum, de quibus agitur, & Domini illud non intrare censuerunt. Nam arbitrium à jure regulandum est, juxta doctrinam Bart. *in extrav. ad reprimen. vers. indebite, num.* 8. Cæsar. de Grass. *decis.* 7. *nu.* 6. *in fin. & num. seq. & decis.* 8. *num.* 2. *de re judic.* Rota *in recent. dec.* 550. *num.* 1. *& dec.* 264. *num.* 1. *p.* 7. *& sæpissimè in aliis*, & licèt arbitrium soleat aliquid remittere de rigore juris, Cresc. *dec.* 4. *n.* 3. *de rest.* Seraphin. *decis.* 1114. *num.* 1. non tamen tribuit facultatem recedendi ab illius dispositione, Rota *dec.* 312. *n.* 1. *part.* 4. *rec.* unde cùm agatur de decimis, pro quibus via executiva, atque a decretis ad earum solutionem condemnantibus non admittatur appellatione suspensiva, ad text. *in c. ex multiplici, & cap. cum nobis de decimis* Paset. *in prax. Episc. p.* 2. *c.* 4. *tit. de decim. n.* 59. Jo. Franc. Leo *in Thes. for. Eccl. p.* 2. *c.* 27. *n.* 42. Scacc. *de appell. qu.* 17. *limit.* 18. *n.* 1. cum pluribus aliis relatis per Modern. Mediolan. *de decim. c.* 8. *n.* 58 qui declarat etiam commissionem appellationis in causa decimarum dari cum clausula sine retardatione solutionis, nam pendente etiam lite illæ sunt solvendæ, ut testatur Marches. *de commiss. appell. à consil. decimarum* §. 1. *n.* 43. *& seq. & n.* 62. Ideò arbitrium intrare non potest pro retardanda executione solutionis, maximè stante possessione Archiepiscopi illas exigendi, qui in ea est manutenendus, ex *vulg. §. retinendæ instit. de interd.* & in terminis decimarum, Rota *dec.* 402. *n.* 1. *p.* 2. *rec.* & fuit resolutum in Carpentoraten. decimarum 4. Julii 1618. cor. bo. me. Manzanedo, & in Hispalen. dec. 27. Junii 1644. coram R. P. D. meo Corrado, & in alia Hispalen. decim. de Baraona 12. Januarii 1646. cor. Reverendissimo P. Domino meo Cerro, nec non in alia simili 15. Februar. 1647. cor. me, & cor. R. P. D. meo Bich. die 25. Junii 1649. Tolet. decim. 21. Junii

nii 1649. cor. R. P. D. meo Orthob. & in alia Toletana decim. 28. Jan. præteriti coram R. P. D. meo Royas, & præsertim quod non detur appellatio sine retardatione solutionis decimarum, quando illas petens est in possessione exigendi, tradit Gomez. *in praxi utriusque Signat. n. 86.* prout in puncto, quod in his terminis non intret arbitrium, firmavit Rot. *dec. 213. nu. 1. & seq. inter impress.* apud Modern. *de manut.* ubi assignatur ratio, quæ est, ut neque de jure, neque de æquitate possessor privari debeat jure ei competente, pendente lite, Gloss. *in cap. 1. in verbo deferre*, ubi Abb. *n. 4. ut lit. pend.* Dec. *consil. 92. nu. 1.* Put. *dec. 497. nu. 3. lib. 2.*

2. Non obstant privilegia Sacræ Relig. Hierosolymitanæ circa exemptionem à solutione decimarum, quia illa impedire nequeunt, ut Archiepiscopus possessor in suam possessionem continuando exigere possit à Debitoribus, dum non sunt clara, sed aliquam requirunt discussionem, quæ proinde remittenda sunt ad petitorium, Rota apud Modern. *de manutent. dec. 157. n. 5. & ad dec. 211. n. 5. & seqq. ac in aliis omnibus decisionibus supra relatis*, & signanter in Hispalen. decim. cor. R. P. D. meo Corrado sub §. Quia fuit cum seq. & Hispalen. decim. de Baraona cor. R. P. D. meo Cerro, §. Nec relevat cum seq. quæ loquitur in terminis privilegiorum Sacræ Relig. Hierosolymitanæ, & interim, ut retardari non possit manutentio possessorii, donec, & quousque illa plenius fuerint discussa, firmavit Rota in dict. Hispalen. decimar. 14. Febr. 1647. sub §. unde, & in eadem 19. Junii 1648. §. Non obstat coram me, possessio enim relevat, ac suum parit effectum quotiescumque est temporis considerabilis, ut in isto casu etiamsi esset nedum contra præsumptionem juris, sed etiam contra jus, quæ quidem Archiepiscopi possessio per longum tempus probatur ex depositionibus duorum testium, quæ dantur in ejus Summ. n. 22. Imò ad istum effectum declarat Marescott. *var. res. lib. 1. c. 11. n. 55.* sufficere possessionem decennalem, Cancer. *var. resol. tom. 3. cap. 14. n. 45.* Rota in causa Mediolanen. nominis Capituli 10. Martii 1649. §. Quia respondetur coram me, & in Beneventana emphyteusis 1. Julii præteriti §. Adeo, quod, cor. R. P. D. meo Bichio.

3. Quòd autem d. privilegia sunt valdè dubia patet, Nam illud Sixti V. continet quidem communicationem Privilegiorum in genere, quod propterea non recipit extensionem, ut comprehendere valeat exemptionem à solutione decimarum spiritualium, quæ tanquam exorbitans à jure communi, ac Tertio præjudicialis sub generalitate verborum comprehendi non poterat, sed speciali nota digna erat, Tambur. *de jur. Abb. tit. 1. disp. 15. quæst. 18. num. 34. & seqq.* Card. Caval. *dec. 247. n. 10. ver. Tandem*, Rota *in rec. decis. 254. n. 5. p. 2. dec. 48. n. 8. par. 4. & dec. 49. nu. 9. ead. par. 4. rec. to. 2. & cor. Cerino dec. 279. n. 3.* ubi in his præcisis terminis dicitur, quòd in communicatione Privilegiorum ea non veniunt, quæ de facili concedi non solent, nisi de eis fiat specialis mentio.

4. Minus applicatur Constit. 9. Pii IV. sub §. 63. per quam conceditur omnibus dependentibus ab Hospitali Hierosolymitano exemptio decimarum, ac aliorum onerum, collectarum, atque contributionum; Quia illa loquitur tantùm de Fratribus d. Hospitalis, de Donatis, ac Servitoribus illius, necnon de Vassallis, atque Colonis inservientibus, in Prioratibus, Bajulivatibus Commendis, Domibus, membris, aut aliis Prædiis, sive Grangiis, non autem de istis Donatis Confratribus Hierosolymitanis, qui Confraternitatem erexerunt sub invocatione SS. Joannis, & Georgii in Ecclesia B. Mariæ de Templo Civitatis Cæsaraugustanæ, qui in nihilo Religioni inserviunt, sed uxorati continuo remanent in propriis Domibus; Unde ad illos extendi non potest Privilegium exemptionis decimarum, quòd strictè intelligendum venit, ut per Coccin. *d. dec. 269. n. 5.* nec ultra in eo expressum quidquam operari potest, *cap. per exempt. de privil. in 6.* Rota *dec. 30. num. 4. part. 6. rec.*

5. Et quòd Donati uxorati in propriis domibus commorantes tali privilegio, seu exemptione gaudere non possint, sed teneantur ad jura Episcopalia persolvenda, tradit Card. Zabarell. *consil. 21. in fin.* ac declaravit Sac. Congreg. Concilii in terminis Oblatorum d. Religionis Hierosolymitanæ, quæ declarationes recensentur à Barbos. *de jur. Eccl. lib. 1. cap. 39. §. 2. n. 44. & seq.* & firmavit etiam, Rota in dec. in hac causa emanata sub die 10. Junii 1643. §. Quia non solùm in fin. cor. me, ubi habetur quòd aliàs esset aperire fraudandi decimas.

6. Valdè etiam dubitarunt Domini de validitate hujusmodi privilegii, eo quia in dicta Constitutione S. Pii V. non legitur expressa derogatio, *ad cap. nuper de decim.* quod uti conciliare specificem illam requirebat, Archidiac. *in c. 1. n. 2. de constit.* Coccin. *dec. 279. num. 6. & dec. 341. nu. 2. vers. tamen quia par. 1. rec.* Card. Cavaler. *dec. 247. num. 10.* Rota apud Modern. *de manut. dec. 157. n. 4.* & fuit dictum in Vercellen. decimarum 13. Novembris 1645. §. Non obstat, ac 15. Jan. 1546. §. Nec obstante cor. R. P. D. meo Cerro, cum aliis copiosè relatis in d. Hispalen. decimar. 27. Junii 1644. cor. R. P. D. Corrado, & in Cæsaraugust. decimar. 17. Junii 1611. cor. Sanctiss. D. N. & cessante hac specifica derogatione, ut dari possit defectu voluntatis respectu Papæ concedentis, est text. in cap. *ex parte de Capell. Monach.* Felin. *in c. nonnulli n. 2. de rescript.* Oldrad. *consil. 326. in princ.* Verall. *decis. 167. p. 1.*

7. At supposito etiam quòd de dictæ Pianæ Constitutionis validitate dubitari non contingeret, nihilominus illa neque suffragari posset Donatis Confratribus Hierosolymitanis, nam concedit tantùm Equitibus Hierosolymitanis exemptionem quoad solutionem decimarum extraordinariarum temporalium, atque aliorum onerum ab homine impositorum, nempe Datiorum, Pedagiorum, Taxarum, & similium, quæ in pluribus locis ratione taxæ, vel recognitionis solvi solent Dominis locorum, non autem quoad decimas ordinarias spirituales, & quæ jure divino debentur, ut pluries firmavit Rota, & signanter coram Seraph. *dec. 1293. n. 7. vers. ideo illi verba*, Card. Caval. *d. dec. 247. n. 11.* Put. *decis. 65. lib. 3.* & fuit dictum in d. Hispalen. decimarum coram R. P. D. meo Corrado, §. Tum quia, & in allegatis Vercellen. decimarum 13. Novembris 1645. §. Hinc enim, & 15. Jan. 1646. §. Quæ responsio cor. R. P. D. meo Cerro, & in d. Tolet. dec. 21. Junii 1649. cor. R. P. D. meo Orthob. sub §. Imò privilegium, ex quo enim versamur in exemptione à decimis, quæ non solet concedi, nisi cum maxima difficultate, ut fuit dictum in Valentina decimarum 28. Nov. 1603. cor. Card. Lancellotto juniore. Imò habetur materia valde odiosa; propterea quantum fieri potest strictè ea debet interpretari, Rota *dec. 271. n. 6. p. 4. rec.*

8. Demum non obstat decisio Cæsaraugustana decimarum coram Penia, dum in ea firmatur sufficere productionem privilegii absque eo, quod in judicio executivo agatur de illius validitate: Quia in illo casu Actor non reperiebatur in longa quasi possessione exigendi decimas à Reis conventis, prout hìc clara est quasi possessio Archiepiscopi ultra spatium decem annorum exigendi à Confratribus Donatis, ut supra fuit ostensum; ulterius dicta decisio fuit postea etiam declarata per aliam editam 17. Junii 1615. coram Sanctiss. D. N. scilicet, ut non procedat quando jam fuit detectum Privilegia non suffragari, quæ ut non suffragentur, in hoc casu Donatis Confratribus Hierosolymitanis optimè colligitur; Tum quia ipsi non sunt comprehensi in privilegiis concessis Equitibus Hierosolymitanis, ex jam deductis; Unde dicere non possunt se privilegiatos, nec viam executivam impedire valeant, etiam non obstante clausula sublata, & decreto irritanti, quæ alioquin claudunt os Judici, & parti; De reliquo autem nihil operantur in casu non comprehenso e Privilegio, Rota *dec. 199. num. 38. & seqq. part. 9. recent.* Tum quia Privilegia hujusmodi nec ipsis Equitibus Hierosolymitanis prodesse possunt, nam agitur de decimis spiritualibus, quæ solvuntur ratione bonorum patrimonialium, ut habetur in Hispalen. decimarum de Baraona 16. Martii 1646. coram R. P. D. meo Cerro §. Et in hanc sententiam, & in alia sæpius allegata Hispalen. decimarum 27. Junii 1644. cor. R. P. D. meo Corredo.

9. Et ita conclusum fuit informante tantùm Reverendissimo D. Archiepiscopo Cæsaraugustano, ac ejus Promotore fiscali &c.

DECISIO C.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Bichio.

Neapolitana Matrimonii.

Luna 24. Februarii 1651.

§. 1. SEntentiam Rotalem pro validitate matrimonii inter D. Joannem Mariam de Xart, & D. Michaelem Vaez Ducem de Casamassima contracti à R. P. D. meo Royas prolatam censuerunt hodie Domini in appellationis instantia mihi commissa esse confirmandam. Nam illius validitas justificatur ex ipso processu, in quo fuerunt, servata servanda, juxta decis. Verall. 262. *par.* c. & penes san. mem. Greg. *dec. 218. num. 1. vers. Quia de validitate, &c.* Buratt. *dec. 812. n. 1. vers. de validitate namque, &c. ac in rec. dec. 708. num. 1. vers. constabat enim, &c. part. 1.* & in Ulixbonen. Matrimonii 19. Novembris 1625. coram bon. mem. Pirovano *dec. 625. n. 2. vers. illa namque valida est, &c. part. 4. to. 1.* Ju-

stitia

ſtitia verò probatur ex deductis in præcedenti deciſione coram eodem R. P. D. meo Royas ſub die 5. Julii 1650. quæ viſa fuerunt hactenus inconcuſſa.

2. Conſtat enim ex depoſitionibus duorum teſtium legitimè examinatorum præfatos Conjuges die 30. Februarii 1638. in Eccleſia Parochiali conveniſſe, ibique cor. Parocho illas benè audiente, atque intelligente mutuo conſenſu per verba de præſenti unanimiter expreſſo matrimonium contraxiſſe quod (nullo interveniente Canonico impedimento) validum utique fuit, c. ſufficiat 27. quæſt. 2. cum apud d. tua de ſponſ. & matr. Card. in clem. unic. ſub num. 16. verſ. ſed ſi dico, &c. de conſ. & affinit. Didac. ſuper titul. de ſponſ. p. 2. c. 4. §. 1. ſub n. 4. verſ. ſin autem, &c. in puncto reſpondit Navar. conſil. 20. ſub eodem tit. de ſponſal. ſecundum impreſſ. Lugdun. latè Rebell. de obligat. juſtit. p. 2. de contr. in gener. lib. 2. q. 4. ſect. 2. per tot. Rota penes Buratt. deciſ. 753. per tot. & deciſ. 891. per tot. ac in rec. dec. 74. n. 2. verſ. quibus non obſtantibus, & ſeqq. per tot. p. 4. & dec. 127. numer. 6. verſ. quin cum ad hunc effectum, &c. & ſeq. p. 7. & in Ulixbonen. Matrimonii 2. Maii 1616. coram bon. mem. Pirovano in §. ideo cum verba, &c.

3. Et concordantibus prædictorum teſtimoniis ritè receptis rectè probatur, ad l. ubi numerus, ff. de teſtibus cap. in omni negotio eodem tit. Rota penes Card. Seraphin. dec. 1099. nu. verſ. de matr. autem non poteſt dubitari, &c. Cardin. Mantic. dec. 372. n. 1. verſ. & quidem, &c. cum ſeq. Buratt. dec. 192. n. 1. verſ. quæ etiam, &c. & deciſ. 530. n. 8. verſ. certum eſt autem, &c. & deciſ. 713. nu. 7. verſ. & ideo ſufficiunt teſtes, &c. & in recent. dec. 374. ſub nu. 6. verſ. nam fuit reſponſum, &c. p. 3. Licet ad eum actum ſpecialiter vocati, atque rogati non fuiſſent, P. Ledeſm. de matrim. qu. 5. art. 5. in 4. dubio, verſ. ex dictis ſequitur, &c. fol. mihi 202. Sanch. de matrim. l. 3. diſp. 39. ſub n. 7. verſ. & quidem, &c. ac n. 10. verſ. hinc infertur, &c. cum ſeqq. & alios refert Guttierez de matr. c. 69. ſub n. 1. verſ. ubi ſecus eſt dicit, &c. Neque concordarent in formalitate verborum, ſed tantùm in ſubſtantia, Rota dec. 430. ſub n. 2. verſ. difficultas, &c. cum ſeq. p. 1. dec. 273. nu. 15. verſ. non obſtat quod teſtes, &c. p. 4. diverſ. & penes Cardin. Mantic. d. dec. 372. ſub n. 15. verſic. fuit reſponſum, &c. Buratt. dict. dec. 753. n. 9. verſic. non obſtat quod teſtes, &c. eoque magis cùm ex præcedentibus inter eos ſponſalibus, & cohabitatione poſt contractum matrimonium nonnullos menſes ſubſecuta illorum matura, & deliberata voluntas comprobetur, juxt. not. per Cardin. in dict. Clem. unic. ſub dict. nu. 16. in fin. verb. ubi concludo, &c. de conſang. & affin. Did. in dict. cap. 4. §. ſub num. 4. verſic. vel quando præceſſiſſet tr. &c. Natt. conſ. 249. ſub num. 2. verſ. prætereà dicitur &c. & ſeqq. Rot. penes Cardin. Mantica deciſ. 372. ſub num. 19. verſ. quæ probatio, &c. cum ſeq. & Buratt. dict. deciſ. 530. n. 8. verſ. 3. fuit, &c. cum ſeq. & deciſ. 753. num. 2. verſ. tamen prædicta opinio, &c. cum ſeq. & dict. deciſ. 74. ſub n. 2. verſ. idque efficaciter probatur, &c. cum ſeq. part. 4. & dec. 264. nu. 12. verſ. quinimo, &c. p. 5. rec. & in Toletana Matrimonii 24. Novembris 1608. cor. bon. me. Card. Sacrato verſ. quod præceſſerit tract. &c.

4. Neque obſtat, quod illi proprium conſenſum, ac voluntatem ultro explicaverint nulla præmiſſa Parochi interrogatione.

5. Quia neceſſaria non erat ad validitatem dicti matrimonii hujuſmodi Parochi interrogatio, ſed fuit ſufficiens prędicta illius præſentia, non ſolùm phyſica, ſed moralis pro ſolemnitate præſcripta ad evitandum clandeſtinitatis vitium, ut reſpondit ex ſententia Sac. Congregationis, Rota penes Cardin. Seraph. dict. dec. 1099. ſub n. 5. verſ. nec obſtat quod non fuerint prolata verba matrimonialia à Parocho, &c. ac Buratt. d. dec. 753. n. 10. verſ. & S. Concilium, &c. ubi Add. referunt concordantes, & latè probat Sanch. de matr. lib. 3. diſp. 38. num. 4. verſ. 1. concluſio, &c. cum ſeq. ubi rationes adducit, & contrariis benè reſpondet Guttier. de matr. d. c. 69. ſub n. 2. verſ. neque obſtat, &c. ubi refert reſolutionem ipſius S. Congregationis, & Pont. in ſimul. tr. lib. 5. c. 20. ſub n. 2. verſ. circa quam decreti, &c. & n. 3. verſ. 2. &c. cum aliis relatis per Bonacin. de Sacram. Matrimon. q. 2. punct. 8. ſub n. 39. verſ. quæro ſecundò, &c.

6. Nec proinde refert, quod idem Parochus non præbuerit aſſenſum ſuum d. contractui, ſed intermiſſo S. Miſſæ Officio ab altari receſſerit.

7. Quia non requiritur ejus conſenſus, ſed illorum tantùm, de quorum agitur conjunctione, d. cap. cum apud de ſponſal. & matrim. Præſentiæ autem illius ſolemnitas adhibetur, ut præſtitus ab ipſis contrahentibus innoteſcat Eccleſiæ, juxt. text. in l. coram Titio, ibi, coram Titio aliquid facere juſſus non videtur præſente eo feciſſe, niſi is intelligat, & c. ſcire autem non etiam velle is debet, nam & invito eo rectè fit, quod juſſum eſt, &c. ff. de verb. ſignific. & ita fuiſſe reſponſum à Congregatione refert bo. me. Card. Bellarm. ad Conc. ſeſſ. 24. de reform. matr. c. 1. in declarationibus col. 5. in fin. verſ. item non eſt ſubſtantia matrimonii, &c. fol. mihi 342. quam ſequuta fuit Rot. penes Card. Seraph. d. dec. 1099. ſub d. num. 5. verſ. non obſtat quod non fuerint prolata verba, &c. ad fin. verſ. qua voluit, &c. ac Buratt. d. dec. 839. n. 6. verſ. quia fuit reſponſum, &c. & in alia Ulixbonen. Matrimonii 16. Nov. 1612. cor. bo. me. Manzanedo, in rec. dec. 431. n. 3. verſ. quod procedit, &c. ubi Add. d. n. 13. & ſeq. referunt concordantes, & ſub die 10. Nov. 1625. cor. bo. mem. Pirovano, dec. 725. ſub n. 14. verſ. quin data etiam voluntate Parochi, &c. p. 4. tom. 2. & 3. ac in Granaten. Matrimonii 28. Aprilis 1636. cor. Eminentiſſ. D. meo Card. Veroſpio, dec. 125. ſub n. 17. verſ. demum, &c. cum ſeqq. p. 7. eorundem. Idem probavit in his terminis Navar. d. conſ. 20. ſub titul. de ſponſal. P. Ledeſm. de matr. d. q. 45. not. 7. in 2. dub. verſ. major autem difficultas eſt, &c. verſ. in qua re, &c. fol. mihi 200. & in 4. dub. fol. 202. verſ. ex his declarationibus, &c. Sanch. de matr. lib. 3. d. diſp. 39. n. 9. verſ. cæterum dicendum eſt, &c. Pont. de matr. lib. 5. c. 21. ſub n. 12. verſ. ſed quid dicendum, &c. aliis relatis Guttier. d. c. 69. ſub n. 3. in fin. ubi refert reſolutiones d. S. Congreg. & n. 10. verſ. 3. obſervandum eſt, &c. cum ſeqq. Genuen. de indul. in §. Tibi quod vixeris ſub n. 73. verſ. & licet matrimonium, &c. Rebell. lib. 2. q. 7. ſect. 2. verſ. verum non videtur, &c. & q. 8. ſub nu. 3. verſ. porrò qualiter Parochus, cum ſeq. & alios refert Ricc. in prax. for. Eccleſ. tom. 1. reſ. 224. n. 3. verſ. & ſufficiunt, &c.

8. Minus obſtat defectus denuntiationum ad præſcriptum S. Conc. Trid. ſeſſ. 24. de reform. matr. c. 1.

9. Quoniam illæ quidem ſervari debent, ſed non ſunt ideò ſubſtantiales ad validitatem matrimonii, ut ob earum omiſſionem irritum ſit judicandum, licèt eas abſque Ordinarii licentia omittentes graviter peccent, Navarr. in manual. cap. 22. ſub num. 7. verſ. 3. advertendum, &c. Didac. ſuper tit. de ſponſ. d. p. 2. c. 6. ſub num. 6. ad fin. verſic. contrahit, &c. quam ſententiam per S. Congregationem approbatam, refert idem Card. Bellarm. in loco ſupracitat. in princip. verſic. ſi omittuntur denuntiationes, &c. fol. mihi 340. & Guttier. c. 69. n. 4. verſ. de Parocho autem, &c. eamque ſequuta fuit, Rota apud Card. Seraph. d. dec. 1099. n. 4. verſ. non obſtat quod non fuerint factæ denuntiationes, &c. Buratt. d. deciſ. 530. n. 15. verſ. reſpectu denuntiationum, &c. & d. deciſ. 803. n. 7. verſ. cujus contrarium, &c. ac in rec. dec. 71. ſub nu. 11. verſ. quia fuit reſponſum, &c. p. 1. & dec. 390. ſub n. 5. ver. quibus non obſtat, &c. ac dec. 431. n. 18. verſ. minus obſtat defectus, cum ſeqq. p. 4. to. 2. deciſ. 393. n. 16. verſ. ultra quod, &c. p. 5. & in Bonon. fideicom. Bartholomæi de Bolognis 12. Maii 1645. cor. Reverend. D. meo Terracin. in §. Nec quidquam, &c. Honded. conſ. 72. num. 22. verſ. imo quia, &c. cum ſeqq. lib. 2. Rebell. d. q. 7. ſect. 2. ſub princip. verſ. ſi tamen ſecundo, &c. cum aliis relatis per Bonacin. de Sacram. matrimon. dict. quæſt. 2. punct. 6. ſub num. 6. verſ. matrimonium clandeſtinum, &c.

Atque ita, &c. Altera tantùm, &c.

DECISIO CI.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Corro.

In cauſa Folginaten. hæreditatis.

Mercurii 22. Junii 1650.

§. 1. MOrtuo Petro Roncallo inter Equites obedientiæ Magiſtralis dum degeret in humanis prævia votorum caſtitatis, obedientiæ, ac paupertatis emiſſione adſcripto, cùm ſacra Hieroſolymitana Religio ſucceſſionis in bonis ipſius ſibi apertam eſſe contenderet, dubitavi: An eidem, vel Eminentiſſimo D. Magno Magiſtro exinde fuerit delata ſucceſſio, & negativa prodiit hodie ſolutio ex validæ profeſſionis, nondum juſtificatæ defectu, in gradu præſertim Religionis, aſſenſu Pontificis, nec erecto, nec approbato, contra Sacri Lateranenſis Concilii decretum, relatum in cap. ultim. de Relig. domib. ſine cujus profeſſionis validæ concurſu, obligatio Petri erga Religionem efficaciter contracta non fuit, nec ſacra proinde Religio ad ipſius defuncti bona potuit aſpirare; juxta gloſſ. in authentica ingreſſi in verb. dedicans. C. de ſacroſanct. Eccleſ. ibique Oldof. n. 81. Bart. n. 32. Bald. num. 27. circa fin. Salicet. n. 7. Caſtr. n. 20. Alberic. n. 13. cæterique communiter, Gemin. conſ. 66. n. 9. Cald. conſ. 23. col. 2. poſt med. verſ. vera tamen ratio, & naturalis, uſq; ad fin. de Reg. Rota in Bononien. bonorum 17. Novembris 1625. cor. bon. mem. Pirovano inter impreſſ. p. 4. tom. 3. rec. dec. 623. n. 3.

2. Contraria verò profeſſionis validæ probatio, nec valet ex teſtibus reſultare, conteſtantibus nimirum, eundem Pe-

trum ita Religiosum vota nuncupasse, ac professionem successivè in manibus Equitis, ad id specialiter deputati, emisisse prout aliam hinc eam, Rota deduxit coram Mohedano *decis.* 10. *de cons. possess. & proprietatis*, & in una Meten. professionis 2. Junii 1646. coram Reverendiss. Salamantino penes Tamb. *de Jure Abb. dec.* 3. *n.* 2.

3. Cùm enim hæc sacra Religio in tres tantummodo species Equitum pro ipso institutionis initio, distincta fuerit; Alteram scilicet Militum, ex primaria Orbis Terrarum universi nobilitate ascitam, ut ipsi forent Christifidelium ensis, ac miserabilium Clypeus personarum; Alteram fratrum Capellanorum Conventualium, ac obedientiæ; Alteram denique fratrum servitium armorum, ac officiorum, sicuti ejusdem Religionis stabilimenta testantur, in statutorum volumina registrata *tit.* 2. *c.* 2. *sub rubr. della divisione de gradi de fratelli dell' ordine nostro*: Et triplicatus hic solummodo Equitum gradus sub titulo Religionis confirmationem ab Apostolica Sede obtineat, ut ea Sixtina Constitutione dignoscitur initio statutorum voluminis impressa; Ac tripartitus hic quoque gradus proprio Magni Magistri Sacramento, ipsa suscepti muneris die tantummodo approbetur, ut elicitur ex altero Statuto *sub tit.* 53. *c.* 3. *in fin. de elect.* Ipse proinde non potuit, novum Equitum gradum superaddere Religioni, eadem inconsulta, de cujus obligatione, ac præjudicio per novi gradus, ac successivam Equitis incorporationem agebatur, *secund. gloss. in c. porrectum in verb. non sucit habitus de Reg. & in c. ult. in verb. pertinet ae eodem tit. lib.* 6. *ubi etiam* Anchar. *in* 2. *notab.* Franc. *num.* 2. Gemin. *num.* 3. Joannes Monach. *n.* 1. *ibique Probus ad eum n.* 1. *&* 3. Roder. *qu. Reg. tom.* 3. *qu.* 17. *art.* 7. & alii plures relati per Sanch. *ad præceptu decal. lib.* 5. *c.* 4. *n.* 65. Irrequisito præsertim Apostolicæ Sedis assensu, in triplicati gradus erectione antecedenter adhibito, ac in novi propterea institutione per necesse adhibendo *ad text. in cap. ult. ibique gloss. in verb. novam, de Relig. dom. & in c. unico in princ. ibique gloss. in verbo habitum eodem tit. lib.* 7. *& in Extrav. Joannis XXII. unica eod. tit. notat* Sylvest. *in summa in verbo Religio il primo n.* 6. Armil. *n.* 4. Navarr. *in commen.* 1. *de Regul. sub num.* 28. *in* §. 23. Roderic. *q. Regul. to.* 3. *q.* 48. *art.* 3. Less. *de justitia & jur. l.* 2. *c.* 41. *n.* 62. *vers.* 9. *circa med.* & latè prosequitur Azor. *instit. mor. lib.* 11. *c.* 24. *q.* 5. *& p.* 2. *lib.* 5. *c.* 7. Sanch. *ad præceptu decal. l.* 5. *c.* 1. *sub n.* 19.

4. Cùm maximè particulares Religionis constitutiones (quæ utpotè auctoritate Apostolica, ac Magni Magistri Sacramento firmatæ ab eo debuerant in virili observantia retineri, ut respondit Rota in una Melevit. præeminentiarum 13. Novembris 1638. cor. bon. mem. Pirovano *impress. p.* 5. *rec. dec.* 209. *sub n.* 1. *cum seq.* & in Melevitana antianitatis 30. Maii 1639. in §. nam ultra quod talis receptio coram Reverendiss. D. meo Dec.) Petro obstarent, quin inter Equites recipi posset, vel ob defectum nobilitatis ex latere paterno cessantis, atque concordi Commissariorum relatione, ac venerabilis consilii Linguæ Italicæ decreto rejectæ, quæ tamen pro gradus præfati assecutione aliàs necessaria decernitur in Statuto *tit.* 2. *cap.* 17. 20. *&* 41. *rub. Chi avesse esercitato mercantia*. Vel ob præstitam professionem non expleto anno probationis, tum per alterum statutum specialiter requisito *in cap.* 28. *eod. tit.* tum e a disposit. Sac. Conc. Trid. *sess.* 25. *de reg.* in hac etiam Religione servanda, ut respondit S. Congr. de mense Junii 1599. & aliàs de mense Julii anno 1582. uti testatur Paris. *de resignat. benef. lib.* 6. *q.* 2. *nu.* 120. & tradit Genuen. *in praxi c.* 20. *in fine*, Barbos. *de officio, & potest. Episcopi alleg.* 101. *n.* 8. & pluribus comprobat Granus *decisp. forens. c.* 373. *n.* 27. *cum seqq.* Vel ratione denique loci professionis emissæ, videlicet extra Conventum contra alterius sanctionem Statuti *eod. tit. c.* 2. Quæ proinde ipsum Religioni obligare non valuit, non solùm ob defectum probationis legitimæ, unius anni continui tempore non expletæ prout sanxit S. Trid. Synod. *sess.* 25. *de Regul. adducto cap.* 15. & tradit Joannes Andr. *in c. primo de* [illegible] *lib.* 6. Sylvest. *summa in verbo Religio* 5. *q.* 4. Navarr. *lib.* 3. *cons. de Regul. cons.* 34. *&* 37. *& in commen.* 1. *eod. tit. num.* 19. Suar. *de Relig. to.* 3. *lib.* 5. *c.* 5. *n.* 1. Less. *de just. & jur. lib.* 2. *cap.* 41. *dub.* 7. *num.* 59. Sive etiam ob resistentiam potestatis in Ipso Magno Magistro, eundem cooptandi in alio Equitum gradu, præter expressos, ac incorporandi Religioni; ita quod nec obligatio reciproca induci validè potuerit, prout ad effectum prædictum, potestas incorporandi legitima necessaria foret, secundùm Innoc. *in cap. porrectum sub n.* 4. Antonius de Butrio *nu.* 6. Abb. *num.* 10. *de Reg.* Sylvest. *in summa in verbo Religio il primo n.* 5. *&* 14. Navarr. *in commens.* 4. *de Reg. n.* 74. Less. *de just. & jur. lib.* 2. *dub. c.* 41. *nu.* 10. *&* 61. Roderic. *q. Regul. tom.* 1. *q.* 1. *art.* 2. Sanchez *ad præceptu decalogi l.* 5. *c.* 4. *n.* 62. Rota *dec.* 195. *n.* 14. *p.* 4. *to.* 2. *rec.*

5. Obesse præterea non poterit, quod essentialis perfectio professionis in tribus votis à Petro, ut præfertur emissis, Regulariter soleat contineri, *ad text. in c. cum ad Monasterium in fine de statu Monachorum, & in c. ad Apostolicam de Reg.* D. Th. 2. 2. *q. ult. art.* 3. 4. *&* 5. ejusque probatio, inde sat elici videatur.

6. Quoniam (præterquam vota illa emissa fuerant in ordine ab Apostolica Sede nondum approbato sub titulo Religionis) licèt eadem voventis obligationem erga Deum præseferant efficacem, non tamen ipsum uti certæ Religioni professum obstringere, dum præstita solummodo fuerant in manibus superioris legitima facultate carentis Ipsum in Religione cooptandi, nec vicissim obligandi authoritate pollentis, ut benè explicant Innoc. *in d. c. porrectum sub n.* 5. Butrius *num.* 9. Abb. *num.* 16. *cum seqq. de Regul.* Navar. *in comment.* 1. *eod. tit. n.* 18. *& comment.* 4. *num.* 74. ubi pro ratione considerat, quod professio nullatenus subsistere possit absq; legitimo duarum interventu personarum, quarum altera suam erga Religionem fidem astringat, altera Religionis erga ipsum obligationem induat, quàm quippe reciprocam professio ipsa contineat, Less. *de just. & jur. d. l.* 2. *c.* 41. *sub num.* 11. *&* 61. Roderic. *q. Regul. to.* 1. *q.* 1. *art.* 2.

7. Nec etiam præfato gradui, ac professioni licèt Invalidæ robur addit consuetudo efficacibus, ut ea adverso supponitur probationibus justificata; Quamvis enim aliàs legitimè constaret, quòd Eminentissimus Magnus Magister pro tempore, hujusmodi obedientiæ Magistralis habitum, seu devotionis, vel alter nuncupatum, remisso aliqualiter nobilitatis rigore, ac probationis anno; personis sibi benè visis deferre consueverit, non tamen inde concluditur personas illas, eo decoratas, etiamsi vota prædicta protulerint de corpore Religionis evasisse, quamvis pium, ac laudabile vivendi institutum elegerint, atque honorato habitu præfato cohonestari, Equitis nomen assumpserint, ut notat Abb. *in rubr. de Regul. num.* 1. Navar. *in comment. primo eodem tit. sub num.* 18. *in fine*, *&* 19. *& consil.* 35. *num.* 3. *eodem tit. de Regul.* Less. *de justitia, & jur. adducto cap.* 41. *sub num.* 62. §. 6. *in fine, vers. adverte tamen*, Sylvest. *in summa in* §. *Religio il primo qu.* 1. §. *secundum fraeres, &* benè declarat Roderic. *dict. quæst. prima art.* 2. *vers. hinc est, quòd votum eorum cum seqq. & tom. tertio quæst.* 48. *art.* 4. *& quæstion.* 72. *art.* 1. §. *primo conclusio*, & in similibus ferè terminis Monialium scilicet sub instituto Sanctæ Franciscæ Romanæ in Urbe militantium, tradit idem Navarr. *in consil.* 6. *de statu Monachorum libro tertio*, ipsas, licèt cum habitus mutatione, ac trium subemissione votorum collegialiter viventes; non tamen Religiosas inde professas esse censendas, dum ipsarum Regulam sub titulo veræ Religionis non approbaverat Eugenius Pontifex, sed sub laudabili solummodo institutione vivendi, Adeoque allegata consuetudo ad effectum de quo agitur suffragari non poterit, dum in eisdem terminis vertentis controversiæ non ostenditur præcisè servata, & tamen esset per necesse probanda, secundùm Oldrad. *cons.* 237. Aymon. *cons.* 96. *n.* 4. Anch. *cons.* 339. *num.* 8. Cæsar. de Grass. *decis.* 6. *n.* 5. *de prob.* & coram Seraphin. 326. *n.* 2. coram Greg. 45. *num.* 6. 162. *n.* 2. *& par.* 3. *rec. dec.* 662. *numer.* 3. *& p.* 1. *tom.* 2. *decis.* 323. *num.* 24.

8. Hinc minus ad probationem consuetudinis præasertæ deserviunt, sive Breve sanct. mem. Clement. VIII. hortantis Magnum Magistrum, qui Siculum quemdam ad habitum obedientiæ Magistralis admitteret, eoque titulo Equitem renunciaret, sive literæ commendatitiæ Cardinalis Aldobrandini nepotis, ejusdem favore transmissæ. Siquidem illa tantummodo supponunt in Magno Magistro facultatem, eam tamen nullatenus attribuunt neque justificant, nisi aliunde constet tunc verè, ac realiter extitisse, cùm ad hunc effectum Breve, ac literæ prædictæ non emanaverint, ut dicitur *in Clement. ult.* §. *similiter*, ibique post gloss. per DD. communiter *de sententia excommunicat.* Oldrad. *cons.* 258. *sub n.* 1. *versic. è contra autem cum seq.* Rom. *cons.* 180. *n.* 4. Rot. *dec.* 23. *in fine de procurat. in antiq. & dec.* 108. *n.* 3. *p.* 5. *& dec.* 154. *n.* 4. *p.* 2. *divers.* Neque ex iis valet inferri personas eodem habitu insignitas, in ipsa Religione tunc fuisse, accesse incorporatas, unde pendet solutio dubitationis propositæ.

9. Hinc quoque S. Religioni opitulari non poterit lapsus temporis spatio annorum 30. & ultra, à die per Petrum editæ professionis, quasi beneplacitum Apostolicum valeat inde præsumi. Etenim procedere forsan posset objectio, si cum temporis corso observantia quoque concurret, nimirum, quod Petrus semper inter Equites habitus fuerit, ac verè Religiosus, ut utrumque requisitum ad hunc effectum copulativè necessarium, tradit Abb. *in cap. Albericus sub n.* 3. *de testibus*, Alex. *consil.* 12. *num.* 70. *& consil.* 17. *n.* 4. *lib.* 4. & pluries respondit Rot. videlicet in una Mediolan. rescis-

sionis

sionis permutationis 10. Januarii 1587. cor. recol. memor. Card. Pamphilio, *& dec. 176. n. 45. part. 5. rec.* & post Pacif. de Salv. *decis.* 170. *n.* 8. & in Perusina bonorum 4. Julii 1608. coram Penia. Dum itaque observantia in casu proposito excluditur ex testibus deponentibus, Petrum per annos vigintiquinque, & ultra, nec in Pallio, nec in pectore Crucem detulisse, ab eoque tempore citra inter Equites amplius agnitum non fuisse, nec recensitum, cursus ille temporibus licèt longævus; præsumptionem Pontificia assensus inducere non valet, ut notat Socin. *in consil. 29. n. 20. cum seqq. lib.* 2. Jas. *in l. sciendum in 4. limit. ff. de verb. oblig.* Felin. *in c. sicut num. 33. versic. 7. & ult. de re jud.* Add. ad decis. Put. 355. *num. 7. lib.* 2. Rot. coram bon. mem. Coccin. *decis.* 308. *num.* 3.

10. Prædicta verò certiora redduntur ex resolutione S. Congregationis Concil. Trident. *in una Militen. sub die* 10. *Maii* 1608. qua Eminentissimi Patres responderunt, Professionem ab hujusmodi Equitibus obedientiæ nuncupatis emissam, nullius esse roboris, atque momenti ad obligandum ipsos Religioni, nisi eorum institutio per Apostolicam Sedem fuerit approbata, vel ab eadem Eminentissimus Magister legitimam ad id facultatem obtineat; Quorum responsa non solùm futuris imponendi finem controversiis vim obtinent, sed justam quoque præseferunt interpretationem, in præcedentibus casibus hactenus non decisis, neq; in judicium deductia pari rationem servandam, juxta gloss. *in proœm. Clem. in verb. de cætero*, Salas *de leg. 97. tract. decimoquarto sect. 22. versic. quarto colligo*, ubi loquitur in specie de resolut. Sac. Congregationis præfatæ, Rot. coram Gregor. *dec. 310. n. 7. & dec. 17. n. 31. p. 4. tom. 2. recentior.* & in Melevitana Antianitatis 26. Maii 1640. in §. *non obstat*, quod prædicta ordinatio Reverendiss. Dom. meo Decano; Et ab hoc Tribunali semper magna cum reverentia suscipi solent, ut dictum fuit in Avesana beneficiorum 3. Julii 1606. coram Card. Sacrato, & coram Burat. *dec.* 479. *nu.* 2. & in Meten. Abbatiæ 19. Junii 1628. coram Rev. Dom. meo Decano, & in Majoricen. parochialis 23. Junii 1646. coram R. P. Dom. meo Celso, & in relatis in Calagurritana Clavi 22. Januarii 1648. *in ult.* §. coram R. P. D. meo Corrado, & in Oppiden. processionum 18. Maii 1646. *in* §. *Et hæc juris dispositio*, coram me.

Et ita utraque &c.

DECISIO CII.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Bichio.

Calagurritana Beneficii.

Lunæ 25. Januarii 1652.

§. 1. OPpositores inter admissos per sententiam Ordinarii latam de mense Maii 1647. ad integrum beneficium morte Petri la Questa vacans in Ecclesiis Parochialibus Sanctorum Jacobi, & Andreæ Civitatis Calagurritanæ, idonei etiam ad Curam animarum ab examinatoribus Synodalibus renunciati fuerunt plures, ut in Summ. Antonii num. 2. sed Antonius Gualite non obstante, quod alii à dicta relatione appellassent, fuit à Beneficiaris præsentatus & ab Ordinario institutus. Nunc in gradu appellationis de prælatione contendunt idem Antonius Gualite, Michael Gurrea, Stephanus Palatios, & Joannes Gonzales, quorum meritis, & qualitatibus hodie discussis præcellere Antonio, & Michael visi sunt Stephanus, & Joannes, quia sunt ætate, ac Sacerdotio antiquiores, alter ex illis ut infra dicetur est Baccalaureus, & ambo curam animarum aliàs exercuerunt, quod in his terminis ponderavit Rota in pluribus decisionibus relatis in Calagurritana Beneficii della Casa della Reina 27. Martii 1648. §. quod autem, coram Rev. Terracinen. & in Calagurritana Beneficii de Logrono 22. Februarii 1650. sub §. 1. cor. R. P. D. meo Verospio, facilius contra Michaelem, qui in examine habito in partibus, & iterum prima vice in Curia reprobatus, quamvis in tertio approbationem reportaverit; nam ut responsum fuis in Calagurritana Beneficiorum 26. Junii 1648. §. quo magis, coram me, tertium examen non præjudicat coopppositoribus non citatis, qui præterea eo quod ab omnibus fuerunt approbati censentur digniores Michaele bis reprobato, Buratt. *dec. 362. nu. 9. in fin. & n.* 10. Rota in Calagurritana Beneficii de Logrono 27. Aprilis 1646. §. quod verò, vers. cum tamen, coram R. P. D. meo Rojas.

2. Neque Antonium juvat supra memorata institutio Ordinarii sive provisio Apostolica ex causa concordiæ cum Michaele initæ obtenta: nam institutio Ordinarii tunc demum præsumptionem dignioritatis facit, cùm ab Ordinarii judicio prælectionem, videlicet habentis pendet, secus in casu nostro, quo cadis super præsentatione beneficiatorum, eamque sequi Ordinarius debuit, & sic ipsorum Beneficiatorum duntaxat judicium prævalet, quod ex præfatis aliorum coopppositorum meritis erroneum dignoscitur, ut in puncto respondit Rota in Calagurritana Beneficii 27. Nov. 1648. §. fin. coram me. Eoque minus eidem præsentationi, & institutioni deferri debet, cùm fuerit declarata attentata, ut fuit ponderatum in *d. §. fin. & in dec. 572. num. 9. par. 1. rec.* & in Calagurritana Beneficii del Ziego 6. Februar. 1651. coram R. P. D. meo Verospio, in Calagurritana Beneficii de Nieva 28. Aprilis ejusdem anni coram R. P. D. meo Orthobono.

3. Unde nil refert, quod ex Constitutione Clem. VIII. plures oppositores declarati fuerunt sufficientes ad Curam, Beneficiati præsentare potuerint quem maluerint, & sic Antonium non attento an alii sint digniores; quia præsentatio attenta est, ac si non emanasset, Rota coram Buratt. *decis. 642. num. 6. & decis. 16. num.* 3. apud Modern. Perusin. *de manus.* & verius est, quod etiam ex pluribus approbatis ad curam præsentandus est dignior, ita ut arbitrium Beneficiatis concessum liberum quidem sit ubi de alterius ex approbatis præeminentia non constat, in quibus terminis loquitur *decis. 562. num. 8. p. 1. recens.* at è converso digniori sit debitum, prout eadem constitutio disponit in casu plurium approbatorum ad simplicia, & bonum virum decet, ut declaravit Rota in d. Calagurritana Beneficii § & hic, coram me, quæ juxta inveteratum stylum hujus sacri Tribunalis non potest incidenter in dubium revocari, & solidissimis nititur fundamentis, idemque in terminis plurium approbatorum ad curata decisum prius fuerat in Calagurritana Beneficii de Lumbreras 4. Junii 1646. §. penult. cor. R. P. D. meo Orthobono.

4. Provisio autem Apostolica cum emanaverit pro confirmatione concordiæ, ideoque ad ejus limites restringatur, *l. Aurelius 29. §. testamento, ff. lib. leg. cap. 1. & 2. de confirm. util. vel inutil.* Surd. *cons. 349. n.* 7. Rot. *decis.* 301. *num. 1. p. 1. recens.* non nocet Joanni, & Stephano in ipsa concordia non nominatis, Bald. *in l. 3. n. 3. vers. sed quod si iste, Cod. si adversus rem judic.* Corn. *cons. 8. num. 6. vers. quia confirmatio l.* 3. Gabr. *cons. 229. n. 18. & 19. l.* 1. Mohed. *dec. 7. nu. 4. de rest. spoliat.* Buratt. *dec. 170. num.* 5. Præsertim stante clausula ibidem apposita dummodo tempore datæ præsentium non sit alteri jus quæsitum, qua & si non præservari jus quæsitum ex sola oppositione juncta etiam examinatorum approbatione, dixerit Rota *d. dec. 572. num. 6. & 7. part. 1. rec.* ea ratione quia tale jus non est considerabile, & validum, cùm possent Beneficiati præsentare quem maluissent, quod ut supra dicebatur, intelligendum est data in coopppositoribus æqualitate meritorum, ut etiam decisum fuis in Calagurritana Beneficii S. Martini 10. Maii 1630. §. & quidem, coram R. P. D. meo Corrado, præservatur sanè quando alter ex illis est dignior, & res fuis in judicium deducta, ut respondit Rota coram Put. *decis. 252. n. 2. l. 3. in corr. dec. 97. n. 2. p. 3. rec.* & in d. Calagurritana Beneficii de Logrono 22. Februarii 1650. §. fin. in fin. coram R. P. D. meo Verospio & prius in alia Calagurritana Beneficii septimo Maii 1638. §. 1. & seq. cor. Reverendissimo Salamantino.

5. Nimirum dignior quippe qui juxta constitutionem Clementinam præsentare debuit assimilatur præsentato, Loth. *de re benef. quæst. 37. nu. 26. & seqq.* Put. *decis. 252. sub n. 2. & 3. l. 3. in corr.* Rota *d. decis. 97. nu. 3. p. 2. rec.* in Tarracon. Beneficii 10. Januarii 1639. coram Reverendiss. Salamantino, & in Gerunden. Beneficii 17. Junii 1644. coram me. Et ipsa litis introductio addit jus, cui Papa, nisi illius mentionem faciat, non censetur voluisse præjudicare, *cap. fin. ut lit. pend. & c. fin. de constit. notat.* Card. *q.* 6. Imol. *sub n. 10. vers. & sic ex prædictis*, Aretin. *num. 7. vers. per text.* Cassad. *dec. 18. num. 6. de praben.* Buratt. *dec. 779. num.* 10. Et gratis dicitur litem quoad Stephanum, & Joannem tunc temporis fuisse extinctam eo quod à sententia institutionis non appellaverant; dum enim non probatur illos fuisse personaliter citatos, appellare potuerunt à die scientiæ, Aug. *in l. 1. vers. & ideo, C. temp. appell.* Capic. *decis. 139. in fin.* Rota *dec. 16. n. 2. de dol. & contum. in nov. dec. 46. num. 2. de appell. in antiq. dec. 55. num. 2. p. 1. divers.* & in Volaterrana Prioratus 5. Maii 1645. §. neq; res judic. coram me, & appellationem nedum à Michaele, sed etiam ab aliis coopp[ositoribus] interpositam prosequi, Scacc. *de appellat. quæst. de[cima] secunda, n. 74. & seqq.* post Salye. & alios ibi allegatos, & in his terminis fuit dictum in Calagurr. Beneficii de Logrono 20 Novembris proximè præteriti cor. R. P. D. meo Verospio.

6. Inter ipsos verò Stephanum, & Joannem, hic dignior, & præferendus visus est, tum ob gradum Bacealaureatus quo caret Stephanus, quemque Rota in his terminis semper

magni fecit, ut dictum fuit in supracitata Calagurritana Beneficii della Nieva coram R. P. D. meo Otthobono, & io Calagurritana Beneficii de Logrono 20. Novembris proximè præteriti coram R. P. D. meo Verospio, in Calagurritana Beneficii de Ziego 5. Februarii 1651. coram eodem.

7. Tum quia nedùm est filius naturalis, sed originarius Civitatis Calagurritanæ, atque descendens ab avis & matre Parochianis Ecclesiæ S. Andreæ in qua situm est beneficium controversum, ut probant testes dati in ejus Summ. num. 1. quæ qualitas originis in loco beneficii ponderatur ad effectum prælationis in Calagurritana Beneficii de Logrono 27. Aprilis 1646. §. quod verò, coram R. P. D. meo Rojas. Tum tertio quia curam animarum in eadem Ecclesia, de qua agitur, exercuit, quod ponderavit Rota in sæpius citata Calagurritana Beneficii de Logrono 21. Februa. 1650. §. 1. vers. in eadem, coram R. P. D. meo Verospio, *facit decis. 373. n. 5. & 5. part. 4. tom. 2. recent. ac text. in c. nullus, c. obitum 61. distinct. cap. cum inter Canonicos, ibique gloss. verb. ulsam de elect.*

8. Non obstat, quòd Joannes possideat aliud integrum beneficium, ac propterea præferendus sit Stephanus nullum aliud beneficium habens; *juxt. tenet. in cap. is, qui de praben. in 6.* Garz. *de benef. p. 7. cap. 8. num. 15. & 13.* Seraph. *dec. 767. n. 5.* Penia *in his terminis decis. 388. n. 3. & 4.* Quia hoc non probatur, nisi ex fidelibus extrajudicialibus datis in Sum. Stephani num. 6. & 7. cùm tamen tanquam fundamentum intentionis plenè, & concludenter probari debuisset, tum paupertas Stephani, qui imò ad titulum alterius beneficii sacris Ordinibus insignitus asseritur, tum pacifica possessio Joannis asserti beneficii, quodq; illud sufficiat ad ejus honestam sustentationem; nam extra terminos regulæ Cancellariæ 17. de concurrentibus in data, quæ beneficium etiam minus sufficiens satis esse, ut non beneficiarus præferatur, tradit ibid. Mandos. & Jo. à CoKier. relati in Lucana Capellaniæ 7. Junii proximè præteriti §. posita verò, coram me, certum est de jure communi, quod nisi beneficia aliàs sint incomparibilia assecutioni secundi etiam in concursu non habentis beneficium, non obest primus honestæ sustentationi non idoneum, ad tradita per Innoc. *in c. fin. num. 1. de Cler. non resid. & in cap. cum jam dudum n. 5. & 4. de praben.* Garz. *de benef. part. 11. cap. 5. num. 264. & 307.* & in puncto Rota in d. Calagurritana Beneficii della casa della Reina §. minus facit, coram Reverendiss. Terracinen. ubi ulterius ponderatur, quòd beneficiarus majoribus qualitatibus præditus præferendus est non beneficiaro, ut etiam dixit Rota *dec. 61. numer. 4. part. 3. recent.* & in dicta Lucana Capellaniæ §. non obstat, coram me, & nuperrimè in Calagurritana Beneficii de Bannares 21. Decembris proximè præteriti coram Rev. Patre Domino meo Otthobono.

Et ita decisum omnibus informantibus.

DECISIO CIII.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Bichio.

Romana, seu Jannen. Cambii.

Veneris 26. Junii 1652.

§. 1. Quicquid de via executiva asserunt duæ priores decisiones editæ die 27. Novembris, & 18. Martii proximè præteriti, causa hodie super eisdem posita confirmarunt Domini, cùm negari non possint, aut facultates A. C. aut consensus Siriorum in eorum literis expressus, quod Baldus possit se relevare in Nundinis ubi executivè proceditur (maximè quia usitatus modus se relevandi in Nundinis est mediantibus literis cambii paratam executionem habentibus) aut earundem literarum complementum per effectivam solutionem, juxta illarum tenorem sibimet a Balbo factam, quæ, etsi in materia cambiorum de usuris suspecta non probetur per confessionem creditoris, nisi aliunde de numeratione constet quando persona recipientis est realiter distincta à persona solventis; probatur sanè ubi idem est physicè solvens & recipiens, quia tunc impossibile est dare à parte rei actum numericè solutionis, & receptionis, hoc est in eodem subjecto actionem, & passionem, *l. Urunius, ff. servit. Urban. prad. l. 1. ff. quemadm. servit. amitt. l. neque pignus, ff. regul. jur.* Rota *decision. 276. num. 6. part. 6. recent. & decis. 213. num. 5. inter impress.* post Zacch. *de obligat. Cameral.* & quitantia ipsa, ac scripturæ directio in libro solvere debentis habet implicitum actum numerationis non aliter practicabilis, quam per modum æquipollentem; ideoque admittendum Rotæ *dec. 52. nu. 10. vers. merito, p. 3. rec.* in puncto Cancer. *var. res. tom. 2. c. 6. num. 210.* Rota Januen. *decis. 1. n. 8. & 55.* ubi quod indubitatum est in præjudicium mandantis solvi.

2. Præsertim quia ulterò adnotata est solutio à tergo literarum, & in libro nuncupato Scartafaccio, quod vocant di fiera, & Balbus de solutione sibimet facta certioravit Siros per epistolam successivè ad alios scriptam sub die 11. Novembris 1649. quæ non loquitur de partitis terminatis in præcedenti Feria Augusti, ut ex adverso supponitur, sed in feria Sanctorum, ibi *in questa fiera de Santi riceviuto, &c.* Summario primæ positionis pro Baldo nu. 5. ejusdemque tenoris est responsio Sirorum ad dictam Epistolam, ibi *in risposta del vestro spaccio di fiera passata de Santi* dicto Summario num. 6. unde verum est dicere, quod Siri solutionem ut supra factam approbarunt, & propterea eam impugnare hodie non possit, *cap. quod semel de reg. jur. in 6. l. in diem, ff. neq. plu. arcen.* Cephal. *cons. 386. n. 29.* Riminald. Jun. *cons. 562. n. 34. & 35.* Dec. *respons. 2. n. 148. lib. 1.*

3. Hincque resultat etiam justitia mandati executivi contra Siros ad instàtiam Balbi relaxati pro rembursatione scut. 5448. auri, quæ de eorum ordine Balbus solvit, cùm sufficiat procuratori docere de implemento ordinis sibi directi, ut contraria actione mandati repetere possit, quod solvit ea allegatis in prima decisione, §. *sed de re pecenda.*

4. Non obstat quod cambium, de quo agitur, proveniat ab alio scut. 20000. & alio scutorum 9325. marcarum contractis de anno 1640. tum quia diversum esse apparet, ex quo priora illa duo limitata erant pro una tantùm feria; cùmque ad hoc ultimum cambium processum fuerit creando debitum contra mandantem absque ulla relatione ad antiqua, & acceptando cambium de novo factum per mandantem sine aliqua nova specificatione, quod sit factum in continuationem antiquorum, eo minus eorum continuatio dici potest ad quem effectum satis non est, quod ab illis occasionaliter dependeat, juxta theoricam Ancharan. *in c. accessorium sub n. 16. vers. pracavendi dua ultus de reg. jur. in 6.* Baptista de Blasio *tr. de correlat. q. 66. num. 54.* Pacian. *de probat. l. 1. c. 58. in addit. lit. F.* Rota in Eugubina Erroris calculi 26. Aprilis 1645. coram Reverendissimo Sala nanrino, & in Romana, seu Veliterna restitutionis in integrum 17. Decemb. 1646. cor. me. Et sufficit de hoc dubitari posse, nec per hanc exceptionem judicium executivum retardetur, ut ponderant primæ decisiones §. fin.

5. Tum etiam quia continuatio cambiorum non est illicita, aut damnata a Constitutione san. mem. Pii V. nisi quando primum cambium contractum fuit cum pacto, quod accipiens non possit in primis Nundinis pecuniam restituere & cambium extinguere, hoc enim casu, quia debitor cogitur pecunias tenere sub usuris, cambium dicitur constitutum pro pluribus Nundinis, & propterea tanquam Usurarium à dict. Constitutione reiicitur. Aliud autem est quando, prout hìc pecuniæ datæ fuerunt pro primis Nundinis addita solùm facultate cambiandi casu, quo in illis debitum non solvatur; nam tunc cùm sit in potestate debitoris pecunias restituere in primis Nundinis, & sic se eximere ab onere Usurarum, non dicitur ab initio contractum cambium pro pluribus Nundinis, & cessante coactione continuandi contemplata a Constitutione Piana, cessat pariter dicta Constitutio; licitumque est convertere debitum in aliud cambium, quod dicitur novum, & non idem, ut doctè distinguendo firmatum fuit in Romana pecuniaria, seu cambiorum 10. Junii 1616. secundo principaliter, coram bon. mem. Cardinali Sacraro, & in Romana pecuniaria 13. ejusdem mensis Junii coram Sanctissimo Domino nostro impress. *p. 4. rec. dec. 304. num. 3.*

6. Quatenus igitur Siri debitores in primis Nundinis anno 1640. dicta scuta 20. mil. & alia 9325. integrè non restituissent eadem cambia, originaliter Nundinalia ex mutuo consensu partium desumpto a continuata transmissione, & retentione literarum pro singulis feriis transiissent licitè in cambium continuatum, & irregulare productivum legitimi, interesse de actuali transmissione literarum ad Nundinas consilio, ut dixit Rota Januen. *decis. 37. num. 11.* Rota *nostra decis. 946. num. 1.* apud Seraphin. *dec. 274. nu. 5. part. 5. recent.* quæ transmissio ad hunc effectum probata dicitur per literas redditus, quia literæ transmissæ remanere solent penes Mercatorem, cui fuerunt directæ, ut aliis allegatis respondit Rota *dicta decis. 174. n. 6. p. 5. recent. dec. 32. n. 12. cor. bon. mem. Urgellensi*, & in Romana cambii 17. Februar. 1652. coram me. Et literas redditus non possunt Siri, qui eas produxerunt impugnare, ut per Bald. *cons. 461. n. 9. lib. 5.* Rot. *dec. 184. n. 33. par. 6. recent.* cum aliis relatis in Novarien. bonorum 17. Decembr. 1640. cor. recol. mem. Coccino Sacræ Rotæ Decano dignissimo.

7. Ex his evacuatur fides nuper producta de judicio aliquorum Mercatorum Urbis, quia vel idem judicium versa-

tur

tur circa jus, & tunc si prædictus adversatur, non debet attendi, Rota *dec. 52. n. 11. & 12. p. 7. rec.* vel circa factum, & non urget, quia etiam admissa continuatione cambii, nostrum cambium est licitum, & exequibile, vel saltem adversariorum exceptio altiorem indaginem requirit: attento præsertim, quod inter has partes nedum secuta sunt negotia cambiorum, sed Siri exegerunt etiam fructus locorum Montium, & Censuum ad Balbum spectantes, ut apparet ex partitis relatis in calce responsionis facti pro Baldo littera B.

Quapropter Domini steterunt in decisis utraque parte informante.

DECISIO CIV.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Ottobono,

In causa Romana Censuum.

Veneris 22. Maii 1650.

§. 1. Esse locum restitutioni pecuniarum, quas de anno 1647. & 1648. Pater Damianus Fonseca Religionis Prædicatorum solverat pro pretio duorum censuum vitalitiorum Guerrino Cioccio, & Angelæ ejus conjugi Rota hodie respondit, prævio ut solet particularis dubii examine. Nam dictarum pecuniarum dominium (comparatæ fuerint sive industria Patris Damiani, sive aliorum largitione, aut quomodolibet) quæsitum statim fuit Religioni, & Monasterio, *cap. de Monachis 16. q. 1. cap. de lapsis 16. q. 6. c. in præsentiae de probat. c. cum ad Monasterium de stat. Monachor.* Abb. *in cap. cum olim il 2. n. 6. de privil. Archid. in c. unico n. 13. 18. q. 1.* cum aliis alleg. à Modern. Carmelita Matriten. *qu. Regular. to. 1. c. 6. n. 41.*

2. Cùmque Religiosus professus sit in particulari incapax dominii, vel possessionis, ut ex dispositione Sacri Concilii Tridentini *sess. 25. de Regular. c. 2. not.* Men. *cons. 722. n. 37. & 59.* Joan. Vuiggers *de justit. & jur. tract. t. 2. 3. dub. 8. nu. 21.* Rota in Perusina Parochialis 7. Aprilis 1641. §. 1. in fin. coram me, ac proinde Pater Damianus pecuniarum dominium quod non habebat non potuerit in recipientes transferre in præjudicium Monasterii, ut in punct. censas vitalitii trad. Emanuel Rodr. *quæst. Regul. tom. 2. q. 47. art. 15. in princ.* Sylvest. *in summ. verb. Religio 6. sub n. 7. vers. secundum si quid*, Sanch. *in præcept. Decal. lib. 7. c. 22. sub n. 16. versic. si autem*, Barbos. *de potest. Episcop. alleg. 103. sub n. 5. & in collectan.* ad Concil. Trid. *sess. 25. de Regular. cap. 2. n. 15.* exinde resultat, ut Guerrini, qui pecunias receperunt, eas teneantur restituere Monasterio vero Domino, Sylvest. *d. verb. Religio 6. sub n. 7. vers. & tenetur restituere*, Regin. *in praxi fori Pœnitent. l. 18. num. 397.* Lopez *in suo instructorio conscient. p. 2. c. 5. vers. 2. addimus ibi talisque secularis*, &c. Modern. Matriten. *q. regul. tom. 1. c. 6. n. 53.*

3. Nec suffragatur antecedens beneplacitum Apostolicum elicitum sive ex brevi sanct. mem. Pauli V. emanato de anno 1615. sive ex confirmatione concordiæ inter Patrem Damianum, & Monasterium S. Mariæ supra Minervam initæ, obtenta à fel. record. Urbano VIII. de anno 1643. Nam breve Paulinum concedens facultatem Damiano emendi ex pecuniis sibi undequaque obventis censos temporales ad vitam, uti restrictum ad annuum redditum ducatorum 300. auri de Camera ultra illum non relevat, *l. jubemus C. ad Vellejan.* Caputaquen. *dec. 368. n. 2. & 3. p. 3.* & in his terminis Barbos. *in collectan. ad Conc. Trid. sess. 21. de reg. capit. 2. numer. 16. vers. dummodo*, Modern. Bergomen. *respons. moral. respons. 86. n. 12.*

4. Consumpta autem fuerat eadem facultas quoad dictam rasam ducatorum 300. ante horum censuum emptionem in suprà memorata transactione de anno 1643. inita inter Damianum, & Monasterium Sanctæ Mariæ supra Minervam, in qua Damianus cessit Monasterio loca 57. montium, & alia credita valoris in tot scutorum 12. mil. circiter, reservato sibi desuper annuo redditu ducatorum 300. auri de Camera, quos Monasterium solvere promisit, & pro majori cautela assignavit Damiano totidem loca montium: Nec dubitari potest quin talis reservatio, ac respectivè promissio emanaverit in executionem Brevis Paulini, & pro adimplemento facultatis ibidem concessæ, quia non est concepta pro majori cautela, ut ex adverso gratis asseritur, sed simpliciter, & absolutè assignando tamen loca montium Damiano pro majori cautela, & in verbis continet explicitam relationem ad facultatem brevi Paulino concessam, ibi, *In primis Damianus sibi reservavit, &c. toto tempore vitæ suæ annuos duc. 300. auri de Camera scut. 480. monetæ constituentes sibi à Paulo V. habere, & retinere concessos, quos & qua* *Conventus, & Fratres eidem solvere promiserant juxta formam Brevis, &c.* quæ verba clariora esse non possunt, cùm tamen sufficeret expressa mentio Brevis Paulini emissa in Proœmio transactionis, ibi, *Cum Damianus à Paulo indultum census temporales ad vitam, &c. recipiendi, & prædictos census dummodo annuam summam ducatorum 300. auri de Cameræ non excedant retinendi, &c. obtinuerit, &c.* ut subsequens reservatio, ac respectivè promissio dictæ annuæ summæ in causam Brevis referretur, Rota *dec. 190. nu. 4. pag. 1. rec.* Rossanen. exempt. 27. Januarii 1640. cor. Rev. Salamantino, & in Elboren. juris conferendi 4. Julii ejusdem anni cor. eodem, & in Barcinonen. jurisdictionis 8. Aprilis 1647. cor. me.

5. Et quamvis in eadem transactione Damianus ultra dictam summam ducat. 300. reservaverit sibi totum illud, & quicquid ei ex consanguineorum amicorum Dominorum, & piarum personarum, & aliorum quorumcumque benignitate, ac pietate datum, quomodolibet collatum fuerit, desuperque accesserit confirmatio Apostolica sanct. mem. Urbani VIII. Ponderarunt Domini quòd non probatur pecunias datas ad censum Guerrinis provenisse ex pietate, ac largitione supranominatarum Personarum, de quibus reservatio loquitur, ut probandum ex adverso esset, ut nos versari in casu reservationis appareret, Cephal. *cons. 387. n. 16. & seqq.* Surd. *consil. 449. num. 24.* Rota *decision. 401. num. 4. ad fin. part. 2. recent.* & in Ampurien. seu Civitaten. Archipresbyteratus 26. Novembris 1639. coram me; Maximè quia verisimile admodum est quòd provenerint ex annuo redditu scutorum 300. per Monasterium promisso, cùm ulterius etiam alimenta Damianus à Monasterio receperit, nec licuit, etsi pecunias ex dicto redditu provenientes posset Damianus in suos usus convertere, eas in emptionem aliorum censuum ad vitam erogare, quia hoc non legitur concessum, ac resistit votum paupertatis prohibens ne Religiosus intra claustra existens emere aliquid possit etiam ex pecuniis, quas ipse sibi subtraxit de illis, quas poterat honestè consumere, ut benè Eman. Rodriq. *quæstionum Regul. tom. 3. q. 29. art. 10. col. 3. sub princip. versic. non tamen fol. 80.*

6. Eo minus quia hujusmodi reservatio limitata est ad effectum (ut supra de aliis dictum fuit) convertendi, ac disponendi eum explicita relatione ad breve Paulinum, quod pecuniam annui redditus non indulget converti in aliorum censuum emptionem, sed in ipsius Damiani usus, ac necessitates, in quas propterea dumtaxat ob relationem ad Breve, ex dictione illa, *ut supra*, resultantem *l. item quæritur §. item Julianus, ff. locat. leg. talis scriptura §. fin. ff. de leg. 1.* Monach. *decis. Bonon. 40. punct. 3. num. 13.* Barbos. *decis. 44. t. num. 1. & 2.* bona reservata poterant converti, non autem expendi in aliorum censuum emptione, quia licentia concessa Religioso retinendi bona ad suum usum, ad alium non extenditur, Navarr. *in comment. de reg. in cap. non dicatis 12. q. 1. n. 44.* Divus Antonin. *3. p. tit. 16. §. 11. col. 1. & 2.* Reginald. *in prax. pœnit. lib. 18. c. 27. n. 399. vers. 2. est.* Modern. Matriten. *quæst. regul. tom. 1. cap. 6. num. 52. vers. sive de his*, Rodriq. *d. to. 3. qu. 29. art. 10. col. 2. vers. 3. conclus.* Sylvest. *verbo Religio 6. qu. 7.* qui omnes pro ratione adducunt, quod Religiosus est solùm usurarius bonorum, quæ sibi destinata sunt; usuarius nequit de bonis ad certum usum concessis in alios usus disponere, *§. 1. §. item Instit. de usu. & habit. ibique not.* Oynot. *n. 8. & seqq.* Jo. Harpret. *sub n. 1. & 13.* Sot. *de justit. & jur. lib. 4. q. 1. art. 1. col. 8.*

7. Ac quatenus facultas convertendi, & disponendi de bonis reservatis non restringeretur ad usus, necessitatesque proprias, sed alios quoque usus comprehenderet, semper tamen intelligenda esset de usibus piis, non autem profanis, ut optimè advertit Navarr. *consil. tom. 1. lib. 3. tit. de donat. consil. 7. num. 1.* Laur. de Portel. *dub. reg. ver. peculium sub n. 2.* Mirand. *in manual. Prælator. tom. 1. q. 28. art. 9.* Barbos. *de potest. Episcopi allegat. 193. n. 5. in fin. & in collect. ad Concil. Trid. sess. 25. de reg. c. 2. n. 16. versic. si autem*, Rota in Recanaten. bonorum 29. April. 1641. §. quod autem coram R. P. D. meo Cerro.

8. Sicut igitur ipsa transactio facultatem disponendi de bonis reservatis ad libitum Damiano non præbet, aut reservatio ad pecunias comparatas aliundè, quàm à personis ibi nominatis non porrigitur, ita nec confirmatio Apostolica, etsi emanaverit ex certa scientia, ac de voto particularis Congregationis desuper ab Urbano VIII. deputatæ, cùm confirmatio quælibet addat quidem robur confirmato in omnibus ibi contentis, sed non ultra, & suppleat jus non factum, *cap. 1. & 2. de confirm. util. vel inutil.* Dec. *in l. mora n. 31. ff. de jurisd. omn. jud.* Berov. *consil. 7. n. 37. lib. 3.* Men. *cons. 75. n. 32.* Rot. *dec. 504. n. 1. p. 4. rec.*

9. Nihilque Guerrinos juvat quod contraxerint bona fide,

ignorantes Breve Paulinum fuisse antecedenter consumptum. Nam bona fides recipientis, ubi tradentis potestas deficit, & jus resistit, contractum non sustinet, juxt. distinct. Bart. *in l. sed si lege, §. sive ff. petit. hared.* Bald. *in l. pro onerib. circ. med. versic. nisi dicas, C. jur. dot.* Bec. *consil. 95. n. 15.* Surd. *consil. 215. n. 21. & dec. 45. n. 13.* semperque urget defectus dominii in tradente, ac votum paupertatis, & Monasterii, cui ab initio pecuniæ quæsitæ fuerant præjudicium, quod ex contractu Religiosi inferri non potuit, Abb. *in cap. cum venissent n. 5. & 6. de restit. spoliat.* Cyriac. *contr. 300. n. 38.* Seraph. *dec. 1127. n. 2.* Caval. *dec. 209. n. 1.* & fuit dictum in Perusina Parochialis 7. Aprilis 1642. coram me.

10. Utique tamen censuerunt Domini bonam fidem suffragari ad effectum, ut ex sorte principali censuum controversorum demantur illorum fructus, quos Guerrini soluisse Patri Damiani viventi probaverunt, præsertim quia cùm dd. census nulliter empti resolvantur in potum mutuum, ex quo fructus percipi non potuerunt, Cens. *de cens. q. 88. n. 1. & seqq. & n. 7.* ubi ampliat etiamsi spontè soluti fuerint, Rota *inter impress. post dictum tr. dec. 32. n. 1. dec. 31. n. 9. & seqq. dec. 227. n. 4. dec. 228. n. 2.* neque patitur æquitas, ut Monasterium ad quod cum omnibus bonis in hereditate Damiani repertis fructus Damiano soluti transierunt, eos lucretur cum jactura solventium, *l. nam quod Naturn, ff. condict. indebit, cum aliis allegat.* à Cens. *de cens. q. 66. n. 98.*

Et ita decisum utraque parte informante.

DECISIO CV.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Verospio.

Cæsaraugustana Beneficii.

Lunæ 13. Maii 1652.

§. 1. Actum est de Antonio Gualite, & Michaele Gurrea, quia etiam hodie prout aliàs sub die 15. Januarii proximè præteriti illis præcellere Rota censuit Joannes Gonzalez, & Stephanum Palatios uti Sacerdotio, & ætate antiquiores, exercitio Curæ animarum per plures annos addictos, quod præter allegatos in prima decisione ponderatum fuit in Calagurritana beneficii de Alesanco 8. Martii proximè præteriti coram R. P. D. meo Albergato, & in Calagurritana beneficii de Lumbreras die 18. ejusdem mensis cor. R. P. D. meo Meltio.

2. Nihil suffragante, quòd Antonius aliàs fuerit admissus ad audiendas confessiones, & ad hoc beneficium institutus ab Ordinario, quia minor habilitas requiritur ad confessiones audiendas, quàm ad exercitium curæ animarum, & institutio Ordinarii, quia pendet necessario à præsentatione Beneficiatorum, quorum judicium ex prædictis apparet erroneum, cùm juxta opinionem, quam passim secuta est Rota coram Eminentissimis Cardinalibus Ottobono, Corrado, & aliis in prima decisione allegatis debuissent etiam inter plures approbatos ad Curata eligere digniorem, non inducit præsumptionem dignioritatis, ut solet, quando ipse Ordinarius præelegit, eo minus, quia jam fuit declarata attentata, ut ponderatum fuit in dictis Calagurritanis coram Reverendissimis Patribus DD. meis Meltio, & Albergato.

3. Concordia verò inter eosdem Antonium, & Michaelem, ac provisio Apostolica ad ejus limites emanata non nocet Joann Gonzalez & Stephano Palatios collitigantibus, ac dignioribus, de quibus, aut de lite tunc pendente mentio facta non fuit ut debuit, ut plenè comprobatum fuit in Beneventana Canonicatus 8. Februarii, & 27. Maii 1647. coram me. Litem autem tunc temporis non fuisse extinctam, constat ex adductis in prima decisione §. *nimirum*; quia scilicet regulariter lis non extinguitur, nisi per sententiam in judicatum lapsam, vel longam taciturnitatem, dummodo in actis constet de non jure tacentis, ex allegatis in Fanen. Capellaniæ 22. Junii 1646. coram R. P. D. meo Rojas, quæ in casu nostro non concurrunt, quia Joannes, & Stephanus poterant quandocumque appellare à die habitæ notitiæ, ac adhærere appellationi interpositæ ab altero ex adversariis, ut fecerunt, obtinendo ad majorem cautelam commissionem admissionis ad causam, ut propterea necessio litis ipsis non acceptantibus facta ab adversariis litem extinxerit, Jas. *in l. postquam liti, n. 1. in fin. C. de pact.* Rota in Conchen. Archipresbyteratus 19. Januarii 1598. cor. Litta impress. apud Marches. *de commiss. p. 2. fol. 516. n. 2.* & in Ulixbon. nullitatis Professionis 17. Maii 1641. §. minus obstat, cor. Reverend. Salamantino.

4. Ex quibus Domini confirmarunt primam decisionem in parte exclusiva Antonii, & Michaelis, ab ea tamen ex probationibus noviter factis recesserunt in secunda parte, qua Sthephano Palatios præfert Joannem Gonzalez tanquam Baccalaureum, Parochum hujusmet Ecclesiæ Sanctorum Jacobi, & Andreæ, in qua situm est Beneficium controversum, & descendentem ab Avia originarii hujusmet loci.

5. Ad probandum enim gradum Baccalaureatus non relevant plures actus, in quibus Joannes Baccalaureus enunciatur, quia cùm potuerint expediri absque hac qualitate, simplices enunciativæ illam non probant, ut in terminis Doctoratus dixit Rota in Cæsaraugustana pensionis 21. Decembris 1591. coram clar. mem. Cardin. Hieronymo Pamphilio impress. apud Marches. *de commiss. to. 1. fol. 564. n. 5. in fin. & n. 6.* eo minus, quia sunt de recenti, & plerique emanarunt ab ipsomet Joanne; Ideoque suspectæ sunt, Rot. *dec. 160. n. 9. dec. 405. num. 2. part. 1. rec.* Et quamvis altera ex dictis enunciativis emissa fuerit in comparatione, quàm coram Notario contextu aliter fecerunt idem Joannes, & alii Oppositores, inter quos etiam Stephanus, ac juramento ibidem ab omnibus præstito: advertendum est, quòd juramentum non cadit super omnibus ibi contentis, & enunciatis, sed solùm super eo quod omnes sunt Christiani origine, bonæ conscientiæ, non excommunicati, nec irregulares, & quòd eorum quilibet potest Beneficium obtinere, ut legitur in Summario dato pro Joanne n. 1. Inferri ergo exinde non potest, quòd Stephanus acceptaverit enunciativam Baccalaureatus, sub qua ibi Joannes denominatur: præsertim quia alioquin ipse contra id, quod juravit non posset Beneficium obtinere in concursu Joannis, ut in proximis terminis ponderavit Rota in Hispalen. decimarum de Almonte Julii 1642. coram me. Accedit dictum Testit servatis servandis examinati, asserentis audivisse à diversis quòd licèt Joannes se Baccalaureum denominet, talis re vera non est, unde eo magis dubia redditur probatio adversarii, & reiicienda cùm illam offuscare Stephano sufficiat, Bald. *cons. 79. num. 7. lib. 2.* Surd. *consil. 505. sub num. 6.* Rota *decis. 230. nu. 24. in fin. part. 1. divers. 664. num. 7. p. 1. rec.* & in Augustana decimarum 27. Junii 1539. coram me.

6. Quod verò Joannes sit originarius hujus loci excludunt Testes dati in Summario Stephani num. 1. qui deponunt illum, ejusque Patrem esse originarium loci de Autol, & potius attendenda venit origo propria, & paterna, quàm avita, vel matris, *l. filios, C. municip. & originar. in l. exemplo, C. decurion. l. 10.* Duran. *dec. 31. num. 3. & seqq. cum aliis allegatis* à Moderno Hispano *de Judic. tom. 1. lib. 1. tit. 1. disp. 2. q. 2. n. 108.*

7. Cùmque iidem Testes deponant, quòd Stephanus curam animarum exercuit in Ecclesia de Ricondesoto, quæ est unita Ecclesiæ Sanctorum Jacobi, & Andreæ, de qua agitur, ferè idem est, ac si in ipsa Ecclesia Sancti Andreæ exercuisset, cùm utraque Ecclesia per unionem una fuerit affecta, *cap. translato de constit.* Garz. *super regula 8. Cancellar. gloss. 5. §. 7. nu. 56.* & Beneficiati unius tales, & alterius dicantur, ut diserte affirmant iidem Testes, & est de jure, Rebuff. *in praxi tit. de union. num. 49.* Gratian. *discept. 655. n. 6.* Barbos. *de jure Ecclesiast. l. 3. c. 16. nu. 41.* Rota in Ampurien. seu Civitaten. Archipresbyteratus 14. Decembr. 1646. coram me.

8. Hinc cessantibus in Joanne prærogativis, ob quas prima decisio illum prætulit, & è converso per plures Testes, quorum si aliqui defectus paterentur, supplet numerus, & adminicula resultantia ex fidelibus in summario Stephani nu. 5. datis, Alexand. *cons. 149. num. 6. lib. 5.* Surd. *consil. 28. n. 43.* Cæsar. de Grass. *decis. 5. num. 8. & 9. de Sponsal.* Buratt. *decis. 604. nu. 5.* Rota *in recent. decis. 147. num. 2. & 4. par. 1.* Probato quod idem Joannes possidet pingue aliud Beneficium annui redditus scutorum 300. Stephanus verò nullum, & si quòd habuit exigui prorsus fructus dimisit, Stephanus ipse, qui de cætero doctrina, & bonis moribus præditus, ac multis annis curam animarum exercuit præferendus est, *cap. is cui de praben. in 6. cum aliis allegatis in §. fin. primæ decisionis.*

9. A qua proinde in hoc tantùm Domini recesserunt omnibus partibus informantibus, ac Stephano Beneficium adjudicandum esse dixerunt.

DECISIO CVI.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Bichio.

Bononien. Hæreditatis.

Lnna 30. Maji 1650.

§. 1. VAleriæ Catanez, ejusque cessionariis decisum hodie fuit dandam esse immissionem in medietate bonorum hæreditariorum Bernardini Catanei fratris ab Inteſtato superstitibus tum dicta Valeria sorore, tum Bartholomæo fratre defuncti, nam fratti succedunt in capita frater, & soror ex dispositione juris communis in §. 1. *Auth. de hæred. ab intestat. in Auth. cessante Cod. legit. hæred. cum aliis allegatis in Auximana prædii* 28. *Junii* 1646. §. *final. coram me*, & succedentibus ab intestato competit interdictum quorum bonorum, Menoch. *de adipiſc. remed.* 1. *num.* 33. *& seqq.* & in his terminis Buratt. *decision.* 262. *numer.* 10. *decision.* 309. *num.* 1.

2. Nec obstat statutum Bononiæ *l.* 4. *de successionib. Ascend. & Collater.* §. *dicti verò fratres*, præferens fratrem sorori in successione communis fratris prædefuncti, quia statuta hujusmodi à laicis condita in hæreditate Clerici qualem fuisse Bernardinum probant testes dati in Summar. Valeriæ, non habent locum, Rota censuit articulo maturè discusso, & omnibus contrariis rejectis in Ravennaten. hæreditatis 5. Junii 1648. cor. Eminentissimo Domino Card. Otthobono, ubi allegantur innumeri concordantes, & affertur solidissima ratio, quòd scilicet hisce statutis nullo modo comprehendi potest illud, de quo in specie statui, atque disponi à statuentibus non potuit; laici verò non possunt in specie statuere de personis Ecclesiasticis, neque de eorum bonis directè, aut indirectè, quia illorum jurisdictioni non subsunt, *cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ de const. cap. decernimus de judic. cap. fin. de vit. & honest. Cleric. capit. primo de immunit. Eccles.*

3. Quæ ratio militat, sive statutum dirigat verba in personam defuncti, sive disponat tantùm de ejus bonis, sive agatur de bonis quæsitis ante, vel post Clericatum; semper enim deest subjectio bonorum Jurisdictioni statuentium, quæ sola sufficit ne statuto exclusivo fœminarum sit locus, ut sequendo doctrinam Bart. *in l.* 1. *n.* 32. *&* 33. *Cod. Summa Trinit. & fid. cath.* sæpissimè dictum fuit in decisionibus collatis à *sanct. mem. Gregor. XV. decis.* 255. *num.* 1. *& seqq. ibique adden. num.* 7. *à Buratt. decis.* 188. *numer.* 2. *& ab add. ibidem num.* 24. *ac decis.* 262. *num.* 15. Et superveniente Clericatu etiam bona patrimonialia ante quæsita exeunt de potestate laicorum, Imol. *cons.* 55. *num.* 7. Honded. *de communi cons.* 3. *num.* 12. *lib.* 1. Lancell. Gallia *cons.* 59. *num.* 14. *aliique relati à modern. Pedemontano disquisit. Clericul. p.* 1. *tit. de exempt. Cler. & eor. bonor.* §. 5. *num.* 6. attendique debet solùm tempus mortis, in quod statuti exclusivi effectus confertur, Salic. *in auth. cassa num.* 14. *C. sacros. Eccles.* Dec. *in cap. Ecclesia S. Mariæ num.* 207. *numer.* 212. *& seq. de constit.* Abb. *ibid. n.* 25. Ancbar. *cons.* 107. *num.* 1. *consil.* 108. *num.* 1. *&* 2. aliique plures, quos in terminis statuti exclusivi fœminarum secuta est Rota in Tudertina successionis 29. Maii proximi præteriti coram R. P. D. meo Meltio, & magis in puncto Modern. Neapolitanus *de jurisdictione p.* 4. *cas.* 5. *nu.* 85. Modern. Manicalciatensis *ad Bull. Cœnæ Domini lib.* 2. *can.* 85. *q.* 27. *n.* 28. Reverendissimus Episcopus Eugubinus *decis. fore Eccles.* 11. *n.* 24. *&* 21.

4. Nihil suffragante quòd Statuta Bononiæ confirmata fuerint à Sede Apostolica in forma specifica verbis tam amplis, ut novæ legis vim ipsa confirmatio habere videatur, ut ponderatum fuit *in decis.* 438. *nu.* 54. *& seqq. part.* 4. *to.* 2. *recent.* relata in bononien. bonorum 17. Martii 1649. §. gratis verò in fin. cor. me, quia id esset momenti, si statutum eliminaretur à successione Clerici ex defectu dumtaxat potestatis statuentium; hunc enim defectum dicta confirmatio substulisset: verùm urget ulterius defectus voluntatis; quia nempe nisi in statuto fiat expressa mentio de Clericis, eorumque bonis, vel adsint verba universalia apta Clericos includere, Honded. *cons.* 30. *n.* 6. *vers. sed etiam, & sub n.* 7. *vers. qua conclusio lib.* 2. & aliis allegatis, advertit Rota in Romana dotis 11. Februarii 1647. §. addebant coram me. Hunc autem voluntatis defectum confirmatio quamvis in forma specifica non supplet, cùm natura confirmationis sit robur addere confirmato, non autem illud ad ea, quæ in confirmato, non includuntur extendere, *cap.* 1. *&* 2. *de confirmat. util. vel inutil.* Decius *in l. more numer.* 31. *ff. de jurisd. omn. judic.* Bero. *cons.* 7. *num.* 37. *lib.* 3. Menoch. *cons.* 75. *num.* 32. Rota in Romana scutorum quatuor millium 26. Novembris 1617. coram clar. mem. Coccino *decis.* 604. *num.* 1. *p.* 4. *recent.* & in puncto statuti confirmati à Sede Apostolica, *decis.* 58. *num.* 29. *&* 30. *part.* 5. *rec.* in Spoletana bonorum 13. Aprilis 1646. §. Cum in ea coram Eminentiss. D. Card. Corrado, in d. Ravennaten. hæreditatis §. neque suffragatur, ibi, nec in statutis facta esset expressa mentio Clericorum coram Eminentissimo D. Cardinali Otthobono, in d. Tudertina successionis coram R. P. D. meo Meltio, quæ loquitur in terminis confirmationis ex certa scientia amplissimis clausulis conceptæ.

5. Eo facilius attentis præcisis verbis confirmationis Julii II. ibi, *dummodo contra libertatem non sint*, quibus ille Pontifex satis declaravit non intellexisse aliquid disponere contra Clericos, & libertatem Ecclesiasticam, quæ etiam in exemptione bonorum Clericorum à Jurisdictione laicali consistit; unde urget quoque defectus voluntatis confirmantis, & esto quòd confirmatio vim haberet novæ legis, operari potest contra voluntatem legislatoris, ut per Bart. *in leg. Julianus verum debitorem n.* 15. *ff. condict. indeb.* Dec. *consil.* 43. *num.* 4. Buratt. *decis.* 52. *n.* 5. aut egredi terminos confirmati, cui famulatur, Cassad. *dec.* 1. *num.* 2. *de confirmat. util. vel inutil.* quem cum aliis ibi allegatis refert, & sequitur Rota *dec.* 276. *n.* 36. *p.* 5. *recent.*

Et ita decisum utraque, &c.

DECISIO CVII.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Bichio.

In causa Majoricen. celebrationis Missarum.

Veneris 28. Junii 1652.

§. 1. CElebrat Cathedralis Ecclesia Majoricen. duplicis generis festivitates dictas de Alny, alias nuncupatas capitulares, alias fidelium devotione fundatas ac dotatas. De primis non est quæstio, sed in secundis recusantibus Canonicis canere per se ipsos Evangelium Missæ solemnia: Reverendissimus Episcopus decrevit Ecclesiæ manutentionem in quasi possessione, recipiendi ab illis servitium cantus Missæ, & Evangelii. Devolutoque per appellationem Canonicorum negotio ad hoc sacrum Tribunal, & mihi commisso, decidendum hodie proposui. An Promotori Ecclesiæ sit danda manutentio, in quasi possessione canifaciendi Evangelium à Canonicis in solemnitatibus prædictis; Et affirmativa sententia placuit. Nam quasi possessio recipiendi servitium hujusmodi cùm sit penes Ecclesiam ipsi, (sive ejus nomine Promotori, competit manutentio, ut fere in his terminis respondit Rota in Salamantina stipendiorum 16. Januarii 1606. & 3. Decembris 1607. cor. Cardinali Lancelloto juniori impressa apud Modern. Perus. *de manut. decis.* 96. *n.* 2. *&* 3. *& dec.* 97.

2. Neque Canonici negant idem servitium, in præteritum præstitisse pluries; quod etiam affirmant testes deponentes visu per longissimum tempus dat. in summario Promotoris nu. 4. & 5. & satis esset aliquando ita fuisse servatum: ut quasi possessio diceretur Ecclesiæ quæsita, juxta Theor. Ripa *in cap. cum Ecclesia Sutrina num.* 91. *de caus. possess. & propriet.* Rom. *cons.* 321. *num.* 7. Oldrad. *consil.* 312. *n.* 2. Dec. *cons.* 127. *sub num.* 2. *vers. quod autem*, Garz. *de benef. p.* 5. *c.* 5. *num.* 59. Rot. *decis.* 337. *p.* 2. apud Caputaq. & alias sæpissimè: sed asserentes id spontè fecisse, ac proinde actus fuisse voluntarios: eos prætendunt adduci non posse ad probandam assertam quasi possessionem; quippè quæ ex actibus facultativis non acquiritur, *leg. Proculus, ff. de damn. infect.* Decian. *cons.* 144. *num.* 133. *lib.* 4. Rot. *dec.* 473. *n.* 1. *p.* 3. *rec.* cum reliquis allegat. à Modern. Perus. *de manut. obser.* 53. *n.* 2. *& seq.*

3. Verùm Promotoris replicationes infra adducendæ visæ sunt obligationem canendi spontaneo, & facultativo cantui contrariam, Rip. *in cap. cum Ecclesia Sutrin. nu.* 55. *de caus. poss. & propriet.* Menoch. *præsumpt.* 67. *n.* 1. *& seqq. lib.* 6. Adden. ad san. mem. Gregor. XV. *dec.* 162. *sub litt. E. vers.* 1. *fatendum*, Rota apud Pen. *decis.* 835. *n.* 9. & Pampilonen. juris nominandi Vicarium 15. Maii 1644. §. *quo ad hoc*, coram R. P. D. meo Peutingerio, suadere posse; ut saltem dubium sit an actus canendi fuerint facultativi; quod sufficit ad obtinendam desuper manutentionem, nisi præsumptio valdè vehemens adversetur, Add. ad san. memor. Gregor. XV. *decis.* 162. *num.* 15. *in fin.* relat. à Modern. Avenionen. *qu. & resolut. lib.* 1. *cap.* 15. *num.* 17. & à Modern. Perus. *de manut. d. observ.* 53. *nu.* 16. Rot. *Bonon. divers. decis.* 138. *nu.* 58. *&* 59. Seraph. *decis.* 325. *n.* 3.

4. Adest siquidem Capitulare decretum editum die 5. Se-

ptembris anno 1603. disponens quòd festa, de quibus agitur: fiant à Canonicis per Turnum: verbum enim *fiant* cùm sit præceptum *Clemens. exivi de Paradiso vers. item ordo de verb. signific.* Paris. *cons.* 19. *n.* 13. *lib.* 2. prout, & subsequens verbum dicat, ibi: *dicat Evangelium*, importare videtur præcisam obligationem, & spontaneam excludere, ut in puncto celebrationis Missæ; advertit Modern. Carpens. *contr. for. c.* 38. *n.* 12. *& seqq.* Consonat aliud decretum Capitulare sub die 17. Septembris ejusdem anni; Mandans, quòd in hisce festis servetur Turnus: ponderando verbum *servetur*, quod indefinitè prolatum in re de sui natura tractum successivum habente injungit onus, sic perpetuò faciendi Felin. *in cap.* 2. *num.* 5. *fall.* 2. *&* 5. *de treuga, & pace*, Cyn. *in l. si quis heredem n.* 2. *vers. nam quidem*, *C. de instit. & substit.* Jas. *in l. si ab arbitrio sub n.* 13. *vers. secundo, & fortius ff. qui satis d. cog.* Ang. *cons.* 34. *n.* 9. Rot. *dec.* 677. *n.* 2. *p.* 1. *divers.* Turnus autem ea Ecclesiæ instituto non cadit nisi inter Canonicos, qui proindè per seipsos canere debent, Garz. *de benef. p.* 3. *c.* 2. *nu.* 495.

5. Nec obstat quòd in utroque decreto detur Canonico existenti in Turno potestas non celebrandi, aut canendi, si nolit; nam præter quod unus ex Dominis animadvertit; Intelligendum hoc esse de voluntate legali juxta boni viri arbitrium; hoc est, si legitimo impedimento detineatur, ut in fortioribus terminis Guttierez *cons.* 1. *n.* 11. *versic. & prædicta*, Barbat. *consil.* 33. *numer.* 8. *versic. quia ad hoc respondeo lib.* 2. Gara. *de benef. p.* 3. *c.* 2. *n.* 504. & alii, quos ad rem nostram allegat Modern. Carpen. *dict. c.* 38. *sub n.* 27. *vers. verum*, *& n.* 28. non rectè à libertate concessa Turnario infertur, quod omnes Canonici possent recusare; dum ultrò disponitur quod eo, recusante, Turnus ad alios transeat: quia stant simul quod actus respectu Canonici Turnarii sit voluntarius, necessarius verò respectu totius Capituli, in quo residet formale onus canendi; solumque Turnus dividit in singulos Canonicos ejusdem oneris exercitium; ut ex doctrina Bart. *in leg. inter tutores n.* 16. *ff. de administ. tut.* tradit in terminis Turni inter Canonicos, Lotther. *de re benefic. lib.* 2. *q.* 21. *&* 29. & dixit Rota penes Seraphin. *dec.* 980. *num.* 10. *&* 11. & in Montis alti beneficii 15. Decembr. 1645. §. *additur* coram me.

6. Eò magis quia decreta, arbitrium nolendi tribuunt quidem existenti in Turno, sed in hac parte non loquuntur de aliis Canonicis immediatè sequentibus; imò explicitè mandant, quod ad illos Turnus transeat: ibi, *Canonicum ad quem spectat Turnus, & eo non acceptante transeat Turnus ad alium immediatè sequentem*, Summ. Promot. nu. 6. necnon quia emanarunt non ad minuendam Capituli obligationem; sed augendum, diffundendumque illius emolumentum, ac exercitium in omnes Canonicos, cùm prius illi solum participaret; ques fundatores festorum invitassent, ut deponit, Quartus testis dicto Summ. nu. 4. quam obligationem Capitulum agnovit etiam in alio decreto anni 1650. ubi inhærendo decretis anni 1603. ubi faciliùs observentur neque ex parte Capitularium deficiat servitium, ibi: *per facilitare, che non si sia mancamento de' Signori Capitulari, che officiano in detti giorni*. Constituit ut ultra ordinariam distributionem alia extraordinaria celebranti Missam, & canenti Evangelium solvatur à mensa Capituli Summ. nu. 7. Neque enim Capitulum propriam mensam extraordinaria distributione gravasset, pro adimplemento hujus servitii, nisi ad illud teneretur, & verbum illud *mancamento*, supponit præexistentiam debiti, cùm deficere in adimplendo non dicatur, qui non debet, *l. non intelligitur* 3. §. *multa*, *ff. jur. Fisc. lib. amissione* 5. §. *primo*, *ff. cap. Gemin. l. Cannis* 31. *in fine ff. de fur. l. si extraneus* 34. *in principio ff. jur. dot. l. non videntur* 84. *l. non potest videri* 100. *l. non potest videri* 209. *ff. de regul. jur.*

7. Quod etiam demonstrant tum fundationes harum festivitatum, in quarum aliquibus assignatur certum emolumentum Canonico canenti Evangelium. Summ. Promot. num. 2. aliæ fuerunt à Capitulo acceptatæ cum onere solitæ solemnitatis: quod pernecessè intelligitur cum cantu Canonici, ut explicant Testes Summar. ibidem num. 4. in fin. ut proptereà Capitulum ab onere acceptato recedere non valeat ut in proximis terminis ratiocinatur Rot. apud Peniam *decis.* 146. *n.* 1. *&* 2. Tum subsequens observantia probata ex pluribus testibus, quorum signanter quintus examinatus ad instantiam Promotoris Summar. num. 4. est ætatis 80. annorum, & deponit quòd spatio 66. annorum in quibus beneficiatus est Ecclesiæ hujus Cathedralis, semper vidit Evangelium in his festivitatibus cani à Canonico, nec unquam vidit, quod alius non Canonicus cecinerit, id quod in teste verisimiliter informato, quia beneficiatus est, includit negativam coarctatam, licèt non subdat aliter fieri non potuisse, quin sciverit, Aretin. *in cap. cum causam num.* 37. *de testibus*, Paris. *cons.* 165. *numer.* 14. *lib.* 4. Farinac. *consil.* 151. *num.* 18. Adden. ad sanct. memor. Greg. XV. *decis.* 325. *n.* 27. Cùmque omnes testes Promotoris deponant de observantia longi temporis hæc ipsa in re divinum cultum respiciente obligationem Capituli nedum probat, sed quatenus opus sit ex integro pariter favore Ecclesiæ, Felin. *in c. ad Apostolicam numer.* 3. *de Simon. port.* Abb. *in cap. suam numer.* 9. *eodem titul.* Guttier. *canon. quæst. lib.* 2. *quæst.* 21. *num.* 124. Cassad. *decis. unic. numer.* 2. *& num.* 5. *de consuet.* Rot. *decis.* 360. *sub num. septimo*, *versic. ultra quod part.* 1. *recent. decis.* 143. *num.* 5. *decis.* 1135. *num.* 2. *&* 3. coram Penia, ubi subditur omnes affirmare quòd sufficiat continua præstatio decem annorum: eò facilius ad obscurandam qualitatem voluntarii; seu facultativi, quæ ob actuum multiplicitatem non præsumitur, Adden. ad Gregor. XV. *decis.* 162. *num.* 15. *ante fin. versic.* 2. *excluditur*, *& versic.* 3. *ubi agitur*, Cæsar. de Grass. *decis.* 8. *numer.* 3. *de consuet. poss. & propriet.* Seraph. *decis.* 212. *num.* 2. *& decis.* 323. *numer.* 4. cum aliis relatis à Modern. Perus. *de manut. observ.* 53. *num.* 20. *& seq.* ubi refert, quod exinde acquiritur possessio manutenibilis.

8. Hanc ipsam observantiam probant testes Capituli non attento quod deponant de duobus actibus contrariis, qui cùm dederint causam liti, non merentur attendi, Giovagn. *consil.* 28. *num.* 38. *lib.* 2. Lancell. *de attent. p.* 2. *c.* 4. *lim.* 1. *n.* 311. *& seqq.* Rot. coram Sanct. Memor. Gregor. XV. *decis.* 4. *n.* 2. prout attendi non meretur, quod semel aut bis canente Missam Canonico, cecinerit Evangelium non Canonicus: quia existunt declarationes Sacræ Congregationis Rituum relatæ à Barbos. *de Canon. & dignit. cap.* 34. *sub n.* 7. idque factum credere pium est ob legitimum aliquod impedimentum, ut in prox. termin. ponderat Modern. Carpen. *controv. cap.* 38. *n.* 47.

9. Quæ omnia ut suprà dicebatur, Domini non attulerunt ad effectum aliquid decerni in petitorio, sed solius summariissimi possessorii, quod leviores probationes admittit ea allegat. *in decis.* 396. *num.* 2. *decis.* 247. *num.* 2. *dec.* 626. *num.* 2. impress. post tract. Modern. Perus. *de manut.*

Et ita decisum utraque parte informante.

DECISIO CVIII.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Bichio.

In causa Albinganen. Præcedentiæ.

Veneris 20. Junii 1653.

§. 1. Attendatur dispositio juris communis, sive Constitutio fel. record. Gregor. XIII. relata per Barbos. *de potest. Episcop. alleg.* 78. *nu.* 32. & per Modern. Hispanum *de exempt. regul. dub.* 368. *num.* 1. præcedentiam, ac digniorem locum in processionibus publicis, seu privatis, ac aliis functionibus deberi in Terra Tabiæ Confraternitati Confalonis sub invocatione SS. Fabiani, & Sebastiani in concursu Confraternitatis Sanctiss. Trinitatis, decisum hodie fuit prævia particularis dubii geminata discussione.

2. Jus enim commune digniorem locum tribuit antiquiori *can. statuimus*, ubi gloss. *verb. novi distinct.* 61. *l.* 5. *C. consul. lib.* 12. *l. fin. Cod. Tyronib. eod. lib.* Thob. Novius *consil.* 71. *n.* 35. Rot. *decis.* 718. *num.* 1. *p.* 4. *divers.* & in Oppiden. processionum 28. Maii 1646. coram R. P. D. meo Verospio, ac digniori, *cap. statuimus de major. & obed.* Mastrill. *de Magistr. lib.* 4. *cap.* 14. *num.* 29. *& seqq.* ubi allegat concord. Rot. *dec.* 138. *n.* 2. *p.* 1. *recent.*

3. At Confraternitatem Confalonis esse antiquiorem concedunt testes adversariæ, ac probant examinati ad instantiam hujus Confraternitatis, necnon publicum instrumentum fundationis, & approbationis obtentæ ab Ordinario de anno 1454. ut in Sum. novo num. 1. Digniorem verò demonstrant, tum incessus, de quo infra dicam Prioris hujus Confraternitatis ad dexteram prioris adversariæ *c. solitæ de major. & obed. gloss. in l. decernimus verb. residendi C. sacrosan. Eccles.* Tiraquell. *de primogen. in præfat. num.* 23. *& seqq.* Grat. *discep.* 106. *num.* 40. Bobadill. *politic. part.* 1. *lib.* 2. *c.* 17. *n.* 12. Tum probata per testes communis hominum opinio, quæ in hac materia attenditur, ut ex text. *in l. Athletas*, §. 2. *ff. de his, qui notan. infam. & in l.* 1. *ff. flumin. capit. cum olim de consuetud.* tradit Vasq. *in præfat. ad q. illustr. num.* 85. Grat. *discept.* 112. *nu.* 74. *& seqq.* Castill. *de Tert. Reg. c.* 41. *n.* 38. Baratt. *dec.* 483. *n.* 13.

4. Tum usus jubendi adversariæ in functionibus publicis præire satagenti, ut sistat cum successiva adversariæ obedientia, & acquiescentia, de qua deponunt primus, secundus, quartus, & quintus testis dati in primo summ. Confa-

lonis

lonis sub n.8. hoc enim superioritatem demonstrat, gloss. in cap. olim lib.3. de vestit. spoliat. Alber. in diction. verb. majoritas attenditur, vers. item in obediendo, Bald. in l.2. sub n.79. vers.2. tusu Cod. servit. & aquæ, Alex. conf.43. num.3. libr.2. Ursil. ad Afflict. decis.301. num.4. Merlin. decis.461. num.6. & seqq. Tum diversitas in modo convocandi; nam ad id pro adversaria adhibetur campana parva, pro alia verò magna, quæ sicuti dignior est illa ex alleg. per Barbos. in cap. potentibus n.5. circa fin. de privileg. arguit digniorem esse, quem convocat, non secus, ac dignior dicitur, quem dignior instituit data in cæteris paritate, l.2. ff. n.b. scribtu, gloss. in cap.1. verb. major. & in cap. per tuas, verb. Subdiaconus, de majorit. & obed. Decian. respon.19. n.211. l.3. Menoch. conf. 126. n.33. & seq. conf.902. n.17. Boer. de auth. magn. consil. n. 81. cum aliis alleg. a Moder. Hispan. de praceden. q.1. num.20. Tum tandem infra ponderanda possessio præcedendi, Felin. in rubr. de majoric. & obed. d.10. aliique relati à d. Modern. Hispalen. de praced. q.17. sub n.1, vers. & tales dicuntur, Rot. dec.456. n.12. part.1. recent.

5. Non obstat, quod de prædictis deponant testes, qui sunt Confratres ipsius Confraternitatis Consalonis, ac proinde ad ejus favorem non mereantur fidem; præsertim in re magni honoris, Bald. in cap. cum Nuntius nu.3. ad fin. de testib. Felin. in cap. insuper num.6. eod. tit. Rot. decis.136. num.1. part.1. recent. Quia objectum procederet, si exinde emolumentum aliquod, vel honorem, ut singuli reportarent: cùm autem minimè reportent, quia ut singulis non debetur honor debitus ut universis, Præpos. in cap. concilia, §. Episcopum n.3. distinct.17. Grat. discept.298. n.46. & seqq. aliosque refert Modern. Matritensis in summ. quæst. Regul. vol.1. tom.2. c.15. n.23. plenè probant pro Confraternitate, Bald. in d. c. cum insuper n.3. de testib. Hond. consil.79. num.39. & 40. lib.1. & in specie de Confratribus, Rot. dec.290. num.13. part. 5. recent. in Anconitana bonorum 13. Januarii 1645. §. quin etiam, coram R. P. D. Meltio, & magis in puncto in Taurinen. delationis Baldachini 4. Julii 1646. §. & licet, coram Eminentiss. D. Card. Corrado: maximè quia supplentur ex numero, & adminiculantur ab instrumento antiquitatis, ac in aliquibus etiam à testibus ex adverso inductis plenè probantibus contra inducentem, l. si quis testibus, C. de testib. Surd. conf.390. n.18. Mant. decis.274. numer.2. versic. & quod amplius.

6. Constitutio Gregoriana pariter suffragatur Confraternitati Consalonis, quia inter Confraternitates mandat præcedere eam, quæ est in quasi possessione præcedendi, vel hoc cessante, quæ prius saccis usa fuit. Hanc verò Confraternitatem esse in quasi possessione præcedendi probatur. Primò, quia in processione alias facta ad Ecclesiam nuncupatam San. Mariæ dell' Alma, in qua mixtim utriusque Confraternitatis Confratres bini, et bini incedebant, Prior., & Subprior Consalonis incessit ad Prioris, & respectivè Subprioris adversariæ Confraternitatis dexteram, quæ dignior habetur, quia inde est localis motus principium, glos. in l. decernimus verb. residendi, C. sacrosan. Eccles. Cassan. in Catal. glor. mund. p.3. consider.2. Pacian. de probat. l.2. c.56. n. 90. Penia in puncto processionum dec.456. n.4. & seqq. sufficitque unicus actus acquirendam quasi possessionem præcedendi, juxta theoricam Rip. in c. cum Ecclesia n.91. & seqq. de constit. quam aliis allegatis sequitur in terminis præcedentiæ Castil. de Terr. Reg. c.41. n.61. Zamar. de offic. Jud. & Advocat. p. 5. q.2. n.69. Rot. in d. Taurinen. delationis Baldachini §. quia cæteris, coram D. Card. Corrado.

7. Gratisque dicitur priorem præcessisse, quia Sacerdos erat, cùm enim fuisset in Priorem electus, non ut Sacerdos, ut Confrater, processioni interesset, hoc tantum nomine, non autem illo potuit præcedere, Abb. in cap. Auditis n.4. de elect. Lanar. consil.88. n.16. & seqq. Anton. de Pret. de Jurisd. Episcop. cap.6. n.55. inter tract. divers. tom.13. par.2. fol.367. Pontirol. de praced. n.20. & seqq. Grat. discept. 111. n. 14. Cancer. var. resol. lib.3. c.10. n.117. aliique relati a Moder. Hisp. de praced. q.27. n.10. & 11. Rot. dec.288. n.2. p.1. recent. & in d. Taurinen. delationis Baldachini, §. quia non agitur, præter quod in Subpriore, qui similiter præcessit qualitas Sacerdotii non concurrebat.

8. Secundò quia, ut affirmant concorditer testes utriusque partis occurrentibus occasionibus processionum, & utraque Confraternitate illarum progressum expectatione manente in Ecclesia, Vexillum, & Confratres Consalonis steterunt in ea parte Ecclesiæ, quam respicit cornu Epistolæ, Confraternitatis verò adversariæ, in ea parte, quam respicit cornu Evangelii, quod in his terminis censetur minus dignum. Nam ut habetur in Sacr. Cæremon. lib.3. sect.2. c. 3. col.4. in fin. vers. hoc enim, ac tradit Paris de Crass. de Cærem. Card. & Episc. cap.31. in princ. dupliciter consideratur pars dextera in Altari, uno videlicet modo respectu ipsius Altaris versi ad populum, & sic dexterum, ac dignius est cornu Evangelii, quia illuc dexteram protendit Crux in medio Altaris posita, ibique legitur Evangelium, quod est dignius. Alio modo respectu Sacerdotis celebrantis versi ad Altare, & sic para dextera est cornu Epistolæ, quia illuc tendit dextera ipsius Sacerdotis; atque hinc, ibi assistit Sacerdoti Diaconus, ut tradit Castald. in prax. Cærem. lib.1. sect.7. n.8. & 26. qui est Subdiacono assistenti à parte Evangelii dignior, c. statuimus, de majer. & obed. Petr. Greg. Syntag. jur. l.16. c.7. n.4. Pariter cornu Epistolæ dicitur dextera habito respectu ad ingressum in Ecclesia, quia illud respicit pars dextera ingredientium, ut sensui patet.

Primus modus attenditur in iis, quæ sunt quodammodo pars Altaris, & Presbyterii, & ab Altari regulantur, aut vertuntur ad populum. Eademque ratione in Sacris Conciliis, in quorum medio poni consuevit Sacrosanctum Dei Evangelium, ad quod vultus omnium conversi essent, quia illud repræsentabat ipsum Deum sistentem in medio Synagogæ, dignior pars censebatur, quam dextera ipsius Dei sic repræsentati respiciebat; ita ut à dextris essent, qui habito respectu ad ingressum sedebant a sinistra, & è converso a sinistra, qui sedebant ad dexteram, ut notat Card. Baron. Annal. tom.3. ann.325. pag.273. lit. C. & tom.6. ann.451. pag. 141. lit. C. Card. Bellarm. in controv. lib.1. de Concil. c.19. vers. itaque, Severin. Binius in not. ad Concil. Nicænum tom.1. Concilior. General. pag.314. sub vers. quibus Ordinibus. Unde etiam in omnibus consessibus, pars illa est dignior, quæ est à Latere dextero personæ primariæ in medio, & conspectu astantium sedentis, Ant. de Pret. de Jurisd. Episcop. cap.6. sub n.56. vers. ideo qui sedet, post glossam, Alexandrum, & Baldum ibi alleg. Hæc autem omnia procedunt in consessu, & inter personas illum integrantes, ac per alias Ordinibus dispositis se invicem respicientes; diversa verò est ratio in progressu, ut ait Baron. Annal. tom.6. d. pag.141. lit. C. ibi, alia in progressu in concessu ratio alia attendatur.

10. Cùm igitur Confraternitates laicales nullam partem habeant in consensu Altaris, ac Presbyteri, c.1. ubi gloss. verb. secus Altare de vit. & honest. Cleric. cap. Sacerdotum de consecr. distinct.2. Pavin. de Visitat. p.1. q.8. n.26. Guliel. Durand. de mod. celebran. Conc. Genera. rub.55. n.2. Rot. in Romana processionis 6. Februarii 1615. cor. S. D. N. & in Pampilonen. Scamni 16. Januarii 1640. coram bon. mem. Card. Panzirolo; neque in figura consessus, sed progressum expectantes ad Altare versæ turmatim in corpore Ecclesiæ, cujus dexteram partem esse cornu Epistolæ tradit Gavant. in Thes. sacr. ritu p.2. tit.6. n.4. litt. X. pag.101. maneant uti pars cæteri populi, cujus dexterum esse latus Epistolæ, ait idem Gavant. ibid p.2. tit.7. sub n.10. col.4. litt. O. pag.113. sequitur, ut illa Confraternitas fuerit in digniori loco, quæ stetit in parte collaterali cornui Epistolæ; præsertim, quia in loco Tabiæ communis opinio, & existimatio hominum in his materiis ex supra allegatis attendenda hæc est, ut deponunt testes, & comprobat usus ejusdem loci; nam ibi dignior pars Magistratus laicalis solemniter assistentis, quæ dubio procul præcedere debet, ac manere in loco digniori quàm Confraternitates, residet à cornu Epistolæ, quamvis locus à cornu Evangelii sit vacuus, in eodem loco respiciente cornu Evangelii sedeant alii minus digni, & ab usu, seu consuetudine præcedentias metiri debere, tradit Zabarel. cons.62. n.1. ac dixit Rot. dec.288. in fin. p.1. recent. dec. 728. n. 2. apud Merlin. & in Oppid. processionum 18. Maji 1646. coram R. P. D. meo Verospio in dict. Taurinen. delationis Baldachini coram D. Card. Corrado.

11. Tertio, quia in funeralibus, & associatione cadaverum Confratres Consalonis Clero proximiores, quàm adversarii incesserunt, qui locus dignior habetur, quia digniori vicinior est, l.1. Cod. præposit. labor. lib. 12. cap. perlectis 22. distinct. Cassan. in Catal. glor. mund. part.4. consider.75. versic. mihi tamen, Boer. de auth. magn. consil. num.79. vers. quia in processionibus, Pacian. de probat. lib.2. cap.26. n.6. Cyriac. contr.208. n.154. in puncto funeralium Anton. de Prot. de Jurisd. Episc. sup. cit. cap.6. nu.56. vers. eo, quia, quamvis Vexillorum ante omnea regulares præeuntium illud adversariæ minus à Clero distaret: nam a Vexillo desumitur dignioritas illud deferentis respectu alterius Collegii sub eodem Vexillo incedentia, in quibus terminis loquitur Decian. respon.67. n.7. lib.2. vel quando cætera correspondent, & paria sunt, ut declarat Ant. Capyc. dec.27. num.46. in fin. ibi, quoniam cæteris paribus.

12. Nec dubitandum, quin à præcedentia in associatione cadaverum quæsita fuerit possessio præcedendi in omnibus processionibus, stante causa universali supra probata dignioritatis, & antiquioritatis, Bald. in repet. l. 1. n.24. versic. judic. C. emancipat. liber. Felin. in cap. audita n.19. de præscript. Rot. dec.139. n.12. p.2. divers. & Romana locorum montium

tium 4. Junii 1640. coram recol. mem. Coccino Decano, quam antiquioritatem Constitutio Gregoriana possessori non abrogat Modern. Hispan. *de praced. q. 45. sub n. 12. versic. circo prædicta*, licèt secus esset, si quoad alia esset adversaria in possessione præcedenti, vel præcedentia in associatione cadaverum emanasset ex aliqua particulari ratione, puta quia cadaver associatum fuisset alicujus ex Confratribus alterius Confraternitatis, in quibus terminis loquitur Merlin. *dec. 779. n. 6. & seqq.* quod non probatur in casu nostro; imò testes deponunt universaliter de associatione cadaverum, & adversaria in aliis functionibus non docet se esse in quasi possessione præcedendi.

13. Nihil ad id suffragante, quòd Confraternitas adversaria in aliis processionibus præeunte Confraternitate Confalonis incesserit proximior Clero, quia ut ait Pacian. *de probat. lib. 2. c. 26. n. 109. in fin.* dignior, aut præcedit, aut subsequitur secundùm locorum consuetudinem, sed an locus subsequens fuerit adversariæ concessus ex causa præcedentiæ, & an juxta communem opinionem in Terra Tabiæ præcedentiam favore adversariæ importet necne, discordant testes, & fides extrajudiciales hinc inde datæ, ut propterea actus hujusmodi, saltem quia æquivoci possessionem præcedendi adversariæ non tribuerint, Rot. *dec. 229. n. 7. dec. 333. n. 6. p. recent. dec. 46. n. 7.* apud Modern. Petus. *de manut.* Eo minus cùm testes affirment, quòd Confraternitas Confalonis adversariam aliquando tentantem præire coercuit, & subsequi cogit, quod si locus subsequentis dignior fuisset habitus, non fecisset, nec adversaria acquievisset, & per hujusmodi acquiescentiam adversaria, vel id implicitè fassa videtur, vel saltem sibi præjudicavit, juxta text. *in c. eo ore, vers. per hoc de his, qua fiunt à major. parc. cap. Abbate, verb. Abbatem Monachum de verbor. signif.* Felin. *in cap. pastoralis n. 5. de offic. ordin.* Aym. *de antiq. tempor. par. 4. §. materia isto n. 81.* Dec. *cons. 226. n. 7. vers. ubi exhibeas*, & in proximis terminis Rot. supr. cit. Pampilonen. scamni coram Cardin. Panzirolo, *§ nec relevat, versic. imò aliqui.*

14. Fortius quia in dictismet processionibus Confratres, & Vexillum Confalonis, dum in Ecclesia morabantur steterunt, ut dicebam in loco digniori, & in alia processione facta ad Ecclesiam dell' Alma incesserant ad dexteram adversariæ, gaudentque prærogativa tum antiquioritatis, tum aliis superius ponderatis. Ex quibus omnibus ita decisum, utraque parte bis informante.

DECISIO CIX.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Bichio.

Romana fructuum dotis.

Luna 15. Januarii 1652.

§. 1. EO quod sententia Rotalis condemnans D. Marcellum Crescentium ad restituendum Dominis Fulviæ, & Mario de Maximis scut. 842. & 50. ex causa fructuum dotis soluto matrimonio per mortem Hortensiæ uxoris decursorum exacta, valida, & justa est, eam confirmandam esse in gradu appellationis ad me interpositæ DD. censuerunt.

2. Quod enim sit valida ipse appellans non negat. Justa verò apparet ex optimè deductis in decisione edita 21. Aprilis 1651. coram R. P. D. meo Cerro, in qua amplectendo opinionem communem Doctorum *in cap. Salubriter, de usur.* latissimè comprobatam *in decis. 91.* apud Penson. *ad Statut. Urb.* & passim a Rota receptam, demonstratur fructus dotales post mortem uxoris exigi non posse obstante super existentia filiorum, & pacto de solvendis fructibus indefinite in capitulis matrimonialibus apposito, quia uxore defuncta cessant onera matrimonii in ejus alimoniis secundùm Dignitatem, & quantitatem dotis consistentia, propter quæ, constante matrimonio, licita erat fructuum dotalium promissio, & exactio quod præter allegatos in dicta decisione tradit Peregr. *cons. 85. sub n. 14. lib. 3.*

3. Neque promissionem ac exactionem hujusmodi licitam reddit conventio de investienda dote in bonis stabilibus, censibus, vel locis montium, quia ubi solutio dotis non est facienda in ipsis investimentis, seu re fructifera, sed in pecunia numerata postea investienda, multum interest an onus investiendi sit impositum debitori, an verò creditori: primò enim casu fructus, qui ex investimento faciendo percepti verisimiliter fuissent, debentur à debitore absque aliqua interpellatione ratione mandati de investiando per eum suscepti quod adimplere debuit, & alioquin nisi illi ex justa causa renunciaverit, vel doceat fecisse diligentias pro investito reperiendo tenetur ad damna, & interesse, ut fuit decisum in Romana multiplici 25. Febr. 1619. cor. b. m. Ubaldo seniori, quæ est *dec. 479. n. 9. & 10.* inter Impress. apud Cenc. *de Censib.* & in Romana, seu Januen. Pecuniaria 1. Julii 1644. *§. nec relevat, & 2. seqq.* coram me.

4. Quæ ratio, quia cessat in secundò casu, fructus deberi non possunt nisi ex capite lucri cessantis, vel damni emergentis, Soc. sen. *consil. 88. per tot. lib. 4.* Rimin. jun. *cons. 218. n. 90. & seq.* Hond. *consil. 30. n. 29. consil. 44. n. 31. lib. 1.* Grat. 918. n. 4. & 5. neutrum autem permittitur, nisi debitor per interpellationem personalem fuerit constitutus in mora solvendi, ut in puncto Card. Manric. *dec. 171. n. 3.* & utrumque casum distinguendo respondit Rot. in Romana crediti dotalis 31. Martii 1645. coram R. P. D. meo Verospio, impress. apud Modern. Forolivien. *de pignor. decis. 94. num. 11.* & in eadem 16. Martii 1646. *§. dum enim*, coram eodem Rovit. in proximis terminis *decis. 90. num. 6.* facit Grat. *discept. 987. n. 11.* Rot. *decis. 7. num. 6.* apud Zacch. *de societ. Offic.* & in Senogallien. Prædii 27. Junii 1644. *§. injustitia in fin.* coram R. P. D. meo Meltio.

5. Non obstat quod interpellatio non requiratur quando adest pactum, ut per Dec. 111. *num. 13. vers. mod. enim*, post Castr. Abb. & Alex. ibi allegatos Scac. *cap. de camb. §. 1. q. 7. parc. 2. amplior. 8. num. 548.* relatus à Modern. Neap. *in oratl. de cred. cap. 2. tit. 7. q. 2. n. 1742. & seq.* ubi allegat concordantes Rot. apud Farinac. *decis. 331. num. 9.* Hoc enim quicquid sit in aliis casibus non procedit quando ipsum pactum est illicitum quale est istud de solvendo fructus dotales soluto matrimonio, Alex. *consil. 228. sub n. 7. vers. nec prædictus libr. 2.* Molin. *de ritu nupt. lib. 3. quæst. 39. n. 14. & seqq.* Rot. *decis. 94. n. 8.* apud Modern. *de pignor.* ac pendente dilatione Alex. *cons. 31. n. 14. vers. videlicet l. 6.* Soc. Hond. & alii supra allegati; pactum namque illicitum, & usurarium habetur pro non apposito, & ipso jure corruit ob resistentiam Juris divini, Canonici, naturalis, & civilis novissimi, ut latè comprobat Rot. *dec. 301. n. 32. & 8. seqq. p. 5. recent.*

6. Idemque respondetur ad aliud objectum quod scilicet permissa sit taxatio certi interesse ab initio, si illud justum, & verisimile sit, & deinde justificetur, ex allegatis per Rot. inter impress. apud Farin. *d. dec. 331. & 372. per tot.* & in Romana Pecuniaria 9. Maji 1616. coram bon. mem. Remboldo; omnes enim loquuntur in casu, quo ab initio pacisci potuit de fructibus solvendis, & usuræ sint permissæ, Rot. *dec. 15. n. 14. p. 9. recent.* qui non est casus noster animadvertendo, præsertim quòd contrahentes ad paciscendum ab initio de certo interesse non movit contemplatio lucri quod ex investimento perceptum fuisset, sed onerum matrimonii à vero ferendorum, ut constat evidenter, tum quia taxatio excedit quantitatem ex stabilibus vel locis Montium, in quibus pecuniæ investiri debent percipi solitam, benè tamen congruit oneribus matrimonii, ut in simili Aymon. *consil. 149. num. 5.* Menoch. *præsumpt. 136. num. 18. lib. 3.* Rot. *decis. 301. n. 3. versic. præsertim p. 1. recent.* tum quia de solvendis fructibus dotalibus non fuit conventum post promissionem investiendi, sed antequam eadem conciperetur, & pactum loquitur de fructibus decurrendis pendente dilatione concessa ad solvendum, & sic antequam veniret dies investimenti faciendi, ferenti interim viro onera matrimonii, ad quæ propterea potius quàm ad lucrum futuri investimenti pactum correspectivum censetur, *l. 3. l. cum ex pluribus in 2. ff. solut.* Paris. *cons. 122. n. 8. & n. 11. l. 4.* Menoch. *consil. 121. n. 48. discept. 224. n. 93.* Rot. *dec. 55. n. 5.* apud Zacch. *de societ. offic.* Eo magis quia obligatio investiendi nec est injuncta debitori nec adjecta ad commodum creditoris, sed promissoris, in cujus aliàs odium retorqueretur, quod ferendum non est, ut benè advertit decisio coram R. P. D. meo Cerro, *§. quoniam in fin.* Unde cùm cessantibus dictis oneribus per obitum uxoris pactum quoque expiraverit, vel illicitum redditum fuerit, illicita pariter est certa taxatio fructuum, nec tollit interpellationis debitoris necessitatem pro habendo lucro cessanti requisitæ, quamvis probetur supervenisse occasiones lucrandi, ut aliis allegatis tradit ad propositum Grat. *discept. 911. n. 2.* neque dici potest pecuniam fuisse destinatam investimento, quia hæc destinatio non adest durante dilatione, sed solùm postea favore debitoris.

7. Quatenus verò replicatur quod supposita nullitate, vel injustitia pacti, cessat dilatio ad solvendum ejus contemplatione concessa, & statim mortua uxore agi ad sortem principalem potuit, Bald. *consil. 212. lib. 4.* Alex. *consil. 34. num. 6. lib. 2.* Tiraq. *in tract. cessante causa par. 1. num. 78.* Henric. *de fidejuss. cap. 19. n. 66.* ut propterea dies ipsa mortis uxoris vim habeat interpellationis, ad text. *in l. magnam C. contr. empt.* Respondetur quòd licet agi potuerit ad sortem, non ideò dotis promissor constitutus fuit in mora, prout si solvere promisisset uxore mortua, quia dum de cætero tempus dilationis durat, quòd ea per supervenientem casum mortis uxo-

ris resoluta fuerit certo non scivit debitor antequam creditor id declaret, ut per Ruin. *consil.* 35. *num* 31. *lib.* 1. Burat. *decis.* 54. *num.* 15. Rot. *in rec. dec.* 447. *n.* 6. *p.* 2. Imò quia creditor nusquam petiit sortem, credere potuit nolle habere dilationem pro resoluta, ex allegatis in Cæsenaten. Censuum 9. Junii 1645. §. *nam præter quod*; coram R. P. D. meo Corrado. Igitur quamvis non requiratur interpellatio, quando quis promisit solvere certa die, cùm tunc adveniente die debitor certo sciret se posse conveniri, Pacian. *cons.* 57. *n.* 22. Rot. *decis.* 275. *num.* 27. apud Zacch. *de obligat. Cameral.* utique requirebatur in casu nostro, quo debitor id certo non sciebat, & ut supra cogitare poterat dilationem durare, eoque minus sciebat in qua re creditor vellet pecunias investire, cùm promissio, investiendi esset alternativa, & creditor in qua re vellet fieri investimentum non declaraverit mediante interpellatione, ut oportebat ad constituendum debitorem in moram, Alex. *cons.* 46. *nu.* 5. *in fin.* & *seq. lib.* 5. Natt. *cons.* 470. *n.* 14. *lib.* 4. Card. Mantic. *dec.* 171. *n.* 5.

8. Præsumptio tandem interpellationis factæ educta ex solutionibus fructuum secutis post solutum matrimonium recipitur solum ad favorem mulieris viduæ, quæ vigore statuti exigere potest fructus dotales ex eo solùm quòd debitor interpellatus fuerit, vel pro interpellato se habuerit absque alio requisito lucri cessantis, vel damni emergentis, juxta statutum Bononiæ, de quo loquitur ex adverso allegata *dec.* 153. ubi præterea aderat diuturna solutio fructuum per decennium *p.* 4. *tom.* 2. *recent.* vel juxta statutum Urbis *lib.* 1. *c.* 137. quod ad virum non extendit, dixit Rot. *decis.* 607. *n.* 24. & *seqq. part.* 4. *tom.* 3. *recent.* & de quo loquuntur alii ex adverso allegati: non autem admittitur favore mariti, uxore præmortua, quia cùm illi non suffragetur statutum, & de jure communi sit penitus illicitum, & interdictum hujusmodi fructus percipere nisi concurrentibus mora debitoris, aliisque requisitis, per Castr. *in l.* 3. §. *fin. ff. eo quod cert. loc.* personalis requiritur interpellatio probanda aliunde, quàm ea præsumptione resultante ab aliquorum fructuum solutione, cùm nec sufficeret quod partes confessæ expressè fuissent quod interpellatio præcesserit, ne aliàs aperiatur via usurariæ pravitati, ut benè comprobat decisio coram R. P. D. meo Cerro, §. *quia hæc præsumptio*, & ultra ibi allegatos fuit dictum in supra citata Senogalien. Prædii §. *nec relevat*, coram R. P. D. meo Meltio, & magis in puncto in Rom. crediti dotalis 16. Martii 1646. §. *non dubitari*, & §. *seqq.* R. P. D. meo Verospio.

9. Non obstat quod saltem dd. solutiones possibile reddant, quod interpellatio præcessit, idque satis sit ne illius negativa in hoc judicio repetitionis indebiti ab actoribus probanda, plenè ut debet probata dicatur, Rot. *dec.* 38. *n.* 3. & *seq. p.* 5. *recent. decis.* 153. *nu.* 26. & 27. *p.* 4. *tom.* 2. Quia hæc posterior loquitur, ut dicebam, favore viduæ in terminis statuti, alia verò in terminis laudi lati ab arbitrio, qui extrajudicialiter se poterat informare, & informatus præsumitur; in aliis autem casibus cùm requiratur interpellatio Judicialis, actoris intentio etiam ad effectum repetendi indebitum probata dicitur, ex quo in processu de interpellatione non apparet, ut in puncto respondit Rot. in d. Rom. Crediti Dotalis 16. Martii 1646. §. *nec debiti*, & §. *seq.* cor. R. P. D. meo Verospio.

10. Tandem nil facit, quod creditor post mortem uxoris haberet occasiones proximas emendi loca montium, quia hoc non sufficit ad effectum lucri cessantis, nisi simul debitor constitutus fuerit in mora: præter quod cùm solutiones fructuum factæ non fuerint ex causa lucri cessantis, sed nominatim ex causa fructuum dotis ea alio capite sustineri non possunt, ut præter allegatos in decis. R. P. D. mei Cerri, notat ferè in puncto Cyriac. *contr.* 540. *sub nu.* 43. *versic. verum*, & facit Grat. *discept.* 915. *num.* 2.

Et ita decisum utraque parte informante.

DECISIO CX.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Celso.

Asten. Coadjutoriæ.

Veneris 21. *Junii* 1652.

§. 1. Censuerunt DD. non intrare arbitrium pro retardanda executione literarum Apostolicarum. Nam cùm illæ appareant justificatæ, consequenter etiam veniunt exequendæ, ut in terminis clausulæ arbitrio dixit Rot. coram Duran. *decis.* 98. & *decis.* 377. *utrobique num.* 1. & 2. & *in recent. decis.* 558. *num.* 2. *p.* 1. & firmatum fuit in Vicen. Jurisdictionis 2. Maii 1650. coram R. P. D. meo Cerro.

2. Justificatio manifestè apparet tam in iis, quæ respiciunt Coadjutum, quàm in aliis, quæ concernunt personam Coadjutoris. Siquidem quod Coadjutus præstiterit consensum suum mediante persona Procuratoris ad id specialiter deputati patet ex Instrumento publico dato in Sum. num. 3. & 4. Quod ipse attingeret sexagesimum annum probatur ex fide Baptismatis formiter extracta Sum. nu. 7. Rota cor. Buratt. *decis.* 116. *n.* 1. & *decis.* 365. & *in rec. decis.* 138. *eod. num.* 260. *num.* 14. *part.* 6.

3. Impotentia illius ad residendum attenta infirmitate gravi de tempore datæ supplicationis, ob quam paulò post obiit, constat ex fide Canonicorum dictæ Cathedralis, quæ cùm fuerit ex adverso producta, optimè probat producentem, *cap. cum venerabilis de except.* Salyc. *in l. comparationes nu.* 13. *C. de fid. instrum.* Aym. *consil.* 201. *n.* 5. Surd. *cons.* 151. *n.* 16. Rot. *dec.* 123. *n.* 5. *p.* 1. *rec.* & fuit dictum in Novarien. Ecclesiæ 17. præsentis mensis coram me.

4. Et tamen hujusmodi impotentia residendi non erat necessario probanda, cùm gratia Coadjutoriæ fuerit concessa tantummodo ob ingravescentem ætatem, quæ benè verificatur in annis sexaginta expressis in eisdem literis, ut notat Gonzal. *super reg.* 8. *gloss.* 5. §. 9. *n.* 84. Barbos. *in cap. pastoralis sub n.* 6. *de cleric. ægrot. in* 6. Ricc. *in collect. dec. par.* 3. *dec.* 489. *vers. quod si concedatur*, Rot. cor. Verall. *dec.* 129. *per coram decis.* 130. *n.* 1. & *dec.* 312. *p.* 8.

5. Respectu verò Coadjutoris justificatio pariter est indubitata. Nam quod ipse aliundè commodè vivere possit probatur ex instrumento assignationis patrimonii dato in Sum. n. 1. *juxta gloss. in c. cum Vintoniensis* 25. *verb. admiserant, de elect.* Surd. *de aliment. tit.* 7. *q.* 36. *n.* 1. & 2. Garz. *de benef. p.* 2. *c.* 5. *n.* 6.

6. Valor Canonicatus, & præbendæ expressus per non excessum in ducat. 24. computatis verò distributionibus quotidianis in ducat. 150. justificatur ex confessione Patris facta in litteris suæ provisionis, quæ benè suffragatur ad dictum effectum, ex traditis per Garz. *de benef. p.* 5. *c.* 3. *nu.* 208. Rot. cor. Buratt. *dec.* 300. *num.* 7. & cor. Merlino *dec.* 157. *nu.* 14. *in fine*, & *in recent. decis.* 101. *n.* 7. *p.* 1. cum aliis in Hydruntina Canonicatus 25 Junii 1649. coram Eminentiss. Card. Otthobono.

7. Et quod idem Coadjutor obtineret Beneficium simplex in alia Ecclesia personalem residentiam non requirens, cujus fructus pariter 24. ducat. non excedunt, sufficienter apparet respectu valoris ex taxa Beneficiorum facta per R. C. Apostolicam, & ex duobus Testibus formiter examinatis. Cùm tamen ad dictum effectum quælibet levis probatio videatur sufficiens, Garz. *de benef. part.* 6. *cap.* 1. *nu.* 167. Rot. cor. fel. mem. Greg. XV. *decis.* 78. *num.* 4. Cavaler. *decis.* 33. *n.* 3. Buratt. *dec.* 255. *n.* 13. & *in rec. dec.* 572. *n.* 4. *p.* X. *dec.* 10. *nu.* 5. *p.* 2. & *dec.* 512. *n.* 1. *p.* 3. & fuit dictum in Placentina beneficii 15. Junii 1648. cor. me.

8. Et quod sit Beneficium simplex non solum desumitur ex præsumptione juris, quod omnia Beneficia reputentur simplicia, Abb. *in c. recolentes circa finem de stat. Monac.* Rot. *in rec. dec.* 699. *n.* 3. *p.* 2. cum aliis adductis in Leodien. beneficii 22. Junii 1648. cor. R. P. D. meo Verospio. Sed etiam ex pluribus Provisionibus uti de simplici factis ad favorem Canonicorum ejusdem Cathedralis, qui illud unà cum Canonicatu retinuerunt, & signanter, ex præsentatione, & nominatione ultimo loco emanata ad favorem ipsius Coadjuti admissa etiam ab Ordinario, quæ beneficii qualitatem benè demonstrant Bald. *in l. si maior n.* 3. *C. ne de stat. defunct.* Dec. *cons.* 126. *n.* 1. Rot. coram Seraph. *dec.* 1095. *n.* 3. *dec.* 1103. *n.* 5. & *dec.* 1120. *n.* 2.

9. Non obstat quod in limine fundationis hujus beneficii S. Secundi injunctum fuerit onus celebrandi Missas, & inserviendi Ecclesiæ, quia cùm illud possit adimpleri per substitutum, cessat objectum incompatibilitatis, ut dixit Rot. *dec.* 155. *n.* 2. *p.* 4. *rec.* & in Regien. beneficii 9. Decembr. 1639. cor. R. P. D. Bichio.

10. Minus facit quod Cacheranus provisus fuerit à Sede Apostolica per obitum Coadjuti, & cum possideat; & habeat parem Titulum dicatur legitimus Contradictor ad impediendam executionem literarum Apostolicarum. Nam cùm titulus ipsius sit posterior in data, non potest dici par, etiamsi proveniat à Papa, ut firmavit Rot. in Gadicen. Præstimonii 2. Decembris 1648. coram bon. mem. Arguelles. Imò quia idem Cacheranus impetravit Canonicatum tanquam vacantem per obitum, Andreas verò per Coadjutoriam non dicitur habere parem titulum. Nam ad hunc effectum non sufficit quod titulus procedat ab eodem fonte, sed debet esse ejusdem speciei, ut dixit Rot. *decis.* 700. *nu.* 7. *p.* 1. *recent.* & *decis.* 641. *n.* 1. & *per tot. p.* 4. in Terulen. beneficii coram Litta post Marches. *de commiss. p.* 1. *fol.* 374. *sub num.* 2. coram Duran. *decis.* 430. *num.* 9. & 10. in Vicen. Parochialis 1. Junii 1643. coram R. P. D. meo Bichio, & in dicta Hydrun-

Aruntina Canonicatus 15. Junii 1649. coram Eminentissim. Card. Otthobono.

11. Tandem pro parte Cacherani opponebatur, gratiam coadjutoriæ non esse habendam in consideratione uti registratam post impetratas ab ipso litteras. Nam ante registrationem non tribuit jus considerabile, cùm sit in manu Papæ, & ejus officialium illam non admittere; cassare vel lacerare, ut advertit Paris. *de resignat. lib. 2. quæst. 24. n. 7. & l. 8. q. 7. n. 196.* Gonzal. *ad reg. gloss. 15. §. 2. nu. 35. & 33.* Garz. *de benef. part. 4. cap. 5. num. 16.* Sarnen. *super reg. de jure quæsit. non toll. quæst. 7. num. 2. & quæst. 20. in fine*, Rot. *decis. 91. n. 3. part. 1. divers. repetita ead. part. decis. 101. in fine, & dec. 794. num. 2. & in recent. 68. num. 6. part. 5.* Inde quia ante registrationem nullum jus considerabile tribuit, ejus mentio, seu derogatio Regulæ de jure quæsito non tollen. necessaria non est, ut inquit idem Sarnen. *super d. reg. quæst. 20. num. 3. vers. quia antequam*.

12. Et licèt replicetur ex adverso supplicationem non apparere laceratam, & potentiam lacerandi longè differre ab actu lacerationis, ex adductis per Natt. *consil. 104. n. 2. vers. non enim*, Rot. *dec. 534. n. 3. recent.* Tamen idem videtur esse quod Papa mandet supplicationem lacerari, & quod medio tempore alteri provideat; nam providendo censetur implicitè declarare, quod prima gratia non debebat habere effectum suum, ut benè in simili ponderat Gabr. *cons. 186. n. 59. lib. 1.* Rot. *dec. 795. n. 15. p. 1. divers.*

13. Hujusmodi fundamentum, quod plenè, & concludenter ab allegante probari deberet, deducebatur ex partita extracta ex libro registratoris, in quo supplicatio adnotata legitur de mense Martii 1650. & sic post obitum Coadjuti secutum de mense Novemb. 1649. & expeditas literas à Cacherano; sed talis probatio visa fuit Dominis non sufficere in præsenti casu, quia descriptio in libro non concludit registrationem fuisse factam de eo tempore, quo reperitur adnotata, cùm hujusmodi supplicationes non soleant semper statim describi, sed aliquando notentur post quatuor, & quinque menses, postquam in registro secreto fuerunt registratæ, ut deponit Laurentius Officialis publicus Datariæ, & Registrator supplicationis controversæ, qui cùm fuerit ex adverso inductus, & serv. serv. examinatus rectè probat contra inducentem, Gabr. *de testib. concl. 5. n. 14.* Rom. *cons. 104. sub n. 6.* Sord. *decis. 284. n. 18.* Rot. coram Seraphin. *decis. 295. num. 6.* & coram Burat. *decis. 553. eod. num.* & in Assisien. pecuniaria coram Manzanedo penes Cenc. *de Censib. decis. 129. n. 2.*

14. Vel saltem negari non potest quod attenta prædicta depositione probatio Cacherani remaneat turbida; Itaut non valeat retardare executionem anterioris gratiæ Apostolicæ ad favorem Andreæ, Rot. coram Burat. *dec. 805. n. 20.* & in Eugubina pensionis cor. Mana. apud Posth. *de manuten. decis. 109. n. 4.* cum aliis per Marches. *de commis. p. 5. c. 1. fol. 325. n. 115.*

15. Et simili responsione tollitur objectum deductum ex partita libri Componendæ, nam in dicta partita concludit quidem tempus descriptionis non autem solutionis, cùm possit esse quod Minister distulerit illam adnotare, quæ sola possibilitas efficit quod probatio non dicatur concludens, Rot. in Concorden. Scholastria 13. Novembris 1613. coram Pirovano, *& in recent. decis. 413. num. 3. part. 5.* Et cùm vis consistat in tempore, probatio debet esse concludens etiam respectu temporis, *cap. in præsentia de probat.* Rot. *dec. 371. num. 3. part. 4. tom. 2. in recent.* in Abul. Portionis 14. Junii 1647. coram me, & in Melevitana Census 11. Februar. 1650. coram Eminentiss. Card. Otthobono.

Et ita decisum partibus hinc inde informantibus.

DECISIO CXI.

Sacra Rota Romana coram R.P.D. Celso,

Placentina, seu Abulen. Decimatum.

Lunæ 16. Maii 1651.

§. 1. INformantes pro Decano, & Capitulo Placentino, & Parocho de Paraleda, & lit. consort. non revocabant in dubium, quod testes pro Monasterio examinati concludenter probant immemorabilem quasi possessionem percipiendi decimas in territorio de Alaraa, sed excipiebant eosdem testes fuisse nulliter examinatos, & convinci de mendacio, ex quo territorium prædictum est de dominio Monasterii, & Monachorum Vallis Ecclesiæ, qui propterea non possunt ex ejusdem territorii fructibus decimas prætendere, ne detur actio, & passio in eodem subjecto, contra text. *in l. Uranius, ff. de fidejuss.* Rot. *dec. 23. n. 1. p. 2. divers.*

2. Verùm prædictis non obstantibus adhuc dd. præstiterunt in resolutis: nam nullitas examinis deducta ex eo, quod Testes fuerint examinati, coram receptore recusato, cessat per comparationes ex adverso factas coram eodem, per quas censetur à dicta recusatione recessum, *c. gratum de offic. deleg.* Abb. *in c. cum speciali n. 12. in fin.* ibique Franch. *n. 47. versic. secundo esset, de appel.* Butr. *in cap. ab Apostolica n. 6. de offic. deleg. in 6.* Viv. *com. opin. concl. 866. n. 22. vers. sed si post recusationem*, Rot. in Toletana jurisdictionis 24. Martii prox. præt. vers. coram R. P. D. Otthobono.

3. Et tamen recusatio deducta data in sum. Capituli sub num. 8. non erat attendenda uti facta à Joanne Serranio, de cujus speciali mandato procuræ non constat prout requiritur ad hunc effectum, ad text. *in leg. non solum ff. de procur.* Paris. *cons. 31. n. 112. lib. 5.* Rota coram san. mem. Greg. *decis. 368. n. 1.* ibique Add. *n. 8. & in recent. dec. 440. n. 1. p. 2. & dec. 233. eod. n. p. 5.* quæ est Duran. *dec. 178. n. 1.*

4. Prætensio verò quod territorium controversum sit proprium Monasterii Vallis Ecclesiæ, & proinde non possit idem Monasterium ex eo percipere decimas visa fuit dd. non relevare, cum quia attenta immemorabili potest allegari particularis conventio inter Monachos, & conductores de solvendo decimam contra ipsos exercere possit, Bald. *in l. 1. n. 3. vers. nam ista ratio, C. de servit. & aqua, & cons. 24. in fin. lib. 4.* Socin. *cons. 86. num. 12. eod. lib.* Rolan. *cons. 66. n. 40. & seqq. lib. 5.* Menoch. *de præsumpt. l. 3. præsumpt. 131. nu. 44.* Pereg. *de jure fisci lib. 1. tit. 2. n. 61. vers. item æquivalet*.

5. Tum etiam quia illæ non percipiuntur ex bonis, quæ propriis manibus, & expensis coluntur, sed ex terris aliis locatis, & à conductoribus, & arrendatariis detentis, qui proculdubio tenentur ad decimas, gloss. *in Clem. 1. verbo excolendas de decimis, & in q. 1. verbo coloni 16. q. 1.* Abb. *in cap. tua nobis n. 53. de decim.* Socin. *cons. 93. n. 3. lib. 3.* Rot. *d. decis. 23. n. 5. p. 2. divers.*

6. Unde non applicatur regula quod actio, & passio non possint stare in eodem subjecto, quia non agitur de portione, & parte dominicali spectante ad eosdem Monachos, sed de rata, & portione diversa pertinente ad colonos laboratores, & arrendatarios, super qua jus decimandi exerceri potest, ut in simili probat text. *in l. si adultu, C. de haredit. act.* & faciunt notata per Bald. *in l. si uxor, in princ. C. bon. auctorit. jud. possid.* Modern. Perus. *de consib. q. 107. in fine versic. num actio, & passio*, Jo. Mar. Novar. *q. forens. l. 1. q. 58. n. 3. vers. sed si agitur*.

7. Non enim est novum quod in materia decimarum diversimodè judicetur de fructibus, prout spectant ad Dominum fundi Decimatoris, ac prout spectant ad conductorem, seu colonum, ut probatur ex text. *in cap. dilecti de decimis, glos. in Clem. 1. verbo excolendas*, ibique Vitalin. *num. 20. & seqq.* Imol. *n. 13. & 14. eodem tit.* Abb. *in c. à nobis n. 1. & seq. & in cap. tua nobis num. 1. 6. & 14. de decimis*, Moner. *eodem tract. cap. 5. qu. 1. num. 2. & 13. cap. 6. q. 4. n. 39. & seqq.* Suar. *de Relig. tom. 1. lib. 1. c. 59. n. 13.* Azor. *instit. moral. p. 1. lib. 7. cap. 27. q. 27.*

8. Prout pariter non applicatur Text. ex adverso adductis *in c. licet ii de decimis*, quia ibi solum deciditur, quod exemptio à decimis concessa pro terris, quæ propriis coluntur manibus non extenditur ad terras, quæ aliis dantur excolendæ, & ideo coloni Partiarii, & Censuales privilegiatorum simpliciter de non solvendo decimas tenentur decimas solvere de parte sua, ut not. Anch. *in eod. cap. 3. n. 1.* Abb. *n. 2.* Zabarell. *in Clem. un. col. 5. versic. 22. quæro eod. tit.* Cancer. *var. res. p. 1. c. 23. n. 4.* Barbos. *de jur. Eccles. lib. 3. cap. 26. §. 3. n. 19. & 39. & seq.* Rota coram Seraph. *dec. 187. n. 2. & 3.* In præsenti autem casu non agitur de privilegio exemptivo à solutione decimarum, sed de jure exigendi vigore immemorabilis, quæ ut latè firmatur in decis. hujus causæ habet vim veri, & legitimi tituli, ac privilegii Apostolici etiam contra habentes intentionem fundatam à jure, Rota post 2. vol. cons. Farinac. *dec. 303. n. 3.* & cor. Pen. *decis. 103. eod. num & seqq.* & firmatum fuit in Conchen. decimarum de Guazeuenan. 31. Maii 1617. coram bon. memor. Patriarcha Manzanedo, & includit meliorem titulum de mundo, Rot. *dec. 27. n. 8. p. 4. tom. 2. recent. & dec. 150. n. 4. & seqq. p. 5.* & fuit dictum in Zamoren. anniversariorum 4. Julii 1646. cor. R. P. D. meo Meltio.

9. Et eo facilius inclinarunt DD. pro confirmatione sententiæ Rotalis Contra Capitulum Placentinum, & Parochum supradictum, quia tantum abest quod territorium de Alarza, super quo cadit controversia sit situm intra limites Parochiæ de Paraleda, quòd imò ex rationibus, & fundamentis deductis in decisionibus hujus causæ RR. PP. DD. mei Bichio, & Peutingerio, appareat de contrario, itaut prætensa assistentia juris nullo modo possit juvare Parochum, *cap. ad decimas de restit. spoliat.* Rot. coram Coccin. *dec. 16.*

numer.

numer. 1. & 2. & *in recentior. decis.* 124. *numer.* 2. *part.* 5.

10. Non obstat, quòd ex instrumento donationis factæ per Civitatem Abulen. ad favorem eorundem Monachorum constet de initio acquisitionis, & sic esset immemorabilis, quia instrumentum prædictum respicit dumtaxat dominium plenum territorii, non autem jus decimandi, quòd uti diversum, & independens ab ipsa re, & à territorio prædicto, nec comprehendebatur in dicta donatione, ut in his terminis firmavit Rot. in Toletana decimarum de Capilla 2. Martii 1648. coram Rev. P. Dom. meo Verospio, nec poterat ullo modo comprehendi ex defectu potestatis, cùm Civitas uti laica esset dicti juris omninò incapax, per text. *in cap. tua, & cap. dudum de decimis*, Rot. in Ravennaten. seu Ferrarien. decimarum 25. Februarii, & 26. Junii 1647. coram R.P.D. meo Cerro.

11. Minus relevat recantatum objectum non integræ transportationis actorum desumptum ex eo, quod Actuarius dixerit se aliquid extraxisse de lite, nam id evenit non quia omnia acta non fuerint integrè transportata, sed quia processus non fuit coram eo absolutus facto partis adversæ, quæ curavit causam in Curia committi antequam ille compleri potuerit, ut firmatur in utraque decisione hujus causæ coram R.P.D. Bichio.

12. Demum quod non fuerit citatus Episcopus Abulen. cessat ex facto, quia postquam ipse venit ad causam semper citatus fuit Alphonsus de Salazar Procurator ab eo constitutus, ut apparet ex revolutione processus, quæ optimè probat hujusmodi affirmativam ex adductis per Mascard. *de probat. conclus.* 298. *n.* 8

13. Cætera longa serie deducta, vel non indigent responsione, vel remanent abundè sublata ex decisionibus in causa factis, ideò DD. perstiterunt in decisis partibus hinc inde informantibus.

DECISIO CXII.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Celso.

In causa Toletana Nivis.

Luna 13. *Februarii* 1652.

§. 1. RESponderunt DD. pro confirmatione decreti, seu sententiæ de Patribus: Nam quatenus concedit Fratribus, & Monasterio S. Mariæ de Athocia, ut possint recolligere, & congregare nivem, & gelu in ea quantitate, quæ est necessaria pro usu proprio. Justitia illius non potest controverti, cum nix omnibus pateat, & unicuique illam reponere licitum sit, ut inquit Parlador. *rer. quotid. lib.* 1. *c.* 3. §. 1. *num.* 14. Guttierez *de gabellis part.* 35. *num.* 54. & *sequent.* Lassari *de decim. vend. & permut. cap.* 1. *num.* 30. *vers. & hinc est*, & faciunt adducta per Gizzarell. *decis.* 34. *num.* 1. & *seqq.* licet loquatur ad alios effectus.

2. Nec obstat Privilegium Regis super hujusmodi recollectione concessum Paulo Xarquies Appaltatori, ejusque successoribus privativè quoad omnes per quod in specie prohibetur Ecclesiasticis, ne nivem congregare audeant, nam illud uti nullum, & invalidum ex defectu potestatis laicalis in personas Ecclesiasticas non venit attendendum, *cap. quamquam de censib. c. Ecclesia S. Mariæ*, ibique Dec. *nu.* 7. Fel. *n.* 80. *vers. non obstat de constit. Can. benè quidem* 96. *dist. Anth. cassa*, & ibi DD. *C. de sac. san. Eccl.* Abb. *in cap. à nobis n.* 4. & *seqq. de sent. excom.* Bursat. *cons.* 93. *n.* 20. *lib.* 1. Alex. *cons.* 250. *n.* 1. & *seqq.* & *cons.* 251. *n.* 3. *lib.* 2. Hond. *cons.* 3. *n.* 23. *lib.* 1. Lap. *alleg.* 108. *n.* 14. *vers. aut fane*, Marant. *disp.* 8. & *seqq.* Boer. *decis.* 231. *n.* 8. & *alt.* Rot. *in rec. dec.* 228. *nu.* 8. *p.* 4. Romana, seu Januen. locorum montium 26. Junii 1648. coram R.P.D. meo Cerro, & ultra plures, quos adducit Carol. de Grass. *de effect. Cler. eff.* 2. *per tot.* disponit S. Conc. Trid. *sess.* 25. *de refor-*

3. Quatenus verò, idem Decretum prohibet Fratribus mercaturam, & venditionem, illius justitia controverti non potest, quia innititur dictamini rationis, & Canonicæ dispositioni prohibenti Clericis, & personis Ecclesiasticis hujusmodi negotiationem, *cap. fin. de vit. & honest. Cleric. cap.* 1. & *cap. secundum instituta ne Clerici, vel Monachi can.* 1. & *seqq.* 88. *dist.* Nat. *cons.* 530. *n.* 12. & *seq.* Menoch. *cons.* 32. *n.* 12. Redoan. *de spol. quæst.* 2. *nu.* 34. & 86. Molin. *de contr. disp.* 342. *n.* 8. Rot. coram Burart. *dec.* 908. *n.* 7

4. Unde cùm ex prædictis Justitia sit clara, & indubitata, & validitas resultet ex resolutione Processus, meritò responsum fuit pro confirmatione, Altera tantùm Parte informante, &c.

DECISIO CXIII.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Bichio.

Placentina, seu Abulen. Decimarum.

Luna 12. *Decembris* 1650.

§. 1. IMmemorabilis quasi possessio Patrum, & Monasterii Vallis Ecclesiæ percipiendi Decimas, & primitias in Territorio de Alrza apparet sufficienter justificata ex pluribus testibus for miter examinatis deponentibus se per annos 40. & ultrà vidisse semper Patres exigentes præfatas decimas scientibus, & patientibus Canonicis Ecclesiæ Placentinæ, & Parocho de Paraleda, seu Illi Mi... , & ita audivisse à suis majoribus, qui ab eorum Antecessoribus idem audiverant, quodque in contrarium, nihil unquam auditum fuerit coarctando negativum, quod aliter esse non possit, quin ipsi scirent, & attestando de publica voce, & fama, juxtà requisita glos. *in cap.* 1. *verbo memoria de præscript. in* 6. quam sequitur Host. *in cap. quid per noval. col.* 2. *vers. Nam, & privilegiatus*, ibique Card. *n.* 3. *de verbor. signif.* Covar. *in cap. possessor. part.* 2. § 3. *nu.* 7 *de reg. jur. in* 6 Rot. coram Cavaler. *decis.* 56. *num* 8. & *in recent. decis.* 502. *eodem num. part.* 4. & *decis.* 50. *num.* 7. *part* 7. & fuit dictum in Pampilonen. juris nominandi Vicarium 14. Decembris 1648. coram R.P.D. meo Otthobono.

2. Undè meritò responderunt Domini pro confirmatione sententiæ Rotalis; Nam illa attenta cessat assidentia Juris, quam prætendit Parochus super decimarum exactione, esto quod bona probarentur sita intra limites suæ Parochiæ, ad not. per gloss. *in cap. in aliquibus, versic. quia Clerus de decim.* Rebuff. *eod. tract. quæst.* 13. Monet. *cap.* 5. *n.* 107. *versic. tertia conclusio*, Marescot. *variar. resol. lib.* 1. *cap.* 52. *num.* 38. Rot. post secundum vol. cons. Farinac. *decis.* 303. *num.* 1 Cresc. *tit. de decimis decis.* 1. *nu.* 2. & *seqq* Pen *decis.* 137. *num.* 1 & 2. Caval. *dec.* 1. 656 *n* 80. And. *decis.* 39. *n.* 5. Duran. *decis.* 21. *n.* 7. cum aliis adductis per Aid. ad sanct me o Gregor. *decis.* 312. *nu.* 4. *vers. Item assistentia*, & per Modern. *de manutent. observ.* 45. *n.* 22. & *seq.*

3. Habet enim Immemorabilis vim veri, & tituli, ut inquit Gabr. *de præscrip.* . *concl.* 1. *num* 14. Gozad. *cons.* 8. *sub nu.* 37. *vers. & est ratio*, Mandos. *cons.* 26. *nu.* 21. & *cons.* 36. *nu.* 10. Caputaq. *decis.* 353. *part.* 2. Et inducit præsumptionem dispensationis, & privilegii Apostolici, ac recipit fomentum lege, glos. *in cap. super quibusdam verbo non extat, de verbor. signific.* Fel. *in cap. cum olim n.* 2. *post med. versic. Præterea de præscript.* Dec. *cons.* 85. *n.* 2. *vers. his tamen non obstan.* Rol. *cons.* 66. *n.* 40. & *seqq lib.* 1. Rot. coram Pen. *dec.* . 103. *n.* 3. & potest vigore illius allegari melior titulus de mundo, per text. *in l. si annis diutur. ff. si servit. vendic.* Rot. *in recent. decis.* 614. *sub num.* 1. *vers. & meritò part.* 2. *decis.* 27. *num.* 8. *part.* 4. *tom.* 2. & *dec.* 150. *num.* 4. & *seqq part.* 5.

4. Imò ultra immemorabilem habent Patres amplissima Privilegia Bonifacii VIII. Martini V. Sixti IV. & aliorum Pontificum sæpiùs canonizata per decisiones, & sententias Rotales, in quibus conceditur Jus percipiendi præfatas decimas; Ita ut de pertinentia illarum non valeat dubitari, *cap. cùm contingat in fine*, ibique glos. *verbo rationabilis causa de decim. cap. dudum de privileg.* Cassad. *decis.* 1. *eod. tit.* & *in recent. decis.* 103. *n.* 3. & 4. & *decis.* 193. *à n.* 8 *part.* 7

5. Nec dicatur quòd Privilegia prædicta excludant immemorabilem, quæ pro sui substantia supponit negativam principii. Quia id benè procederet, si initium desumeretur ea Privilegiis; secus verò cùm fundamentum fiat in immemorabili, & Privilegia deducantur tantummodò ad corroborationem, & ad majorem cautelam, *cap. cum personæ*, ibique gloss. *verbo munitus de privil. in* 6. Dec. *cons.* 271. *num.* 19. Rot. *in recent. decis.* 27. *num.* 55. *part.* 4. *tom.* 2. in Constantien. Jurisd. 16. Novemb. 1607. coram Ortembergo in Toletana decimarum 16. Martii 1648. coram me, & in Bonon. Archipresbyteratus 25. ejusdem Mensis, & Anni coram R.P.D. meo Corrado.

6. Nam immemorabilis includit tempus infinitum, à quo licèt dematur quodlibet tempus finitum semper remanet infinitum, sive præscripto immemorabilis, Oldrad. *cons.* 254. *num.* 18. & *seq.* Molin. *de Hisp. primog. lib.* 2. *cap.* 6. *nu* 46. & 47. Rot. coram Seraph. *decis.* 1367. *num.* 3. & 4. coram Pen. *decis.* 141. *eisdem numeris.*

7. Non obstat, quòd testes deponentes de immemorabili fuerint examinati coram Judice recusato; Nam cessat objectum, tum ex eo quòd recusatio non fuit facta ante litem contestatam, nec præcessit examen, *l. apertissimi C. de judic.* glos. *in cap. pastoralis, verbo potestate, de ex. epi.* Marant. *de ord. Judic.* *p.* 6. *ver-*

p.6.verbo,& quandoque appellatur,n.26. Covar. *pract.qu.cap.26 nu.1.* tum etiam quia per comparitionem ex adverso factam coram eodem Judice, & inductionem aliorum testium, non repetita protestatione censetur à recusatione recessum, *cap. gratum de off.deleg.cap. solicitudinem, de appel.* Rot. *divers. decis.563.num.3. & 4. part.....* & coram Seraph. *decis.961.num.2 & decis.1057.num.5. & seq.* & in Tridentina decimarum 21. Junii 1610, coram Sacrato penes Marchesi. *de comm.tom.2.fol. 387. num. 1,*

8. E contra verò non obstante testes pro Capitulo, & Parocho examinati; Quia quoad primum, & secundum examen nullitas est defectu citationis ad videz. illos jurare, *cap. 3,* ibique DD, *de restit.* Caputaq. *decis.574.num.3.par.3.* sanct. mem, Gregor. *dec.268.n.2. & in recent.dec.254.n.20.p.7*

9. Ultimum autem factum fuit in loco Peraldæ qui nec in citationibus, nec in prætensis notificationibus legitur ullo modo expressus, ut prout necessarium erat ad hoc, ut citati potuissent assistere examini, And. *decis.41.n.5.* Comitol. *decis. 108.n.31,* Burat. *decis.506.n.3. & in recent.decis.686.n.5. in fin. part.5. & decis.655,n.3.p.2,*

Cætera benè tolluntur per decisiones in causa factas, ex quibus conclusum fuit pro confessiona sententiæ Rotalis, altera tantùm parte informante, &c.

DECISIO CXIV.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Tarraconen.

In causa Melevitana nullitatis Professionis,

Lunæ 13. Januarii 1653,

§. 1. QUamvis Rota sub die 10. Decembris 1649. existimaverit Professionem emissam per Marchionem Petrum Corsinum in Religione Hierosolymitana validam fuisse, non obstante defectu integri Anni novitiatus, ac omissione ornatus cinguli militaris, ex quibus solummodò invaliditatem prædictæ professionis resultare prætendebatur ex adductis in ipsa decisione. Attamen re proposita super eisdem, pluries causa utraque parte acerrimè informante ob varias probationes per prædictum Petrum posteà factas, ab hujusmodi resolutione hodie Domini recedendum esse resolverunt,

2. Nam ex prædictis probationibus clarè colligitur hujusmodi professionem fuisse per vim, & metum extortam, dum Testes examinati optimè concludunt, quòd dictus Petrus toto tempore, quo in conventu commoratus fuit ad effectum annum probationis peragendi semper publicè, & palàm dixit, & declaravit in prædicto Conventu dumtaxat commorari ad hoc ut bon. memor. Corsino ejus Patruo ita mandanti satisfaceret, & obtemperaret, non autem ad effectum suscipiendi habitum regularem, ac professionem in Religione emittendi. Hocque actibus positivis comprobavit, dum bis è Conventu, nulla emissa professione, discessit omnibus propalando se nolle esse Religiosum, & hac de causa omnia mobilia, quæ ad proprium usum ibidem detinebat, vendidit, protestando se nunquam ad Conventum redditurum ex aversione quam erga Religionem habebat, quinimò ad professionem ipsam non spontè devenit, sed coactè, & cum lacrymis, attento quòd ejus Patruus ita jussit, & voluit, ut deponunt prædicti Testes examinati ejus Summat. num. 3. & seqq. Qui ulterius dicunt, quòd post professionem dictus Petrus in eodem animo permansit dum omnibus publicè propalavit hujusmodi professionem fuisse per vim, & metum ab ipso extortam, itaut nullo modo sustineri possit, cum ipse nunquam habuerit animum emittendi professionem, & ob id gratias Deo reddidit audito, quòd Religio ejus Professionem acceptare noluit. Ex his enim cum appareat Petrum tam ac in ipso actu, quàm post Professionem habuisse aversionem à Religione, ut desumitur ex supradictis facti circumstantiis, ex quibus resultare claram metus probationem, advertit Rota *decis. 779. per tot. part. 3. recentior.* & in Messanen. nullitatis Professionis 23. Martii, & 20. Novembris 1645. coram Reverendiss. Domino meo Peutingerio, dicendum est professionem non spontè factam, sed coactè per vim, & metum à Patruo eidem incussum nullo modo validam esse, cùm nullum bonum sit, nisi voluntarium, per gloss. *in cap. præsens Clericus 22. quæst.3,* & in terminis pluries respondit Rota coram Gregor. *decis.326.per tot.* ac coram Reverendiss. P.Dom. meo Peutingerio, in dicta Messanen. nullitatis Professionis, & in Ulixbonen. pariter nullitatis Professionis 16. Junii eodem anno coram Reverendissimo Salamantino, ac 29. Januarii, & 10. Decembris 1646. coram bon. mem. Arguellea.

3. Ulterius ponderabant DD. ad comprobandum hujusmodi metum, quòd Petrus, qui spatio 15. Mensium quo in Conventu permansit, semper constanter dixerit nolle professionem emittere. Imò ab illo discesserit deliberato animo non profitendi, reversus posteà ad Patruum, illicò nulla extrinseca compellente causa ad professionem devenit. Undè est prorsus inverisimile, quòd spontè, non autem coactè hunc actum fecisset, quàm inverisimilitudinem pro metu præsumendo aliàs admisit Rota coram Gregorio *dicta decis.326.num.6.versic. & multum in eo valet argumentum, ac decis.643. num. 19. in fin. versic, Ad metus autem probationem part.1.recent. & decis.86.num.16.& sequen.* coram Buratto, & in dicta Ulixbonen. nullitatis Professionis 29. Januarii 1646. §. decimo, addebat unus ex Dominis. Et quod adimit omnem difficultatem circa vis, & metus probationem est epistola conscripta ab eodem Patruo, hujusmodi coactionem factam Petro fassua fuit: ibi, *con questa controversia si venne à me, la quale io accommodai con la promessa fattami dal Marchese d'accettar la ratificatione; e con il forzare Fr. Pietro à far la professione,* & infra, *Et io in coscienza sarei obligato ad ajutarlo come Auttore, che contro sua voglia abbia presa la Croce, e fatta la Professione.* Ex quibus verbis clarè desumitur professionem fuisse coactivam, & consensum metu extortum à Petro; Unde nefas est dubitari, quin metus sit sufficienter probatus, ut firmant Monald. *consil. quinto nu.8. lib. secundo,* Barbos. *in suis vot. decis. vot. 16. num. 55.* quibus stantibus, non videtur discutienda causa ipsius metus, & an fuerit cadens in constantem virum; cùm hæc discussio sit admittenda, quando ex facto non resultat metus probatio, Abb. *in cap. nonne 5. num.1. post med. vers. non obstat,* text. & ibi Felin. *numer.22. versic. sed intelligitur de præsumpt.* cujus dictum sequuntur Marsil. *singul.547.nu.2.* Monald. *dicto cons. 5.num.45. & 46.lib. secundo,* Barbos. *vot.5.numer.40.lib.1.* & meritò quia metus nil aliud est, quàm mentis trepidatio præsentis, vel futuri mali, ad text. *in l. 1. ff. de eo quòd met. caus.* & gloss. *in cap. unico verb. vis, eodem tit.* Ex quo sufficit quòd de his adsit justa suspicio, ut notant in *l. final. num. secundo Cod. de Jur. deliber.* cum aliis relatis per Gregor. *decis.374.num.17. & 18.* sola enim timoria suspicio in animo impressa metum inducit, & liberum consensum tollit, Dec. *consil.499.num.10.* Bald. *consil.165. numer.5.* & Mascard. *de probat. conclus.1555.numer.57.* Sanchez *de matrimon. lib.4. disp.1.num.17*

4. Nec dicatur quòd ad invalidandam promissionem requiritur metus cadens in constantem virum, de quo per gloss. *in cap. si quandoque 15. quæst.6. in verb. per metum, & l. continet, & l. nec timorem ff. de eo quòd met. caus.* Nam ultra deducta in §. præcedenti ad hunc effectum sat est metus reverentialis, quem Petrus erga Patruum habebat etiam absque minis propter libertatem ad hunc actum requisitam, ad gloss. *in cap. præsens 20.quæst.13. in verb. Patrem in fin.* & firmat Elig. Bas. *in suo tract. flor. tot. theolog. in verb. metus num. 3.* Rodriquez *quæst.regul.tom.3.quæst.17.art.18.* Ciarlin. *controv. lib.5 cap.108.num.27.* ac de metu reverentiali Pædagogi jam officio functi in puero 15. annorum, tradit Barbos. *dicto lib. 1. vot.1.num.41. cum seqq.* cum aliis per Rot. coram Merlin. *decis.490.num.2. & 3.* ac in dicta Ulixbonen. nullitatis Professionis 10. Decembris 1646. §. *& quicquid sit,* ac in dicta Bargen. nullitatis Professionis 16. Aprilis 1649. §. *quæ omnia,* coram bon. mem. Arguelles.

5. Nec hæsitandum est quin Petro adesset metus reverentialis erga Patruum. Tum quia certum est in Nepote semper cadere dictum metum reverentialem, ut firmant Ancher. *consil. 339. numer. primo,* Cravet. *consil. 976. numer. 57* Menoch. *consil. 1. numer.492.* Gutier. *consil. decimosexto, numer. decimoseptimo,* Sanchez *dicto lib. quarto, disputat. sexta numer. 34.* Grass. *de exceptionib. except. undecima, numer. 35.* Pas. *de jur. patr. pot. part. tertia, cap. secundo, numer. 37. in fin.* cum aliis adductis per Rotam *decis.315. numer. quinto, part. quinta recentior.* Tum etiam quia de hoc concludenter deponunt Testes examinati, qui dicunt prædictum Petrum fuisse semper obsequentissimum, prout exitus comprobavit, dum obtemperando dumtaxat Patruo professionem emisit, attenta præsertim qualitate personæ ipsius Patrui, non solum respectu severæ naturæ, sed etiam respectu ejus auctoritatis, & virtutis, quibus si morte præventus non fuisset ad majores honores, & dignitates adscriptus esset, quæ qualitas personæ juncta cum metu reverentiali efficaciorem reddere timoris probationem animadvertit Rota coram Gregor. *decis.384. numer. 56.* Dec. *in cap. quæsitum n.30. de offic. deleg.* Abbas *in cap. cum virum 12. nu. 8. vers. ad idem de regular.*

6. Ultra quòd ex abundanti in præsenti metum adfuisse cadentem in constantem virum satis patet ex eo, quia Patruus Petro comminatus fuit ejus perpetuam indignationē, si professionem non emitteret, ut deponunt Testes: ibi, E

tu

più volte minacciò di voler esser obedito, altrimente facesse pensiero di non aver mai bene, e di non se gli apparecchiare cosa alcuna, e sarebbe sempre stato in sua disgrazia, &c. Ex quibus minis licet dici nequeat fuisse inductum metum cadentem in constantem virum, nihilominus hoc procedit quando comminata indignatio, & miseria non diu permanenda erat, sed aderat spes futuræ reconciliationis; secus autem est, si minatus verè timeret diuturnam fore indignationem, ac semper se habiturum Patruum indignatum, prout in casu nostro deponunt testes, quo casu consideratur metus cadens in constantem virum, ut distinguendo explicat Sanchez *dicto lib. 4. disputat. 6. numer.* 14. & sequitur Diana *resolut. moral. part. 3. tract. 4. resolut.* 20. *versic. sed aliqui*, Peyr. *in tract. de matrim. lib. 4. cap. 4. cap. 5. numer. 6. & sequent.* ubi conciliantur contrariæ opiniones. Quinimò ad hunc effectum persuasiones, & importunas instantias cum metu reverentiali conjuncto provenienter ab eo, quem reveremur, satis esse probant Sanchez *dict. lib. 4. disput. 7. num. sexto*, Cabrer. *de met. libro secundo, cap.* 10. *numer.* 15. Barbos. *lib. 2. vot. 16. num.* 30. Covar. *de Sponsal. part. 2. cap. tertio*, §. 6. *in fin.* cum aliis per Rot. *decis.* 105 *num. 3. part. 3. recent.* Gregor. *dicta decis.* 326. *nu.* 13. & in dicta Ulixbonen. nullitatis professionis 29. Januarii 1646. §. 4. *concurrunt*, Unde quando supradicta de per se non sufficerent ad probandum metum, simul tamen injuncta efficere plenam probationem in terminis firmavit Rot. in dicta Ulixbonen. 10. Decembris 1646. sub §. *ex quibus satis apparet versic. præsertim quia*, prædictis enim concurrentibus nec minæ desiderantur, Garz. *de nobil. glos.* 17. *num.* 18. Ciarlin. *controv.* 108. *n.* 4. & multò minus sunt necessariæ cum requisitis cumulatis à Sanchez *de matrim. lib. 4. disput. 1. num.* 10. quæ tunc debent concurrere quando solæ minæ dederunt causam timori, Gregor. *decis.* 374. *num.* 14. Ruin. *consil.* 122. *num. 9. lib.* 4. Barbos. *lib. 2. vot.* 16. *n.* 44. & 58

7. Nec obstant, quod aliqui testes dicunt, quod dictus Petrus post emissam Professionem cum Patruo associatus hilari vultu accessit non solum ad Oratorem Religionis, sed ad alios Equites ejusdem notificando prædictum actum ab ipso sponte gestum. Quia hoc evenit in præsentia Patrui, qui metum impellebat: Undè hujusmodi actus ut meticulosus etiam præsumendus sit stante eadem causa metus, *cap. 1. cum gloss. in verb. post modum de his qui met. caus.* Paris. *consil.* 139. *num.* 23. *vol.* 4. Mantic. *decis.* 112. *numer.* 13. *versic. Item his testibus, ac decis.* 315. *numer. 9. part. 5. recent. & part. 7. decis.* 172. *numer.* 43. cum aliis adductis in dicta Messanen nullitatis 24 Novembris 1642. §. *fin.* coram R.P.D. meo Peutingero. Ultra quòd pluries creditur duobus Testibus deponentibus super metu, quàm mille super spontanea voluntate Innoc. *in cap. super his num. 2. de renunc.* Menoch. *de præsumpt. lib. 3. præsumpt.* 126. *num.* 31. Sanchez *dicto lib. 4. disput. 27. numer.* 1. Seraphin. *dec.* 841. *numer.* 7. Greg. *dict. decis.* 326. *num.* 27. cum aliis in dicta Ulixbonen. nullitatis professionis 29. Januarii 1646. §. *Nec visa fuerunt*, coram bon. memoriæ Arguelles.

8. Nec pariter obstant literæ Patruo, & Fratri ab eodem Petro conscriptæ, ex quibus resultare prætenditur, & voluntarium initium, & quòd ejus dissensus à Religione oriebatur solummodò ex interesse bursali, quòd inter fratres vigebat, non autem ex aversione à Religione. Voluntarium enim initium non probant litteræ conscriptæ de Anno 1635 & 1636. cum nihil concludant, dubiæ sint, & licet in prima facie præseferant aliqualem assensum, concludunt tamen dissensum; Interesse autem bursale excluditur ex ipsius expressa declaratione dum publicè, & palàm dicebat se nolle esse Religiosum, quamvis in Conventu permaneret non ex causa bursali, sed ex aversione, quam erga Religionem habeat, ut concludenter deponunt prædicti Testes. Et licet in prædictis literis de hujusmodi interesse aliqua habeatur mentio, hoc tamen Petrus præbebat Patruo, pro causa ut in longum protraheret coactam, & optatam ab eo professionem, hocque magis justificatur advertendo, quòd in eisdem literis ipse nunquam se restrinxit ad specificum interesse, sed semper variando varias difficultates excitabat, ad hoc ut magis differret prædictam professionem, quo circà ex his non solum excluditur metus probatus, quinimò ille magis concluditur, dum declarationes spontaneæ emissæ coram eo, qui metum incutit potiùs metum geminant, quàm enervant, ut firmant Alexandr. *consil. 99. numer. 8. lib. 3.* Ruin. *consil.* 132. *numer. 4. lib.* 4. Everard. *consil.* 19. *numer.* 17. *& seqq.* cum aliis per Barbos. *dicto vot.* 1. *num.* 104. *lib.* 2.

9. Prætereà dixerunt Domini professionem esse nullam ex defectu legitimi novitiatus, quia Petrus secunda vice discessit è Conventu animo deliberato non profitendi, ut deponunt Testes dicto Summario num. 6. Quo stante, licet annus probationis fuisset jam legitimè perfectus, tenebatur tamen pro validitate professionis novum annum peragere, ut declarat Suarez *de Relig. tom. 3. lib. 3. cap.* 14. *num.* 10. *& sequent.* Peyer. *de regul. lib. 1. tom. 2. de Prælat. quæst. 3. cap. 1. §. 2. numer.* 99 *&* 100. & admittitur in præterita decisione sub dicto §. 1. *versic. non autem animo dimittendi habitum* ea ratione, quia si annus Novitiatus inductus fuit ad hoc, ut Novitius probet onera Religionis, ac Religio vitam, & mores novitii, utique, dum ipse discedit animo deliberato non profitendi præsumendum est nolle subire Religionis onera, ideò si mutato proposito professionem emittere velit, eget nova probatione, ut ratiocinatur Lap. *alleg.* 46. *n.* 3. *in fine*, & per Rot. in d. Burgen. nullitatis Professionis 16. Aprilis 1649. in princ. coram Arguelles.

10. Quòd si conclusio superius firmata est verissima quando in actu professionis potest in Novitio considerari mutatio propositi, & voluntas omninò spontanea, à fortiori procedit in casu nostro, in quo evidentior apparuit aversio animi, & libertatem non profitendi.

11. Itaque etiam Professio uti facta non præcedente legitimo anno probationis nullius est momenti, ut sancitum est in Sacro Concilio Tridentino *sess.* 25. *cap.* 15. *de Regular.* eo magis quia in præsentis ex suprà adductis meticulosa apparet ex dispositione ejusdem Sacri Concilii *dicta sess.* 25. *cap.* 19. cum aliis relatis ibidem per Barbos. *numer. 4. & 34.* ac per Rot. in dicta Ulixbonen. nullitatis Professionis 10. Decembris 1646. §. *Quo metu dato*, coram bon. memoriæ Arguelles.

12. His itaque positis, alia insurgit nullitas prædictæ professionis tanquam factæ vigore brevis Apostolici, quod fuit subreptitiè obtentum, nam emanavit cum narrativa quòd annus probationis fuerit legitimè in Conventu completus, & tamen ex suprà adductis apparet hoc non justificari. Unde cùm fuerit falsa expressio circà ea, quæ difficiliorem reddere poterant gratiam, non est debitum intrare subreptionis vitium, Seraphin. *decis.* 508. *numer.* 9. *ac decis.* 94. *numer. 6. part. 6. recentior.* Ideò uti subreptitium nullum tribuit jus exequutori, nec supplicanti, imò caret omni effectu, Caputaquen. *decis. 39. part.* 2. Penia *decis.* 522. *nu.* 3. sicque tripliciter invalida prædicta professio remansit, nempe uti per metum extorta, ac nullo præcedenti legitimo probationis anno, necnon uti facta vigore Brevis subreptitii, ut suprà firmatum fuit.

13. Actus verò adducti ad comprobandum quòd dicta professio saltem fuisset tacite ratificata non fuerunt habiti in consideratione ad effectum inducendi prædictam tacitam ratificationem; Tum quia in hoc casu obstat regula, ut non possit ratificari, quòd ab initio de jure non subsistit, ad text. *in cap. confirmatur 16. de reg. jur. in 6.* & latè firmatum fuit in dicta Ulixbonen. nullitatis professionis 16. Junii 1642. coram Reverendissimo Salamantino. Tum etiam quia in præsenti adest defectus Novitiatus, qui cum expressam annullet multò magis tacitam irritare debet, ex ponderatis per Sanchez *de matrimon. lib. 7. disput.* 39. *numer.* 34. & in terminis Suarez *de Relig. tom. 3 lib. 7. cap. 1. numer.* 8. Navar. *lib. 3. dicto consil. 26. numer. 19. & sequentib. de Regul.* Tum pariter quia, admisso etiam sine veri præjudicio, quòd Petrus habitum gestaverit, aliosque actus solis professis convenientes fecerit spatio longissimi temporis prætermisso quòd aliqui gesti fuerunt durante eadem causa metus, dum adhuc vivebat Patruus, ideò uti meticulosi non sunt habendi in consideratione ex supra allegatis. Ex his nulla tamen inducta fuit sufficiens ratificatio, nisi Petrus sciebat ex illis resultare tacitam ratificationem, & insimul opus est, quòd gesta sint cum animo ratificandi, quòd in casu nostro desideratur, ut tenent Sanchez *dicta disputat. 37. numer.* 9. Caject. *in 2. 2. quæst. 189. art.* 5. Navar. *dicto consil. 26. numer.* 18. *& consil.* 28 *num. 7. de Regul. & Comment. 4. numer. 74. versic. Quoniam autem tria eodem tit. ac in manuali cap. 12. num.* 17. Gratian. *discept.* 440. *num.* 2. cum aliis latè deductis in dicta Ulixbonen. 10. Decembris 1646. §. *nulla adest quidem ratificatio.* Tum deinque quia ad inducendam prædictam ratificationem concurrere debebat etiam consensus Religionis cum ipsa in præsenti de casu emissam professionem antè prætensam ratificationem rejecit, tunc enim non potest Novitius professionis ab initio nullam ratificare sine novo consensu Superioris, ut conciliando contrarias opiniones firmant Surd. *consil.* 364. *numer. 47. cum seqq.* Less. *de Just. & Jur. lib. 2. cap. 41. dub. 6. sub numer. 66. in fin. versic. Adverte tamen*, & latè comprobatum fuit in mox allegata Ulixbonen. nullitatis professionis sub §. *quibus addebatur.*

14. Ultra quòd omnes actus adducti uti æquivoci, & non concludentes nullius sunt momenti, dum habemus expressum Petri dissensum, qui facit cessare tacitum consensum ab

eis

ris aliquo modo resultantem, ex adductis per Adden. ad Gregor. *decis. 385. num. 6. post med. versic. Excluditur autem, & decis. 715. num. 3. part. 2. recent. ac decis. 60. numer. 14. & seqq.* post Vivian. *de Jurepatr.* cum aliis in terminis deductis in dict. Ulixbonen. nullitatis professionis 16. Junii 1646. §. *Nec dicta*, coram Reverendiss. Salamantino, & 10. Dec. 1646. §. *cum ergo præsumptio*, coram bon. mem. Arguelles.

15. Nec aliqua vis fieri potest super petitione scutorum 10000. facta per Petrum, super qua totum consistebat fundamentum patris, dum in ea asseritur ipsum fecisse solemnem professionem. Quia prætermisso quòd dicta assertio professionis intelligi potest de facto, non autem de jure, Rota in Romana, seu Veliterna affictus 15. Martii 1652. §. *memoratæ*, coram Rev. P.D. meo Bichio, dicta petitio emanavit à quodam Procuratore carente mandato procuræ, ideò nullo modo potuit Petro præjudicare, Castr. *in l. non solùm num. 2. ff. de Procur.* Gregor. *decis. 407. num. 3.* cum aliis latè relatis *in decis. 659. num. 5.* coram Merlino, præsertim quia hujusmodi summa solvenda non erat post emissam professionem, sed quotiescumque Petro obtulerit occasio alicujus muneris honorifici, tam in Religione, quàm extra. Undè dum facta fuit dumtaxat ad consequendum commodum prædictarum pecuniarum nullo pacto importare potest ratificationem professionis, ut tenuit Rota in dicta Messanen. nullitatis Professionis 23. Maii 1642. coram R.P.D. meo Peutingero §. *pariter non obstare dixerunt*, & in dicta Ulixbonen. 10. Decemb. 1646. §. *maximè cum non sit probatu*, Et in omnem casum semper obstant conclusiones contra tacitam suprà adductæ, & præsertim regula, ut non possit ratificari quod de jure ab initio non subsistit, add. text. *in cap. confirmatur de reg. jur. in 6.* cum aliis in dicta Ulixbonen. 15. Junii 1642. coram Reverendiss. Salamantino.

16. Demum non obstat conclusio, quòd in dubio facienda est interpretatio, ita ut professio sustineatur. Quia illa procedit quando dubitatur de validitate ex alio capite, quàm ex defectu consensus, prout in præsenti, quo stante semper facienda est interpretatio pro libertate personæ, Rebuff. *consil. 78. col. ult. vers. Nec me conturbat, Deus autem voluntarios sibi elegit milites, cap. non est 15. quæst. 5. illu verò servitia contemnit, cap. jam verò 23. quæst. 6.* & advertit Rota in dicta Ulixbonen. nullitatis professionis 29. Januarii 1646. in fine.

Et ita, &c. Utraque, &c.

DECISIO CXV.

Sacra Rota Romana coram R.P.D. Albergato.

In causa Trullen. Matrimonii.

Mercurii 15. Januarii 1653.

§. 1. SUmmorum Pontificum monitis, & aliorum Principum suasionibus indulgens bon. mem. Henricus II. Lotharingiæ, & Barri Dux Serenissimam D. Nicoleam filiam primogenitam, Ludovico Guisio sponsam, ad tollenda dissidia, quæ indè ex futura Ducatuum successione excitari poterant, nuptui tradere promisit Serenissimo D. Duci Carolo Francisci Principis Vallemontani sui fratris filio primogenito, & Dotali desuper confecto instrumento vices Parochi gerente Patre Dominico Ordinis Discalceatorum viro eximiæ pietatis, de mandato fel. record. Pauli V. & Greg. XV. in illis partibus ad hunc effectum degente, fuit inter eosdem, adstantibus Serenissimis utriusque Parentibus, multisque Principibus sanguine conjunctis, cum nobiliori Procerum caterva, contractum die 22. Maii 1621. per verba de præsenti matrimonium, quòd hilari Civium, populique plausu exceptum, in festo Sanctissimæ Trinitatis proximo, prævia dispositione Apostolica repetitum, ac denuo in Capella Ducali à Reverendissimo Episcopo Trullen. solemnizatum fuit; & licet illud per subsequutam quoque copulam consummatum, ex individua vitæ consuetudine usque ad novissima Lotharingiæ bella, ac postmodum ex litteris, aliisque actibus maritalem affectum redolentibus videretur à Domino Duce Carolo comprobatum, ipse tamen de anno 1646. varias causas deducendo, & præcipuè metum sibi à Patre incussum dedit de nullitate matrimonii, & ejus validitatem tuente D. Ducissa Nicolea, ad probandum incumbentiam, fuerunt vigore remissoriæ utrique ab hoc sacro Tribunali concessæ, hinc inde plures examinati testes, quorum depositionibus hodie diligenter excussis, & maturè consideratis, Domini unanimiter censuerunt constare de validitate matrimonii; quandoquidem servata forma tam in dispensatione Apostolica, quàm in Sacro Concilio Tridentino præscripta *sess. 24. cap. 1. de reform.* appatet celebratum, ac initum mutuo amborum conjugum interveniente consensu, ex quo proindè validum censeri debet, ad text. *in cap. sufficiat 27. q. 2. c. si inter virum. c. tum apud, c. tua de sponsalibus, c. licet de spons. duorum,* Sanch. *de matr. lib. 1. disp. 18. nu. 28.* Rot. coram Burat. *decis. 713. decis. 893. per tot. & decis. 197. part. 4. dec. 130. n. 15. part. 6. recent.* Matrimonium enim à consensu in totum depêdet, ab eòque, seu verbis, vel signis exterioribus expresso formam recipit, D. Thom. *in 4. sent. dist. 26. q. 2. art. 1.* & ex eo notat Suar. *ad 3. p. tom. 3. de Sacr. disp. 2. sect. 1.* Paludan. *in 4. dist. 1. q. 4.* Card. Bellarm. *de Sacr. matr. lib. 1. contr. 2. c. 6.* Castr. Pal. *oper. mor. part. 5. disp. 2. punct. 3. nu. 2.* Rot. *decis. 124. n. 1. & 2. p. 9. recent.* & in Neapolitana Matrimonii 1. Junii 1650. in princ. coram Reverend. D. meo Tarraconen. confirmata 13. Maii 1651. coram Eminentiss. D. Card. Corrado.

2. Nec urget, quòd omissis solitis denuntiationibus fuerit contractum, nec in libro Parochi legatur descriptum, quia ad utrumque facilis patet responsio; Denuntiationes enim in indulto dispensationis expressè remittuntur; & cùm non sint de substantia, sed ad benè esse, earum defectus matrimonium non irritat, ut sæpiùs censuit Sac. Conc. Congregatio, & tradunt Hond. *cons. 72. n. 23. lib. 2.* Sanch. *de matr. lib. 3. disput. 5. num. 3.* Gratian. *discept. 83. 2. 7.* Navarr. *in manual. cap. 22. sub numer. 79.* Barbos. *de off. & potest. Episc. allegat. 32. numer. 1.* Rot. coram Seraph. *decis. 1099. num. 4.* coram Cavaler. *decis. 444. num. 3.* coram Burat. *decis. 530. num. 15. in recent. dec. 71. n. 11. part. 1. dec. 390. n. 5. part. 2. dec. 430. nu. 11. part. 4. tom. 2. dec. 493. num. 16. part. 5. dec. 193. nu. 31. part. 6.* in Valentina illegitimitatis 16 Martii 1612. coram Sanctiss. D. N. Innocentio X. & in Bononien. fideicommissi Bartholomæi de Bologninis 12. Maii 1645. §. *nec quicquam*, coram Reverendiss. Terracinen. prout nec omissa illius adnotatio quicquam facit, nam licèt ob hujusmodi incuriam Parochus incurrat culpam lethalem, Sanch. *de matr. lib. 3. disp. 15. num. 22.* Barbos. *de off. & potest. Paroch. cap. 7. n. 8. & de off. & potest. Episc. d. alleg. 32. n. 174.* non tamen exindè aliquot partibus resultat præjudicium, quæ non prohibentur aliis documentis matrimoniũ justificare, Grat. *discept. 653. nu. 63.* & fuit dictum in Reatina Castrorum 3. Julii 1651. §. *Nec refragantur*, coram R.D. meo Decano, vel testium depositionibus, ut hic, illud probare, *cap. super eo il 2.* ubi Abb. *de testib.* Sanch. *de matr. lib. 3. disp. 41.* & firmat Dec. *cons. 163.* Socc. jun. *cons. 31. num. 5. lib. 2.* Roland. *cons. 93. n. 4. vol. 3.* Rot. *decis. 26. per tot. part. 1. divers. dec. 772. n. 1. part. 2. recent.* coram Verall. *decis. 205. part. 2.* coram Seraphin. *decis. 1099. n. 2.* coram Burat. *dec. 143. n. 1. decis. 530. in princip.* cum aliis in dicta Neapolitana matrimonii 13. Maii 1651. coram Eminentiss. D. Card. Corrado, & in Bononien. fideicommissi Bartholomæi de Bologninis 5. Junii ejusdem anni coram Eminentiss. D. Card. Orthobono.

3. Minus officit, quòd matrimonia solemnia non à proprio Parocho, sed à Domino Episcopo Trullen. peracta fuerint, quia illius præsentia, de qua deponunt plures testes, omnem (si quis adesset) supplet defectum, etiamsi foret casualis, & fortuita, Giovagn. *cons. 59. num. 11. lib. 1.* Boss. *de matrim. cap. 3. num. 6.* Guttier. *eodem tract. cap. 69. num. 10.* Sanch. *ubi suprà d. lib. 3. disput. 39. numer. 11.* Bonacin. *de Sacrament. matrimon. quæst. 2. punct. 8. num. 18.* Ceval. *comm. contrav. quæst. 604. numer. 66.* Barbos. *de offic. & potest. Paroch. part. 2. cap. 21. num. 50. de offic. & potest. Episcop. dict. allegat. 32. num. 88.* Rot. coram Seraphin. *dict. decis. 1099. sub numer. 5* coram Burato *decis. 713. numer. 10. decis. 124. numer. 17. part. 7. recent.* & in Ulixbonen. matrimonii 16. Novembris 1622. coram bon. mem. Patriarcha Manzanado. Cessatque difficultas, quia ordinarius uti Parochus Parochorum, quemadmodum animadvertit decisio super remissoria edita 16. Junii 1648. coram Reverendiss. Terracinen. ritè potuit hujusmodi munus obire, juxtà dispositionem Sacri Concilii Tridentini *dict. sess. 24. cap. 1. de reformat.* Sanchez *de matrimon. lib. 3. disput. 28. num. 1.* Ponc. *eodem tractat. lib. 5. cap. 10. num. 5.* Boss. *ubi suprà cap. 4. §. 18. num. 49.* Layman. *lib. 5. tractat. 10. part. 2. cap. 4. numer. 5. versic. addè 3.* Ugolin. *de offic. & potest. Episc. cap. 15. §. 10. num. 2.* Barbos. *eodem tractat. dict. allegat. 32. num. 117. & de jur. Eccles. univers. lib. 1. cap. 27. num. 89.* Esto quod Capella Ducalis ab ejus jurisdictione dicatur exempta, exemptio enim, ut patet ex lectura, Præpositos, Canonicos, & bona ejusdem Ecclesiæ dumtaxat respicit, non autem comprehendit curam animarum, nec Populum sub ea degentem, ad text. *in cap. cum Capella versic. quocircà de privil.* Lap. *allegat. 139. numer. 13.* Tamburin. *de Jur. Abbat. disput. 15. quæst. 7. numer. 54.* Cokier. *de jurisdict. in exempt. part. 1. quæst. 13. num. 4.* Lother. *de re benefic. lib. 1. quæst. 24. numer. 112. cum sequentib. & signanter numer. 218.* Rot. coram Seraphin. *decis. 1058. numer. 6.* coram Penia *decis. 462. nu. 13. in recentior. decis. 324. numer. 6. 6. part. 1.* & in Rossanen. exemptionis 7. Junii 1641. coram Reverendissimo Salamantino, & illa etiam de jure communi liberat autem à lege Diœcesana, quæ consistit in recipiendo Cathedratico, decimis,

& si-

& similibus, non autem à lege jurisdictionis circà subministrationem Sacramentorum versantis, Cochier. ubi suprà part. 1. quæst. 16. num. 1. & part. 2. quæst. 45. numer. 17. Bellincin. de Charit. subsid. quæst. 18. & 19. quæ propterea in subditos extra propriam quoque Diœcesim exerceri potest, Bonac. de Sacram. matrim. dist. qu. 2. punct. 8. num. 13. & 14. Coninch. eod. tract. disput. 27. numer. 22. Sanch. d. lib. 3. disp. 19. n. 19. cum aliis congestis per Barbos. de offic. & potest. Episcop. tertia alleg. 32. numer. 95. de offic. & potest. Parochi p. 2. cap. 21. numer. 58.

4. His ita constitutis, & validitatem matrimonii præseferentibus, non obstat metus ad illud infringendum deductus, quia non probatur ex testibus ad instantiam D. Ducis Caroli examinatis; nam ferè omnes sunt ejus domestici, famuli, vel ipsius Castris merentes, ad text. in cap. ex litteris de testib. lib. 2. C. eodem, Alex. cons. 150. numer. 14. lib. 5. Ruin. cons. 29. num. 5. lib. Menoch. cons. 714. num. 25. Farin. de testib. q. 55. numer. 1. & seqq. Rot. coram Buratto decis. 553. numer. 7. coram Duran. decis. 148. num. 5. in recent. decis. 156. numer. 8. part. 6. & in Regien. Jurispatronatus 18. Martii 1639. coram bon. mem. Cardinali Panzirolo, aliqui non fuerunt inducti in Curia, & sic contra formam in literis remissorialibus præscriptam, cap. statutum §. in nullo quoque, ubi DD. de rescript. in 6. Rot. decis. 466. num. 1. decis. 655. num. 3. part. 2. decis. 156. numer. 6. part. 6. recent. alii cùm extra locum in eis præstitum fuerint recepti, nulliter dicuntur examinati, ut firmant relati per Modern. de mann. observ. 94. numer. 28. vers. praeter testes, Rot. decis. 30. de rescript. in nov. coram sanct. mem. Gregor XV. decis. 518. numer. 10. coram Cavaler. decis. 410. numer. 5. & consequenter metum articulatum non probant, Rot. coram Mantic. decis. 142. numer. 4. vers. sed non modo, coram Coccino decis. 119. in prima. & decis. 430. numer. 58. decis. 916. num. 16. part. 5. Eòque minus quia sunt de auditu, capit. licèt ex quadam, cap. cum literis, de testib. Bald. cons. 406. sub num. 2. vol. 4. Aym. cons. 112. num. 13. Verall. decis. 264. num. 8. part. 3. cum congestis in Bononien. separationis thori 10. Junii 1650. §. at ab informantibus, coram Reverend. P.D. meo Bichio, & in Tridentina matrimonii 11. Martii ejusdem anni, §. qua vero, coram me, nec specificè qualitates, & circumstantias metus assignant, ut necessarium est, omnes enim (primo excepto, plures, ut infra patiente exceptione) deponunt dumtaxat D. Ducem Carolum vi, seu jussu Fratris fuisse ad matrimonium impulsum, quæ generica probatio non suffragatur, l. 2. & 3. l. ad invidiam 6. ubi Bart. & l. sequenti, l. metum 9. C. de eo quod met. caus. l. timorem 7. ff. eod. l. interpositas 13. Cod. de transact. Alex. in l. si eam dotem 23. §. eo autem tempore numer. 11. ff. soluto matrimonio, Farinac. p. 2. fragment. verb. metus numer. 168. Mongol. de met. cap. 10. §. 2. num. 2. Afflict. decis. 140. numer. 25. Caputaquen. decis. 221. num. 2. part. 2. Burat. decis. 628. numer. 3. Rot. decis. 463. nu. 3. part. 2. decis. 516. numer. 17. part. 5. recentior. & in Colonien. seu Triviren. nullitatis professionis 15. Decembris 1648. coram Reverendiss. P. Domino meo Cerro, siquidem impulsio nihil aliud est, quàm incitatio, & suasio ad contrahendum, licita parentibus, ac permissa, ut ex D. Thom. in 3. part. summa in addit. quæst. 47. art. ultim. in resp. & Soc. in 4. dist. 24. quæst. 1. art. 4. tradit Menoch. consil. 69. num. 41. Sanchez de matrimon. lib. 4. disput. 22. numer. 5. Cardin. Bellarm. lib. 1. eod. tract. cap. 19. propos. 3. Guttier. ubi suprà cap. 79. nu. 5. Goffred. in summ. tit. de desponſ. impub. num. 12. Sperell. decis. 75. numer. 22. & 75.

5. Primus verò testis præterquam quod est unicus, cubicularius D. Ducis Caroli, in Curia non inductus, & extra locum remissoriæ examinatus, non relevat, dum ait per Franciscum fuisse vi, & metu expulsionis è domo, & privationis bonorum coactum D. Ducem Carolum ad ineundum hujusmodi matrimonium, quia non deponit de certa scientia, sed propriæ tantum crudelitatis indicia, & conjecturas assignat Covar. de matrim. part. 2. cap. 3. §. 3. numer. 9. aliique relati per Sperell. decis. 79. numer. 47. & seqq. Rot. decis. 136. part. 1. decis. 586. part. 2. decis. 206. utrobique num. 2. part. 3. decis. 380. numer. 17. part. 5. decis. 259. nu. 12. part. 6. recent. & ipse quoque cum aliis est de auditu ab eodem D. Duce Carolo de minis prædictis, ut asseritur, conquerente, unde intrat vulgatum axioma, quod non præstetur fides testibus, quando repelluntur authores cap. fraternitatis de hæreticis cap. nullus 3. q. 4. cap. licèt ex quadam de testib. gloss. & DD. in Authen. si quis in aliquo Cod. de eden. Aym. cons. 41. num. 2. consil. 112. num. 13. Rota coram sanct. mem. Gregor. XV. decis. 570. nu. 2. coram Burat. decis. 323. num. 18.

6. Et quidem cùm versemur in matrimonio solemniter in facie Ecclesiæ contracto, negari non potest, quin ad illud dirimendum duriores objecti timoris expostulentur probationes, & talis qui constanti viro formidinem incutiat, cap. significavit de eo, qui duxit in uxorem cap. cum locum, cap. veniens il secondo de sponsal. Laderch. cons. 17. numer. 1. Menoch. lib. 3. præsumpt. 4. numer. 3. Decher. dissert. jur. lib. 1. dissert. 9. numer. 5. Bonacin. de Sacrament. matrimon. quæst. 3. punct. 8. numer. 8. Sanchez eodem tract. lib. 4. disput. 1. à num. 10. cùm aliis per Addent. ad Burat. decis. 628. num. 9. Rota coram Penia decis. 1140. num. 5. & 6. & decis. 600. numer. 1. part. 4. decis. 516. num. 13. part. 5. recentior. post secundum vol. consil. Farinac. decis. 218. num. 2. & in Messanen. nullitatis promissionis 5. Decembris 1640. coram Reverendiss. P. D. meo Peutingero; adeò ut solius metus reverentialis, nulla ad effectum, de quo agitur, sit habenda ratio, nihil sit qualificatus minis, & verberibus, vel gravioribus circumstantiis, cap. ex literis de sponsal. impub. cap. consultationi de sponsal. leg. si patre cogente 22. ibique Bald. & Salyc. ff. de ritu nupt. Felin. in cap. causam matrimonii numer. 3. ubi Dec. numer. 8. de offic. deleg. Aldobr. consil. 94. numer. 6. Sanchez de matrimon. lib. 4. disputat. 6. numer. 7. Guttier. eod. tractat. cap. 77. num. 1. Bonacin. dict. quæst. 3. punct. 8. num. 7. Gail. pract. observat. lib. 2. cap. 147. numer. 57. Paris. de resignat. benefic. lib. 13. quæst. 1. num. 572. Rebel. obligat. cast. part. 2. lib. 2. quæst. 11. sect. 1. numer. 80. Gramm. decis. 103. numer. 20. Boer. decis. 100. numer. 11. Capyc. decis. 159. numer. 33. Verall. decis. 221. num. 9. part. 2. Burat. dict. decis. 628. num. 5. & post Tamburin. de jur. Abb. decis. 3. numer. 10. illæ autem in præsenti non concurrunt, & simplices minæ, quatenus hic probarentur, nullius essent momenti, nam attento miti, & suavi ingenio, ac indulgenti natura ipsius Francisci erga filios, ac alios, nec soliti illas executioni demandare, ad text. in dict. l. metum 9. Cod. de his quæ vi, metuve, Cod. si quis Imperatori l. famosi 7. ff. ad leg. Jul. Majest. Felin. in dict. cap. causam matrimonii num. 4. versic. sed anniquid de offic. deleg. Sanchez de matrimon. lib. 4. disp. 1. nu. 20. Pont. eodem tractat. lib. 4. cap. 5. num. 7. Sperell. dict. decis. 79. num. 43. Verall. dict. decis. 221. num. 7. part. 2. Penia decis. 1140. num. 7. Rot. decis. 463. num. 3. part. 2. decis. 516. num. 58. part. 1. recent. quàm perfecta magnanimitate Domini Ducis Caroli, qui usque tunc bello incumbens armorum studiosus, & postea tot exercituum strenuus Imperator, non ita de facili terreri poterat, & invitus paternis mandatis ad contrahendum matrimonium urgeri; Qualitas autem metum patientis est consideranda, ut ad propositum animadvertit gloss. in cap. tùm locum verb. metus de sponsal. Alberic. à Rossata in l. metum autem causa 3. in princip. ff. ex quibus caus. major. Sanchez de matrimon. dicto lib. 4. disput. 3. numer. 4. Coninch. eodem tract. disput. 28. numer. 30. Guttier. ubi suprà cap. 77. numer. 12. & 13. Pont. dict. lib. 4. cap. 3. numer. 10. Menoch. de arbitr. cas. 535. num. 4. Sot. de just. & jur. lib. 7. quæst. 2. Campanil. in suo diver. rubr. 12. cap. 1. Boer. dec. 100. n. 2. Rota coram san. mem. Greg. XV. dec. 326. n. 25. dec. 374. n. 7. & dec. 115. n. 12. part. 7. recent.

7. Nec vis aliqua fieri potest in publica voce, & fama, quam de coacto matrimonio præfati testes asserere conantur; nam illis non est adhibenda fides, nedum ex eo, quòd illius authores, & à quibus audiverint, non referunt Innoc. in cap. qualiter, & quando de accusat. Bart. in l. de minore 10. §. plurimum num. 23. de quæst. Alexand. consil. 79. numer. 9. lib. 1. consil. 25. num. 6. lib. 4. Ruin. consil. 51. num. 14. consil. 52. num. 7. lib. 5. Valenzuel. consil. 169. num. 109. Cœphal. cons. 65. nu. 49. Cyriac. controvers. 488. num. 90. Rot. decis. 256. num. 2. part. 6. recent. Sed etiam quia eorum dicta elisa penitus remanent ex testibus pro Domina Ducissa Nicolea examinatis de spontaneo, & libero consensu deponentibus, idem Valenz. consil. 92. numer. 209. Rota decis. 182. num. 7. part. 1. decis. 276. num. 25. decis. 299. num. 3. part. 4. tom. 2. decis. 105. num. 10 part. 6. recentior. Fama enim, ut sit attendenda, debet esse perpetua, illæsa, & constans apud omnes Bald. in l. conventicula 15. Cod. de Episcop. & Cler. Roland. consil. 3. numer. 48. & 49. volum. 1. Surd. cons. 151. numer. 79. Rot. decis. 277. numer. 3. & decis. 335. numer. 5. part. 2. recentior. coram sanct. memor. Gregor. XV. decis. 445. numer. 6. decis. 498. numer. 13. & 14. & coram Caval. decis. 6. numer. 5. & in Toletana decimarum de Capilla 4. Julii 1640. coram bon. memor. Card. Hieronymo Verospio.

8. Præterea animadvertebant DD. quòd testes non percutiunt tempus secundi Matrimonii à Domino Episcopo Tullen. cum dispensatione Apostolica subinde celebrati, quapropter impulsiones paternæ, si quæ anteà fuerant, & aversiones animi Domini Ducis, cùm potuerint tractu temporis purgari, in illud non influunt, nec ejus nullitatem important, cùm in ipsius actu metus non probetur incussus, ad text. in leg. 1. §. metus, d. leg. metum. 9. in princip. ff. quod met. caus. & in terminis observat Nevizan. consil. 46. num. 29. & seqq. Paris. cons. 10. numer. 56. lib. 1. Laderch. cons. 17. sub num. 4. versic. quia esse aliquem, Ricc. decis. Archiepiscop. Neapol. 110. numer. 10. part. 4. tom. 2. Rota coram Mantic. decis. 142. num. 4. versic. præterea, & decis. 600. num. 2. part. 4. decis. 516. num. 19. part. 4. recent.

9. Nec relevant dissidia, quæ consummato jam matrimonio inter hos Conjuges dicuntur intercessisse; prout nec protestatio anteà per Dominum Ducem Carolum unà cùm Patre facta, ista siquidem, ut ex ejus lectura dignoscitur, conventiones tantùm dotales, & prætensam in Ducaribus successionem concernit, non autem tangit fœdus matrimonii, cujus respectu, si quis metus illatus fuisset, de facili Dominus Dux eadem protestatione declarasset, ut in terminis ponderat Laderch. *d. cons. 87. numer. 3. vers. quanto multum movet*, Aymon. *cons. 120. num. 3. & 4.* Illa verò utpotè levia, & per subsecutam reconciliationem sublata, matrimonium non irritant, nec ad hunc effectum sunt in aliqua consideratione habenda, gloss. *in cap. plerumque verb. nec reconciliari de donat. inter vir. & uxor.* Bertazzol. *cons. crimin. 228 num. 12. lib. 1.* Rimin. jun. *cons. 174. num. 28.* Rota coram Seraphin. *decis. 1315. num. 3. in Hispalen. separationis thori 27. Februarii 1627.* coram Eminentissimo Domino Cardinali Macchiavello in Bononien. Separationis thori 28. Februarii 1650. §. *quatenus verò*, coram R. P. D. meo Bichio, & in Tridentina matrimonii 11. Martii ejusd. anni §. fin. coram me,

10. Et hinc non applicatur regula, quòd magis credatur duobus testibus de metu deponentibus, quàm illis spontanea voluntate affirmantibus, ex doctrinam Innocent. *in cap. super hoc de renunciat.* Quia non procedit, quando pro validitate matrimonii, & libero consensu præsumptiones concurrunt, & conjecturæ, Dec. *in cap. final. num. 25. & 26. de appellat.* Bursat. *cons. 72. numer. 48. lib. 1.* Cepol. *consil. 2. num. 14.* Pacian. *de probat. lib. 1. cap. 50. num. 26.* Sanchez *de matrimon. lib. 4. disput. 27. numer. 2. & 7.* Boss. *eodem tractat. cap. 12. num. 397. & seqq.* Paris. *de resignat. lib. 13. quæst. 1. n. 89. & 90.* Gabr. *de testib. conclus. 4. num. 16. & seqq.* Farinac. *par. 2. fragment. verb. metus num. 157. & num. 174.* plures autem in præsenti, & urgentissimæ afferuntur, quia ultra præsumptionem juris, quæ stat pro exclusione metus, *l. interpositas 13. de transact. l. 2. C. de his quæ vi, &c.* præsertim in Patre erga filium, Sanchez *ubi supra dicto lib. 4. disp. 6. num. 8. versic. verum ferè omnes*, Ricc. *dicta decis. 110. num. 8.* Rota coram Verall. *decis. 221. num. 8. part. 2.* coram Mantic. *decis. 142. num. 2.* coram Buratto *decis. 628. num. 4.* Concurrit mutua utriusque Conjugis in actu desponsationis hilaritas, quam pro libertate consensus, ponderat Paris. *cons. 170. num. 21. & 22. lib. 4.* Menoch. *lib. 3. præsumpt. 4. num. 29.* matrimonii geminatio, idem Paris. *cons. 30. num. 57. lib. 1.* Aym. *consil. 114. num. 8.* Mandel. *consil. 4. num. 37.* Principum consanguineorum, & aliorum procerum præsentia, *l. transactionem 35.* ubi Jas. *n. 1. Cod. de transact.* Bart. *in leg. frater à fratre 38. numer. 51. ff. de condict. indeb.* Ruin. *cons. 170. post numer. 17. lib. 1.* Sanchez. *de matrim. lib. 4. disput. 27. numer. 2.* Menoch. *lib. 3. præsumpt. 126. num. 4.* Mascard. *de probat. conclus. 1053. numer. 23.* Rota coram sanct. mem. Gregor. XV. *decis. 120. numer. 24.* coram Buratt. *decis. 783. numer. 12.* Domini Episcopi Trullen. & Patris Dominici assistentia, & cooperatio, ut in terminis, quòd ex interventu Episcopi, seu alterius viri Religiosi omnis in matrimonio cesset metus suspicio, tradit Cephal. *cons. 91. num. 49.* Cabal. *cons. 176. num. 10. volum. 1.* Grammat. *decis. 66. num. 64.* Sperel. *decis. 5. numer. 26.* Rota coram sanct. mem. Gregor. XV. *decis. 188. num. 9.* subsequuta copula, *cap. significavit de eo qui duxit, &c. cap. is qui fidem, de sponsal.* Abb. *in cap. veniens il primo n. 7. eodem tit.* Paris. *dict. cons. 170. n. 25. lib. 4.* Sanchez *de matrimon. dicto lib. 4. disput. 18. num. 2. & 12.* Burat. *dicta decis. 628. num. 7.* longæva cohabitatio per spatium quindecim annorum, *cap. ad id, de sponsal.* Ferrett. *consil. 340. num. 11. lib. 2.* Neviz. *cons. 46. num. 32.* Menoch. *lib. 3. præsumpt. 4. num. 24.* Boss. *de matrimon. cap. 12. num. 390.* Burat. *ubi supra*, Mantica *dicta decis. 142. numer. 13. versic. tertio*. Edicta utriusque nomine publicata, monetæ utriusque imagine cusæ, literæ Domini Ducis Caroli, in quibus Domina Ducissa Nicolea sæpiùs amantissima sponsa, & conjux nuncupatur, Ricc. *in collect. 219. versic. item probari*, Crescent. *decis. 22. de probat.* Rota *decis. 772. numer. 7. & 8. part. 2. recentior.* coram Cardinali Millino *decis. 75. num. 4. versic. 5. ex pluribus literis*, coram Buratto *decis. 143. nu. 23. & 24. decis. 192. num. 6.* aliique actus positivi longè per informantes recensiti, qui post obitum Patris ab eodem gesti, & maritalem affectum præseferentes omnem præcedentis metus suspicionem excludunt, Bursat. *cons. 98. numer. 7. lib. 1.* Menoch. *consil. 15. num. 11. & 12.* Petr. Albignan. *inter consil. matrimon. divers. cons. 67. numer. 9. lib. 1.* Mascard. *de probation. concl. 1023. & concl. seqq.* Gutier. *de matrim. cap. 40. numer. 6. versic. verum, & cap. 78. numer. 12.* Rota coram Cavaler. *dec. 444. num. 2.* coram Buratto *decis. 530. num. 6. & decis. 463. n. 3. vers. quinimò part. 2. recent.*

11. Ista verò cum militent etiam pro libertate consensus Dominæ Ducissæ Nicoleæ, cujus suspiria, & lacrymæ ad aliam causam per testes assignatam referri debent, non autem ad vim aliquam, quæ ei, ut hujusmodi sponsalibus assentiret, fuerit illata, quia hæc non probatur; ideò ulteriori non indigent discussione, quæ de prætenso metu illi incusso objiciuntur, præsertim quia ipsa matrimonium spontè, ac liberè initum profitetur, & mulieris declarationi se non fuisse timore inductam affirmantis standum est, ut in terminis dixit Rota coram Buratto *dict. decis. 628. numer. 8.*

DECISIO CXVI.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Zarnee,

In causa Hieracen. Parochialis.

Veneris 24. Januarii 1653.

§. 1. Virgilius Galluccius, ob non consecutionem possessionis Ecclesiæ Parochialis Sanctæ Catherinæ à Sede Apostolica obtentæ prætendebat continuationem suæ prioris possessionis in Parochiali Ecclesia Sanctæ Mariæ Veteris, seu Sancti Blasii, quàm Carolus Cæsareus etiam provisus Apostolicus, & possessor contendebat: Idcircò per dictum Virgilium pro illius continuatæ possessionis justificatione Remissoria obtenta, ut in decisione 4. Decembris 1651. coram me emanata, illiusque vigore factis probationibus, eisdemque in actis exhibitis, & dato dubio; Cui sit dandum mandatum de manutenendo, Virgilio dandum esse Domini responderunt.

2. Constat enim de istius anteriori possessione ex publico instrumento illius apprehensionis usque de anno 1628. Quæ possessio instromentalis, alio tunc temporis non possidente, redditur manutenibilis *l. si prædium 48. ff. de acq. possess. l. non idcircò 82. C. de fid. instr.* Rota *decis. 506. num. 1. part. 1. divers. & alibi passim*.

3. Maximè, quia illius continuatio usque ad annum 1650. quo Carolus Cæsareus possessionem ejusdem Parochialis Sanctæ Mariæ Veteris, seu Sancti Blasii occupavit, ostenditur ex pluribus testibus mediante dicta Remissoria examinatis deponentibus prænominatum Virgilium possedisse prædictam Parochialem Sanctæ Mariæ Veteris, seu Sancti Blasii usque ad annum 1650. Quòd certè sufficit ad probandam hujusmodi possessionem, cùm possessio sit actus cadens sub sensu corporis, & testis dicens, quòd talis possidet, omninò detentationem probat Abb. *in cap. cum causam de rest.* Rota in Uladislavien. manutentionis 5. Junii 1648. §. qui ultra deducta, coram Reverendiss. Terracinen. Et regulare est, possessionem ex detentatione probari, Innocent. *in cap. cum olim de privileg.* & in d. Uladislavien.

4. Potissimè verò cùm dicti testes deponant eundem Virgilium semper fructus exegisse, omniaque alia ad ejus curam spectantia peregisse, præcipua argumenta possessionis, Modern. *de manut. observ. 23. per tot.* Rot. *decis. 131. nu. 3. part. 8. recent.* & coram Burat. *decis. 730. numer. 4.* & in præallegata Uladislavien.

5. Ejusdemque possessionis amissio induci non potest ex dimissione primæ Parochialis, propter consequutionem secundæ sub invocatione Sanctæ Catharinæ. Quoniam cùm dimissio hæc facta fuerit in vim decreti de dimittendo inserti in secunda provisione Parochialis Sanctæ Catharinæ ob illius incompatibilitatem cum prima: Inde sequitur, quòd dimissio primæ sit correspectiva ad acquisitionem secundæ: Unde cùm ex Testium depositionibus constet, acquisitionem istam suum non habuisse effectum, animus amittendi possessionem primæ Parochialis in Virgilio dimittente cessavit, ut proptereà possessionem saltem civilem non amiserit, *l. 3. in princip. & in §. in amittenda*, ubi DD. *ff. de acq. possess.* Rota per sanct. mem. Greg. XV. *decis. 252. n. 4.* Et ex natura correspectivorum est, ut uno sublato corruat, & alterum, *l. etiam si patre 30. §. ex causa ff. de minor. 25. ann.* Grat. *discept. forens. cap. 14. num. 4.* Rota in Romana Cambii 14. Februarii 1648. §. *cum igitur*, coram R. P. D. meo Peutingero, & in decisione hujus causæ super Remissoria edita 4. Decembris 1651. coram me, §. *relevantia*. Et in terminis quòd dimittens beneficium animo aliud consequendi, & non consequatur, primum illud non amittat, firmavit Rot. *decis. 313. numer. 5. vers. in correspectivis*, coram Merlino, *quæ est etiam decis. 225. post Modern. de manut.*

6. Ex his itaque sequitur, quod possessio Virgilii undequaque probata sit manutenibilis, §. *retinendæ instit. de interd.* Et illa Caroli uti posterior, & sic clandestina, & turbativa allegari nequeat, *cap. licet causam 9. de probat.* Modern. *de manut. observ. 71. num. 2. & seqq.* Rota in Romana prætensi fideicommissi 25. Januarii 1646. §. *Hinc dicebant*, coram bon. mem. Arguelles. Nihil etiam refragatur, quòd Carolus immissus

missus fuerit in possessionem mediante executore literarum Apostolicarum. Nam cùm executor processerit non citato Virgilio possessore omninò citando, Felin. *in cap. dilectus il 1. sub nu. 1. vers. fallit. 2. de rescrit.* Rota coram sanct. memor. Gregor. XV. *decis. 46. num. 9. & in decis. super Remissoria §. nec obstat.* Utique nulliter processit, & non privavit Virgilium sua anteriori possessione, Rota penes sanct. mem. Greg. XV. *decis. 69. num. 3.* coram Burat. *decis. 185. num. 6.* in Colonien. Præposituræ 1. Junii 1648. §. *nec obstat quòd Anna*, coram R. P. D. meo Meltio. Quia tunc dicitur agere uti privatus, Modern. Perus. *de subhast. susp. 50. num. 13.* Rota in Elboren. Beneficii 18. Februarii 1647. §. *non attento*, coram bon. memor. Arguelles.

Atque ita pro informante, &c.

DECISIO CXVII.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Zarate.

Aversana Jurispatronatus.

Veneris 14. Martii 1653.

§. 1. VAcante una, ex quatuor portionibus Capellaniæ S. Joannis Baptistæ, in Cathedrali Ecclesia Aversana de Jurepatronatus Laicorum fuit ad illam præsentatus die 1. Februarii 1651. D. Joannes Baptista Lombardus, à D. Francisco Lombardo, ut in ejus Sum. num. 2. Atque etiam D. Franciscus Raguccius, ab Angelo Antonio Nicandro, & D. Alexandro Palumbo, die 20. Decembris 1650. ubi pariter in ejus Sum. numer. 9. Unde desuper orta lite inter dictos præsentatos coram Ordinario Aversano ad favorem Ragucii, fuit lata sententia, à qua, cùm ex parte Lombardi appellaretur, commissa mihi causa appellationis disputatum fuit dubium: Quis eorum esset instituendus, & Doctorea instituendum esse Raguceium responderunt.

2. De vacatione enim beneficii, ac de habilitate, utriusque præsentati, nulla fuit hæsitatio, nec magis de existentia Jurispatronatus, aut de ejus pertinentia respectu Alexandri Palumbi; ista siquidem est inconcussa, cùm tam Lombardus, quàm Raguccius fuerint præsentati à successoribus Alexandri Palumbi, ad quem proptereà Juspatronatus pertinuisse negare non possunt, tanquam ex eodem jure venienses, Rot. coram Bellarm. *decis. 268.* Mantic. *decis. 132. num. 1.* In Mutinen. Beneficii 27. Martii 1648. coram bon. memor. Arguelles.

3. Tota verò quæstio processit, circà pertinentiam Jurispatronatus, respectu Julii Cæsaris Nicandri, & Francisci Lombardi, qui litigantes præsentarunt; Nam Alexander Palumbus die 5. Augusti 1639. dictum Juspatronatus donavit d. Julio Cæsari Nicandro, ejusque hæredibus, & successoribus Sum. Raguccii num. 5. Deinde verò 1. Octobris ejusdem anni, d. Julius Cæsar Nicandrus retrocessit eidem Alexandro Palumbo donatori, jus præsentandi donec viveret d. Sum. Raguccii numer. 6. Et præfatus Alexander Palumbus successivè de anno 1645. hoc ipsum Juspatronatus donavit dict. Francisco Lombardo Sum. Raguccii numer. 10. Unde de prælatione, & valore dd. donationum contigit dubitare, & Dominis visum fuit præferendam esse Nicandri donationem, quia est anterior donatione Lombardi, *l. si ante matrimonium Cod. de donat. ant. nupt.* ubi Bald. & alii, & confirmata fuit à Vicario, die 3. Decembris 1650. facultatem habente ab Episcopo confirmandi tales donationes, juxt. trad. per Ferret. *cons. 327. à num. 1. & cons. 345. à num. 6.* Gratian. *disceptat. forens. cap. 303. num. 10. cum seq.* Ricc. *in prax. Jurispatronat. resolut. 189.* Barbos. *de Jur. Eccles. tom. 2. lib. 3. cap. 12. num. 46.* Rota in Gerunden. Beneficii 30. Aprilis 1640. coram Reverendiss. Tarraconen. in Clusina Jurispatronatus 11. Maii ejusdem anni coram eodem, in Fesulana beneficii, seu Oratorii 5. Decembris 1646. coram R. P. D. meo Bichio, quæ quidem facultas probatur ex attestatione, & literis ejusdemmet Episcopi, quibus omninò credendum est, *cap. post cessionem 1.* & ibi gloss. *de probat.* Mascard. *de probat. conclus. 990. num. 1.* Menoch. *de præsumpt. lib. 2. præsumpt. 17. num. 13.* Rot. *decis. 1. num. 1. de probat. in noviss.* Et sic ante quàm confirmaretur donatio Lombardi die 30. Januar. 1651. Sum. Raguccii num. 8. semper namque præferendus est is, qui primo confirmationem obtinuit cùm ante confirmationem non sit abdicatum jus à donatore, ut per DD. *in cap. seculum, & cap. illud de Jurepatronat.* Vivian. *de Jurepatronat. lib. 4. cap. 1. num. 48.* Rota coram Mantica *decis. 86. num. 6.* Dutan. *decis. 463. num. 1.* & in dict. Fesulana beneficii, seu Oratorii 5. Decembris 1646. §. 1. coram R. P. D. meo Bichio.

4. Non obstat, quòd donatio facta de anno 1645. ad favorem D. Francisci Lombardi, fuerit confirmata die 30. Januarii 1651. per Vicarium Generalem Diœcesis, ut in Summ. Lombardi num. 5. atque ideò Vicarii consensus, & confirmatio retrotrahatur ad idem donationis, ut per Lambertin. *de Jurepatronat. lib. 1. part. 2. quæst. 1. artic. 21. num. 3. versic. casus autem noster*, Mantic. *dict. decis. 86. num. 7. & 8.* Nam ista retrotractio, non potuit tertiò præjudicium irrogare, cui jam fuerat jus quæsitum, videlicet Julio Cæsari Nicandro anteriori donatario, ex donatione illi facta de anno 1639. & priùs confirmata dicta die 3. Decembris 1650. juxtà text. *doctrina in leg. qui balneum, ff. qui pot. in pign. hab.* Sanchez *respons. moral. lib. 2. cap. 3. dub. 77. nu. 15.* Rota coram Duran. *dict. decis. 463. num. 7. & sequentib.* in dicta Fesulana Beneficii 5. Decembris 1646. coram R. P. D. meo Bichio, & in Sulmonen. beneficii 23. Januarii 1647. coram R. P. D. meo Peutingero, maximè cum consensus præstitus per Vicarium donationi Lombardi non fuisset absolutus, sed conditionalis, & cum præservativa sine præjudicio alterius consensus præstiti ad favorem hæredum Nicandri, ut tradit Barbos. *claus. 157. numer. 8. & sequentib.* Oldrad. *cons. 237. in fin.* Rota apud Seraphin. *dec. 144. num. 6. & dec. 810. num. 1.* coram sanct. mem. Gregor. XV. *decis. 332. num. 4.* & ibi Adden.

5. Nec relevat, quòd Lombardus anteà institisset pro confirmatione in Curia Episcopali, scilicet die 14. Decembris 1650. quæ instantia aliàs prodesse solet, ad sustinendam donationem, etiam in præjudicium eorum, qui deinde similem donationem obtinuerunt, vel à donatore fuerunt præsentati, & efficere, ut si petitio injustè sit rejecta, aut delata Donatario, minimè noceat, sed quòd confirmatio subsequens retrotrahatur ad diem petitionis. ut per cit. Lambert. *de jurepatronat. lib. 1. part. 2. quæst. 1. art. 2. nu. 3. vers. casus autem*, Mantic. *dicta decis. 86. numer. 7. & 8.* Nam etiam admissa prædicta conclusione, tunc locum haberet quando constaret de instantia facta coram Episcopo, aut ejus Vicario, facultatem habente, & istis recusantibus de recursu habito ad Metropolitanum, pro compellendo Episcopo ad confirmandum, Sanch. *respons. moral. lib. 2. cap. 3. dub. 76. n. 14.* in quibus terminis intelligendum esse Lambert. doctrinam declaravit Mantic. *dicta decis. 86. n. 9. versic. responsum fuit*. Prætérquàm confirmatio donationis Nicandri nedum præcessit per duos ferè menses confirmationem donationis Lombardi, quinimò per 11. dies instantiam à Lombardo factam pro habenda confirmatione, si quidem ista facta fuit die 14. Decembris 1650. ut constat ex Summar. Lombardi nu. 9. quo casu dubitari non potest de prælatione.

6. Ulterius nec debet attendi retrocessio facta per Nicandrum ad favorem Palumbi donantis 11. Octobris 1639. Summar. Raguccii num. 6. Tum quia in ea deficit consensus Ordinarii requisitus etiam in translatione juris præsentandi, ut post Lambertin. *de Jurepatronat. lib. 1. part. 2. quæst. 6. art. 4.* notat Sanchez *respons. moral. lib. 2. cap. 3. dub. 76. num. 7.* Tum quia ista retrocessio fuit limitata ad tempus scilicèt durante tantum vita d. Alexandri Palumbi, atque ideò ulterius progredi non valuit, ex *reg. jur. in l. agris ff. de acquir. rer. domin. cum similibus*, Gutier. *part. ... lib. 3. quæst. 31. num. 7.* Gonzal. *ad regul. 8. cancell. §. 1. proœm. num. 6.* Mantic. *decis. 232. nu. 9. & decis. 267. num. 4.* Rota *decis. 690. p. 2. recent.*

7. Demum ex abundanti, & ex supposito quòd omnes prædictæ donationes essent nullæ ex defectu legitimæ confirmationis Juspatronatus, nusquam à d. Alexandro Palumbo donatore fuisset abdicatum, ut communiter probatur *ex dict. cap. seculum, & cap. illud de Jurepatronat. & ex superius traditis*, atque ideò potius deberet attendi præsentatio facta per Palumbum ad favorem Raguccii, quem potuisse præsentare, ac si donationem non fecisset tradit in puncto Sanchez *dict. cap. 3. dub. 77. num. 15. in fin.* Rot. penes Put. *decis. 18. lib. 2. in correct.* in d. Fesulana Beneficii coram R. P. D. meo Bichio.

8. Nec tunc obstat, quòd Raguccius, qui duas habet præsentationes alteram à Nicandro, alteram à Palumbo, teneatur declarare, qua præsentatione uti velit, juxt. textus *in cap. ut qui duas de elect. in 6.* quem habere locum in præsentatione, voluit Lapus *alleg. 8. num. 3.* Cavaler. *decis. 197. n. 3.* Nam conclusio ista procederet in actore petente se instituti, secus verò in Reo, qui non tenetur declarare, Rocch. *de Jurepatr. versic. honorificum quæst. 40. n. 72. versic. limitata tamen*.

Atque ita pro Raguccio utraque parte informante Domini concluserunt, &c.

DECISIO CXVIII.

Sacræ Rotæ Romana coram R. P. D. Zarate.

Mindonien. Parochialis.

Lunæ 3. Martii 1653.

§. 1. VAcante per obitum Petri Fernandez Ecclesia Parochialis Sancti Vincentii de Lagoa Mindoniensis Dioecesis, controversia fuit orta inter Ordinarium Mindonien. prætendentem Vicariam dictæ Parochialis in concursu providere, & Capitulum Ecclesiæ Cathedralis Lucensis asserentem ad se spectare Vicarii deputationem ad nutum amovibilis, tanquam in Ecclesia sibi perpetuò unita; Undè prævio concursu prædictus Ordinarius dictam Vicariam contulit Franciscus Mel. Capitulum verò Andream Pardo designavit, pro cujus institutione coram Ordinario institit; Quapropter appellationis causa commissa à Reverendissimo Hispaniarum Nuntio cuidam Judici Synodali Ordinarii sententia fuit revocata, & declaratum dictam Parochialem esse perpetuò unitam Mensæ Capitulari Ecclesiæ Lucensis, quæ posteà per eundem Reverendissimum Nuntium fuit confirmata, à cujus sententia, cùm mihi causa fuisset commissa, proposui dubium. An esset locus concursui, & Domini negativè responderunt.

2. Ex ea nimirum ratione; nam constat prædictum Beneficium Sancti Vincentii esse perpetuò unitum Capitulo Lucensi, adeò ut penes illud resideat cura habitualis animarum, & exercitium dumtaxat ejusdem Curæ Vicario incumbat, ut patet ex Bulla fel. record. Leonis X. edita de anno 1618. data in Summario Capituli numero primo, ex qua sufficiens unionis probatio inducitur, Garz. *de Benefic. part. duodecima, cap. secundo, numer.* 526. Barbos. *de Jur. Eccles. tom. secundo, lib. 3. cap. decimosexto num.* 61. Rota *decis. nona, & decima, de reb. Eccles. non alienan. in antiq.* Burat. *dec.* 734. *num.* 1. *& decis.* 879. *eodem num. & in recent. decis.* 174. *num.* 5. *part. sexta, & decis.* 448 *numer. primo, & secundo, part. quarta, tom. secundo*, & notant Addent. ad sanctam memoriam Gregorium Decimumquintum *decis.* 196. *numer. tertio, versic. quando igitur*. Quod procedit quando prædicta Bulla non sit extracta ab originali, sed sit sumptum de sumpto accedentibus pluribus adminiculis infra referendis, Rota penes Caputaquen. *decis.* 234. *numer. secundo, part.* 1. & in Segobien. Habitus 28. Januarii 1613. coram Sacrato. Juncta etiam observantia (quæ constat) Rota in Urgellen. Unionis 17. Junii 1640. coram Reverendissimo Salamantino, & in Barcinonen. Parochialis 15. Februarii 1647. coram Reverendissimo Tertacinen. *& decis.* 482. *numer. tertio, part.* 1. *decis.* 18. *num.* 1. *decis.* 703. *numer. octavo, part. secunda recent. decis.* 469. *numer. quinto*, coram sanct. memor. Gregor. XV. ubi Adden. *littera B. decis.* 645. *numer. nono*, coram Cavaler. Quæ etiam præsumere facit justificationem ejusdem Bullæ concurrente longissimi temporis lapsu, Rota coram Seraph. *decis.* 1432. *numer. quarto, & recent. decis.* 196. *numer. sexto, & sequent. part. septima*, & in Barcinonen. Vicariæ decimasecunda Decembris 1639. & secunda Martii 1640. coram Coccino, & decima Februarii 1645. coram Eminentissimo Cardinali Corrado. Accedente præterea, quòd aliàs in executionem illius tanquam legitimè extractæ emanavit sententia juxta Caputaquen. *decis.* 351. *numer.* 5. *part. secunda*, Seraphin. *decis.* 1192. *num.* 3. *& decis.* 465. *numer.* 3. *ad med. part. recent.*

3. Effectuatio verò prædictæ unionis adest in possessione capta per Capitulum Lucen. in executionem ejusdem Bullæ de anno subsequenti 1519. dicto Summario numero secundo. Unde non intrat regula revocatoria Unionis Adriani Sexti, & aliorum Pontificum, ut notat Garz. *de beneficiis dicta part. duodecima, cap. secundo, numer.* 281. *& num.* 590. Barbos. *in Collect. Concil. sess.* 7. *de reformat. cap.* 6. *numer* 10. *& de jure Eccles. dict. tom.* 2. *lib.* 3. *cap.* 16. *numer.* 65. ubi plures allegantur Rota *decis.* 405. *in princip. part.* 4. *recentior. & decis.* 90. *numer.* 6. *versic. quòd autem eadem part.* 4. *tom.* 1. in Boven. Abbatiæ 3. Julii 1645. coram bon. memor. Arguelles, & in Perusina Beneficii 10. Februarii 1648. coram Reverendiss. P. D. meo Bichio.

4. Contra quæ allegari non valet, quòd deficeret mandatum procuræ in persona ejus, qui nomine Capituli cepit possessionem, vel controverti, quòd tunc temporis possessio esset vacans, aut quòd validè capta fuisset. Nam mandatum enunciatur in ipso instrumento captæ possessionis, & præsumitur, tùm ex præcedenti titulo Unionis, tùm ex quo idem Procurator Instrumentum unionis exhibuit, Cassador. *decis. tertia, numer. quarto de procurat.* Rota *decis.* 176. *numer. octavo*, coram sanct. memor. Gregor. XV. in Bononien. fideicommissi de Glavarinia 2. Junii 1639. & 18. Maii 1640. coram Reverendissimo Tarraconensi, Eòque magis, quia ipse erat Canonicus ejusdem Ecclesiæ, qui uti talis, etiam sine mandato nomine suæ Ecclesiæ agere voluit ad illius utilitatem, ex *cap. coram* 34. *de offic. delegat. cap.* 14. *de confirmat. util. vel inutil.* Gloss. *in verb. potioribus in cap.* 1. *de procurat.* ubi Panormit. *numer. octavo*, Hostiens. *ad titul. de Procurat. numer. decimotertio*, Valboa *in cap. causam* 9. *numer. tertio, de probat.* Tusch. *conclus.* 828. *numer. octavo, cum sequentib. littera P.* Golinus *de procurat. part. secunda, cap. quinto, num. decimoseptimo*, Bovir. *singul. vigesimosexto, num. decimooctavo*, Osuald. ad Bonell. *lib.* 18. *cap. duodecimo, littera K.* Virgil. *de legitimatione persona, cap. decimonono, numer. undecimo*, Modern. *de mandat. observation.* 55. *num.* 133. Rota *decis.* 630. coram Cavalerio, & Capitulum successivè de hoc Beneficio tanquam unito disponit, ut infra apparebit, Vacuam verò fuisse possessionem dubitari nequit, stante resignatione per possessorem facta, non ad favorem alterius; ut supponitur, sed liberè, per quàm propterea statim ac fuit à Pontifice admissa vacavit beneficium, ejusque possessio fuit abdicata à resignante, & vacua remansit, *cap. quòd in dubiis de renunciat. cap. susceptum de rescript. in* 6. Zabarell. *cons.* 110. *numer. secundo*, Paris. *de resignat. lib.* 1. *quæst.* 5. *numer.* 27. Vivian. *de Jurepatronatus lib.* 13. *cap.* 10. *à numer.* 6. Barbos. *de Jure Eccles. dicto lib. tertio, cap. decimoquinto, à num.* 17. *& num.* 66. *cum sequentibus, & à numer.* 148. Rota *decis.* 240. *numer. tertio, part. prima recentior. decis* 231. coram Merlino *numer.* 3. & in Hieracen. Parochialis 4. Decembris 1651. §. *Deindè*, coram me.

5. Validitas autem possessionis patet ex facultate in literis Unionis concessa Capitulo capiendi possessionem propria auctoritate, quæ non aderat in casu ex adverso allegato *decision.* 7. *sub numer.* 9. *vers. Possessio part.* 6. *recentior.* & cui non censetur renunciatum, ex quo aditus fuit Executor, & de ejus manibus capta possessio, dum hæc omnia extrajudicialiter emanaverunt, Bart. *in leg. creditore numer.* 26. *Cod. de pignor.* Jas. *in leg.* 2. *num.* 113. *versic. volens tamen Cod. de Jure Emphyteus.* Cancer. *var. resol. tom. tertio, cap. decimonono numer. vigesimoquinto*, Rota coram Seraphin. *decis.* 1003. *numer.* 1. in Romana, seu Veliterna restitutionis in integrum 16. Decembris 1646. §. *Hæc verò, & sequentibus*, coram Reverendissimo Patre Domino meo Bichio.

6. Actus verò observantiæ ostendunt, Primò ex mandato procuræ ad nominandum Vicarium, & nominatione ejus vigore facta de anno 1556. sub enunciativa prædictæ Unionis, & Bullæ Leonis X. cum facultate, amovendi Capellanum, & alium nominandi, & apponendi, prout ipse Procurator nominavit Rodericum Diaz approbandum ab Episcopo, ut in dicto Sum. num. 3.

7. Deindè ex sententia Ordinarii Mindonien. ad favorem Martii Manriquez uti nominati à Decano, & Capitulo sub eadem enunciativa Unionis dicto Summario numer. quarto. Maximè cum per possessionem à dicto Manriquez captam etiam probetur præsentationis effectuatio, Calder. *consil.* 12. *de Jurepatronat.* Rota per Burat. *decis.* 118. *numer. secundo*. Quibus accedit alia nominatio cum consensu Capituli in personam Petri Fernandez de Rico, vel potius permutatio facta de Anno 1625. quæ habet vim nominationis, & præsentationis, Rota *decis.* 792. *numer. septimo, & octavo, part. prima divers. & decis* 196. *numer.* 3. *part. prima recentior.* Es quibus etiam præsumuntur nominationes medii temporis, ut ex Seraphin. & aliis ibi allegatis ponderavit in puncto Unionis Rota in Perusina Beneficii 10. Februarii 1648. §. *concurrunt*, coram Reverendiss. Patre D. meo Bichio.

8. Quæ observantia non potest referri ad alium titulum; quàm ipsius Bullæ Unionis, quia prædicti actus apparent explicitè gesti in vim Unionis. Ac Testes deponunt de nominationibus factis à Capitulo etiam in mensibus reservatis, quod non licuisset, si ut prætenditur, emanassent ex causa Jurispatronatus, quod cùm esset Ecclesiasticum cecidisset sub regula reservatoria mensium, Rota in Compostellana Parochialis decimaseptima Junii 1644. coram Eminentissimo Cardinal. Coccino, & decima Februarii 1645. coram Reverendissimo Patre Domino meo Verospio,

9. Præ-

9. Præterea adstipulantur tres Testes formiter examinati pro parte Capituli Lucen. ejus Summario numer. decimo, deponentes de visu, & certa scientia de nominationibus continuò factis à Capitulo recensendo singulares personas nominatas, & reddentes optimas, & sufficientes rationes, qui propterea benè probant Rota coram Buratt. *decis. 578. numer. sexto, & decis. 270. numer. primo, part. septima recentior.*

10. Et ulterius addunt fructus Beneficii uniti perceptos fuisse à Capitulo relicta solùm pro Vicario certa portione pro congrua sustentatione, ut etiam deponunt Testes ex adverso examinati pro parte Francisci, quod quidem est signum Unionis, & Curæ habitualis penes Capitulum Lucen. cui unio facta fuit, Joan. Andr. *in cap. expesuisti numer. octavo, de prabend*, Rota apud Caputaquen. *decis. 336. numer. tertio, part. tertia*, Mohed. *decis. quinta in fin. de decimis, decis. 204. numer. primo, in fine, part. secunda, decis. 580. numer. octavo, & decimoquinto, & numer. decimonono in fine part. quarta, tom. tertio recentior.* in Romana Jurium Parochialium 4. Decembris 1651. coram Reverendiss. P. Dom. meo Celso. Quamvis hæc fructuum perceptio non requiratur, ut dicatur unionem effectum sortitam fuisse, ut tradit Nicol. Garz. *dict. part. 12. cap. 1. numer. 29.* Ricc. *in praxi for. Eccles. res. 376. numer. 6.* Barbos. *de Jur. Eccles. dicto lib. 3. cap. 16. num. 65.*

11. Nec dubitari potest quin cura habitualis residear penes Capitulum in Lucen. Actualis verò penes Presbyterum ab eo nominandum, extantibus amplissimis clausulis in Bulla contentis, scilicet cum omnibus juribus, & pertinentiis, juxtà tradita per Rotam apud Cavaler. *decis. 599. numer. secundo, & quarto*, Merlin. *decision. 115. numer. sexto, versic. præterea, &c.* &. facultatem concessam nominandi Presbyterum ad nutum, & amovibilem pro exercitio Curæ, Rota *decis. 120. numer. decimo, versic. & reservatur, parte prima, recentior.* & coram Merlin. *dicta decis. 115. numer. quarto, & quinto.* Atque etiam ex unione facta per viam incorporationis, ut colligitur ex verbo *incorporamus*, quod efficit, ut unio dicatur accessoriè facta, Garz. *de re benefic. part. 12. cap. 2. numer. 51. & 56*, Massobr. *in prax. haben. concur. prælud. 13. dub. 2.* Barbos. cùm ibi adductis *de offic. Episc. alleg. 60. à num. 23.* Rota *decis. 352. num. 6. part. 4. recent.* & in Cathacen. præteosæ 23. Maii 1650. coram R.P.D. meo Bichio.

12. Ex quibus omnibus inconcussa remanente unione, non debet esse locus concursui, sed absque eo conferendum est Beneficium ad nominationem Capituli, juxtà dispositionem Bullæ S. Pii V. 47. in ordine §. 4. tradit Gonzal. *in regul. 8. Cancell. gloss. 5. §. tertio, num. 53.* Garz. *de benefic. part. 9. cap. 2. num. 189. & seqq.* plures quos refert Barbos. *ubi proximè dicto numer. 23. cum sequenti.* Rota *decis. 785. num. 2. & sequentib. part. 3. recentior.* & apud Merlin. *dicta decis. 115. num. secundo, & decis. 187. num. 2.* & penes Cavaler. *decis. 495. num. 4. & seqq.* & in Gerunden. Capellæ 20. Martii 1649. coram R.P.D. meo Bichio.

13. Qua stante, non obstant Testes in contrarium adducti deponentes beneficium tanquam Curatum ab Episcopis collatum fuisse vidente, sciente, & non contradicente Capitulo Lucensi Summario Capituli Mindonien. numer. primo, & quarto. Nam quamvis essent contrarii, cùm se referant ad scripturas non probarent, nisi quatenus appareret in relato, *Auth. si quis in aliquo, Cod. de eden.* Rota in Seguntina præstimonii 4. Decembris 1592. coram Orano, & *decis. 664. sub numer. secundo, part. tertia recentior.* Imò cum ex sententiis, & scripturis publicis suprà relatis constet de contrario, nempè Capellanos, & Vicarios fuisse à Capitulo nominatos, & nunquam provisos per concursum, talis probatio prævalet probationi resultanti ex prædictis Testibus, *leg. census 10. ff. de probat. gloss. in cap. 3. loco verbo testium eodem tit.* Rota *decis. 64. numer. 17. part. quinta recentior.* in Placentina Beneficii 29. Maii 1648. coram Reverendiss. P. Domino meo Celsu, in Romana dotis 5. Junii ejusdem anni coram eodem. Præcipuè cum concordent cum aliis Testibus Capituli Lucen. aliaque adminicula concurrant, Craver. *cons. 400. num. 35.* Rot. *decis. 61. numer. 9.* coram Mantic. & *decis. 487. num. 5. versic. & habent juris præsumptionem part. 2. recent.*

14. Præterquam dicti Testes non excludunt, quòd præcesserint nominationes Capituli Lucen. & ita intelligendi sunt, cùm recenseant personas ab Episcopos provisas, quas habuisse collationem prævia nominatione Capituli constat ex dictis publicis Instrumentis, ut accidit in personam Martii Manriquez, cujus provisione allegari non potest prædictam observationem fuisse interruptam, eo quod de Anno 1611. provisus fuisset in concursu, & collationem obtinuisset, sed ex causa cessionis illi factæ à quodam Varella; Nam verius est quod Varella, & Manriquez fuerunt insimul examinati, & Varella fuit reprobatus, Manriquez verò approbatus, qui cùm posteà consequutus fuisset nominationem à Capitulo Lucensi, cujus vigore etiam reportavit institutionem, ut in dicto Summario numero quarto. Utique dici non debet, quòd illi collata fuisset Vicaria ex cessione dicti Varellæ.

15. Nec magis refragatur, quòd aliquando Vicaria per concursum fuerit provisa, cum ex eo præjudicium dicto Capitulo, non inferatur, nam licèt id aliquoties consenserit plures nominando inter quos fieret concursus, non ideò sibi ademit facultatem in futurum unicum, nominandi, cui absque concursu; & cùm solo examine collatio fieri debeat, ut in terminis respondet Rota *decis. 443. numer. 7. versic. non obstat, & numer. 3. part. 5. tom. 2. recentior. ubi num. 9. versic. & quatenus, &c.* subditur præsumi posse concursus factos fuisse per errorem, sequitur Rota *decis. 580. numer. 24. & tribus seqq. part. 4. tom. 3. decis. 16. num. 15. versic. neque obstare, & numer. seqq. part. 6. recentior.* ubi redditur ratio, quia ad formam Constitutionis S. Pii V. faciendæ sunt collationes, & Constitutio continet decretum irritans, quod inficit omnem possessionem contrariam, Rota coram Cavaler. *decis. 599. in fine*, coram Merlino *decis. 313. num. 8.* & in dicta Gerunden. Capellæ 20. Martii 1645. §. *non obstat il primo*, & 27. Januarii ejusdem anni, § *quia necessitas in fine*, coram R.P.D. meo Bichio.

16. Minus autem obstat, quòd dictum Beneficium fuerit collatum tanquam vacans, quod repugnare videtur unioni, cùm unita non dicantur vacare. Nam huic objectioni responsum fuit vacationem largo modo verificari etiam in Beneficiis unitis, & manualibus, cùm vacare dicantur per remotionem, & per obitum, gloss. *in Clem. unica, §. promissa verbo revocari propè med. versic. & senes de supplen. negl. Prælat.* Cartar. *ibidem numer. 8.* Vitalin. *numer. 9.* Gonzal. *super regul. 8. Cancellaria gloss. 15. §. 2. sub numer. 24.* & respondit Rot. in Perusina Beneficii 10. Februarii 1648. §. *final.* coram R. P. D. meo Bichio.

17. Denique non adversatur, quòd de Anno 1625. hujusmodi Parochialis fuerit collata Vicario non ad nutum amovibili, juxtà dispositionem Bullæ, sed perpetuò, & quòd sententia Ordinarii superius relata loquatur de Vicaria perpetua. Nam licèt fuisset datus Vicarius perpetuus, & Parochialis in titulum collata non ex eo alteraretur unio jam facta, aut tolletur observantia præcedens quoad exercitium Curæ, & modum providendi; ut in terminis firmavit Rota coram Cavaler. *decis. 595. num. 2. versic. & licèt, & num. seqq.* coram Merlino *dicta decis. 115. num. 13.* & in dicta Perusina Beneficii coram R. P. D. meo Bichio, stante præsertim dispositione Concilii Tridentini *session. 7. cap. 7. de reformat.* quæ arbitrio Episcopi remittit reductionem Vicariæ temporalis in perpetuum, ut tradit Garz. *de Benefic. part. 11. cap. 2. num. 9.* Barbos. *in Collect. Concilii dicta sess. 7. cap. 7. num. 15.* ubi ait idem procedere, quamvis in literis unionis esset statuta temporalis, *& de offic. Episcopi allegat. 72. numer. 190.* & refert ita fuisse declaratum per Sacram Congregationem Concilii, & animadvertit prædictam facultatem Ordinario competere, quando literæ unionis emanarunt ante Concilium, & tunc requiri justum arbitrium, & necessariam causam, quodque in visitatione fiat alioquin posse appellari à prædicta reductione, ut etiam tradit Flores de Mena *variar. quæst. 10. num. 47.* Garz. *de benefic. dicta part. 11. cap. 2. numer. 8.* quòd sequitur Barbos. *ubi proximè seq.*

Atque ita utraque parte audita, &c.

DECISIO CXIX.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Zarate.

Compostellana Coadjutoriæ.

Veneris 9. Martii 1653.

§. 1. IMpugnata fuit hodie, sed non expugnata decisio in hac Causa edita septimo Februarii proximè præteriti coram Reverendissimo Terracoñen. in qua resolutum extat literas Apostolicas esse justificatas, & controversia circà personas Coadjuti, & Coadjutoris fuit omninò sublata; verùm illa solùm remansit circà consensum Coadjuti, & ipsius adimplementum mandati sub pluribus conditio-

nibus; quibus non adimpletis gratia per Procuratorem expedita inutilis prætenditur, præsertim cùm clausula, *non alias, aliter, nec alio modo*, inserta legatur in eodem mandato, quæ consensum ab actu removet, juxta tradita per Lotter. *de re benefic. libro primo, quæst. 40. numer. 272. & quæst. 42. numer. 35.* Rota penes Burat. *decis. 437. numer. tertio*, cum aliis adductis in Valentina Parochialis 8. Februarii 1644. *versic. undè resignantie*, & 28. Aprilis 1645. coram Reverendiss. P. D. meo Cerro.

2. Sed nihilominus perstiterunt DD. in decisis: Siquidem visum fuit sufficienter conditiones fuisse adimpletas, nec primò illam defecisse scilicèt, quòd super beneficio Parochiali resignando à Josepho fratres Coadjutoris; reservari deberet Pensio annua Ducatorum centum Monetæ Hispaniæ ad favorem Antonii de Zarraga libera à subsidio, & excusato, & alio quocumque onere imposito, vel imponendo, ex eo quod Procurator excessisset, dum in supplicatione apposuit clausulam, *Dummodo remaneant centum ducati auri de Camera pro Rectore*, vel ex eo, quod gratiam ita concessam acceptavit, cùm ex hoc onere pensio libera dici non posset, Nam ista objectio facilè diluitur, cùm clausula, *Dummodo*, semper censeatur excepta, uti consueta in Parochialibus tanquam à Jure proveniens, ex dispositione Concilii Tridentini *sess. 24. de reform. cap. 13.* ubi plures refert August. Barbos. *in Collect. num. 13.*

3. Nec ex eo magis quòd Procurator in supplicatione apposuit, & acceptavit gratiam sub reservatione dictæ congruæ Parochialis ducatorum centum auri de Camera, potest dici fines mandati excessisse cùm pro ista ratione sufficeret reservare centum ducat. Monetæ illarum partium, ex traditis per Barbos. *ubi proximè numer. decimoquartò*, ut fuit decisum per Sacr. Congregat. Concilii ibi relatam. Nam præter aliàs responsiones tollitur hæc explicatio ea ratione, quia de dicta reservatione nihil fuit cautum in mandato Procuræ adversus quod in hac parte possit considerari transgressio Procuratoris, & defectus voluntatis Coadjuti, super quo dicta clausula, *non aliàs, aliter, nec alio modo cadere possit*; quo casu magis liberum fuit Summo Pontifici pro suo libito, vel in Moneta Regionis, vel in Moneta Cameræ congruam reservare Rectori; Præterquam cùm fructus beneficii narrentur in ducatis de Camera, clausula, *Dummodo*, intelligitur etiam de ducatis de Camera, ut tradit Garz. *de benefic. part. 1. cap. 5. num. 373.*

4. Undè etiam tollitur alia replicatio scilicet, quòd non possit verificari prædicta conditio, cùm non remaneant centum auri de Camera liberi pro Rectore, itaque quod fructus dictæ Parochialis ex confessione partium in mandatis procuræ ascendunt ad ducat. 260. Monetæ Hispaniæ, ut in Summ. Roderici num. 5. qui juxtà communem sensum debent intelligi de Moneta de Vellon. ex quibus detractis ducatis 140. pro duabus pensionibus remanent solùm ducati 120. dictæ Monetæ, qui non sufficiunt 100. ducatos auri de Camera juxta conditionem in gratia appositam: Nam centum ducati auri de Camera excedunt ducatos 180. Hispaniæ de Vellon. ut ostenditur ex supplicatione Summ. Roderici numer. 2. in qua centum ducati Hispaniæ computantur pro ducatis 55. auri de Camera, ac propterea cùm dicti ducati 260. intelligantur de Moneta de Vellon. non possunt constituere ducatos 180. auri de Camera, in quibus fuit narratus valor beneficii.

5. Etenim ista objectio non subsistit, quia licèt verum sit quod dicta quantitas ducatorum 260. simpliciter prolata intelligenda sit de Moneta de Vellon. Hispaniæ, & facultas sic exprimendi Procuratori præscripta non possit extendi ad Monetam auream, vel argenteam, ut in puncto tenet Amaya ad text. *Cod. de collat. eris numer. 37. lib. 10.* Modern. Hispan. *in labyrint. credit. part. 2. capit. 8. numer. 62.* qui relatis Carranc. Amaya, & Noguerolis ostendit quanta sit differentia inter prædictas Monetas. Tamen ex eo nullus potest argui excessus, siquidem in mandato procuræ valor beneficii in scut. 260. expressus fuit per ascensum, non autem per non excessum absque ulla taxationis restrictiva, quo casu major quantitas non excluditur, nec opponitur expressioni factæ in supplicatione in scut. 280. auri de Camera per non excessum, cùm verum sit beneficium 100. ducat. non excedere 1000. *l. cùm furti, ff. de in lit. jurand. l. si quidem Cod. de transact. §. si minus*, ubi Jas. *num. 2. Instit. de act.* post Aretin. *ibi*, Gammat. *decis. 68. num. 4.* Gregor. *decis. 317. numer. 4.* Rota *part. 7. recent. decis. 45. numer. 22.* & in qualibet etiam modicus non excessus verificatur, Lotter. *de re benef. lib. 1. quæst. 38. num. 58.* Rota coram Mont. *decis. 138. num. 2.* & de ista differentia intra ascensum, & non excessum Rot. coram Merlin. *decis. 237. num. 5.* & coram Seraphin. *dec. 1087. num. 5.*

6. Minus autem officit, quòd cùm alia pensio ducat. 40. reservata fuerit ad favorem Josephi resignantis cum pacto hanc illicò extinguendi pro undecim annatis, Procurator, qui consensum præstitit dicatur defecisse, quia non expressit hanc conventionem, nec impetravit facultatem extinctionis, qua mediante si Papa eam concessisset, aut non apposuisset quoad aliam pensionem dictam conditionem, *Dummodo remaneant centum ducati auri de Camera pro Rectore*, aut si denegasset, neque Coadjutoria neque resignatio effectum sortietur: Nam hæc objectio multipliciter cessare visa fuit. Primò quòd cùm supplicatio originalis non fuerit exhibita non benè concluditur prædictam facultatem non esse petitam, & cùm non reperiatur, præsumptio stat pro expeditoribus, quòd adimpleverint adimplenda, & quòd cum mandato concordet, Paris. *de resignat. lib. 8. quæst. 8. numer. 83.* Rota apud Verall. *decis. 174. numer. 1. & sequentib. part. 5.* & in Elboren. Pensionis 20. Junii 1633. coram bon. mem. Cardin. Hieronymo Verospio, *§. 2. pro responsione ad med.* Imò etiam præsumitur prædictum pactum à Sanctissimo fuisse rejectum, quod non impedit quin resignatio subsistat, Paris. *dicto tractat. de resign. lib. 99. quæst. 17. numer. 148. versic. hoc tamen*, Rota coram Verall. *decis. 89. numer. secundo, & tertio, part. 3. decis. 887. numer. 2. part. quarta divers.* & in dicta Valentina Parochialis 28. Aprilis 1645. & 18. Maii 1646. coram Reverendiss. P. Domino meo Cerro, præsertim cùm dicta gratia, aut nunquam, aut rarò, aut ex magna causa concedi soleat; quapropter diligentiæ Procuratoris essent superfluæ, & quamvis fuissent omissæ adhuc non diceretur satisfactum non fuisse mandato, Gonzal. *ad regul. octava Cancel. gloss. duodecima, numer. 86. & num. 91.* Rot. per Veral. *decis. 79. numer. tertio, & deci. 208. num. 42. part. quarta, tom. secundo recentior.* Eòque magis cum adjecta fuerit clausula si Sanctissimo placuerit, quo casu cùm pactum extinctionis conceptum fuerit sub beneplacito Sanctissimi gratia principalis de defectu consensus redargui non potest, Rota coram Cassad. *decis. 2. num. 3. de Simonia dec. 3. num. 5. de renunciat. & decis. 538. num. 7. & num. 18. 20. & num. 25. part. 4. tom. 3. & decis. 259. num. 55. part 5. recentior.* & in Bacharen. Parochialis 21. Maii 1635. §. *& Dimisso cum seqq.* confirmata 17. Decembris 1635. in princ. coram bon. mem. Coccino in d. Valentina Parochialis 28. Aprilis 1645. & 18. Maii 1646. coram Reverendissimo P. Domino meo Cerro.

7. Præterquam quòd tale pactum uti respiciens commodum resignantis, non autem Coadjuti non potest ex defectu consensus istius annullare gratiam Coadjutoriæ; Nam hoc esset apponere de jure tertii, quod non debet admitti tàm respectu hujus pensionis, quàm alterius ducat. 100. ut firmatum fuit in decisione, quæ revidetur in §. *ultra quod*. Nec revelat quòd Rodericus possit excipere de jure tertii, quando illud est exclusivum juris agentis; siquidem hæc regula procedit, quando tertius declarat se tali jure uti velle, probatur in decisionibus allegatis *in dict. §. ultra*, & explicat Batt. & Soccin. *in l. secunda, ff. de except. rei judic.* Scacc. *de jud. part. 2. cap. 7. cas. 3. membr. 2. numer. 434.* Virgil. *de legitim. person. in prælud. num. 159. versic. quòd dixi*, & in Romana fideicommissi de Guidia 25. Junii 1629. §. *sed neque*, coram bon. memor. Card. Hieronymo Verospio.

8. Ex qua etiam ratione removetur objectum deficientiæ consensus, & adimplementi mandati ob non factam expressionem, quod Antonius pensionarius esset filius Melchioris Coadjuti, ut satis fit in alia decisione *d. §. Ultra præterquam ut responderetur in §. quoniam expressio* illegitimitatis Antonii facta fuit per easdemmet verba, quæ continebantur in mandato procuræ. Quare, dum formam in mandato præscriptam Procurator in supplicatione servavit, non potest de non adimplemento redargui, ut dictum fuit in dicta decisione in §. *nec dicatur*.

9. Undè nihil interest, quòd dubitetur de valore dictæ pensionis, juxta tradita in Conchen. pensionis 31. Maii 1649. coram Eminentiss. Corrado, & 14. Februarii 1650. coram Reverendiss. P. Domino meo Bichio, & animadvertitur in decisione, quæ revidetur in §. *quoniam*, cùm hoc etiam absque discrimine non procederet, attentis verbis Concil. Trident. *sess. 25. cap. 15. de reformat.* ut explicant plures allegati à Barbosa *ibi numer. 35.* & in isto casu magis prodesset expressioni factæ de valore beneficii, & capacitati ipsius de medio sublata ista pensione.

10. Ulterius non obstat, quòd dicatur consensum præstitum fuisse à persona minus legitima, cùm appareat quendam substitutum illum præstitisse, de cujus substitutione non constat: Siquidem ostenditur actualis exhibitio mandati in vita Coadiuti Summar. responsionis Ildephonsi numero secundo, & præstatio consensus legitimè adnotata à tergo litterarum Summat. Roderici numero tertio, ex quibus

bus præsumitur literas ab Officialibus expeditas non fuisse, nisi prævia præstatione legitimi consensus, Rota coram Caputaq. *decis.* 129. *part.* 1. *& in recent. decis.* 20. *numer.* 4. *& seqq. part.* 6. *recentior.* Et comprobatur ex eo, quòd libris Datariæ omninò debet fides adhiberi; nec eos licet de mendacio arguere, ut per Modern. Avenionen. *quæst. benefic. sup.* 70. *numer.* 12. Rota penes Burat. *decis.* 88. *num.* 4. *& num.* 5.

11. Nec relevat quòd instrumentum mandati, quòd Notarius in actu præstationis consensus asserunt penes se admissum fuisse hodie in ejus actis non reperiatur, quia imò stante deperditione præsumitur quòd in Instrumento producto contineretur facultas necessaria, præsertim quòd in calce mandatorum procuræ apponi consueverunt substitutiones propria manu substituentis, Andr. *decis.* 9. *numer.* 6. *versic. eo enim, & decis.* 143. *num.* 11. *part.* 2. *divers.* & in Jaouen. separationis thori 27. Novembris 1652. §. *hinc relevans*, coram R.P.D. meo Melzio. Eòque facilius talis præsumptio debeat admitti, quia in processu de partibus quoque legitur tenor mandati procuræ cum expressa facultate substituendi, quibus præeuntibus eo facilius substitutio præsumi potest.

12. Accedit etiam minister substitutus est minister substituentis, & publicè gerebat, & gerit alia ejusdem substituentis negotia, Rota in Conchen. beneficii quarta Aprilis 1608. §. *secundo multum*, coram Cardin. Sacrato. Et amplius præstatio consensus, & expeditio literarum facta per substitutum fieri non potuerunt sine magna impensa, ex qua pariter præsumitur legitimum mandatum, Gregor. *decis.* 44. *num.* 5. *& decis.* 324. *numer.* 2. & ibi Adden. *numer.* 6. Adden. ad Burat. *decis.* 593. *numer.* 12.

13. Quapropter excluditur objectio, quòd mandatum procuræ non potuerit ab Hispania venire de tempore consensus cùm contrarium appareat ex actuali exhibitione, ac etiam cùm inter Rogitum mandati factum sub die 28. Novembris usque ad diem consensus lapsi fuerint 35. dies; atque ideò plus temporis quam opus sit ad iter conficiendum cùm per mare 20. dies sufficiant, & in sex diebus literas habere posse, firmavit Rota in una Dertusen. beneficii, quam tradit Gomez. *in regul. de verisimili notitia quæst.* 5. *numer.* 1. *&* 2. Quamobrem nihil in contrarium concludunt Testes pro parte Roderici dati Summar. numer. quarto, quatenus deponunt quòd Tabellarius Ordinarius de eo tempore post tres menses Romam advenit; Siquidem alia via quam per Ordinarium transmitti potuerunt, & aliquando per Ordinarium, & Extraordinarium transmittuntur, & per duplicatum, & triplicatum, ut accedit in præsenti, & probatur ex depositione trium testium ex parte Roderici examinantium jus sum. num. 4.

14. Nec magis obstat, quòd dicatur solutionem compositionis, & Registrationem supplicationis factas fuisse post obitum Coadjuti, cùm id nullo modo justificetur, & quamvis justificaretur nullatenus relevaret, quia substantia gratiæ est data, non ex registratione perficitur, ut tenet Rota in Romana legati pii, quarta Februarii, & 12. Maii 1528 coram bonæ memoriæ Coccino, *& decis.* 281. *numer.* 6. coram Merlino. Dum tamen interim supplicatio non laceretur, aut alteri provideatur, ut notatur in Asten. Coadjutoria 28. Junii 1652. §. *eadem, & licet*, coram R. P. D. meo Celso, ubi etiam additur quod ex eo, quòd in libro Registratoris post obitum Coadjuti legatur factam fuisse Registrationem, non ex eo probari tunc temporis factam fuisse registrationem, cùm soleant supplicationes semper statim describi, sed aliquando ostentur post quatuor, & quinque menses, ut traditur *in decis. Asten. in §. hujusmodi*, & latius declaratur, & comprobatur in eadem Asten. 14. Februarii 1653. coram eodem D. meo Celso, & eo minus cum duob. seqq.

15. Demum quia etiam supposito, quòd gratia Sanctissimi esset inutilis nullum jus Roderico ex provisione Ordinarii potuit acquiri, cùm per solam Signaturam supplicationis intraret appositio manus Pontificis, & consequenter affectio, quæ ligat manus Ordinarii, Gonzal. *ad reg.* 8. *Cancell. gloss.* 52. *num.* 15. *& numer.* 48. *versic. licèt secus*, Rota *decis.* 45. *num.* 31. *part.* 6. *& decis.* 237. *numer.* 2. *part.* 7. *recent.* & apud Buratt. *decis.* 36. *num.* 2. *& seqq.* Atque ita pro confirmatione decisionis utraque parte audita, &c.

DECISIO CXX.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Cerro.

Piscien. Beneficii.

Lunæ 30. Maii 1650.

§. 1. POstquam Franciscus de Carolis adversus Franciscum de Tholomæis super præsentatione ad ejus favorem facta de Beneficio controverso tres reportaverat sententias, quarum in prima in Partibus prædicto de Carolis adjudicatum fuit Beneficium tanquam à majori parte Patronorum præsentato; & in duabus ultimis Rotalibus præviis decisionibus coram R. P. D. meo Celso 26. Novembris 1650. & coram R. P. D. meo Royas 11. Aprilis 1651. declaratum fit dictum de Carolis instituendum esse tamquam præsentatum à familia de Carolis duas ex quatuor vocibus habente, cùm Franciscus de Tholomæis præsentatus fuisset à familia de Tholomæis, cui una tantùm ex quatuor vocibus competit. Demum causa in gradu restitutionis cum clausula *Partito mihi commissa*, proposuit dubium, An constet de causis restitutionis in integrum, & quidem non constare quoad præsentatos fuit ex sequentibus.

2. Nam quando sententiæ sunt validæ, & justæ cessat læsio, quæ est fundamentum restitutionis in integrum, *rapio. de integr. l. si ex causa decima leg. quòd si minor* 25. *ff. de minor.* Rota *decis.* 1. *de restitut. in integr. in novis*, & in Romana de Marescottis decima octava Maii 1647. coram Reverendiss. Terracinen. & in Bononien. Transactionis 30. Maii 1648. coram R. P. D. meo Celso.

3. Validitas enim resultat ex revolutione processus, in quo apparet fuisse servata omnia de jure servanda quoad ipsos præsentatos, *juxta decision.* Caputaq. 260. *part.* 2. & contentas in dubium revocari non debet, cùm una contineat aliam, *Clem.* 1. *verbo aliquatus de re judic.* Rota coram Cavaler. *decis.* 387. *num.* 1. Duran. *decis.* 365. *numer.* 4. & fuit dictum in Romana Domus 18. April. 1666. coram R. P. Terracinen.

4. Neque obstat, quòd in sententiis Rotalibus fuerit expressum duas ex quatuor vocibus spectare ad familiam de Carolis, unicam verò ad familiam de Tholomæis, quòd tamen non explicatur in sententia de Partibus; nam dum in dicta sententia exprimitur Franciscum fuisse præsentatum a majori parte Patronorum implicitè continet id, quòd magis explicitè dicitur in sententiis Rotalibus, & sic in substantia sunt semper conformes, Ruin. *cons.* 114. *num.* 2. *lib.* 5. Soccin. Jun. *cons.* 74. *num.* 2. *lib.* 2. Gabr. *de execut. rei judic. conclus.* 1. *num.* 34. Covarr. *pract. cap.* 25. *nu.* 6. Thesaur. *decis.* 228. *num.* 2. Rota *decis.* 98. *numer.* 4. *part.* 1. *recent. & decis.* 292 *num.* 2. *part.* 7. cum pluribus adductis per Add. ad Buratt. *dec.* 267. *num.* 10.

5. Ulterius, nam sententia Rotalis in prima parte confirmat simpliciter primam sententiam, & sic conformitas est clara; Deinde verò procedit per caput separatum, quod non excludit conformitatem, cùm tot dicantur sententiæ, quot capita, Bart. *in leg.* 1. *num.* 7. *vers. quando, C. si advers. rem judic.* Alberic. *in l. fin. numer.* 15. *vers. item quando, & jurisd. omn. jud.* Mantic. *de tacit. lib.* 26. *tit.* 9. *numer.* 44. Rota coram sanct. mem. Greg. *dec.* 552. *numer.* 1. *& ibi adden. numer.* 6.

6. Justitia autem dignoscitur ex decisionibus in hac causa emanatis coram Reverendo Patre Domino meo Celso, & coram Reverendo Patre Domino meo Royas, in quibus firmatum fuit Franciscum de Carolis uti præsentatum à majori parte Patronorum, nempè à DD. de Carolis habentibus duas ex quatuor vocibus esse præferendum Francisco de Tholomæis præsentato ab illis de Tholomæis habentibus unicam tantùm, *juxtà text. in capit.* 3. *& ibi gloss. verb. qui majoribus de jur. patr.* Lambert, *eodem tract.* 3. *part. lib.* 2. *quæst. artic. primo*, Roccus *verbo honorificum num.* 91. *& seqq.* Paul. de Citadin. *pariter de jur. patr. part.* 6. *art.* 3. *num.* 45. Rota in Cremonen. Altaris 9. Decembris 1616. coram bon. memor. Manzanedo, & in Genuen. Capellan. 23. Martii 1629. coram Sanctiss. D. N. cum aliis allegatis in dict. decis. coram Reverendo P. Domino meo Celso, in §. nec refert.

7. Quando verò Jurispatronatus pro dictis duabus

pat-

partibus spectet ad familiam de Carolis, & pro quarta parte tantum ad DD. de Tholomæis Donatarios illorum de Malleis nullam recipit dubitationem, siquidem adveniente vacatione, & præsentatione Beneficii de anno 1507. & 1525. & 1579. illi de Carolis præsentarunt pro duabus ex quatuor vocibus, Mallei verò pro unica, ut constat ex Summario impresso numer. 4. 5. & 6. quæ observantia optimè demonstrat hujusmodi pertinentiam, ut dixit Rota in Sulmonen. Beneficii 25. Junii 1646. coram Reverendo Patre Domino Peutingero, & in Terdonen. Jurispatron. 22. Junii ejusdem anni coram Reverendissimo Patre Domino meo Royas, & 17. Junii coram Reverendo Patre Domino meo Celso, *& in recentior. decis. 96. numer. 14. part. 6.* Juncta etiam confessione facta ab Authore illius, qui donavit dictum Juspatronatus, quæ propterea optimè probat contra Donatarium, & præsentatum ab eo, ut dixit Rota coram Buratto *decis. 183. num. 6. & seqq.* & firmatum fuit in Comen. Capellæ 17. Aprilis 1648. coram R. P. D. meo Decano.

8. Non obstat, quod in sententiis Rotalibus fiat mentio tantummodo de duabus ex quatuor vocibus spectantibus ad familiam de Carolis, & de altera spectante ad illos de Tholomæis, non autem de alia quarta, quia dum Tholomæi non docent dictam aliam vocem fuisse ad eorum favorem purificatam, sufficit quod Franciscus de Carolis habeat duas; Tholomæus verò unam, ut primus veniat instituendus; siquidem in hac materia non attenditur numerus Patronorum, qui habent facultatem præsentandi, sed tantùm illorum, qui actualiter præsentarunt, ut inquit Dec. *cons. 17. num. 4.* Rota coram Duran. *dec. 199. n. 19. & dec. 350. num. 5.*

9. Neque ex eo quod dicta quarta vox fuerit extincta possint Tholomæi prætendere acquisivisse, vel jure successionis, vel jure accrescendi, dum non probatur Tholomæos fuisse ab ultimo de linea hæredes institutos, aut ab intestato succedere potuisse, quibus cessantibus, excluditur titulus successionis, ut in puncto Rota *decis. 96. num. 8. part. 6. recentior.* Et quatenus intraret jus accrescendi portio deficiens etiam accresceret pro rata DD. Carolis compatronis, ut per Bellen. *de jur. accresc. cap. 6. quæst. 48. numer. 11. & sequentib.* Rota in terminis de jurepatronatus gentilitio in Cæsaraugustana Beneficii de Linares 10. Februarii 1645. §. secundo coram Reverendo Patre Domino meo Bichio, nam de natura juris accrescendi est, ut portio portioni non accrescat pro virili, sed pro rata portionum, cùm portio portioni accrescat non personæ, Mantic. *de tacit. lib. 21. tit. 13. num. 14.* Gratian. *discept. 347. numer. 12.* Grass. *in §. jus accrescendi quæst. 30.* Rot. *dict. dec. 96. n. 9. part. 6. recent.*

10. Denique cessat omnis difficultas, nam cùm hodie agatur de sustinenda institutione facta ad favorem Francisci de Carolis præsentati ab illis de dicta familia, sufficit ad hunc effectum quod ipse doceat præsentantes existere in quasi possessione præsentandi pro dictis duabus vocibus, & sic pro majori parte, cùm Tholomæi pro unica tantùm voce fuerint in possessione, & Pardinos Germinianos, & Nuceotinos non constet ullam unquam possessionem habuisse, *juxta text. in capit. consultationibus de jur. patr.* Mantic. *decis. 88. num. 1.* & in Cremonen. Præpositura 23. Maii 1644. coram R. P. Dom. meo Corrad. & in Terdonen. Jurispatronatus 17. Junii 1647. coram R. P. D. meo Celso, & in decisione in hac causa emanata 21. Aprilis hoc anno coram R. P. D. meo Royas §. alio verò, & in alia præcedenti 26. Nov. 1650. cor. R. P. D. meo Celso, §. eo facilius. Et ita quoad præsentatos altera tantùm parte informante fuit resolutum.

DECISIO CXXI.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Verospio.

Hieracen. Parochialis.

Luna 13. Maji 1652.

§. 1. CUm Virgilius Gallucius Beneficium Parochialis S. Mariæ Veteris, seu Sancti Blasii Hieracen. possideret, die 17. Kalendas Martii 1648. de Beneficio etiam Parochialis Sanctæ Catharinæ à Sede Apostolica fuit provisus cum Decreto de dimittendo primam Parochialem in casu assecutionis secundæ, & quòd alias utraque vacaret, ut ex litteris in Summario Gallucii num. 11. cujus decreti dispositioni Galluccius obtemperans primum Beneficium dimisit de mense Januar. 1649. de quo pariter de Apostolica Sede Carolus Cæsarcus provisus fuit, cum expressione in literis prædicti decreti, & quòd vacaret per dimissionem Gallucii, ut Summario Caroli num. 1. & 2. Post quod Galluccius intendens quod eùm supposito captæ possessionis secundi beneficii, primum dimiserit, & quod talis possessio non habuisset effectum, quia verus possessor Parochialis S. Catharinæ in ejus possessione se defendebat; atque ideò se continuasse in possessione primi beneficii per totum mensem Junii, & partem Julii 1650. ad id probandum, ut remediis possessoriis tueretur pro remissoria institit, & articulos edidit, quare proposui dubium: An esset concedenda, & DD. affirmativè responderunt.

1. Nam de relevantia articulorum cum sufficienti sumo constat, quibus concurrentibus, remissoria concedi debet, ex notatis per Vestr. *in praxi lib. 6. cap. ult. num. 2.* Severol. *de remissor. cap. 23.* Rota coram Buratt. *dec. 28. num. 1.*

3. Relevantia enim apparet ex 1 & 2. articulo, in quibus dicitur: quòd Galluccius Parochialem controversam resignavit, in quantum illi suppositum fuerat jam suo nomine pacificè captam fuisse possessionem alterius, quod aliter accidit; cùm Michael verus possessor adhuc possessionem in prima Ecclesia continuaret: Unde cùm falsum esset suppositum dicto Galluccio ignoranti non debet nocere; nam dimissio juxta mentem Dimittentis est correspectiva ad acquisitionem possessionis secundi beneficii; qua falsa, & erronea existente corruit ex defectu consensus, quem error excludit, Buratt. *decis. 19. num. 10.* & in puncto *text. in cap. si beneficia 20. de præbendis lib. 6.* ubi in casu liberæ dimissionis & in quo beneficium dimissum alteri jam fuerat collatum, sic Pontifex statuit, *collatione quorumcumque personis facta, nequaquam obstante: ubi gloss. verbo sine culpa,* Anchar. *num. 2.* Navarr. *in capit. accepta in 7. oppositione num. 39. de restit. spoliat. & consil. 14. numer. secundo circa finem de præbendis.* Gonzal. *ad reg. 8. Cancell. gloss. 46. num. 1646.* Flamin. *de resignat. lib. primo qu. 3. numer. 29. & seqq.* Rota *decision. septima de restit. spoliat. antiquiss.* Seclusa namque dicta falsitate suppositi non videbatur necessaria dimissio, quæ de facili non præsumitur, ut in terminis defectus consensus dolo, vel vi interveniente probatur, *in capit. super hoc de renunciat.* ibi, *quod nulla causa hoc verisimile reddat, ut quispiam beneficium multis fortè expensis, & laboribus acquisitum, quo sustentari debet, facile sine magna causa, sua sponte resignet:* ubi Panormit. *num. 12.* Jo. Andr. *col. 5.* Paris. *cons. 10. nu. 64.* Flamin. *de resignat. lib. 8. qu. fin. nu. 59.* Surd. *decis. 2. num. 16.* Nicol. Garz. *de benefic. part. 11. cap. 3. n. 143.* concludit Lother. *lib. 2. q. 10. n. 13. & lib. 3. q. 14. n. 12.*

4. Deinde valde relevat allegatio continuatæ possessionis Gallucii post dimissionem, quia etiam liberè cedens, & renuncians, licèt perdat dominium, & possessionem saltem de jure, attamen si postea incumbat de facto, & realiter inhæret possessioni, adhuc est manutenendus, imò, & reintegrandus si spolietur, ut post Innocent. Calderin. & alios ibi allegatos, tenet Rota *decis. 97. num. 13. & 14. decis. 108. sub num. 7. vers. & quatenus par. 5. recent.* latè Modernus Lusitan. *de jur. Eccles. lib. 3. cap. 15.* & Perusin. *in tract. de manut. observ. 57. nu. 9.* Lotter. *d. lib. 3. q. 14. à n. 12.*

5. Ulterius constat de relevantia tertii articuli, dum in eo dicitur Rectorem antiquum Sanctæ Catharinæ semper mansisse in possessione suæ Parochiæ signum evidens quod Galluccius nunquam de eo possessionem accepit, dum alter in illa semper permansit, *ex leg. sicut certo, §. si duobus ff. commodati,* & certum est, quod requiritur possessio pacifica secundi beneficii, ut quis teneatur dimittere, *cap. si Episcopus de præbendis in 6.* Rota *divers. dec. 676. num. 4. p. 3. lib. 3.* Seraphin. *decis. 977. nu. 1. cum adden. ad* Buratt. *dec. 19. litt. A.*

6. Nec obstat, quod possessio Parochialis dimissæ successivè capta fuerit à Cæsare in vim novæ provisionis, tanquam de vacanti ob dictam dimissionem deportata de manu executoris litterarum Apostolicarum, quia semper antiquus possessor manutenendus est, Felin. *in capit. licet causam num. 8. & 9. de probat.* Surd. *consil. 168. numer. 11.* Rota *decis. 225. num. 13. part. prima recentior.* quem dictus executor sua possessione non privavit, cùm

proces-

processit, eo non citato, dict. cap. licet Episcop. de præbend. in 6. semper enim citandus est possessor, ut in puncto Horeda de incompat. benefic. p. 1. cap. 4. numer. 7. & 8. quamvis ignoretur ab Actore, Rota decision. 284. num. 27. part. 5. recentior. & in Gallicn. Prior. 5. Julii 1649. & in Melevit. Comm. 15. Junii 1650. coram R. P. D. meo Bichio.

7. Hæc autem omnia quin valdè conferant ad victoriam causæ, negari non potest, quo casu remissoria concedenda venit, ex cap. cum contingat de offic. deleg. Gregor. dec. 403. num. 5. & in Spoletana honor. 1. Februar. 1647. & in Avenionen. pecun. 25. Junii 1649. coram R. P. D. meo Royas. Et sufficeret unius articuli relevantia, in beneficialibus, maximè dato fumo, & præstito consensu de stando unicæ, Rota cor. bo. mem. Coccino dec. 165. num. 6. Buratt. decis. 23. num. 4. Rota in Vercellen. Præposit. 11. Decembr. 1647. coram R. P. D. meo Bichio. Neque ad hunc effectum attenditur quid probabitur, sed quid probari prætenditur, ut in pluribus decisionibus relatis, in decis. 415. numer. 5. cor. san. memor. Gregor. XV.

8. Nec deficit fumus materiæ articulatæ, quia datur fides subscripta à decem hominibus Civitatis Hieracen. attestantibus de possessione Galluccii per totum tempus articulatum, quæ fides sufficit ad hunc effectum, cùm sufficiat qualiscumque probatio, etiam per testes nulliter examinatos, Cassador. decis. 7. numer. 2. de dilat. Rota coram bon. mem. Manzanedo, & in Raven. Censuum 8. Junii 1618. & in Melevit. Commendæ de Vaours 14. Februarii 1650. coram R. P. D. meo Cerro.

9. Denique non obstat, quod probari posset per scripturas, quod per testes probari intenditur; nam cessante suspicione calumniæ ex relevantia, remissoria solet concedi ad probandum per testes, etiam id quod poterat probari per scripturas, Rota dec. 196. p. 6. rec. Add. ad Greg. dec. 253. maximè cùm omnes articuli non possent probari per scripturas, ut in dict. Melevit. Comm. de Vaours in fin. Atque in utraque parte informante, &c.

DECISIO CXXII.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Celso.

Reatina Pensionis.

Luna 14. Februarii 1652.

§. 1. PEnsiones, de quibus agitur non deberi Joanni Augustino Vicentio translatario, nec magis Reverendiss. Episcopo Hieracensi transferendi sub die 13. Februarii 1651. coram Eminen. Card. Otthobono fuit resolutum ex duplici fundamento; Quoad translatarium, quod narratum non fuerit summo Pontifici decretum in litteris reservationis pensionis appositum, quod pensio centum ducatorum in toto, vel in parte transferri non posset. Et ex pacto resultante ex acceptatione talis decreti, cui Pontifex absque speciali mentione derogasse non censetur: Quæ resolutio cùm hodie coram me in cujus locum subrogato videretur, standum esse in decisis Domini responderunt, quandoquidem non obstant objecta de novo deducta.

2. Non enim primo relevat, quod de subreptione excipi non possit, absque oris apertione stantibus amplissimis clausulis in Indulto transferendi appositis, videlicet quod de subreptione, aut obreptionis, vel nullitatis vitio impugnari non possit. Nam prædicta clausula, tunc impugnandi facultatem auferret, si una cum clausula sublata, vel alia æquipollenti fuisset apposita; non verò quando de per se solùm extat, ut fuit decisum in Hispalen. Beneficii de Xerez 9. Novembris 1601. coram Litta, & decision. 651. n. 3. p. 3. rec. Buratt. decision. 337. num. 9. sequuntur Gonzal. ad reg. 8. Cancell. gloss. 66. num. 22. & 92. Maresc. var. resol. lib. 2. cap. 37. num. 58. Ad hunc enim effectum dictæ clausulæ simul conjunctæ adesse debent, Put. decis. 208. lib. 2. Garz. qui alias cumulat de Benef. p. 6. cap. 3. num. 88. Nec potest dici clausulæ sublata æquipollere aliam in prædicto indulto appositam, videlicet, sicque præmissis, &c. per quoscumque Judices judicari, & definiri debere. Nam Doctores ad id allegati nempè Gonz. d. gloss. 65. num. 18. Barbos. claus. 185. num. 25. loquuntur, quando ultro prohibitum est Judici, ne aliter judicet, scilicet motu proprio, non verò quando gratia fuit concessa (ut in præsenti) ad postulationem partis; tunc enim intelligitur veris existentibus narratis, ut optimè distinguit Maresc. var. res. dict. lib. 2. c. 1. n. 89. & cap. 37. num. 58. Gabr. cons. 26. num. 13. lib. 2. Put. dec. 208. lib. 2. Caputaq. decis. 128. sub num. 3. part. 1. Et quamvis non adesset clausula sublata non tolleret exceptionem, quòd casus iste non esset comprehensus sub indulto, de quo Rota poterit cognoscere, nam Judex de comprehensione, aut exclusione, etiam extante dicta clausula cognitionem habet, Maresc. dict. c. 37. n. 19. Rot. in Cæsaraugustana exemptionis 18. Januar. 1601. coram Ottembergo, & in Baren. seu nullius Prioratus 20. Junii 1614. coram Saccrato.

3. Nec magis sustineri debet est clausula irritum, & decreto irritanti in gratia translationis apposito, quod tunc robur addit quando gratia sustinetur: Unde corruente indulto ex defectu subreptionis, Decretum pariter uti accessorium corruere debet, ut firmat Gabr. de claus. concl. 3. num. 82. Cassad. decis. 10. num. 4. super reg. Cancell. Rota dec. 44. nu. 5. p. 3. rec. & p. 6. dec. 32. num. 11. & 12. Nam cùm Decretum stet accessoriè ad gratiam, secundùm ejus naturam debet regulari, & casdem conditiones recipere, Maresc. dict. lib. 2. cap. 37. num. 30. & cap. 38. nu. 27. Barbos. claus. 175. num. 30. Marta de claus. 176. numer. 17. vers. & ideo, Modern. Mediol. de commut. ult. vol. cap. 7. num. 229. Quod magis procedit, postquam detecta indulti subreptio, ut tradit Maresc. var. resolut. dicto lib. 2. c. 1. numero 92. Marta dict. claus. 176. numer. 21. Modern. Mediolanen. dict. cap. 7. sub num. 229. limit. 11. Barbosa d. claus. 175. num. 40.

4. Secundò affirmari nihil interest, quod nullo jure adesset subreptio in eo, quod Pontifici Maximo narratum non fuerit in literis reservationis pensionis fuisse expressè prohibitum, ne pensio etiam vigore Indulti Apostolici posset transferri; siquidem huic indulto semper resistit prohibitio in limine reservationis apposita, ne pensio transferretur sub pœna nullitatis, & pactum ex dictæ prohibitionis acceptatione inter personarum, & titularem resultans, ut optimè comprobatur in decisione, quæ revidetur §. subreptio, & §. ulterius, de quibus cùm nulla mentio in indulto habeatur, utique nulla derogatio potest induci, etiam ex clausulis prægnantissimis, quæ tantùm ad expressa debent restringi, Rota apud Peniam decision. 997. num. 8. & dec. 1742. num. 6. cum aliis adductis à Modern. Mediol. de commut. ult. volun. cap. 7. n. 209. Maresc. resol. d. lib. 2. c. 40. n. 13. & num. 23. & 24.

5. Quapropter removeri non potest objectum talis pacti, quod præter propriam vim etiam jurisjurandi Sacramento fuit roboratum, ut ponderavit Rota coram Duran. dec. 5. num. 4. cum seqq. ad cujus derogationem semper specifica mentio requirebatur, ut in prima decisione firmatur; adeo quod facultas transferendi non suffragetur, quando ex pacto in reservatione pensionis apposito prohibita erat translatio, ut bene probant Rota dec. 689. num. 1. part. 4. divers. quæ apud Zacch. inveniuntur obligat. Camer. decision. 838. num. 1. & decis. 153. num. 1. part. 5. recens. quarum vim non effugiunt respondentes, quod in dict. decision. 689. n. 2. & seq. dicatur Pontificem absque consensu alicujus posse ex mera libertate pensiones transferre; quia non ex eo ibi rejecta fuit pacti oppositio, sed quia pactum non verificabitur in facto, & pensio fuerat simpliciter reservata, ut ex ejus lectura manifestè constat. Nec magis satisfit dict. decision. 152. part. 5. recens. dicendo quod ejus numero primo, & secundo, deducuntur motiva pro ratione dubitandi, & numer. 15. cum seq. objectis respondendo dicitur, quòd licèt Titularis consentiat ad vitam pensionarii tantùm, nihilominus posse Papam concedere facultatem transferendi, cùm privatorum consensus non possit alterare naturam reservationis pensionis: Nam hæc responsio in nihilo Translatarium relevat, cùm non dubitetur de potestate Pontificis, sed solùm de ipsius scientia, & voluntate nec doctrina generalis, d. n. 15. tradita, quod semper censeatur pensio reservata ad vitam translatarii possit applicari ad speciem propositam decreti prohibentis translationem, & pactum initum inter transferentem, & translatum, de quo notitiam habuisse Pontificem non constat, nec quod ei derogare voluisset, ut præter allegatos in prima decisione, comprobant Gonz. d. regul. 8. Cancell. gloss. 36. numer. 36. Modern. Mediol. d. c. 7. numer. 213.

6. Nec potest dici summum Pontificem derogasse pacto, ac supplevisse consensum titularis in indulto translationis, dum concessit facultatem transferendi pensionem perinde ac si ipsemet Titularis translationi dictæ pensionis concessisset. Nam prædicta facultas solùm respicit consensum requisitum Titularia ad translationem pensionis juxta regulas Cancellariæ, cui Pontifex derogare voluit, & sic consensum futurum, non verò præteritum ex pacto præcedenti, quod valdè diversum est; Si quidem primus consensus

sensus est simplex unius, iste verò reciprocus utriusque partis, per quem jus Titulari quæsitum fuit, & cui Papa non censetur derogare voluisse, quamvis derogasset simplici consensu Titularis, Rota *dec. 349. numero quarto, versic. in quibus, & numero quinto, & seq.* ubi subditur quòd derogatio tanquam odiosa non debet extendi ad alios casus, *& decis. 484. numer. 4. part. 4. tom. 2. recentior. coram Penia decis. 1582. num. 10. & seq.* Maresc. *var. resol. dict. lib. 2. dict. cap. 37. num. 35.*

7. Quod verò Reverendissimo Episcopo transferendi pensio non debeatur, amplius non controvertitur, & satis in decisione, quæ revidetur, *§. sed nec minus fuit comprobatum*, adeout nova confirmatione non indigeat.

Atque ita utraque parte, &c.

DECISIO CXXIII.

Sacra Rota Romana coram R. P. D. Melzio,

In Causa Corduben. dimidiæ Portionis.

Luna 13. Maji 1652.

§. 5. VAcante dimidia portione in Ecclesia Cathedrali Corduben. per obitum Joann. Sanch. Romero, sive per obitum Hieronym. de Leyna, & Rueda, sive per cessionem Didaci de Navas Solano, vel per resignationem Alfunsi Navarro, de ea à Dataria fuit provisus Dominus Didacus Yranzu del Pino, qui subrogationem gratiosam obtinuit in omni jure quod præfatis omnibus competebat, & præsertim in possessione, in qua D. Joannes Sanchez Romero existebat, expeditisque literis Apostolicis illas præsentari curavit in Capitulo, à quo petita possessione illud mandavit, quod prius reviderentur dictæ literæ pro habenda certitudine quod in illis narrata vera essent, & deinde respondit, quod erat paratum ad executionem dictarum literarum, satisfacto tamen prius per eumdem Didacum statuto puritatis sanguinis, quod habet Ecclesia Corduben. ad sui favorem auctoritate Apostolica confirmatum, ut in Summario Capituli numero primo. Cùm autem de novo facta fuisset Instantia per eundem Didacum pro obtinenda tali possessione, illa ei denegata fuit, sub prætextu quod minimè fuisset impletum dictum statutum. Commissa igitur appellationis causa in Rota dubitatum fuit an literæ Apostolicæ sint justificatæ, ita ut Dominos Didaco danda sit immissio, & proposito per me hac sub die, hujusmodi dubio, quoad utramque illius partum Doctores affirmativè responderunt, data enim justificatione literarum Apostolicarum; ut Proviso danda sit immissio adinstat, *leg. fin. Cod. de edict. Div. Adr. toll.* declarat. Vitalin. *in Clem. 1. numer. 68. de caus. possess. & propriet.* Bald. *in leg. 2. numero 65. Cod. de servit. & aqua*, Menoch. *de adipiscend. remed. 6. numer. 35.* Rota coram Seraphin. *decision. 357. numero primo* Gregor. XV. *decision. 335. numero decimo quinto decision. 338. & 699. utrobique num. 8. part. 2. recent. & coram Buratt. decis. 423. num. 8.* & alibi sæpius fuit dictum.

2. De justificatione autem dictarum literarum dubitari non posse visum fuit, quia de Vacatione istius beneficii, sive dimidiæ portionis sequuta per obitum Joann. Sanchez Romero extra Romanam Curiam de mense reservato, ut narratum fuit in literis, constat ea depositionibus testium, servatis servandis examinatorum, ea quibus colligitur dictum Joann. Sanchez obiisse in possessione hujus dimidiæ portionis de dicto mense Februarii 1646. Summario Didaci numero quarto, qui mensis, Episcopo non gaudente alternativa, vel ubi collatio est simultanea, prout ea gaudet Capitulum Cordubensis, juxta probationes datas eodem Summario Didaci numero quinto, est reservatus ex Regula Cancellariæ octava hodie nona, Rota coram Gregor. XV. *decision. 103. numero quarto*, ubi quòd alternativa intrat solummodo respectu beneficiorum ad liberam Episcopi Collationem spectantium, non autem in illis simultaneæ collationis; dicti autem testes probant concludenter obitum Joannis Sanchez de dicto mense Februarii licèt deponant de solo auditu, ac de publica voce, & fama, quia non datur concursus alterius provisionis, Rota coram Gregor. XV. *dicta decision. 103. numero 6.* & fuit resolutum in Majoricen. beneficii 27. Februar. 1643. coram me; sed contradicit tantummodo Capitulum, quod habet collationem simultaneam cum Episcopo.

3. Provisio Didaci de Navas Solano obtenta à Sede Apostolica per obitum dicti Joan. Sanch. ac libera cessio dicti Didaci in manibus Papæ, necnon nova provisio, seu mandatum de providendo ad favorem Hieronymi de Leyna, y Rueda probatur ex assertione facta à Papa in literis expeditis ad favorem Didaci, quæ majorem non requirit probationem. Cùm attestatio Papæ præcisa de actu coram se gesto de per se concludenter probet, ac sufficiat absque alia probatione ad *Text. in cap. ex parte Decani de rescript.* ubi Imola *num. 15. clem. 1. de probat.* Oldrad. *consil. 252. numer. 2.* Rota coram Martin. Andr. *dec. 57. num. 3. & coram Merlin. decis. 407. num. 6. & decis. 838. sub num. 1. & 3.*

4. Obitum dicti Hieronymi de Leyna y Rueda secutum fuisse de mense Julii 1649. seu alterius verioris anni probatur etiam ex depositionibus Testium datis in eodem Summario Didaci numero septimo, qui licèt deponant de auditu, ac de publica voce, & fama tantùm, ad istum tamen effectum sufficiunt, Rota coram Gregorio XV. *decision. 176. numero septimo*, ex eadem ratione quia hic non agitur de concursu provisionis, & licèt Capitulum Cordub. contradicat, animadverti tamen debet illud omnia in literis narrata tacitè admisisse, dum requisivit à Didaco solùm adimplementum statuti sancientis super puritate sanguinis, si enim quoad reliqua narrata literæ illi visæ non fuissent sufficienter justificatæ, eas quoque impugnasset ex aliis rationibus: Unde benè hìc videtur adaptari conclusio, quod inclusio unius est exclusio alterius, *l. cum Prætor, ff. de Judic.* Gloss. *in leg. Maritus verb. præscripserit, Cod. de procurat.* Gratian. *consil. 53. num. 54. libr. 1.* Rota *decision. 152. numer. 14. part. 6. recentior.*

5. Provisio verò Alphonsi Navarro sive ex causa obitus dicti Joann. Sanch. sive obitus Hieronymi de Leyna, sive cessionis Didaci de Navas probatur, & ipsa ex attestatione Pontificis emissa in literis, prout etiam ex eadem probatur cessio sive resignatio liberè facta ab eodem Alphonso in manibus Papæ, quæ cùm etiam sit præcisa, ac loquatur de actu coram eodem Pontifice gesto, satis probat, ac liberat ab onere majoris probationis, ut præter supra allegatos firmavit Rota in Tudertina Jurispatronatus 9. Junii 1623. coram Manzanedo, & coram Merlin. *decision. 407. numero 6. & sequentib.* Cùm igitur idem Alphonsus cesserit, & resignaverit, & ipse in manibus Papæ hanc dimidiam portionem, per talem resignationem liberè factam fuit ab eo abdicatum omne Jus, & quæcumque possessio, ad tradita per Paris. *de resignat. lib. 1. quæstion. 9. numero primo, & sequentib.* ubi quod tanquam vacans liberè potuit impetrari, *& lib. 7. quæst. 1. num. 11. vers. declarat primo*, Rota coram Merlin. *decision 831. num. 3.*

6. Reliqua in dictis literis narrata remanent quoque justificata; Nam quod Didacus sit Sacerdos probatur ex literis Patentibus Eminentissimi Card. Vicarii Urbis, quæ ad istum effectum sufficiunt, *gloss. in cap. inter quatuor de Cleric.* Peregr. Felin. *in cap. per tessimem numer. 3. de probat.* Rot. *decision. 16. eodem tit. in antiquis*, Rota *dec. 705. n. 3. in fin. par. 1. & dec. 455. nu. 7. part. 2. recent.*

7. Controverti neque potest valor narratus in ducatis auri de Camera 300. per non excessum, quia ex quatuor testium depositionibus datis in eodem Summario Didaci numero nono, constat dimidias portiones esse annui redditus scutorum 550. aut 600. ad summum monetæ Cordub. nuncupatæ de Vellon. quæ ut non excedant ducatos auri de Camera 300. concludunt iidem Testes, qui cùm deponendo super valore percutiant tempus gratiæ obtentæ per Didacum valor dicitur optimè justificatus, Rota coram Gregor. XV. *decision. 163. num. 2.*

8. Remanet etiam abundè justificata gratia circa narrativam trium beneficiorum obtentorum à Didaco, atque illorum valorem ex eorumdem quatuor Testium depositionibus, quorum duo testantur quodlibet illorum non excedere valorem ducatorum auri de Camera 24. eodem Summario Didaci numero undecimo, ad obtentorum enim valorem probandum quæcumque admittuntur leviores probationes, Ægid. *dec. 674. & 680.* Cotta *decis. 198.* Put. *decision. 29. lib. primo.* Imò etiam sola semiplena, ac minor probatio sufficit, ex pluribus allegatis per Buratt. *decis. 121. numer. 5. decision. 493. numer. 6. & dec. 797. num. 2.*

9. Non obstat statutum Ecclesiæ Cordub. confirmatum à Paulo IV. felic. recordat. requirens in provisis puritarita-

ritatem ſanguinis; ad cujus probationem prætendit Capitulum Corduben. teneri Didacum pro juſtificatione ſuæ gratiæ, qua uſque adhuc per eum non facta, Beneficii ſeu dimidiæ portionis poſſeſſionem illi tradere recuſat, quia licèt ſtatutum per verba diſponat *Quod nullus ex Judæorum, ſeu converſorum genere deſcendentes ad aliquod beneficium in Eccleſia Corduben. admittatur, quodque propterea quotieſcumque alicui proviſo tradetur poſſeſſio, iſſe ex Judæorum ſeu converſorum genere non eſſe, juramentum preſtare, & de eo ſufficientem informationem dare teneatur*, Unde ex vi illius verbi, *teneatur*, Proviſis videatur impoſita neceſſitas probationem puritatis ſanguinis faciendi, ad *Text. in l. 1. ff. quod quiſque jur.* cum aliis per Jaſon. *in §. curare, numero 3. inſtitut. de action.* Surd. *conſil.* 81. *num.* 14. Tamen quia idem ſtatutum continet etiam ſubſequentia verba, *Et ſi id non fecerit, quòd Capitulum illam accipiat, & ſi per eum de contrario conſtiterit talis proviſus admitti non debeat, & ſi jam fuiſſet admiſſus pro privato habeatur: & ad reſtitutionem fructuum teneatur.*

10. Ex his exiſtimavit Rota in ſimilibus cauſis Capitulo obiicienti impuritatem, & ortum à Parentibus infidelibus, vel alio modo impuris incumbere onus hoc probandi, & concludente, & cùm unuſquiſque purus præſumatur, dum non probatus contrarium, *cupit. ultim. de præſumpt. & leg. ab ea parte, ff. de probat.* maximè quando natus eſt in Regione Chriſtianorum, ut probatur de Didaco, juxta *gloſſ. in capit. Presbyteris diſtinct.* 8. *& in cap. ſi eos* 148. *de conſecrat. diſtinct.* 4. Rota coram Manzica *dec.* 274. *numero primo, coram Coccino deciſion.* 68. *num. pariter* 1. *& in recentior. deciſion.* 167. *numer.* 31. *&* 32. *& deciſion.* 182. *num.* 4. *part.* 5. *coram Merlino deciſ.* 368. *num.* 1. & 2. Ubi habetur in terminis hujuſmodi ſtatutorum ita Rota ſemper ſervare fuiſſe ſolitam, & multas refert alias deciſiones.

11. Nihil refert quòd illa verba ſtatuti, *ſufficientem informationem dare teneatur*, videantur ſtare præceptivè, quia illa intelliguntur quatenus ea abundanti ipſe proviſus vellet ſuam puritatem deducere, & ſic hoc relinquit in ejus arbitrio; Unde in defectum adimplemis non procedit illud ad privationem contra proviſum, aut illum arcet à poſſeſſione, ſed ut ſupra demonſtratum fuit, gravat Capitulum ad faciendam hujuſmodi probationem; & quatenus ab eo probetur impuritas, tunc denegat admiſſionem proviſo, ut bene declarat *dicta deciſ.* 368. coram Merlin. *ſub numer.* 6. *cum duobus ſeqq.* Lother. *de re benef. lib.* 2. *quæſt.* 43. *num.* 68. *& ſeqq.*

12. Minus adverſatur quod Didacus ex propria confeſſione ſit expoſitus, quare æquiparandus ſit vulgo quæſitis, ut per Bart. *in l.* 1. *in fine ff. de municipal.* qui vulgo quæſiti legitimari non poſſunt ob incertitudinem Parentum, Put. *deciſion.* 425. *lib.* 1. *numer.* 1. *&* 2. Seraphin. *deciſion.* 108. *numer.* 1. unde ſtante incertitudine etiam reſpectu Parentum ipſius Didaci, impoſſibile reddatur Capitulo capere informationem ſuper puritate, vel impuritate illius ſanguinis. Nam licèt vulgo quæſiti non poſſint legitimari, hoc tamen procedit, quia nulla haberi poteſt præſumptio de eorum Patribus. Si autem ab aliquo uti à Patre agniti ſunt, legitimantur, *juxta text. in leg. ſi qua Illuſtris circa finem Cod. ad orſician.* & ratio eſt, quia tunc intrat præſumptio, quòd ſint illius, à quo legitimantur. Cùm autem expoſiti pro ſe habeant præſumptionem quod non ſint impuri, ac ſanguine infecti, ex textu *in leg. ſancimus Cod. de Infantib. expoſit. & tenuerunt multi DD. magni nominis relat.* per Dian. *reſolut.* 96. *part.* 10. hæc ſola præſumptio ſufficit ipſi Didaco; ut per Menoch. *de arbitr. caſ.* 196. *n.* 15. Gratian. *diſcept. forenſ. cap.* 135. *num.* 31. *& cap.* 267. *numer.* 22. Barboſ. *in Rubr. de Infantibus, &c. numer.* 3. *verſic. verum DD. magis, & in addit. tom.* 6. *Collect. ad eandem Rubr. num.* 2. *& de offic. & poteſt. Epiſcopi part.* 3. *alleg.* 51. *numer.* 150. latè Caſtr. Pal. *tom.* 2. *tract.* 13. *diſp.* 4. *punct.* 5. *num.* 8. *& ſequent.* adeo ut Capitulo Cordubenſi, dum intelligit illum excludere ex capite impuritatis ſanguinis, non ſufficiat illam præſumptivè probare, ſed requirantur plenæ, ac concludentes probationes, ut in dicta *dec.* Merlin. 368. *n.* 1. *&* 2. quæ hìc prorſus deficiunt.

13. Nec obſtat *deciſ.* 185. *numero tertio, part.* 1. *recent.* quia ibi non affirmat Rota quòd expoſiti non poſſint admitti in Eccleſia Toletana, ſed tantùm incidenter inſinuat illos non poſſe ſatisfacere ſtatuto puritatis; quod quidem manifeſtum eſt. Nam ſi ipſi tenerentur informationes dare, nullatenus ſatisfacere poſſent ſtatuto? At verò in hujuſmodi ſtatutis, ut ſupra oſtenſum fuit, Proviſi non tenentur probationes facere, ſed hoc onus incumbit Capitulo. Ideo benè poteſt ſtare, abſque implicatione quòd Expoſiti non poſſint ſatisfacere ſtatuto, & tamen poſſint admitti: Ultra quod ſtatutum Eccleſiæ Corduben. eſt diverſum à Statuto Toletan.

14. Suffragatur etiam eidem Didaco, quod uti Expoſitus obtinuit diſpenſationem uſque de anno 1624. à ſan. mem. Urbano VIII. non ſolùm ad ſuſcipiendum omnes Ordines Eccleſiaſticos, ſed etiam ad obtinendum quæcumque, & qualiacumque beneficia Eccleſiaſtica, tam ſine cura, quàm cum cura, ut in ejus ſum. numero quarto. Unde quæcumque incapacitas, quæ in eo conſiderari poterat uti expoſito, cenſetur ſublata ex pleniſſima habilitate, & reſtitutione illi conceſſa à Pontifice, Rota *deciſion.* 315. *num.* 9. licèt etiam non deſint DD. qui teneant Expoſitos ad Sacros Ordines promoveri poſſe abſque ulla diſpenſatione, & eſſe capaces ſucceſſionum, ordinum, & dignitatum, Felin. *in cap. cum deputati num.* 53. *de judic.* Menoch. *de arbitr. caſ.* 396. *num.* 16. *in fine*, Grat. *diſcept. forenſ. capit.* 135. *num.* 31. *& capit.* 267. *numer.* 22.

15. Nihilque faciunt alia prætenſa ſtatuta Eccleſiæ Corduben. diſponentia modum ſervandum circa traditionem poſſeſſionis, & in ſpecie dum mandant, quòd Proviſus juret, & de memoriale cum explicatione Patris, Avorum, & loci nativitatis, quòd ille fuerit expoſitus. Nam hujuſmodi ſtatuta tanquam confirmatione Sedis Apoſtolicæ carentia, non veniunt attendenda; Cùm concedi non potuerint uti juri communi contraria, quæ propterea pro eorum validitate tali confirmatione indigebant, ex multis relatis per Add. ad Buratt. *deciſ.* 758. *numero decimo tertio*, ubi habetur, ſtatutum diſponens, quod deſcendentes ex genere infecto, nempe Judæorum, Maurorum, vel Hæreticorum non admittantur ad beneficia Eccleſiaſtica, eſſe contra jus commune, *juxta text. in cap. eam te de reſcript.* & propterea reſtringendum eſſe, declarat Bart. *in l. omnes populi numer.* 56. *ff. de juſt. & jur.* ita ut nullam recipere poſſit extenſionem, ultra illud, quod meo exprimitur, *juxta text. in vero §. de viro ff. ſolut. matrimon.* Unde cùm in Didaco uti Expoſito non reperiatur macula, quam ſtatutum excludit, ille admitti debet, ut per Gratian. *diſcept. forenſ. dict. c.* 267. *num.* 26.

16. Neque valet quòd ex parte Capituli dicatur dicta ſtatuta facta fuiſſe pro majori declaratione, & faciliori executione primi, & ſic confirmationem Apoſtolicam illa quoque comprehendere. Quia confirmatio primi emanavit à Paulo Quarto de anno 1555. ultima verò ſtatuta initium habuerunt poſt publicationem Sacri Concilii Tridentini, quod fuit perfectum ſub Pio IV. de anno 1563. Unde agitur de impoſſibili, quòd dicta confirmatio Apoſtolica ad præfata ſtatuta poſt tam longum tempus facta, extendi poſſet, quia daretur caſus quod confirmatio fuiſſet facta ſine confirmabili, quod non eſt admittendum, cùm confirmari non poſſit quod non eſt, ex doctrina Bald. *in cap. ex litteris numero quarto, verſic. & eſt ratio diverſitatis de fid. inſtrum. & conſil.* 162. *numero primo, in fin. verſic. nam confirmatio non poteſt eſſe lib. quinto*, Tiſaquell. *de legib. connub. gloſſ.* 4. *numero vigeſimo ſexto, in fine*, Vincent. de Franch. *dec.* 204. *num.* 24. Ultra quod ſufficit, ut in eadem confirmatione non legatur dicta prætenſa ſtatuta, ſed inſertus fuerit tantummodo tenor primi ſtatuti, quia confirmatio reſtringitur ad limites confirmati, & illius naturæ eſt, non aliquid de novo tribuere, ſed quod jam tributum eſt, ſolùm roborare, *l. Aurelius §. teſtamento ff. de liber. legat. gloſſ. in capit. primo verbo confirmat. de confirmat. util. vel inutil.* Rota *in recent. deciſion.* 269. *numer.* 44. *parte* 4. *recentior. tom. ſecundo*, aliàs non eſſet confirmatio, ſed nova conceſſio, quæ duo valdè inter ſe differunt, *cap. inter dilectos, §. cæterum de fid. inſtrum. leg. & quia ff. de juriſd. omnium Judicum*, Abb. *conſil.* 57. *col. fin. lib.* 2. Dec. *in rubr. de confirm. util. vel inutil. n.* 1. *verſ. ad idem.*

17. Nec aliqua confirmatio deſumi poteſt ex obſervantia, quia ultra quod ex abundanti dicitur, quod ex parte Didaci per teſtium depoſitiones probatus Alvarum Pizano de Palacios aliàs fuiſſe receptum in Canonicum ſcripturalem à Capitulo Cordubenſi, non obſtante quod iſte fuiſſet Expoſitus, ut in ejus Summar. numero decimo ſexto, qui ſolus actus eſt ad deſtruendam quamcumque prætenſam obſervantiam, etiamſi pro ea mille darentur, Cyriac. *controv.* 460. *numero* 31. *&* 32. Rota coram Gregor. XV. *deciſ.* 162. *numer.* 9. *ubi* Adden. *num.* 15. & fuit reſolutum in Toletana decimarum de Soluna 22. Aprilis 1641. coram R. P. D. meo Bichio coram Merlino *dec.* 554. *num.* 31. & in Beneventana

na jurisdictionis 27. Januarii præteriti coram R. P. Dominico Zarate sub §. immemorabilis circa finem, dicitur etiam, quòd refugium præsumptæ confirmationis remanet hodie sublatum ex Constitutione Urbana edita anno 1641. sub die 5. Junii, qua, quæcumque præsumptæ confirmationes, & observantiæ, ac beneplacita Apostolica ex temporis cursu deducta jure optimo fuerunt rejecta, & reprobata, prout ita firmatur in Tiburtina affictus 29. Junii 1648. in Leodien, Dominiorum 25. Junii, §. præter quod oppositiones, coram Eminentissim. Domino Cardin. Corrado. Accedit quod versamur in observantia voluntaria, & contra jus, quæ proinde non est attendenda, & quemadmodum Capitulum non potest condere statutum contra jus, ita nec inducere observantiam, Nam quod non potest fieri expressè, nec tacitè licitum esse debet; ut concludit Oynotom, *super Institut. §. ex non scripto de jure natur.* & ibidem post eamdem conclusionem tuetur, ac in terminis firmavit Rota *in recentior, decis. 577. numer. 56. cum segq. part. 5.*

18. Demum prætensa observantia respectu ultimorum Statutorum, nec potest dici probata per Testes ut in summar. Capitul. numer. 5. quia cùm illi deponant aut de auditu, aut de credulitate, aut in genere extare statutum super conditionibus, & qualitatibus admittendorum, istæ verificari possunt in primo Statuto à Sede Apostolica confirmato, & quamvis talia observantia benè probaretur adhuc nullius esset relevantiæ ex supradictis.

Et ita resolutum utraque parte informante, &c.

FINIS.